

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

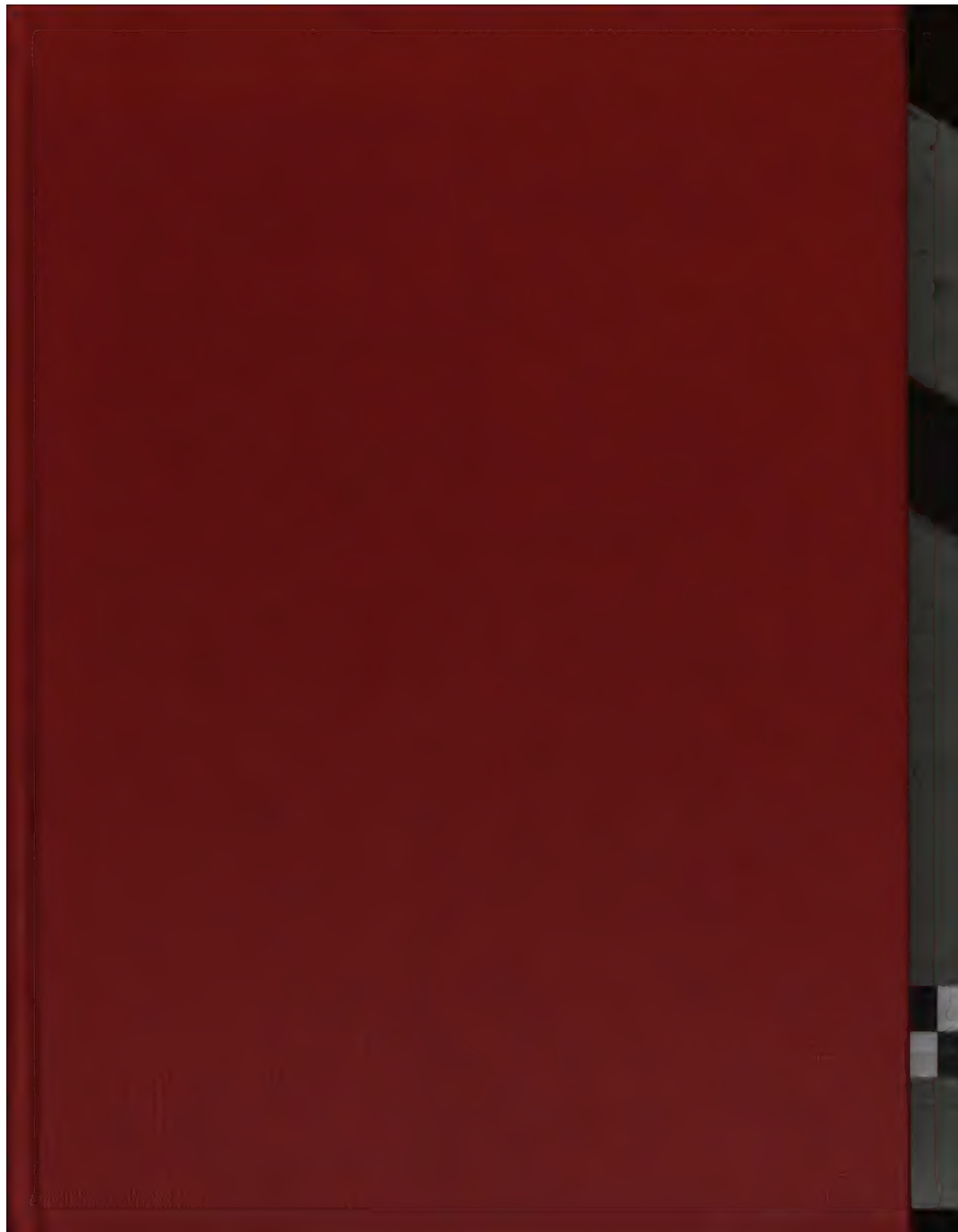
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

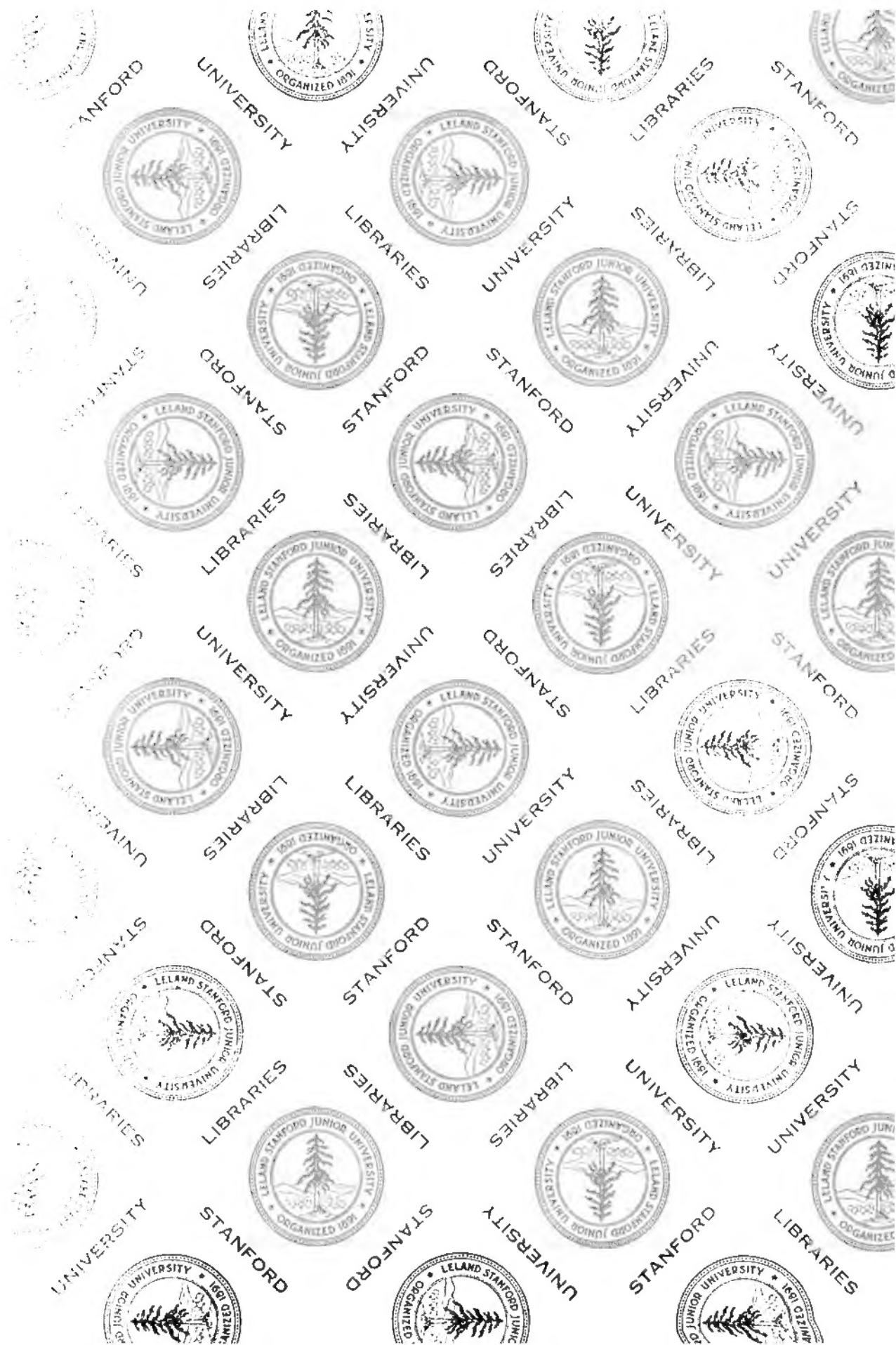
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

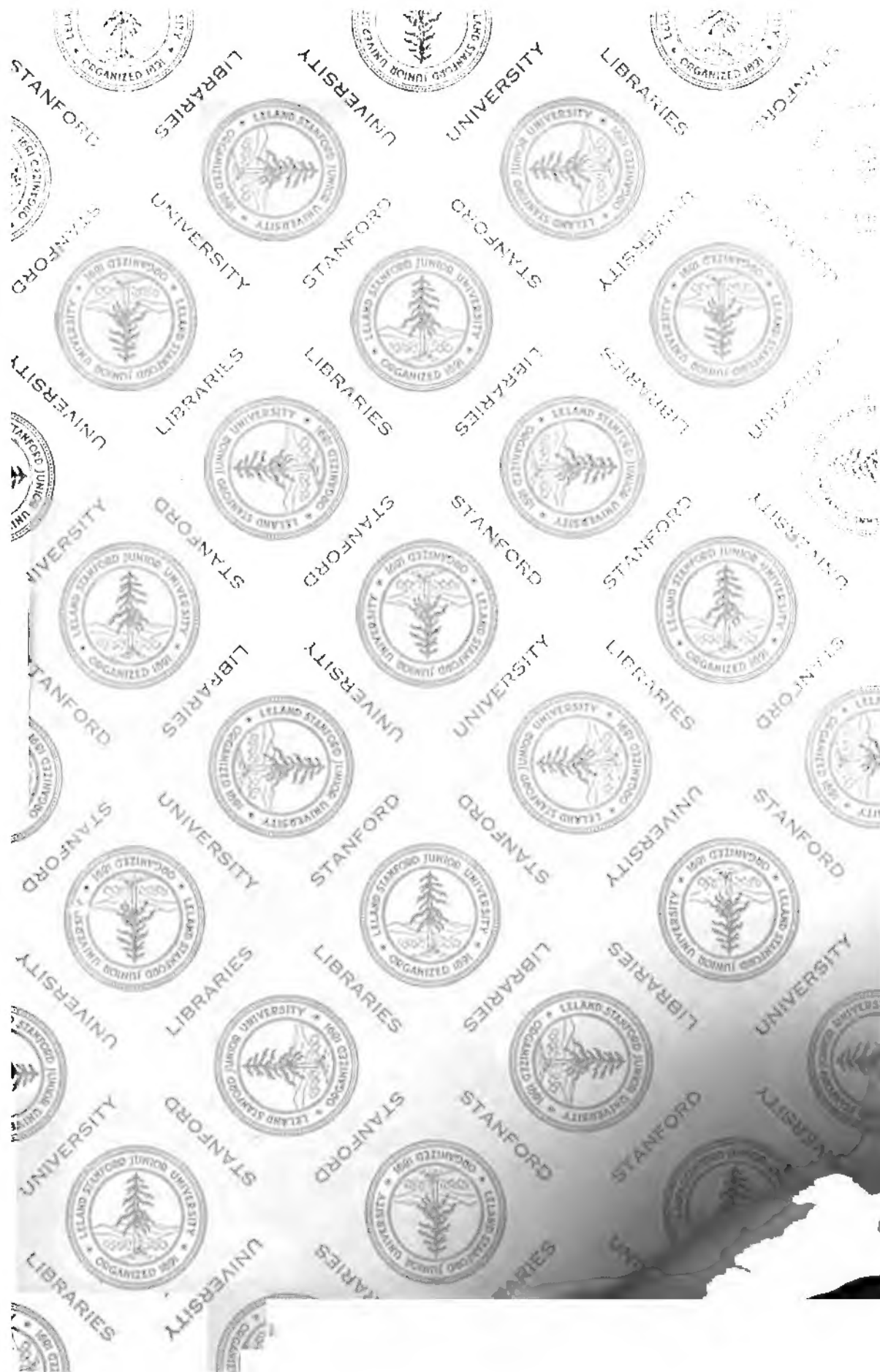
About Google Book Search

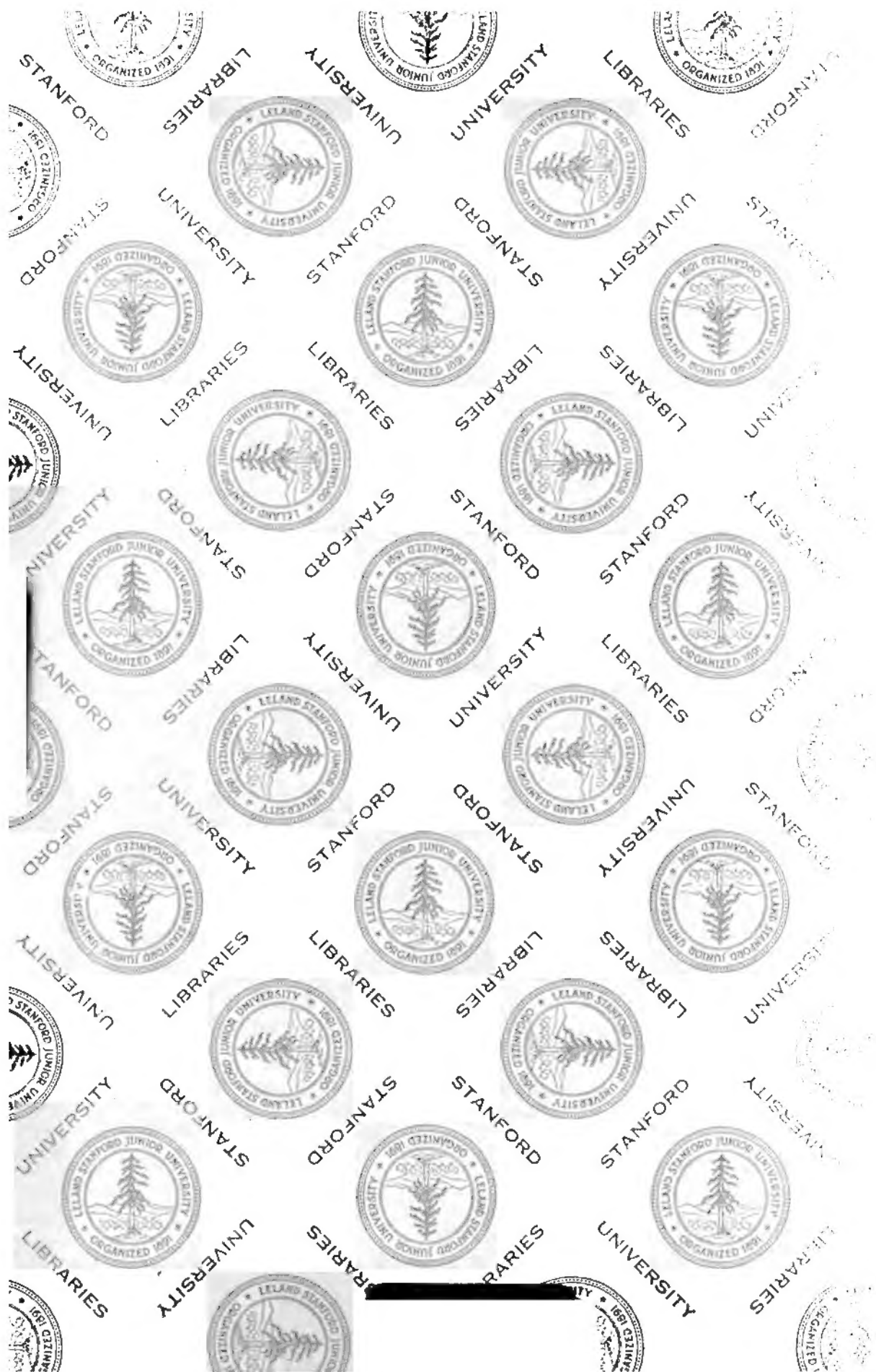
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

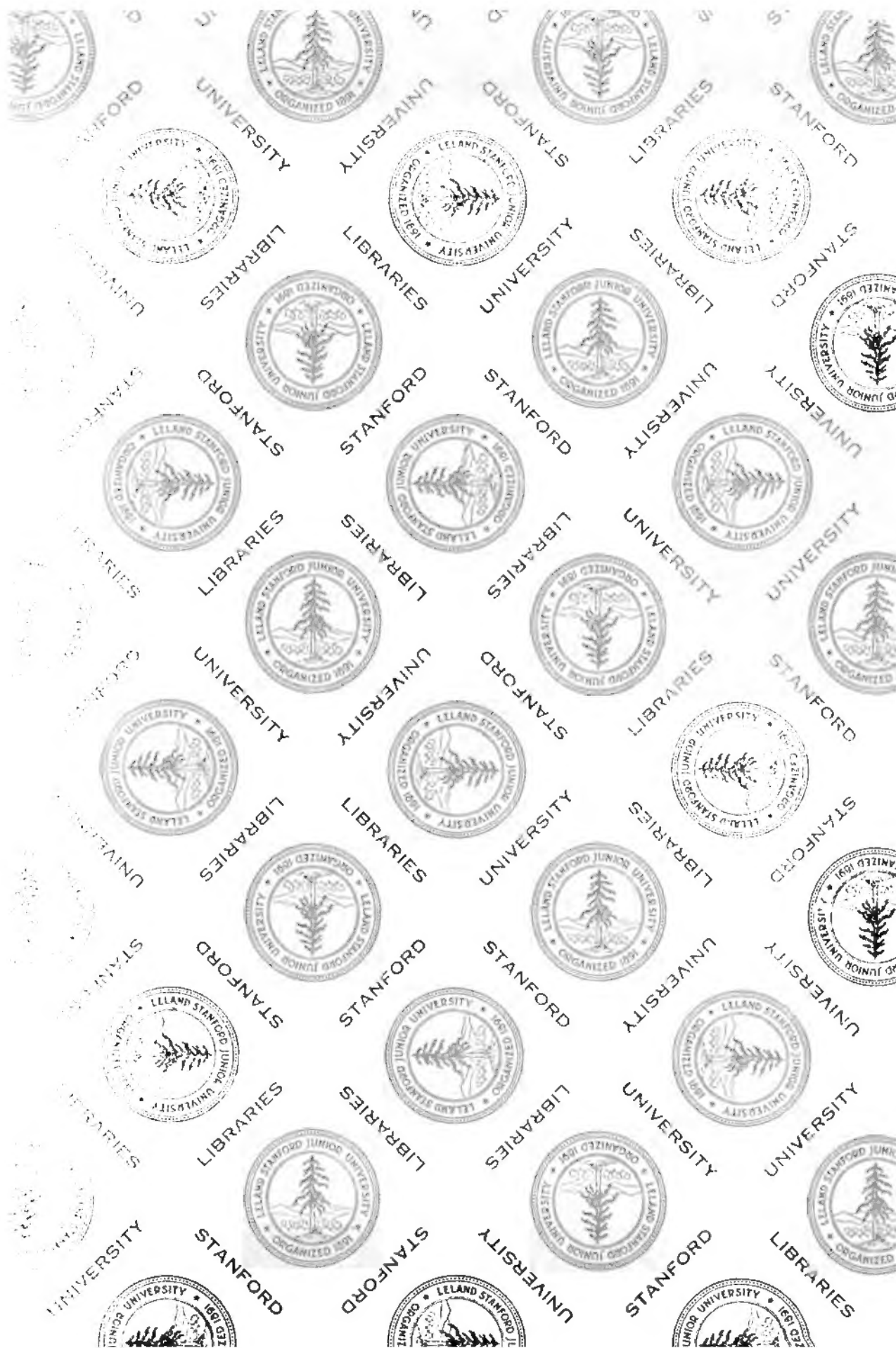

JOANNIS BUXTORFII P.

LEXICON

CHALDAICUM, TALMUDICUM ET RABBINICUM.

DENUO EDIDIT ET ANNOTATIS AUXIT

BERNARDUS FISCHERUS

DR. PHILOSOPHIAE ET THEOLOGUS HEBRAEVS.

VOLUMEN SECUNDUM.

**LONDINI,
ASHER & Co.
13. Bedford Str. W. C.**

**LIPSIAE,
IMPENSIS MAURITH SCHAEFER.**

**PHILADELPHIAE,
E. SCHAEFER & KORADI.
S. W. cor. 4 th. & Wood Str.**

MDCCCLXXV.

Buxtorf
"

JOANNIS BUXTORFII P.

LEXICON

CHALDAICUM, TALMUDICUM ET RABBINICUM

IN QUO

OMNES VOCES CHALDAICAE TALMUDICAE ET RABBINICAE,
QUOTQUOT IN UNIVERSIS VET. TEST. PARAPHRASIBUS CHALDAICIS, IN UTROQUE TALMUDE,
BABYLONICO ET IEROSOLYMITANO, IN VULGARIBUS ET SECRETIORIBUS HEBRAEORUM
SCRIPTORIBUS COMMENTATORIBUS PHILOSOPHIS THEOLOGIS CABBALISTIS ET JURECON-
SULTIS EXTANT, FIDELITER EXPLICANTUR,

ET COPIA AC DELECTU EXEMPLORUM TARGUMICORUM TALMUDICORUM ET RABBINICORUM
ELEGANTER DECLARANTUR;

PASSIM ETIAM SUI LOCIS HEBRAEORUM ET CHALDAEORUM PROVERBIA, APOPHTHEGMATA
SENTENTIAE RITUS ALIAQUE AD SACRAM HANC PHILOLOGIAM PERTINENTIA EX PROPRIIS
IPSORUM LIBRIS PRODUCUNTUR ET EXPLANANTUR;

QUAM PLURIMA DENIQUE VET. ET NOV. TEST. LOCA EX ANTIQUITATE ET HISTORIA
HEBRAICA NOVE EXPONUNTUR ET ILLUSTRANTUR,

UT NON SOLUM VULGARIS LEXICI, SED AMPLISSIMI ET INSTRUCTISSIMI THESAURI
PHILOLOGICI LOCO ESSE POSSIT;

OPUS XXX. ANNORUM,

NUNC DEMUM POST PATRIS OBITUM EX IPSIUS AUTOGRAPHO FIDELITER DESCRIPTUM IN
ORDINEM AEQUABILEM DIGESTUM, ET MULTIS PROPRIIS OBSERVATIONIBUS PASSIM LOCU-
PLETATUM REIPUBLICAEQUE CHRISTIANAE DONO IN LUCEM EDITUM

A

JOANNE BUXTORFIO FILIO

LING. HEBR. IN ACAD. BAS. PROF. ORD.

DENUO EDIDIT ET ANNOTATIS AUXIT

BERNARDUS FISCHERUS

DR. PHILOSOPHIAE ET THEOLOGUS HEBRAEUS.

VOLUMEN SECUNDUM.

LIPSIAE.

IMPENSIS MAURITII SCHAEFERI.

MDCCCLXXV.

PJ5205

F2

1875

11.2

JOANNIS BUXTORFII

LEXICON

CHALDAICUM, TALMUDICUM ET RABBINICUM.

EDIDIT

BERNARDUS FISCHERUS.

.....

pulcher, decorus, speciosus: et verbaliter
pulchrum est, decet, convenit: כָּמָא יָאֵה אָנָה
 quam pulchra es? Cant. 7, 6. יִהְיֶה יְיָ בֵּית מִקְדָּשׁ
 magis erit pulchra domus sanctitatis, Cant. 1, 17.
 Fem. יָאֵה בְּהוּא et pulchra aspectu, Gen. 29, 17.
 יָאֵה בְּיָא regnum speciosum, Jer. 46, 20. יָאֵה בְּיָא
 pulchra aspectu, Gen. 29, 17. TgH. Pl. לְעֵינֵי לֵאָה
 et oculi Leae erant pulchri, Gen. 29, 17. et aliter,
 יָאֵה עֹבֵדְךָ בְּרָחַם pulchra sunt opera tua, filia
 mea, Cant. 1, 15. כָּמָא יָאֵה כֹּהֲנִים quam pulchri sunt
 sacerdotes, Cant. 4, 2.

נִנְיָ *pulchritudo*. Constr. נִנְיָ צִדִּיק *pulchritudinem justitiae tuae*, Jobi 8, 6.

יְאֻחַדְתָּ, יְאֻחַדְתָּ, יְאֻחַדְתָּ pulchritudo: et adverbialiter, **pulchre, bene, recte:** מְטֵל יְאֻחַדְתָּ דְּהַסְדָּא אֲנִי quia pulchritudo gratiae, i. e. gratioſa, ſunt illa capiti tuo, Pr. 1, 9. אֲרִי יְאֻחַד פִּשְׁדָּא quod pulchre interpretatus eſſet, Gen. 40, 16. יְאֻחַד הָיִיתָ pulchre, bene vidisti, Jer. 1, 12. Sic reſpondet hebr. הֲיֵטֵב Ri. יְאֻחַד תִּבְרִי pulchrum eſt, bene ſe habet. יְאֻחַד לָךְ pulchrum eſt tibi, convenit tibi, decet te. מֵאָּא יְאֻחַד quam pulchre! quam eleganter.

אִידֶם *idem* : Prov. 4, 9.

רב אסי ורב זירא איקלען לשונדקא: *nomēn urbis*
 R. Ase et R. Sira venerunt in hospitium (urbis)
 Jac. Chol. 6a. In gl. scribitur fuisse illic homines
 plebeios, qui suspecti fuerant de Demai, i. e. decimis.
 וואס זיי זענען געווען פון דעם דעמאי, ד. ה. דעצימס.
 וואס זיי זענען געווען פון דעם דעמאי, ד. ה. דעצימס.

Rab. *postquam*, *quandoquidem*, *quum*, *cum*³. Sequi solet ו: ut, הואיל *postquam* ita est: הואיל *postquam* meminit ejus. Hinc in TgH. הואיל וכרא הסדום *quandoquidem* urbs Sodom est in medio donorum, quae dedi Abrahamo, Gen. 17. 18.

רִיבּוּס ⁴ rivus: מִצְרַיִם rivus Aegypti, i. e. Nilus, Am. 8, 8. Vide ibi R. Dav. et R. Sal. et Am.

9, 5. Ti. חורטולאני עוֹבֵד בְּהָאָרְצָה hortulanus facit in eo (agro sc.) rivulos, Bm. 103b. Gl. חֲרִיצִין *fossulas, ductus, quibus aquae ex rivo vel fluvio per agrum ad irigationem ejus ducuntur.*

פֶּהֶל, *spe destituit, desperare fecit.* hebr. Sic chal. לִפְתָּחַי לִי ad destituendum spe cor meum, Eccl. 2, 20. Rabbinis in Hithpa. usitatissimum. דִּפְתָּחַי, דִּפְתָּחַי *diffidere, dubitare.* Hinc in Tg. דִּפְתָּחַי בְּלִבִּי et dubitet in cordo suo, Deut. 29. 18. in Jon.

מִלִּי desperatio, diffidentia: res desperata: מִלִּי
אִישָׁא verba desperata, Jobi 6, 26. Ap. Ros. sumi-
tur de re ab homine per oblivionem relicta et amis-
sa, in Bm. c. 2. ab initio in Gemara.

idem. **נִחְיִיתָ** *acquiescere, consentire*, hebr. Ap. Ros. et Tos.
 est idem quod **נִחְמָה** *uti, frui re aliqua*: **אֵין**
נִחְמָה *nunquam super candelas accensas benedicunt, nisi luce ejus frui sint*,
 Ber. c. 8. in Misna. **אֵין נִחְמָה מִן הַמִּזְבֵּחַ** *non utuntur eo (oleo) quia non est de praeparato*,
 Sab. c. 3. in Misna. **שֶׁנִּחְמָה בִּי ב"ט** *qui utuntur eo*
in die festo, Beza 15a. **מִפְּנֵי שֶׁנִּחְמָה בָּהֶן** *quia*
mulieres utuntur illis se. ad lavandum, vel ornandum se, Joma 15a.

אֶחָדָה *acquiescentia, consensus.*

יִבֵּי vide infra in יִבֵּי.

וְיִבְּחוּ ⁶ *vociferari, jubulare, orare.* Part. pl. **וְיִבְּחוּ**
 cum vociferarentur, Exo. 32, 17. **וְיִבְּחוּ** כל
 et vociferantur, jubulant omnes turmae
 angelorum, Jobi 38, 7. Imper. **וְיִבְּחוּ** דִּישָׁא
 jubila synagoga Israelis, Ps. 60, 10. **וְיִבְּחוּ** קֹדֶם יי
 jubilate coram domino, Ps. 47, 2. Fut. **וְיִבְּחוּ**
 et non vociferabimini, Num. 10, 2. **וְיִבְּחוּ**
 clangentis tubis, v. 9. **וְיִבְּחוּ** clangamus coram
 eo, Psal. 95, 2. At Lev. 15, 19. **וְיִבְּחוּ**

¹⁾ Hebraeis et Chald. ♀ Syr., ♂ Arab. et Persis decima littera alphabeti hebr. est et inde *decem* in numeris. In graecis vocabulis litteras ♂ et ♀ restituere solet. ²⁾ Syr. per ♂ in fine, ♀ scribitur.

³⁾ Proprie: *postquam alia res tumquam prima* (ar. J^{I}) *causa praecessit*, ad quam vocem ar. etiam verbum כִּי referri potest. Cf. gr. $\lambda\acute{\alpha}\omega$. ⁴⁾ כִּי (Sab. 24b.) vide in כִּי .

4) Hinc gr. ἔρωέω, ρυέω, rivus.

*) פָּרִי (Erub. 101a.) *vas quoddam juxta formam vasi* כַּוָּזָה (gr. ῥητύριδος) *conveniens* d. q. vide R. Sal. l. c.

²⁾ Ar. **أَيْس** et **يَاس**. Conf. et verbum **أَيْس** *mollis, lenis fuit, desperavit.*

⁶⁾ Syr. **ص**, arab. **أَب**. Cf. gr. $\pi\alpha\tau\epsilon\omega$, $\epsilon\beta\omega$, $\lambda\beta\omega$.

puto legendum יִתְבָּא sedens, manens. Ithpah. Fut. יִתְבָּא super regno Philistaeorum
jubilabo, Ps. 108, 10. יִתְבָּא vociferabuntur, clang-
gent, Ps. 65. v. ult.

וַיִּבֶּה, וַיִּבְחָח *vociferatio, jubilatio, concrepatio, clangor*: וַיִּחַקְעַן יִבְחָח et clangetis clangore, Num. 10, 5. **וַיִּבְחָח** *memoriale elongoris*, Lev. 23, 24.

יִצְבֹּת *idem*: עֲבֹדֵי קִרְבָּא *vociferationem, strepitum facientium bellum*, Jer. 49, 2. Sic c. 4, 19.

יֵצֵא *vide in יצא*.

יב. Hujus formae pertinent ad אב.

יבחשן *muscae parvae, quae reperiuntur in cellariis vini, culices vinarii*, R. Sal. exponit gallice *mouches* in; **ליבוחשן שבינן** *ad multiplicandum* (i. e. includendum, comprehendendum) culices, quos percolant, Chol. 67a. R. Sal. Lev. 11, 11. **כמין** *sicut muscae vel culices rubri*, Nid. 22a. **יבחושי אדומין** *ad imminuendum*, i. e. excipiendo culices rubros, Seb. 22a. **כלא** *gl.* **כמין יחושי** *sunt veluti muscae absque alis; quales proveniunt in fundo vel ora doliorum nostrorum vinariorum extrinsecus.*

77 אוביל *attulit, adduxit, apportavit, deportavit, abduxit, detulit*: Pract. אוביל יתרון למור. *adduxit eos ad montem sanctitatis suae*, Ps. 66, 6. Cum aff. ואובילין לבבל et transtulit ea in Babylonem, Jer. 28, 3. והוביל המו et abduxerit ea, Esr. 5, 14. ואובילי בשביחא duxerunt in captivitatem, Cant. 5, 7. ואובילו מן דמיה עליהון et adduxerunt de sanguine ejus (porci) super eos, Thr. 2, 9. Partic. אוביל ומחי בדיה apportans et adducens manu sua, Jes. 11, 32. vide et Job. 12, 18. Infin. ולְהוֹבִילָה ככף. *et ad deferendum argentum*, Esr. 7, 15. Imp. ואוביל *et affer in castra fratribus tuis*, IS. 17, 17. אוביליה לקרחא *defer ea in urbem*, IS. 20, 40. אובילו עיבורא *abducite frumentum*, Genes. 42, 19. Ithp. Futur. וְלֹא יוֹבִילִין *et non afferantur*, Jer. 27, 18. לכבל יוֹבִילִין in Babyloniam transferentur, 22.

רִיבִּי *rius*: Pl. רִיבִּי הַיָּדָר sicut rivi aquarum, Thr. 3, 48. Elias legit רִיבִּי אֵץ et רִיבִּי אֵץ germini ligni, Jes. 44, 19. hebr. עֵץ לְבֹל proventui ligni. Forte leg. אֵץ לְבֹל רִיבִּי ramis ligni. Vide nostram Babyl.

As. 28a. ubi glossa: *nomen est herbae* sic appellatae. B. Ar. in גרד primo scribit, esse herbam quae in lingua heb. vocetur רעוב, i. e. *hedera*. Usus ejus occurrit etiam in proverbio, quod vide in גרד in גרידא: Aliter בריבלי נפק qui egreditur cum (calceis) herbarum harum (in die propitiationis scil.) Joma 78b. Ejusmodi calceos in die propitiationis gestare erat illicitum. Gl. hic in genere explicat עשבים. B. Ar. in דקל primo legit בריקולי.

bac, cujus nomen יבלא et oblinunt ea dolia. Guido verrucarium herbam explicat, q. a seq. יבלת.

יובל, יובל, יובל, *jubilaeus annus*, sic dictus, quod cornu יובל i. e. arietis inflato promulgaretur: בשחא דיובלא in anno jubilaeo hoc, Lev. 25, 13. יובלא יהי חתי לכן jubilaus erit vobis, Lev. 25, 10.

כחן שעלה בו יבלת חתכה: verruca: יבלת
 sacerdos cui ascendit, i. e. crevit, exorta
 est verruca, socius ejus abscondit eam ipsi dentibus
 suis (sc. Sabbatho): sed dentibus tantum, non in-
 strumento alio, Erub. 103b. ab initio. החיכה בלחיו
 abscissio verrucae ejus, Pes. c. 6. in Misna, ab initio.

יבליח *verrucatio*, More l. 1. c. 72.

verrucosum, Lev. 22, 22.

⁷²¹ *deverrucare, verrucas ramorum abscindere*
ex arboribus. Schevi. c. 2.

מִכִּיל *portans, adducens*: synecdochice, *lator literarum, tabellarius*. Usus ejus in epistolis.

מִכְלָה *truncus, mutilus, quem coguntur ferre aut
vehere, sic dictus, quasi portatus, Tah. c. 7.*

erat portans sarcinam suam, *Jelk. 41c.* והוא היה טוען מובלח: *onus, sarcina*: המא היה טוען מובלח. *videbat quendam portantem fasciculum lignorum.* ראינו דקיסין *Echa rab. ad v. 1.* מובלח אחת? *tendisne fasciculum lignorum?* *Ibid.*

יָבִים *fratris absque liberis defuncti uxorem ducere, affinitatem cum ea contrahere vinculo conjugii:* וַיִּבְרָכֶהָ *et affinitate junget eam sibi.* Deuter. 25, 5. **יָבִים** *non vult affinitatis jure ducere me,* Deut. 25, 7. **יָבִים יָחֵה** *et affinitatis jure ducam,* Gen. 38, 8.

לֵוִי *levi, mariti frater*, Ruth. 3, 10. Cum aff.
 לֵוִי *renuit levir meus*, Deut. 25, 7. לֵוִי *le-*
 vir ejus, Deut. 25, 5. Fem. לֵוִיָּה *glos, fra-*
 tria, uxor fratris: וְהָיָה חֵבֶל *reversa est fratria*
 tua, Ruth. 1, 15. וְהָיָה חֵבֶל *et ascendet fratria*
 ejus. Deut. 25, 7. Pl. לֵוִיִּם.

præceptum levitationis, Jeb. 39b. Qui de hoc jure plura vult nosse, legat tract. talm. יבמות et Maim. in par. 2. in הלכות יבום וחליצה.

יֵבֶק יֵבֶק, nom. propr. fluvii, Gen. 32, 33. in quo oves lavabantur ad tonsuram, Cant. 4, 2.

ברח vide יברחין, יבר

יָבֵשׁ heb. *aruit, exaruit, arefactus, exsiccatus fuit*:
 Praet. **יָבֵשׁ** להם וזרחקו *panis viatici ipsorum*
aruerat, Jos. 9, 5. **יָבֵשׁ** ויכען הוּא *et nunc ecce aruit*, v.
 12. **יָבֵשׁ** ארעא *aruit, exsiccata est terra*, Gen. 8,
 14. **יָבֵשׁ** עד *donec exsiccatae essent aquae*,
 Gen. 8, 7. **יָבֵשׁ** די *quod exaruiissent*, Job. 2, 11.
יָבֵשׁ ויבשו גופנא *ut, exaruerunt vi-*
tes, Joël. 1, 10. Futur. **יָבֵשׁ** עשבא הוּא *sicut herba*
exaresco, Ps. 102, 12. **יָבֵשׁ** יהרב *exsiccabitur et*
exarescet, Jes. 19, 5. Sic v. 7. **יָבֵשׁ** et *exsicca-*
buntur, v. 6. Pah. **יָבֵשׁ** *arefecit, exsiccarit*: **יָבֵשׁ**

⁵⁾ *Gramen alga*. Vide Michael. lex. syr. p. 365.
erudicandis graminibus legitur in Schevi. c. 2.

Verbum de hoc nomine formatum זייכל et pl. זייכלן de

et exsiccat dominus aquas maris algosi, Jos. 2, 10. Sic c. 4, 23. אֶרֶפַּעְתָּ אֶרֶפַּעְתָּ arefecisti, Ps. 74, 15. Part. וְאֶרֶפַּעְתָּ et arefacit illud, Nah. 1, 4. Fut. וְאֶרֶפַּעְתָּ et omnes herbas ipsorum arefaciam, Jes. 42, 15. Ithpa. Praet. וְאֶרֶפַּעְתָּ et exarescit prae siccitate, Ps. 90, 6. Pl. וְאֶרֶפַּעְתָּ et arescunt, Jobi 12, 15. Futur. וְאֶרֶפַּעְתָּ et exarescet, Jobi 14, 11. Jobi 18, 16.

יבש *aridus, siccus*: וְיָבֵשׁ et stipulam aridam persequitur, Jobi 13, v. 25. כֹּאֵץ יבש sicut lignum aridum, Jes. 56, 3. Pl. עֲנָבִים רִטְבִּים et aridas, Numer. 6, 3. והא וְיָבֵשׁ uvas recentes et aridas, Jobi 12, 15. et ecce arida erant valde, Ez. 37, v. 2. Emph. וְיָבֵשׁ ossa arida v. 4.

יבשה *arida: aridum, siccum, terra sicca*, Gen. 1. Dan. 2, 10. הפך יבשה לים convertit mare Suph in aridam, Ps. 66, 6. ויבשה ארצו et aridam manus ejus creaverunt, Ps. 95, 5. וחשך לביבשה et effundes in aridam, Exo. 4, 9.

יבשה *ariditas, siccitas*: ויבשה ארעה et super omnem terram siccitas, Jud. 6, 37, 40.

יבשה *idem*, apud Rabbinos: ויבשה ארעה et praevaluit in eo siccitas, Aben Ezra Exo. 3, 1.

יבשה *locus siccus et aridus*, Tan. 10a.

יבשה *cumulus, acervus*: ויבשה ארעה et cumulus testimonii, Gen. 31, v. 47. a Labane Syro usurpatum, pro quo Jacob Hebraeus dixit נל עד eodem sensu. Pl. ויבשה ארעה et dabo Hierusalem in acervos, Jer. 9, 11. Sicut Mich. 3, 12. ויבשה sicut acervos, Hos. 12, 12. ויבשה et erit Babel in acervos, Jer. 51, 37. B. Ar. adducit haec duo exempla in ultimum, hoc Mich. 3, 12. ויבשה, sine Jod primo. ויבשה ארעה in acervos agrorum, Mich. 1, 6.

יבשה *idem*, Ps. 60, 2. Job. 8, 17.

יבשה *idem*, Gen. 31, 46. 47. Deut. 21, 1. in Tg. Jon.

יבשה *manus*: latissime Hebraeis usurpatur, Chaldaeis non item: nam ubi per metaphoras textus hebr. longius recedit, ibi Chaldaeus fere aliis vocibus, proprie sensum exprimentibus utitur, ut passim videre est: לא חקרה ביה ידא non attinget eum manus, Exod. 19, 13. ויבשה לא חקרה ביה et manus ne immittatis in eum, Gen. 37, 22. יבשה ידא manus pro manu, Exod. 21, 24. דמשית יבשה qui extendit manus, Prov. 11, v. 22. ארמה יבשה manus extendit, Jes. 60, v. 9. Cum aff. ארמה יבשה levavi manus meas, Gen. 14, 22. בידו tradidit in manus meas, Gen. 39, 8. מנא חקפה לא manus nostra fortis est nobis, Deut. 32, 27. ויבשה לא manus nostra non erit in eo, Gen. 37, 27. ויבשה attulimus in manu nostra, Gen. 43, 22. ויבשה immitte nunc manus tuam in sinum tuum, Exod. 4, 6. ויבשה in manu tua Ps. 31, 16. ויבשה ארמה ecce ancilla tua est in manu tua, Gen. 16, 6. לאח על ידכון in signum super manus vestram, Deut. 11, 18. ויבשה ידא ne forte extendat manus suam, Gen. 3, 22.

et liberavi vos e manu ejus, Jos. 24, 10. ויבשה et posuit manum suam super caput suum, IIs. 13, 19. ויבשה manus ipsorum dexterarum, Exo. 29, 20. Pl. ויבשה et remissae fient manus, Ez. 21, 7. פחיתו ידון lata manibus, i. e. spaciis, Gen. 34, 21. ויבשה et manus sunt manus Esavi, Gen. 27, 22. Cum aff. ויבשה in duabus manibus meis, Deut. 9, 15. ויבשה et a defatigatione manuum nostrarum, Gen. 5, 29. לא ויבשה ne remissas facias manus tuas, Jos. 10, 6. ויבשה num corroborabuntur manus tuae, Ez. 22, 14. ויבשה operibus manuum vestrarum, Deut. 31, 29. ויבשה et induit super manus ejus, Gen. 27, 16. ויבשה et monilia manibus ejus, Gen. 24, v. 47. ויבשה et manus suas, Exo. 29, 10. ויבשה effuderunt manibus suis, Ez. 23, 37.

יד *in manum, in manu, per manus, i. e. opera, ministerio*: et simpliciter, *per*: ביד משה per manum Mosis, Num. 33, 1. על ידי *per manum, per manus, i. e. opera, ministerio, per*: juxta, propter. Nam manus commune variarum rerum agendarum instrumentum est. לאחר יד, לאחר יד qui effert aliquid manu aversa, in tergo manus, aversa manus parte (sc. in Sabbatho) פטור liber est, T. Sab. cap. 10. in Misna. Majemonis glossa, h. e. ידי לאחר יד super tergo manus suae. Vide eum quoque in Hilch. Sab. c. 12. Hinc latius usurpatur pro praepostere, vel inverse aliquid agere: ut לאחר יד qui aliquid spargit vel projicit, abjicit post manum, h. e. non eo modo quo alias fieri solet; ut post tergum vel super humeros, Sab. 153b. לאחר יד qui bestiam agit vel ducit (in Sabbatho) post manum (h. e. praepostere vel modo extraordinario) Pes. 66b. Omnis qui facit aliquid in Sabbatho, quod ordinarie non ita fieri solet, dicitur facere לאחר יד, scribit Ar. in המדבר primo. מן ידי, ex, a manu: item statim, repente, confestim, illico: sicut Latini a pedibus desumpta locutione dicunt, e restigio, germ. handumfehryen, behend. Coniunctim Rabbini familiariter: utroque modo in Targum: ut נפלה אשחא מן ידי יחירב לה, Gen. 11, 28. in Jon. ויבשה statim concedetur ei intrare, Esth. 2, 13. לא חקטלנו מיד illico dixit ipsis, Cant. 2, 13. ויבשה occidas eos subito, Ps. 59, 12. Sic accipiunt quidam illud in textu hebraeo, ויבשה כצב מיד sicut caprea celerrime, Prov. 6, 5. ubi tamen melius ex structura sequentis membri subaudias, ויבשה manu venatoris. Gracci εἰς εἰς eodem modo explicant ex Plutarcho: ויבשה subito exarsit in eos ira domini, Thr. 1, 2.

Ap. Ros. est etiam, *manubrium, capullus, ansa*, ויבשה יד הקרדום manubrium securis: הכלי ויבשה vasis: ויבשה יד החרב capulus gladii, ויבשה cultri. Hinc in Tg. ויבשה in capulo gladii, ויבשה כל היד המרבה לברוק בנשים משוברה. Esth. 8, v. 15. ויבשה omnis manus, quae multiplicat ex-

plorare, in mulieribus est laude digna; sed in viris amputanda; Nid. 13. Laudatur in mulieribus, si frequenter manu se explorent (an sc. mundae sint, nec ne): sed in viris, si manus membro frequenter admoveant, vituperatur, quia causam praebet libidini. Item *petiolus*, *pediculus*, a quo fructus dependent, vel quo fructus tenemus, quando illos manducamus, Okezin c. 1. ab initio, *pediculi pomorum*, *pyrorum*, *uvarum*, *calamus spicarum* etc. vocantur ἡ *manus*, uti Graecis πῆδον *pediculus*.

ligatio, chirographum, quo quis confitetur debitum,
Sanh. 29b. Vide B. Ar. in 77 primo.

et vir non cognovit eam, Genes. 24, 16. כל ויהי לא quicumque cognoscit te, Ez. 28, 19. ידעו גבר et ipsa non cognovit virum, Jud. 11, 39. tu nosti servitutem meam, Gen. 30, 26. ואלא ידעתי IIR. 2, 3. et non novisti eum, Deut. 22, 2. quos non nosti, Deut. 13, 2. et tu nosti, IR. 2, 15. דלא ידעתי quia ego cognovi, Dan. 4, 6. די לא ידעו משכבי, Prov. 30, 18. qui non cognoverunt concubitum maris, Num. 31, 18. quae non cognoverunt virum, Gen. 19, 8. idola quae non cognoverunt, Deuter. 29, 26. annon novistis, Gen. 44, 15. et vos novistis, Gen. 31, 6. et nescimus, Gen. 43, 22. ועיתא ידענא להן, Gen. 43, 22. iniquitates nostras agnoscimus nos, Jes. 59, v. 12. Part. ידעו צדיקא נפשא scio ego, Dan. 2, 8. novit justus animam jumenti sui, Prov. 12, 10. Pl. neque cognoscunt, Dan. 5, 23. ידעו cognoscentes nomen tuum, Ps. 9, 11. Cum aff. protrahere benignitatem tuam super cognoscentes te, Ps. 36, 11. Peh. ידעו להו notum esse, Esr. 4, 12. omnia sunt nota et resecta tibi, Jer. 12, 3. Infin. sciendo scies, Gen. 15, 13. ad sciendum bonum et malum, Gen. 3, 22. Cum aff. עור למדע et non perrexit ultra cognoscere eam, Gen. 38, 26. Imp. nunc scito et videto, IIS. 24, 13. Cum aff. ארחק דעם in omnibus viis tuis cognosce eum, Pr. 3, 6. דעו scitote nunc et videte, IR. 20, 7. Fem. דעו scito, IS. 25, 17. דע חוביך agnosce peccatum tuum, Jer. 3, 13. Fut. לא בישא malum non agnoscam, Ps. 101, 4. ונאדע cognoscam, Dan. 2, 9. אסכא אסכא מן עלמא sciam quando cessaturus sim ex mundo, Ps. 39, 5. ברא in hoc scies quod ego sim dominus, Exo. 7, 17. לא ידע non scies, Jes. 47, 11. איכדין non sciat hoc Jonathan, IS. 20, 3. quomodo sciemus verbum, Deut. 18, 21. et cognoscemus eos, Gen. 19, 5. Cum aff. ונאדע et cognoscemus eum, Jud. 19, 22. בריל ut sciatis, Deut. 29, 6. annon noscetis eam, Jes. 43, 19. בר נש הון sciens populi, quod homines sint, Ps. 9, 21. Aphel ידע scire fecit, notum fecit, indicavit, ostendit. Praet. notum fecit Danieli, Dan. 2, 15. notam fecit dominus redemptionem suam, Ps. 98, 2. notam fecisti inter populos fortitudinem tuam, Ps. 77, 15. ווא לא ידעתי et tu non indicasti mihi, Exo. 33, 12. וידעתי יתרו et notum feci tibi, Pr. 22, 19. וואדעקע ac inter pollutum et mundum non dignoscunt Ez. 22, 26. Part. מודע חכמא יחי docens sapientiam me, Ps. 55, 14. Pl. מודענא et notum facimus nos, Esr. 4, 16. Inf. לודע ad ostendere potentiam tuam, Hab. 3, 2. לודע ad notum faciendum, Dan. 5, 8.

notam faciendam potentiam ejus, Psal. 106, v. 8. ad notum faciendum mihi quid facere debeam, IS. 28, 15. ut nota facerem tibi, Esr. 5, 10. ad notum faciendum eis, Ps. 25, 14. Imp. וידע notam fac eis, Ez. 43, 11. notam mihi fac quaeso viam bonitatis tuae, Exod. 33, 13. וידענא nota fac eis, Ez. 20, 4. וידענא nota facite in populis opera ejus, Ps. 105, 1. instruite nos, IS. 6, 2. Fut. וידע notam faciam veritatem tuam, Ps. 89, 2. וידענא peccatum meum notum facio tibi, Ps. 32, 5. וידע לי et non notum facis mihi semitam vitae, Ps. 16, v. 11. regi notam faciet, Dan. 2, 25. וידענא et notum faciemus vobis verbum, IS. 14, 12. וידענא notam facient sapientiam, Jobi 32, 7. et nota facies ea filiis tuis, Deut. 4, 9. Ti. וידע לבר יחי quis notum faciet filio Jochai, quod mortuus sit Caesar, Sab. 33b. Ithpe. וידע ארי עלא למעיו et non notum factum est, non innotuit, quod pervenisset in ventrem ipsarum, Gen. 41, 21. וידענא in veritate innotuit res, Exo. 2, 14. וידע cum cognoscendum praeberet se Joseph fratribus suis, Gen. 45, v. 1. וידענא et vestigia gressuum tuorum non cognita sunt, Ps. 77, 20. Part. וידענא in operibus suis cognoscitur puer, Ps. 20, 11. Fut. וידע hodie cognoscetur, IR. 18, 36. וידע et ejus vias perverse sunt notus fiet, Pr. 10, 9. וידע stultitia cognoscitur, Ps. 14, 33. וידע ut cognoscatur in tenebris gehennae mirabilis operatio tua, Ps. 88, 13. Ri. וידע illud non intelligitur, intellectu non apprehenditur: et scito hoc, observa istud; quando aliquid magni momenti et notatu dignum docuerunt; in More aliquoties occurrit.

ידע cognitio, notitia, sententia, scientia: mens, animus repletus scientia, IR. 7, 14. וידענא sapienter respondeat scientiam, Jobi 15, 2. Cum aff. וידענא scientia ejus, Pr. 3, 20. R. מדע ex scientia, scienter, מדע, in-scienter: מדעו de industria, sponte, a seipso. אינו וידענא non aedificat illud ex scientia propria: cujus scientia animus angustus est, leiditinnig, Sanh. 101a. וידענא vel וידענא ipsa non scientibus, animadvertentibus: וידענא קא סלקא דעתך ascenditne sententia tua, putasne, venitne tibi in mentem? vel וידענא ascendit mens tua, haec est sententia tua: וידענא ratio postulat hoc. אידענא ea sententia, ea mente, opinione: ratione, causa, propter, propterea ut: וידענא qui jurat a seipso, sponte sua: וידענא ea sententia vel conditione ut laboremus, propterea ut faciamus. Vide in Mk. 10b. Ber. 36a. Bm. c. 7. in principio.

ידענא sine scientia, Jobi 25, 16. וידענא et indicat scientiam,

Ps. 19, 3. לארם קדמי מנרעא docuit Adamum primum scientiam, Ps. 94, 10. איוב לא במנרעא ימלל Job non cum scientia loquitur, scienter, Jobi 34, 35. ויפרנסון יחכן במדע ויחוכמה pascent vos scientia et sapientia, Jer. 3, 15. ומירי מנרעא et viros scientiae, Deut. 1, 13. 15. in Jon. Cum aff. על מנרעא in scientia tua est, Jobi 10, v. 7. חוכמהויר ומדעא sapientia tua et scientia tua, Jes. 47, 10. וירך מנרעאון juxta scientiam vestram scio etiam ego, Jobi 13, 2. Plur. מנרעאון שלים perfectus scientiarum tecum, Job. 16, 4.

ידיעא, idem: וידעא ותרעא scientiam et consilium, Pr. 1, 4. מן פומיה ידעא ובינא ex ore ejus scientia et intelligentia, Pr. 2, 6. נברא ידיעא. נברא ידיעא, Pr. 24, 5. Cum aff. לידעא et cor tuum pone ad scientiam meam, Pr. 22, 17. Apud Grammaticos, ה' הידעא He notitiae, quod nomen reddit notius, aut ostendit rem notam et ante commemoratam. Inde appellatur *He emphaticum*, *articulus emphaticus*. Aben Esra vocat הרעא ה"א, Exod. 3, 2.

ידעא idem.

ידעא scientia, sententia, opinio: משום דכני דיעא מחלא quia scientes, intelligentes sunt As. 52b. ניהו אמר דיעא קניח מאי חסרת דיעא חסרת מה קניח pro-verbium dicit: scientiam si possides, qua re egres? scientia si cares, quid possides? Vr. f. 165d. Sic legitur in Ned. fol. 40a. דא ביה כולה ביה דלא דא in occidente, i. e. Palaestina dicunt; in quo illa (scientia) est, in eo omnia sunt: in quo illa non est, quidnam in eo est? illam qui comparavit, quo eget? illam qui non comparavit, quid comparavit? q. d. nihil. Dicunt enim; לא בדיעא non est pauper, nisi in scientia.

ידיעא scientificus, scientificus: fem. ידיעא.

ידעא idem. In More.

ידעא sciens, peritus, notitia praeditus: הרעא scientissimus hominum etiam opus habet consilio: חושך אמריו ושוחק הוא דעתן cohibens sermones suos et silens, ille est scientia praeditus, Aben Esra, Pr. 17, 27. Fem. דעתניה perita. Sic R. Levi, Pr. 12, 4. אשה חיל mulier strenuitatis, exponit גברנית ודעתניה heroica, virilis et perita, scientia rei domesticae gubernandae praedita.

ידעא notificatio: והוא לרוב ההודעה et id fit ad majorem notificationem rei, i. e. majoris emphasis causa, R. David Jud. 8, 10. de He hajediah nomini proprio addito. הודעה ההודעה notificatio per somnium.

ידעא affinis, cognatus, hebr. מדע. Fem. מנרעא cognata, nota, Pr. 7, 4.

ידעא sciens, peritus. Pl. ומדעא et scientes, peritos, Deut. 1, 13. 15.

ידעא confessio scripta debiti, ein Schuldbefandtnuß: מן דרחים אמרעא שפיר חתים qui obsignavit confessionem recte obsignavit, Bb. 48b. המדעא ad cassandum confessionem.

ארחיקתא מידעא מני: noti, familiares: procul removisti notos meos a me, Ps. 88, 9. Haec est forma hebr., quae si studio retenta non fuit, mutari illud debuit in מידעא, quae esset forma Participii passivi Pahel chaldaici.

ידעא ariolus, quasi sciolus dictus: Jon. id reddit גרם חכעי גרם sciscitantes os Jiddoah, Lev. 20, 6. in Jon. ad quae verba Scholiastes Hebraeus annotat; significari ידעא חיה os animantis, ejus nomen Jiddoah. Interrogans ponebat os animantis hujus in os suum et os illud postea ex se loquebatur, Sanh. 65a. Animal autem illud scribunt, humanam undique figuram habuisse, sed quod ad funem ejusdam radicis ligaretur et a primo ortu perpetuo haereret vivum, donec, quia ob innatam ejus saevitiam propius accedere non essent ausi, sagittis eminus conficerent, ut est in libro Praecept. praec. 39. Bodinus in Daemonomagia scribit esse feram, quae a Graecis appellatur σαυβλέπας, de qua apud Plin. lib. 8, 21. Vide Sanh. 65a. et prolixè Maim. par. 1. de Idololatria c. 6.

ידעא (id notat Schindlerus) quicquam, aliquid, quomode Hebraei דבר usurpant. Mem omnino videtur utrobique formativum esse. Ti. dicunt מירי resecto Mem, quod ipsis familiare.

ידעא quare, quamobrem? particula cum aliquid scire ac cognoscere cupimus.

ידעא archijudex, summus judex, Sic in Ar. citatur ex Br. At hodie ibi legitur s. 50. באורו רבו מנו אותו ארכי דינים i. e. eo ipso die constituerunt ipsum principem judicum.

ידעא quando ex re parva fit aliquid magnum, sic vocatur. Ita Munst. et Guido explicant. Sed quid ידעא? In Gem. legitur קא חיינא רבא ex Jod civitatem video hic, Kid. 16b. i. e. ex litera Jod, quae minima, vidi factam civitatem, i. e. rem maximam. Proverbialis locutio similis illi Latinorum: „ex musca elephantem facit.“ Sic dicitur de illo, qui rem minimam, multis et inutilibus verbis amplificat.

ידעא dedit, tradidit, reddidit. Praet. ידעא dedit dominus mercedem meam, Gen. 30, 18. ידעא dedit me ut essem desolata, Thr. 1, 13. דא ידעא qui dedit eam tibi, Eccl. 12, 7. דא ידעא mihi, Gen. 3, 12. דא ידעא mihi לא ידעא ולא mihi non dedisti prolem, Gen. 15, 3. דא ידעא mihi agrum dedi tibi, Gen. 23, 11. דא ידעא mihi gentium dedi te, Gen. 17, 5. דא ידעא mihi in opprobrium, Ez. 22, 4. דא ידעא mihi vobis, Lev. 17, 6. דא ידעא mihi ea tibi, Num. 18, 8. דא ידעא mihi dederunt Davidi myriades, ולי ידעא, 18, 8. דא ידעא mihi dederunt millia, 18, 8. דא ידעא mihi dedit me, hoc est signum foederis, quod ego do, Gen. 9, 12. דא ידעא ipse dat tibi robur, Deut. 8, 18. Pl. דא ידעא omni-

bus scortis dant mercedem, Ez. 16, 33. Praet. Peh. datum est ei, Dan. 7, 4. וְיִדְּבֹנוּ et tradita fuerunt, Esr. 5, 14. Part. Peh. יְדִיבְנוּ dati sunt ipsi, Num. 3, 9. Imper. רָבֵּה dato, Dan. 5, 17. רָבֵּה יְדִיבְנוּ uxores meas, Gen. 30, 26. Cum aff. הִבֵּהּ da mihi filium tuum, IR. 17, 19. date quæso illam ipsi in uxorem, Gen. 34, 8. Ithpeh. Praet. אֶתְּיָרֵב ברַּךְ filius datus est nobis, Jes. 9, 5. לא אֶתְּיָרֵב quæ data est ei, Jos. 24, 33. לא אֶתְּיָרֵב non data est eis possessio, Num. 26, 62. חֲבָנָה data sunt, Lev. 10, 14. Part. חֲבָנָה palea non datur servis tuis, Exod. 5, 16. מִתְּיָרֵב quod ab ipso detur alimentum, 53, 5. Fem. מִתְּיָרֵב sit datus, detur, Esr. 6, 8. Fut. מִתְּיָרֵב sic dabitur in eo, Lev. 24, 20. לָךְ שְׂאֵלְךָ וְיִתְּיָרֵב et quæ est petitio tua et dabitur tibi, Esth. 9, 12.

In dialecto Hierosolymitana per syncopam aliquando tollitur He in medio et dicitur יֵב pro יִתְּיָרֵב ut hic dat eam, i. e. e. TH. Ned. c. ult. פִּינֹסִיָּה לֵיהּ dant, i. e. infligunt ei plagas, Sanh. c. ult. in fine. Ita notant in hoc verbo, in lingua syra non legi He in medio: נִסְכָּה מִבְּעַל הַבֵּית: accepit eam a patrefamilias et dedit conductori, TH. Git. 47b.

יֵב שְׂקוֹל יִתְּיָרֵב וְשָׂרִי אֶתְּיָרֵב, onus tuum et projice super camelos, Meg. 18a. Vide in Br. 79. circa finem.

יֵב יִתְּיָרֵב datio, redditio: יִתְּיָרֵב יִתְּיָרֵב dationem mercedis suæ, Ecl. 1, 10.

יֵב יִתְּיָרֵב idem: יִתְּיָרֵב יִתְּיָרֵב portio calicis ipsorum, Ps. 11, 16.

יֵב יִתְּיָרֵב, מִתְּיָרֵב, מִתְּיָרֵב, מִתְּיָרֵב donum, munus: יֵב יִתְּיָרֵב eum qui ipsi dat donum Pr. 6, 33. donum in abscondito, Pr. 21, 14. donum falsitatis, Pr. 25, 14. Cum aff. מִתְּיָרֵב donum hominis, Pr. 18, 16. Pl. מִתְּיָרֵב secundum sufficientiam donorum manus ejus, Deut. 16, 17. in Jon.

יֵב יִתְּיָרֵב, מִתְּיָרֵב, מִתְּיָרֵב idem: יֵב יִתְּיָרֵב dominus est donum calicis mei, Ps. 16, 5. hebr. pars, portio: יֵב יִתְּיָרֵב in donum Leae et in donum vel dotem Rachelis, Gen. 32, 7. in Jon. Plur. מִתְּיָרֵב viginti et quatuor dona sacerdotii, quæ dedit ipsi dominus, erunt portio ejus, Deut. 18, 2. in Jon. De his 24. donis vide R. Mosem in הלכות בכורים c. 1.

יֵב יִתְּיָרֵב etc. vide in יֵב יִתְּיָרֵב.

יֵב יִתְּיָרֵב Rab. *superbire*. Ithpehal אֶתְּיָרֵב idem: כל אֶתְּיָרֵב עם חֲכָם חֲכָמוֹ מִסְחָלְקָה מִמֶּנּוּ superbit in fine sapientia, sapientia ejus aufertur ab eo, Pes. 66b. מאן דמיהר אפילו אינשי ביהיה לא מיקבל. Bb. 98a.

יֵב יִתְּיָרֵב *superbus, arrogans*. Hebr. et sic Chald. Hab. 2, 5. Ap. Tos. שֶׁרְבוּ יִתְּיָרֵב הַחֲחִילוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל.

ex quo multiplicati sunt superbi in Israël coeperunt filiae Israelis nubere superbis, arrogantibus, Sota 47b. si cessant superbi, cessabunt quoque magi Sanh. 98a. Fem. יִתְּיָרֵב וְיִתְּיָרֵב duæ mulieres arrogantes fuerunt et odiosa fuerunt nomina ipsarum, Meg. 14b.

יֵב יִתְּיָרֵב *superbia, arrogantia*, Ti. יֵב יִתְּיָרֵב non pulchra est superbia in mulieribus, Meg. 14b. etiam illud arrogantia est, Rab. מִיֵּהוּ כִּיֵּהוּ לא non habetur pro superbia, Pos. 54b. מִיֵּהוּ כִּיֵּהוּ videtur ac si esset superbia: לִירֵאָה metuebat superbiam, Ber. 17b. אִם הִיא ad videndum num hoc forte esset superbia, an hoc ex superbia fecisset, Juchasin 81b.

יֵב יִתְּיָרֵב *gemmae, margaritæ*. In Tg. respondet hebr. פְּנִינִים Thren. 4, 7. interpres latinus *pyropium* reddit: יֵב יִתְּיָרֵב pulchri sicut gemmae vel lapides pretiosi, Cant. 7, 2.

יֵב יִתְּיָרֵב *Juhach*. Nomen cabalisticum angeli cujusdam boni, hominum in via et itinere ducis et protectoris, desumptum ex literis finalibus harum vocum; nam angelis suis præcipiet de te, Ps. 91, 11.

יֵב יִתְּיָרֵב *dies*: late sumptum est *tempus* et synecdochice *annus*: יֵב יִתְּיָרֵב dies secundus, Gen. 1, 8. יֵב יִתְּיָרֵב rem uniuscujusque diei in die suo, Exo. 5, 13. יֵב יִתְּיָרֵב dies Sabbathi, Exod. 20, 8. יֵב יִתְּיָרֵב et in unoquoque die, Esth. 2, 11. יֵב יִתְּיָרֵב non la non justis erunt impii in die magno, Psal. 1, 5. יֵב יִתְּיָרֵב dies bonus, i. e. dies festus, Lev. 23, 11. Sic apud Ros. יֵב יִתְּיָרֵב bonus, festus, festivus, feriatus, sive sacrorum causa, sive ob laetitiam et solenne convivium. Sic dies solennis convivii, quod Nabal post tonsuram ovium instituerat, vocatur a ministris Davidis יֵב יִתְּיָרֵב IS. 25, 8. Et sacerdos summus solitus fuit post diebus festi expiationum facere fratribus suis sacerdotibus יֵב יִתְּיָרֵב festum convivale: יֵב יִתְּיָרֵב faciamus diem bonum Rabbini, magistris nostris, i. e. convivium. סְעוּדָה יֵב יִתְּיָרֵב in die crastino, Gen. 30, 33. יֵב יִתְּיָרֵב in die afflictionis meae, Gen. 35, 3. יֵב יִתְּיָרֵב eo die ut antea, IS. 18, 10. יֵב יִתְּיָרֵב dies diei addit, Ps. 19, 3. יֵב יִתְּיָרֵב appropinquavit dies contritionis tuæ, Jer. 50, 31. Cum aff. יֵב יִתְּיָרֵב et maledixit diei suæ, Job. 2, 14. Pl. יֵב יִתְּיָרֵב עוד שבעה יָמִין et expectavit adhuc septem dies, Gen. 8, 10. יֵב יִתְּיָרֵב recordare dierum qui sunt a saeculo, Deuter. 32, 7. Emph. יֵב יִתְּיָרֵב omnibus diebus, Jer. 33, 18. יֵב יִתְּיָרֵב in diebus illis, Gen. 6, 4. Constr. יֵב יִתְּיָרֵב in diebus vitae tuæ, Gen. 3, 14. יֵב יִתְּיָרֵב in diebus messis triticeae, Gen. 30, 14. Cum aff. יֵב יִתְּיָרֵב dies mei transeunt, Jobi 17, 12. יֵב יִתְּיָרֵב dies mei velociore sunt magis quam umbra

ביהוד *unitas: adunatio, appropriatio:* יחיד
unice, proprie, singulariter, seorsim: שאלית אח רבי
 בני לבני *interrogavi Rabbinum seorsim, gl.* כיחוד
 ידעו ביהוד *inter me et ipsum solum, Beza 22b.* scie-
 verunt proprie בברור *clarissime.* יחוד השם *unitas*

Dei: למקני יחוד שמה דמרי עלמא: ad comparandam unitatem nominis divini, Cant. 8, 9. נגין יחודא דשמה. ib. 3, 28. *propter unitatem nominis Dei*, Thr. 3, 28. *solitudo*. Sic R. Levi exponit vocem *יחידיו*, Jobi 3, 7.

proprius, peculiaris, appropriatus, dictus, addictus, vel destinatus uni rei: שליח מיוחד *nuncius, tabellarius prorius*: locus proprius unius rei, cui opponitur *locus generalis et communis*: שם המיוחד: *unicum et solum Dei*, quod est *Tetragrammaton*: יום מיוחד: *dies peculiaris, festus et solennis*, Gen. 39, 11. in Raschi. Pl. מיוחדים שבערה *praecipui, optimates totius coetus*. Fem. מיוחדת לעבודה ר"ש *dicata cultui Dei*, R. Levi, Jud. 11. in historia Jephthae.

proprietas, proprium, quod opponitur accidenti. Saepe in More.

Phel vel Ophil *accelerare, festinare*.

Praet. ואווי פרעה למקרי לשמה *et festinavit Pharaon accersere Mosen*, Exo. 10, 16. וגברא אווי *et vir ille festinavit*, IS. 4, 14. מה דין אויחא *ut quid ita festinasti?* Gen. 27, 20. על כן אויחתי למערק *idcirco festinavi fugere*, Jonae 4, 2. מה דין אויחתי *ut quid festinasti?* Exo. 2, 18. ואוויחתי *et festinavit*, Gen. 44, 11. Part. ומיחתי *et festinat Dominus facere illud*, Gen. 41, 32. *populum festinum et levem*, Hab. 1, 6. At illud *מיוחתי* *virum festinantem*, Prov. 22, 29. *formam syriacam habet cum Vau mobili, cujus causa geminum scribitur in Venetis*. Fem. מיוחתי *accelerat admodum*, Jer. 48, 16. ווי דמויחא ומחפרקא *vae (civitati) quae festinat ut dirumpatur*, Soph. 3, 1. Pl. מיוחתי *ad bellum*, Ps. 16, 4. מיוחתי ומפיקי *festinant et proferunt*, Jes. 59, 13. *Infin. מיוחתי ad festinandum*, Exo. 12, 33. Imper. אויחתי *festina*, Gen. 19, 22. *כב ית לבשה* *festina accipe vestimentum*, Esth. 6, 10. Pl. אויחתי *festinate et accendite*, Gen. 45, 9. *למלח* *festinate ire, celeriter ite*, IIS. 15, v. 14. Fut. אויחתי *quando festinabit*, Jes. 5, 19. ולבך לא יווי *et cor tuum non festinet*, Eccl. 5, 1. *דיוחי למחכם* *ut festinet sapere*, Hab. 2, 2. לא חיוי וחיוי עלנא בישחא *non veniet et festinabit super nos malum*, Am. 9, 10. *ויוחתי* *et festinabit et adducetis patrem meum*, Gen. 45, 13. *ויוחתי* *et festinant*, Nah. 2, 5. *ויוחתי* *et festinant*, Jer. 9, 18.

חמא *vide in יחמא*.

יחל *hebr. exspectare, sperare, confidere*.

יחול *spes, exspectatio*, Rab. ונמצא יחול לבבנו *ut inveniamus expectationem cordis nostri*, Ber. 16b. *יחם* *hebr. incallescere, calere*. Dicitur de calore, *qui coitu maritali excitatur*. Unde est *incallescere coeundo*, quod et per *concupiscere* explicant. Sic chald. *Infin. ליחמיתחתי* *ut calefierent, coirent ipsae*, Gen. 30, 41. Et aliter *יחמיתחתי* cum *incallescet dies*, IIS. 5, 5. *Ithpa. Praet. ואיחמיתחתי* *et inca-*

lescebant, coibant, vel concipiebant oves, Gen. 30, 39. Part. *יחמיתחתי* *et coibant*, ib. v. 38.

יחמא *hebr. aestus irae, excandescencia, furor*: *repletus fuit furore*, Dan. 3, 19. Cum aff. *יחמתי* *indignationem et excandescenciam meam*, Jes. 27, 4. *יחמתי* *et ira ejus efferbuit in eo*, Esth. 1, 12. in Tg. sec. Item *venenum*, Deut. 32, 24. 33. in Onkel. et TgH. *Ti. חמה עזה* *ira (Dei) vehemens est in mundo*, h. e. *sentio vehementem Dei*, Sanh. 101a. *עך שנקרע כפר חורה בחמתו* *donec diruperunt librum Legis in excandescencia sua*, TH. in Schekalim in fine c. מצרפין.

יחמתי *iracundus, excandescens*: גברא *vir iracundus excitat rixas*, Prov. 15, 18.

יחמא *calor, aestus*: חלה ביחמא *et fundit cum calore*, Hab. 2, 15.

יחמא *calefactoriolum, vas ad calefaciendum*, Kel. c. 3. *Gluthpfannen*.

יחמא *filii calefacientis (vel potius calefaciens) i. e. libidinosus, gulosus*. Vide supra in ברים. *יחמא* *nomen nefeciae celebris* ap. Tos. *quae maleficiis suis mulieres parturientes incantabat, ne parere possent*. Vide Talmud Sota 22a.

יחמא *species locustae, vel bombycis*, ut in gl. explicatur, Chol. 65a.

יחמא *Jochanna et Mamre. Duorum principum magorum nomina, qui tempore Mosis floruerunt in Aegypto et ei resisterunt, cum divina signa edidit coram rege Pharaone, imitando nimirum Magicis suis imposturis ea, quae Moses divina virtute peragebat*. Horum duorum cum Apostolus Paulus mentionem faciat 2. ad Tim. 3, 8. *Ὁς τὸ πῶς δὲ Ἰαυνη καὶ λαμβρη ἀντεστήσαντες Μωυσῆν* etc. nec uspiam alibi in tota sacra scriptura commemorantur, operae pretium erit ex antiquis Hobraeorum monumentis pleniorum illorum descriptionem indagare et cognoscere. Videbimus autem primo nomina, deinde personas, conditionem et facta illorum. Nomina illorum diversimode scribuntur: *יחמא* vel *יחמא*: Apud Targumistas *יחמא* vel *יחמא*: Apud Rabbinos vulgares *יחמא* *omnia haec corrupta sunt ex primitiva forma יחמא*, quae in authore Ar. exprimitur et valet *Ἰωάννης*, Johannes. Unde contracte gr. *Ἰαννης*. In vulgata lat. *Jannes*. Id corruptum est pro *Jannes*. Alterum *יחמא* *Haec scriptio est Talmudicis usitata*. Apud Targumistas *יחמא*. In Tzohar *יחמא*. Graece *Ἰαμβρη*. Hae postremae descriptiones ortae sunt ex prima, *יחמא*, primo *י* mutato in *י*, inserta litera *B*, ut in *Ἰαμβρη*, Gen. 13, 18. et 14, 13. etc. *Νέμβρη*, Gen. 10, 8. etc. addita denique terminatione *es* ex usu Graecorum. In Schalscheleth hakkabbala 13b. scribitur, haec duo nomina esse in lingua vernacula *Johannes et Ambrosius*. Id non us-

dica sic declarat. In urbem in qua crescit oleris multum inferto etiam olus tuum, ut vendas. Congregantur enim eo ubi copia est multi homines ad emendum. Haec ille. Sic cuneum cuneo simili trussit Moses. Ibidem hoc legitur in Midr. Schem. rab. s. 9. Huc pertinet quod in Tg. Jon. Exo. 7, 11. legitur: וקרא לחוד פרעה לחכמים ולחרשי ועבדו לחוד הנון et ינים וימברם חרשין דבמצרים בלחשי קוסמיהון הינדך et vocavit etiam Pharaon sapientes et praestigiatores et fecerunt etiam ipsi, nempe Jannes et Jambres magi in Aegypto, incantamentis praestigiarum suarum sic etc. In Midr. Tanchuma s. חשא כי legitur: ושני חרטומי מצרים עמחם ושמוחם ינוס ויומברם שהיו עושין לפני פרעה כל אותם כשפים כמו שכחבו ויעשו וגו' i. e. et duo praestigiatores Aegypti erant cum eis, quorum nomina sunt Jonos et Jombros, qui fecerunt coram Pharaone omnes istas magias, sicut scriptum est: et fecerunt etiam ipsi praestigiatores Aegypti praestigiis suis sic, Exo. 7, 12. Atque hoc illud ipsum est cujus meminit Apostolus, dum ait; quod Jannes et Jambres resistebant Mosi. Nam Paulum ex traditione majorum ista scivisse dubitari non potest, cum inter doctos ad magni et celeberrimi Doctoris Gamalielis pedes fuerit institutus et traditiones majorum ab eo edoctus. Fuisse autem istam historiam in Judaeorum scholis notissimam, productae auctoritates ex Talmudicis et aliis Hebraeorum scriptis docent. Nec vero propter istorum magorum nomina spirituali revelatione opus habuisse videtur Paulus. Sed praeter hanc contra Mosensem rebellionem alia quoque eorundem facta recensent Hebraei. Targumista Jon. in Legem, Exod. 1. causam et occasionem referens, quare Pharaon infantes Hebraeorum masculos occidi voluerit, inquit: Pharaon dormiens vidit in somno totam terram Aegypti in lance bilanciis una positam et agnum in lance altera, qui depressit lanceam suam. Evigilans Pharaon, confestim advocavit sapientes Aegypti, quibus somnium suum enarravit: מן יר פתחון פויהון ינים et ימברים רישו חרשי protinus aperuerunt os suum Jannes et Jambres capita praestigiatorum et dixerunt Pharaoni ביר חד עחד למרוי מחליר שחבדו quidam nasciturus est in congregatione Israelitarum, per quem vastabitur tota terra Aegypti. Idcirco capto consilio praecepit Pharaon rex Aegypti obstetricibus Judaicis etc. In libro Zohar, loco supra adducto adscribitur ipsis quoque fabricatio vituli: וחרין בנוי ינוס ויומברם ואי חימא דיק לא מיחו בעובדא וחרין בנוי ינוס ויומברם דעגל דא אינון עבדו ופרעו חרשי חרשין. Quod si dicas: annon mortui sunt in fabricatione vituli: nam illi fecerunt illud etc. In antiquissimo Midr. Constantinopoli impresso, quod vocatur מדרש וישע (ex Exod. 14, 30. וישע et servavit Deus Israel quia hominiam continet super historiam liberationis ex Aegypto), ad haec verba Exod. 15, 10. „Flaviati vento tuo, et operuit eos mare.“ legitur: אמרו חכמים ו"ל בשעה שנטעו המצרים: בים היו כם שני מכשפים ושמן יוחני וממרא ואמרו לפרעה

dixerunt sapientes nostri: quando in mari submersi sunt Aegyptii, fuerunt inter ipsos duo magi, quorum nomina Jochane et Jamre, qui dixerunt Pharaoni; si per manum Dei fiat hoc, non pervalebimus ei: sed si per manus angelorum fiat, poterimus illos prosternere in mare. Fecerunt igitur miracula et dejecerunt eos (angelos) in mare. Tunc dixerunt angeli; serva nos o Deus, quia intraverunt aquae usque ad animam, ex Ps. 69, 2. Haec hoc loco ad illustrationem loci Apostolici sufficiant. **יחם cognatio, familia, genealogia, genus, generis aut prosapiae recensio:** Apud Philosophos *attributio, attributum: proportio*: Hebraice per ש in fine scribitur. Nam hae literae permutantur: שם הים liber, catalogus genealogiae, Neh. 7, 5. הים הים nomen gentilitium, patronymicum: ex Ps. 69, 2. *proportio numeri*: בהסחלק הגשמות יסחלק הים ביו ובין cum tollitur corporeitas simul tollitur attributio, proportio inter illum et corpus suum.

יחם idem: יחם אלימלך מן de prosapia Elimlech, Ruth. 2, 1. אין חיעל לבית יחם si ingrediaris domum prosapiae meae, Gen. 24, 41. in Jon. Plur. יחם הים istae sunt familiae generis Noachi, Gen. 6, 9. in Jon. יחם עמם familiae populorum, Ps. 96, 7. לנגיסחהו יחם יחם familiae generis ipsorum, Num. 1, 22. in Jon. Ap. Ros. etiam est, *comparatio, collatio, attributio*.

יחם idem: יחם שלשלה catena generis, stemmatis: יחם ספר יחם liber est historicus, ab initio mundi historiam Ecclesiae Judaicae ad sua usque tempora describens. Est et alius liber ejusdem nominis ap. Tos., quo videtur liber Legis intelligi, aut alius librum Legis explicans. De eo extat querela; מים שנגנו ספר יחם חשש כהן של חכמים וכזה מאר עיניהם a quo tempore oblivioni traditus est liber Juchasin debilitata est virtus sapientum et caligavit lumen oculorum ipsorum, Pes. 62b. עשרה יחם decem stemmata.

יחם de prosapia antiqua genitus et clara, q. prosapiatum dicas, ein Geflecht. Fem. מייחם prosapiata, patricia.

יחם יחם, nobiles familiae antiquae. Scaliger contra Serrarium c. 3.: יחם i. e. nobiles, qui genus suum ad vetustissimum quendam authorem referunt, quales Athenis יחם, qui non erant insititii, sed avum, proavum, atavum nominare poterant.

יחם ap. Ros. appropriare, attribuere, ad certum genus quasi referre. Hithpa. יחם recenseri de genere suo, recensere se per genus, familiam aut genealogiam. Praet. יחם על ויעתהו et recensiti sunt per genus suum, Num. 1, 18. hebr. per ש, 1 Par. 5, 17. et v. 7. Ap. Ros. attribui, accenseri quasi ad familiam, appropriari, accomodari, referri: כל דבר נעלם יחם אל חושך omnis res occulta appropriatur ad obscuritatem, sive tenebras.

יחם genealogia, generis, prosapiae, familiae recensio, cognatio, familia cognata.

יחם discalceare. Unde Praet. Pehil יחם et calceamenta tua non fuerunt extracta, scil. propter corruptionem, Deut. 8, 4. Jonathan habet יחם. Ex Ithpah. in Midr. Echa f. 67c. Substernebant ipsi tapetes, יחם ne discalceati essent pedes ejus, h. e. ne nuda super terram incederet.

יחם discalceatus: והוא איל יחם et ipse ibat discalceatus, IIS. 15, 30. IIR. 21, 7. Pl. יחם et discalceatos, Jes. 20, 4. Ap. Tos. יחם בשעת הריש והיחם tempore triturationis et discalceationis, quo sc. bestia ex itinere lessa est, Machs. c. 3.

יחם discalceatio: Ap. Tos.: Quid est יחם מנעי רגלך „cohibe pedem tuum, ne sit discalceatus“, Jer. 2, 22. i. e. יחם כד שלא יבא רגלך ליד יחם cohibe teipsum a peccato, ne pes tuus veniat in potestatem discalceationis, i. e. paupertatis, Jom. f. 77a.

יחם יחם palmes, rames ficuum proprie: של יחם ramus ficus fissus vel laceratus, כשנכנס לחבה הכנים עמו Okez. c. 3. Kil. c. 1. Plur. יחם cum ingressus est (Noa) in arcam, introduxit secum palmites vitium et ficum, R. Sal. Gen. 9, 20. Sic Jes. 44, 14. Legendum ergo per Chirek יחם. Plenius haec in Rambam; ומורה refertur ad plantas, יחם ad ficus, גרופיות ad oleas. Ita ergo haec tria vocabula videntur distingui.

יחם dolor, perpressio. Vide in חשש חשש ut דייטב לך: יחם bene vel bonum esse aut videri: יחם bene sit tibi, Deuter. 4, 40. ומה די עליך יחם quod autem tibi bonum videbitur, Esr. 7, 18. איתב יחם et Olaberram איתב et Abrahamo benefecit, Gen. 12, 16. איתב יחם meliorem fecisti bonitatem tuam posteriorem, Ruth. 3, 10. איתב יחם benefecerunt statuis suis, Hos. 10, 1. Part. איתב לנגנא virum qui bonificabat psallere, i. e. bene psallat, pulset, IS. 16, 17. Pl. איתב יחם illi bonificabant corda sua, h. e. exhilarabant, Judic. 19, 22. juxta Regia. In Ven. איתב עמך Inf. איתב איתב benefaciendo beneficentiam exercebo tecum, Gen. 32, 12. Alia forma איתב לית איתב איתב benefacere ipsi nequeunt, Jer. 10, 5. et 32, 40. Imperat. איתב איתב איתב bonificate psallere, i. e. bene psallite cum clangore, Ps. 33, 3. Fut. איתב עמך et beneficentiam exercebo tecum, Gen. 32, 9. איתב איתב si bene-facias opera tua, Gen. 4, 7. איתב איתב cum benefeceris colesantibus te, Ps. 49, 19. עמא איתב איתב bonum illud quo benefaciat Dominus nobiscum, de eo benefaciemus quoque tibi, Num. 10, 32.

איתב bonitas, benefactio: כל איתב עובדא omnem bonitatem operis, i. e. quicquid bene et comode perfectum est, Eccl. 4, 4.

איתב יחם vide supra in טוב. יחם exhalatio ascendens in modum columnae, columna vaporifera: יחם יחם columnae fumi,

62

clusionem facere, concludere syllogistice: הוליד מזה concludit hinc.

יליד *natus, puer*: בנא *natus domi*, Gen. 17, 12. *natus mulieris*, Job. 15, 14. et 25, 4.

ילד *natus, proles*: ליה לא ולד *non est ei proles*, Gen. 11, 30. *num filio centum annorum erit proles*, Gen. 17, 17. לא הוה *non fuit ei proles*, IIS. 6, 23.

לארע *nativitas, progenies, cognatio*: ילדוהו *in terram nativitatis tuae*, Genes. 31, v. 13. *et ad cognationem meam ibis*, Gen. 24, 4, 7. Num. 10, 30. ולארעא ילדוהו *et in terram cognationis nostrae*, Jer. 46, 17. *et terram nativitatis, cognationis tuae*, Ruth. 2, 11. בארעא *in terra nativitatis suae*, Gen. 11, 28. ולא *et non indicabat Esther nativitatem suam*, Esth. 2, 20. ילדוהו *et nativitas ipsorum*, Ez. 23, 15. *et nativitas vestra*, Ez. 16, 3.

ילד *apud Tos. est arbor novella, quae tertium annum nondum excessit*, cui opponitur וקנה *arbor vetula*, Ned. 57b.

ולדא *matrix, vulva*: כל ולדא *aperiens omnem matricem*, Exo. 13, 2. *hebr. רחם*. Sic Num. 8, 16. *omnem partem vulvae*, Gen. 20, 18. *ubi Jon. sed dicitur*: *sed Gen. 40, 20. in Onk. יום* *dies domus nativitatis Pharaonis, respondet hebr. יום הולדת* *dies nativitatis*.

ילדא *genitrix, puerpera*. Vide supra in verbo. Et per Apocopam, לידתא, Jes. 13, 8.

מוליד *generans*: אפ. Ros. כוח המוליד *vis, facultas generativa*.

מולד *novilunium, luna novata, recens nata, generatio novae lunae*, Rab. In Tg. Jon. סיהרא *et novilunium lunae*, Gen. 1, 14.

מולדת *obstetrices*, Exo. 1, 15. in TgH.

מולדת *nativitas*: יה עמה וחלדוהו *populum suum et nativitatem suam*, Esth. 2, 10. ובתולדותיה *et in nativitate sua* plorat, Esth. 3, 3. in Tg. sec.

מולדת *genitrix*: וחורוץ חולדתה *et exultabit genitrix tua*, Prov. 23, 25.

מולדת *generatio*. Pl. מולדת שמיא *istae sunt generationes coeli et terrae*, Gen. 2, 4. מולדתהו *generationes ipsorum*, Num. 1, 20. *uxta generationes suas*, Gen. 10, v. 32. אפ. Ros. ulterius traducitur. Apud Logicos מולדת *et conclusio syllogismi generata ex praemissis*. Indo in logica R. Schimeonis; המשפט השלישי *i. e. מחבר מחיבור אחר שני ההקדמות יקרא החולדה* *propositio tertia illata ex conjunctione duarum istarum praemissarum vocatur proles, h. e. conclusio*. Porro observavit Mercerus, melius dici מולדת, sicut מולדתה, quam מולדת, ut Munstr. notavit. Apud Physicos *est qualitas*: unde להריון *unde non scio quare ad conceptionem prosint, quia qualitas ipsorum frigida est*, Aben

Esra Gen. 30, 12. *de dudaim, sive mandragoris*. Pl. *quatuor qualitates, primae scil. calidum, frigidum, humidum, siccum*: בין עישה שלום *faciens pacem inter qualitates quae contrariae sunt in natura ipsarum* *in consensu quatuor qualitatum consistit sanitas corporis*, R. David Jes. 45, 7. *scientia generationum, physica*, Aben Esra Ps. 148. *hebr. החולדות* *physici*. *Apud Historicos sunt, eventus, res gestae, historiae, accidentia*.

לך *hebr. ivit, progressus est, processit*. Inf. לך *ire*. Hinc Rab. dicunt, כיכב *stellae itionis i. e. planetae mobiles*.

עולל *ejulare, ululare*. Eut. ארעא *et ejulabunt omnes habitatores terrae*, Jer. 17, v. 2. Ex Aphel מרניחא *ejulate praefecti provinciarum*, Zach. 11, 2. ואיללו כל שחי המר *et ejulate omnes potores vini*, Joel. 1, 5. *Futur. על דא* *propter hoc plangent et ejulabunt*, Mich. 1, 8. *et ejulabunt super te*, Ez. 27, 32. *super Moabitae ejulaturi sunt*, Jer. 48, 31. *Jes. 15, 8. Fut. ומחבר* *et prae contractione spiritus ejulabit*, Jes. 65, 14.

עולל *ejulatus*: קל צוחחא ויללא *vox clamoris et ejulatus*, Soph. 1, 10. *Constr. ויללח חקיפי עמא* *et ejulatus potentium in populo*, Jer. 25, 36. *Vide ילא*.

לך *discere*: idem quod אלף *per commutationem א* *et ו*. Praet. וילפית חכמתא *et non didici sapientiam*, Pr. 30, 3. Inf. cum Fut. וילפין *si discendo didicerint*, Jer. 12, 16. *Fut. וילפין* *et non didici*, Er. 11, 25.

אין הוה יליף שחי קסט דחמר *edoctus, assuetus* *qui non est assuetus bibere mensuram vini, bibat dimidiam*, TH. in Tan. 69c. *הוה יליף אכיל* *fuit assuetus comedere libram carnis*, ibid. gl. רגיל.

דילפנא *doctrina, instructio, institutio*: טבא *quia doctrinam bonam dedi vobis*, Pr. 4, 2. *Idem quod אולפנא*.

ילת *nomen propr. mulieris, uxoris R. Nachman*, Git. c. 7, initio, Chol. 109b.

יבא *juravit*. Part. ויבא *et si per nomen Dei jurant*, Jer. 5, 2. *et jurant per nomen simulachrorum suorum*, Soph. 1, 5. *jurant falso*, Hos. 4, 2. *Fut. ויבא* *et juras per nomen meum*, Ps. 50, 16. *דיימי* *qui juraverit per nomen ejus loquatur*, Exod. 20, 7. *Aphel ויבא* *adjurando adjuravit filios Israel*, Exod. 13, 19. *et adjuravit Joseph*, Gen. 50, 25. *Inf. ויבא* *et adjurabit eam sacerdos*, Num. 5, 19. *et in nomine ejus jurabit*, Deut. 10, 20. in Tg. Jon.

juramentum, jus

62•

625

¹²⁾ Vocabulum corruptum videtur ex pers. دانچه, quod *lendem* denotat. Ita quidem R. Sal. (Nas. 39a.) vernacule vocem per ינינש i. e. *lendes* explicat, quamquam ille per כ, ינינא, legat.

ינס. Quae hujus formae sunt, pertinent ad אנס. Vide illie.

ינס vide supra ינס.

ינס *cedri genus*. Sic scribitur in Ar. In Gem. legitur per Vav: ut פחורא דיונס mensa cedrina, vel abiegna, Sab. 129a.

ינס *sugere*. Part. אונקין ונרי et erimus sugentes, Cant. 8, 1. Constr. חריא וינקי et sugentes ubera, Joël 2, 16. Fut. אונק ארם ומה et quare ubera, ut sugerem? Jobi 3, 12. אונק דכסא sicut sugit lactens ubera matris suae, Cant. 8, 1. Ex Pahel Part. מונקן חורן וחרחין et duas vaccas lactandes, IS. 6, 7. אונק אונק lactavit. Praet. אונקתא et lactavit eum, Exo. 2, 9. Fem. אונקתא יח ברה et lactavit filium suum, IS. 1, 23. Inf. אונקתא יח ברי ad lactandum filium meum, 1 Reg. 3, 21. Imper. אונקתא at lacta eum mihi, Exo. 2, 9.

ינס *sugens, lactens, infans*, ורביא *puer*: כי ינק אה quia puer es tu, IS. 17, 33. אונק ינק et puer erat lactens, IS. 1, 24. ubi R. David scribit; non vult dicere (Jon.) quod adhuc fuerit sugens; nam dicitur; posteaquam ablactasset eum: sed ינק idem est quod קטן puer parvus. Nam sic solent in lingua aramaea puerum vocare ינק, secuti invenimus in verbis Rabbīnorum nostrorum: ינק puer dierum h. e. aetate, Jes. 65, 20. אונק adolescentem et lactentem, Jer. 44, 7. Pl. אונקתא ex ore infantum et lactantium, Ps. 8, 3. אונקתא et constituit pueros, Jes. 3, 4. Constr. חריא וינקי et sugentes ubera, Joël. 2, v. 16. Cum aff. אונקתא פרח et ad fluvium Euphratem lactentes suos, heb. וינקוהו ramos suos, Ps. 80, 12. אונקתא lactentes ipsorum cum senibus ipsorum, Deut. 32, 25.

ינס *T. idem*: ut in illo vulgari שוחא דינוקא sermo pueri in platea, patris ejus est, aut matris ejus, Suc. in fine. Quae pueri in platea dicunt, plerumque domi audiverunt a parentibus, was die Alten fungen, lehrneten die Jungen.

ינס *pueritia*: et metaph. *surculus, germen, ramus tener*, a *sugendo* succo dictus: מינקותיה a pueritia sua, IS. 17, 13. Ex altera significatione אונקתא et surculus ejus non desistet, Jobi 14, 7. מינקותיה et germen ejus prodibit, Jobi 8, 16. Sententiam Talmudicam vide in ורר.

ינס *nutrix, lactatrix*, heb. מינקתא, Gen. 35, 8. ויח מינקתיה et nutricem ejus, IIR. 11, 2. Fem. אונקתא ויח מינקתיה Gen. 24, 59. Plur. גמלי מינקתא camelos lactantes, Gen. 32, 15.

ינס *Ap. Tos. quae est calamus, fistula, siphon tortuosus, quo aqua vel vinum ex vase exsugitur et consequenter educitur.*

ינס *lactatio, exsuctio*. ינקי et per Apocopam ינקי *puer, puellus, sugens*, Rab. Pl. מינקות *puella, puellula*, Ber. 24a.

אומר ר' אסי מפני מה מחחילין החינוקות בת"כ ואין מחחילין כבראשית אלא שהחינוקות טהורין והקרבנות טהורין יבואו dixit Raf Asse; quamobrem incipiunt parvuli in Torath kohanim (in Levitico) et non incipiunt in Bereschith? (Dixit Deus) pueri sunt mundi et oblationes quoque sunt mundaе. Veniant igitur mundi et studeant in mundis (h. e. in libro qui agit de munditie et immunditie), Vr. s. 7. Maim. in חשח c. 2. scribit; filiam vel puellam usque ad duodecimum annum vocari קטנה minorennem et חינוקה: sic puer vocatur חינוק usque ad 13. annum. אנס *sanavit*, idem quod יסי יסא.

אנסחא, אנסחא, אנסחא, אנסחא.

אנסחא, אנסחא, אנסחא, אנסחא.

ינס *fundavit*. Praet. cum aff. דינסתא quam fundavit, Ps. 78, 69. דינסתא quem fundasti eis, Ps. 104, 8. tu fundasti illa, Ps. 89, 12. et 119, 152. Pah. ינס *idem*. Part. מינסר ארעא qui fundavit terram, Ps. 104, 5. Ithpa. מינסר אבנא cor ejus fundatum est instar lapidis, Job. 41, 15. h. e. petrae: פום אברהא quod fundatum est super ore patrum, Ps. 87, 1. Futur. מינסר fundabitur super eo, Jobi 41, 14.

ינס *fundamentum*: ליסודא דמרבחא: ef-fundes ad fundamentum altaris, Exo. 29, 12. Hinc apud Physicos, ינס *elementum, principium rerum naturalium*. Plur. ארבע יסודות quatuor elementa; nempe אש ignis, רוח spiritus, ventus, vel איר aer, מים aqua, ארץ vel עפר terra: עירוב דיסודות mixto elementorum. Apud Grammaticos, ינס *radix, thema, primitiva et principalis vox*, R. Sal. Jes. 41, 10.

ינס *fundamentalis*. Fem. ינסיתא. Pl. אונחיות literae fundamentales, i. e. radicales, quae de fundamento thematis et primae radices sunt.

יסט דיסיט, אסיט יסט.

ינס *sesamum, vel sisamum*, ut officinae vocant: unde *oleum sesaminum*, de quo Plinius. Adducit et Elias in Meturgeman quasi *nom. propr. loci*, ex Num. 34, 8. sed ibi in nostris libris non reperitur: כוספא דיסמין שרי fraces sesami licitae sunt: vel amurca sesamini olei, Sab. 50b. Gl. explicat per שומשמין, quod *sesamum* explicant. Videtur esse gr. ἱάσμη vel ἱάσμιον ποικίλον, quomodo dictum fuit unguentum quoddam in Perside confieri solitum, ex violae albae floribus in sesaminum oleum conjectis, ut tradit Dioscor. l. 1. c. 74. quod caput in nonnullis editionibus desideratur.

אנסחא, אנסחא, אנסחא, אנסחא.

ינס *hebr. addidit, adjecit, perrexit*. Aphel chald. וינס אנסחא *idem*. Praeter עוד למרעה Gen. 38, 26. non perrexit amplius cognoscere eam, Gen. 38, 26. וינסחא et perrexit mittere, Genes. 8, 10. וינסחא et non perrexit reverti, Gen. 8, 12. וינסחא addidisti sapientiam, IR. 10, v. 7. וינסחא et addidi sapientiam, Ecol. 1, 16. וינסחא et non perrexerunt amplius

יַעַר hebr. *sylva*. Hinc metaphorice *carectum*, quod est quasi *sylva quaedam fluviorum*: ושׂוּחָה: et posuit eam in carecto, Exo. 2, 3. וְהָא סְלִיק

אלהים, *Exod. 2, 7. Regia l'צית, juxta usum communem.*

impensa, impendium, sumptus, expensae, quae proferuntur in alicujus rei usum: כבוד הוצאות *sumptus typographici*: סדר הוצאות *ordo in sumptibus* dimidium est *sufficientiae*, *Mifchar happeninim* f. 2. יותר אם השבח יותר *si lucrum superaverit impensas*, Bk. 100b. in *Misna*.

pronunciatum, prolatum, pronunciatio, potestas vel vocalis literae, valor soni ejus, quomodo a *quandoque* distinguitur, quod significat actum ipsum pronunciandi. Unde *Abr. de Balmis* in sua *Grammatica* scribit se explicaturum במכטא *potestatem ipsarum (literarum vel vocalium) in pronunciatione*: nomen מכותא אחר *Beth et Phe* sunt *pronunciationis ejusdem*.

verum, veritatem cognoscere, vero insistere et inniti. *Pah. Infin. ל'צקא* ad veritatem cognoscendam, *Dan. 7, 19*. Huc etiam pertinet *ל'אנצקא* ad stabiliendum stimulum, *IS. 13, 21*. ubi *נ* est loco *Dages*.

verum, firmum, ratum, *Dan. 2, 45*. et 3, 24. מן יציב *de firmo, vere, firmiter*, *Dan. 2, 8*. שמה *nomen ejus firmum est in mundo*, *Zach. 14, 9*.

Secundo *ל'צקא indigena*¹⁴. *Usurpatur in Tg. pro hebr. היסר יציבא* *Heman indigena*, *hebr. האורחי*, *Ps. 88, 1*. sicut *indigena ex vobis*, *Lev. 19, 34*. וכיציבא דארעא et sicut *indigena terrae*, *Exod. 12, 19*. sicut *arbor indigena*, *Ps. 37, 35*. *Pl. ל'צקא וניוריא indigenae et peregrini*, *Lev. 16, 29*. *Ap. Tos. בארעא וניוריא יציבא* *indigena in terra et advena in coelis coelorum*, *Joma 47a*. *יציבא i. e. האורחי*. *Ar. citat, ut משל proverbium*. *Drusius adducit, sed usum non explicat*. *Dici autem potest in eos, qui magis curant terrestria, quam coelestia, corporea magis quam spiritualia etc.*

status. *הת'צבום*.

idem מאמר המצב *praedicamentum situs*, *apud Logicos*.

statua, monumentum sepulchrale, epitaphium: forma *epitaphii judaici virorum talis est*. הראבן הואא אשר שחתי מצבה לראש הוקן ר' אליקים ב"ר יוסף ויקבר בחול המועד של פסח יום ח' ציה לפרטק מנחו בנן ערן עם שאר צדיקי עולם א"א"מ"ט *Lapis hic est, quem posui monumentum capiti Venerandi senis R. Eliakimi Filii R. Josephi, qui sepultus est in die profesto festi Paschatis octavo, Anno 95. supputationis minoris. Requies ejus sit in horto Edenis cum reliquis justis mundi, Amen, Amen, Amen, Selah. Mulieris epitaphium in hunc modum fere: ואח המצבה אשר הוצב' לראש החשובה והחסידה החסידה מ' רבקה בת הק"ר שמואל הלוי שנפטרה בשם טוב בית*

ו' לח' טבח בשנת ק"לה לפ"ק נשחטה תהא צרורה בנן ערן *Haec est statua, quae erecta est capiti praestantissimae, sanctissimae et integerrimae Rebeccae filiae sancti Rabbi Samuelis Levitae, quae obiit cum fama optima, die septimo mensis Decembris, anno 135. supputationis minoris. Anima ejus sit ligata in horto Edenis, Amen, Amen, Amen, Selah. stiva, vel buris, bura, lignum quo agricola aratrum dirigit in quaecunque ipsi lubet partem* *Kel. c. 21. Quidam צל"א deducunt, quod eo dirigatur et vertatur aratrum.*

stravit, stratum posuit: praemisit, praeposuit, proposuit fundamenti sternendi causa, fundavit. In *Tg. רנשעו* *sternebant lectum*, *Deut. 34, 6*. in *Jon. Ex Pahel כורסיה* *quod erat stratum sub solio ejus*, *Exod. 24, 10*. in *Jon. Ap. Tos. אחר המטות* *sternunt lectos a vespere Sabbathi*: *לא יציע אחר המטות* *ne fundet doctrinam, i. e. adductis rationibus explicationem confirmet.*

propositio, praefatio, praenarratio, fundamentum praesuppositum, quod sequentis tractationis quasi stratum quoddam est, quodque ei quasi substernitur, *Rab. הנה הפרק אמנם הקדמנוהו הצעה למה* *et hoc quidem caput praemisimus fundamenti loco ad id quod sequetur.*

stratum, *hebr. יצוע*: *ut מצעא דבלהה* *conturbavit stratum Bilhae*, *Gen. 25, 22*. in *Jon. Pl. רגוש מצעי* *super lectum stratorum meorum*, *Ps. 132, 3*.

idem מצעו: *ad sternendum strata*. *ל'צקא sollicitum, anxium esse, timere, vereri*. *Respondet verbo מן ל'צקא*. *Praet. דאנ מן ל'צקא* *nam de quo anxia es?* *Jes. 57, 11*. *Part. אנה מן ל'צקא* *ego timeo a Judaeis, anxius sum propter Judaeos*, *Jer. 38, 19*. *ויעוף לנא et sollicitus sit de nobis*, *IS. 9, 5*. *לכון et sollicitus est de vobis*, *IS. 10, 2*. *Pl. דאחוק ל'צקא* *de qua solliciti estis*, *Jer. 42, 16*. *Fem. ד'צקא* *et de quo sollicitae sunt*, *Jes. 66, 4*. *Infin. Pah. ל'צקא עור* *et non pergent anxii esse amplius*, *hebr. לראבה moerere*, *Jer. 31, 12*. *Ithpe. Fut. א'ת'צקא* *solicitus ero de peccato meo*, *Ps. 38, 19*.

anxietas, sollicitudo: *ל'צקא* *et si non ex solitudine*, *hebr. מראנה*, *Jos. 22, 24*. *timor et anxietas apprehenderunt eos*, *Jer. 49, 24*. *ויעפא אחרונן et omnem animam sollicitudinis, anxiam replebo omni bono*, *Jerem. 31, 25*. *Possit etiam legi ל'צקא*.

fudit, effudit, infudit, *hebr. ל'צקא*.

fusio, fusura: *et fusura scientiae perfusa*, *Aben Esra Thr. 1, 1*.

centrum: *apud Philosophos et Astronomos* *מוצק דגלגלית* *centrum orbium coelestium*, in *Maim. Inde Aben Esra, Jobi 38, 38*. *exponit punctum, i. e. centrum, punctum*

¹⁴ Vide quae ad vocem בוכמא scripsimus.

¹⁵ Syr. وطلب, arab. وصب, et وطلب.

יָקָר *idem*: יקדוה נור עלם: incendio ignis semperiterni, Jes. 33, 14. Jer. 34, 5.

יָקָר *focus, ignis*: בית המוקד: locus focus, culina. Duo loca fuerunt in templo Hierosolymitano sic vocata, unus focus magnus, alter focus parvus. In magno foco vel culina magna erat semper ignis ad calefaciendum pedes sacerdotum custodum templi, qui nudis pedibus semper incedebant. In parva culina erat ignis, de quo petebatur ignis ad sacrificia, quando ignis iste erat pluviis extinctus, Tam. c. 1. ויל קין קרד וצלי. dum focus tuus ardet, vade, abscinde cucurbitam tuam et coque, Sanh. 33b. Proverbiale de occasione non negligenda.

יָקָר *vide in יקטן*.
יָקָר Pl. יָקָרִין ¹⁹ *lintea, quibus in balneis capita obvolvunt, ne calor nimius noceat*. Sic Aruch. Videtur *alicujus vasis balnearii nomen esse*, de quo quaeritur, an qui vendit balneum illud quoque cum asseribus, ollis, pelvibus et similibus, quorum in balneis usus est, vendat? Bb. 57b.

יָקָר *vide in יקום*.
יָקָר ²⁰ *tu affers margaritas et hyacinthos*. Sic citat hoc loco Ar. ex Tanchuma parascha עקב. Non inveni id in ea. Vide supra in ordine.

יָקָר *Aphel יָקָרִי ambivit, circumvixit, cinxit, circumdedit*. Praet. יָקָרִי יח ארע אדומא. et ambivit terram Edomaeorum, Jud. 11, 18. יָקָרִי צורחא יח. et circumvixit clamor terminum Moab, Jes. 15, 8. יָקָרִי et circumdedit eam castris, IIS. 20, 15. R. David et R. Sal. legunt יָקָרִי et circumdederunt eam castra. אקיסון עלי כדרא. circumdederunt me pariter, Ps. 88, 18. כנישה מכאישין אקפוני. congregatio maleficorum circumdederunt me, Ps. 22, 17. Part. יָקָרִי murus שור מִקְרֵי. cingens, Lev. 25, 31. Pl. יָקָרִי כחור סחור מִקְרֵי ליה. circummeirca cingebant illud, IB. 7, 24. Constr. מִקְרֵי פחא. et omnibus circumdantibus angulum, Jer. 9, 26. et 25, 3. Fem. יָקָרִי civitas cincta muro, Lev. 25, 29. et erit circumdata coram me sanguine occisorum, Jes. 29, 2. Pl. יָקָרִי et angulis suis (capitis) circumdatae erant, scil. crinibus alienis, ut mos est nobilium puellarum, Jes. 3, 16. Inf. יָקָרִי יח קרחא. circummeundo civitatem, Jud. 6, 3. 11. et aliter קרחא דם נכסח קרחא דם. secundum circumdare, sicut circumdatur altare sanguine sacrificiorum sanctorum, Jes. 29, 2. Imper.

¹⁹ *Balnearia, uti sunt „lintea“* (ut habet B. Ar.) *et alia ad balneum* (pers. حمام) *pertinentia*. Littera י formativa, et י finale nota genetivi est.

²⁰ *οικουμένην habitatores mundi*, quod vocabulum gr. Talmudici (Br. s. 32) in voce יקום, quae rem continuo subsistentem denotat, conspiciere volunt, id quod saepius apud illos fieri solet.

²¹ *יָקָרִי* (sy. ܝܩܪܝ Ephr. III. p. 150, ubi synonym. legitur voci ܝܩܪܝ, gr. τύπος) et plur. יָקָרִי Tosefta Sab. c. 18. εἰκὼν *imago, effigies*. At vero ap. Tos. non nisi praefixa nota genetivi hoc vocabulum דיקנא (דמות דיקנא similitudo effigiei) sonat.

²² Neglecto spiritu aspero haec vox ipsamet gr. est ψευδής. Si tamen literam ד mendosam esse pro ה spiritu aspero dicere velis, non vehementer repugno.

יָקָר *circuité Tzizonem*, Ps. 48, 13. Futur. לֹא תִקְפּוּן non circulabitis, i. e. in circulum vel rotundum attondebitis angulos capitis vestri, Lev. 25, 27.

יָקָר *circuitus, circulus, ambitus*: גלגל הדיק: orbis epicyclus, More par. 2. cap. 24.

idem.

יָקָר *cinctura, circumitio, circumvolutio, circumdatio*: אקפוח פאחא circumdatio angulorum capitis, nempe capillis alienis vel fictis, Jes. 3, 24.

יָקָר *antemurale*, Thr. 2, 8. Item *circuitus, ambitus, circumferentia*, Num. 33, 55. Jos. 23, 13.

יָקָר *complexum, complexio*. Sic vocatur *virgula apud Grammaticos, quae duabus pluribusve vocibus interposita transversim eas simul complectitur et quasi ambit, docetque conjunctim et uno ambitu pronunciandas esse*. Refertur inter 'accentus'; at non est accentus, sed accentus a voce praecedenti ablati nota et indicium, cujus causa ista vox hac virgula unitur voci sequenti cum accentu proprio notatae, ut cum ea proferatur. Vide Grammaticos.

יָקָר *conjunctum, vicinum*, veluti quod undique הוציא חרומה מן המוקד: *circumdatum et cinctum est*: eduxit oblationem separatam ex conjuncto et cohaerente in eodem loco, המוקד ex non conjuncto, sed ab eo quod in loco alio est, Thruma c. 4. separare (oblationem) de vicino: המוקד מן המוקד: *conjunctum sive constructum et cum Makkaph*. Forte est א נקה, quod Syriace est *conjungere, congiungi, adhaerere*: נקיפחא *adjunctus*: *conjunctio, cohaesio, consequentia, series orationis*, Vide Lexica syra.

יָקָר *circuitus*: דשורא רמחא: *circuitus*: quod discurreret in circuitu muri urbis, Bb. 73a. Gl. explicat שני dentes, pinnae.

Deinde יָקָר apud Ros. est *credere, bergen*: דרונה פחורה דרונה ודחונה מקיף officina aperta est et mercator credit, i. e. concedit aliquandiu debitum, differt petitionem debiti, er borgt eine Weile, Abhoth c. 3. נב ומקיף furatur et credit aliis, credito vendit, expectando solutionem, und borget es, verkauft es auf Borg, Bk. 79a. נב ומקיף furatur et exsolvit creditum sibi, quod credito acceperat, geborget, Ibid. מקיפין בחילול השם non credunt in prophanatione nominis Dei, i. e. non differtur poena, sed statim punitur, Kid. 40a.

יָקָר *credendum, debitum fidei*: proprie *circuitio* i. e. *mora petendi debiti*, דאס בורגן: לפרוע.

הקפחתי ivit ut solveret credita sibi; Br. s. 40. הקפחתי creditum officinae mercatoriae, mercatoris, non remittitur anno septimo, i. e. creditum a mercatoribus, quod in officinis mercatorum debetur. T. Schebi. c. 10. מאס geborgt ist: פועלים רכוח: כחנטי המקיף פועלים רכוח: sicut mercator, qui credit (credito vendit) saepius et exigit omnia sua credita simul, Rab.

Tertio *conjugere aequaliter, aequiparare, comparare, conferre duo inter se*: אין מקיפין בבעי: non comparant inter se pustulas pulmonis, Chol. 46b. Veluti cum duae sunt pustulae una perforata altera non. De perforata dubium, an inter mactandum perforata sit, vel antea? Tunc non licet perforare alteram et conjugere atque comparare inter se, an convenient: מעיים מקיפין sed intestina inter se comparant: לשפוח: אין מקיפין שתי חביות לשפוח: non conjungunt juxta se duo vasa, ut imponant illis ollas, Bez. 32b. Gl. מרביני זה אצל. Item perforata et abscondit placentam et comparat, confert cum tota massa, Nid. 71b. Gl. מרביני i. e. adhibet vas, in quo particulam abscessam reposuit, ad massam totam farinae et confert, an adhuc sibi similia et nomen massae abscessae imponit, inquit: Haec particula esto חלה placenta consecrata etc. ואדמו contulit inter se et non fuerunt similia.

II. *pretiosum esse, videri, vel haberi, pretiose aestimari, honorari, in pretio esse*: vel active *honore, honore afficere, quamquam id magis formae* Pahel convenit. Praet. cum aff. יקרירה honorat eum, Pr. 14, 31. בעיניך נפשי בעיניך pro eo quod pretiosa fuit anima mea in oculis tuis, IS. 26, 21. Fut. יקרירה pretiosa sit nunc anima mea in oculis tuis, IIR. 1, 14. Pah. יקר idem: לא יקריתני דחלתי non honorasti me, Jes. 43, 23. חלה דיקרית דחלתי an honorat David patrem tuum, IIS. 10, 3. ובספוחיו pro eo quod pretiosum feci timorem mei in oculis ipsorum, Zach. 11, 13. Part. יקר דוד יח אבדך an honorat David patrem tuum, IIS. 10, 3. ובספוחיו et labiis suis honorant me, Jes. 29, 13. יקר nam honorantes me honorabo, IS. 2, 30. Infinit. יקר אבדך honorando honorabo te, Num. 22, 17. יקר יח אבדך ut honoret patrem, Mal. 1, 6. Cum aff. יקריתך ad honorandum te, Ps. 45, 10. יקריתך ad honorandum eum, Eccl. 12, 1. Imperat. יקר לאבדך מן ספוחך Deum tuum de substantia tua, Pr. 3, 9. Cum aff. ואשריו honorat me nunc, IS. 15, 30. Fut. יקריתך et habitationem domus majestatis meae honorabo, Jes. 60, 13. Cum aff. יקריתך et honorabo eum, Ps. 91, 15. ויקריתך קדמוי et honorabis eum, Jes. 58, 13. Cum aff. יקריתך quia honorabis me, Ps. 50, 15. ויקריתך ut honoret te, Pr. 4, 8. ויקריתך et honorabimus te, Jud. 13, 17. ויקריתך honorabunt me, Jes. 43, 20. Aphel יקריתך et timebunt dominum honorat, Ps. 15, 4. ומוקיר לי et honorat me, Ps. 50, 23. Fut. יקר vide supra. Sententiam

Ben Syrac מוקיר למכסריו vide supra in חמר: et מה אתיך vide in אמא. Itpah. Praet. אתיך quam honoratus fuit hodie rex Israël' IIS. 6, 20. Part. יקריתך et glorificatur, Jes. 43, 4. Praet. מן דוד יקר prae eo qui se glorificat, Pr. 12, 9. Pl. יקריתך quo gloriantur, jactant se, Jes. 13, 12. Inf. cum aff. יקריתך dies quo glorificavero me, Ez. 39, 13. Sic יקריתך quum glorificavero me, Exod. 14, 18. Imp. יקריתך et glorificabor in Pharaone, Exod. 14, 4. Ti. יקריתך ברמי דחמרי pretiosum redditum est acetum et venditum pecuniae vini, Ber. 5b. Proverbialis locutio.

II. *grave esse, aggravari*: ועיני ישראל יקרן et oculi Israël' graves erant prae senio, Gen. 48, 10. et manus Moysi graves erant, Exod. 17, 12. מן יקר יקרן sicut onus grave gravia fuerunt prae me, Ps. 38, 5. Pahel יקר יקריתך כבליך דחמרי aggravavit pedes meos compedibus ferreis, Thr. 3, 7. ויקריתך et aggravavit, obduravit Pharaonem cor suum, Exod. 8, 15. יקריתך כבליך sicuti induravit cor ejus, Exod. 10, 1. ואודניהם יקריו מלמשמע et aures suas induraverunt, ne audiant, Zach. 7, 11. Imper. יקריתך et aures ejus aggravavit, Jes. 6, 10. Itpah. Praet. יקריתך ניר מרורי aggravatum est jugum praeverbationum mearum, Thr. 1, 14. אתיך יקריו graves redditae sunt manus ejus, Cant. 1, 14. Fut. יקריתך aggravetur, Exod. 5, 9.

Ap. Tos. ויקר ליה חלמרא et oblitus est doctrinae R. Eliesaris, gl. נשחכה, As. 46b.

כמה *honorabilis, pretiosus, carus*: יקריתך quam pretiosa est bonitas tua domine, Ps. 36, 8. ויהי יקר אדמויך קדמוי et erit pretiosus sanguis ipsorum coram eo, Ps. 72, 14. ויהי יקר et erit pretiosa redemptio ejus, Ps. 49, 9. et ipse erat praestantissimus de tota domo patris sui, Gen. 34, 19. יקריתך ad timendum nomen gloriosum et timendum, Deut. 28, 58. Pl. יקריתך מאלין plures et praestantiores quam isti, Num. 22, 15. Constr. יקריתך honorati, inclity terrae, Jes. 23, 8. ויקריתך et honoratos filiorum strepitus, Jer. 48, 45. hebr. ויקריתך et verticem. Cum aff. יקריתך super honoratos ejus projecerunt sortes, Nah. 3, 10. ויקריתך כבלי דפרולא et honoratos eorum compedibus ferreis, Ps. 149, 8. Fem. יקריתך pretiosior est quam lapides pretiosi, Pr. 3, 15. יקריתך צרא animam pretiosam venatur, Pr. 6, 26.

II. *gravis*: יקר מן טולל onus grave, Ps. 38, 5. יקר מן טולל gravis sermone, hebr. שפוחיך in circumcisis labiis, Exod. 6, 12. Sic Exo. 4, 10. pro hebr. מן טולל gravis ore: מלמשמע eo quod grave sit coram ipso audire, Jes. 59, 1. יקר

gravior est quam ista ambo, Pr. 27, 3. Pl. constr. וְיִקְרִי לִשָּׁן et graves lingua, Ez. 3, 5.

יִקְרָא, gravis: כיפא gravis est lapis, Prov. 27, 3.

יִקְרָא et יִקְרָא, אִיקְרָא, gloria, honor, pretium, honorarium: מִלֵּן דִּיקָר אַחַמְלֵל עֵלָךְ verba gloriae, h. e. gloriosa dicta sunt de te, Ps. 87, 3. יִקְרָא et gloriam multam, Dan. 2, 6. מֶלֶךְ אִיקָר rex gloriae, Ps. 24, 10. לִי אִיקָר pretium, honorarium illa sunt mihi, hebr. אִתְנָה merces meretricia, Hos. 2, 12. לְשֹׁמֵר הַבְּנֵי לְשֹׁמֵר הַבְּנֵי nomini tuo da gloriam, Ps. 115, 1. דִּי יִקְרָא יִהְיֶה וְחֻחֹן יִהְיֶה וְיִדְבִּיבִיתִּי gloriam domini, Ecd. 16, 7. Cum ה, Dan. 5, 20. Constr. בְּנֵי יִקְרָא gloriam filiarum Tzijonis, Jes. 3, 17. heb. קִדְקֵד verticem. Cum aff. יִקְרִי omnem gloriam meam Gen. 45, 13. וְלִיקְרִי בְּרִיחֹן et ad gloriam meam creavi illa, Jes. 43, 7. לְמִשְׁכַּן אִיקְרָדֵךְ tabernaculo gloriae tuae, Ps. 26, 8. Sic Ps. 108, 6. אֲחֻזֵּי כֶּעָן יִהְיֶה ostende mihi nunc gloriam tuam, Exo. 33, 18. יִקְרָדֵךְ et omnes reges gloriam tuam, Jes. 62, 2. אִיקְרִיָּה בְּעַמְמֵי אִיקְרִיָּה in populis gloriae ejus, Ps. 96, 3. יִקְרָה מִחֲמַד וְחֻחֹן מִחֲמַד et inebriemini de vino gloriae ejus, Jes. 66, 11. וְיִחַד וְיִחַד et ubi relinquetis gloriam vestram? Jes. 10, 3. גִּלְיָה יִהְיֶה יִקְרָדֵךְ sic migravit decor eorum, Hos. 9, 11. Ap. Ros. עֲשֶׂרָה דְּבָרִים נִקְרָאוּ יִקְרָם deoem res vocantur praestantes, eximiae; Lex, Prophetia etc. Medr. Schem. par. 8.

יִקְרָא, pretiosus, carus, magni pretii, cui opponitur vile, vilis pretii: Item gravis: item honoratus, honorabilis: נְשִׁים יִקְרָו feminae honoratae, praestantes, Sanh. 43a.

יִקְרָא, caritas. Talmudicis etiam est gravis: לִיקְרָא דְּלִיבָא propter gravitatem cordis: חַשׁ חֲשֵׁי דְּלִיבָא dolet ob gravitatem cordis, Sab. 140a. R. Ismael bar Jose pro gravitate sua incedebat, Jeb. 105b. h. e. lenta, secundum molem et gravitatem corporis sui. Brat enim בְּשָׂרָא בעל.

מִיקְרָא, gloriosum, honorabile: verba gloriosa, Pr. 25, 27.

מִיקְרָא, pretium, pretiosum, medulla: pretiosum ossium ejus, Jobi 21, 24. i. e. medulla: Item cerebrum, vertex: מִיקְרָא morbo qui infatuat cerebrum, Deuter. 28, 28. in Jon. רְגִלְכֹן a planta pedis vestri usque ad verticem capitis vestri, Ibid. v. 35. חֲזִיר רַעִיָּא et confringatur vertex, vel cerebrum capitis tui, Eccl. 12, 6. Cum aff. עֵדָר רְגִלְיָה a planta pedis usque ad verticem ejus, ועֵדָר מִקְרִיָּה hebr. Jobi 2, 7. ועֵדָר מִקְרִיָּה חֲמוּפִיָּה יִחוּחַ et super verticem ejus violentia ipsius descendet, hebr. מִשֹּׁם חֲרָבָא דְּבִיעִי Apud Tos. על קִדְקֵד propter adipem testiculorum et cerebri,

Chol. 93a. quod funderetur caput meum et diffunderet cerebrum meum, Ber. 56a. hebr. תִּמְוִיל, מִתְוִיל, reveritus est.

יִרְאָה, timor, metus, terror, reverentia: הַכֹּל omnia sunt in manu opeli (Dei) excepto timore coeli (Dei) Nid. 16b. edit. Ven. Ber. 33b. Vide Kimchi IR. 18, 37. Item idolum, ap. Ros et Tos., quod ei cultus et reverentia exhibetur הוֹצִיָּא יִרְאָה סִתּוֹךְ הִיקָה produxit idolum suum ex sinu suo, Sanh. 106a. R. Bechai ad Deut. 6. ad haec verba „dominus Deus noster Deus unus“ quærit: cur tribus nominibus hic usus sit Deus? Dicit: quod si simpliciter dixisset אֱלֹהֵי יְהוָה Jehovah unus, fuisset hoc apertio oris gentibus mundi (h. e. Christianis i. e. occasionem sumpsissent indi inferendi) quod de Idolo ipsorum (i. e. Christo) loquatur sic, qui vocatur יְהוָה juxta sententiam ipsorum. Vide eum ibi ulterius. Item idololatria: קִשָּׁה יִרְאָה gravis est idololatria ipsorum: idololatria ipsorum adduxit vindictam seu poenam super Aegyptum. Sic Exod. 8, 22. R. Sal. הוֹעֵכָה מִצָּרִים, abominationem Aegypti, explicat per מִצָּרִים idolum Aegypti.

יִרְאָה, timor, metus: Constr. וְיִרְאָה אִישׁ et timor ullius hominis non erat super eo, IS. 1, 11. R. David scribit: sensus ejus est, quasi scriptum sit per א (ירא), de quo tamen disceptatio est apud Ros. Nempe in T. Nas. in fine libri.

יִרְאָה, genus oleris amari. Sic Ar. In Gem. scribitur יִרְאָה et מִרְיָא et in gl. מִרְיָא. Refertur inter olera, quae in Paschate comedi solebant.

יִרְבֹּן יִרְבֹּן asparagus: דִּירְבֹּן asparagi fatui, h. e. sylvestres, Sevi. c. 9. Suc. 39b. ubi in gl. dicitur, esse herbas quarum sapor sit similis sapor vitium: חֲרָבָא אִיחָא דִּירְבֹּן mulier quaedam habebat asparagos, TH. Maser. in fine. Quidam volunt esse feniculum, fenichel.

יִרְדָּה, descendere: יִרְדָּה, descensio, descensus, declinatio.

יִרְדָּה, humilis, abjectus, depressae sortis et conditionis: אֵין דִּרְדָּה הֲחֻמִּים לְצֹאָה עִם עַמִּי הָאֶרֶץ יִרְדָּה non est moris, ut sapientes egrediantur cum hominibus plebeis humilibus et contemptis; B. Ar. in אוֹכְלוֹסָא.

יִרְדָּה, forum, mercatus, nundinae, quia omnes ad eas descendunt mercandi causa: הוֹלְכִים לִירְדָּה שֶׁל גוֹי eunt ad nundinas gentium, Christianorum, As. 13a. tibi sunt fora et ipsi sunt fora, Jalk. 34c. gl. שווקים.

יִרְדָּה, serpens, draco: כִּי־וֹרָא sicut draco, Jer. 2, 24. Pl. מִדֹּר יִרְדָּה habitaculum draconum, Jer. 9, 11. et 10, 22. שְׂרִין יִרְדָּה locum in quo habitabant dracones, Jes. 43, 20. et 35, 7. שְׂרִין רוּחָא in quo biberunt ventum sicut dracones, Jer. 14, 6.

²¹) Suspiciari licet vocem pers. esse کراغ, herba medicinalis amara, soluto غ in א et r mutatoque כ in י. Ita quidem pers. جوفر vel جوفر, quod gemmam denotat, chald. ac simul per י, ירה sonat. Cf. etiam usum nonnullorum Germanorum, qui germ. K. et G. per I. pronuntiant.

doctrina, institutio: lex, vel Mosis tantum, vel totum verbum Dei. Interdum *legem aliquam specialem* significat, ut *leprae* et aliarum, de quibus Moses in specie docuit. Porro *lex Hebraeis duplex* est: una *חורה שכתב* lex scripta: altera *חורה פה* lex quae per os, h. e. oretenus data est, lex oralis, quae Mosi in monte Sinai a Deo oretenus proposita et continet totam Legis scriptae expositionem. Eam Moses quoque oretenus Josuae, Josua senioribus et hi Prophetis tradiderunt, donec idoneis successoribus deficientibus in vastum illud opus talmudicum relata et scripto comprehensa fuit. Id factum primum circa annum Christi 230. Hierosolymas et id dicitur Talmud Hierosolymitanum; deinde plenius in Babylonia anno Christi 500. et id dicitur *Talmud Babylonicum*, juxta quod hodie adhuc vivunt. De Lege duplici vide Schaare ora in litera ה, f. 4. Caeterum *חורה lex* et *דברי חורה* saepissime quoque usurpant pro *lectione et studio Legis, seu verbi Dei, in cujus commendationem plurimae apud ipsos leguntur sententiae*: veluti *המרפה כל עצמו מדברי חורה אין בו כח לעמוד ביום צרה* quicumque laxat seipsum a studio Legis, non erit in eo facultas consistendi in die angustiae, sicut scriptum est, „si remissus fueris tempore angustiae, angusta erit vis tua“, Ber. 63a. *אין דברי חורה מחקיימין אלא* non confirmantur verba Legis nisi in eo, qui seipsum ducit quasi pro nihilo, pro indigno, Sota 21b. *הלומד חורה ואינו סלמדה הוא* qui discit Legem et non docet eam peccat in illud „verbum Domini sprevit“, Num. 15, 31. *Sanh. 99a.* *הלומד חורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר כל* qui discit Legem et non repetit eam, similis est ei qui seminat et non metit, Ibid. *כל הלומד חורה ומשכחה דומה לאשה שילדת יקוברת* quicumque discit Legem et obliviscitur ejus, similis est mulieri parienti infantem et statim sepelienti, Ibid. *כל המשחיר פניו על דברי חורה בעולם הזה הק"כ מבריק* quicumque nigrore afficit vultum suum propter studium Legis in mundo hoc, Deus illustrem reddit splendorem ejus in saeculo venturo, Sanh. 100a. *Adducitur in libro Musar f. 97b.* *המרעב עצמו על דברי חורה בעולם הזה הק"כ משביעו לעולם הבא* quicumque fame affligit se propter studium Legis in mundo hoc, eum Deus satietate explet in saeculo venturo, Ibid. *Vide lib. Musar fol. 97b.* *toto c. 10.* *isto, ubi multiplex commendatio studii theologici: quicumque laborat in Lege celebris fit, Avoth. c. 6.* *העוסק בחורה לשמה וזכה לדברי הרבה כו' quicumque discit Legem in nomine Legis (h. e. propter ipsam Legem) dignus est multis rebus, quinimo toto mundo etc. Ibidem.* *Similem sententiam vide in Sanh. 99b. etc.* *חורות leges practicae.* Porro *חורה* in numeris valet 611, quibus corpus et anima addita faciunt 613.

riror, viriditas olus, herba
 virens: כל דיוק עשבה omnem viriditatem
 herbae, herbam virentem Gen. 1, 30 ולא אשהח-
 et non residua facta est ulla viriditas, Exo. 10
 15. דחקלא יה דיוקא herbam virentem agri, Num.
 22, 4. דירקא convivium oleris, Pr. 15, 17.
 ויהי דיוק דחמא sicut herba viridis decident,
 Ps. 37, 2. לגנא דירקא in hortum viridem. vel oleris,
 IR. 21, 2. Sic Deut. 11, 10. ויכרוק דחמא et sicut
 viriditas herbae, IIR. 19, 26. Talmudicis per sy-
 necdochen est acetarium: לא יכול קרא פשוט דירק
 non comedet olus (acetarium), quia attrahit, i. e.
 appetitum conciliat, Sab. 140b. Pl. dicunt לנטועה
 propter plantas et olora, Rh. in principio.
 וירקוח חסור et olora asini, Ohol. c. 8. Rambam ex-
 ponit arabice אלהמאר קחא cucumeres asini, h. e.
 sylvestres. Sic Ar. קישואים h. e. שדה. In
 Tg. דירקן scrobicali, subvirides, Lev. 14, 37.
 דירקא olera: ללקטא דירקא ut colligeret olora,
 IIR. 4, 39. Quidam legunt דירקא.
 viridis, viride: רם הדיוק sanguis viridis,
 Edaj. c. 5. Nid. 19a.

merum, meracum, sicerca. Videtur
 derivatum ex hebr. מֵרֹחַ supposita litera format:
 in locum ח et ultimo ש mutato in ת, ut sa
 Scribitur et מֵרֹחַ, quod puto esse pro מֵרֹחַ, ti
 spositis literis. Respondet hebr. עֵסִים et quando
 nomini שֶׁכֶר, et est formae מֵיֶשֶׁר. Hinc מֵרֹחַ
 propter vinum mustum, hebr. עֵסִים, Joel.
 Sic מֵרֹחַ על חֶמֶר רְמֹחִין qui inebriantur vino
 sive musto, Jes. 49, 26. hebr. וְכַעֲסִים et quas
 sto: חֶמֶר וְכַחַר וְכַחַר et vinum aut siceram
 bibistis, hebr. וְשֶׁכֶר, Deut. 29, 5. Huc revocari
 sit, למֵרֹחַ ad bibendum siceram, heb. מֵרֹחַ
 Ps. 69, 13. Scribitur ibi vulgo מֵרֹחַ et מֵרֹחַ, qu
 rum hoc formam pluralem constructam, מֵרֹחַ
 gularem constructam habet: sed neutrum conveni
 ob locutionem impropriam. Haec duo possen
 מֵרֹחַ vel מֵרֹחַ, quod pro שֶׁכֶר legitur, Lev. 1
 aut מֵרֹחַ, vel מֵרֹחַ. Vide רֹחַ: amplius מֵרֹחַ

Ex Ithp. Part. *מחושטא דמנוח* similitudo manus extensae, Ez. 2, 9. Ri. לנייר כוס יין לא ישיט אדם כוס יין לנייר non porriget homo poculum vini nasireo.

extensio: אושטות ירכון: in omni extensione manus vestrae, Deut, 12, 7.

הושטתה *idem*.

ישן hebr. *dormire, obdormire*. Infin. לישן *dormire*. לא: *somnus, dormitio*: *שינה* hebr., *שינה* *somnus, dormitio*: לא: *ne des somnum oculis tuis*, Pr. 6, 4. *ne diligas somnum*, Pr. 20, 13. *somnum oculis suis non videt*, Eccl. 8, 16. Cum aff. *שנתי מעיני* et cessavit, fugit somnus meus ab oculis meis, Gen. 31, 40. *et somnus meus utilis fuit mihi*, Jer. 31, 26. *et dulcis erit somnus tuus*, Pr. 3, 24. *et quando surges de somno tuo*, Pr. 6, 9. *et expergefactus est Jacob ex somno suo*, Gen. 28, 16. *et dormierunt in somno suo*, Ps. 76, 6. *Ti. somnus fortuitus, accidentalis, extraordinarius, cui opponitur שינה קבע somnus fixus, status, ordinarius*, Suc. 26a. *quantus autem est somnus extraordinarius, pomeridianus?* *quasi iter centum cubitorum*, Ibidem. Porro לאדם לישן ביום יורה משינה הסוס *vetitum est homini dormire interdiu ultra somnum equi*. *Quantus autem est somnus equi: sexaginta halitus*. *Somnus diurnus prohibitus, ne impediatur Legis studium*; Ibid. *שנה של שחרית ויין של צהריים ושיחת הילדים ושיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאו את האדם מן העולם altum mane dormire et vini potus meridiani et nugari cum pueris et huminibus saeculi hujus cohabitare, educunt hominem ex hoc mundo*, Avoth c. 3.

Secundo *ישן* *vetus*: *ישן* *vinum vetus, inveteratum*: *ישן* *liber antiquus*.

ישן *vetustas, antiquitas, antiquus et vetus rei status, qualitas, aut dignitas*; ut in illo החזירו עטרה *restituerunt coronam (Legis) in pristinum statum* (sc. viri synagogae magistrae) Joma 69b.

ישן *vetus facere, ad vetustatem servare*: הפירות *fructus (arborum) non solent ad vetustatem servare, propterea quia cito putrescunt: הישן vel הישן inveterascere, vetus fieri*. *ישן* Hiphil hebr. *salvavit, salvum fecit, servavit, opem, auxilium attulit, auxilio fuit*. Huic respondet in Tg. פרק.

ישן *Salvator, Servator*. Graeci abjecta ultima gutturali addunt sibi familiarem terminationem et dicunt *Ἰσῳς*. Sic prisci Babylonii et Talmudici dixerunt *ישן* pro *ישן*. Sic Hose, pro Hosea. Idimitati Apostoli, Evangelistae, Hieronimus, LXX. et alii. Si ea scriptura prava et militiosa fuisset, non eam imitati fuissent Viri sancti, inquit Drusius Marci 1, 17. Eodem inclinatur Elias in suo Thisbi, quamquam interea non dissimulet, Judaeos corrupte pronunciare *ישן*, ne idem faciant cum nominibus sacris plusculis, quae scribuntur *ישן* et ne

consentiant Christianis, qui eodem modo Jesu vatorem suum vocant. Drusius simpliciter di linguae adscribit, nec Judaeorum malitiam hic agnoscit. Fieri potest, ut primitus ita fuer postmodum malitiam ipsorum accessisse, quae num hodie durat et aucta est, nimium bene n quibus aliqua cum Judaeis conversatio est. apud ipsos vulgatissimum est, *ישן* abbrevia gnificare יסח שמו חכרו deleatur nomen ejus e moria ejus. Ego aliam didici a Judaeo, qui l que Hanoviae vivit. Is, dum paululum a Ju esset aversus, mihi revelavit etiam ipsis valer blasphemiam. Porro Jesu salvatoris nostri n fit apud Talmudicos in libro As. 17a. et in 107b. et 103a. edit. Venetae et in בית יעקב 5 127. et 153. Sanh. 63b. in Comment. margin 17b. in edit. Crac. et Venet. Sota 47a. edit. In Sanh. 43a. mentio quoque fit quorundam discipulorum. Extant et alia loca, quae ali Deus volet, producemus.

ישן *liberatio filii, sc. primogeniti a dote, quod fiebat die trigesimo*. Tunc iustitui solenne convivium: *לבי ישן* in domum re ptionis filii, Bk. 80a. hebr. פדיון הבן.

ישן *salus*, IIS. 19, 3.

ישן *Hosanna*. Sic vocatum Tabernaculorum, quod ex institutione Lev. 23. incipit die decimoquinto mensis Tis Septembris et durat per integram septimanam ptimus ejus dies dicitur *ישן* *Hosanna* *Hosanna magnum, quasi dicas, festum auxilii salutare magnum, et celebratur vigesimo primo Septembris*. Vocatur *ישן* *serva, salva, ad opem confer nunc*; quia orant pro salute et sione peccatorum totius populi, tum etiam pro speritate inchoati novi anni, cujus festum pra sit, celebratum Calendis Septembris. Hinc a preces hujus festi, salvandi et salutis vocabu clusa habent, et pleraeque ab his incipiunt. de causa etiam metonymice preces ipsae hujus vocantur *ישן*. Praeterea vocant fascis salicum (de quo Lev. 23, 40.) *ישן* quia in circumgestatione et commotione subinde accla *ישן*. Vide nostras Abbreviaturas in הר"ר.

ישן *flare, flatu excitare?* נורה *et flatu excitabat ignem*, Sab. 119a.

ישן *rectum esse vel videri*. In Tg. hoc bum non est usitatum. Rabbinii usurpan quenter in Hiphil *ישן* *dirigere, rectifi aptare, accommodare*. Hithp. *ישן* *dirigi, ut recte dirigatur ad fines* Levi Pr. 10, 8.

ישן *rectus*: *liber recti*, Jos. 1C Tg., in libro Legis. In Gem. אברהם יצחק יעקב: iste est liber Abrahami Isaaci et cobi, qui vocantur *ישן* recti, sicut dictum est:

64*

לפי וחורנותו של אב או לפי קמצנותו *abundantia, affluentia, copia: prodigalitas, liberalitas*

pro liberalitate patris aut tenacitate ejus sive parsimonia.

מוֹתָרָא, מוֹתָרָא, residuum, redundans, reliquum: ויהי כל מותרא ויהי כל מותרא. *quae praestantia, emolumentum, abundantia:* ויהי כל מותרא. *Exo. 16, 23.* דאיה מותר לחוכמא. *quod est emolumentum sapientiae, praestantia:* Eccl. 2, 13. איה לחכמא. *quae praestantia, praecellencia est sapienti?* Eccl. 6, 8. Constr. **בְּמוֹתָרָא** sicut praestantia lucis dici, Eccl. 2, 13. נהור יוסא nisi praestantia vel abundantia bonitatis Dei reliquisset nobis superstitem, Jes. 1, 9. Cum aff. **וּבְמוֹתָרָא בְּנוֹי** et in reliquias filiorum suorum, Deut. 28, 59. in TgH.

יִחְרָה, יִחְרָה, reticulum hepatis. Femin. heb. legitur *Exo. 29, 22.* alterum apud Rabbinos. Quidam *diaphragma* explicant.

יִתְרָה, redundans, redundantia, superfluitas: ויהי si fuerit ipsi superfluitas quaedam, membrum corporis superfluum, veluti digitus redundans, Kid. 25a. Hinc in Tg. Jon. **צִיבְרָא** דליח להון ציבְרָא. *quibus non est digitus superfluitas, Lev. 11, 13.* In Ketub. 76a. scribitur cum inserto **יִחְרָה** quibus non est digitus superfluitas, Lev. 11, 13. **יִחְרָה** scribitur cum inserto **יִחְרָה** *musca, culex* ²³. Aruch scribit esse *vermem quendam qui in aqua nascitur*. Ti. scribunt, quinque infirma esse, quae terrori sint fortissimis. Inter ea **יִחְרָה** musca terrori est elephantis, Sab. 77b. Nam ingreditur nares ejus, unde elephas torquetur admodum. Scribunt etiam, **יִחְרָה**

muscam per nares ingressam esse cerebrum Titi Imperatoris ac per septem annos miserrime ipsum excruciasse et enecuisse, tandemque ad columbae magnitudinem excrevisse. Vide fabulam in Git. 56b. et in Pirke R. Elieser c. 49. et pluribus circumstantiis in Br. s. 10. ubi majoris fidei causa R. Elieser dicit, se istam muscam Romae vidisse et duas integras libras ponderasse. Legitur et in Vr. s. 22. MK. c. 5, 8. Sed R. Elieser in מאור עינים p. 3. c. 16. prolixè et multis argumentis docet non esse veram historiam sed fabulam et inter alia sic concludit כי אחא לומר כי חמיסיהדע ספורו אינו רק המצאה ואופן למד נהוג אצל חמיסיהדע proin de historia Titi libere potes dicere, quod narratio ejus nihil aliud sit, quam inventio vel fabula et modus docendi usitatus apud sapientes et eruditus ad confirmandum in animis vulgi. quod magnus sit dominus Deus noster et potentissimus ad retribuendum iis, qui adversus ipsum insurgunt, praesertim vero ad puniendos superbos, per minimam quoque creaturam. Porro in Sanh. 38a. scribitur, Adamum in vespera Sabbathi creatum esse, ne dici hominem in creando mundo Deum adjuvisse; vel si animus ejus efferretur, ut ipsi dici posset; ויחש musca praecessit te in opere creationis, ante te est condita. Sic in Vr. s. 14. אם לא יחש קדמך שלשל קדמך dicunt ei, musca fuit ante te, caecilia fuit ante te.

Abbreviaturae literae י.

יִחְרָה, Dominus deus noster Dominus unus est, ex Deut. 6, 4. apud Cabal. et Rab.

יִחְרָה, Jacob author (libri) Turim. Praecedere solent literae titulorum abbreviate positae, veluti **יִחְרָה**, de quibus suo loco.

יִחְרָה, Isaschar, Benjamin Naphtali.

יִחְרָה, vinum, aromata, lucerna separationis Sabbathinae. Haec tria requiruntur ad separationem Sabbathi a diebus profanis septimanae, quae fit cum precibus et solennitatibus aliis.

יִחְרָה, Jonathan filius Uzielis.

יִחְרָה, exaudiat nos, quo die invocaverimus eum, ex Ps. 20, 10. in libris precum.

יִחְרָה, quidam legunt, vel quidam docent, pro diversitate sensus.

יִחְרָה, Jore dea. Nomen libri est: vide יִחְרָה et אִחָה.

יִחְרָה, erit Dan ut serpens, Gen. 49, 17. Quinquarborae adducit, quasi ejus usus sit in dorso

literarum, ad vetandum, ne quis alterius literas aperiat. d. q. esto judicans serpens eum, qui scil. resignaverit, facto ex nomine proprio **יִחְרָה** participio, pro Judicans a. **יִחְרָה**. Ego plurimas Judaeorum Epistolas habeo, sed numquam sic vidi.

יִחְרָה, dies expiationis. Dies festus est admodum solennis, quo per viginti quatuor, et amplius, horas jejunant; incedunt discalceati, albis restibus extrinsecus induti, orantes, legentes diu noctuque, nunquam dormientes, ut expiationem peccatorum tanto citius a Deo obtineant. Celebratur die decimo mensis Septembris, ex Lev. 23, 27. Cum servilibus **יִחְרָה**. Scribitur et plenius **יִחְרָה**, pro חַטָּאת.

יִחְרָה, Jehuthiel sacerdos, filius Jehudae. Meminit ejus Elias Germanus in Fragmentis tabularum. Scripsit librum הקריא, in quo de ratione punctuationis agitur. In quodam carmine ponit nomen suum, ולמון הנקדן Salomon punctator.

יִחְרָה, est nomen angeli, hominum curae praefecti,

²³ *A vellicando* (hebr. **יִחְרָה**) dictus quia hominibus et jumentis molestissimum se exhibet eorum carnes apprehendo et vellicando. Rectius igitur a. v. vocem verteres.

desumptum ex literis finalibus harum vocom, כי מלאכי, nam angelis suis praecipiet de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, Ps. 91, 11. Vide et ante in י"ה.

exaltetur vel laudetur memoria ejus. *videat semen, producat dies vitae. Amen.* Εὐτυχία. quam viventis nomini subjiciunt. In titulis librorum frequens.

dies profanus, qui non est plene sacer. Sunt etiam literae numeri, pro 18. integre קשרה, quomodo vocant precationem certam quotidianam, quae continet octodecim ברכה benedictiones.

2. *facultates debiti sui.* Sic loquuntur, quando quis officium suum in aliqua re fecit et propterea excusabilis est, vel inexcusabilis, יצא די חובו, vel יצא לא etc. Non egreditur e manibus debiti sui i. e., non eximitur culpa, non est excusatus, non satisfecit officio suo.

dies bonus i. e. festivus, feriatius extra Sabbathum.

בילא"י: vide supra in י"ל א"י.

dies expiationis; vide ב"ה.

et dici debet: *est dicendum*, dici debet: *est explicandum*, vel *est exponendum*, *est obijciendum*, *est quaerendum*, *est interrogandum*.

sunt exponentes, quidam exponunt. *quidam interpretes*: *et quidam interpretes*: *sunt interpretes* qui exponunt, Kafvenaki Pr. 25, 1.

Apud Chronologos, notat *decem*: *est decem* *est medium*.

egreditur ex regula, excipitur. De pluribus, יצאים. Apud Masorethas frequens, quando dant regulam aliquam et subjiciunt, quae inde excipiuntur.

vivat aeternum: *Viventis nomini apponunt.*

sunt libri, quidam libri: in quibusdam libris. Sic *pro quidam* sepiissime.

decem numerationes: *est litera numeri decem significans.* Decem hae sephiroth arborem cabalisticam constituunt, ex cujus ramis tota Kabala nata est. Sunt autem divina nomina (inquit Reuchlinus lib. 3. Cabalae) quae nos mortales de Deo concipimus, vel assentialia, vel personalia, vel notionalia, vel communia. Dispositio arboris cabalisticae sive decem numerationum talis est:

corona כתר	
intelligentia בינה	sapientia חכמה
potentia גבורה	magnificentia גדולה
decor הפאר	
majestas המהדר	victoria נצח
fundamentum יסוד	
regnum מלכות	

Pro quidam habent Timor, Timor, Misericordia. Vide Reuchlin. lib. 1. et 3. Cabalae et lib. 2. de Verbo mirif. c. 8. In hac arbore et implicatis

ejus ramis tanta anxietate quaerunt lapidem Theologicum Cabalisticum, quanto sudore in cineribus perquirunt lapidem philosophicum Alchimistae.

In praefatione libri חזר חז"ל (continet additamenta ex antiquissimis manuscriptis ad editum Zohar) legitur: *ad urbem laudatissimam et celeberrimam Saloneki.* Et inferius in *synagoga sancta urbis Constantinae, et synagoga urbis Saloneki.* Sic saepius urbis Constantinae, sive Constantinopolis nomini subjectum legi. Judaeus quidam suspicabatur esse, quod mihi non arridet. Nam in quibusdam libris legitur in fine י"ה. Sic in libro סתורה בכתב יד רבני י"ה אמן, Amen, ubi subjicitur אמן, unde videtur esse euphemia, qualis infra י"ה. Forte אלהים, יי קדש יהוה, vel יהוה עליה הודא.

concupiscentia mala. Sic vocant peccatum originale, naturalem hominis in malum inclinationem. Cum articulo ה ab initio vocatur יסוד הק"ב האuferet Deus, sanctus, benedictus concupiscentiam malam a nobis. in fine notat concupiscentiam bonam, i. e. adfectum bonum, voluntatem ad bonum tendentem. Id etiam sine ה in medio scribitur pro י"ט.

custodiat eum rupes ejus et redemptor ejus. *Rupes* i. e. *deus*, qui saepe sic vocatur, ut in illo: *Quis est rupes, nisi deus noster*, IIS. 22, 32. Item יהוה צורי תאלי Dominus rupes mea et redemptor meus, Ps. 19. vers. ultim. De pluribus, cum affixo plurali, שפרה ארם האלם. Euphemia, quae viventis nomini apponitur. Literam ו quidam explicant et in vita conservet eum.

י"צ, י"ז: vide paulo ante.

unitas, sanctitas, benedictio. יי קדש, ברכה, יי קדש, נר, הברלה, זמן: יי קדש, *Sunt quinque precationes vinum* i. e. *consecratio vini: sanctificatio*, quod deus sanctificabit Israel. *Lucerna*, conservatio luminis vespertini: *distinctio*, precula nocturna, quod deus lucem a tenebris distinct: *tempus solenne*, consecratio festi solennis.

sit voluntas; in libris precum. Vide mox.

exaltetur majestas ejus. Euphemia post regum et principum adhuc viventium nomen usurpata. De urbe vel regina feminine nomen usurpata.

יהוה רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי: ירמ"מ. ירמ"א. *sit voluntas coram te, o Domine deus mi et deus patrum meorum.* Interdum quaedam tantum voces abbreviate ponuntur et pro affixo pronomine dicunt etiam noster. Exordium commune precum est.

deleatur nomen ejus. Maledictio Judaica est, quae non tantum inter se in suae gentis malitiosos et improbos utuntur, sed multo maxime in Christianos. Ejus rei manuscripta apud me sunt Judaeorum exempla. Altera horribilior est, propter personam Jesu Christi, in quam potissimum directa est, pro *יהוה שמו חזר* *deleatur nomen ejus et memoria ejus.* Jesum nunquam appellat *יהוה שמו* sed *יהוה שמו*, idque per my-

sterium hujus blasphemae imprecationis. Fieri potest, ut consuetudo veterum, maxime Babyloniorum impuriore lingua utentium (quibus Apocopa fuit usitatissima, ut idioma Talmudicum declarat) mutilam pronunciationem יו primum introduxerit et inde Apostoli et Evangelistae dixerint Ἰησοῦς: id tamen non impedit, quo minus posteriores Judaei in odium Christi diras istas ex literis istis excogitarint. Immo Elias ipsemet in suo Tisbi scribit, Judaeos, quia non fateantur ipsum Salvatorem, ideo nolle eum integre appellare יֵשׁוּעַ sed יֵשׁוּ. Adde, quod inter se non dicunt Jeschu, sed Jischu, ad formam superioris maledictionis tanto propius accedentes. Mihi ante paucos annos hac de re cum quodam Judaeo conferenti, immo, respondit, non sicut tantum explicatur, sed et יֵשׁוּ שְׁכַר וְהוֹכְבָה. Quis ad haec toto pectore non exhorreat? et tamen haec dicuntur inter recutitos istos, et feruntur, nemine Christianorum ad id advertente. Vixit iste Judaeus Francofurti et Hanoviae, ubi Anno 1616 ivit ad infima terrae. Cum autem mihi horrendam istam vocem proderet, in fide Judaica vacillabat, minime a fide Christiana alienus, de qua etiam mecum, ut et cum D. D. Amando Polano b. m. aliquoties contulit. Sed postea cursim et in transitu alia duo arcana ex secreto Cabalae Judaicae detegam, quae in idem hoc nomen incidunt. Notum est, quod saepius monentur Israëlitae in sacris literis, ne colant ידועי אלהי נכר deos alienos, vel deum alienum. Quid ידועי אלהי נכר? per speciem numeralem Gematriae (de qua supra) hae literae valent 316. totidem valet יֵשׁוּ. Exstat hoc in libello רחל אבנר, in fine ejus. Docent ergo, dum Deus dehortatur a cultu אלהי נכר, idem esse, ac si dehortatus fuisset a cultu יֵשׁוּ. En serpentinam malitiam. Alterum detexit jam pridem Antonius Margarita, in libro de fide et religione Judaeorum. In libro precum Judaicarum exstat quaedam precatio incipiens עלינו. In ea verba quaedam sunt, quae olim expresse in libris ponebantur, postea metu Christianorum fuerunt ommissa, relicto spacio vacuo, ut monerentur sive pueri sive adulti simpliciores, ibi aliquid deesse. Verba ommissa sunt, עלינו, i. e. qui incurvantes se honorem exhibent vanitati et inanitati et adorant eum, qui non poterit servare. Haec etsi in genere de idolis dicantur, tamen occulte in Jesum contorta sunt, quem his titulis insigniunt. Nam ידועי אלהי נכר per Gematriam valet 316. totidem יֵשׁוּ. Haec cum intelligere animadverterent Christianos, in libris editis omiserunt. Est penes me exemplar antiquum, in quo expressa sunt: vidi et in Judaeorum libris calamo adscripta. Hinc satis, ut puto, liquet, quid sibi stolidi gens Judaica, corruptione salutaris hujus nominis velit. Vindicem experientur aeternum, cujus gloriosi nominis aeternam gloriam, quantum in se, pessumdant.

veniat pax, quiescant in cubilibus suis, abeat in rectitudine sua, Jes. 57, 2. Euphemia est, qua honeste recordantur defunctorum. Ea R. Jacob utitur in principio suae Praefationis in magna Biblia Veneta, tum etiam ad Praefationem circa Masoram magnam et in

ejusdem fine. Exstat etiam in titulo libri יקקב אהל, qui est commentarius in librum Ikkarim.

Jonathan vertit. Sic ponunt interpretes, quando ejus paraphrasin Chaldaicam, ad aliquos loci explicationem adducunt. Dictus fuit יונה בן Jonathan Uzielis filius. Prophetas chaldaice paraphrasi explicavit. Paraphrasis ista vocatur תרגום ארמאי interpretari unam linguam in alteram. Unde et תרגום interpretes linguae, quomodo Elias Askenazi sive Germanus, Levita, suum Lexicon Chaldaicum inscripsit. Fuit, ut supra dictum, Hillelis senis discipulus, unde paulo ante natum Christum floruit. Inter octoginta celeberrimos Hillelis discipulos hic Jonathan fuit primus et doctissimus, infimus autem Rabbi Jonathan ben Zaccai. Quorum differentia, ut tanto magis innotescat, subjiciam auctoritatem Talmudicam. Scribitur in Bb. 131. et in Suc. 28. his verbis: תלמידיו היו לו להלל הזקן, שלשין מן ראון שהשרה עליהן שכינה כששה רבינו ע"ה, שלשים מן ראון שהקמור להם חמה כיהושע בן נון, עשרים בינוניים, גדול שבכולם יונה בן יחזקאל קטן שבכולם רבן זכאי. אמר עזרי על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ופסגה נבדא הלכות ואגרות דקדוקי תורה ודקדוקי כופרים קלים וחמורים וגזירות שוה הקפוטת וגמטריאות שיתא מאלכי השרת ושיתא שדים ושיתא רקלים ופסגות שעזלים דבר גדול דבר קטן דבר גדול משה מרבה דבר קטן היה דאבי רובא לקיים מה שנאמר להנחיל אורחי יש ואוצותיהם אמלא. וכי כמחר שקטון שבכולם כך גדול שבכולם על אחת כמה וכמה, אמר עזרי על יונה בן יחזקאל בשעה שיישב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד ישרף i. e. octoginta discipuli fuerunt Hilleli seni: triginta ipsorum digni, super quos quiesceret divina Majestas, ut super Mose qui in pace quiescat; triginta alii digni, quibus subsisteret sol, ut Jehosuae filio Nun; viginti intermedii fuerunt, quorum maximus Jonathan Uzielis filius, minimus Rabban Jonachan, filius Zachaei. Dixerunt de hoc Rabban Jonachan Zachaei filio, quod non intermiserit Biblia, Mischna et Gemara (i. e. totum Talmud, quod tunc divisim erat hinc inde in scriptis libris comprehensum, nondum autem in unum corpus relatum) traditiones, enarrationes mysticas, subtilitates Legis, arguitas scribarum, argumentationes a minori ad majus, a paribus, Astronomica, Gematrias sive Cabalam, colloquia cum Angelis bonis et malis, dicteria a dactylis, adagia a fullonibus, proverbia a vulpibus: rem magnam et rem parvam. Magnam, ut opus quadrigarum in Ezechielis initio: minimum, ut factum Abhai et Rabba, ad confirmandum id quod dictum est: (Prov. 8, 21.) ut possidere faciam amantes mei sapientiam et thesauros ipsorum impleam. Quum ergo minimus ipsorum talis tantusque fuerit, quid de maximo ipsorum censendum erit? nam de Jonathane etiam proditum, quod quo tempore sederet, ac operam impenderet in Lege (eam Chaldaice transferendo) aviculae super ipsum transvolantes, momento exustae sint. Haec ibi.

Quod Prophetas (priores et posteriores) chaldaice explicarit, de eo hocce ipsi Talmudistae testimonium perhibent, quod legitur in tractatu Megilla, c. 1. f. 3a. his verbis: תרגום של תורה אונקלוס דגר אמר תרגום של נביאים יונה בן יחזקאל אמר ונורקיעה ארץ ישראל ארבע מאות ספרה יצאה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה ספרי לבני אדם עבר יונה בן יחזקאל

Jesaias, duodecim
(Prophetæ minores) Threni, Ecclesiastes. Masorethicum

signum est, quod legitur in fine Koheleth sive Ecclesiastis, docetque, in quatuor istorum librorum lectione finali repetendum esse versum penultimum (male quidam posuerunt ultimum) melioris ominis causa. Nam ultimus versus in minas tristes exit, ut Jesaiae: et egredientur videbuntque cadavera hominum illorum, qui deferunt a me: nam vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, eruntque nausea omni carni. Hic ne animus lectoris horribili vaticinio saucius discederet, statuerunt repetendum versum praecedentem, ut laetiori eius doctrina refocillatus, in meditatione pia confirmaretur. Iste sic habet: eritque de novilunio uno in alterum, ut veniat omnis caro, et incurvulet se coram me, ait dominus. Duodecim Prophetarum minores sic exeunt: ne veniam et percutiam terram anathemate. Dirum hoc auditu; repeti ergo debuit praecedens sententia: ecce ego mittam vobis Prophetam Eliam, antequam veniat dies DOMINI maximus et terribilis, ut convertat cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres ipsorum. Threni clauduntur: atqui omnino reiecasti nos, efferbuisti contra nos admodum. Triste hoc: repetendum ergo: converte nos DOMINE et convertemur; renova dies nostros, ut temporibus priscis. Ecclesiastis finis est: nam omne opus Deus adducet in iudicium cum omni re occulta, sive bonum sive malum. Hoc tremendum: repetendum ergo: Summa omnium auditorum est; Deum ipsum reverere, et praecepta ejus observa, quia hoc est totum hominis. Hanc ob causam versus penultimus, in his quatuor libris semper repetitus, textui sine punctis vocalibus subiectus est.*)

65

כ'

חִנֹּעַ *hinc* : לְכָאן *hic, in hoc loco* : בְּכָאן *hic, huc* : פֶּן כֹּאן *hinc et hinc, i. e. hinc et illinc, hinc inde*. מִכָּאן *hinc* : וּמִכָּאן *hinc et illinc*. Ex superiore כֹּאן videtur oriri addito Nun : מִכָּאן וּמֵאֵילָן *hinc et deinceps, sive ulterius, Rab.* In continuata sententia repetitum est, *tam, quam, sive* : כֹּאן בּוּפוֹן שְׁלוֹ *tam in illis quae nobis sunt, quam in illis quas ipsi habent, Megilla 9a*. כֹּאן בּוֹמֵן שְׂכִיחַ *tam eo tempore, quo domus sanctuarii stabat, quam eo tempore, quo domus sanctuarii non amplius stabat, Suc. 44a. ab initio.* כֹּאן *asinus. Sic Ar. et alii ex eo. Locus in Ar.*

*) his verbis Hierosolymae castigat נכ אמרה ירושלים לבת בבל פניי מלאה קקיס כאמי gr. χαμαί, humi, in terra: כאמי

תור *turpe, foedum*²: et adverbialiter, *foede*:
אור et tinxerit eam (sc. lanam) turpiter, colore turpi et pessimo, nulliusque momenti, Bk. 100b.
 in Mischna. Idem est quod **כעור**, quod usitatius est.
 Literae autem gutturales saepe inter se commutantur.
בב geminatum **בִּבְב** *vas, vel operculum, quo tegitur canistrum punarium*, Kel. c. 2. Bartenora scribit, quosdam legere **בפפ**.³
בבב Talm. *assare*⁴: **ותכבבה** דערבחה

*) *Catena, ad quam globus argenteus alligatus est, et synecdochice globus ipse.*

כִּלְיָה *ligare, colligare, circumligare*, verbinden. Ap.
Tos. למילח אורו מכנני circumligant eum (agni-
culum) ad meloten Sab. 54a. Solebant corpus agno-
rum primo ortus die, posteaquam eos mater bene
lambisset, panniculus involvere et circumligare, ut
lana maneret purissima et tenerima, quae sic de-

tracta dicitur מילח, i. e. *μελωτή* melote sive melota h. e. pellis agnina pura, et synecdochice, vestis ex lana tali facta. Ergo, ad melotem, i. e. ut faciant ex lana ejus meliorem vestem melotinam, qua mulier vestitur, R. Sal. Jes. 3, 23. In Tg. Part. מִכְּבֵן obtegens, operiens, Job. 23, 9.

מִכְּבֵן *circumligatus*, verbunden: רחלוח יצאון חביתון *oves egrediuntur* (die Sabbatho) *circumligatae*, sc. cum panniculo circa corpus, ut lanam conserpent puram, ut ante dictum, Sab. Ibid. Varro: Oves pellitae propter lanae bonitatem, ut sunt Terentinae et Altinate, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari.

מִכְּבֵן *idem*: et lana melata (i. e. agnina) tecta circumligata, Ez. 27, 18. Interpres latinus in Tg., „et lana sericea subtili“: ubi מילח male vertit sericeum. Nam proprie de ovibus et agnis dicitur, *αμύλον* ovis.

מִכְּבֵן *peplum, sindon, theristrum*, Pl. מִכְּבֵן *carhasa, theristra, pepla*, Jes. 3, 23. pro hebr. דִּירִידִים. Juxta chaldaicae hujus vocis etymologiam esset, *pallia, aut vestes exteriores leves, ex tenuissima et purissima lana factae, quales aestivo tempore gestari solent*. Forte etiam sub eodem nomine sericeum intelliguntur, unde magis tenuia et levia, magisque luxuriosa vestimenta fiunt. Ti. תנחן כננתי לבחי. detur theristrum meum filiae meae, Git. c. 1. in fine. R. Sal. exponit נש"ק. Sic in Bb. 156b. Citatur hoc a Kimchio IIS. 17, 28. et Am. 6, 7.

מִכְּבֵן *sindon, peplum mulierum tenue*, IIS. 17, 28. Fem. ap. Tos. מִכְּבֵן *idem*, Sab. 62a. מִכְּבֵן hebr. *lavit, abluit*.

מִכְּבֵן *lotio, ablutio*, Rab.

מִכְּבֵן *idem*: כבוס בגדים *lotio vestimentorum sive indusiorum*: דבר מטונף צריך כיבוס וטהרה: res sordida opus habet ablutione et emundatione.

מִכְּבֵן *botrus*, Sab. 67a. ubi gl. exponit per חמרים *i. e. botrus palmarum*, h. e. multi dactyli in cumulum et quasi botrum conjuncti. Sic in Mac. 8a. Chol. c. 4. in fine. Hoc in Ar. exponitur, *ramus palmarum*. Metaphorice, *testes viriles*: ut in illo, נקמה בכובסיה דנשקיה לנלמיה, prehendit eum testibus donec relinqueret ei pallium suum, Soheb. 41a. gl. בביציו testiculis suis: nam כל דבר כובסא קרי ליה כובסא. כובסא. In Ar. exponitur במלכושי *vestibus* suis, quasi מלכוש המחכס *vestis lota, candida et splendida*.¹⁰

⁹ Ar. *كباسه botrus dactylorum*.

¹⁰ Aliter Mussafia vocem ad gr. *βύσσος* vertens eam per כבוסיה *i. e. pera vel sacculus* explicat.

¹¹ Est persicum, ait Relandus, *كوبريت coubrit, sulphur*. Pergit idem scribere: Videntur Chaldaei a Persis hanc vocem hausisse; nam si ab Hebraeis acceperant, quidni גפריה scripsissent? Nunc cum plancriptionem persicam imitentur, videtur Persis hoc vocabulum arcessendum.

¹² Nonnulli ad hebr. *כברה, cribrum*, vocem vertunt, quia favus crebri instar multis perforatus est foraminibus. Rectius vero eam mutato in ב denominativum habebis nominis *כברה, alvearium*, quod vide.

מִכְּבֵן *lotio*: בין תכבוסת ראשונה ושניה inter lotionem primam et secundam, Nid. 62a. ולא היו צריכין. ולא היו צריכין neque opus habuerunt lotionem (sc. vestimenta Israelitarum in deserto) MT. 22a.

מִכְּבֵן *galea, galerus, pileus, mitra, cassis*.

Pl. מִכְּבֵן *et aptavit ipsis mitras*, Lev. 8, 13. Sic Exod. 29, 8. et 28, 37. Respondet hebr. מנבעות. Ri. etiam forma fem. utuntur: ut manipulans ad pileos, Pea c. 5. i. e. colligans manipulos, ut ex iis faciat pileos stramineos pro aestate. Hoc Ar. scribit esse *caput spicarum*. Est et *particula carnis in collo similis galero, in summitate fistulae spiritus, sive asperae arteriae*. *uva, uvula, das Zäpflein, σταψυλή*, Chol. 19a.

מִכְּבֵן *cribrare*. Ti. כבירה חטין בכברה *cribrat triticum*

in cribro, Br. s. 4. כוברין אר רחבן. non cribrant foenum per cribrum, ut sc. palea inde purgetur, sed simpliciter praesepti injiciunt, Sab. 140a. Per foenum non intelligunt gramen, sed quod ex spicis a gramine abscissis remanet: לכביר בכברה ad cribrandum cribro: הוא כוברין pater ejus exortiebat ea (sc. tritica) et ipse cribrabat ea, Jud. 6, 11. in R. Salomone.

מִכְּבֵן *cribrum*, hebr. Pl. כוברין אותה בכברה *cribrant illud cribris*.

Secundo כביר *T. fumare, perfumare sulphure*: Infin. לכבירי *ad sulphurandum canistra*, ut sc. magis albescant, Ber. 27b. gl. לעשן בגפריה *perfumando sulphure*. Hinc Guido כביר interpretatus est *canistrum*, quasi כלי esset interpretamentum vocis כבירי, quae est Infinitivus talmudicus. Sic רמא

כבירי *sive sulphuret sulphurando*, Bk. 93b. ניבירא וכביריא: *gingiber et sulphur*, Git. 86a. Nid. 62a. Gl. utrobique per גפריה explicat. In Tg. ראשאה וכביריא *laqueos ignis et sulphuris*, Ps. 11, 6. וטלחא *sulphur et sal*, Deuter. 29, 22. in Jon. עליהון *descenderunt super eos sulphur et ignis*, Gen. 19, 24. in Jon. Tis. scribitur per duplex *in medio unde legunt* כביריא.

כביריא *כביריא חליאחא*: *favus dulcis*, Ps. 19, 11. כביריא מנטסן *quia favum stillant labia alienae*, Pr. 5, 3. כביריא דרובשא *favus mellis*, Pr. 16, 24. Vide et Prov. 24, 13. et Pr. 27, 7. Nicolaus Fullerus existimat legendum esse per כ in medio, כביריא.

מִכְּבֵן *Machbar*, ponitur pro nomine urbis יעיר, Num. 21, 33. in Jon. Targ. Hieros. מכביר.

מִכְּבֵן *vide in litera ח*.

מִכְּבֵן *subegit, subjecit, subjugavit, domuit*. Sic ch.

et omnia condimenta, quae potest comedere in die profesto, licitum est ipsi condire, Mk. 11a. gl. ut pisces, olera et alia quae sale conduntur. Ibidem inferius in glossa ad Gemaram שקורין ובמלח שוקרין, condita, in aceto sc. et in sale, quae vocant composita, germ. Gumpst: לכבשם licitum est condire eos, ne putrescant, aut vermiculosi fiant: כבשא oleum conditum, Ber 43a.

Quinto *caedere, expolire, exacuere*: מכבשין אח מנקרין caedunt lapides molares, Mk. 10a. gl. מנקרין. הרנגולתא דרמא יומא וכבשה יומא: Sexto *subsistere*: מכבש מקרשא gallina quae ponit uno die et subsistit altero die, h. e. quae alternis diebus ponit ova, Nid. 39b.

כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא, כבשא: via sanctuarii, Ez, 48, 8. 10. 21. כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא: ambulare faciet (quasi) in via strata iram suam, Ps. 78, 50. כבש מקרשא in via strata una, IS. 6, 12. כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא: leo qui abscondit se in semita, Thr. 3, 10. Cum aff. כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא: quisque per callem suum incedunt, Joël. 2, 8. Plur. כבש, כבשא, כבשא, כבשא: trahamus illos ex urbe ad semitas, Jud. 20, 32. Constr. מכבשין דכריוון de semitis ductuun earum, Jud. 5, 20.

Talm. et propter quam subegi, pressi totam regionem meam, Sanh. 95a. Gerson vertit *doserui*. Sumitur etiam pro *comprimere*, ut apud Latinos „comprimere virginem“. Hinc in Jeb. c. 7. in Misna: Si filia sacerdotis nupserit Israëlita pepereritque ex eo filium, tum is servus est. Gl. R. Sal. לשון נכש ex significatione, *praeli* נכש et est vocabulum obscaenum.

Secundo *condere, abscondere, occultare, tegere, obducere*: מכבשין משה לאמור: et abscondit Moscovultum suum, h. e. demisit, hebr. Exod. 3, 6. Inf. cum Fut. מכבשין מכבשין et si abscondendo absconderint populus Israël oculos suos a viro illo, hebr. העלם יעלמו, Lev. 20, 4. q. d. si demittendo demiserint oculos suos non aspiciendo etc. Sic oritur vis significati ex priore. Part. פהשין obductis usque ad medium ipsarum auro bono, Esth. 1, 5. Ex Pah. Part. פהשין obductae sunt ebore, Am. 6, 4. Ithpe Fut. מכבשין et abscondes te ab illis, Deuter. 22, 1. Ap. Tos. כבש אח האבן על הטלית super Talles, Ohol. c. 8. gl. *posuit* מכבשין רחנור coram eo semitas, Jes. 40, 3.

Tertio *sternere*. Sed et hoc ex primo significato est. Praet. כבש מקרשא ווען אטמטחא כבש קרמיה et nubes caliginis strata erat ante eum. 2 Sam. 22, 10. וכבש עלי et straverunt super me viam suam, hebr. ויסלו, Jobi 19, 12. Part. כבש ego sterno, Jes. 54, 11. Peh. כבשין pavementum stratum, Esth. 1, 6. כבשא per viam stratum, Num. 20, 19. כבסלה Imper. כבשין קרמיה sternerite coram eo semitas, Jes. 40, 3.

Quarto *condire, in vino, aceto, sale, vel simil. quod et ipsum fit subactione, macerare*, beigen, einmachten. האשה שהיתה כובשת ירק בקדרה mulier quae codierit olera in olla, Tah. c. 2. Tan. 24b. וחיס שכבשן olivae quas maceravit quis cum foliis ipsarum mundae sunt, Okez. c. 2. gl. addit, in aceto videlicet, vel aliis

liquidis: כבשין שהוא יכול לאכול במועד כובשן et omnia condimenta, quae potest comedere in die profesto, licitum est ipsi condire, Mk. 11a. gl. ut pisces, olera et alia quae sale conduntur. Ibidem inferius in glossa ad Gemaram שקורין ובמלח שוקרין, condita, in aceto sc. et in sale, quae vocant composita, germ. Gumpst: לכבשם licitum est condire eos, ne putrescant, aut vermiculosi fiant: כבשא oleum conditum, Ber 43a.

Quinto *caedere, expolire, exacuere*: מכבשין אח מנקרין caedunt lapides molares, Mk. 10a. gl. מנקרין.

Sexto *subsistere*: מכבש מקרשא gallina quae ponit uno die et subsistit altero die, h. e. quae alternis diebus ponit ova, Nid. 39b.

כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא, כבשא: via sanctuarii, Ez, 48, 8. 10. 21. כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא: ambulare faciet (quasi) in via strata iram suam, Ps. 78, 50. כבש מקרשא in via strata una, IS. 6, 12. כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא: leo qui abscondit se in semita, Thr. 3, 10. Cum aff. כבש מקרשא, כבש, כבשא, כבשא: quisque per callem suum incedunt, Joël. 2, 8. Plur. כבש, כבשא, כבשא, כבשא: trahamus illos ex urbe ad semitas, Jud. 20, 32. Constr. מכבשין דכריוון de semitis ductuun earum, Jud. 5, 20.

Deinde כבש scabellum: scabellum pedum tuorum, Ps. 110, 1. Et alia forma, וארעא et terra scabellum coram me, Jes. 66, 1. Huc forte pertinet quod supra sig. 3. in verbo positum, וענן אטמטחא כבש קרמיה et nubes calliginis scabellum, suppedaneum ejus est, hebr. חרח רגליו sub pedibus ejus, IIS. 22, 10.

Ap. Tos. כבש באגמא ולמחר נחיל ונחית. ite et sternite sedilia in juncis, ut crastino die veniamus et sedeamus in iis, Erub. 34b. Vide Glossam.

כבש gradus, clivulus, IR. 7, 36. Ap. Tos. כבש רצין וועלן כבשין currunt et ascendunt per gradus, Joma 22a. in Misna: עשה כבש לירד בו fecit gradus ut descenderet per eos, Sab. 122. in Misna. Item asser, tabula, lignum magnum, quali utuntur nautae, cum ex navi in terram volunt descendere, ne pedes madefaciant, quod sit instar scalae vel graduum, Savin. c. 3.

כובשין machinae bellicae, ad subigendas urbes vel oppida praeparatae: vel munitiones, propugnacula, hebr. דייק.

כבשין occultum, absconditum. Plur. כבשין כבשין, כבשין, כבשין: unde כבשין דרחמנא occulta, abscondita: cum occultis Dei quid tibi negotii? Ber. 10a. כבשין ex me prodierunt occulta, secreta, Mac. 23b. Deinde כבש conditum, condimentum, Chol. 111b.

כבשין turtures. Vide כבשין. כבשין idem: Unde כבשין של עולם res quae sunt absconsio mundi, h. e. quae in mundo obscurae et abstrusae continentur, Chag. 13a. gl. כבשין כבשין, כבשין, כבשין: condimentum, Sult, Gumpst:

¹⁴⁾ Vocabulum hebr., quod ab Aramaeis ad Graecos (κάδος, κάδδος) et Latinos (cadus) *migravit*.

כדי. Composita vox ex servili et כ ubi vide.

כדי. Composita vox ex servili et כ, quod in forma constructa habet די. Vide lexica hebraica. Ap. Ros. est, *propter ut, eo ut*: כדי ליתן ut det: כדי משום propterea ut non dicant, ne dicant: כדי חייו propter vitam suam, Git. 59a מפני *propemodum*: כדי ארבע מאות שנה a 400 annis: *postquam postquam hoc ita est*, f. intemal c8 אלף וזו, ap. Tos. כדי *quadantenus, ad quandam partem, aliquatenus*: כדי ורני קרא בכדי נקט להו et hunc versiculum quadantenus accipit, ex parte tantum, non totum. In Halichot olam f. 7a. scribitur; וכדי significat כדי et לשון חנם כמו לא שדי אינש וזו בכדי i. e. frustra, sine causa, ut; non projicit homo denarios בכדי frustra, sine causa: Hinc sunt illa כל מלי דכדי omnium verborum frustraneorum non recordantur homines, Sanh. 29b. Sic רבי דכדי dixit nobis verba frustranea, vana, Bech. 8b. gl. דכדי רוח. Juxta alios כלי דכדי *verba mendacia*. In Ar. parvo, עיקר, רברים שאינם עיקר.

כדי et כ כ *sufficiens*. Compositum ex כ כ *sufficiens*. Compositum ex כ כ *sufficiens*, idoneus, dignus, Jeb. 47a. כדי הוא ר' אלעזר לסמך עליו. כדי idoneus est R. Elieser cui innitatur, Nid. 92.

כדי *lapidis pretiosi nomen*, respondens hebr. נופך Exod. 28, 18. in TgH. In Jon. est כדי et respondet hebr. יהלם, ut et Exo. 38, 11. Extat et Esth. 1, 2. in Tg. secundo, ubi scribitur כדי. Vicinum est ipsi nomen *chalcodonius*, L in D mutato, ut observavit Guido Fabricius in opere Hispanico. Porro כדי videtur poni pro *urbe aliqua*, Num. 34, 8. in Jon.

כדי *infectum, vermiculosum*: כדי במו. 106b. Gl. explicat; *vae quae vermes producunt, dum adhuc sunt expansae ad exsiccandum in diebus aestatis*. In Chol. 58b. in gl. citatur hinc et ex Nae. 64. דכדי. Sed ibi hodie legitur כדי.

כדי vel כדי. Sic scribitur in Ar. In Talmud scribitur כדי. Vide כדי.

כדי *unci, harpagones, veluti quibus aliquid educitur ex puleo trium aut plurium digitorum*: aut *lignum oblongum, cui insunt plures unci aut clavi lignei, ut aliquid ab illis suspendatur*, Kel. o. 13.

כדי *in servitutum redigere*: כדי מאכלי ש שיהא כדני ברחיים אח אביו פטומות ויורש גרנם ויש שיהא כדני ברחיים

כדי est qui altilibus cibatur patrem suum, et haereditat Gehennam: et est alius, qui eum in servitutum redigit in mola et haereditat hortum Eden, TH. Peah. c. 1. מכדי *in servitutum redactus, mancipatus*. Ri. in Echa rab. Thr. 4, 15. explicant

illud Jes. 3, 17. ושפח „et scabie afficiet Dominus verticem filiarum Tzizon“: R. Chija dixit, עשן שפוחות fecit eas ancillas servas. Quid est שפוחות? idem quod משעבדן famulae serviles in servitutum redactae. Meminit R. Sal. Jes. 3. Aludunt in שפח, quod sit quasi שפח in servitutum redegit: unde שפחה serva, famula serviens. Inde et paraphrastes chald. illud transtulit וישעבדן in servitutum adducet dominus gloriam filiarum Zijon. Vide Jalk. Jes. 3. ad hunc locum ex Pesikta: עשן עכר fecit eum servum mancipatum sibi ipsi, ut si non operetur, non comedat, Br. s. 14. Echa rab. c. 1. v. 15.

כדי *mulus*. Usurpatur pro hebr. כדי ut mulus aut jumentum, Ps. 32, 9. Plur. emph. כדי כדני percussio mulorum Zach. 14, 15. Fem. כדני *mula*: כדני וחרכבן יח שלמה. IIS. 18, 9. equitans super mulam. כדי et vehetis Salomonem filium meum super mula mea, IR. 1, 3. Cum aff. כדני כדני equitarunt quisque super mula sua, IIS. 13, 29, Pl. כדני. Emphat. כדני כדני invenit mulos, qui egressi fuerant ex illis, Gen. 36, 24. in Jon. Legitur ibi pravissime כדני כדני. Sed sic legendum esse evidenter docet sensus. Hebr. כדני. Ti. כדני כדני 300 muli. Bb. 91a. כדני כדני. Sanh. 96b.

כדי et per apocopam כדי, vel כדי *nunc*. Usurpatur pro כדני et כדני in TgH., rarius in Onkelo et Jonathane כדני dicunt nunc, hebr. כדני, Ps. 118, 2. כדני *nam usque nunc, hucusque*, Gen. 13, 7. Jon. כדני *a nunc, ab hoc tempore*, Gen. 8, 22. in Tg. כדני et nunc, Job. 30, 9. כדני nunc facta est in praedam, Jes. 32, 14. וכדני et nunc, Jud. 5, 9. Jer. 31, 19. כדני *donec*, Thr. 3, 50. כדני *verum nunc*, Job. 16, 7. כדני *quando*, vide supra in כדני.

כדי *ibidem*. כדני כדני, כדני *pila lusoria, globus, sphaera, orbis*, hebr. כדני כדני *sphaera ignis*, כדני כדני *sphaera stellarum*: כדני כדני *stellarum fixarum, perplexarum, erraticarum* de his in More lib. 2. o. 9. כדני *lusum pilae*, More p. 3. o. 25. כדני *ludebant pila*.

כדי *globus, sphaericus*. Pl. כדני *coelum orbiculare*. Fem. כדני *figura globosa, sphaerica*, More lib. 1. o. 60.

כדי *rotunditas* כדני *rotunditas coelorum*.

כדי *huc* כדני *hucusque*, Dan. 7, 28. hebr. כדני.

¹⁵ Vox hebr., quam vide in lexicis hebraicis. Occurrit Jes. 54, 12. Ez. 27, 16.

¹⁶ Impulit (alqm.) ad laborem inhonestum. Propria enim significatio hujusce verbi in notione dedecorandi, dedecore inficiendi (opp. כדני) sita mihi videtur, ut ex voce כדני sequente facile ad intelligendum.

¹⁷ „Mare arabico, sed equa alia natus equus: equus ignobilis, mulas.“ Haec Freytagius in explicanda

voce ar. כדני. Oppositum igitur est nomen כדני nomini כדני, quod camelum-juvenem, nobilem denotat, uti כדני quod oppositum est voci כדני; hoc dum hominem innuit, qui conficiendo opere honesto honoratur, illud vero eum, qui conficienda re inhonesta dedecoratur.

^{*)} *praepositus mensae regiae*. Legitur haec vox in tract. talmudico Ketub. 61a, ubi sana quidem lectio nobis conservata est. Mere enim pers. خوان *chuan*, quod *mensam* denotat, literis hebraicis מנא redditum est adjecta syllaba כּוּר, qua uti solent Persae ad indicandum munus negotiumve eo pertinens. Itaque, ut in plerisque vocabulis pers., ita et in hoc vocabulo omnes conservavere Talmudici literas persicas, quibus transpositis mendose מוכנר (Mk. 12a), quin etiam Beth in Caf mutato מוכנר factum est; in nostris denique editionibus pro eo alia vox corrupta מוכנר legatur.

hoc de cantharis et poculis, illud de cultris et furculis valet, ב"מ f. 25b.¹⁸

¹⁹ כוכיא, כוכי *tale araneae*: est formae a סוסיא דומה לכוּכיא וּלְכוּכיא דומה לכוּכיא ap. Tos. דומה לכוּכיא *figmentum malum ab initio simile est telae araneorum, sed in fine denso funi.*

²⁰ כוכיא, כוכי *spinae*: et spinas et carduos, Gen. 3, 18. כוכיא כוכיא sicut obsepunt spinis, Hos. 2, 6. Constr. מדברא *spinis deserti*, Jud. 8, 7. Respondet hebr. קין.

כיד vide infra פיר כוד.

dolor aut flatuositas ventris post partum. Ar. in כרה. Legitur in As. 29a. לכודא בשיכרא: contra tormina mulierum parturientium in sicera (sc. prosunt herbae paulo ante nominatae). Gl. כודא *morbis mulieris parturientis et refrigeratae in sella.* ²¹ כודא *uri, aduri*, quomodo hebraice in Niphal usurpatur. Sic in Tg. ex Hithp. Part. ורגלי לא et pedes ejus non comburantur, Pr. 6, 28. Ap. Ros. כודא שופרא חלופי pro pulchritudine adustio, juxta illud, Jes. 3, 24. Ti. כודא *si usserit eum*, Bk. c. 8. in Misna.

²² כודא *adustio*: כודא חלף כודא *adustio* pro adustione, heb. כודא, Exod. 21, 25. כודא *adustio ignis*, Lev. 13, 24.

²³ כודא *fenestra*: כודא quae garrit in fenestra, Soph. 2, 14. Constr. חיה חיה *fenestram arcae*, Gen. 8, 6. כודא כודא sicut fumus ex fenestra ignis exiens, i. e. fumariorum, Hos. 13, 3. Pl. כודא *fenestrae apertae*, IR. 6, 4. כודא כודא *fenestrae clausae*, Ez. 40, 16. Emph. כודא *ex fenestris parvis domus meae*, Prov. 7, 6. Constr. כודא *et fenestrae caeli*, Gen. 8, 2. Cum aff. כודא *et fenestras ejus*, Ez. 40, 22. Fem. כודא *et prospexit per fenestras*, Cant. 2, 9. Ap. Ros. כודא *si cadat domus, vae fenestris*, Sr. s. 26. ubi in gl. explicatur per אוי vae fenestris, Legitur et in Jalkut in Exod. 75c. לפלגותיו. כודא *ubi in gl. marginali explicatur ex sequenti significato לקורותיו vae trabibus ejus.*

²⁴ כודא *ignum, trabs postis*. Sic in Aruch. In T. legitur pro eo כודא postes januae, Mk. fol. 11a.

²⁴ כודא *animalis cujusdam singularis nomen, de quo dubium est an sit בהמה vel חיה*, Talm. Bab. Chol. c. 6. in Misna. Legitur et in TH. c. 8. in Gemara. Ar. scribit esse *hircum natum ex hirco et caprea*. Vide et in Joma f. 74a.

חלף נפשיה באיסקריא: *velum navis* sustulit se in malum veli, Ketub. 69b.

כודא *poculum, urceus, urceolus*: כודא כודא et poculum aureum erat in sinistra manu ipsorum, Esth. 6, 11. in Tg. secundo. Sic Ti. attulerunt ipse poculum aquae, Sab. 33b. כודא כודא *urceus novus*: כודא כודא *mutua mihi urceolum aquae ad iter*, Sab. 66b. In Ar. scribitur, vulgata lingua (Italica sc.) dici כודא, i. e. *ampulla*, ein Strügle: הכה דומה לקיחן גרול של ורב כודא כודא *poculum simile poculo magno aureo*, Tam. c. 3. Alias *lagenam* interpretantur. Deinde כודא est *vas ministerii sacerdotalis decinationi candelabri inserviens*, Tam. c. 6. et 7. ופוחין כודא כודא *pice obducunt urceum, sed non obducunt pice dolium*, Mk. 12a. כודא כודא *quartam partem mensurae continet*, Chol. 107. ein *Seppentfügle*.

כודא sic citat B. Ar. ex Br. s. 23. et 51, sed ibi in nostris exemplaribus aliter legitur.

כודא *vis, vires, virtus, robur, facultas*: כודא כודא *affectio corpori inaisa*: כודא כודא *facultas augescendi*: כודא כודא *facultas germinandi*, vegetativa: כודא כודא *facultas movendi*: כודא כודא *facultas alendi*: כודא כודא *facultas generandi* sibi simile: כודא כודא *vis attractrix*: כודא כודא *vis retentrix*: כודא כודא *vis concoctrix*: כודא כודא *vis expultrix*: כודא כודא *facultas imaginatrix*: כודא כודא *facultas divinandi et conjectandi*, כודא כודא *impotentia*.

כודא *lacerta*. Lev. 11, 30.

כודא *fovea, fossa, spelunca, caverna, sepulchrum*: כודא כודא *in fovea sepulchri*, Jobi 30, 3. et 5, 26. Respondet hebr. כלח, de quo vide lexicon nostrum hebraicum. Plur. כודא כודא *via fovearum aut cavernarum infra terram*, i. e. per cavernas subterraneas, Cant. 8, 5. De his cavernis vide in גלל. Ap. Tos. כודא כודא *fovea ve-*

¹⁸) Vocabulum latinum esse *cupa* existimant Muss. et de Lara. Opus non est; merum enim vocabulum

semiticum est ⁶ כוב, *scyphus*, seu *cantharus ansa et tubulo carens*. Latini an ab Chaldaeis et Arabibus vocem sumpserint judicent alii. ¹⁹) Transpositio vocis כוכיא, quam vide.

²⁰) Arab. ⁶ کُنْ, *spinae genus aridum indeque igni maxime obnoxium*. Ex hujus spinarum generis conflagratione, quae ad extinguendum illud genus saepius facta est, originem trahit verbum כוכ, de quo supra in notis.

²¹) Proprie *punxit* scorpio arab. ⁶ كوي, dein *cutim ussit, adussit*, καύειν, καλεῖν.

²²) Origo in *pungendo, fodiendo, transfodiendo* כודא, de quo paulo ante. Cf. et verbum נקב.

²³) Syr. ⁶ كوة, ar. ⁶ كوة, ⁶ كوة.

²⁴) Relandus suspicatur natam esse hanc vocem ex persico کوهب couhi i. e. *montanus*. Aliter Fuerstius per apocopam eam ortam putat ex pers. گامیس gaumisch, i. e. *bos, buffelus*.

²⁵) Gr. χόος, χούς ut nonnulli volunt. Est vero nomen in pers. (کوز) et ar. in lingua (کوز) sub eadem significatione atque apud Talmudicos in usu. Cf. etiam nomen כוכ.

postquam, quandoquidem, quum, simulac, quumprimum, mox. Sequi solet ך vel זי וכן דחטין: *posteaquam viderunt pluviam beneplaciti*, Gen. 19, 24. in TgH. כיון נטל *posteaquam sustulit*, Gen. 28, 10. in TgH. כיון ראשלים משה *posteaquam absolvisset Moses*, Lev. 1, 1. in Jon. In TgH. *est postquam reversus est*, Gen. 37, 29. Jon. כיון רחמא עות *quum vidit Og*, Num. 21, 39. Jon. Rabbinis etiam familiare admodum est: ut כיון שיעא משה *postquam, simulac egressus esset Moses*: כיון שכן הוא *postquam ita est*: שכיון *quia, ex quo*. Invenitur et absolute usurpatum in fine sententiae; ut ואחח שהוא פותח כיון *et una clavis est quae aperit statim, cito, facile*, Tam. c. 3. in Misna. Bm. 33a. B. Ar. explicat לאחר: gl. talmudica. ספר בלא טורח.

כִּנְיָהּ *intentio, attentio, propositum, studium*: כְּכוּנָה *cum intentione*, ex propositio: חִפְלָה *precatio sine intentione* est sicut anima absque corpore: הַלֵּב *intentio cordis, attentio, devotio*. Unde הַלֵּב *כוּנָה* חִפְלָה עֵיקַר *praeceptum in precatio est intentio cordis*, Aben Ezra Ps. 78. Et אֵלֶּיךָ חֲנוּנִים כְּכוּנָה מְהֵרָה טוב מעט חנונים בכונה מהרבות כונה *meliores sunt preces breves cum intentione, quam preces longae absque intentione*, Orach chajim num. 1. s. 4. חִפְלָה אֵינָה כְּכוּנָה *omnis precatio quae fit sine intentione, nulla est*. Quid autem הַלֵּב *כוּנָה* sit diffinitur apud Maim. in Hilch. Tephil. c. 4. Avertet, inquit, homo cor suum a cogitationibus omnibus, et videri debet sibi, ac si staret coram ipsa Majestate divina. In Tg. כִּנְיָהּ *intentione mala*, Ps. 7. 4.

idem: לבא בכונות *cum intentione cordis*,
Num. 35, 20. in Jon.

פון *idem*, Rab.

פִּגְיִלּוּס, פִּגְיִלּוּס *pugillus, manipulus*. Citat Ar. ex Sab. 110b. Git. 69a. Erub. 29b. Sed in nostris exemplaribus scribuntur per ב ab initio. Vide ergo in בָּוֵתָא. Sed duo posteriora exempla, quae adducit, leguntur per כ : ut באַחֲרָא רִכִּיָּלִי בָכְנִי in loco ubi metiuntur pugillis, certis mensuris, etc. כָּנָא כָּנָא בִּפְרוּטָא unumquemque pugillum pro obolo, Ket. 99b. Meila 21b. Huc refer, כָּנָא דִּפְרִי pugillum fructuum: כָּנָא דִּפְרִי pugillum pisciculorum, Ketub. 105b.

Chijun, *nomen idoli*, juxta R. Salomonem. Aben Ezra scribit, Arabice et Persice dici כִּיּוֹן, i. e. כִּיּוֹן *Saturnum*, cui imaginem dedicarunt: כִּיּוֹן צֶלְמִיכוֹן. *Chijun* imaginum vestrorum, Am. 5, 26. Quidam reddunt, *basin*, *dispositionem*.

ⲛ *rectum, recte.* Aliquando interponitur Jod:

ut, חתניתא recta, vera est traditio: sic, ita, כן
 חבלי sic veterascet, Jes. 51, 6. *similiter*, hebr.
 כן, Jes. 51, 6. *tunc*, Gen. 12, 6. *ideo*,
idcirco, Am. 5, 11. 16. IIS. 23, 5. Est et *pro*
simplici כן *sic, ita*, Jud. 5, 2. *post sic, postea*,
tunc, Esth. 4, 16. *ecce tunc*, Ps. 124, 3. 4.
 hebr. אי. Id quandoque scribitur *הָיָה*: ut Ps. 56,
 10. *ex tunc*, Jes. 45, 21. et 16, 13. et 18, 2.
 hebr. מֵעַתָּה *ex tunc* וְאַחֵרָא *ex tunc et ulterius*,
 hebr. מֵעַתָּה וְאַחֵרָא. כן הוא וְאַחֵרָא. Sic Jes. 48, 5. IR. 14, 14. IIS.
 18, 14. *pro* hebr. כן *sic*, IIS. 23, 5. *amplius*
ex tunc, ab eo tempore, Jes. 2, 5. hebr. עַד *amplius*:
 כן *quanto magis*, Deut. 14, 21. in Jon. רָלָן *se-*
cus. sin minus, si non.

si אין כתי. in TH. כן הוא *sic est, idem quod* כתי. *ita est, si res ita habet.*

basis, stylobates, hebr. *בִּסְטָבָה*, quae sunt
 a *בָּסָה*, unde patet, chaldaicum ejusdem esse originis:
 עֲבֹדָה עֲבֹדָה *basis*, IR. 7, 31.

כנת *vige infra* פינהא

בִּסְתִּימָה bases, stabilimenta, quibus aliquid inmittitur: Hinc scribunt in illud, עֵשׂךְ יִכְתֹּן, ipse fecit te et stabilivit te, Deut. 32, 6. docet, quod Deus creavit בִּסְתִּימָה bases in homine, quarum si una evertitur, non potest vivere, Chol. 56b.

הכנה *dispositio, intentio*: הטבעית *dispositio naturalis*: השכלית *dispositio, intentio intellectualis*, R. Levi Jobi 4, 20. אין ההכנה יותר ממצורה. *non est dispositio (ad formam) praestantior ipsa forma*: Item *regula, amussis, lineandis libris, aut aequandis muris ac similibus serviens, quasi directorium dicta*: Item *apparatus, praeparatio, instructio*: הכנה המצויה *praeparatio, instructio prandii*, vel convivii aut coenae: הכנת האש *praeparatio ignis*: הכנת מאכל לבהמה *apparatio pabuli pro jumento*.

מְכֻנָּה *habitatio, habitaculum*, Jud. 5, 11.

חכמה *dispositio, constitutio, apparatus*: חכמה
dispositio coeli, חכמה וחכמה *scientia dispo-*
sitionis, sc. *coelestis*, *astronomia*: Item *affectio, qua-*
litas, constitutio, in More.

וכסא hebr., כַּסָּא, *poculum, calix, scyphus*: כס et poculum Pharaonis, Gen. 40, 11. כסא דחמחיה *poculum maledictionis*, Jer. 8, 14. כסא דלויטא *poculum furoris ejus*, Jer. 51, 17. כסא דחמר *poculum vini*, Jer. 25, 15. כסא דחנחומין *poculum consolationum*, Jer. 17, 7. כסא דיהיב בכסא עיניה *et dans in poculo colorem suum*, Pr. 23, 31. hebr. כַּסִּים *scriptum*, unde in *Jelam. legitur: scriptum est per te et legitur cum te, quare? quia cum tu mittis oculos tuos in vinum rubens*

27) Ut plerisque linguae hebraicae particulis et huic primitiva inest significatio nominis. Est quidem participium pass. seu nomen verbale a פָּרַח vel פָּרַח *intendere, parare, proponere* sibi, ut *consequens, consecutionem* alicujus rei vel actionis denotet. Hinc fit, ut hanc particulam semper nota genetivi (וְ vel וַ) sequatur. Nam si dicas כִּן דִּרְמָא כִן שִׁשָּׁן, nihil aliud est, nisi lat. *consecutio videndi, consecutio audiendi*, vel *consecutio ejusdem rei, quod videbat quod audiebat* etc. diceres. Aliter res se habet apud particulam synon. וְאִתְּחָה, quae nullo intercedente connexu causali duas conjungit actiones cito inter se sequentes et inde omissa nota genetivi in usu est. Cf. praeterea וְאִתְּחָה in apr.

בכוס in poculo, tunc hospes mittit oculos suos בכים in tuum loculum, sitiens numorum tuorum. Talmudicorum hujus loci expositionem vide in Joma 75a. Cum aff. וְנִפְסִיָּה שְׁתֵּי et ex poculo ejus bibebat, IIS. 12, 3. Pl. וְנִפְסִין et calices, Jer. 35, 5. Ap. Tos. אייתי כסא דמוקרא בת ר' מאה וזי וחבר קמיהו. attulit poculum pretiosum, quod valebat 400 denarios et fregit coram ipsis, Ber. 31a. כסא חד בכסא יומא חד בכסא Ber. 31a. כסא דמוקרא ולמחר ליחבר et cras confringitur, Ibid. 28a. Gl. dicit, ita solere homines dicere במשל הדיוט in proverbio vulgari: et כסא דמוקרא explicat וכוּכִיָּה כוס poculum vitreum, quod in lingua arabica vocatur עֲרִיקָא. Pro דמוקרא legit B. Ar. דַּמְנָקָא, q. d. vitrum caelatum, sculptum figuratum. כוסא כוסאה דשיכרא pocula sicerae, Sab. 109b. Porro dicunt, כוסא Alexandrina, Men. 28b. Porro dicunt, דנפח בכוסיה לא צחי qui flat in poculum suum (ad abigendam spumam) non sitit, Sanh. 100b. Citatur in Gem. ex Ben Syrae libro.

Chol. *nomen intestinorum certorum*, Chol. a. 3. in prima Mena. Pro eo dicitur chaldaice כִּי כסא in Vr. s. 3., ubi plurimum intestinorum nomina habentur. Vide et Suc. 34a. ubi in gl. scribitur, vernacule vocari כִּי פִנְסָא *pansa*, et fusius porro describitur. In margine Aruch manuscripti explicatur germanice Mannigfalt.

Secundo כוס *porus, in quo pili nascuntur*: הוי si fuerunt in eo duo pili etiam in poro : et mox אפילו שני etiam in duobus, Para c. 2. גומא *fossa*, pro eodem ibidem.

כוס *arguere, increpare, reprehendere, corripere*. Fut. לחסנא *ne corripias irrisorem*, Pr. 9, 8. אֲרִיגָא *argue sapientem*, Ibid. Vide infra in כסם.

כּוּף idem quod כִּפְּףָּה *incurvavit*. Part. כִּפְּףָּה *incurvavit animam meam*, Ps. 57, 7.

כִּפְּפָּה *curvatio, depressio, humiliatio*, Pr. 16, 26. כִּיָּה *vide infra in כִּיָּה*.

כּוּץ *contrahi, adustione, calore vel igne, ein-schrumpfen*. Dicitur etiam de *contractione membrorum*. R. Sal. utitur eo Thren. 1, 20. inquit: Quando projiciunt homines intestina in ignem, הם *contrahuntur vel convolvuntur et conturbantur*. Est et Talmudicis usitatum: צמר contracta lana contracta est ex igne vel adustione, Sab. 20b. מִכּוּחַ כּוּץ *gossypium etiam propter sudorem contrahendo contrahitur*, Nid. 3a. נגמד וכיון *caro contracta ex adustione*, כּוּץ *caro contracta ex adustione*, נגמד וכיון.

מִי שֶׁנִּכְוָהוּ גִידֵי שׁוֹקֵי הָוֶלֶךְ: abbreviatus et contractus: cuius nervi crurum sunt contracti, is potest ambulare cum scipione suo in Sabbatho: נכּוּץ *contractus*.

כּוּרָא quod scribitur כּוּרָא *piscis*. Pl. in Targ. כּוּרָא super omnes pisces, Jobi 41, 26. pro quo Regia habent מוֹרֵי מוֹרֵי *montes*. Citat et Elias ex Ps. 8. 9. sed ibi in nostris exemplaribus legitur כּוּרָא מוֹרֵי בִּאחֻזָּה אֶסְקִיָּה בִּאחֻזָּה אֶסְקִיָּה, כּוּרָא, piscem assato cum fratre ejus (i. e. sale, quod aequae ex aqua marina creatum, ut piscis) producito illum cum patre ejus (i. e. aqua pura) comedito eum cum filio ejus (i. e. bono juscule) Mk. c. 1. in fine. Rabbi pinxit piscem sc. loco subscriptionis et subsignationis in literis, Bb. 166. Git. 86. כּוּרָא *fornax, catinus, catinus ad liquanda metalla, inprimis aurum et argentum*, IR. 8, 51. כּוּרָא *aurifabrorum*.

כּוּרָא *corus, mensurae nomen*, idem quod hebr. חוֹמֶר. Pl. כּוּרָא IR. 5, 11. et כּוּרָא Num. 11, 31. in TgH. et כּוּרָא Exod. 8, 10. in Tg. Jon. Ap. Tos. רִישׁ כּוּרֵי *magister cororum, i. e. praefectus coris sive mensuris*, Kid. 76b.

כּוּרָא *alveus, vas sive capsula apum, alvearium*: לְרֹדוֹת אֶחָד *alveus apum*, Schevi. c. ult. כּוּרָא *ad evacuandum alveum suum, ad capiendum favos alvei sui*, Bm. 64a. Et generaliter *arca, capsula*: כּוּרָא *straminis vel paleae*, Sab. 35a. In Ar. parvo citatur Tg. כּוּרָא *sicut alveus plenus apibus*, ex Jer. 5, 27., sed ibi in nostris Irbris nunc aliter legitur.

כּוּרָא *pulvinar, pulvinus*. Pl. כּוּרָא *super pulvinos melotae*, Thr. 2, 21. Ap. Tos.: Vasti sedebat ad comedendum, dixit ipsi filia ejus; nihilne cupis cui insideas, vel incumbas? respondit ei, כִּי מֵאָה מֵאָה *mea filia, venter meus est pulvinar meum*, Git. 47a. gl. כּוּרָא *consuetudo ipsorum erat, ut jacerent super ventre suo: sicut dicitur in Seb. 5a. כּוּרָא בִּי מֵרֶשֶׁת וּמִקֵּשׁ* *regi, qui faciebat sibi thalamum nuptialem et pinxit et figuravit eum*, Br. s. 10. כּוּרָא *non obducunt calce*.

כּוּרָא *pingere, figurare, figuras inducere*. Sic adducitur in Ar. per ר in fine, sed Talmudici scribunt per ר, ut infra positum. Explicatur per ר. Legitur tamen etiam per ר: ut כּוּרָא *simile est regi, qui faciebat sibi thalamum nuptialem et pinxit et figuravit eum*, Br. s. 10. כּוּרָא *non obducunt calce*.

²⁵) Vocabulum copticum esse observat Cast. (p. 1704), unde, ut putat, et Latinorum *Icarus* Ἰκαρος, insula piscium, nomen trahit.

²⁶) Arab. كور, gr. κοῦρῶν, ejus etymon, ut volunt, in syr. lingua ܟܘܪܐ *aestuari, calere*, conservata est.

²⁷) Proprie *vas in rotundum excavatum* a verbo כרה *fodit excavavit*.

²⁸) Vox in arab. et persica lingua usitata neque opus est, ut nonnulli volunt, eam ad gr. κοῦρῶν vertere.

²⁹) Conferri potest hoc vocabulum eum gr. κολῶ, cui notio inest *pingendi et colore obducendi*.

³⁹⁾ *Mutato* in hoc vocabulum ortum est ex *חַי, חַיָּה*, hebr. *חַי, חַיָּה*, ens, quidam quaedam, quoddam (cf. quae scripsimus supra p. 44 et vide praefationem nostram VII.) praeposito *Chaf* comparationis. Nec desunt, qui hanc vocem lat. habeant *quasi*. *Nugae*. Cf. *לֹוֹת, לֹוֹת*.

ein Sieß- ober Handfaß. De forma labri prisci Talmudici scribunt: בן קטן עשה שניים עשר דד לכיור כרי: שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העוסקים בחמד מקדשן ידיון i. e. Ben Katin fecit duodecim mammas labro, ut duodecim fratres ipsius sacerdotes simul possent operam dare sacrificio jugi offerendo sanctificantes (i. e. aqua abluentes) manus suas et pedes suos momento uno, Joma 25b. et 37a. in Misna, ubi additur, quod antea habuerit tantum duas mammas, i. e. canales, epistomia, unde aqua effluebat. Fuit autem Katin iste sacerdos summus. Idem fecit etiam labro isti duas rotas attrahentes ipsi aquam perpetuam ex fonte, ne aquae labri putrescerent, idem in Seb. 20a.

II. *tabula, trabs*, in Mid. c. 4. juxta Bartonor, qui scribit: ה' החתונה של חקרה לפי שדות; קור' טוחה בזהב ומצוירה ציורים נאים נקרא' כיר³⁸ i. e. trabs inferior contignationis, qua fuit obducta auro et figurata figuris pulchris, vocatur כיר quasi *figuratio, pictura*. Sic pertineret ad ביר, de quo supra in בור. Alia gl. simpliciter explicat, ציור ופיתוח שמציירים, חג. 1, 4. Vide et Jer. 22, 14. IIS. 7, 2. 7. Alias communiter pro eo est נסרין, ut IR. 7, 3. et 6, 15. 18.

III. *bīr* vide supra in בור.

focus, furnulus, locus in quo coquitur cibis. In Kel. c. 6. et 7. Venit a בור *fornax*: furnuli enim figuram aliquam refert. Nam significat locum in foco elevatum et excavatum, infra ignem subjectum habens et superne orificium, cui olla imponitur. Si illud unicum sit, tum dicitur כופח: si duo, tum vocatur כירה: כירה עטרה cinctura foci, coronamentum superne focum cingens. Duale בירים testus, furnulus vel focus duarum ollarum, Lev. 11, 35.

vasis aut instrumenti ferrei nomen, presioni olivarum inserviens, Kel. c. 12.

servus. In Br. s. 89. Cheri כירי עבר קירי אדון. Cheri est servus, Kiri (Κύριος) est dominus. Videtur esse a gr. κυρίος, κύριος.

idem quod מכירה *gladius*, Rh. 26a. Dixit R.: cum iter feci in urbibus maritimis vocabant מכירה *gladius*, כירה. Vel *negotatio, emptio, venditio*, מכירה: vocabant מכירה venditionem בירה.

פש vide in קש.

ההוא נברא דקישא בכישא דירקא *fasciculus*: vir iste, qui desponsavit sibi (filiam) fasciculo ole-
ris, Kid. 45b. Bb. 146b. דלא אכלי ירקא מכישא דאסר.

quod non comedendum esset ex fasciculo (ole-
rum), quem ligarit hortulanus, Chol. 105b. Simile est in Sab. 82a. Item כישא דירקא³⁹ Sab. 146b. Pl. scribitur in Gemara, sed legitur in Ar. כיש. בן interea: כן sic, ita: שפכה quod sic: כן sive sic, sive ita, sive hoc, sive illo modo. כל כך usque adeo, tam, tantopere, tanto magis: לכך idcirco, ideo, propterea: כן idem, Ps. 73, 6. לפיכך idem, composita ex litera servili La-
med et vacula addititia כ, quae et literae כ addi so-
let: על ידי כן eapropter, propterea: חולי אורו על ידי כן morbus corripit illum propterea.

dens molaris: כפי דרשעי: dentes improbo-
rum, Ps. 3, 8. ויחבטון כפי פוטך et cessabunt mola-
res oris tui, Eccl. 12, 3. Cum aff. כפי in pelle
dentium meorum. Jobi 19, 20. ויכפיו et ex dentibus
ejus, Jobi 29, 17. Et sine Dagesch, מולות ומו-
לרות ejus et dentes ejus, Num. 21, 36. in Jon. Ap.
Tos. כחא דימא לי ככך ושנך כמה היה. dic mihi, molares et
dentes tui quot sunt? Sanh. 39a. כחא דאקלירא dens
clavis Sab. 49. Citat B. Ar. exemplum etiam ex
Bb. 178a. sed ibi nunc aliter legitur לגיה.

stella: כוכב idem et synecdoche *Mercurius*, apud
Rabbinos: כוכב טעוחון stellam idolorum ve-
strorum, Am. 5, 26. Pl. וחד עשר כוכביא et undecim
stellae incurvabunt se mihi, Gen. 37, 9. אם בני
si inter stellas poneret habitaculum tuum, Obad. 1, 4. ודחון כוכביא et qui contem-
plantur stellas, Jes. 47, 13. לכוכביא qui
constituunt numerum stellis, Ps. 147, 4. Constr.
כוכבי שמיא stellae matutinae, Jobi 38, 7. כוכבי
sicut stellae coeli, Gen. 22, 17. Ap. Ros. כוכב
sphaera Mercurii. כוכבי לכת stellae ambulationis,
erraticae, planetae, R. Levi Job. 9. כוכבי הנבוכה idem:
stellae fixae, כוכבי שבת idem. Septem
planetarum nomina sunt: נוגה, Venus, כוכב
Mercurius, (synecdoche). לבנה, Luna, שבת, Satur-
nus, כוכב Jupiter, מאדים, Mars. Apud Tos. כוכב
stella jaculans, vel cadens, unde illud insi-
gnis astronomi Samuelis: לי שבי: אמר שמואל נהירין לי שבי: רשמיא כשבלי דנהרדע מבר מכוכבא דשבט דלא ידענא
inquit Samuel: lucidae, i. e. notae sunt mihi
viae coeli sicut viae urbis Nahardea, excepta stella
jaculante, quae quid sit nescio, Ber. 58b. gl. כוכב
i. e. quae ejaculatur tamquam sagittas, ful-
gura ex uno loco in alium et longa est instar sce-
ptri. Haec ibi. Alibi superbus quidam astronomus
dixisse legitur ככך ושניך: מי לי כוכבי א"ל אימא לי ככך ושניך: כמה היה שרא ידיו לפומיה וקא מי לכו א"ל דאיכא
numeratae mihi sunt stellae coeli. Respondit ipsi Rabbi: dic mihi,

usos esse exemplis. Romani quiescente Vav כילון legisse videntur, unde iis natum est nomen *cilo omis*, quod
Romae cognomentum erat *Magorum*; item *homines* denotat quorum capita oblonga et compressa sunt.

³⁸ Vide quae scripsimus supra p. 522 nota 32.

³⁹ Vox omni etymologia carens nisi per Beth, כישא, et per apocopam כישא legere eamque vertere malis
ad بستان, quod persice *fasciculum omneque ligatum atque vinctum* (cf. Cast. lex. pers. p. 130.) denotat.

molares et dentes tui quot sunt? Tum ille manum iniecit ori et numeravit. Respondit Rabbi irridendo, dixit: quae in ore tuo tunc non scis, et scis quae in coelo sunt? Sanh. 39a. Eadem vanitas hodie multos occupat, qui supra quaerunt et non vident quae ante pedes.

כָּכָב *cacabus*, Pl. כִּכְבִּין דָּנָר. Sic legitur in Ar. In Gem. scribitur כִּכְרִין. Vide infra in כבר.

כִּכְרִיתָא *favus*. Sic adducit Elias ex Tg. et sic quoque in Aruch. Hodie in nostro Tg. legitur כִּכְרִיתָא. Vide כבר.

כִּכְרִיתָא *medulla culami*. donec שְׂוִיעָא אֶחָד לָל הַכִּכְרִיתָא edueat omnem medullam, gl. כִּכְרִיתָא i. e. מִדּוֹם הַלָּבָן. *medulla alba, quae est intra calamum, rara sc. et quasi ex filis aut textura tenuissima constans, quae idcirco quodammodo opus araneae refert*, Kel. c. 17. in fine. Hinc in Ar. dicitur, quosdam id *telam araneae* explicare. Vide et in Ohol. c. 13.

כִּכְרִיתָא *radius textoris*, ut in Ar. exponitur. In Gem. unde citatur, legitur בִּזְמִיתָא, vide id in כבר.

כִּכְרִיתָא *pallium*.⁴⁰ Sic exponunt. Ar. adducit, sed non explicat. Vide infra in כָּלָן.

כִּכְרִיתָא *genus coturnicis*. Sic scribitur in Ar. hoc loco et in שָׁלָה. In Gem. scribitur כִּכְרִיתָא per Koph, Joma 75b. ubi quatuor genera coturnicum enumerantur. Vide שָׁלָה.

כִּכְרִיתָא⁴² Sic scribunt hoc loco mendose. In Talmud legitur כִּכְרִיתָא. Vide ergo mox infra in כָּלָן.

כִּכְרִיתָא. Sic et hic notant. In Gemara legitur כִּכְרִיתָא, de quo in כָּלָן.

כִּכְרִיתָא *massa, frustum, tractu: planities*. Aliter etiam apud Talmudicos: לִיד כִּכְרִין דָּנָר. ego dabo tibi fasciculos nardi, Bm. 86a. Gl. כִּכְרִין, i. e. אֲנָדְרוֹ. כִּכְרִיתָא *massa ficuum*.

כִּכְרִיתָא vel כִּכְרִיתָא *favus*, hebr. נֶפֶח. Sic per duo citat Ar. in כבר. Quaedam etiam loca in Vennetis antiquis in libro proverbiorum et Syre Luc. 24, 42. in editione Viennensi. Vide Fullerum l. 6. c. 16. Supra in כבר exempla posita sunt.

Deinde כִּכְרִיתָא *talentum*: כִּכְרִיתָא דְּהַבָּא *talentum auri*, Exod. 25, 39. כִּכְרִיתָא דְּכֶסֶּפֶת *talentum argenti*, IR. 20, 39. כִּכְרִין סָבִיב חֲרָתִין כִּכְרִין accipe duo talenta, IIR. 5, 23. Plur. כִּכְרִין עֶשֶׂר פָּפְרִין דְּכֶסֶּפֶת decem talenta argenti, IIR. 5, 5. Exod. 38, 25. scribit Aben Esra; scimus ex hoc numero, Kikkar continuisse ier mille siclos. Vide Waser. in lib. de Numis.

כִּכְרִיתָא. Sic ponunt hic: in Gemara scribitur כִּכְרִיתָא. Vide id in כָּבָה.

כִּכְרִיתָא *comedat*. Vide id in כָּבָה.

כִּכְרִיתָא *clausit, inclusit, cohibuit, coërcuit, continuit, obturavit*. Praet. כִּכְרִיתָא בְּבֵיתָא filios earum clauserunt in domo, IS. 6, 10. כִּכְרִיתָא לא non cohibuisti, Ps. 21, 3. hebr. מָנְעָה. Part. כִּכְרִיתָא כִּכְרִיתָא et claudit oculos suos, Jes. 35, 15. כִּכְרִיתָא כִּכְרִיתָא et

qui cohibet labia sua, intelligens est, Pr. 17, 28. Part. Praet. כִּכְרִיתָא בֵּיתָא erat clausus in atrio domus victorum, Jer. 32, 3. Et ex forma hebr. elegantiae causa retenta כִּכְרִיתָא Ps. 88, 9. ut et ibidem כִּכְרִיתָא Ithpe. Praet. כִּכְרִיתָא et cohibita est pluvia, Gen. 8, 2. כִּכְרִיתָא לְמַעַבְדִּי שְׂמִיר ne cohibearis facere bonum, Pr. 3, 27. כִּכְרִיתָא שְׂמִיר quum clausi fuerint coeli, IR. 8, 35.

Secundo כִּכְרִיתָא^{42a} *vocare, clamare, vociferari, tonare, intonare*. Praet. כִּכְרִיתָא יַי עַל מִין שְׂמִיר intonuit dominus super aquas multas, Ps. 29, 3. hebr. יָרַעַם אֶכְלִי מִן שְׂמִיר respondet: רַעַם אֶכְלִי מִן שְׂמִיר tonuit de coelis, IIR. 22, 14. כִּכְרִיתָא אֱלֹהִים בְּקִלְיָה cum tonat dominus voce sua, Job. 37, 5. vide et IS. 7, 10. כִּכְרִיתָא וְאֶכְלִי נִבְיָא רִי et clamavit Propheta Domini, heb. post בְּחִירוֹ מִכְלִי קֵל אֶכְלִיתָהּ Jes. 22, 12. Part. כִּכְרִיתָא post ipsum tonat vox clamoris, tonitruum ejus, Job. 37, 4. כִּכְרִיתָא קוֹרָא vox clamans, hebr. קוֹרָא, Jes. 40, 3. כִּכְרִיתָא שְׂוֹאָה sicut leo rugiens, hebr. שְׂוֹאָה, Ps. 22, 14. Infinit. כִּכְרִיתָא אֶכְלִיתָהּ clamando clamabit, Jer. 25, 30. Imper. כִּכְרִיתָא כִּכְרִיתָא clama nunc coram populo, Jud. 7, 3. Fut. כִּכְרִיתָא sed dominus e Tzajone clamabit, hebr. יִשְׁאָה rugiet, Joël. 4, 16. Sic Am. 1, 2. כִּכְרִיתָא יִכְלִי וִינִד vociferabitur et agitat, sc. caput, prae admiratione et stupore, IR. 9, 8. Soph. 2, 15. In heb. כִּכְרִיתָא sibilabit, et sic interpretes latini in Tg. reddit: כִּכְרִיתָא יִכְלִי יִכְלִי tonabit mare, Ps. 98, 7. Sic 96, 11. כִּכְרִיתָא et voce sicut ejus est intones, Job. 40, 4. כִּכְרִיתָא יִכְלִין super ipso vociferabuntur reges, Jer. 2, 12. Talmud Infinit. כִּכְרִיתָא vociferari, clamare quaerit, Bb. 5a.

כִּכְרִיתָא *clamor, vociferatio, rugitus, tonitruum*: אֶכְלִיתָהּ דְּרַבְרִי clamor Esau, Job. 4, 10. אֶכְלִיתָהּ דְּרַבְרִי tonitruum principum, Job. 39, 28. Cum aff. כִּכְרִיתָא כִּכְרִיתָא a verbis rugitus mei. Ps. 22, 2. כִּכְרִיתָא אֶכְלִיתָהּ vox tonitruum tui, Ps. 77, 19. et 104, 7. כִּכְרִיתָהּ Job. 37, 4. Ex numero plurali legendum videtur אֶכְלִיתָהּ rugitus mei, Job. 3, 24. Nam in hebraeo est שְׂוֹאָה.

Tertio כִּכְרִיתָא *fidere, confidere, sperare, expectare* et respondet hebraeis כִּכְרִיתָא et יִחַל et Praet. כִּכְרִיתָא יַי et ego in domino speravi, Ps. 31, 7. Partic. כִּכְרִיתָא et qui confidit in domino, Ps. 32, 10. Pl. כִּכְרִיתָא et qui confidunt in verbo domini, Ps. 31. ult. Futur. כִּכְרִיתָא confidam in verbo ejus, Ps. 91, 2. כִּכְרִיתָא בְּטִלְמָה ne confidatis in oppressione, Ps. 62, 11.

כִּכְרִיתָא *spes, expectatio*: כִּכְרִיתָא יִחַל כִּכְרִיתָא et ne confundas me ab expectatione mea, heb. כִּכְרִיתָא, Ps. 119, 116.

Quarto כִּכְרִיתָא *absolvi, finire, perfici, consumi, deficere*. Praet. כִּכְרִיתָא כִּכְרִיתָא deficiunt oculi mei, Ps. 69, 4. Fut. כִּכְרִיתָא consumit, Thr. 1, 20. Sed melius ibi legas כִּכְרִיתָא orbat, quia in hebr. est כִּכְרִיתָא. Ex Part.

^{39a}) κύκλος, ciccus. ⁴⁰) Gr. κύκλος *cyclas, vestis genus*. *) (TH. Schek. c. 7.) κύκλος *orbis, circulus*.

⁴¹) Gr. κύκλος *turdus*.

⁴²) Cohen de Lara per Daleth, כִּכְרִיתָא legit vocemque eandem habet atque

gr. κοχλιδωδης *cochleae similis*.

^{42a}) Conf. gr. καλέω.

consumentes, quae consumunt oculos, Lev. 26, 18.

ira consumens: שיעי יחרון בכולו *ira*, hebr. בחמה in aestu vel aestuante ira, Psal. 59, 14.

idem: פולחיה דאחיוך מינך *donce* transeat ira fratris tui a te, hebr. חמה אחיך, Gen. 27, 44 in TgH.

idem, Deut. 29, 22. in Jon.

consumptio, Rab.

idem: כל אחד מהם יבוא להם הכלי *unicuique* ipsorum obveniet *consumptio*, Aben Esra, Ps. 49, 15.

perfectio, consummatio, finis: בחכמיה דיופי: *perfectio* cum perfectione pulchritudinis, perfecte, extreme pulcher: חכמיה האחרונה *finis primus*, חכמיה הראשונה *finis ultimus*.

diversa genera, heterogenea, Lev. 19, 19.

ren. Pl. *renes*: גליון קדמדי *renes* manifesta sunt coram ipso *renes* et cor, Jer. 11, 20. גרני חטיון דין כולן דחורי *grana tritici* ipsorum erunt sicut *renes boum*, Deut. 32, 14. in Jon. וכוון לבבי וכוון *et probans corda et renes*, Ps. 7, 10. Emph. *et renes*, Lev. 9, 10. Constr. *renes principum*, Jes. 34, 6. Cum aff. *castigant me renes mei*, Ps. 16, 7. *immisit in renes meos sagittas pharetrae suae*, Thr. 3, 13. ורחיקא דחלחך *et longinquus est timor tuus a renibus eorum*, Jer. 12, 2.

testiculus, per metaphoram, Lev. 21, 20 in TgH.

instrumentum, vas: כל וכוכי *vas vitreum*: כלים *vas testaceum*, כל עץ *ligneum* etc. Pl. *vasa* etc. כלים בעלי חיים *vasa habentia domus*, i. e. *concauitatem*, Kel. c. 17.

venter, tum corporis vivi quam artificialis, ut est venter furni, quomodo accipitur in Bb. c. 2. initio. Est autem gr. κοιλία venter, a cavitate.

consumens, perdens, vel cohibens, arcens corvos: *et cubiti unius erat consumens corvos*, Midd. c. 4. f. 37a. Gl. *lamina ferrea acuta instar gladii, altitudinis cubiti, erat posita super lorica, ne corvi supra templum possent quiescere*. In Men. 107a. scribitur in gl. *מסמרו חרין חוחבי*. כוליה עורב מסמרו חרין חוחבי. כוליה h. e. בראש נג הריכל לכלוח העורבין שלא ישבו עליו *sunt clavi acuti infixi in cacumine tecti templi, ad prohibendus aves, ne supra illud sedeant*. In Sab. 90a. כוליה חרין חוחבי *vel assere cubitalis faciebant, quae acutae erant instar cultri in circuitu, et clavi acuti singulis infixi erant, hisque*

(tabulis) tegebant tectum templi, ad impediendos corvos ne ei insiderent.

abigens volatilia, i. e. muscas et ejus generis: vel continens, constringens volantes capillos, Sab. 57b. R. Sal. scribit, *esse tegumentum capitis muliebri, quo capillos constringunt et coercent, ne vagi fiant*, Sab. 57b. In Ar. scribitur *esse velum, quod faciei sponsae obducitur partim, ut non conspiciatur, partim ne a muscis molestetur*.

operculum. Vide in litera א.

thalamus: כילח חתנים *thalamus* sponsi: ככילה בסוכה *licitum est dormire in thalamo sponsali, in festo tabernaculorum*, Suc. 10b. *pulsat tintinabula thalami*, Nid. 17a. Gl.: *tintinabula suspensa בכילה in thalamo, qui est circa lectum suum hora coitus. Id faciebant, vel ut domesticos averterent, aut muscas abigerent. Prohibitum enim Judaeis coire coram ullo vivente*. In Bm. 101b. scribitur *cum duplici Lamed, unde ad כלל pertinet, sicut et כלה sponsa: et collocavit in thalamum*, Exod. 2, 1. in Jon.

canis, Exod. 11, 7. כמא דמלחך כלבא *si cut lambit canis*, Jud. 7, 5. הלא רישא דכלבא *annnon caput canis ego sum?* 118. 3, 8. הכלבא *num canis rabidus ego sum?* 18. 17, 43. *sicut canis qui redit ad vomitum suum*, Pr. 26, 11. ככלב *canis qui redit ad vomitum suum*, Pr. 26, 11. *cani projicietis illud* Exo. 59, 7. *canes muti*, Jes. 57, 10. *canes robusti corpore*, Ibid. v. 11. *comedent canes*, IR. 14, 11.

הואב והכלב כלב הכופרי והשוועל אעפ"י *lupus et canis, canis venaticus et vulpes, quavis sibi sint similes, tamen sunt heterogenea et diversi generis*, Kil. c. 1. כלב *canis venaticus, i. e. רצידי* *canis venaticus, ut Rambam explicat. Forte intelliguntur alopecides, quos Xenophon facit canes venaticos. כלב כושט* *canis rabidus: ejus signa quinque: os apertum, saliva stillans, aures foetidae, cauda reflexa ad femora, ambulans ad latera viarum: quidam addunt, latrans ut vix vox audiat, Joma 83b. Morus canis rabidi incurabilis est. Vide in חכרבר, supra: Proverb. כלבא בכפנא אפילו גללי מבלע* *canis famelicus etiam stercus comedit*, Bk. 92b. *Optimum condimentum famae, der Hunger ist der beste Stoch*. Salomon, *animae famelicae omne amarum dulce est*, Pr. 27, 7. *Socrates dicere solebat, cibi condimentum esse famem, potionis sitim, ut refert Cic. lib. 5. Tusc. Antiphanes dicere solitus: famem omnia dulcia reddere praeter seipsam.*

⁴³) Hebr. כליאות, q. v. in lexicis hebraicis.

⁴⁴) Nonnulli ad gr. ἀποκλείω *prohibeo, cohibeo* vocem vertunt. Opus non est, ipsi enim verbo hebr. כלל chald. כלל haec inest significatio.

⁴⁵) Cohen de Lara vocem lat. esse cella putat. Alii a כלל *conarcere* eam derivant. Verisimilius autem videtur persicum esse خلوة quod *thalamum, torum nuptialem* denotat.

כליתו. Citat Ar. ex Echa. rab. c. 1, 4. Sed pro eo in nostris exemplaribus legitur בלויטן ⁵⁴ consiliarii.

כלר vide infra in כליאר.

כלך *cortex, involucrium bombycis, quod ad nendum ineptum*: vel *certa species serici*, juxta Bartenoram, Kil. c. 9. initio, Sab. 2. initio, ubi gl. explicat פסולת של משי. In Gem. TH. explicatur voce quadam peregrina, אנבן קיסרי, et in Sab. אנבן קיסרי. Rabbi Sal. id scribit in Kil. מצבן קצרי ⁵⁵. קיסרי. *arca, capsula, feretrum mortuorum*, Mk. 27b. Vide etiam supra in כלב.

כלכסין *herbae species*. Videtur idem esse quod קולקסיים. TH. Dem. c. 2.

כלכית vide supra בלכית.

כלל *perficere, absolvere, comprehendere, complecti aliquid generaliter, universaliter, totaliter et summam*. Ri. ספר סכלל כצחו. Ri. completens praecepta ejus, סכלל פעולותיו, completitur quoque opera ejus. More l. 1. c. 55. *comprehendi*. Ri. et hic absolvitur hoc caput.

כלל *complectens, comprehendens, universale, collectivum: commune praedicatum*: שם כולל nomen universale, collectivum: כולל מסמך quod est magis complectens, i. e. commune et generale, quam illud. In titulis virorum doctorum saepe usurpatur, ut in כולל החכם sapiens omnibus modis. Femin. כוללת.

כלל *complexio, complexum, canon, regula, summa generaliter vel universaliter aliquid complectens: universale, generale, commune, universalitas, universum et adverbialiter penitus, prorsus, in universum, universaliter*. Oppositum ejus est פרט particulare, speciale: כלל פרט generale et particulare: כלל genus summum, generalissimum: כלל in genere, universim, summam: אמר ברכתא: כלל ברכתא dicebat benedictiones summam, et maledictiones summam, Deut. 27. ult. in Jon. מכלל egreditur (i. e. excipitur) a regula. כלל absolute positum, omnino, prorsus, universe: כלל posteaquam: כלל omnibus modis, omnino: vel negative, nullo modo, omnino non, si adsit negatio: שם כלל, על הכלל, לשון כלל, דרך כלל nomen universale. Pl. כללים universalia inferiora, subalterna: כללים שמורים ופרטים אכורים: כללים conservantur, particularia pereunt, Aben Ezra Ps. 104, 30. Porro observandi hic sunt quidam ex tredecim illis modis Legem explicandi, hinc denominandi, quorum in scriptis Talmudicis praecipuus est usus: I. כלל פרט generale et speciale, i. e. cum locutio generalis de certis speciebus, alibi definitis, tantum intelligenda est. Veluti: quum offeret e vobis oblationem Domino, Lev. 1, 2. id non de omnibus

in genere intelligendum, sed de speciebus mox nominatis, bobus, ovibus, capris: II. כלל פרט speciale et generale; i. e. cum speciale de toto genere dicitur. E. G. cum primum Scriptura in specie de re amissa loquitur nominando bovem, asinum, ovem, vestimentum; id in genere de omni re amissa capiendum, unde mox scriptura seipsam explicat dicens: de omni re amissa, Exo. 22, 9. III. כלל פרט generale et speciale: tunc non judicas, nisi juxta speciale; i. e. cum bis Scriptura in genere loquitur et semel in specie, tunc sententia pronuntiatur juxta speciale: ut „de omni re iniqua.“ Id generale est; „de bove, asino, ove, veste“; id speciale est. De omni re amissa; id rursus generale est, Exod. 22, 9. Sic Deut. 14, 26. In omnia quae desideravit anima tua. Et mox, in boves, pecudes vinum; rursus: in omnia quae desideravit anima tua. Speciale loquitur de mobilibus tantum et excludit immobilia et sic duo illa generalia quoque capienda. IV. כלל פרט generale quod opus habet specificatione: et specificatio quae opus habet generali summa. E. G.: recenset omne primogenitum, Num. 3, 40. id generale est et comprehendere etiam posset foemellas. Opus ergo erat specificatione, unde mox dicit, marem. Excluduntur proinde foemellae. Cogitare quis possit, esse et eum primogenitum marem, quem foemella antecessit. Opus ergo rursus generali locutione, quae dicit, ex omni aperiente uterum masculo, Exod. 13, 15. Is ergo primogenitus mas dicitur, qui uterum primo aperit, non quem foemella antecedit. Et contra, speciale quod opus habet generali. Si dixisset masculum et non adjecisset primogenitum, potuisset intelligi tam de primogenitis, quam de non primogenitis et idcirco dicit primogenitum: V. כלל מן הכלל דבר שהוא בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו כלל omnis res in generali summa comprehensa et alibi inde excipitur ad certi aliquid docendum, tunc non ut de seipso aliquid doceat, excipitur, sed ut doceat aliquid de generali summa, V. G. De Molech dicitur: quisquis e filii Israelis etc. dederit de semine suo Moleco, morte afficitur, populus obruito ipsum lapidibus, Lev. 20, 2. Hic Molech speciale est et excipitur ex generali abominationum idololatricarum summa, non ut de se graviolem esse poenam doceat, sed ut de generali doceat, omnes istas abominationes debere lapidatione puniri: VI. כלל פרט דבר שהוא בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו כלל omnis res in generali summa comprehensa et alibi ab ea excepta ad arguendum aliquid simile isti negotio, excipitur levandi, aut minuendi causa, non gravandi. V. G. „qui iverit cum proximo suo in

⁵⁴) Gr. βουλευτής. ⁵⁵) כלל vel כלי. מילי מיליא mille milliaria, in Pesikta, quae incipit בחדש השלישי. Itidem in Jalkut ירחיב. nam mihi est universa terra (Deut. 4, 4.), quasi una vox כלי, gr. χλῖα sumitur et inde per מילי מילי mille millia explicatur; hinc locus ille (Jalkut ibid.) מילי מילי מילי מילי „כלל מילי מילי מילי מילי“ (i. e.) mille millia terrarum.

⁵⁶) Item: כלל vade, abi i. q. כלל vel כלל.

sylvam etc. et irruerit in primum suum, ut moriatur, Deut. 19, 5. Hic in generali summa occidentium comprehensus est, de quibus dicitur: Qui percutit aliquem ut moriatur, morte plectitur, Exo. 21, 12. Hic excipitur per fortuitum casum occidens, ut ejus poena minuat et distinguatur a poena ejus, qui volens et praeefracte aliquem occidit. VII. דבר שהיה בכלל ויצא לטען טעם אחר שלא כענינו יצא להקל *res in generali summa comprehensa et alibi inde egrediens, ad arguendum aliquid diversum a generali sive summa, egreditur et ad imminuendum et ad gravandum.* V. G. „quum emeris servum hebraeum, sex annis serviet etc. Exod. 21, 2. Hinc postea excipit ancillam hebraeam, inquit: „si vendiderit quis filiam suam in ancillam, ne exito ut isti servi“, v. 7. Hic ancilla fuit in complexu servorum Hebraeorum, juxta illud: „si vendiderit tibi frater tuus hebraeus vel hebraea, Deuter. 15, 12. Excipitur autem ad arguendum aliquid diversi a conditione servorum, nempe partim ad minuendum; quod possit ante sexum annum exire; partim ad gravandum, quod possit dominus etiam invitam eam desponsare: VIII. דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר, החרש אי אחא יכל להחזיר לכללו עד שיחזירו לכללו *res in generali aliqua summa comprehensa et ex ea egrediens rursus, ad novum aliquid indicandum, non potes eam reducere in summam suam, nisi versus aliquis id expresse faciat.* V. G. „quum sacerdos emerit quempiam emptione pecuniae suae, is comedet eam; similiter: natus domus ejus, isti comedent de cibo ejus“, Lev. 22, 11. Jam et filia ejus est inter natos domus ejus, sive vidua sive desponsata, postea excipitur, cum desponsata fuerit alienigenae, tunc non comedit de Truma sive separato munere frumentario, juxta illud: „filia sacerdotis cum fuerit viro alieno etc. vers. seq. Haec etiamsi vidua facta fuerit, non potest restitui in summam istam, nisi Scriptura expressa id faciat, juxta illud: „filia sacerdotis cum fuerit vidua etc. de cibo patris sui comedet“, vers. seq. De caeteris modis alibi.

ליל *perfectum, absolutum, totum, integrum, absolute, integre, penitus, prorsus, in universum, universaliter*: כלל יופי perfectus pulchritudine. Sic fem. יופי perfecta pulchritudine, hebr. עד כלל יופי penitus, omnino, Prov. 5, 14.

ליל *universalis*: כלליות *universalis*.

ליל *universalitas*.

ליל *omne, totum, universum, omnes, omnia*, si plurali adjungatur: ut בעלי דבני כל omnes inimicos meos, Ps. 3, 8. כלל חושל כלל comminabat et debilitabat omnia, Dan. 2, 40. וכלל omnes dicunt, Eccl. 10, 3. כלל עולם totus mundus, Eccl. 10, 12. Sic Eccl. 6, 1. כלל ליליא tota nocte, Ibid. Cum adjuncta negandi particula est, *quicquam, ullum, nullum, nihilquicquam*: ולמסכניא et pauperi non erat quicquam omnino, hebr. כל חעבד כל עיבדתא. IIS. 12, 3.

non facies ullum opus, Exod. 20, 3. Cum aff. כלל וכלל לא הווי וכלל לא הווי tota tu pulchra es, Cant. 4, 7. et totum ipsum non videbis, Num. 23, 13. כלל tota ipsa, כלל et כלל omnes illi, כלל omnes istae, omnia ista, כלל omnes vos: כלל omnes nos etc. Rab. כלל כל גדול מן החלק. Hinc pl. talmudicum כלל vel כלל: unde locum Scripturae vel verba alicujus authoris citantes abrupte dicunt, et omnia, et reliqua, et caetera. Rabbini extra Talmud id tantum usurpant de prophani alicujus authoris verbis, et de loco Biblico decurtato dicunt et reliquum.

כלל vel simpliciter *ex omni parte, omnino, in universum.*

כלל *omnis unus, i. e. unusquisque.*

כל דכן *quanto magis, vel quanto minus.* דכן *quanto magis improbi?* Job. 4, 19.

כלל *usque adeo, tantopere*: Item *omnia ista*: ut כלל כלל sed omnia haec vel ista quorsum? T. Sanh. c. 11. initio Gemarae, Br. s. 26.

כלל *tantopere*, idem quod כלל: ut מאחר כלל כלל דרכימח posteaquam tantopere sapiens es, quare etc.

כלל *nihilominus tamen.*

כלל *quandiu? quanto magis.*

כלל *quemadmodum*: Respondet ipsi כלל *sic.* *nihilominus tamen, tamen, attamen.* Praecedere solet על כלל *etsi.*

כלל *ex adverso, e regione: propterea quod, eo quod, quandoquidem, propter, propterea.* Sequitur et דנה.

כלל *quicquid sit, tantillum, quantumlibet, parum, modicum.* Et כלל שכן. Et aliter, cum sententia continuatur, pro *quo magis*: ut כלל שכן *quo magis vox alicujus continuatur et procedit, eo magis deprimitur, R. Sal. Exod. 19, 19.*

כלל *multo vel quanto magis, quanto minus*, pro ratione sensus et loci. Chaldaice effertur כלל שכן *quod ante positum: ut כלל שכן si discere vetitum est, quanto magis id non est docendum? si ex aquis (ex gutta seminis) format (Deus hominem) ex luto nonne multo magis? Sanh. 91a. Item כלל שכן vae vobis improbi (Saducae) qui dicitis, mortuos non revicturos: cum illi, qui antea non vixerunt, facti sint vivi, annon illi qui vixerunt, multo magis? Sanh. 91a.*

Secundo כלל *coronare*: כלל כלל יח מלכא *qua coronaverunt regem, Cant. 3, 11. Aphel כלל coronare, ornare*: respondet hebr. עטר. Praet. כלל כלל דאכלל יחי. דאכלל כלל qui coronavit te, Ps. 103, 4. Fut. כלל כלל כלל voluntate bona coronabis eum, Ps. 5, 13. כלל כלל כלל et splendore coronabis eum, Ps. 8, 6.

כלל כלל כלל *corona, corolla*: כלל כלל כלל *et facies coronam magnam, Zach. 6, 11.*

לבעלה *mulier proba corona est marito suo*,
Pr. 12, 4. וכלילת דקדושה *et corona sancta quae data*
fuerat ipsis in monte Sinai, i. e. Lex, Cant. 3, 1.
et accepit coronam regis ipso-
rum, IIS. 12, 30. כליל הזהב *corona aurea*, Ps. 21, 4.
לכלילת דחדות *in coronam gaudii*, Jes. 28, 5. Plur.
אחרית בארבעת כלילין טון *coronae*, Job. 31, 36.
כלילת משה (Moses) *quatuor coronis bonis*:
corona Legis, דכחונותא *corona sacer-*
dotii, דמלכותא *corona regni*, דשם טוב *corona*
nominis boni, Deut. 34, 5. in Tg. Jon. De
his quatuor coronis vide et Medr. Samuel s. 23. Et
מקווא כלילת *Jud. 8, 26*. Ap. Tos. יקווא כלילת
דחילית סבוותא ויורדא puellae *convenit corona*
rosae, vetulae corona urticae, Sab. 152a. יוצאה אשה
egreditur mulier cum corona
aurea in capite suo, sc. in Sabbatho, Maim. de Sab.
c. 19. Lamina fuit aurea fronti alligata, transiens
ab una aure ad alteram. כליל מלכא *corona regis*,
rosa est sic vocata, Ketub. 77b. hebr. הבצלו, germ.
Rönigskronen. Sic in pl. כלילת חמשה *quinque rosas*,
gl. וורדים, Sab. 109b.

corona, decus et ornamentum. תְּכֵלֶת מַלְאָךְ, מַלְאָךְ מַלְאָךְ, מַלְאָךְ מַלְאָךְ

idem: חכילחא רבבל: corona, decus Baby-
loniae, T. Kid. 72a. gl. מכילא והפא-ח.

כלילאי Calilaei, q. d. coronarios: In Megillat Tan. c. 2. מיררשלים שבימי מלכות יון היו מביאין עטרות של וורד וחולקין אותן על פתחי בתי ע"ז שלהם ועל פתחי החנויות ועל פתחי החצרות ושרון בשיר לע"ז וכחביון על מצחו של שור ועל מצחו של חמור שאין לבעליהם חלק באולי ישראל כמו שהיו פלשחים עושין כמו ש'ו' וחרש לא ימצא וגומר והיתה הפעור הפים וגו' וכשנכנה יד בני השמוני בתלום וס' המפציר הפים וגו' ובשבתם hoc est: vigesimo et septimo (mensis Ijar) profecti sunt Celilai ex Juda et Jerusalem, qui tempore regni Graecorum adferebant coronas rosaceas et suspendebant eas ad fores aedium Idololatricarum et ad januas tabernarum et ad januas atriorum et cantabant cantica Idolis suis et inscribebant fronti bovis et fronti asini, nullam Dominis ipsorum esse partem in Deo Israël's, sicut Philistaei fecerant, uti dicitur, „et faber non inveniebatur“, IS. 13, 19. etc. Verum cum praevaluisset manus Hasmanaeorum, ejecerunt eos et eum diem quo ejecerunt eos, festum fecerunt. Haec ibi.

מְלִלָּתָא *nomen urbis*, quasi *coronariam* dicas,
quomodo et hebr. עֲטֻרוֹת, Num. 32, 3. in Jon. et TgH.

כלה *sponsa*, respectu sponsi sui: vel *nurus*, respectu socieri vel socrus, sic dicta, quod vel virginitatem aut viduitatem, quando alterius fit, *perficiat et absolvat*, aut quod *perfecte ornata aut coronata sit*: כלה עם דרדימ חתנה כמה דרדימ חתנה עם כלה: Jes. 62, 5. כלתה מקילה

nurus vilipendit socrum suam, Mich. 7, 6.
 et sicut sponsa quae ornata est,
 Jcs. 61, 10. Cum aff. פְּלִיחָה וְיֵאָח חֶמֶר פְּלִיחָה fornicata est
 Tamar nurus tua, Gen. 38, 24. פְּלִיחָה et
 Saram nurum suam, Gen. 11, 31. Fem. פְּלִיחָה Ruth.
 1, 22. Pl. חֶמֶר וְקַל פֶּלֶן vox sponsorum et vox
 sponsarum, Jer. 7, 34. וְכֵן חֶמֶר חֶמֶר ad copu-
 landum spensos et sponas, Deuter. 34, 6. in Jon.
 Cum aff. פְּלִיחָה וְעַל et super nurus vestras, vel spon-
 sas vestras, Hos. 4, 14. וְכֵן חֶמֶר et nurus ejus, Ruth.
 1, 6. Ri כֵּן חֶמֶר לְנֶאֱמָר וְלֹא יָדָעָה מֶה מָטִי לָהּ sponsa
 conscendit thalamum sed nescit quid sibi eventurum
 sit, Ben Syra. אִם יָדוּר גָּרִי עִם נָשִׁר תִּדְּוֹר כֻּלָּה עִם חֶמֶר
 si habitaverit hoedus cum pardo, habitabit nurus
 cum socru sua. Ri.

כַּלָּל *thalamus nuptialis*, Bm. 101b.

כִּילָא *idem.* Vide in בִּלָּה

כלם Aphel, אכלם *pudescere, pudore, ignominia afficere*. Praet. ארי אכלמה *quod ignominia affecit ipsum pater ejus*, IS. 20, 34. Sic IR. 1, 6. Ithpe. Part. לא וחבלמן *ac non erubescabant*, Gen. 2, 25. הו וחבלמן *fuerunt confusi vehementer* HS. 10, 5. Fut. לא וחבלמן *nonne erubesceret, pudore suffusa fuisset*, Num. 12, 14. לא וחבלמן *non pudebit te*, Jes. 54, 4. אנה וחבלמן *non afficietur illi, nec pudore afficiar ego*, Jer. 17, 18.

Secundo *veterascere, vetustate consumi*: לא כלמו non inveteraverunt vestimenta vestra, hebraice בלו, Deut. 29, 4. in Jon.

ולית כלום פחנם: *aliquid, quicquam, ullum*: 57 כלום
 et non est ulla res, Eccl. 1, 9. Saepius cum negandi
 particula, *nihil, nullus*: כלום אין שום אין ubi non
 est pax, nihil est, nihil quicquam est: כלום אין נחשב
 nulla ejus est existimatio. Pro nullo reputatur: אינו
 כלום צריך nulla re opus habet. Sive negandi par-
 ticula saepe etiam est, *num, an forte*? כלום אדם
 יכולים להכחיש את זאת num vos potestis refutare hoc?
 R. Sal. Am. 2, 11. כלום צריכים אנו לו. R. Sal. Am. 2, 11.
 כלום יש לזה על זה כלום an forte huic est aliquid contra istum, an hic potest
 alteri litem movere, fan dann eins Ansprach an das
 ander haben? Sanh. 105a. כלום יש ילד משה aliquisne
 est natus muliere?

כִּלְמָה *quasi nihilum, tanquam, fere nihil*, Ps. 39,
6. Vide amplius in כִּלְמָה.

פֶּלֶמֶץ *pediculi*, ut proverbiali sententia, quam vide in הָרָר, in voce מַהֲרָרָא. Sed in Tg. eo significato scribitur per ק ab initio. Vide ergo קָלָם.

, οὐλοζ χλάμυς *chlamys*. Vide in seq. radice.

כלל *pallium, toga, laena*: ככלו דשער sicut pallium
villosum, hebr. באדרח שער Gen. 25, 25. in Ve-
 netis, in Onk. et in TgH. Id supra in radice כלל de

⁵⁹ Ar. מלילוח מלילוח *melilotus herba, sertula campana, corona regia*, sic vocata, ait Castel. (II. p. 1725), quia inde fiunt coronae, quae regum capitibus imponuntur, quod in hac planta vis sit dolorem capitis levandi.

⁵⁷⁾ Quasi כל מאוס. ⁵⁸⁾ כליסך. Citat B. Ar. ex Sr. sec. להם הנה vocemque explicat Mussafia per השש i. e. *gradus solis* gr. κλίμαξ.

mendo suspectum erat pro כִּי־יָ, ut est in Jonathane. Nunc aliter videtur: potest enim esse gr. χλαῖνα *chlaena, laena, vestis quam tunicae inficiebant*. Vide Thesaurum Henrici Stephani, ubi etiam exemplum producit, in quo χλαῖνα sumitur pro *opertoriis crassioribus et villosis ex lana vel tomento* etc. Ergo lectio כִּי־יָ in Venetis in Onkelo non contemnuenda. Huc videtur referendum quod in Ar. citatur ex Tanchuma sive Jellammedenu: ne legas שני גוים Gen. 25, 25. sed שני גוים duo excellentes, excelsi, superbi. Nam uterque fuit superbus, עשׂו מלכוש ככל Esau fuit vestitus laena, sive pallio magnifico, Isaac fuit vestitus veste cum Tzizis: Esau fuit vestitus כלסום chlamyde, Isaac veste tallis.

וּחִפּוֹן כְּלִסְמָ: *vectis, pertica* כְּלוֹנָסָ, בְּלִנְסָ, בְּלִנְסָ.
et operiebant vectem, IR. 6, 4. et 7, 4. ubi R. D.
scribit esse רומח כמין קנה של רומח *vectes ob-*
longas instar hastae vel lanceae. Plur. או טלף עלי
כְּלוֹנָן aut projecit super eum vectes, Num. 35, 20.
in Jon. Sic Jes. 62, 10. Nomen נס *signum, vexil-*
lum militare, R. Sal. explicat per כְּלִסְמָ, gallice פורקא
perche, ut puto, *pertica vexillaris, vexillum*. Apud
Tos. frequens est per Vau כְּלוֹנָסָ כְּלוֹנָסָ. Pl. לְוִנְסוֹ.
ut כְּלוֹנָסָס מביאין כְּלוֹנָסָסוֹ של אהו ארויך
perticas ex cedro oblongas, Rh. 22b. גפן של זהב היחה
vitis aurea erat super portam templi et erigebatur juxta
perticas, an מִבְּשְׁטֵדֶן. Chol. 50.

נחן הק"כ: *froenum*, gr. χαλκός, כלנוס, כלנוס
indidit Deus *froenum* ori ejus, Jellammedu
in sect. בלק, f. 80c. כלנוס דלא כלנוס
asina sine froeno, TH. Kil. c. 7. In Bem. rab. s. 20. prave
legitur scriptum per Beth, כלנוס.

כליתרא⁵⁹ *herbae species*, ap. Tos. Pes. 35a.
כלים⁶⁰ *genus fructuum arboreorum*: quidam
putant esse *genus ficuum*: alii *genus legumi-*
nis. Nam praecedat ברורח, quod significat ficus arid-
as, Truma, c. 11. Okez. cap. 1. In Chol. 67b. ואח
ליתין *genus ficuum* et muscas quae sunt in כליתין. Gl.
ליתין *genus fructuum arboreorum* h. e. כליתין *est species*
leguminis, *ciceres* in lingua vernacula.

לַמִּנְחָה lamina vitrea lata, quae solet frangi in
alias partes, ad conficiendos orbes aut alias formas
fenestras aptas, Sab. 154b. Graece ὕαλος. Aruch
scribit כּוֹלֵס.

כלפי כלף ⁶¹ ex adverso, versus, e regione, adversus, contra: לעיל כלפי sursum versus, Jobi 24, 15.

ut dicas verba contumaciae contra caelum, i. e. Deum, Eccl. 7, 10. **לְמִימַר פְּתוּמִי מִדְּבַרנוּחָא כִּלְפֵי שְׁמִי** respiciebat versus caelum, Esth. 5, 7. in Venetis. Ap. Ros. **כִּלְפֵי מַעְלָה** sursum versus, contra supremum, i. e. contra, adversus Deum: et sensu contrario, versus Deum, ad Deum, גֵּן, gegen Gott. **כִּלְפֵי מַעְלָה** היו מחשבותיו היו כלפי מעלה omnes cogitationes ejus fuerunt sursum versus, i. e. ad Deum directae: **כִּלְפֵי כִּלְפֵי מַעְלָה** versus misericordiam: **כִּלְפֵי מַעְלָה** versus caudam, Pes. 5b. Sic citatur in Aruch ex Sab. 93b. ubi nunc legitur **כִּלְפֵי מַעְלָה** quonam? quorsum inclināt haec sententia? Nam contrarium videtur, ut Gl. explicat.

מאי כלופסין *ficuum species*. In Gem. מרמ. *quid sunt Keluphsin?* *species ficuum ex quibus faciunt ficulinaedulia*, Ned. fol. 50b.

קינקום in קנק, vide in כליקום בללן.
cibi vel fructus cujusdam species, TH.
 Peah. c. ult. In Erub. c. 3 legitur pro eo בלכורא,
 ubi gl. שרש צורדץ שישל. est cibi species qui
 coquendum est (ut sc. esui aptus). De Babyloniiis
 autem illic dicitur, quod eum crudum comederint.

כוליאר *sondon, peplum muliebre*, Sab. c. 6. in Misna s. 3. Bartenora: est ornamentum, quo mulieres cingunt caput instar annuli. In Gem. explicatur per מכנחתא. In Bb. 156. in gl. citatur כוליא. Glossator in Schir haschir. rabba citat per Beth, בוליאור.

כִּמָּא sicut, hehr. כִּמּוֹ quemadmodum. Idem
etiam quod כִּאֲשֶׁר et sic quoque post se habet
ut : כִּמָּא דִּישׁוּן sicut conculecant, Jes. 41, 24. כִּמָּא
דִּרְעוּא sicut voluntas fuit, quemadmodum placuit,
Jon. 1, 14. אִלֵּין דִּכְתּוּב sicut isti, Job. 12, 3. רַכְמָא
אלהא sicut Deus, Job. 19, 22. et 28, 5. רַכְמִי sicut ego,
Job. 8, 32. דִּכְתּוּב sicut ille, Job. 1, 8. רַכְמִיִּדּוּן sicut
illi, Ps. 37, 1. רַכְמִיִּי אֲנִי ego sicut tu, Job. 33, 6.
לִי לִבִּי דִּכְתּוּבִי לִי mihī est cor sicut vobis, Joc. 12, 3.
לִי לִבִּי דִּכְתּוּבִי לִי non est sicut ille, Job. 2, 3. cum Cholem,
ut hebraice.

idem, apud Rabbinos ut apud Chald. כֶּמֶח: unde כְּמִוְחָהּ יְהִי וְהָ עֶרֶנְתּוּ erunt unum sicut alterum, R. Sal. Exod. 30, 34. כְּמִוְחָהּ sicut ille, כְּמִוְחָהּ sicut nos.

⁵⁸⁾ Formatum mihi videtur hoc nomen ex gr. ξύλον *lignum*, vectis *ligneus*.

²⁹⁾ Etymologia in medio relictā B. Ar. sub שְׁנִיָּה vocem כלִּיָּתָא accuratius per פַּפָּוֶר papaver explicat.

⁶⁰ Mussafia vocem eandem habet atque מִשְׁכָּה (As. 14a.) i. e. ὄχλος. Alii ad gr. ἄλλος eam vertunt, ut omnino frugem *esculentam* denotet.

*1) Compositum ex ׀ compar. sicut et ׀ coram facie, quasi ׀ respectu alicujus rei diceret.

^{*)} כלקטורין χαρακτήρ *nota, signum, character*. In Vr. s. 23: הריני עוֹל כלקטורין *ecce ego juxta formam ejus formabo charactera*.

* בלתי נקב. Citat Mussafia ex Midr. Koh. (12, 5.) vocemque per שרי אלפים i. e. *principes qui mille viribus praesunt* explicat. Spectare igitur videtur ad gr. χιλιάρχης.

*) כִּילִידִין. Legitur haec vox in Midr. Cant. ad versum מִי יֵדֵי הַחֶשֶׁךְ mendose pro ἡ γῆ πολλὰ ἔριον *terra exi-*
gui pretii.

*) ἡδὲ gr. χολή *fel, bilis*. Legitur metaph. pro hebr. *non ira* in TgH, Gen. 27.

dunt vasa fictilia, h. e. אגני דפסר, ut Aruch explicat, Pes. 30a. Gl. Isid. *candes, vasa fictilia*. Martinus sic dicta putat, quod luto *candente* fiant. Etymologia ex hac lingua videtur petenda. Videtur autem כנר dici, quasi כנר *cadi*, Dagesch forti resolutum in Nun, ut in כנר, כנר, item חנן חנן et quibusdam aliis. Citat B. Ar. etiam ex Mk. f. 24a. sed ibi hodie non extat in nostris exemplaribus.

כנר vide infra in כנר.

כנר *vendens cupas, vasa lignea ad vina, olea, mella et similia*, Chol. 49b.

כנר *cognominare, cognomine, titulo appellare, titulis uti*, hebr. In Tg. Ithpe. Praet. אֶחָדָם אֶחָדָם cognominati sunt semen electum, Jes. 1, 4. Pabel Part. וְכַנְרֵי לְמַעוֹהָרָם et cognominarunt idola sua nomine veri Dei, Gen. 4, 26. in Jon. Ap. Ros. שְׂכָנָה הַכְּתוּבָה אֵלָּה sed cognominatione utitur scriptura, h. e. aliter loquitur scriptura, alio q. nomine vel titulo rem indigitat: שֵׁם לְהַבְרִיּוֹת qui cognomine appellat socium suum, Bm. 58.

כנר *cognomen, agnomen*: שֵׁם כְּנִי רִירוֹת וְיִתְרָא שֵׁם כְּנִי אֶלְקִיָּהוּ qui iratus probro affecerit cognomen Dei sui, Lev. 24, 15 in Jon. כְּכַחוֹב. כְּכַחוֹב. in sanctuario proferebant nomen juxta scripturam suam: sed in provincia per cognomen ejus, Tam. c. ult. Theologi Hebraeorum dicunt, אֶרֶץ et יהוה esse cognomina nominis כְּנִי: quia pro eo leguntur. Pl. נְדָרִים כְּנִי נְדָרִים omnia cognomina, omnes periphrases votorum sunt sicut vota ipsa, Ned. in principio. Deinde etiam latus est, *epitheton, periphrasis, antiphrasis*. Unde Kimchi scribit Ez. 8, 14. מְכַבְּדִים, quosdam exponere per antiphrasin מְשַׁמְּחִים exhilarantes erant Tammuzum: וְאִתְּרָא בְּלִשָּׁן אֹרֶה לְכִנֵּי et ait voce אֹרֶה lucis per antiphrasin. Kimchi in rad. יָסַע. Vide Aben Esram Exod. 14, 20. Sic Aben Esra Job. 1, 5. וּבְרָכוּ „et benedixerunt“ לִשָּׁן כְּנִי וּבְרָכָה locutio est per antiphrasin. Apud Grammaticos כְּנִי est *pronomem*: כְּנִי pronomina, affixa etc.

כנר *vermiculi genus frumenta rodens*, Parah cap. 9.

כנר *species avis*. In T. legitur כְּנִי, Chol. 62b. כְּנִי *hujusmodi, in hunc modum, in hanc sententiam*: וְכַנְרָא פְּרָגְמָא et hujusmodi sermone, Eer. 5, 11. כְּנִי מִכְּנִי *hujusmodi respondimus*, v. 4. Volunt compositum ex servili כְּ *sicut* et נִי *quod* Talmudice sic dicitur pro נִי. Ergo כְּנִי.

i. e. sicut dicemus, quod deinde in particulae naturam degeneravit, pro *totaliter*.

כנר *vermiculus fructuum et leguminum*, Chol. 13a. Ex significatione כְּנִי *pediculi*: הַטְעָלָה פִּירוּחֵי הַטְעָלָה לֵב טַפְּנֵי הַכְּנִיָּה qui deponit fructus suos in tectum propter vermes, Machs. c. 6.

כנר *T. circumvolvere, torquere, circumdare, circumligare*: הַחֲבֵל עַל יָדֵי הַכְּנִיָּה circumligans funem circa manum suam, Para c. 7. חֲבֵל שֶׁהוּא מְכַנֵּן עַל חֲבֵל הַכְּנִיָּה qui circumdatus est circa collum ejus, Machs. c. 4.

הַדּוֹרֵת כִּינָה בְּשִׁבְחָה כְּנִיָּה *pediculus, pulex*: כְּנִיָּה הַדּוֹרֵת נִמְלֵךְ הַדּוֹרֵת qui occidit pediculum in Sabbatho perinde est ac si occideret camelum, Sab. 52a. כְּנִיָּה רוֹחֶשֶׁת *pediculus saltans*, i. e. pulex.

כנר *forceps*, juxta quosdam. R. Sal. exponit *vas aereum, quo deferuntur prunae coram magnatibus ad calefaciendum se, focus, focus mensalis*. Sic arabice כְּנִיָּה est *focus*, ut notat Aruch. Alibi in Gem.: כְּנִיָּה מְטַלְטֵלִין כְּנִיָּה מְטַלְטֵלִין transportant focus cum cineribus suis, Jom. 21b.

כנר vide supra in כנר.

כנר *colligere, congregare, coacervare, comportare*, ut hebraice. Imper. יְהוּדָאִי כְּנִיָּה *congrega* omnes Judaeos, Esth. 4, 16 et sic hebraice. Fut. פַּהֵל כְּנִיָּה יִשְׂרָאֵל נִלְוֶה captivitatem Israël congregabit, Ps. 147, 2. Saepius per כְּנִיָּה effertur. Vide כְּנִיָּה. Ex Aphel כְּנִיָּה מִיָּמָה הִיךְ וּיָקָא מִיָּמָה כְּנִיָּה *congregans* quasi iter, vel in utre apuas maris, Ps. 33, 7.

Ap. Ros. in Niphal, כְּנִיָּה *introire, intrare, ingredi*, quod cum ad mulierem refertur, *honeste dicitur de congressu carnali*, ut hebraice in textu sacro. Usurpatur etiam nonnunquam in Kal pro *ducere in uxorem*, quasi *colligere*, vel *introducere*: sic autem fere tantum de virgine dicitur, quam quis antea jam compressit. Vide Ketub. c. 3. ad paragraph. 4. in Gem. et in Commentatoribus similiter adhibitum. Opponitur ipsi כְּנִיָּה *educere, dimittere*. הַכְּנִיָּה הַכְּנִיָּה qui ducit virginem, Ketub. 6b. et sic saepius. Hiphil, כְּנִיָּה *introducere, intramittere, ingredi facere*.

כנר *כְּנִיָּה, כְּנִיָּה, כְּנִיָּה introitus, ingressus, congressus, conventus, collectio, congregatio*: כְּנִיָּה dies congregationis, quando ordinarie congregantur in synagogis ad preces et sacra. Tales dies sunt secundus et quintus, i. e. Lunae et Jovis in qualibet septimana, vide Megilla ab initio: Item

²⁹) Legitur hoc vocabulum in Talmude et Tg. plerumque conjunctim cum כְּנִיָּה vel כְּנִיָּה, quod teste Ar. (in decimo) in lingua Iamaelitica i. e. arabica (כְּנִיָּה) *insectum* denotat. Et revera, ut haec ex arab. ita et illa ad eam vicinialis vox כְּנִיָּה ex affini lingua persica nomen trahit. Merum enim vocabulum pers. est *insecti* genus d. q. vide Castelli lex. pers. p. 473.

³⁰) Ar. *texil* rem, servavit, custodivit.

³¹) כְּנִיָּה (Suc. 20a. Ketub. 105b.) *κάνης* *canistrum, calathus*. Item כְּנִיָּה pl. כְּנִיָּה, (unde כְּנִיָּה Eer. 4, 7.) *socius, collega sodalis* (syr. *חֲבֵרָא*) a. v., ut volunt כְּנִיָּה ar. *cognomine appellavit* alqm. qui eodem cognomine appellatur, h. e. *eodem munere fungitur*. Num vero forte originem dedit gr. *κοινός* *societas*?

operarius in ingressu suo (quando vesperi se domum recipit et recolligit) suum (opus peragere debet), in egressu suo (mane ad laborem) id quod est patrisfamilias (qui ipsum conduxit) peragat, Bm. 83b. Vide Br. s. 72. הכנסת בית הכנסת *domus congregationis, synagoga*, in qua Judaei precum et sacrorum causa conveniunt: *Maim.* in Tephilla c. 11. scribit; in omni loco, in quo habitant decem Israëlitaе, oportet parare domum, in qua congregent se precum causa omni tempore precum, et locus iste vocatur בית הכנסת: Item vide nostram Tiberiadem. Plur. כנסיות *synagogae, ecclesiae*. Tales 400 fuerunt in Bitter, Git. 58a. In Jerusalem 480. Jalkut Jes. 1. f. 40d. et Pesikta cujus et meminit R. Sal. Jes. 1, 21. Medr. Echa in Praefat.

כונס *pala, ventilabrum frumenti, eine Wurffschau-fel*, Bm. 105a. a *colligendo*. Nam cavitas illa, qua recipitur et colligitur frumentum, vocatur בית כונס locus collectionis.

כונס *colligens liquorem*. Sic videtur vocari foramen vasis, per quod aqua ingreditur vel alius liquor, Kil. c. 8. et 10. Sab. 96a. Contrarium ejus est מוציא משקה *educens liquorem*: foramen illud per quod emittitur: illud communiter majus, hoc minus esse solet.

הכנסה *introductio, intrmissio*: מדה הכנסה אורחיה *virtus hospitalitatis, Rab.*

כונסין *femoralia*: מכנסין רבין *femoralia ex bysso* Exod. 28, 42. Ezech. 44, 18.

כנע *Ithpehal* אֲחַפְּנֵה *deprimere, abjicere, humiliare se, humiliari*: Praet. חָפַה *pro eo quod humiliavit se coram me Achab*, IR. 21, 29. אֲחַפְּנֵהָ *et humiliasti te coram domino*, IR. 22, 19. אֲחַפְּנֵהוּ *et humiliati fuerunt sub manu ipsorum*, Ps. 106, 42. Alias pro Hebraeo כנע in Tg. עֲבָרָה.

II. *erubescere, pudore dejici, turpitudine (patrati sceleris) deprimi* quomodo hebraeo נכלם respondet: ut Praet. אֲחַפְּנֵהָ *etiamque pudore confusi fuimus*, Jer. 31, 19. אֲחַפְּנֵהוּ *etiam erubuerunt vel humiliati sunt*, Jes. 45, 16. Ez. 16, 27. Infim. אֲחַפְּנֵהָ *renuisti te humiliare, vel erubescere*, Jer. 3, 3. Et alia forma, אֲחַפְּנֵהוּ *et erubescere ipsi nesciverunt*, Jer. 8, 12. Fut. אֲחַפְּנֵהוּ *et erubescas propter omnia quae fecisti*, Ez. 16, 54. 61. אֲחַפְּנֵהוּ *pudebit vos docere*, Mich. 3, 6. אֲחַפְּנֵהוּ *et pudebit ipsos docere* v. 7.

אֲחַפְּנֵהוּ *et per apocopam, depressio, humiliatio, pudor, confusio*: לא מִקְבִּלִין אֲחַפְּנֵהוּ *non admittunt pudere, vel pudorem*, Mich. 2, 6. אֲחַפְּנֵהוּ *iverunt cum confusione*, Jes. 45, 17. אֲחַפְּנֵהוּ *ignominiam populorum*, Ez. 34, 29. אֲחַפְּנֵהוּ *confusionem perpetuam*, Jer. 23, 39. Cum affix. אֲחַפְּנֵהוּ *ipsi ignominiam suam*

accipient, Ez. 36, 7. אֲחַפְּנֵהוּ *accipe ignominiam tuam*, Ez. 16, 52. אֲחַפְּנֵהוּ *operiet nos pudor noster*, Jer. 3, 25.

אֲחַפְּנֵהוּ *idem, Rabbini.*

כִּנְיָ *colligere, congregare*. R. David in libro Radicum confert inter se כִּנְיָ, Ez. 17, 7. et כִּנְיָ per transpositionem literarum: כִּנְיָ *congregabit iniquitatem sibi*, hebr. יִכְבוֹץ Ps. 41, 7. Ithpe. Part. כִּנְיָ *et si congregatur, congregant se, convenient*, Cant. 8, 7. Ap. Tos. per syncopem, כִּנְיָ *hoc congregatur, illud non congregatur*.

כנפא *ala, ora, extremas, fimbria*: כנפא *ala Cherubi unius*, IR. 6, 25. כנפא *quis dabit mihi alas, ut columba?* Ps. 55, 7. כנפא *ala ad alam*, IR. 6, 27. כנפא *absceidit oram pallii*, IS. 24, 5. כנפא *neque reteget alam patris sui*, Deut. 23, 1. כִּנְיָ *in ora vestimenti sui*, Hag. 2, 12. כִּנְיָ *et apprehendent oram viri Judaei*, Zach. 8, 23. Pl. כִּנְיָ *tegens alas*, Ez. 17, 3. כִּנְיָ *in oris vestimenti sui*, Num. 15, 38. Et hinc legendum. כִּנְיָ *in alis vel extremitatibus vestium suarum*, Numer. 15, 38. in TgH. Sic Deut. 22, 12. וְכִנְיָ *et alae eorum*, IR. 6, 27.

Ap. Tos. כִּנְיָ *quam vidit pater ejus, non reteget*, Jeb. 4. h. e. si pater compresserit mulierem aliquam et viderit alas ejus, filius ejus non detegeat: מֵאָה קָרִי בִמְתָא בּוֹנָא חוּתִי *si centum cucurbitae vendantur in urbe pro uno asse, tamen sub alis tuis quod*, Pes. 113a. Merces ob vilitatem non contemnendae, sed potius colligendae: כנפי ריאה *alae pulmonis, i. e. extremitas pulmonis*, Chol. 45a. כִּנְיָ *in qua est locus receptionis alarum*, Kel. c. 11. gl. כִּנְיָ *sunt instrumenta tenuia parva ad instar alarum, quae ponunt in medio lyrae et adjurant auditionem modulationis*: כִּנְיָ *lignum jugi et extremitates (illius scil. ligni) quae recipiunt lora* Kel. c. 14.

כִּנְיָ *congregatio, caetus solennis vel festivus*: כִּנְיָ *est congregatio, i. e. dies festivus, quo conveniunt et congregant se homines in synagogis et scholis*, Sab. 60b. כִּנְיָ *eo quod venit in congregatione festiva*, Joma 51a. B. Ar. hoc explicat, כִּנְיָ *quando totus Israel venit ad festum celebrandum*. Hinc Guido et alii scripserunt ex Aruch, significare etiam *tripudium*. At non hoc voluit Ar. dicere, sed id quod nos posuimus. Hinc et in gl. talm. כִּנְיָ *in omni festo ex argento est, scil. cornu quod in principio novi anni inflari solet*, Rh. 27a. Pl. כִּנְיָ *ad ratificandum in caetibus Syrorum*, Git. fol. 11a.

כנורא *cinyra, cithara*, אֲחַפְּנֵהוּ *citharam et organum*, Gen. 4, 21. וְכִנְיָ

et accepit David citharam, IS. 16, 23. virum qui novit pulsare citharam, IS. 16, 16. Cum aff. כְּנִיָּה cithara mea, Job. 30, 31. Pl. בחופין וכְּנִיָּה cum tympanis et citharis, Ps. 149, 3. Emph. וְכְנִיָּה וְכִלָּא et citharas et nabilia, IR. 10, 12. Cum aff. כְּנִיָּה sicut citharae perstreptunt, Jes. 16, 11. Cum aff. כְּנִיָּה suspendimus citharas nostras, Ps. 137, 2. וְקֵל נָגַן כְּנִיָּה et vox concentus cithararum tuarum, Ez. 26, 13.

Ap. Tos. כנור היה חלוי למעלה ממטחו של דוד cithara fuit suspensa supra lectum Davidis, quam sub mediam noctem afflavit spiritus aquilonaris, ita ut a seipsa sonaret, Ber. 3b. Vide et Jeb. f. 72. et Bb. fol. 25.

כְּנִיָּה *nomen arboris, cujus umbra scribitur esse noxia*, in Pes. 111b. Sic adducit Aruch. In Talmud scribitur per Daleth כנרא B. Ar. citat aliud exemplum ex Bb. 56. אכנירא לפפי : sed non reperio in loco allegato. Tertio adducit quoque Aruch exemplum ex Ber. 40b. ריטון כנירא et scribit se illud jam explicasse in voce ריטון : sed falsum est. Nam in ordine literae Resch non ponit hanc vocem. In Talmud autem iterum pro כנירא legitur כנרי. Glossator nihil annotat. Atheneus lib. 14. meminit arborum quos *Connaros* vocat. Descriptionem vide apud eum.

בנר ריטון vide in כנריו.

כְּנִיָּה *Kinnereth, nomen provinciae et lacus, alias Gennesareth lacus*, Luc. 5, 1. Matth. 14. נְנוֹסֶר, unde *Gennesareth lacus*, Luc. 5, 1. Matth. 14. Vide supra in גנס.

כְּנִישׁ *colligere, congregare*, idem quod כנס hebraice nec aliud exemplum in Tg. universo est, ut inquit Elias, in quo Samech hebr. mutetur in Schin. Praet. כְּנִישׁתי congregavi mihi etiam thesauros, Eccl. 2, 8. Part. כְּנִישׁתי יחכון et colligo vos, Ez. 22, 19. Plur. כְּנִישׁתי דהוּ כְּנִישׁתי quae collegerunt, Hos. 7, 14. Infin. לְכַנֵּשׁ מִסֵּן ad congregandum divitias, Eccl. 2, 26. Imper. כְּנִישׁתי ית כל ישראל congregare totum Israel, IS. 7, 5. Fut. כְּנִישׁתי מְטַלְטְלִיא congregabo tranlatos, Mich. 4, 6. כְּנִישׁתי מְכַנֵּשׁ et congregabunt eos congregando, Jes. 24, 22. Ex Pah. כְּנִישׁתי מְכַנֵּשׁ congregando congregabo vos, Mich. 2, 12. Ex Aphel Fut. כְּנִישׁתי ית מצראי congregabo Aegyptios, Ez. 29, 13. Ithpe. כְּנִישׁתי עמא et congregatus est populus, Exo. 32, 1. עמא. כְּנִישׁתי כְּנִישׁתי congregati sunt universus populus, Jos. 8, 16. חִיד. כְּנִישׁתי מִי כְּנִישׁתי sicut congregatus est Aharon, sc. ad patres, h. e. mortuus est, Deut. 32, 50. Futur. כְּנִישׁתי אֶתְכֶּם et congregator in monte, i. e. morere, Deut. 32, 50. in Jon. Sic in Ithpa. Praet. כְּנִישׁתי אֶתְכֶּם congregatur se Judaei, Eath. 9, 2. Infin. כְּנִישׁתי אֶתְכֶּם in congregando, dum congre-

gabuntur populi simul, Ps. 102, 23. Imper. כְּנִישׁתי וְשִׁמְעוּ congregare vos et audite, Gen. 49, 2. Futur. כְּנִישׁתי אֶתְכֶּם congregabuntur ad te, Jes. 60, 7.

כְּנִישׁת *collectio*: festum collectionis, sc. frugum, Exod. 34, 22.

כְּנִישְׁתָּה *congregatio, caetus congregatus, synagoga*, Constr. כְּנִישְׁתָּה congregationem aquarum, Gen. 1, 10. אינשי כְּנִישְׁתָּה רבא viri synagogae magnae, Cant. 7, 2. nempe, Esra sacerdos, Zorobabel, Jeschua, Nechemja, Mardocheus, Bilschan et alii: Cum aff. כְּנִישְׁתָּה קִירְבָּן ברעוא ברעוא neque accipiam cum benevolentia oblationem congregationis vestrae, Am. 5, 21. ערעו כְּנִישְׁתָּה convocate caetum, Joel. 1, 14. Pl. כְּנִישְׁתָּה דְּבֵית יְהוּדָה synagogae domus Jehudae, Ps. 48, 12.

כְּנִישְׁתָּה *collectio, congregatio*, Gen. 1, 10. in Jon.

II. כְּנִישׁ Talm. *verrere, everrere*, quod fit convolvendo et *congregando* sordes scopis: כְּנִישְׁתָּה לִמָּה everrebat eum in mare, Chol. 60a. קא כְּנִישְׁתָּה רבא fuit verrens ancilla Rabbi domum, Bm. 85a. Sic et Arabice.

כְּנִישְׁתָּה *verrentes*: constructa forma pro absoluta. Ibidem.

כְּנִישְׁתָּה *everritio, purgatio, scopatio, collectio*, Bm. c. 2. in principio.

כְּנִישְׁתָּה *umbilicus*, Prov. 3, 8. pro heb. לְשֵׁךְ umbilico tuo. Elias scribit, in quibusdam libris scribi כְּנִישְׁתָּה. Guido notat, in Complutensi esse כְּנִישְׁתָּה, et sic Schindlerus vult כְּנִישְׁתָּה non legendum. Haec si vera lectio, tum umbilicus sic dicitur a כְּנִישְׁתָּה *congregare*: nam, ut Aben Esra scribit, per eum in utero materno *congregatur* sanguis ad nervos, quorum ipse est fundamentum.

Deinde כְּנִישְׁתָּה ponitur pro hebraeo כִּשּׁוֹר *verticillum, verticillum*, Prov. 31, 19. Alii legunt hic כְּנִישְׁתָּה quod accedit ad hebraeum.

כְּנִישְׁתָּה *vide supra in בן*. Ap. Tos. כְּנִישְׁתָּה *vide supra* est etiam *pars intestinorum*. Id vide supra in דרר.

כְּנִישְׁתָּה *spelta, zea*. Pl. tantum reperitur in Tg. וְכִנְיָה וְכִנְיָה et triticum et speltam, Exod. 9, 32. כְּנִישְׁתָּה Ez. 4, 9. Jes. 28, 25. hebr. כְּסִמָּה. Elias *milium*, germ. *Şirß*, reddit. Ap. Tos. כְּנִישְׁתָּה in singulari numero, Mk. 13b.

כְּנִישְׁתָּה *latere, occultum, absconditum esse*.

Part. Pehil כְּנִישְׁתָּה די הוּה כְּנִישְׁתָּה ביומיא האנק et verbum domini erat absconditum in diebus illis, heb. יקר *carum*, IS. 3, 1. Femin. כְּנִישְׁתָּה כל דחי וכְּנִישְׁתָּה est ab oculis omnis viventis, Job. 28, 21. Pl. כְּנִישְׁתָּה אֶתְכֶּם אֶתְכֶּם quia illie viri Aram sunt absconditi, IIR. 6, 9. Pah. Praet. כְּנִישְׁתָּה אֶתְכֶּם *textisti omnia peccata eorum*, Ps. 85, 3. אֶתְכֶּם

⁷⁵) Nonnulli vocem כְּנִישְׁתָּה ad gr. γέντα *intestina*, illam vero כְּנִישְׁתָּה ad verbum חר *circumvolvere, obvolvere* vertunt, vocabula כְּנִישְׁתָּה ut *obvolutionem* i. e. tenues partes *intestinorum* denotent. Ego suspicor a Talmudicis aliquam *intestinorum* partem *sedem vel habitaculum* (הורא a verbo חר, quod *habitare* significat) *insectorum* (כְּנִישְׁתָּה, alia forma nominis d. q. paulo ante) putatam esse; et haec, ni fallor, pars est, quam nominibus כְּנִישְׁתָּה quasi *sedem insectorum* i. e. *lumbricorum, vermium* diceres, nuncupavere.

quia texerat faciem suam, Gen. 38. 15. Part. occulta qui occultat scelera sua, Pr. 28, 13. Pahul sive passivum, מְכַסֵּה פחנמא, fuerit-que occultum verbum, Lev. 4, 13. והוא מְכַסֵּה בעיני. et fuit occultum in oculis Amnon, IIS. 13, 2. Pl. מְכַסֵּה כר מְכַסֵּה סקא operti saccis, IIR. 19, 2. Futur. מְכַסֵּה obtegam caelos quasi caligni, Jes. 50, 3. לא מְכַסֵּה tegit violentiam, Prov. 10, 6. מְכַסֵּה חמאסת non occultabimus a filiis ipsorum, Ps. 78, 4. לא יכסי טבא non abscondet bonum, Ps. 84, 12. Ithpa. מְכַסֵּה operiri, celari, abscondi: מְכַסֵּה מלכא quod celatum fuerit a rege, IR. 10, 3. מְכַסֵּה והוא et operuit se sacco, Jonae 3, 6. Partic. מְכַסֵּה et ipse opertus erat tegumento novo, IR. 11, 29. Infinit. מְכַסֵּה לרש לרש non est tibi potestas abscondendi te, Deut. 22, 3. Fut. מְכַסֵּה non est quo operiar, Jes. 3, 7. וּמְכַסֵּה et operient se saccis, Jon. 3, 7. וּמְכַסֵּה מלכא et non abscondas te a precatione mea, Ps. 65, 2. לא מְכַסֵּה non occultum erit a te ullum verbum, Jer. 32, 17, 27. מְכַסֵּה an abscondetur, absconditum erit a domino verbum aliquod? Gen. 18, 14.

Ap. Ros. מְכַסֵּה מבי אדם יום מיתא. ויום הנחמה ועומק הדין ואין יודע אדם כמה משחק ואין יודע מה שכלב חבירו ומלכות בית דוד מתי חוזר למקומה. h. e. septem res sunt absconditae ab hominibus, dies mortis, dies consolationis, profunditas iudicii: et ignorat homo quamquam compensationem sit accepturus? quid sit in corde proximi sui? quando regnum Davidis sit restituendum? et quando peccatores sint consumendi?

II. *arguere, increpare.* Unde Infinit. עם ומכסא et arguere cum Deo, i. e. disputare, Job. 13, 3. in Regiis: Sic Ps. 118, 18. in Venetis.

פסי *tectum, occultum*: לאחר כסי וטמיר in locum occultum et tectum, i. e. innominatum, IS. 21, 2. IIR. 6, 8.

פסי *idem*: דאחבד בְּפִסְיָא quod perditum est clam, non observante custode. Exo. 22, 8. in Jon.

כס. *vide supra* in פס.

פסי *indumentum, operimentum, vestimentum*, sic dictum, quia hominem operit: פסי על פסי וּלְכָסִי דיקר. et in vestimentum gloriae, Jes. 23, 18. פסי בליא vestimentum vetus, Jos. 9, 5. פסי חדמא vestimentum novum, 1 Reg. 11, 29. פסי דחברך operimentum proximi tui, Exod. 22, 9. Cum aff. כפי על ארבע כפי ad quatuor oras vestimenti tui, Deut. 22, 12. פסי quia illud est vestimentum ejus tantum, Exod. 22, 26. פסי וישכב ut dormiat in vestimento suo, Deut. 24, 13. פסי ויכסא אשוי כסותהון et sicut saccum ponam operimentum eorum, Jes. 50, 3.

פסי *occulta, secreta*, Job. 11, 6.

פסי *solium, thronus*, hebr. Pl. מְכַסֵּה et פסי *ap. Ros. Sav. c. 4.* כסא solium gloriae, thronus majestatis divinae: et aliter ap. Ros. בית הכסא domus, vel locus sedis secretae, locus secretus et absconditus, in quo homo ventrem exonerat: כל הצנוע בבית הכסא נצול משלשה דברים מן הנחשים ומן העקרבים וּמִן הַמִּזְיקִין qui verecundus est in loco secreto, liberatur a tribus rebus, a serpentibus, a scorpionibus et a daemonibus. Quidam addunt, quod somnia ejus quoque sint placida et tranquilla, Ber. 62a. מְכַסֵּה קבלה דבית הכסא צניעותא traditio loci secreti est verecundia, ut nos verecunde in eo geramus, ibid. Vide ibi pluras regulas, quomodo quis in eo loco se gerere debeat.

פסי *operculum, tegmen: secretum*: כסי מים operculum calefactorii, Para c. ult. Alia significata, quae hic ad כס adducunt, vel non sunt hujus loci, ut מַלְאָה, pertinet ad נכא: vel sunt falsa, Aruch ab illis non intellecto.

פסי *caenum, lutum*, Job. 41, 21. in Regiis, Veneta פסיא. Aliter טשטושא מן פסיא מן de luto turbido seu faedo, heb. מטיט, Ps. 40, 3. in Regiis. Vide hoc loco Castigationes nostras.

כס *coriander* sicut semen coriandri, Exo. 16, 31. in TgH. Idem in Jonathane. Ap. Tos. כוסבר וכוסבר שדה coriandrum et coriandrum agreste, sylvestre, Pes. 39a. Kil. c. 1. Alibi הרים של כוסבר coriandrum montium, Schoevi. c. 9. Est et כוסבר של גנה coriandrum hortense, quod reliquis praestat. Scribitur et פסיא. Femin. שדר ליה כוסברתא misit ipsi coriandrum, י"ז f. 10b.

כסד *Chasdaeus*. Pl. מְכַסֵּה Chasdaeus. פסיא *Chasdaeorum*, Jes. 23, 13. Vide ibi Kimchium: מְכַסֵּה revelabit in Chasdaeis, Jes. 48, 14. מְכַסֵּה מְכַסֵּה מְכַסֵּה ex Ur Chaldaeorum, Gen. 11, 28. מְכַסֵּה et Chaldaei habitabant, Jes. 52, 7. מְכַסֵּה מְכַסֵּה provinciae Chaldaeorum, Ez. 23, 15.

כסח *putare, amputare, succidere*. Saepe dicitur de uvis in vineis. In Tg. Fut. מְכַסֵּה putabis vineam tuam, hebr. חוסר Lev. 25, 3. 4. Pah. Part. מְכַסֵּה et succidunt eam, vineam sc. vel, vindemiant, heb. וּמְכַסֵּה et carpunt eam, Ps. 80, 13. Fut. מְכַסֵּה et vineam improborum amputant, vindemiant, heb. ילקשו, Job. 24, 6. Ap. Tos. מְכַסֵּה נברא ליהוה כסח בכרמי vidit virum quendam, qui erat putans in vinea, Sanh. 26a. או מְכַסֵּה aut evulserit herbam (jetten) aut amputaverit, sc. summitates herbarum, radice relicta, Kil. c. 2. B. Ar. scribit, ניכל esse proprie *evellere herbas radicitus* כסח *succidere in summitate*.

פסי *amputatio, excisio, succisio malarum herbarum, aut luxuriantium ramorum*.

⁷⁹ Ar. كزبر, gr. κοριάνδρον, χαλιάνδρον vel, ut ipsa arab. vox sonat. κουσβήρας.

⁸⁰ Hebr. כסח (aff. verbo כסח) ar. كشح vel كشح. Cf. praeterea gr. ξάω.

⁸¹ Lat. casterensiani (MC. 6, 11.)

crepari. Part. וּמִחְמָכִין בְּכִיבָא et qui castigatur per dolorem, Job. 33, 15.

בְּכִיבָא *placentae siccæ vel ustulatae aut tostae*: In parvo Aruch exponitur germ וְעִבְדִּילֶשֶׁן, item *bis cocti*, Jos. 9, 5, 12. respondet hebr. נִקְרִים, quod Chaldaeus interpretæ sumpsit ac si esset significationis נִקְרִי, et idem quod מִיָּקֶר adustum. Hinc exponit R. Sal. Jos. 9, 5. נִקְרִים gallice אֲרֵשִׁין *arses*, h. e. מִיָּקֶר et addit hoc sensu quoque exponere Jonathanem: וְעִבְדִּילֶשֶׁן tortas panis et placentas, heb. נִקְרִים, IR. 14, 3. R. Sal. Gen. 40, 16. Gallice explicat אֲבִילִישׁ *oublies*, i. e. *crustula*, et inde interpretæ Tg. *obleae*. Ap. Tos. אֲרֵמְלָחָא לִיה לֵה כִּיסִּי viduae non adhibenter *tosta*, Ketub. 17b. חֲרִי שְׂרָנָשׁ duo cochlearia *tostae farinae*, Erub. 29b. הֵנִי כִסְנִי מַעְלוּ לִיבָא וּמִבְטְלִי מִחֲשַׁבְחָא haec *tosta* conducunt cordi et expellunt curas, Ibid. Vide in Ber. 42a. Autor Ar. inquit; *solebant coquere triticum et fabas injectis uvis passis, et sorbebant illud. Hoc in nuptiis faciebant virgini sponsae, sed viduae non faciebant, unde cognoscebatur, an sponsa virgo esset vel femina*. Gl. talm. ubique explicat קְלִיזוֹ *tosta*, *placentulae tostae ex farina tritici vel leguminum*.

אִכָּם vide in אָכָם.

אִכָּם^{80a} Adducit Ar. ex Vr. s. 30. et explicat *statim, protinus*. Sed ibi in nostris exemplaribus non reperio.

בְּכִסִּים *masticare, comedere, rodere, arrodere*: הַכִּיסִּים masticans triticum, Ber. 44a. כִּסִּי masticabat piper, Ber. 36b. Gl. *quicquid non comeditur via communi*, i. e. *more consueto*, vocatur וְכִסְמִי אוֹתוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁחָה Meg. 7b. Kimchi Jos. 9, 5. Item העֲכָבְרִין כִּסְמִין וּמִקְרָטְמִין דְּבָרִים שֶׁאֵין אוֹתָן מִשְׁחָה אֲדָם וְלֹא עוֹף וְלֹא בְּהֵמָה כִּסְמִין אוֹתָן אֲכָסוּהוּ Aphel גִּטִּי בְּהֵמָה אֲכָסוּהוּ Aphel אֲכָסוּהוּ eum hordeo, Ket. 77a.

II. אָכָם^{80b} *arguere, increpare*. Aphel אָכָם *idem*. Part. אֲכָסִי qui increpat hominem, Prov. 28, 23. Imper. אֲכָסִי לְסוֹכְלָתְךָ argue prudentem, Pr. 19, 25. Fut. אֲכָסִיךָ ne arguat te, Prov. 30, 6.

III. פָּסָם hebr. *supputare, in summam colligere*. פָּסָם *summa, numerus supputatus, portio rata et certa, census*.

פָּסָם *victigal, telonium, mensa publicanorum, ubi vectigal et tributum colligitur*: item *collybus*, seu *pecuniae permutatio*: unde בית המכס locus collybi, ubi fit pecuniae permutatio (cambium vulgo et l'eschange gallice vocant, Вѣщѣлбанъ:) item *telonium, domus ubi vectigal colligitur*.

מִיכָסִי *nomen loci*, in Jeb. 45a. Citat B. Ar. etiam ex Meg. 6a. Sed ibi nunc legitur כִּבִּי כִּבִּי, Ketub. 112a.

פָּסָם *publicanus, telonarius: nummularius, collybista, nummos permutans*: מוֹכֵס שֶׁאֵין לוֹ קֶצֶבָה te-

lonarius, cui non est determinatum, qui petit pro lubitu, Ned. 28a. Bartenora hic annotat, publicanos duplices fuisse; spontaneos, qui sponte sua ad telonium sedebant, et constitutos a rege. His necessario dandum erat vectigal, nec licebat eis illud vel remittere, vel viatoribus effugere etc. Publicani sunt inepti ad testandum aut iudicandum, Sanh. 25b. Chosen hammischpat f. 11b. Maim. de Testibus c. 10. לִיבָא מוֹכֵס סָחָם מוֹכֵס גּוֹלִי. Ar. in Sanh. 44b. בְּמוֹכֵס אֲדָר quodam, exponitur in gl. per, ברשע אחד de homine quodam improbo. קֶשֶׁר מוֹכֵסִין signatura publicanorum, Sab. c. 8. in Misna. Signatura erat duarum litterarum majuscularum in chartula aut alia materia quae dabatur alicui, quum vectigal totum solveret ab una parte fluminis, quo ostenso ab altera parte fluminis, liber erat. Hinc etiam in Tg. Veneto, בית מוֹכֵסִין locus מחיבה מוֹכֵסִין telonarium, Jud. 5, 10. מוֹכֵסִין מוֹכֵסִים אֵין פּוֹרְטִין מוֹכֵסִים non permutant minutos-nummos ex arca publicanorum, Bk. 113a.

מוֹכֵסִין *genus fructuum praestantium, quos solebant suspendere ante idola odoris causa*, As. 14a. B. Ar. in litera ט citat per ב, מוֹכֵסִין.

פָּרִיִּץ לִכְסֵם *fricare, confricare*: oportet confricare, Nid. 62a. שָׂרָא לִכְסֵם קֶרֶם permisit defricare vestes, Mk. 10b. בְּשִׁלְחָא כִּינְיָהָא לִכְסֵם confricare indusium in Sabbatho, Sab. 140a. Nempe indusium recentem lotum durum est: licet ergo parumper manibus confricare, לְרַבְּרִי ad mollius reddendum: Alii reddunt *plicare, complicare*, ex mox seq. signif.

כִּיבּוֹם דְּלִית לִיה כִּיסְמוֹם לאו *confratio*: כיבום דלית ליה כיבום lotio cui non adhibetur confratio, non est lotio, Seb. 97b.

פִּלְטִירָא *plicaturae*, Galten. Sic citat B. Ar. ex Sab. 147a. מִאי מִרְבּוֹ כְּסִימִין מִאִנְיָה? sunt *plicaturae vestimentorum*. Sed nunc in nostris libris legitur בְּיִלְחָא.

פִּלְטִירָא *idem* quod פִּלְטִירָא, quomodo communiter scribitur. Vide נון. In parvo Ar. exponitur *ambitus, ein Umhang*.

כְּסִימִין⁸¹ *mensura expansi utriusque brachii*, ein Klaffter, Br. f. 6d. In Jalkut legitur per ב.

פָּרִיִּץ hebr. *appetere, expetere, desiderare*. Niphal פָּרִיִּץ *desiderio affici vel teneri*. Hinc in Venetis, יִכְסֵם עוֹלָה לִיה, desiderabit iniquitatem sibi, Ps. 41, 7. quod pravum pro *bonum*.

II. פָּרִיִּץ Chald. *ignominia, probro, opprobrio, pudore, rubore suffundi, pudere, pallescere*: Futur. יִכְסֵם ut robore suffundatur, Num. 12, 14. in Jon. et non rubore perfundantur in me, Ps. 69, 7. וְיִכְסֵם יִכְסֵם erubescant et confundantur quaerentes animam meam, Ps. 35, 4. vide et 40, 15. Aphel Praet. וְיִכְסֵם et confundisti nos Ps. 44, 10. Part. act. וְיִכְסֵם nec est qui pudore afficit, Job. 11, 3. Part. passiv. יִכְסֵם לא יחוב מסכן.

^{80a}) Gr. ἔξω, praefixo ἵ ut in voce synonym. לְאִתֵּר. ^{80b}) Ex signif. praeced. *rodere*. V. in בון. ⁸¹) Gr. ἑξήτης *sextarius*.

חָכָם non revertatur pauper confusus, Ps. 74, 21. Fut. *חָכָם* decem vicibus confundistis me, Job. 19, 3. *Ithpa. Praet. חָכָם* et confusi fuerunt, Job. 6, 20. Fut. *חָכָם* לא ne confundantur in me, Ps. 69, 7. juxta Regia.

III. Ap. Tos. in Hiphil *חָכָם* *palescere, pallidum esse, livescere, vel ob pudorem et ignominiam, vel ob horrorem*. Inde *חָכָם* כל *cujuscunque facies pallidae sunt*, Pes. 39a. *חָכָם* פָּנָיו כְּאֶדָם כל *quod facies pallidae sunt*, Pes. 39a. *חָכָם* *cujus facies pallida est instar hominis, cujus erecti stant capilli ejus; nempe prae horrore*, Pes. 48b. In TH. Ber. c. 1. *חָכָם* מֵרָחֵק וְהוּא בֵּין הַשְּׂמִשׁוֹת הַשְּׁחִירוֹ נִעְשֶׂה לִּיל *omne illud tempus, quo facies Orientis rubet, vocatur dies: quando incipit palescere, vocatur inter soles: quando nigrescit et superius (firmamentum) simile fit inferiori, tum est nox*. Vide etiam Talm. Babyl. Sab. 34b. *חָכָם* מִשְׁכִּיכֵי *ex quo inceperit palescere vel livescere papilla*, Nid. 47a. *חָכָם* רֹב שְׁעוֹת מִחֲלֹבֶנֶת וּמִכִּסְפָּה *plurisque horis albescit sive palescit: tota hora ista tota palescit*. *Ithpe. חָכָם* (pro *חָכָם*) *pudore suffusus fuit*, Bb. 111a. *חָכָם* *Ex Pyhal מִכִּסְפָּה* *pallidum: folia flaccida et pallida*.

IV. *perdi, corrumpi*: *חָכָם* et corruptus fuerit, sc. ager: gl. *חָכָם* *Erach. 30a. חָכָם* *ne forte corruptus sit ager*, Ketub. 80a. et 94a. Hinc forte illud, modo non sit corruptum; *חָכָם* *de terra perdentur*, Prov. 2. ult.

V. *affligi*. Guido ex Zohar.

חָכָם *argentum*: *חָכָם* *en argentum*, Gen. 44, 8. *חָכָם* *vasa argentea*, Ibid. *חָכָם* *idola argentea* Exod. 20, 23. *חָכָם* *et argentum duplum accipite in manum vestram*, Gen. 43, 12. *חָכָם* *pro argento perfecto det eam mihi*, Gen. 23, 9. *חָכָם* *non vendet eam pro argento*, Deut. 21, 14. *חָכָם* *sicut aurum et sicut argentum*, Mal. 3, 3. *חָכָם* *de argento emptionis sui*, Lev. 25, 51. Cum aff. *חָכָם* *et argentum restituta est pecunia mea*, Gen. 42, 28. *חָכָם* *et argentum meum et aurum meum*, IR. 20, 7. *חָכָם* *pecuniam nostram*, Gen. 31, 15. *חָכָם* *argentum tuum non dabis ei in usuram*, Lev. 25, 37. *חָכָם* *et omnes emptos argenti sui*, Gen. 17, 23. *חָכָם* *argentum suum in plateas projicient*, Ez. 7, 19. Pl. cum aff. *חָכָם* *ex significatione hebraea, quia ab omnibus expetuntur*. Ap. Tos. כל *quod in terra cubatur, i. e. in terra cubabat*, Tam. c. 1.

urbe Tyri:) sed Rabbīnorum argentum intelligitur argentum commune provinciale, Kid. 11a. Tyriorum nummi omnes erant argentei, nulli aerei, argento etiam puriori cudebant nummos, R. Salomon hoc loco. *חָכָם* *argentum provinciale absolute dictum sumitur pro numo octonario minimo Tyri argenteo*. Quando dicitur de siclo intelligitur *חָכָם* octonarius (nummus valens octavam) sicli Tyri: de denario, intelligitur octonarius denarii Tyrii: Pruta erat ex aere: Tyrii autem non erant aerei numi etc. R. Sal. ibid.

חָכָם *argentarius, argentifex*. Plur. *חָכָם* Suc. 51b.

חָכָם *pudor, ignominia*: *חָכָם* *operuit ignominia faciem meam*, Ps. 69, 8. *חָכָם* *et opprobrium non effert contra proximum suum*, Ps. 15, 3. *חָכָם* *et abscondi me prae pudore*, Gen. 3, 10. in Jon. Cum aff. *חָכָם* *tota die ignominia mea coram me est*, Ps. 44, 16. *חָכָם* *castigationem ignominiae meae audio*, Job. 20, 2.

חָכָם *voluptas, deliciae*: Guido ex Zohar.

חָכָם *fraces, faeces, residuum inutile*: ut *חָכָם* *in fraces dactylorum*, Tan. 24b. *Quidam hoc loco sumunt pro vase, vel mensura certa*. *חָכָם* *fraces jasmini*, Sab. 50b. *Alias etiam dicitur* Pl. *fraces Christianorum calefactae*, As. 38b. Hinc Munsterus fecit *חָכָם* *residuum olei*.

חָכָם *arca, capsula, in qua reponitur argentum vel pecunia*: *חָכָם* *reponunt homines margaritas in arcam*, Bk. 62a. *חָכָם* *quam indidit arcae*, Chol. 133c. *חָכָם* *ab initio est Praepositio, pro vel in*. Non ergo formativa, ut alii posuerunt.

חָכָם *piscium nomina persica sunt* Chol. 66b. Forte est *Xiphias*.

חָכָם *scribitur*. Author Ar. adducit ex Vr. s. 16. sed non explicat. Alii *חָכָם* interpretantur. Ego in meo exemplari id non invenio.

חָכָם *vide in litera א*.

חָכָם *pulvinar, pulvillus*. Pl. *חָכָם* Ez. 13, 18. in Hebraeo. Est autem *pulvinar longius*, juxta Eliam in Tisbi, *quod transversum lectum occupat*, *חָכָם* *cervical Hauptkissen*. Sic *חָכָם* *est pulvinar oblongum scamnorum et sedilium*. In Ar. *חָכָם* *est pulvillus parvus, quem supponunt capiti: est id super quo cubatur*. Item *חָכָם* *est pulvillus bajulorum, quem scil. oneri supponunt*, Kel. c. 28. Alia forma *חָכָם* *est pulvinar erat in terra, i. e. in terra cubabat*, Tam. c. 1.

חָכָם *pabulum, foenum et pabu-*

⁸²⁾ *Albus fiebat sabuli (ויבויח) instar.*

^{82a)} Gr. *ἐξοπλα*.

^{82b)} Gr. *κόσσυφος*.

⁸³⁾ Literas aspiratas *ח* et *ה* ad pleniorē reddendum sonum cum sibilanti *ס* saepius commutari id satis notum, etiam de aspirata litera *ח* valere si concedas, vocem

lum, Gen. 24, 32. et 43, 23. hebr. מספוא. Ap. Tos. cum projiceret pabulum animali, Bm. 85a.

^{83a} כסיהא *coralium*, idem quod אלמתיס IR. 10, 11. Legitur in Rh. 23a. אפקיד גביה כסיהא deposuit apud eum coralium. Ketub. 98a.

כַּעֲזַר *placenta*. Pl. כעכין *placentae*, quarum usus est in conviviis. In Gem. אכל כעכין לא Pes. 48b. gl. כעכין sunt placentae longae et graciles, ut non in furno conjungantur, ככל placentae Babylonicae sunt latae et rotundae, et תושכות וז אה וז mordent se invicem, i. e. conjungunt se in furno et cohaerentes habentur pro una, כעכין autem sunt placentae singulae et separatae: כעכין יבשין *placentae siccac* ⁸⁴, Jos. 9, 12. in Kimchio.

כַּעֲזַר vide paulo post in כַּעֲזַר.

כַּעֲזַר *jam, nunc, huc*: כַּעֲזַר *hinc, deinceps*, IIS. 3, 8. כַּעֲזַר *hucusque, hactenus*.

כַּעֲזַר vide in ערה.

כַּעֲזַר *irasci, indignari*, hebr. Sic in Tg. רשעא יחסי *impious videbit et indignabitur*, Ps. 112, 10. in Venetis. Elias notat verbum כַּעֲזַר alias in Tg. semper reddi per רנו. Ap. Tos. להכעיס ad irritandum, vel לכעס ad irritationem, zu Trutz, contrarium לרנוחן für den Luft.

כַּעֲזַר *indignatio, ira*, hebr.

כַּעֲזַר *iracundus*: איש הכעס vir iracundus, indignabundus, R. Levi Prov. 15, 18. Pl. כַּעֲזַר *iracundi* השכינה בורחה מן הגאס ומן הכעסנים *majestas divina fugit a superbis et iracundis*.

כַּעֲזַר ⁸⁵ *sceare, screatu sonum edere*, *fidu reusperen*. In Aruch: Homo vulgaris ingrediens domum amici vel socii sui לַעֲזַר opus habet *screare, sonum edere*; quanto magis sacerdos ingreditur domum sancti sanctorum, juxta illud: „ut audiat vox ejus cum ingreditur sanctum sanctorum, Exod. 28, 35.

כַּעֲזַר *foedare, inquinare*. Part. פהל מַכַּעֲרָא et disponam te foedissimam, Nah. 3, 6. Ex Hithp. כַּעֲזַר ורחקתרי בעיני et foeda sive deformis habitata in oculis ejus, Br. s. 17.

כַּעֲזַר *foedum, turpe*, ap. Ros. *tritissimum*: דאכלה גרושחא opera, facta turpia: מַכַּעֲרָא quae comedit glebam terrae, ei erant filii deformes, Ketub. 60b. Quidam notant, per antiphrasin significare aliquando מַכַּעֲרָא *mundum, purum*, Scaliger. contra Serar. אין כַּעֲזַר מַכַּעֲרָא.

כַּעֲזַר in persica voce كِبَاءَ respicere potes mutato a in o. Innuit vero pers. كِبَاءَ *foenum et ernino herba siccam*, cujus incrementum videlicet jam consumtum est, aequae ac hebr. כַּעֲזַר *pabulum, herba sicca* quod ad verbum כַּעֲזַר *consumsit, absumsit* vertendum est.

^{86a} Persae coralium كِبَاءَ vocant, unde Arabes كِبَاءَ flexerunt. Recte igitur Relandus per כַּעֲזַר, כַּעֲזַר, *legendum esse* admonet.

⁸⁷ Spectare videtur ad vocem كَعَكْ, quod arab. *panem exsiccatum, biscocum* denotat.

⁸⁸ Verbum onomatop. ad imitandum sonum screandi. Vide in פם.

⁸⁹ Conf. radices כַּעֲזַר, כַּעֲזַר, כַּעֲזַר et hebr. כַּעֲזַר (gr. κατακατα, κατακατα et per metath. ortum κατακατα), quibus omnis notio inest *curvandi, comprimendi, ligandi et constringendi*. His oppositum est ipsum etymon כַּעֲזַר cum littera formativa gutturali כַּעֲזַר vel כַּעֲזַר, videlicet atque כַּעֲזַר, quibus contraria significatio, *findere dissolvere* inest.

⁹⁰ Proprie convulsus, convulsione constrictus.

non est deformior illa: מַכַּעֲרָא mulier foeda, deformis, *שְׁעוּלִית, בְּאִלִּית*: דבר ור ומכוער מאד *res peregrina et foeda admodum*.

כַּעֲזַר *foeditas, turpitude*.

כַּעֲזַר ⁸⁶ *Talmudicis curvare, incurvare, inclinare, flectere, inflectere, reflectere, invertere, re inversa aliquid tegere, operire, tanquam vase inversa, stürzen*: כַּעֲזַר *cogere, adigere, subigere*: הכופה

כַּעֲזַר *adigens, cogens uxorem suam ad concubitum*: כופין אהו מרה סרום *subigunt eum more Sodomitico*. Locutio desumpta ex illo Salomonis, „munus in abscondito subigit iram“, Prov. 21, 14. In Tg. וְכַפִּי לה *cogensque erit illam*, Esth. 1, 22. כַּעֲזַר *vas inversum super os suum*: כַּעֲזַר *inclinavit, reflexit super eum tinam, sc. inversam, ut aperta parte eum tegeret*, Sanh. 77b. כַּעֲזַר *כופין עלינו אה הרה כניגיה* fortasse *reflexisti super nos montem tanquam cupam*: עכרא *servus coegit, cohibuit dominum suum*, Sanh. 107a. כַּעֲזַר *si voluisssem cohibere concupiscentiam meam*, Ibid. כַּעֲזַר *פרסיים* *coegerunt eum Persae*, Rh. 28a.

כַּעֲזַר *ingratus, quasi subactus et suppressus a bono, ut illud non agnoscat et praedicet*. Cum diceret Deus: „Quis det, ut hic sit animus ipsorum ad timendum me“, etc. Deut. 5, 29. dixit ipsis Moses, oppressi bono *swrit filii mei, vel supprimentes bonum, i. e. ingrati sunt filii mei*. Debebant enim dicere: הן אהה *tu nobis cor*, As. 5a. Gl.: Non agnoscebat bonum, neque ejus laudem dabant Domino suo, quod dignum judicassent, a quo peterent. Inde et scriptum: „anima nostra fastidit panem vilem hunc“, Num. 21, 6. Sic הראשון *Adam primus fuit ingratus, referens corruptionem suam in uxorem, non agnoscebat eam fuisse donum Dei in adjutorium ipsi datum*: שלשה *tres ingrati sunt, terra, mulier et anima*. Terra, sicut dicitur: Terra non satiatur aquis, Prov. 30, 18. Mulier, sicut dicitur: Comedit et abstergit os suum; inquit, nihil mali feci, Ibid. v. 20. Anima, sicut dicitur: Etiam anima ejus non expletur, Eccl. 6, 7.

כַּעֲזַר ⁸⁷ *subiectus*: item *epilepticus*, sic dictus quasi subito casu *subactus et prostratus*: נכפה אפילו *epilepticus etiam semel tantum diebus multis, scilicet cadens*, Bech. 44b. in Misna: *qui stat coram lucerna*

*) gr. *κάππα* litera decima in alphabeto gr. in numeris viginti denotans. Hinc illud in Midr. Echa (sect. רבתי גוים, ubi etymologia vocis כדקוּיָא Cappadocia quaeritur): כָּמָא i. e. כָּמָא בלשון יוֹן עֶשְׂרִים רִקוּיָא בלשון יוֹן קִיּוּת (בלשון יוֹן עֶשְׂרִים רִקוּיָא בלשון יוֹן קִיּוּת) *κάππα* in lingua graeca viginti, רִקוּיָא (δύο) in lingua graeca trabem significat.

וּחֹמְסֵי יִתָּה מַגִּי: In Targ. כֶּפֶר *pice*, hebr. כֹּפֶר *pice*: et obduces eam intus et extus pice, Gen. 6, 14. Hinc hebraïce כֶּפֶר *picare*, pice illinere et obducere, ibid. Ap. Tos. חֲפִיָּה כֹפֶר *obduxit eam pice*, Ned. 51a. עֲצוּרָא דְכֹפֶר *expressum picis*, i. e. וּשְׁבָעָה כֹפֶר *faeces picis, resina*: פְּסוּלָה דִּכְפֻרָּה *et septem pices*, (h. e. *frusta picis*) *e septem navibus*, Sab. 67a. מֵאן דִּארְחָה כֹפֶר *qui fervere facit picem*, h. e. fundit, liquefacit, Sab. 74b. שֶׂמֶךָ כֹפֶר *oleum vel unguentum picis, ex faecibus picis confectum*, Git. 69b. In gl. dicitur *esse עֵיט*

de quo suo loco: כופרא: i. e. nautae, tractantes picem ad oblinendas naves, Bm. 70a.

כפורה *pruina*, hebraeo כפורה. Usurpat Targum Jeruschalmi, Exod. 16, 14. Alias in Targum transfertur per גלילא. גלילא. Ap. Tos. כפורה et כפורה conjunguntur, quasi differant, tract. Mikv. c. 7. et Ohol. c. 8. Est autem ipsis כפורה pruina, גלילא resolutio vaporis humidi ex aquis calore solis extracti.

כפורה *Cypri*, Cant. 4, 13. Aut herbae vel aromatis odorati nomen. Quidam *camphoram* exponunt. Ap. Tos. כפורה ורודודי rose et cypri, Nid. 8a. Ar. *gariophyllum* explicat. In Schevi c. 7. legitur sine i.

כפורה *dactyli*, parvi immaturi, Ber. 36b. Bk. 59b. Pes. 52b. Est א loco i ex forma syra. Sic autem dicuntur, quando abjecto flore in corpusculum intumescunt, sed mox (ubi nimia copia) areseunt et decidunt. Competit dactylis, ut תסודר uvis, פנים ficubus immaturis. Deinde כופרא in Ar. ex Pes. adducitur pro ענף *ramo*, sed locus non recte est allegatus. Isto autem sensu legitur in Ket. 10a. כופרא percutite eum ramis dactylorum, Mebharechta prostrata est ipsi. Gl. כופרא i. e. ramis dactylorum, in quibus sunt cuspides instar spinarum.

כפורה *pagus, villa*. Pl. כפורה. Ap. Tos. כפר אש אש vir ex villa vel urbe Chanania, Avot. c. 3. כפורה אש vir ex villa vel urbe Navoria, Meg. 18a. et mox, כפר נבור, אש vir ex villa vel urbe Barkai, Kerith. 28b. כפורה פאני cum irem in Kephar-Phani, vel in urbem Phani, Meila 7a. עזי כפר Kephar-Asis, Kil. c. 6. אש אש Jacob vir villae vel urbis Sechania, As. 17a. Et discipulis Jesu Nazareni fuisse scribitur, et medicus. Ibid. f. 28a. vocatur יעקב מינאה Jacobus haereticus. An forte quia ad Christi fidem conversus fuit! Aliquando pro סכניא est סאסם, ut in MK. 7, 27. et alibi. Huc etiam pertinere videtur כפר נחום Cepharnaum, Capernaum, urbs vel villa Nahum, ubi Christus, relicta Nazareth, habitavit: Hujus mentio quoque apud Hebraeorum scriptores. In MK. c. 7, 27. טוב לפני האלהים ימלט ממנה ורוחא, כפר נחום bonus coram Deo, liberabitur ab ea, (scil. muliere mala), peccans autem capietur ab ea: טוב bonus, hic est Chanania filius fratris Rabbi Jehosuae: et peccator נחום כפר נחום isti sunt filii Cepharnahum, sive Capernaitae; qui scil. per haeresin fuerunt seducti. Nam quod de muliere mala ibi dicitur, id allegorice exponunt quidam de haeresi. Hinc est quod in MK. 1, 8. legitur, haereticos fuisse Capernaumi. Verba sunt: הנהיג בן אחי ר' יהושע אול להדי כפר נחום ועבדו ליה מינאי מילה Chanina filius fratris R. Jehosuae ivit Cepharnahum, et fecerunt ipsi haeretici aliquid (i. e. magicis artibus et incantationibus suis eum incantarunt) etc. Procul dubio ideo Capernaitae vocantur hic Peccatores et Haeretici, quia Christum receperunt.

כפורה *villae, pagi, vici*: cujus erant villae Jair, IR. 4, 13. Sic Jos. 13, 30. Jud. 10, 4. et וכבש יח כפורה וקרא יחרון כפרני יאיר. et subegit omnes villas ipsorum et vocavit eas villas Jair, Num. 32, 41. ויח כפורה et villas ejus, v. 42. די qui erant in villis, Esth. 9, 19. in Tg. sec. Elias scribit כפורה.

כפורה vel כפורה *villicus, paganus*. Pl. כפורה villici. כפורה *idem*: כפורה *cepa pagana*, quae opponitur urbanae: ut הלא הכופרי לו הלא אמרו לו הבל רע ללכ כפורה *cepa mala est cordi*: dixerunt ipsi, imo pagana optime conducit cordi, Ned. 66a. Truma c. 2. Vide בצל.

כפורה *deprimere*. Ex Hophal, מוכפשא, כל וכן שהיא מוכפשא, (Ecl. Isralis) in cinere, Br. s. 75.

כפורה *pressum prae cumulo*: כפורה metiuntur ei mensura depressa, Jeb. 107b. i. e. accumulata et depressa, superabundanti. Adducitur a R. Sal. Thr. 3, 16. ad explicationem vocis הכפישו. Graece dicitur μέτρον πεπιεσμένον. Mensura liberalis in aridis est accumulata, depressa, agitata et rursus cumulata, ut supra justam aliquid redundet. Inde Evangelista Lucas, μέτρον ἀγαλὸν πεπιεσμένον ἀλλ' ὁ περισσεύοντες δώσωμεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν mensuram bonam, pressam, agitatam et superabundantem dabunt in sinum vestrum, Luc. 6, 38.

כפורה *vasis genus instar canistri magni, continens quadraginta Seas*, ut scribitur in gl. Ohol. c. 5. Sic c. 11. explicatur per סל canistrum. Alii scribunt, fuisse mensuram, quae continuit quadraginta tria ova: כפורה כפורה canistrum viminosum, Tibusul jom c. 4. חפח וכפורה Chof. 107a. gl. מיני נדרה species utrum coriaceorum sunt. Alibi significat corbem, qua conservantur olivae, Nid. 7a. Sic rustici nostri habent corbes, quibus conservant poma *Apfelhurten*, oporothecae. Vide et Git. 62a.

כפורה *turtures*, Chof. 62b. Glossator ibi dicit, Aramice sic vocari חורין. Ego invenio in Lege שפנין et שפנין, ut suo loco dicitur. Ar. legit per כ, שפנין, ut vincire, constringere, ligare. Praet. שפנין et constrinxit amygdala, Num. 17, 8. al. 23. heb. et educabat, matura produxit amygdala. Cum aff. כפורה אביו nam cum ipsum ligaret pater ejus, Gen. 27, 1. in Jon. Sic Cant. 7, 5. ארום כפורה quia legavit eos, Job. 36, 13. כפורה vinxerunt, Dan. 3, 21. Imper. כפורה כפורה ligare puerum, hebr. Ps. 118, 27. Fut. כפורה כפורה et ligabit vel constringet eum fraenis, Ecl. 10, 9. Pab. Infinit. כפורה ad ligandum, Dan. 3, 20. Part. כפורה ligati, Dan. 3, 23.

Ap. Ros. et Tos.: לא היו כופחין את הטלה non ligarunt agnum, Tam. c. 4. כפורה בחבל של מגג ligarunt eam fune junceo, Para cap. 3. כפורה ligatus.

⁸⁹ Domus non-ligatae (Vide not. praeced. 86.) disjunctae, oppos. q. כפר q. v.

⁹⁰ Convenit cum heb. כפורה gr. κατασῶ i. q. καταδύω.

ligatur, pro amplexu. Sic possit huc referri: *quid ligatur tibi hic?* i. e. *quid commodi vel incommodi tibi hic positum est*⁹¹; ומאי et *quid profuit Jacobo?* Sic redditur in *Pugione Raymundi*, par. 2. c. 10. sect. Denique ad veritatem: ליה לא איכפת *nihil interest ipsius, nihil nocet ipsi: si autem nocendo nihil nocuit ipsi, nihilne ipsius interfuit?* לא איכפת *nihil nocet vobis, et neque nocebit vobis.* אחרים מה *nihil quicquam, neque quicquam curo.* סאי איכפת ליה *quid interest aliorum?* ליה איכפת *quid interest muribus.* Bm. 40a.

ambra: אף כיפת הירדן כל שהוא *etiam ambrae Jordanis parumper*, Ker. 6a. Glossator: *herba crescens in littore Jordanis*. B. Ar.: ברשם *aroma crescens in littore Jordanis*. Quidam autem volunt esse *excrementum*⁹² *piscis Jordanitici*, vernacule *ambra*.

vinculum, cippus, lignum cui pedes captivorum inclusi sunt: ויהב יחיה לכיפתא *et posuit eum in vincula, cippum, carcerem*, Jer. 20, 2. Sic c. 29, 26. hebr. חספסכת. על החספסכת. Sic c. 20, 3. B. Ar. legit *כיפתא ex sequentis vocis forma*. כיפתא *et eduxit ex carcere* נפק בר חורין מכיפתא *egressus est liber ex vinculis*, Job. 3, 19.

frustum: כיפת שאור *frustum massae fermentatae*, Pes. 45b. In gl. explicatur מט"ן *Sic כופח frustum ligni, אבן lapidis: שסירקו כופח frustum ligni quod figurarunt et fecerunt ex eo imaginem*, Kel. c. 22. Praeterea sic vocatur *certum quoddam lignum, quo architecti utuntur in aedificando*⁹³, trabs, Kel. c. 20.

corbis, canistrum, Git. 32a. Vide et supra כפת.

pomum, malum, malogranatum: sphaerula instar pomi. Pl. כפתורים. Item *nomen regionis, Cappadocia: Cappadoces*: פלשתיים גבורים כפתורים ננסים *Philistaei sunt Gigantes: Cappadoces sunt pumiliones*, Br. s. 37.

quomodo? quasi כאיה צד secundum quem modum?

tabulata, conclavia tabulatis distincta.

Sic legitur in *Maim. tractatu Erub. c. 4*. Communius scribitur singulariter גומטרא, de quo in גז.

tabula, asser cui aliquid imponitur: ובי כפתא *tabula, asser cui aliquid imponitur: ut fluxu laborans qui percussit sive pulsavit tabulam, ut aliquid ab ea decideret*, Sab. c. 4. Alias scribitur גומטרא *et כוסטרא*⁹⁴

camelus velox: כר *miserunt camelos. Inde geminatis literis hebraice כרברוח veredarii equi vel cameli*, Jes. 66, 20. ait illic Aben Esra.

arare: אנשי דקא כרבי חרעי *videbant homines qui arabant et seminabant*, Sab. 33b. כרב *aravit eo arationem*, Bk. 96b.

aratia, ager aratus: לא מסקי מינה אלא כר *non efferebant ab ea plus quam effert vulpes ex agro arato i. e. nihil: Nam ex agro arato nihil potest vulpes secum efferre, nisi pulverem in pedibus: quia nihil aliud ibi invenit*, Nid. 65b, ubi *pro מבין de inter, vel מבית e loco: invenit eam in agro arato*, Ber. 38b.

brassica, quae Plinio etiam simpliciter vocatur *caulis*: כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור *Trum. cap. 10. in fine. Bartenora, est brassica quae crescit in solo arido, ubi opus habet irrigatione: כרוב של בעל est quae crescit in terra humida, ubi non habet opus irrigatione. Putarim esse brassicam agrestem et brassicam hortensem. Vide et in Ned. c. 6. Misna ultima et in As. 29a. In Ketub. 111b. Dixit R. Taahalipha, קלח של כרוב, caulem brassicae reliquit nobis pater noster, in quem per scalam ascendebamus et descendebamus.*

caulis. Hinc sententia proverbialis: כרבי כרוב *propter folium vapulat caulis*, Bk. 92a. Qui folium vult avellere saepe vulnerat aut avellit simul ramum, et evellit caulem. Qui spinam herbae bonae adnascentem eradicare cupit, herbam bonam simul saepe extrahit. Sic probi cum improbis non raro castigantur. Huc applicat illud R. Salom. Jer. 2, 29. et Exod. 16, 28. ubi explicatur, על ירי רשעים מחננים הכשרים *propter improbos ignominiose tractantur probi. Hebraei dicunt alias, שכני רשע עמו לוקין, cohabitatores impij cum ipso vapulant. Sic etiam exponit glossator talmudicus. Vide Adagia hebr. Drusii. Pro לוי לוי לוי scribunt faeminine לקי. Alibi: כרבי אסירי, locustae quae vivunt inter brassicas sunt prohibitaе, Chol. 62b. Ar. in כר ultimo legit כורי. Monet idem alios legere כירי et explicat חלי עפר tumulos terrae. Sic significat כר infra in כרה. Affine est קרמב, quae et ipsa brassicae species est. כורברלכנן *species herbae vel plantae*, TH. Kil. cap. 1.*

⁹¹) Quibusdam ad syr. [حرف] *operam dare alicui rei* vocem vertere placuit, quae sententia propter Lamed dativi, cum quo vox איכפת conjungi solet, et nobis probabilius videtur.

⁹²) Hinc fortasse et nomen trahit *καλαρος*, extrito ρ ut saepius. In Glossis Jatricis Graecorum recentiorum: καλαρος, καλαρος, καλαρος, καλαρος, καλαρος. Error unde apud veteres ortus sit clare demonstrat Salmasius in Exercit. de Homon. p. 162. Ceterum ipsa significatio *ambra*, quam Ar. et qui post eum fuerunt lexicographi voci כיפת apponunt, admodum suspicata mihi videtur admonente Abrahamo Matinensi (in libro Schilte Gibborim c. 83. fol. 93), magisque ejusdem placet sententia vocem ad nomen כיפת vel כפת quod talmudice (Sota 37a) *spumam* (impr. Jordanis: hinc הירדן) denotat, vertentis.

⁹³) Gr. καλαρος *caudex*. ⁹⁴) Item legitur vox כפתא in MT. Ps. 1. pro כסרית i. e. castra. ⁹⁵) Ar. كرنب.

⁹⁶) Mussafia per כ unicamque vocem legit כרולכנן *chrysolachanum* d. q. Plin. (Hist. nat. Lib. 27. c. 43.)

appellaverunt: faeminisque solis vestem longe lateque diffusam decoram existimaverunt" etc. Adducit ibidem ex P. Africano locum ubi Scipio, Gallo, homini delicato, objectat, quod cum Chiridota tunica accubuerit.

II. *placentae, liba*: ונשיא לישן למעבד פֿרדוּטן: et mulieres depsunt massam, ut faciant placentas, עבדנא לה כֿרדוּטן, in medio, Jer. 7, 18. Et cum ' in medio, Jer. 44, 19. et facimus, i. e. libamus ei libamina, Jer. 44, 19.

אודנן לאצתא: *fodere, effodere, perfodere*: פֿרדא פֿרדא פֿרדא לִי: aures ad audienda praecepta tua perfodisti mihi, Ps. 40, 7. כֿרו פֿוח. quia foderunt foveam, Jer. 18, 20. ויכרו חפן בירא et foderunt ibi foveam, Gen. 26, 25. פֿודר ריש עמא. effoderunt eum primores populi, Num 21, 18. Fut. ארי עבדנא eum foderit aliquis foveam, Exod. 21, 33. Ithe. Fut. ער דִּיתפרי לרשיעא שוחא donec fodiatur improbo fovea, Ps. 94, 13. Talmudice ענבין uvae quae fodiuntur, i. e. eroduntur a vermicibus, gl. שיהליון quae vermificant, vermes producant. Nas. 34b. בירא מוחי כרא fodiebat foveam infra me, Medr. Ps. 68.

II. *dolere*, ¹⁰⁸ *infirmari, debilitari, contristari*, ap. Syros: unde et chaldaice, כֿרִיָא רוחי, is cujus spiritus aeger, tristis est, Pr. 14, 17. et 29. hebr. סחונני ולא אפרהיח. Ex Ithpa. אֶחָפְרִיחַ. percusserunt me et non dolui, Pr. 23, 35. אֶחָפְרִיחַ. doluit, infirmatus. abbreviatus est spiritus meus, Dan. 7, 15. Ap. Tos.: ובענפוחי ניהן כל כריה דמעברא. et in ramis ejus quiescebant omnes aegroti occidentis, Sab. 21a. Sic legit Baal Aruch. Sed in nostro Talmud legitur בריחי. Glossa autem explicat per חולים: unde lectio Ar. melior videtur.

כֿרִי cumulus: אם יש בכרי הוה מאה כור si sint in hoc cumulo centum cori, Ned. 19a. כֿרי החאנים cumulus ficuum. Pl. פֿרִיזון acervi, hebr. חמרי חמרים. Exod. 8, 10. in Tg. Jon. et Hier. Vide et Num. 11, 31. in Jon. et TgH.

כֿרִי vide supra in כֿרִי. רב פפא רמא כריא: *fossio, fossa: puteus*: רבא פפא רמא כריא: Rabbi Papa projecit, exposuit fossam vel puteum novum pupillis, Bb. 8a. כריא דפחא. puteus urnae, i. e. urnam vel situlam habens, ut ex eo bibere queant viatores, Ibid.

כֿרִי *domus fossae, latrina*, aut domus quae in fossam casura est. Guido hic notat כריא idem quod כריא *domus patens* et *reserata*. Ut intelligatur, quid Rabbini velint istis locutionibus, fusius id explicandum erit. Praeceptum divinum est de idolis et idololatria; „detestando detestaberis eam abominando abominaberis eam, quia anathema est, Dent. 7, 26. Item „perdetis nomen eorum de loco isto“, Dent. 12, 3. scil. idolorum, quae Cananaei colebant. Hinc scribit R. Bechaj f. 198a. למדך הכתוב שחייב האדם לשקץ ע"ז להוכירה בלשון גנאי אם היה שמה בית גליא שהוא לשון גובה קורין אותו בית כריא שרוא לשון

i. e. docet Scriptura haec, quod tenetur homo detestari idola nominando ea ignominiose: ut si fuerit nomen ecclesiae alicujus גליא domus excelsa, nominent eam כריא בית domum humilem. (Nam כריא i. e. fossa, notat locum profundum et humilem.) Alii explicant כריא בית domum *porcorum, haram*. quasi כריא sit ex graeco χοῖρος. Unde in Aruch בית כריא בלשון יון קורין לחזיר כירו כריא. Pro בית כריא dicunt alibi etiam כריא i. e. בית כללי מחרה. i. e. domus idololatriae, quae velociter destruat, ut est in Ar. manuscripto. Sic etiam dicunt, חוץ אסורה חוץ כל ליצנותא אסורה חוץ omnis irrisio prohibita est excepta irrisione idolorum, quae permessa est, juxta exemplum Jesaiae, qui ea irridens dixit, „procubuit Bel, reflexus est Nabo“, Jes. 46, 1. Sic nomen libri ipsorum (Christianorum) in quem jurant, fuit lingua persica אנגלי angeli (Evangelium vult dicere) quod cumulum et elationem denotat. (Hic omissum est, quomodo id ignominiose alio nomine vocent, nempe גליון et און גליון q. d. iniquitatis aut vanitatis volumen sive liber, ut videre est in tract. Talm. Sab. 116. editionis Venetae. In Basiliensi omissum. In libro יעקוב בית scribitur גליון, relicto spacio pro altera voce עון, et און quam metu Christianorum omiserunt. In Aruch Basileensi, in voce און, citatur locus talmudicus, ac scribitur און גליון, relicto spacio pro reliquis, quae tamen in Veneto exemplari sine dubio addita sunt.) Sic Marcolis olim apud suos authores et cultores dicebatur כרִי i. e. laus: id Rabbini mutarunt in כרִי, ubi *permutationem* significat, כרִי מרקוליס permutatio, et כרִי laus, transpositis literis mutarunt in כרִי, quod subsannationem et ignominiam significat, a כרִי ludificatio, illusio, Jer. 20, 8. Hactenus R. Bechaj. Unde apparet, Judaeos de industria et singulari studio de Christianorum festis blasphemae et ignominiose loqui. Vide haec eadem in As. 46a., ubi exempli causa et hoc additur; si quis dicere velit פני המלך פני facies regis (sc. Christiani) ut pro eo dicat פני הכלב פני facies canis. Vide et Meg. 6a. Tem. 28b. ubi כריא בית explicatur כריא: Jalkut in Leg. 269a. Sic festum Natale Christi vocant כרִי, Jore deah num. 148.: „Si miserit domum Christiano tempore hoc, die scil. octavo אחר כרִי qui est post nittal, i. e. quem vocant נעוּזאָהּ.“ Paschatis festum, quod hebraice dicitur כרִי, ipsi vocant כרִי, ut in calendariis ipsorum videre est. In libro עברונא נטאל pro כרִי scribitur כרִי. Ecclesiam, quae, Hebraice dicitur בית החפלה domus precationis, vel בית החפלה domum stultitiae aut fauitatis: item בית החרפה domum turpitudinis, Elias in Thisbi, liber Ammude golah, f. 9b. Diem dominicum יום אירם diem calamitatis ipsorum. Munsterus observavit, כרִי Mariam matrem Christi ab ipsis dici excrementum, sterquilinum. Sanctos, qui hebraice, vocant כרִי cynaedos, sic sanctas

(101) Ex significatu arab. כֿרִי vel כֿרִי, quod idem.

scorta. Sic etiam ingeniose norunt pervertere nomina Christianorum vel Sanctorum, prout talia multa habeo in libro quodam Judaei manuscripto. Huc pertinet quod in TH. Ber. 13b. legitur: ראה qui videt eos mesabbelim (i. e. stercorantes; vult dicere mesabbechim sacrificantes) idolo, dicat: qui sacrificat idolo, devovebitur, Exod. 22, 19. Tale est בעל deus stercoreus, pro deo muscarum: וכל deus stercoreus, pro filius mendacis, pro כוכבא כוכבא filius stellae.

רוחיה דנבא: *morbis infirmatis*: פורקנא ¹⁰² *spiritus viri sustentat infirmitatem ejus*, Pr. 18, 14. B. Ar. citat etiam ex Deut. 7, 15. Et auferet Deus a te כרדא כל omnem infirmitatem, pro כרדא כל חוליה. Sed id in nostris libris hodie non extat. ¹⁰³ *Aphel אמר clamavit, proclamavit, promulgavit*. Praet. ואמרו ואמרו et proclamavit et dixit, Jon. 3, 7. ואמר ועל et clamavit ad me, advocavit me, hebr. ויזעק, Zach. 6, 8. ויזעקו עליו et proclamaverunt de eo, Dan. 5, 29. Part. ברשא בירשא מכרשא in capite arcium proclamat, praeconizat, Pr. 1, 21. Ti. אכרשי promulgando, proclamando proclamarunt. ויזעקו עליו et tres sunt super quibus Deus singulis diebus clamat publice; super caelibe qui habitat in urbe et non peccat, super paupere rem amissam restituente et super divite fructus suos verecundo decimante, Pes. 113a. אין דבר בא nulla res venit in mundum quam non promulgant caelitus, h. e. quae non a Deo hominibus declaratur, in Zohar.

ואעברו כרדו et transire jusserunt praeconem, Exo. 36, 6. Quidam *praeconium* reddunt.

promulgatio, praeconium, proclamatio.

idem: Talm. מכי שלימו אכרוחא ex quo completi sunt (dies) proclamationis, Bm. fol. 35b. Quando debitor non erat solvendo, dabat iudex creditori literas persecutoriales, quibus persequeretur debitoris bona, quocumque tempore et loco ea reperiret, eaque post nonaginta dies libere occuparet. Id proclamabat iudex per praeconem, et id est אכרוחא et ימי אכרוחא dies nonaginta proclamationis: vendimus sine proclamatione, Bm. 108b.

¹⁰⁴ *matula, metalla, matellio*. In Vr. s. 10. in illud, כרדא של מימי sicut vas in quo nulla oblectio, Jer. 22, 28. R. Chamma dixit, כרדא של מימי sicut matula aquarum pedum, i. e. urinae R.

Ismael dixit, כרדא של מקדש sicut pelvis secantium venam, emittentium sanguinem. Ita citat Aruch sed in nostris libris legitur כרדא של מקדש.

כרדא דבי חילפי: *locustarum species* ¹⁰⁵. כרדא locustae quae inter urticas vivunt, Chol. 62b. Male alii posuerunt singulariter כרדא.

grando major, heb. חנמל Ps. 78, 47. *species locustae*. Respondet hebr. חנב Lev. 11, 22. in Tg. Jon. Elias et B. Ar. legerunt כרדא. *Karsitae* frumenta חרשי כרדא: *Karsitae*. Locus ubi optimum triticum crescebat, Men. 85a. Male alii notarunt כרדא. per simplex Joth.

כרדא vel potius כרדא aut כרדא. Scribitur hoc loco in Ar. et aliis. Sed in Talmud legitur per כ ab initio. ¹⁰⁶ Vide ergo de eo in כרדא.

גור כרדא vide litera in ג, in ordine גור.

cogere, urgere aliquem, ut invitatus quid faciat. In Hiphil הכריח ap. Ros. usitatissimum, *adegit, coegit*. Hophal הוכריח *coactus fuit, necesse habuit*, *coactum, necessarium*.

ואם לא יסבון מנך: *necessitas, vis, coactio*: כרדא et si non accipiant a te per coactionem תני, i. e. te invito, IS. 2, 16. heb. בחוקה per vim, vi. Ap. Ros. haec locutio usitatissima: כרדא per coactionem mei feci istud, i. e. invito, coactus: כרדא על invito illo: כרדא על invito illis. Plur. כרדא per coactiones, coacte, necessario.

idem: כרדא necessario: אי הכרדא non necessarium, contingens.

necessarius: עסקים הכרחיים *negotia urgentia, necessaria*. Fem. חנוטה הכרחית *motus necessarius, violentus et coactus*.

idem. כרדא.

involvere, convolvere, operire, cooperire, tegere.

Praet. ויכרדא אפדו et operuit faciem suam, IR. 19, 13. ויכרדא אפדו et rex operuit faciem suam, IIS. 19, 4. וכרדא במערה עינוהו et operuit velamine oculos suos, IR. 20, 38. ויכרדא ויכרדא ope- ruerunt quisque faciem suam, heb. חפסו, IIS. 15, 30. Part. pass. פהל מכרדא ליה מכרדא et caput ejus ipsi erat opertum, Ibidem. על צירחיה quae circumvolvitur, circuit circa cardinem suum, Pr. 26, 14. vel, quae circumdat. Fem. מכרדא כשושיפא opertus est pallio, heb. לוטה, IS. 21, 9. Ti. אפילו etiamsi serpens circum- volutus sit calcaneo ejus, non cessabit, sc. inter pre- candum, Ber. c. 5. in principio. In TH. Trum. c. 8. in fine: Cum R. Isaj captus esset et alii ipsum

¹⁰² Sunt qui hoc nomen ad verbum כרה *cogere, urgere aliquem ut invitatus quid faciat*, vertant modumque loquendi cum locutione gr. *κόγας φέρειν*, aegre ferre, conferrant. Opus non est, ipsi enim verbo כרה, ut in nota praecedente diximus, haec inest notio *dolendi* et *infirmiandi*; inter כרה vero atque כרה an aliquis versatur affinitas significatus in medio relinquendum est.

¹⁰³ Citat de Lara ex tract. As. 29. vocemque per *χάρων* vel *χάρως* *herba quae officinis carvi, vulgo chervi* vocatur explicat. ¹⁰⁴ Gr. *ματῦλα*. ¹⁰⁵ Gr. *καρσάδες*. ¹⁰⁶ Aliter glossatores *speciem avium* esse confirmant.

¹⁰⁷ Aliis כרל legere placuit, ut *principem gregum, pastorum* denotet, ex כר, quod pers. *principem* denotat et גרל pers. *grex*. Est Syrorum *opilio*, quod ad ar. *كوز* vel *خروج* *pera*, item *كراز* *aries qui peram pastoris gerit*, vertendum est. ¹⁰⁸ (TH. Ketub. c. 9.) gr. *χάρτης charta*.

liberare vellent, dixit R. Jonathan, במדינו יכרד המה כסדינו involutus maneat mortuus in sindone suo. Sensus, linquite illum in periculo suo, ne vos una cum ipso in periculum incidatis. Dictum proverbiale.

II. *munire*.¹⁰⁷ Fut. חכרין כרכין חקפין et si munierit arces fortes, Jer. 51, 53. Pehil לקרין ועלו לקרין et ingressi sunt civitates munitas, Jos. 10, 20. Sic Deut. 3, 5. donec suorum diuina et munitas, Deut. 28, 52. Fem. בקרחה כריכתא in civitate munita, Ps. 31, 32. Fem. כריכתא קרחה civitates domus Judae munitae, Jes. 36, 21.

III. *ligare, alligare, colligare*. Imper. חכרין אנו et liga ea in collo tuo, Pr. 6, 21. hebr. ענרם. Sic etiam legendum. אכרבה ligabo, alligabo eum, Job. 31, 36. pro אכרבה, ut prius legendum putabamus. B. Ar. adducit hic etiam ex TgH. מברכין מאלמים אלמים colligantes manipulos, pro heb. מברכין מאלמים אלמים. Gen. 37, 7. In nostris libris hodie legitur מברכין מאלמים אלמים. פיריבין הוה כרין שירא על יריה פיריבין manibus suis, Ker. 28b.

IV. *comedere*.¹⁰⁸ חכרין רפתא consedit et sumpsit cibum, Tan. 23b. כרכו רפתא בהרי דרדי comederunt panem simul, Ber. 22b. לא אכר להו חו שיתין non dixit ipsis ut secum comederent: שיתין sexaginta curescunt et non pertingunt ad virum qui mane surrexit et comedit h. e. qui jentavit, Bk. 92b. Bm. 107b. Jalkut in Leg. 98b. Citatur ut proverbium vulgare. Pro מטין, Aruch in דר tertio, legit דורה דורה currebant, cursu assequuntur.

V. *amplecti, amplexari*: כרכתיה amplexatus est eum, As. 18b. gl. חיבתו.

VI. *convolutum: rotundum*: כרכין eo quod parva esset et rotunda, sc. בור cisterna, fossa, gl. עגול, Bk. 50b. Item *colligatum, unitum*: Item *munitum*, vide supra: Item *comestibile*. Pl. כריבין.

VII. *ligatio, ligamen, ligatura*: כרכין שני ספרים *ligatio, ligamen, ligatura*: כרכין duo libri ligati in ligamine uno, i. e. volumine, in quod duo libri ligati sunt, germ. in cinem Sund. או כרכים duas aut tres ligaturae, compactiones, volumina compacta. Item *involutum*. Sic dicit R. David Ez. 27, 24. גלוי a quibusdam exponi בגדים כרכי involucri vestimentorum, vernacule טרסלסelles.

VIII. *lignum quoddam obliquum in aratro*, Kel. c. 21, 9. 2. Scribendum per ב, בורך. Vide illic.

IX. *ligatio, ligatura, ligamen, fasciculus, manipulus*: *convolutio*: כרכית הנחש convolutio serpentis: כרכיתו כרכיתו manipuli in loco publico in-

venti, Bm. 21a. שרי כריכי דשראי מנחיריה ejecit fasciculos lintei ex naribus suis, Sanh. 67b. de quodam mago. Gl. חתיכו *frusta convoluta*.

X. *involutum, intestinum, in quod e stomacho delabitur cibus, quale est duodenum*; כרכה קטנה intestinum parvum gracile, et intestinum crassum, Vr. s. 3.

XI. *munitio, munitio, arx munita, civitas munita et murata*: לכר יקרא disponam te in civitatem combustionis, Jer. 51, 25. כרכה מכלא civitas perdens, Ibidem. כרכה Sodoma, Gen. 18, 17. in TgH. כרכה דרומי רשעא quis deducet me ad civitatem Romam impiam? Ps. 108, 11. heb. עיר מבצר urbem munitam. Elias hic notavit se nullibi saepius reperisse in Targum, hebraeum עיר כרכה redditum esse. Pl. כרכין an in civitatibus munitis, Numer. 13, 19. Constr. כרכי civitates congregationis domus Jehudae deiecit in terram, Thr. 2, 2. Aff. אכר כרכי המוכפין חומה destruxit omnes civitates ipsorum fortes, Mich. 5, 11. Rabbini כרכי civitates circumdatae muro, Meg. 2. כרכי destruxisti fortiter omnes munitiones ejus, Ps. 89, 40. כרכי civitates eorum combures igni, IIR. 8, 12. כרכי in fortitudine munitionum ejus, Jes. 34, 13.

XII. *munitio, munimentum, sepimentum quod aliquid munitur*, Bm. 22b. Vide ibi glossas, et B. Ar. כרכין¹¹⁰ *grus*, Jer. 8, 7. Veneta כרכין per Beth in medio; male. Nam et apud Tos. כרכי כרכי vociferatus est instar gruis: Kidd. 44a.

XIII. *locusta, vel locustae quaedam species*, pro hebr. חנב Lev. 11, 22. in Jon. Sic in Elia et Aruch. In Veneta editione nunc legitur *convolutum, involutum, involulam*, qui vitibus et uvis infestus.

XIV. *involutum, operimentum, vestimentum, indumentum*, et synecdochice *indumentum quo mortui involuntur et sepeliuntur*: et latius *pallium, stola, chlamys*: כרכי et stola byssina, Esth. 8, 15. Hebr. quod in Tg. secundo redditur per כרכי pallium byssinum. Pl. כרכי לנפש non dedi ex illo vestimenta homini mortuo, Deut. 26, 14. in Tg. Jon. et Hier. כרכי דארגון cum vestimentis purpureis, Ez. 27, 16. Apud Ros. כרכי indumenta mortui, Kil. c. ult. כרכי involucri vasorum, instrumentorum: כרכי involucri sive operimentum nabliorum filiorum Levi, Kil. c. 24.

XV. *ambitus, circuitus*, hebr. Exod. 27, 5. Ap.

¹⁰⁷) Quasi muribus involvere, vel ex altera significatione: muribus ligare vel colligare. Vide notam 89m. supra p. 548.

¹⁰⁸) Proprie involvit manus sudario vel mappa, quod comedentes facere solebant, ne panem cibumve polluerent; et hinc metonymice: comedere.

¹⁰⁹) Ar. כרכי ex significatu secundo verbi כרכי, ubi vide notam. Conf. etiam gr. χάραι sepimentum, val-hum, agger.

¹¹⁰) Ar. כרכי, gr. γέρας.

Tos. איהו כרכוב רבי אומר זה כיור רבי יוסי ברכי יהודה. *quidnam est כרכוב*? Rabbi dicit, esse idem quod *כיוור suggestus*: R. Jose F. R. Jehudae dicit, est circuitus, Seb. 62a.

כֶּרֶךְ *radius textoris*, gr. *κροκος*, germ. ein *Werbefuß*. Ita citat Ar. ex tractatu de Sabbatho c. 8. in Mischna. Sed legitur ibi per Resch *כֶּרֶךְ*. Maim. in lingua vernacula exponit *tourtour*, hebr. *verticulum*.

כֶּרֶךְ *croceum*, *crocus*, heb. כֶּרֶךְ: ut *myrrha et croco*, Prov. 7, 17. juxta Eliam, pro quo legitur in Venetis כֶּרֶךְ. Ti. כֶּרֶךְ *crocus hortensis, orientalis scil. et optimus*, crescens in hortis, ut Hebraei scribunt, Sab. 110a. Vide et Bm. 107b. כֶּרֶךְ *ager plenus croco*, TH. Ber. c. 2. וְכֶרֶךְ *spica nardi et crocus*, Kerith. f. 6a. Adhibebantur quoque olim ad confectionem suffitus sacri.

כֶּרֶךְ *croceus, flavus*: color *croceus, flavus*: כֶּרֶךְ *pilei crocei, flavi*. Sic vocantur *pilei*, quos Judaei Veneti gestant.

כֶּרֶךְ *croceo, flavo colore tingere, inficere, colorare*: כֶּרֶךְ *frustum ligni, quod figurant et croco colorarunt*, Kel. c. 22. וְכֶרֶךְ *et facies ejus erunt flavae, i. e. pallidae*: כֶּרֶךְ *et flavescibat, i. e. pallescebat facies ejus, prae pudore sc. vel metu*, Br. s. 20. 33.

כֶּרֶךְ *munitiones*, Deut. 20, 20. in Onk. Vide infra in כֶּרֶךְ.

כֶּרֶךְ *aes, chalybs*: כֶּרֶךְ *arcus aereus*, Job. 20, 24. כֶּרֶךְ *sicut arcum chalybeum*, Ps. 18, 35. כֶּרֶךְ *pro ligno putrido aes*, Job. 41, 18. וְכֶרֶךְ *et lapis funditur in chalybem*, Job. 28, 2. Graece *χαλκός, χαλκωμα*.

כֶּרֶךְ *plumbum*, idem quod hebr. כֶּרֶךְ, cui respondet: ut *calamo ferreo et plumbeo*, Job. 19, 24. כֶּרֶךְ *stannum et plumbum*, Num. 31, 22. in Jon.

כֶּרֶךְ *irritare, ad iram provocare*. Citat Ar. ex Jelam. כֶּרֶךְ *sed non explicat. Videtur esse ex significatione כֶּרֶךְ, quod mox sequitur.*

כֶּרֶךְ *saltare, subsilire*, hebr. IIS. 6, 14.

כֶּרֶךְ *saltationes*: In Br. s. 20: Nunquam a saeculo aggressus est Deus loqui cum muliere, nisi cum illa justa (Sara) quando dixit ei „nequaquam, quia risisti“; et id quidem graves ob causas. Rabbi Abba bar Cahana, nomine R. Isaac dixit כֶּרֶךְ *quot saltationes saltavit, ut loqueretur cum illa? Eadem locutio extat in TH.*

in Sota c. 7. ab initio, in Gem., ubi in gl. explicatur כֶּרֶךְ.

כֶּרֶךְ *veruculum, sive ligneum sive ferreum, quod figendo comprehendit, virga, bacillus lanificum ad excutiendum lanam*: כֶּרֶךְ *et veruculum accipiunt, ut figant eo, figendo aliquid comprehendant et accipiant*, Sab. c. 17. in initio. כֶּרֶךְ *apprehendunt virgam et excutiant lanam*, Sab. 92b. Item *radius textoris*: כֶּרֶךְ *producens vitrum, ut radat eo caput radii textoris*, Sab. 81a. In Br. s. 20. in gl. scribitur: כֶּרֶךְ *est calamus concavus, circa quem circumvolvunt subtegmen et texunt illud cum tegmine*.¹¹¹

כֶּרֶךְ *commovere, excutere, abigere*: כֶּרֶךְ *et cupit abigere muscas*, Sab. 77b. כֶּרֶךְ *commovebat ad me caput, annuebat mihi, nutu capitis consentire se significabat*, Nid. 42a. Sic alibi כֶּרֶךְ *commovebat Rabba caput suum, annuebat capite suo, gl. approbabat verba ejus*, Erub. 65b. Forte כֶּרֶךְ *cum puncto sinistro legendum*.¹¹²

כֶּרֶךְ *intestinum rectum, unde emittitur excrementum*, Sab. 82a. Chol. 49b. et 95b. et 113a. Ber. 62b. Gl. R. Sal. כֶּרֶךְ *meatus per quem excrementum exit, quem vocant*.¹¹³ Vide eundem IS. 5, 6.

כֶּרֶךְ *mustela*, heb. חֶלֶד, Lev. 11, 29. in Jon. Ap. Tos. כֶּרֶךְ *catuli mustelae*, Bm. 85a. כֶּרֶךְ *mustela et felis quando faciunt nuptias, augetur infortunium. Nunquam inter haec convenit, unde convenientia infortunium denotat aliis, ut cum Herodi et Pilato conveniret. Proverbiali est apud Talmudicos, in Sanh. 105a. nempe duo canes erant sibi invicem infensi. Venit lupus adortus est unum canem. Canis alter cogitavit, nisi succurrat cani socio, lacerabit illum hodie et me cras.*

כֶּרֶךְ *aries dux gregis, sono tintinabuli greges ducens*. In Gem. scribitur per Koph. Vide כֶּרֶךְ.

כֶּרֶךְ *peniculamenta, fila extrema telae*, Bm. 7a. sing. כֶּרֶךְ, vel כֶּרֶךְ.

כֶּרֶךְ *vinea*: כֶּרֶךְ *agrum aut vineam*, Exod. 22, 5. כֶּרֶךְ *qui plantavit vineam*, Deut. 20, 6. כֶּרֶךְ *vineam plantabis, sed non profanabis eam*, Deut. 28, 30. כֶּרֶךְ *cum conduceris in vineam socii tui*, Deut. 23, 25. כֶּרֶךְ *sicut tugurium in vinea*, Jes. 1, 8. Cum aff. כֶּרֶךְ *non dabo*

¹¹¹) Nonnullus per כֶּרֶךְ legere placet, gr. *κροκος* ut fit, d. q. supra.

¹¹²) Verbum denom. a nomine sequente כֶּרֶךְ *cauda*: proprie *caudam commovere* scilicet blanditiae causa (cf. Syrorum blanditiae et וְכֶרֶךְ *canis caudae mutatio*); dein ad omnem corporis motum translatus est sive sit blandiendi sive sit irritandi causa.

¹¹³) In Midr. Esth. c. 1. per כֶּרֶךְ scribitur aperteque docetur graecam esse vocem. Est enim gr. *κρόκος cauda*.¹¹⁴) *κρόκος mus agrestis* apud Hesych. ¹¹⁵) *κρόκος floccus seu filamen veste extans*.

¹¹⁶) *κρόκος vasis genus*, d. q. vide Athen. XI. c. 49.

tibi vineam meam, IR. 21, 6. *da mihi vineam tuam*, Ibid. חקטוף פֶּרֶמֶךְ cum vindemiabis vineam tuam, Deut. 24, 21. *putabis vineam tuam*, Lev. 25, 3. ושפר פֶּרְמִיָּה יִשְׁלֹם et optimum vineae suae rependet. Exo. 22, 5. Pl. פֶּרְמִין חִיחִין vineae et oliveta, Deut. 6, 11. *Emph. פֶּרְמִיָּה* יִסְכִּי שְׁבִיל פֶּרְמִיָּה respiciet viam vinearum, Job. 24, 18. Constr. אוֹלִין לְכַרְמֵי עֵין נָרִי ibant in vineas Engeddi, Cant. 1, 14. Cum aff. פֶּרְמִיָּה et vineas vestras, IS. 8, 14. קִטְפוּ וִינְדִּמְיָרֻנְט vindemiarunt vindemias suas, Jud. 9, 27.

Deinde פֶּרֶם ap. Tos. *schola, academia, synagoga*, per metaphoram, quia sedent in scholis lineatim, ut vites plantantur: ut hanc doctrinam docuit R. Elieser כיבנה בכרם לפני חכמים coram sapientibus in schola Jafnensi, Sab. 49a. in Mishna. מִסְתַּנְיָה־אֶרְכֶּרֶם ex traditiones scholae Jafnensis, Jeb. 42b. וכי כרם היה שם אלא אלו חלמדי חכמים שהיו עשויין שורח כרם num academia fuit ibi? (non dico quod academia vel schola fuerit ibi) sed discipuli sapientum lineatim instar vineae erant dispositi, Ber. Jeruschal. c. 4. in Gem.

פֶּרֶם Rab. colligere לי: quam collegi mihi: Item הכלים עליו אה הכלים super quam colligunt vestes, Sab. 88b.

פֶּרְמִי *nom. propr. urbis*: ברמי דאטבע בכרמי qui submersus fuit in urbe carmi, Jeb. 121a.

כיון שנצטרך אדם לכרויה פניו נשחח: פֶּרִים כיון quando indiget homo creaturis (hominum aliorum opera) mutantur facies ejus instar fuliginis¹¹⁵, Ber. 6b. Ibidem legitur: est avis quaedam in urbis maritimis, ויכרום שמו et Kerum nomen ejus est, quae quando sol oritur, mutatur in varios colores. Praeterea est lapidis pretiosus nomen, caeruleum vel aquae marinae colorem referentis, unde vocatur פֶּרִים turcicus marinus, thalassius. Chrysolitum septuaginta reddunt. Legitur pro hebr. חֲרִישׁ Exo. 28, 20. Forte est Amethystus. Exstat et Esth. 8, 15.

אֶכְרוּם פֶּרִים fuligo: אֶכְרוּם אֶכְרוּם אֶכְרוּם omnes facies operientur fuligine, Joel. 2, 6. Nah. 2, 10. Jer. 8, 21. et 14, 2.

פֶּרְמִיָּה *baculus, fustis*: אֶכְרוּם או בכורמיה lapide aut fuste, hebr. בִּאגְרוּף pugno, Exod. 21, 18. למסחי ad percutiendum baculo injustitiae, hebr. בִּאגְרוּף רֶשַׁע Jes. 58, 4. Inter proverbia Ben Syrae legitur: לחכימא ברמיא ולשטיא בכרמיא sapientem nutu (verbis) et stultum fuste (verberibus) corrige. Warren soll man mit Stöben laufen. Vide Adagia Hebraica Drusii.¹¹⁶

פֶּרְמֶל *arvum: spica*. Vide lexicon hebraicum.

Ap. Tos. כרמל רך ומל spica tenera et friabilis. Item pulvinar carmel dicitur quasi כרמל כרמל כרמל pulvinar plenum, i. e. significat spicam plenam granis, ut pulvinar est plenum plumis, Men. 66b.

פֶּרְמִלִּית *locus communis et publicus; sed inacces-* sus, qui publice transiri vel non solet, vel non potest. Legitur in Sab. 6b. et in TH. Sab. mox ab initio. R. Ascher sic definit: כרמלית dicitur omne שאינו הילוך לרבים quod non est ambulationis publicae, veluti mare, vallis, porticus, intercolumnium columnarum in loco publico erectarum et sedilia ipsius praeposita, cornu anguli, locus angularis egrediens in publicum et similia. In fine קיצור R. Ascher post tractatum de sabbatho, s. 9.¹¹⁷

וילכו אח אר. ex libro Pesikta, מנשה בחחים מהו בחחים אמ' רבי אבא בר כהנא בכרומקיא „et ceperunt Menassem Abba bar Kahana dixit בכרומקיא? R. Abba bar Kahana dixit derivari a graeco B. Ar. vult esse idem quod נחשח et derivari a graeco χηροθῆκα, unde supra habuimus L. et R. permutatis.¹¹⁸ Alii explicant בחי ידים chirothecas. Sic בכרומקיא possit esse corruptum pro כרומקיא eodem sensu legitur alibi כרומקיא. Vide id infra in כרם.

פֶּרְמִשׁ *lupinus sylvester*. Adducit Ar. ex Pes. 110. sed non reperio illic.

פֶּרְן *ipse, idem ipse, ipsemet*. Usurpatur eodem sensu, ut עצם hebr., pro quo in Targum isto usu ponitur: ut עד פֶּרְן יומא הדין ad ipsummet diem hunc, Lev. 23, 14. Ez. 2, 3. פֶּרְן יומא הדין in eodem ipso die, Gen. 7, 13.

פֶּרְנִיָּה *truae, trullae*. Arab. est. Ital. baccile. Adducit Ar. ex Siphra, Parascha המטות כרנבאוח. In Ar. parvo scribitur cum Beth in medio, כרנבאוח פֶּרִים, כרנבאוח פֶּרִים, hebr. בֶּטֶן, cui in Tg. in Jobo, Ps. et Prov. respondet: למנפחא ויכרימא ad inflandum ventrem, Numer. 5, 22. ויכרימא et venter improborum egebit, Prov. 13, 25. בֶּכְרִיָּה דאמי in ventre matris meae, Ps. 139, 13. כִּלְהוֹן נִיָּה דְּכְרִיָּה omnia intima ventris, Prov. 20, 27. הלא בֶּכְרִיָּה עבדני annon in ventre fecit me, Jobi 31, 15. אפיקחני מִפֶּרִיָּה tu eduxisti me e ventre, Ps. 22, 10. Cum aff. דְּשִׁי כְּרִיָּה quae sunt ostia ventris mei, Jobi 3, 9. ווי בר כריסי et vae filio ventris mei, Prov. 31, 2. נפשי וכריסי anima mea et venter meus, Ps. 31, 10. אנון בכרסך custodi illa in ventre tuo, Pr. 22, 18. פֶּרְסִיָּה מנפחא et venter tuum inflatum, Numer. 5, 21. in Jon. חסכע יחמלון saturabit ventrem suum, Pr. 18, 20. פֶּרִיָּה יחמלון implebuntur ventres ipsorum, Ps. 17, 14.

¹¹⁵ Est ipsamet vox turcica krum vel korum fuligo.

¹¹⁶ Syr. ܦܪܡܝܐ gr. χειρῶν imbrex, tegula. Muss., qui vocem per ܦܪܡܝܐ explicat, ad gr. spectare videtur χειρῶν manualia saxa.

¹¹⁷ Conflatum mihi videtur hoc vocabulum ex gr. χρώμα color et chald. ܠܝܢ non est, quasi rem nullius coloris, certi videlicet signi dices, i. e. via quae nec publica nec privata dici potest. Aut est comp. ex כרם colligere et ליה.

¹¹⁸ Gr. χειρομαχῶν vocabulum et gr. χερῶν latinoque monica conflatum.

¹¹⁹ Gr. χρόνος tempus. Pers. چنگاله inserto ر ut saepius. Auctor B. Ar. ut notum, confuse uti solet uti pro peracis, et pro arabibus vocabulis.

¹²¹) Pers. ^{س-ط-م} *pleuritis*. Vide Freyt. Lex. arab. I. p. 108. Legendum igitur est בִּרְסָה per Beth,

eam vicis Ber. 32a. Rambam notat Arabice dici כרסנא, Mas. scheni c. 2.

כרשני *glebae*: כרשני בבליחא *glebae* Babylonicae, hebr. רנכים, Sab. 81a. Hae molliores erant propter terrae Babylonicae humiditatem, at in terra Israël durissimae erant et siccissimae.

כרשיחא *crustula*, *lugana*: כרשיחא *crustula* triticea, Git. 69b. Sic adducit Aruch. Sed in nostris libris legitur per כ.

כרשחתינא *talpa*: כרשחתינא דמא sanguinem talpae, Sab. 78a. Gl. עטלף שקורין ט"לפא h. e. כרשחתינא i. e. עטלף, quam vocant *talpam*.

כרת *caedere, abscindere, excindere, praecidere, succidere, amputare*.

כרת *amputatio, excisio*: et in specie, *excisio ex hac vita*. Ejus 36. species fuerunt. Vide Kerithut in princip. כרת אחא tu teneris poena excisionis, supplicium excisionis meritis es, mortis reus es. „Excindi e populo“ Hebraeis dicitur, a Deo plecti morte temporali intempestiva, unde illud: „Excidetur anima ejus e populo suo“, Gen. 17, 14. R. Sal. exponit, morietur solitarius (sine liberis ante tempus suum), tempus autem justum vitae statuunt annum sexagesimum: qui infra moritur, ex hac poena est ob specialia peccata: qui supra vivit, ex benedictione id habet. Inde senes sexagesimum annum attingentes, solent convivium eucharisticum instituere, quod ante tempus non sit a Deo excisi. Traditionis ejus exemplum vide in Sab. 75a. in Tosephos. Qui moritur anno quinquagesimo, est מיחא כרת, Mk. 28a. Vide R. David, Jes. 38, 10. Differentia inter מיחא et כרת est, חיוב המיחא עליו לא על ורעו עונש הכרת הוא הרעו נכרח reus mortis, ipse tantum non semen ejus: poena excidii comprehendit ipsum et semen ejus. Vide notas Fagii in Paraph. Chald. ad Exod. 12. sub num. 15. et Sixtini Ammae Antibarbarum Biblicum.

כרחת *praecisum*. Sic vocant Grammatici *nomen absolutum*, sive *formam absolutam*, cui opponitur נסמך, vel כסמך *nomen conjunctum*, sive constructum, quod alteri innititur, seu quod ab altero nomine regitur. Hinc Aben Ezra scribit ad vocem אחא, Gen. 11, 1. כשהוא האלף כסמך יבוא בפחה גדול כפתח קטון חחה האלף כשהוא אחא, Gen. 11, 1. כסמך יבוא בפחה גדול parvo (i. e. Saegol) sub Aleph, quando absolutum est: quando vero constructum est, venit cum Pathach magno, i. e. Pathach simpliciter sic dicto. Et Gen. 6, 18. ad vocem בריה notat: הסלה בכסמך ובסוכרת et absoluta sibi aequalis. Sic שביח et aliae similes.

כרת ¹²⁵*porri, porrum*: ויכרתיו וכו' et porrorum et ceparum meminimus, Num. 11, 5. TH. hebr. חציר *gramen*, quod hic *porrum* significat, propter similitudinem quam cum gramine habet: שר ליה כרתי misit ipsi porrum, As. 10b. עצרא דכרתין expressus succus porri.

כרת *vel כרתיו prasinus, porrinus color, viriditatem porri referens*, ut et παρὰσιν graecis est *porrum*: משכיר בין חכלת לכרתי ex quo discernere potest inter hyacinthinum et prasinum, Ber. 9b. In Ar. scribitur כרתין: Vide et in Suc. c. 3. in Misna. כרבלא *pallium prasinum*, Git. 31b.

כרתין *prasina, coloris prasini*, Esth. 1, 5. Abest ex Regiis.

כרתין *saccus coriaceus parvus, sacciperium, vidulum*, Talm. Kelim. c. 20.

כרש *vide supra in כשא*.

כרש *Chaldaei*, Gen. 11, 28. in Jon.

כרש *intelligenter, prudenter agere*, quomodo pro hebraeo השכיל ponitur: unde Futurum תכשית ובכן et tunc intelligenter ages, Jos. 1, 8. hebr. השכיל. Vel potius est, concinnabis, adornabis, pulchre institues viam tuam. Hinc sequentis nominis significatum. Convenit cum קשט, Caph et Koph permutatis.

כרש *mundus muliebris*, tam in vestitu, quam auro, argento et gemmis, *vestimentum preciosum et ornatum*: alimentum et ornamentum ejus, Exod. 21, 10. in Tg. Jon. et Hier. וחשריא et תכשיתין et pones ornamenta tua super te, Ruth. 3, 3.

כרש *hebr. impingere, offendere, corrumpere, labi*.

כרש *debilis, infirmus*: Apud Tos. נחט לכרשל qui dentur infirmiori inter ipsos, creditori illi, qui cautionem habet minus firmam, vel qui chirographum habet postremum, Ketub. c. 9. in Misna. B. Ar. explicat עני *pauperi*: sicut illic; „et non est in tribubus ejus כרשל pauper, debilis, infirmus“, Ps. 105, 37.

כרש *securis, bipennis*. Pl. דעלין בכרשלין qui ingrediuntur cum securibus, Jer. 46, 22. hebr. בקרדמוח, cui alias כולבא respondet: sic explicatur per קרדום in gl. talmudica Bk. c. ult.

כרש *offendiculum, lapsus*.

כרש *sicut*, vide in שם.

כרש *praestigiatōres*. R. Bechai in Legem f. 95d. scribit: כרש est conjunctio rerum diversarum inter se, et quemadmodum cunjunguntur res illae hic inferius una cum altera, sic cunjunguntur et commiscuntur virtutes illarum supra, unde prodit res admirabilis et peregrina. Et mox f. 96a. Quae sunt כרשין שם? כרשין? quare vocatur nomen ipsorum כרשין? quia mendacem reddunt filiam superiorem. Istud autem fit, quando homo hic inferius fecit conjunctionem rerum, quae sunt contrariae virtutibus simplicibus decretis per motum sphaerarum celestium et per decretum vigilum (h. e. angelorum sphaeras moventium) qui sunt anima ipsarum. Et hi vocantur familia superior. Tenetur enim homo mundi cursum in consuetudine et natura sua relinquere, quae est voluntas creatoris, qui creavit illum. Quod si autem operam det praestigiis, tum aliquo

¹²⁵) Idem atque כרש, de quo in nota praecedente.

modo mendacem naturam reddit. Et haec est sententia R. Majemonis. Vide cum ulterius. Petita sunt haec ex tractatu Sanh. c. 7. in Gemara. שני דברים און מִכְשֶׁף יָכוֹל לַעֲשׂוֹת וְלֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְשֵׁנִיךְ אֵין מִכְשֶׁף לִקְבֹּץ דְּוָה רֶגֶשׁ וְהִקְרִיבִים, quas nec praestigiator nec pictor potest facere, et ambae illae laudant Deum. Sunt autem hae, anima et intestina (הִקְרִיבִים) vel intima hominis. Hoc est quod David ait; Benedic anima mea Domino et omnia intestina mea nomen sanctum ejus, Medr. Schemu. par. 5.

אִשָּׁה בְּשִׁפְנִית *praestigiator, maleficus*: Fem. בְּשִׁפְנִית אִשָּׁה mulier praestigatrix: הכִּיר שֶׁשִּׁפְנִית הִיא agnovit quod praestigatrix esset. Pl. נְשִׁים כְּשִׁפְנִית mulieres praestigatrices, maleficae. Hinc ap. Tos. legitur: אמרה לי רישחניהו דנשים כשפניות הן מן רפנע בהו בנשים כשפניות נמא הכי חמימי בריקולי בוייא לפומיכו נש i. e. dixit mihi principissa mulierum maleficorum: qui obviam fit mulieribus maleficis, dicat sic: stercus calidum in canistris foraminosis in os vestrum, mulieres maleficae, Pes. 110a.

כְּשִׁפְנִית *incantatio, proestigia*.

כְּשִׁפְנִית *arculae, scriniola*: כְּשִׁפְנִית *arculae cedrinae*, Ez. 27, 24. Vide R. David.

כְּשֶׁף *prunus*, ut communiter volunt: B. Ar. citat exemplum ex Sab. 23a. כל השרפין יפין לדיו ושרף כשף: B. Ar. citat exemplum ex Sab. 23a. כְּשֶׁף *omnia gummi bona sunt ad atramentum*: sed gummi pruni optimum est ex omnibus. Sed in nostris libris pro כשף legitur nunc קטף. Glossa autem explicat של יער *prunum sylvestrem*. In Piske tosephos Meg. 32d. דיו שלנו עושין מקליפה: דיו שלנו עושין מקליפה: עץ ששמו כשף שקורין פרונוש"ל יושן ושורין אותו במים או בין atramentum nostrum, faciunt ex cortice arboris ejus nomen est כשף, quam vocant *prunelens* et maccrant illam in aqua aut in vino.

כְּשֶׁף *rectum esse, congruere, decere, conveniens esse, placere*. Praet. כְּשֶׁף בעיני רפחא sicut rectum fuit in oculis figuli, Jer. 18, 4. וְכֶשֶׁף et rectum fuit verbum in oculis ejus, IS. 18, 20. Fem. כְּשֶׁף ארי היא ecce ea recta est in oculis meis, placet mihi, Jud. 14, 3. Sic v. 7. Part. plur. masc. כְּשֶׁף בעיניו et non erant rectae in oculis ejus, IR. 9, 12. וְכֶשֶׁף דלא כְּשֶׁף verba quae non sunt recta, IIR. 17, 9. וידא דְּכֶשֶׁף et manus rectorum, Pr. 10, 4. Fem. כְּשֶׁף מנו ישכח uxorem rectam quis inveniet? Prov. 31, 10. Futur. וְכֶשֶׁף an rectum est ad opus? Ez. 15, 4. Ex Ithpa. כְּשֶׁף אלהן בחולחא מִכְשֶׁף sed virginem rectam, recte, legitime natam, honestam, licitam, Lev. 21, 14. in Jon. Fut. וְכֶשֶׁף לקרבא קורבן אלקיה לא non rectus, legitimus est ad offerendam oblationem Dei sui, Ibid. v. 17. וְכֶשֶׁף ויטמע ששמו ויחֲכֶשֶׁף et cum occumbet sol rectificabitur, mundabitur, mundus erit, heb. טרר, Lev. 22, 7. Ex Aphel. וְכֶשֶׁף לא non rectificaverunt me, nondum habuerunt me pro recto, idoneo, IS. 17, 8. וְכֶשֶׁף et dignam fecisti me,

Ruth. 2, 13. Ap. Tos. in Hiphil. כְּשֶׁף *aptare, rectificare, rectum pronunciare, pro recto et licito habere*, etiamsi expressis verbis in Lege non sit mandatum. Unde peculiaris tractatus talmudicus est, qui dicitur מְכֻשְׁרִין rectificatio, i. e. vasa, instrumenta, suppellectilem pollutam ad rectum et licitum usum aptant. Id Judaei germanice dicunt *fasfaren*, rectificare: כְּשֶׁף מְכֻשְׁרִין rectificantia praeceptum, h. e. praeparantia, disponentia, praeparatoria, vel quae requiruntur ad recte praeceptum aliquod exequendum, Erub. 102b. et 103a. Men. 6a. כְּשֶׁף מְכֻשְׁרִין rectum facit (i. e. mundum, purum, ut supra ex Lev. 22, 7.) et expiat, Sanh. 42b. Vide et Chol. 140a.

כְּשֶׁף *rectum, aptum, congruum, conveniens, legitimum*: לא כְּכֶשֶׁף ולא כְּדָרְכֵי non sicut rectum erat et sicut decebat, Ez. 16, 16. Opponitur ipsi vitiatum, ineptum, non idoneum, illegitimum et hoc vetitum et illicitum est. Generale est, sed ut supra de cibo vetito et illicito tantum dicitur, ut suo loco videre est: וְחֹסְרֶךָ הֵיךְ נִבְרָא כְּשֶׁף et egestas tua veniet, sicut vir rectus, i. e. promptus, qui prompte venit, ad succurrendum domino, suo, scribit R. Sal. Prov. 6, 11. hebr. אִישׁ מִגֵּן. Femin. כְּשֶׁף oleum rectificatum, i. e. odoriferum ex mixtis aromatibus, Talm.

כְּשֶׁף על מותר אכשורו *rectitudo*, Eccl. 10, 10.

כְּשֶׁף *trabs, tignum*, IIR. 6, 2. in Venetis. Pl. כְּשֶׁף ubi vidistis serpentes sicut trabes, Deut. 1, 19. in Jon. כְּשֶׁף sicut structura trabium, Ps. 104, 3. Aff. כְּשֶׁף cujus trabes erunt ex cedris, Cant. 1, 17. Hinc legendum וְכֶשֶׁף pro וְכֶשֶׁף Esth. 1, 6. Apud Tos. לא חווי ליכני *frustum, festuca ex trabe*: אכשורו ad adducendum lateres et trabes: כְּשֶׁף כְּשֶׁף Raf Schescheth laborabat in trabibus ferendis, ut scil. incalesceret et sudorem excitaret, inquiens, sicut in caliditate sua magnum est opus, quod calefacit dominos suos, Git. c. 7. in principio. Id in Ar. scribitur וְכֶשֶׁף, et adducitur in litera Gimel. At hodie in Talmud legitur per Caph. כְּשֶׁף sicut trabs ad imagines. Locutio proverbialis, cujus usus patebit ex exemplo. In Ketub. 86a. כְּשֶׁף ביה כי כשורא גלמא adegit Rafram Rabbi Assen et exegit ab eo quasi trabem ad imagines. Gl. exegit ab eo exactionem perfectam totius damni, totum damnum, cujus causam ipsi praebuit, ab eo repetiit, quemadmodum is qui trabem vult seligere, ut in ea sculptat figuras et imagines, accurate observat, ut nihil ei desit et optimam selectissimamque sumit. Ita enarrat glossator talmudicus. B. Ar. scribit esse proverbium usitatum de re quavis dura et valida, prout ligna dura tantum imaginibus sculpendis sunt accommodata et idonea. Ita sensus esset, exegit ab

¹²⁵) Gr. γανδατος *linteum villosum*.

^{*}) Item vox כְּשֶׁף in Talm. (Sab. 108b.) latino respondet *caesura*.

¹²⁶) Praecipue magna atque crassa quales illae sunt in tegumento cubiculi duos domi parietes *ligantes* seu *colligantes*, ab arab. قَسَر *ligare, colligare*. Vide in גֶּשֶׁר,

eo exactionem rigidam et duram, nihil remittendo,
de jure suo cedendo. Vide et Bk. 98b.

כֶּשֶׂא *verticillus*. Vide supra in כֶּנֶשׁ, in כֹּנֶשֶׁר.

תְּחָשִׁי costus¹²⁷, vel *costum*, ut Glossator talmudicus explicat, Ber. 43a. Plinius lib. 12. c. 12.: Radix costi gustu fervens, odore eximio, frutice alias inutili.

וכשכבש *agitare, motilare, movere*: **בִּישׁ**
 et motitat aure sua, et באזניה הרי זה פִּירְכּוּם
 עד שחכשכש בזנבה. Chol. 38a. **קָשַׁשׁ**
 donec motitet cum cauda sua, Beza 20. Vide et

motus, trepidatio, agitatio. פִּישְׁכּוּשׁ

כִּשֶׁת ¹²⁸ *species aromatis vel materiae, unde fiebat suffitus aromaticus, hebr. שחלת, Onkelus, onyx, טופרא, Jon. כשח, Exod. 30, 34.*

כֶּשֶׁת ¹²⁹ pilositas, hirsutia, lanugo, δασύτης:
 כֶּשֶׁת של קטן lanugo vel pilositas infantis, Mikv. c.
 9. כֶּשֶׁת של קישוץ lanugo cucurbitae vel cucumeris,
 Okez. c. 2. gl. שְׁעִירִית.

etiam olim adhibitus fuit, ut et hodie lupulus recens acetariis servit, Talm. Item ad cerevisiam coquendam valebat: מאן דחלש כשוחא מרחיזי qui evel-
lit lupulum ex sentibus, Sab. 107b. כשוח וחזיו מערבין. lupulum et sege-
tem permiscunt inter se ^{129a} et benediciunt super iis,
„creans fructum terrae“, Erub. 28a. Et alibi per-
misae sunt ad comedendum in Sabbatho. Alibi glos-
sator explicat, הלמן שגדל על הדגא est כשוחא, lupu-
lus qui crescit juxta sentes, Sab. 139a. אוכלין כשוחא
comedeabant lupulum cum sale, Sab. 109b. במלחא
pulmo qui similis est lupulo, sc. viridis, Chol. 47b. Huc refert etiam glossator
talmudicus רכשוחא globulus (florum) lupuli, Git. 69a. Forte hic idem est quod קושט *costus*, *costum*.

כתב *scribere, describere, perscribere.* Praeter. ויח ברוך et verba quae scripsit Baruch, Jer. 36, 27. ויכתב להן אגרות חנינוה et scripsit ipsis epistolam secundo, IIR. 10, 6. ויכתבין et scripsit illa, Deut. 5, 22. Fem. ויכתבה אגרות et scripsit epistolam, IR. 21, 8. וכתבה אסתר et scripsit Esther, Esth. 9, 29. מספרך די כתבתה de libro tuo quem scripsisti, Exod. 32, 32. ומה כתבה אנו לך et ecce scripsi illa tibi, Prov. 22, 22. וכתבו עליה et scripserunt super illam, Exod. 39, 30. לקרוא וכתביה לקרוא et descripserunt eam juxta civitates, Jos. 18, 9. Part. ואתה כתב בספרא בריותא et ego scribebam ista in librum cum atramento, Jer. 36, 18. Part. Pehil כל דכתבי לחי עלמא et obsignatus, Jer. 32, 11. Plur. פתחין באצבעא די scriptae digito Dei, Exod. 31, 18. דכתבין בשטרטא et subscripti erant in contractu emptionis.

Jer. 32, 12. Emph. וְאִנּוּן בְּכַתְּבֵיהֶם et ipsi erant inter
conscriptos, Num. 41, 26. Fem. כְּתִיבָה מֵאַחֶרָה
eratque perscripta a fronte sua, Ez. 2, 10. Infm.
רָאָה כִּד שִׁצִּי מִשָּׁה לְמַכְתָּב יֵה פִתְחָנִי אֲרִיחָה רָאָה
cum absolvisset Moses scribere verba Legis hujus, Deut.
31, 24. אֲרָעָה יֵה לְמַכְתָּב אֲדֵר שִׁבְרֵיבִּנְדֻם תֵּרָרָה
Jos. 18, 8. Imper. רָאָה כִּד רָאָה בְּסִפְרָה scribe hoc
memoriale in libro, Exod. 17, 14. אֲנִי עַל לֹחַ
יִכְתֹּב אֲנִי עַל לֹחַ et scribe illa in tabula cordis tui, Prov. 3, 3.
רָאָה כִּד חֲשִׁבְחָה לְכֹן יֵה חֲשִׁבְחָה scribe vobis canticum
hoc, Deut. 31, 19. Fut. לֹחֵי עַל לֹחֵי et inscribam
tabulis, Deut. 10, 2. אֲכַתְּבָה וְעַל לֹחֵי et cordi illo-
rum inscribam eam, Jer. 31, 33. וְכָתֹב עָלֶיךָ et scri-
bes in eo, Jer. 36, 2. מִזִּין עַל מִזִּין et scribes ea
super postes, Deuter. 6, 9. וְכָתֹב יֵה לִּשְׂמֵי הָאֵלִין et
scribet maledictiones istas, Num. 5, 23. אַחֲרֵי כֵתְבֵיךָ
וְאֲחֵיךָ et vos scribetis terram, Jos. 18, 6. וְכָתֹב
וְאֲחֵיךָ et describent eam, Jos. 18, 4. Ex Pahel Part.
אֲחֵיךָ בִּיה חֲשִׁבְנֵיךָ בִּיה חֲשִׁבְנֵיךָ in quo descripterunt
supputationem omnium saeculorum, Ps. 87, 7. Ith-
pahal et Ithpahal כָּל דִּי פִקֵּד et perscrip-
tum fuit juxta omne quod mandavit Haman, Esth.
3, 12. מִרְדֵּי עַל שֵׁם מִרְדֵּי ut adscriberetur pro-
pter nomen Mardochei, Esth. 2, 22. אֲחֵיךָ אֲמַלְתִּי
qui scriptus est propter me, Ps. 40, 8. Part. אֲחֵיךָ
quod scriptum est nomine regis, Esth. 8, 8. וְהָיָה קֵל דְּבִירָה מִפְּתָחֵיךָ עַל חֲרִין לֹחֵי
fuit vox sermonis illius scripta in duabus tabulis, Deut.
5, 22. in Jon. Fut. וְכָתֹב בְּגִירִין דְּפִרְסָי et scriba-
tur inter decreta Persarum, Esth. 1, 19. חֲתָכָה
חֲתָכָה וְכָתֹב צִלְתָּה רָא לִדְר בְּחָרִי scribatur precatio haec genera-
tioni posterae, Ps. 102, 19. וְכָתֹב לֹא יִחְתָּכָה וְעִם צִדִּיקָא
et cum iustus non scribatur, Ps. 69, 29. יִכְתֹּב מִלִּי
ut scribatur verba mea, Jobi 19, 23.

כְּתִיב scriptum. Est Participium Pehil sive Pa-
hul. Masorethæ ad diversitatem scriptionis alieu-
jus vocis Biblicæ indicandam usurpant et vocem in
margine scriptam vocant כְּתִיב scriptum: vocem
autem, quæ pro scripta in textu legenda, vocant
קָרִי lectum. Hinc ap. Tos. סופרים ועיטור סופרים
מקרא סופרים ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני
i. e. lectio Scribarum, ornatus vel ablatio Scribarum, le-
cta et non scripta; scripta et non lecta, traditio
Mosis sunt ex monte Sinai, Ned. 37b.

scriptum, scriptura: versiculus sacrae scripturae: שני הכתוב כמו שאתה הכתוב *sicut dicit Scriptura:* שני הכתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי
i. e. duae scripturae, duo versus negant se invicem
(i. e. pugnant inter se), donec veniat versus tertius,
qui scilicet eos conciliat.

כתב *scriptum, scriptura*, in Daniele saepe: כחב *cujus non est descriptio*, Esr. 7, 22. כחב *secundum praescriptum libri* Mosis, Esr. 6, 18. Fem. *qui legerit scripturam* hanc, Dan. 5, 7. כחבון *non poterant*

¹²⁷⁾ Litera Resch inserta est ex more aramaeo.

128) Gr. κρίστος *cistus*.

129) Gr. κισσός, cissos.

^{129a}) i. e. apti sunt ad terminum *mixonem*, quae עירובי תחומין vocatur.

inter te et inter urbem, Ez. 4, 3. ומשח פתחא דביחא. Ez. 41, 5. עליה et dimensus est parietem domus, Ez. 41, 5. עליה coenaculum parietis parvi, IIR. 4, 10. וירא domus ejus erat in pariete muri, Jos. 2, 15. אבנא מפחלא צורה. quia lapis ex pariete clamat, Hab. 2, 11. Pl. ביתא בכחלי שורא et plaga illa fuerit in parietibus domus, Lev. 14, 37. Emph. כחא עד פוחליא usque ad parietes, IR. 6, 16. כחא כחא sicuti sculptum erat in parietibus, Ez. 41, 25. Cum aff. פחלוי וירא et parietes ejus, Exod. 30, 3. Ap. Ros. אוניא לכותל aures sunt parietis, Ber. 8b.

מחא כחא: macula: כחא sicut nota, signum maculae, Jer. 2, 22. Pl. פחמים.

אם יהיון maculatum, maculosum. Plur. פחמים si fuerunt peccata vestra maculata instar tincturae, Jes. 1, 18.

חכסיה הנכתא: operculum vasis: כחא כחא operiet illud operculo, Beza 30a. אפוסיה. quum nutaverit operculum in ore vasis, Bb. 26a. Sic legendum juxta quosdam Num. 31, 23. in Jon. כחא כחא pro כחא כחא.

בלבש כחא: linum, linteum, linteamen כחא חוטא דכתא. linum, linteum, linteamen כחא in veste lini, linea, Lev. 13, 47. חוטא דכתא de semine lini, Gen. 4, 3. וכתא ושערא לקו. linum et hordeum erant percussa, Exod. 9, 31. חוטא וירא cingulum linteum, Jer. 13, 1. וכתא ונעולין. et linum in culmos creverat, Exod. 9, 31. כחא sicut linum, Jud. 15, 14. כחא לכתא lini aut lanae, Lev. 13, 48. Ap. Tos. commendatur רמיהא כחא linum Romanorum, Chol. 84b. Bm. 29b. R. Jochanan dixit, si alicui reliquerit pater numos et velit dilapidare illos, vestiat se כחא כחא vestimentis lini, utatur vasis vitreis et conducat operarios ac non sedeat cum ipsis; nempe כחא רמיהא ex lino Romano etc. Gl. pretium illarum (vestium) erat carum et cito consumebantur.

כחא מנפץ פשחים, excutiens linum, Kil. c. 26.

כחא כחא: tunica, indusium: כחא כחא et intinxerunt tunicam in sanguine, Gen. 37, 31. כחא כחא tunica polymita, ibid. v. 23. כחא כחא indusium ex lana purpureae, Esth. 8, 15. כחא כחא tunica ocellata, Exod. 28, 4. כחא כחא tunica filii tui sit, Gen. 37, 32. Cum aff. כחא כחא juxta indusium meum cingit me, Job. 30, 18. et induam eum tunica tua, Jos. 22, 21. et exuerunt Josephum tunica sua, Gen. 37, 23. Pl. כחא כחא tunicas byssinas, Exod. 39, 27. Aff. כחא כחא et asportaverunt eos tunicis suis, Lev. 10, 5. Ap. Tos. כחא כחא כחא כחא ne existimes, quod invertant (buccinam) sicuti invertitur indusium, Rh. 27b. כחא כחא

tunica, membrana in qua situs est pulmo, Chol. 46a.

מחא כחא כחא: indusium lineum: כחא כחא כחא לרכוכי בשבחה quorsum defricandum indusium in die Sabbathi? ad mollius reddendum indusium. Nam post lotionem durius est et riget nonnihil, Sab. 140a. כחא כחא כחא כחא.

למפלח קרמיה כחא: latus, humerus: כחא כחא ad serviendum ipsi humero uno, unanimiter, Soph. 3, 9. כחא כחא in humero portabunt, Num. 7, 9. כחא כחא על כחא כחא super humero portabis, Ez. 12, 6. Cum. aff. כחא כחא humerus meus de scapula sua decidat, Jobi 31, 22. Plur. כחא כחא כחא super humeralia amicali, Exod. 28, 12. כחא כחא כחא super duos humeros suos, Exod. 28, 12. כחא כחא כחא portant eum super humeris suis, Jes. 46, 7.

Ap. Tos. metaphorice usurpatur pro racemis uvarum, dense, spisse e scapo uvae pendentibus et oneris instar sibi invicem incumbentibus, Pea c. 7. Zinden germ.

כחא כחא: bajulare, humeris ferre: כחא כחא humeris portavit ingredienti, humeris portavit egrediens, Sab. 119a. Bk. 31a. כחא כחא cum ferrent eum humeris in die Sabbathi, Joma 87a.

כחא bajulatio, portatio in humeris, Bm. 68b.

כחא idem: Item onus quod bajulatur.

כחא bajulus, Kel. c. 26. כחא כחא merces bajuli, Bm. 68.

כחא לי ועיר expectare, praestolari. Imper. כחא לי ועיר et legem ejus insulae expectabunt, Jes. 42, 4. Aphel Part. כחא כחא et non praestolatur, Mich. 5, 7. Fut. כחא כחא expectabunt, Jes. 51, 6.

Secundo כחא כחא hebr. coronare. Ap. Tos. כחא כחא consulamus, quaeramus coronantem, h. e. principem Rabbinum, קאסטור, promotorem, Erub. 53b. Appellabatur ita, quia dabat potestatem alios promovendi et Rabbinum titulo donandi.

כחא כחא: corona, cidaris, diadema: כחא כחא et diadema laudis, Jes. 62, 3. כחא כחא auferte coronam, Jer. 48, 9. Pl. כחא כחא et emphat. כחא כחא et coronae, Jer. 48, 9. Rabbinum apices, virgulas supra literas notatas, maxime super septem, שבעתו, vocant כחא כחא et כחא כחא virgulam unam ornatus causa notatam. Vide ון.

כחא כחא: palma, figura palmae. Pl. כחא כחא Regia reddunt capitella, et sic quoque Kimchius. Resp. hebr. כחא Ez. 40, 16. et 41, 18. 19.

כחא כחא: contundere, pro hebraeo כחא, ita ut Chaldaismus in mutatione ש hebr. in ח chaldaicum, hic sit inversus: Part. כחא כחא oliva

111) Ar. כחא. Cf. praeterea gr. tunica, quod teste Jos. Flavio (Ant. lib. 3. c. 8.) Graeci a Judaeis sumpserunt.

munda contusa, Exod. 27, 20. והיות כחש כל יומא et fui contusus tota die, Ps. 73, 14. Pl. כחשי חמר contusi vino, Jes. 28, 1. Fut. ויחכוש מינה et contundes ex illa, Exod. 30, 36. Jon. Ithpe. ויחכוש מלכא et fuit percussus, contusus rex Aegypti, Exod. 2, 23. in Jon. Part. לא מתכחשן non contunduntur, percutiuntur, hebr. יגעו, Ps. 73, 5. Ap. Tos. olivae contusae, Terum c. 4.

II. *contendere, luctari, rixari*. Praet. ואתחבש et certavit, luctatus est, Gen. 32, 24. Inf. באחכשתייה dum luctaretur cum ipso, Ibid. v. 25. in Jon. Ap. Tos. אחיה ר' יוסי הוה מכחש עם אחיה uxor R. Josi erat contendens, rixans cum ancilla ejus, Br. par. 48. in princ. Gl. מריכו ומחקוטוטו. Sic חמת חרין מכחשן דין עם דין ולא יהבית שלמא בתירון vidi duos contententes inter se et non feci pacem inter ipsos.

contusio, percussio, plaga: מכחש סגורו plaga leproae, Lev. 13, 9. אחריפך מכחשא conversa fuerit plaga illa in album, Ibid. v. 16. Pl. מחיה אין מחיה ליה לשטיא בכתחש si percusseris stultum plagis, Prov. 27, 22.

vas, in quo primum leviter traduntur olivae, antequam ad torcular deferantur. Vide Tah. c. 9. sect. 5. in Ar. כופש adducit כופש.

tundere, contundere, conterere, hebr.

contusum, vulnus aut tumor ex contusione aut compressione, ut solet fieri in dorso equorum camelorum ex oneribus. Unde כרי ליתן דכש על הכחיה mel, ut imponat illud super contusionem aut compressum vulnus, sc. cameli, Sab. c. 8. initio. mel quod acescit ad quid utile est? ad contusionem cameli, Sab. 156.

frustula lintea mollia, quibus aliquid obstruitur, Jeb. 102b. Item *deliciae minutae*: וראה אותם מוכרין מיני כחיתין Jalkut Thil. 94, 4.

sponte-natum, vel crescens. Vide sup. in כוח. כחיי מלאכיא Pl. *secta, caetus, caterva, turma*. Pl. *turmae angelorum*, Job. 1, 6. et 38, 7. et Ps. 29, 1. et Exod. 33, 23. Jon. ארבע כחין אתעכידו בני ישראל. *sectae factae sunt Israelitae, in quatuor sectas divisi fuerunt*, Exod. 14, 13. Jon. Ap. Ros. ingrediebatur caterva prima: dicunt etiam femin. כחה plur. כחות: ut כחות פתח פתח agni paschales ecclesiae mactabantur per tres catervas, sive caetus: ארבע כחות אין מקבלין פני שכינה כח הליצים וכח חניפים וכח שקרים וכח caetus non digni sunt majestate divina; caetus derisorum, caetus hypocritarum, caetus mendacium, et caetus calumniatorum, Sota 41a.

Abbreviaturae literae כ.

כ"א *sed nisi* כי אם כ"א.

2. *quisque, unusquisque, unumquodque*. Cum servilibus, כ"א in unoquoque, ויחך et in unoquoque.

3. *sic dicit*. Pro כן potest etiam dici כן vel כן, et pro pluraliter אמר.

omnibus ejus pax sit. כ"א ליש. Pax i. e. salus, *omnes ejus domesticos, saluto*. In Epistolarum exordiis, tum etiam inscriptionibus, ea uti solent. In fine aliquando additur רב pro plurima, aliquando י"ר et salus plurima; ubi salus idem quod prosperitas. Vide nostras Epistolas Hebraicas.

sic ajunt Rabbini nostri: כ"א דרשו. כ"א saepe explicatum.

sacerdos magnus, pontifex summus. כ"א. Interdum imponitur כ"א; ut כ"א filia sacerdotis magni, Talm. Addunt כנסת גדולה magna. Dubito: nam id semper observavi cum articulo efferri, הגדולה.

sicut dicit, sc. scriptura. כ"א.

omnis res, omne verbum, omne.

sicut dicitur, sc. in Scriptura. Sic כ"א. Aliquando notatur inserta litera כ"א Zohar, vel כ"א כ"א sicut dicitur aut כ"א כ"א sicut diximus, et tunc nota-

tur unica tantum virgula ad finem: vel כ"א דאמר כ"א juxta hoc quod dicis.

sicut dicunt, sc. *Rabbini nostri*, כ"א דרשו. *faustae memoriae*. כ"א saepe expositae. כ"א idem quod כ"א.

sacerdos vulgaris, plebejus, idiota. כ"א. graeco ἱερέως, in Tg. et apud Rabbinos omnes, pluraliter הדייטין et הדייטות.

2. *sic, ita est*. Elias in Fragmentum Tabularum scribit, Masorethas sic annotare ad vocem, quae specialem aliquam anomaliam aut formam irregularem habeat in vocali aliqua vel accentu. Adducit duo exempla, ad quae glossam Masorethicam, ut ipse citat, adjectam non video. Observavi autem saepe, integre scriptum כ"א, ut ad vocem ד"א, Gen 18, 18. annotatum, כ"א sic est cum accentu Darga. Nam alias כ"א valet numerum 25. ut ad vocem ד"א Gen. 14, 16. ascriptum כ"א, i. e. 25. locis reperitur.

3. *nam sic, quomodo enim*: Zohar.

4. *solum gloriae*: Cabal,

sic ipse dicit. Pro כן dicitur et כ"א: cum כ"א כ"א et sic ipse dicit. Frequens in Medrasch Tillim et aliis Medraschim.

חבטים *sicut exponunt, sequi solet* כמו שדרשו: כמ"ש

٧١

1) Ḥ Hebraeis et Chaldaeis, Ḷ Syris et Ḷ Arabibus duodecima litera alphabeti hebr. et chald. est in numeris *triginta* designans. In pronuntiatione graeco λ respondet, et inde cum liquido γ saepe commutari solet. Cetera de usu ejus multiplici vide *gramm. chald.*

super eos qui utuntur, adjuvantur labore, molestia, Jes. 31, 2. Per apocopam בְּלִיאוֹ לא בעמל ולא בְּלִיאוֹ non per molestiam, neque per defatigationem, Jes. 40, 28. Cum aff. דְּרִאֲרֵךְ וְכָל לִיאוֹתָיָהּ fructum terrae tuae et omnem laborem tuum, Deuter. 28, 33. וְשָׂבוּן יֵה כָּל לִיאוֹתָיָהּ et capient omnem laborem tuum, Ez. 23, 29. וְיֵה כָּל לִיאוֹתָהּ et omnem laborem ejus, Jer. 20, 5. וְלִיאוֹתָיָהּ et laborem vestrum in id quod non saturare potest, Jes. 55, 2.

II. Munsterus ait, in Commentariis Rabbiorum etiam esse *renuere, recusare, nolle*. Non puto sic unquam usurpari: sed Munsterum suspicor respexisse ad Chaldaic. sive Talmudicum לאו i. e. non: unde praeccepta non, i. e. quae volunt aliquid non fieri, praeccepta negativa, prohibitiva, ut non occides etc.

לאו angelus, nuncius, legatus: הא מלאך שלח מלאך, Exo. 23, 20. וְהָיָה דִּין מְלָאָךְ קָרִיב בֵּיהּ et ecce angelus texit eum, IR. 19, 5. מְלָאָךְ דְּמוּחָא et non videbit angelum mortis, Psal. 89, 49. מִן קְדֻמוֹי מְלָאָךְ מוֹחָא ab ipso mittitur angelus mortis, heb. דָּבָר pestis, Hab. 3, 4. Vide et Ruth. 4, 22. et infra in יהוה רשועא לְמַלְאָךְ מַחֲבֵל מוֹחַ et non dedit potestatem angelo vastatori, perdenti, Cant. 2, 9. Sic IIS. 24, 16. כַּמְלָאָךְ sicut angelus domini, IS. 29, 9. Cum aff. יֵהָב מְלָאָךְ קִדְמָךְ ibit angelus meus coram te, Exod. 23, 23. מְלָאָךְ מִשְׁלַח mittet angelum suum, Gen. 24, 7. Pl. מְלָאָכֵי וְעָלוּ חֵרֶץ מְלָאָכֵי וְיָמָר יֵי לְמַלְאָכֵי et venerunt duo angeli, Gen. 19, 1. לְמַלְאָכֵי וְקוֹמֵי דְאַחֲבָרֵי בֵּינָם חֲנִין לְבְרִייתָא עֲלֵמָא angelis qui serviunt coram eo, qui creati sunt in die secundo creationis mundi, Gen. 1, 26. in Jon, Cum aff. מְלָאָכֵי יִפְקֹד עָלֶיךָ angelis suis mandabit de te, Ps. 91, 11. Quod Prophetas vocentur angeli, vide Vr. a. 1. ab initio. In TH. Rh. ab initio scribitur: nemina mensium et angelorum ascendisse cum Judaeis ex Babylonia; ut מיכאל גְּבַרְיָאֵל, Caeterum decem numerant Hebraei nomina angelorum in Scripturis: animalia, אֲוִפִּינִים, rotas, אֲרֵלִים, potentes, שְׂרָפִים, חַשְׁמַלִּים, כְּרוּבִים, בְּנֵי אֱלֹהִים, מַלְאָכִים et אֲשֵׁרִים: Maim. in הלכות יסודי חורוה cap. 2.

מַלְאָכֵי angelicum. Fem. מַלְאָכֵי וְכִמְלָאָכֵי מַלְאָכֵי dignitas divina aut angelica.

Rabbini: אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות ולא שני nunquam angelus unus obit duas legationes, nec unquam duo angeli obeunt legationem unam.

מַלְאָכֵי opus, ars, artificium: מַלְאָכֵי opus ingeniosum וכי מַלְאָכֵי magnum est opificium etc. Vide in גל supra: דְּמוּחָא diligenter opus, Avoth. c. 1. Praeceptum quod honestus labor et opificium commendantur: בעל dominus operis, i. e. opifex, artifex. Hinc

ap. Ros. רבים מחכמי ישראל היו בעלי מלאכה multi ex sapientibus Israelis artifices fuerunt. et artem aliquam exercuerunt, ne opus haberent donaria accipere ab hominibus vel ex fisco ecclesiastico ali. Vide Abarbenelem in Av. 35a. et Drus. Act. 18. היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית dies brevis est et opus multum (ars longa) et operarii pigri, merces magna et paterfamilias urget, Av. c. 2.

מַלְאָכֵי artificialis. Femin. מַלְאָכֵי substantia ipsarum naturalis est non artificialis, More lib. 1. c. 66.

מַלְאָכֵי idem: צורה המלאכיים forma artificialis, More lib. 1. c. 1.

לֵב nom. propr. loci, Mk. 11a. Aliud exemplum citat B. Ar. ex Kid. 72a. sed illic hodie non legitur. Alio sensu vide infra לֵב.

לֵב cor, animus: וְלֵב אִישׁ יָדִיב לֵיהּ et cor hominis datum fuit ei, Dan. 7, 4. וְכָל לֵב et corde perfecto, Jes. 38, 3. לֵב et stupore cordis, Deut. 28, 28. וְשִׂפְרוּת לֵב et hilaritate cordis, Ibid. v. 47. וְכַחֲרִיצוֹת לֵב et in rectitudine cordis, IR. 3, 6. בְּקִשְׁמוֹת לֵב in integritate cordis, IR. 9, 4. אִישׁ חָכִים לֵב sapiens corde, Jobi 9, 4. בְּרִירֵי לֵב puri corde, Ps. 73, 1. לֵב עֹקְמָנָא cor perversum, Ps. 101, 4. בְּלֵב דִּימָא cor gaudens, Pr. 17, 22. לֵב דִּימָא cor maris, Jon. 2, 4. לֵב דִּימָא sicut cor Davidis patris ejus, IR. 11, 4. Aff. בְּקִשְׁמוֹת לֵב in integritate cordis mei, Gen. 20, 5. בְּלֵב דִּימָא fregerunt cor nostrum, Deut. 1, 28. לֵב בְּכָל לֵב toto corde tuo, Deut. 4, 29. נִטְרָנָא בְּנִיחָא דְלֵב custodi illa in medio cordis tui, Pr. 4, 21. מְלָכֵי et ne recedant e corde tuo, Deuter. 4, 9. וְחִסְרִין בְּלֵב et dices in corde tuo, Jes. 49, 21. טַפְשׁוֹת לֵב וְרֵמוּבֵיטִים, auferetis stultitiam cordis vestri, Deut. 10, 16. דִּלָּא יֵרוֹם לֵב ut non efferatur cor ejus, Deut. 17, 20. לֵב דִּי הוּא עִם quod fuit cum corde ejus, IR. 10, 2. בְּכָל לֵב בְּכָל לֵב tum frangetur cor eorum stultum, Lev. 26, 41. Pl. דָּאֵת לֵב בְּכָל לֵב quod tu probas corda, Jer. 12, 3. Cum aff. בְּלֵב דִּימָא et rectis in cordibus suis, Ps. 125, 4. Ap. Tos. לֵב דִּימָא כַּחֲחוֹ שֶׁל אֱלֹהִים וְשֶׁל אַחֲרֵיכֶם כַּחֲחוֹ cor priorum fuit sicut ostium porticus (quod erat 20. cub.) et cor posteriorum sicut porta templi (quae erat 10. cub.) nos autem sicut foramen acus sartoriae priorum, Erub. 53a.

לֵב juxta mentem, juxta sententiam: vel simpliciter, juxta secundum.

זכרים יוצאין לבובין: לֵב conjunctus, copulatus: אֲרֵיטֵים עֹשִׂים כּוֹפֵלִים, Sab. 52b. in Misna. Quidam explicant, muniti circa cor, ne a lupis laedantur.

² Ar. אֲדָהֵסִי אֲדָהֵסִי firmus, appactus fuit. Item in Talmude pro findere in regione cordis, quasi de nomin. a nomine לֵב cor, sumitur. Hinc pelles victimarum idolocarum לֵבִין vocant, quia ethnici fissa pelle in regione cordis intestina victimarum evellere idolisque sacrificare solebant.

tur: pellis copulata, adjuncta, alligata cordi, As. 32a. Hinc alii hauserunt לב vel לב esse *munitum circa cor*. Sic hebr. לבבתי copulasti, adjunxisti me tibi, Cant. 4, 9. juxta quosdam.

לבב *animare, animum addere, animosum reddere*: et animat eum contra leonem, sc. pugnandum, Br. s. 77.

לבב *germinare, vigere, florere*: Part. ולב לבב et omne germen ejus quod gemit, Ps. 1, 3. Neb. לבב producet fructus, Ps. 92, 13. Neb. בדרת בית אלחנא ילבבון in atris domus Dei nostri germinabunt, florebut, Ps. 92, 14. et ex terra alia progerminabunt, Jobi 8, 19. Huc forte revocandum, vegetos, cordatos nos praebeamus contra eos, et confundamus ipsos, vel vociferemur, clamorem, tumultum bellicum excitemus, Exod. 14, 13. in Tg. Jon. ubi Tg. Jeruschalmi לבב, quod idem per commutationem et ו. Ithpa. Partic. וכן עפרא אחרון ילבבון quando germinant improbi, Ps. 92, 8.

לבב *germina, surculi, flores*, Ps. 1. ut ante. כל לבבין דפרחן sicut surculi qui florent, Jes. 53, 2. פלבבין produxit germina, Gen. 40, 10. פלבבין sicut flores herbae, Jes. 44, 4.

לבב *conjungere, connectere*. Ithpahal אלהבבון *conjugi*.

לבב *lunctura, additamentum, appendix, idem quod alias* סניף, Erub. 4b. et 9a. Suoca 7a.

לבב *vinculum, ligamen, vitta, fascia*. In TH. רב הווא חורי לאחוריה דרש נלווא: Raf Huna docuit uxorem Aechmalotarchae addere ligamina aurea capiti suo. Ibidem in Ber. cap. 2. וכן חורי חבין קנקני וכן חורי חבין קנקני vendidit boves suos et aratra sua, factusque venditor fasciarum infantum. Sic in Midr. Echa c. 1, 16. ubi gl. dicunt, לבב sunt ea שמלפפין בהן החינוקות כשרן קטנים quibus invol-

vunt infantes parvulos, fasciae, cunabula, crepundia.

לבב *genus pani vel vestis, germ.* פלל, Ital. *foltro*, ut est in Aruch. Hinc ap. Tos. אסורין אסורין, Kil. c. 9. Gl. explicat טויה וארינה nectio et textura. In Targ. Jon. ברדיה או בלדיה in glabritie aut villositate ejus, Lev. 13, 55.

לכורקין vel לוכורקין *asinus Lydus, qui a magnitudine et fortitudine commendatur*. Ap. Tos. נחא egredi potest (sc. die Sabbathi citra ejus violationem) camelus cum capistro et dromas femina cum annulo et לוכורקין cum freno, Sab. c. 5. in Misna. Bartenora scribit: לוכורקין est *asinus e terra Lud: hi enim fortiores sunt et duriores, majorique custodia opus habent quam asini ceteri in terra habitabili*. Rambam: לוכורקין est *species asinorum non mansuetorum, intermedia inter asinum sylvestrem et mansuetum*. In Kil. c. 8. לא את הלכורקין לנמלים non conjunguntur cum camelis; Bartenora et Rambam hic iterum notant, esse *speciem asinorum e terra Lud, similesque esse camelis*. In Gem. Talmudis Hierosolymitani scribitur, esse *asinus Lybios i. e. Aegyptiacos, vide illic*.³ Beal Aruch citat etiam ex Tg. Hieros. Gen. 32, 15. לכורקין עשרא. Illic nunc in nostris libris legitur in Jonathane עשרא וילוקרין עשרא וילוקרין דקין עשרא. Respondet autem Hebraeo פוללו pullos asinorum.

לכה *flare, sufflare, flatu excitare ignem*: אחד לכה הווא חורי לאחוריה דרש נלווא: si veniat unus et sufflet ignem, sufflans reus est de incendio הווא חורי לאחוריה דרש נלווא: si sufflaverit ventus ignem, omnes liberi sunt de incendio, T. Bk. 59b.

לכוי *flatus, exsufflatio*: אמר לכוי כדי לכווח: si in flatu ejus fuerit potestas ad exsufflandum vel accendendum eum, scil. ignem, fol. seq. in Gemara. Sic volunt esse לכוי in flatu ignis, i. e. igne exsufflato, Exod. 3, 2.

³ Proprie *adhaerens* (a verbo praec. לבב) *convolutus*, arab. لَبَّابٌ herba scil. arbori adhaerens eamque ascensu suo comprehendens, uti sunt hederæ et quæ ad genus convolvulorum (ἑχμαροεργπφανζεν) pertinent herbae vel plantae. Cui generi vero quia est incrementum celerrimum hinc ad omnes plantas celeriter crescentes (לכלב) translatus est; item verbum denomin. לבב factum est pro *celeriter germinare, alacriter florere*.

⁴ Ar. لَبَّא *adhaesit* (aff. verb. לבב) propr. *terrae*, quo in usu huic verbo saepissime occurrimus. Dein ad omnem adhaerendi vel cohaerendi modum translatus est, sive res aliqua terræ, sive alicui alii rei adhaerēt, uti est in *vinculo* (ליבא) et in *additamento* quovis (לכוי), sive partes inter se cohaerent, („sine nectio et textura“) uti est in illo genere panni, de quo paulo post in לבב.

⁵ Hi Talmudici Hiers. scil., literae ל, illi Babylonici quidem literae כ rationem habere nequeunt, qua de re ego vocem לוכורקין, ut est in TH. ad nomen terræ Lybiae vertere syllabamque וקס graecam existimare malim τοξος (Conf. nomen מבוקס gr. εὐτοξος) *partus* (in usu est de bestiis: apud Diog. L. 4. 35. Eur. Cycl. 162.), ut asinum stirpis Lybiae (ὑβιφίφας ἵππος) denotet. Videantur quæ ad vocem לוכורקין (supra p. 189. n. 78) scripsimus, quibus haec addenda nobis videntur: ut plerumque error comitatus erroris esse solet, ita et in voce לוכורקין litera Jud mendose orta est ex Wav, quia lexicographi libellariive per Mem lubdekum legerunt, et inde quasi forma pluralis esset, per Jud, lubdekim scripserunt. Formativa enim syllaba יס (is) in Talmude nec nisi ririssima et me sciente omnino in usu non est.

ne putrescant ex humore terrae, Kel. c. 18. Item *instrumentum quo contunditur et purificatur hordeum*, Br. s. 38. in princ. Item מלכנות של פחרים explicatur in Bb. 69a. המזוח סביב שעשין סביב המזוח *ornatus quem faciunt circa postes januarum superius et inferius*: Sic mox חלונות של מלכנות: et paulo post, ברעין המטה של מלכנות tabulae pedum lecti, ut antea.

לבם. Hinc Pl. העושה כלבים qui operatur in ficubus, Mas. c. 2. Glossa ait esse *speciem ficuum parvorum*, seu *nilum*.

לבם le bes. Sic adducitur in Aruch: in Talmud hodie legitur cum ד.

לוקו, hinc לבקן quod vide in לבק.

לבנא, Liburnae, *Liburnicae, naves levitate et celeritate praestantes*. Talibus Liburni populi in Illyrico olim usi, cum mare Ionium et insulas praedarentur: unde Romani naves veloces appellarunt Liburnicas. Hinc author paraphraseos Hierosolymitanae ea quoque voce usus Deut. 28, 26. בלבנא, pro quo Jonath. בלפנא, Onkelos בלפנא in navibus. Legitur et Num. 24, 24. in TgH.

לבנא *ventralia*, siquidem idem est quod hebraeum מטפחות, pro quo ponitur, Jes. 3, 22.

לבנא *princeps custodum, satellitum*: רמו annuit satellitibus suis, et confoderunt eum, gl. ראש השומרים, Jalkut in Leg. f. 309d. משל ללבריון שרם איקון של מלך simile hoc est satelliti, qui lapidavit imaginem regis, Jalkut in Esth. 9, 1.

לבש *inducere, vestire se, indutum esse*. Praet. לבש *induta fuit caro mea vermibus*, Jobi 7, 5. Femin. לבשת ית געון induit Gedeonem, Jud. 6, 34. et לבשת לבשי ארמלחה et induit vestimenta viduitatis suae, Gen. 38, 19. וכחא לבשת justitiam indui, Jobi 29, 14. Part. לבשן *indutus fuit*, IS. 17, 5. et lorica squamarum ipse indutus fuit, IS. 17, 5. Plur. לבשן *indutus vestimentis*, Ez. 9, 5. Plur. לבשן *et lana munda vestimini*, Ez. 34, 3. Fem. לבשן בנת מלכא כן sic induuntur filiae regis, IIS. 13, 18. Pehil plur. לבשן הוה ודורחא induiti erant coccineis, Pr. 31, 21. Infinit. לבש *et operimentum ad induendum*, Gen. 28, 20. Imper. לבש *tu autem indue vestes tuas*, IR. 22, 30. Fem. לבשת כען לבשת אבא et indue nunc vestimenta luctus, IIS. 14, 2. Indue te robore tuo, Jes. 52, 1. Pl. לבשן סרינא non indues heterogenea, Deut. 22, 11. לבשן על כסריה et femoralia byssina induet super carnem suam, Lev. 6, 3. Cum aff. לבשן *septem diebus induet illas*, Exod. 29, 30. לבשן בהחא וכסופא

induentur pudore et ignominia, Ps. 35, 26. Aphel Praet. לבשן אלהש אלהש יי עושנא celsitate induit est, induit dominus robur, Ps. 93, 1. Cum aff. לבשן *induit me vestibus redemptionis*, Jes. 61, 10. ואלבשן et vestivit eos, Gen. 3, 21. Fem. לבשת על ידו *induit super manus ejus*, Gen. 27, 16. לבשן *laudem et decorem induisti*, Ps. 104, 1. Cum aff. לבשן *vestisti me*, Job. 10, 11. ואלבשן יתך et indui te justitiis, Zach. 3, 4. Part. לבשן *qui induebat vos*, IIS. 1, 24. Fut. לבשן *et sacerdotes ejus induam vestibus salutis*, Ps. 132, 16. לבשן *ut induas collum ejus robore*, Jobi 39, 19. ובושח נלבש ניוסא et vestibus laceris induet se dormitatio, Prov. 23, 21.

לבש *vestimentum, indumentum*: לבש ארגנא *vestimentum purpureum*, Esth. 6, 8. hebr. לבש *vestimentum regium*. Sic v. 9. 10. 11. לבש *vestitus vestimento sacci*, Esth. 4, 2. לבשן *sicut vestimentum ignis inter ligna*, i. e. focus, vasculum in quo fovetur ignis, Zach. 12, 6. Cum aff. לבשן *vestimentum meum*, Jobi 30, 18. לבשן *agnos pro vestimento tuo*, Pr. 27, 26. לבשן *vestimentum ejus*, Jobi 41, 4. לבשן *erit purpura bona vestimentum ejus*, Gen. 49, 11. לבשן *robur et decor vestimentum ejus*, Pr. 31, 26. לבשן *et purpura et argentea et purpura est vestimentum ipsorum*, Jer. 10, 9. Plur. לבשן *et induet vestes alias*, Lev. 6, 4. Constr. לבשן *vestimenta absolutissima*, Ez. 23, 16. Cum aff. לבשן *dividunt vestimenta mea*, Ps. 22, 19. לבשן *tetigerunt vestimentis suis*, Thr. 4, 14. Rabbini et Talmudici etiam feminino utuntur: unde לבשת dicitur quasi בושח לא non pudor: vestiendo enim et tegendo facit, ut hominem nuditatis suae non pudeat, Sab. 77b. Deinde metaphorice est *folliculus, theca vel siliqua leguminum et frumenti*: לבשן *et spicas recens cum gluma sua, vel folliculo*, hebr. לבשן, IIR. 4, 42. Talm. השררה של שבולח והלבש שלה culmus tritici et folliculus sive vestimentum ejus, Okez. in princip.

לבש *vestiarius*: פנחם המלכש Pinchas vestiarius; qui scil. sacerdotem summum, cum sacra faciebat, induebat et exuebat, vestiumque curam gerebat, Schek. c. 5.

לבש *indumentum, tegumentum*: הלבשן *indumentum carnis*. Sic loquuntur aliquando de humanae naturae Christi assumptione.

לבשן vide in litera ה.

לבנא *tunicae species, qua primus Adam, juxta quorundam sententiam, fuit vestitus*, Br. s. 20.

7) B. Ar לבשן legit quasi Lamed sit praefixum. Num forte conferri potest cum pers. بَرَنَك superponere (vide Cast. lex. pers. p. 119), ut amiculum, vestem superiorem ceterisque vestibus superpositam denotet? Mussafia de voce לבשן graecam esse dicit.

in fine. Forte est a gr. *λάγως lepus*, vel *λαγῶος*, aut *λάγειος leporinus*, quasi dicas, ex *pelle leporina*. In Jalkut in Leg. f. 293b. legitur לגנא pro *specie restis*, et videtur ibi ל esse servile. Vide etiam infra in לגנ.

לגנ⁸. Inde verbum geminata prima radicali, לגנ⁹ *irrisit, subsannavit, jocatus est*. Part. praes. ולא *irridens* nos in seipso, vel jactans se super nos, Gen. 34, 31. in Jon. Ithpa. Infinit. לא יִרְדּוּ לְגַנּוֹתָא ad irridendum i. e. ut irriderentur mariti ipsorum, Esth. 1, 17. Originem ducit ex hebraeo לעג, littera y in ג commutata. Ap. Ros. iterum מלגלג אומר dicens: ingressus sum os leonis pacifice et egressus sum pacifice, Br. s. 64. Ti. לגנל עליו אורח חלמיר risit super eo iste discipulus, Sab. 30. ואלו הוהא לגנל עליו הוהא risit eum iste Epicuraeus, Bb. 75.

לגנא *flos*: veniunt et comedunt flores sinapi mei, Bb. 25b. Gl. פרחי. Dicitur de apibus, quae ob id ab Ovidio dicuntur *Florilegae*. Author Aruch exponit *granum*, sed eo apes non vescuntur.

לגנ colligere, Talm.

לגנא *furca bidens vel tridens*⁹, qua stramen accipitur et miscetur: במלגנו ונתנו: apprehendunt furcam et colligunt scil. spicas, Sab. 92b. Glossa מסמסין השבילים. TH. Sab. c. 17. Hinc IS. 13, 21. in R. Sal. legendum מלגנו, pro quo in Venetis scriptum מלגו. Perperam alii explicarunt *decacuminare*. מלגו לגנא legata. Vide in אמנ.

לגנא *legio*. Pl. לגיונא legionibus multae, Gen. 15, 1. in Tg. Jon. et Hier. יפקון בלגיונא egredientur cum legionibus, Ez. 30, 9. לאסחחרא ut circumdetur legionibus, Job. 15, 24. Ti. לגיונא legio transiens de loco uno ad alterum, Chol. 123a. המעצר של לגיונא manubrium securis legionum, militum, Kel. c. 29. מלך לגיונא si rex in viam se confert, omnes legiones ejus egrediuntur cum eo, Medr. Tehil. f. 14c. Sic vocatur etiam *una persona, pluribus tamen, veluti Legioni, praefecta, dux exercitus*: וירא אלו הוהא בר נש להוהא לגנא: i. e. vir ille ad istum ducem: וקטלני הוהא: dux iste: שחץ הוהא לגנא: i. e. occidet me dux iste, Zohar in Gen. col. 381.

לגנא *gustare, comedere*. Verbi exempla in Aruch nulla afferuntur. לגנא *gustatio, commessatio*: החניפו לקרח על: adulati sunt Koracho propter negotia commessionis, Sanh. 52a. Ex hoc exemplo Guido et caeteri existimarunt לגנא etiam idem esse quod גדולה לגנא שהרחיקה שתי משפחות *res, negotium*, quia nempe plures adhuc secum habebat.

לגנא *bucca, latus oris unum*. Pl. השוחה מלא: qui bibit plenitudinem buccarum suarum, reus est, nempe in die propitiationis, Joma c. 8. in initio. Vide et in Pes. 107a.

לגנא *plenitudo buccarum, plenae buccae*. Compositum ex מלא et לגנא: ut מלא מלגנא: ut faciant ex eo buccam, Mumpfel. Vide et infra in מלג. לגנא *lagena, hydria*: depone nunc hydriam tuam ut bibam, Gen. 24, 14. in Jon. heb. כך cadum tuum: ולגנא על כפרא: et lagena ejus erat in humero ejus, v. 15. ולגנא וסליקה et implevit hydriam suam et abivit, Gen. 24, 16. Pl. אחחשבו לגנא reputati sunt tamquam lagenae testaceae, Thr. 4, 3. Ap. Tos.: יום שכלאחא: lagena lotionis diurnae, quam repleverunt etc. Erub. 36a. B. Ar. locum huic adducens, ita eum explicat: לגנא immunda quam abluerunt, sed non dum occubuit sol ejus, vocatur יום טבול. Hinc Guido et alii, posuerunt לגנא etiam idem esse, quod *inquinatum, pollutum*. Exstat quoque in adagio veteri, אסחא מלגנא כלגנא קיש קיש קריא, quod vide in חזון.

לגנא *lagena, hydria*: depone nunc hydriam tuam ut bibam, Gen. 24, 14. in Jon. heb. כך cadum tuum: ולגנא על כפרא: et lagena ejus erat in humero ejus, v. 15. ולגנא וסליקה et implevit hydriam suam et abivit, Gen. 24, 16. Pl. אחחשבו לגנא reputati sunt tamquam lagenae testaceae, Thr. 4, 3. Ap. Tos.: יום שכלאחא: lagena lotionis diurnae, quam repleverunt etc. Erub. 36a. B. Ar. locum huic adducens, ita eum explicat: לגנא immunda quam abluerunt, sed non dum occubuit sol ejus, vocatur יום טבול. Hinc Guido et alii, posuerunt לגנא etiam idem esse, quod *inquinatum, pollutum*. Exstat quoque in adagio veteri, אסחא מלגנא כלגנא קיש קיש קריא, quod vide in חזון.

לגנא *lagena, hydria*: depone nunc hydriam tuam ut bibam, Gen. 24, 14. in Jon. heb. כך cadum tuum: ולגנא על כפרא: et lagena ejus erat in humero ejus, v. 15. ולגנא וסליקה et implevit hydriam suam et abivit, Gen. 24, 16. Pl. אחחשבו לגנא reputati sunt tamquam lagenae testaceae, Thr. 4, 3. Ap. Tos.: יום שכלאחא: lagena lotionis diurnae, quam repleverunt etc. Erub. 36a. B. Ar. locum huic adducens, ita eum explicat: לגנא immunda quam abluerunt, sed non dum occubuit sol ejus, vocatur יום טבול. Hinc Guido et alii, posuerunt לגנא etiam idem esse, quod *inquinatum, pollutum*. Exstat quoque in adagio veteri, אסחא מלגנא כלגנא קיש קיש קריא, quod vide in חזון.

⁸) Nonnullis vocem ad gr. *λαλαγέω* vertere placuit. Est vero etymon merum semiticum *لَجَلَجَ*, *لَجَجَ*, cujus origo observante Castello (p. 1864) in *vibrando, huc illuc versando*; unde *לגלג* *irrisit, subsannavit* qs. huc illuc *versavit* in ore suo rem, quam manducaret; item nomen לגלג pro *flöre tenuissimo in aere versante*.

⁹) Supple: qua res dissipatae *colliguntur*, a verbo praec. לגנ *colligere*. Per metathesin literarum hoc nomen hebr. מלג sonat, nec vero verisimilitudine caret, ipsum verbum talm. לגנ per metath. ortum esse ex *abstulit* abripuit. Cf. gr. *ἄρπας ἀρπάγη* *harpago* et pl. *ἀρπάγια* *genus vasis*, quod ad verbum *ἀρπάξω* *aufero*, rapio *vertendum*.

¹⁰) Ar. *لَقِمَ* *celeriter deglutivit, comedit* quid.

¹¹) Ar. *لَقِيم* *quod degluitur buccae instar*.

¹²) Ar. *لَقَمَة*. Pro consuetudine Mussafia vocem meram semiticam ad gr. vertit *λυγμος*.

¹³) Convenit etiam persico *لَگَن* *labrum ex aere, stano vel argento*.

revertere et indue togam tuam, TH. Sanh. c. 2. Gl. כחנח חשוב.

מזה לנינה: *ager cultus, area sativa*: centum areas sativae ex oblatione de frumento, Truma c. 8. Gl. שרה שנוע ערונח: *est* *ager consitus pen areas*.

horrea: על לנין: *tritica in horrea*, Jea. 28, 25. in Regiis. Veneta על ביי super locum incultum. Juxta praecedentem interpretationem caset, *super agrum cultum*.

לגם. Adducitur in Aruch, quod nostri explicant *titubare, balbum esse*. Sed in nostro Talmud pro eo legitur בלשניה היה יונקא ויהי מנחם בלשניה iste puer erat titubans lingua sua, Chag. 15b.

לנש. Sic adducitur hic in Aruch. In Talmud scribitur לכש. Sed in Talmud Hier. Sab. c. 2. ab initio in Gemara, explicatur לכש per לנש.

לדן *herbae nomen, quam R. Sal. gallice vocat אלישנא*, Kethub. 77b. Forte כדב, *ledum, ladum, lada, cisti genus, ladanum*. Vide Thes. Steph. in Indice.

לדנא *vagina*. Respondet hebr. חער estque idem quod נדן, unde factum, per commutationem נ in ד: *recollige te in vaginam tuam*, Jer. 47, 6. וחפוק חרבי מלדנא et egredietur gladius meus de vagina sua, Ez. 21, 3. 4. 5. al. 8. 9. 10. בלדנא *vagina sua*, IIS. 20, 8.

לדק *Laodicea*, TH. c. 3. *Laodiceus*, סנדל לדיק: *calceus Laodiceus*, Kil. c. 26.

לדד *scurra, cavillator, illusor*: et interrogavit illum cavillatorem, illusorem, Schem. rab. s. 30. Glossator scribit, esse *hominem nequam* et esse Germanicum *Sotter*. Possit etiam esse graecum *λοιδος convitiator, maledicus*.

להב *flamma*, Nah. 3, 3. להבי *idem*: בלהבי אשרא: *in flammā ignis*, Exod. 3, 3. in Tg. Jon.

להבי *idem*, Ps. 106, 18.

להבי *incendit, inflammavit*, apud Rabbino: unde quæsitit peccatum innatum incedere eum et facere peccare eum. In Hithpahel נחלהו בלהבי *inflammatus fuit animus ejus ad amorem*.

להב *laborare, defatigari*, idem cum לאה supra. Fut. לא ילהי non defatigabitur, Jea. 42, 4. Ex Aphel וינהי et defatigavit se super eo, hebr. וינהי et extendit se, IIR. 4, 34. 35. Consule hic notas nostras in Targum. בפתגמינו *defatigastis dominum verbis vestris*, Mal. 2, 17. Fut. בפהי *in quo, in quam re defatigavimus nos coram eo*, Mal. 2, 17.

להי *defessus, defatigatus*. Plur. להיין *vos autem defessi et defatigati eritis*, Deut. 25, 18. TH.

labor, molestia, defatigatio.

להט *flammare, ardere*, hebr. In Pihel, להט *inflammare*.

להט *incensus, inflammatus: ardens, libidinosus*: לך להט: *cor incensum*.

להט *incantatio, magia*: והלהט: *magia et necromantia*.

להק *ilaque, quamobrem*, Dan. 2, 6. et 6, 6.

לוי: *ah, utinam et cum interposito נ, לוי*: *utinam sit finis meus*, Num. 23, 10. Tg. Jon. לוי *utinam*, Jea. 7, 7. Interdum praepositur נ vel ה, הלוי, וילוי. Vide Num. 23, 10. in TgH. Num. 24, 23. Deut. 5, 29. et 30, 12.

לוי *exitus sicut introitus*, Joma 87, 1. Vide etiam in seq. radice.

לוי *sibi, ipsi*. Apud Logicos est *praedicamentum habitus*: לוי *praedicamentum sibi i. e. habitus*. in More.

לוי *vide in praeced. rad. et paulo post in לוי*.

לוב *Lub, Lybia: Lybius*. לובי. In Tg. Lybii fuerunt tibi auxilio, Nah.

לוב *asini Lybiani*, Bech. 5b. Per Lybicos autem intelligunt Aegyptios. Vide TH. Kil. c. 8. ubi inter caetera; *Lybia est in occidua Aegypti parte et vocatur Latinis Africa*.

לוב *vide supra in לבב*.

לוג *log, sextarius, mensura liquidarum*, Lev. 14, 12. Vide Lexica hebraica.

לוד *Lud, nom. propr. cujusdam ex filiis Seth*, Gen. 10, 22. Hinc sumitur etiam pro *Lydia*, regione Asiae minoris.

Deinde apud Tos. frequenter ponitur לוד pro *Lydda oppido, non procul distante ab Hierosolyma, cujus mentio Actor. 9*. Vide Schevi c. 9. In TH. Mas. scheni cap. 5. לשון עיסתן ועולות filiae Lyddae depaebant suas pastas et ascendebant Hierosolymam, orabantque illic, et iterum descendebant, antequam fermentarentur. Glossa hoc in dubium vocat, an sic fieri potuerit; quod dicitur מהלך יום מירושלם quod traditio sit, Lyddam iter diei Hierosolyma abfuisse. In Midr. Echa f. 67c. לוד מירושלם ועד לוד *currere fecerunt eam Hierosolyma Lyddam usque etc.*

לוד *Lydius: Lyddensis*. Pl. לודי *Lydii*, Ez. 27, 10. Ap. Tos. חבית לודי vasa Lyddensia, urbis Lyddae, Kel. cap. 2. Aliter מאכל לודים *secunda latronum, tertia haeredum, quarta operariorum, quinta omnium promiscue hominum etc.* Sab. 10a. Gl. לודים *sunt populus*

¹⁴⁾ Conferri potest cum per לָכַת *balbuties*.

^{14a)} Gr. λυγος *salycis genus*.

¹⁵⁾ Legitur in Tg. pro hebr. חממה *butyrum*, estque pers. لَبْوَة *cugulum lactis*. Muss. gr. esse dicit λατος.

73

IV. *Lus, nomen ossis cujusdam in corpore humano*, quod scribunt Hebraei esse incorruptibile, ac propterea ejus beneficio futuram totius corporis resurrectionem. In Br. s. 28. אפילו לח של שדרה etiam שטמנו רק"כ מצין אה האדם לעורר לכוח נסחה *Lus vertebrarum*, unde Deus regerminare faciet hominem in futurum, deletum est, scil. in diluvio. In Zohar in Genesim col. 206. Tradiderunt sapientes: In illo tempore, quod destinavit Deus ad resurrectionem mortuorum, creabit Deus omnibus illis mortuis, qui reperientur extra terram Israël, in reliquis terris, corpora ipsorum sicuti decens erit, דהא גרמא חד ראשחאר ביה בכרנש חחוח ארעא ההוא גרמא גרמא אחעביד כעסה בחסירא ועליה יכנה קב"ה כל גוסא enim os quoddam, quod incorruptum remanet in homine etiam sub terra, illud, inquam, os factum est sicut massa fermenti: et per illud reaedificabit, restaurabit Deus benedictus omne corpus etc. Et col. 324. ברו כהו של אל i. e. filia Dei. Raf Huna dixit, non ita est. Fui quondam in urbibus maritimis et audiui quod vocarint דשררה דהוא גרמא os illud vertebrarum, illud inquam, os, quod remanet incorruptum in homine etiam in sepulchro, ex toto corpore רמא. בחוהל רמא. Quarenti de eo dixerunt, ipse (Bethuel scil.) in principio erat sicut רמא deceptor, et os illud רמא fallacissimum est ex omnibus reliquis ossibus. Traditio enim est: dixit R. Schimeon, os illud quare magis stabile permanet, quam omnia reliqua ossa? propterea quod est fallax, neque percipit gustum alimentis humani, sicut reliqua ossa, et propterea est fortius reliquis ossibus omnibus, et illud futurum est fundamentum corporis, ex quo nempe exstruetur. Haec posteriora citantur quoque in libro Adam Sichli (in explicatione articuli, de resurrectione mortuorum) ex Capitulis R. Eliesaris, et ibidem de hoc osse haec leguntur: *Lus est os spinæ dorsī in homine, quod non comburitur, neque corrumpitur in perpetuum. Est autem radix hujus ossis ex ipso coelo et humectatur rore, quo Deus aliquando in vitam revocaturus est mortuos, tamquam fermento, quod est in massa farinae. Baal Aruch: Lus est os parvum in fine octodecim vertebrarum. Totum corpus hominis putrescit excepto isto osse, estque simile ללח amygdalae. In Vr. s. 18. et Jalkut, in expositione c. 12. Ecclesiastis legitur: Adrianus Caesar interrogavit R. Josuam Chaninae filium, inquit: Unde Deus eriget hominem in saeculo venturo? Respondit, ex osse Lus spinæ dorsī. Unde id sciam, inquit Adrianus? Attulerunt coram ipso os tale et imposuerunt aquae, sed non fuit emollitum: imposuerunt igni, nec fuit adustum: molae, nec fuit attritum; incudi et percusserunt malleo, quo rupta fuit incus, os*

autem nullum defectum sensit. Idem illud extat in Br. loco citato. Vocatur etiam hoc os חרוד רקב, ut est in חרוד.

V. *Lus recedere, deflectere, avertere se.* Hiphil גלו *removere, avertere: גלו aversum, perversum*, hebr. Sic et rabbinice. דבר המלי אה ישראל מאכידו. מרחק. Item *irridere, subsannare, perverse loqui: והיו ישראל מליין עליו* et *Israëlites subsannabant, irridebant eos.* Ex eo quod dicitur, לוח שפחים, Pr. 4, 24. מליין עליה ומקטרגין עליה deridebant eam et accusabant, sive calumniis proscindebant eam. *tabula: לוחא דלח* scribe ea in tabulis cordis tui, Pr. 3, 3. Pl. לוחין in minutas partes tabularum erit vitulus Samariae, Hos. 8, 6. למסב לוחא אבניא ad accipiendum tabulas lapideas, Deut. 9, 9. Ap. Tos. סקבם של סקבם tabulae ballistae, Sab. 47a. Vide in סקב.

לוחא maledicere. Praet. לוחא מלוחא maledixit uncto domini, IIS. 19, 21. Cum aff. לוחא מלוחא maledixit mihi maledictionibus amaribus, IR. 2, 8. Part. praes. דלוחא לאבוי ומסיה qui maledixit patri aut matri suae, Pr. 20, 20. לוחא מלוחא quorum sum ego maledicturus es? Num. 23, 8. in Jon. Partic. Praet. Pehil לוחא חרי sit maledicta via, Jobi 24, 18. Plur. לוחא מלוחא maledicti estis vos, Jos. 9, 23. Fem. לוחא מלוחא maledicta sit terra propter te, Gen. 3, 17. Infu. לוחא מלוחא non pergam maledicere, Gen. 8, 21. לוחא מלוחא maledicendo inimicis meis, Num. 23, 11. Imper. לוחא מלוחא maledic mihi populo huic, Num. 22, 6. Futur. לוחא מלוחא maledicentibus tibi maledicam, Gen. 12, 3. לוחא מלוחא et principi in populo tuo ne maledicito, Exod. 22, 28. לוחא מלוחא qui maledixerit patri suo, Lev. 20, 9.

במוסחא דלוחא *maledictio: לוחא, לוחא* juramento maledictionis, Num. 5, 21. לוחא מלוחא pro maledictione ejus, IIS. 16, 12. Pl. לוחא מלוחא benedictiones et maledictiones, Deuter. 30, 1. דלא לוחא מלוחא quod non venturae sint maledictiones super te, Gen. 27, 13.¹⁵

Ap. Tos. adagium antiquum: לוחא חרי ולא חרי esto maledictus potius, quam maledicens, Sanh. 49a. Patere potius alios tibi maledicere, quam ut tu aliis maledicas: nam לוחא חרי לוחא חרי maledictio injusta solet tandem redire in caput maledicentis. Simile dictum vide in עלב.

לוחא cochlea, scala rotunda instar cochleae se in altum gyrans. Pl. לוחא IR. 6, 8. Ti. פתוח לוחא פתוח cochlea aperta ex domo in superius conclave, Menach. 34a. לוחא פתוח מעליה לפרחודור cochlea aperta ex coenaculo in vestibulum, Nid. 17b. לוחא gallinarium, locus pernoctationis gallinarum:

¹⁵ Item לוחא, לוחא, לוחא citat B. Ar. ex Jelamdenu par. Balak. vocemque Muss. per ומריא אחרת explicat, quod graeco λατος convenit.

¹⁶ A radice inusit. לוחא, cujus origo in vertendo, volvendo, in rotundum reflectendo. Cf. ελλω, ελλω et ελλω.

חרנוולים faciens foramen in ca-
 verna gallinarum, Sab. 102b. sc. in Sabbatho, ut
 foetor excrementi extat, reus est violati Sabbathi.
 Sic ibid. f. 122b. et 146a. Item *fenestra, foramen*
rotundum, vel tecti vel pavimenti: per tecti foramen
 ingrediebantur opifices ad restauranda necessaria
 superiorum partium domus: ut לולין היו פתוחין בעלייה
 קרשי בית fenestrae erant apertae in summo
 conclavi domus sancti sanctorum, Pes. 26a. Mid. c.
 4. in fine. In pavimento erat foramen rotundum,
 juxta altare, ad partem Occidentalem, in quam pro-
 jiciebantur sordes et rejectamenta avium in sacri-
 ficiis: unde כבש למזבח במערבו של לול קטון היה בין
 foramen par-
 vum erat inter clivulum vel gradus et altare, ad oc-
 cidentem graduum, quo projiciebant sordes sacri-
 ficii ex avibus, Pes. 34a. Sic etiam vocatur certum
 quoddam foramen in utero muliebri. Vide Maim. in
 c. 5. הלכות אסורי ביאה.

תולדות *cochleae speciem gerens, cochleae simile, tortile, tortuosum*. Ap. Tos.: Quid est (Ez. 44, 20.) כסם יכסו אח ראשיהם „tondendo tondebunt capita sua?” חנה כעין לוליינית מאי לוליינית אמר רב יהודה חספורתא יחידתא. היכי דמי אמר רבא ראשו של זה בצד עקרו של זה והיינו חספורה של כהן גדול (ראש לוליינית) *(cochleā dicitur)*. *traditum est, esse tonsuram loliiniam*. Quid est לוליינית? *Rasura singularis et pulcherrima. Quomodo se habet? caput pili unius pertingit ad radicem pili alterius et haec est rasura sacerdotis magni*, Ned. 51a. et in Sanh. 22b. ubi pro לוליינית כעין לוליינית *completius legitur חספורה לוליינית*. Hoc est quod communiter ponunt hic, לוליינית *tonsura capitis*.

לוליתא. Hinc דלוליתא גירא *telum fulminis, cuneus, lapis fulminis*, Git. 69b. Sic legit Aruch: in Talmud est דליליתא. Glossa: est *lapis factus instar sagittae, deceditque cum grandine*.

לונכא *hastae*. Vide infra in

לגליון *vocabulum in irrisione*
patum, cui simile מגליון, ע"ז f. 18b.

לולשפט. Sic adducitur hic in Aruch. In Talmud
legitur per י ab initio. Vide וול.

קיסטא דמוריים: *monetae species, denarius* לומא
sextarius muriae בלומא קיסטא דחמרא בר' לומי
 pro Loma: *sextarius vini*, pro quatuor Lomis, As.
 34b. Gl. בלומא i. e. בומא.

מקום לילה: *pernoctatio*: לַיָּלָה *pernoctare*, hebr. לַיָּלָה
locus pernoctationis, Erub. 72b.

לֹעַץ *fauces, guttur, maxilla*: **מַחֲלָה** *maxilla*
asini, Jud. 15, 15. וּלְעֹצָה *et maxillas et*
ventriculum, Deuter. 18, 3. **וְהִנֵּחַ** *Cum aff.*
בְּלֹעֲךָ *et pones cultrum in fauces tuas* Prov. 23, 2.

אָ. Tos. לועא בי in gutture, Sub. 54b. Aruch legit
בר לועא.

לִפְּיָן¹⁸ *genus ceparum*, ut Rambam explicat. In Peah c. 6. conjunguntur, לִפְּיָן וְהַשֵּׁם וְהַבְּצִלִּים: Sic in Terum. c. 9. Ned. f. 58b. הַשֵּׁם הַלֵּקָה הַשֵּׁטָה *cepa stulta*, Schevi c. 7. gl. בְּצִלִּים מִן *species cepae*. Graece λατὸς significat *tunicam ceparum*. Legitur et in Sab. cap. 18. ab initio, ubi quidam explicant *genus leguminis*. לִפְּיָן vide infra לפה.

לִּי *hebr. deridere. In Hiphil הָלִיץ idem; item ornate et oratorie loqui, ornato sermone aliquid tegere: interloqui.* יִסּוּרֶיךָ בָּאֵן עָלָיו *quicunque irridet alios, castigationes viniunt super eum, As. 11.*

מְלִיץ *orator, interpres linguarum*, Plur. ראש
המליצים *princeps oratorum*.

per modum irrisio, Eccl. 2, 2. לִיצְנוּת per modum
omnis irrisio est, אסורה בר מליצנותא דע"א: irrisio
prohibita est, excepta irrisione idolorum.

et ואחחיל הדיבור כרבר הלצה : *oratio prosa* : הלצה
incipiam sermonem oratione prosa, Elias in praef.
rhyth. in Thisbi. Sic ארחיב הדיבור כהלצה dilatabo
sermonem oratione prosa, Elias. בעל ההלצה. *dominus orationis, eloquens, peritus dicendi, orator.*

eloquentia. מליצה, מליצות.
 ראה את נחור ואח *albus, candidus*: לוקן *inde* לוקן
videns rufum aut candidum, Ber. 58b.
 גלסא מדיא לבן יותר *albus magis quam decet*. Vi-
 detur esse gr. λευκός, λευκόν. In Bech. c. 7. in fine
 scribitur per ב, לבקן et explicatur לבן ביותר *candi-*
dus nimis.

οἰζὶς λύκος, *lypus*, *Succa* in fine.

לְיוֹקָרִין *pulli asinarum*, Gen. 32, 15. in Jonath.
Vide supra in לְבָרְקִים.

נִשְׂאָה לֵישָׁן וּלְשַׁח. Praet. et depisit, IIS.
13, 8. IS. 18, 24. Part. pl. fem. נֹשְׂאוֹת לֶחֶם
et mulieres depisunt pastam, Jer. 7, 18. Infm. מֵעַד
וּלְשֵׁן לֶחֶם a tempore quo depserunt farinam, Hos.
7, 4. Imper. לֵישֵׁן depse, Gen. 18, 6. כִּכְסוּ בְּרִמָּה
nisi sicut vestimentum subactum, intinctum in
sanguine, Jes. 9, 5.

וַתֵּלֶךְ *massa, pasta*, ut in praecedentibus: וַתֵּלֶךְ
 וַתֵּלֶךְ *et accepit* populus pastam suam,
 Exod. 12, 34. 39.

לֹאֲדָם¹⁹ *ad, versus. Praepositio, idem quod hebraice*
אֵלָם. Cum aff. לֹאֲדָם *ad me*, לֹאֲדָם *ad te*, לֹאֲדָם *ad*
eum, לֹאֲדָם *ad eos*: מֵאֵלָם *a*, מֵאֵלָם *ab eo*, *a*
se. Et separatim לֹאֲדָם *a te*, Esrae 4, 12.

לִּיבּוֹ ²⁰ *clausura, taenia, ora, cinctura, limbus, labium, tabulam aut aliud vas vel materiam planam cingens*: לִיבּוֹ טַבְּלָא *tabula cui non est cinctura*, Kel. c. 2. *claudens* sc. *eam et conservans*,

17) Gr. λόλος, λάλιος *loquax*.

¹⁵ Ar. ⁶لَوْف *dracunculus*, gr. ἄρον. Dioscor. II. c. 196.: "Ἄρον τὸ καλούμενον παρὰ Σύροις λούφα.

¹⁹⁾ Compos. ex ה et ל nota dativi. Vide quae ad vocem פֹּת scripsimus.

20) Muss. suspicatur esse gr. λαβίς.

ne quid ab ea decidat, vel defluat. Tabula sine cintura est plana omnino: שפת עבה. Plur. עובי עובי crassities cincturarum, Kil. c. 18. ein Feist oder Mant.

לחוד *tantum, tantummodo, solum, solummodo: seorsim, separatim: etiam, quinetiam:* Respondet hebraeo רַק et בַּרְדּוּ et denique נָגַם: ut לחוד בִּישׁ tantummodo malum erat, hebr. רַק, Gen. 6, 5. גַּבְרִיִּיק. לחוד viri ipsorum seorsim, Zach. 12, 12. לחוד duntaxat, Num. 12, 2. לחוד etiam vires manu eorum, Jobi 30, 2. נָגַם hebr. פִּשְׁשֵׁשׁ etiamque pervestigabat eam, cap. 28, 27. אָחִיב לחוד respuendebo etiam ego partem meam, cap. 32, 17. vide et 33, 6. et 35, 14. Cum Pronominibus est *solus, sola, solum*, et saepe praefigitur ipsi praepositio כִּי non citra elegantiam: ut בְּלַחֲוִי solus ego, IR. 19, 10. לְךָ לַחֲוִיךָ, Prov. 5, 17. בְּלַחֲוִיךָ solus tu, Exod. 18, 14. דִּירֵי אָדָם לחוד ut sit homo pro se tantum i. e. solus ipse, Gen. 2, 18. וְהָיָה בַלְחֹדוֹי אִשְׁחָר et ipse solus remansit, Gen. 42, 38. בַּלְחֹדוֹי יַעֲלֶה אִם si solus ingressus sit, solus egredietur, Exod. 21, 3. בַּלְחֹדוֹי sola ipsa, Jud. 6, 37. בַּלְחֹדוֹיךָ solas ipseas, Gen. 21, 28.

לחרא *valde vehementer, majorem in modum*, pro hebraeo חָזָק ordinatum valde, Gen. 1, 31. עַד לַחְרָא usque valde hebr. מאד, i. e. accuratissime, Ps. 119, 8. **לחרא לחרא** *vehementissime*, hebr. במאד במאד, Gen. 17, 20.

לחרא לחרא *maxilla: et relaxat* in maxillis eorum, Hos. 11, 4. Sic Regia. Veneta בְּלֹחֲרָא. Prior forma melior et sic in manuscripto Complutensi esse testatur Guido.

לחרא *idem: maxilla* לחרא ארעיא ולוחיא דרקהא inferior et maxilla superior, Deut. 18, 3. in Jon. sc. prope tempora capitis, quae dicuntur רקת.

לחיים *Talm. orbiculi froeni*, Budlen: של עקרב lupatum froeni pollutum est, orbiculi mundi, Kil. c. 11. Alibi sumitur pro *duobus lignis jugo boum insertis*, Kil. cap. 21. Item *genus ornamenti mulierum*, quod alias vocatur סנבוטון. Rambam in Comment. in Mischnajoth Schab. c. 6. in principio. בלשון חכמים לחיים: וסנבוטון הם ממי החכשית ונחלין רצין ועל הצדעים ועל הלחיים לחיים נקרא וליפךנן saubuton vocantur in lingua sapientum לחיים, et sunt species ornamentorum, quae dependent ex frontali super tempora et super maxillas: unde etiam vocantur לחיים.

לחיי *nom. propr. urbis Moabitarum*, pro hebr. עיר, Num. 21, 16. 29. Jes. 15, 1. Videtur *pagos, villas* significare, ut in illo: בְּנֵי פְצִיחָא וְלַחֲוִיחָא דְפַלְכִּיָּא in villis et pagis provinciarum, Esth. 9, 27. in Venetis. Forte ab hebr. חיוח *villas*, Num. 32, 41. Sed

Num. 32, 34. ponitur etiam pro ערער, in Tg. Jon. et Hieros.

לחי *tabula, asser, postis juxta parietem fixus:* aut asser aut trabs, Erub. 2b. et 5a. Gl. קנה או לוח נעוץ אצל כוחל.

לחון *vas olivarum:* סרנא: dactyli si fuerint in vase tuo, ad domum cerevisiarum curre etc. B. Ar. legitur. וילח. Vide הל.

לח inde לח *virens, humens, recens:* Plur. לחים hebr.

לח hebr. לחיה, לחיה *rab. humiditas, humor, humidum radicale et vitale, vigor:* ליה סרוחה: humor faetens i. e. pus, sanies, Machs. cap. ult. Nidd. 55. humor albus, i. e. pituita: שרשי לחיה לבה: humidum radicale. Aben Esra, Ps. 22, 16. appellat, humorum ingenitum. Plur. מוג האדם. Plur. מורכב מארבע לחיות temperamentum hominis compositum ex quatuor humoribus: עיפוש הלחיות corruptio humorum.

לחלח *idem:* עריין לחלוחיה בית דוד קיימת: adhuc humor Davidis durat: Sanh. 49a. Sic notant ad illum locum „et Joab post Absalomum non declinaverat“, IR. 2, 28. Quare, inquiunt? R. Elieser respondit: quia adhuc humor domus Davidicae constans est.

לחלח *vel לחלח humectari, humorem radicalem recipere, recreari, virescere, revirescere.* Sic R. Levi hebr. רטפש Jobi 33, 20. explicat per לחלח, ונטר, quae synonyma sunt. Sic Kimchi Ps. 37, 35. verbum מחלחל כעץ רענן explicat ut arbor viridis.

לח *lambere, lingere*, Praet. ויח מיה לחכה et aquas, quae erant in fossa, linxit, IR. 18, 38. באחרה. in loco in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, IR. 21, 19. Pahel Part. praes. כמא לחה sicut lambit bos herbam, Num. 22, 4. Fem. מלחכה מיה aquas lambebat ignis, Jes. 64, 1. Futur. ילחכן ופפר רונלך ילחכן et pulverem pedum tuorum lingent, Jes. 49, 23. יח רמך lingent canes sanguinem tuum, IR. 21, 19.

לחם *panis, cibis:* לחם חיכל לחםא in sudore vultus tui vesceris pane tuo, Gen. 3, 19. לחםא frustum panis, Gen. 18, 4. נרצחא שו לחםא tortam panis, Exod. 29, 23. לחםא saturabimini panem, Gen. 43, 31. לחםא ut conducatur pro pane, Exod. 16, 12. לחםא דארעא cum comederitis de pane terrae, Num. 15, 19. Cum aff. לחםא comedite panem meum, Pr. 9, 5. לחםא panis noster, Jos. 9, 12. לחםא לחםא gustata in laetitia panem tuum, Eccl. 9, 7. לחםא comedetis panem vestrum ad saturitatem, Lev. 26, 5. לחםא ארי quia panis ejus est, Lev. 22, 7. לחםא מטול דיהיב מן לחםא למסכניא quia dat de pane

²¹⁾ Hebr. לחי arab. لحي.

²²⁾ Gr. χαλός transpositis literis χ et λ. Vide notam 40m. supra p. 312.

7) ar. *الحنان* *phthongus, melos, modulatio.* Usus ejus apud philosophos imprimis Hispanicos,

למן *vox germanica Lattid*, qua utuntur in descriptione caeremoniarum paschatis: Latine, lactuca.

למן ²⁴ *castanea*: alii *stacten*: alii *mastichen* reddunt, Gen. 37, 25. *Aromatis speciem* Elias esse dicit. Respondet hebr. לוט. Ap. Tos. וורד הכפר. *rosa et cariophyllum et balsamum et castanea*, Schevi c. 7.

ויהי לו ליטמא אחז: *fasciculus, manipulus* et erat ipsi fasculus margaritarum, Jalkut Proph. f. 50c. gl. אנדה.

מלט מלטומה.

למן *salx putatoria*, hebr. מוטרר, Talm. Hier. Schab. c. 16.

למן ²⁵ *vestitura lignea fenestrarum et januarum*: unde illud, בית צלעות הבית substructiones domus, Ez. 41, 26. explicatur per מלטסין quod gl. explicat *asseret circa fenestras et januas; ubi fissurac aut foramina trabium sunt*, Bk. 67a. Sic in Ar. magno legitur מלטסין. In Ar. parvo מלטס *strues ligni in pariete, cui imponuntur capita trabium*, germ. Mauerlatten. R. Sal. in Comment. adducit locum ex Talmud, et מלטסין exponit ארזים tigna, quae ponunt in fronte parietum, ut ponantur in illis capita trabium. Sic et Kimchi in libro Radicum in עב legit et exponit *foramina in quibus ponuntur capita trabium*, In Talmud Basileensi legitur duplex מלטסין ט. Simile sensu habes infra in litera Mem המלטה.

למן *libra, pondo*, idem quod alias מנה *mina*, ut notat Kimchius IR. 10, 17. et IS. 25, 18. Arias Montanus de Mensuris Sacris scribit; Chaldaicum nonnunquam pro *Mina* vertere suo idiomate *Litra*. Id falsum; nullibi haec vox extat in Paraphrasi Chaldaica. Graecum est *λίτρα*. Plur. ליתרין. *librae*: אין לך כל פורענות: *libra auri* ורב. Ap. Ros. ופוענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה ופוענות של עגל הראשון non est ulla poena quae venit in mundum, in qua non sit una vigesima quarta pars (i. e. drachma) in depressione librae, de vitulo primo, Sanh. 102a.

Deinde ponunt hic Munsterus, David de Pomis Guido et alii ex Aruch; למן *genus monetae*, idem quod זין, vel דינר, vel זוז. Drusius etiam in Prae-teritis, Matth. 17, 27. ad vocem „Staterem“ scribit: Exomplar Merceri Hebraicum habet למן, quod est genus monetae, cuius meminit libri Aruch, de quo ita scribit, דינר est זין, est זוז, est דינר. Meminit quoque Arias Montanus in lib. de Siculo. Sed paco tantorum virorum, non fuit ea mens authoris Aruch neque uspiam dicit, למן esse genus monetae. Verba ejus ad vocem לטר haec sunt: במס' חרוטות בנסרא

רבני מערכא וכמה לטרי עכרה מאה ויטנן פירוש הוא זין הוא דינר הוא זוז h. e. in Massecheth Thrumoth in Gemara filiorum Occidentis (i. e. Hierosolymitana: nam in Talmud Babylonico hic tractatus nullam Gemaram habet) legitur; quantum facit לטרי? Centum ויטנן. Explicatio est זין, est דינר, est זוז. Sic Aruch, ubi notandum, triplicem esse commissum errorem: primo לטרי est pro ליטרא libra: secundo הוא positum pro זינן: tertio redundat primum, quando dicitur דינר הוא זין הוא דינר etc. Legendum דינר, est זין פירוש ויטנן explicatio vocis est דינר, est זוז. Et hinc errandi occasio nata, ut putarint, לטרי sive explicationem Aruch pertinere ad vocem לטרי, cum ad זין pertineat. Eam enim vocem, tamquam ignotam, et quae nullibi alias legitur, explicat author Aruch, praeterita voce לטרי, tamquam satis cognita et manifestata. Ut res evidentiuss liquet videamus Talmud ipsum. Locus exstat in Talmud Hierosolymitano Thrumoth c. 10. In Mischna dicitur illic; דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק מאחים אם יש בו משקל עשר זוז ביהודה שרן חמש סלעים בנליל דג טמא וצירו אסור si condiant piscem immundum cum pisce mundo, et in amphora quae duo sata continet, sit pondus decem Zuzim Judaeorum, qui faciunt quinque sicles in Galilaea, tum piscis immundus est et salsamentum ejus prohibitum. Hactenus Mischna. In Gemara deinde explicatur, quantum sint duo sata et quantum decem zuzim sive denarii constituent, his verbis: כמה סאחא עכא עשרים וארבעה לוגין. וכמה לוגא עבד דרחין ליתרין. וכמה ליטרא עכרה מאה ויטנן. נמצא כל זין ויטנן אחת מחשע h. e. quantum facit Satum? viginti (עשרים) et quatuor logos. Quantum facit Logus? duas libras. Et quantum facit libra? Centum Zinin. Proinde hi decem Zinin sunt una de 960. Hactenus Gemara. Sic intellige. Satum facit 24. logos: Logus 2. libras: Libra 100. Zinin. Ergo duo sata faciunt 48. logos: et Logi 48. faciunt libras 96.: Librae autem 96. faciunt Zinin 9600. Si ergo quatuor, quantum faciant decem Zuzin in Mischna? deprehendetur, esse 960. partem duorum satorum. Ex his nunc liquet, לטרא hic non poni pro moneta, sed pro pondere vel libra pecuniae. Nam ut hic dicitur, quod ליטרא faciat centum ויטנן seu denarios: ita alibi scribitur, quod סנה i. e. libra faciat מאה זינן centum denarios. Et si maxime pro moneta usurparetur, non esset duntaxat unus דינר vel זוז, sed 100. דינרין. Deinde constat hinc, זין in Gemara Hierosolymitana esse idem quod זוז. Sic enim expresse scribitur in glossa Talm. Hierosolymitani, h. e. Zinin idem est quod Zuzin in Mischna. Alia proinde autoritas

²⁴) Per aphaeresin ex arabico *بَلَوْت* (בלוט u. habet B. Ar.) pro *شاهبلوط* regia glans i. e. *castanea*, resoluta nanatione, ut sub voce ברקם demonstravimus, in Mem. Alii per Samech, למט legunt, ut sit gr. *λωτός*.

²⁵) Gr. videtur *μυλθα*. Potest vero etiam ad *μαλθα* verti, unde fortasse et verbum מלטסין pro *malthe*, *share, maltha obducere*.

quaerenda erit pro voce לטר in Evangelio Matthaei Hebraeo Matth. 17, 27. ubi ea pro moneta usurpetur.

לטרירם. Citant ex Pesikta Paraschae וזח הברכה לטרירם, et explicant צדדים latera.

לטר acuerе, polire, hebr. Sic Chald. לטר et vir acuit faciem socii sui, פרולא אפיה רחבריה
לטר ferrum ferro acuitur, Prov. 27, 17.

Secundo: spargere, aspergere, ap. Tos.: unde in Mischna חפח חלטוש בצונן si intumescat (massa) aspergat eam aqua frigida, ut scil. rursus subsidat Pes. 48, 2. R. Sal. חלטוש ידיה במים צונן aspergat vel immergat manus suas in frigidam.

וגרירה לטר expolitio, defricatio, Kel. c. 14. gl. גרירה ורסור.

כלפי ליליא. Ti. להיכן, לאי, לאן. quo? i. e. quonam, quorsum, in quam partem res inclinat? Bm. 58a. Sab. 93b. et 127a. Sota 44a. Pes. 5b. Vide כגן.

לנא vide supra in לנא.

ליל et tenebras ולחשוכא קרא ליליא: nox: ליליא vocavit noctem, Gen. 1, 5.

סויק דאולין בליליא. Ps. 91, 5. spectra, quae ambulant noctu, Ps. 91, 5.

שן בליליא. Jes. 16, 3. dispose quasi noctem umbram tuam, Jes. 16, 3.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

Lilis. Ascribunt etiam nomina trium angelorum, medicinae et curationi hominum praefectorum, סנוי

סנסנוי Senoj, Sansenoi, Sammangelophi. Fabula haec in libro antiquo Ben Syrae sic describitur.

Nebuchadnezar videns nomina horum trium angelorum in pergamento sive pictatio inscripta, quaesivit, quid essent? Respondit R. Elieser; nomina angelorum qui medicinae praefecti sunt. Et deinceps:

אמר לא וכן שברא הק' רבנו אדם הראשון יחיד אמר לא טוב היות אדם לבדו, ברא לו אשה מן האדמה כמותו וקראה ליליה.

מיד החחילו מתגרין זה בזה, אמרה היא אינו שוכב למטה, והוא אומר איני שוכב למטה אלא למעלה שאחה ראוייה למטה ואני למעלה, אמרה לו שנינו שוים לפי ששנינו טאדמה ולא היו שומעין זה לזה. כיון שראתה ליליה אמרה שם המפורש ופרחה באויר העולם. עמד אדם בחפלה לפני קונו ואמר רבנו אדם שנתתה לי ברהה מסנן.

מיד שגר הק' בה שלשה מלאכים הללו אחריה להחזירה אמר לו הק' בה אם תרצה לחזור מוטב ואם לא תקבל על עצמה שימותו בניה בכל יום מאה בנים עובי אוחה והלכו אחריה והשיגה בתוך הים במים עוים שעחדין המצרים למות שם וספרוה דבר יי ולא רצתה לחזור, אמרו לה אנו נטביעך בים אמרה להם הניחוני שלא נבראתי אלא להחליש הניחוקת כשהן משמונה ימים מיום שיוולד אשלות בו אם היה זכר ואם נקבה מיום ילדותה עד עשרים יום, וכששמעו דבריה הפצירו לקחתה נשבעת להם בשם אל חי וקיים שכל זמן שאני רואה אחכם או שמכם או חביתכם בקמיע לא אשלות באחוז הרינוק וקבלה על עצמה שימותו מבניה מאה בכל יום לפיכך מחים בכל יום מאה מן השדים ולכך אנו כותבים שמוכם בקמיע של נערים קטנים ורואה אותם וזוכרת Caetorum de strige non dissimilia fere scribunt authores quidem latini.

Plinius lib. 11. c. 39. „Fabulosum arbitror de strigibus, ubera eos infantium labris immulgere. Esse in maledictis jam antiquis strigem, convenit: sed quae sit avium constare non arbitror.“ Ovidius tradit, infantes sine nutricum custodia relictos, a strigibus e cunis rapi, sanguinemque omnem ab illis exsorbere. Ea lib. 6. Fastorum sic describit: Sunt avidae volucres, non quae Phineia mensis Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt. Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinae, Canities pennis, unguibus hamus inest. Nocte volant, puerosque petunt nutrices egentes, Et vitiant cunis corpora rupta suis. Carpere dicuntur lactantia viscera rostris: Et plenum poto sanguine guttur habent. Est illis strigibus nomen: sed nominis huius Causa, quod horrenda stridere nocte solent. Serenus Poëta:

Practerea si forte premit strix atra puellus, Virosa immulgens exertis ubera labris.

Ap. Tos.: המפלה דמות ליליה quae abortit similitudinem Lilis, gl. שר, daemonissam cum facie

ליליא. Ti. להיכן, לאי, לאן. quo? i. e. quonam, quorsum, in quam partem res inclinat? Bm. 58a. Sab. 93b. et 127a. Sota 44a. Pes. 5b. Vide כגן.

לנא vide supra in לנא.

ליל et tenebras ולחשוכא קרא ליליא: nox: ליליא vocavit noctem, Gen. 1, 5.

סויק דאולין בליליא. Ps. 91, 5. spectra, quae ambulant noctu, Ps. 91, 5.

שן בליליא. Jes. 16, 3. dispose quasi noctem umbram tuam, Jes. 16, 3.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

ליל פסחא. Dan. 5, 30. in eadem nocte, Dan. 5, 30.

²⁵ Gr. λαός i. e. laevus, a, um. כלפי ליליא adversus laevum, i. e. inepte.

²⁶ Sic Gorgonas et Proserpinam de solio deturbatas Poëtae ad inferos detruserunt.

²⁷ Furias Poëtae fingunt esse noctis (ליל) filias. Et in Festo strix vocatur νυκτιγάρ et νυκτιβία, ut in Hesychio στρίγλος.

frondes vel germina vitium, Bk. 59a. Gl. האשכולות. botri vel germina, quae in protrusione vitium comparent et agnoscuntur, antequam floreat et uvae sint perfectae, sunt לולב.

לוליבא *medium, intimum, medulla, cor*: לוליבא דקרא בסילק לוליבא דכוחה intimum cucurbitae cum beta, intimum lini cum intincto possunt comedi, gl. הוכו, Ned. 49a. Sic videtur ortum ex לב, ליבא cor. Ar. explicat flores qui ascendunt in radice arboris.

לוליבא etiam sunt scopae torcularis; forte quia fiebant ex spathis palmarum, As. 75a. Nid. 65a. לוליבא vide supra in לוליבא.

לוליבא *nihilum, nihil, vanum, vanitas, Inane*.

Respondet hebraeis לוליבא, און, און, et utroque modo punctatum reperitur, sed prima in Veneretis maxime usitata: לוליבא quae (idola) sunt nihil, Jud. 5, 16. און און quia nihil sunt, IIS. 13, 21. וגושמי כלמא לקבל ברם כלמא חשיבין. et corpus meum quasi nihilum est coram te, cum omnia quasi nihil repentur, Ps. 39, 6. לוליבא erunt in nihilum, Amos 5, 5. לוליבא qui extendit septentrionem super nihilum, Jobi 26, 7. In Br. s. 2. כלום זה אדם הראשון שיהיה לוליבא ולא כלום. hic est Adam primus, qui fuit nihilum, et nihil quicquam.

לוליבא Lombardiam, Numer. 24, 24. in Tg. Jon.

לוליבא *discere*, hebr. Hinc Part. chald. און און.

לוליבא hinc discis, Esth. 1, 2. Pihel לוליבא docere: כל אדם ווכה לוליבא און כל אדם ווכה לוליבא. Ap. Ros. quivis homo dignus est ut discat, sed non ut doceat. Rabbi Chanina dicere solebat מרבתי מרבתי ווכה multa didici a praeceptoribus meis, sed longe plura a discipulis meis, Legitur in tractatu talmudico Tanith f. 7a. Vide Meor Enajim p. 28. לוליבא על מנה לוליבא מספיק בידו לוליבא ולוליבא והלוליבא על מנה לעשות מספיק בידו לוליבא ולוליבא לוליבא: qui discit ea conditione ut doceat, in ejus manum sufficienter traditur ut discat et doceat: et qui discit ea conditione ut faciat, in ejus manu affatim tradunt, quod discat, doceat, et faciat, Avoth c. 4. Debere autem hominem discere ut alios docere possit, probant ex illo Jobi; homo לע"מ ad laborem natus est: haec enim vox per Rasche tevoth exponitur לוליבא discendum docendi causa. לוליבא מן הקטנים לוליבא הוא דומה לאוכל ענבים קדוח ושוטה יין מנחו והלוליבא מן הוקנים לוליבא הוא דומה לאוכל ענבים בשולח ושוטה יין שון qui discit a junioribus sui similibus est? Ei qui edit uvae immaturas et bibit vinum de torculari suo: qui vero discit a senioribus cuinam similis est? ei qui edit uvae maturas, et bibit vinum vetus, Avoth c. 4. Aliud dictum vide in supra: לעולם ילמד אדם תלמידו דרך קצרה semper doceat homo discipulum suum via brevi, Chol. 63b. Pes. 3b. Aliter: ולימדו egressimini et docete

illos, scil. lapides, Sab. 125b. Quidam exponunt סדרו contemplamini illos. Glossa talm. disponite, ordinate illos, q. d. docte, erudite, disponite illos. Pyhal לוליבא: unde לוליבא edoctus, peritus, eruditus, assuetus, qui assuetus est miracula accidere, Sanh. f. 109a. Rabbini utuntur etiam in Hithpahel, pro docere: item studere, docere seipsum: More lib. 1. c. 34. כוחבין studet in arte logica, More lib. 1. c. 34. כוחבין scribunt megillam puero, ut studeat in ea Joma 37b. Porro ap. Tos. דבר הלומד מסופו quae res consuevit ex fine suo et res quae discitur ex fine suo. Modus est duodecimus explicandi Legem Talmud. V. G. de sacerdote summo dicitur: Et ex sanctuario non egredietur, Lev. 12, 12. cujus sensus non est, non egredi debere unquam, sed ne contaminetur ullo cadavere de quo totus iste textus loquitur. De negotio ergo suo, id est textu suo ejus sensus petendus est. Item dicitur: Nullus homo ad propinquum carnis suae accedit ad retegendam nuditatem, Lev. 18, 6. Hic videtur vetari omnis propinquus: sed sequentia mox definiunt, qui propinqui intelligantur, sensus ergo patet e fine textus sui.

לוליבא *edoctus, peritus, assuetus*.

לוליבא *doctrina, quae discitur a docente, quam tradit docens*: לוליבא מעצמו כלמודו מוולחו non discit homo tantum a seipso, quantum discit ab alio. Non tantum valet studium privatum, quam id quod cum alio quis habet commune.

לוליבא *tabulae, asseres, quibus aliquid tegitur*. Ti. לעשה לוליבא בשביל שלא יחמיץ. sc. eupae, in qua est vinum) asseres (quibus sc. tegatur) ne defervescat, Mk. c. 2. Alibi: חנוך שבה מוולחו: si instar asserum qui disjunctus venit ex domo opificis, et fecerit ei tabulas vel asseres, quibus scil. tegatur et gravetur ut partes ejus cohaereant, Kel. c. 5. Sic explicat Rambam. R. Sal. et Bartenora, סבירות clausuras, circulos, orbis, quilibet dolia vini cinguntur et continentur. Iterum לעשה קעבין חייבין כלמודים פטורים (panes) crassos, tenentur (de Challa), si instar asserum (latos scil. et planos) liberi sunt, Ber. 38a. gl. כלמודים i. e. כנסרים sicut asseres. B. Ar. hoc explicat עמודים ארוכים. Philippus Aquinas scribit שן אומרים שכל דבר ארון שאינו רחב רק צד אחד נקרא לוליבא sunt qui dicant, omnem rem, quae non est lata sed angusta valde, vocari לוליבא.

לוליבא *discipulus, qui discit ex ore docentis*, quod dicunt Hebraei לוליבא מוולחו *discens ab alio*, non a seipso, qui dicitur *discens*, et saepe errat et cogitur iterare vel mutare: Plur. לוליבא discipulorum Mosis praeceptoris ipsorum, Num. 3, 2. Jon. אפיסו לוליבא אוריוח irritam reddiderunt discipuli legem tuam, Ps. 119,

²¹ Duo asseres in formam literae graecae *lamda* (Λ) in angulo congruentes. Rectius igitur sine Jud cum pasachato Lamed, לוליבא pronuncies.

Aruch בלעז exponitur אמרינפי, quod in Aruch parvo scribitur אמרינפי: in Glossis Talmudicis scribitur, arabice vocari קטף, vernacule ארמולאש. In Gemara Hierosolymitane המעוין. Schindlerus explicant *bletum*. Sic Guido. Prave: ea est explicatio vocis חרדין in Aruch, quae cum hac conjungitur.

עד לא ^{לפס} *mandere*, quod vulgo *masticare* dicunt: לא יכלו למלעם מיכלא donec non possint amplius masticare cibum, Eccl. 12, 3. Ti. לא ילעום חטין non masticabit triticum. Pes. 39. לא יצטרך ללעום אותו non habet necesse masticare illud, Rab.

לעיסת גריסין של *manducatio, masticatio*: לעיסת *masticatio fabarum contusarum*, Nid. c. 9.

לפס ^{לפס} *cibus ex ficibus confectus*, Sab. 37b. ארבע עשרה עברה ליה שחן מיני לפסא *paravit ei sexaginta edulia-ficuum*, Bm. 84b. Item כלופסין מינה דחאני *quid sunt Kolupsin? species ficuum ex quibus faciunt ficulina edulia*, Ned. 50b.

לפס *cacabus, lebes*: מבשלין יחה בלפסא *coquant illud in cacabis*, Num. 11, 8. in TgH. Jonathan בלפסא *Prius legerim בלפסא* ^{לפס}, alterum בלפסא *Vide mox in לפס*.

לפס *lampas, fax*. In Kel. c. 2. הלפיד טמא *lampas impura est*, gl. קערת חרס *scutella testacea*, inferius acuta, in qua ponunt segmenta lini at oleum et accendunt, inque loco alto collocant, ut de longe luceat.

חמן אמרין כרה ליה לפיד ^{לפס} *ibi dicunt pro כרה ליה i. e. voca eum*. לפיד ליה *Idem quod לפס addere, adjungere, conjungere*.

לפס *Idem quod לפס addere, adjungere, conjungere*.

Unde Fut. וילפי עלה כהנא מען et addet vel apponet ad eum, Lev. 6, 5. in Jon.

לפס *vide in לפס*.

לפס *palpebras majores habens*, quo vitiosum censetur primogenitum: hinc דנפשי ויפיה luphian dicitur, cui *abundantes* ^{לפס} sunt palpebrae: vel potius, *pilosa nimis supercilia habens*, Bech. 45. Sic חומין dicitur pilis palpebris et superciliis carens, a חסם.

לפס ^{לפס} *lebes, cacabus*: vas in quo carnes et olera coquuntur. Gr. λέβης esse videtur: לפס *coquuntur*.

לפס *coquuntur olera*: לפס *ut sit educens ex lebetes suo*, Pea c. 8. gl. *vas est in quo coquuntur olera*: לפס *accipiet cacabum suum*, Chol. 84a. Pl. לפסין אירניה *lebetes urbani*, Edajos cap. 5. ubi א ponitur loco ע. An forte huc reduci posset gr. λεπαστή, *lepasta*.

לפס *cum formativo א ab initio*, ut saepe fit in nominibus ex alia lingua assumptis, *idem*: Item *frixorium, sartago, patella*: לפס *elixavit in sartagine*: לפס *fecit, i. e. coxit in sartagine*: לפס *factum, i. e. coctum sartaginis*, Pes. 37a. לפס *scutellae urbanae*, Beza 32a. ubi ח ponitur loco ע, juxta Glossatores.

לפס ^{לפס} *herbae vel virgulti genus, cubiti altitudine super terram crescens*, scribit Rambam. B. Ar. explicat *marrubium*. Conjungitur ipsi חרדל sinapi, et disputatur, an sint kilaim i. e. heterogenea? Kil. c. 1. לפס *ficuum vilium species*, Ned. 50b. Vide et לבס. Nam ב et פ permutantur.

Εμπροσθεν αβουδλ *sequuntur*. Respondet vero Arabum *filii* plane Hebraeorum בן, qui vocem sejunctim pronunciantes בן ליה vel בן דקס, בן הגיל vel בן הגילא dixerunt. Haec ille. An vero Judaei, praecipue autores מנחם Mischnae (ubi illa nomina leguntur) vocabula graeca seu nomina virorum graecorum ex Arabibus, vel lingua arabica sumserint, maxime adhuc est addubitandum.

³⁶⁾ Quidam ad gr. λείδα *scilamenta*, *cupedia* vocem vertunt.

³⁷⁾ Aliter Relandus utranque vocem ita scribi existimat, quia Persae *cacabum* et *lawid* ^{לפס} *lawiz* promiscue appellant. „A priorie pronuntiatione est *lawiz* per ר, a posteriore *lawiz* per ע. ו mobile, scribere pergit, in א mutari sexcenties notissimum est.“ Magis vero Mussafiae placet sententia, qui in gr. λοιπά *parva patella* vocem respicit.

³⁸⁾ Ita pro „promulga“ (כרה) i. e. fac ut alius sententiam vel consilia sciat, „illustra“ (לפס) dicunt i. e. clara ac tamquam admota *lampade* lustrata ut sint consilia cura.

³⁹⁾ *quia, quoniam*. Proprie *secundum vocem oris* (ex פ oris et Lamed dat.) i. e. *traditiones*, vel *praecepta ore tradita*. Hinc illud in Talmude (Git. 60a.): *et cur* (non scribunt) i. e. quae causa est, vel quae intercedit ratio, quod non scribunt? לפי שאין כותבין (dixit ei) *quia non scribunt* i. e. nulla intercedit ratio nec ulla est causa, sed traditio est et praeceptum a prioribus tractatum.

⁴⁰⁾ Vocem quidem Talmudici ad praec. verbum לפס *addere, facere*, ut aliquid re aliqua *abundet*, vertunt, cui oppositum est חסר, quod ibidem per שחמו ויען, cujus supercilia consumpta sunt, explicatur. Opus igitur non est, ut quibusdam placuit, vocem ad gr. λοιπά *setosus* vertere, neque, ut vult Mussafia, eam verbum denom. habere vocis לפס, quae ut putat Latinorum est *lippus*.

⁴¹⁾ Gr. λοιπάς. ἄθος olla.

⁴²⁾ Gr. λαπάανη lapsama, olus silvestre.

⁴³⁾ לפס gr. λοιπάς, λελωπῶνον *reliquiae vectigalis, residuum tributi publici*. In Midr. Schemot. s. 15: לפס *legiones injiciunt purpuram* (h. e. eligunt eum imperatorem). Quid facit (quaenam animi grati iis praebebat argumenta?) vertit se ad לפס i. e. curam habet ut residua tributi remittantur, et comburit syngraphas. Quem locum ex Midr. non inepte comparat Sachsus (Beiträge zur Sprach- und Alterthumsforschung I. p. 168) cum illis Spartian. in Adrian. (script. l. p. 65): ex reliquis ingentes summas remisit. syngraphis in foro divi Trojani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis.“

לקה ⁴² *jungere, conjungere, componere, compingere:*

convolvere, infascicare, ut pueri infasciantur pannis, involvere. Praet. לקה עם חרא conjunxit unam cum altera, Exod. 36, 10. דלפיפח בסדינין quos involvi sindonibus, Thr. 2, 22. Part. וילקף יח et fasciis involvit nos, Exod. 15, 2. Jon. Passiv. דהו וילקפין בסדינין qui erant involuti, vel involuebantur sindonibus, Thr. 2, 20. B. Aruch legit מילקפין ex Ithp. לקה עם חרא conjuncta una cum alia, Exod. 26, 3. Infin. ללקפא יח משכנא ut conjungat tabernaculum, Exod. 36, 18. Fut. וילקפה יח וירעהא et conjunges cortinam, Exod. 26, 6. Ithpael Futur. וילקפה et conjungetur, conjunctum erit, Exod. 28, 7. Ap. Tos. לקה ליה חבריה copulat ei socium suum, Bb. 4a. לקה בשבחה שפיר דמי quod non convolutum et exsiccatum est, Bm. 74a. לקה עבירה אחת בעולם הזה כל העובר עבירה אחת בעולם הזה quicunque transgreditur transgressionem unam in hoc mundo, ea adjungit eum sibi, et praecedat eum in die judicii, Sota fol. 3b.

לפי *conjunctio, commissura:* loci commissurae, Exod. 26, 4. et saepius.

לפי *idem*, Exod. 26. in Jon.

לפי *idem*, apud Talmudicos, Bb. 6a.

לפי vide in מלף.

לפלו ⁴³ *excrementum oculi:* לפלו שחוצ לעין excrementum quod est extra oculum, Mikv. cap. 9. לפלו שבעין לח אינו הוצץ יבש שחוצץ excrementum in oculo humidum non dividit, siccum dividit, Nid. 67a.

לפר ⁴⁴ *satelles, lictor:* vel praetor. Guido balivus. Legitur in Bem. rab. s. 10. לפר הלופר בא הלופר venit lictor vel apparitor et cepit eos, tradiditque eos magistratui et supplicio affecti fuerunt omnes. Hinc compositum est, quod supra adduximus et Guidone et aliis, ארכולופורין. Vide etiam supra in ordine אמף.

לפר *לפארוס, pinguis, obesus.*

לפח ⁴⁵ *rapum vel rapa:* כלפחא rapum vel rapa mollita est caro ejus instar rapae, Ruth. 3, 8. Ap. Tos. לפחו וצנתו חחת הגפן abscondens

rapam et raphanos sub vite, Sab. 50b. של לפח frustum rapae, Kel. c. 9. De magnitudine rapae in terra Israel legitur in Talm. Babyl. Ket. c. ult. f. 111b. quod vulpes in ea קינן nidificavit, i. e. eam excaverit et lustrum suum in ea fecerit, ac residuum adhuc 60. librarum Tzipporiensium pondus habuerit.

לפה vide supra in לפה.

לפה *cujus caput rapam refert, i. e. quod superne latum, inferne decrescit,* quod in primogenito vitiosum: opponitur ipsi בילון, cujus caput superne acuminatum, inferne in latitudinem accrescit, Bech. c. 7. in initio Mischnae. Scribitur autem illic לפחם, sed in libro Mischnajos parva per Nun, לפחן.

לפה ⁴⁶ *obsonium, edulium quodvis, quod pani adjungitur, sive ex rapis, sive aliis ciborum generibus.* Hinc R. Salom., Gen. 45, 23. expōit מון per מים ואוכלה ליפה. Vide in Chol. 71a. Suc. 6a. ליפה assidet et comedit edulium, nempe cum pane, Neg. cap. 13.

לקא *vapulare, percuti, caedi, castigationis aut poenae causa.* Praet. לקא היך עשבה percussus est sicut faenum cor meum, Ps. 102, 5. וילקו סרכי et percussi sunt praefecti, Exo. 5, 14. רחמיה ונכתיא לא triticum et spelta non fuerunt percussa, Exod. 9, 32. לקינה עור על מה לקינה quorsum caedimur amplius, Jes. 1, 5. Sic Zach. 13, 6. Part. praes. לקי ברא לא לקי ברא non vapulabit filius propter peccata patris, Ez. 18, 19. לקי בחרתן רגלוי percussus ambobus pedibus suis, IIS. 4, 4. i. e. claudicans: לקי בחרתן percussus naribus, id est simus, Lev. 21, 18. in Jon. Plur. לקון עבדך ורא et ecce servi tui percutiuntur, Exod. 5, 16. לקון ובניא לקון patres peccarunt, et liberi vapulant, Ez. 18, 2. Infin. לקי בחרתן vapulare digna, Lev. 19, 20. in Jon. לקי בחרתן si dignus sit ad vapulandum, Deut. 25, 2. in Jon. Futur. לקי בחרתן ne forte percutiaris propter peccata urbis, Gen. 19, 15. Sic v. 17. לקי בצרעתה vapulabit crabronibus, Ps. 101, 5. לקון בחובה ne percutiimini ob peccatum ejus, Jer. 51, 6. Aphel Praeter. לקי בחרתן et percussit eos mariscis, Is. 5, 6. לקי בחרתן percussi te, Jes. 60, 10. לקי בחרתן justos caedunt

⁴² Ar. *adjunxit, collegit, congregavit*, affine verbo לבב, quod vide.

⁴³ Latinorum *lippus*, ut vult Mussafia. Vide notam praecedentem 39m, et conf. pers. *لَفَج* quod *sordes oculorum* (Cast. lex. pers. p. 494) denotat, ex quo suspicari licet *l* et *ty*mon quoddam semiticum esse, cui haec vel alia ejusdem notionis inest significatio quasi primitiva. Fortasse ipsum verbum *l*-*ty* vel *l*-*ty*, cui notio inest *conjungendi, compingendi* etymon hujusce nominis est, quo *sordes* vel omnino res aliae rei *conjuncta* denotatur.

⁴⁴ Gr. *ελαφρός celer, cursor celer.* Confr. מקרולפוס (Br. s. 65.) Makrolaphros μάχρος et ελαφρός, quod per antiphrasin quasi *longus et celer* sc. cursor.

⁴⁵ Vox mera persica *لَفَف*. Vide supra notam ad בילון, ubi mendam typographicam corrigere rogo, pro „quod nomen est magorum“, ut legas „quod nomen est Magiorum.“

⁴⁶ E *rapis* (לפא v. v.) paratus cibis, qui et arabice *لَفَتِي* vel *لَفَتِي* vecatur. (Vide Spreng. ad Diosc. II. c. 205.) Mussafia gr. esse *ἀλεπτρον, puls farina* putat, et aliis gr. est *λάπαζον obsonium*. Iqsum vero vocabulum gr. *λάπαζον* a pers. *لَفَت* formatum mihi videtur.

*7) Quidam cum gr. μαλακός *tener, mollis*, vocem conferunt.

Sab. 133b. i. e. colligunt, tollunt fila seu fibras praeputii remanentes et circumcisionem retardantes; si nempe praeputium non fuerit perfecte abscissum, sed quaedam reliquae remanserint, tum colligunt eas etiam in Sabbatho et quasi במלקט forcipe tollunt et praecidunt. Alias explicationes vide in Aruch litera He. Ista autem videtur genuina et recta.

לקיט *collectum*: לקיט שושנחא לוקט opus liliaceum collectum, IR. 7, 19.

לקיט *collectio, spicilegium*, ut antea ex Levit. ubi vide. Cum aff. ולוקפיה בלקיטה ויערי יח וימרי יח ולוקפיה בלקיטה et removebit vesiculam ejus cum collectione sua, i. e. cibo vel sordibus in ea collectis, Lev. 1, 16. in Tg. Jonath.

לקיט *collectum, res collecta*: לקיט *collectanea, explicationes, notae hinc inde ex diversis authoribus collectae*, Rab.

לקיט *collectio*.

לקיט *parum, paucillum*: לא ירחיק לי לוקטא *numquid daturus es (venditurus) mihi parum parum*, gl. מעט מעט, Echa rab. c. 1.

לקיט *saginitio*, talis, ut supra in verbo explicatur.

לקיט *vicius angustus*, h. e. קטן שכל קטן juxta R. Salom. vel juxta Baal Aruch חל המחלקט *agger sive tumulus congestus, qui sit instar parietis distinguentis vel discriminantis inter duas domos*. Hiuc alii explicarunt *parietem mediastinum*: להקטי קטנה היתה בין שני בתיים si vicus parvus fuerit inter duas domos, Sab. 157a. In textu scribitur להקטי, in glossa הילקט, unde apparet Chirek ab initio. Alii scribunt הילקט, cui praecedens scriptio refragatur. Huc referunt ex Nas. 8a. הריני נזיר כסנין להקטי קיץ me Nasiraeum futurum secundum numerum semitarum fructuum aestivorum. In Tosephos scribitur quando exsiccant ficus, disponunt eas per innumeras areas ut exsiccari possint et transitus per eos pateat. In Aruch explicatur quoque per ילקוט *pera, saccus*.

לקיט *vide in קיט*.

לקיט *larvae*: his die Sabbatho egredi Judaeis prohibitum, Sab. 66a. Quidam *grallas* exposuerunt. In quibusdam Misnajoth legitur pro hac voce אנקטמן *de quo in אנק*.

לקיט *forceps, emunctorium*. Plur. ויח מלקטא *et forcipes*, Num. 4, 9. Cum aff. מלקטא *forcipes ejus*, Exod. 25, 38. Apud Ros. etiam est

forfex: לקטו במלקט colligunt forfice, Mac. c. 3. ubi gl. exponit מלקטו. Fem. מלקטו. et fecerit ex eis forfices, Kel. c. 13.

לקיט *vas coriacum, quod bovi tritianti appenditur ad recipiendum excrementum, ne triticum excussum eo corrumpatur*: מלקוט של בקר sacculus bovis, Kil. c. 16. Quidam volunt esse *operimentum quod oculis ejus apponitur, ut in tritura maneat et gradum vertat*.

לקיט *lectica*: ולא בכסא ולא בלקטא et non ferent eum in throno, nec in lectica, Jalkut Exod. fol. 84c.

לקיט *lagenae*. לאגנא: *lagena*. *λάγνη*: in Targum: מלא לקנא *plenitudo lagenae aquae*, Jud. 6, 38. In Aruch scribitur etiam לקנא. R. David in libro Radicum, in radice ספל exponit *utrem pellicum*. In Br. s. 13. לקניאחא מלא ליה ידבן דאבנת ipsi plenam lagenam.

Deinde לקיט *est nomen certae cujusdam monetae*, in TH. Mas. scheni c. 4. Gl. לקיט, i. e. כק. Sic etiam videtur sumi in Bm. Hier. c. 4. ab initio. לקיט *lupus*. *לוקוס* *lupus*, hebr. זאב. In Gem. לוקוס *o lupe, lupe, quamdiu tu consumis facultates Israëlitarum?* Verba sunt Bilgae filiae Miriam, quae Legem Judaeam relinquens nupserat militi cuidam graeco, a quo graecari didicerat. Sic autem vocavit altare, in quo Israëlita offerebant pecunias suas, Succa in fine.

לקיט *lambere, lingere*. Part. Hiphil fem. שריא *eo quod ipsa lambit lingua sua*, Talm. Para c. 9. Idem eum בחר. Et geminatis literis, מים *aquae ex quibus lambit canis, prohibita sunt iis ablueri se, scil. in Sabbatho*, TH. Sab. c. 8. in prin.

לקיט *serotinum: pluvia serotina*, בכיר *tempore serotino*, Zach. 10, 1. ולקיש *primogeniam et serotinam pluviam*, Deut. 11, 14. Jer. 5, 24. וילקיש בירה ניסן *et pluviam serotinam in mense Martio*, Joel. 2, 23. כלקישא *sicut pluvia serotina, quae irrigat terram*, Hos. 6, 3. Plur. לקישין *et erant serotinae oves Labani*, Gen. 31, 42. Femin. לקישין *nam serotina fuerunt*, hebr. אפילח, Exod. 9, 32. in Jon.

לקיט *serotinatio*: וילקישין ענא et in seroti-

¹⁸) B. Ar. קטלמא legit, i. e. κατ'αλεπτον *minutim*. Item vox לקטא in Tg. Jon. pro hebr. נצה (Lev. 1, 16. ubi pro נצה ille מראה בנחמה habet) legitur. Sic quidem hebr. נצה ad verbum נצה *emicare* (proprie *res emicans*, quae honesta *sordium* circumscribitur) vertit, et inde metonymice pro intestinis vel *lactibus* (לקטא) habet. A. n. hanc vocem ad hebr. לקט vertit. Vide in לקטא.

¹⁹) Conf. gr. λεγαίνω et vide quae supra ad vocem לקיט scripsimus.

natione ovium, i. e. dum coirent pro serotino partu, quod fiebat secunda admissura, Gen. 30, 42.

מלקושה מלקושה pluria serotina, Jer. 3, 3. Job. 29, 23. Deut. 32, 2. in TH.

לורטיא *genus vasis*. In Echa rab. cap. 1, 19.

Dixit quaedam mulier ad suam amicam; עשי לי המין נטלה לורטיא של מלך ועשה לו המין aquas calidas; accepit cucumam regis, et fecit ipsi calidas (aquas). B. Ar. legit et notat, in alio exemplari esse טורטוק⁵⁰. Explicat autem לורטיא. Possit hoc לורטיא esse a graeco λουτήριον *labrum, pelvis*, per transpositionem literarum. In Jalkut legitur לברנטין.

לשבת: *cubiculum, conclave, cella*: לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl. לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl. לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

לשבתא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl.

ne sitis ambulantes post linguam tertiam, hebr. לא הלך רכיל, Lev. 19, 16. in

Tg. Jon. et Hier. לשון טמא עלך סמא לשון

ליט דימחי חבריה בלשון חליחא, Lev. 9, 2. in Jon.

במעריבא אמרי לשון חליחא. 15b. לשון חליחא

(i. e. Palaestina) dicunt, lingua tertia occidit tres:

occidit ipsum loquentem, accipientem et eum de quo dicitur.

Hinc in libro Musar c. 13. ubi agit author de הרע לשון calumniis et sycophantia, specie

קראו הרכילות לשון שלישי ספני שהוא הורג שלושה

quod tres occidat, deferentem, recipientem et eum de quo dicitur. V. G. Doeg Idumaeus eiectionis fuit

propter sycophantiam de sacerdotibus: sacerdotes ipsi necati, et Saul, qui criminationem Doegi receperat, graviter punitus.

Notavit hunc locum Drusus in quaestionibus suis lib. 1. c. 4. Eadem haec

vide in Medr. Tehil. Ps. 12. in Deb. rab. sectione שופטים

prophano illustratur cujusdam feminae, quae lingua mala, suum socerum, maritum et semetipsam occidit.

Sic in libro Ecclesiastici c. 28, 15. Γλώσσα

lingua tertia multos commovit et dispersit eos de gente in gentem.

Cum aff. ולישני חרה לישיני et laus ejus sub lingua mea, Ps. 66, 17. ולישני חרה

et laus ejus sub lingua mea cantabit justitiam tuam, Ps. 35, 28.

et lingua nostra cantico, Ps. 126, 2. ולישנא חושבא

lingua nostra praevalerimus, Ps. 12, 5. ולישנא חושבא

lingua vestra dolos meditatur, Jes. 59, 3. ולישנא חושבא

super lingua ejus, Prov. 31, 26. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. ולישנא חושבא

⁵⁰ „Sic quidem legitur in Aruch in ברנט: sed pro ברנט nunc didicimus legendum ex collatione cum iis quae habentur in Aruch in litera: Illic enim ponit ברנט, et dicit. se illud jam exposuisse in ברנט.

Verba sunt Autoris nostri in spicilegium hujus libri, quibus haec nobis addenda videntur: Lectio נורה ideo illi per praeferenda nobis videtur, quia juxta sensum vocis נורה vel, ut est in Jalkut, ברנטין. plane respondet. Commutatis enim dentalibus ה et ה mutatoque ה finale Persarum (ut jam pluries exposuimus) in ק vox נורה ortum nobis videtur ex pers. نور, quod gloriam, (vide Cast. lex. pers. p. 537) denotat, idem videlicet, cujus signum vel symbolum laurea est, vel quod laureato (לורטיא vel, ut est Jalk. ברנטין, quod ut suspicor לורטיא [lat. a u hebr. restituito] legendum) convenit Sensus igitur in utraque illa lectione sanus atque idem hic fere est: Simile est hoc matronae, cui amicus suus (nempe rex) dixerat, fac mihi aquas calidas, et illa של מלך (lau- reata (insignia) i. e. coronam lauream (quae ut in libris ab autore Aruch citatis est, symbolum נורה gloriae est) cepit et calefecit iis. Tum rex: ex omnibus, inquit, lignis, quae in domo mea sunt non sufficiebant tibi ad calefaciendum nisi laurea vel insignia laureata mea? (איל מכל העצים שיש לי בבית לא היה לך לעשות חמין אלא בלורטיא שלי).

nem factam esse, sicut alibi videbimus. Emph. אמִּיא מִלְּשׁוֹנֵי nationes et linguae, Dan. 3, 4. Constr. מִלְּשׁוֹנֵי ex omnibus linguis populorum, Zach. 8, 23. לְלִשְׁוֹתָא secundum linguas suas, Gen. 10, 20. Ap. Grammaticos, לשון est locutio, loquendi modus, vocabulum, vox, significatum, significatio vocabuli: ut לשון vocabulum maris, i. e. masculinum sive, vocabulum generis masculini: לשון נקבה dictio feminae, i. e. generis feminini: לשון יחיד vocabulum unici, i. e. numeri singularis: לשון רבים vocabulum plurimum, i. e. numeri pluralis: לשון הווה vocabulum existentis, i. e. tempus praesens: לשון עתיד tempus futurum; לשון עבר tempus praeteritum: לשון כלל vox generalis: לשון המקרא vocabulum biblicum, locutio biblica: לשון משנה vocabulum tal-mudicum: לשון בזה in hac significatione, vel locutione, aut loquendi modo. Utuntur et hoc nomine, quando vocis alicujus significationem indicare volunt. Significationem autem ipsam communiter per nomen efferunt, quae forma loquendi passim in Methurgeman Eliae obvia: ut אִיטוֹמוֹס vel אִיטוֹמוֹס, quod legitur in Targ. Jobi 15, 22. et alibi saepius, est significati, vel habet significatum praeparationis et instructionis, i. e. significat promptum, instructum, expeditum, paratum. Est enim graecum εἰδομενος. Sic R. Sal. Gen. 1, 28. ad vocem ודרו et dominamini: יש בלשון הוה לשון רידוי ולשון יידרה וזה רודה בחיות לא וזה נעשה ירוד לפניהם sunt in locutione hac significati dominationis et significati descensionis. Si dignum se exhibuerit homo, dominatur bestiis, si non dignus fuerit, fit subditus et bestia dominatur ipsi: i. e. vocabulum רדו interdum significat dominari, a רדה, interdum descendere, a רד. Indeclinabiles voces explicant per particulas: ut כל טרם שבמקרא לשון עד כל טרם significat omne טרם significat cum nondum esset, et non significat ante existentiam neque ex eo fit verbum, ut dicere possis הטרם, sicut a הטרם dicitur קרם. Interdum significationem non exprimunt certo nomine aut vocabulo, sed integrum locum adducunt, unde vel idem vocabulum vel ejus derivatum aut conjugatum aliquod usurpatur, ex quo significatio patet. Ad citationem autem loci dicunt vel simpliciter כן ex, scil. loco vel locutione, vel מלשון ex locutione, vel לשון significati, sc. ejus, quod in hoc sequenti loco. Exempla passim in Commentariis obvia. Quandoque hoc in sensu etiam utuntur forma chaldaica לשנא. In plurali dicunt לשונות.

Deinde metaphorice לשון lingua, pro re qualibet figuram linguae habente: ut לשונות של אינפן linguae purpureae, i. e. particulae lanae tinctae et carminatae ad netum, linguam referentes, Sab. 48a. Bm. c.

2. in princ. Sic לשון של דורית lingua coccinea, i. e. particula lanae coccino tincta, Joma c. 4. in Misa. לשון דדהא lingua auri, i. e. lingula, massa instar linguae, Jos. 7, 21. Sic לשון אש lingua ignis, i. e. flamma ignis, hebr. Jes. 5, 21. Ad cujus imitationem in Aruch, in אורים legitur: Quando aurifabri obstruunt fornacem testis, tum sunt inter illas fissurae atque foramina, ולשון האש et lingua ignis, i. e. flamma, egreditur per illa. Quo referendum videtur Act. 2.: Apparuerunt illis disperitae γλώσσαι ὡς πυρρός etc.

הלשין hebr. lingua detraxit, vel detulit, prodidit: unde תלשין עבדא Prov. 30, 10.

מלשין detractor, Ps. 120, 3. In precibus Judaeorum quotidianis legitur, אל חיי הקוה, ולמלשנים אל חיי הקוה, et delatoribus vel proditoribus ne sit ulla spes, sc. vitae aeternae. Sic precantur contra Judaeos apostatas, qui ad Christianam fidem deficientes, Judaicam perfidiam Christianis produnt.

מלשין sycophantia, delatio, detractio, proditio, calumnia: עיד מלי מלשין perficiens, verba delationis, Ps. 52, 4. רספוחהון יחפון delatio vel detractatio laborum ejus operiat eos, Ps. 140, 10. Elias in Methurgeman exponit gem. Berrätherei, proditio.

לשם urbis nomen quam subegerunt filii Dan, vide Meg. 6a.

לשן unde לשלש⁵¹ et nomen femin. לשלש stercus, sordes, inquinamentum: היתה עליו לשלש היתה super ep stercus, abstergit illud linteo, Sab. 142b. Seb. 94a. Aruch exponit stercus gallinarum.

לחם⁵² sydus, fortuna: פקע לחם ידי פקע fortunam meam rupta est, gl. מלי, Bm. 20b. Sic. f. 106a. לחם דידך הוא דאשחרפו כל שדחך propter fortunam tuam est, quod uredine tacti sint omnis agri tui, gl. לחך i. e. מולך. Et mox לחם לחם לי פורח propter fortunam meam relictum mihi est parum. Hoc exemplum adducit Aruch in ordine לחך: unde Guido et alii posuerunt, לחך occasio, quamvis in Aruch nulla expositio addatur.

לחך dimidium, dimidia pars Homer, Hos. 3, 2. heb. Sic Talm. לחך קיטניה dimidius modius leguminum. Sunt quindecim Seae, quinque Ephoth. Vide et in praeced. voce.

לחם madefacere, macerare, emollire madefaciendo, germ. weicheu. Munsterus beigen, einbeigen: אין לחחין סעורין בפסח non macerant hordeum in Paschate, Talm. Pes. 40a. לחחין licitum est macerare, אסור לחחין vetitum est macerare, אם לחחין si maceraverit, ibidem.

לחחין maceratio, madefactio.

⁵¹) Transpositio literarum est vocis של q. v.

⁵²) Latinorum est lito litare καλλιερω auspiciis prosperis sacrificare, prosperum exitum polliceri. Vide lexica latina.

٧.

futant, quasi dicerent: Locus iste non facit contra nos, nihil ad rem facit.

מא non adversatur quicquam, nulla prorsus obiectio est: Talm.

מא non convenit, non quadrat, inconveniens est.

2. מא non docent, vel non docet, vel non didicit, non observavit, pro ratione loci. Talm.

ad nomen Dei, ad nominis divini gloriam: Rab.

non facies. Sic appellant Rabbini praecepta Decalogi ac totius Legis Mosicae negativa sive prohibentia: מא praecepta prohibentia: מא inter praeceptum factivum et non factivum, id est jubens et vetans.*

מ

מא quae, quod, vel quid? Talmudice מא: מא quare? מא propter quid? מא quid hoc rei? מא quae utilitas? מא juxta explicationem modo aliquo: מא

*) His adde: מא ut videat eum homo et vivus meneat. ut videat eum homo et vivus meneat. מא ipsius est magnificentia et magnitudo. מא in longum tempus vitae beatae. Formula voti est. מא a mundo condito. מא non laus Dei. מא juxta sententiam aliorum. מא secundum suum morem. מא propter Dei nomen. מא res haec ab aeterno non facta est. מא non fuit nec creatum est. Usus eorum in judicialibus, si quis rem omnino negat, nec quid de ea verum esse obtingit. מא in perpetuum est beneficus. מא genus masculinum. מא mens sapientis ad dextram. מא recte et humaniter sentit. מא nox ante festum propitiationis. מא dignitati suae convenienter. מא gloria ejus semper menet apud inferiores. מא quorsum. מא ei soli (Dei) dominium competit. מא non est audire faciendum. מא secundum sensum literarum. מא secundum computum filiorum Israel. מא in sidus bonae constellationi et benedictioni. מא dictio femininae. מא genus femininum. מא non fiat id super vos vel me. מא pro sensu meo. מא lingua hebraica. מא non sunt divisi sc. in opinione. מא ex ejus interpretatione. מא secundum id quod scripsi. Addere solent pro vel laus. מא lingua i. e. expositio prima. מא ad gaudium et laetitiam. מא ad nomen coeli i. e. Dei.

*) Hebraeis et Chaldaeis Syris et Arabibus decima tertia litera est alphabeti hebr. syr. atque chaldaei in numeris quadraginta valens. Pro more permutationis cum ceteris labialibus, item cum Nun permutari et ex quibusdam vocabulis omnino omitti solet. Quo plura exempla sunt, ubi litera Mem vocabulo quodam praefigitur, ut ex exemplis videri est. Usus ejus grammaticum chaldaica lingua in omnibus fere rebus communem habet cum hebr. lingua.

nem aliquam. מא cur, quare? לה קרן et quare vocarunt eam Hadassam? Esth. 2, 7. Quae quae est scriptura hujus rei? quo Scriptura dicto hoc probatur? מא חקניה? quae aptatio, quae medela ejus? מא תאמפל? propter quid altercantur? מא in quantum, quatenus, in eo, de eo, במה in quo? כמה, כמא sicut, quemadmodum: quam, במה signa ejus quam multa? Dan. 2, 33. quamdiu, כמה אח חמי quamdiu aspicias? Ps. 35, 17. Cum aff. כמיהון די sicut illi, Ps. 37, 1. in Psalt. Neb. כמה quot, vide supra in litera Caph. למה ad quid? quorsum? quare? Gen. 26, 27. Vide etiam supra in litera ל: למה vel דנ? idem. למה quare reditis? Jud. 5, 16. מהו quid illud est? מא בניהו אימא בניהו quid interest inter illos? h. e. quid differentiae est inter eos? מא הוי? quid tandem est super eo, scil. statuendum? מא קרא? quid vocat ea? quare sic dicit et explicat illud? de rebus, quae fundamentum suum non habent in Lege, sed in sententia hujus vel illius Doctoris. מא קמל חנינא quid audire facit nos, quid docet nos hic secundus? מהו דחיסא quod autem dicis, dicere vel objicere possis. מא לא? estne ergo id nihil? ist es dann nicht? estne is sensus, itane intelligendum? ist es dann nicht also zu verstehen?

מהו quantitas: vocabulum logicum.

מא valde, vehementer.

מא vehemens, durable, validum: ut ענינים מאידי res accidentales non sunt perpetuae, neque durabiles aut validae, More lib. 2. cap. 20.

מא centum: מאי שנין ocingenti anni, Gen. 5, 4. מאי בר מאה שנין filius centum annorum, Gen. 11, 10.

מא centum talenta, Exo. 38, 25. מא ככרין centum et octoginta dies, Esth. 1, 4. במאה מאי centum agnis, nummis, Gen. 33, 19. ונדבר מאי centum arietes ducentos, Esr. 6, 17. מאי עי capras ducentas, Gen. 32, 14. vide et Ez. 48, 17. Plur. למאן ולאליפן transieverunt per centena et millena, per centurias et chiliadas, Is. 29, 2. Emph. מאי מאי magistri centenorum sive centuriarum, IIR. 11, 9, 19. Et aliter למאן ולאליפן egrediebantur per centenos et millenos, IIR. 18, 4. Ap. Tos. מא ברכות חייב centum benedictiones tenetur homo quotidie dicere, sicut scriptum est: Nunc Israel quid postulat dominus tuus a te? Deut. 10, 12. Ne legas מא quid? sed מא centum.

מא butyrum: מאי איך מוטה איך מאחא suave est os ejus sicut butyrum, Esth. 1, 2. in Tg. sec. Videtur esse per transpositionem literarum pro חמא.

מא attenuari, ad tenuitatem et paupertatem redigi. Convenit cum מאך et ponitur saepe pro שפל et שח. Praet. מאך ישראל להרא. Jud. 6, 6. ויומא מאך להרא valde, i. e. descendebat, Jud. 19, 11. Item deprimere, subigere, sternere, humiliare, cum מאך conveniens: מאך ביה שויי in tenebris stravi locum strati mei, Jobi 17, 13. Part. וביח שאול אילן ומאך ibant et attenuabantur, hebr. ירלים IIR. 3, 1. Fut. וימאך attenuabatur honor Jacobi, Jes. 17, 4. Sic Hos. 5, 5. וימאך אנושא et attenuabitur homo, Jes. 5, 15. וימאך יקרד ארעא et depressisti tamquam humum gloriam tuam, Jes. 51, 13. quia humiliasti nos, Ps. 44, 20. Part. וימאך ארעא compescens sonitum marium, Ps. 65, 8. Imper. וימאך ירדך humiliare eos, Ps. 54, 7. וימאך ירדך humiliare te, Jes. 51, 23. Futur. וימאך וימאך et potentiam potentum deprimam, Jes. 13, 11. וימאך וימאך et eos qui inualescunt super eos, attenuabis, humiliabis, hebr. חשפיל IIR. 22, 28. וימאך וימאך et humiliantur, Jobi 24, 24. Ex Pahl. וימאך וימאך et strepitum potentium humiliabis, Jes. 25, 5.

מא לא? fortassis, forte, si fortassis: ut מאי לא? fortassis non ibit, Gen. 24, 39. מאי לא? fortassis potero, Num. 22, 6. Sic וימאך וימאך fortassis miserebitur, Jonae 1, 6. וימאך וימאך fortassis sanabor per illa, Cant. 2, 5. Ex מא quid, et מא si: q. d. quid si? dubitative, ut ante. Item si vel, utinam, Jobi 6, 2. hebr. לו.

מא vas, instrumentum, vestimentum, hebr. כלי. Vide infra in מן.

מא quis. Vide infra in מן. מא abnuere, renuere, denegare. Dicitur apud Tos. in speciei de ea quae in annis minorennitatis suae alicui desponsata, postea cum ad annos maturitatis venit, renuit ipsi nubere. Vide Schulch. Ar. par. 4. num. 155.

מא denegatio: מאי קודשח desponsata ad denegationem, filia minorennis, quae desponsata alicui, et postea ei cohabitare renuens, tenetur publice id abnuere, coram duob. testibus. Vide Maim. in הלכות אישות c. 4. Nam non omnes id tenebentur facere. שטרי מאינן literae denegationis, renuentiae, quod renuit nubere, Bm. 20a

מא renuens, abnuens cum marito sibi desponsato habitare: Vide Maim. ante citato loco:

מא Mane, nom. propr. viri in Persia, qui haereticae doctrinae author fuit, cujus discipuli et sectatores Mannichae postea dicti fuerunt. Graecis vocatus fuit Μάνης: inde ab Historicis Manes appellatus. Vide Suidam. Epiphanius author est, primo Cubricum fuisse dictum, postea sibi ipsi nomen Ma-

¹⁾ Haec in chald. et syr. lingua מלחא pl. (מלחא) usitatissima vox in pers. lingua, ex qua sumpta est (مان) "possessiones, domesticae" apud Cast. lex. pers. p. 501.) rarissime, et plerumque in compositis tantum (praesertim cum خان quidquid ad aedes pertinet, vel in domo existit) occurrit.

nis imposuisse, non ex Graeca, sed ex Babylonica lingua, in qua מנ *vas, organum*; quod se *organum et vas selectum putarit ad doctrinae divinae propagationem*.³ Sed eventus declaravit, a מנלך insania et furore potius fuisse sic dictum. Viduae cujusdam servus fuit, a qua incredibilem auri argentique vim haereditario jure accepit. Eusebius Ecclesiasticae Hist. lib. 7. cap. 27. scribit: Quo tempore Manes quidam, secundum nomen suum insaniens et instinctu daemonis agitatus, invisam et execrabilem omnibus haeresin docet. Hic autem Manes gentis Perses, vita et moribus ~~Barbarus~~ fuit, tam acer ingenio, ut insanire videretur etc. Ex hoc ergo Manichaeorum haeresis usque in hodiernum diem diffunditur eo tempore exorta, quo FELIX I. in urbe Roma praeerat. Haec ille. Hoc eodem tempore Imperator Romanus fuit PROBUS, circa annum Christi 277. Rabbi Abraham in Kabbala 9b. ובימי יצא מאני לעולם והיה טוען שהאלהות שנין יש בעולם אחד מזה ועושה כל הטובות ואחד מזה ועושה כל הרעות וכדא לאכזשים חורה מלכו והיה לנו גדול והרגו שכוך מלכא ב. e. in diebus ejus (sc. Schavur regis Persiae) prodiit Mane in mundum, arguens duos esse Deos, quorum unus vitam det, omniaque bona faciat, alter mori faciat, omniaque mala importet, et sic mentitus est Magis quibusdam suam doctrinam (id est mendaciter docuit et persuasit) evasitque in gentem magnam (id est discipulos plurimos habuit), quem tandem Schavur rex (Persidis) occidit per sapientiam suam. Haec ibi. Ietius regis שחור Schavur frequentissima apud Talmudicos fit mentio. Historicis vulgo dicitur Sapor. Causa mortis fuit, non tam perniciose ejus doctrina, qua multos seduxit, sed et cum, Medicam scientiam sibi quoque arrogans, regis istius filium periculose aegrotantem, curare instituisset, filius sub ista cura animam exhalavit. Hinc rex commotus, ex longa fuga ipsum recuperans, tandem excoriari jussit. Epiphanius: Hinc ubi cognovisset Rex Persarum Manis refugium, missis eo suis, captum illum, in praedicto castello, ignominiose in Persidem pertraxit, et cutem ipsius harundine excoriari jussit, et sic de ipso poenas sumpsit. Unde et excoriatum arundine, utrem ipsius paleis expletum, etiam hodie in Perside habent. Atque sic vitam finivit. Haec ibi. Vide Epiphanius contra Manichaeos, haeresi 66. prolixè: Schikhar-

dum in Historia Persica f. 111. Elias in Tisbi in Rad. מן scribit: Invenitur in libris Graecorum, fuisse hominem quendam nomine מנא Mane, qui vixit sine Lege (Dei), a quo omnes qui eum in doctrina secuti fuere, מינים Minim appellati fuerunt. Haec ille. Hoc improbat Drusius in Notis in Lev. c. 30. quem vide. D. Augustinus Tomo 6. in Catalogo Haereseon: Manichaei a quodam Persa extiterunt, qui vocabatur Manin, quamvis et ipsum, cum ejus insana doctrina, coepisset nomen praedicari: nam ante hac Urbicus vocabatur. Sed in Graecia discipuli ejus vitantes nomen insaniae, quasi doctiores, et eo ipso mendaciores, geminata litera N, Manichaeum quasi Manna fundentem, pro Manichaeo, id est insano appellaverunt. Iste duo principia inter se diversa atque adversa etc.

מנא *spernere, respuere, rejicere, fastidire, nauseare*. Praet. מאנין *sprevi divitias meas*, Jobi 42, 6. מאנין לא מאסיה ירחוק. Lev. 26, 44. in TgH. ubi Jon. אַמְאָמְאָנִין *spernam eos*, מאנין *spreverunt* v. 43.

מאנין *nausea, fastidium*: מאנין *propter nauseam*, Talm.

II. מאנין *liquefacere, madefacere*, idem nempe quod מנא, sicut paulo ante מאן idem cum מכך, altera geminatae in נ commutata. Praet. מאנין הלבשושי computruerunt, faetuerunt vulnera mea, Ps. 38, 6. Melius forte legeres מאנין. Partic. מנין חליל חבלליהו דמאנין sicut reptile limacis, quod liquefacit viam suam, Ps. 58, 9. Possit hoc etiam esse a מנא, quia haec forma participii ex Syrismo est, quem posteriores paraphraetae amarunt. Rab. מנא מנא מנא madefacit lectum suum coitu venereo.

מנין *foetor, putor, corruptio foetens*: מנין *vas foetens*.

מנא *Mesopotamia, Syria interamnīs, Aram naharajim*, Br. s. 30. in princ.

מנא *deficere, diminui*.

מנא *defectus, diminutio, penuria*. Sic R. Sal. exponit hanc vocem in hebr. Dent. 28, 20. Aben Ezra Mal. 3, 9. quomodo apud Rabbinos quandoque accipitur. Alias proprie deducitur ab מנא *maledicere*, et מנא *maledictio* i. e. *privatio et detractio benedictionis sive boni, unde defectus et penuria*.

מנא vide infra in מר.

מנא *nomen proprium*. Vide in שמם.

³) Etymologia hujusce persici nominis ab Autore nostro tentata et mihi pro corollario sententiam referre licitum esto. Ortum quidem mihi videtur hoc nomen ex pers. مانو *echo* (Cast. lex. pers. p. 301). ut Propheta, in cujus videlicet animo vox coelestis quasi voluntatis divinae repercurssio *echus* instar resonat, designetur. Ita quidem et Judaei temporibus illius Prophetæ in Persia commorantes gradum aliquem spiritus sancti et prophetiae nomine vel ביה קיא i. e. *filia vocis, repercurssio sonus, echo* appellant, ex quo intelligere potes. eandem apud utrosque Persiae incolae, indigenos Persas scil. aequae ac commorantes Judaeos, tunc temporis versatam fuisse notionem de prophetia coelestique oraculo.

⁴) ארף *vide in מארף*.

⁵) Proprie *rusticus, hortulanus*, a pers. باغ *hortus* (vide notam 8m supra p. 141) ut vult B. Ar. Hinc interrogatus quidam (Mac. 64b) e quo loco sit, respondet מאנין *habitor tugurii* (i. e. cnstos, qui ad custodiendos hortos in tugurio habitat) ego sum. Iterumque cum ex eo quaereretur, quod nomen ejus sit, rusticus

בוא *vide in radice* מבן.

יכל *vide in* מובלח, מובל, מבל.

כמא דמהמסין: *verriculum, scopae*: מבן ⁵ *verriculum* sicut scopant scopis, Jes. 14, 23. In Br. s. 79. שמע איהא אומרה אשאל לי מבניך ואמרה *audivit mulierem quandam dicentem*, i. e. dicere volentem, *commodato mihi* מבניך et dixit, *commodato mihi* מטאטך.

עבר *vide in radice* מבר.

מבר. *Hinc citantur*. Sed in Talmud legitur *adducta*, i. e. *directa, disposita, rectificata*, in qua neque minus neque redundans, Neg. c. 6.

מנוב *Quibusdam est chirotheca: aliis instrumentum rusticum ad purgandum frumentum, veluti pala, qua ventilatur* Kil. c. 13.

מנבא *nom. propr. viri, de quo proverbium abiit, quod vide in* שם.

junci species: כפחור בחבל של מנג ⁶ *constrinxerunt eum fune junceo*, Para c. 3. מורדין. אין מורדין *non mensurant fune junceo* של מנג שלשה *triplices funes sunt, ex junco, ex vimine, ex lino*, Erub. 58a. Dicitur alicubi esse החלפין *species salicis*.

מנבי *sic citatur in Aruch. In Gemara legitur* מנבי. *Vide in* מבן.

pretiosum, res pretiosa; sic vocatur quicquid in re quapiam eximium et praestans est, et refertur saepius ad fructus. Plur. מדעיין ⁷ *pretiosos fructus dedit fratri ejus*, Gen. 24, 53. ועבדא מדעיין et edidit praestantes fructus, Deut. 33, 14. *et de optimo rerum pretiosissimarum, vel fructuum pretiosissimorum*, Deut. 33, 14. in Jon.

מדעיין *idem: laudare* ירבה לאהורא *et pretiosos fructus dedit fratri ejus*, Gen. 24, 53. ועבדא מדעיין et edidit praestantes fructus, Deut. 33, 14.

מנדין *nomen portae cujusdam coelestis*, Guido ex Zohar col. 375.

Macedonica foemina. Jalkut Num. 255a.

(מנא) inquit est nomen meum, i. e. nomen mihi indutum est a negotio meo, rusticus enim sum et rustico quasi nomine meo proprio me vocant. Rustici vero quia stupidi habebantur, idcirco in proverbio illo vulgari, ubi stupiditas eorum hominum designatur, qui alienae culpa poenas persolvunt, nomen מנא adhibuitur. Nec vero et Schoenhakii sententia contemnenda est, qui vocem מנא ad gr. vertit βαγάζ (prae fixo Mem ut saepius) i. e. *eunuchus*, unde proverbium illud vulgare שבע נבי ומנא קמך quasi dicere vellet: excindatur שבע, et qui ut ille uxores volunt ducere ex filiabus Jacobi, at vero *eunuchus*, qui nullam potest ducere uxorem, cur excindatur? *Vide eum in Hamaschbir II. p. 8.*

⁵ Suspicor legendum esse per חפא מנא, forma quidem apocopata vocis مكينة, quae persice (vide P. Angeli Gazophyl. p. 378) scopas innuit.

⁶ (Ketub. 10a) puella, gr. μεῖραξ ἀκος (ei gr. litera ב restituta), ut nonnulli volunt.

⁷ מנא *alumen* (Sab. 110a. et Men., 126.) vide supra in מנא.

⁸ מנא *mulcta, taxa* (Jes. 3, 6.) vide supra s. r. מנא.

⁹ Affine esse videtur hebr. נמא, qua voce ipse B. Ar. hoc vocabulum explicat.

¹⁰ Supplere hic licet hanc vocem a Mussafia graecam haberi μαγαδον, instrumentum quoddam musicale.

¹¹ Vox hebr., quam vide in lexicis hebraicis.

¹² Gr. μαγαλον ut vult Mussafia.

¹³ pl. מנבין vel מנבין (Vr. parascha אסר et Bamid. rab. s. 10.) μαγαλαβδουλι martiobarduli. A. n. hanc vocem ad rad. גלב vertit, ubi vide.

גור *vide* מגור.

גו *vide in* מנו.

גוא ¹ *videtur in* מנו.

מנל ² *et falcem non elevabis*, hebr. חרמש Deut. 23, 26. Plur. *et lanceas suas in falces*, Jes. 2, 4. Cum aff. *et falces vestras in lanceas*, Joel. 3, 10. Heb. ומסורתיכון למנלך *et falx manualis (putatoria et vinitoria) et falx messoria*, Kel. c. 13.

גלל *vide in* מנל.

מנל ³ *nomem proprium loci*, In Gemara legitur מלחמא, Pes. 48a.

מנל ⁴ *gratis, frustra, sine causa, immerito*: *et servieris mihi gratis*, Gen. 29, 15. יפוק *exhibet liber gratis*, hebr. חנם, Exo. 21, 2. *ut frustra Job timeat dominum?* Jobi 1, 9. לא חמי *non jurabis in nomine domini Dei tui frustra*, Exod. 20, 7. *gratis venditi estis*, Jes. 52, 3. Talm. אסיה קריבא דמן כמן *medicus propinquus est quasi medicus gratis curans*, q. d. אסיה קריבא דמן אסיה.

מנל ⁵ *nomen loci*, Kil. c. 6.

מנל ⁶ *machinationes*: על *qui convertit machinationes tuas (i. e. contra te directas) contra hostes tuos*, Br. s. 43. Sic explicatur ibi illud בריך בריך *qui tradidit hostes tuos in manum tuam*, Gen. 14, 20. Aliter apud Tos. שדר ליה לרבי שיכרא בר חליסר מנל טעמיה ויהוה *misit ei cerevisiam tredecim machinationum, i. e. infusionum, et gustavit eam, fuitque suavis valde*, Pes. 107a. Id est, *cerevisiam tredecies ex uno dolio in aliud super recentes herbas et fructus effusam*. Baal Aruch legit cum duplici Gimel מנל. *Vide illum et glossatores Talmudicos.*

מנל ⁷ *magnes, magnetes lapis trahens ferrum*. Corruptum ex gr. μαγνήτης, μαγνήτης, μαγνήτης. Sic

¹ S. r. مَنَان arab. مَنَان quod gratis seu gratuito fit.

¹⁰ Gr. μαγαγον, μαγαγela,

dictus ab agro, sive urbe, sive loco in Asia, qui dicitur Μγνήσια. Inde Achilles Statius istum lapidem vocavit μαγνησίαν (סבילא). Hinc magnēsium חסשון אבן המגניסם חסשון Hine lapis Magnesius trahit ferrum, Ikkarim Orat. 4. cap. 35. ab initio.

מגנטיא Moguntia.

מגנטיא scutella, paropsis: acetabulum, lanx, ihuribulum: מגנטיא דכסף scutella argentea, Num. 7, 13. Pl. מגנטיא ית מגנטיא et ponent super eam scutellas, Num. 4, 7. Constr. מגנטיא scutellae argenteae, Num. 7, 84. Aff. מגנטיא et facies scutellas ejus, Exo. 25, 29. Respondet hebraeo קערה, et est Graecum μαγίς. Plin. lib. 33. cap. 11.: Lances antiqui μαγίδας appellaverunt. Alias Graecis est mactra. Ap. Tos. רתנו. Respondet hebraeo קערה, et est Graecum μαγίς. Plin. lib. 33. cap. 11.: Lances antiqui μαγίδας appellaverunt. Alias Graecis est mactra. Ap. Tos. רתנו. Respondet hebraeo קערה, et est Graecum μαγίς. Plin. lib. 33. cap. 11.: Lances antiqui μαγίδας appellaverunt. Alias Graecis est mactra. Ap. Tos. רתנו.

מגנטיא vel מגנטיא¹¹ cibis: ferculum: כיון דהוה מגנטיא cum cibis afferretur: נפקין למה מגנטיא? quare offeruntur cibi et non sunt gustati? Vr. s. 28. Videtur esse אגס. Alibi ועבד ליה אעליה וקטירו על גבי המוכה מגנטיא introduxit eum et apparavit ei prandium, Echa rab. c. 1. v. 1. ad בנים רבתי.

מגנטיא μέγιστος, μέγιστοι magnates: מגנטיא magnates belli, proceres belli, docentes bellica, Br. s. 26. Item almagestus, liber astronomicus Ptolemaei, citatur in More lib. 2. c. 24.

מגיסטר magister: פלסין magister palatii, aulae praefectus, Vr. s. 28. in fine.

מגיסטר¹² tibialia ferrea, Sab. 60a. Alii legunt מגיסטר.

מגיסטר detrudere, deturbare, dejicere, depellere, impellere, praecipitare: excindere. Praet. מגיסטר et dejecit, excidit currus, IR. 20, 21. Regia detrudere et perdidit. Priorem lectionem sequitur R. David. מגיסטר dejecit me zelus meus, Ps. 119, 139. hebr. צמחתי excidit me. Imper. מגיסטר dejecite eam et dejecerunt eam, IIR. 9, 33. pro hebr. deturbate eam. Futur. מגיסטר excindam, Ps. 101, 5. מגיסטר excindam omnes improbos terrae, ibid. v. 8. גרר et sagittas tuas e manu dextera tua dejiciam, Ez. 39, 3. בעלי דבבי מגיסטר exciudit omnes hostes meos, Ps. 143, 12. מגיסטר destruet, Jes. 25, 12. Sic Esr. 6, 12. et sic hebr. לאחורא et praecipitabit, dejiciet sessores illorum retrorsum, Gen. 49, 17. ומשמושן ומגיסטר et de officio tuo dejiciet te, Jes. 22, 19. Ithpah. Praet. מגיסטר excisi sunt, Jobi 6, 17. hebr. נצמחו.

גור מגיסטר

גור מגיסטר

הליכה אח בנה מגיסטר magirus, coquus: הליכה אח בנה adduxit filium suum ad coquum: אצל המגיסטר

מגיסטר fuerunt ipsi duo coqui, Vr. s. 7. חבשילך וליח אח מגיסטר coquus tuus ego sum et non gustandum mihi praebes cibum tuum, Vr. s. 28.

מגיסטר μαγειρεῖον, culina. In TH. Beza c. ult. in fine: קבלין גבי מגיסטר assume ea in culinam tuam. Glossa exponit בית מגיסטר granarium, horreum. Sed omnino videtur esse graecum μαγειρεῖον.

מכשף magus, μάγος i. e. magus, incantator, praestigiator, qui Deum abnegavit, eum jugiter contumeliis et blasphemis afficit, et ad magiam atque idololatriam homines alios allicit. In Tg. Jon. „Exit (Pharao) ad faciendas divinationes super aquis כמגיסטר sicut magus,“ Exod. 7, 15. et 8, 16. Ap. Tos. מגיסטר raten idem est quod magus, Sota 22a. Gl. העינים את המגיסטר magus est incantator praestringens oculos et furans corda: שכיבי iste magus effodiens mortuos, scil. ad detrahendum spolia, Bb. 58a. הלומד דבר אחד מן המגיסטר הייב מיתה quicunque discit verbum unum a mago, reus est mortis, Sab. 75a. פירעה שהיה בימי משה אמגיסטר Pharao qui fuit in diebus Mosis, magus fuit, sicut dicitur, ecce egreditur ad aquam, Exod. 7, 15. Mk. 18a. Huc respexit Jonathan paraphrastes in locis supra citatis. Pl. מגיסטר, emphat. מגיסטר. Fem. אמגיסטר praestigiatrix. Addunt alii מגיסטר nutus, מגיסטר innuere. Id quaerendum.

מגיסטר fax, candela. Sic citat B. Ar. ex Mk.

12b. In nostris libris legitur per כ¹³ כיון דבליא: בעי גברי יחירי ובעי מוכרי דנרא quia noctu opus habet viris multis et facibus vel candelis multis.

מגיסטר hebr. metiri, mensurare, dimetiri. Rabbinii perfecte saepe utuntur, ut cum dicunt: לא ימדוד המודד לאחר בימות החמה ולאחר בימות הגשמים באותו היום non mensurabit mensurator uni in diebus solis (i. e. aestus et caloris, quando sol splendore suo calorem et siccitatem excitat), et alteri diebus pluviarum eodem fune. Nam diebus serenis funis exsiccat et contrahitur, diebus autem pluviosis fit humidus et facilius extenditur, Bm. 61b. במדה שמודד אדם qua mensura mensurat homo, remetiuntur ei, Sota c. 1. in Misna Sab. 100a.

מגיסטר et per apocopam מגיסטר dimensio, mensuratio: מדידות קרקע mensuratio agri.

מגיסטר mensura, dimensio: ap. Ros. etiam mos, consuetudo, conditio, virtus, proprietates, affectio mensurata, conditio: מדה כנגד מדה mensura pro mensura, par pari. Proverbiale dictum, passim obvium: vide Gen. 11, 7. in R. Salom. מידה מוספת mensura referta et accumulata: מדה שוה mensura aequalis. מדה דין proprietas iudicii, Deus iudex; in Tg. et apud Rabbinos, cujus oppositum מדה הרחמים misericordiae, misericors Deus: ענה מדה respondit proprietas iudicii, Deus iudex, Eccl. 10, 8. Thr. 1, 1. במסירה אשבה במסירה in

¹¹) Gr. μαγίς. ¹²) מוגניס (Pesicta sec. 10.) ¹³) Gr. μάγιστρος magirus, coquus.

¹⁴) Gr. μονογενής unicus filius. ¹⁵) Per syncopen pro magistro gestator facis, ut nonnulli volunt.

76

רוה. *vide in* מדרה.
vide in מדרק. Forte tamen Mem radi-
 cale est.¹⁶

vide supra in מא.

מרה *obstupescere*: אחרתא הו' ויחעב אל לבו. *obstupescens erat et doluit in animo suo*, Br. s. 18.
 מרומה אחרתא *obstupuit*, quando audivit, Jalkut 11c. Videtur ad חמה referendum.

מרה *inde* מריבא *donum*, Pr. 6, 35. in Regiis. Lege מרהבא.

מרה *veterascere, consumi vetustate*: קופה המרהה: *arca veterata*, Kel. c. 24. חוט.

in qua *veteratum est filium unum*, Kel. c. 28.
 מרהה *pallium veteratum*, Nid. 4a. ut citatur in Ar., sed in textu Talmudico legitur מרהה, et exponitur ut *praecedentia* בלוי. Quae Aruch in *humectandi* significato hic adducit, ea in nostris libris Talmudicis hodie leguntur cum Cheth in medio.

מרה *emungere*: אחרתא הו' אחרתא *quo emungunt ellychnia*, Sab. 90a. Sic legitur in Aruch in Gemara autem nostra, *quo fodiant*; in Beza 32b. מרהה אחרתא *per Cheth*.

מרה *circumcidit*, apud Talm. וימא *die nubiloso et die venti australis non circumcidimus, neque secamus venam*, Jeb. 72a. ומרהה *et circumcidet eum*, Jeb. 71a.

מרה *circumcisor, abscindens praeputium infantis*.

מרה *circumcisor*: אחרתא הו' אחרתא *parvulus qui natus est circumcisor, qui glandem membri habet nudam, ac si esset circumcisor* *ἀσπερ-μωσ*. Vide R. Sal. Ps. 16a. ubi scribit ex Medrasch Davidem talem fuisse. Sic de Mose in Vr. sect. 4. Septem creati sunt circumcisi, Jelam. f. 4d. מרהה *attractus et natus circumcisor etc. non comedunt de oblatione voluntaria*, Jeb. TH. c. 8. Et mox „circumcidendo circumcidetur“, Gen. 17, 13. מכאן לנולד כשהוא מרהה *שעריך להטיף ממנו דם*. דם *hinc probatur, quod, qui natus est circumcisor*

necesse est ab ipso extrahere sanguinem foederis circumcissionis, quia praeputium subactum est.

מרה *circumcisio*: אחרתא הו' אחרתא *non est filius circumcissionis, non debet circumcidi*, Jeb. 71a.

מרה *circumcisio*: אחרתא הו' אחרתא *per sanguinem circumcissionis hujus*, Exod. 4, 25. Ez. 16, 6. ומרהה *et sanguinem abscissionis praeputii*, Cant. 2, 9. ubi alterutrum videtur redundare. Nam et מרהה *et מרהה est circumcisio, aut מרהה est praeputium, quia praescindi vel abscindi solet*.

Secundo ap. Tos. **מרה** *est subcervicium, vannus, cribrum pollinarium*: אחרתא *farina super vel in cribo*, Beza 29b. Sententia Proverbialis *חריש אקיש עלה oribrium tuum vel vannus tuus silens est, percute illum*, Br. s. 81. Silet i. e. agitatione nullum edit sonitum. Percute, dato signum, nec unquam cesset. In legum neglectu monenda juvenus: in otio monendi ad laborem homines. In Pl. מרהה, TH. Mk. c. 2.

II. **מרה** *miscere, diluere vinum aqua*: אחרתא *miscerebo illud aqua*, Jes. 1, 22. in Jalkut.

מרה *liquor, humor*, Saft. Vide in מרה.

מרה *festinare, accelerare, festinum, praecipitem esse*. Niphal **מרה** *festinus, praiceps: quod ad animum relatum, includit temeritatem et stultitiam*.

מרה *acceleratio, festinantio, praecipitatio: currit cum festinatione i. e. festinanter*. Hinc חוש' Jobi 20, 2. Aben Esra explicat per מרהה.

מרה *promptus, expeditus, exercitatus*: אחרתא *expeditus in scientia*.

מרה *dotes, pl. מרהה ומתן* *dotes et dona*, Gen. 34, 12. מרהה *juxta dotes virginum*, Exo. 22, 16.

מרה *sedile, sedes: vel pluraliter, sedelia*, Erub. f. 62a. Item *obsignatio, literae obsignatae*¹⁸: אחרתא *omnino missa est neque nisi obligatio (i. e. contractus, literae obligationis) ipsorum in arca regis deposita est*, Bm. 73b. Ned. 46a.

¹⁶) Ita est. Verti enim debet hoc nomen ad verbum *مَرَر* *corruptum fuit, computruit*, unde nomen arab. *مَرَر* et chald., mutato *h* finale in קא, מרהה *stercus, sordes*.

¹⁷) Hebr. מרה. Cf. ברה.

¹⁸) Pers. *annulus signatorius, pec. sigillum regis et judicis*. Vide Cast. lex pers. p. 516.

Magnopere laetor de occasione mihi data lacunae operis nostri (supra s. v. מרהה ubi vide notam) selectissimis explendae verbis Viri doctissimi Aharoni Hahn (Rabbini Novi-Eboraci), quorum sententia in epistola mihi missa haec fere est: Citato loco talmudico (Sanh. 95a.) comparataque cum eo interpretatione a lexicographis compluribusque interpretibus data acutissime ostendit, nec ullam harum interpretationum apte in sensum talmudicum quadrare, neque ab ullo hactenus lexicographo etymologiae vocis מרהה satisfactum esse. Tum ad comparandas inter se ipsas varias ad locum illum talmudicum spectantes lectiones pergit et praeter jam pridem (s. v. מרהה) citatas lectiones maxime deliberandas has enumerat. B. A. cui, ut recte existimat, prae ceteris lexicographis atque interpretibus in hac re habenda est fides, legit: מרהה *לומר כל חד וחד מיניו ניהי לי גולמרה: גלמי הרג מינה*, R. Salomon, ut in nostris editionibus est, quasi duas voces neglectaque voce מרהה *habet: לומר כל חד וחד מיניו ניהי לי גולמרה*. Aliter in compendio talm. En Jacob conservata voce מרהה *omnino missa est neque nisi obligatio (i. e. contractus, literae obligationis) ipsorum in arca regis deposita est*, Bm. 73b. Ned. 46a.

festorum nomina apud Persas
עז fol. 11b.

liqueferi, solvi, dissolvi, hebr. et in Hithpahal
אֶחְמוּגְי יִחְבִּי, unde et Chaldaice, Praet. *liquefacti sunt habitatores terrae*, Ps. 48, 11.
Fut. *anima ipsorum in malo colliquecet*, Ps. 107, 26. Ap. Tos. מִסְגִּין אֶח מִחֹרֶךְ dissolvunt plagas tuas, i. e. curant, Br. s. 40.

gluma, stipula, hebr. מוֹץ, per com-
mutationem litterarum ejusdem organi. Sic tan-
tum scribitur in Jobo et Psalmis: ut *הִיוּ דִּק מוֹץ* erunt sicut stipula, Ps. 35, 5. אֲלֶרֶן מוֹץ sed sicut
gluma, Ps. 1, 4. וְכִמּוֹץ דִּשְׁלַטְלָנָה עלעולא et sicut
gluma quam dispellet turbo, Jobi 21, 18. Ap. Ros.
pugillus: מוֹץ דִּמְשָׁר cum pugillo ceparum,
Kid. 52b.

cerebrum, medulla: מִפְּרָסָה רִגְלִיהָ וְעַד מוֹרְחָהּ a
fissura pedis usque ad cerebrum, i. e. verticem
ejus, IIS. 14, 25. Sic Deut. 28, 35. *cerebrum frigidum et humidum*, Ps. 102, 5. in Kim-
chio. מוֹחַ כְּדוֹמָה לִי שֶׁאֵין לוֹ מוֹחַ בְּקִרְדּוֹ illum non habere cerebrum in capite, Jeb. 9a.

moveri, nutare, vacillare, declinare. Fut. וְהָמִיט
מִפְּרָסָה רִגְלִיהָ וְעַד מוֹרְחָהּ et nutaverit manus ejus tecum, Lev.
25, 35. *Ithpahal* וְהָמִיטְמָה רִגְלִי moti sunt pedes
mei, Ps. 73, 2. et 94, 18. אֶחְמוּגְי אֶרֶץ quia com-
mota est, Ps. 60, 4. *quando commoventur montes*, Ps. 46, 3. *Inf.* לֹא יִחַן לְאֶחְמוּגְי לא יחן
non permittet commoveri pedes tuos, Ps. 121,
3. Futur. וְהָמִיט דְּלֹא ut non vacillet, Ps. 96, 10.
Hiphil וְהָמִיט *nuiare facere, commovere*.

vectis, palanga: מוֹץ לא יביאנה במוט non
adducet palanga, Beza c. 3.

tenuem, attenuatum esse facultatibus, ap. Heb.
Praeter *attenuati, attriti, incurvati*
sunt montes, heb. שָׂרוּ, Hab. 3, 6. Ap. Ros genera-
lius sumitur pro *tenuē, mollē, lenē esse: tritum, at-
tritum esse*: מוֹץ לִיה אֶרְעָה מִחוּחִיהָ mollescebat ipsi

terra sub eo, Sanh. 95a. Item *duplicare sternere, substernere*: ut מִיכִי לִיה שִׁחִין נִמְטִי ut
vesperi duplicabant, vel substernebant ipsi sexaginta
stragulas villosas, Bm. 84b. וְסָךְ לָהּ בִּסְחָרְקִי et du-
plicavit, dupla imposuit ipsis tegumenta lanea, vel
tapeta, Tan. 21b. מוֹךְ חֲמָרָה בְּרַחֲמֵיהֶם cum aperitur (mane) janua pluviae, o asine, du-
plica saccum tuum et decumbe in eo, Ber. 59a. Pro-
fertur illic tamquam proverbiale: Glossa quando
aperis mane januam tuam et vides pluviam descen-
dentem, dico tibi asine, qui is de loco in locum ad
adducendum et coemendum frumentum, duplica sac-
cum tuum sub te (i. e. duplicatum substernere illum
tibi), et dormi super eo, neque hinc inde discurras,
quia vile fiet triticum propter pluviam. Vide et in
Tan. 6b.

tritum, attritum: מוֹץ מִכָּא assis tritus,
cujus signatura attrita, Bk. 37.

tenuē, mollē, lenē. Pl. מוֹכִין *mollia*, ut sunt
linthea, gossapina, lana, lectus, muscus, rasurae lin-
tei, quae vulneribus imponuntur et similia: מִשְׁמָשׁ
mulier quae utitur lintheo molli, vel gossypio,
Nid. 3a. gl.: mulier replet locum illum rebus molli-
bus ad hauriendum semen, ne concipiat: בְּמוֹךְ
שֶׁכֶּסְנִלָּהּ וּבְמוֹךְ שְׂכָאנָהּ וּבְמוֹךְ שְׂרָחֲקִיהָ לְנִרְחָהּ cum
molli (lana) quae est in calceo ejus (ne scil. pedem
laedat), cum molli quod est in aure ejus (ad exsor-
bendum humorem aurium) et cum molli, quod prae-
parat pro separatione sua (tempore menstruorum),
egreditur scil. mulier in sabbatho, Sab. cap. 6. in
Mischna: מוֹךְ שַׁעַל גְּבִי מִכָּה mucus qui est super
plaga מוֹךְ יֶשֶׁכְּ muscus aridus, Sab. 134b. וְלֹא כְּמוֹכִין
neque cum mollibus, Sab. c. 4. in Mischna. Gl. כָּל
מוֹכִין *omnis res mollis vocatur* מוֹכִין רַךְ רַךְ קְרוֹי מוֹכִין
Aliter מוֹכִין מִים aquae lenes, tepidae, Mikv. cap. 1.
Glossa מוֹכִין מְלֹחִין אוֹ חֲמִים salsae aut calidae. Sic Maim.:
מוֹכִין h. e. aquae salsae, aut amarae, aut calidae,
aut alterius alicujus ingrati et mali saporis cum

Habes igitur quatuor inter se diversas lectiones, quarum cuique si rationem habere vis
nihil est, nisi quod conflatum esse dicas ex *massa* et מוֹךְ *sigillum*, ut *sigillum in massa impressum* i. e.
impressionem signaculi, vel *imaginem cujusdam rei* significet. Sensus igitur loci talmudici juxta lectionem
antis Aruch est: *sigillum* (מוֹךְ), *cujus massa* (טֶלֶם) *lutum* (טִינָה) est, de ea (מִינָה sc. de ea urbe) i. e. ima-
ginem ejus (urbis) ex luto. Conservato sensu lectio R. Salomonis vocem טִינָה omittit, neque nisi מִינָה
sigillum de ea (de ea urbe scil.) *massae impressum* i. e. imaginem ejus (urbis) ex quapiam materia, habet.
Porro in En Jacob quasi in voce se subintellecta vox טֶלֶם omnino omissa est; nam si dicas טִינָה *sigil-
lum in luto impressum*, jam per se intelligitur: *sigillum* *cujus massa* (טֶלֶם) *lutum* est. Quo aptius denique
haec significatio vocis טִינָה in lectionem in Jalkut conservatam quadrat. Ibi enim aperte vox מוֹךְ, quae una
est pars compositi טִינָה, voce מוֹךְ i. e. *sigillum* restituta est, ita ut, ad verbum si hanc lectionem reddere
vis „quisque vestrum adferat mihi lutum pro sigilli massa“ (טִינָה לְחֻמָּה טִינָה), eundem omnino sensum conser-
vatum videbis atque est in Talmude et En Jacob. Itidem confirmare pergit sententiam suam Vir ille doctis-
simus ex Hilchot gedolot in fine tract. Sabbat, ubi aperte מוֹךְ per טִינָה i. e. *ficilia ex luto* i. e. *signa-
culum* (מוֹךְ) e luto vel *massa* quadam (טֶלֶם) fictum explicatur (טִינָה לְחֻמָּה טִינָה).

„Si quid judico, ait Relandus, idem est quod Persae vocant مهرچان *mihrsjam*, id est *festum Mithra*.
Recte itaque, scribere pergit, hoc ordine ea festa recensentur, ut טִינָה, quod est *Neuruz* uti vidimus, et terra
sinum aperiente celebratur, praecedat, et sequatur מוֹךְ i. e. *Mihrsjam*, quod die decimo sexto mensis *Mihr*
terra sinum claudente agitur. Suspicionem hanc firmat, quod *Neuruz* et *Mihrsjam* sint duo celeberrima festa
Persarum et antiquissima, quaeque in scriptis Persarum ordinario solent conjungi quum de festis agitur.“

6, 23. Legitur in More f. 141b. Sab. c. 5. fol. 55. ואשחו חמרא *et potum meum fletu meo miscui*, Ps. 102, 10. ומזגה ויביתו *vinum quod infudi*, Pr. 9, 5. ומזגה ויביתו *et infudit vinum*, Pr. 9, 2. Part. ex Pahel *et pincerna qui infundebat illis*, Esth. 1, 8. in 2. Targ. Pl. ומזגה ויביתו *et vinum quod infundunt sitientibus*, Eccl. 10, 19. Part. ex Pahel *et infunditis idolis ipsorum phialas*, Jes. 65, 11. Ap. Ros. ומזגה ויביתו *infunde et bibe*: עובר עומד למזג את הכוס *poculum: poculum: vinum mixtum et temperatum*. In Niphal *mixtus, temperatus*: ומזגה ויביתו *idem: aer temperatus*: מזגה ויביתו *idem: sive vivum (i. e. purum), sive mixtum vinum*, Pes. 108.

מזגה ויביתו *idem*. Infinitivus per se est, sed usurpatur etiam nominaliter: חמור מזגה ויביתו *mortis morte confessorum gladio*, Ez. 28, 8. חמור מזגה ויביתו *morte improborum morieris*, ibid. v. 10.

מזגה ויביתו *idem*: ומזגה ויביתו *et jumenta ipsorum interneccioni dedit*, Ps. 78, 50.

מזגה ויביתו *idem*: ומזגה ויביתו *et anima ejus ad mortem*, Jobi 33, 22. Et per Apocopam, מזגה ויביתו *Deut. 32, 1. in TgH. Hinc Rabbini dicunt aut societas (vel amicitia) aut mors.*

מזגה ויביתו *interneccio, plaga mortifera, pestis*: ומזגה ויביתו *et invaluit in eos mors, i. e. pestis lethalia*, Ps. 106, 30. ומזגה ויביתו *et cohibita est mors*, ibid. v. seq. ומזגה ויביתו *et occidet populos interneccione*, Ps. 74, 4. ומזגה ויביתו *et fuit plaga illa in caetu Domini*, hebr. ומזגה ויביתו, Num. 31, 16. Sic ומזגה ויביתו *et cohibebitur plaga a populo*, IIS. 24, 21. Pl. ומזגה ויביתו *plagas lethales*, Lev. 26, 6, 16. in Jon.

Ap. Tos. ומזגה ויביתו *septem annis grassetur licet pestis, nullus tamen absque annis suis (completis) moritur*, Sanh. 29a. Sic dicitur alibi: ומזגה ויביתו *numquid abit aliquis non in tempore suo?* Chag. 4a.

מזגה ויביתו *miscuit, temperavit vinum affusa aqua*. Inde simpliciter pro *infundere* ponitur. Respondet

hebr. מזגה ויביתו *Praeter. מזגה ויביתו et potum meum fletu meo miscui*, Ps. 102, 10. ומזגה ויביתו *vinum quod infudi*, Pr. 9, 5. ומזגה ויביתו *et infudit vinum*, Pr. 9, 2. Part. ex Pahel *et pincerna qui infundebat illis*, Esth. 1, 8. in 2. Targ. Pl. ומזגה ויביתו *et vinum quod infundunt sitientibus*, Eccl. 10, 19. Part. ex Pahel *et infunditis idolis ipsorum phialas*, Jes. 65, 11. Ap. Ros. ומזגה ויביתו *infunde et bibe*: עובר עומד למזג את הכוס *poculum: poculum: vinum mixtum et temperatum*. In Niphal *mixtus, temperatus*: ומזגה ויביתו *idem: aer temperatus*: מזגה ויביתו *idem: sive vivum (i. e. purum), sive mixtum vinum*, Pes. 108.

מזגה ויביתו *hebr., מזגה chald. mixtio, infusio, vinum infusum*, Cant. 7, 2. in Hebraeo: ומזגה ויביתו *investigant domum infusionis, i. e. oenopolium, ubi infunditur vinum*, Pr. 23, 30. Item poculum infusum, Ti. ומזגה ויביתו *et accepit duo pocula vini in manum et evacuavit ex uno in aliud*, Bb. 73b. Ap. Ros. etiam est *temperamentum corporis mixtum ex quatuor qualitatibus, frigido, humido, calido et sicco*: מזגה ויביתו *temperamentum hominis: malitia temperamenti*.

מזגה ויביתו *nomen proprium avis*, Chol. 62. in fine. Sic f. 63. ומזגה ויביתו.

מזגה ויביתו *mixtio, infusio*: Constr. מזגה ויביתו *plenum mixtione amaritudinis, i. e. plene infusum vino amaro*, Ps. 75, 9. ומזגה ויביתו *ad mixtionem poculi, ut eo poculum impleat et diluat mixta aqua*, apud Rabbinos.

מזגה ויביתו *mixtum*: מזגה ויביתו *dispositio mixta, h. e. temperamentum hominis, q. temperamentalem dicas*, More c. 34.

מזגה ויביתו *mixtio*: מזגה ויביתו *mixtio elementorum*.

מזגה ויביתו *pincerna*: Esth. 1, 8. in T. sec. Plur. ומזגה ויביתו *praefectus pincernarum*, Gen. 40. in historia Josephi.

מזגה ויביתו *mixtus, vel mixtura*: unde ומזגה ויביתו *opere mixtionis, i. e. apothecario, quo artificiose res misceri et temperari solent*, Exod. 30, 35. in Jonathane.

מזגה ויביתו *crinis, capillus, coma*: ומזגה ויביתו *et tondet comam capitis sui*, hebr. ומזגה ויביתו, Deut. 21, 12. in Jon. Ap. Tos. frequens est: ומזגה ויביתו *quod tondet crines vestros*, ibid. ומזגה ויביתו *dum crines plicaret: et tondet capillos suos et non lavat manus suas, pavet per tres dies, et nescit quare paveat*, Pes. 112a. ומזגה ויביתו *istis*

²¹) Arab. مزج et syr. مزل specialiter miscuit vel temperavit vinum.

[illegible]

ad delendum nomen Israël, IIR. 14, 27. Imper. Ps. 51, 11. dele me nunc ex libro tuo, Exo. 32, 32. Fut. אָמְחִי יִהְיֶה אֲנִשׁ delebo hominem, Gen. 6, 7. וְאָמְחִי יִהְיֶה שְׁמִרָן et delebo nomen ipsorum, Deut. 9, 14. אָמְחִי יִהְיֶה מִסְפָּרִי delebo ipsum ex libro meo, Exod. 32, 33. דִּלְעִמְלֵךְ דְּמַחִי דְּכִרְתָּא דִּלְעִמְלֵךְ et deleti sunt de terra, Gen. 7, 23. Part. דְּמַחֲמִי כְּמֵה דְּמַחֲמִי sicut abstergitur scutella, IIR. 21, 13. Fut. דְּמַחֲמִי שְׁמִרָן deleatur in eo, Esr. 6, 11. וְהִכָּח אִמִּיהָ deleatur nomen ipsorum, Ps. 109, 13. וְלֹא תִחַחֲמִי et peccatum matris ipsorum non deleatur, Ps. 109, 14. וְהִכָּחֲמִי לֹא תִחַחֲמִי et peccata ipsorum non deleantur, Jer. 18, 23. Apud Ros.: לוֹ הִכָּנִסוּ חֲבֵשֶׁל רָאשֹׁן וְאָכְלוּ וְהָיָה עֵרֶב לוֹ הַחֲחִיל מִמַּחֲמָה בְּקַעְרָה attulerunt ei ferulum primum, quod comedit et gratum fuit ipsi, adeo ut inciperet tegere patinam (digitis scil. mit den Fingern aus[s]tufen), Vr. s. 7.

Tertio, *texere*, quod fit *percussione* filorum, per metaphoram: Partic. מְחִי texens, textor, עֹבֵד מְחִי opere textoris, Exo. 28, 32. PL. וְמִחֵן מִנִּיהָ et texentes ex illo retia, Jes. 19, 9. Fem. מְחִיָּה דְּעֻכּוּבִיָּה מְחִיָּה, Jes. 59, 5. PL. נִשְׂאָה מְחִיָּה חֶסֶן ubi mulieres texebant, IR. 23, 7. Sic saepe apud Talmudicos.

Quarto, *impedire, cohibere, prohibere, avertere, coercere a malo*, wehren, abwehren, abhalten vom Bösen: Item *abolere, irritum reddere*. Hinc est in Daniele, בִּידָהּ בִּידָהּ דִּי יִמְחָה בִּידָהּ qui prohibeat, impediatur manum ejus, qui obstat manui ejus, Dan. 4, 32. al. 35. Et in Tg. בִּידָהּ בִּידָהּ דִּי וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et quis ille, qui cohibeat manum ejus? Eccl. 8, 3. Ap. Tos. בִּידָהּ בִּידָהּ דִּי וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ fuit in potestate ejus impedire et non impedivit, Sanh. 103a. וְלֹא מִיָּהּ בִּידָהּ et non prohibuit illi, Sanh. 93a. בִּידָהּ בִּידָהּ דִּי וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et quis avertet vel impedit manum ejus? Eccl. 8, 3. כְּבוֹדִי לֹא מִחֵהֶם עַל כְּבוֹדִי propter gloriam meam non avertistis illud, sed propter gloriam carnis et sanguinis avertistis, Sanh. 10a. et 103b. לִיָּהּ לִיָּהּ דְּמִחֵהָ qui averterat, abstulerat uxorem proximi sui, Sanh. 109b. מִיָּהּ מִיָּהּ דְּמִחֵהָ abolere, remove in testina ejus, Pes. 65. בִּידָהּ בִּידָהּ דִּי וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et nemo avertatur, impediatur in manibus tuis propter nomen meum.

Quinto, *madefacere, humectare*: unde הַחֲחִיל כֹּכָה unde incipit et humectavit lachrymis lectum suum, Ps. 6. in Medrasch. Ex hac significatione perperam accepit Munsterus illud, מִחֵהָ humorem aquarum, IIS. 22, 11. cum מִחֵהָ sit participium Aphel ex Defectivis prima, *descen-*

dere faciens, a נָחַח, descendere. Sic וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et humectat (scil. caloem) et effundit eam, Bk. 69a. Mas. scheni c. ult. Seb. 54a. B. Ar. haec exempla legit per geminum ה.

מחוי humor.

Sexto, מחוי probare, explorare. Hinc explicant תְּנוּנֵי מִקְנֵה מִדְּרוֹחֵי פִּעְמִי בִּשְׁבִי וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ tabernarius abstergit singulis septimanis bis suas mensuras et examinat pondera sua semel, in Bb. c. 5. in Misna. Glossa talmudica autem exponit per מִקְנֵה abstergit, a variis scil. humoribus qui ei adhaerere solent, ex significatione hujus radicis secunda. וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et probat utrum inveniat ibi os (mortui) Ohol. c. 18. Bartenora explicat, עוֹשֶׂהוּ דְּקֶרֶק בִּידָהּ facit illum (pulverem) subtilem manu sua, minutim, accurate explorat eum. Hinc est,

מחוי probatus, excellens: medicus probatus, exercitatus. Dicitur etiam de iudicibus, שׁוֹפֵט מִמַּחֲמָה: Sic שׁוֹפֵט מִמַּחֲמָה lanus probatus, h. e. מִמַּחֲמָה בִּידָהּ בִּידָהּ Bech. c. 4. in Misna. מִמַּחֲמָה probatus a domo iudicii: הָיָה מִמַּחֲמָה רֹאשׁ probatus vel summe excellens sit, R. Salom. Jud. 18, 22.

מחוי deletio, ictus, plaga percussio: וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et percussit eos plaga magna, Jos. 10, 10. וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et plaga non est in te, hebr. מִמַּחֲמָה macula, Cant. 4, 6. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה plagam sicut plagam Midianitarum, Jes. 10, 26. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה sicut plaga ulcerosa, Jes. 1, 6. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה numquid juxta plagam, qua ipse percussit, percussit eum? Jes. 27, 8. Constr. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה ictum tormentorum ejus, Ez. 26, 9. Affix. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה aegra est plaga mea, Jer. 10, 19. וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et plaga mea est vehemens, Jerem. 15, 18. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה et infirmitatem plagae ejus sanabit, Jes. 30, 26. וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et mirabiles efficiet Dominus plagas tuas et plagas filiorum tuorum, plagas maximas, Deuter. 28, 59. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה plagas terrae, Deut. 29, 21. וְכֵן הָיָה נִבְרָא דְּמִחֵן בִּידָהּ et plagae in medium ventris ejus, Prov. 20, 30. Cum aff. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה et a plagis tuis sanabo te, Jer. 30, 17. מִמַּחֲמָה מִמַּחֲמָה ad plagas eorum, Ps. 64, 8. Et aliter מִמַּחֲמָה Deut. 28, 59. in Jon.

מחוי textura. In Aruch est מִמַּחֲמָה: unde הָיָה מִמַּחֲמָה una textura texui illam, Sab. 148a.

מחוי ciconia. Legitur in Psalterio Nebiens. Ps. 104, 17. sed omnino mendosum est, pro hebraeo חֲסִידָה ciconia, positum. Veneta habent חֲסִידָה. Regia חֲסִידָה milvus albus. Forte legendum חֲסִידָה חֲסִידָה milvus albus, quod pro חֲסִידָה ciconia, extat in Jonathane et TgH. Deut. 14, 18. Alias חֲסִידָה reperitur etiam in TgH. Deut. 14, 13. pro hebraeo חֲסִידָה, quod cornicem, non ciconiam significat.

מחוי unde מחוי, quod vide in מחוי.

מחוי emungere. Vide supr. in מחוי. In Aruch adducitur verbum pro abortire, ex Jellammedenu

77

²⁴) Etymologia quidem non solida nihilominus sensus sententiaque philosophica hujusce nominis Virum illum acutissimum non effugit. Obtinet enim מַטְרָן ap. Tos. primum in angelorum ordine locum, estque, ut sub voce מַטְרָן exposuimus, *suprema facultas, vis videlicet intellectualis, im qua conjunctae sunt species seu forma (ἰδέα) simul cum virtute actiōsa facultateve in materiam valendi (ἐνέργεια)*. Hinc etiam שׂר הַמַּיִם *princeps facierum*, i. e. quatuor illarum facierum (אַרְבַּע פָּנִים) quae, ut in notis supra commemoratis diximus, a Propheta Ezechiel (1, 6.) pro symbolo virium naturalium omnium seu angelorum adhibitae sunt, vocatur. Conficiunt vero vires naturales omnes universum mundum (עוֹלָם), unde pro שׂר הַמַּיִם interdum et שׂר הָעוֹלָם *princeps mundi* nuncupatur. (Perperam in Encyclopaedia Eרֶשֶׁף et Gruber sub voce Suben vox מַטְרָן gr. ματρησα referunt). Idem כְּתָב *scriba magna* vocatur, i. e. vis suprema, quae actiones angelorum virium sc. naturalium omnium quasi idea literis descripta adspectabiles fiunt oculisque expositae, Porro Talmudici חַק עוֹלָם eundem esse atque מַטְרָן docent.

nomen est sicut nomen doctoris sui, nempe Dei שרי
omnipotentis. Nam שרי gematrice 314 totidem שרי
Idem in libro Jalkut in hunc locum, et apud com-
plures alios. Patres hujus traditionis sunt Talmu-
dici in Sanh. 38b. Hi ulterius respexisse videntur,
ad angelum nempe non creatum (nulli enim hoc
competit) sed increatum, Messiam nempe, sive Chri-
stum. In R. Bechai in locum Exodi legitur: Meta-
tron nominatur, quod in hoc nomine comprehen-
duntur duo significata, nempe ארון dominus et שליה
nuncius, legatus. Domini significatum, ex sermone
Rabbinorum, qui heram sive heroinam dominatricem
vocant מטרתה matronam. Legati, ex sermone Grae-
corum, qui vocant legatum מטטור (si recte conjicio
respicit ad נשטעקנא nuncius, nunciator, quod poë-
tice dicitur נשטעקנא). Immo etiam tertia potest in
eo esse significatio custodiae sive custodis. Nam
Targum pro hebraeo מטרה habet מטרה custodia
א נטר. Et quia custodit mundum, appellatur שומר
ארץ custos Israël. Ex his etymologiis patet,
quod ipse est dominus omnium quae sub eo sunt
et quod omnis exercitus superiorum et inferiorum
in potestate ejus sunt, et sub ejus manu. Est et
nuncius omnium qui supra eum et sub eo sunt, quia
fecit eum dominari super omnia et posuit eum do-
minum domus suae et dominatorem omnium suorum.
Est autem tibi observandum, quod ratione signifi-
cati domini, ט in eo duplicatum est, et duo ט fa-
ciunt 18. i. e. חיי: iis sublati remanet מרון, quod
idem quod מרה, i. e. ארון dominus. Haec illi.
Est ergo secundum Hebraeos triplex, aut quadru-
plex etymologia, quarum tamen nulla forsitan est so-
lida.²⁵ Omnino enim videtur esse ex origine praee-
dentis vocis מטטור metator q. d. metator, legatus
Dei. Hinc in Br. sec. 5. haec vox מטטור, eadem
sensu legitur, quae praecedens מטטור, quae pure
Latina: נעשה קולו של הקב"ה מטטור למשה בשעה
שאמר לו עלה אל הר העברים נעשה קולו של הקב"ה
i. e. vox Domini facta est Metator Mosis eo tempore quo dixit
ei, ascende in montem Abarim, Deut. 32, 49. Vox
Domini facta est Metator super aquis, sicut dicitur,
vox domini super aquas, Ps. 29. Gl. מרני ומקדים

לפני ducens et praecedens eum; quod est officium
metatorum.²⁶ Porro Elias adducit in Tishi, hunc an-
gelum vocari שר הפנים principem facierum, quod
Deo semper praesens sit, in ejus facie constitutus,
et mandata ejus suscipiens, oberster Rämmerer, Prä-
seswärter. Talmudici scribunt porro, דאחיהבא ליה
quod data sit ei potestas, ut sedeat et conscribat merita Israëlitarum:
rursus quoque ei sit potestas וכוחא delere
merita ipsorum, Chag. 15a. Hinc vocatur cancel-
larius coelestis. Cabalistae scribunt, רבו של משה
מטטור praeceptor Mosis fuit Metatron, ut docet
Reuchlinus lib. 1. Cabalae. In libro Zeror hamor
cujus author R. Abraham Hispanus, litera ט 2c.
dicitur, nomen Mosis abbreviate idem esse, quod
etc. "מטטור ש"ר ה"גדול" et adjicitur שרי
אני הוא מטטור שר הפנים ומיכאל
ego sum Metatron princeps facierum et Mi-
chael est nomen meum.

מטטור μέταξα, metaxa, sericum, ornatus se-
ricus: חבלי מטטור funes serici, Esth. 1, 6.
מטטור sericum portas, Br. s. 40. Gl. משי
sericum praestantissimum. Legitur in Bk. f.
117b. ubi glossa חכשיט משי ornamentum sericum.

Deinde מטטור medium, ex gr. μέταξω
אקסו על: מטטור medium, ex gr. μέταξω
מטטור et constituerunt eos in medio civi-
tatis, Br. s. 63. Ar. citat מטטור in טוכס, sed non ex-
plicavit, neque intellexit. Glossa recte; juxta sen-
sum ejus expositio est באמצע in medio. Male alii
explicant palatium,

מטטור, אקטיל, אקטיל, אקטיל propter, pro: sequente
ר vel רי est propterea quod, eo quod, quoniam,
quia: sequente ריכנא propterea, quare, quamobrem,
ideirco. Forma postrema, nominis feminini naturam
habet et cum affixis tantum usurpatur, mutato א
in ה. Usus ejus est in Jobo, Psalmis et Proverbiis,
pro hebr. לא יקומו: על כן, לא כן, כי. pro-
pterea non consistent improbi, Ps. 1, 5. מטטור
פרוק יחנה: כי manifesta est, hebraice ibid. v. 6.
מטטור redime nos propter bonitatem tuam, Ps.
44, 27. היכנא מטטור: ideo egredia sum, Pr. 7,
15. מטטור propter quid, hebr. על מה. מטטור
מטטור propter quem, Ps. 39, 7.

Est enim חנק (arab. خنك imbuit), qui 365 annos totidem atque dies anni sunt vixisse narratur, summa totius
anni, omnium videlicet virium naturalium intra annum circumvertentium, quorum princeps seu vis intellectua-
lis, ut docuimus, Metatron habetur.

²⁵ Tales praeter has sunt: etymologia recens, quae hanc vocem pro graeca habet μεταβάλλον, quasi ad so-
lium (Dei) pertinens dicas; item illa, quae ad nomen idoli Persarum Mithras eam vertere vult (hoc nomen vero
in Talmude plane ut apud Persas משרי sonat), porroque, fateri debeo, etymologia a me ipso ante hos sex
annos (in historia philosophica Judaeorum, quam edere suscepi, sed ad finem perducere non adeptus sum) ten-
tata, quae vocem מטטור particip. act. habet verbi gr. μεταβάλλω transeo et degenero ab una specie ad aliam,
proprie, ut habet Henr. Stephanus, fluendi modum muto, cursum muto: ut certe fit reflucendo et reciprocando,
quasi τὸ μεταβάλλον, τὸ μετα βέον, vel inserto articulo μετα-το-βέον reflucendo et reciprocando ab una in aliam
speciem transiens dicas, quae etymologia de motu reciprocando degenerandoque secundum sensum quidem in
essentiam nominis Metatron aptissime quadrat, secundum linguam vero ipsi mihi auctori valde addubitanda videtur.

²⁶ Similis locus in Sifre (adducitur in Kaftor uferach c. 10.): ארץ מטטור למשה והואו כל ארץ
digitus Dei factus est metator Mosis et ostendit ei totam terram Israel.

propterea corpora ipsorum consumentur in gehenna, Ps. 49, 15. membra membra pro anima sua, Jobi 2, 4. Cum affix. propter me, propter te, propter eum, hebr. בערו, Jobi 3, 23. לא propter nos domine, Ps. 115, 1. propter ipsos, Ps. 106, 26. et אמטלהון Ps. 58, 8. pro ipsis oravit Ps. 99, 6.²¹ מטלן pilei. Jalkut f. 3c. ex Br. s. 5. sed ibi legitur מטלן. Vide infra in מטל.

היך: מטל vel מטלוח ab hebraice vectis: למטליחא sicut veotis ferreus, Reg. Jobi 40, 13.

טול, vide in טול, טל, טלל.

טלל, טל, טלל. ²²frusta lintei, quibus in culinis vasa abluuntur, Zumpen, Wäſchbleß, et generalius, veteramenta, Zumpen. Vide Ar. in כלבום 3.

sericum: מטכסין, מטכסא idem quod supra מטכסין serico fuit plenus saccus, TH. Bk. c. 6. fol. 5c. Sic in Br. s. 77. מטכסין.

מטרא neque erit pluvia, Deut. 11, 17. sicut pluvia percutiens, Pr. 28, 3. et dabo pluviam terrae vestrae, Deut. 11, 14. יהוה היך מטרא דרעוא descendet sicut pluvia beneplaciti, placida, super herbam, Ps. 72, 6. יבסם כמטרא אולפני suavis erit sicut pluvia doctrina mea, Deut. 32, 2. האיה למטרא an est pluviae pater? Jobi 38, 28. Pl. אחיה demisit pluvias, Gen. 19, 24. in Tg. Jon. et Hier. Talm. מטרא ניהא לפירי pluvia quieta frugibus conducit; quae scil. sensim et placide labitur: pluvia est maritus terrae, Tan. f. 6b. Dicitur enim; cum descenderit pluvia etc., inebriat terram et facit ut pariat, Jes. 56, 10.

et domini depluit super Sodomam, Gen. 19, 24. לא non pluerat dominus Deus super terram, Gen. 2, 5. in Jon.

מטרא vide in נטר.

מטרא uterus muliebris, matrix, gr μήτρα. In Br. s. 47. de Sara, et sect. 33. de Rebecca; quare de ea dicitur היא עקרה nam sterilis erat, Gen. 25, 21. radix matricis non erat ipsi, sic in Medr. Ruth. s. 7. Ita עקרה est quasi eradicata, quod vis concipiendi et pariendi extirpata in ipsa esset: חורק מטראן שלה dissecat matricem ejus.

matrona, femina honestior, domini et imperandi auctoritate praedita: rogavit matrona quaedam historia de matrona quadam: אחת במטרוניחא dicebat ei ista matrona. Pl. matronae: בשלומה matronae veniebant et salutabant ipsam. In Targum מטרוניחא custos matrenarum, custodiens matronas, Esth. 2, 14.

saccus coriaceus vel molendinarius. Forte est a מטרא, ut dicatur, emphatice מטרא legitur in Ketub. 110a. et As. 10b.

מטרופולין metropolis, μετροπόλις, i. e. של עם בח ארם שהיא היחה מטרופולין: mater urbium של מלכים, Meg. 6a. עיר מטרופולין של ארם, Meg. 6a. מטרופולין Philistaeorum, R. Sal. Jes. 32, 19. Sic Gath fuit metropolis Philistaeorum, R. Sal. IIS. 8, 1.

merces, retributio, compensatio. Sumitur in malum, de retributione peccatorum, h. e. poenis. In Sanh. 21a. Michal mercedem suam, gl. פרעון חטאה. In Jalkut Samuel. f. 20. explicatur שכרה. In Pes. cap. 4. in fine: דשקליה ליששכר איש כפר ברקאי למטרפסיה מניה: benedictus sit Deus, qui accipere fecit Jissascharem mercedem, poenam suam a se in hoc mundo, gl. גמולו. Sic in fine Kerit. in Gemara. In Jeb. 105b. שקליה רבי למטרפסיה accipere fac Rabinum mercedem suam, gl. גמולו. In Jalkut 127c. חלקו וגורלו explicatur.

quis. Pronomen interrogativum utriusque generis et numeri, de persona quaerens apud Hebraeos. Rabbiniis Talmudicis latius usurpatur, pro quid? ubi? quando? num? et aliis interrogandi particulis: ut מי קא ריי? terra quomodo potest reviviscere? ומי סליק? et quo ascendit Nebucadnezar Hierosolymam? ומי שמע לך? estne auditum tibi aliquando? unquamne audivisti? מי איח לך? ubi habes? כסדרן מי הוה? quid est, vel significat istud? juxta ordinem suum, i. e. ordinarie quando ista acciderunt? Haec c. 11. in Sanhed. Sic et מנא? illi autem ubi converterunt se? Sanh. 102b. מי לא כתב? nonne scriptum est? Ibid. מי כתיב? quid vel ubi scriptum est? ומי איהו? ubi est dubium? מי איכא ספיקא? hoc est? מי לימא? quis dicet? mer mill saegen? מי כאן? num hic est Hillel? adestne Hillel? Sab. 31a.

²¹) Proprie quod attinet ad (unde etiam cum ל conjungi solet), germ. anlangend, in Betreff, a verbo praec. attigit, pervenit. להיכ quum ad hanc rem vel sententiam pervenerimus, i. e. propter ea, idcirco.

²²) Ex significato hebr. טלא assuit, resarcivit, ex multis pannis consuit (Jos. 9, 5.).

²³) מטלן (Bem. rab. s. 7) μέταλλον metallorum fodina.

²⁴) מטרוני (As. 11b.) Mithras nomen idoli Persarum festumque huic idolo consecratum. B. Ar. et post eum A. n. per Samech, מטרוני legunt. ²⁵) Schoenhakius ad gr. τρόπος, modus, vocem vertit, quasi eodem modo dicas. Non videtur.

²⁶) מטרה (As. 10a. Ket. 110b.) μετρητής metreta,

trescat", Pr. 10, 7. Contra super sapientes et probos dicitur: „memoria justis sit benedicta“, ibidem. Divus Hieronimus in Epist. ad Augustinum Tres simul Epistolas, meminit Minaeorum his verbis: usque hodie per totas Orientis Synagogas inter Judaeos haeresis est, quae dicitur Minaeorum, et a Pharisaeis nunc usque damnatur, quos vulgo Nazaraeos nuncupant, qui credunt in Christum filium Dei etc. Secta ista procul dubio fuit Bajethosaeorum et Sadducaeorum vel Karraeorum, qui omnes traditiones rejiciebant, (quarum studiosissimi fuerunt Pharisaei) et Scripturam pro lubitu explicabant. Vide de illis infra in קר. Quod dicit illos vulgo Nazaraeos fuisse nuncupatos, ideo factum esse possit, quod in Christum Nazarenum etiam crederent, sicuti etiam hodie nos נוצרים appellant. Nicolaus Fullerus deducit nomen hoc a radice מן *renuere, negare, abnegare*, sicut a באש fit כיש; ita ut מן hebr. idem sit quod apud Syros כפורה vel abnegator, veritatis scil. agnitae. Vide eum in Miscellaneis lib. 2. c. 3. Caeterum in genere hodie haereticos appellant מינים, et haeresin מינות: in specie vero ita designant Christianos; vel quod unitatem Dei juxta ipsos negant, et sicut olim Manes duos Deos finxit, ita opinentur, Christianos quoque in SS. Trinitate plures Deos agnoscere; vel quod sine Lege, quippe quae Judaeis solis data, illos esse stant; vel quod Traditionem ipsorum oralem, ut olim Sadducaei vel Karraei, rejiciunt. Videamus quadam loca. R. Salomon Ps. 21, 2. ad illa „domine in fortitudine tua laetabitur rex“: Rabbini nostri explicant illud de rege Messia, sed rectum est, ut explicetur praeterea de Davide ipso, לחשובה המינים, pro responsione ad haereticos, hoc est Christianos, qui errant in eo; quia posteaquam duxisset Bathsabam, dixit Psalmum hunc. Chaldaeus etiam de Messia explicat. Idem Deut. 32, 22. ad illa: „per gentem stultam“: אלו המינים isti sunt haeretici, i. e. Christiani. Idem Jer. 31, 40. כוררו של מיר על invitis haereticis. Vide et Jes. 9, 6. in edit. Ven. ubi in Bas. pro eo substitutum החולקים. Aben Esra Exo. 12, 1.: et haeretici dicunt, אמרו המינים dicunt haeretici, ibid. v. 6. et 21, 26. R. D. Kimchi, Jes. 7, 14. להשיב למינים בואה הפרשה מבואר בספר הברית שחבר ואל בתשובה המינים sit haeretici, i. e. Christiani ad hunc locum, explicatum est in Sepher habberit, quem composuit pater meus, in responsione haereticorum. Sic alibi passim.

Porro habent Judaei certam precationem quam vocant ברכת המינים *precationem haereticorum*, i. e. contra haereticos et apostatas institutam, qui scil. a Lege Judaica deficiunt ad Christianos vel Turcas. Hanc singulis diebus recitant, et aeternum exitum illis imprecantur. Huic quoque maledictio contra regnum ורון adjuncta et omnes inimicos ac osoros Judeorum, quos vel maxime reputant esse Christianos. Vide eam in radice שמר. Vocant eam quo-

que ברכת המפיקורים, item ברכת למשומרים, ut apud Majemou. in Hilch. Tephilla cap. 7. In Cad hakkemach f. 80a. dicitur, precationem illam in urbe Jafna, יבנה institutam et 18. illis orationibus (quas Schemone esse appellant) gravi consilio, et magna necessitate insertam esse. Et rursus: Institutam esse לעקור מלכות הרשעה ut exstirpetur regnum impietatis, nempe Christianorum, ut proprietates judicii Divini extendatur contra illud, et omnes ipsorum inimicos. In Ber. 28b. vocatur צדקים ברכת, sed in TH. c. 4. של מינים, et dicitur, longe post שמונה עשרה conscriptam esse, in urbe Jafne (nempe, circa tempora Jesu Nazareni). Sic enim legitur in exemplari Polonico Cracov. An. 1602. excuso: לאחר זמן מרובה: קרוב לתרבותו של הנצור שלם להפוך דברי אלהים חיים. In libro Taame mizvoth vocatur הרשעים ברכת fol. 43. et dicitur, illam conscriptam esse a R. Samuele juniore, tempore R. Gamalielis. In Tzemach David parte prima f. 36b.: Sanhedrin migravit ex Jerusalem Jafnam quadraginta annis ante vastationem templi, anno 4385. et ibi ordinavit Samuel (jun.) precationem haereticorum coram R. Gamaliel seniori, ut est in cap. 1. Sanhedrin. Ex hac circumstantia temporis iterum liquet, tempore Christi conscriptam esse primum hanc precationem: unde facile conjici potest, quibus de causis, et contra quos sit directa. Sed satis de his. Ab hoc nomine מין formatur substantivum:

haeresis: מינות id est quod dicitur id habet speciem haereseos: ברכת המינות ברכת נורקה בו המינות eramus, ne haeresis inspergeretur ipsi, Mig. 24b. מיר statim sparsa fuit in eo haeresis, Kid. 66a. Sic legitur in edit. Veneta et Beth Jacob, pro quo in edit. Basileensi est אפיקורוסות Epicureitas, quod pro מינות accipiunt hic et alibi: כשנחפס ר' מינו אלעזר quando comprehensus fuit R. Elieser ad haeresin, gl. לעבודה זרה מינו רוממים חפסו לכוף לעבודה זרה haeretici Romanorum comprehenderunt eum, ad cogendum illum ad idololatriam, As. 16b. Vide quoque sequentia.

מינה *mīna*, libra: שכ מינה חרבה septem librae adipis, Tal. Schab. 133b.

מינה *monile, brachiale ornamentum*: ut לביש מינה vestitus monili ex thalassio lapide marino, Esth. 8, 15. In praecedenti membro meminit catenae aureae, quae colli et pectoris ornamentum: hic mox subjicere videtur brachiorum ornamenta. Guido putat legi posse מניקה *manica*. Vide et infra in מנח. De כרום vide suo loco. Porro Judaei germanice redderunt, ein Fefel.

מיר i. e. אמר *dicunt*: et cum praefixo ק servili קמיירי, Talmudicis frequens: לעמוד לעמוד קמיירי, Sic in Jonathane in Legem, מיר דרו מיר עד usque ad planiciem quam dixerant, Gen. 12, 6.

מיר *nigrum, obscurum*, μαῦρον, Br. s. 7. Aruch in מורן scribit חשך, et interpretatur *obscurum*.

מיש *arbor quaedam*, sic appellata. Legitur in Tam. 29b. Sic in Br. s. 72. quidam Rabbi vocem הודאים dixit esse מישין, i. e. fructum arboris מיש. ^{30a}

מכב *Tessera militaris fuit Judae*, unde Machabaeus dictus. Desumptum symbolum ex Exod. 5, 11. הוה ב"אליס "הוה. ^{30a} ejus primae literae notam istam constituunt.

מכה *stillare, destillare*: מכו אף שמיא מכו etiam coeli stillaverunt, hebr. נטפו Jud. 5, 4. Deinde in Ithpe. *debilitari, attenuari*. Praet. פניה וחתמכיה *debilitatus sum et attenuatus*, Ps. 38, 9. וחתמכיהו et attenuati fuerunt in peccatis suis, Ps. 106, 43. Jobi 24, 24.

מכא *humilis, depressus*, Cant. 7, 5. al. 6.

מכך *humiliari, submitti, deprimi: conteri, contritum esse, atteri*: Item *sternere, substernere*, ut supra מוך: unde ואין אמוך et si stravero in sepulchro, hebr. ואניע, Ps. 139, 8. Psalt. Neb. ואימך, quomodo ad מוך referri posset. Pahel מכה: unde במלחיהו qui conterunt me verbis suis, Ps. 35, 15. Infin. למכבא טריא ad deprimendos montes, Cant. 2, 6. Cum aff. למכבנו humiliare eos, Cant. 6, 11. Imper. ומכבניה et humilia eum, Jobi 40, 6. Fut. ne conteras pauperem afflictum in porta, Pr. 22, 22. Ithpa. חפפכה עלי in me anima mea deprimit, deiecit se, Ps. 42, 7. Et geminatis literis *atteri, attenuari, depauperari*: מיכה מיהא שנחמכך בבנין Micha, qui contritus, vel depauperatus fuit in aedificio, Sanh. 101a. Gerson: der ist eingemauert worden. Ex Aphel est: ארום אפכחא quia contrivisti, attenuasti nos, Ps. 44, 20. Part. דמכיה עיניה qui submittit oculos suos, Ps. 113, 6. Ex altera significatione, דמכיה דהבא substernit aurum hebr. ירפר, Jobi 41, 21.

מכיה *humilis, submissus, depressus, contritus*: מן משכא: מוכך מן משכא: מוכך מן משכא: Lev. 13, 20. ומכיה רוחא et humilis spiritu, Jes. 66, 2. ומכיה et contritum spiritu, Ps. 109, 16. Plur. construet. מוכיה אולענא attritos fame, Jobi 5, 11. ומכיה רוחא יפרוק et humiles spiritu liberabit, Ps. 34, 19. Fem. דמכיהא ejus spiritus contritus est, Pr. 17, 27. et 29, 23. מוכיהא רוחא spiritus contritus, Pr. 18, 14.

מכיהא *humilitas, depressio, contritio*: ארי הלכנא quod ambulavimus in contritione spiritus, Mal. 3, 14. ומכיהא חפכיה et in attritione praeepti, i. e. remissione, intermissione, negligentia, Eccl. 10, 18. ומכיהא יחבין et in contritione resident inter gentes, Eccl. 10, 6. sive, in humilitate, i. e. humiliter.

מכיהא *idem*, Ps. 136, 23.

מכיהא *strata, stragula tenuia, subtilia*, Am. 6,

7. Kimchius tamen hic legit מכבין per Beth: מכבין *stragula pretiosa*, Ez. 23, 41. ³¹ כול. מכיהא vide supra in מכל.

מכני *machina, fabrica, machina aqualis, qua aqua educebatur ex mari templi in labrum*: מכוני אף הוא עשה מכוני לכיור: etiam ipse fecit machinam ad labrum aeneum, Joma 37a. In Gem. explicatur *rota*. Talmudici scribunt qui mactat cum machina, ejus mactatio est legitima, Chol. 16a. Vide glos. et Aruch prolixè. Et sic חרוחר אל מוכניו אל חרוחר solum machinis suis ibat sub eo, Esth. 1, 2. in Targ. sec. graecum est ὑπὸ μηχανῆς.

ככס, מכס, מוכס vide in ככס.

מכסן vide in כסן inter nomina.

מכר *emere, vendere*, hebr. Hinc per metaphoram Syris est, *desponsare*: unde est illud in Targum et a Deo desponsatur uxor viro, Pr. 19, 14. Elias putat legendum מוכמכר traditur: sed prior lectio non rejicienda quia dialectus syra in Tg. Proverbiorum alias quoque non raro usurpatur.

מכירא *machaera, cultus, gladius*, graecum μάχα, μάχαιρα. Pl. מכירוח, vide R. Sal. Gen. 49, 5, et מכירין in Br. s. 88.

מלי *implere, impleri, complere, perficere*, ut hebraiae. Item *haurire*, quomodo nonnunquam respondet hebr. שאב. Praet. מלי מיה et canales implevit aqua, IR. 18, 35. מלי מיה ונפשא כפינה מלי. Praet. מלי מיה et animam famelicam replet bonis, Ps. 107, 9. Fem. ומלתי ית רוקחא מיה et implevit utrem aquis, Gen. 21, 19. ומלתי ית אחרא הדן et repleverunt locum hunc sanguine innocentum, Jer. 19, 4. ומלתי et impleverunt, Exod. 2, 16. ומלתי et implevistis, Ez. 11, 6. מלינא quos implevimus, Jos. 9, 13. Part. מלי מיה usque ad haurientem aquas tuas, Deut. 29, 11. hebr. שאב. Pl. ומלתי מיה et haurientes aquas, Jos. 9, 21. ומלתי מיה et tempore, quo egrediantur haurientes, hebr. דשאוהו, Gen. 24, 11. Infin. למלי מיה ad hauriendum aquas, Gen. 24, 13. Jud. 5, 11. Imper. ומלתי ארעא et implete terram, Gen. 1, 28. Fut. ומלתי לגמלך etiam camelis tuis implebo, sc. hydriam, i. e. hauriam, Gen. 24, 44. Pahel מלי *idem*. Praet. ומלתי מלי בחיך טובא et ipse implevit domos ipsorum bono, Jobi 22, 18. מלי בית גניה et implevit domum thesauri sui de bonis terrae meae, Jer. 51, 34. מלינא quas non implevesti, Deut. 6, 11. מלינא דלוט מלינא propheta maledictionis implevesti me, Jer. 15, 17. מלינא animam lassam implevi bono, Jerem. 31, 15. et Aramaei repleverunt terram, IR. 20, 27. מלינא repleverunt te, Jes. 23, 2. Part. ומלתי מלינא et impleverunt eam, IIR. 3, 25. Part. ואנא מלינא et implebo, Jer. 13, 13. Plur. דמלתי קרטיהן.

^{30a} Ar. ميس nux arbor.

³¹ Item ad rad. מכך conteri vertendum mihi videtur nomen ככא dens molaris, quo cibus conteritur. Pazendicum ككا quod etiam dentem denotat (V. Vullersii lex. pers. p. 1548), num ad hanc radicem vertendum sit, judicent alii

argento, Jobi 3, 15. Infm. cum aff. יִמְלִיכֶם et ad implendum eas cadaveribus hominum, Jer. 33, 5. Imper. מְלִי קֶרֶן imple cornu tuum oleo, IS. 16, 1. Fut. וְיִמְלֶכְךָ et thesauros ipsorum implebo, Pr. 8, 21. וְיִמְלֶכְךָ et ventrem tuum implebis, Ez. 3, 3. וְיִמְלֶכְךָ implebit ventrem suum, Jobi 15, 2. וְיִמְלֶכְךָ et implebimus domos nostras spoliis, Pr. 1, 13. וְיִמְלֶכְךָ et ventrem suum non implebunt, Ez. 7, 19. Ithpehal et Ithpahal וְיִמְלֶכְךָ repletum fuit tabernaculum, Exod. 40, 14. וְיִמְלֶכְךָ nam ari impleta est terra vestra, Jes. 2, 6. וְיִמְלֶכְךָ furore repletus sum, Jer. 6, 11. וְיִמְלֶכְךָ ossa ejus impleta sunt fortitudine sua, Jobi 20, 11. Part. מְמַלְכִּין replebuntur omni substantia, Pr. 24, 4. Fut. תִּמְלֶכְךָ repleberis, Ez. 23, 33. וְיִמְלֶכְךָ et implebitur splendore gloriae ejus, Ps. 72, 19. וְיִמְלֶכְךָ et rivi implebuntur ex te, Ez. 32, 6. וְיִמְלֶכְךָ implebuntur, Zach. 1, 17.

מְלִי *plenus, repletus*: מְלִי בִּרְכָה plenus benedictione, Deut. 33, 23. Pl. מְלִי בְּחוּץ מְלִי כל טוב domus plenae omni bono, Deut. 6, 11. Fem. מְלִי אִלְיָהוּ ego plena adivi, Ruth. 1, 21. מְלִי עֲבָדִי דִּינָא quae fuit plena exercituum judicium, Jes. 1, 21. Pl. מְלִי אִנְשָׁא plenae hominibus, Ez. 36, 38. Masorethae usurpant מְלִי plenum, de vocibus plene cum literis quiescentibus scriptis, et oppositum ejus est חֶסֶד defectivum.

מְלִי *plenitudo*: מְלִי מִחֲחֹא: plenitudinem thuribuli, i. e. plenum thuribulum, Lev. 16, 12. מְלִי חֲפֵי מְלִי plenitudo volae cibi cum quiete, Eccl. 4, 6. Cum affix. וְיִמְלֶכְךָ mare et plenitudo ejus, Ps. 96, 11.

מְלִי *idem*: cum affix. וְיִמְלֶכְךָ et plenitudo ejus Deut. 33, 16.

מְלִי *idem*: דִּילִי אֶרְעָא וְיִמְלֶכְךָ quia mea est terra et plenitudo ejus, Ps. 50, 13.

מְלִי *idem*: et synecdochice, *vini, musti copia*, Num. 18, 27.

מְלִי *obstructio, vallum, agger*, hebr. מְלִי Millo, quod nomen proprium censent, IIS. 5, 9. וְיִמְלֶכְךָ aedificavit aggerem, IR. 9, 24. וְיִמְלֶכְךָ et comportate aggerem contra Jerusalem, Jer. 6, 6. Sic IIS. 20, 15. et alibi. Plur. וְיִמְלֶכְךָ ecce aggeres congesti sunt contra civitatem, Jerem. 32, 24. Vide R. Sal. Jes. 37, 33.

מְלִי *plenitudo*: מְלִי פִּי plenitudo oris. Sic Grammatici vocant Cholem, ut Exod. 15, 8. in R. Salom.

מְלִי *plenitudo, repletio, complementum*.

שָׁקֶל מְלִי וְשָׂרָא בִּבְצָא *agger, tumulus*: accepit tumulum, et projecit eum in foveam, scilicet ad explendam et aequandam eam, Bb. 54a. מְלִי דְּהִיתִּי מְמֹלָאֵי אִמְרִיתִּי מְלִי מְלִי quia venitis de Mulaeis, (i. e. grandibus) loquimini verba grandia, q. d. tumulata, elata, tumida, gl. דְּבָרִים גְּבוּהִים verba gibbosa, superciliosa, excelsa, Bm. 109a.

מְלִי *pasteta, artocreas: implementum, fartura, quicquid carne alia expletum coquitur vel assatur*: מְלִי מְלִי דְּהִי תַּלִּי מְלִי impletio vel fartura licita est, si scil. agnus alio condimento infarciatur, Pes. 74a.

מְלִי *mula*. Vide in מול.

מְלִי *negotiatio, mercatura*: מְלִי לְכִי: כל המטיל מלא לכים: quicunque imponit negotiationem crumenae sapientum, meretur sedere in academia superiori, Pes. 53, 2. Gl. וְיִמְלֶכְךָ dat mercaturam, ut lucrentur ea aliquid: מְלִי מְלִי חֲנוּתָא של ישראל ומלאי של ישראל est, et mercatura (cibi et potus) Israelis est, Pes. 31b. מְלִי מְלִי מְלִי mercaturum commiserunt patribus-familias, Sab. 56a. gl. מְלִי מְלִי pragmatiam dederunt, ut ea lucrarentur, et lucrum darent ipsis.

מְלִי *pili spicae, aristae, barba spicae*: מְלִי מְלִי שְׁבִיבִלִין pili sive aristae, quae in spiciis, polluantur et polluant, Chol. 119b. In Aruch citatur et per y. Vide illic.

מְלִי *herbae species*: מְלִי מְלִי מְלִי ligae fasciculum herbae Malbanicae, TH. Sab. c. 6.

מְלִי *idem*: מְלִי מְלִי מְלִי. Sic scriptum in meo exemplari Talmud: in Aruch מְלִי מְלִי per Caph, sed non explicatur. Munsterus explicavit, *perspicuum, clarum*, quod Guido retinuit. Decepti voce מְלִי quae extat in Aruch, quam sine dubio legit et putavit praecedentis esse Interpretamentum. Sed est vox textus Talmudici. Nam post priora verba sequitur מְלִי מְלִי מְלִי fasciculus Malbanicae de parato est, i. e. conducit ad talem morbum. Graece Μαλάχ, malva.

מְלִי *depilare, deplumare, evellere pilos, plumas, aut setas, et abraderе adhibita aqua fervente*, מְלִי מְלִי מְלִי וְיִמְלֶכְךָ וְיִמְלֶכְךָ וְיִמְלֶכְךָ et macerant (in aqua fervente) caput et pedes, et ustulant in flamma, Beza 34a. Sic gallinae, pedes ovium, agnorum, vitulorum, vaccarum et similia, a pilis purgari solent: Item porci: מְלִי מְלִי מְלִי deplumarunt gallinas.

מְלִי *depilatio, deplumatio per aquam ferventem*: מְלִי מְלִי depilatio capitis.

מְלִי *idem*: metaphorice, נְכִסֵּי מְלִי *facultates depilationis*,³³ i. e. usurae, quas uxor in liberos suos

³²) Affine est hebraeo מְלִי *ungue secuit*.

³³) Verba sunt auctoris Ar. מְלִי מְלִי מְלִי. Eodem sensu Muss. vocem ad gr. ἀμύλω mulgeo vertit. Commemorat vero B. Ar. ipse et aliam etymologiam vocem ad gr. λόγος vertentem quasi מְלִי מְלִי מְלִי dicas i. e. dos, quam solo verbo minime vero contractu scripto accepit maritus.

usua, extra dotem in contractu matrimoniali descriptam, sibi reservabat. In has potestatem aliam maritus non habebat, nisi ut usum-fructum, sive reditus ipsarum cum uxore communes haberet, easque sic quasi depilabat, sorte integra manente, veluti cum quis pilos capitis evellit aut radit, sed caput integrum manet. Vide Rambam in אישורו cap. 16. Sic עברי מלח servi usuarii, quorum officiis et servitute dominus ipsorum fruebatur, vendere autem sive alienare eos non poterat, Jeb. cap. 7. in initio. Sic שפחה מלח ancilla usuaria. Talis fuit Hagar Sarae, unde ad illud „et Sara uxor Abrahami non pariebat ipsi, sed erat לה ipsi ancilla Aegyptia nomine Hagar“, Gen. 16, 1. scribunt in Br. sect. 45. שפחה מלח היתה חייב במנוחתה ולא היה רשאי למכרה, i. e. ancilla usualis erat et tenebatur (Abraham) alere eam, neque fuit concessum ei vendere ipsam. Interrogant quidam Resch Lakischum quid sit, quod Talmudici dixerunt מלח עברי servi usuales? respondit ipsis, כמה דחיסא מלח מלח, idem ac si diceret, depila, depila, id est servitiis tantum frui, ipsos vero sibi relinque, neque alienato. Guido hoc adduxit in litera Lamed ponens: לוח *haereditas mulieris, quae ad ejus non spectat virum*. Talmudici מלח וישה שמכרו בנכסי מלח maritus si vendant pro bonis usualibus, scil. servum Cananæum, ut ejus servitio ad certum temporis terminum quis utatur, Bk. 90a.

מלוח²⁴ *fasciculus*: vel juxta quosdam, *theca*: מלוח fasciculus vel capsula literarum contractus, Bb. 151a.

מוליגא *lenitudo, lenitivum*. Videtur esse gr. μαλακία *mollities, lenitudo*. Exemplum vide infra in מנח.

מלוגמא *malagma, μάλαγμα, emplastrum: medicamentum*: מלוגמא אדם אין עושין קסמו: מלוגמא לאדם quicquid appropriatum est ad cibum hominis, ex eo non faciunt emplastrum pro homine, Schevi c. 8. מלוגמא מקמח ומולחו. מלוגמא ex farina et similibus: מלוגמא כבגד טהורה וכעור טמא: malagma in panniculo, mundum est: in corio, immundum, Kel. c. 28. Vide et in Bk. 102a.

מלוחא *pondus*: מלוחא של טבריא: מלוחא של צפורי ut distinguat inter pondus Tiberiadis et inter pondus Siporiae, Ber. 53b. gl. משקל. Autor Aruch exponit *monetae speciem*. Gr. μῶλος *pondus*.

מלח *sal*: מלח קים אלה: sal foederis. Dei tui, Lev. 2, 13. מלח די לא חב et sal quod non est descriptum, Eser. 7, 22. Emphat. מלחא ad omnes oblationes tuas adhibebis sal, Lev. 2, 13. מלחא mare salis, Gen. 14, 3. Ap. Tos. מלחא egre ditur mulier cum

grano salis in ore suo in Sabbatho, Sab. cap. 6. in Mischna. Gl. quod scil. adhibet loco medicinae contra dolorem dentium.

מלח *salire, sale condire*. Fut. מלחא sale condies, Lev. 2, 13. Part. מלחא et saliebant illum in sale, Gen. 31, 19. Jonath. Ithpehal Praet. מלחא לא אהמלח sale non est conditus, Jer. 16, 4.

Deinde מלח *vastare*: מלחא היכלא מלחא qui vastationem templi vastavimus, Eser. 4, 14. juxta Hebraeos interpretes. Sic מלחא hebraice et מלחא: a terra salsuginosa petita locutio, quae vasta, sterilis et infrugifera est.

מלח *salitum, sale conditum: salsamentum, muria*: כל סעודה שאין מלחא salsamentum vetustum: כל סעודה בה מלחא prandium in quo non est salitum, non est prandium. Nam sine sale cibus insipidus, et homo non comedit ad saturitatem, Ber. 75.

Ap. Ros. proverbium est: מלחא ושדי בשרא פון מלחא aufer salem et projice carnem canibus, Nid. 31a. Caro sale destituta putrescit, et fit cibus vermium: sic corpus ablata anima. Salis privatio est carnis corruptio: sic mens ratione et sapientia privata, corrumpitur, et fit stulta, stolidia, insipida. Apud Latinos „Nulla in tam magno est corpore mica salis“, id est sapientiae. Inde jucundi sales, amari sales, faceti sales, librorum sales, sal humanitatis, sal dicendi, Attico lepore tincti sales et similia. Aufer hos sales, male olebunt reliqua. Adducitur hoc proverbium a Drusio in Adag. Decuria II. sed omissa voce בשרא, quia ex Aruch descripsit, ubi quoque desideratur. Sed in ipso Talmud, loco citato, habetur.

מלחא *fodina salis, locus ubi sal conficitur*: מלחא ליזיל למלחא וליחקיל מלחא eat ad salis fodinam, et appendat pondera salis, Sab. 76b.

מלחא *nauta*: מלחא דרמין באלפא: מלחא et sicut naucleus, qui dormit in navi, Pr. 23, 34. Pl. emphat. מלחא, Ps. 107, 23. Hinc Verbum:

מלחא *remigare*: Apud Tos. מלחא מלחא Raf Papa remigando remigabat, Ketub. 85a. Sic Ar. explicat מלחא בשמיטת כמלחא מלחא gubernabat navim remis, sicut nautae.

מלחא *urtica*. Pl. מלחא מלחא locus-relictus urticarum, hebr. חרל! Tzeph. 2, 9. Sic apud Talmudicos מלחא מלחא patres nostri comederunt urticas, Kid. 66a. Gl. מלחא מלחא *olera sive herbae, quae Aramice vocantur* קקלי.

Quod Aruch et Guido hic quoque מלחא adducunt pro *conjungere, connectere*, id prave fit. Exemplum quod adferunt pertinet ad מלחא, ubi vide.

מלחא²⁵ *Niphal מלחא eripi, liberari, evadere*, hebr. Hinc in Targ. ex Ithpehal מלחא לא non eripiet se, Pr. 19, 5.

²⁴) Gr. μολγός, μαλάγας *bulga, saccus coriaceus*.

²⁵) מליגא (TH. Chal. c. 1.) *μαλγάλα placenta ex melle et lacte*.

²⁶) Affine est verbo שאל.

מילוט *liberatio*: נפשו של צדיקים מנהיגים: *liberatio animarum iustorum ex Gehenna*, Pes. 118a. על צד המלט: *liberatio, defensio, excusatio*: excusationis causa, Rab.

מלטיחא ³⁶ *putredo, vermis rodens et putrefaciens*: מלטיחא בקים sicut vermis aut putredo in ligno, Prov. 12, 4. et 25, 20. pro hebraeo כרקב sicut putredo. Variant hic. Vide nostras castigationes.

מלטיחא ^{36a} vide supra in טמא. *cibarii genus ex farina, placenta*. In Br. s. 48. Gen. 18. ad adventum trium hospitum angelorum, scribitur, Saram novem sata sive seas depeisse, tres לעונות in placentas, tres לחבין ad certa pulmenta, et tres מלוטסיה in placentas, tres מלטיחא. In TH. de Sabbatho, c. 6. scribitur מלוטסיה. R. Jochanan transiens per forum videbat quandam vendentem vendentem מלטיחא ex istis placentis. Videtur esse graecum *μελάτωμα opus dulciarium ex melle, placenta melita*.

מלטסין ³⁷ *incrustatio parietis*, ab hebraeo *maltha, caementum, argilla*: על גב דעבר כרו: *maltha* etiam fecerit in iis incrustationem, calce obduxerit trabes, Kimchi in Radice. Eandem vult dici Arabice מלט. Idem in Rad. עב. Locus exstat in Bb. 6a. ubi hodie in Gemara legitur מלוטסי, sed in glossa מלטסיה, et exponitur *asseress crassi, qui ponuntur in lateribus foraminum seu fenestrarum, ut protegant capita trabum*. ³⁷

מוליא ³⁸ *calefactorium, vas culinarium, cuius capacitas continet aquam et intra capacitatem ad latus est receptaculum carbonum ad calefaciendum aquam*. Vide Sab. c. 3. in Mischna.

מולין ³⁹ *vox fictitia, cuius usus in incantationibus serpentum*, cui similes לולין, בוקין, מוקין et aliae plures ejus generis. As. c. 1.

מלך *regnare*. Praeter יהוה dominus regnavit, Ps. 93, 1. ומלך בארם et regnavit in Edom, Gen. 36, 32. Femin. מלכה על ארעא regnabat super terram, IIR. 11, 3. ומלכה חחותיה qui regnasti pro eo, IIS. 16, 8. די מלכי qui regnarunt, Gen. 36, 31. Part. praesens מלכה על כורסו regnans in solio ejus, Jer. 33, 21. Pl. מלכין אנה מלכי propter me reges regnant, Pr. 8, 15. Infinit. מלכו או מלכו regnabo, IIR. 1, 5. Futur. מלכו אנה ego regnabo, IIR. 1, 5. ארי מלכו quod regnando regnaturus sic, IS. 24, 21. לעלם regnabit dominus in saeculum, Ps.

146, 10. Ap. Ros. מלך חכם או מלך quisnam est dignus ut regnet? sapiens aut rex inquirens sapientiam, in Mibohar happeninim. Aphel מלך *regnare fecit, regno praefecit, regem constituit*: et simpliciter, *regnavit*. Praet. מלך יח שלמה regnare fecit Salomonem, IIR. 1, 43. Cum aff. מלך יח et regnare fecit eum, IIS. 2, 9. מלך יח אנה מלך יח tu regnare fecisti servum tuum, IIR. 3, 7. מלך יח עליכון מלך et regnare feci super vos regem, IS. 12, 1. מלך יח שאול et regnare fecerunt ibi Saulem, IS. 11, 15. מלך יח אנה מלך et regnare fecistis Abimelechum, Jud. 9, 18. Infinit. מלך יח ad regnare faciendum eum, IIR. 12, 1. Fut. מלך יח non regem faciemus quemquam, IIR. 10, 5. Hithpa. apud Rabbinos, מלך יח servi fiunt reges, sumunt sibi potestatem regiam.

מלך *rex*: מלך *rex* Babyloniae Gen. 14, 1. ומלך רבא et rex magnus, Ps. 95, 3. מלך *an rex non est in te?* Mich. 4, 9. מלך *regi Emorrhaeorum*, Num. 21, 30. Cum aff. מלך יח ומלך יח autem inunxi regem meum, Ps. 2, 6. מלך יח et regem tuum, Deuter. 28, 36. מלך יח ecce rex tuus venit, Zach. 9, 9. מלך יח ויתן חוקם למלך regis suo, IS. 2, 10. מלך יח regem ejus, Jos. 6, 2. מלך יח et dominus rex noster, IS. 8, 20. מלך יח coronam regis ipsorum, IIS. 12, 30. Plur. מלכין מלך יח et reges ex te prodibunt, Gen. 17, 6. Emph. מלך יח et reges qui cum ipso erant, Gen. 14, 5. מלך יח inter reges, IIR. 3, 13. Constr. מלכי ארעא reges terrae, Ps. 2, 2. מלכי ישראל sicut reges Israël, IIR. 17, 2. Aff. מלכין reges nostri, Jer. 44, 17. מלכין reges vestros, ibid. v. 21. מלכין reges ejus, Jer. 25, 18.

Tradunt priscae Hebraei, triginta (ut Baal Aruch hoc loco numerat) fuisse dignitates regis Israëlitarum, quae describuntur in Tract. Sanh. c. 2. ubi vide. Proverbium antiquum vulgare, מלך servus regis etiam ipse rex est, Br. s. 16. et saepe apud Talmudicos. Vide עבר.

Fem. מלכה *regina*. Absoluta forma non est in usu, ad differentiam emphaticae masculinae: ושהי מלכה ושהי Vasthi regina impia, Esth. 1, 9. Const. מלכה שבה regina Sebae, IIR. 10, 1. Plur. מלכין uxores reginae, IIR. 11, 3.

מלכות *regnum*: במלכות דריוש in regno Darii, Dan. 6. v. ult. חליתא et regnum tertium, Dan. 2. מלכו פליגה regnum divisum ibid.

³⁶) Mutato Beth in Mem idem est atque בליטא d. q. supra.

^{36a}) מלטיחא (Chol. 35) compositum ex מלח et טמא ut habet Aut. nost. in טמא. Mussafia, qui hanc vocem per מלח explicat, conflata eam habere videtur ex gr. μέλος (τό) *articulus corporis*, et τέμενος (εος τό) *abscissum*.

³⁷) Spectare videtur haec explicatio ad gr. μέλας.

³⁸) Gr. μίλιον, *miliarium, vas quo aqua hieme calefiebat*.

³⁹) Muss., qui hanc vocem per מלך explicat, eam latinam habet mulio. Vide infra בקין in notis.

Emph. מלכותיה quae in solio regni, Esth. 1, 14. Aff. מלכותי על ועל super me et super regnum meum, Gen. 20, 9. אִיקֶר מַלְכוּתָהּ gloriam regni tui, Ps. 145, 11. מַלְכוּתָהּ decus regni ejus, ibid. v. 12. Plur. מַלְכוּתֵי וְחֵרִין מַלְכוּתֵי et duo regna, Gen. 25, 23. Constr. מַלְכוּת מַלְכוֹת regna populorum, Ps. 68, 33. Emph. מַלְכוּתָהּ כל אֵלֶּיךָ omnia ista regna, Dan. 2, 44.

Secundo מַלְכָּה consilium inire, consultare, deliberare. Respondet hebraeo יַעֲזֵב. Praet. מַלְכָּה לא חָקַן quod non est rectum consilium quod consuluit, IIS. 17, 7. מַלְכָּהּ qui consuluit mihi, Ps. 16, 7. מַלְכָּהּ consuluisti ignominiam domui tuae. Hab. 2, 10. מַלְכוּתֵי בְּרִיךְ sic consulo, IIS. 17, 11. מַלְכוּתֵי quod consulerunt ipsi, IR. 12, 13. Part. Praes. מַלְכָּהּ quod ipse consulit contra eos, Jes. 19, 17. Pl. מַלְכִּין מַלְכָּהּ qui consulunt consilium malum, Ez. 11, 2. Constr. מַלְכִּי מַלְכָּהּ num consulentes consilium tibi perierunt? Mich. 4, 9. Part. Praet. מַלְכָּהּ על כל אֶרֶץ quod consultatum est super totam terram, Jes. 14, 26. Futur. מַלְכָּהּ consulam tibi, Ps. 32, 8. Fem. מַלְכָּהּ idem IR. 1, 12. Ex Pahel מַלְכָּהּ מה quid consuluisti, Job. 26, 3. Aphel מַלְכָּהּ et consuluit ipsi, hebr. et incitavit ipsum, Jos. 15, 18. Jud. 1, 14. Fut. מַלְכָּהּ cui suadeat cor ipsius, Esth. 7, 5. Fut. מַלְכָּהּ consultabo tecum, Cant. 6, 11. Ithpeh Praet. מַלְכָּהּ et consilium iniiit rex, IR. 12, 6. אֶחָדְכֶם et consultavit cum juvenibus, ibid. v. 8. אֶחָדְכֶם consultant simul, Ps. 71, 10. Part. מַלְכִּין מה quid vos consultatis? ibid. v. 9. מַלְכִּין לְמַדָּה consultant impellere, Ps. 62, 5. vide et Ps. 83, 4. Pr. 13, 10. Infin. מַלְכָּהּ et ad capiendum consilium, Jes. 30, 1. Imper. מַלְכָּהּ inite consilium, Jes. 8, 10.

מַלְכָּה consiliarius, consultus, IIS. 15, 12. Ben Syra לא יִשְׁחַק מַלְכִּין יִהְיוּ לָךְ וּמַלְכוּת נִפְשְׁךָ לא sexaginta consiliarii si fuerint tibi, tamen consilium animi tui non deseras. Convenit illud Eccl. c. 37, 17. Consilium cape ex teipso: nihil est enim illo tibi fidelius, etc. Seneca: Consilium tuum sic apud alios sit, ut abs te auctoritatem accipiat etc.

מַלְכָּה consilium, consultatio: emph. מַלְכָּהּ, ut in praecedentibus. Et femininum constructum, in consilio improborum, Ps. 1, 1. Aff. מַלְכִּי consilium meum persistet, Jes. 46, 10. מַלְכָּהּ in consilio tuo deduces me, Ps. 73, 24. מַלְכָּהּ לא אֶרֶץ quod non esset ratum consilium ejus, IIS. 17, 23. Plur. masc. constr. מַלְכִּי מַלְכָּהּ consultationibus consilii sui, Hos. 10, 6. Aff. מַלְכָּהּ in multitudine consiliorum tuorum, Jes. 47, 13. מַלְכָּהּ depellantur a consiliis suis, Ps. 5, 11. Pl. fem. מַלְכִּין, unde רַעְיוֹנָם in consiliis impietatum suarum, Ps. 81, 13. Affix. מַלְכָּהּ in consiliis suis, Ps. 106, 43.

מַלְכָּהּ idem, Prov. 8, 14. et מַלְכָּהּ in multitudine consilii, Prov. 24, 6. מַלְכָּהּ כל consilium tuum, Ps. 20, 5.

מַלְכָּהּ idem, ut supra in dicto Ben Syrae.

מַלְכָּהּ idem. Pl. cum aff. מַלְכָּהּ consilia ipsorum, Jer. 18, 23.

מַלְכָּהּ idem: כְּסָעָה מַלְכָּהּ in multitudine consilii, Prov. 11, 14.

מַלְכָּהּ. Sic scribitur et adducitur hic in Aruch. ex TH. Vide supra in ordine מַלְכָּהּ.

מַלְכָּהּ loqui. Praet. מַלְכָּהּ nam dominus locutus est. Jes. 1, 2. מַלְכָּהּ quae locuta est cum eo, Gen. 39, 19. מַלְכָּהּ quod locutus es, Exo. 33, 17. מַלְכָּהּ ecce locuta es, Jer. 3, 5. ולא מַלְכָּהּ nec locutus sum cum eis, Jer. 14, 14. מַלְכָּהּ locuti sunt fratres ejus cum eo, Gen. 45, 15. מַלְכָּהּ et dixerunt feminae, IS. 4, 20. אמֵּן מַלְכָּהּ sicuti locuti estis, Exod. 12, 32. Part. loquentem cum Esau, Gen. 27, 6. Pl. מַלְכָּהּ ipsi loquebantur ad Pharaonem, Exo. 6, 27. Fem. מַלְכָּהּ linguam loquentem grandia, Ps. 12, 4. Pl. מַלְכָּהּ כְּסָעָה loquentes sermone Canaan, Jes. 19, 18. Infin. מַלְכָּהּ loquendo loquetur ipse, Exo. 4, 14. מַלְכָּהּ loqui elegantibus verbis, Jes. 32, 4. Affix. מַלְכָּהּ in loquendo ipsos cum eo, Gen. 50, 17. Imper. מַלְכָּהּ אוּ מַלְכָּהּ aut alloquere terram, hebr. אוּ מַלְכָּהּ aut confabulare cum terra, Job. 12, 8. מַלְכָּהּ loquere cum filiis Israel, Exod. 14, 2. Femin. מַלְכָּהּ loquamini, Exod. 12, 3. Fut. מַלְכָּהּ loquere laudem, Jud. 5, 12. Fut. מַלְכָּהּ ego loquar pro te, IS. 19, 3. מַלְכָּהּ quare loquetur dominus meus, Gen. 44, 7. מַלְכָּהּ quid loquemur, Gen. 44, 16. מַלְכָּהּ neque loquentur mendacia, Soph. 3, 13. Ithpa. Praet. מַלְכָּהּ verba honorifica dicta sunt de te, Ps. 87, 3. Part. מַלְכָּהּ eum qui loquebatur tecum, vel id quod dicebatur tecum, Ez. 2, 2. מַלְכָּהּ quae loquebatur tecum ipso, Num. 7, 89. Sic Ez. 1, 28. Exo. 33, 9. in Jon. Fut. מַלְכָּהּ et ne sermo fiat nobiscum iterum a domino, ne moriamur, Exo. 20, 19. in Jon.

מַלְכָּהּ verbum, sermo: et apud Rabbinos et Talmudicos vox, dictio, vocabulum: res, negotium: aliquid, quicquam. Idem hujus usus ut nominis דָּבָר apud Hebraeos: מַלְכָּהּ מַלְכָּהּ mendax, Dan. 2, 9. Emph. מַלְכָּהּ מַלְכָּהּ, Dan. 2, 5. 15. Construct. מַלְכָּהּ et verbum regis, Dan. 3, 28. Plur. מַלְכִּין caput verborum, Dan. 7, 1. Emph. מַלְכָּהּ מַלְכָּהּ propter vocem sermonum, v. 11. Constr. מַלְכָּהּ verba regis, Dan. 5, 10. Ap. Ros. ומַלְכָּהּ si verbum ut sielus aestimatur, certe silentium aestimabitur ut lapis pretiosus. Sic legitur in Aruch in מַלְכָּהּ, sed in Gem. בסֵּלעַ מַלְכָּהּ אמרי במערבא מַלְכָּהּ במערבא (Palestina): Verbum sielus (si carum est), silentium duobus (sielus aestimandum) Meg. 18a. Sic quoque adducitur in Jalkut in Lev. fol. 156c. מַלְכָּהּ כִּי קָרִים rem turpem, h. e. vitium quod in te est, tu ipse primus dicas et confitearis, Bk. 92a. Pl. מַלְכִּין et synecdochice quandoque verba inania, su-

perstitiosa, magica. Hinc מלך מלך חננה אמר לי ר' Chanina; verba, verba sunt i. e. artes magicae, superstitiosae, Chol. 139b. Hujus usus vide quoque exemplum supra in כפר נהורם ex Medr. Koheleth cap. 1, 8. Apud Grammaticos in specie sic vocatur *particula, dictio indeclinabilis*: et cum adjectione מלה הטעם *particula sensus*, praesertim apud Grammaticos veteres. Hinc Ephodi c. 4. Grammaticae suae, reprehendit eos, qui particulas simpliciter appellant מלות. Dicit enim, hoc esse vocabulum commune omnibus orationis partibus.

propter sonum sermonis, hebr. מקול דקוּרָא, Jes. 6, 4. לֹא נָבַר. non sum vir sermonis ego, Exod. 4, 10. אֲנִי כְּמִלּוֹת cum sermone irae, i. e. iracundo, Jes. 42, 13. אִפְלַח. יְבָרִי מִלִּלָּהּ לְשֹׁמֵעַ קֹל מִלּוּלָהּ perficiunt sermonem ejus, ad obtemperandum voci verbi ejus, Ps. 103, 20. אַפְּשָׁחֵקִי מִלּוּלָהּ ablatus est ipsi sermo: de taciturno, qui instar אלם muti nihil loquitur, Chag. 2b. אֲשָׁחֵקִי לֵאמֹר quasi loquitur, et ׀ in fine quasi מִלּוּלָהּ, per notaricon, ut ipsi loquantur. מִלְּלָהּ idem, Esth. 7, 10. in Targum secundo.

מטלל *idem* עם מטלל סלינה עמיה: verbo
ad verbum loquor cum ipso, Num. 12, 8. מטלל ספון
eloquium labiorum, Jes. 57, 19. למטלל לשניה se-
cundum sermonem linguae suae, Esth. 3, 12.

Secundo מלל *fricare, confricare*: מוללן אה
 fricant מוללן אה הקדרה confriquant
 confriquant שמיטלו נותן אה קסם qui vult ut defricet
 ollum (ollam) ponit farinam etc. המולל מילוח חסין. qui fri-
 cat spicas tritiei. אה חממל vide supra יו מול.

fricatio, confricatio: spica, a confricando.
 Plur. חֲמִלִין *et avelles, decerpes spicas*
manu tua, Deut. 23, 25. Vide et in verbo.

Tertio מלל *plicare, complicare, duplicare*: רשא' לשוללן ומחילן licitum resuere et complicare eas, Mk. 26a. מלל *duplicatura*, ibid. p. 2.

28. Alias etiam dicitur כרכשא, ut est suo loco.

נח לשון דבר הנמלל ושזור: *textum, implexum*: נח i. e. significat rem textum et contortam inter se, R. Sal. Lev. 19, 19.

ולוחבה בי סללי דנורא: *prunae ardentis*.⁴⁰ ולינח
 ponat eum super prunas ignis, Sab. 109b. Sic
 גהלים לוחשות, idem As. 28b. gl. אמללה דנורא

[illegible]

אָללם *aurum rude*, ut ex fodina producitur, quod

Arabice vocatur אלוחר. Sic adducit Aruch, sed in Gemara legitur מטלא, Ketub. 67a.

מלה *sibilare*, vel *distorquere os subsannandi*
causa: באותו הדור היו ממלמלין בשידם וכפריזין: *in illa generatione sibilabant ore suo, et dilatabant digitos suos*. Glossa **שורקים**, i. e. לממלמלן.
ומעקשים אה פיהם דרך לעג וקניטור

vestis linea tenuissima muliebris, veluti
cinctorium exterius, quasi נמלל בגד vestis fricta in
minulum et latum: בלבושה מצרעא ומלמלא, Talm Meila
18b. Git. 59a.

מלמולין *sordes manuum crassiores*, sic dictae
 quod *defricari* soleant. Sunt proprie illae, quae ex
massa subacta, luto aut argilla manibus adhaerent.
 Hae defricandae et abluendae sunt antequam quis
 balneum ingrediatur: impediunt enim ne aqua eo
 penetret, Talm. Mikv. cap. 9. Videtur esse מלל,
 geminata prima radicali, ut מלכך, ולכלך et similia.
 מלן *melancholia, dolor, cura et perturbatione*
animi. Legitur in Jalkut מלן מלך קטע דין
 exscinde hanc melancholiam ex corde tuo, fol. 21b.
 Et in Ps. sect. 737, et in Sam. f. 65c. ubi pro eo in
 Medr. Sam. s. 8. legitur מלן. Citatur ex Br. s. 44.
 in quo legitur מלן, glossator מלן et exponit
terrorem, perturbationem, ex Tg. Jon. Lev. 26, 6.
 ubi pro hebraeo ואין מחרר legitur in Jon. מלן דמלן.
 Vide נח. Aruch in קטע legit *verba*, et citat
 aliam etiam lectionem מלן quod idem. Videtur esse
 ex graeco μελάνχλ.

טלו מלנין וקלטרין *אטראמנטום*. Hinc accipite atramentum calamarium, Br. in principio s. 1. Citat etiam Aruch ex Jelammedenu שחורה כמלינה *nigra est sicut atramentum*.

פרור. *Citat Elias in Meturgeman quoque ex Num. 11, 18. ex TgH. Sed illic nunc aliter legitur.*

מְלִיפָא *spacium, locus vacuus, latitudo, area:*
 vendens atrium, non vendit nisi *spacium atrii*, Bb. 67a. In
 Misna ibidem vocatur אֵירָא *aër, spacium*, in quo
 אֵר est.

ומלעין של שבולין. ⁴² *barba, pili aristae*:
aristae spicae, Oketzin in princ.

מלף *melones, melopepones*, Num. 11, 5.
in Tg. Jon. Est ex graeco μελοπέπωνες. Tg.

Jeruschalmi habet contracte מלפניא. Apud Tos. אחר הקישות והמלפפון מין אחר cucumeres et melopepones sunt una species, Terum. c. 2. Sic הקישות והמלפפון אינן כלאים cucumeres et melopepones non sunt diversa genera, Kil. c. 1. In Gemara Talmudis Hierosolymitani scribitur hic; ארס נוטל מעה אחת מפיטמה

¹⁰) *Proprie loquentes* (א מלל primo), *mussitantes*, plane, ut talmudicum לחשוט q. v.

* הפסח מילסלה) מילסל תל. Maser. c. l.) μελιμηλον *melimela*, *poma mustea*, i. e. *mustea mala, quae nimis dulcia sunt*.

¹¹⁾ Num forte verti potest ad gr. *μελλός*, cui teste Hesychio notio inest *cavandi*, *cavum esse* (χαῦνος).

^{*)} מצאנו. Legitur in Tanchuma Parasha וְנִמְדֹשֶׁה לְפָנֶיךָ q. v.

¹²⁾ *Synecdochice ortum, ut putat B. Ar., ex chaldaeo syri maxilla.*

⁴¹⁾ Pagus in Arabia felice d. q. apud Ptolemæum.

nihil est. Sic est a מנר numerare, quia numerari solet. Suidas Graecus: μαμμωνάς, πλοῦτος γῆ-
νος, χρυσός, Mammona significat divitias terrenas,
aurum. Intellige aurum et argentum, i. e. pecunias
ex auro et argento. Est autem priscum Chaldaeo-
rum et Syrorum vocabulum. In Targum usurpatur
pro Hebraeis בצע lucrum, כפר lytron pecuniarium,
שרך munus pecuniarium, הון substantia: ut מסון
קבילו דרכס לא acciperunt, hebr. בצע,
Jud. 5, 19. Sic רסן לקבלא מסון qui odio habent
accipere lucrum, scil. injustum, Exod. 18, 21. אם
מסון ישון עלהי si pecuniam imposuerint ei, hebr.
כפר redempturam, i. e. כספא pecuniam, ut R. Sal.
interpretatur, Exo. 21, 30. Tg. Jon. דמסונא
multam pecuniariam. Sic pro eodem Num. 35, 31.
לא במסון לא non pecuniis, neque aliis facul-
tibus, hebr. במסון ולא, Jes. 45, 13. מסון
בלא הון gratis sine pecunia, hebr. בלא מסונא
Ps. 44, 13. Aff. יקר לאלהך מן מסונך honora Deum de sub-
stantia tua, hebr. מסונך Pr. 3, 9. בדר מסונך
dispersit pecuniam suam, Ps. 112, 9. ובכל מסונך
et omnibus facultatibus vestris, hebr. ובכל מסונך
Deut. 6, 5. in Jon. ושכנן לצריקא מסונך
et relinquent justis facultates suas, hebr. חילם,
Ps. 49, 11. In Bibliis Regii scribitur semper מסונך. Syri dicunt
מסונך אנהון לאלהא למספלה לא משכנך
non potestis Deo servire et Mammonae,
Matth. 6, 24. Lucae 9, 16. מסונך אנהון
divitiae iniquitatis, Lucae 16, 9. Id Hosae Propheta dixit
מסונך דרשך fallaces, iniquae, Hos. 5, 11. Et
Salomon מוכר ביתו מסון דרשך perdit domum
suam, qui congregat divitias iniquas, Prov. 15, 27.
Pluraliter feminine dicunt מסונות ut
judicia pecuniarum. Haec tribus constant judi-
cia, Sanh. in initio. His opponuntur נפשו
judicia animarum, id est criminalia, vitam spectantia.
Haec viginti tribus judiciis constant. Apud patres
Ecclesiae nostrae de hac voce legitur: „Mammona
in lingua hebraea (i. e. syra et chaldaea) divitiae
nuncupatur, non Aurum, ut quidam putant“, Hieron.
in Ps. 83. Item: Mammona divitiae interpretantur,
Augustinus in quaestionibus Evangelicis, quaest.
34. Idem: Mammona apud Hebraeos divitiae appel-
lari dicuntur. Congruit et Punicum nomen: nam
lucrum Punice Mammon dicitur, lib. 2. de sermone
Domini in monte. Poeni sive Phaenices vicini erant
Syrorum, unde non mirum eodem hoc vocabulo
ipsos usos esse. Et venerabilis Beda in illud Matth.
6. Non potestis Deo servire et Mammonae: audiat (in-
quit) hoc avarus si studeat divitias, quae Syriaci
appellantur sermone, magis ut dominus distribuere,
quam ut servus custodire. Apud Talmudicos et
Rabbinos: מסון למלוח מסון opus habet homo
salire divitias suas, scil. sale eleemosynarum, qui-
bus si liberalis sit erga pauperes, tunc divitiae ma-
nent, ut carnes sale conspersae. Unde et ista: מלוח
מסון sal divitiarum sunt eleemosyna: vel מסון
מסון sal divitiarum est defectus vel diminutio

ipisarum, scil. per eleemosynas : vel מלה ממון חסד
sal divitiarum est beneficentia, scil. erga pauperes,
Ketub. 66b. כל הנושא אשה לשום ממון הוויין לו בנים
quisque ducit uxorem propter divitias, erunt ipsi liberi, qui non futuri sunt probi, sicut dicitur : Contra dominum per-
fide egerunt, et filios extraneos pepererunt, **Hos.** 5,
7. in **Kid.** 70a. רבך יהיה לטמון דמי res quae
causa est divitiarum, est instar divitiarum, **Bk.** 71b.
שרם מביאים larva, facies personata : שרם מביא
מוכסין לבתי טריטאות qui introducunt larvae
sive larvatos in theatra, **Br. s.** 80. **Mummerei.** Sic in
Medr. Thr. 3, 13. In praefat. **Medr. Thren.** corrupte
pro eo legitur מאה מחים, f. 53a. Est ex graeco μῆμος.
מסק. Quae hinc deducunt, vide supra in מוק.
herbae species, apud Talmudicos, in **Git.**
69a. ubi medicinalia tractantur.

מור *vide supra* in מור.

מִמָּוֶשׁ *aliquid, quidquam, solidum, substantiale, certum, firmum, palpabile*. Videtur esse *משש* *palpare*. Sic chald. מַטַּל a מָטַל: In Tg. בָּרוּךְ מִמָּוֶשׁ in quibus non est solidum, soliditas, substantia, Deut. 32, 17. in TgH., pro quo in Jonathane legitur מִמָּוֶשׁ quicquam, in Onkelo צִדְקָה utilitas, necessitas, pro hebraeo אֱלֹהִים Non-Deo. In Praefat. Echa rabbeta f. 56a. שָׁאִין בֵּה מִמָּוֶשׁ לְמָה קִנְאָה לַע"ז שָׁאִין בֵּה מִמָּוֶשׁ quare invides idolo, quod nihil est? Sic Paulus I. ad Cor. 8, 4. Rabbinis usitatissimum לֹא וּלְשׁוֹן יִצְרָה לֹא מִצְאוֹ אֱלֹהִים עַל דְּבַר שֵׁשׁ בּוֹ מִמָּוֶשׁ שְׂהוּא מוֹחֵשׁ כְּהוֹשֵׁן *verbum יצר non reperimus, nisi de re in qua est soliditas et quae apprehenditur sensibus*, R. D. Kimchi Zach. 12, 1. מִמָּוֶשׁ בְּדִבְרֵי אֵין מִיחִל לִסְדִּי עִיבֵי גִשְׁשִׁיהּ רוּחִייהּ in Aruch ex Gemara *וידitque quod esset in eo soliditas*, Sab. 152b. Pro eo in Talmud legitur *משש*, sic ut idem hoc sit cum *משש*, et thema sit *משש* vel *מוש*. Aliquando: *vere, revera, proprie, simpliciter*, reddi potest: וּמֵרָאָה הַנִּבְּוָאָה אֵין בּוֹ רֵאיוּיָהּ מִמָּוֶשׁ ostensio vel visio prophetiae non est in ea visio vera, realis, sed tantum מִשַׁל עַל דֶּרֶךְ per modum similitudinis.

soliditas, certitudo, substantia, entitas:
non est in iis *soliditas et pul-*
chritudo.

בן a, ab, abs, de, e, ex, inde a: prae, propter, ut
hebraice: לְמִן עֵלְמָא וְעַד עֵלְמָא a seculo in secu-
lum, Jer. 7, 7. Coniunctum: מִפְּרָסִים os ex os
sibus meis, Gen. 2, 22. Dagesch compensato וּמֵאֵילָן
et de arbore, Gen. 2, 17. Cum aff. מֵי מֵי a me
te, masc. מִיָּה ex te, fem. מֵיָּה ab eo, מֵיָּה ex ea,
מִנָּהּ a nobis, מִנָּהּ a vobis, מִנָּהּ a nobis.
מִדְּלִיכֹן, מִדְּלִיכֹן, מִדְּלִיכֹן etc. Pleonastice adhibentur
ipsi particulae quaedam: ut מִן קֶרֶם a coram, a de:
מִן קֶרֶם eo quod, Exod. 19, 18. in
Onkelo, מִן קֶרֶם ante vel מִפְּרָמָה ab ante hoc, ante
hac: מִן בְּגִלָּל eo ut, propterea ut, eo quod: מִן
בְּגִלָּל דֹּאֲרֵיכֹן eo quod inclinaverat sibi coe-

los, Exod. 19, 18. propter affligere. ut affigerent eos, Exod. 1, 11. בגלל רחוקי. propterea ut videaris, Ps. 130, 4. Ti. saepe inaeurunt Joth in medio, ad indicandum Chirek, maxime cum affixis et scribunt etiam מנא: ut מנא לן unde nobis? quod et conjunctim scribunt מנלן. Sic מנא הני מנא unde habentur ista? Competit rebus, quae fundamentum suum habent in Lege, de quibus dicitur לן מנא unde nobis? sc. hae res confirmantur vel constant? unde מנא לך? Vide Halich. olam cap. 1.

מן unde? ex quo loco. Ex מן et מן sive מן: ut מן מן unde vos estis? Gen. 29, 4. Sic מן ומן מן et unde venis? Jud. 19, 17. Ap. Tos. מן unde probamus, unde est probatio? unde habemus? est? unde habes?

מן de firmo, vero, vere, revera, Dan. 2, 8.

מן undenam? ex quonam loco?

מן postea.

מן quis, qui. singul. et plur. et in utroque genere, Talm. מן et idem est quod מן, quae promiscue usurpantur: ומן הוא et quis ille, Dan. 3, 15. ומן די et is qui, quisquis, v. 6. In Targum Hagiographorum scribitur plerumque cum Kametz מן vel מן, sed male: nam id aliter significat. Elias vult in Targum semper scribi sine א, et quae sunt cum א, ea prava esse: מן מן quis es tu? Gen. 27, 32. Et pluraliter מן מן qui sunt isti tibi? Gen. 33, 5. Cum servilibus דמן חורא bovem cujus? IS. 12, 3. ומן אולין qui et qui cant, Exod. 10, 8. cujus sunt ista ante te? Gen. 32, 17. מן אדרה a quo timebo? Ps. 27, 1. de re, ut hebraice; quod est nomen tuum? Jud. 13, 17. Sensus, quis es nomine tuo? quis es, et quod nomen tuum? Sic מן לכל מן in omnem (locum in) quem iveris, ibo i. e. quocunque. Legitur et cum מן in medio מן ex dialecto Hierosolymitana: מן מן cujus filius est iste? Eath. 7, 6. in Targ. sec.

מן idem, ex syrisimo: Syri enim dicunt מן. Hinc מן quid paritura sit dies, Pr. 27, 1. quae Guido censet legenda מן. Sed hac correctione opus non est. Saepe enim autor istius versionis vocibus Syris utitur. Sic מן מחקלן in quo impingunt, Prov. 4, 19. מן מן quid expectavi dominum? Ps. 39, 8. מן מן propter quem, v. 7.

מן idem: etiam ex dialecto Syra: מן מן et virum fidelem quis inveniet? Pr. 20, 6. אהא מן quis est Deus, Pr. 30, 9. מן מן uxorem probam quis inveniet? Pr. 31, 10. מן מן et quis consistet coram zelo? Prov. 27, 4.

Talmudica: מן מן et qui sunt isti mortui? למן מן בהדי מן נשרד per quem mittimus? haec quorsum (spectant?) מן מן לן רבנן? quid pro sunt nobis Rabbini? Sanh. 100a. pro quo folio praecedenti legitur מן מן, lin. 4. a fine. מן מן נשים mulieres in tabernaculo quatenus sunt illae?

Sanh. 105b. מן מן est qui dicit: מן מן nullus est qui dissensiat, contradicat: מן מן cui similis est? מן מן לנדה juxta quod, id est quomodo vocant menstruatam? מן מן quomodo? admirative: מן מן אולא דאמר ר' יוסי? Insuper semper Aleph, ad indicandam lectionem Pathach, et ad differentiam Praepositionis מן cum Chirek.

מן vas instrumentum: vestimentum, hebr. מן: ut מן מן כל מן דחקה Num. 19, 15. מן מן כל מן דברח IR. 6, 7. מן מן מן מן ex omni vase ligneo, Lev. 31, 12. או מן מן מן מן aut in omni instrumento pelliceo, i. e. veste pellicea, Lev. 13, 49. מן מן מן מן extendit David manum suam ad instrumentum illud, IS. 17, 49. מן מן מן מן et posuit ea in vas pastoris, i. e. peram pastorem, IS. 17, 40. Plur. מן מן מן מן argentum aut vasa, Exod. 22, 7. מן מן מן מן vasa argentea, דרהב, aut vasa aurea, Gen. 24, 53. Constr. מן מן מן מן vasa aurea, Dan. 5, 3. Emph. מן מן מן מן etiam vasa, Esr. 5, 14. Aff. מן מן מן מן omnia vasa ejus, Exod. 39, 33. וחפץ מן מן מן מן et produces vasa tua, i. e. vestes tuas sicut vestes transmigrationis, Ez. 12, 4. Scribitur promiscue cum Aleph et absque eo. Rab. מן מן et nullo vestrum occidit pediculum in vestimentis suis, Sab. 82a.

מן numerare, dinumerare, supputare, recensere. Ponitur pro Hebraeis מן et ספר, מן מן בחר מן מן מן מן Praet. numerandi significatione. Praet. מן מן מן מן posteaquam numerasset populum, IS. 24, 10. Cum aff. מן מן מן מן et numeravit eos in deserto, Num. 1, 19. מן מן מן מן dies vagationis meae numerasti, Ps. 56, 9. מן מן מן מן qui numerarunt filios Israël, hebr. מן מן, Num. 26, 64. Infin. מן מן מן מן incipies numerare, Deut. 16, 9. ער מן מן מן מן ut cessaret a numerando, ut numerari non posset. Gen. 41, 49. Imper. מן מן מן et numera stellas, Gen. 15, 5. מן מן מן מן numerate turres ejus, Ps. 48, 13. Fut. מן מן מן מן dinumerabo eos, Ps. 139, 18. וכל פסיעתי מן מן et omnes gressus meos numerabis tibi, Lev. 25, 8. וחקמני לך et numerabis sibi, Lev. 15, 28. וחקמני לך et numerabis vobis, Lev. 23, 15. Ithpehal Praet. מן מן מן מן qui numerati fuerunt, Exod. 38, 21. Fut. מן מן מן מן qui non possunt numerari praet. multitudinem, Gen. 32, 12. In Pabel מן מן praefecit, constituit, praeposuit, commisit. Praet. מן מן מן מן qui constituit animas nostras in vita seculi venturi, hebr. מן מן, Ps. 66, 9. מן מן מן מן quem constituerat rex, Dan. 2, 24. מן מן מן מן ubi constituisti eum, hebr. מן מן, IS. 29, 4. מן מן מן מן ecce quod constitui te, Jer. 1, 10. מן מן מן מן qui constituerunt super ipsos, hebraice שמו, Exod.

æz genere *Hasmonaeorum sacerdotum*, ut scribitur in libro Caphtor f. 119b. et in Meor Enajim f. 167b. De eo celebris historia legitur de Eleemosynae commendatione et collectione thesaurorum coelestium, apud Talmudicos in Bb. 11a. et in TH. Pea 9b. Historia de Monbazo, qui prodigebat thesauros suos et thesauros patrum suorum. Accesserunt eum fratres et amici, dixeruntque ipsi; patres tui collegerunt thesauros, et addiderant ad thesauros patrum suorum, tu autem prodigia illos. Respondit eis, patres mei recondiderunt thesauros infra (i. e. in terra, ut est in TH.) ego supra (i. e. in coelo, ut est in TH.): patres mei recondiderunt thesauros in loco, in quem manus (hominum) dominari potest, ego in loco, in quem nulla manus dominatur: patres mei collegerunt res, quae nullos edunt fructus, ego colligo rem, quae edit fructus: patres mei recondiderunt mammonam (pecunias), ego recondo thesauros animarum: patres mei recondiderunt aliiis, ego mihi: patres mei collegerunt in hoc saeculo, ego in saeculum futurum. Simile est dictum Christi, Matth. 6, 19. 20. Pauli, 1. ad Tim. 6, 19. Amplius in Joma 37a. in Mischna; Monbas rex fecit omnia manubria instrumentorum diei expiationum ex auro, Helena mater ejus fecit candelabrum aureum etc. B. Ar. scribit Molbas. Vide plura de eo apud Josephum Antiquit. Jud. lib. 20. c. 2. et de bello Jud. lib. 6. c. 7. Tzemach David par. 1. f. 37a. et par. 2. f. 141a. Meor enajim c. 52. proluxe.

quod Aruch hic adducit et ex eo Guido,
vide in praeced. radice, in *פני* *praefectus*.

מַכְנִיךְ *machina, instrumentum ingeniose et artificiose factum, opus rotarum mobile. Est gr.*

מָאָגָאָאָוֹן, *manganum*: מִסְפַּע בְּמַנְגֹנָן *circumagebat machinam*: מִסְפַּע בְּמַנְגֹנָן *ascendebant per machinam*, scil. *rotarium*, *Eth. 1, 2. in Targ. sec.* מַנְגִּינָן *סָפַעַר* *machinae circuibant*, *Ibid.* *Elias vult idem esse cum מִכְנִי sive מוֹכְנִי, de quo supra* מִכְּן.

Deinde *machinatio, astutia*: לא היה יודע מעטק: וחילין אינן: non sciebat machinationem ejus: ודחילין אינן: terribiles sunt istae machinationes tuae, Jalkut f. 66a Medr. Esth. in fine. כמה מעטקות עשיתי. quot machinationes feci ad adducendos eos sub manum tuam? Br. sect. 42. Glossa marginalis in Jalkut explicat המעטקות *inventiones*.

מדר. *vide supra* in מדר.

ידע ^{ידע} vide in מנדע.

מנחה ומנחת *munus, oblatio*: ut munus et odoramenta, Dan. 2, 46. מנחתא *de simila muneris*, Lev. 6, 15. al. 8. Affix.

יְמִנְחָהּ et munus ipsorum, Esr. 7, 17. Est e Mincha, tempus vespertinum, olim sacrificiis et cibus dictum, ab hora tertia pomeridiana incipi-
למסך מנחה donec ascenderet tempus vesp-
num, IR. 18, 29. ad offenda scil. sacrificiis
spertina. Vide Lex. nostrum Hebraicum.

חַמַּטְ *terrere, perterrere.* Partic. **וְלִיחַ דְּמַנִּיט** *et erit qui terreat, hebr. מחרד.* Lev. 26.

Deut. 28, 26. in Jon. ubi Onk. legit רָמַיִר. 1
in מַנֵּט citatur etiam מַנֵּיט, quasi מַנֵּי sit de 2

Hinc et מִנִּיטָא vel מִנִּיטָה *terror, anxietas, tudo*: unde קטע הִדָּא מִנִּיטָא מן כְּדוּ. Vide מלן

הם שיצא להם: moneta: מוניטון, מוניטה
quatuor sunt, quorum moneta ה

dum exiit, Abraham, Josua, David et Mardocheus
Ber. rab. s. 39. De Mardochoaei numo vel

dicatur, illam ex una parte habuisse saccum
verem, ex altera coronam auream. Sed in

Esth. circa finem: moneta Mordechai ivit p
tam terram; ומה מוניטה שלו et qualis nam era

Mordechai מרדכי מכאן ואסתר מכהא? neta ejus?
ex una parte, et Esther erat ex parte altera.

cudit moni
suam in tentorio regis, Br. s. 36,

וְהַעֲבֹד יוֹ מִנְטָר מַעֲלֵא: *pallium*: מִנְטָר, מִנְטָר
cies tegumentum pallii, Exo. 28, 31. et 39, 22

et alibi. Respondet ita conjunctim מנחם מע"ל. Videtur esse orta vox ex graeco ἀ

τήριον *tutamen, munimen*. Sic teste Budaeo ἀ
τήρια sunt *tutamina, arma tutoria, φυλακτικὰ*

thorax, galeae,, ocreae. Qua significatione pos-
 נטר deduci et sic מנטר chaldaice idem erit

graece ἀμυντήριον.
מִן הַמְּנִיכָא, מְנִיכָא מִן, pro אַמְנִיכָא, cum & forma

ab initio⁴⁵, *torques*: הַמְּנִיכָא דִּי דְּהֵבָא tor
aureus, Dan, 5, 7. מְנִיכָא דְּדֵהֵבָא עַל צֹמְרִיה

posuit torquem vel catenam auream in collum
Gen. 41, 42. hebr. רכיד. Sic Esth. 2, 17.

et descendere fr
i. e. injicere catenam auream capiti suo, **Esth.**

in Venetis. Capiti i. e. per caput injectam collo
pendere. וְהַמְנִיכָה לְצוּרָךְ et torques collo tuo, I

9. Pl. מניכין וכל מני רהב. catenas et omnia in-
menta aurea, Gen. 49, 22. TgH. יין ולבושי מלכוא.

torques et vestimenta regia, Esth. 2, 9.
מִנֵּי מִנֵּי¹⁶ pileus, aut aliud tegumentum capiti

Br. s. 5. et 28. Simile regi qui aedificavit
tium, ac constituit in eo mulos, qui inter se co

nientes, salutabant regem, והם באצבע ובמנולין,
nutu, digitis, pileis. Glossa במודרים שעל ראשם

^{*)} מִלְחָמָה. Legitur in Br. s. 26. pro hebraeo מִלְחָמָה (Deut. 2, 20.) explicaturque per מִלְחָמָה מִלְחָמָה מִלְחָמָה
στοι belli. Mendosum igitur est, ut recte observat Sachs, pro מִלְחָמָה, plur. vocis Μινώταυρος.

43) Ex graeco μονιάχης.

¹⁶) Gr. *μόναυλον monaulon*. In Midr. Echa pro eo כוּרִין sudarium legitur, unde error ortus est interpretatoribus, cum מוֹתֵין idem esse atque כוּרִין putaverint.

^{*)} מִן (Br. s. 22.) *μενοινάω desidero, summo cum desiderio exspecto.* מִן *quod testimonium significat*
 אֲנִי.

⁵¹⁾ *Muss.* dicit sic graece vocari *omne in medio perforatum*.

מיעוט *paucitas, parvitas, raritas*: minor vel minima alicujus rei pars. Oppositum ejus est רוב, vel

רובא. Talm. מעוטא איל sequitur raritatem, id quod rarius fit vel accidit, Jeb. fol. 119a. אם שחט si mactaverit minorem tantum signorum partem, Ramb. in הלכות שחיטה cap. 3.

מעט parum: על מעט raro.

מעט vide in עטן.

מצד *comprimere, verbum venereum de libidinosa compressione mammarum* מקום ואוחו et istius loci, ut loquuntur honestatis causa: Unde apud Talmudicos, חסר במצד Tamaram digito compresserat, in isto scil. loco, ad promovendam libidinem et conceptum. Nam vulgaris sententia Rabinorum, אשה חסרה כביאה ראשונה mulier non fit gravis accessu virili primo. Id autem Tamarae contigit: unde dicunt, istam praecedentem compressionem fuisse loco primi congressus, Jeb. 34b. מפני כהונה propterea quod compresserat mammas, inepta erat ad sacerdotium, ut scil. nuberet sacerdoti. Et latius, ut hebr. מצד et qui compressus est, hebr. מעוק Lev. 22, 24. in Jonath.

מצד *ornamentum pectoris muliebri, ad comprimendas mammas*, ut Elias censet: ועוקבאמן כי חרירי et monilia de medio uberum ipsarum, Num. 31, 50. in TgH. Est pro hebraeo כומו, quod *cingulam pendulam* quidam vertunt: alii aliter. Onkelos scribit מחוק, et sic in Jonathane, qui addit fuisse *ornamentum pectoris circa mammas muliebres*. Vide supra סחך.

מצד *compressio uberum*: הוה מעיכת השרים הוא compressio uberum est modus scortationis, R. David, Ez. 23, 3.

מצל *praevaricari*. Hebr. *prave, fuso agere*. Mainu. מעל qui fructum capit ex oblationibus Domini, is dicitur praevaricari, perfide agere. Quae enim Dei sunt, transfert in usum suum. Et R. Sal. Lev. 5, 15. scribit; non est מעילה מעילה in ullo loco aliud quid quam שנינו *mutatio* etc.

מעילה *praevaricatio, falsitas, falsa, prava actio*: מעילה קרבן oblatio pro praevaricatione. Sic dicebatur transgressio mactationis pravae animalium ad sacrificia sacra; quando sc. quis non suo loco, tempore, et debito modo mactaret, is dicebatur מעל *prave, falso mactasse*: et pravitas ista מעילה *falsitas*, quae oblatione pecuniaria expiatur. Item si quis ex istis sacrificiis usum fructum aliquem privatim et clanculum caperet, is dicebatur commisisse מעילה. De his peculiaribus liber Talmudicus est nomine מעילה.

מעיל *pallium tunica*: ועיל ועיר et pallium parvum, 1 Sam. 2, 19. ראפודא *pallium Ephodi*, Exod. 28, 31. אף מעילה et lace-ravit pallium suum, Jobi 1, 20. Pl. יערקו ית מעליהון et removebunt pallia sua, Ez. 16, 26.

מעילא *Prave* sic legitur in Venetis, Pr. 31, 16. pro מעילה, ut est in על.

מעילא, vide in עין.

חליטה in מעיטה, מעט.

מעורות, מעורה, מעורין *adhaerere, cohaerere*: unde מעורין מעורין. Vide in ערה.

מפה *mappa, mantile*: במפה mappae, Ber. c. 8. פורס עליו expandit super eo mappam et consecrat. Pl. מפה mappae. Sic vocant etiam *lintea, circumvoluta, libro legis sacro in synagoga*.

מפס *Memphis, civitas Aegypti ad Nilum* hebraice נוף Noph, Jes. 19, 13. Jer. 2, 16. Sic graeci Μέμφις. Hodie vocatur Kayr vel Alkair; a quibusdam *Babylon nova*: ab incolis Messer. Non procul ab hac urbe superius est Messer hadir, Alkair antiqua. Viginti mille Ecclesias habet, ut est in Itinerario Hierosolymitano.

מפין *matta, storea, teges*, idem quod מחלח Meila, cap. 4.

מפין vide in יפה.

מצא *invenire*, ut Hebraice: item *satis esse, sufficere*. Saepe ap. Ros. commutat formam cum quiescentibus tertia: ה מצאני invenimus: דבר res frequens, quae frequenter invenitur et accidit: מעות מצאני pecuniae inventae, i. e. praesentes, Hargelt, vel sufficientes.

Secundo מצאני *posse*: לא מצאני non potest cibare: אם חמצאני si potes dicere. Sic juxta quosdam מצאני אש quilibet quod potest, Num. 31, 50. Sic Jud. 17, 8. Vide et IS. 10, 7. Jobi 32, 3.

Tertio מצאני *invenire, existere, esse*. Sic hebr. ל מצאני in omni quod praesto est ei, Deut. 21, 17. Part. נמצא *ens, existens, praesens*. Sic apud Davidem נמצא praesens valde, praesentissimum, Ps. 46, 2. Huc referri potest ex Tg. דחמצאני extitit superfluit, Jobi 4, 12. quod Regia reddunt redundavit. Vide infra in מצה. Ap. Ros. לעמוד בפני אש אפשר לעמוד בפני אש impossible est subsistere per se sine existente alio: וקשרים הם נמצאים שחמצאני אש לא אפשר להמצא מצוי שלם בלתי חבירו כמו שאי אפשר שחמצאני יד או רגל מתנועע בפני עצמו בלתי שאר i. e. omnia existentia quae sunt in mundo, colligata sunt unum alteri, impossibile est, ut existat ens perfectum absque socio suo, sicut impossibile est, ut existat manus aut pes sese movens per se, sine reliquis membris corporis, cum est perfectum, scribit R. Bechai Gen. 1. In precatone prima libri precum Judaicarum: גדל המצאים אלהים וי וישחבה נמצא ואין עת אל מצאותו magnificetur Deus vivus, et laudetur existens, cujus non est tempus (ullum) existentiae ejus. Item נמצא creator Deus existit existentia perfectissima. In Physica R. Aben Tybbon: המצאים כולם נמצאים שחמצאני נשם ולא כח בנשם והם הבורא יח' והשכלים הנפרדים ומהם נמצאים שהם i. e. entia omnia (quae sunt) dividuntur in duas species: quaedam sunt, quae non sunt corpus (incorporea): quaedam sunt corporea. Apud Grammaticos, *persona secunda* אל הנמצא loquitur ad praesentem: כ"ף הנמצא Kaph personae se-

מים שלא in Miky, cap. 1. Explicatur מי חמציות

עבֵּרָא מִצִּיעָא *medius, medianus*: emph. חִיכּוּן *transtillum medianum*, Exod. 26, 28. hebr. חִיכּוּן. Plurale per Apocopam מִצִּיעָאִי *duas co-*

80

lumnas medianas, Jud. 16, 29. Fem. יחיכו בחרעא et sederunt in porta media Jer. 39, 3. באורח. *per viam medianam*, IR. 6, 8.

idem: pauper et vir medius, i. e. mediocris fortunae homo, Pr. 29, 13.

מִצְעָר *medium*, ap. Ros. usitatissimum.

מִצְעָר *medius, mediator*. Fem. אֲמִצְעָר.

מִצְעָר *medietas, centrum*: ראשחנק בִּמְצֻעָה qui suffocatus est in medio ejus, Jobi 7, 12. Ap. Ros. כמו שהטבור באדם הוא מִצְעָר הנוף כן נקרא מִצְעָר הארץ quemadmodum umbilicus in homine est medium (centrum) corporis, sic etiam vocatur (טבור) centrum terrae.

מִצְעָר *mediare, in medio se ponere, per medium transire*.

מִצְעָר *mediari, per medium dividi vel distinguere*. Ti. שלשה אין מִצְעָרין ולא מחמִצְעָרין ואילו הן הכלב והדקל. Tria non mediant neque mediantur, nempe; canis, palma et mulier, Pes. 111a. Non mediant, i. e. non sistens se, vel transibunt in medio duorum virorum. Non mediantur, i. e. unus homo non sistet se inter duo istorum. Unus canis non stabit vel ibit inter duos viros, nec unus vir inter duos canes. Sic mulier. Palma una inter duas alias arbores, aut una arbor aliena inter duas palmas non crescit.

מִצְעָר pro *effundere* hic ponunt: radix est צוֹחַ.

מִצְעָר *exsugere, exprimere*. Part. praesens: מִצְעָר quae exsugit sanguinem hominum, Ps. 12, 9. Et מִצְעָר חלכא ea quae exprimit lac, Prov. 30, 33. Pahal, Fut. מִצְעָר יִשְׁחַק expriment, ebibent, Ps. 75, 9. Apud Ros. מִצְעָרין מִצְעָרין circumcidunt, denudant, et exsugunt sanguinem: אחרי eo quod ipsa exsugit: מִצְעָרין posteaquam exsuxerit locusta humorem, Joel. 1, 7. in Kimchio.

מִצְעָר *ponticulus, lignum quo transitur fluvius, item funis, vel sustentaculum ligno isti adhibitum*: ut לא נהר לא גיסא כאיחא באי גיסא נהר לא נהר הוה מברא שקל מִצְעָר וקא עבר כי מטא פלא מִצְעָר apparebat ipsi Satan in specie mulieris cis fluvium, ubi non erat trajectus. Apprehendit ergo funem et transivit. Cum perveniret ad medium funis, deseruit ipsum, scil. concupiscentia mulieris, etc. Kid. 81a. Glossa: מִצְעָר pro מעברא trajectus, naves trajicientes, transvehentes ipsum, i. e. מִצְעָר. חבל funis extensus ab una ripa fluminis ad alteram, et continebant se eo ad transeundum per asserem strictum, extensum per latitudinem fluminis. Item דקא בחרי עברי נהר הוה דליכא גמלא והוה דליכא מִצְעָר qui stabat ad duos trajectus fluminis, ubi non erat pons, neque asser, neque funis, Mk. 6b. Gl. גשר pons ex pluribus asseribus: מִצְעָר pons ex uno asserere: מִצְעָר ponticulus arctior, ex asserere uno vel levi ligno, quod transire nemo potest sine sustentaculo.

adjuncti ligni vel funis: יראי אמיצרא quomodo fecisti? respondit: sustentavi manus meas ad funem, scil. ponticulo adjunctum, Bb. 167a. Hinc forte המצרי חבל *funis pontanus*, Sota c. 1. in Misna. Sed alibi exponitur *funis vimineus*, ex vimine factus, ut sunt vites agrestes et similia, quae in longitudinem flexilem et tenacem excresecunt. Alii exponunt *funis Aegyptius*. Vide TH. *Melius funis parvus, subtilis, a צוֹר*.

מִצְר *terminus, finis, limes*: סוף מצר ארץ בני עמון שם היה מצר: שם היה terminus filiorum Ammon: ibi erat terminus domini Sichoris, R. Sal. Jos. 11, 12. in princ. Hinc quidam exponunt, בין המצרים inter terminos, Thr. 1, 3. ut paraphrastes chaldaeus, כר היא מחחבאה בין חחומיא cum esset abscondita inter terminos. Sic quoque Aben Esra. צוֹר ארץ המענה את השבח נותני לו נחלה בלא מצרים celebrat Sabbathum, dant ei possessionem sine terminis, i. e. immensam, infinitam, Sab. 118a. שדה אגר signatus in quatuor terminis suis, Bb. 54a.

מִצְר *idem*: הנה הנמכר ארבע מצרנים מר' si ager venditus habeat quatuor terminos in quatuor plagis suis, tum manus omnium aequalis est in eo etc. Schulchan aruch par. Chosen hammischpat f. 72c. בני מצרני qui terminos agrorum habent: דינא דבר מִצְרָא Bm. 118b. In Tg. Jon. לְמִצְרָנִי חחומיא juxta limites terminorum suorum, Num. 34, 12.

מִצְרִי *confines, confine*. Femin. מצרניה, More in praef.

מִצְרִי *terminatio, positio terminorum*.

מִצְרִי *vimineum*: כפיפה מצרית: corbis viminea, facta ex virgultis salicis, Bb. 22a.

מִצְרִי *Macedo*: unde מוקדון Macedonum. Pl. מוקדונין Alexander Macedo, rex Macedonum. Pl. מוקדונין in Macedoniis (vestibus) auri, i. e. vestibus ex auro Macedonio contextis, Esth. 8, 15.

מִצְרִי *Macedonia*, Gen. 10, 2. in Jon et TgH. רבא דרבהא מוקדוניא catena magna auri Macedonici, Esth. 6, 10. in Tg. sec.

מִצְרִי *cerebrum*, Deut. 28, 29. Vide in יקר.

מִצְרִי *emptio*. Vide in לקח.

מִקְטוֹר *genus vestimenti*. B. Ar. vocat hebr. מעיל, et arabice berenos, ac sic describit: habere i. e. capiti sive cucullum, quo se obtegat homo, ligulas item et fibulas quibus connectatur. Videtur intelligi *cucullus* vel *cucullio*. Hinc in compendio Aruch explicatur מִקְטוֹר הוה כחורא, et vernacule קטלא, quod puto esse *cuculla*. Legitur in Sab. 120a. ubi inter octodecim vestimenta sacra numeratur. Et cum affixo in As. 58b. ארמקטורך dum vestimentum tuum adhuc tibi adhaeret, revertere, i. e. sine mora revertere, dum ad-

⁵⁴) Verti potest hoc nomen ad hebr. צר *angustia*, ut pons *angustus* designetur.

^{*)} *ludicator, irrisor, cavillator*. In T. As. 186. commemorantur בוקין בוקין buccones et באסאס, quibus in TH. adduntur מוכין (mendose pro מוכין) *personae comicae*.

huc vestimentis tuis es indutus, neque vel ad quiescendum ex itinere morare. Hinc videtur fuisse *vestimentum quoddam viatorium*.

מקל *baculus*, hebr. Sic ap. Tos. מקל של זקנים *baculus senum*, Sab. 66. מקל שיש לו בית קבול *baculus qui habet receptaculum*, in quem aliquid recondi, reponi potest, Kel. c. 17.

מקלון *macellum, locus ubi carnes appenduntur et venduntur*. Ap. Tos. ראה ששוקלן *vidit quod appenderent carnes ejus in macello*, Men. 29b. Pro שוקלן in Ar. legitur חוחקן *discinderent*: dicitur id de R. Akibha, quem quidam historici scribunt in vinculis mortuum esse, sed juxta hunc locum potius post expugnationem Bithur fidiculis excarnificatus est. Vide amplius in Talmud. Observavit Scaliger in Canonibus Isagogicis f. 216. מקלון וטבחי ישראל *macella, sed laniones Israëlitarum*, Chol. 95a. In Br. s. 86. scribitur cum *in medio, quod propius accedit ad veram vocis formam*, מפרה שהיו מושכין אותה למקלון ולא דוחה, נמשכה *simile hoc est vaccae quam traxerunt in macellum, sed non fuit extracta*: In TH. Chag. cap. 1. מקלון. Vox Latina est, qua etiam Apostolus Paulus usus est in Ep. 1. ad Cor. 10, 25. *τὰν τὸ ἐν μακρῶν πωλούμενον* quicquid in macello venditur, edite. Annotant interpretes illic, etiam apud Plutarchum reperiri, qui explicet *μακρῶν* *carcium officina, domus in qua venduntur carnes*. Sed et Syrus interpres reddit illic במקלון in macello. Latini latius eo usi sunt: unde apud Cicer. in lib. de Divin.: Putarem annonam in macello cariorem fore. Et apud Plautum: Venio ad macellum, rogito pisces, indicant Caros. Erat ergo locus, in quo vendebantur, quaecunque vescendi causa in urbem afferebantur, *ὁπωπώλειον*.

מקסא *pallii aut togae genus*: cum togis suis, Br. s. 36.

מקק *heb. liquescere, dissolvi, tabescere, contabescere, putrescere*, unde ap. Tos. ער שימוק *donec contabescat vel liquecat caro*, Nid. f. 69. בכוריו נמקו נכונו עגביו *primitiae ejus si putrescant, diripiantur, furto auferantur*, Bicc. f. 84. *Ithpe. מקק et sternutavit super puerum tribus vicibus*, IR. 17, 21. in Regiis redditur, *coarctavit se*: hebraice ויחמורר *et mensus est se, expandit se*. Sic potest etiam legi, ויחמקק *et sternutavit puer septem vicibus*, IIR. 4, 35. pro quo Veneta habent ויחמורר, quod forte est corruptum, hebr. ויורר, quod explicant hebraei ויורר *et sternutavit, unde et sternutationes*, in Targum Veneto, Jobi 41, 9. Regia in posteriore loco Regum habent ex geminata prima radicali ויחמקק, quod interpres reddit, et oscitavit.

מקמק *debilitari, infirmari: dissolvi, liquefieri*, quaedam sibi affinia sunt. Fut. ויחמקמק *et debilis fit*, Jobi 14, 10. per hypal-

lagen, infirmatur et moritur, heb. ויחלש: vel *putrescit, dissolvitur in putredinem*. Item ויחמקמקון *cum essent debiles propter dolorem circumcisionis*, Gen. 34, 25. Item ויחמקמקון *liquefient pro humore*, heb. וימי, Ps. 73, 8. unde videtur hoc geminatum a מקמ vel מק, sicut a כיל dicitur כילקל *donec contabescant*, Deut. 31, 18. in Jon.

מקיקה *liquefactio, dissolutio, tabes: putredo*.

מקקא *sternutatio*. Pl. cum aff. מקקוי *sternutationes ejus*, Jobi 41, 9. in Regiis, ubi Veneta habent ויירי, quam lectionem citat Kimchi, IIR. 4, 35.

מקק *blatta: musca, macta* *librorum et tinea tegumentorum ipsorum*, Sab. 90a. Glossator חולעין *vermes explicat, libros erodentes*.

מקק *dissolutum, putor, factor putridus, tabes*. Ad locum, „pro aromate מק tabes“, Jes. 3, 24. i. e. locus, quo se odoratis aspergebant, נקשים נקשים, נעשה המק בשרו *faciendū carnem ejus*, Zach. 14, 12.

מקק *vide in מקקא*.

מקקא *makrolaphros. Nomen proprium pumilionis, ex graeco μακρος longus, et ελαφρος levis, per anthiphrasin longus et celer*. In Br. sect. 65. Erat mulier quaedam, cui erat ננס *Nanus*, pumilio, et vocavit eum makrolaphros, dicens: *Filium meum makrolaphros quare non annotatis in numerum virorum fortium?* respondebant: *si ille in oculis tuis est makrolaphros, in oculis nostris est pumilionum pumilissimus, nanorum brevissimus*. Sic Esavum vocarunt parentes ejus גדל *magnum, quem Deus vocavit קטן parvum*.

מק in TH. frequens est pro מקר *dixi, ablata gutturali*: ut מה דמר *quod dixit*: אתן דהוה וכן הוה *ut ille qui emit, dixit etc.* מקר *sunt qui dicunt*.

Deinde מק *mutatio, permutatio: in permutationem, pro, loco, vice, a radice מק, et est idem quod alias בחלוק*. Ap. Tos. הווי ויהבה *gallina discerpta fuit, et dedit eam ipsi pro mactata*, Chol. 94a. Glossa explicat per בחלוק *et בחוק שחוטת*. Huc pertinet; הווי טבחה דהוה חשוד לכוני חרבה ראטמא במר דכנחא *lanio quidam fuit, qui suspectus erat vendere adipem femoris (qui immundus erat) pro (adipe) intestinorum*, Bech. 30a. Hoc exemplum adducit Aruch, quasi unam vocem, et ex eo Munsterus et Guido; sed male, et cum inepta expositione; quia Aruch non intellexerunt, et Talmud non inspexerunt. Adducitur in Tosephos aliud quoque exemplum ex Bk. 113. sed non potui reperire.

Tertio מק *dominus*. Vocabulum est Babylonicum, et pro hebraeo בעל, quandoque pro ארן, quandoque pro איש in Tg. ponitur. Daniel Propheta cum א in fine eo usus est, quod Targumistae communiter abjiciunt, et in medio saepe illud assumunt, indicandae vocalis longae kametz causa.

⁵⁵) Muss. vult vocem graecam esse, sed quam intelligat, nescio.

* מרגז (Midr. Ps. 12.) μάργος *inconsideratus, temerarius*.

מִרְדָּה *rebellare, contumacem, rebellem esse, rebel-
lando deficere*, ut hebraice. Respondet etiam
 verbo פָּשַׁע et קָשָׁר. Praet. יִמְרֹד יִהְיֶה et rebellavit
 Jehu, heb. יִיחָקֵשׁ IIR. 9, 14. מִרְדָּה דִּי מִרְדָּה qua rebella-
 vit, IIR. 15, 15. IIR. 16, 20. וּמִרְדָּה עֲלֵיהֶם בעשא et re-
 bellavit contra eum Baasa, IR. 15, 27. vidē et IR.
 16, 11. וּמִרְדָּה אֶרֶץ מִרְדָּה nam rebellasti contra me, IIR.
 18, 20. וְעַתָּה הִנֵּה אֲנִי מִרְדָּה עֲלֵיכֶם ego rebellavi
 contra dominum meum, IIR. 10, 9. בְּמִימֵי מִרְדָּה
 rebellarunt verbo meo. Ez. 2, 3. וּמִרְדָּה מִרְדָּה et re-
 bellarunt rebellionem, 2 Reg. 12, 21. et 14, 19.
 מִרְדָּה מִרְדָּה rebellastis verbo meo, Jerem. 2, 29.
 וְכָל מִרְדָּה מִרְדָּה rebellastis omnes contra me, IS.
 22, 8. 13. וּמִרְדָּה מִרְדָּה rebellavimus et mentiti
 sumus contra verbum Domini, Jes. 59, 13. Partic.
 fem. מִרְדָּה וְשִׁלְטָה et rebellans ac domi-
 nium exercens in totum mundum, Thr. 1, 7. *Legem
 potius מִרְדָּה, dominans, רָדָה*. Infin. מִרְדָּה מִן
 אֲרִיחָא ad deficiendum a Lege, Hos. 7, 16. Sic Jer.
 8, 5. Fut. תִּמְרֹדוּ לא non rebellabitis. Num. 14, 9.
 Ap. Tos. : השחן המכות והקרח המורדין uleus, adu-
 stio, et inflammatio rebellantia, Neg. c. 6. Glossa-
 tor scribit : Quamdiu ulcera vel apostemata non
 curantur et crustam ducunt, vocantur מורדים rebel-
 lantia, q. d. erumdi עומדים persistentia in rebellionē
 sua, quia curari nolunt. Sic c. 8. et 9. B. Ar. ex-
 ponit מחזורין inflammatas. In As. 28b. עין שמרדה מזה
 כחולה oculus qui rebellat, licet stibio vel
 collyrio inungere in Sabbatho. Gl. שמרדה qui re-
 bellat, i. e. ארצה מורד כארם qui vult exire,
 sicut homo rebellans et exiens ac erumpens. Videtur
 in his locis commodē exponi posse per *fluere,
 stillare, saniem eructare* etc., ex significatione Verbi

rebellio, contumacia, מרדא, מרודא et מרדא, מרד, מרד, מרדא, מרדא, *rebellio, contumacia*, מרדא חקקו. *rebellio fortis*, IIS. 15, 12. ומעלי במרודא et qui orat in rebellione, Ps. 50, 16. במרדא ואם בשקרא שקרנא. *num per rebellionem aut falsitatem falso egerimus*, Jos. 22, 22. מרדא מרדא ויקרה et clamavit; *rebellio, rebellio*, IIR. 11, 14. Cum aff. ומרדא et *rebellio ejus*, IR. 16, 22. Pl. cum affix. משבקי ליה מרודי. *cui remissae sunt contumaciae*, Es. 32, 1. 5. מרדיהון. *rebelliones ipsorum*, Ps. 88, 13. מניאות מרדא. *propter multitudinem rebellionum ejus*, Thr. 1, 5. Ap. Tos.: מרדא מרדא מרדא מרדא fugiens propter rebellionem, Bb. 38b. R. Sal. scribit מרדא esse מרדא לשון רציחה מרדא in lingua persica. Sic legitur in Bk. fol. 117a. עד האידנא הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים והשחא hucusque fuerunt Persae, qui non addicti erant effusioni sanguinis: nunc vero sunt addicti effusioni sanguinis, et dicunt מרדא מרדא occide, occide.⁵⁸

עו-
jus rebellio gravis est, IS. 20, 30. Item *castigatio*,
cruditio, *disciplina*, et eatenus pertinet ad רדא. Vide
illie. Ap. Ros. מכת מרדה percussio rebellionis, con-
tumaciae, eo quod rebellis quis fuit בדברי תורה
ובדברי סופרים in verba Legis, et in verba Scriba-
rum, caedunt cum plagis non ad numerum 39. pla-
garum neque sine ulla acqui aestimatione, sed sine
mensura. B. Ar.: „Malkuth“, h. e. vapulatio Legis
(in Lege praecepta) infligitur propter transgressio-
nem praeceptorum negativorum, cum certa mensura
et praemonitione, et praeterea requirit numerum
tripertitum, sicut dicitur, „quadraginta (plagis) per-
cutiet eum“, quod sapientes explicant de numero
proximo quadragenario. Sed qui transgreditur prac-
ceptum affirmativum, ut cum alicui dicitur, fac ta-
bernaculum, fac ramum palmar, et is non obtempe-
rat, percutiunt eum donec animam exhalet, sine
aestimatione et sine numero tripertito. Sic eum, qui

ur ibi pro hebr. ארס, quod *onagrum* simulque vero et *hominem ferum* quasi *rebellum* denotat.

transgreditur verba sapientum, percutiunt sine numero et aestimatione. Quare autem vocant hanc paenam מרדוּת? eo quod ejus reus מרד rebellavit contra verba Legis, et contra verba sapientum. Hactenus Aruch. Vide Maim. in Sanh. c. 16. s. 3. et cap. 18. s. 5. ubi scribit, illis qui admonitionem non recipiunt, infligitur poena contumaciae, quandoquidem peccarunt non obstante (admonitione): immo etiam qui transgrediuntur ea quae prohibita sunt a Scribis, percutiuntur מרדוּת percussione contumaciae.

מרדא Jes. 17, 6. Vide in מרד, et aliter in מרדא. מרדא ventilabrum, vannus. Sic scribitur in Aruch, sed legendum מרדא de quo in מרדא. Ponitur et pro avis cujusdam specie ap. Tos., ubi de avibus licitis et vetitis agunt, in Chol. 62b. ibi tamen in textu legitur מרדא.

מרדא vide in מרדא.

מרדאחא vide in מרדא, in מרדאחא.

מרדע⁶⁰ stimulus, quo boves punguntur, sic dictus, quasi מרדע רעה מורה docens scientiam, ut sciatur arare boves, ut legitur in Vr. s. 29.

מרדעא clitellae pulvinar, mulis, asinis equisque instratum, quibus onera imposita ferunt, ne iis rodantur, Sab. c. 5. in princ. in Misna.

מרדא rebellis fuit, rebellavit, hebr. Aphel אמרדא irritare, exacerbare: מאן אמרדא quis exacerbavit te? מרדאחא irritant columbas invicem ut avolent, Sanh. 25b. Gl. מרדאחא irritant, incitant ad pugnam et morsum: מרדאחא זה זה שרמרו זה זה שני בני אדם שרמרו זה זה זה, se. spondendo, paciscendo, sic wetten mit einander, Sab. 31a. Ex Ithpa. מרדאחא ויאמרי בעל הבית et exacerbatur, irritatur paterfamilias, Bm. 77a. Sic adducit, et recte, Baul Aruch. In Talmud corrupte legitur מרדאחא. Aliter, אמרדאחא septem annis rebellis facta est, vel defecit culex (femina) a culice (masculo). Citatur ut Proverbium in Chol. 58b. Culex nempe masculus videns aliquando hominem pinguem et succulentum lavantem, et ex aqua egredientem, subito insedit ei, et sanguinem exsuxit, et culicis foemellae nihil de praeda nacta significavit. Hinc ista diuturna simultas et rebellio. Videtur accommodari posse ad mulieres, quae levi et quavis de causa possunt materiam rixarum et simultatum arripere.

מרדאחא rebellans, inobediens: וקן מרדאחא senex rebellans, deficiens ad idololatriam, Sanh. 87a. et 16a.

Sota 45a. Maim. Hilch. Mamrim c. 3. scribit; וקן מרדאחא senex rebellans, de quo Lex loquitur, est sapiens ex sapientibus Israelis, in cujus manu est Kabbala, et judicat atque docet de verbis Legis, secuti judicant et docent omnes sapientes Israelis: sed incidens in controversiam in judicio cum domo judicii majore, non accedit ad verba ipsorum, sed dissentit ab ipsis, et docet facere id quod non consentit, cum doctrina illorum. Contra talem pronunciat Lex sententiam mortis etc. Scaliger in Elencho Trihaeresii c. 27. scribit; apostatas voluntarios, qui non coacti verum cultum abdicant, vocari מרדאחא et singulariter מרדאחא וקן מרדאחא. Videtur confudisse מרדאחא, de quo supra in מרדא, et מרדאחא, quod huc pertinet. De hoc sene rebellante videndus ulterius Maim. loco citato, ubi ab initio statim senem rebellantem ab Epicuraeis et aliis apostatis discriminat.

מרדאחא rebellio.

מרדאחא vide supra in מרדא.

מרדאחא dissolvere: vel atterere, conterere, exulcerare: מרדאחא משום מרדאחא quia aquae dissolvunt, vel exulcerant plagam, Jeb. 47b. B. Ar. explicat per מרדאחא. R. Sal. מרדאחא אה חולי המכה aggravant morbum vulneris.

מרדאחא⁶¹ vide in litera ר.

מרדאחא nomen avis mundae ap. Tos., Chol. 63a. quae fuit corpore rubro, pedibus longis sive altis. Autor Aruch vult esse vocabulum persicum, quo omnis res rubea et longa denominetur.⁶² Formam habet quasi a מרדאחא.

מרדאחא hebr. atterere, conterere, contusum in emplastro applicare: oblinere, illinere, inungere, emollire, emplastro obligare. Ap. Ros. מרדאחא ויטרו בוטח et oblinunt pice: מרדאחא מן העדרין si oblinat a lateribus: עד שימרה מלמעלה ומלמטה donec oblinat supra et infra. B. Ar. scribit מרדאחא, מרדאחא, מרדאחא et unum idemque significare.

מרדאחא inunctio, perunctio, illitus, illinendi actus.

Secundo מרדאחא syriace audere, audacem esse, audacia uti, Matth. 22, 46. Hinc in Tg. מרדאחא audax, arrogans, potervus: מרדאחא לביה is cujus cor audax, perversum est, pro hebr. מרדאחא כח לב aversus corde, Prov. 14, 14. מרדאחא מרדאחא irrisor protervus, heb. Pr. 21, 24. Interpres latinus, tumidus, i. e. arrogans, superbus, quasi inflatus, a מרדאחא.

Tertio מרדאחא ventilare frumentum, a paleis ex-

⁶⁰) Vox arab. videtur esse a verbo مَرَدَ cuspide teli percussit.

⁶¹) Auctor Aruch ut peregrina praeter haec duo compluria hic enumerat vocabula, quae A. n. quasi originis chald. essent sub. rad. מרדאחא tractat. Nobis auctorem B. Ar. sequentibus hic explicare opportunum videbatur: מרדאחא vel מרדאחא per. מרדאחא quasi foramen aquae, ὁ κανάλις, tubus per quem aquae fluunt. Item

מרדאחא vel, ut rectius in Ar. per מרדאחא scribitur, מרדאחא malleus, arab. مَرْدَاة. Pro eo A. n. per מרדאחא formativum ארמאחא legit. Denique מרדאחא מרדאחא qs. confinium custus, satrapa qui in regni extremis praefecturam agit. Exempla vide Auct. nostrum s. v. מרדאחא.

⁶²) Innuat pers. مرجام quod notat animal erecto collo incedens. Origine arabicum est.

purgare. Ap. Tos. פטור מן המעשרות עד שימרח. *liber est a decimis, donec ventilaverit*, Pea. c. 1. עד שלא מרחו *antequam ventilentur*, Bb. 94a. Sic videtur originem trahere a מרח. Alii explicant per החליק *complanare, aequare acervum frumenti pala, quod ultimum est in collectione frumenti opus*. Hinc scribit R. Sal. in Bech. 11b. lin. 1. מירוח נמר מלאכה של חנואה כשמשוה אח כרי וסחליקן ברחח *Me-rnach est ultimum opus circa frumentum, quando pala acervi aequantur et complanantur*. Vide eundem in Menach. 66b.

מירוח מרחא *ventilatio*, ibid. vel *complanatio, aequatio*.

מרחשון *Marchesvan, mensis octavi, Octobris nomen*, qui IR. 6, 38. in hebraeo dicitur בול, Deuter. 32, 2. in Jon. Esth. 3, 7. in Tg. sec. Quidam deducunt a מרחשון *eructare, quod aquas iste mensis eructare et copiose producere soleat*, unde et Bul, a מרחשון *diluvio et aquarum exundantia*.⁶³ Vocatur et חשון.

מרחשון *depilare, glabrare, pilos evellere, decalvare, calvitium inducere*, hebr. et chald. Praet. Pe-hil Babylonium, quod depilatus fuit, donec depilatae essent alae ejus, Dan. 7, 4. Partic. למרחשון et *genas meas vellentibus-pilos*, Jes. 50, 6. Regia למרחשון ex forma hebraica. Fut. ימרחשון להון et non glabrabit, calvitium inducent sibi, Jer. 16, 6. hebr. ימרחשון calvitium inducetur: מרחשון מרחשון לא ימרחשון non calvabit calvitium in capitibus suis, Lev. 21, 5. Sic Ez. 27, 31. Ithpe. Praet. מרחשון et omnis humerus depilatus est, heb. מרחשון, Ez. 29, 18. Pahel Part. ימרחשון ימי et per manus improborum depilat me, Job. 16, 11. Interpres Latinus, *convellit*: Munsterus, *scalpens*: Sanctes, *divertens, inclinans*, quomodo hebraeum ejus ימרחשון explicant. Sic ימרחשון *pilis nudari*: בגדים מרחשון vestes depilatae, tritae.

מרחשון *idem quod praecedens verbum* Hinc in Venetis, ימרחשון, Jobi 15, 11. ut ante. Apud Tos. מרחשון מרחשון depilando depilata fuit, scil. ovis, Nid. 56b. et dissolvendo dissolvitur, As. 69a. נעכר מרחשון dolor meus conturbatus est, hebr. נעכר Ps. 39, 3. per metaphoram.

מרחשון *calvitium, depilatio*: לא חשון מרחשון בין מרחשון non facietis depilationem inter oculos vestros,

Deut. 14, 1. מרחשון auge calvitium, Mich. 1, 16. Ab hac forma emphaticae diceretur מרחשון: sed emphatica est cum Kametz ex forma superiori, ובכל מרחשון et in omnibus capitibus ipsorum erit calvitium, Jes. 15, 2. Ti. non tantum de pilis, sed et de lana animalium efferunt: unde רבני מרחשון de lana quae est inter femora, Sab. 49a.

מרחשון *piliolum* עד שמרחשון מרחשון *piliolum ejus sit extractum*, Ab. Esra, Jes. 18, 2.

מרחשון *vestis, pallium, penula, villosa* proprie: רשקל מרחשון מן חברה: qui accipit pallium a socio suo, hebr. מרחשון מרחשון *removens vestem*, Pr. 25, 19. Aff. מרחשון מרחשון *tollatur pallium ejus*, qui fidejusserit pro extraneo, Pr. 27, 13. ubi prave in Venetis legitur מרחשון. Rabbini dicunt מרחשון, per prothesin literae Dex usu Chaldaeorum, de quo suo loco in lit. ס.

מרחשון *species locustarum parvarum salsarum*, TH. As. c. 2. f. 42a.

מרחשון *scutica, flagrum equorum*: מרחשון et forte ab equis vel scutica, Jom. 77a. Gl. מרחשון *Est etiam morticinum, caro mortua in vulnere aut alio vitio corporis animalis*.⁶⁴ R. Sal. *arteriam exponit, quae scissa, nunquam sanari et conjungi potest*. Id volunt esse מרחשון apud Jobum c. 13, 4. Vide Chol. 12a. et Rad. מרחשון et in ordine ארס, ארסא.

מרחשון *mortarium*. Vox ex Latino corrupta. לוחים מרחשון *populorum nomen*, pro hebraeo מרחשון *Ludaei*, Gen. 10, 13. Elias putat esse, quos adhuc hodie vocant מרחשון Maronitas, qui sunt ex regno Pretojohannis. Schindlerus *Mauros*.

מרחשון *oleum, pinguedo, a piscibus aziens: muria, salmuria* מרחשון *salsugo piscium, embamma, intinctum*. Ti. מרחשון *accipiens vinum*, ut indat embammati, Chol. 5a. As. 34b.

מרחשון *nomen herbae*, Pes. 39a. In glossa legitur מרחשון.

מרחשון *canalis, fistula, tubus, aqualiculus*.

Pl. emphaticus: מרחשון מרחשון *et imposuit virgas, quas decorticaverat, in canales*, hebr. מרחשון, Gen. 30, 38. in Tg. Jon. ubi in Hier. מרחשון sub forma singulari, quod sine dubio debet esse pluraliter מרחשון. Item alibi pro hebraeo, מרחשון et impleverunt canales ad potan-

⁶³) Fortasse est compositum ex chald. מרח gutta vel arab. مَرَّ *impletio, repletio, abundantia*, mensis sic dictus a pluvia copiose eo mense delabente.

⁶⁴) Conf. arab. مَرَط, q. e. *species indumenti ex lana vel serico grossiore contexti*.

⁶⁵) Rectius B. Ar. מרחשון transpositis literis legit. Est enim nomen a verbo מרחשון *mordere, pun gere* formatum, quasi *mordens, pungens* dicas.

⁶⁶) Vide quae supra ad vocem מרחשון scripsimus.

⁶⁷) (Jeb. 63b.) *Mauritania provincia Africae*.

⁶⁸) B. Ar. per duplex Vav מרחשון legit, ubi quidem primum Vav ad restituendum ar. Dhama indicandamque lectionem per Schurik inservit, alterum vero radicale est arab. vocis مَرَكُو *lacus aquae s. cisterna magna*, a quo, ut videtur, chald. vox מרחשון formata est.

As. 26b. לשום מורנא propter vermes. In Aruch scribitur מורנא.

¹³ lancea, hasta, scipio, baculus: מורניחא, מורניחא non est inventus gladius, aut lancea, IS. 13, 22. מורניחא כב יח accipe lanceam, IS. 26, 12. באחורי מורניחא parte posteriore hastae, IIS. 2, 23. נפקת מורניחא et exivit hasta, ibid. למסחי במורניחא percutere hasta, IS. 19, 10. et lancea erat in manu ejus, v. 9. et si ambulaverit in platea cum scipione suo, Exo. 21, 19. Jon. heb. משענתו. מרניחא. Schindler. in rad. ponit; מרניחא baculus quo quis incedens nititur. Plur. absolutum למורניחא et falces vestras in lanceas, Joël 3, 10. lanceae occisionis, Ps. 55, 22. hebr. פחיוח gladii stricti. Emphat. צהצחו מורניחא polite lanceas, Jer. 46, 4. מורניחא lanceae meae paratae sunt, Sr. s. 17.

¹⁴ ulmi, arbores, Jes. 41, 19. et 60, 13. hebr. חדרה, quod taedam, arborem oleosam, vertunt. Forte fuit arbor, unde hastarum oblongarum ligna fiebant.

¹⁵ nomen proprium loci, in Pesikta.

¹⁶ atterere, conterere, comprimere, contundere. Part. Pehil מרים attritus testibus, Lev. 21, 20. hebr. מרוח quod idem: et qui compressus est aut contritus, hebr. מעוק, Lev. 22, 24. Ti. ונמרסה et confundat illud cum oleo, Git. fol. 69a.

Secundo מרם miscere, circumagere, agitare, ut eum cochleari coctum ollae circumagitur: הו מרם fuerunt circummagitantes et miscentes sanguinem, sc. sacrificiorum, ne concreceret, Esth. 1, 14. in primo Tg. מרם למי שהוא מרם et dat eum (sanguinem) isti, cujus officium est miscere eum, Joma 43. in Misna. Gl. מרם. Item מרם circummagitant oryzam anno septimo, i. e. מרם miscent, Schevi. c. 2. in fine.

מרם סנאחא במרסחא: מרסחא contritio: מרסחא qui operit odium contritione, Fr. 26. 26. Item pustula, ulcus saniosum: מרסחא aperiens pustulam, digitis scil. aufpfügen, ad educendam sanie vel pus. Vide et רסם.

מרסחא contritum, conquassatum, contusum, fures posteriores farinae tusae: והסוכין ut depsatur farina, furfures et contusum simul, Am. 7, 14. in Kimchi.

מרסחא plenum furfuribus crassioribus ex contusione, Sab. c. 7. in fine.

מרסחא nomina propria magnatum Persicorum, Esth. 1, 15.

מרסחא stultus.

מרסחא vide paulo ante in מרם, etsi huc pertinere omnino videatur, juxta scriptionem Aruch. מרע aegrotare, aegrum esse. Praet. אבך מרע.

מרע, חולה, Gen. 48, 1. אבך מרע aegrotavit Chiskija ad moriendum, i. e. ad mortem hebr. חלה, Jes. 38, 1. ארי מרע. חלה, quod aegrotasset et sanatus esset, Jes. 39, 1. אבך מרע etiam tu aegrotasti sicut nos, Jes. 14, 10. Ithpe. אבך מרע morbo affectus, aegrotavit filius mulieris, IR. 17, 17. אבך מרע nam aegrotato die hoc, IS. 30, 13. Inf. עקח מרע et angustia erat Ammoni ad aegrotandum, IIS. 13, 2. Imper. אבך מרע cuba in lecto tuo et aegrotum age, IIS. 13, 5. Aphel Praet. אבך מרע et morbos, quibus aegrotare fecit eos in ea, Dent. 29, 21. Ex Pahel Part. מרע plaga aegra, Jerem. 14, 17. quomodo et legendum, Nah. 3, 19. pro מרע.

מרע et contracte מרע aegrotus, infirmus: דחירי quod claudum et aegrotum est, Mal: 1, 8. 13. אבך מרע et ecce pater tuus aegrotus est, Gen. 48, 1. מרע cubans aegrotus est, IS. 19, 14. אבך מרע nam aeger ego sum, IR. 22, 34. totum caput aegrotum est, Jes. 1, 5. Plur. אבך מרע et aegrotos non sanastis, Ez. 34, 4. Fem. אבך מרע nam aegra amore sum, Cant. 2, 5.

מרע idem. Fem. מרע, unde emphat. מרע malum aegrum, aegritudinem afferens, Ecl. 5, 12. 15.

מרע, מרע morbus, infirmitas, aegritudo, hebr. מרע: ut מרע adduxi super te morbum, Mich. 6, 13. אבך מרע eritque tibi in morbum viscerum tuorum, ibid. v. 14. אבך מרע in vanitatem et morbum pessimum, Ecl. 6, 2.

¹² Hasta ex ligno arboris מורין (vide notam sequentem) confecta. Cf. hebr. אבס abies, quod synecdochice (Nah. 2, 4.) pro hasta legitur.

¹³ Gr. μύρον, μυρσλήν vel μυρσλήν i. e. myrtus, ut vult C. de Lara. Ex myrtis vero conficere non solent homines hastas (vide notam praecedentem), et praeterea in ipso versu, in quo haec vox legitur, arboris jam mentio fit, quod certe myrtum denotat, minimeque dicere licet מרניחא etiam myrtum significare. Puto igitur esse מרניחא quod arabice (vide Cast. lex. ar. II. p. 2146) et arborem quandam et hastam (verisimiliter ex ligno illius arboris confectam) denotat.

¹⁴ Maronia urbs Syriae prope Palmyram (vide eam apud Ptolem.), ubi sepultus erat Rabbi Schimon ben Jochai, qui auctor libri Zohar habetur. Pesikta in sect. בשלח.

¹⁵ Affine est verbo מרסח vel מרסח fidit, fregit, divisit, arab. فرس فرس findere lacerare.

¹⁶ מרסח vel מרסח (TH. Schevi c. 7.) gr. μυρσλήν myrta in vino macerata.

¹⁷ Syr. مريض, arab. مريض aegrotus fuit.

Aff. num victurus aim a morbo hoc, IIR. 1, 2. ויהי מרעיה חקיה et fuit morbus ejus vehemens, IIR. 17, 17. quando aegrotavit et sanatus fuit a morbo suo, Jes. 38, 9. et removebit Dominus a te omnes morbos, Deut. 7, 15. Sic Exod. 23, 25. ומצוץ למרעין et dispositus ad morbos, Jes. 53, 3. Constr. מרעין aegritudines mortis, Ps. 116, 3. Affix. qui sanat omnes infirmitates tuas, Ps. 103, 3. מרעיה et infirmitates ejus, Deuter. 29, 22.

aut quem morbum gravem multiplicavi super te, Mich. 6, 3. מרעיה suscipe infirmitatem, et ingredere servitutem, Jes. 47, 2. Ponitur pro hebr. מרעיה molae, unde et Sanctes et Munsterus vocem chaldaicam explicant *molam*. Regia habent מרעיה dominium, suscipe dominium alienum, subijce te aliorum dominio, et ingredere servitutem: וברעיה קשיא יחזקעו et in morbum gravem incurrent simul, Hos. 11, 7.

Cum aff. בערו מרעיההוון in tempore infirmitatis ipsorum, Ps. 35, 13. מרעיהו היא morbus meus est, Ps. 77, 11.

infirmas transivisset super animam nostram, Ps. 124, 4. רעל in מרעל.

tergere, abstergere, extergere, eluere, expolire: defricare, affricare. Imper. מרעיהו וצחצחו. Imper. Ithpe. Part. ויהי tergite et expolite arma, Jes. 21, 5. Ithpe. Part. מרעיהו extensa oleo unctionis, Cant. 3, 6. Fut. ויהי מרעיהו defricabitur et eluetur in aquis, hebr. ex Puhel מרעיה, Lev. 6, 21. al. 28. על super carnem hominis non affricabitur, sc. oleum illud sanctum, Exo. 30, 32. in Jon. Et aliter עלויהו pro hebr. ויהי מרעיהו et sternutavit, IIR. 4, 35. Vide supra מרעיה. Aphel Fut. ויהי מרעיהו et ne abstergas correptionem ejus, i. e. ne contemnas, rejicias aut leviculam habes, quae veluti macula levi aquae gutta, sic ea levicula excusatione elui possit, Prov. 3, 11. hebr. fastidio habes. Elias putat habere significationem vacuum, quasi dicas, evacues a te.

Deinde est quoque *complere, perficere, finire, absolvere*: unde Fut. ויהי מרעיהו et ipsi perficiunt iniquitates suas, hebr. רעו, Lev. 26, 43. in TgH. Sic ap. Ros. : כל עונותיו של אדם יסורין ממרעין כל עונותיו של אדם יסורין ממרעין perficiunt omnes iniquitates hominis, Ber. f. 5a. juxta autorem Aruch, ex significatione *evacuare*: nam castigationes graviiores et diuturniores sanguinem hominis exhauriunt, ac vires

consumunt, ut inique agere desinat. Sic qui praeeptum vel opus bonum agere incipit, ei dicunt *exhauri totum*, h. e. השלם comple, perfice: clausit eam, sed non perficit eam, i. e. perfecte clausit, Ohol. c. 13. Gl. השלם הסגירה לא non perficit, absolvit clausuram: הכלים vasa, instrumenta quae more solito inducit, sed non perficit illa, Mikv. c. 10. i. e. perfecte inducit, velut manubrium rei alicui indoeptum, sed non perfecte et prorsus inditum. Item qui המטרק עצמו לעבירה חבורות ופצעין יוצאין בו perficit seipsum (vel expolit, acuit et dedit se) ad transgressionem, livores et vulnera exeunt in eum, juxta illud, „tumices et vulnera, חמרוק expolitio in malum“, Pr. 20, 30. ei scil. qui se exacuit ad malum committendum, Sab. 33a. מרעיהו אה הרפשוט si absolverit excoriationem, Tam. c. 4. Rambam scribit hoc loco מרעיהו הוא גמר הפעולה איהו פעולה שחזיה מרעיה significat completionem operis cujuscunque.

מטעוין *abstersio, ablutio in aqua*: מרעיהו opus habent abstersione et immersione in aquam, Seb. c. 11.

jus, jurulentum, jusculentum, liquor cibi cocti.

gluten, glutinum, lutum compositum ad conjungendas et consolidandas fissuras ollarum et similium: מרעיהו lutum glutinis, Stitt: Mikv. cap. 9.

meracum, merum, a faecibus abstersum: מרעיהו ושחיה שכרה מרעיהו et bibit siceram meracum, fort. Jeb. 80a. מרעיהו vinum meracum, Git. cap. 7. in initio. Glossator ibi exponit, *vinum aqua multa dilutum et quasi extersum.*

מחלוקין בהו אה הנייר, *grana dactylorum*, aut quibus laevigant pelles pergameni, aut chartam: מרעיהו Bm. 47b. R. Sal. exponit כלי העשוי מגללי בקר.

מרעיהו *crocus*, hebr. כרכום, pro quo in Tg. ponitur: ut ויהי מרעיהו nardus et crocus, Cant. 4, 14. Ap. Tos. מרעיהו crocus spinarum, Git. 70a.

מוריק הי כגון ועפרתא, *flavium, instar croci*: מרעיהו et flavium instar croci, Lev. 15, 19. in Jon. מרעיהו quae sedet flavescens, aut livida maritis domus suae, Ps. 113, 9. moerore sc. tabescens et flavescens ob sterilitatem. Pl. מרעיהו fiet facies ejus flava, Num. 31, 18. in Jon. At Esth. 1, 6. scribitur מרעיהו, quod legendum מרעיהו.

מוריקו, *flavescere*: unde in Aben Ezra, מרעיהו ut flavescant spicae, Amos 4, 9. כל שראויה apud Rabbinos.

79) Item in litera מרעיהו quaerenda sunt: מרעיהו, מרעיהו, מרעיהו complurique vocabula, quae B. Ar. hic tractat.

80) מרעיהו (Sab. 80b., Ohol. c. 17. et Kel. c. 20.) gr. μάρσπιον v. μάρσπιον, marsupium, saccus mercium.

81) B. Ar. ad radicem מרעיהו vocem vertit, cui, ut putat, notio inest *miscendi, admiscendi*, ut lutum alia substantia mixtum denotetur. Nec vero Schoenhakii sententia contemnenda, qui vocem מרעיהו latinam habet merx, ita ut מרעיהו nihil aliud significet nisi, lutum, quo conglutinari solet merx, opp. מרעיהו lutum argulorum, argilla sc. qua uti solent figuli ad conjungenda opera figlina.

מְטַרְקָא *abstersio, defricatio, mundatio*, Lev. 16, 29. et Num. 29, 7. in Jon. **מְטַרְקִין** Lev. 23, 27. in Jon. Ap. Ros. etiam sumitur pro medicina abstersiva.

מרקוליס *Markolis, Mercurius, commutatus* pro more ⁷ et ר: *statua mercurialis. idolum Mercurii, cui cultus certus fcebat.* Nomen desumptum, ut vult Elia, a Planeta Mercurii, quem tamquam mediatorem et internuncium deorum coelicorum sive astrorum colebant. Dispositi fuerunt duo lapides magni, unus hinc, alter illinc, quibus tertius impositus, media sui parte utrumque tegens. Veteres etiam appellarunt בית קוליס *domum Kolis*, de quo apud Talmudicus: מצא מעות מספורות הרי אלו שלו נאבני בית קוליס חייב להכריז. ואלי הן אבני בית קוליס אחת e. invenientur pecunias dispersas, sunt ejus (qui eas invenit): ad formam lapidum domus Kolis (dispositas) tenetur eas proclamare. Qui sunt lapides domus Kolis? unus hinc et alter inde (positus) et unus super eos, Bm. 25b. R. Sal. hic dicit, idem esse quod vulgo a Rabbiniis vocatur מרקוליס *Markolis*. Negat id R. Tam additionum Talmudicarum autor, iniquiens, non esse idoli nomen, מרקוליס idem esse quod חילוף קוליס *permutatio laudis*, i. e. *ignominia, idolum ignominiosum*. Nam מר commutatio a מיר unde המיר permutare, mutare, et קוליס idem quod קלום, quod in contrarium sensum a Rabbiniis tractum est לצי לדיפיקatio, illusio. Idem probat R. Bechaj in Deut. 7, 26. In As. c. 4. in initio legitur: שלש אבנין וז בצד מרקוליס אסורות tres lapides unus juxta alterum, in latere Markolis, prohibiti sunt. Videntur enim esse quasi Mercurius parvus juxta Mercurium magnum positus, et ita facile ad cultum possent allicere. Ad diotos tres lapides projiciebantur alii lapides certo ritu et cultu: unde in Sanh. f. 60. sic legitur: כל מי שחולק כבוד למרקוליס וז היא עבודה זרה qui projicit lapidem ad Markolis (sc. committit idololatriam), quia hic est cultus ejus. R. Salomon עוברין אותה בזריקת: אבנים colebant illum missione lapidum. Hinc proverbialiter usurpatur „jacere lapidem ad Markolis“ de re impia, et abominanda. In Medrasch super Pr. 26, 8. כל מי שחולק כבוד למרקוליס וז היא עבודה זרה qui quicunque impertitur honorem stulto, similis est projicienti lapidem ad Markolis. In Commentario Kafvenaki, et R. Sal. super eundem locum: המלמד חורה לחלמדי שאינו רגון הוא מורק אבן למרקוליס qui docet Legem discipulum inconvenientem, est sicut projiciens lapidem ad Markolis. Atque in eundem sensum ibid. in Vulg. versione; sicut qui mittit lapidem in acervum Mercarii: ita qui tribuit insipienti honorem. Vide Adagia hebraica Drusii Decur. VIII. et ejusdem Proverbia sacra, Clas. 1. lib. 2. proverbio 34. et Joseph. Scalig. de Emend. Temp. lib. 5. p. 186. et Seldenum de Diis Syris Syntag. 2. c. 14. מרר *amarum esse*. Praet fem. מרר נפשא דכל איש מרר nam amara erat anima omnis populi, IS. 30, 6. i. e. tristis, moerore et dolore affecta. Fat. מר.

לשחורו amarescet, amarum erit vetus vinum
bibentibus illud, Jes. 24, 9. Pahel Fut. לא חֲסֹרֶךְ
נִפְשִׁי ne amaram reddatis vitam meam, Ruth. 1, 13.
Geminatum מִרְמָר, unde Partic. לְאִמָּה et
amaritudine afficit matrem suam, Pr. 17, 25. Aphel
analogum Praet. אִמְרִי לִי שְׂדֵי לְהָרָא nam ama-
ritudine affecit me omnipotens valde, Ruth. 1, 20.
נִפְשִׁי et omnipotens amaram reddit vitam
meam, Jobi 27, 2. וְאִמְרִי יְהוָה חַיִּיךְ et amaram effe-
cerunt vitam ipsorum, Exod. 1, 14. Legendum po-
tius אִמְרִי, pro quo legitur וְאִמְרִי Gen. 49, 23.
in Jon. et prave אִמְרִי in TgH. Ithpahal Praeter.
וְאִתְמַרְרִי et amaritudine, exacerbatione affecti
sunt cum eo, Gen. 49, 23. Regia active ex Aphel
אִמְרִי amaritudine affecerunt eum, exacerbant
eum, et sic in hebraeo.

amarus מריר מיסרי : *amarus, acerbus, asper* : מריר כל נבר מריר נפש *est sermo meus, Jobi 23, 2.* *omnis vir amarus animo, 18. 22, 2.* מריר לי יותר מנכון. *ama- rum mihi magis est quam vobis, Ruth. 1, 13.* סמא מריר *veneno mortifero amaro, Ps. 64, 4. Emph.* בשרא מרירא בעי בשרא *vir amarus quaerit malum, Pr. 17, 11. Pl.* מרירין אמן *quod amarae essent, Exod. 15, 2. 33. Emphat.* מרירא מים *aquae male- dictae, Numer. 5, 18. Constr.* נברין מרירי נפשו *viri amari animis, Jud. 18, 25. Fem. sing.* מרהא רבא *clamore magno et amaro, Gen. 27, 34. Emph.* מרירא *et auferet plagam amararam e medio tui, Exo. 23, 25. in Jon. Constr.* מרירא נפשא *amara animo, Ruth. 1, 20. Plur.* מרירן *maledi- ctionibus amaris, IR. 2, 8.*

ואח: *fel, bilis, amaritudo: venenum*: מריה, מריה, מריה, *et tu adduces amaritudinem improbis*, Jes. 38, 17. Sic Jes. 5, 19. וישב מפריר נפשי *et liberavit ab amaritudine animam meam*, Jes. 38, 15. אחר בישא וימריה *malum et amaritudinem*, Jer. 2, 19. Alii haec legunt absque י, מריה, מריה. Constr. מריה *fel (i. e. venenum) caput serpentum*, Ps. 69, 22. Affix במריה *et fulgurat in fel ejus*, Jobi 20, 25. אחר מריה *effudit in terram fel meum*, Jobi 16, 13. חחרר מריה *et rumpatur fel tuum*, Ecol. 12, 6. מריה *sicut amaritudo, i. e. venenum*, Deut. 32, 33. in Jon.

flebo אִכְלָה בְּמָרָר **amaritudo**: מָרָר, מָרָה, מָרָר
cum amaritudine, amare, Jes. 22, 4. יִצְחָק בְּשׂוּקָא
clamabunt in platea cum amaritudine, amare,
Jes. 33, 7. Ven. et Bas. בְּמָרָר **cum rebellione, hebr.**
כִּנָּה **foris, in plateis, במרר נפש** **fleebunt eam**
amaritudine animae, ibidem. Plur. מְרָרִין
עַל פְּטִיר יִמְרָרִין **cum infermentatis et amaritudinibus, i. c.**
herbis amaris comedetis illum, Num. 9, 11. Exod.
12. 8.

מִרּוֹר *idem*: amaritudo mortis, Is. 15, 32. juxta Regia: Veneta מִרְרָה. Aff. על סגירת מִרְרָה. Aff. propter multitudinem amaritudinum ejus, i. e. acerbam transgressionum, Thr. 1, 5.
מִרְרָה *amarum*, amaritudo: מִרְרָה לִי סִי mihi multa est, Jes. 38, 17.

amaritudinem animae suae, Pr. 14, 10. וכא במרירות נפשה *idem* מרירות cum amaritudine animae suae, Esth. 4, 1.

מר *amaritudo: bilis, fel, venenum*, hebr. חמץ, Deut. 32, 33, Ap. Tos. שיעור המים כדי שחאכר בהן. **מר** mensura aquarum est, ut pereat in iis venenum, h. e. dissolvatur, et vim suam amittat, Truma c. 8. Gl. אמר venenum quod exspuunt ore serpentes. Ex altera significatione Bilis: אמר החגבר המרה. אמר האדומה על חלדה האדם לעולם חרה חולי בנערותו ויהי שלום בוקנתו si praevaluerit bilis rubra, i. e. atra in temperamento hominis, semper aegrotus erit in juventute sua, et salvus in senectute sua, Aben Esra. אמר אשר בלשנו מרה אדומה יטעם הרברים המחוקים מים in cuius lingua est bilis flava, is duleia gustabit amara, More par. 1. cap. 73. proposit. 12. שחורה. **מר** bilis atra, melancholia.

מרש *trabs magna, tignum*: מרש אעי כרחות *trabs lignorum cedrinorum*, hebr. כרחות, IR. 6, 36. מרש אפיא *frustum ex trabe*, Hab. 2, 11. Kimchi in Com. IR. 6, 36. scribit, גרולות קורות גרולות *trabes magnae vocantur Mareschim in lingua Rabbiorum nostrorum*. Plur. מרשוח עבים (Ez. 41, 26.) sunt מרשוח h. e. *trabes magnae*, ut Kimchi exponit, et R. Sal. Bk. 66b. מי שגול מרש ובנאו בבירה גדולה מקעקע כל *is qui tignum rapuit et aedificio vel palatio magno aedificando adhibuit, totam arcem debet subvertere, et tignum domino suo restituere*, Tan. 16a. Citatur a Kimchio Jon. 3, 10.

מרשוח *mola in qua serrantur traves, et asseres*, eine Sägemühle. TH. Bb. c. 2.

מרת *מרת*, *vide in מרת*.

מרתא *Martha, nom. propr. mulieris*: כח Martha filia Bajethosi sacerdotis, Joma 18a. Ketub. 104a. Sic Luc. 10, 38. Joh. 11, 27. Vide Drusium in Luc. Vide et supra in מרתא.

משה *lavare manus*, quod alias נטל dicunt *qui venam secat et non lavit manus*, Pes. 112a. In Ar. scribitur משה in rad. סבר. Sic ק"ש וקרי ידה *lavat manus*, et recitat precationem audi Israel: *et illa non lavat manus suas: משה מצפרא lavate manus a matutino tempore*.

משה *Moses*. Talmudici משה מח septimo die mensis Februarii mortuus est Moses, et septimo die mensis Februarii natus est, Kid. 38a. Quomodo id probent, vide ibid.

משה *quantulumcunque*: compositum ex משהו *quantum, quantum sit*: unde ומשהו palmus et *quantulumcunque plus, ein flein wenig mehr*. Frequentius est, et alias etiam dicitur משהו, et Targumice משהו.

משח *metiri, mensurare*. Ponitur pro hebr. מדר: Praet. משח אורכה mensus est longitudinem ejus, Ez. 40, 20. לארבע רוחא משחיה ad quatuor ventos mensus est eam, Ez. 40, 20. לארבע רוחא משחיה ad quatuor ventos mensus est eam, Ez. 42, 20. In fin.

ad metiendum Jerusalem, Zach. 2, 6. **משח** *metiar mensura*, Ps. 60, 8. **משח** *metieris longitudinem*, Ez. 45, 3. **משח** *et metiemini extra urbem*, Num. 35, 5. **משח** *et metiantur fabricam ejus*, Ez. 43, 10.

משח *mensura, dimensio*: בקני משחא *mensura una*, Ez. 40, 10. **משח** *filum calamo mensurae*, Ez. 42, 16. **משח** *mensurae*, Zach. 2, 1. Constr. *mensuram portae*, Ez. 40, 21. **משח** *mensura ejus et latitudo ejus*, Jobi 11, 9. Pl. *domos mensurarum*. Jerem. 22, 14. **משח** *juxta mensuras istas*, Ez. 40, 28. Constr. *mensurae altaris*, Ez. 43, 13. **משח** *quod quis posuit dimensiones ejus*, Jobi 38, 5. **משח** *bilanx*: *mensura dolosa*, hebr. וסאני, Pr. 20, 28. **משח** *appendat me in lance justitiae*, Jobi 31, 6.

משח *idem*, apud Rabbinos: *Item restis, funis, funiculus*, hebr. יותר non יותר *amplius*, ut alii notarunt: *filia, funiculi ex filis purpureis*, Kil. in fine. **משח** *ligat ea filo*; Sab. 50. **משח** *internexuit junco aut aut funiculis*, Kel. c. 22.

משח *ensor, agrorum*, Bm. 107b. Pl. **משח** *quia mensores non exacte, accurate signant mensuras, terminorum scil. Erub. c. 4. in fine, in Misna.*

משח *ungere, inungere*, ut hebraice. Praet. *et unxit illum*, IS. 16, 13. **משח** *nunquid certe unxit te Dominus*, IS. 10, 1. **משח** *qui auxisti illic*, Gen. 31, 13. **משח** *ego unxi te*, 2 Sam. 12, 7. **משח** *et ungerunt me*, IIS. 2, 7. **משח** *quem unximus super nos*, IIS. 19, 10. Part. **משח** *quae inuncta, illita sunt oleo*, Exo. 29, 2. Imper. *surge, unge illum*, IS. 16, 12. Fut. **משח** *et unges Chasaelem*, IR. 19, 15. **משח** *et unget eum illic*, 1 Reg. 1, 34. **משח** *et unges eum*, IS. 9, 16.

משח *oleum, unguentum*: *omne alimentum meum*, Hos. 2, 5. **משח** *oleum unctionis*, Exod. 29, 7. **משח** *quae inuncta sunt oleo*, Exo. 29, 2. **משח** *et de oleo unctionis*, Exo. 29, 21. **משח** *oleum balsaminum*: *mons olei*, i. e. *olivarum*, qui est prope Jerusalem, Cant. 8, 1. hebr. *הר הזיתים*, chald. *mons olivarum*, Zach. 14, 4. Vide IIR. 23, 13. ubi idololatriae nomine hujus montis mentio fit, ideoque per paronomasiam vocatur non *הר המשחה*, sed *הר המשחות*, aut *mons corruptus*, sc. *homines per idololatriam, aut mons corruptionis, aut mons corruptus*. Plur. **משח** *et praestantissimo unguentorum*, Am. 6, 6. **משח** *et medicinam unguentorum suorum*, Esth. 2, 3.

למשחן *idem*. Pl. מִשְׁחָנִין טָבִיחַ olea pretiosa, Esth. 6, 11. et c. 1, 1. in Targ. sec.

מִשְׁחָה hebr. מִשִּׁיחַ, מִשְׁחָה *unctus, Christus, Salvator promissus*, ab ordinaria unctione sic dictus, quod ad officium regium, sacerdotale et propheticum fuit ad morem antiquum unctus, qui inde a forma hac chaldaica etiam Christianis dictus est *Messias*, aspiratione duriore e medio elisa. Nam inprimis reges, et summus sacerdos, per unctionem sacram ad sua officia ordinabantur et inaugurabantur, etsi aliis magnatibus et prophetis id aliquando etiam fieret sine diverso. Unguenti sacri ratio describitur Exo. 30, 23. et ex quatuor speciebus fiebat. Sacerdotum unctio mandatur Exod. 29, 29. et 30, 30. et alibi. Hinc כֹּהֵן מִשְׁחָה *sacerdos unctus*. Sic dicebatur *sacerdos summus in templo primo*, quia oleo sacro ungebatur: at a morte regis Josiae defecit oleum sacrum, unde deinceps in templo secundo pluralitate vestium discernebatur summus sacerdos a minori. Octuplex autem fuit vestimentum summi sacerdotis, quadruplex sacerdotis vulgaris, quem כֹּהֵן הַדְּיוֹט vocant. Hinc in Talmud אין כֹּהֵן מִשְׁחָה בְּשָׂמֵן הַמְּשָׁחָה לְמִרְכָּבָה בְּנֵדִים אֵלָּא פֶּרֶס discrimen inter sacerdotem unctum oleo unctionis sacrae, et inter sacerdotem auctum vestibus, nisi juvenis etc. Meg. 9. Joma 73a. Item מִשְׁחָה מַלְחָמָה *unctus belli*, sive *ad bellum*, dicebatur *sacerdos proclamans in bello*, מי האיש הירא ורך הלכב וכי, quicunque est timidus et mollis corde, recedat a praelio, et redeat domum, Deut. 20, 8. et 3. Cum appropinquaveritis ad bellum, accedet sacerdos, et loquetur ad populum. Hic est *sacerdos unctus ad bellum*. Vide Massecheth Sota c. 8. et Maim. in Hilchos melachin umilchama cap. 7. scribit: Tempore belli praeficiunt Sacerdotem qui loquatur ad populum tempore belli, et eum ungit oleo unctionis, et hic est qui vocatur מִשְׁחָה מַלְחָמָה etc. De ejus officio vide ibid. plura. Reges; Saul, IS. 10, 1. David, IS. 16. Salomon, IB. 1, 39. Jehu, IIR. 9. At vero filii patrum regum legitimi successores non solebant ungi, sed patres reges ungebantur pro suis etiam posteris. Unde quod Salomon, et alii similes, post patres suos etiam uncti fuerunt, id factum propter discordiam, quam cum suis fratribus de successionem habuerunt. Vide Kimchium IIR. 23, 31. Hinc אין כֹּהֵן מִשְׁחָה מַלְחָמָה non ungitur regem qui est filius regis etc. Kerit. 5b. Ibidem: Tradiderunt Rabbini nostri, מִשְׁחָחִין אֶחָד הַמְּלָכִים כִּמְסֵי נֹר וְאֶחָד הַכֹּהֲנִים כִּמְסֵי כֶּסֶף, כי יוני מִשְׁחָחִין אֶחָד הַמְּלָכִים כִּמְסֵי נֹר וְאֶחָד הַכֹּהֲנִים כִּמְסֵי כֶּסֶף, כי יוני ungebant reges forma coronae, et sacerdotes instar χρῖ; dixit Raf Menasses, instar Chi graeci etc. Vide de unctione plura ibid. Consule etiam Jus Regium Wilhelmi Schikhardi. Hinc מִשְׁחָה מַלְחָמָה unctus Domini aliquando dicitur de regibus et Prophetis, aliquando de promisso Messia, i. e. uncto ad salutem mundi recuperandam, de Salvatore, qui ob id a Graecis dictus est χριστός Christus. De Saule אִרִי מִשְׁחָה דָּוִד nam unctus David est, IS. 24, 7. Aff. מִשְׁחָחִין מַלְכוּת מִשְׁחָחִין et mul-

tiplicabit regnum uncti sui, 1 Sam. 2, 10. לְמִשְׁחָחִין לא חֲקָרְכֹן uncto suo Cyro regi, Jes. 45, 1. Pl. מִשְׁחָחִין ne attingatis unctos meos, Ps. 105, 15. Per excellentiam autem מִשְׁחָחִין vel מִשְׁחָחִין Messias dicitur de illo promisso Salvatore, qui, ut dictum, salutem amissam debebat recuperare, oblato sui corporis sacrificio, et regnum spirituale administrare, unde Sacerdotes et Reges typum ejus gesserunt. Hic multoties sub veteri Lege fuit promissus, quandoque apertius, quandoque obscurius, quod Paraphrastes chaldaeus prudentissime animadvertit, et ubi Messiae promissionem subesse cognovit, ibi expresse nomen מִשְׁחָחִין Messias posuit, quod diligenter est notandum et observandum, propter obcaecatos Judaeos, qui multa loca ex illis de Messia dici negant. Gloriatu Elias in suo Meturgeman, se omnia ista loca, in quibus Messiae vocabulum in Targum reperitur, in unum locum collegisse, et in Lexico suo annotasse. Ea et nos hic adducemus, et longe plura quam Elias.

Gen. 3, 15. וְאַחֲרָיִם הַשּׁוֹפֵט עֵקֶב et tu conteres ei calcaneum. Targ. Jonath. שְׁפִיחָה לְמַעְבֵּר אֶת עַדְרֵיךְ אֶתְּחִידִין אֶתְּנוּ לְמַעְבֵּר שְׁפִיחָה לְמַעְבֵּר בְּיוֹמֵי מַלְכָּא מִשְׁחָחִין ipsi autem (filii mulieris) facturi sunt contritionem (vel emplastrum, et sic quoque in TgH.) in calcaneo in diebus Regis Messiae. Targ. Hierosolymitanum: בְּרֵם עַדְרֵיךְ הִנֵּן אֵלַיִן לְאֵלִין לְמַעְבֵּר שְׁפִיחָה בְּעֶקְבָּא בְּסוּף עֵקֶב יוֹמֵי בְּיוֹמֵי מַלְכָּא מִשְׁחָחִין verum ipsi facturi sunt sibi invicem contritionem conculcationem in calcaneo, in fine calcanei dierum, in diebus Regis Messiae.

Gen. 35, 21. וְיֵשׁ אֶחָד מִהֵלָּא לְמַגְדָּל עֵדֶר et tendet tentorium suum ultra turrin Eder. Jonathan paraphrastes addit, אַחֲרָא דְּמַחֲמֵן עַדְרֵיךְ דְּאֶחָד מִלְכָּא אַחֲרָא דְּמַחֲמֵן עַדְרֵיךְ דְּאֶחָד מִלְכָּא מִשְׁחָחִין qui est locus ex quo revelabitur Rex Messias in fine dierum.

Gen. 49, 1, in Jon. וְכֵן דְּאֶחָד מִלְכָּא מִשְׁחָחִין אִיקָר שְׁכִנְחָא דָּוִד et ex quo apparuerat ipsi gloria majestatis divinae, finis, quo venturus est Rex Messias, absconditus fuit ab eo, ideoque dixit; venite, et indicabo vobis quidnam eventurum sit in fine dierum.

Ibid. v. 10. שִׁלָּה עַד כִּי יָבֵא וְשִׁלָּה usquequo venerit Schilo, Onkelos, מִשְׁחָחִין עַד דִּיחֵי donec veniat Messias, Jon. et Targ. Hieros. מִשְׁחָחִין עַד וְכֵן דִּיחֵי מִלְכָּא מִשְׁחָחִין usque ad tempus quo veniet Rex Messias: Jonathan addit וְעֵיד בְּנֵי מִשְׁחָחִין parvulus filiorum ejus, quo aludit ad factum in secundinis contentum.

Ibid. v. 11. מִה יֵאֵר מִלְכָּא מִשְׁחָחִין דְּעַדְרֵיךְ לְמִיָּם quam pulcher est Rex Messias, qui exsurget de domo Jehudah, accingit lumbos suos, et descendit, instruitque aciem contra inimicos suos, et occidit reges etc. Jon. et T. Hieros.

Ibid. v. 12. מִה יֵאֵר מִלְכָּא מִשְׁחָחִין rubicundus oculis ex vino. Targ. Jon. et Targ. Hieros. מִה יֵאֵר מִלְכָּא מִשְׁחָחִין quam pulchri sunt oculi Regis Messiae, sicut vinum purum etc.

Exod. 12, 42. in Targ. Hieros. מִשְׁחָחִין יִפּוֹק מִן גֵּוֹ

Moses egredietur e deserto, et Messias egredietur ex Roma etc.

Exod. 40, 9. וקדש אתו ואח כל כליו והיה קדש et sanctificabis illud (tabernaculum) et omnia vasa ejus, et erit sanctitas. Targ. Jon. וקדש יהיה מטול כליל דמלכותא דבית יהודה ומלכא משיחא דעתיד למפרק et sanctificabis illud propter coronam Regni domus Jehudae, et Regem Messiam, qui liberaturus est Israel in fine dierum.

Vers. 11. ibid. Et propter משיחא בר אפרים Messiam filium Ephraim, et מניה דעל דיו עתידין בית ישראל למנצחא לנג ולסיעתיה בסוף יומיא qui egressurus est ex eo, per cujus manus domus Israelis vincet Gogum, et turmas ejus in fine dierum.

Numer. 11, 26. וכידיו דמלכא משיחא אנון נפלין et per manus Regis Messiae ipsi corruunt, in Tg. Hier. (scil. Gog et Magog).

Num. 23, 21. וחרועא מלך בו et clangor regis est in eo. Targ. Jon. יכבוט מלכא משיחא מיבבא בניהון et clangor Regis Messiae clangit inter eos.

Nam. 24, 7. וחנשא מלכו et extolletur regnum ejus, Targ. Hier. וחחרבר מלכותיה דמלכא משיחא et magnificabitur Regnum regis Messiae.

Ibid. v. 17. ויפוק מלך דרך procedet stella ex Jacob, Targ. Jonath. ויפוק מלך דרך דרבי יעקב regnabit rex fortis ex domo Jacob, et ungetur Messias, vel et magnificabitur Messias. Onkelos: surget Rex ex Jacobo משיחא ויחרבא et unge-tur Messias ex Israele.

Ibid. v. 20. ויפיריך et finis ejus (Amaleki) ad perditionem, interitum. Targ. Jon. ויפיריך et finis illorum in diebus Regis Messiae etc.

Ibid. v. 24. ויפיריך דאלין ואלין למפל ביד מלכא et finis vero horum et istorum erit, quod cadent per manus Regis Messiae.

Deut. 25, 19. non oblivisceris, Targ. Jonath. etiam dic-bus Regis Messiae non oblivisceris.

Deuter. 30, 40. et inde accipiet te, Targ. Jon. ומחנא יקרב יתכן על דיו דמלכא משיחא et inde adducet vos per manus Regis Messiae.

1 Sam. 2, 10. et exaltabit cornu uncti sui, Targ. ויחנא מלכות משיחיה et exaltabit regnum Messiae sui.

2 Sam. 23, 3. ומלך בארם צדיק מושל יראא אלהים, Targ. ומלך לי מלכא דחנא משיחא דעתיד דיקום אמר למנא לי מלכא דחנא וישלוט בדחלתא דיי Regem, qui est Messias, qui surget et dominabitur in timore Domini.

1 Reg. 4, 33. Targ. Et prophetavit de regibus domus Davidis, qui domi-nari debebant דמשיחא דחנא ובעלמא דדין בעלמא דדין in mundo hoc, et in mundo futuro Messiae.

Jes. 4, 2. ביום ההוא יזריח צמח דיהוה et in die isto erit germen domini gloriae et honori, Targ. ויזריח דמשיחא דיהוה דיהוה דחנא דחנא in tempore isto erit Messias Domini gaudio et honori.

Jes. 9, 6. princeps pacis Targ. משיחא שלמא Messias pacis.

Jes. 10, 27. et turbabitur jugum propter oleum, Targum מן קדם ויחברון עמיא מן קדם et confringentur populi per Messiam.

Jes. 11, 1. ויצא חטור מנוע ויזר משרשי יפרא et prodibit virga e trunco Jischaj, et surculus e radicibus ejus efflorescet. Targ. ויפוק מלכא מבנוי דיש ויזר משרשי יפרא et prodibit Rex et filiis Jischaj, et Messias ex filiis filiorum ejus inungetur.

Ibid. v. 6. et habitabit lupus cum agno. Tg. ביומיו דמשיחא דישאל ימני שלמא בארעא in diebus Messiae Israëli-tarum multiplicabitur pax in terra, et habitabit lupus cum agno.

Jes. 15, 2. et prodibit soboles. Targ. ארי nam ex filiis filiorum Jischaj egredietur Messias.

Jes. 16, 1. mittite agnum dominatori terrae, Targ. למשיחא דישאלא et erunt afferentes tributa Messiae Israelis.

Ibid. v. 5. et stabilietur benignitas solium, Tg. בן משיחא דישאל יתכן כטוב כרסודי tunc Messiae Israelis apparabitur in bono solium ejus.

Jes. 28, 5. ביום ההוא יהיה דיהוה צבאות לעטרתי צבי in die isto erit Dominus exercituum in coronam decoris, Tg. בערנא דיהוה יהי משיחא דיהוה צבאות לכלילא in die isto erit Messias Domini exercituum in coronam gaudii.

Jes. 42, 1. ecce servus meus. Targ. דא et ecce servus meus Messias.

Jes. 43, 10. et servus meus quem elegi, Targ. ותעבדי משיחא דאחרעייה ביה et servus meus Messias in quo acquiesco.

Jes. 45, 1. sic dicit Dominus ad Messiam suum ad Cyrum, ut in Hebraeo.

Jes. 52, 13. ecce prosperabitur servus meus, Targ. ויזלח עבדי משיחא et prosperabitur servus meus Messias.

Jes. 53, 10. videbit semen. Targ. ויחון et videbit regnum Messiae sui.

Jer. 23, 5. et suscitabo Davidi germen justum. Targ. ויחנא משיחא דאקים לדוד et suscitabo Davidi Messiam justum, et regnabit Rex et prosperabitur etc.

Jer. 30, 21. Et erit magnificus ejus ex ipso, et dominator ejus e medio ipsius prodibit. Targ. ויחנא מלכותא מנהון ומשיחיהון מביניהון et ungetur rex illorum et ipsis, et Messias ipsorum ex ipsis revelabitur.

Jer. 33, 13. adhuc transibunt greges per manus numerantis, Targ. ויחנא מלכותא מנהון ומשיחיהון adhuc congregabuntur populus per Messiam.

Ibid. v. 15. faciam Davidi germen justitiae. Targ. ויחנא משיחא דאקים לדוד משיחא דאקים לדוד et Davidem regem suum,

Hos. 3, 5. et Davidem regem suum,

Ps. 61, 7. ימים על ימי מלך חוסיף. *dies diebus regis adjicies.* Targ. על יומי מלכא משירא. *ad dies regis Messiae.*

Porro Messias duplex a Judaeis fingitur: Unus משיח בן דוד Messias filius Joseph, alter משיח בן יוסף Messias filius Davidis. Priori tribuunt quae humilia de Messia in Scriptura dicuntur: alteri, quae gloriosa. Prior bella geret et morietur: alter vivet in saeculum. Vide R. Sal. Jes. 24, 18. Messias ben Joseph vocatur etiam ben Ephrajim, qui fuit Josephi filius. Sic Cant. 4, 5, et 7, 3. in Talm. Succa 52a. Ps. 80, 18. in Aben Esra. Messias ben David vocatur etiam simpliciter משיח בן דוד filius Davidis: ut non venit אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבנקא filius Davidis, donec consumantur omnes animae quae sunt in corpore, As. 5a. Nid. 13. Jeb. 62. Vide Baal Aruch in נוקח, et glossas Talmudicas. Item Messias ben Jehuda, R. Sal. Jes. 11, 13. De temporibus Messiae vide Rambam par 4. cap. ult.⁸⁶

⁸⁰⁾ Ad evitandum errorem a plerisque quin etiam omnibus interpretibus adhuc commissum interpretanda no-

tabo super omnem circumcisi cum praeputio: **מהו מל שיהיו מוים ומשכו להם ערלה?** Indicatur, quod fuerint circumcisi, et attraxerint sibi praeputium. Eorum recensentur ibi quinque, Aegyptii, Jehuda, Edomaci, filii Ammon et Moab, et praecisi latere vel angulo, h. e. Ismaelitae. Aegyptii, scribitur ibi porro, fuerant circumcisi tempore Josephi, sed eo mortuo reduxerunt sibi praeputium, sicut dicitur „filios alienos genuerunt.“ Jehuda, i. e. Jehojakim Rex Judae. Edom i. e. Esau. Filii Ammon, quos nempe pepererunt filiae Loth. Amputati latere, hi sunt Ismaelitae etc. In libro Jela. in fine sectionis לך לך scribitur: **היוקים משך לו ערלה** Jehojakim retraxit sibi praeputium, sicut dicitur „et reliquae res Jehojakimi, et abominationes ejus, et quod de eo invenitur etc. 2. Chron. 36, 8. quid invenitur de eo? **ערלה לו משך**, quod reduxerit sibi praeputium. Quam bene haec singula dicantur, jam non attingo. Tantum Hebraeorum sententiam affero. Tertio, tempore falsi Messiae Bencosibae, fuisse multos tales, qui tunc fuerunt denuo circumcisi, dicitur in utroque Talmud, maxime in Hierosolymitano, ubi in Jeb. c. 8. legitur per objectionis modum, ad id quod antea dictum est: Attractum praeputium habens non debet denuo circumcidi, quod periculosum ipsi sit: **אמר לו ר' יוסי הרבה משוכים היו בימי בן נחמיה וכולן מלו וחיו והולידו בנים ובנות** i. e. multi cum attracto praeputio fuerunt in diebus Bencosibae, qui omnes fuerunt denuo circumcisi, et vixerunt, et genuerunt postea filios et filias. Quarto refert Josephus Antiq. lib. 12. c. 6. de Menelao et Tobiae ejusdem filii, quibus propositum fuerat, relictis patriis institutis ac legibus, religionem regis, ac Graecanicos ritus assumere, rogaveruntque regem, ut sibi permitteret gymnasium Hierosolymis instituere. Eo impetrato, adduxerunt sibi praeputia, ut nudi quoque non essent Graecis dissimiles et contemptis omnibus patriis (Judaicis) ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Hi iidem sunt, de quibus dicitur 1 Machab. 1, 15. Quamobrem aedificaverunt gymnasium Hierosolymis secundum Leges gentium **ואל עסקוהו אהוהם אכרובוסטיות** et fecerunt sibi praeputia. Quomodo porro haec attractio praeputii facta fuerit, innuit R. Salomon in glossa quadam talmudica, super illud, ubi Gemara dicit: **עכן משך בערלה היה** Achan attractus praeputio suo fuit, i. e. habuit attractum praeputium, ideoque polulus et impius, Sanh. 44a. Glossa R. Salomonis, **משך אה עור אמתו חמיד עד שנישחרבבה וכיסחה אה** attraxit pelliculam membri sui jugiter, donec augetur, i. e. recresceret, obtegeretque caput membri istius, ut non appareret (Achan) circumcisi esse. An vero attraxit digitis, an instrumento aliquo chirurgico? Hoc postremum docent quidam ex Christianis, nec hoc tantum, sed et aliis medicamentis ad id usos esse. Henricus Stephani in Thesaurio Linguae Graecae, in Themate **σπάω**, in ejus composito **ἐπισπάω**, ubi

locum Pauli adducit, scribit: **μη ἐπισπάσῃς ἄκροβυστον** ne accersat sibi praeputium, vel etiam, ne attrahendum sibi curet chirurgi manu, cute nimirum ferro adducta, ut glandem rursus operiat. Theophylactus in Epist. ad Cor. 7. ad illud: Non adducat praeputium: Fieri poterat (inquit) ut multi, quos desectae pelliculae puduisset, medicamento apposito, et hanc niterentur iterato sancire, et obscaenum illud concisum, in pristinum statum redigere. Epiphanius in lib. De mensuris et ponderibus (fol. edit Basil. 611a.) scribit: At hoc adhuc gravius est, quod etiam a circumcissione praeputati fiunt, arte quadam medica per instrumentum attractorium, **σπασμένης** appellatum, infernam membri cuticulam attrahi sinentes, suturamque admittentes, et glutinatoriis circumdatis, praeputium rursus superinducunt. Mirum autem unde habuerit, quod mox subjicit, hanc artem traditionem Diabolici inventi, Esau fratrem Jacobi reperiase ajunt, ad abnegationem Dei, et ad deletionem characteris patrum ipsorum. Quapropter, ajunt, Deum dixisse, Odio habeo ipsum Esau, Jacob vero dilexi, Mal. 1, 2. Haec de eo in Hebraeorum libris nihil observavi. Si quid tale apud eos extet, in Medraschim quaerendum. Ad superiora quoque facit, quod apud Dioscoridem lib. 4. cap. 157. legitur, ex interpretatione Ruellii, ubi de frutice Thapsia agit: Valet etiam ad integendam colis glandem iis, qui natura, non circumcissione curti sunt: tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, praeputii jacturam resarcit. Quod dicit, ad integendam colis glandem, in Graeco est simpliciter, **πρὸς ἐπαγωγή**, ad praeputia, scilicet adducenda: inde enim praeputia sic dicuntur, **ἀπὸ τοῦ ἐπάγειν** ab adducendo, pro quo Paulus Apostolus dixit **ἐπισπάσαι**. Iis qui natura, non circumcissione curti sunt: In Graeco est **ἐπὶ τῶν μη ἐκ περιτομῆς λεπτοδερμῶν** in iis, qui non ex circumcissione defectam pelliculam in isto loco habent. Si non circumcissione; ergo per se et natura, quod propterea ab interprete additum. Praeputii jacturam resarcit: **τὸ ἄλλειπές τῆς πόδας ἐκπληροῖ** reliquum pellis, reliquam pelliculae curtatae partem explet, complet et redintegrat. Ad haec Aurelius Cornelius Celsus lib. 7. de re Medica c. 25. ab initio scribit: In cole si glans nuda est, vultque aliquis eam decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quam in viro: in eo cui id naturale est, quam in eo, qui quarundam gentium more, circumcisi est: in eo, cui glans parva etc. Mox artem et curationem describit, quomodo id fieri possit in iis, quibus nuditas ibi naturalis est, et quibus ex circumcissione. Ex his omnibus patet, quonam Apostolus respexerit, et undenam locutionem istam desumpserit, quando 1. ad Cor. 7, 18. scripsit, **περιτομήνός τις ἐκλήθη; μη ἐπισπάσῃς** circumcisi aliquis vocatus est, ne reducat, sc. praeputium. Res enim, uti vidimus, inter Judaeos et Phariseos tum satis nota erat, a multis temporibus inter eos

quidem usurpata, sed non approbata, ut et Apostolus eam vetat iis, qui ex Judaismo ad Christianismum convertebantur, quasi probrosum ipsis praeputium in Christianismo futurum esset. Circumcisio enim nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio praeceptorum Dei, ibid. v. 19. nempe, sub Christo et Novo Testamento circumcisio vel praeputium per se ad salutem nihil conferunt: sub Vet. autem Testamento circumcisio observari debebat, ut praeceptum Divinum. Erat enim signum foederis inter Deum et homines, et signaculum salutis. Quod locutionem attinet מִן פְּסָלֵי הַבָּשָׂר, idem valet quod hebraice לא יִמְשֹׁךְ non attrahat, sc. praeputium.

הַמִּשְׁךְ אל החאווה ימנעו: *protractus, tractio*: הַמִּשְׁכֶּלח ad concupiscentiam impedit hominem a studio scientiarum, R. Levi Prov. 2, 19.

שָׁכַן vide in משכניו.

שָׁכַן *pignorare*. Vide in משכן.
מִשַׁל *dominari, dominium habere, vel exercere*:
item *parabolice loqui, parabolis proverbiiis uti*.
מִשַּׁל *comparari, assimilari, etc.* Heb.

מִשַּׁל *parabola, similitudo, simile, proverbium, sententia gravis, illustris et comparata*: מִשַּׁל על דרך משל per modum similitudinis, per metaphoram, *metaphorice, figurate*: per modum exempli, exempli gratia vel causa. Rabbini etiam in plurali משלוח feminine: ut parabolae botrorum et parabolae vulpium, h. e. a botris, vel vulpibus desumptae, Suc. 28a. Bb. 134. Sic in Sanh. 38b. lin. ult.

מִשַּׁל *parabolicum*: מִשַּׁל locutio parabolica.

שָׁלַח מִשַּׁלָּא, מִשַּׁלָּא, מִשַּׁלָּא.

שָׁלַח מִשַּׁלָּא vide in שָׁלַח.

מִשַּׁל *moschus, animalculum, juxta cujus umbilicum apostema sanguinolentum nascitur, quod una cum pelle excisum siccaturque istum odorem spirat, qui in tantis hominum deliciis, et dicitur similiter Moschus Wisam. Primum exemplum quod B. Ar. adducit ex Ket. 75a. nunc non extat in nostris libris. Dicitur et concise מִשַּׁל: unde המונמרים כל המונמרים עזי בשמים חוץ ממִשַּׁל שֶׁמֶן רִיחָה הוּא מברכים עליהם בורא עזי בשמים חוץ ממִשַּׁל שֶׁמֶן רִיחָה הוּא omnia suffimenta odorata consecrant per „creans arbores aromatum“, excepto Moscho, qui est ex animante, quem consecrant per, „creans species aromatum“, Ber. 43a. Arab. אלמסך. Idem extat in TH. Ber. c. 6. ubi nota, prave scribi מִשַּׁל pro מִשַּׁל.*

מִשַּׁל *areola, area, quadrata spacia hortorum, in quae semina jaciuntur*, Talm. לעשות מִשַּׁל שָׁרָהוּ qui cupit facere agrum suum areas, Kil. c. 2. Glossa משארי. Pl. septem areas, Git. 69b. רב רב נהא רב משארי משארי.

sevit agrum domus Raf areolas areolas, i. e. arcolatim, Kid. 39a. Aleph in medio notat Kametz.

מִשַּׁל vide in שור in שורה.

מִשַּׁל *contractare, palpare, contractando explorare, scrutari, perscrutari*. Praet. מִשַּׁשׁ ארי מִשַּׁשׁ לכן et contractavit Laban, Gen. 31, 34. מִשַּׁשׁ nam contractasti omnia vasa mea, Gen. 31, 37. Part. מִשַּׁשׁ כמא דממשש עיורא. חורי מִשַּׁשׁ erisque palpans in luce, sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. Pl. מִשַּׁשׁ כהשוכא. ידיו מִשַּׁשׁ in tenebris, Exod. 10, 21. in TgH. מִשַּׁשׁ וְלֹא יִדְיוֹן manus suas habent, sed nihil palpant, Ps. 115, 7. Fut. מִשַּׁשׁ בטיהרא. מִשַּׁשׁ palpabunt in tenebris, Jobi 5, 14. מִשַּׁשׁ palpabunt tenebras, Jobi 12, 25. מִשַּׁשׁ contractamus instar caecorum, parietes, Jes. 59, 10.

מִשַּׁשׁ *contractatio: substantia, soliditas contractabilis, firmitas, utilitas*: מִשַּׁשׁ מליא רליח וכלין verba in quibus nulla est firmitas, hebr. מליח et sermones in quibus nulla est utilitas, Jobi 15, 3. מִשַּׁשׁ לנבואהוון non est substantia vel soliditas prophetiae ipsorum, Thr. 2, 14. Punctatum est cum ש, ac si significaret gaudium, sed recte per ש ex hac radice legitur: עגל מתכא רליח: מִשַּׁשׁ vitulum fusilem, in quo nihil solidi, Exo. 32, 19. in Jon. Sic idem est cum מִשַּׁשׁ, de quo supra suo loco. Vide illic מִשַּׁשׁ איח ביה aliqua utilitas est in eo, Ps. 10. in Midr. in fine. Guido id difficultatem exponit.

מִשַּׁשׁ *contractans manibus, angrefig, furandi causa*. In Br. s. 18. Deus non creavit Evam ex manu Adami, מִשַּׁשׁ ne fieret contractans manibus, furatrix, juxta illud, „et furata est Rachel“, Gen. 31, 19.

מִשַּׁשׁ *urbs, locus*, hebr. עיר: ap. Tos. למחא דירקא. מִשַּׁשׁ in urbem oleris olus importato, Men. 95a. Schem. rab. s. 9. Proverbialis sententia fuit apud Veteres. Mosi Magicas artes in Aegyptum ferenti, Jannes et Mambres magi proverbialiter objecerunt, תכן אתה מכניס לעפרים, stramen tu inferis in Aphrajim (urbem Aegypti, ubi straminis et frugum erat copia). Moses proverbialiter respondit, vulgo dicere homines, in urbem oleris olus importa. Quandoque enim copiae in aliquo loco, vel naturalis, vel ex industria hominum, fit inopia, et tunc quod importatur, care venditur. Sic in academiis et doctorum virorum abundantia studia literarum frigent, et doctrinae est defectus. Deinde, ubi rerum venalium copia, ibi quoque hominum ementium accursus, ut nisi aliunde etiam res venales importentur, quotidianae domesticae non sufficiant. Aliud שמאי במחא מרחא חוחבאי in urbe patria, nomen meum, in urbe aliena, vestimentum meum, Sab. 145b. Proverbium vulgare, quo monebant, in patria non opus esse vestium luxu et splendore, ut iis vel notior vel celebrior fias, sed nomen honestum sufficere. In

*) מִשַּׁכִּיָּה (Bk. 52b.) capella ducens gregem.

*) מִשַּׁחֲתִי (Rh. 23a.) regalis, ex pers. שמאי quod idem.

urbe aliena et peregrina, ubi quis nomine ignotus est, vestium et aliorum externorum munditie et honestate nomen et notitiam sibi parandam esse. Aliud: לא חדור במחא דלא עניף בה מוסיא ולא נבה בה כלבא ne habites in urbe, in qua non hinnit equus, neque latrat in ea canis, Pes. 113a. Equus enim ad hostem depellendum prodest, et canis ad avertendum fures. Aliud: מחא אסיא אל חדור בעיר דרש מחא אסיא habites in urbe, ubi caput urbis est medicus, ibid. Medicinam enim magis curabit, et privatum commodum, quam publicum. מחא אסיא urbs Babyloniae celebris, ubi Academia fuit insignis, alias Sora dicta. Plur. emphat. מחא אסיא urbes: דארעא דישאל urbes terrae Israelis, Erab. 21a.

יתב מחא אסיא schola, academia. Radix ejus est יתב. Vide illia.

ופסג מחא: fraenum, capistrum, retinaculum: מחא דחמרייה et discidit fraenum asini sui, Gen. 26, 31. Jon. Inde acentus euphonicus (rhetoricum vocant) Metheg⁸¹ apud Grammaticos, qui syllabarum retinaculum est, ne plurium conjunctio praecipitem et indecoram pronunciationem efficiat: מלה מחא מלה dictio cum Metheg notata, sive producta per Metheg. Apud Rabbinos, מחא האסא, fraenum membri, scil. virilis.

מחא tendere, extendere, expandere. Praeter מחא יתב tendit arcum suum. Thr. 2, 4. מחא קשחיה et tetenderunt arcus suos, Ps. 37, 14. Part. מחא קשחיה qui extendit quasi minimum, caelos, Jes. 40, 22. יריעה מחא qui extendit caelos quasi cortinam, Ps. 104, 2. Pehil מחא על כל דיניה super omnia opera expansum est iudicium ejus, IS. 2, 3. Fem. מחא קשחיה sicut arcum extensum, Zach. 9, 13. Ps. 7, 13. Plur. מחא וכל קשחיה et omnes arcus ejus extensi sunt, Jes. 5, 28. Infm. מחא דין על עמיה ad extendendum iudicium super populum suum, Ps. 50, 4. מחא לארעא et non extendetur in terram, Jobi 15, 29.

מחא extensio: נפק מחא ענינהו in omnem terram exivit extensio verum ipsorum, Ps. 10, 5. Item clavis, paxillus: מחא וכל et omnes clavi, Exod. 38, 20. Jon. מחא דרחא וכל et omnes clavi ejus, et omnes clavi atrii ex aere erant, Exod. 27, 19. Jon. Item fumes, nervi, hebr. מחא: ut מחא דרחא et fumes illarum, Num. 3, 37. in Jon. Sic Num. 4, 32.

מחא extensio, tensio.

מחא expansio, amplitudo.

מחא idem למיחא טמא: si adhibuerit eam (acum) ad extensionem vestis, immunda est, Kel. c. 13. Vide ibi glossas. Alii enim aliter legunt, מחא מיחא, sed omnia sunt unius ejusdemque sensus, scribit Rabbi Salomon מחא של מיחא.

acus extensionis, quae nempe panno infligitur, ut extendi possit.

מחא quando? אסיא equando? אסיא usquequo? עד אסיא usquequo loqueris? Jobi 8, 2. מחא usquequo non accipies orationem populi tui? Ps. 80, 5. מחא quando oraturus sum pro te, Exod. 8, 9. מחא a quando? A quo tempore? Quando? אסיא שמוע? Berach ab initio. Per apocopam: מחא אסיא אסיא usquequo quamdiu dormies? Prov. 6, 9. מחא אסיא quando expectecturus sum, Prov. 23, 35. מחא אסיא quando irascitur. Compositum est cum particula interrogativa אסיא.

מחא obsonium liquidum, pulmentum, quod panis intinctu comeditur, Sab. 77b.

מחל⁸² parabola, similitudine uti, parabolice loqui. Part. מחל ית מחל ית parabolizans parabolam hanc, utimini parabola hac de terra Israel, Ez. 18, 2. Pehil מחל לשמחא qui comparatur soli, Eccl. 12, 3. מחל לכוכבא qui comparantur stellis, ibid. Fut. מחל ית מחל ית et non utentur parabola ista amplius, Ez. 12, 23. Ithpe. מחל ית et per syncopam, מחל assimilari, comparari. Praet. מחל comparatus est cum jumento, Ps. 49, 13, 21. מחל קשחיה quae (precatio) similis est oblationi, Ps. 50, 5. מחל ללל בכין et vox mea assimilata est voci flentium, Jobi 30, 30. מחל מחל et assimilatus sum, Ps. 28, 1. Fut. מחל מחל et comparatus sum pulveri, Jobi 30, 19. Apher מחל comparare, assimilare: parabolis, uti, parabolis proponere. Part. מחל מחל parabolizans parabolam hanc, utens parabola hac, Ezech. 18, 3. מחל מחל utens parabolis est, Ez. 20, 49. al. 21, 5. Fut. מחל מחל לך חלחא proponam tibi tres parabolas, Esth. 1, 3. in Targ. sec.

מחל purabola, similitudo, simile, proverbium: מחל ולשח in proverbium et in fabulam, Deut. 28, 37. מחל ut in antecedentibus. Aff. מחל מחל et assumpsit parabolam suam, Num. 23, 18. Pl. מחל מחל et proverbias prudentia, Eccl. 12, 9. מחל מחל proverbias ab antiquo, IS. 24, 14. מחל מחל propter idcirco dicunt proverbias, Num. 21, 28. In Hebraeo est ומשלים, quod esset Chaldaice מחל מחל, ex forma Participii pluralis. Aff. מחל מחל proverbias (ejus) Salomonis, Pr. 1, 1. In Venetis quandoque punctatur מחל, emphat. מחל, pluraliter מחל: sed hebraea forma cum duplici Kamez communiter mutatur in Scheva et Pethach.

מחל simile, ratio probabilis aut verisimilis: מחל מחל וכלל וכלל et praesertim non sit ibi ratio aliqua probabilis, qua fama falsa judicetur, Git. 88b. in Mischna, et fol. 89b. in Ge-

⁸¹) Aliter nonnullis hanc vocem cum gr. μετρη compare placuit.

⁸²) Hebr. מחל arab. مَحَلْ propr. pressit, expressit, figuravit; hinc similitis fuit, retulit ulterum.

verba palati ejus dulcia sunt, ut mel, Cant. 5, 16. et 2, 5.

dulcedo, suavisitas.

colocynthis, per antiphrasin, quod sit minime dulcis, sed amarissima, sicut caecus ערר dicitur multus lumine, i. e. lumine carens: ex quo arescit *colocynthis*, Sab. c. 3. et 9. Glossa טירא קולקני"ט ובלעז קולקני"ט טירא.

מחוק בערכי חנ"ט ובלעז קולקני"ט טירא. *dulcificatum, dulce, suave.* Quando Rabbini Pumbeditani a se invicem discedebant, quisque viam aut domum suam dicebant alter alteri, מחייה מחייה autor vitae det tibi vitam longam, bonam et suavem, Joma f. 71a. Vel vitam et rectam, a חקן.

torris, titio: מחרמא מחרמא מחרמא.

rat torrem, glossa מאד, vernacule פורגן, Chag. fol. 33.

Mchora. Ponit hoc loco Baal Aruch ex Gittin f. 69b. pro דף *tabula*. Sed in Tal. legitur מחורא.

Denique ponit hic B. Ar. מחורין ex Br. s. 50. ubi in nostris libris pro eo legitur מחורין. Sed in Vr. s. 26. משה לאחד שנטל הנמוניא מן המלך עד. שלא הגיע למחורין שלו היה מהלך כפנו וכיון שדגוע למחורין שלו היה מהלך כקלאמין. Glossa scribit, ratione sensus significare מקום הרגמוניא *locum praefecturae*. B. Ar. plane non explicat. Guido מחורין *locus suae auctoritatis*. Si מחורין genuina lectio, possit esse graecum μεδωσος *confinium*. In Aruch in קלמן legitur pro eo, למרינה in provinciam suam. Vide in קלם.

Abbreviaturae literae מ.

pondus unum i. e. forma eadem. מ"א משקל אחד: מ"א משקל אחד.

praeter unum. Praecedit hoc usu ב' i. e. בר per pleonasmum: nam ב"א vel ב"מ est excepto uno, exceptis duobus. Apud Masorethas, quando unum aut alterum exemplum excipi dicunt.

3. *commentatio mystica. Midrasch vel Medrasch commentarii genus allegoricum et mysticum est.* Aggada מדרש מדרש *narratio, enarratio, sive exponendi genus, ab הדר narrare, enarrare.* Id multis difficultatibus implicatum est, unde dicitur quasi רמה cura, sollicitudo, quam legenti parit. Saepe praecedit copula.

מ"א: vide in מ"א.

quid est dicendum? מ"א, מ"א, מ"א. Quando alterum ל additur, tunc prius significat ל tibi. מ etiam explicari potest.

unde vel inde dicam ipsi. Talm.

absque fine, infinite. Aliquando מ"א est nomen cabalisticum Dei, ut suo loco dictum est. *oratio magistrorum nostrum etc.* מ"א, מ"א.

opus creationis. Sic vocant illud a prima voce libri Masis, בראשית.

rex caro et sanguis, carnalis, mortalis, qui sic solet opponi regi immortalis Deo. Aliquando pro מ scribitur מ, ut suo loco dictum.

donum in addito, evertit iram, scil. Dei, ex Prov. 21, 14. Id solent inscribere arculae eleemosynariae in Synagogis, quam appellant קפה של צדקה.

Menachem Seroki filius. Nomen doctoris cujusdam Hispani.

prae mulieribus in tentorio tuo benedicta sis. Euphemia de mulieribus usurpata

ex Jud. 5, 24. q. d. Sis domi tuae omnium mulierum felicissima. *Luc. 1, 42.*

cyclus magnus: apud Astronomos.

1. מ"א: *Masora magna.* Cum servili, כמ"א, et in Masora magna. Aliquando inseritur מ, ut Masora magna dicitur ea, quae Bibliis Venetis majoribus ad finem adjuncta est: Masora parva quae textui Biblico circumcirca aspersa.

ex lectione vel doctrina Samuelis. מ"א, מ"א.

is qui dicit: מ"א ei qui dicit: מ"א quod dicitur is qui dicit. Talm. Saepe praecedit מ"א est, pro, est qui dicit, est author aliquis asserens.

2. *id quod scriptum est.* Usurpatur quando aliquid ex scriptura confirmatur, et dictum scripturae citatur.

3. *id quod dicis, dixeris aut dicere vel obijcere possis.* Talm.

quod autem dicis. מ"א, מ"א.

incipit sermo novus, vel sermonem novum. מ"א, מ"א.

lumen captivitatis. Sic vocatur R. Levi Gersom, qui anathematis poenam constituit, alienas literas reserantibus, ut supra diximus. In Globo arcanorum scribitur מאורה, quod pravum.

2. *et propterea:* מ"א et propterea: מ"א quod propterea. Talm.

proprietas mundi, mos hominum. מ"א, מ"א.

proprietas, modus, mensura iudicii. מ"א, מ"א.

angelus mortis. מ"א, מ"א.

reges nationum, populorum, gentium, Christianorum. מ"א, מ"א.

incipit sermonem vel textum, initium textus istius. מ"א, מ"א.

ואיל משה *quae mens ejus, quid vult dicere?* In libro *Moses praeceptor no-*
ster, qui in pace quiescat. Cum servili *et. et. et.*
 1. מ"ש *exitus Sabbathi.* Usurpant, ubi
 de precibus aut aliis circa finem Sabbathi peragendis
 tractant: cum servili *et. et. et.*

2. כמ"ש *ille qui dicit; et ille qui dicit.* Formula objectionis Talmudicae. Alias dicunt *et. et. et.*
 Item dicunt *id quod dicit, scil. Scriptura, vel*
quod dicunt, scil. Sapientes vel Rabbin nostri:
vel quod scriptum est.
 3. *quid docet?* Usurpant Talmudici, quando
 doctrinam certam ex praecedentibus eliciunt.
 4. *quid alterat, quid diversi docet, Talm.*
quid alturat hic, quid diversi docet hic? Fre-
 quens in Zohar.

5. *Meir Spirensis.* Nomen Rabbin cu-
 jusdam, cujus meminit Elias in Fragmentis Tabularum.
 Fertur habuisse emendatissimum exemplar Pentateuchi.
 6. *aditus semilarum scientiae.* Nomen est Grammaticae Rabbi Mosche Kimchi, fratris
 Davidis, ubi etiam abbreviatura ipsa per se nomen
 authoris indicat.

7. *id quod hic scriptum est.*
id quod non est sic.
 1. מ"ש *Legis* a die datas
 Leges. In memoriam datae Legis celebrant festum quo-
 tannis mense Septembri.

2. *repetitio Legis, Lex iterata.* Sic Deu-
 terononum vocatur, ut apud Masorethas Exod. 20. in
 decem Praeceptis, et alias saepius.

3. *abnegantes Legem, apostatae.*

4. *quae est voluntas ejus dicere,*

5. *Medrasch, i. e. commentarius in histo-*
riam Ruth.

6. *indicatio spiritus.* Id usurpant de spi-
 ritu familiari, qui homini cuncta revelat.

7. *Rabbi sive magistro ac praeceptore meo.*
 Frequens in Tosephos, sive additionibus Talmudicis, in
 quarum fine poni solet, ad indicandum, autorem eam
 doctrinam a suo magistro habere: istius doctrinae auto-
 ritatem non a se, sed ab isto Rabbi dependere: unde
 subijci solet ז"ל faustae memoriae.

8. *quae est voluntas ejus dicere,*

*) His addé: מ"ש *Mischna* מ"ש *matrona* מ"ש *propter* מ"ש *phrasis, dictio; paragraphus, oratio libri.*
consuetudo, mos, usus, liturgia scilicet in synagoga conservata. מ"ש *tractatus Mischnae vel Gemarae*
usus germanicus, i. e. liturgia, quam in precibus adhibent, Judaei, Germani, cui oppositi sunt
usus Polonicus Judaeorum sc. Poloniae et usus Judaeorum Hispanorum. מ"ש *inde di-*
Regum liber primus. מ"ש *oratio prima.* מ"ש *domum divinam.* מ"ש *usus patrum nostrorum*
est in manibus nostris i. e. sequimur usum patrum. מ"ש *Moses princeps prophetarum.* מ"ש *confiteor ego coram te.* מ"ש *centum benedictiones.* מ"ש *regnum domus Davidis.* מ"ש *ornatus est decore angelorum.* מ"ש *sublimia inter res creatas omnes.* מ"ש *benedicunt Novitium.* מ"ש *Messias filius Davidis.* מ"ש *dum adhuc dies est.* מ"ש *Menachem Seroki filius.* מ"ש *bellum Gogi et Mogogi.* מ"ש *rex mundi.* מ"ש *Moses et Israel.* מ"ש *rex est regesque constituit.* מ"ש *angelus descendens ad arcam.* מ"ש *angelus ascendet nobis in coelum.* מ"ש *angelus faciet omnibus convivium.* מ"ש *simile est hoc regi ex carne et sanguine i. e. carnali.* מ"ש *regnum illius (Dei) cum aeter-*

ritate ipsa ducat. מ"ש. vel ex eo, quod dictum vel scriptum est. מנ"ך נאח רלס: מנ"ך. *incendant lucem festi sperans tenues.* מנ"ך נאח נר חנוכה: מנ"ך. *castra reverenda sunt habitacula ejus.* מנ"ך. *quam venerabilis est sanctitas ejus.* מנ"ך. *bibliopola, librorum venditor.* מנ"ך. *angelus Samuël et Lilit.* מנ"ך. *narrans in simplicitate sua.* מנ"ך. *elemosyna.* מנ"ך. *Scriptura ei tribuit (aliquid).* מנ"ך. *rex supremus.* מנ"ך. *Moses, cui sit pax.* מנ"ך. *nudans faciem in S. s. i. e. sacratione eam privare verbaque ejus nuda quasi verba cujusdam libri essent tractare.* מנ"ך. *circumcisio.* מנ"ך. *peniculamentum, et phylacteria.* מנ"ך. *Dicunt, 'qui haec tria praecepta observat, idem habetur quasi omnia praecepta sacrae Scripturae observaret.'* מנ"ך. *apostatae.* מנ"ך. *Karraei.* מנ"ך. *angelus misericordiae.* מנ"ך. *quibus sc. ante coenam lavare solent, opp. quibus post coenam utuntur.* מנ"ך. *regnum coelorum.* מנ"ך. *quod non ita se habet.* מנ"ך. *quod hic (de ea re) dixerunt (sapientes).* מנ"ך. *Metatron princeps facierum.* מנ"ך. *donum gratuitum.* מנ"ך. *retributio pretii.* מנ"ך.

נ

uter, lagena, vel simile quoddam vas. In

Br. s. 10. רועה דיחי בעירי והלכתי לסלאת אח. נאח. *pastor fui in urbe mea, et ivi ad replendum utrem ex fonte etc. Idem extat in TH. Nas. c. 1. in fine, ubi legitur נאח.*

pulchrum, jucundum, amatum, decorum, decens, congruum, elegans: נאח. *citrium pulchrum:* נאח. *palma elegans. Fem. נאח.* *femina pulchra:* Apud Gram. נאח. *congruum:* נאח. *incongruum.* Sumitur et adverbialiter, pro *pulchre, bene, decenter, egregie:* In Br. s. 34. circa finem sententia: נאח. *pulchra sunt verba ex ore illorum qui faciunt ea. Raf Assai pulchre i. e. optime conacionatur, sed non pulchre observat (quae dicit).*

Tales erant olim Pharisei, hodie, proh dolor! multi. *Pulchrum est, si quis ipsemet observet, quae aliis praescribit, et exemplo praecet. Contra, Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.*

pulchritudo, pulchrum, et adjective, *pulcher, conveniens, congruum:* Pl. פירושם בלתי נאח. *interpretationes non pulchrae: femin. סכוח נאח. causae pulchrae, R. Levi, Prov. 19, 3. Vide etiam in יאח.*

pulchritudo: et apud Gram. *congruitas:* נאח. *perfectae pulchritudinis et elegantiae, Thr. 2, 15.*

caro cruda: נאח. *caro mortua, qualis in vulnere nasci solet, Bk. 85a. Est forte a נאח, quod eo sensu legitur, Exo. 12, 9.*

¹⁾ Decima quarta Alphabeti litera nominatur hebraice, syriace et arabice (נ, נ, נ), graece v̄ per apocopen, latine En. Potestas ejus alia in orthographia est, alia in etymologia. In orthographia valet v̄ graecum, N latinum. In etymologia modo radicalis modo servilis, de quo vide apud Grammaticos. Talmudici vocabula graeca et latina in s, ט, exeuunt persaepe literis נ restituere solent, quia magis ad etymon vocis peregrinae pertinet, נאח ad casum nominativum cum ט formatum spectaverunt. In numeris haec litera valet quinquaginta.

²⁾ Est ipsa vox persica نياہ niab, vas.

³⁾ Recte B. Ar. per נאח legit. Deductum enim est hoc vocabulum a verbo נאח germinare, florere, efflorescere, נאח quae vox per metaphoram hebraice pro lepra et ulcere ex cute fissa erumpente sumitur, plane ut נאח chaldaice, quod carnem mortuam, quales sunt lepra et ulcus caroque in vulnere nascens, denotet. Accuratisime igitur auctor Ar. vocibus נאח i. e. caro mortua vocem addit נאח quae nascitur in corpore vivo. Nam si jam mortuum est corpus tum de carne ex cadavere erumpente, verbo נאח, chald. נאח uti non licet. Haec ab auctore B. Ar. adhibita diligentia in explicanda voce נאח Cl. Buxtorfium plane fugisse videtur.

נאל *insania, stultitia*: רוח נאלא באה עליו *spiritus insaniae invadit ipsum*, Bech. 44a. Forte hoc sensu legendum esset נאלא, a radice נאל, unde in Niphal, נאלל *stultescere, stulte agere*, quod est pro נאל ab נאל. Idem spiritus appellatur illic בן נפילים Ben nephilim. Elias et Baal Aruch hoc loco adducunt ex TgH. Deuter. 21, 3. דלא סליק בנאלא, sed id pro hebraeo, אשר לא משכה בעול, שעבוד דניר, hodie in nostris libris non invenitur. Videtur legendum דלא סליק עלה שעבוד דניר, super quam non ascenderit servitus jugi, ut est in loco parallelo, Num. 19, 2. in Onkelo, ubi in hebraeo est, אשר לא עלה עלה.

נאם *dicere*: נאם כנאם: יידי sit nobis secundum dicere tuum, i. e. juxta verbum tuum, quod elocutus es, in precibus: Apud Ros. או אמן או נאם כל נאם או אמן, omne dictum est vel verum vel falsum. Nota literarum hujus vocis transpositionem נאם, אמן, נאם, אמן, ex Pahel נאף *adulterari, moechari*. Partic. ex נאף adulterantes et scortantes, Jes. 57, 3. Rarum Chaldaeis verbum.

נאן *spernere, contemnere cum contumelia, irritare provocare*.

נאנא *contumelia, contemptus ignominiosus, reiectio contempta*, IIR. 19, 3. Jes. 37, 3.

נקה. Vide infra נאקה, נאקה נאק.

נבא *prophetare, vaticinari*. In Ithpehal Chaldaeis usitatissimum. Praet. דאחנבא quae prophetavit Jeremias, Jer. 25, 13. et cum ה, דאחנבא, Esr. 5, 1. מרן אחנבא quare prophetasti? Jerem. 26, 9. ודאחנבתי כמא דאחפקדיח et prophetavi sicut jussus fui, Ez. 37, 7. דאחנבא לכו. לכו. 19. Part. דאחנבא qui prophetarunt vobis, Jerem. 37, 19. Part. דאחנבא ut quid tu prophetas? Jer. 32, 3. Pl. דאחנבא et dices prophetantibus, Ez. 13, 2. Inf. דאחנבא misit me ad prophetandum, Jer. 26, 12. Cum afflix. דאחנבא in prophetando ipsum, Zach. 13, 3. Imper. דאחנבא propheta contra ipsos, Ez. 11, 4. Fut. דאחנבא et tu prophetabis ipsis, Jer. 25, 30. דאחנבא qui prophetaverit ad pacem, Jer. 28, 9. דאחנבא non prophetabitis prophetiam, Amos 2, 12.

נביא *propheta*: רוא נביא הוא quia propheta est, Gen. 20, 7. נביא ארי יקים ביק נביא quum surrexerit in medio tui propheta, Deut. 13, 1. Plur. נביאין prophetae, Num. 11, 29. סאה נביאין centum

prophetas, IR. 18, 4. Emph. נביאין יח קטלח איזבל יח cum occidisset Isebel prophetas istos, 1 Reg. 18, 4. נביאין ex prophetis Domini, ibid. v. 13. Constr. נביאין אשירא et prophetas lucorum, ibid. v. 19. ונכניש נביי שקרא et congregavit prophetas mendacii, i. e. mendaces, ibid. v. 20. Aff. נביאין in ore omnium prophetarum tuorum, IR. 22, 23. נביאין in ore omnium prophetarum ejus, ibid. v. 22. Fem. נביאתא, emph. נביאתא prophetissa. Exod. 15, 20. נביאתא לוח ועלית לוח et ingressus sum ad prophetissam, Jes. 8, 3. ubi Regia habent ex altera forma emphatica נביאתא. Interdum נביאתא, ut Jud. 4, 4. Prophetas Hebraeis sunt Priores et Posteriores. De priores apud Talmudicos: סאן נביאים ראשונים אמר רב הונא וה דוד ושמואל ושלמה qui sunt Prophetas priores? dixit Raf Huna: David, Samuel et Salomon, Sota 48b. Et paulo post: Quare vocantur Prophetas priores? דאחנבא דאחנבא: לאפוקי מחי וזכריה וזכריה וזכריה ad excipiendum illos a Chaggaeo, Zacharia et Malachia, qui fuerunt posteriores.

נביחא *prophetia*: רוח נבואה *spiritus prophetiae*, נבואתא *prophetia mendacii*, נבואתא talis est prophetia, Jer. 23, 33. Constr. נבואתא prophetia Jesajae, Jer. 1, 1. In Midr. Schir. cap. 3, 4. Decem nominibus appellatur נבואה רוח נבואה המופה דיבור אמירה צוי משא משל: prophetia: et ex his quodnam est gravissimum etc.

נביחא *idem*. Emph. נביחא qui acceperit prophetiam, Prov. 30, 1. Aff. נביחא *spiritum prophetiae suae*, Num. 11, 29. Ap. Tos. כל ששמו cujusunque nomen et patris ejus nomen est in prophetia, certum est, eum fuisse prophetam filium Prophetas.

נביחא *propheticus*: שפע נבואי: prophetica: כח נבואי facultas prophetica, in R. Levi saepe. Fem. מדרגה המעלה הנבואית gradus summus propheticus, Rab.

נבוי *proprium nomen viri et regionis*, Gen. 25, 13. et 28, 9.

נבנא *poculum majus, scyphus, quartale*: Apud Tos. misit ipsi totum poculum benedictionis, poculum scil. capacius et honoratius, in quo fit consecratio, et quod in ordinem circumbibitur, Ber. c. 7. in fine. Legitur et cum א ab initio, אבנב, ut videre est in litera א, in ordine אבנב.

¹⁾ *Super quam juvencam* (νελήης ες) i. e. propter juventutem nulla adhuc ascendit servitus jugi.

²⁾ Proprie, ut quidam volunt, significat *dixit voce submissiore*, arab. نَام. In usu vero hoc verbum nonnisi est de Deo, item de impetu animi, sive sceleris sive virtutis, qua de causa ego vocem cum verbo *fremuit, rugiit, vehementi atque spiritu rugiit* conferre malim.

³⁾ Vide quae supra ad vocem נאם nota 187a. scripsimus, quibus addendum est, vocem אבנב quod, ut ex pluribus locis videre potes, idem est atque אבנב, a nonnullis (vide Schoenhakii Aruch ha-chadasch s. v. אבנב) latinum habetur ambiga, quod genus est poculi in formam pyramidatam, quae sententia, fateri debemus, minime contemnenda. At vero et nos sententiam nostram in illa nota tractatam sanam, ut speramus, exposuimus argumentisque ex Talmude satis confirmavimus. Fortasse duo אבנב sunt, unum, quod lat. ambiga est, ut recte Schoenhakius observat, alterumque, ut nos exposuimus, quod idem est atque אבנב, quod nomen est herbae.

837

tiam, i. e. eloquitur, Pr. 15, 2. Pl. כד נִבְעֵין בה quando scaturiunt in ea, Ps. 126, 4. וְיִמְי מְבוֹעַ נִבְעֵין et aquas fontanas manantes, Jer. 18, 14. Fut. אֶבְעֵ לָכֵן רוּחִי eructabo vobis spiritum meum, Prov. 1, 22. חֲפֻצֵּי חֲשִׁבוֹתָא eloquentur labia mea laudem, Ps. 119, 171. Aphel Part. מְבִיעַ בִּישָׁמָא eructat malum, Prov. 15, 28. Sic מְבִיעַ סִימָרָא eloquitur verbum, Ps. 19, 3. hebr. יִבִּיעַ. In Venetis prave sine dubio legitur מְבִיעַ, transpositis duabus literis. Contracte מְבִיעַ eloquitur sapientiam, Ps. 90, 12. Regia מְבִיעַ construit: וְיִמְעַ וְשִׁמְעַ נִפְקִי exiens, eructans, et inundans, Cant. 4, 12. Fut. אֶבְעֵ אֶלְוָקָא eloquar aenigmata, Ps. 78, 2. מְבִיעַ מִנֵּי טוֹבֵר multitudines bonitatis tuae eloquentur, Ps. 145, 7.

מְבִיעַ *fons, vena, scaturigo*, ut antea, Pr. 18, 4. חֲיִי דְרַחֲמָא דְרַחֲמָא דְרַחֲמָא timor Domini est fons vitae, Prov. 14, 27. Pl. מְבִיעֵין דְּמִין fontes aquarum, Exod. 15, 27. Constr. וְעַל מְבִיעֵין מִין et ad fontes aquarum, Jes. 49, 10. Aff. מְבִיעֵרָא יח exsicco fontes ejus, Jer. 51, 36.

נִבְרָא *fodere, suffodere*, Fut. יִנְבְּרֶה חוּיר suffodiat eam porcus, Ps. 80, 14. Elias voluit deducere a בור, sed non bene. Nam et in Ar. adducitur ex Talmud חוּיר שהיה ניכר באשפה porcus qui fuit fodiens in fimo, wüßlen, Bk. in princ. f. 17b. Huc etiam pertinet. נִבְרֵיָא יחקיפו עליו praevalcant super eum suffossores, i. e. latrones, qui domos, ut porci agrum, suffodiunt et vastant.

נִבְרָא *ramus*: ⁹ in palma unius rami, i. e. palma juvenecula nondum incisa, Sab. f. 90b. in fine capitis. At alibi, דָּחַד דִּיקְלָא דָּחַד מאי נרגילא דיקלא דחד, Erub. f. 58a. Glossa ibi, נִבְרָא est *muscus crescens et se circumvolvens circa palmam, ut volvulus circa vitem*. Vide et Sab. 51b. in fine pag.

נִבְרֵשָׁא ¹⁰, emph. נִבְרֵשָׁא *lychnuchus, lucerna*: נִבְרֵשָׁא קִלְכָּא לְבִישָׁא coram lychnucho, Dan. 5, 5. R. Saadiah hic notat, juxta quosdam sic dici, quasi נר בר שחא *licerna filia anni*, i. e. *per totum annum ardens*. Aben Ezra exponit מְנֹרָה *candelabrum*. Plur. נִבְרֵשָׁא sicut quaerunt aliquid lucerna Soph. 1, 12. Rabbini dicunt נִבְרֵשָׁא.

נִבְרָא ¹¹ *fossa, fovea*, idem quod נִבְרָא, de quo in litera א, per transpositionem literarum: ut נִבְרָא דְּאֶרְעָא in fovea vel loca depressa agri, i. e. בקוּעֵי הַקֶּרֶקֶע fissurae agri, fossae in quibus aqua colligitur, ut gl.

interpretatur, in Bb. 103a. In Misna et Gemara ibidem appellantur נִבְרָא. At נִבְרָא autor Aruch deducit ab אָנָּה, unde אֶנְיָא fossae aquarum, Jud. 4, 11. interprete Kimchio et R. Salom. Et sic in Gemara Bk. דְּאֶרְעָא in fossis terrae, fol. 61b. ex phialae.

נִבְרָא *cingulum, zona*, רגור, TH. Erub. cap. ult. נִבְרָא *exsiccari, desiccari*, idem quod hebr. דָּחַד, pro quo hoc sensu in Targum ponitur. Praet. נִבְרֵי מֵא exsiccatae sunt aquae, Exod. 8, 13. נִבְרֵי אֶרְעָא exsiccatae erant superficies terrae, ibid. Sic Gen. 8, 11. in Jonathane. Pass. Ithpehal, Praet. וְנִבְרֵי וְנִבְרֵי וְנִבְרֵי et increpavit mare algosum, et exsiccatum est, Ps. 106, 9. וְיִוֹרְדָּנָא אֶחְנִיב et Jordan exsiccatus est, Jobi 14, 11. al. 7. In Pihel נִבְרֵי *exsiccare*, apud Rabbinos frequens, de manuum aut corporis exsiccatione post lotionem. In Tg. נִבְרֵי אִנְיָא anima nostra arida, Num. 11, 6. in Jon. Ap. Ros. אִכְלִין נִבְרֵי cibi sicci, exsiccati, Chag. a. 3. in Misna וְיִסְחֹחַ וְיִסְחֹחַ et exsiccabit, As. c. ult. in Misna. B. Ar. haec adducit in נִבְרֵי exsiccatus.

נִבְרֵי *exsiccatio*: נִבְרֵי דִּים exsiccatio manuum post lotionem. כל האוכל פה בלא נִבְרֵי דִּים כאילו אוכל לחם. quicunque edit panem sine exsiccatione manuum, perinde est ac si comederet panem immundum, Sota 4b.

נִבְרֵי *femin. נִבְרֵיָא, נִבְרֵיָא, נִבְרֵיָא siccum*: בארעא נִבְרֵיָא in terra sieca, Ps. 102, 7. נִבְרֵיָא וְאֶרְעָא et vocavit Dominus aridam, terram, Gen. 1, 10. in Jon.

נִבְרֵי *et corporis meum adustum est prae siccitate*, Jobi 30, 30. נִבְרֵי *hebr. auster, merities*. Hinc נִבְרֵי *meridies versus ire, proficisci* et itit in meridiem ad Mephiboschetum, Erub. 54b.

נִבְרֵי ¹² *trahere, attrahere, extrahere, protrahere, ducere, diducere, extendere, inclinare*. Cum de arcu dicitur, est jaculari: de aquis *fluere, stillare*. Dicitur etiam de morientibus, quum spiritum extremum trahunt, i. e. *exspirant*, quo verbo tunc reddi potest, et respondet etiam verbo hebraeo נִבְרֵי *exspiravit*, sed praecipue in Ithpe. Praet. נִבְרֵי וְאֶרְעָא et traxit vir arcu, i. e. jaculatus est IR. 22, 34. heb. נִבְרֵי, et sic saepe huic respondet: נִבְרֵי וְאֶרְעָא, et sic traxit manum suam cum coetu falsorum, Hos.

⁹) Affine est verbis נִבְרֵי *fidit, confregit, contrivit* et נִבְרֵי moveri, agitari, frangi.

¹⁰) Aliter Rabbenu Chananael vocem ad praec. verbum נִבְרֵי *fodit, effodit* vertens eam per נִבְרֵי i. e. *radix palmae*, radix sc. *effossa*, ut habet Schindlerus, explicat. Aliis est *liber, lignum* videlicet nondum obduratorum, quotannis inter lignum vetus indeque durum atque corticem nascens, germ. נִבְרֵי דָּחַד דָּחַד palma unius libri i. e. tenerrima. Etymologia caret.

¹¹) Etymon vocis situm videtur in verbo syr. נִבְרֵי (hebr. נִבְרֵי *purus fuit*) *elatus est, emicuit, exsiliit*, inde נִבְרֵי *fecit ut emicaret*, et נִבְרֵי *inflammavit, accendit ignem*, ex quibus cum nomine נִבְרֵי vel נִבְרֵי *syr. נִבְרֵי* ignis ortum est nomen נִבְרֵי vel נִבְרֵי.

¹²) Conf. syr. נִבְרֵי vel נִבְרֵי et arab. نَقَعَ chald. נִבְרֵי quod locum depressum, specum et carum denotat.

¹³) Syr. נִבְרֵי *trahit, duxit*, et in Pa. נִבְרֵי *caecidit, percussit* chald. נִבְרֵי et נִבְרֵי.

dux, *dux*, *princeps*. נָגִיד, נְגִידָא et נָגִיד, נְגִידָא in libro Judicum nomen שׁוּטַס sic transfertur: sed hebraeum נָגִיד aliter transferri solet: כל יומי נְגִידָא omnes dies -ducis, Jud. 2, 18. Regia habent נְגִידָא, et sic saepius. Pl. נְגִידִים וְאַקָם et suscitavit dominus duces, Jud. 2, 16. et נְגִידֵין v. 18. in Regiis. נְגִידָא ut supra ad Infinitivum: נְגִידָא, נְגִידָא, ut supra ad Infinitivum: Jobi 12, 17. טוֹלֵי עַל נְגִידֵין et duces subsannat, Jer. 7, 29. quod melius legeretur נְגִידֵין. Ap. Tos proverbium כְּדָרְנָה

quando pastor iratus est gregi, facit ducem (gregis) caecum, Bk. 52a. Ipso enim in foveam cadente, cadit etiam grex sequens. Sic Deus regno iratus, praeficit ipsi regem malum.

נגדא tractus: רכסוכר נגדא דכר ורעא: qui portat tractum sementis, Ps. 126, 6. in Venetis.

נגדא דיומחא: protractio, longitudo: נגדא, נגדא longitudo dierum in dextera ejus, Pr. 3, 16. נגדא דיומחא dedisti ei longitudinem dierum, Ps. 21, 9. Ps. 23, 6.

נגדא idem: בנגידות רוחא: protractione, patientia spiritus, Prov. 25, 15.

נגדא protractio, caelatura: כעמא cum caelaturis argenteis, Prov. 25, 11. al. 10.

נגדא, נגדא, נגדא, נגדא fluente, flumina, fluvii, rivi aquarum fluentes at se trahentes. Pl. נגדא על נגדא דמיין super vel juxta fluente aquarum, Jes. 44, 4. hebr. יכלי ריבי: נגדא דמיין educite fluente aquarum, Jes. 21, 14. quod legitur in Venetis בנגדא, vide Commentarium nostrum Chald. נגדא ישרא שורשורי et juxta fluvios mittit radices suas, Jer. 17, 8. Leguntur et quaedam hujus significati per Resch, ut videbitur infra. Ponitur etiam pro hebraeo שפים, quod Kimchi interpretatur, loca eminentia, i. e. clivos, excelsa, colles, R. Sal. rivos: נגדא על נגדא attolle oculos tuos super clivos, Jerem. 3, 2. נגדא על נגדא vox super clivos audita est, ibid. v. 21. At נגדא נגדא נגדא על נגדא super capita fluentium aquarum, Jer. 4, 11. ubi etiam pro hebraeo שפים ponitur. Sic 12, 12. et 14, 6. נגדא נגדא לרחק aperiam ipsis in collibus flumina, Jes. 41, 18. Sic Jes. 49, 9. etiam explicari possit: נגדא נגדא colles deserti vel fluente, Exod. 14, 3.

נגדא tractio, tractus: Constr. בנגדא רחמיך secundum tractum filiorum dilectorum traxi eos, Hos. 11, 4.

נגדא species oleris. In TH. Erub. c. 3. נגדא erub. c. 3. נגדא est cibus duorum prandiorum. Idem legitur in Pea. c. ult. in Gem. Schindlerus ponit arabice, נגדא papyrus. Et Plin. lib. 13. c. 11. scribit de papyro: Mandunt quoque crudum decoctumque succum tantum devorantes.

נגדא parum, Git. 58a.

נגדא nauta, trahens navem fune: נגדא cantus naturam et agricolarum licitus est, Sota 48a. Naturam; quia se cantu mutuo ad laborem excitant; agricolarum, ad se et boves dirigendos.

נגדא necromantia, apud Talmudicos: unde נגדא לנפשא אסקיה produxit Samuelem per ma-

giam, Sab. 152b. Sic in Git. 56b. Produxit Titum per incantationem, gl. נגדא, per pythoneum. In praecedenti loco glossa scribit של כששפוח נגדא כן קורין כששפוח נגדא sic vocant magiam (vel incantationes) pythonis in lingua Aramaea. Vide quoque infra in נגדא.

נגדא, et Talmudice נגדא narratio, enarratio, historia jucunda et subtilis, discursus historicus aut theologicus de aliquo loco Scripturae jucundus, animum lectoris attrahens. Et ita est Hebraeo נגדא narravit, nunciavit, eine kurzweilige Rede. Quidam deducunt ab נגדא colligere in fasciculum, et tunc נגדא est complexus historicus, jucundus, subtilis, mysticus: sic etiam dictus, quasi נגדא, per metathesin literarum, quod curam et sollicitudinem animo injiciat ob arcanum sensum suum. Hinc נגדא של ההגדה historia Paschatis. Brevem formam, quae incipit Chaldaice נגדא לחמא עניא „hunc panem afflicto“, descriptam habent in libro precum quotidianarum, quam omnes et singuli legere tenentur prima nocte festi Paschatis, ex eo quod scriptum legitur „et enarrabis filio tuo die illo“, Exo. 13, 8. Non nox Paschatis (ut alii volunt, Scal. de emend. temp. f. 534.) sed lectio illa historica paschalis, sic a Judaeis vocatur, et Fagius male Eliam in hac voce explicavit, ubi vertendum erat, in nocte paschatis legunt Aggada, historiam paschatis etc. Vide Maim. p. 1. de נגדא וסודא cap. 7. sect. 5. et 10. Exemplum hujus Haggadae sive lectionis aut enarrationis Paschalis mox post hunc tractatum de fermentato in Maim. integrum subjicitur. Dicunt etiam נגדא דכרי אגדה verba Aggadae attrahunt animum. In Talm. מלמדו סדרש הלכות ואגדות. Ned. 35b. in Misna, ubi in Gemara נגדא per a ab initio. Iterpres R. Ascher scribit ibi: Aggadoth, id est tenentur דכרי הכמים וסודא verba sapientum, quae fundantur super sacram scripturam, sive quae per discursum rationis subtilem fundantur super scripturam, discursus ex sacris scripturis enarrative sive disputative deductus. נגדא מלמדו סדרש ordinabat scitedicta. Vide R. Asariam in Meor enajim f. 77a. et seqq. de Aggados.

נגדא ex adverso, ex opposito, contra, coram, respectu, pro: נגדא ירושלם ad adverso Jerusalem, Dan. 6, 11.

נגדא oppositus: דברים נגדיים res oppositae.

נגדא repugnantia, opposita.

נגדא oppositio, pugnantia, contrarietas.

נגדא contrarii, adversarii, opposites se: נגדא contrarii legi, religioni nostrae.

¹²) Adverbium quantitatis transpositis literis ortum ut videtur ex pers. *paucus, parum*. Aut est adverbium a pers. verbo *انجيدن* minutim frangere formatum.

¹⁴) Proprie tractio, tractus mortuorum ex sepulcro aut manes ab inferis trahere i. e. excitare revocare. Glossa talm., quae hanc vocem Romanam esse dicit, ad gr. spectare videtur (in glossis nempe ימי promiscue et pro lat. et pro gr. lingua in usu est) *κατά δεσος*, quod a nonnullis pro *ψυχῆς* adhibetur. נגדא produxit aliquem in anima i. e. produxit animam vel manes ejus.

כוס: alii במיפה *gutta aceti*, quasi esset ex Latino gutta, ut est in Aruch manuscripto.

נגן *pulsare instrumentum musicum*. Paeter. כד נגן cum pulsaret qui pulsabat, i. e. pulsator, IIR. 3, 15. Part. וינגן בידה et pulsavit manu sua, IS. 16, 23. Pl. דמנגן קימירן qui pulsabant ante eos, Ps. 68, 26. Femin. מנגנת בכנרין pulsabat in citharis, Esth. 5, 14. Infm. לנגנת בכנורא qui sciat pulsare in cithara, IIR. 3, 15. דמוטיב לענא qui bene-facit pulsare, i. e. qui optime pulsant, IS. 16, 17. Fut. וינגן בידה et pulset manu sua, IS. 16, 16. נגן canemus, Jes. 38, 20.

נגינה *pulsatio musica: instrumentum pulsatile*. Pl. נגינה, emphatice להנגינה ad laudandum in pulsatilibus instrumentis, Ps. 67, 1. vel in, sive per pulsationes. Apud Grammaticos, *accentus, modulatio, lectio juxta accentus*, nam hi etiam notae musicae sunt.

נגינה *melodia, concentus, cantus*: נגון כנרין et concentus citharum tuarum, Ez. 26, 13. ונגון חשבכחיה et concentus cantus laudis ejus, Jes. 38, 20. נגון כלי instrumentum musicum. Apud Grammaticos, *accentus, et ipsa decantatio et modulatio juxta accentus*.

נגינה *psaltes, pulsator musicus*. אבקש *memoriae, historiae rerum gestarum*: ספר דברים בנגינה quacram in memoriis ipsorum, gl. ספר דברים liber memoriae rerum gestarum ipsorum, f. 4a. In Aruch scribitur נגני.

נגינה *fissurac*: נגני דארעא fissurae terra, Bh. 103b. Kid. 61a. Sic explicat Aruch מקום אשבורן.

נגינה *masticare, manducare, mandere, comedere, rab.* Legitur in Br. s. 14. in fine: ויהי האדם לנפש היה ר' הווא אמר עשו עבד מוכר בפני עצמו דאי לא לעי i. e. „et fuit Adam in animam viventem“, Gen. 2, 7. R. Huna dixit: Fecit ipsum servum mancipatum sibi ipsi, ut si non labore, neque comedit. Repetitur in ME. c. 1, 15. et in MK. c. 2, 7. Vult dicere, Deus creavit Adamum sive hominem, ut esset sui-ipsius servus, in suam ipsius servitutem quasi venundatus, suo labore sive victum et necessaria vitae comparans; quod si autem non labore, nihil quoque habeat, quod comedat. Drusius, vir in Hebraeorum lectione accuratissimus, vult hanc sententiam in populo Judaico tritam et proverbialem

quasi fuisse, et ex communi ejus usu Apostolum 2 ad Thess. 3, 10. eam adduxisse, cum ait; *quum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθίτω* quod si quis non vult operari, nec manducet. At in loco adducto sententia ista non affertur in abstracto, quasi commune aliquod proverbium, sed dicitur in concreto, relationem ad hominem et ejus statum ratione creationis habens; nempe, quod si homo laboret, ad quod creatus est, Jobi 5, 7. habeat, quod edat: quod si non laboret, merito suo etiam careat necessariis vitae alimentis. Hinc tamen generalis sententia proverbialis esset, נגים לא עמל qui non laborat, nec manducet, hebr. מי שלא טעם אינו אוכל is qui non laborat, nec ipse comedat, vel עומל מי שלא טעם eodem. Alibi לית אה איל לעי וגנים sedebant in laboratum, ut habeas quod edas? Verba sunt divitiae, ad pauperem mendicantem, Vr. s. 34. טורד שגם מן המון האוכל ונפל על בגדיו mundus qui comedit de cibo, et ceciderit super vestem ejus, Tibbul jom c. 3. ירבו נגים על פתחיהו sedebant et comedebant in mensa Jannaei regis, Br. s. 91. **נגיסה** *comestio, manducatio*.

נגיסה *transpositis primis literis*. Sic hoc loco citatur in Aruch, sed in Gemara legitur נגוסה transpositis primis literis. Vide גנס. Autor Aruch tamen hic prolixus est in hac forma explicanda.

נגיעה *tangere, attingere, pertingere, accedere, laedere, percutere, plagis afficere*. Ithpa. נגעה שחא רמחנע in anno quo percussus fuit rex, Jes. 6, 1.

נגיעה *accessio*, apud Rab. unde הנגיעה Beth accessionis, quod nominibus praefigitur, ut in illo accessione et adhaerebit in uxore sua, Gen. 2, 24. Item *tactus*.

נגיפה *ferire, percutere*. Fut. וישנאו אונת et osores ejus percutiam, Ps. 89, 24. חור דנבר ארי יגיה חור דנבר nam si ferierit bos alicujus, Exod. 21, 35. Ithpa. וינגפן רגליכון antequam percutiantur pedes vestri, i. e. impingant, offendant, Jer. 13, 16.

נגיפה *laesio, percussio*.

נגיפה *percussio, concussio, collisio*: ספני הנפח propter concussionem scutorum, Sota 42a. שרם מנפתה טמא quia san-

¹⁹⁾ *Chronica*, χρονογραφία liber annalis ex pers. نجم tempus, χρόνος. Ita quidem in libro Esther (6, 1.) ubi usum linguae pers. in chaldaica lingua maxime conservatum reperimus, pro historia rerum gestarum דברי הימים res, vel historia rerum dierum legitur.

²⁰⁾ Idem quod נגנין *fossae, lacus in agris ad recipiendas aquas superfluas* d. q. supra. Cf. ar. انجانة. اجلنة.

²¹⁾ *Muss.*, qui nonnisi vocabula graeca in lingua talmudica reperire vult, vocem graecam esse dicit, quam nonnulli in αγγαλίζω, alii in γαστρον. γαστρον agnoscunt. Magis videtur esse etymon merum semiticum affinis quidem persico میجشم (P. Angeli Gazophil. p. 144) *gustare, degustare*. ²²⁾ Gr. κατασφραγισ.

²³⁾ נגמ. Citatur ab auctore Ar. ex T. Mikv. (84): ירד ליתו מר נגמ si terra in eum (canalem) incidit et gypsi instar facta i. e. obdurata est. Est igitur verbum quod Talmudici pro more ex nomine graeco γύψος fixerunt planeque quasi esset vox semitica cum Num characteristico conjunxerunt.

quis plagae ejus est mandandus, Machschiu in cap. ultimo.

trahere, attrahere, protrahens: fluere, quomodo de aquis dicitur. Sic quaedam scribuntur hujus significati in Venetis, quae potius revocanda ad נגר, ut etiam in Regis ponuntur, ut רחמינ בני רחמינ נגר חנין secundum tractum filiorum dilectorum traxi eam, Hos. 11, 4. אנה נגרית? nunquid ego traxi, scilicet terram, i. e. serravi, serra secui? Sic Partic.: Numquid magnificatse se ira ביה נגר? super eum qui trahit eam? Jes. 10, 15. Infm. למר בק שמה גאלארי ארז, Hb. 1, 18. בן נגרית במצודה dum trahit ipsum in rete suam, Ps. 10, 9. Futur. עינא תלגלי עינא et orbes oculorum nostrorum fluent aquis, Jer. 9, 18. Sic alia hujus significati. Nam et Syris sic sumitur: unde דוחא נגרא charitas attrahit spiritum, vel longus est spiritus ejus, 1 Cor. 18, 14. אנה נגרית? i. e. longo tempore Aetor. 26, 5. נגרא נגרא longitudo animi, אקסא-טמא, longanimitas.

fluens, flumen, torrens se volvens. Sic adjanotum habebit נגר aqua. Ap. Toa. et quandoque in Bibliis Venetis. Vide Talm. Bm. 107b. חרזי ארעא duae terrae (i. e. duo agri) ad duos fluvies vel rivos, Bb. 12b.

gressus, gradus, incessus, qui fit tractu et motu pedum: בעי נגרא בריחא בעי: מוטא quamprimum apprehenderant gressum foras (scilicet jumenta juniora) requirunt custodiam amplam, Bk. 57a. Sic f. 118a. et Bb. 88a. לא נגרא ne magnos passus facias, Pes. 113a. et invenies in gressibus, Sab. 152a. Proverbialis sententia, quae monent, cibo frugali et bono corporis vires sustentandas esse. Commine dentibus, i. e. sufficienter comede, et fortiter incedes: סאן יריב לן quis dabit nobis pedes ferreos, et serviemus tibi, tecum scilicet. enndo perpetuo? Her. fol. 41b.

desuatio, Kimchi, Joël 3, 18.

magia, incantatio, i. e. כשף. Sic scribitur in Aruch, et quandoque apud Rabbinos. In Talmud notatur per Daleth in medio נגרא, ut supra in נגר dictum est. Graece νεμα sumitur apud Hierodiamum pro evocatione mortuorum, qua futura ex eis evocatis sciscitantes rescimus.

artifex, opifex, faber, hebr. חרש: נגרא נגר חרש נגר lignorum, Jes. 44, 13. נגר דמוסנן artifex opificum, Hb. 5, 11. Emphat. נגרית? fabris, Hb. 22, 6. Ap. Tos. לית נגר ולא בר נגר דפרקניה non est artifex, neque filius artificis, qui solvere possit illam: Respondit R. Schescheth, בר נגר ולא אנה לא נגר ופיקא לא ego non sum artifex, nec filius artificis, et tamen solvam eam (contradictionem) As. f. 50b. Simile illi: non sum Propheta, neque filius Prophetae, Amos 7, 14.

artificium, opificium: וכן נגרא אנה et artificio ligni, Exod. 31, 5.

veotis, pessulus, ita ductus, jaanae ad alteram, quia trahitur ab una extremitate jaanae ad alteram, ut scribit Baal Aruch: נגרית Baal Aruch: vectis media, Exod. 26, 28. Pl. נגרית sicut pessulus, Jobi 38, 10. חרעק נגרית jaanae et vectes, Deut. 3, 5. in Jon. et TgH. וית נגרית et vectes ejus, Exo. 35, 11. Sic pro hebraeo בריח ponitur: Apud Toa. נגר נגרית pessulus, qui trahitur, obse- rant eo in sanctuario, Erub. 102a. העביר את הנגר obduxit pessulum, Tam. c. 3.

obserare, pessulo claudere, vectem obdere. Praet. נגרית בחקפהא על מני. Terra obseraverat robore suo super me, Jon. 2, 7. i. e. validissimos suos pessulos mihi obduxerat, ut exeundi omnis spes esset praeclusa. In hebraeo verbum subauditur elliptice, sed nomen adest בריח pessulos suos, sc. obduxerat, quod nomen, cum antea נגר trans- ferri dictum sit, verisimile est et hic נגר ipsi respondere. Veneta habent per Daleth נגרית attraxerat.

gallus sylvestris vel montanus, urogalus, ein גאלל, ut Elias et Judaei in versione germanica reddunt, hebr. דוכיפח Lev. 11, 19. Deut. 14, 18. Vocis hebraeae Rabbini quidam afferunt rationem, quod sit avis habens דו cristas, i. e. cristam duplicatam. Sed alienum, vocem graecam δύο vel latinam Duo, ad Mosis aetatem evehere et cum voce hebraea componere, nostri upupam communius reddunt, quae est avis, cristis galeata, sed in fimo terrae conservari solita. Quidam ex nostris vertunt attagenam ein גאלל, Talmudice scribunt, דוכיפח dicitur, שדירו כפוח, i. e. שכרבלו עבה, i. e. cujus crista crassa est, ut videatur duplex esse est- que avis magna ut gallus, vocantque eam פוא"ק פאון pavonem sylvestrem. Notant etiam ibidem, hanc avem habuisse שמי adamantem, quo lapides in domo sanctuarii Hierosolymitani caesi et aptati fuerunt, ut ferro opus non fuerit, Chol. 63a. Inde in Targ. vocant eam נגר artificem montis vel montanorum, Bergmeister, estque כרא gal- lus sylvestris, sic dictus, a singulari re gesta per adamantem, ut describitur in Git. 68b. Nam accepto adamante dirupit petras altissimas, et importavit in fissuras istas semen arborum, ut in iis haberet habitationem, et sic viveret. Inde in Targum reddiderunt naggar tura. Iste adamas tandem ad- ductus ad Salomonem, quo ipse usus loco ferri ad secandos lapides in aedificio Templi. Aben Ezra scribit in lege Lev. 11. de illis qui gallum interpretantur, טפש עולם הם כי מי הגיד להם, esse gallum talem? Vide Nicol. Full. in Misc. lib. 6. cap. 4.

נור פנינא, פנינא.

ferire, cornu-petere, idem quod supra נגר, pro quo ponitur: Praet. נגרית ורוא. nam si ferierit bos Cananaeum ferierit bos, Exod. 21, 32. Jon. Fut. נגרית חור את נגר nam si ferierit bos alique, Exod. 21, 28. in Jon.

petulcus: הוא חור עשן הוא *si bos petulcus fuerit*, Exod. 21, 29. in Jon.

נראה *vide infra* in גרה.

גרה *ithpa. sponte et voluntarie aliquid agere, sponte offerre et largiri*. Praet. התנדבנו לאלה. ישראל *sponte offerunt Deo Israël*, Esrae 7, 15. Part. מתנדב במלכוהי *quicunque sponte offerens eat in regno meo*, Esr. 7, 13. Pl. מתנדבין *qui sponte se offerunt Legi, qui sponte incumbunt legis studio*, Ps. 110, 3. Et sic Jes. 13, 2. pro quo in Ven. מתנדבין ex Pahel.

גרה *munus spontaneum et liberale*: מתנדבין בני ישראל afferent filii Israël *munus spontaneum Domino*, Exo. 35, 29. או בגרה. *sponte*, aut per spontaneum, Exod. 36, 3. i. e. *sponte, voluntarie, benevole*: ידך sufficientiam *sufficientiam muneri voluntarii manus tuae*, Deut. 16, 10. Pl. cum aff. גרה. *et in omnibus voluntariis oblationibus suis*, Lev. 22, 18. גרה. *praeter omnia spontanea vestra*, Lev. 23, 38. Item *arca eleemosynaria, unde liberalitas exercetur in pauperes*. Talm. גרה. *et cadant numi ipsorum in arcam eleemosynariam*, Sanh. 112b.

idem, Esr. 7, 16.

גרה *liberalitas, spontaneitas*. Ps. 51, 14. in Regis, pro quo in Venetis נבואה.

גרה *vide in גרה*.

גרה et geminata prima rad. *vagari, fugere, recedere*. Praet. ושנחיה גרה *et somnus ejus recessit ab eo*, Dan. 6, 19. ונגרה *et vagabar, inquietus eram*, Jobi 7, 4. Pahel גרה *recedere facere, remove*: כמא גרה. *sicut qui remouent stercus*, IR. 14, 10. ubi prave in Venet. גרה. *quod posset legi*. Ex Ithpahel גרה. *ita ut commoti fuerint omnes angeli excelsi*, Esth. 6, 1. in Targ. sec.

ובכל: *vagatio, motus, nutus, jactatio*: גרה. *et in omni loco, in quo est nutus, indicium transgressionis*, gl. רמז, Pes. 50b. B. Ar.: *aliquid simile transgressioni*. In Targum גרה. *et satiat fuisse jactationibus somni*, Jobi 7, 4.

גרה *vagans*: גרה. *ursus vagus*. Grammaticis sic vocatur *verbum activum, quod etiam dicitur egrediens, transitivum*, quia actio in alium transit.

גרה *Talm. menta*, ut in glossa explicatur Schevi. c. 7. Pro eo in TH. legitur גרה, pro גרה, ut legit Aruch.

גרה *spargi, aspergi*. Est ab hebraeo גרה, mutato ג in ט, ut fieri solet. Praet. ונגה מרה. *asperus est de sanguine ejus*, IIR. 9, 33. Aphel גרה. *aspergere, aspergere, inspergere*. Praet. ונגה מנה על. *et aspersit super Aharonem*, v. 30. Part. גרה. *qui aspergit hyssopo super immundum aquas aspersionis*, Ps. 51, 9. גרה. *qui*

aspergebant, Ps. 89, 45. Imper. ונגה מנה *aspargere super eos aquam*, Num. 8, 7. Fut. ונגה מנה *et sparges super Aharonem*, Exo. 29, 21. ונגה מנה *et non sparget super eos*, Numer. 19, 13. ונגה מנה *et sparget super tabernaculum*, Num. 19, 18.

גרה *aspersio*: מנה מנה *apuae aspersionis*, Num. 19, 20. et Hieros. מנה מנה *Ps. 51, 9.*

גרה *recedere*, idem quod praecedens גרה. Hinc גרה מנה מנה *Raf Asse recessit a ratione Abhaj*, Ned. 16a. גרה מנה מנה *et recessit ad vicinas meas*, Kid. 49a. גרה *procul remove, excludere, expellere, segregare, separare*: גרה מנה מנה *ascendit pater ad excludendum eum a facultatibus suis*, Br. s. 41. a princip. Item *excommunicare, excludere a caetu*: גרה מנה מנה *excommunicatus, separatus a caetu*. Hithpahel גרה vel גרה *excommunicari*.

גרה *separatio a caetu Ecclesiae, excommunicatio*, Inter tres excommunicationis species haec est levissima, et dicitur Niddui. Est autem גרה Niddui, remotio, seclusio, excommunicatio ab aliorum societate, etiam uxoris et domesticorum, ad quatuor cubitos, duratque mensis spacium, triginta sc. dies, si resipiscat: sin minus, duplicatur ad sexaginta, aut triplicatur ad 90. dies. Si nec tum resipuerit, secunda specie punitur, quae dicitur חרם Charem, de qua in חרם. Sunt autem viginti quatuor primae hujus excommunicationis causae, ob quas tam vir quam mulier hac poena afficitur; unde in Ber. 19a. legitur בכה"ד מקומות בית דין מנה על כבוד רב, in viginti quatuor locis (i. e. propter viginti quatuor causas) judices excommunicant propter honorem Rabbi sive Magistri et praeceptoris, quod ei debitum honorem non obtulerunt. Sic in TH. Mk. c. 3. in Gemara, על propter viginti quatuor causas excommunicant etc. Enumerantur sigillatim a Majemone in הלכות חומר חורה cap. 6. et 7. In Schulchan Aruch, parte Jore deah numer. 334. et Chosen Hammischpat num. 11. et ab autore libri abbreviati c. 7. Sunt autem hae:

1. *contemnens sapientem (Rabbinum, magistrum, doctorem legis) etiam post mortem ejus.*

2. *spemini ministerium, legatum vel nuncium domus judicii.*

3. *proximum suum servum, Kid. 70a.*

4. *is ad quem misit iudex, et determinavit ipsi tempus comparisonis, et non comparat.* Vide TH. Mk. cap. 3.

5. *is qui non recipit in se latum iudicium, id est qui latae sententiae iudicis non parat.*

6. *is qui non recipit in se latum iudicium, id est qui latae sententiae iudicis non parat.*

7. *is qui non recipit in se latum iudicium, id est qui latae sententiae iudicis non parat.*

Praet. donec luceat aurora, IS. 14, 36. quod Regia habent מְנַהֵר, ut in Aphel. Part. מְנַהֲרִין erantque lucem praebentes, lucentes, Exod. 25, 37. מְנַהֲרִין ברקני חבל collustrant fulgura ejus orbem, Ps. 97, 4. דְּמְנַהֲרִין מליהון quae illustrent verba ipsorum, Exod. 28, 30. in Jon. מְנַהֲרִי וְהָרִי sicut lucida, lucentia luminaria, Ez. 32, 8. Fem. מְנַהֲרָה עינין illuminans oculos, Ps. 19, 9. Aphel מְנַהֲרָה illuminare, illustrare, collustrare, lucidum reddere. Praet. מְנַהֲרָה illuxit nobis, illuminavit nos, Ps. 118, 27. מְנַהֲרִי ברקני חבל illustrarunt fulgura orbem, Ps. 77, 19. Part. מְנַהֲרִי עיני דְּחַרְוִהון et Deus illuminat oculos amborum, Prov. 29, 2. מְנַהֲרִי quoniam tu illuminas lucernam meam, Ps. 138, 29. donec luceat aurora, IS. 14, 36. Regia מְנַהֲרָה, ut in Pahel. Infin. מְנַהֲרָה ad illuminandum super terram, Gen. 1, 15. Imper. מְנַהֲרָה illumina oculos meos in lege tua, Ps. 13, 4, et intransitive, יְרוּשָׁלַם, surge, luce Jerusalem, Jes. 60, 1. Fut. מְנַהֲרָה יוֹ אֲנֹפִי lucere faciat splendorem faciei suae, Ps. 67, 2. מְנַהֲרָה et noctem sicut diem lucere faciet, vel nox sicut dies splendebit, quomodo punctandum esset eorum, Ps. 139, 12. Apud Tos.: מְנַהֲרָה במערבא נהור עניי עירי מדי חשוק עניי סניאן מדי in Occidente (h. e. Palaestina) dicunt; Nubium lucidarum aquae sunt pancae; nubium atrarum aquae sunt multae, Tan. 10a.

Secundo מְנַהֲרָה recordari, meminisse. In Br. s. 33. אתון לית אחון מְנַהֲרִין ליה אַנָּה מְנַהֲרָה ליה vos non recordamini ejus (pauperis), ego illius memor ero: מְנַהֲרָה recordor ego, frequens apud Talmudicos: מְנַהֲרָה memoratae, in memoria mihi sunt, notae mihi sunt viae caelorum, דְּנִהַרְרָה, sicut viae urbis Nahardacae, Ber. 58b. quae sunt verba stolidi astrologi Samuelis. מְנַהֲרָה recordatur nos, clare nobis constat, Br. s. 91.

מְנַהֲרָה memora, עֲמֻנָּה, מְנַהֲרָה memora valens: האִי מֵאֵן דְּבִכּוּכָה יֵי גֵבֵר נִהֵר וְחִיָּים מְשֻׁם דְּסִפְרָא דְּרִמָּה דְּהָא qui sub Mercurio natus est (h. e. ea hora qua Mercurius dominatur) fiet vir memoria valens et sapiens: quia scriba solis est (sc. Mercurius) Sab. 156a.

מְנַהֲרָה lux, lumen, luminare: בריל נהור יקר propter lumen luxariae tuae, Ps. 36, 10. מְנַהֲרָה educet me ex tenebris in lucem, Ps. 18, 29. in Ven. מְנַהֲרָה יֵי לְנִהֲרָה, Gen. 1, 3. מְנַהֲרָה et vocavit Dominus lucem, diem, Gen. 1, 5. Cum aff. מְנַהֲרָה non facit splendere lucem suam, Ez. 32, 7. מְנַהֲרָה quasi aurora lumen tuum, Jes. 58, 8. נהור דִּי מְנַהֲרָה verbum Domini lux mea, Ps. 27, 1. מְנַהֲרָה lux ipsorum, Jobi 38, 15. Pl. מְנַהֲרָה luminaria magna, Ps. 136, 7. מְנַהֲרָה sicut luminaria in firmamento, Gen. 1, 14. מְנַהֲרָה duo luminaria, Gen. 1, 16. Ap. Tos. מְנַהֲרָה רבי יצחק סניא נהור בן הרמבד multus lumine, per antiphrasin pro, carens lumine, caecus: מְנַהֲרָה סניא נהור דְּקִרְיָן ליה סניא נהור sicut caecus iste quem vocant Sagginahora, Vr. s. 34.

מְנַהֲרָה idem: נהורא et lex lux est, Prov. 6, 23.

מְנַהֲרָה idem: נהורא abique lux ejus, Prov. 4, 18.

מְנַהֲרָה splendor, Dan. 5, 11. per apocopam, pro נהורא.

מְנַהֲרָה illuminatio, accensio lucis, lux: מְנַהֲרָה et oloum ad accensionem, ad luminare, Exod. 35, 6. quod et Exo. 35, 14., sed ibi pro ל est articulus ד. Quidam volunt esse verbum infinitum.

מְנַהֲרָה idem: מְנַהֲרָה candelabrum illuminationis, Exod. 35, 6. מְנַהֲרָה per apocopam. מְנַהֲרָה Nehoraeus. Nomen doctoris talmudici celeberrimi, qui sic dictus, שְׁמִינִי, quod illustrat oculos sapientum decisionibus sententiarum, Sab. 147b.

מְנַהֲרָה suffusio, vitium oculorum, quando oculi extrinsecus pulchri, sed tamen nihil vident, quasi splendore aëris impediti, et obturati, Bm. 78b.

מְנַהֲרָה flumen, fluviu, ex hebr. נהר. Quaedam etiam scribuntur per ה in fine: נהר fluviu ignis, Dan. 7, 10. Rabbini unica voce scribunt נהר, et vocatur fluviu Dinor vel Dinur, de quo scribitur, quod veniat ex sudore angelorum, qui portant solum majestatis Dei. Vide Br. s. 78. Jalkut in Job. f. 150c. Caphtor upherach f. 129. מְנַהֲרָה et fluviu trans flumen, Esr. 4, 10. נהרא et fluviu egrediebatur, Gen. 2, 10, נהרא רבא נהרא דפרת, id est Euphratis, Gen. 15, 18. in flumine Perath, IIS. 8, 3. Aff. מְנַהֲרָה et flumen eorum aresecit, Jes. 19, 5. Plur. מְנַהֲרָה capita fluminum, Gen. 2, 10. מְנַהֲרָה manarunt flumina, Hab. 3, 8. ubi in Venetis scribitur מְנַהֲרָה, et sic saepius, quod parvum: מְנַהֲרָה super flumina, Exod. 8, 1. al. 5. Constr. מְנַהֲרָה דְּמַעְבָּרָה quae sunt trans flumina Aethiopiae, Jes. 18, 2. Aff. מְנַהֲרָה עֲמִיקָה flumina ipsorum profunda, Jes. 19, 6. Forma fem. מְנַהֲרָה in deserto flumina, Jes. 43, 19. Emph. מְנַהֲרָה in rivos fluminum, Job. 20, 17. ubi prave in Venetis מְנַהֲרָה tamquam constructum: מְנַהֲרָה דְּבִבְלָה ad flumina Babyloniae, Ps. 137, 1. et 24, 2. Talmudici numerant quatuor flumina, quae circumdederunt terram Israelis, nempe מְנַהֲרָה וְקִרְמִיּוֹן Jarden, Jarmuch, Kirmijon et Phiga, Bb. 74b. מְנַהֲרָה Neharabba, nomen loci: מְנַהֲרָה Neharbelaj, nomen proprium.

מְנַהֲרָה Nahardeah. Nomen urbis in finibus Babyloniae, in qua celebris fuit Academia, in qua Amoraim disputarunt post Tannaim. Fuit autem Nahardeah, et Sora, quae et ipsa praecipuam continebat academiam, ad Euphratem, sed Sora viginti circiter milliariibus infra Nahardeam, ut scribit autor Schalscheleth f. 22. editionis Cracoviensis. Plinius libro 6. c. 26. meminit fluminis Narraga, quod urbi nomen dederit.

מְנַהֲרָה Naharpaphjetha, nomen loci ad flumen Papha, Erub. 82b.

מְנַהֲרָה provenire, progeminare, fructum proferre

vel producere: metaphorice, *eloqui copiose*, hebraice.

נוב לא יעביד: *proventus, germen, flos, fructus*: נוב fructum non faciet, Hos. 8, 7. et 9, 16. ubi prave in Venet. נוב. Postremo loco in Aruch citatur נעבדי quod melius convenit hebraeo. Ap. Tos. נשברו עליהן quia germen ejus descendit super ea (olera) et fit illis fimus, As. 48b. מועלין בעצם. נועלין לא כשפוי ולא כנביא in ligna, sed non transgrediuntur in segmentis ligni, neque in germine sive foliis, Meila c. 3. f. 14a. Citatur Hos. 9, 16. in Kimchi.

כסא נָאָר *vagari, migrare, moveri, agitari*. Part. נָאָר sicut vagatur, agitur calamus in aqua, IR. 14, 15. Plur. fem. נָאָר לחוד ספוחתא נָאָר tantum labia ejus movebantur, IS. 1, 13. Infin. cum Futuro נָאָר מְנָר agitando agitabitur terra, Jes. 24, 19. Fut. נָאָר חִיחֵא vagabitur bestia, Dan. 4, 11. Aphel Part. נָאָר וְלִיחַ et non est qui commoveat, Soph. 3, 13. Hebr. מְחַרֵּד extorreat. Sic Lev. 26, 6. et Deut. 28, 26. Utrouque loco Jonathan habet מְנָר, quasi a נָאָר vel מְנָר, vide illic. Pl. רִישָׁן נָאָר capita sua movent, IIR. 19, 21. Jes. 37, 22. Fut. נָאָר יִנְיָר clamabit et agitabit caput, scil. prae stupore, IR. 9, 8. Interpres latinus, „sibilabit“, ex hebraeo יִנְיָר יִדָּה: יִנְיָר clamabit et movebit caput suum, Soph. 2, 15.

Secundo, *condolere*: ut ולחמותיה ליה לְמָנָר ad condolendum ei, et ad consolandum eum, Jobi 2, 11. ליה et condoluerunt ipsi, Jobi 42, 11.

נָאָר *vagatio frequens*, idem quod טַלְטוּל Br. s. 39. נָאָר vide supra נָאָר.

נָאָר *pulcher, decens, amoenus*, hebr. quod quidam deducunt ab אָוָה, alii a נָאָה vel נָוָה. B. Ar. citat hic duo exempla ex Talmud, quae in nostris libris leguntur per Aleph in medio.

נָאָר *pulchritudo, decus*, ap. Ros. Sic R. Sal. illud נָאָר Exo. 15, 2. juxta quorundam sententiam ait esse significationis נָאָר pulchritudinis, pro אִסְפָּר נָאָר enarrabo pulchritudinem et laudem ejus hominibus: נָאָר קוּמָה וְקוּפָה נָאָר בָּאִשָּׁה statura erecta decus est in muliere, R. Sal. Cant. 4, 4.

נָאָר *fila torquere, conduplicare*, id est שָׂר, vel juxta alios, אָרָנָה *texere*. Inde נָאָר *textum ex diversis filiis*, veluti laneis et lineis, aut *tortum, duplicatum*, גְּעֵמָנֶת (de quo Lev. 19, 19.) שְׁעָמָנֶת דָּבָר שְׁוָא שְׁוָא (שְׁעָמָנֶת de quo Lev. 19, 19.) et quievit in die septimo, ibid. נָאָר est res laevigata, neta et texta, in fine Kilajim. Alii addunt *elongandi* significationem: ea hic plane aliena est. R. Sal. scribit Lev. 19, 19. נָאָר לשון נָאָר et non quievit, Jobi 3, 26. נָאָר בָּרוּךְ in quibus quieverunt Judaei, Esth. 9, 22. Infin. לְמָנָר

עליהן ut quiesceret super eos, IIS. 21, 16. Futur. חֲדָרָא בְּיָמָה בְּיָמָה בְּיָמָה בְּיָמָה septimo autem die quiesces, ut etiam quiescat bos tuus, Exod. 23, 12. quiescent in loco cubilium suorum, Jes. 57, 2. Aphel נָאָר *quiescere fecit, quietem dedit, attulit, vel largitus est*. Praeter. נָאָר quietem dedit Dominus Deus vester fratribus vestris, Jos. 22, 4. נָאָר et quietem dedi tibi, IIS. 7, 11. Part. praes. נָאָר requiem largitur vobis, Jos. 1, 13. Futur. עָרָא donec requiescere fecero iram meam in te, Ez. 24, 13. נָאָר et requiem largior tibi, Exod. 33, 14. נָאָר cum requiem dederit tibi, Deut. 25, 19. Ithpe. Fut. נָאָר commorabitur, quiescet, Prov. 21, 16. cum gemino נָאָר, more Syro: ut נָאָר refociller, Rom. 15, 32. Ap. Ros. et Tos. נָאָר quievit anima ejus, i. e. mortuus est, emisit animam. In Hiphil נָאָר *placavit, sedavit*: ut נָאָר ad placandum animum meum, et iram meam, Jes. 27, 5. in Raschi.

נָאָר *quies, requies*: נָאָר quies di-missionis erit terrae, Lev. 25, 4. Hebr. שְׂכָחָן שְׂכָחָן, quod alias Chaldaeo retineri solet: et invenient sibi requiem, Jes. 34, 14. נָאָר et erit vobis requies, heb. שְׂכָחָן Lev. 23, 24. et sic v. 39. נָאָר et ego ducam lenta, placide, Gen. 33, 14. in Jon.

נָאָר *idem*: נָאָר et non inveniebat requiem, Thren. 1, 3. נָאָר non erat requies nobis, Thr. 5, 5. Vide et mox infra.

נָאָר *idem*: לְמָנָר ad quietem dei, heb. לְרוּחַ אִוְרָא ad auram diei, Gen. 3, 8. quod quidam interpretantur de vespera, quando dies incipit quiescere: נָאָר et non invenit columba requiem plantae pedis sui, Gen. 8, 9. et sic Deuter. 28, 65. Cum aff. נָאָר in locum quietis tuae, Ps. 116, 7. juxta Veneta: Regia habent נָאָר. Utraque forma pluralis est.

נָאָר *quies*. Ap. Ros. *placidum, tolerabile, bonum, facile*, quod quasi per quietem fit aut fieri potest. Hinc R. Sal. Jes. 33, 11. ad vocem חֲשֵׁשׁ quiesquilae, interpretationis loco dicit, נָאָר species paleae est, res facilis ad incendendum et Jes. 10, 19. נָאָר faciles erunt ad numerandum, i. e. pauci, ut facile numerari possint et vel a puero נָאָר נָאָר לקלעם בקלע: qui faciles sunt ad ejaculandum eos funda, IS. 17, 10. in R. Jeschaja: נָאָר et murus facilis erat ut dirueretur, quia antea combustus fuit. Ap. Tos. נָאָר לו לאדם שיפול עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו melius est homini, ut projiciat seipsum in fornacem ignis, et non pudefaciat faciem proximi sui publice, Bm. 59a. et sic saepissime. נָאָר et non quievit, Jobi 3, 26. נָאָר בָּרוּךְ in quibus quieverunt Judaei, Esth. 9, 22. Infin. לְמָנָר

אם פגע בך מנוול: *foedus, turpis, inquinatus*: מְנוּל

וְנֹמָהּ ^{וְנֹמָהּ} graeco, *noma, ulcus carnis depascens*
aut *pascendo serpens*: כְּנֹמָהּ הִיא תְּלִידָה בְּנוֹף quasi
noma fuit suspensa in corpore. Et mox עָלָהּ filia
tuis ascendit noma in carne ipsorum, בְּשֹׁרֶךְ
Br. s. 46. In Glossa explicatur, וְנֹמָהּ verruca. Et

Ignis exiguus magnum potest excitare incendium. Lingua maledica igni similis, incendium magnarum contentionum producit. Vide Fagium et Drusium in Proverbiis. Apud Tos. עבדא דנורא אמא minister ignis ego sum, calefactor, incendens ignem in culinis; in glossa in Aruch explicatur; **cultor ignis ego sum**; vel **cultor idoli quod vocatur** נורא: Sic Raf Asse habebat sylvam נורא זכניה et vendidit eam aedi ignis; h. e. sacerdotibus ignem colentibus, Ned. 62b.

נר **lucerna** נר של זכוכית: lucerna vitrea; נר למאה lucerna uni, lucerna pluribus. Lucerna sive lumen, quod uni lucet, potest ministrare pluribus. Sic recta et vera unius loci Scripturae illustratio, lucem affert quamplurimis aliis: אדם הראשון של עולם היה Adam primus fuit lux mundi, TH. Sab. c. 2.

נר **candelabrum**, **lucem ex appposito lumine praebens**, q. **lucibulum** dictum, Exo. 25, 32. 33. Num. 4, 9.

נר **nervus**, נספס נוריא. Citatur in Aruch ex Chol. 67. sed non reperio.

נר vide infra in suo loco.

נר **Nivat**, **nomen proprium loci**: נר **Nivtaeus**: אבימי נירחא Abhimi Niftaeus.

נר **increpare, objurgare**, Talm. Cum aff. נר **objurgavit eum Rabba**, gl. בער בו, Sab. c. 4. in principio.

נר **objurgatio, increpatio durior**: מנייהחיה: דמר propter increpationem domini, Sanh. 41b.

נר **objurgatio, increpatio**: נר **objurgatio bovis**, qua bos objurgatur et fugatur ne nos laedat, vel ad laborem instigatur, est דן דן: Sio נר **increpatio leonis** est זה זה: נר **cameli** דמלא: דא דא דמלא: Item נר **דילי** דמלא: דמלא דמלא, Pes. 112b.

נר **aspergi, aspergere**: et in Hiphil, נר **aspergere, conspergere, spargere**, hebr.

נר **aspersio**, Rab.

נר **mugire**, hebr. געה. Futur. Aphel נר **num mugiet bos super pabulo suo**, Jobi 6, 5. Veneta hic corrupta. Sed Aruch et Regia legunt נר.

נר **operculum cadorum et doliorum vini vel sicerarum**: נר **שומשמי** למאי חוי חוי לנני דאיה ברו: **sesamum** ad quid conducit? conducit ad opercula doliorum, id sc. quod intus in illis est, Mk. 12b. Nempe נר **grana** נרעין דאיה ברו בשומשמי חוי למעבר ברו משרא quae sunt in sesamis, conducunt ad faciendum ex eis oleum, ad oblinenda ora, sc. cadorum, ut B. Ar. et B. Sal. explicant. Illic Munsterus, Guido Schindlerus et alii putarunt, נר **granum interius nucleus**: sed impertinenter; enarratur illis verbis sensus loci istius, et praecipue horum verborum דאיה ברו: Alibi לנניא חוי conducunt ad opercula vasorum, Suc. 20b. gl. לכסות בה נניא שערין בוך שך. נר **ad operiendum vel ocludendum** iis vasa cerevisiarum: Alibi נר **שכרא ושחא** לנניא חוי **ingressus**

est et repulit operculum (a dolio sc.) et bibit cerevisiam, Bk. 35. gl. שרשכר בחוכו. Sic explicat etiam Baal Aruch של ין **unde iterum decepti videntur alii**: qui voluerunt significare ipsum **cadum**, vel **urceum**.

נר **frangi, rumpi**: נר **cujus cor rumpebatur super eo**; sic citat Baal Aruch ex Vr. a. 10. ubi nunc legitur לבו שנתא.

נר **fractum, ruptum**: נר **דפחרא** נר **vendidit ipsis vasa rupta figulina**, Joma 78b. Sic iterum citat Aruch, sed in textu Talmudico legitur נר, et exponitur נר **fissa, gesspalten**.

נר **fluere, disfluere, effluere**: נר **fluente, flumina**: נר **אמסין** נר **אמסין דמא** מסימא **et producunt fluente aquarum ex petra**, Ps. 78, 16. Aff. נר **et fluente ipsorum**, Ps. 78, 44. Ex. 15, 8.

נר **fluxio, defluxio, catarrhus**, der Schnupfen, apud Rabbinos.

נר **influenta coelestis, sydus, astrum, signum coeleste: planeta**: Hinc quia felicitatem vel infelicitatem inferiorum dependere existimarent, usurpatum fuit pro **fortuna, felicitate, prosperitate, fato, providentia**: נר **כיש** מול **fortuna mala**, Eccl. 9, 3. נר **כמולא** omnia per sydera (fato divino) decreta sunt, ut sint coram eis, Eccl. 7, 16. et 9, 1. vide et v. 2. Hinc etiam est, **opes, facultates, substantia, dititiae**, respondens nomini נר in Targum: נר **תעשר** מול **substantia et divitiae**, hebr. נר **Ps. 112, 3. מולא** כל **tamquam super omnes divitias**, Ps. 119, 14. Aff. נר **מולא** על **multiplikat substantiam suam**, Prov. 28, 8. נר **fortunam suam, prosperitatem suam**, Ps. 62, 10. Pl. חריסר **duodecim signa coelestia**, Eath. 3, 7. in Targ. sec. Cant. 5, 14. Et fem. נר **למסירה** ו **lunae et syderibus**, IIR. 23, 5. Constr. נר **sydera coelestia**, Jes. 47, 13. Apud Ros. נר **fortuna bona**: quae vox gratulantis est, et optantis alteri prosperitatem alicujus rei: נר **fortuna mala adversa**: septem signa Zodiaci, מול **signum arietis**, מול **signum tauri**, מול **signum geminorum**, מול **signum leonis**, מול **signum virginis**, מול **signum scorpii**, מול **signum sagittarii**, מול **signum capricorni**, מול **signum piscium**. Sumunt etiam pro **planetis**: unde **planeta sapientem reddit, et planeta divitem facit**, Sab. 156a. נר **מול** שעה נר **planeta dici nihil causatur (nullam virtutem habet)**, sed **planeta horae (nativitatis sc.)** ibid. Describuntur hic naturae eorum qui in singulis planetis nati sunt: qui sub sole nati sunt, erunt formosi et splendidi, ac praeterea aperti, nihil celare valentes; sub Venere, divites et libidinosi; sub Mercurio, memoria valentes et sapientes; sub Luna, valetudinarii et inconstantes; sub Saturno, infelices; sub Jove, justii; sub Marte, felices etc. נר **non est planeta Israëlitis, qui scil. eos regat**, ibid. Ratio sequitur, quam vide: נר **מולא** בני נר **fili ejusdem planetae sunt, ejusdem temperamenti, naturae et**

conditionis. Vide More par. 2. c. 10. Pl. מַלְאָךְ et מַלְאָכִים: unde חכמי האסטרונומיה, astronomi, astrorum periti; orbis signorum coelestium, Zodiacus; stellae euntes in cingulo, sive zona sphaerae signorum coelestium, i. e. Zodiaci, B. Levi, Jobi 9, 9.

מַלְאָכִים. Legitur Exo. 14, 25. in TgH. sed prave pro מַלְאָכִים muli, et sic legendum in eod. cap. v. 7. in Jon.

הַחֲסִידָה bona fortuna uti, vel bonam fortunam indicare: הַחֲסִידָה bonam indicato fortunam, in R. Salom.

II. נֶרֶה, fila ducere: חויה לערפה אמרה דהוה: נחלא videbat Orpam matrem ejus, quod fila duceret, spinaxen, Sanh. 95a. Glossa בַּוּרָה.

נֶרֶה increpare, objurgare, reprehendere: pro hebraeo די נֶרֶה in Targum usurpatur. Praet. בארעא et increpat terram, Amos 9, 5. וְנֶרֶה בִּיה אֲבוּרִי et increpavit eum pater ejus, Gen. 37, 10. לָמָּה נֶרֶה בִּירְמִיָּה quare non objurgasti Jeremiam? Jer. 29, 27. וְנֶרֶה גֵּוֹתֵינוּ increpasti gentes, Ps. 9, 6. Part. רָמָה רָמָה וְנֶרֶה qui increpat mare, Nah. 1, 4. אֲנִי הֵנִי עֹכֶה לָכֵן בְּעַלְלָה malum ex semine, Mal. 2, 3. Infinit. וְנֶרֶה increpando increpaverit eam, Num. 12, 14. Imper. וְנֶרֶה בְּמִשְׁרֵי חֵיבִי increpa caetum improborum. Ps. 68, 31. Fut. וְנֶרֶה בִּיה et increpabo eum, Jes. 17, 13. וְנֶרֶה לָכֵן et increpabo vobis corruptorem, Mal. 3, 11. וְנֶרֶה יְהוָה increpet Dominus te, Zach. 3, 2. וְנֶרֶה חֵיבִי neque objurgetis eam, Ruth. 2, 16. וְנֶרֶה objurgatione dignus, reprehensibilis, culpabilis. In Pirke avoth c. 6. וְנֶרֶה בחלמוד חוררה. וְנֶרֶה מי שאינו עוסק בחלמוד חוררה. וְנֶרֶה quicunque non dat operam studio Legie, vocatur Nasuph, culpabilis.

וְנֶרֶה objurgatio, increpatio: וְנֶרֶה חֵיבִי increpationem viri sapientiae, Eccl. 7, 7. al. 6.

וְנֶרֶה idem, Eccl. 10, 12.

וְנֶרֶה idem: וְנֶרֶה מִשְׁכַּעַת יָמִים objurgatio publica non durat minus, quam septem dies, Mk. 16a. Objurgatio haec praecedebat separationem a coetu. De hac legitur in Jore deah 102a. וְנֶרֶה נֶרֶה שְׂאֵרִים גִּדּוּל גִּדּוּל בִּי לֹמֵר כֹּה פְּלוּי חֲצוּף וְכִתְּמָה בִּיה Ne-siphah increpatio est, quando homo quidam magnus increpat eum (qui excommunicandus esset) dicendo, quod impudens est N. vel simile quid. Hoc autem est judicium ejus, ut abscondat se, et domi consistat, ac pudore afficiatur, neque videat faciem ejus qui pudore ipsum affecit etc.

וְנֶרֶה idem: וְנֶרֶה מוֹפִיָּה חֵרֶךְ propter increpationem unius, Jes. 30, 17. וְנֶרֶה מוֹפִיָּה מִן קֶדֶם increpatio a facie Domini, 23, 19. Sic Jer. 30, 23. וְנֶרֶה מוֹפִיָּה בְּכָל אֲרָצוֹתֵינוּ וְנֶרֶה מוֹפִיָּה בְּכָל אֲרָצוֹתֵינוּ extensionem manuum vestrarum, Deut. 28, 20. אֲזִי וְנֶרֶה בְּחִזְקוֹתֵינוּ fortitudine irae suae et increpationis suae, Jes. 66, 15. וְנֶרֶה מוֹפִיָּה propter increpationem tuam, Ps. 104, 7. וְנֶרֶה in increpatione mea siocabo mare, Jes. 50, 2. formam habet וְנֶרֶה. Vide illic.

וְנֶרֶה luedi, damno affici: nocere, laedere. Part. לָמָּה ut non sit damno affectus, Dan. 6, 2. Infinit. וְנֶרֶה לְמִנְיָן ad te non appropinquabunt ad nocendum, Ps. 91, 7. Pahal Part. וְנֶרֶה אֲפֵל qui nocent haereditati, Jer. 12, 14. Aphael וְנֶרֶה laedere, nocere, damno afficere, damnum afficere. Sic respondet verbo וְנֶרֶה tangere, quando in malum sumitur. Praet. וְנֶרֶה אֲפֵל et non intulit damnum, heb. וְנֶרֶה אֲפֵל, IIR. 16, 20. וְנֶרֶה אֲפֵל sicut nullo damno affecimus te, laesimus te, Gen. 28, 29. Part. וְנֶרֶה וְנֶרֶה אֲפֵל et damnum afferens regibus, Esth. 4, 15. Infinit. וְנֶרֶה אֲפֵל nec addet amplius nocere tibi, IIR. 14, 10. Imper. וְנֶרֶה אֲפֵל et noce omnibus quae ipsius sunt, Jobi 1, 11. Fut. וְנֶרֶה אֲפֵל non nocebit cania lingua sua, Exod. 11, 17. וְנֶרֶה אֲפֵל qui laeserit virum huic, Gen. 28, 11. וְנֶרֶה אֲפֵל regum damnum afferens, Esr. 4, 13. Rabbini dicunt, וְנֶרֶה אֲפֵל damnum inferens, nocens: et miratur Elias, quare non dicant פֶּרֶס לְמִיָּה: וְנֶרֶה אֲפֵל particolare, speciale hoc est de eo, qui damnum infert, Joma 80b. Item וְנֶרֶה אֲפֵל damno affectus, laesus. Ithpahal וְנֶרֶה אֲפֵל damno affici, Esth. 1, 8. T. s.

וְנֶרֶה damnum, nocumentum: וְנֶרֶה et quantum damni, Eccl. 10, 5. וְנֶרֶה לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל non erat nocumentum filiis Israel, Jos. 10, 21. וְנֶרֶה בִּיה in nocumento linguae Bileami, Job. 5, 21.

וְנֶרֶה idem: וְנֶרֶה בִּיה pro damno regis, Esth. 7, 4. Sic legit Elias. In textu biblico itaque pravum est וְנֶרֶה אֲפֵל.

וְנֶרֶה idem: וְנֶרֶה רֹב הָיָה שִׁנְעֵי לוֹ propter multiplex damnum quod accidet ei:

וְנֶרֶה damna. Pars talmudica וְנֶרֶה ordo seu volumen damnarum, in quo de variis damnis et eorum jure agitur: vocatur alias וְנֶרֶה. In Masora reperi, Gen. 24, 8. ad וְנֶרֶה, talem notam: וְנֶרֶה כל ר"ס וְנֶרֶה וְנֶרֶה ubi per וְנֶרֶה intelligitur liber Exodi, in quo etiam de damnis et eorum restitutione.

וְנֶרֶה daemones, quasi nocivi, aut nocentes dicti, quod omne ipsorum studium sit nocere hominum salutis: וְנֶרֶה stellae nocivae: וְנֶרֶה ut non sit potestas daemone maligno perdere me, Cant. 8, 3. Pl. וְנֶרֶה לְמִיָּה et filias suas daemonibus offerunt, Ps. 106, 37. וְנֶרֶה וְנֶרֶה וְנֶרֶה Jobi 5, 7. וְנֶרֶה daemones, heb. וְנֶרֶה וְנֶרֶה a pavore daemonum noctu ambulantium, Ps. 91, 5. וְנֶרֶה וְנֶרֶה ad tabernacula tua, ibid. v. 10. Hebr. וְנֶרֶה et plaga. Libri nostri, וְנֶרֶה et damnum, noxium.

וְנֶרֶה abstinere ab aliquo, separare separari. Infinit. וְנֶרֶה ut separet coram Domino, Num. 6, 2. Fut. וְנֶרֶה וְנֶרֶה a vino forti et novo separet se, abstineto, v. 3. Aphael Fut. וְנֶרֶה et abstineto, v. 6. Ithpa וְנֶרֶה separari. Hinc וְנֶרֶה Num. 6, 3. in Targum Jeruschalimi, pro וְנֶרֶה, quod ante positum.

nares discindere: הנותר והמעקר **nares discindere:** נחר

9. *Femin.* נִתְחַת אֶרֶץ descendit ignis, IIR. 1, 14. לִמָּה et descendit ad arcam, Ruth. 3, 6. לִמָּה לְקַרְיָי quorsum huc descendisti? IS. 17, 28. לְקַרְיָי ad radices montium descenderam, Jon. 2, 7. לְקַרְיָי descendunt in profunda instar lapidis, Exo. 15, 5. מִיָּחָה descendendo descendimus, Gen. 43, 20. Part. Benoni נִתְחַת עַמָּה de coelo descendit, Jud. 9, 36. נִתְחַת מִן שָׁמַיִם de coelo descendebat, Dan. 4, 10. נִתְחַת מִן תּוֹרָה qui descendit de monte, Deut. 9, 21. Pl. נִתְחַת מִן בֵּית אֶסְחָרוֹתָא descendentes ex domo consessus, ex consistorio, IS. 10, 5. Constr. נִתְחַת יָמָא descendentes ad mare, Jes. 42, 10. Nuch. נִתְחַת הַיָּם sicut descendentes in sepulchrum, Prov. 1, 12. Fem. נִתְחַת בְּכֶסֶד תּוֹרָה et descendit ad latus montia, IS. 25, 20. Plur. נִתְחַת רַגְלָה pedes ejus descendunt ad mortem, Pr. 5, 5. Inf. נִתְחַת, ut paulo ante in Praeterito: אֶל תִּירָא ne timeas descendere, Gen. 46, 3. נִתְחַת לא נִתְחַת non poterimus descendere, Gen. 44, 26. Imp. נִתְחַת descende, contestare populum, Exo. 19, 21. נִתְחַת חָתָה descendit ad me, Gen. 45, 9. נִתְחַת חָתָה descendite eo, Gen. 42, 2. Fem. נִתְחַת חָתָה descendit ad sede, Jes. 47, 1. Fut. נִתְחַת אֲנִי אֶתְחַת ego descendam tecum, Gen. 46, 4. נִתְחַת num descendam IS. 14, 37. נִתְחַת לא תִּירָא ne descendas in Aegyptum, Gen. 26, 2. Fem. נִתְחַת לְאֶרֶץ et descendes ad arcam, Ruth. 3, 3. נִתְחַת et non descendet nobiscum, IS. 29, 4. נִתְחַת אֶרֶץ descendit ignis de coelo. IIR. 1, 10. נִתְחַת לא נִתְחַת non descendimus, Gen. 43, 5. נִתְחַת לְשָׁלוֹם descendit in sepulchrum: לִבִּי קְבוּרָתָא חֲחִין in locum sepulchri descendit, Jobi 17, 16. Aphel נִתְחַת descendere fecit, demisit, deposuit, dejecit, deturbavit: detulit, deportavit, deduxit. Praet. נִתְחַת לא אֶתְחַת non descendere fecerat pluviam Dominus, Gen. 2, 5. Hebr. נִתְחַת pluere fecerat: נִתְחַת וַיִּתְּ יָמָא et mare descendere facit, i. e. deposuit, IIR. 16, 17. נִתְחַת et deduxit eum, IS. 30, 16. נִתְחַת et deduxit eos Elias, IR. 18, 40. נִתְחַת et deposuit hydriam suam, Gen. 24, 18. ubi in Regis ex Kal נִתְחַת, quod parvum. נִתְחַת et descendere feci cum remis omnes illos, Jes. 43, 14. נִתְחַת deposuerant arcam Domini, IS. 6, 15. נִתְחַת et fecerunt ut descenderet, Jud. 16, 21. נִתְחַת et deposuerunt eos de patibulis, Jos. 10, 27. Part. נִתְחַת מִתְחַת demittit in sepulchrum, IS. 2, 6. Plur. נִתְחַת imponunt galeas capitibus suis, Ez. 23, 15. Particip. נִתְחַת repositae erant illae, Esr. 8, 1. Sic מִתְחַת calathi ficum descendere facti, i. e. positi fuerant, Jer. 24, 1. Imp. נִתְחַת fac ut descendant ad aquas, Jud. 7, 4. נִתְחַת deporta illa, Esr. 5, 15. נִתְחַת et deferat ad virum istum munus, Gen. 43, 11. Fut. נִתְחַת inde dejiciam te, Jer. 49, 16. נִתְחַת et descendere faciam eos, Joël. 3, 2. נִתְחַת et deduces senectutem ejus, IR. 2, 9. נִתְחַת et repones in domo Dei, Esr. 6, 5. נִתְחַת deduces me, IS. 30, 15. נִתְחַת

et depones eum, vel deduces eum coram Domino Deo tuo, hebr. נִתְחַת Deut. 28, 20. quis dejiciet me in terram? Obad. 3. נִתְחַת servi mei deducunt, IR. 5, 9. נִתְחַת et deducetis caniciem meam, Gen. 42, 38. Hophal Praet. נִתְחַת depositus est de solio regni, Dan. 5, 20. Ithpe. Praeter. נִתְחַת deductus est in Aegyptum, Gen. 39, 1. נִתְחַת dejecta est in sepulchrum gloria tua, Jes. 14, 11. Fut. נִתְחַת veruntamen in infernum detraheris, Jes. 14, 15. נִתְחַת itaque detraheris, dejicieris in terram infimam, Ez. 31, 18.

הִיךְ נִתְחַת מִלָּא descensus, descensio: נִתְחַת sicut descensus roris, Ps. 110, 3. Veneta נִתְחַת vel נִתְחַת, juxta Eliam, in forma constr. Sic Exod. 16, 14. quod melius esset מִתְחַת, ut dicitur a מִתְחַת.

וּמִתְחַת מִתְחַת descensus, declivitas: מִתְחַת et percusserunt eos in descensu, Jos. 7, 5. מִתְחַת in descensu Beth choron, Jos. 10, 11.

מִתְחַת מִתְחַת idem in descensu Choronajim, Jer. 48, 5. Regia habent מִתְחַת, ut Jes. 15, 5.

מִתְחַת idem fuit descensus roris, Exod. 16, 14. in Jon.

מִתְחַת tabula plana instar asseris: vel juxta quosdam, segmenta lignorum, Spälin. quae inter dolandum vel complanandum ab asseris vel ligno decidunt: וּמִתְחַת בכִּפְשָׁה אוּ בַּמִּתְחַת et deponit ea in corbem aut tabulam, Nid. 7a. Git. 62a.

עֵינֵי נִתְחַת pistora, Gen. 40, 1. נִתְחַת et pistora domino suo, Gen. 40, 1. נִתְחַת quam accendit sibi pistora, Hos. 7, 4. ubi prave in Venetis sub unica dictione נִתְחַת. Pl. נִתְחַת de vico pistorum, Jer. 37, 21. Constr. נִתְחַת princeps, magister pistorum, Gen. 40, 2. Apud Ros. pistores nullo modo לא חִיבוּ אֹרֶם הַחֲכָמִים sapientes ad separandam Terumam, Demai c. 2. Joma 8.

נִתְחַת officina pistorum, pistrinum, TH. Bb. f. 13b. cap. 2.

נִתְחַת inclinare, declinare, extendere, deflectere, divertere etc. Hebr. נִתְחַת nomen declinans, i. e. obliquum, cujus oppositum נִתְחַת rectum: נִתְחַת nomina obliqua aut recta. נִתְחַת eccentricus, in Astronomicis: נִתְחַת inclinatus, familia inclinata, i. e. vilis, contempta, in Pesikta.

נִתְחַת declinatio: inclinatio, extensio: נִתְחַת declinatio nominum, apud Grammaticos.

נִתְחַת. In materia de conjugii usurpatur de certa specie copulationis carnalis, qua claustrum virginis vel non effringitur, vel saltem, cum aperitur, non animadvertitur. Hinc apud Majem. in Hilch. Ischuth. c. 11. ex Ket. c. 1. legitur; ad eum, qui aliquam de amissa virginitate accusat, dici inter alia forte inclinasti eam. Et in Ketub. 5b.

בבליה non sicut isti Babylonii, qui non sunt exercitati in inclinatione. Locutus praecedens legitur etiam in R. Alphos, ubi in glossa annotatur: הטה כשהגיע לפתח ביתו הסתר ויש. בו דבר המעכו מלפחוה וכשמשך אותו נפתח. Vide Aruch in ט, post טחר.

מטה, למטה, infra, inferne.

מטה lectus: מטה מכוון בית המטות. Beza 22b. i. e. triclinium, coenaculum, resectorium, conclave in quo cibus capitur, ubi antiqutis lecti in tribus lateribus repositi erant, in quibus discumbabant prandendi causa, unde triclinii nomen.

מטה levare, elevare: ferre, auferre, tollere, portare apportare, imponere, pro diversa structura. Respondet hebr. נשא, quando propria significatione de onoris portatione aut elevatione sumitur. Praet. נטל levavit pedes suos, Gen. 29, 1. נטל יח levavit locustam, levando asportavit, Exo. 10, 13. נטל רוחא fortasse abstulit eum spiritus a conspectu Domini, IIR. 2, 16. נטל et tulit eos, Jes. 63, 9. Femin. cum aff. נטלתי et spiritus abstulit me, Ez. 3, 14. נטלתי nam portasti arcam Domini, IR. 2, 26. נטלתי וטלחתי nam elevasti me, et projecisti me, Ps. 102, 11. ועל כהנא נטלתי et super humerum sustuli, Ez. 12, 7. נטלתי oculos meos in coelum sustuli, Dan. 4, 31. נטלתי molas tulerunt, Thren. 5, 13. נטלתי ונטלתי et tulerunt (acceperunt, duxerunt) sibi uxores alienigenas, Ruth. 1, 4. Part. praes. נטלתי nam portabat tres hoedos, IS. 10, 3. נטלתי portans arma ejus, armiger, IS. 16, 21. נטלתי et ferens scutum, IS. 17, 7. Pl. נטלתי et Levitas portantes eam, Jos. 3, 3. Constr. נטלתי portatores tabernaculi, Num. 10, 17. נטלתי סקדתי portantes sanctuarium, ibid. v. 21. נטלתי super portantes ea, Jes. 46, 1. Hinc sine dubio corruptum נטלתי ferentes, accipientes, pro נטלתי, Ruth. 4, 7. Veneta habent נטלתי. Infin. נטלתי et cum elevassent Cherubini alas suas, Ez. 10, 16. נטלתי ad portandum arcam, Exod. 25, 14. Aff. נטלתי non poteris ferre illud, Deuter. 14, 24. Imper. נטלתי tolle, leva virgam tuam, Exod. 14, 16. נטלתי levate manus vestras, Ps. 134, 2. נטלתי tollite arcam foederis, Jos. 6, 6. נטלתי et effer lamentationem, Jer. 7, 29. נטלתי tolle puerum, Gen. 21, 18. נטלתי leva ad eum in precibus manus tuas, Thr. 2, 19. Futur. נטלתי et elevasti me super ventum, Jobi 30, 22. נטלתי יח נבלחתי et qui portaverit cadaver eorum, Lev. 11, 28. נטלתי et auferes eas ab eo, Thr. 3, 28. נטלתי ipsi portabunt, Num. 1, 50. נטלתי fortitudine sua ferent te, Ps. 91, 12. נטלתי et non portabitis onus in die Sabbathi, Jer. 17, 21. Pebil Babyl., Praet. נטלתי efferebatur e terra, Dan. 7, 4. Ithpeh. Praet. נטלתי elevatum est super eum, impositum est ei, 2 Reg. 9, 25.

ablatus est auxiliator ab illis, Jobi 4, 21. Veneta נטלתי, quod parvum posset forte esse abstuli, sed in ea forma verbum in Aphel inusitatum est: נטלתי טחלתי quibus ablatis, exsisti erant splenes, Esth. 8, 10. נטלתי et tollitur omne quod est in domo tua, IIR. 20, 17. Pabel Partic. praesens נטלתי portans eos, Deut. 32, 11. Fem. נטלתי על כל רמא נטלתי super omnem collem excelsum, Jes. 30, 25. Pl. נטלתי et super omnes colles excelsos, Jes. 2, 14. Ithpah. Praet. נטלתי antequam montes elevati, erecti essent, Ps. 90, 2. Part. נטלתי et elevasti super excelsos, Exo. 15, 1. in Jon. Plur. נטלתי et palpebrae elevatae, Prov. 30, 13. Infin. נטלתי נטלתי protando portantur, Jer. 10, 5. Fut. נטלתי et elevabitur, extolletur regnum ejus Num. 24, 7. נטלתי ad latera portabimini. Jes. 66, 12. נטלתי super humeros portabuntur, Jes. 49, 22. Ap. Tos. in materia votorum: נטלתי ablata ego sum a Judaeis, h. e. voveo, me nihil unquam commercii, me non habiturum rem cum Judaeis, Ned. cap. ultim. in Misna.

נטלתי onus, pondus, sarcina: levatio: officium, ab onere dictum: Vide et inf. in signif. tert. נטלתי onus filiorum Kehat, Numer. 4, 15. נטלתי in onere populi, Num. 11, 16. נטלתי sicut pondus grave, Ps. 38, 5. In Venetis saepe est נטלתי prave. Aff. נטלתי et super onus suum, Numer. 4, 19. נטלתי super omne onus suum, ibid. v. 27. Pl. constr. נטלתי onera idolorum vestrorum, Jes. 46, 1.

נטלתי onus, quod de Prophetiis plerumque dicitur, quae onus et gravitatem poenarum indicabant: נטלתי onus calicis maledictionis, Jes. 13, 1. נטלתי onus exercituum, Jes. 21, 1. נטלתי onus prophetiae, Hab. 1, 1. Veneta haec notant נטלתי prave, sine indicio literae primae radicalis deficientis.

נטלתי pondus: נטלתי et pondus est arenae, i. e. ponderosa est arena, Pr. 27, 3. hebr. נטלתי.

נטלתי levatio: באטלות אבנין levatione lapidum occiduntur, Lev. 20, 12. in Jon. Exod. 22, 17.

נטלתי putredo, putrefactio. Vide ibid.

II. נטלתי Rab. lavare manus, a significatione levandi, quia certa et distincta ceremonia inter lavandum manus levantur a Judaeis. Hinc nomen נטלתי lotio manu: et synechdochie, lotio: נטלתי manu, graece, χειρωνακία. In T. Sota 4b. legitur כל האוכל לחם בלא נטילת ידיים כאלו בא על אשה וזנה שנאמר האוכל לחם בלא נטילת ידיים כאלו בא על אשה וזנה וכי quicunque comedidit panem absque lotionem manuum, perinde est, ac si rem haberet cum muliere meretrice, sicut dicitur: „propter mulierem meretricem etc.“ Pr. 6, 26. Et mox R. Elieser dixit העולם נטילת ידיים נקער מן העולם כל quicunque vilipendit lotionem manuum, extirpatur ex hoc mundo. Item tradidit Raf צריך שניכיה צריך שישפיל ידיו למטה in

aquis prioribus necesse ut elevet manus suas sursum, in aquis posterioribus necesse est ut eas demittat deorsum: Idem tradidit sic הַנּוֹטֵל יָדָיו צָרִיךְ שֶׁיִּנְבִּיחַ יָדָיו לְמַעַל שֶׁמֶּה יֵצֵא מִים רוֹץ לִפְנֵי וַיִּחַרְוּ וַיִּטְמְאוּ qui lavat manus, debet elevare eas sorsum ne forte aqua a junctura revertatur, et iterum manus polluat. Glossa מִים רַאשׁוֹנִים aquae priores; nempe ante sumptum cibum: יִנְבִּיחַ יָדָיו ut elevet manus suas, h. e. summitates digitorum suorum, ut aquae defluant usque ad brachia ipsius, et ultra juncturam: ratio, ne forte exeant aquae extra juncturam, (h. e. ne forte non usque ad juncturam perveniant) et revertantur, ac manus polluant. Aquae autem secundae purificant (sc. aquam primam) sicut dicitur in Jadajim, quod necesse sit, ut effundatur aqua (nempe ante prandium) super manus duabus vicibus. Primae aquae purificant manus: secundae purificant aquam, quae extendit se (vel quae humida est) super manum ejus, quae immunda redditur primo propter manus. Traditur hic, manus immundas et mundas reddi, usque ad juncturam, hoc est inde a junctura et infra etiam. Vide ibidem plura et in Jadajim cap. 2. Vide etiam Scaligerum contra Serrarium c. 7. Drusium Marci c. 7. Reschis chochma f. 69a. Schulchan Aruch par. 1. אין נוטל על קרקע non lavant super terram, i. e. ut aquae decidant in terram, mane sc. sed in vas: אִם צָרִיךְ לִיטוֹל אם צריך si necesse sit lavare manus suas, לא יטול non lavet nisi aqua munda.

נטל, vel גִּטְתִּינְיִם, continens ויטבון *quartale, vas unde manus lavantur*: מִנִּיחַ בְּנִטְלָא דְכִימָא et accipient ex ea (aqua) in gutturnium purum, Exo. 30, 19. in Jon. Vide et Num. 5, 17. Ab hoc vase volunt nomen נְטִילָה dictum, pro *lotione manuum ex isto vase*.

אֲנִיטָל, אֲנִיטָל, אֲנִיטָל.

III. *proficisci, levare se loco, migrare*, pro hebraeo נָטַע usurpatum. Praet. לָטַח לָטַח et Jacob profectus est in Succoth, Gen. 33, 17. נָטַח profecti sunt hic, Gen. 37, 17. Partic. praes. נָטַח proficiscitur ante eos, Num. 10, 33. Pl. נָטַח proficiscimur nos ad locum, quem etc. Num. 10, 29. Infinit. לָטַח cum proficisceretur arca, Num. 10, 35. et וַיִּבְטַח מִשְׁכָּנָא et cum proficisceretur tabernaculum, Numer. 1, 51. וַיִּבְטַח et fuit cum proficiscerentur ipsi, Gen. 11, 2. Imper. לָטַח proficiscere et eamus, Gen. 33, 12. Futur. לָטַח proficiscimini et transite, Deut. 2, 24. וַיִּבְטַח et proficiscuntur, Exod. 14, 15. וַיִּבְטַח et vos proficiscimini ex loco vestro, Jos. 3, 3. Aphel Praet. לָטַח רוח קדומא proficisci fecit ventum Orientalem, Ps. 78, 26. לָטַח מִמִּצְרַיִם ex Aegypto transtulisti, Ps. 80, 9. Part. fem. לָטַח funda quae projicit lapidem, Jobi 41, 17. Inf. לָטַח יח מִשְׁרִיחָא ad proficisci faciendum, ad movenda castra, Num. 10, 2.

surge, קום אול לְמַטִּיל קום עמא *profectio*: ito ad profectionem coram populo, i. e. ad profici-

scendum, Deuter. 10, 11. Et sic in hebraeo לָטַח, nomine posito pro Verbo.

אלה מִטְלֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל *profectio*. Pl. constr. מִטְלֵי istae sunt profectiones filiorum Israël. Numer. 10, 28. Aff. מִטְלֵי וְאֵל et abiit juxta profectiones suas, Gen. 13, 3. מִטְלֵי כָל מִטְלֵי proficiscuntur per omnes profectiones suas, Exod. 40, 36.

נטילה *idem*: נטילה a tempestate profectionis, i. e. turbulenta, hebr. סעָה Ps. 55, 9. Vide et paulo ante.

נטל *Nittal*. Sic appellant *festum natale Christi*: ut in Jore deah num. 148. in comment. אִם שׁוֹלַח דְּרוֹר אם שולח ד' לני ביום ח' si Judaeus mittat donum Christiano die octavo post Natale (festum).

נטע *plantare*: נְטִיעָה plantatio, Rab. מקטע נטע רגליון לקצבים ודכעלי נדוח pedes lanionum et eorum qui comprimunt menstruas, Beza 25b. B. Ar. sic enarrat: Homo maximas facit impensas ut plantet vineam et simile quid et tamen exspectat annos praeputii (tres nempe primos a plantatione annos, quorum fructus erant prohibiti) et annum quartum (quo fructus licitus esse caeperat) propter observationem praecepti: Is autem cujus uxor est menstruata, non potest exspectare, donec purificetur, sed congregitur cum ea menstruata, neque accipit exemplum a plantatione. Sic lanus non exspectat donec licita fiat bestia, sed comedit de ea ante ejus explorationem.

נטע *planta*: נטע רביעי *planta quarta*, h. e. quarti anni, fructus de planta quarti anni, qui licitus erat: trium autem priorum annorum illicitus, Lev. 19, 23, 25.

נטף *stillare, destillare*. Part. נִטְפֵּן על ארעא quae stillant super terram, Ps. 72, 6. Pahel Part. נִטְפֵּן כְּכִרְיָחָא favum destillant, Prov. 5, 3. Aphel Praet. נִטְפֵּן שְׁמֵי אֲרִיפֵי טלָא caeli destillant rorem, Ps. 68, 9.

נטף *stilla, stillacidium*.

נטף *gutta, stilla: opobalsamum*, Exod. 30, 34. heb. נִטְפָּה *stacte*. Plur. נִטְפָּה *guttae*: et emph. חלח נטפה tres guttae vini puri, Git. 69b. Gl. טיפוח.

נטפן *stillantes*, sc. *aquae, aquae pluviales, conceptacula aquarum ex aquis pluvialibus*, apud Talmudicos, Mikv. c. 5. Sab. f. 65.

נטפן *stillans*: חוטמו נטף si nasus ejus sit stillans, Bech. f. 44a. In glossa explicatur ארוך וחלוי longus et infra labia dependens. Vitiolum hoc in primogenito.

נטופה, בֵּית נְטוּפָה, *Netopha, Beth netopha* (ut Bethlehem et alia similia) *oppidum in tribu Judae*: נטופה viri urbis Netopha, Eser. 2, 22. heb. Non procul fuit a Bethlehem, cui ibidem subjungitur. Sic in Tg. נטופה de Bethlehem et Netopha, Ruth. 4, 20. cum quo confer 1 Paral. 2, 53. Locus fuit humore abundans, unde diuturnus ibi graminis et herbarum viror: ער שכלו סרניו מבעק donec consumantur cardui domestici ex

valle Bethnetopha, Schevi. c. 9. Vide R. Sal. אפילו etiam sicut oliva Netophaca, Pea c. 7.

Netophataeus, in hebraeo saepius.

נפת in Peah c. 7. s. 4. et explicatur in gl. גרנירי מחרורים בסוף *h. e. grana vel baccae uvarum conjunctae in fine botri.*

נפר *servare, asservare, conservare, custodire.* Respondet hebraeo שמר, et per se, etiamsi rarius, in textu hebraeo usurpatur. Praet. אפר פחנא et

observabat verbum illud, Gen. 37, 11. ונפר יחנא et custodivit nos, IS. 30, 23. בלכיה שנה ונפר עשו

et observavit Esau inimicitiam in corde suo, Gen. 27, 41. in Jon. Aff. ארחא בלל ונפרנא et custodivit nos

in omnibus viis, Jos. 24, 17. בנפרנאן eo quod servaverit ista, Ps. 19, 12. ונפרה ליה יח חסדא et

custodivit ipsi misericordiam, IR. 3, 6. Fem. ודכרנא et memoria tua custodivit spiritum meum,

Job. 10, 12. ונפרה פקדי et non servasti mandata mea, IR. 11, 11. ונפרה בלבי נפרה et verbum

illud in corde meo servavi, Dan. 7, 28. מטול דנפרה quia custodivi, Ps. 18, 22. נפרו nam custodi-

verunt, Deut. 33, 9. ונפרו ליה כבו et servaverunt ipsi inimicitiam, Gen. 37, 4. Vide et v. 5. 8. in Jon.

ארי נפרנא vos custodivistis, Jos. 22, 2. נפרנא nam custodivimus, Mal. 3, 14. Part. praesens נפר

דנפר קשט לעלמין, Ps. 121, 4. ונפרה ישראל custodiens Israel, Ps. 121, 4. ונפרה qui observat veritatem in perpetuum, Ps. 146, 6.

נפרה num custos fratris mei ego sum? Gen. 4, 9. ונפרה et quia servat juramentum, Deut. 7, 8. Plur. נפרה מטרם מקדשא נפרין custodientes custodiam

sanctuarii, Num. 3, 38. ונפרה אנון יח אורחן num custodiant ipsi vias, Jud. 2, 22. ונפרה quas observant

Ps. 130, 6. Constr. נפרה מטרם משכנא custodientibus custodiam tabernaculi, Num. 31, 30. ונפרה חקלן

sicut custodientes agros, Jer. 4, 17. ונפרה פטירה e custodibus palatii, Esth. 2, 21. ונפרה אקמו נפרה susci-

te custodes, Jer. 51, 12. Part. Praet. נפרה פחיל ונפרה ad tempus servatum est tibi, IS. 9, 21. ונפרה לך

et servatum in seculum venturum, IIS. 23, 5. Infinit. ונפרה מטרם חטרן servando servabitis, Deut. 6, 17. ונפרה ביהא ad custodiendam domum, IIS. 16, 21. ונפרה קיסרדי et ad custodiendum mandata ejus, Deut. 26, 17. Aff. ונפרה ולמקטליה ad custodiendum eum et occidendum eum, IS. 19, 11. ונפרה לנפרה ex forma hebraica, quae hic Chaldaismo repugnat: ונפרה ad custodiendum eos, Jos. 10, 18. ונפרה et ut custodiret illum, Gen. 2, 15. Imper. ונפרה יומא דשבתא observa-

diem Sabbathi, Deut. 5, 12. ונפרה טר יח גברא custodi vi-

rum, IR. 20, 39. ונפרה אורחתי et custodi vias ejus, Ps. 37, 34. Et perfecte נפר יח custodi me, Ps. 16, 1. Et נפר יח, Ps. 141, 9. Affix. ונפרה דלכך נפרה custodi ea in medio cordis tui, Pr. 4, 21. Plur. ונפרה

observate judicium, Jes. 56, 1. Futur. ונפרה אפר דנא observabo illi benignitatem meam, Ps. 89, 29. ונפרה ונפרה et servabo verbum tuum, Ps. 119, 17. ונפרה אפר et observabo illam in toto corde,

ibid. v. 34. ונפרה יח קיטי pactum meum custodies, Gen. 17, 9. ונפרה כלחון אפרתי et observas omnes vias meas, Jobi 13, 27. ונפרה פקדוהי utrum custodies praecepta ejus, Deuter. 8, 2. Affix. ונפרה יח אפרתי tu domine custodies eos, Ps. 12, 8. ונפרה אפרתי Dominus custodiet eum, Ps. 41, 3. ונפרה מכל ביש custodiat te ab omni malo, Ps. 121, 7. ונפרה יח ונפרה benedicat tibi Dominus et custodiat te, Numer. 6, 24. ונפרה et custodiet te, Pr. 4, 6. ונפרה ut custodiat te, Pr. 6, 24. ונפרה לרכבו observant inimicitiam, hebr. ונפרה odio prosequuntur me, Ps. 55, 4. ונפרה si custodierint filii tui, 1 Reg. 2, 4. ונפרה observabitis ut faciatis, Deut. 12, 32. ונפרה cum custodiet illa, Pr. 14, 3. cum loca formativae more Syro. Est autem fem. pluralis tertia. Ithpeh. Praet. ונפרה ונפרה ונפרה et per prophetam custoditus fuit, hebr. ונפרה, Hos. 12, 13. Partic. praet. ex ונפרה in aeternum custodientur, Ps. 37, 28. Posset et legi ונפרה ex Ithpahal, per defectum characteristicae Thau.

ונפרה Plur. ונפרה ונפרה observatores auguriorum, Deut. 19.

ונפרה cum custodia, clam, secreto, Job. 4, 12.

ונפרה ונפרה: custodia, conservatio: ונפרה ונפרה: custodia crumenae, Bm. c. 3. in fine.

ונפרה ונפרה: custodia, observatio, carcer: ונפרה et ligaverunt eum in loco custodiae, Lev. 24, 12. ונפרה ונפרה: custodia, Ez. 38, 7. ונפרה ונפרה: custodia, Jer. 51, 12. Constr. ונפרה vide supra ad Participium: ונפרה sicut custodia noctis, Ps. 90, 4. Aff. ונפרה ונפרה in domo custodiae vestrae, Gen. 42, 19. ונפרה ונפרה: custodia, Num. 3, 7. ונפרה ונפרה: custodia, Num. 18, 3. ונפרה ונפרה: custodia, Num. 8, 26. Pl. ונפרה ונפרה: custodia, Ps. 119, 148. ונפרה ונפרה: custodia, Ps. 63, 7. ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

ונפרה ונפרה: custodia, Exod. 14, 24.

At Gen. 10, 18. in TgH. pro נִיסִי legendum puto נִיסי. Respondet enim hebraeo מִשְׁפַּחַת. Apud Tos. sine Jod. נִיסִים insulae maris, Git. 8.

ניסן *Nisan, nomen mensis Martii, qui primus est ex institutione Mosis*, Exod. 12, 1. Legitur Exod. 12, 8. 18, 40. Lev. 23, 5. Esth. 3, 7. in utroque Targum. Joel. 2, 23. ubi in hebraeo est בְּרֵאשִׁון in primo, sc. mense; Tg. habet ניסן in mense Martio. Vide R. Salom.

ניסני *palmarum species*: vide in נסח.

נין *vide נין*.

ניקא *genus monetae parvae*. In Gemarae textu legitur אַנְקָא et in gl. אַנְקָא moneta sic nominata, Bm. 46b.

נובלה *novellare, de novo agrum proscindere*. Infinit. נִבְלָה ad novellandum novale suum, IS. 8, 12. hebr. חָרַשׁ. Apud Hebraeos, נִוְלָה novellate, Jer. 4, 3. Hos. 10, 12. Ap. Ros. שְׁנָה ראשונה novellat anno primo, et serit anno secundo. שְׁנוֹת הַמְנוּיָוֹת agri novellati, nove proscissi, Men. 85a.

נובלה.

ניר ³¹ *charta, papyrus*: נִיר טוֹב ולבן charta bona et alba: נִיר כִּי לִכְתוֹב עָלָיו charta ut in ea scribatur, Sab. f. 78. דְּסוֹפִיִּים נִי מִי מְדַבֵּק בָּהֶן נִירוּחִין quod scribae etiam conglutinant illis chartas suas, Pes. fol. 42b.

נירוח *nomen loci*: unde חֲבִיּוֹת נִירוּחַ dolia Nejarina, in tali loco, ubi optimorum lignorum fuit commoditas et copia, confecta, Kel. c. 2.

ניר ³² *licium*: נִירָא ברקא licium et pilis bestiarum, As. 28b. Pl. נִירִים fila liciatorio circumvoluta, stamen: נִירִים הַנּוֹעֵץ בְּנִירִים attingens fila, Kel. c. 21. Gl. הַחוּטִין הָאֵלֶּם עַל הַקֶּה.

ניר *jugum*, hebr. עוֹל: ut jugum נִיר חֲקִיף forte, IR. 12, 11. דְּלֹא נִנְרָה בְּנִיר quae non traxerit sub jugo, Deuter. 21, 3. נִיר מִלְכָּא דַּבְּבִל sub jugum regis Babyloniae, Jerem. 27, 12. דְּלֹא סָלַק עָלָה נִירָא 12 super quam nondum ascendit jugum, Num. 19, 2. Aff. נִירָא removebis jugum ejus de cervicibus tuis, Gen. 27, 10. נִירָא אַקְשִׁי יָהּ יִנְרָא aggravavit jugum nostrum, IR. 12, 4. נִירָא חֲקִיפָא et de jugo ejus gravi. ibid. נִירָא אַחֲרֵי יָהּ נִירָא induravit jugum vestrum, ibid. 14. Ap. Ros. נִירָא עֵרִין וְלֹא עֵרִין אין לוקחין מִגְרֵדִי לֹא עֵרִין וְלֹא עֵרִין אין לוקחין מִגְרֵדִי בר נִירָא filius jugi, i. e. jugum parvum, Bab. f. 54b.

נִבְּלָה *percutere*: et cum praepositione מִן constructum, *decutere, detrahere, subtrahere de sum-*

ma, germ. abschlagen, inquit Elias vel abziehen: unde apud Talmudicos; יוֹחַר מִשְׁחוֹת יִנְכָּה amplius quam sextam decutiet, detrahet, Bb. 106a. Elias in Thisbi decutiunt, detrahunt ipsi de pecuniis: לִנְכוֹחַ לֹא מִן חוֹב כְּלוּם ad detrahendum ipsi de debito aliquid. In Vr., Lev. 25. הִרִינִי מִנְכֶּכֶם בִּימִיּוֹרֵינִי vos castigacionibus in mundo hoc, ut reddam vos dignos seculo futuro.

נִבְּלָה *percutere*, Hebraeis notissimum verbum. R. Elias Orientalis in sua Arithmetica usurpat pro *multiplicare*, numerum sc. in multas partes *discutere*.

נִבְּלָה *percussio: multiplicatio arithmetica*.

נִבְּלָה *decussio, detractio, subtractio*, אֲבַחֲלָג: נִבְּלָה מִכֶּסֶף pignus absque detractioe; veluti si quis vineam habeat pro pignore et colligat uvas ejus, nihil pro iis de debito detrahendo, Bm. f. 62a. הִנֵּחַ אֶלֶּא בְּנִיחָא לא non comedat nisi per detractioem, ibid. 67b. עֲמֹ בְּנִיחָא לא non convenit cum ipso per detractioem.

נִבְּלָה *coram, e regione, ex adverso, ante*: Item *persona secunda*, ap. Grammaticos: ut דִּרְךְ הַלְשׁוֹן רִבְּרָה לְדִרְכֵּי פֶּסַע לִנְכָּה וְפֶּסַע שְׁלֵא לִנְכָּה eet, ut aliquando loquatur ad praesentem, h. e. in persona secunda, et mox non in persona secunda, Kimchi Ps. 5, 6. Obad. 1, 7.

נִבְּלָה *praesens*: נִבְּלָה יוֹחַר *praesentia*, opposita ex adverso.

נִבְּלָה *machinari, callide, fraudulententer cogitare, vel agere*. Praet. בְּנִבְּלָהוֹ בְּנִבְּלָהוֹ בְּנִבְּלָהוֹ machinationibus quas machinati sunt contra vos, Num. 25, 18. Alias transfertur in Targum per חֲשַׁב *cogitare*. Ex Pahel Part. בְּלִבְבִּיהוֹ מִנְּבִלָה in corde suo dolos machinantur, Ps. 12, 3.

נִבְּלָה *fraudulentum, dolosum*: נִבְּלָה מִכֶּלֶא fraudulentum est cor prae omnibus, heb. עָקוֹב Jer. 17, 9. Fem. מִכֶּלֶא נִבְּלָה sicut arcus dolosus, Hos. 7, 16. Jer. 9, 3. Emph. נִבְּלָה לִשְׁנָא lingua dolosa, Ps. 120, 3.

נִבְּלָה *dolus, fraus*: נִבְּלָה הוּא בְּרוּחִיה נִבְּלָה לא non fuit in spiritu ejus dolus, Ps. 32, 2. נִבְּלָה לֹא נִבְּלָה לא non jurat ad fraudem, fraudulententer, Ps. 24, 4. Affix. נִבְּלָהוֹ dolus eorum, Ps. 119, 118. Pl. נִבְּלָהוֹ et lingua ipsorum fraudes sunt in ore eorum i. e. summe fraudulentae, Mich. 6, 12. נִבְּלָהוֹ et non loquantur dolum in ore suo, Jes. 53, 9. ubi exemplaria habent נִבְּלָהוֹ stultitias, quasi a נבל, sed

³¹ Originem trahere videtur hoc vocabulum ex ar. نَار luxit, splenduit, propter colorem album splenden-

tem, qui chartae gossypinae est, aut est ar. نَجِير quae nota est panni vel telae, ut charta bombycina, cotonea, lanascena vel serica designetur, quae species chartae minime ex cypero papyro, planta scil. biblina, sed, ut papyrus, ex lana vel bombyce conficitur. Omnino enim ex eo, quod in charta נִיר atramento (נִיר) et calamo scriptorio (קִלְמִשׁ) scriptum est, videri potest, eam chartam bombycinam, minime vero chartam papyraceam, in qua scribendi alius adhibebatur modus, fuisse.

³² Est ipsamet vox ar. نَجِير licium, subtegmen telae.

³³ Rectius hoc exemplum ad vocem praec. נִיר, quod licium denotat, adhibeas.

annon extraneae reputatae sumus? Gen. 31, 15.

עvellere herbas, runcare. Interdum scribitur per כ in fine, sed male et confuse cum ista Radice: **המנכש** evellens herbas et collucans arbores, proprie ramos aridos excindendo, Sab. 103a. **המנכש** evellens allium, Bm. 89. **נכש** neque voluit evellere herbas, Germ. jätthen. Legitur et Lev. 26, 20. in Raschi. Passiv. **המנכש** spinae istae non evelluntur, Br. s. 45. In Aruch legitur קייצוין.

Secundo percute, caedere, pungere: כיון שהכיש בה מכתש אחד קנה. Bb. 88a. Bm. 30b. **הכיש** si percusserit in ea (baculo) reus est, Bb. 88a. Bm. 30b. **הכיש** כנה. **הכיש** posteaquam percussit in eo plagam unam, possidet totum, Bb. 54a. Idem quod hebr. Part. **ומכיש** et percudit (pungit lingua) eam in vulva, R. Sal. Ps. 42, 2. **הכיש** ראוי dignus est quem percutiat sive pungat serpens. Sanh. 110a.

plaga, ictus, percussio, ut in praecedenti exemplo. Idem quod **הכיש**, מכה. Item **ropalus vel ropalum, malleus**: unde legitur Midr. Tillim Ps. 7. **הכיש** למה הוא דומה לפעמץ של זהב ומכתשו מרגלית justus cui similis est? tintinabulo aureo, cujus ropalum est margarita: **הכיש** clava, Graecis. מאן דאית. **הכיש** cui est malleus, Vr. s. 24.

mordere. Respondet Hebraeo נשך. Part. **נכח** **נכח** qui mordet eos instar serpentis, Ecd. 10, 8. Vide et Prov. 23, 32. Plur. **נכחין** היך. **נכחין** et **נכחין** mordent instar leonis manus meas et pedes meos, Ps. 22, 17. Fut. **נכחין** et **נכחין** mordebit eum coluber, Amos 5, 19. Praeter. **נכחין** quemcumque momorderit serpens, Num. 21, 9. in Tg. Jon. **נכחין** מוסיא בעקבה qui momordit equum in calcaneis suis, Gen. 49, 17. in Jon. **נכחין** et momorderunt populum, Num. 21, 7. Ithpeh. Part. **נכחין** מנכח כחורא qui quicunque morsus fuerit a serpente, Num. 21, 10. in TgH. Futur. **נכחין** כל quicunque morsus fuerit, Num. 21, 9. Ap. Ros.: מאן דנכחיה חורא. **נכחין** מנכח חבלא proverbium dicit: qui morsus est a serpente, ei funis terrorem incutit (quia, nempe, serpenti similis est tortuositate) MK. c. 7, 3. et Midr. Cant. a. 1, 2. Quae nocent, docent. Ap. Tos. נשך. **נכחין** mordeat eum (a quo sumitur) et aufert ei aliquid, Bm. 60b.

usura, a mordendo dicta, ut et Hebraeum נשך, cui respondet semel: **נכחין** qui multiplicat substantiam suam **usura** et faenore, Pr. 28, 8.

נכחין vide in כחם. Si huc pertinet, tunc כחם est

Heemanticum: si eo, tunc נ ab initio est formativum ex Niphal.

נלוס Nilus, celebris Aegyptus fluvius: לא יסך נלוס non ascendet ipsis Nilus, Zach. 14, 18. Et in Tg. Jonathanis in Legem. **נלוס** filio tuo dabo terram hanc, a Nilo Aegypti, usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratem, Gen. 15, 18. Kimchi scribit Jes. 19, 5. **נלוס** הוא משקה הארץ עד שלא יאבו ut non opus habeant pluviis. R. Sal. scribit Amos 8, 8. Nilus ascendit singulis 40. annis semel, et irrigat terram. Cumque ascendit, educit lutum et caenum ad ripam suam etc. In Beresch. rabba s. 87. ad Gen. 39, 11. ad haec verba: וידי כדיום הוה et fuit secundum diem hanc; scribitur נלוס של יום נבל של נלוס dies festus Nili fuit, et ibant omnes spectatum: ipse autem (Joseph) non iverat. Glossa נלוס יום dicitur hic per contemptum de die festo, quem celebrabant, quando Nilus ascendebat, ob idololatriam quam illic exercebant.

נלוס dicere. vide supra נום.

נלוס vide supra in נים.

נלוס verruca: vide supra in נום, et infra in נים, in significatione tertia.

נלוס etiam³⁶, apud Talmudicos frequens. Saepe praecedit נא, ut אינמי aut etiam.

נלוס martes, animalculum ex genere mustellino columbis et gallinis infestum: unde מרחיקין את הסולם מן השוכן ארבע אמות כדי שלא חקפון הנמיה remonent scalam a columbario quatuor cubitos, ne assiliat martes, scil. ad occidendum columbas, Bb. 22b. in Misna: חורל ונמיהו ונמיהו felis et martes, Chol. 52b. **נלוס** lacervavit vultum ejus instar martis, cujus proprium framen, ut et felium. Plur. **נלוס** Jes. 13, 21. in Kimchi et R. Sal. qui sic exponunt vocem נלוס.

נלוס stragula villosa, idem quod נלוס, Bm. 54b.

נלוס declive, depressum, amile esse: לפי נעיסותו propter suavitatem instrumenti musici, ad intendendum vel deprimendum sonum, R. Sal. Amos 6, 6. **נלוס** loquuntur, i. e. humilem et inferiorum relinquebant ipsi locum.

נלוס declivis, depressus: locus declivis. **נלוס** גרד שהוא נמוך: **נלוס** magnus: **נלוס** depressi, humiles spiritu, Sota 5b. **נלוס** integer habet: **נלוס** vide quam magni sint depressi spiritu coram Domino: nam quando sanctuarium adhuc stabat, si quis offeret holocaustum, merces holocausti ascendit in manum ejus, si quis offerebat mincham, merces minchae ascendit

³⁵) Arab. **نكح** mordere, tundere, cognatum נכח.

³⁶) Propr. dicamus, licet dicamus pro נא d. q. supra in נום.

³⁷) Vox arab. **نمط** stragulum vel peculiare ejus genus, item pannus, qui substernitur ephippio.

³⁸) Cognatum est verbis נמד et נמד.

in manum ejus: sed si quis erat mente humili, ei Scriptura id imputabat, ac si omnes oblationes obtulisset, sicut dicitur, sacrificia Dei sunt spiritus contritus, Ps. 51. נִסְכָּהי דֵּי מִסְכָּהי murus humilis et depressus, R. Sal. Thr. 2, 8.

depressio נמיכות הקול *depressio, declivitas*: נמיכות
depressio vocis, Rab.

נָחַלָה *portus, locus quietis navium ad litus ter-*
rac: עכו כיון שהגיע לנמלה של עכו *quum appulisset*
ad portum Acco, Joma fol. 38a. עך לא נכנסו לנמל עך
non ingressi fuerunt portum, donec tene-
bresceret, Erub. c. 4. in princ. Gracce per metathe-
sin literarum λμην.

נמן *suffragia dare*, scribit Guido, nec alius praeter ipsum. Citat ex Midr. Ps. 25. ubi ita legitur, ונמן מה חרש היה בבית המדרש היום נמן נמן³⁹ quid novi fuit in schola hodie? suffragia dederunt et absolverunt. An ita significet hic, amplius cogitandum. Citat et ex Midr. Ps. 103. Sed ibi non inveni.

ritus, mos, consuetudo: lex, statutum, jus. Corruptum ex gr. νόμος. Saepe respondet nominibus hebraicis חק *statutum*, et משפט *jus, judicium*. In Psalmis et Proverbiis etiam pro hebraeo חורה ponitur: ut אלהך *sed in Lege Domini voluntas ejus*, hebr. בחורו. Ps. 1, 2. *נימוס דאמך* a lege matris tuae, Pr. 1, 8. *נימוס כל ארעא* juxta consuetudinem totius terrae, hebr. כדרך Gen. 19, 31. in TgH. *למחמי בנימוס בנה עמי* ad videndam consuetudinem filiarum gentilium, Gen. 34, 1. *נימוס דמלכא* statutum regis, Is. 8, 9. *ויימיסין* et *judicia*, Ez. 20, 25. Constr. *בנימיסי עממיא* in statutis populorum, Lev. 20, 23. *אף חהכך לא יבנימיסיהון* et in statutis ipsorum non ambulabitis, Lev. 19, 3. Apud Ros. *נכנסה נכנסה בקרוא נכנסה* ingressus es civitatem, *ingressus es jus ejus*. In Br. s. 48. idem sic legitur, *עלה לקרוא הך בנימוס* intrasti urbem, *ambulato secundum jus ejus*. i. e. *vivito juxta ritum et jura ipsorum*. *הלך לקרוא הך בנימוס*: Item מרדכי היה *בנימוס* Mardocheus coronatus erat lege, h. e. ornatus omnibus statutis Legis, veluti corona, Meg. 12. *עשו לו כנימוס* facite ei pro more, prout moris est vel juris, Git. c. 6. in Misa.

רח טבעיית *legalis, judicialis*. Femin. טבעיית *jus naturale et judiciale, legale et civile*.
 נמפה נמפי, ננפה, נמפי, נמפי, נמפי *nympha, sponsa*. Graecum est ורמחילא לנמפי די רחא צניעא: ורמחילא לנמפי די רחא צניעא *quae*
 assimilatur *sponsae quae est verecunda*, Cant. 4, 8.
 9. 10. נמפי צניעא *נמפי sicut sponsa verecunda*, v. 12.
 נמפי נמפי רחא *sponsa erat mihi*, Br. s. 71.

רומה לנמפיון המשקה: *sons, nympheum*: *similis est nymphæo irriganti totam regionem*, in Jclam. f. 33b. Pro hoc in Sr. s. 31. legitur cum Gimel לניפיון *ripa*. Prava scriptio et interpretatio. Prior lectio est genuina. Est enim originis graecae, a νύμφη *nympha*. Suidas, νύμφη ἡ τοῦ ἵαχαι καὶ νεόγαμος γάμος. Sic apud Varronem *Nympha Juturna*, fontis nomen, inde dicti quia juvaret. Ita apud Athenaeum lib 11.: Fontes ipsi vocantur *nymphae*. Inde *nymphaeum*, quod Calep. Lavacrum exponit. Socrates in Tripartita historia: Praefectus urbis tunc Clearchus *nymphaeum* maximum tunc aedificavit, in platea quae nunc Theodosii vocatur, ubi aquae affluentia est emissâ. Pro hoc in Basileensi editione est ὑδρεῖον i. e. tubum amplissimum. Vide locum.

משום דר' יוסי נמוקו עמו: *observatio, annotatio, expositio, animad-*
versio, ratio, doctrina: propter R. Jose, cujus rationes erant cum ipso, gl.
 rationes demonstrationum suarum afferebat ipsi, Erub. 14. נמוקו עמו. *expositio*
ejus cum ipso, omnium suorum verborum dat rationem, Git. 67a. Epitheton fuit R. Jose. Pl. נמוקים
animadversiones. Sic Elias vocat annotationes suas
 in librum R. D. Kimehi נמוקים.

מקק *vide נִמְקִים*.
נִמְר *variegare, variare, varium facere*: נמר *pardus variegatus, maculosus*, Jer. 13, 23. in R. Sal. *variatum septem coloribus*: בשבע צבועין. *citrus nigrum, album aut variegatum, punctis maculosus respersum*, Suc. 36a. כמנום *quia videtur esse maculosus, punctis respersum*, Git. 54b. *vestis maculis respersa*: כמנום *quem fecit variegatum*, Gen. 30, 37. in R. Sal. *Aliter*: המנום את שדרו *varians agrum suum*. Peah c. 3. i. e. *metens partes maturas, et relinquens immaturas, ut maneat ager sicut cutis pardis variegata*. Quidam seminans agrum diversis seminibus, quo etiam ager quasi maculatus et varius redditur.

כל אמר: *varius, maculis variis distinctus*: נמר
 רקוע נמר: *omnem agnum varium*, Gen. 30. 32.
 כל *maculosum et varium in capris*, ibid. Pl.
 עיני נמורתא *omnes capras variatas*, v. 35.

pardus, quasi *maculosus*, *variis punctis respersus*: נִמְרָא כְּנִמְרָא qui fortes sunt instar pardus, Jer. 5, 6. נִמְרָא עִם גִּדְרֵי יִשְׂרָאֵל et *pardus cum haedo habitabit*, Jes. 11, 6. פִּלְדִּיּוֹת דְּחִכֵּינִן מִן נִמְרֹתֵינוּ qui robustiores sunt pardus, Cant. 4, 8. אִימְרוּ אֲרֵי לֵוִי־פֶאַרְדֻּס׃ אִימְרוּ וְאִמְרוּ in אֶרֶץ אֲמֹר נִמְרָא, Br. s. 77. vide in אֶרֶץ אֲמֹר נִמְרָא.

⁴¹נמורקן *genus strati, vel straguli* MK. c. 3, 9.

²⁹ וְנִמְנְרִי „numerati sunt“, judices scil. vel docti de sententia quadam consultantes; i. e. investigatum est, quot consultantium sententiam prolatam comprobant et quot eorum eam improbant. Merum igitur verbum hebr. est נָמַר *numerare* praefixo Nun characteristico ex forma Niphal recteque praeter Guidonem nemo lexicographorum rad. נָמַר adducit, quo magis mirandum, quod hic Guidonis error Virum Cl. Buxtorfium fugit.

⁴⁰) Gr. νομική ἡ, *jus, jurisprudentia*. Syr. ܬܡܢܬܐ.

41) Fortasse legendum est *ppum* a. um *stragula villosa*, d. q. supra.

⁴⁴⁾ Oblitus esse videtur A. n. hanc vocem ab ipso jam supra sub ין tractatum esse. Vide illic.

nanus non ducat (uxorem) nanam, ne proveniat ab illis digitalis (homo), Bech. fol. 45b.

ננס, vide supra in ננס.

ננס *axaliare, attollere*, ut et hebraice bis sumitur.

Ithpah. Infin. ננס לאחפאה ut attollant se cum eo in militia, Ps. 60, 6. Vide ננס in nomine ננס.

ננס *accipere, capere, sumere, assumere, tollere, auferre*. Respondet in Tg. hebraeo לקח. Praet.

ננס primogenituram meam accepit, Gen. 27, 36. Aff. ננס ידיו וננסו et extendit manum suam et accepit eum, IIR. 6, 7.

ננס מרדכי בביתיה. et suscepit eam Mardocheus in domum suam, Esth. 2, 7. Femin. ננס ורחל et Rachel acceperat, Gen. 31, 34.

ננס ורביחא ננס et usuram accepisti, Ez. 22, 12. ננס לך לאחך accepisti tibi in uxorem. IIR. 12, 9.

ננס וננסו ננסו et vitulum accepi, Deuter. 9, 21. ננסו ננסו et accepisti faciem tuam, honoravi te, Gen. 19, 21.

ננסו ננסו et accepit illud, Jud. 17, 2. ננסו ננסו et acceperunt viri isti munus illud, Gen. 43, 15.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24. ננסו ננסו et accepisti, Jud. 18, 24.

nam ex viro sumpta est illa, Gen. 2, 23. in Jon. Part. ננסו quod manu capitur vel tollitur, Num. 35, 17. 18. Plur. ננסו qui capiuntur ad mortem, Pr. 24, 11. Fem. ננסו et uxores tuae quae ductae sunt viris, Cant. 4, 12. Infin. cum aff. ננסו in die capi ejus, quo capiebatur, IS. 21, 6. Fut. ננסו et auferetur ab eis, Ez. 24, 25. Ex Aphel Partic. ננסו et accipit personam in judicio, Gen. 4, 8. in Jon. Hinc etiam est ננסו ad dandum ei Leam, cum נ in medio pro ננסו, Gen. 29, 22. in Jon.

In sententiis Ben Syrae, ננסו וננסו si necesse est tibi accipere et dare (emere et vendere), esto sors tua cum bonis. Apud Tos. אמר במאי איכול לחמא לחמא סב מניה qui dicit, cum quo (eibo) edem panem? panem aufer ab eo, Sanh. 100b. Qui non contentus pane famem tollere, fame laborare non putabitur. Ex Aphel ננסו qui facit ut accipiat alius filiam suam, i. e. qui elocat, despondet.

In dialecto Hierosolymitana hoc verbum perdit quandoque literam נ: ut ננסו quod accepistis, TH Bk. c. 6. f. 5c. Gl. ננסו i. e. ננסו. Sic ננסו invenit pullos avium et accepit illos, Bm. cap. 1. in TH. ננסו et accepit eam pauper quidam, TH. Sanh. c. 13. f. 24c. Sic in Erub. 20d. B. Ar. citat duo exempla ex Br. s. 67. et 75. ננסו et accepit eum, ננסו, quod sic forte ab imperitis dialecti correctum. Addit B. Ar. ננסו h. e. ננסו idem est quod ננסו, h. e. ננסו. Beth absorpto. Id Guido non recte assequens posuit; ננסו esse idem quod ננסו vel ננסו cepit vel deglutivit.

ננסו וננסו idem est quod ננסו alibi ננסו negotiari: conferre, disceptare: ut ננסו בפרנסות negotiabantur cum serico, Br. s. 77. ננסו לשון ננסו sermo acceptionis, i. e. significat accipere.

ננסו, *acceptum, census, vectigal, pars vel portio rata et certa, quae accipienda alicui offertur et datur*. Sic pro hebr. ננסו ponitur: ut ננסו et separato portionem Domino, Numer. 31, 28. ננסו etritque portio census Domino ex ovibus, Ibid. v. 37. ננסו numerus census separationis, i. e. separati, v. 31. Jonath. Affix. ננסו summa census ipsorum, v. 38. in Jon. Sed Onkelos id ex forma masculina effert ננסו.

ננסו, *receptum, promissum, oblatum donum voluntarium*, pro hebraeo ננסו, in Jon. et TgH. ננסו aut in dono voluntario, aut in tempore solennitatum vestrarum, Num. 15, 3. ננסו ננסו donum oblationem voluntariam facies eum, Lev. 22, 23. ננסו ננסו.

(1) Syr. ננסו. Ponitur pro hebr. לקח, נשא. Hebr. נשא vel נשא לקח chaldaice et syr. per ננסו redditur.

87

idem: נסוך דחמר עחיק: fusio, libamen vini veteris, Num. 28, 7. Aff. וְנִסְכָּהּ et libamen ejus, ibid in Jon. Pl. נְסִיכִין Num. 4, 7.

נִסְכָּה ornamentum fusile, aureum vel argenteum muliebre. ואניסכא כלי עלמא פליני דאסור. Sab. 59b. B. Ar. in חושן tertio scribit: נסכא fil, quae faciunt opere denso, instar catenae et balti, et infingunt ei particulas auri et argenti, et assimilant illud, vel simile faciunt illud balteo regum, licitumque est illud gestare in Sabbatho. Item filum staminis textorii, Sab. 96b. Item lamina auri vel argenti fusa, ex qua fit moneta. In Bb. 128a. explicatur in glossa נסכא או דרב כספא frusta argenti vel auri. Et in Men. 107a. נסכא חתיכת אחא של דרב. h. e. Nischa est frustum auri quod vocant Blatten. Sic in Ketub. f. 32b. חתיכת כספא מותך frustum argenti fusum. In Bk. 96b. נסכא מאן דגול נסכא חתיכת דרבירה qui rapit laminam argenti a socio suo, et facit ex ea nummos.

נִסְכָּה jugum textoris, licitorium. Ap. Ros. liber tractatus, codex talmudicus, non totum corpus, sed quilibet separatus ejus liber sic vocatur, quod variae et diversae res in eo confundantur.

נִסְכָּה vide supra in נסך.

נִסְכָּה turbari, conturbari, perturbari. Includit iram maestitiam, dolorem, vel metum. Respondet hebraeo נִסְכָּה et indignatus et perturbatus fuit Mordechaeus, Esth. 4, 17. נִסְכָּה turbare, perturbare. Fut. לא תִּנְסֵךְ יָדִי ne turbes me, IIR. 4, 28. Ithpeh. אֲרִי אֶתְנִסֵּם עַל דָּוִד quia perturbatus fuit super Davidem, IS. 20, 34. אֶתְנִסֵּם conturbatus fuit rex super filium suum, hebr. dolore, tristitia affectus, 2 Sam. 19, 2. וְאֶתְנִסֵּם וְאֶתְנִסֵּם et perturbati fuerunt viri isti, heb. וְאֶתְנִסֵּם et dolore affecti, Gen. 34, 7. Futur. וְאֶתְנִסֵּם forte turbaretur, IS. 20, 3. ne conturbemini, Gen. 45, 5. hebr. וְאֶתְנִסֵּם. Vide et mox in nomine נסך.

נִסְכָּה perturbatus, sive dolore, sive tristitia, sive ira et indignatione: נסך turbatus et maestus, IR. 20, 43. et 21, 4. Et substantive indignatio: וְאֶתְנִסֵּם, dolor: וְאֶתְנִסֵּם et in indignatione multa, Eccl. 5, 16. Pl. וְאֶתְנִסֵּם et ecce erant perturbati, hebr. וְאֶתְנִסֵּם maesti, Gen. 40, 6. Fem. וְאֶתְנִסֵּם quasi: perturbata, Esth. 5, 2. Ap. Tos. וְאֶתְנִסֵּם eoce vado in perturbatione mea in sepulchrum, Tem. f. 16a. B. Ar. legit דאח פני להווא גברא מן חלה נסין: cum Resch quia immunem reddit ejusmodi hominem a tribus afflictionibus, MK. 2, 18.

נִסְכָּה vexillum, signum militare: Item miraculum, signum miraculosum: נסך לרחליק לאחנסאה בה: dedisti timentibus tui vexillum ad vexillandum cum eo, ut eo utantur militandum, ut sub eo militent, hebr. להחנסא eodem significato, Ps. 60, 6. Vel ad

exaltandum, ut exaltent se eo in bello, et sic verbum est a נסך pro נסך, commutatis ו and ש, ut saepe. Priori significato habet formam irregularem a defectivis secunda radicali. Pl. נסך רברבן רחומא עינך. signa magna quae viderunt oculi tui, Deut. 7, 19. heb. tentationes נסין ונבין: miracula et potestates, fortia facinora, Hos. 2, 15. עשרה נסים נעשו decem miracula contigerunt patribus nostris in Aegypto, et decem ad mare, Avoth c. 5. Item נעשו לאבותינו בביח decem miracula facta sunt patribus nostris in domo sanctuarii etc. Ibidem vide. Item velum, vexillum nauticum: נסך רחיון ואת הנס vendit malum et velum, Bb. c. 5. in Misna.

נִסְכָּה idem: נסין et fuerunt in signum, heb. נסך. Num. 26, 10. in Jon.

נִסְכָּה res mirabilis: נסך miraculosum: נסך profectus est, recessit, hebr. Hiphil נסך transiit, amovit. Ap. Ros. קיצוון mutare decisionem suam, recedere a decisione, pactione sua, Bb. 8b. נסך צריך להסיע necesse est removere illud, Kel. cap. 5.

נִסְכָּה ascendere, pro hebr. עלה. Monet Elias, Praet. et Partic. hic non reperiri, sed a verbo נסך. Sic et a נסך hebraice non reperitur Praet. et Partic. At reliqua tempora hinc sunt. Infin. וסלקן נסך et ascenderunt ascendendo, IIS. 15, 30. עד נסך צפרא usque ad ascendere auroram, donec ascenderat aurora, Gen. 32, 24. ויהוה כמסך צפרא et fuit juxta ascendere auroram, cum ascenderet aurora, IS. 9, 26. וסלקן נסך et perrexerunt ascendere, IIS. 5, 22. נסך ab ascendendo, i. e. ne ascendatis Hierosolymam, IR. 12, 28. Aff. נסך cum ascenderet, exiret ex Aegypto, Jud. 11, 13. נסך cum ascenderis tu, Exo. 32, 24. נסך cum ascenderet ipsa cum marito suo, IS. 2, 19. נסך cum ascenderem in montem, Deut. 9, 9. נסך quando egredierentur ipsi ex Aegypto, Jud. 11, 16. נסך ascende in montem, Num. 27, 12. נסך et ascende coram me in montem, Deut. 10, 1. נסך לוח אבוכו et ascendite in pace ad patrem vestrum, Gen. 44, 17. Fem. נסך בירא ascendo ad patrem, Gen. 45, 9. Fem. נסך ואתי ascendo, o putee, Num. 21, 17. Fut. נסך ואתי ascendam et nunciabo Pharaoni, Gen. 46, 31. נסך non ascendeas, IIS. 5, 23. נסך non ascendet nobiscum, IIS. 29, 9. נסך per viam tritam ascendemus, Num. 20, 19. נסך venite ad nos, IIS. 2, 3. נסך ne ascendatis, Num. 14, 42. נסך et ascendent ex Jordane, Jos. 4, 16. Aphel נסך ascendere fecit, eduxit, produxit, protulit, obtulit, attulit. Praet. נסך ascendere fecit, eduxit IIS. 2, 3. נסך neque attulit vel obtulit munus, 2 Reg. 17, 4. נסך et qui

¹⁷) Ex notione tremendi, agitandi; hinc de animo agitato turbari, conturbari, et de signo quodam in aere agitato, uti sunt vexillum et signum militare.

eduxit patres vestros, IS. 12, 6. דִּאֶסְקָנָא qui eduxit nos, Exod. 32, 1. וְהִיא אֶסְקָנָנִי et ipsa ascendere jussit eos, Jos. 2, 6. דִּאֶסְקָנָא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם quem eduxisti ex terra Aegypti, Exod. 33, 1. לָמָּה רָגַן לָמָּה אֶסְקָנָנִי quare eduxisti nos? Exod. 17, 3. Femin. וְנָאֵן obstulisti sacrificia, Jes. 57, 6. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et ego eduxi vos, Amos 2, 10. אֶסְקָנָנִי quoniam eduxi te. Mich. 6, 4. אֶסְקָנָנִי obtulerunt holocaustum, IS. 6, 14. Et cum הָא לֹאֵךְ in Daniele, הִסְקִי Dan. 3, 22. דִּאֶסְקָנָא qui eduxerunt te, Exod. 32, 4. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי quare eduxisti nos? Num. 20, 5. Part. מִסְקִי עֹלָחָא offerens holocaustum, 1 Sam. 7, 10. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et ascendere faciam super eos, Jes. 8, 7. מִסְקִי פִשְׁרָא ascendere faciens rumen, Lev. 11, 4. Pl. אֶסְקָנָנִי ascendere faciebant, attollebant arcam Domini, IIR. 6, 15. Constr. מִסְקִי פִשְׁרָא ex attollentibus rumen, Lev. 11, 4. Femin. הִסְקִי אֶסְקָנָנִי et offerebat eis aromata, heb. מִסְקִי בִסְמִין אֶסְקָנָנִי ad offerendo holocaustum, IIR. 6, 18. Talmudici dicunt מִסְקִי Imper. אֶסְקָנָנִי educito populum istum, Exod. 33, 12. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et ascendere fac ranas, Exod. 8, 5. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et offer ipsum coram me, Gen. 22, 2. בְּעֵרָאֵךְ אֶסְקָנָנִי attollite eum in lectum, IS. 19, 15. Femin. יִשְׁמָוֵל אֶסְקָנָנִי לי Samuelem adducito mihi, IS. 28, 11. Fut. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי educam vos, Exod. 3, 17. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et ego ascendere faciam te, Gen. 46, 4. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et educes Jeremiam Prophetam ex fovea, Jer. 38, 10. נִסְקָנָנִי לא ne educas nos hinc, Exod. 33, 15. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי offeras illud, Jud. 13, 16. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et educet vos, Gen 50, 24. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי adducet eas Dominus super te, Deut. 28, 61. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et ascendere facient, imponent pulverem in capita sua, Ez. 27, 30. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי non offeretis super eo, Exo. 30, 9. A Daniele semel usurpatum Hophal ex Hebraismo וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et eductus est, Dan. 6, 23. Ithpeh. vel Ithpah. vide mox in seq. signif.

II. אֶסְקָנָנִי⁴⁸ *adolere, accendere, incendere, succendere*, et respondet hebr. הִשִּׁיךְ. Hinc quoque est hebraeum הִשִּׁיךְ eodem significato. Praet. אֶסְקָנָנִי אֶסְקָנָנִי adolescit in altari, Lev. 9, 10. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי adolescerunt aromata, IIR. 23, 5. 8. אֶסְקָנָנִי aromata quae obtulistis, Jer. 44, 21. Partic. praes. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et adolet aromata, Hab. 1, 16. Pl. הִיוּ אֶסְקָנָנִי fuerunt adolentes aromata ipsi, IIR. 18, 4. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי quod adolent aromata, Jer. 44, 15. Infin. אֶסְקָנָנִי ad adolendum aromata, Jer. 44, 17. אֶסְקָנָנִי לא ut non adolent, Jer. 44,

5. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et ad comburendum, Gen. 1, 29. in Jon. Fut. אֶסְקָנָנִי omnem adipem ejus adolebit, Lev. 4, 26. אֶסְקָנָנִי adipem ipsorum adolebit, Num. 18, 17. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et nullum mel adolebitis, Lev. 2, 11. Ithpeh. sive Ithpah. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי ignis accensus est, Ps. 78, 21. Fut. תִּסְקָנִי totum adolebitur, Lev. 6, 15. al. 22. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי offerentur cum benevolentia, Jes. 56, 7. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי antequam offerantur, IS. 2, 15. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי donec offerantur pinguia, IS. 2, 16. Ap. Ros. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי pistor accendit fornacem. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי et accendunt eum (furnum) ad coquendum panum: necesse est inflammare et accendere eum (furnum) multum, Hos. 7. in Com.

III. אֶסְקָנָנִי talmudice, *concludere, inferre, epilogum facere*, q. d. *summam rei facere ascendere*. Part. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי concludimus, inde inferimus. Et nomen אֶסְקָנָנִי *epilogus, illatio, consequentia*. Elias radicem facit מִסְקִי, quam confert cum סִכּוּם, pro consentire, convenire.

וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי *concludens, summam rei collidens*: מִסְקִי et concludit vel concluditur tandem, et inde אֶסְקָנָנִי.

in via ascensus versus Bethoron, Jos. 10, 10. למִסְקָנָא ad ascensum Akabbim, Num. 34, 4. Ap. Ros. *epilogus, conclusio, summa rei*, ut paulo ante dictum.

וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי *idem*: מִסְקִי לוחִי: ascensum Luchith, Jer. 48, 5. Jes. 15, 5. מִסְקִי דַּעֲקָרִים versus ascensum Akabbim, Num. 34, 4. in Jon. quomodo et ibidem legendum in TgH. Plur. וְנָאֵן אֶסְקָנָנִי canticum quod dicitur super gradus, hebr. שִׁיר הַמַּעֲלֹת Ps. 120, 1. et in reliquis, quod in Regiis legitur מִסְקִי. Sic legendum in Jonathane מִסְקִי gradus super gradus, Deut. 28, 47, ubi scribitur מ.

מִסְקִי vide in סִכּוּם.

נֶסֶךְ⁴⁹ *incidere, secare, dissecare, serrare*: Praet. וְנָאֵן נֶסֶךְ יִתְּנִי רִדּוּחִי דְּפִרְעָא et dissecuit rotas curruum Pharaonis, Exod. 14, 25. in Jonath. Part. וְנָאֵן נֶסֶךְ דְּנֹר שְׁלֹחֵבִיךְ dissecat flammam ignis, hebr. חֲזַב, Ps. 29, 7. Alias verbo חֲזַב respondet in chaldaeo נֶסֶךְ אִפִּין. Deut. 28, 50. in TgH. vitiosum est pro נֶסֶךְ. Apud Tos. וְנָאֵן נֶסֶךְ וְנָאֵן וְנָאֵן qui secabant lapides pretiosos. In Vr. וְנָאֵן נֶסֶךְ et dissecuit ipsum et factus est duo corpora, corpus unum in masculinum, et corpus alterum in feminam, sect. 14. in princ. De Adamo id scribitur, quem quidam putarunt initio fuisse creatum androgynum, et postea per sectionem, sive serrationem per medium, distinctum in duo diversa corpora: וְנָאֵן נֶסֶךְ et serrant ex ipsis asseres: וְנָאֵן נֶסֶךְ adducit asseres et disserrat, dissecat eas. De serrato Pro-

⁴⁸) Proprie: fecit ut *ascenderet* flamma vel thus et sacrificium.

⁴⁹) Cognatum verbo נֶסֶךְ q. v.

pheta Jesaja a Manasse, vide traditionem in Talm. Babyl. Jevam. 49b. et Sanh. 103b. TH. Sanh. 28c. Schalschelet hakkabbala 19a. Jalk. lib. Reg. 38d.

נָסֵר *asser, tabula, serrando* sic facta. Ap. Tos. qui vendit balneum, non vendit simul asseres, i. e. tabulas ligneas, quibus balneum aut sudatorium stratum est, Bb. c. 4. Chald. נִסְרִין: unde דארויא נִסְרִין tabulae cedrinae, IR. 6, 15. 18. נִסְרִין דנחש tabulae aereae, IR. 7, 30. לִנְסֵרִי לוחין in segmenta tabularum erit vitulus Samariae, Hos. 8, 6. hebr. שִׁבְכִים. Vitiose hinc legitur בְּנִסְרֵי Esth. 3, 8. in secundo Targum, quod Elias dicit se ignorare quid sit. Est qui putat legendum בְּנִסְרֵי i. e. cum consiliariis suis a כֹּהֵן consilium, secretum. Verba sunt דעבד סלכא כמדרעם דעבד אנהא בנסרו quemadmodum agit rex cum consiliariis suis, sic nos agimus.

נְסֹרֶת *scobs, segmentum, fragmentum, quod a serra, terebra vel lima decidit*: אף הנסורה של בעל: etiam serratura est patrisfamilias, heri domestici, Bk. 119a. בנסורה של חרשים etiam segmentis opificum, Sab. 49.

נִסְרִי pro נִסְרִית *serratura, sectio, excisio, sculptura*.

סֵרָא *serra*.

נִסְתָּא Hinc notant, נִסְתָּא cepit eum, pro נסבדי a נסב. Sic legitur in Br. s. 67. Vide supra in נסב.

נִסְחָא vide in נסח.

נִצְחָא *germinare, florere, efflorescere*. Ab hebr. נָצַח sive הניץ deductum, ו y pro more commutatis, etsi pro hebraeo פרח ponatur. Praet. ויהא נִצְחָא et ecce floruit virga Aharonis, Num. 17, 23. Fut. ויהא נִצְחָא virga ejus florebit, Num. 17, 20. הכרין sic germinabit, Ps. 103, 15. in Regiis.

נִטְרָא ⁵⁰ *torcular, vel lacus torcularis*: Aff. בכורי primogenia vini torcularis tui, Exod. 22, 28. in Jon. Pl. נִטְרָא חמרא et stillabunt torcularia vino, Joël. 2, 24. Aff. ויטפון נִטְרָא stillabunt torcularia ejus vino, Gen. 49, 12.

נִטְרָא hebr. *clausit, sera* scil. vel pessulo, *observavit, pessulum obdidit*. Item *calceavit*: unde in Tg. ידו נִטְרָא ברנל et sit calceatus in pede leviri ejus. Jceus, Deut. 25, 9.

נִטְרָא *obsera. o*: Ap. Tos.: Tribus temporibus in anno elevant sacerdotes manus suas quater in die,

mane scil. in musaph, h. e. epimetro vel auctario temperis matutini, vesperi נִטְרָא in observatione portarum, Tan. c. 4. in Mischna; in TH. Ber. c. 4. f. 7c. legitur רבנן דקיסרין אמרין, יוחנן רב ור' יוחנן רב אמר בנעילה שערין שמים ור' יוחנן אמר בנעילה שערין שמים quando est observatio? Rabbinus Caesarienses dixerunt; dissenserunt de hoc inter se Raf et R. Jochanan, Raf dixit (intelligi hoc) de observatione portarum templi etc. Vide illie ulterius, et in Taanijos c. 4. Vocatur etiam concise sic *precatio quam eo tempore recitant, et integre precatio observationis*. Hinc scribit Maim. in statutis חפלה c. 1.: Sic ordinarunt precationem aliam post precationem vespertinam, prope occasum solis, in die Jejunii, et haec est precatio illa, quam vocant חפלה precationem observationis, q. d. observatae sunt portae coeli soli, et absconditur est (sol) propterea quod non orant eam, nisi prope occasum solis.

נִטְרָא *pessulus, sera*, hebr. et sic quoque apud Talmudicos.

נִטְרָא vide in עלל.

נִטְרָא Adducitur in Ar. ex TgH. Lev. 11, 22. pro hebraeo חרנול, sed ibi nunc legitur נמולא.

נִטְרָא hebr. *amaenum, jucundum, suave esse*. נִטְרָא *suavitas, jucunditas*. Hinc in Targ. נִטְרָא *suavitas oris ejus*, Esth. 1, 2. in Targ. sec.

נִטְרָא *ulula*, nomen avis, pro hebr. יענה Lev. 11, 16. Jobi 30, 29. Et plurale masculinum, כנא נִטְרָא pulli ulularum, Jer. 50, 39. Ascribitur illis ululatus, quod pulli, a matre deserti, propter famem ululent. Inde et ipsi adjungitur בִּרְחָא in hebraeo, et plurale כנא in chaldaeo, *filiae, pulli foemellae*, quod illis homines vesci soleant, scribit Kimchi in libro Radicum. Ascribitur etiam illis desertum. Quidam *struthiocamelum*⁵¹ vertunt. Porro in Venetis legitur Jes. 34, 13. נִטְרָא לכה נעמן, ut recte legitur in iisdem, Mich. 1, 8. Ap. Tos. נִטְרָא ovum struthionis, in Kel. c. 17. num. 14.

נִטְרָא *Noema, soror Tubal Cain*, Gen. 4, 22. Mater daemonum, Zoh. col. 777. occidit infantes agina, ibid.

נִטְרָא *figere, defigere, infigere*. Praet. וינעץ et infixit in terra, hebr. וינעץ, Jud. 4, 21. וינעץ, Gen. 30, 38. Part. פהיל בארעא נִטְרָא fixa erat in terra heb. נעץ,

⁵⁰ Latinorum navia, d. q. Vossius (Etymol. f. 339): „Navia est uno ligno exsculpto, ut navis, qua utuntur alveo in vindemia, Graecis dicitur ναῦα.“

⁵¹ Complures de ea voce etymologiae inveniuntur in ea convenientes, quod vocem ad arab. نَعَم, cui pro libito diversissimas significationes apponunt, vertunt. Quid? quod in lexico pro „Targumim“ nuperrime in lucem prolato נִטְרָא struthiocamelus a forma amoena vel jucunda, hebr. נֵץ, nomen sumpsisse legitur. Et revera, cui conjecturae etymologicae, quales in eo lexico docentur, placent, etiam struthiocamelus, illa naturae conjectura inepta placere potest. Ego suspicor deductam esse hanc vocem ex ar. نَعَف, quod locum araneum ubi incipit desertum denotat, mutato labiali n in כ. Trahit igitur struthiocamelus nomen ex loco araneo et deserto, in quo, ut notum, degere solet. Hinc fit, ut sola prae ceteris avibus נִטְרָא (hebr. נֵץ) cum בנה vel בה conjungatur, quasi filius deserti, in deserto degens (Cf. בת ירושלים, בן זין, בן דא). dicat.

Gen. 28, 12. Fem. ומורניחיה נערצא בארעא et hasta ejus infixa fuit terrae, IS. 26, 7. נערצא אנה הכרין אנה נערצא, Cant. 2, 2. PL. מורניחיה ejus folia perforantur, ibid. Pass. Ithpeh. מורניחיה infigi. Rabbini similiter usitatisimum est; כחוסה נערצא צפרניו ברוסיה, Men. 64b. רקר נערצא palus infixus, Beza 7b.

נערצא foramen, quod extracto ligno vel clavo relinquitur, unde pro latiore foramine sumitur, quod supra latum, infra angustius est: מטבילין בחריצין: ונערצא immergunt vel lavant in fossis et foraminibus sive foveis aquarum, Mikv. c. 5.

נערצא virgulta, Jes. 7, 19.

נערצא excutere, dejicere, commovere, movere ultro citroque, et de loco in locum transferre: השוכר qui conducit gregem ovium, prohibetur ducere eum de loco uno in alium; sequitur enim, לנערה מהו? לנערה? i. e. מוליכה. הנער אגודה של ירק, TH. Schevi. c. 3. מסקום לסקום, excutiens fasciculum oleris, ut scil. aquam ab eo dispergat, Machschir. c. 1. In Pihel plurimus est ejus usus: המנער הענער excutiens humerale suum, sc. a pulvere, Sab. 147a. לנער בו הקרירה ut agitetur eo ollam, i. e. aquam, vel decoctum in olla vel aheno, sicut cochleari fieri solet, Kel. c. 28. Sic in Tah. c. 2. Item rudere, ut et hebr. sed Rabbini id etiam camelis tribuunt, ut in sequenti nomine.

נערצא ruditus asini vel cameli, clamor, vociferatio asini: שקל כפססיה ונידיה לנמליה ולא אפססיה: לנערצא accipit ensem suum, et concidit camelum suum, et non permisit ipsi ruditus suum, i. e. clamorem, Jeb. 120b. Item juvenitus, pueritia, adolescentia. Haec in virgine puella est usque ad duodecimum annum et sex menses, et puella ipsa vocatur נערה: post illud tempus vocatur בוגרת pubes, adulta, ut hoc loco in Aruch scribitur. Item בין החילת אין בן החילת non est inter principium adolescentiae ad principium pubertatis nisi sex menses duntaxat. Aben Ezra Eccl. 12, 10. hebraeum שחרות שחרות נערות, quod tunc נער capillus fiat שחרות niger.

נערצא puella. Haec Rabbini sic dicitur, usque dum complevit duodecim annos et diem unum et amplius. In Ar. hoc loco scribitur, שחרות שחרות ex quo produxerit duos pilos (in pube sc.) vocatur נערה puella, usque ad sex menses: post sex menses ad duodecim annos, vocatur בוגרת. Tamdiu etiam dicitur קטנה minorennis. Hinc in Talmud: מן קטנה בן יומא חד ועד שחבאי שחרות יש לה סכר ואין לה קנס ומשחבאי שחרות ועד שחבגר יש לה קנס ואין לה סכר i. e. minorennis (dicitur) a filia diei unius, et usquedum produxerit duos pilos (quod fieri judicatur post completum duodecimum annum adjectis sex mensibus) est ipsi venditio (i. e. potest eam pater vendere in servam) et non est ipsi muleta (i. e. is qui eam minorennem cempresserit, non tenetur patri ejus solidam muletam quinquaginta florenorum dare). Ex quo autem produxerit duos pilos, et us-

que dum adulta fuerit (isti sunt sex menses qui intersunt inter נערות pueritiam et בוגרות adultam aetatem, post completum duodecimum annum) est ipsi muleta, et non est ipsi venditio, Ketub. cap. 3. in principio. Si tamen nullam pubem post sex illos menses produxerit, nondum vere judicatur בוגרת adulta: etenim כחבאח אלה לא בוכח חליא מילתא שחרות non in tempore pendet res ista, sed in productione duorum pilorum, scribitur in Ar., in Radice בוגר.

נער puer. Hic judicatur esse talis usque ad decimumquartum annum, et dicitur קטן minorennis, post enatam pubem intrat jura adultae aetatis. In Ecclesiasticis post decimum-tertium annum fit בר מזה filius praecepti, i. e. tonetur observare Leges Mosaicas et traditiones patrum in religione Judaica.

נערצא stupa, excussus lini: כנעורה כחנא sicut stupa lini, Jes. 1, 31. Regia habent נערצא.

נערצא agitare, ventilare, cribrare, idem quod נערצא: unde ap. Tos. מנפה מיד ליד agitatur de manu in manum, Maaseroth c. 4. Quidam legunt מנפה sufflat, sufflando amovet glumam a granis tritici: אס בא לנפוחו מנפה אח כולו Bb. 94a. קמח מנופה farina cribrata et excellens, Cant. 1, 1. in Raschi.

נפח spirare, inspirare, sufflare, inflare, insufflare, efflare, Praet. באפחתי et inspiravit in nares ejus, Gen. 2, 7. Part. נפח בשחורין et sufflat in in prunas, Jes. 54, 16. Partio. Pehil נפחתי fervens, sicut lebes sufflatus, i. e. ex igne sufflatus fervens, Jobi 41, 11. נפח נר נרנא ולא נפח ignis gehennae qui non sufflatus est, Jobi 20, 26. PL. מניחי נפחיה et viscera tua insufflata, tumida, Num. 5, 21. Constr. נפחיה מנפה inflati fame, Thir. 4, 9. Fut. נפחיה et inflata reddent viscera ejus, Num. 5, 27. Deut. 32, 24. Aphel Praet. נפחתי et animam domini ejus exspirare feci, Jobi 31, 39. Part. נפחתי exsufflat ignem in carbonibus, Jes. 44, 12. Pahel Part. Pehil נפחתי et ventrem tuum inflatum, Num. 5, 21. in Jon. Sic Infin. ex usu Syrorum, נפחתי ad inflandum, Num. 5, 22. in eodem Jon. Fut. נפחתי et inflabit ventrem ejus, Num. 5, 27. in Jon. Ithpah. נפחתי et inflabantur tali pedum tuorum, Eccl. 12, 5. Defectivum נפחתי cum inflata fuerit pellis mea, Jobi 19, 26. Ap. Tos. מנפחי נפחיה et inflatur spiritus eorum qui numerant tempora, sc. Messiae, Sanh. c. 11. i. e. flatu rumpatur: Sic נפחתי inflatur spiritus illius viri, Echa rab. c. 1, 1. Maledictionis forma.

נפחתי inflatum, tumidum. נפחתי inflatio, tumor. Vide Bm. cap. 6. in Miana.

נפחתי faber ferrarius, quasi sufflator dictus: אנה בריח אנה ego creavi fabrum, Jes. 54, 16. נפחתי faber ex ferro, i. e. ferrarius, Jes. 44,

נָפַל *cadere, decidere, procidere, concidere, dejicere*
se, ruerē, corruere, irruere. Praeter. קָם נָפַל
 מֶלֶךְ *procidit coram rege, IIS. 19, 14. Fem. נָפְלָה*
 מֶלֶכָּה *cecidit etiamque amplius casura est,*

c. 4, 4. Amplus in TH. Massech. As. 5. ר' ישמעאל בן R. Ismael filius R. Jose transibat Neapolim : venerunt Cuthaei ad ipsum (ut sc. persuaderent ei, ne Hierosolimam iret ad adorandum, sed in monte ipsorum sancto). Dixit eis; ego monstrabo vobis, quod nequaquam adoretis istum montem, sed simulachra abscondita sub eo, sicut scriptum est : „et abscondit eos (Deos alienos) sub quercu, quae prope Schechemum est“, Gen. 35, 4. etc. Eadem haec historia legitur quoque in Ber. rab. s. 81. sed hic iterum pro נפולין est פלמטון. Ex his patet, perpetuam fuisse tum temporis concertationem inter Samaritanos et Judaeos de praerogativa sanctitatis montis Garizim, seu templi in eo monte extructi, et templi Hierosolymitani; atque adeo exempla sunt ejus, quod Joseph. scribit lib. XII. c. 1.: Seditiones continuas fuerunt inter eorum (Judaeorum) posteros, et Samaritas, instituta patria pervacaciter retinentes; pugnantique inter se jugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, et victimas non alio mittendas: Samaritae contra in montem Garizim eas mitti debere contendunt. Hinc etiam non mirum, hanc primam fuisse quaestionem, quam Christo olim movit mulier Samaritana, Joh. 4, 20. Οι πατέρες ἡμῶν ἐν τούτῳ ὄρω προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ιερουσαλὺμοις ἔστιν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Quod vero de absconditis simulachris sub monte Garizim in supra adducto loco Talmudico dictum fuit; ad id facit, quod scribit Epiphanius lib. I. cont. haeres. c. 9.: Et haec haeresis (Samaritanorum scil.) reprobens quidem mortuorum resurrectionem, in ipsa vero per ignorantiam simulachra colens reperitur, propterea quod abscondita sunt simulachra quatuor gentium, in monte apud Garizim per calumniam vocato. Et mox: taque simulachra colunt ignari, ex eo quod undique intenti sunt ad montem, dum orant, videlicet quia sanctificatus est. An forte huc respexit Christus, cum in historia Samaritanae diceret? Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, vos adoratis quod nescitis. Obiter addo alium locum, qui ibidem in Talmud Hieros. continetur, et aliquid facit ad illustrationem ejus, quod in eadem Samaritanae historia Evangelista dicit Joh. 4. Οὐ γὰρ συγχωρεῖται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις: אברהו אבותיהם מר אבותיהם היו מסחפקין בשלנו. אחם מסני מה אינכם מסחפקין מסנו. אמר להן אבותיכם לא קלקלו מעשיהם מסחפקין אחרם קלקלו מעשיהם interrogaverunt R. Abhu: Patres vestri (Judaeorum sc.) usi sunt patribus nostris, vos igitur quare non etiam utimini nobis? Dixit ipsis, patres vestri non corruperunt opera sua: vos corruptistis opera vestra. Haec ex occasione vocis נפולין ומספסן עמר וכתן נפץ: ut idem excutiebant lanam et linum, Esth. 1, 11. in Venetijs. Abest ex Regijs. Elias ponit in נפץ, et legit, ומספסן ירחיק כד הנץ חיון Sic idem.

et excoebant illos cum adhuc essent vivi; nempe pilos caprarum, cum adhuc vivi in capris existerent, Exod. 35, 26. in Jon.

נפסא *lanarius*, vel *linarius*, *excutiens lanam* vel *linum*: גברא חקרייה בסייבא וחיחוב: quae *lanarium* habet pro marito, vocat eum in limine domus, et assidet ei, Ketub. 75a. Proverbium ejus sensus; mulier quae vilissimi quoque opificii maritum habet, tamen non pudet eum pro marito publice agnoscere, prae foribus domus ei assidere, et eum eo confabulari. Sic explicatur in glossa. R. Ar. ex seq. vocis significato exponit *custodem oleum, ut raparum, raphanorum, brassicae* etc. Alii *tritorem* explicant, qui frumentum excutit et purgat. Alii per טאוס *abominabile, abjectum* explicant, eo quod טאוס in lingua graeca vocent דפס, ut in Aruch scribitur. Puto eum hic respicere ad gr. ὑήπιος *infans, stolidus, stultus*. Simile dictum vide in שמשא.

נָפִיס n a p u s, *napa rotunda*, species raphani, ut scribunt Hebraei. Ap. Tos. scribitur etiam per ץ in fine: unde הַלֶּחֶם וְהַנֶּפֶשׁ rapa et napus, Kil. c. 1. initio. At alibi הַחֲרוֹרִים צֶנֶן וְהַנֶּפֶס radices lactucae, raphani et napi, Okezim cap. 1. ab initio. Quidam interpretantur *pastinacae*, ait Aruch. Sic quod mox in Aruch hoc loco scribitur רַנְפָּסָא, id hodie in T. legitur רַנְפָּסָא qui excutit, Ned. 118. in fine capituli. Rursus in Aruch, הַקִּנְפָּס, id in T. legitur הַקִּנְפָּץ excutienti linum, Sab. 105b. in Misna. Hae duae literae sunt ejusdem organi, unde inter so commutantur.

נִפֵּץ *spargere, dispergere: effundere: exprimere, excutere, contundere cum dispersione.* Convenit cum hebraeo נָפַץ et פָּחַץ. Praet. וַיִּפֹּץ טֹלָה et expressit rorem, heb. וַיִּסֹּךְ, Jud. 6, 38. Femin. וַיִּפְּצָה קִלְחֶיהָ et effudit hydriam suam, heb. וַחֲרָה et effudit, evacuavit, Gen. 24, 20. וַיִּפְּצוּ כִּרְיָה et disperserunt hydrias suas, heb. וַתִּפֹּץ, Jud. 7, 19. פָּחַץ עֵבֶר וַיִּפֹּץ אֶת־מִלְּחָהּ faber lignarius excutit cum filo, sc. lignum, filo mensorio illud metitur, Jes. 44, 13. P. hæl Praeter. וַיִּפֹּץ כֶּסֶף נִפְצָהוּ dispersit, comminuit me quasi vas vacuum, Jer. 51, 34. Part. מִפְּצָה כֶּסֶף sicut malleus qui dispergit petram, heb. וַיִּפֹּץ, Jer. 23, 29. Pl. מִפְּצָהוּ excutient lanam, Esth. 1, 11. et passivum, וְנִפְצָהוּ לִפְתָּי sicut lapides calcis dispersos, Jes. 27, 9. Ithpah. Imperat. אֲחִפֹּץ רִחְתְּעִי excute te ex pulvere, Jes. 52, 2. heb. וַחֲרָהוּ. Ap. Tos. וְנִפְצָהוּ נִפְצָהוּ דְסָרְקִי דְסָרְקִי sive excutiant excutiendo, sive pectant pectendo, Bk. 93. Et proverbium וַיִּפֹּץ מִלְּחָה etc. Vide in מִלְּחָה supra. נָח וַלְבָן totodit, mundavit, excussit, nevīt et tēxuit, Ber. f. 58a. וְנִפְצָהוּ לִפְתָּי וְנִפְצָהוּ לִפְתָּי Rabbino excutientes pallia sua, Sab. 147a.

YED *malleus bellicus verutus equitum*, Rab.

רַפָּנִי *raphani species, similis rapae*, Talm. הלפח
 רַפָּא *rapa et raphanus non sunt heterogenea*, Kil.
 initio.

צֵא *exire. egredi, prodire.* Respondet hebraeo נָצַח.

רַבָּתִי *vagatrix, discurrens per plateas mulier,*
Rabb.

נפקין. B. Ar. ex Jellammedenu, sectione קרר adducit: משל לשחיבתא של ביה מלך שביקש בניפקין ³³אמר: אם אינך חובע בניפקין שלי אף אני אומר שלא מצאתי. בחולין לבחך. Quid autem significet hic, non explicat. Philippus Aquinas exponit וביין חסם *contemptum et ignominiam*. In meo exemplari omnio alia est lectio. In Vr. s. 26. „Et induit (Saul) vestimenta alia“, IS. 28, 8. explicatur; מאנין נפיקא; i. e. בייין כדאמרינן *vestimenta contemptibilia, vestes viles et abjectas*, ut est in Glossa.

אִפּוֹקָא, **אַפּוֹקָא** *productio, productum, prolatio: exitus, egressus:* אִפּוֹקָא שַׁבָּתָא in exitu Sabbathi, Pl. יְעָרְעָא קֵטְמָא vindemia attinget **אַפּוֹקָא בַּר וְרֵעָא** productiones sementis, Lev. 26, 5. Jon. alia forma singulari reddit **אַפּוֹקָא**. Est et *Infinitivus formae talmudicae ex Aphel* sive *Hiphil*, ut est in Grammatica nostra Chaldaica, et **אַפּוֹקָא** ad educendum, ad excludendum, ad excipiendum, explodendum, quod alias etiam dicunt, לַמְעוֹטִי ad minuendum. Inde est *praeter, extra, e diverso, e contrario, contra:* **אַפּוֹקָא רַב הַנּוֹסחָאוֹר** contra multa exemplaria : **אַפּוֹקָא מָאי דַּחְנָא ר'** contra quid ? contra id quod tradidit, Ned. 41, 1. **אַפּוֹקָא סְדֶרֶה הַלֵּל** contra R. Hillelis sententiam, contra id quod R. Hillel dixit : **אַפּוֹקָא** exceptiones a regula, ap. Ros.

ה. *vide in litra* רגפס

פִּמְקִיק *producens. proferens: Mappik, punctum*
grammaticum literis Jod et He impressum, docens
eas proferendas, quae sine eo quiescerent. Plur.
 פִּמְקִיקִים *proferunt. Hoc usurpant Masorethae de ה,*
quando illud in media voce profertur, cum alias in
eadem voce quiescat, ut נִמְקִיק, quod alia legitur
 נִמְקִיקִים *decorum est, decet.*

מפְּקָה *eductio, productio, egestio: excrementum, stercus* שׁוּיָה לְבִית מִפְּקָה אֲנֵשׁ *redegerunt illam in locum egestionis hominum, i. e. in latrinam, IIR. 10, 27.* מִפְּקָה אֲנֵשׁ *super orbiculos excrementi humani, Ez. 4, 12.* אִם מִפְּקָהּ יֵה וְחֻכֶּיהָ *et operies excrementum tuum, Deuter. 23, 14.* לְמִיכָל *ad comedendum stercorea sua, Jes. 36, 12.* אֲפ. תֹס. הָאֵל יִנְקָא דְלֵא יִדְעֵי בִי מִפְּקִיָּה לְשִׁפִּיהָ מִשְׁחָא *infans iste, cujus non dignosci potest locus egestionis excrementorum, ungendus est oleo, gl.* שׂאֵין נִיר *in quo non agnosci potest foramen podicis, Sab. 134a.* In Ar. utroque legitur literis transpositis מִפְּחָקִי *B. Sed haec lectio genuina est, quae etiam extat in Aruch manuscripto. Alii explicant, נָקָה שְׂבֻנָּה.*

תפץ לִמְפָנָה: *exitus, progressus, egressus*: וְיֵצֵא מִן הַבְּרֶכֶת *et egressus fuit ad exitum aquarum, i. e. scaturiginem, IIR. 2, 21.* אֲחֵרֵיהֶם מִן הַבְּרֶכֶת *egressus ejus, Ps. 19, 7.* בְּכָל מִקְוֵי מַדְבָּרָא *per omnes exitus sanctuarii, Ez. 44, 5.* כֹּד נִבְעָן מִסְפֵּי מַיָּא *sicut scaturiunt exitus aquarum, Ps. 126, 4.* אֲחֵרֵיהֶם *et exitus ejus, Ez. 43, 11.* וְיִשְׁכַּח מִשֵּׂה יְהוָה *Moses progressus ipsorum, Numer. 32, 2.* לִמְפָנֵיהֶון *in progressibus ipsorum, Num. 33, 2.* וְכָל מִקְוֵי הַיָּם *et omnes exitus ipsorum, Ez. 42, 11.*

מפְקָנוּת *prolatio, prolatum, productio*: מפְקָנוּת
הַיָּד *productio germinis*, Job. 38, 27. מפְקָנוּת
נַחְלִיָּה *sicut productio, egressus alveorum tor-*
rentum, Job. 6, 15. וּמִפְקָנוּת סִמּוּי *et prolatum la-*
biorum meorum, Ps. 89, 35. בַּמִּפְקָנוּת עֲבָדֶיךָ *secundum*
egressionem servorum, Exo. 21, 7. לַמִּפְקָנוּת מֵיָּם *in*
productionem aquarum, Ps. 107, 33.

מאי ברדלס *serpens femina*: In Gem. ⁵⁴נִפְרָא נִפְרָא
quid est bardeles: nephresa.
Quid nephresa? Serpens, Bk. 16. In parvo Aruch
adjicitur esse *serpentem feminam*, et masculinum dici
צִבּוּי, quasi serpentem coloratum.

נִפְּשׁ *augeri, crescere, in abundantiam erumpere.*
 Praet. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִפְּשׁוּ et filii Israel aucti fue-

⁶⁴) *Pardalis*. Cl. Buxtorfius in eodem perseverat errore sub vocibus אמא ברליס et צוצו commisso, quem vero in spicilegio hujus libri, ut s. v. ברליס demonstravimus, emendavit. Etymologia vocis אמא latet. Fortasse lat. est sparsa, quasi pardalis maculis sparsa, געפֿעלדע שטאַנץ, diceres, id quod cum explicatione ab auctore Ar. data, quae אמא pardalem feminam sc. (אמא נקבה) צוצו vero masculum pardum (אמא זכר) denotare admonet, convenit, quia femella hujus ferae maculosior i. e. pluribus *sparsa* est maculis quam masculus. Litera S propter sequentem P vocis sparsa abjecta esse videtur. Legendum igitur esset נִפְרָא ne-*parsa* vel נִפְרָא *nip-parsa* (minime ut plerumque נִפְרָא nifresa legitur) per Nun formae passivae, quod Talmudici, ut s. v. נפסו et נפסומו arguimus, vocibus peregrinis, quasi aramace essent originis, praeponi solet.

וּמִן *firmitas, stabilitas, duricies*: נִצְבָּהּ, נִצְבָּהּ, נִצְבָּהּ *et de firmitate ferri*, Dan. 2, 41. Hinc et hebr. נִצִּיב; *statio, stationarius miles*: item מִצֵּב IS. 13, 21. et IS. 14, 1. pro quibus Chaldaeus habet אֲסִטְרִינִי *strategi, capitanei*: וְרֵעָא רְקוּדְשָׁא *semen sanctitatis stabilitas eorum*, Jes. 6, 13.

נִצִּיב *idem*: Pl. נִצִּיבִין דְּרִקְלִין sicut plantationes dactylorum, Ps. 144, 12.

מִצֵּב *idem*: מִצֵּב גִּפְן בְּחִירָא sicut plantationem vitis electae, Jos. 5, 2. Fem. constr. מִצֵּבֶת כֶּרֶם plantationem vineae, Mich. 1, 6.

נִצְבִּין *Nesibin, Nisibis. nom. propr. urbis Mesopotamiae*, Ez. 27, 23. pro hebr. כְּנַה, quam quidam *Calnem urbem* esse existimant. At Gen. 10, 10. ponitur in Jon. et TgH. pro hebraeo אֲכַד, non pro כְּלָנָה, quod ibidem sequitur. Accad autem in ea parte Mesopotamiae sita est, quam vocant Acabenem, pro Acadenem, et ibi Nisibis urbs. Ap. Tos. אַחַת פַּעַם אַחַת *vice quadam* וִיבִי דְלִכְתִּי לְנִצְבִּין fol. 102a.

נִצָּה *jurgari, rixari, concertare, contendere*: Respondet hebraeis verbis נִצָּה et נִצָּה. Praet. נִצָּה et contendit cum Laban, Gen. 31, 36. נִצָּה contendi Domine cum agentibus litem, Thr. 3, 58. Regia habent נִצָּה ex Pahel: נִצָּה מֵא דִין לִוְחָה quare cum illo rixatus es? Jobi 33, 13. et לא נִצָּה עִלָּה et non litigaverunt propter illum, Gen. 26, 22. et litigarunt pastores, Gen. 26, 20. Part. praes. נִצָּה עִם שְׂרִי אֲפֹשֶׁר דִּנְצִי עִם שְׂרִי forte contendet cum omnipotente, Jobi 33, 35. מֵה מִדִּין לִיטִיגָתִים מֵעִם quid vos litigatis mecum? Exo. 17, 2. et ecce duo viri Judaei contendebant invicem, Exo. 2, 13. Fem. נִצָּה מִלִּיטִיגָתִים mulier contentiosa quae rixatur, Pr. 27, 15. Inf. נִצָּה לִיטִיגָתִים ad litigandum cum peragentibus falsitatem, Ps. 94, 16. Imper. נִצָּה לִיטִיגָתִים litem meam, Ps. 119, 154. Fut. נִצָּה עִם בֶּרֶךְ no litiges cum homine frustra, Prov. 3, 30. propter quid contendes mecum? Jobi 10, 2. וְאִרִּי נִצָּה נִצָּה וְאִרִּי quum contenderint invicem viri, Exod. 21, 22. num cum Deo litigabitis? Jobi 13, 8. Ithph. Praet. נִצָּה et rixati sunt invicem in castris, Lev. 24, 10. וְאִרִּי נִצָּה et rixati sunt ambo in agro, IIS. 14, 6. Part. נִצָּה et rixatur in lite non sua, Prov. 26, 17.

וְהָיָה מִצְוָה בֵּין *lis, rixa, contentio*: וְהָיָה et erat contentio inter pastores, Gen. 13, 7. per superbiam venit contentio, Pr. 13, 10. in contentione congregatio, Num. 27, 14. Per apocopam, וְהָיָה לִי דִין וְהָיָה דִין לִי דִין *cui est iudicium et lis*, IIS. 15, 4. et vir contentio, Jer. 15, 10.

וְהָיָה *vincere, praevalere, superare*, Part. חֲבִירָה et venit socius ejus et vincit eum, Pr. 18, 17. Plur. וְהָיָה בְּקִרְבָּן *non est vox heroum vincentium in praelio*, Exod. 32, 18.

Constr. נִצָּה כְּדִרְוֹת sicut gaudium victorum praelii, Jos. 9, 2. Fem. נִצָּה מִשְׁרֵי מַנּוּס manus exercitus vincens in praelio, Jud. 5, 16. Pl. נִצָּה נִצָּה ai חֲרָפִי נִצָּה ai num praecocia victura, praevalitura sint, an serotina. Eccl. 11, 2. Pahel Part. נִצָּה בְּקִרְבָּן et vincunt in praelio, Cant. 4, 4. Fut. וְהָיָה וְהָיָה eos, Num. 16, 14. Ithph. Praet. נִצָּה כְּדִרְוֹת praevaluit auxiliatoribus suis, Ez. 31, 7. נִצָּה non praevaluerunt adversus eum, Ez. 31, 8. Part. נִצָּה הָיָה מִנִּצָּה erat vincens, superans, Dan. 6, 3. Inf. Ithph. נִצָּה בְּקִרְבָּן quando vincit, Ez. 31, 5.

מִנִּצָּה לא נִצָּה בְּעַל מִלְחָמָה אחָ: Rabbini nemo unquam me vicit, nisi dominus operis unius. וְהָיָה נִצָּה *victoria, triumphus*: וְהָיָה וִיבִי וִיבִי וִיבִי *victoriae*, i. e. victoriosus, victor, Job. 22, 8. et victoria per manus Gedeonis, Jud. 7, 18. Aff. נִצָּה מִי אֲדֹרֵי מִי auctori victoriae mea, Ps. 35, 25. a domino victoriarum (ejus) Israelis, IS. 15, 29. Pl. נִצָּה אֲנִי מִי אֲנִי *afferebant mihi epistolam victoriarum*, Jud. 5, 16. Constr. נִצָּה לְכֹן קִרְבִּיבִין qui fecit vobis victorias bellorum vestrorum, Exod. 14, 12. 25. in Jon. et TgH.

נִצָּה *idem*: נִצָּה לְכֹן נִצָּה קִרְבִּיבִין perficit vobis victoria bellorum vestrorum, Exod. 14, 14. in Jon. וְהָיָה אֲדֹרֵי מִי וִיבִי וִיבִי et victoriam brachii excelsi, Deut. 7, 19. in Jon.

נִצָּה *idem*, apud Ros.: נִצָּה אֲדִידִיתִּי וִיבִי *victoriae reddit hominem victoriosum*. נִצָּה *idem*.

נִצָּה *vincens, insuperabilis, irrefutabilis*: נִצָּה *responsum irrefutabile dederat ei*.

נִצָּה *aeternus*, ap. Ros.: נִצָּה חַיִּים וְהָיָה חַיִּים nam per eam consequetur vitam aeternam et vitam corporalem, R. Levi, Pr. 10, 16. Fem. נִצָּה הָיָה שְׁחִירָתָהּ quod Lex nostra est aeterna, Rab.

נִצָּה *aeternitas*: נִצָּה, נִצָּה, נִצָּה *ad adducendum rationem de aeternitate Legis Mosis*, Ikkarim Orat. 3. c. 16. initio: hoc nomen testatur de prioritatem et aeternitate ejus, nempe nomen *victoriae*. Apud Logicos hebraeos vocatur *syllogismus*, sive *topica*: נִצָּה *ars logica*, in logica R. Schimeonis c. 8. liber *topiconum*, legitur id in R. Levi Pr. 1, 4. et 24, 7.

נִצָּה *victoriosus*. נִצָּה et in Aphel נִצָּה *liberare, eripere, eruere*. Part. נִצָּה liberans et eripiens, Dan. 6, 27. Inf. נִצָּה לְהָצִילָה *qui possit eripere*, Dan. 3, 29. erat studens liberare ipsum Dan. 6, 15. In Hithpah. נִצָּה *se eripere*. Hinc Rabbini est, *se excusare, defendere, purgare ab accusatione aut columnia illata*.

נִצָּה *excusatio, defensio, apologia, refutatio, Berantwortung*. Hinc dixit sapiens quidam, קָבַל

Ben Nezer, nom. propr. insignis cujusdam latronis aut praedonis. Ejus mentio in T. Ket. 51b. de quo R. Sal. in gl. scribit; בן נצר ליסטים היה i. e. Ben Nezer fuit latro, et cepit urbem, regnavitque super eas, ac factus est caput ubi principes latronum. Nam in Gem. vocatur למטים latro, et מלך rex. Hunc locum adduxit Ar. in litera Beth. Sed et alibi mentio fit cujusdam בן נצר Ben Nezer. In Br. s. 76. „Libera me de manu fratris mei, de manu Esavi,” Gen. 32, 11. Libera posteros meos tempore futuro de manu posterorum ejus, qui venient contra eos מכחו של עשו ex potentia Esavi. Hoc est quod scri-

ptum est; „considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvum ascendebat inter ea.“ Dan. 7, 8. נצר בן נצר hic est Ben Nezer. Et tria ex cornibus prioribus avulsa fuerunt a conspectu ejus: וְשָׁנֹתָ לְרֵם מַלְכוּתָם: „Et ecce oculi velut oculi hominis in cornu isto, et os loquens grandia“: וְמַלְכוּתָּהּ hoc est regnum impium etc. Eadem extant in Jalkut in Daniele. Isaac Abarbenel in מעני fol. 66b. verba ista Danielis explicans, hanc quoque Rabbiorum suorum expositionem adducit, et malitiose hunc Ben Nezer dicit esse Christum, his verbis ראה נצר ראה איהו פירשו אותו הקרן אחרי ויעיר המשך על בן נצר שהוא ישע הנצרי ופרשו בענינו כפי המשך attende, הכתוב מלכות הרשעה שהיא אדום כי הוא אומחו qua ratione exponant „cornu illud aliud parvum“ de Ben Nezer, qui est Jesus Nazarenus, et juxta seriem contextus cum eo conjungant regnum impium, quod est regnum Edom. Nam illud (scil. regnum) est ipsius populus. Hactenus Abarbenel. Confirmat haec etiam id, quod in Ar. manuscripto hoc loco observavi, ubi sub ordine נצר haec verba subiiciuntur: נצר נצרי המקולל: h. e. Nezer est etiam Nozeri maledictus ille: vel a נצר vocatur נצרי המקולל.

Nazaraeus. Epitheton Christi Salvatoris nostri est, qui sic dictus, quod educatus sit in urbe Nazareth, quae sita est in Galilaea, in tribu Zabulon, in monte versus septentrionem, et distat a Jerusalem sedecim plus minus miliaribus, sive trium diurno spacio. Hinc a Judaeis vocatur נצרי Jesus Nazaraeus. Deinde in genere נצרי est Christianus. Pl. Nazaraei, Christiani, qui fidem habent in Jesum illum Nazaraeum. Drusius ad locum Actor. 11, 26. Ita ut discipuli nominarentur primum Antiochiae Christiani, scribit: Prius nominabantur Nazoraei, sive Nazaraei, vel Nazareni. Appellant enim הַנְּצָרִים נָצֹרִים. Unde Hieron. de Judaeis loquens, Jcs. 5, 18. scribit: Et ter per singulos dies in omnibus synagogis sub nomine Nazarenorum, anathematizant vocabulum Christianum. Posterior aetas, quae proxime Apostolos consecuta est, accommodavit peculiariter ad eos, qui Legem cum Evangelio ita copulabant, ut etiam circumciderentur, et alias omnes ceremonias Legis observarent. Sic accipies apud Hieronymum, ubi sic scribit: Evangelium, quod secundum Hebraeos locutitant Nazaraei et Matthaei authenticum esse putant. Hactenus Drusius. Vide eundem Act. 24, 5. Caeterum in Aruch hoc loco, in נצר secundo, adducitur locus ex Gem. Tan. c. 3, 27. בראשון אין מחענין cum hac expositione, וְיָוֶם טוֹב שֶׁלָּרֵם הוּא, dies festus ipsorum est. Apparet facile locum esse mutilum et quaedam esse omissa, quia vocabulum principale deest. Extant autem in compendio Aruch Cracoviensi, et locus integer ita habet, בראשון אין מחענין, וְיָוֶם טוֹב שֶׁלָּרֵם הוּא, in primo die septimanae non jejunatur propter Christianos; ratio, quia dies ille est festus apud Christianos; nempe, dies Dominicus, ne ita in

die festo ipsorum jejunare videantur. Verba ista exsecta sunt in editione Talmudis Basileensi, extant autem procul dubio in Veneta. In Compendio talmudico עין ישראל etiam legitur, כִּי בַשְּׁבִיעִי מִיָּט לֹא, in primo die septimanae quare non jejunant? Propter gentes, i. e. Christianos.

יהודים שהנצרו: Christianus fieri. הַנְּצָרִים Judaei qui Christiani fiunt: ברחמנצר an in Judaizando, an in Christianizando? utrum rectius faciat, si Judaeus, an si Christianus fiat.

נקב. pungere, perfodere, perforare. Praeter. נקב ברחמנצר et perforavit foramen in janua, i. e. operculo ejus, 2 Reg. 12, 9. Part. Pehil נקב perforata erat naris ejus, Jobi 40, 19. Fut. נקב perforabis maxillam ejus, Jobi 40, 21. נקב נחירה ibid.

foramen: חלל ונקב: quod factum est plenum concavitatibus et foraminibus, Ez. 28, 13. Ap. Ros. נקב המחת foramen acus: unde נקב המחת צר לשני אהבים ואין רוח העולם די לשני non est foramen acus angustum nimis duobus amicis: neque tota mundi capacitas sufficit duobus inimicis, Mischar happenin. f. 19. Plur. נקבים: foramina: Synechdochice nates: metonymice excrementa foraminum: unde נקבים גדולים excrementa majora, i. e. crassa, stercus, sic dictum, quod ex foramine majori egrediatur: R. Sal. Jud. 3, 24. ad illud, וססך אה רגליו et tegit pedes suos, i. e. עבר facit necessitatem suam, (juxta Chaldaeam) ויהם נקבים גדולים i. e. sunt excrementa majora. Vide et IS. 24, 4. et Joma in princ. c. 2. Sic Exo. 7, 15. ad illud, „ecce egreditur ad aquas“, i. e. לנקבי ad excrementa, scil. egerenda etc. Vide. Dicunt etiam Rabbini עובר משום אל חשקו: quicunque detinet foramina sua (i. e. necessitates naturales), transgreditur praeceptum etiam est meatus, porus.

נקבתא. foramina, tam in hominibus quam in brutis: נקבתא אה דכר אה נקבתא sive mas sive femina fuerit, Lev. 3, 1. ונקבתא ברא יתרוהו masculinum et feminam creavit eos, Gen. 1, 27. ומה נקבתא היא et si foemella fuerit, Lev. 27, 4.

נקבה. hebr. femina: unde apud Grammaticos, נקבה vocabulum vel significatum feminae, i. e. generis feminini: נקבה signum generis feminini. נקבה. Opponitur וכרות וקד virilitas.

נקבה. foramen: synechdochice, foramen posterioris ventris, anus. Ti. נקבה פיו עד ביה נקובה. figit illud (veru sc.) per medium os ejus usque per annum ejus, Pes. c. 7. in princ.

מקב. מלעז vel malleus, proprie una parte acutus, ad perforandum accommodatus, altera ad percutiendum et conterendum. Pl. במקבין מחקף ליה et malleis roborat illud, Jos. 44, 12. Sic Jer. 10, 4. במקבין. Hebr. מקבא, unde plur. מקבות.

מקבן. tuditanus (ut Festus appellat) i. e. homo cujus caput tuditi simile, oblongum sc. instar mallei,

qui una parte acutus, altera obtusus est. Hoc in primogenitis fuit vitiosum, Bech. 43b.

נקב *punctare, punctis notare, puncta vocalia ascribere*: נקב ספר liber punctatus: נקב punctis respersum. siliquae donec punctatae fiant, puncta emittant, Maser. c. 1. in initio.

נקב *punctatio*: נקודה *punctum, punctum vocale*, apud Grammaticos: נקודת הראש *punctum capitis*, verticale: נקודת הארץ *terra est instar puncti (centri) in circulo*. De decem vocibus punctatis in Lege, vide hoc loco in Aruch, et in Abboth R. Nathanis, c. 33.

נקב *punctator, qui puncta vocalia ascripsit*, quomodo quidam Rabbi Moses hannakdan, i. e. punctator fuit dictus. Hinc נקבנים *subtilisantes, subtilitatis scrutatores et studiosi*, qui etiam dicuntur רייקנין.

נקב *orbiculi parvi panis instar dimidii ori*, Terum. c. 5.

נקב *pastor pecudis, pecunarius*, sic dictus, quod plerumque pecudes parvas *punctis* sive *maculis* notat, ut ab invicem discernantur. Unde in libro Tanchumah נקב כי חשא legitur: נוקד מאי נוקד: רועה rex Moab erat noked, IIR. 3, 4. Quid est noked? pastor.

נקב *pecuarius, pastor vel dominus pecorum*: נקבדו *non est turpe regi*, loqui cum pecuario suo, Vr. s. 1. gl. טקנה רועה. נקב Erravit hic Guido cum Munstero. In Jalkut Lev. ab initio exponitur נקב רועה.

נקב *expunctare, emaculare, mundare, expurgare*, per antiphrasin: נקב חצור expurgat conclave suum: נקב חצור cupio ego ut mundetur ager meus, i. e. נקב חצור ut sit purus, nec opus habeat fimo, Bm. 103b.

נקב *Nekid, mundus, purus: nomen angeli, qui cibis et panis custodiae praefectus est*: unde apud Tos.: נקיד שמי: נקיד אכילא *principis ciborum* Nekid est nomen ejus, Pes. 111b. Nekid, q. d. purus, ex significatione נקיד mundiciei, qui idcirco non vult, ut panis micas et fragmenta decendant in terram, ac pedibus conculcentur. Hinc etiam, נקיד חסרא *vinum purum, limpidum*, Git. 69a.

נקב *expurgatio, emundatio, mundicies*: נקבדו *illi qui colligunt (everunt) reliquias (micas panis et ciborum) mundiciei causa*, Chol. 105b. Sic in Aruch. In textu talmudico Gemarae legitur per נ non per נ. quasi a נקב. Et sic in superiori loco ex Bm. Sed in Pes. legitur per נ. Citat etiam B. Ar. ex As. 30a. אכילא נקבדו *ubi iterum per נ legitur in Talmud*. Glossa autem explicat per נקב.⁵⁵

נקב *podagricus*, ut in glossa explicatur, TH. Ber. 3c.

נקבדמו *Nicodemus, vel Nakdimon filius Gorionis, homo honoratus et dives*. Ejus pietas et miracula describuntur in Tan. 19. et 20. et Ketub. 66b. Vide et Juchasin a f. 19. ad 23.

נקב *mundum, purum esse*: metaphorice *immunem, innocentem esse* etc. Vide Lexicon hebraeum.

נקב *Imphahel לאח נקב* *Imphahel non fuit immersus, ut mundaretur*, Ez. 16, 4. pro quo in Venet. לאח נקב. Ex Pahel כבוריתא sicut purificant cum sapone, Jcs. 1, 25.

נקב *immunis*: נקב לית דנקי non erat qui immunis esset, IR. 15, 22. hebr. נקי. Alias semper, juxta Eliam, hoc vocabulum in hoc sensu in Tg. redditur נקב כחלבא. Legitur tamen et in TgH. נקב וזאי puri sicut lac, Deut. 6, 3. Et in Daniele, נקב כעמר נקב ut lana munda, Dan. 7, 9. Apud Ros. נקי mundus, purus: נקי לשון sermo mundus, honestus, ut; Gen. 39, 6 Reliquit igitur omnia, quae erant sibi, in manu Joseph, neque quicquam cum illo noverat, כי nisi panem quem comederat. Gl. R. Salomonis: נקי היא אשרו אלא שדבר כלשון נקיה uxore ejus: sed loquitur munde, honeste. Per „panem“ hic Hebraei intelligunt uxorem, quod eliciunt per artem cabalisticam gematriam. Vide Baal Turim. Deinde etiam est *vacuus, inanis*: ut נקי נקי exivit ille purus a facultatibus suis, i. e. vacuus, exhaeres, sine haereditate: נקי נקיה באה femina vacua venit in mundum, gl. חסרה, Nid. 31b. Pl. נקי נקי nitidi animo, bene conscii sibi, immaculatam habentes conscientiam, Sanh. c. 3.

נקב *puritas, mundicies*.

נקב *camelus femina*. Ap. Tos.: נקב בהמה יוצא eum quo et cum quo non egreditur (scil. in die Sabbato?) camelus cum capistro, camela cum annulo narium, Sab. cap. 5. in initio Mischnae. In Mischnajoth parvis glossa est: Naka est נקב camelus femina, sic appellata in lingua arabica, quae quia opus habet major cura et custodia, ideo perforant nares ejus et indunt illic annulum ferreum cum fune, quo retinetur. Iste annulus dicitur לנמס a חסם naribus. In Ar. hoc loco legitur: נקב שמו כלשון ערבי כשנולד קורין לו אלקעט וכשגדל קורין לוכר בכיר ולנקבה בכרה. כשראיה למסאי קורין לוכר נמל id est, camelo tria nomina sunt in lingua arabica: quando nascitur, vocant eum Alkaut: quando crescit seu adultus est, masculum vocant בכיר Bechir, feminam בכרה Bichra. Quando aptus est oneri ferendo, tunc masculum vocant נמל camelum, feminam נמל Naka. Explicatio nominis Naka est albus: et camelus albus electus est. Haec ibi. Patet ergo hinc, Naka nomen arabicum. Significatio accedit ad נקב purum, mundum, nitidum, limpidum, clarum esse, et

⁵⁵ Item vox נקב legitur in Para cap. 1. ubi arab. est نكد genus ovium deforme, et brevipes (Cast. lex. ar. II. 2396). Ceterum complures inveniuntur voces ad radicem נקב spectantes, quae autem, ut suo loco arguemus, mendose sunt pro נקב per Resch.

talía sunt alba; et inde arabice נאקי quod expurgatur ut nitoat, מנקי purgans, מנקי purificatum, mundatum, ut notat Schindlerus in suo Lexico Pentaglotto. Hinc et in supra adducto loco ex Talmud subiicitur in Gemara: אמר רבה נאקה חוררי Rubba, Naketha idem est quod albus. אוקה של נאקה ephippium camelae pollutum est, Kel. c. 23. מנקי molestum, taediosum esse: molestia, taedio afficere, affligere. Part. ומן חתבא דנקיט ליה et propter fastidium quod molestum est ipsi, Jobi 33, 20. Possit et explicari; quae occupavit, comprehendit, invasit eum, ex altera significatione, quae sequitur: נקט יחיה רוחא דנקטא למלכי quae taedio afficit, affligit eum spiritus, qui afficere solet reges, Esth. 6, 1. Possit et illud explicari; comprehendit, invasit. Pabel Fut. עד אימח הנקטין נפשי quousque molesti eritis animae meae, hebr. חגיו Jobi 19, 2. Forte melius legeretur הנקטין, vel scriptum fuit חקטין pro חקטין ex Aphel אקט. Haec significatio oritur ex hebraeo קח, commutatis pro more ט ו ט ו.

II. נקט capere, accipere, recipere, tenere. Part. נקט דיהה quod tenebat manu sua, Esth. 5, 2. Pl. וכהניא נקטין בדיהון חצוצרתא et sacerdotes tenebant manibus suis tubas, Esth. 8, 15. in Venetis. Apud Tos. porro hoc significato usitatissimum est: unde apud Eliam, נקט דאי כללא בידך accipe hanc regulam in manum tuam: נקט לשנא מעליא linguam sublimem, excellentem accepit, i. e. praeclare locutus est, sublimi orationis genere usus est: נקטין recipimus, ratum, confessum, fixum habemus, pro אן נקטין נכבי: נקט דאי qui capit furos.

נקטאי Nekutaei, homines שנלקטו qui collecti sunt ex variis locis, ac proinde varios mores habent: turba, colluvies variorum hominum, quales in portis urbium majorum plerumque convenire solent, ut concludantur ad operas, vel quales in urbibus novis conveniunt ad sedes ibi figendas. De horum iuribus disputant in Talm. Bm. 83b. Huc pertinet, נקטא ברבראי colluvies barbarorum, MK. c. 5, 8. Vide Aruch.

נקיטה acceptio.

נקיטא pallium scapulare, collare muliebri ornatus, quo die Sabbatho exire ipsis illicitum, Sab. fol. 59b.

נקיטון instrumentum musicum simile formae pedis, Kel. c. 15. in fine.

נקל vestimenti genus, in TH. Sab. c. 16. quod in Talm. Bab. eodem cap. fol. 120a. vocatur אנקלי. Vide de eo in litera א.

אם אחא מבקש לזכות נקילוגוס advocatus: אבא

si tu cupis vincere in iudicio, constitue tibi advocatum N. Aruch adducit ex libro Pesikta. Sic legitur in Jalkut Num. f. 250c. et exponitur in margine מלי orator advocatus. Corruptum est ex gr. aliquo a λέγω derivato, q. d. π-λόγοος. Est autem Graecis δικάτολος caustidicus. Unde videtur esse pro נקילוגוס.

נקלם, נקלים et נקלים dactyli vel palmulae species, Nicolaus. In T. As. 1. in Misna, אף דקל טב, etiam dactylos bonos et נקלם, et nicolaos non licet vendere idololatrias. Glossatores hic scribunt, esse speciem herbae alicuius praestantis. Sed in Gemara explicatur per קורייתו i. e. caryota. Vide locum in ordine קרי, in קרייתא. In TH. Ber. 10. נקליון ליה נקליון cui mulieres mittebant nicolaos. In Bemid. rab. s. 3. ab initio, חמר הוה עושה חמרים רוטבים נקליון נקליון נקליון palma haec producit dactylos recentes, nicolaos, deciduos, et producit spinas. In Vr. s. 30. ומה עליו לעשו ליקח לולב ואחרת נקלם⁵⁶ et quid nobis est faciendum? accipere debemus ramum palmarum et citrum, et nicolaum. B. Ar. adducit quoque ex hac significatione in litera ק, in קלון secundo ex Pesikta, אחר קלון אחר קלון אחר קלון חרות חר אילן nicolaum, et collocavit eum sub arbore quadam. Scribit tamen, in aliis exemplaribus pro eo legi אחר דקל. In Midr. Tehil. Ps. 92. prave pro hac voce legitur סקליון. Nullus, nec Hebraeorum nec Christianorum, hactenus originem huius vocis est assecutus. Est latinum Nicolaus, de quo Plin. lib. 13. c. 4. ubi de palmis agit: Sicciores in hoc genere Nicolai, sed amplitudinis praecipuae, quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Atheneus lib. 14.: De palmulis, quas Nicolaos vocant, et quae advehuntur e Syria. hoc tantum vobis possum dicere, ab Augusto Imperatore hoc nomen inditum fuisse, qui admodum eo cibo delectaretur, quod Nicolaus Damascenus ejus amicus, palmulas saepius illas ad ipsum mitteret. Fuit quidem is Nicolaus Peripateticus, et historiam luculentam condidit. Hae Atheneus. Inter varias itaque scriptiones optima videtur esse נקליון.

נקליטין⁵⁷ postes lecti duo oblongi, quorum unus capiti, alter pedi apponitur. et injicitur ipsis superne lignum per longitudinem, super quo expanditur linteam pro tegumento lecti, ut sit instar tentorii: פורם על גבי נקליטין דמיטה (velum) super postes lecti, Suc. f. 10a. נקליטין דמיטה lectus cuius postes egrediuntur, Sanh. f. 20b. At quatuor lecti postes in quatuor angulis vocantur קניפות, ut di-

⁵⁶ Sequuntur hic voces אלהינו domino Deo nostro (ליקח לולב ואחרת נקלם), ex quibus elucet legendum esse ונקלם (Fut. verbi קלם laudare, celebrare, αἰνῶς alicui acclamare) et celebrabimus, acclamabimus Deo nostro, minime, ut A. n. ונקלם legit. Vir ille Cl., ut suspicor, eo in errorem ductus est, quod post verbum ונקלם, ut est in verbo ונקלם (ליקח) ונקלם esse deberet, ipsisque illis, qui de eo errore Buxtorfium ludibrio habent, fatendum est, locum illum in Midrasch maxime usui linguae talmudicae repugnare.

⁵⁷ Formatum esse videtur hoc nomen ex gr. ἀνάκτορον, τό (ἀνάκτορος ἀνάκτορος apud Plut. Rom. 26.) quod scellam brachiatam denotat.

WERNER HAJESOD

et נשמה. vide Aben Esram Eccl. 7, 5. Ap. Ros. tal-
mudicos, maxime in dialecto hierosolymitana, dicitur
in plurali etiam נשמתין.

נשם *spirare, spiritum, halitum ducere, halare*:
נשם vel הַנְּשָׁם *respirare: animari, animatum*
reddi: recipere spiritum, reviviscere, convalescere:
נשם benedixit ei in nomine Jesu filii Pandirae, et
respiravit, i. e. et convaleuit, TH. c. 2. ע"ז. מה עברה
בשניך אמר ליה מן. עונתא דיהבת ירך עלויה אחנשימח
tuis? respondit ipsi: ex quo tempore imposuisti ma-
num tuam illis, respiravi, i. e. convaleui, s. 33. In
Vr. ויהי מתנשמת רוקי באפיה ד' ויטני והיא מתנשמת
ejus septem vicibus, et ipsa respiravit, i. e. revixit,
spiritum vitale receptit.

נשימה *flatus: halitus, respiratio*: Hinc ap. Ros.:
על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלם לבואו
i. e. ad unumquemque halitum aut spiritum, quem homo
spirat, opus habet laudare Deum creatorem suum.
Qua ratione? „Omnis נשמה anima laudet Domi-
num“, Ps. 150, 6. i. e. omnis נשימה halitus laudet
Dominum, Br. s. 14. Item נשמתו ממנו בארץ נשמות
ne exolet anima ejus ex eo in istis halitibus, quos
exhalat tempore somni. literae flatus: sic dicuntur
literae quatuor quiescentes אהוי R. Moses in sua Gram.

נשם *unguentum, vel pulvis, vel herba quam qui*
comedit, vel ea se inungit, ei nulli crescunt pili, Neg.
c. 10. In Jalk. 210a. explicatur *unguentum, quod*
effluere facit capillos. Alibi scribitur eodem sensu
נשם: ut תשם qui se inungit unguento נשם, Nas.
40a. ut sc. pili ipsi effluant.

נשף *flare, sufflare, difflare*: וזו אבק וקש שנשוף וזו
pulvis et palca quae diffiatur et recedit a loco suo:
איןשפא ab heri sufflata est. Ex Ithpah. per transpositionem
literarum, qui diffiati sunt, devoluti de loco suo, Bm. 23a.
Vel referendum est ad secundum hujus verbi significatum.

נשף *crepusculum: tenebrae subobscurae vespertinae*
vel matutinae: נשף עינא דנינפא נטרא נשף oculus
adulteri observat crepusculum, Jobi 24, 15. Apud
Tos. חרי נשפיהו נשף ליליא ואחא ימסא נשף ימסא ואחא
i. e. duo crepuscula sunt; crepusculum noctis et venit
dies: crepusculum diei, et venit nox, Ber. fol. 3b.

Secundo *salire, exsilire, resilire, recedere*:
הלינשוף מרוכחיה, gl. לרלו ad saliendum, recedendum
e loco suo quatuor ulnas, Meg. 3a. Sanh. 94b.

נשף *flatus cum sibilo, qualis serpentum iratorum*,
Sab. 121b.

נשף *palea, quae flatu dispellitur*. Sic citatur
hoc loco in Aruch, sed in Gem. legitur נשבת. Vide
נשב.

נשק *osculari*. Praet. ליה נשק et osculatus est eum,
IIS. 15, 5. Veneta habent נשק ex Pahel. Sic
Gen. 27, 27. נשקיה et osculatus est eum, Gen. 33,

4. Fem. נשקה להו et osculata est eas, Ruth. 1, 9.
נשקה ידי לפטי et osculata est manus mea os meum,
Jobi 31, 27. נשקהיה et osculata est eum, Prov. 7,
13. נשקיה נבר יח חבריה et osculati sunt quisque so-
cium suum, IS. 20, 41. Part. נשק לחברה qui os-
culatur socium suum, Cant. 1, 2. Pl. נשקו חדר לחד
osculabantur se invicem, Ez. 3, 13. ubi in Venetis
est נשק, quod sine dubio parvum, quia in hebraeo
est נשקה osculantes, complectentes. Infin. נשקה
ad osculandum eum, IIS. 20, 9. Imper. לי נשק
et osculare me fili mi, Gen. 27, 26. in Jon. Fut.
נשקה אשוק כען לאבא ולאמא osculer nunc patrem meum et
matrem meam, IR. 19, 20. נשקה labia ipsorum
osculabuntur, Pr. 24, 26. cum loco formativi
י. Pahel Praet. נשקה לחד et osculatus est eos, Gen.
48, 10. נשקה et osculatus est eum, IS. 10, 1. Inf.
נשקה ad osculandum filios meos, Gen. 31, 28.
Imper. לי נשק et osculare me fili mi, Gen. 27,
26.

נשקה *osculum: Plur. נשקה דסנאה mala*
sunt oscula osoris, Prov. 27, 6.

נשקה *osculatio*: In Br. s. 70. ad verba: „et oscu-
latus est Jacob Rachelem“, legitur כל נשקה לחפלות
בר מן חלת. נשקה של גדולה. נשקה של פרקים. נשקה
של פרישות. נשקה של גדולה ויקח שמואל את פך השמן
וצוק על ראשו וישקהו. נשקה של פרקים וילך ויפגשוהו
בברא אלהים וישק לו. נשקה של פרישות וחשק ערפה
לחמותה ורוח רבקה בת ר' תנחומא אמר אף נשקה של
קריבות שני וישק יעקוב לרחל שהיה קרובתו
i. e. omnia osculatio est ad fatuitatem exceptis tribus quae sunt:
osculum magnificentiae et dignitatis, ut „et accepit
Samuel lenticulam olei et effudit super caput ejus,
et osculatus est eum“, IS. 10, 1. Osculum compit-
torum, i. e. occursus, ut „et ivit, et occurrit ipsi in
monte Dei, et osculatus est eum“, Exod. 4, 27. Os-
culum separationis vel discessus, ut „et osculata est
Orpa socrum suam, et Ruth adhaerebat ei“, Ruth.
1, 14. R. Tanchuma addit etiam osculum propin-
quitatis, sicut dicitur: „et osculatus est Jacob Ra-
chelem; quia erat propinqua ejus“, Gen. 29, 11.
Haec in Br. quae etiam habentur in Tanchuma f.
23d. et in Sr. s. 5, ubi nota חפלות esse oscu-
lum fatuum, lascivum; nam חפלות est fatuitas, sto-
lilitas, stultitia; unde in gl. explicatur per פריצות
protervia, lascivia. Drusius in Gen c. 118. scribit:
Inter oscula Hebraei numerant oscula precum sive
precationum etc. et in Exod. 12. Reperio et oscu-
lum precessionis sive precum etc. Ego apud He-
braeos nihil reperio. Unde suspicor, D. Drusium in
hac voce חפלות impeisse, et pro ea legisse חפלות
osculum precessionum. Deinde נשקה של פרקים trans-
fero, osculum compitorum vel biviorum, quo intel-
ligitur osculum, quo se complectebantur, qui in via
sibi invicem obviam fiebant, ut ex subjecto exemplo
liquet. Drusius in Exo. 12. per hoc intelligit oscu-
lum propinquorum: sed procul dubio falsus est.
Nam osculum propinquorum aperte ab eo distin-
guitur, dum tamquam quartum honestum osculum

⁶³) Vox origine persica per transpositionem pro [𐭯𐭮𐭲], a v. نوشتن scribere.

sicut agentarius, Ps. 66, 10. heb. צרפתנו idem. Part. **מִתְּחִיף** qui conflatur argentum, Ps. 66, 10. Part. praet. **מִתְּחִיף** mare fusile, IR. 7, 23. **מִתְּחִיף** fusum, fusile aeris, IR. 7, 16. Pl. **מִתְּחִיף** humeri fusi sive fusiles, IR. 7, 30. Infinit. **מִתְּחִיף** aedificandum bases sanctuarii, Exod. 38, 27. Fut. **מִתְּחִיף** et fundes ei, Exo. 25, 12. **מִתְּחִיף** et lapidem fundit chalybs, vel lapis funditur in chalybem, Jobi 28, 2.

מִתְּחִיף fusio, fusura, fusum, fusile, conflatile: vitulus fusionis, fusilis, Exo. 32, 4. Aff. **מִתְּחִיף** et fusile meum, Jes. 48, 5. Fem. **מִתְּחִיף** idem: Constr. **מִתְּחִיף** חָקוֹן **מִתְּחִיף** ornatum fusionis auri vestri, Jes. 30, 22. Pl. **מִתְּחִיף** et omnes imagines fusiles ipsorum, Num. 33, 52.

מִתְּחִיף fusor, conflator.

מִתְּחִיף fusilia, metalla, mineralia, quae funduntur in certas et distinctas formas. Sing. **מִתְּחִיף**.

מִתְּחִיף fusio, fusura, infusio: באחכות: fusione plumbi in os ejus, Lev. 20, 13. in Jon. **מִתְּחִיף** in fusionem, Jobi 37, 10. Affix. **מִתְּחִיף** in fusione illius, IR. 7, 24.

מִתְּחִיף cantherii, ligna, IR. 6, 9. ubi respondet hebr. גִּבְעִים, quod sic explicant. R. Sal. dicit, se ignorare quid proprie fit, opinari autem significare tegulas concavas, quibus tecta domum operiri solent, fieri potest, ut fuerint laminae fusae, et sit pro ea, ut in **מִתְּחִיף** torques, ut est in **מִתְּחִיף**. Vide et Kimchium.

מִתְּחִיף dare, idem quod **מִתְּחִיף**. Futur. **מִתְּחִיף** si dederis ambulationem claudio, Prov. 26, 7. **מִתְּחִיף** ne reddideris verbum stulto, i. e. respondeas, ibid. v. 4. Syriacum est.

מִתְּחִיף dare, tradere: ponere, imponere. Praet. Part. et Imp. in Tg. plerumque redduntur per verbum

מִתְּחִיף relinqua hinc. Infinit. **מִתְּחִיף** dando dabis ei, Deut. 15, 10. Et servato Nun, **מִתְּחִיף** ad tradendum, Esr. 7, 20. et defecte, **מִתְּחִיף** dare robur ejus tibi, Gen. 4, 12. **מִתְּחִיף** a dando, ne det, Deut. 28, 55. Aff. **מִתְּחִיף** quum dederis tu illi, Deut. 15, 10. **מִתְּחִיף** et ut ponam te excelsum Deut. 26, 15. **מִתְּחִיף** ponentibus ipsis, Ez. 43, 8. **מִתְּחִיף** dare eam, Exod. 22, 16. **מִתְּחִיף** et omne accipere et dare eorum, acceptio et datio, negotiatio, Jes. 9, 4. Futur. **מִתְּחִיף** quod dabo tibi, Exod. 25, 16. **מִתְּחִיף** et dabo tibi terram desiderabilem, Jer. 3, 19. **מִתְּחִיף** ponam eum excelsum, Ps. 89, 28. **מִתְּחִיף** dabo te, Jes. 49, 8. **מִתְּחִיף** dabo cam vobis, Lev. 20, 24. **מִתְּחִיף** trades, Esr. 7, 20. **מִתְּחִיף** et non dabis, Deut. 21, 8. **מִתְּחִיף** dabis illud, Deut. 14, 21. **מִתְּחִיף** non dabis amplius, Ez. 16, 41. **מִתְּחִיף** det vobis misericordias, Gen. 43, 14. **מִתְּחִיף** dabit illud, Eccl. 2, 21. **מִתְּחִיף** dabit te Dominus percussus, Deut. 28, 25. **מִתְּחִיף** dando dabimus, Jud. 8, 25. **מִתְּחִיף** dabunt, Esr. 4, 13. **מִתְּחִיף** si non dederint tibi, Gen. 24, 41. **מִתְּחִיף** et dent illud, IIR. 22, 5. **מִתְּחִיף** et filias vestras dabitis nobis, Gen. 34, 9.

מִתְּחִיף datio, Rab.

מִתְּחִיף nom. propr. **celebris** cujusdam viri a paenitentia, in Sab. 56b. In Aruch: quare vocarunt eum **מִתְּחִיף**? quia indusium habebat ex pilis caprarum, qui incidebant carnem ejus; poenitentiae sc. causa. Sed Talmudici aliam rationem adferunt.

מִתְּחִיף, vel **מִתְּחִיף** donum, munus, donatio: **מִתְּחִיף** dotem et donum, Gen. 34, 12. in Jon. **מִתְּחִיף** tibi dono munus, IR. 13, 7. Constr. **מִתְּחִיף** omni muneri sanctificationum ipsorum, Exo. 28, 38. Pl. **מִתְּחִיף** dotes et munera, Gen. 34, 12. Aff. **מִתְּחִיף** separationis munus ipsorum, Num. 18, 11. **מִתְּחִיף** ex omnibus muneribus vestris, Numer. 18, 29. **מִתְּחִיף** acceptum et datum vocatur negotiatio, commercium. Vide huc Tg. Jes. 9, 4. Vide etiam supra in **מִתְּחִיף**: Rab. **מִתְּחִיף** dona sacerdotii, dona quae in V. T. sacerdotibus gestinata, et decreta fuerunt. Horum fuerunt viginti quatuor. Vide de illis R. Mos. Maim. c. 1. **מִתְּחִיף** eorum quoque in Tg. Jon. Deut. 18, 2. **מִתְּחִיף** dona pauperum, quae pauperibus dabantur. Horum in vinea erant quatuor species: tres in fructibus, **מִתְּחִיף** in arboribus, **מִתְּחִיף** in fructibus, **מִתְּחִיף** in fructibus, **מִתְּחִיף** in fructibus. Vide Maim. in Hilchos mattanos anijim p. 3. Item **מִתְּחִיף** in materia testamentorum: **מִתְּחִיף** donatio hominis sani, **מִתְּחִיף** donatio aegroti.

מִתְּחִיף Nethinaei, heb. נְתִינָיִים, Esr. 7, 24. **מִתְּחִיף** ministri, servi communes ad secunda ligna et hauriendas aquas, aliaque similia munia obeunda, quos Jehosua in castris toti populo adjunxit, ut est Jos. 9, 27. et quia illic dicitur **מִתְּחִיף**, idcirco vocati fuerunt **מִתְּחִיף** Nethinim, q. d. dati, constituti ad certa munia, addititii, adjuncti. Erant enim Gibeonitae, et, faedere per astutiam cum Israelitis inito, ipsis in servos adjuncti a Josua fuerunt. A Davide deinceps ad ministerium Levitarum consecrati sunt, ut est Esr. 8, 20. Vide Esr. 2, 58. Neh. 3, 26. Ap. Tos. spurii et Nethinaei prohibentur, Jeb. 78b. Gl. Nethinaei sunt Gibeonitae, qui proselyti facti sunt tempore Josuae, et constituti sunt ab ipso servi ad hauriendum aquas et secunda ligna. **מִתְּחִיף** avellere, evellere, divellere, dirumpere, hebr.

Aphel Imper. **מִתְּחִיף** evelle eos tanquam oves ad mactationem, heb. רִחֵק, Jer. 12, 3. Ithpah. Praet. **מִתְּחִיף** quod non cito dirumpitur, Eccl. 4, 12.

מִתְּחִיף porrigo, leprae species capillos evellens: **מִתְּחִיף** porrigo eum, Lev. 13, 30. **מִתְּחִיף** plagam porriginis, v. 31.

מִתְּחִיף evulsio, avulsio, amotio, Rab.

מִתְּחִיף defluere, excidere, decidere, ut marcidum proprie. Praet. **מִתְּחִיף** arescit herba, decidit flos ejus, Jes. 40, 8. **מִתְּחִיף** decidit, hebr. קָמַל, Jes. 33, 9. **מִתְּחִיף** omnis pilus capitis excidit, heb. In omni capite est calvitium, Jer. 48, 37. Ez. 29, 18. **מִתְּחִיף** decidunt olivae, Joel.

1, 10. *libani* et *arbores Libani* defluunt, *marcescunt*, Nah. 1, 4. heb. נִחְרָנָה *linguescit*. נִחְרָנָה *et decidimus*, ut *decidit folium omnes*, Jes. 64, 6. Part. נִחְרָן *et folia ejus non decidunt*, heb. יָבוֹל, Ps. 1, 10. ולא נִחְרָן נִיבִי *neque excidunt dentes maxillae ejus*, Deut. 34, 7. Jon. Inf. נִחְרָן *decidendo decides etiam tu*, hebr. נָבֹל חָבֹל, Lev. 19, 19. כִּמְחָר. נִחְרָן *sicut decidit folium ex vite*, heb. כִּנְבֹל, Jes. 34, 4. Fut. נִחְרָן *ante paulo ante: ארי יִחְרַף שַׁעַר רִשְׁיָה* *deciderit pilus capitis ejus*, heb. נִחְרָן *depilabitur*, Lev. 13, 40. sicut *olus vel viror herbae decident*, Ps. 37, 2. Pahel Partic. נִחְרָן *quae decidere facit*, abjicit *folia sua*, hebr. נִחְרָן *sicut quercus marcescens*, Jes. 1, 30. אֶסְרָה יִתְּנָהּ דִּמְחָר *quod excidere facit capillos*, Esth. 2, 12. Aphel Imper. נִחְרָן *decidere facite*, dejicite *frondem ejus*, Dan. 4, 11. Inf. cum Fut. נִחְרָן *etiam quinquies decutiendi decutiatis ei*, Ruth. 2, 16. heb. שָׁל חֲשֹׁלוֹ, quod *Paraphrastes sumpsit*, ac si esset אֶסְרָה. In Hiphil hebraice, נִחְרָן *solvit, expedit, dimisit liberum*, quod antea fuit *constrictum et vinctum*, ut in illo. מִחְרָן *solvens vinctos*, Ps. 146, 7. Hinc Rabbiniis est, *solvit, dissolvit dubium: permisit, liberum et permissum fecit*, cui opponitur אֶסְרָה *ligavit*, i. e. vetuit, prohibuit: אֶסְרָה וְאֵלֹהִים אֵלֶיךָ *hi permittunt, et illi vetant: לאסור ולא להחיר* *non ad vetandum, neque ad permittendum: הכפס* *לא השחרל להחיר הכפס* *non est sollicitus ad solvendum dubium sive objectionem istam*. Hophal נִחְרָן *solvi: permitti, liberum fieri* *החירה הוחרה* *soluta est quaestio* *מִחְרָן* *licitum, permissum, concessum*, cujus oppositum אֶסְרָה *prohibitum* *הקערה וחרגולו מוחרו* *scutella et gallina permissae sunt: לאסור* *licitum est coquere*.

אֶסְרָה *permissio, concessio*, cujus oppositum אֶסְרָה *prohibitio*.

dimissio, liberatio: solutio, argumenti ac vel quaestionis dubiae *החירה החירה* *dimissio, liberatio excommunicati: צריך החירה* *opus habet dimissione, ut liber dimittatur: נחיר* *solutio voti*.

deciduum: נחיר *deciduum vinerae tuae*, i. e. *grana singularia decidentia inter vindemiam*, heb. פֶּרֶט, Lev. 19, 10.

נִחְרָן *nitrum*: נחיר *qui proijcit acetum super nitrum*, Pr. 25, 20. ubi in *Venetis duplex mendum* *sicut qui mundant nitro*, Jer. 2, 22. heb. בִּנְחָר. Apud Tos.: *Septem sunt species, quae auferunt maculas*, רִיק חֶפֶל וְיִי גִרְסִין וְיִי גִרְלִים וְנִחְרָן וְבוּרִיָּה קְמוּנִיָּה וְאֶשְׁלָן *sputum jejuni, aqua fabarum, aqua pedum (urina), nitrum, sapo, cimolia et aschleg*, Nid. c. 9. in Misna. Bartenora exponit *alumen*. Sic in Sab. c. 9. In Gemara: נחיר *אלכסנדרית ולא נחיר* *anטיפטריה* *nitrum Alexandrinum, et non nitrum Antipatrinum*: *Alibi vasa testacea et vasa ex nitro*, Kel. c. 10. et c. 2. ubi Maim. prolixè de hac voce agit, eosque refutat, qui *alumen esse volunt*; est inquit, *lapis mollissimus, momento in aquis liquescens, quo capillos et vestimenta lavant. Atque ita numerant eum sapientes nostri in Nidda inter emundantia et purificantia. Vasa autem istius modi frequentia sunt apud nos in finibus Arabiae, estque ipsorum opificium difficile etc.* Vide eum fuse. Plin. lib. 31. c. 10. de Nitro agens; „Nitrarum, inquit, egregiae Aegyptiis. Nam circa Naucratis et Memphim tantum solebant esse, circa Memphim deteriores. Nam et lapidescit ibi in acerbis, multique sunt tumuli ea de causa saxei. Faciunt ex his vasa.“

נִחְרָן *evellere, extirpare, eradicare*, heb. Hinc Fut. נִחְרָן *nam extirpabo, excindam eos*, heb. אֶמְלִיךְ, Ps. 118, 10. 11. 12. Regia נִחְרָן, quod plane irregulare est. et sic adducit illud etiam Elias. Veneta נִחְרָן, sed Cholem ultimae syllabae solet mutari in Scheva.

Abbreviaturae literae J.

J: Nun finale sive extensum cum puncto vel virgula superne, nomini alicujus proprio postpositum, est אֶבְרָהָם vel אֶבְרָהָם, quod sic Arabum more est pro hebraeo בֶּן אֶבְרָהָם. Notat autem non proximum filium, sed nepotem ex familia superiore. Sic R. Abraham Aben Esra, non

Esrae filius, sed nepos est. Nam pater ejus dictus fuit Meir, ut supra in אֶבְרָהָם declaratum. Veteres aspirate legisse videntur literam ב, unde אֶבְרָהָם Averros, אֶבְרָהָם Avicenna.

אֶבְרָהָם *exemplar aliud*. Scribitur et

*) *gr. καυσάριος causarius, parum sanus, tenui valetudine utens*. Ad illud (Gen. 30, 36.) „et Jacob pascibat pecudes Labani ha-nosaroth *הנוסרות* i. e. *relictas*“ in Br. s. 73. legitur: נִחְרָן *scriptum esset* complures earum (i. e. *pecudum Jacobo ad pascendum traditarum*), erant exiguae, complures steriles, complures causariae.

D¹

פָּאָהַל *Pahel, immundum, pollutum reddere, polluere, prophanare, contaminare, inquinare, pollutum pronuciare.* Respondet hebraeo טָמֵא *Praet.* אִרְיָה *quod* prophanasset (vitiasset) *Dinam* filiam ejus, *Gen.* 34, 5. וּפָאָהַל *et* prophanavit, *polluit* eam, *IIR.* 23, 16. וּפָאָהַל *et* pollui eos, *Ez.* 20, 26. וּפָאָהַל *et* polluerunt eam, *Ez.* 23, 17. וּפָאָהַל *eo* quod prophanasset (vitiasset) sororem suam, *Gen.* 34, 27. *Et* intransitive, בעוֹבְרִירוֹן *et* inquinati fuerunt operibus suis, *hebr.* וַיִּטְמְאוּ, *Pa.* 106, 39. פָּאָהַל *polluerunt* eam, *Ez.* 36, 18. תְּבַר יָהּ *et* quisque uxorem proximi sui violastis, *Ez.* 33, 26. וּפָאָהַל *et* polluistis, *Jer.* 2, 7. *Inf.* פָּאָהַל *contaminando* contaminabit eum, i. e. *pollutum* pronuciabit, *Lev.* 13, 44. לְפָאָהַל *ad* polluendum, *Lev.* 20, 3. *item*, *ad* pollutum pronuciandum, *Lev.* 20, 25. *Aff.* לְפָאָהַל *ad* polluendum illud, *Lev.* 13, 59. פּוֹלְלוּתֵיבּוֹן *polluentibus ipsis*, *Lev.* 15, 31. פּוֹלְלוּתֵיבּוֹן *cum* pollueritis eam, *Lev.* 18, 28. לְפָאָהַל *ad* contaminandum eos, *Exod.* 32, 25. *Imper.* פָּאָהַל *contaminate* domum, *Ez.* 9, 7. *Fut.* וּפָאָהַל *et* pollutum pronuciabit eum sacerdos, *Lev.* 13, 25. וּפָאָהַל *et* polluerit caput nazireatus sui, *Numer.* 6, 9. *Affix.* וּפָאָהַל *et* pollutum pronuciabit eum, *Lev.* 13, 8. וּפָאָהַל *et* contaminabitis, *Jes.* 30, 22. *Ithpael* *Praet.* אִסְתָּאֵהָל *contaminatus* est nazireus ejus, *Num.* 6, 12. *in Venet.* *Regia* ex *Pahel*: דְּאִסְתָּאֵהָל *qui* contaminatus est peccatis, *Jobi* 14, 4. וְאִסְתָּאֵהָל *et* contaminata est terra, *Lev.* 18, 25. וְאִרְיָה *et* ecce polluta es, *Num.* 5, 20. אִסְתָּאֵהָל *non* sum polluta, *Jerem.* 2, 23. אִסְתָּאֵהָל *polluerunt* se gentes, *Lev.* 18, 24. *Part.* אִסְתָּאֵהָל *vos* polluimini, *Ez.* 20, 30. *Inf.* אִסְתָּאֵהָל *ad* contaminandum te cum ea, *Lev.* 18, 20. *Fut.* לֹא יִסְתָּאֵהָל *ne* contaminator, *Lev.* 21, 1. הַיִּסְתָּאֵהָל *an* polluetur, *Hag.* 2, 13. *pro* heb. הִקְדַּשׁ *an* sanctificabitur, *sic* v. 14. *pro* heb. הִיטָמָא *an* polluetur. *Sic* *Deuter.* 22, 9. heb. שֶׁן חִקְדַּשׁ *redditur* חִסְתָּאֵהָל *et* polluamini forte per ea, *Lev.* 11, 43. וְלֹא יִסְתָּאֵהָל *et* non polluantur ultra, *Ez.* 14, 11.

מסאב *pollutus, immundus*: כמסאב ut pollutus, Jes. 66, 6. בכל מדעס מסאב in ullum aliquod immundum, Lev. 5, 2. בנבלת רחש מסאב in cadaver reptilis

immundi, *ibid.* יְדֵי טָמֵא eritque immundus, *Lev.* 11, 27. Pl. טָמֵאִים אֵנִי immunda erunt illa vobis, *Lev.* 11, 28. Fem. חִיתָּ טָמֵאָה *bestia immunda* טָמֵאָה *jumentum immundum*, *Lev.* 5, 2. רוּחַ טָמֵא spiritum immundum, *Zach.* 13, 2. *Emphat.* טָמֵאִים עִם cum immunda, *Lev.* 15, 33. *Rabbini dicunt* טְמֵאִים יָדַי: ut טְמֵאֵי יָדַי manus pollutae, *Challa cap.* 2.

פִּסְוֵאָה *pollutio, immundities, immundicia*. Constr. **פִּסְוֵאָתָא אִנְשָׁא** *immundiciam hominis*, Lev. 5, 3. **פִּסְוֵאָתָא אַחֲתָא** *juxta pollutionem mulieris im-mundae*, Ez. 36, 17. Aff. **בְּפִסְוֵאָתָהּ** *ab immundicie sua*, Lev. 15, 31. **יָמָתוֹן בְּפִסְוֵאָתָהוּ** *moriantur in im-mundicie sua*. Lev. 18, 19. **דְּמַרְדֵּי מְסֻבָּתֵיהּ** *qui munda-tur ab immundicie sua*, Lev. 14, 19. **בְּפִסְוֵאָתְךָ** *ab immundicie tua*, Ez. 24, 13. Pl. **בְּפִסְוֵאָתָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** *ab im-mundiciis filiorum Israël*, Lev. 16, 16, heb. **מִטְּמֵאֹת**, quod plurale. Affix. **בְּפִסְוֵאָתְכוֹן מְכָל** *ab omnibus im-mundiciis vestris*, Ez. 36, 25.

juxta omnem
immundiciem suam, Lev. 5, 3. סְאֻמָּהּ in im-
mundicia sua, Lev. 16, 16. Jon.

מִפְּאֻבֵּיחַיָּהּ *idem*: **מִפְּאֻבֹּת**, סָאֻבֹּת, סָאֻבִּית *ab immundicia sua*, Lev. 14, 9. in Jon.

סִטָּה *satum, mensura, modius aridorum*: סִטָּה
בסִטָּה דְּהוּיָא *satum similae*. IIR. 7, 1.

לך mensura qua mensus fueris, reme-
tientur tibi, Jes. 27, 4. Aff. חסלי סאחיה implebitur mensura ejus, Jobi 20, 27. Duale סאחין סאחין חלה סאחין קמרא et duo sata hordeorum, IIR. 7, 1. Pl. חלה סאחין קמרא et tria sata farinae, Gen. 18, 6. Et masculine, וחסל סאחין et quinque sata, Regia ב, IS. 25, 18. Dicitur et Hierosolymitane סאחין, in Jonathane passim. וחסל סאחין et ירחון סאחין אכאבען סאחין דמין חן ורחצת סאחיה quadraginta mensuris aquae limpidae, hebr. במים Fxod. 29, 4. Lev. 15, 5. 6. 7. et 16, 28. in Jon. Ri. חק"ב נפרע מן האדם עד שחחמלא סאחו Deus non capit ultionem ab homine, donec impleta fuerit mensura ejus, Sota f. 9a. Probatur id ibi ex Jobi 20, 22. במלאח סאחין cum impleta fuerit sufficientia ejus, angustia erit ipsi, quod chaldaeus סאחין סאחיה יספרע מניה Paraphrastes ita reddit; חסלי סאחיה סאחיה cum impleta erit mensura ejus, ultio sumetur de ipso. Ita ait Christus Matth. 23, 32. „Implete mensuram patrum vestrorum.“ Amplius apud Tos.:

¹⁾ Decima quinta alphabeti litera dicitur Hebraeis et Chaldaeis *Samech* ס, Syris *Semchat* ܣ, Arabibus *Sin* س. Quae enim Hebraeis est litera ש, ipsi ו figura similis, eam Arabes pro ס usurpant, unde fit quod ו Hebraeorum Chaldaei, Syri et Arabes in ס ubique fere mutant. Potestas alia in orthographia, alia in etymologia. In orthographia valet σ gr. (σάβ Dorice), S latinum. In etymologia plerumque quidem radicalis habetur, at vero, ut ex enucleatis compluribus radicibus trilateris cum ס incipientibus videre est, litera ס in antiquiore quadam forma *Safel* servilis erat, qua forma ex usu remota ea litera, quasi radicalis sit, conservata est. Habes enim radices סכלל et סלל et סור, סמך, סוף et סוף compluresque alias. Item nonnullis vocibus pleonastice praefingi solet; כסרסוּת et כסרסוּת. In numeris valet 60.

החודה היתה באה חמש האר ירושלמית שהן חמש
sacrificium laudis veniebat ad quinque sata
Hierosolymitana, quae sunt quinque deserti (i. e.
qualia erant Mosis tempore in deserto) Men. c. 8.
ab initio. Et in Erub. 83a.: Tradiderunt Rabbini
sea Hierosolymitana amplior erat sea
deserti sexta parte: et sea Tzipponensis Hierosoly-
mitana, sexta parte.

² *herbae species*, arabice, ut scribunt
Maim. et Bartenora, in Schevi c. 8. Okez. c. 2. Sab.
128a. Nid. 51a. B. Ar. explicat פוליא, quod potest
esse *folium*, vel *polium*, vel *pulegium*, quae omnia
sunt herbarum nomina. Idem scribit, quosdam ex-
plicare מוסימברו, quod puto esse *sisymbrium*.

et בית סאחים quid sit, vide apud Maim.
in הלכות שבת c. 16.

סוט vide infra in סוט.

סאמא *argentum* נביא מן סאמא נביא prae argento
electo, Pr. 16, 16. confer c. 10, 20. צרפא בקי.
conflator purgat argentum, Pr. 17, 3. Ve-
neta corrupte לִסְאָמָא. Vide infra פים.

סאמא *arista*: vide סמא. At quod in Tg. Pr.
17. legitur, in praeced. voce positum.

סאמא *fermentum*, idem quod hebr. שאר: unde ה'
quinque רביעים קמח חייבין בחלה הם וסאמון וסוכן
quartalia farinae tenentur de challa, ipsa et fermentum,
et furfures illorum, Challa cap. 2. החמרים.
palmae vel dactyli (tenentur de deci-
ma) ex quo elevarint fermentum, i. e. ex quo in-
ceperint intumescere instar massae farinae fermenta-
tae, Terum. c. 1. Vide etiam שאר.

Deinde *fermentatio*: metaphorice *pravi-
tas, stultitia, stoliditas*. Hinc legitur in Targ. ולא
יחזרוך et non revertentur ad stultitiam, heb.
Ps. 85, 9. Ita habent libri omnes, et sic
quoque legunt Elias et B. Ar. In Basiliensibus pro
eo substitutum לִסְאִימָא. Restituendum לִסְאִימָא: nam
hoc sensu alibi quoque frequenter apud Hebraeos
scriptores occurrit. In MK. c. 7, 8. חור ואלולי כן חור
nisi ita (scil. longanimis fuisset Rab. Samuel)
reversus fuisset Persa ille (quem in Lege
erudierat) ad stultitiam vel pravitatem suam (pri-
stinam). In Br. sect. 70. pro eo legitur חור in si-
mili phrasi; ויהושע עם פנים שהאריך ר' יהושע עם
nisi fuisset longanimitas, qua
Jehosua erga Aquilam (proselytum), re-
versus fuisset ad stultitiam suam, i. e. ad pristinos
suos mores. Glossator ad priorem locum scribit; in
omni loco ubi legitur לִסְאִימָא, explicandum id est
לִסְאִימָא קצור לשון, estque קצור locutio contracta

pro Iterum in TH. As. c. 2. סאמון. Iterum in TH. As. c. 2. proselytus qui revertitur ad stultitiam suam. Hic
exemplis locus Targumi confirmatur et illustratur.
Vide etiam infra in סור.

סור vide infra in סור.

סבא *Seba, filius Cuschi, filii Chami, filii Noae*, Gen.
10, 7. Ab hoc Sabaca dicta est, regio Ara-
biae desertae: סבא מלכא דשבא reges Scheba et
Seba donum afferent, Ps. 72, 10. כוש וסבא החוחך
Aethiopiam et Sabacam sub te, sc. dedi, Jes. 43, 3.
Scheba in Arabia felice fuit. Plur. סבא Sabaei,
quod chaldaice effertur אנשי סבא viri Sabae, Jes.
45, 14.

סבא *potare*, hebr. אל חתי בסוכאי יין ne sis in pota-
toribus vini, Pr. 23, 20. Sic Chaldaice ליל
commessans carnem, et potans vinum
hebr. וולל וסבא, Deut. 21, 20.

סוכא et Chaldaice סוכאי *caupo*, *vendens vinum, et homines potare faciens*, ut scribit
Kimchi in libro Radicum: unde ex quodam Poeta
adducit illud, נמצא בעולם לכר מסבאים, veritas omnis hominis reperitur in mundo,
praeter cauponum, qui sunt utres etc. Horat: Per-
fidus hic caupo, Sat. 1. Cauponibus atque malignis,
Sat. 5. Hinc סבא merum tuum, Jes. 1, 22. LXX.
reddiderunt, οὐ κατηλοσ σου, q. סבא. Apud Tos.
מר רב להנרו סבואחא dicit Raf istis cauponibus,
οὐλοσολοι, fol. 71a.

*caupona mulier, tabernaria, mulier vi-
num vendens*: ista muliera dmsra אקלרדא לנורא
cauponaria quae tradidit clavem gentili feminae, id
est Christianae, As. 70b.

סבא *humidus, humectatus*. B. Ar. citat ex Nid.
f. 24b. השוחה יין מוג עצמותיו סבויין qui bibit vinum
aqua nimis dilutum, ejus (mortui soil.) ossa sunt
valde humida, i. e. מלוחלוחין הרבה: sed in Gemara
legitur per Caph סבויין.

סבב heb. *circuire, ambire, circumdare: in orbem,
circulariter moveri: vertere, inclinare se, di-
vertere*. Item *causam praebere, causam dare vel
quaerere, in causa esse*: ut אני סבתי ego causam
praebui, IS. 22, 22. chaldaice גרסא. Hiphil הִסְבִּיחַ
*accumbere, discumbere cibi capiendi causa, quod ac-
cubitus iste fieret in circuitum*: והוא מיסב דרך חירות
et inclinat, discumbit more liberorum, Maim. par. 1.
Est enim securitatis argumentum. רסכו אחד מברך
si accumbant, unus orat loco omnium, sc. tam
ante quam post, Ber. 42a. נכנסין להסב ingrediuntur
ad accumbendum mensae, מאבזיין גו האלחן
accumbentes, discumbentes. Hinc explicant illud

² Apperte in Nid. l. c. סאה per צרפא explicatur, quod cum illis convenit, quae de cedri quadam specie
admonet Salmas. (hyl. f. 43.): „Male interpres Avicennae arabicam vocem سعير reddit origanum, cum thym-
bram significare lectio capitis ostendat ea maxime parte, qua dicit paris esse cum thymo potestatis. Alibi
etiam scribitur سعير. Apud Dioscoridem arabicum exponitur alsatar et οὐλοσ δρυς (serab alsatar).
Corrupta vox est lat. satireja.“ Conveniunt igitur סאה et סאה vocibus arabibus سعير et سعير. Hoc etiam
notandum est: Quibusdam admonet B. Ar. in lingua vernacula est כטוריאה, quae vox corrupta videtur pro
כטוריאה, vel ut habet R. Sal. (Sab. l. c.) satireja.

nono Hoscheae (regis) cepit rex Assyriae Schom-
ronem, et deportavit Israel in Assyriam, collo-
cavitque eos in Chalacho et in Chaborem, et in נר
נן Nehar gosan (flumine Gosan), et in civitatibus
Mediae. Hujus fluvii diversi scriptores diversi sen-
tentiis meminerunt. In TgH. Jonathanis, Exo. 34,
10. אעביר פרישן לחן בוסן דיהכון בשביחא על נהרו
בכל ואסלקון מחסן ואשרון מן לגיו לנהר סמבטיון
miracula ipsis (Israëlitis) eo tempore quo abibant
in captivitatem ultra flumina Babyloniae, educam
ipsos inde, et habitare eos faciam ultra ipsum flu-
men Sambatjon. In Br. s. 11. הרי נהר סמבטיון יוכיח
נח שמושך אבנים כל ימות השבע ובשבת הוא נח
fluvius Sambatjon arguit, (nempe, Sabbathum differre
a reliquis diebus) qui trahit secum lapides omnibus
diebus septimanae, die Sabbatho autem quiescit. Et
sect. 73. לא למקום שגלו עשרת השבטים גלה שבת יהודה
ובנימין. עשרת השבטים גלו לפניו מן נהר סמבטיון שבת
יהודה ובנימין מפחרים בכל הארצות
in quem deportatae sunt decem tribus, deportata
quoque est tribus Juda et Benjamin. Decem tribus

deportatae sunt antea ultra fluvium Sambatjon, tribus Juda et Benjamin dispersae sunt in omnes terras. R. Salomon Jarchi ad illud Jesajae, qui perierant in Aegypto, cap. 27, 13. scribit: לפי שנפצו מארץ רחוקה לפנים מן הנהר סבטיון קראם אוברים eo quod dispersi fuerunt olim ex terra longinqua ultra fluvium Sabbatjon, vocat eos perditus. Ap. Tos. in Sanh. 65a. מי ימר דהארנא שבחא אמר לו נהר סבטיון. יוכיח quis dicet hodie Sabbathum esse? respondit ei, fluvius Sabbatjon id arguit. Glossa R. Salomonis: נהר סבטיון יוכיח נהר אחד של אבנים וכל ימיו השבחה fluvius Sabbatjon arguit: fluvius quidam lapidum est, qui omnibus diebus septimanae exundat et fluit, sed in die Sabbatho tranquillus est et quiescit. In TH. Sanh. c. 10. circa finem: In tria exilia missi sunt Israelitae אחח סבטיון primo ultra fluvium Sanbatjon, deinde in Daphnem Antiochiae: tertio, quando nubes super ipsos descendens texit eos. Haec etiam, sed nonnihil aliter, leguntur in Jalkut Prophetarum 52b. ex Pesikta. In libro Tanchuma, s. חשא, כי חשא, quae incipit Exod. 30, 11. legitur: נהר סבטיון אלא אלא אלא i. e. מעיד שבכל ימים הוא מושך אבנים וחול ובשבחה נוח sed etiam fluvius Sabbathicus attestatur, (scil. Sabbathum Judaicum esse observandum) qui omnibus diebus (septimanae) circumtrahit lapides et arenam, sed in Sabbatho quietus est. R. Gedaljah in libro suo שלשלח scribit f. 36. edit. Cracoviensis, 37. edit. Venetae: באותה הלילה היה רעש גדול ובבוקר ראו חיל גדול והשיב האל סביבם נהר שגולל אבנים וחול במקום שלא היה שם נהר מעולם ועדן גולל אבנים וחול בלי מים ברעש וקולות שאילו היה שם אפילו הר של ברזל היה מנפצו. זה בכל ימי חול ובשבחה נח וזה נקרא נהר שבחיו. ויש מקומות באותו הנהר שהוא רחב ס' אמה ולכן אינם יכולים לבוא אלינו ולא אנו אליהם וכו' i. e. in ea nocte erat terrae motus maximus, et mane facto conspexerunt (decem tribus sive Israelitae) exercitum magnum. Sed Deus adduxit circa eos fluvium volventem lapides et arenam, in loco ubi antea non fuerat fluvius unquam, et adhuc usque volvit lapides et arenam sine aqua, per terrae-motum duntaxat et strepitum maximum, ita ut si essent ibi etiam montes ferrei, dispergerent eos. Id vero omnibus diebus prophanis, sed in Sabbatho quiescit, unde vocatur fluvius sabbathicus. Quibusdam locis latus est fluvius iste sexaginta cubitos, qua de causa ipsi nequeunt venire ad nos, neque nos accedere ipsos possumus etc. R. Abraham in libro ירוסין Juchasin fol. 155. refert: נבאר מוצא נהר סבטיון בגלילות: האינדיאה הווא העליונה בין נהרי גנאי"ם אשר בלשוננו נון כאמרו ויגל אח ישראל אשורה וגו' נהר נון עורי מדי המקומות וסלה הם למעלה בבישה על לאס"ק ועל קאל"קוט. ונהר סבטיון למעלה בקליקוט מוצאו ומפסקו i. e. sic etiam explicatur ortus fluvii Sambatjonis in tractibus Indiae istius superioris inter flumina Ganiae, quae lingua nostra est Gossan, juxta id quod dicit Scriptura: Et deportavit Israellem in Assyriam etc. flumen Gossan, et civita-

tes Mediae, IIR. 17, 6. Loca ista sunt in superiore terra sicca inter Lamek et Calicut: fluvius autem Sabbathicus supra Calicut oritur, et desinit inter Indianos istos etc. Huc pertinet etiam quod legitur in Epistola Preste Johannis, hebraice Constantinopoli impressa, ad Papam Romanum: דעו כי מו הים של אבנים בא נהר אחד שיוצא מן ערן והולך בינינו ובין הארץ הגדולה של המלך הגדול דניאל מלך היהודים זה הנהר הולך כל ימי השבחה ובשבחה איתו מסקוט עד יום praeterea scitote, quod ab isto mari lapidum (quod in praeced. describit) oritur fluvius quidam, qui egreditur ex horto Edenis, et decurrit inter nos et inter terram magnam regis potentissimi Danielis, regis Judaeorum. Iste fluvius singulis diebus septimanae fluit: sed in Sabbatho non movetur de loco suo, usque ad diem primum, quo revertitur ad cursum suum. Et cum plenus est ultro omnes ripas suas, adducit lapides valde graves, nullaeque plane in eo sunt aquae, sed quicquid invenit, deducit in mare: nec quisquam potest per eum transire, nisi in Sabbatho. Nos autem custodias collocamus in transitu. Nam si Judaei possent transire, maximum facerent damnum in toto mundo, Christianis pariter et Israelitis, omniue nationi et linguae, quae sub coelo est. Nulla enim est lingua, nulla natio, quae coram eis posset subsistere etc. Haec ex illa epistola, atque adeo ex illo ipso exemplari, quod Sebastiani Munsteri olim fuit et quod ad se ex Cairo Aegypti Basileam allatum esse, testatur in fine Cosmographiae suae Latinae, ubi partem illius quoque produxit. In ספר אלדד הרני libello Eldad Danitae, impresso quoque Constantinopoli, cum Epistola modo citata, in quo narrat autor ille, qua ratione mirabili fato aliquando per naufragium ad Aethiopes delatus sit, hujus fluvii quoque mentionem facit: Praeterea inquit, hi (loquitur de populo Judaico quodam quem שבת משה tribum Moysis nominat habitante etiam in parto quadam Aethiopiae), nullos vident homines alios, neque homines alii vicissim ipsos, nisi quatuor istae tribus (Ruben, Naphtali, Gad et Ascher, quas in praecedentibus mansisse dixit in Havila illa antiqua, ubi aurum est optimum), quae habitant trans flumina Aethiopiae. Est enim locus ubi se mutuo vident, et invicem, vociferando, colloquuntur: sed fluvius Sabbathion interjacet inter illos. Narrant autem illis omnia quaecumque ipsis accidunt, sed cum negotium aliquod arduum et alicujus momenti adest, habent certam speciem columbarum, quibus utuntur. Scribunt enim tum literas, et alligant eas alis aut pedibus columbarum, quas illae deferunt ultra fluvium Sabbathion, et regibus aut principibus illorum offerunt. Insuper magnam habent copiam lapidum pretiosorum, argenti atque auri. Serunt quoque linum, et habent coccineum, unde pulcherrima vestimenta conficiunt. Quintuplo autem plures sunt illorum, quam Israelitarum qui ex Aegypto exiverunt: Immensae enim magnitudinis et latitudinis

הנהר מאחים אמה כמטחוי קשת Porro est locus ille. והנהר מלא מאבנים גדולים וקטנים וקולם ירעם ברעש גדול כרוח סערה בים ובכלילה נשמע קולו מהלך יום ויש אצלם שש מעיינות ויקבצו כולם לאגמא אחת וישקו מים ארצם ושם ישרצו בה דגים טהורים והנהר הולך והאבנים והחול ירעימו ששה ימי המעשה וביום השביעי ישובו וינהו וכו' *sed centos cubitos, quasi jactum arcus, et est plenus lapidibus magnis et parvis, qui sonum et strepitum edunt instar terraemotus magni, aut instar procellae magnae in mari. Sonus ejus noctu auditur itinere totius diei. Habent autem illic sex fontes, quos congregant in unum stagnum, unde terram suam irrigant, et ubi pisces mundos magna copia alunt. Fluvius vero ille fluit, et arena prestreptit sex diebus septimanae: sed die septimo cessat et quiescit usque ad exitum Sabbathi etc. Haec enus. Eldad Danita. Haec apud Hebraeos scriptores inveni. Latini autores aliquot hujus fluvii quoque meminerunt. Plinius lib. 31. c. 2. In Judaea rivus Sabbathis omnibus siccatur. Rivum quidem non nominat, sed procul dubio idem ille est, de quo Hebraei. Putavit in Judaea esse, quod Judaeos ad istum fluvium habitare, et ab istis hanc historiam profectam, didicerat, et nimis cupide crediderat. Meminit etiam Fulgosus exemplorum libro 1. cap. 6. Agricola de natura eorum quae ex terra fluunt, lib. 3. p. 114. scribit: Quidam ad aliquod tempus cessant, deinde rursus fluunt, ut Symethus in Sicilia, qui per Catanam fluit, et amnis qui medius inter Arcacam et Raphanaeam Syriae urbes cursum tenet, modo, ut autor Josephus, pleno defertur alveo, repente deficit, et sex diebus continuis siccum transituro praebet alveum. Septimo die iterum exortus abundat aquis, atque ex eo die, sacro Judaeae gentis, Sabbathicus nominatur. Haec ille. Sequitur, ut ipse fatetur, Josephi de hoc fluvio sententiam, quae Hebraeorum sententiae plane contraria est. Verba Josephi extant lib. 7. de bello, Jud. c. 24. in hunc modum: Conspicit (Titus Imperator Antiochiam proficiscens) in itinere fluvium cognitione dignissimum. Is fluit medius inter Arcen Agyppae regni civitatem, et Raphanacas (sic haec vertenda esse annotavit Nicolaus Fullerus Britannus, in Miscellaneis suis Theologicis). Habet autem quoddam peculiare miraculum. Nam cum sit, quando fluit plurimus sive largus, neque meatu segnis, tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiens, siccum exhibet locum videre. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur, atque hunc ordinem semper cum observare, pro certo compertum est. Unde etiam Sabbathicus appellatus est, a sacro Judaeorum septimo die sic nominatus. Haec Josephus. De situ vide Fullerum. Posteriorum sensus debet esse, post sex dies septimanae eum a fontibus deficere et exsiccari: septimo die sub finem ejus, similis fluendo exoritur etc. Haec omnia fabulosa esse, docet Paulus Fagius in Deut. 31. Paraphrasis Chaldaicae, Galatinus lib. 11. c. 9. Vide*

etiam 4. Esr. 13, 40. et deinceps, et ibi notam Junii.
Item librum סאור עינים cap. 13.

פֶּכַךְ *implexum, perplexum esse.* פֶּכַךְ *perplexum, perplexitas:* in בכרך קיסיא *in perplexitatem lignorum vel arborum,* Ps. 74, 5. Ap. Ros. צמר מסוכך *lana implexa.* Hophal הוּסָכַךְ בעלים *implexum foliis,* Pea c. 7.

vitta, ab *implexo* opere sic dicta: חוטי סככה *filæ vittæ* *vitta aurea*, Sab. 57b. Scribitur etiam sæpe per ו. סִכְכָּה et chaldaice סככה.

מסבך *ramus implexus, ramus cum suis frondibus*: הראש החבל ומסבך *ligant bacillum et rammum in capite funis*, Para c. 3.

סוֹכֵךְ *talus pedis*, sic dictus, quod ibi nervi *implicentur*: juxta alios *sura*. In Misna: שׁוֹךְ מִן הַפֶּרֶק שׁוֹךְ שֶׁל רֶגֶל Schuk, crus dicitur ab articulo genu usque ad talum pedis, Chol 134b. Gl. סוֹכֵךְ הֵייוֹן פֶּרֶק מִבֵּין הַקּוֹלִיּוֹת וְעַם הָאֲמָעִי. Alia glossa סוֹכֵךְ מָקוֹם שֶׁמִּסְתַּחֲבִיבִים וּמִשְׁחָרְגִים הַגִּידִים R. Salomon Lev. 7, 22. ad vocem שׁוֹךְ scribit; ab articulo genu, quod venditur una cum capite, usque ad articulum medium, שׁוֹךְ שֶׁל רֶגֶל שׁוֹךְ שֶׁל רֶגֶל qui est talus pedis. In Aruch explicatur vernacule *polpa*, i. e. *sura*. Et sic quoque David de Pomis.

3, 18. Kimchi vult, esse *vittas, reticula ornata capitis*. Sauten, quae etiam sunt operis implexi: pro hebraeo שררנים lunulata.

שַׁמְבּוּכָא *sambuca, instrumentum musicum,*
Dan. 3. 5. 7.

פָּהֵל *ferre, portare, perferre.* In TgH. interdum usurpatur pro hebr. **נָשָׂא**. Praet. על חקף. **וּפָהֵל** et pertat in robore alarum suarum, Deut. 32, 11. quod per Participium expressit, על יְהוֹנָן **וּפָהֵל** et portat etc. **וּפָהֵלְנִי** et portavit eos, ibid. in Jon. **וּפָהֵלְתִּי יַחְזֹק** et portavi vos, Exod. 19, 4. Part. ut antea: et נִפְשִׁיהָ **פָּהֵל** לִיהָ ית נפשיה et propter mercedem ipse effert ad ipsum animam suam, Deuter. 24, 15. Infinit. **יִפְהֵל בְּלַחֲדוּי**. Infinit. quomodo ego possum solus ferre? Deut. 1, 12. **לְמַסְבּוֹל** plura sunt peccata mea, quam ut ferre possim, Gen. 4, 13. in TgH. quod **יִפְהֵל מִלְּמַסְבּוֹל** ex Pahel, cum ם formativo ex more Syro. Cum affix. **לְמַסְבּוֹלִי** ferre illud, ibid. in Jon. Imper. **פָּהֵל יָחִי** sustinete me, Jobi 21, 3. Pahel **מְסֹרְתִּי** portantia, i. e. firma, ut magnum onus portare possint, vel onusta, i. e. oneri ferendo apta, robusta, fortia, Esr. 6, 3. Est ex forma Pahel, cum Cholem loco Dagesch characteristici.

כָּבֵל *onus quod portatur*: lapides oneris, graves.

וְסַבְלָן וְסַבְלָן *bajulus*, qui onera portat: Item *tolerans, patiens*. Inde R. Sal. Num. 12, 3. vocem וְסַבְלָן exponit וְסַבְלָן וְסַבְלָן *humilis et patiens*.

וכפרו עוד מסבלנות: *patientia, tolerantia*: et recensent insuper de tolerantia Josiae etc. *spica*, hebr. שבלח, Jud. 12, 6.

פסולת *communio, societas, aequum communionis onus symbola*. אפילו חמשה ועשו סיכלות רשאי לומר. etiam quinque qui fecerint societatem licitum est illis dicere ipsi, tolle partem tuam, etc. Pes. 89b. Gl. סבלת חערובת סעודה של כל ימות השנה. sabboloth est commixtio conviviorum per totum annum. B. Ar. exponit; בני חבורה ההולכים ממקום למקום; ואוכלין יחד. Videtur esse ex graeco σὺμβολον, unde et Latini dicunt symbola. Huc propius accedit scriptio סיבול, quae reperitur in TH. Pes. c. 8.

סבלנות *munera, dona nuptialia, quae sponsus sponsae et socero suo altero die nuptiarum et conjugii, amicitiae novae causa transmittit, sic dicta, quod hinc inde portentur et transferantur*. Id docet Elias in suo Tisbi his verbis: כן קורין הדורון: סבלנות. שאלו החתן לכלה והוא לשון סבל ומשא Sibhlonoth; *sic vocant donum, quod mittit sponsus sponsae, estque significationis oneris*, h. e. derivatum est vocabulum a verbo סבל, quod est, *ferre, portare onus*. Sic R. Maim. in explicatione Mischnajoth: סבלנות: משאח וגורון מענין נשא סבל שנשאים אותם סיד זה זה Sibhlonoth, i. e. Massaoth, *munera*. Derivatio ejus est ex significatione סבל portantes onus, IR. 5, 15. Portantur enim (ista munera) ex manu hujus in manum illius. Paulus Fagius interpres Eliae, punctavit per Pathach ab initio סבלנות, sed Hebraei scribunt סיכלנות interposito י, quod lectionem cum Chirek indicat. Porro de his donis traditio est in Jure Hebraeorum his verbis: השולח סבלנות לבית חמיו שלח שם מאה מנה ואכל שם סעודה חתן אפילו בדינר אינן נתבן. לא אכל שם סעודה חתן הרי אלו נתבן. שלח סבלנות מרובים שיהיו עמה לבית בעלה הרי אלו נתבן. סבלנות מועטין שחשחמש בהן בבית אביה i. e. qui mittit dona-nuptialia ad domum soceri sui, mittatque centum portiones, et comedere illic prandium sponsale, etiam pro denario duntaxat, non repetuntur illa: si non comederit illic prandium sponsale, tunc repetuntur. Si miserit dona amplissima, ut redeant cum ea (sponsa) in domum mariti (sponsi) sui, ea repetuntur. (Si miserit) dona exigua, quibus tantummodo utatur (sponsa) in domo patris sui, illa, non repetuntur. Bb. 146a. Gl. R. Salomonis: מנרג חתנים לאחר קידושין למחרת שולח לבית חמיו לכבוד אשתו חכשטין ומיני פירות וכדי וכן i. e. consuetudo sponsorum est, post desponsationem per datam arrham, ut crastino mane mittant ad donum soceri sui in honorem uxoris (sponsae) suae monilia sive ornamenta muliebria, species fructuum, vascula vini aut olei, quandoque etiam comedit illic cum ea.

סבן *sabanum, linteam, quo caput in balneo vel post illud, operitur, vel fricatur et stectatur, sinton*, Sab. 147b. Legitur quidem ibi per Kaph סבניתא; sed cum Beth legendum esse docet B. Ar. qui locum hunc in ordine סבן adducit, et ipsa vocis etymologia. Est enim gr. σάβανον latin. *sabanum, linteam ad legendum, tergendum vel fricandum*. Sic in TH. Sab. c. 6. Hebraicum מספרות

pepla, sudaria, apud Jes. 3, 22. explicatur Hierosolymitane סבניין רכרבן *sabana magna*. In eodem Talmud in Massecheth Schevu c. 6. circa finem; חר insurrexit quidam contra socium suum, et abstulit ei *sabanum ipsius*, dicens; non exibat *sabanum* hoc e manu mea, donec restituas mihi meum quod est penes te. Devenit negotium ad Samuelem, qui dixit ei, עמיה היל דון עמיה, redde ipsi *sabanum ejus*, et ito ab litigato cum eo. In glossa explicatur per סדין. Huc pertinet quoque ex Talmud Git. 59a. סיבני וחוסם סבניא פלגיה דאגה, Bu-niam filius Nuniam (vir dives quidam) misit *Sabanum et סלסלה*, חוסם, סלסלה et dimidiae nucis etc. Ad hujus loci explicationem scribit B. Ar. inter alia; ופי' סובני כגד דק מאד שמקפלין אותו ומכניסין אותו בקליפת סובני h. c. *sobbne est restimentum subtilissimum, quod duplicatum, cortici nucis includi potest*. Hinc alia posuerunt, סיבני significare *corticem nucis*. In Tg. Jon. דרנשא דרהבא מיחקנא בבסחרקי סילח וסבנין. lectus aureus ornatus tapetibus melotae, et sabanis purpureis, stolisque albis, Deut. 34, 6.

סבס *herbae odoratae, vel floris species*, idem quod dudaim. Hinc citat B. Ar. ex Sanh. 99b. סבי דודאים אמר רב ירמיהו ר' לוי אמר סגלי רבי יונה, כיחוח, quid sunt Dudaim? Raf dixit, סבס, Rabbi Levi dixit סגלי, Rabbi Jonathan autem, סבס, In nostris libris legitur nunc סבסין.

סבסטי *Sebastus, Sebaste, nomen urbis in regno Israel, quam volunt fuisse olim Schomronem, metropolin Samariae*: horti, vineae *Sebastae urbis*, quae admodum commendatae, Sanh. 14a. In Bem. rab. 10. illud Amosi c. 6, 1. ורבוטחים כור. explicatur qui confidunt in monte Schomron, explicatur haec sunt decem tribus, quae habitant secure in Sebaste. In Aruch scribitur סוסטי.

סבצ *saturari, exsatiari*. Sic in Venetis occurrit quandoque per hebr. שבע, quod ipsum in Tg. saepius retinetur. Praeter. cum Infinitio, כד ונתנן, סבצו quando alui eos, satiati sunt satiendo se. Hos. 13, 6. Infinitio. וילסבצו et ut satiatur, Jobi 38, 27. quod melius legeretur ex Pahel וילסבצו, vel ex Aphel וילסבצו ut satiatur, pro hebr. וילסבצו. Fut. וילסבצו satiabor ignominia, Jobi 10, 15. de viis suis saturabitur. Prov. 14, 14. cum ו formativo loco. וילסבצו satiabuntur pane, Ps. 132, 15. Aphel Futur. וילסבצו longitudo dierum satiabo ipsum, Ps. 91, 16.

סבצ *satur*. Pl. וילסבצו satiari pane, Ezech. 16, 49.

סבצות *saturitas*: סבצת דהרות: saturitas lactiarum, Ps. 16, 11.

סבצין *sebacei, candelae sebaceae*. In Sr,

s. 36. Quid sibi vult quod scriptum extat Prov. 6, 23. „quia lucerna est praeceptum“, i. e. elemosyna? מה הנר הוא כשהוא דולק אפילו אלף אלפים? קריינין וסבקיין מוליין הימנו אורו במקומו כך כל מי שחתן quemadmodum lumen lucernae ardentis in quantitate sua manet, licet centum millia cereorum et sebaceorum accenderentur de eo: sic dans elemosynam de facultatibus suis, nihil quicquam de illis imminuit. Est ergo סבקיין ipsa vox latina, ut et קריינין cerei, quibus utitur Apulejus Metamorph. lib. 4. „Taedia, lucernis, cereis, sebaceis, nocturni luminis instrumentis, clarescunt tenebrae.“

סבך. Diversas significationes habet, partim tamen cognatas.

I. *Portare, apportare, ferre, efferre, sufferre, sustinere, sustentare.* Infin. למסבך לא יכלא non potest portare, sistinere, Pr. 30, 21. Habet plerumque hoc sensu formam Pahal, סוכר, quae est anomalia Conjugationis Pahal, ob ejectionem Dagesch, et substitutum vocalem longam. Respondet verbo hebraeo לשא, quando portandi significatum habet, et inde pro *sustentare, alere*, deinceps sumitur, quod Hebraei dicunt כלכל. Praet. והוא סוכר יח מלכא et ipse sustentaverat regem, hebr. כלכל IIS. 19, 32. quod portavit te dominus Deus tuus, Deuter. 1, 31. וסוכרנין et sustinuit eos, Jes. 63, 9. Fem. סוכרית יתרון ארעא nec sustinebat eos terra, Gen. 13, 6. בעטפי סוכרית portavi in sinu meo, Ps. 89, 51. וסוכרנין et asportaverunt ea, Lev. 10, 5. in Tg. Jon. וסוכרנין באסלא et portarunt eum pertica, Num. 13, 24. in TgH. Part. כמא דסוכר גברא sicut portat vir, Deuter. 1, 31. כמא דסוכר חרכינא sicut portat nutrix, Num. 11, 12. Pl. מסוכרין sustentant, IR. 4, 7. Infin. לסוכר איהון portare eos, Gen. 36, 7. איכסא דמסוכרין quomodo ipsi possunt portare, Gen. 44, 1. in Tg. H. לסוכר איהון ad portandum, Num. 4, 15. cum s formativo ex more Syro. Sic nec possum ego solus portare vos, Deuter. 1, 9, in Tg. Jon. Imper. סוכר איהון quomodo portabo solus, Deut. 1, 12. ולמריעא אסוכר et infirmos sustentabo, Ez. 34, 16. אנה חסוכר ערבי tu portabis sortem meam, Ps. 16, 5. in Ven. וסוכר צפירא עליי et portabit hircus, Lev. 16, 22. Jon. וסוכרנין et portabitis eos, Lev. 10, 4. Jon. וסוכרנין עמך et portabunt tecum, Exod. 18, 22. Ithpah. Part. וסוכרנין Ez. 39, 9. Vox prava est. Elias scribit; nescio quid sit: Aruch quidem adducit illud, sed non explicat. Legendum pro ea, et comburunt, ut Ps. 46, 10.

II. *expectare, praestolari, sperare, confidere*, quia quae speramus, ea sollicite expectamus. Sic respondet hebr. קה et quandoque verbo בטח et חזה. Praet. ארום סבךא quia confido in te, Ps. 25, 51. מסבר סבךא יהוה expectando expectavi dominum, Ps. 40, 2. לאורה דין סבךא et

tui expectamus, Jes. 26, 8. Partic. סבר אנה si ego expectavero, Jobi 17, 13. Pl. במסברן qui sperant in verbo tuo, Ps. 25, 3. לסבךא לפרקניה expectantibus redemptionem ejus, Thr. 3, 25. Pehil סבךא עלך in te sperant, Ps. 104, 27. Infin. סבךא, ut ante in Praeterito. Imperat. סבךא et וסבךא לפרקנא, hebr. בטח, Pr. 3, 5. praestolare redemptionem, Hos. 12, 6. סבךא עלך confide in Domino, Ps. 27, 14. סבךא במסבריה sperate in verbo ejus, Ps. 62, 9. Futur. וסבךא קדמך et expectabimus coram te, Jer. 14, 22. וסבךא לנור et expectabitis lucem, Jer. 13, 16. In Pahal סבךא idem et interdum ex prima significatione, *ferre, sufferre*, quod ad faciem seu vultum relatum est, *acceptare benevole*. Praet. וסבךא לפרקנך redemptionem tuam expecto Domine, Gen. 49, 18. סבךא כל יומיא et te expectavi omnibus diebus, Ps. 25, 5. וסבךא לפרקנא et qui expectarunt redemptionem tuam, Jes. 40, 31. סבךא לא כהניא אפי vultum sacerdotum non acceptarunt, i. e. honorem ac benevolentiam dignam ipsis non exhibuerunt, Thr. 4, 16: Sic 5, 12. Sic Rabbini ex Hiphil dicunt פנים סבךא honorifico, sereno, benigno vultu ipsum acceptabimus, dignum ejus respectum habebimus: נסבךא פנים לרבר et וסבךא ר' יוחנן acceptabimus, amplectemur sermonem R. Jochanan: סבךא לא אסבך לרו אפיה non vertit ad eos vultum suum, non aspexit illos, non dignatus est eos aspectu: למר שלמא לא אסבך לן מר אפיה cum salutarem dominum, non vertit dominus vultum suum ad nos: לסבךא וסבךא expectabimus pacem, Jer. 8, 15. סבךא לדינא expectavimus iudicium, Jes. 59, 11. iste in quem speravimus, Jes. 25, 9. Part. וסבךא אנה et sicut expectat homo, Hos. 6, 9. Plur. מסבךא רהינא qui fuimus confidentes in verbum ejus, Jes. 25, 9. דמסבךא לפרקני qui expectant redemptionem meam, Jes. 49, 23. Fem. דמסבךא quae expectat in diebus aestatis, IIS. 23, 5. Imper. וסבךא עלך et sperate in Domino, Ps. 4, 6. Fut. וסבךא נון וסבךא איהון insulae confident, Jes. 51, 5. Aphel Praet cum aff. וסבךא איהון sperare fecisti me, Ps. 22, 10. Part. וסבךא בעתרה qui confidit in divitiis suis, Pr. 11, 28. Sic Pr. 14, 6. Fut. וסבךא איהון et convertat Dominus elationem vultus sui ad te in precatatione tua, Num. 6, 26. Jonath. hebr. וסבךא איהון attolat ad me vultum, i. e. benevolus erit mihi, Jobi 32, 22.

סבךא *spes expectatio*: סבךא ישראל expectatio Israelis, hebr. מקוה, Jer. 14, 8. וסבךא אבהון יהוה et ab expectatione patrum ipsorum Domino, Jer. 50, 7. סבךא דרשעי *spes improborum*, Pr. 11, 24. וסבךא דאלין et *spes illorum*, Prov. 11, 7. וסבךא איהון perit expectatio ejus, Ez. 19, 5.

סבךא idem: סבךא דענתני *spes humilium*, Ps. 9, 19. וסבךא איהון Veneta habent סבךא איהון פסק סבךא איהון: סבךא איהון et succisa est spes nostra, Ez. 37, 11. alii סבךא איהון

וסבךא דילטור חרוב: סבךא איהון וסבךא איהון et spes delatoris peribit, Jobi 8, 13. סבךא איהון

arbori spes, Jobi 14, 7. למסכנא סברא fuit adhuc pauperi spes, Jobi 5, 16. Veneta סברא ex forma Pahel. Sic מרליח סברא ut non supersit spes, Jobi 7, 6. סברא נשוי בברא. Pr. 1, 33. cum fiducia habitare facies me. Ps. 4, 9. Aff. ויבד סבריה peribit spes ejus, Pr. 11, 7. סברא projice in Dominum spem tuam, Ps. 55, 23. והאן דיכי סברי et ubi est ista spes mea, Jobi 17, 15. וסבריהון et spes ipsorum, Jobi 11, 20. Veneta סבריהון ex forma femina.

סבריהון *idem* ויסחלקון בסבריהון et respicient in fiduciam tui, qua tibi tuto confiditur, Ps. 9, 11. Psalterium Nebiensis pro ויסחלקון habet ויהפלקון et confident, quomodo etiam legunt B. Ar. et Elias, et recte. Pro בסבריהון Regia habent במימר in verbo tuo, quae usitata est locutio et melior priore.

III. סבר *opinari, cogitare, putare, existimare, arbitrari, judicare*. Praeter דוד ארי מית רביא et cogitavit David, puerum mortuum esse, IIS. 12, 19. סבר לא פלליי videre faciem tuam non putaveram, hebr. פלליי iudicavi, arbitratus sum, Gen. 48, 11. Sic R. Sal. verbum hebr. exponit, unde et Jon. reddit חשיבתי putavi. סברי cogitarunt, putarunt, Jes. 28, 10. ולא סברי et non cogitarunt, attenderunt, ibid. Part. דסברין בני נשא חריצא quam arbitrantur homines esse rectam, Pr. 14, 12. Futur. וסבר להשנה ומנן et cogitabit mutare tempora, Dan. 7, 25. סברי מרגי Rabbini putant: formula loquendi ante consecrationem vini, sive in prandiis, sive extra ad potum vini: סברי היין אומר סברי סגן והן אומרים לחיי ואומר כא" אמ"ה בורא פרי הגפן ויענין אמן וישתה תחלה ואחר כך שותין כל בני חבורה qui benedictionem dicit super vinum, dicit super vinum et ipsi respondent, ad vitam: tum ipse ait; benedictus Dominus Deus noster rex mundi, qui creat fructum vitis; ad quod ipsi respondent, amen etc. in Sepher Musar f. 125. Quid hae voces sibi velint, adhuc disputant critici Judaeorum, scribit Scaliger in lib. de emend. Temp. f. 537. Pro iis in libro Minhagim, in ritibus coenae sabbathinae et Paschatis, habetur סברי מורי ורבותי. In libro Musar loco citato ex Massecheth Sanh. allegatur נגמר הדין מוציאין אותו ליהרג: מותנין לו כוס של יין ומותנין לו קורט של לבנה כדי שחטף דעתו והוא נוטל הכוס ואומר סברי מרגי והן עונין אחריו i. e. confecto iudicio educunt eum (qui condemnatus est) ut occidatur, et dant ei poculum vini, cum grano thuris, ut abripiatur mens ejus. Ipse accipiens poculum dicit מרגי סברי; illi autem respondent; ad mortem etc. Mox ibidem phrasim hanc varie expouitur: primo, quando se. in prandio ante consecrationem vini usurpatur; סברי מורי מורי, de poculo isto, quod bibiturus sum, quidnam vobis videtur? ad vitamne cedet, an ad mortem? ad benedictionem, an ad maledictionem? aut fortassis, quod Deus avertat, similis ero ei, cujus iudicium est confectum, quique ad supplicium egreditur? Ipsi respondent, לחיי i. e. ad vitam et non ad mortem, ad

benedictionem, et non ad maledictionem etc. Affe-runtur ibi expositiones aliae. In genere tamen phra-seos et verborum hunc volunt esse sensum, מה סבריתם דעתכם מה אחס סוברין sententia vestra? quidnam putatis, censetis? quid vobis videtur de poculo isto quod bibiturus sum? Ithpahel סבריהון נמי סבריהון sic etiam ego opinor, sic et ego puto esse, sic opinio mea est. Talm.

סבר *persuadus, opinans, putans, existimans ex concepta imaginatione*: סברא puto ego, persuasus sum: סברא אמינו כמו שאהה סבר: non est ita ut tu putas: סבריהון putavi, Gen. 16, 13. in R. Sal. סבריהון putarunt, existimarunt.

סבר *idem*, ex forma chaldaica: למשלט אה סבר tu putas dominari nobis, Gen. 37, 8. Pl. סברין. Haec vox frequens apud Masorethas, de vocibus, quae ex convenientia textus, vel usu aliorum loco-rum, existimantur primo intuitu aliter debere legi, quam ibi expressae sunt. Vide clavem nostram Ma-sorethicam c. 10.

סבריהון *opinio, sententia*: סבריהון סבריהון סבריהון praee multitudinem sapientiae et sententiarum, Cant. 5, 10. Hic scientiam firmam significat: alias apud Rabbinos est *sententia probabilis et disputa-bilis, quae aliter se habere potest, conjectura*: על סבריהון דרש הסברה secundum modum opinionis, probabili-ter, Am. 5, 25. in Aben Esra.

סבריהון *doctores fuerunt Talmudici sic appella-ti, quod ipsorum doctrina tantum opinionibus et disputationibus in utramque partem constabat*. Vide in חנא. De his scribit autor libri Schalscheleth fol. 34b. edit. Cracov. in hunc modum: סבריהון נקראו לפי דעתו נקראו סבריהון לפי שנתגלו לישראל דורה משונות ולא היו יכולין השיבוהו ללמד על מי כנחות והיו מפלפלים על הבנת המשניות כפי הסברות i. e. secundum meam sententiam vocantur סבריהון opinistae, quia obtigerunt tum Israëlitis tribulationes variae, ut non possent academiae docere quiete, et ipsi disputarunt de com-positione Mishnae (traditiones primae sunt, super quas Talmud exstructum est) per modum סבריהון opinionum probabilium ac disputabilium. Haec ibi. Hi venerunt post אמוראים et tempus ipsorum du-ravit vix ultra sexaginta annos, secutique sunt eos alii, qui גאונים dicti, de quibus dictum in גאון.

IV. סבר *intelligere, prudenter, accurate sta-tuere, judicare, vel distinguere*. Part. et Infin. וסבר לעבודך לב סבר למדן יה עמך ולמסכר בין טוב לבש ad servo tuo cor intelligens, sive prudens et acce ad judicandum populum tuum, et ad distinguendum inter bonum et malum, IR. 3, 9. למסכר הוכחה ad intelligendum sapientiam, Jes. 28, 9.

סבר *acer, acutus in cogitando, peritus, prudens, intelligens ex re bene considerata, quasi dicas cogitatus*: חקם סבר באורחא חקם coram eo, qui intelligens est in Lege, consurgens, Lev. 19, 32. Jon. versio סברין באורחא חקם coram senibus cogitatis, prudentibus, intelligentibus in Lege סברין סלפי אורחא neque periti docen-

91 •

gloriae vultus ipsorum, Cant. 1, 5. וְיִבָּן עַם et multiplicatus est populus, Exod. 1, 20. Fem. אֲרֵי פִתְיָא quia multus est, Gen. 18, 2. וְיִסְתַּח חֶכְמַת שְׁלֹמֹה et amplior fuit sapientia Salomonis, IR. 4, 30. וְיִסְתַּח et creverunt aquae, Gen. 7, 17. וְיִסְתַּח et multiplicati estis, Ez. 16, 7. Partic. praesens מוֹנֵה טִיבוֹתָא quando multiplicatur bonum, Eccl. 5, 10. כֵּן sic multiplicantur, Exod. 1, 12. Infinitiv. שְׂרִיאָא quando caeperunt homines multiplicari, Gen. 6, 1. Imper. פֻּשׁ וְיִבָּן augeat et multiplicare, Gen. 35, 11. וְיִבָּן crescite et multiplicamini, Gen. 1, 22. Fut. וְחַי וְחַי וּמִיבָּן ut vivas et multipliceris, Deuter. 30, 16. וְכֵל דִּילֵךְ וְיִבָּן et quicquid tibi est multiplicetur, Deut. 8, 13. חוֹבָא נִסְבֵּי peccatum multiplicatur, Pr. 29, 16. ne forte multiplicetur contra te, Deuter. 7, 22. רַחוּן ut vivatis et multiplicemini, Deuter. 8, 1. וְיִרְחֻסְנָא ut multiplicemini valde, Deut. 6, 3. וְלֹא יִבָּן ne forte multiplicentur, Exod. 1, 10. וְיִסְנוֹן כְּמַד דְּאַמִּיר עֲלֵיהוֹן רִיסְנוֹן dictum est de eis, eos multiplicatum iri, Zach. 10, 8. וְיִסְנוֹן מִסְנוֹן multiplicantur dies tui, Pr. 9, 11. אִפְּהֵל אִסְנֵי multiplicate, augere. Praeter. אִסְנֵי וְאַסְנֵי הַלְבַּשְׁשִׁי multiplicavit vos, Deut. 1, 10. דְּאַסְנֵי qui multiplicaverat colligere, Exod. 16, 18. Feminin. ex quo multiplicavit illa precari, IS. 1, 12. וְלֹא אִסְנִיתָא קִנְיָא et non multiplicasti possessionem, Ps. 44, 13. וּבְמִסְרָךְ אִסְנִיתָא et verbo tuo multiplicasti me, IIS. 22, 36. אִסְנִיתָא argenti auxilium, Hos. 2, 8. וְיִסְנוֹן דְּעִירוֹן qui dicitur vestros, Ez. 11, 6. Part. praesens וְיִסְנוֹן vae ei qui multiplicat divitias, Hab. 2, 6. Pl. וְיִסְנוֹן multiplicant populum offerre, Exo. 36, 5. Infinitiv. וְיִסְנוֹן אִסְנֵי צַעֲרֵךְ multiplicando multiplicabo dolores tuos, Gen. 1, 16. ad non forte multiplicandum sibi equos, Deut. 17, 16. Imper. וְיִסְנוֹן reges, Ez. 24, 10. וְיִסְנוֹן super me, Gen. 34, 12. Fut. וְיִסְנוֹן filios tuos, Gen. 26, 4. וְיִסְנוֹן te, Gen. 48, 4. וְיִסְנוֹן emptio-nem ejus, Lev. 25, 16. וְיִסְנוֹן qui dives est, non augeat, Exod. 30, 15. וְיִסְנוֹן nunquid multiplicabit tibi preces, Jobi 40, 22. וְיִסְנוֹן et multiplicet te, Gen. 28, 3. וְיִסְנוֹן ut auferat hunc, multi-plicabis possessionem suam, Num. 33, 54.

מְבַיִּא *multus, copiosus*: et adverbialiter *multum, satis, valde, vehementer*: מְבַיִּא מֵעָמָּה *multum cecidit de populo*. i. e. multi ceciderunt, IIS. 1, 4. וְכַפֵּי עֲמִידָה פָּרְקָנָהּ et multa apud eum est redemptio, Ps. 130. 7. וְעִיר כְּסֻפָּהּ *pauca ex multo*, Jer. 42, 2. לֹחַם סָתִים *satis est vobis*, Num. 16, 3. פֶּלֶא לֹחַם בְּחַיִּים *ad populos multos*, Ez. 3. 6. בְּיוֹמֵי שְׁנֵי יָמִים *in diebus domus muae*, Am. 3, 15. רַשָּׁעִים מְבַיִּימִים *malitia*, Exod. 2, 23. *Femin.*

¹⁴ סגל'רין *vox ficta risus causa*, quales etiam ibidem sunt בוקין et מוקין et alia: ע"י f. 18b.

סגם *lecti augusti et pretiosi*: In Bemid. rab. ab initio, והרבעתי אהכם בסגמטין et cubare feci vos in tapetibus pretiosis. In Jelam. libri Num. ab initio legitur, והרבעתי אהכם בסגמטין, et additur, alia exemplaria habere בסגמטין. Videtur esse a graeco *σάγμα*, *sagmata*, *clitellae*, vel *strata jumentorum*. Vulgatus interpres Lev. 15, 9. ponit *sagma*, pro hebraeo המרכב. B. Ar. adducit in hoc ordine ex Jelam. כוחב על גבי אסמנום. quod explicant ליה *tabulam*: sed locus non recte indicatur, unde nec recte de eo judicari potest.

סגן ¹⁵ *secundarius, vicarius*, סגן־הכהן *locum-tenens vel serrans, suffraganeus, vicesacerdos*. Hebraice legitur tantum pluraliter סגנים, unde quidam singulariter dicunt סגן, sed Rabbini efferunt סגן, et in genere explicatur *antistes, praefectus, dominus primarius*; unde et Jes. 41, 25. in Tg. redditur שליטני *dominatores*, et Jer. 51, 23. מורגין *reges, principes*. Fuit autem סגן Sagan (sic Scheva communiter expressum fuit praeis hebraea vocabula proferentibus) Babyloniorum sive Chaldaeorum vox, a quibus ad Hebraeos transiit. Hinc Judaei in translationibus germanicis סגנים vertunt die Herren von Babel, domini Babyloniae. Et Berosus scriptor chaldaicae historiae lib. 2. scribit: Primum itaque dixerunt Ogygisian Sagan, id est illustrem sacrorum pontificem, Noam. Elias scribit in Tisbi; *secundum a sacerdote magno* dici, סגן vel סגן. Hinc in Tg. ית' סגן et Sophoniam praefectum sacerdotum secundarium, Jer. 52, 24. hebr. המשהנה. Sic IIR. 23, 4. וחתני יתה לאלעזר סגן כהניא et tradetis eam Eleasaro antistiti sacerdotum, hebr. לאלעזר הכהן. Num. 19, 3. in Jon. Apud Jeremiam respondet hebraeo ut: ut סגן כהניא antistes sacerdotum, i. e. primarius sacerdotum post summum, Jerem. 20, 1. Item סגן כהניא constitutus praefectus sacerdotum, heb. פקדים, Jer. 29, 26. חרין מוחבנין דרהבא חר. duae sellae aureae, quarum una fuit pro sacerdote summo, altera pro antistite sacerdotum reliquorum, Esth. 1, 2. in secundo Targum. Ap. Tos in proverbio olim trito legitur: מסיני מסיני ושלטי הוא איין לברי נגרי a principibus et dominatoribus fuit scortans cum viris opificibus, Sanh. f. 106a. de nobili quodam scorto, quod a magnetibus transiit ad opifices. Sic Bilham primo fuit נביא propheta, postea factus est קוסם divinator. Sic multi בא לו למורח. Itemin Mischna. העורה לצפון המוכה הסגן מימינו וראש בית אב משמאלו

i. e. progrediens (summus sacerdos) ad orientem atrii et septentrionem altaris, vice sacerdos erat ad dexteram ejus, et caput domus patrum ad sinistram ejus, Joma f. 37a. In TH. Joma c. 3. חמישה דברים היה הסגן משמש א' הסגן אומר לו איש כהן גדול הנכה יסינך. ב' סגן מימינו וראש בית אב משמאלו. ג' הנה הסגן בסודרים. ד' אחו הסגן בימינו והעליון ה' לא היה in כהן גדול מחמנה להיות כהן גדול עד שהוא נעשה סגן quinque rebus ministrabat vel serviebat sagan sacerdoti summo: Primo, dicebat sagan (ad sacerdotem summum) domine mi sacerdos magne attolle dexteram tuam: Secundo, stabat ad ipsius dexteram, et princeps domus patrum a sinistra ejus: Tercio, ventilabat, agitabat cum sudariis: Quarto, tenebat manum ejus, et ascendere fecit eum (adjuvit eum in ascendo per gradus): Quinto, non poterat sacerdos magnus praefici ut esset sacerdos magnus, nisi prius fuisset sagan. Eadem adducuntur in Aruch.

סגן *signum, vexillum, sigillum, signaculum, symbolum: tenor, stylus, argumentum*: ספר משנה חזרה היה סיגנון ליהושע Legis erat signum Jehosuae, Br. s. 6. in fine. Autor Ar. exponit דגל *signum, vexillum*, sed R. Sal. et autor libri עבודה הקורש c. 23. exponunt חוחם *sigillum, signaculum*. In Ar. legitur סגן *signum*. Pro signo, *vexillo*, videtur sumi in Sr. sect. 45. שר סיגנון צבא ¹⁶ שלו נטל סיגנון של מלך וברך sumpsit signum regis et aufugit. Porro: סיגנון אחר עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתבארים בסגנון אחר i. e. argumentum unum obvenit pluribus prophetis, neque tamen duo prophetae prophetant tenore uno, Sanh. 89a. Vide ibi exemplum. Adducitur a Kimchio IR. 22, 7. Gl. לשון אחר lingua, stylo, sermone uno; sed unus hoc, alter alio: הנבואה באה בפיו היום: סיגנון אחר prophetia venit in os ejus (Prophetae) hodie tenore uno, et alio tempore, tenore alio, R. Sal. Jes. 21, 1. בלשון דיסיגנון של prophetia quam prophetavit Jesajas de Cyro tota est secundum stylum textus hujus, R. Sal. Jes. 41. sub finem: יש מאמר זה קצת סגנון אחר: est oratio haec nonnihil alterius argumenti. In plurali dicitur סגניות.

סגניות ¹⁷ *sportulae, quales ficuum et uvarum siccatarum, quae fiunt ex certis foliis aut calamis*: sportulae ex foliis mundae sunt, ex ramis, immundae, Kel. c. 16. סגים *sagum, סאגאס, vestis lancea crassa, vestis stragula*: סגם נימי סגם fila, flocci sagi. Autor Ar. dicit, quosdam explicare *stragulam lanceam lecti*.

¹⁴) Latinorum *sigillaria*, *dies festus* Romanorum ita dictus a *sigillum*, quod ultro citroque sigilla sive imagunculas et munuscula alio missiculerent. *Sigillaria* continuo erant post Saturnalia, quorum quoque mentio fit apud Talmudicos.

¹⁵) Vocabulum sequioris hebraismi. Deductum videtur a verbo praecedente סגם *magnus* fuit vel evasit.

Aut est persicae originis סגן *praetor, praefectus*.

¹⁶) *pl. signiferi*. Legitur haec vox in Jelam. in sectione, quae incipit שהי העצמות pro שר צבא שר צבא quod in loco citato. ¹⁷) Eliso ל idem esse videtur atque סגניות quod vide.

Legitur in Kel. c. 29. et exponitur עב עמר עב : Sic egrediuntur cum sacco crasso, et cum sago crasso, Ned. 55b. סגס שגרא. sagum in quo conspicitur plaga, Neg. c. 11. ¹⁸ augeri, adaugeri, multiplicari, abundare, crescere. Sic saepe legitur in Tg. Jobi, Ps. et Prov., pro heb. רבה. Praet. סגס multiplicantur, Ps. 4, 8. Veneta סגס. Fut. סגס. prae arena multiplicabuntur, Ps. 139, 18. Mendose legitur in Venetis סגס, pro סגס. occurrunt, Pr. 22, 2. Aphel Praet. סגס. et verbo tuo adauxisti me, Ps. 18, 36. Parter. סגס. qui auget divitas suas, Pr. 28, 8.

סגס *multus, plurimus*. Pl. סגס דאעיקו לי. plurimi sunt qui tribulant me, Ps. 129, 1. Fem. סגס. multae sunt cogitationes, Pr. 19, 21.

סגס *multitudo, copia*: סגס. in multitudine justorum laetatur populus, Pr. 29, 2. סגס. in multitudine peccatorum ipsorum, Ps. 5, 11. סגס. dat cibum multitudini, Jobi 36, 31. Pl. סגס. et multitudines, i. e. pleraque membra ejus valida sunt, Jobi 33, 19. et 37, 23. in סגס.

סגס *multum, plurimum*: סגס. multum saturata est sibi anima nostra, Ps. 123, 4.

סגס ¹⁹ affligere. Respondet heb. ענה et ענה. Praet. סגס. et afflixit cam Sara, Gen. 16, 6. Jon.

סגס. affligisti in sacculum, Psalm. 88, 8. ונקשטו סגס. et in veritate affligisti me, Ps. 119, 75. sicut diebus quibus affligisti nos, Ps. 90, 15. סגס. affixi in jejuni

animam meam, Ps. 35, 13. Part. סגס. נפשנו affligimus animas nostras, Jes. 58, 3. Ri. המסכה עצמו qui affligit seipsum fame. Partic. Pehil נפש

אין סגס. et animam afflictam, Jes. 58, 10. Inf. אין סגס. si affligendo afflixeris, Exo. 22, 23. Jon. לסגס. נפש

אין סגס. si afflixeris filiam meam, Gen. 31, 50. Jon. סגס. quousque affliges nos? Ps. 90, 13. סגס. לא non affliget, Job. 37, 23. Aff. לא

ויהם לא סגס. non affligat eum, Ps. 89, 23. וסגס. non affligetis, Exod. 22, 22. וסגס. et affligent illos, Gen. 15, 13. Jon. Ithpah. Praet. סגס. affictum est robur meum, Ps. 102, 24. סגס. antequam affligerer

ego, Ps. 119, 67. סגס. afflictus sum vehementer, Ps. 119, 106. Futur. סגס. antequam affligerer, Ps. 119, 67. ubi mendum in Regiis:

סגס. quot diebus affligetur, Eccl. 5, 19. Inf. סגס. ut affligerentur eo, Eccl. 1, 13. סגס. ²⁰ claudere, includere, secludere, excludere.

Praet. סגס. et ocllusit os leonum,

Dan. 6, 22. Part. Pehil סגס. via clausa, Cant. 1, 9. Aphel סגס. *idem*. Fut. סגס. et includet, secludet sacerdos plagam illam septem diebus, Lev. 13, 4. סגס. et secludet eum sacerdos, Lev. 13, 5. Ithpah. Praet. סגס. et seclusa fuit Mirjam extra castra, Num. 12, 15. סגס. et clausi sunt fontes abyssi, heb. סגס. Gen. 8, 2. Fut. סגס. secludetur septem diebus, Num. 12, 14. Extra hanc materiam de lepra, verbum hebraeum סגס. redditur in Targum per סגס. claudere.

סגס. *lepra*, sic dicta, quod hac plaga affecti *secluduntur et separantur* ab aliis hominibus: סגס. סגס. *lepra*, Lev. 13, 9. סגס. v. 3. סגס. *lepra*, IIR. 5, 1. סגס. *lepra* antiqua est, v. 11. Aff. סגס. *sanabit eum a lepra sua*, IIR. 5, 3.

סגס. *leprosus*: סגס. *vir leprosus*, Lev. 13, 44. וסגס. סגס. סגס. *et si sanata fuerit lepra a leproso*, Lev. 14, 3. סגס. *et leprosus in quo plaga fuerit*, v. 45. וסגס. סגס. *haec est lex leprosi*, Lev. 14, 56. Fem. וסגס. *et ecce leprosa erat Mirjam*, Num. 12, 10. וסגס. *et ecce manus ejus leprosa erat*, Exo. 4, 6. in Jon.

סגס. *clausura, custodia, carcer*: סגס. סגס. *educ e custodia animam meam*, Ps. 142, 8.

סגס. *faber ferrarius*, ein *Ⲫⲉⲛⲟⲩⲉⲣ*, apud Rabbinos.

סגס. *capistrum equi aut aliorum jumentorum*: סגס. *bestia non egreditur cum capistro*, sc. in die Sabbatho, Sab. 51b.

סגס. *clausura*. In prosodia metrica vocatur sic Hemistichium secundum, rhythmum claudens. Hebraei inquit, סגס. השני מהשטה, Sogor est hemistichium secundum. Sebastianus Munsterus scribit סגס. sed Hebraei סגס.

סגס. *herbae nomen, quae aceto condiri et macerari solet*, Schebhiith c. 9.

סגס. ²¹ *imber, pluvia vehementior, quae facit ut homines se secludent, et sub tecto contineant*: סגס. in die imbris, Prov. 27, 15.

סגס. *cervical, pulvinar*: סגס. *ad cervicale suum*, Ketub. 61b. וסגס. *quid est sustentatio noctis?* (quae sc. peregrinantibus pauperibus judaeis debetur a Judaeis) lectus et cervical, Sab. 118a. Pl. סגס. *cervicalia, pulvinaria mollia*, Sab. 124b. דאסר, ut videro est in litera n.

¹⁸ Vicinum est סגס. ubi vide notam.

¹⁹ Syr. *Ⲫⲉⲛⲟⲩⲉⲣ* *lucsit, offendit, vexavit*, hebr. נגח.

²⁰ Affine est verbo סגס. *legitur haec vox in Bem. rab. sect., quae incipit מכל חטא* his verbis: סגס. *quisque seipsum scribens סגס. regi i. e. se regi sacrat.*

²¹ Ex significatione rad. ar. *Ⲫⲉⲛⲟⲩⲉⲣ* (Cor. 11, 6.) *intumuit pluvia, aquam effudit.*

et discidiisti eam, Ps. 60, 4. pro hebraeo נִפְּחָה. Niphal נִפְּחָה *findi, scindi*.

סִרְיָה *scissura, fissura, rima, pars abscissa*: Pl. סִרְיָה, ut in praecedentibus, et סִרְיָה: Ap. Tos. נֶצֶק שְׂבָרָה *massa quae est in fissuris mactrae*, Pes. 45.

סִרְיָה *scissus, fissus*: nam *fissus* est unguis suis, Deut. 4, 8. Pl. constr. Sic *fissus* et *fissi* ungula, Lev. 11, 4. Jon. ubi Onkelos וְסִרְיָהּ et ex *fissis*. Fem. *fissus* פִּרְסָהּ *omnis bestia fissus unguis*, Lev. 11, 3.

סִרְיָה *forum frumentarium*: עוֹמֵד *forum frumentarium*, Midr. Echa c. 1, 1. Midr. Ruth. c. 1, 1. gl. שֶׁמוֹכְרִין שָׁם חֲבוּאָה. Item, *venditor frumenti, frumentarius*. Sic exponitur in TH. Schekalim c. ult. in Gemara: וְהָיָה לוֹקֵחַ: וְהָיָה לוֹקֵחַ *hic est qui accipit (triticum) a frumentario*. סִרְיָה *vide infra in סִרְיָה*.

סִרְיָה *instrumentum muliebre, ut est colus, fusus, rhombus*, ein Spinnrad, Garnwinde, et similia: *unus vendit lapides pretiosos, alius vendit species instrumentorum muliebrium*, i. e. res viles, Sota fol. 40a. In Aruch scribitur סִרְיָה *per ח, ut et סִרְיָה pro סִרְיָה*. Aliter *acus sartoria, qua scissurae vestium resarciuntur*, Erab. 53a.

סִרְיָה *ordinare, disponere, dirigere*. Respondet in Tg. hebr. עָרַךְ. Praet. סִרְיָה *et non disposuit ad me sermones*, Jobi 32, 14. וְסִרְיָה *et disposuit ligna*, Gen. 22, 9. Fem. וְסִרְיָה *et ordinat mensam*, Pr. 9, 2. וְסִרְיָה *septem altaria disposui*, Num. 23, 4. וְסִרְיָה *ubi disposuerunt aciem*, Jud. 20, 22. וְסִרְיָה *et ordinarunt adversus eos bellum*, Gen. 14, 8. Part. וְסִרְיָה *qui ordinatis idolis mensas*, Jes. 65, 11. Pehil וְסִרְיָה *nam ordinata est*, Jes. 30, 33. Inf. וְסִרְיָה *ordinandum bellum*, Jud. 20, 22. Imp. וְסִרְיָה *ordinare mensas*, Jer. 21, 5. Fut. וְסִרְיָה *ordinate clypeos*, Jer. 46, 3. וְסִרְיָה *ordinabo coram te*, Ps. 5, 4. וְסִרְיָה *et ordinabis ordinationes ejus*, Exod. 40, 4. וְסִרְיָה *et ordinabit illa*, Exo. 27, 21. וְסִרְיָה *et ordinabit sacerdos ista*, Lev. 1, 12. וְסִרְיָה *non disponemus illi*, Job. 37, 19. וְסִרְיָה *disponunt contra me aciem*, Job. 6, 4. וְסִרְיָה *et disponunt ligna*, Lev. 1, 7. Ithpah. Part. וְסִרְיָה *ut ordinetur petitio tua*, Job. 36, 19. וְסִרְיָה *oratio mea ordinatur in malitiam ipsorum*, Ps. 141, 5.

סִרְיָה *ordo, dispositio, acies*: סִרְיָה *ordo primus*, hebr. טֹר, Exod. 28, 17. וְסִרְיָה *et percusserunt in acie*, IS. 4, 2. וְסִרְיָה *ex acie*, IS. 4, 12. Pl. וְסִרְיָה *duos ordines*, Lev. 24, 6.

et impones istis ordinibus, ibid. v. 7. סִרְיָה *acies belli*, Joel. 2, 5. Affix. סִרְיָה, ut ante ad Futurum. Porro Rabbini Parascham sive sectionem, quam tria majuscula פ et ס indicant, vocant סִרְיָה et סִרְיָה. Sex etiam partes generales talmudicas nominant סִרְיָה sex ordines, dispositiones, partes, scilicet Talmud: Vide Targ. Cant. 1, 2. סִרְיָה *ordo*, i. e. formula precatio: Sumitur etiam pro *schola, academia*: gymnasium magnum, Br. s. 63. סִרְיָה *caput ordinis*, i. e. ראש הישיבה. In Chol. 137b. סִרְיָה *quis est caput academiae in Babel?* In Juchasin f. 120a.: Ab initio, in diebus Raf, qui fuit ultimus Tannacorum, et primus ex Amoraeis, nondum fuerat Academia in Babylonia: sed principes, qui illic erant, non aliter vocabantur, quam סִרְיָה. וְסִרְיָה *idem*: סִרְיָה *ordinatio*, Exod. 39, 37. Pl. וְסִרְיָה et וְסִרְיָה, Lev. 24, 6. 7. in Jon.

סִרְיָה *lintheum, pannus lintheus, sudarium: velum, velamen*: הָיָה סִרְיָה דִּי עֵלֶךְ *da lintheum quod est super te*, heb. סִרְיָה *cinetorium lintheum*, Ruth. 3, 15. וְסִרְיָה *et imposuit super imaginem vultus sui velum*, heb. סִרְיָה, Exo. 34, 33. וְסִרְיָה *removit velum*, v. 34. in Jon. et TgH. וְסִרְיָה *occidetur strangulatione cum sudario*, Exo. 21, 15. et Lev. 20, 10. in Jon. Ap. Tos. et Ros. וְסִרְיָה *expandit lintheum super caput suum*, וְסִרְיָה *et sudarium quod est in collo ejus*, Sab. 120a. Pro eo est in TH. וְסִרְיָה, quod est in brachiis ejus. וְסִרְיָה *et vela erant in manu ejus*, Tam. c. 7. Sacerdotis summi primarius minister, כֹּהֵן dictus, juxta sacerdotem gradus altaris conscendens, parva vela habebat in manu, quorum agitatione dabat signum Levitis ad canendum. וְסִרְיָה *possessionis sudar*, i. e. quae per pannum vel lintheum ac comprehensum emptori acquiritur. Nam hodie apud nos moris est, inquit Elias in Tisbi, cum emimus vel contractum inimus cum aliquo, adhibere solemus pannum, quem Sudar vocant. Eum apprehendunt duo testes, et diserte coram contrahentibus explicant verba conditionis eorum, et quisque testium expandit oram pallii sui, quam contrahentes manu prehendant, eo ipso testantes, se ratum habituros, quicquid contractum fuit. Hoc vocatur hodie apud Judaeos וְסִרְיָה *emptio, acquisitio, possessio per sudar*. Olim fiebat id calcei extracti et traditi ceremoniam, ut testatur historia Ruth. c. 4. Ad calcei traditionem quidam volunt Davidem alludere, quum dicit: „Ad Edom projiciam calceum meum“, Ps. 107, 10. i. e. meo juri eum subijciam, tamquam quem calcei traditione emerim. Fiebat etiam chiro-

²⁶) Gr. σιτάριον (σῆ, ῥ) *ciborum herreum*. Alias haec sequens vox per ס (vide in סִרְיָה) scribitur.

²⁷) Gr. σιτάριον (σῆ, ῥ) *frumentarius*. (Vide notam praec.) At vero סִרְיָה *ad radicem aramaeam סִרְיָה scissus, fissus* vertendum est, confuseque ab A. n. sub voce peregrina σιτάριον tractatur.

92 •

et obduces eos calce, Dent. 27, 4. Ap. Tos. סור בהון סור אחר. et crustavit illis incrustationem unam, Bb. 53b. ע"ש ויכידה לשם ע"ש calce dealbaverit et figuris, sive picturis ornaverit ad idololatriam, As. f. 42b. in Misna. חצר ססידה atrium calce obductum.

סיד *calx*, ut in praecedenti exemplo.

סיד *incrustatio, obductio parietis*, ut ante.

סיד *incrustator, caementarius*: סיד של סידים: calceus caementariorum.

סיד *laetari, exultare prae gaudio*: סיד לכה: exultavit cor ejus, adeo ut efflaret spiritum suum, Ketub. 62b.

סיד *natare*. סיד *nator*. סיד *natio*: unde traducit eum natatione, vel nando, Joma 77a. סיד קורין לשיטא סידה Sajaicha, ibid.

Secundo סיד *narrare, enarrare: confabulari, colloqui*, hebr. שוח. Ti. סיד לו כל אוחו המאורע. nar-rabat ipsi omne quod acciderat, Erub. fol. 21b. אין סיד non confabulantur super poculo benedictionis. Ber. 51. סיד אין רשאי להסיד non est licitum ipsis confabulari: סיד לי סוראל: שלשה דברים סיד לי סוראל: סיד סידה mihi Suriel praefectus apparitorum angelorum, Ber. 51a. כל סידה וסידה סידה et narrabat totum illud accidens, univ-ersum istum casum, Sab. 13b. Vide et שוח.

סיד *confabulatio, loquacitas*, Pr. 23, 29. quomodo ibi legendum pro סידה.

סיד *pullus asini, asellus*: סיד אה החמור מוכר: סיד vendens asinum, vendit quoque pullum, Bb. 78b. multi pulli mortui sunt Br. s. 67. סיד אה מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסידים שלמים non vendunt ipsis (Christianis) jumenta crassiora, vitulos, et asellos integros, As. fol. 14b. סיד עגלין סיד סידה manuducunt vitulos et pullos asinorum in loco publico; nempe, in die festo, Sab. 128b. in Misna. Vide et in Bm. c. 5. in Misna. Idem quod עגיר.

סיד *ferre, afferre, portare, agitare, movere, commovere*. Part. סיד סידה apportat perpendiculum, hebr. סיד extendit lineam, Thren. 2, 8. ubi analogia postulatet סיד. Aphel Fut. סיד סידה et quicumque portat de cadavere ipsorum, hebr. סידה, Lev. 11, 25. 28. 40. in Tg. Jon. Item Lev. 15, 10. Apud Tos. סיד et portat ea, Chol. סיד סידה portans fluxu laborantem,

aut fluidus portaverit ipsum, Savin c. 5. אחר הנגע. perinde est tangens et motitans, portans et portatus, ibid. Elias scribit in Meturgeman, esse significationis סיד *com-motionis*, germ. rütteln, schütteln. Et inde forte סיד סידה terror, horror, pavor, quae ponuntur infra seorsim in סיד. Sic quidam glossatores talmudici exponunt ex cap. 5. Chol. סיד סידה qui movet e loco suo, etiamsi nec tetigerit, nec portarit. Alibi explicant per סידה.

סיד *gestatio, portatio: vel motio, agitatio*. Vide Meg. 8b. Tah. c. 10. et Num. 19, 22. in Tg. Jon.

סיד *ungere se, inungere, inungi*: Futur. סיד וסידה et oleo non inunges te, Deuter. 28, 40. וסידה et inunges te unguentis, Ruth. 3, 3. Ithpeh. Praeter. סיד לא non ungetur, hebr. יסך, Exod. 30, 32.

סיד *unctio, inunctio*: סידה לאכילה נחתה נחתה oblatio de fructibus data est ad esum, ad potum et ad unctionem.

סיד *vide infra* in סיד. Hic tamen quasi alia significatio retineri possit, ut hebraice.

סיד *spinæ genus: vel lignum aculeatum instar spinæ*, Num. 19, 2. in Tg. Jon. Sic in Talmud, לריכוז הסול וסידה וסידה והסידה והסידה, Bech. 37, 2. Kid. 21b. Schevu. 4b. Rabbi Salom. exponit *frustulum ligni aculeatum, festucam*, gall. בורקא, quod puto esse *broche, obelus*. B. Ar. idem facit eum סידה, de quo infra.

סיד *ponere*, pro hebraeo שם, sed rarissimum in Tg. Part. סיד סידה et in medio sui ponit fraudem, Pr. 26, 24. et 6, 27. Mirum, Eliam scribere, se nescire quid sit hoc. Pl. סיד סידה דסיד סידה qui ponunt spem suam in Deminum, Pr. 11, 15. סיד סידה.

סיד *tumor, positio tumens et elevata*, hebr. סיד, Lev. 13, 2.

סיד *positio, summa*: סיד סידה et didicimus omnem rei summam, in Talm. Glossa, סיד סידה: Sic סיד סידה summa rei, TH. Tan. 69b. Gl. עיקר סידה.

סיד *vide infra* in סיד.

סיד *stratum, solum, pavementum*. Ponitur pro hebraeo סידה atrium, quod Chaldaeus a solo ex lapidibus posito et strato vocat סידה: ut סידה סידה עד סידה a pavimento minore

²²) Rectius vocem ad quiescentia secunda סיד verteres, ut idem sit atque hebr. סיד *splendor*, de faciei hilaritate.

²³) Admonentibus Talmudicis verbum סיד proprie significat *agilis, celer fuit, velociter ivit*. Ita quidem in Talmude (Rh. 3a.) סיד (rex) a celeritate in campo appellatum fuisse docetur. Hinc ar. שח (hebr. שח) de fluxu aquarum *celeri, fluxit* per superficiem terrae, et talmud. סיד *natare* i. e. se fluxu aquarum *celeri commovere*. Dein ad locutionem, quae *celeritate* fit, translatus est, unde notio secunda *garrire, confabulari*; itidem ad incrementum celere plantarum adhibetur, unde סיד hebr. herbas tenerissimas denotat, illas quidem, quae celeriter crescunt. Denique pullus asini סיד appellatur, de *agilitate*, qua ultro citroque se commovet.

²⁴) Ar. סיד *spinæ in ramis palmarum*.

²⁵) Gr. σημα, atoc, *signum, nota*, germ. ein Mal.

ad pavementum majus, Ez. 43, 14. et saepius eo capite. R. Sal. scribit מסחמחא et dicit, vocem hanc chaldaeam significare רצפה; quia area strata erat diversis lapidibus et calce. B. Ar. legit מססמחא.

סוס *equus*, emphat. סוסיא: ut fallax est equus, Ps. 33, 17. insidens equo, IIR. 9, 18. Sic tantum singulare הַסוּס cum Heh-jediah, in Tg. transferri, Elias observavit, alias pluraliter. Est enim nomen speciei magis quam individui. Plurale terminationis femininae, וְסוּסוֹת וְסוּסוֹת currus et equos, Gen. 49, 17. וְסוּסוֹת רַאשָׁתָּא et equi ignei, IIR. 2, 11. Emph. וְסוּסוֹתָא ית וְסוּסוֹתָא et percussit equos, IR. 20, 21. Aff. וְסוּסוֹתָא וְסוּסוֹתָא et equi mei sicut equi tui. IR. 22, 4. בְּסוּסוֹתָא in equis ejus, IIR. 5, 9. quod est ex forma masculina, sed ex femin. וְסוּסוֹתָא et equi ejus, Cant. 1, 9. וְסוּסוֹתָא et equos ipsorum, IIR. 7, 7. Rabbini etiam dicunt וְסוּסוֹתָא et equos, ut Aben Ezra, Esth. 8, 10. Talmud. שבעה דברים נאמרים בסוס septem res dicuntur de equo; amat bellum, amat scortationem, spiritum habet superbum, negligit somnum, comedit multum, et egerit parum, Pes. 113b.

סוס *nomen herbae vel oleris amari*, Pes. 39a. B. Ar. legit עסוס, hic et in טרא.

II. כסוסיא ראחיד ומנע: *hirundo* quae capta garrit, Jes. 38, 14. heb. סוס.

סוּע *caemento obducere*, hebr. שוע. Fut. וְסוּעָא ביתא et obducat caemento domum, Lev. 14, 42. Vide in שוע.

II. סיע vide infra in סיע.

סוף *finire, consumere, consumi, compleri, deficere, cessare*. Praet. רימחיה סוף יי consummavit Dominus furorem suum, Thr. 4, 15. סוף חקוה חיבא סוף defecit fortitudo peccatorum, Jes. 14, 4. סוף עבוא סוף defecit frumentum, Jes. 32, 10. סוף כל דרא donec consumeretur tota generatio, Numer. 32, 13. Deut. 2, 14. סוף חמחיה סוף consummavit Dominus excandescientiam suam, Thr. 4, 11. Fem. סוף סוף verbum completum fuit, Dan. 4, 30. Partic. סוף consumuntur de terra, Prov. 11, 31. סוף deficient, consumuntur, Thr. 4, 17. potius סוף Fut. וְסוּפָא יסוף כל יקרדון et consumetur frustra, Lev. 26, 20. סוף במדברא הרין וְסוּפָא in deserto hoc consumuntur, Num. 14, 35. וְסוּפָא et consumantur, Ez. 24, 11. סוף פנרית donec consumantur cadavera vestra, Num. 14, 33. סוף נסוף סוף de terra consumuntur, Pr. 2, 22. פהל Part. וְסוּפָא נפס et consumens animam sive vitam, Lev. 26, 16. in Jon. Pl. וְסוּפָא donec finiant, IR. 14, 10. Aphel Fut. וְסוּפָא אסוף אנשא ובעירא אסוף עופא וסוף וסוף et consumam immundiciam tuam a te, Ez. 22, 15. וְסוּפָא כל אלן מלכוא et consumet universa haec regna, Dan. 2, 44. Infinitiv.

סוף *ad consumendum*, Jes. 10, 8. Apud Ros. מי יכול לסיף אח עפר ארץ quis potest consumere pulverem terrae, לסיף חייח השדה consumere bestias terrae, לסיף אח הכוכבים consumere stellas? Br. s. 100. Male alii hic exponunt verbum *purificare*.

סוף *finis, extremitas*: לב כל אנשא סוף cordis omnis hominis, Eccl. 7, 3. ער דליח סוף ut nullus sit finis, Eccl. 12, 13. ארעא כל לסוף ad extremitatem universae terrae, Dan. 4, 8. סוף עד usque ad finem, Dan. 6, 26. למדוי בסופא ut sit in fine, Eccl. 3, 11. Aff. מְסוּפָא ab extremitate ejus, Gen. 19, 4. in extremitatem ejus, Exod. 19, 12. לסוף ad fines eorum, Exod. 26, 27. Apud Ros. סוף סוף tandem: סוף הרבר summa rei, summa huc redit. Et סוף מוכיח על תהלוהו arguit de ejus principio. Exitus acta probabit. In fine videbitur ejus toni etc.

סוף *idem*: מְסוּפָא ab extremitate, Gen. 19, 4. in Jon. Sic ap. Tos. וסוף וסוף רישא דמשנה וסוף Mischnae et finis Misnae sive traditionis.

סוף *Suph, alga*. Tantum usurpatur cum nomine maris: ut ימא דסוף mare Suph sive algosum, Ps. 19, 5. מְסוּפָא ubi extremitatibus coelorum, Ps. 19, 5.

סוף *extremi fructus*. Constr. סוף סוף vas plenum extremis fructibus aestatis, Am. 8, 2. Sic apud Ros. et Tos. בבכורות ובסופות in primitivis et scrocinis seu extremis fructibus, Ter. c. 4. לזל לארים רע שריה אוכל אח הבכורות ומכבר למלך. סוף סוף simile hoc est hortulano malo, qui comedit fructus primos, et offert regi ultimos, Br. s. 22. סוף סוף extremi fructus ficuum, qui post collectionem adhuc remanent, Pes. 6b.

סוף *recedere, discedere, divertere, abire, adire, circumire*. Hiphil סוף *recedere facere, auferre*, quod Philosophi Hebraeorum in arithmetica usurpant pro *subtrahere, numerum*, scil. de numero: et inde סוף *subtrahio, arithmeticae numerationis species*. Vocatur etiam סוף defectio, qua fit, ut numerus deficiat et minor sit.

סוף *recessus: mos, consuetudo, conversatio*: כל סוף סוף עם הנשים סוף רע ejus commercium est cum mulieribus, ejus recessus malus est; gl. סוף consuetudo ejus est mala, et malum est quoque ipsum accedere, vel ad domum ejus declinare. B. Ar. explicat per סוף, ex significatione סוף de quo supra, Kid. 82a. Tales sunt aurifabri, pectinatores lini, balneatores, et alii similes.

Secundo סוף סוף *lustrare, perlustrare, disquirere, visere, inspicere, visitare*, ap. Tos.: רבינא סוף סוף סוף סוף Rabbina inspiebat cultrum in Babylonia, gl. סוף probabat, Erub. 63a. סוף לארעיה. סוף לסוף fundum suum vesperi Bm. 76b. סוף סוף ad inspiciendum onus, sc. jumentorum, ne nimio onere opprimantur, Ibid. 97a. סוף סוף.

et lavabis eos aqua, Exod. 29, 4. תִּסְחַטֵּנִי lavato me, Ps. 51, 9.

II. *natare*, פָּחַח, pro hebraeo שָׁחָה. Part. פָּחִיחַ. *natabat* in superficiei aquae, Gen. 7, 18. Jon. Ap. Tos. היה פָּחִיחַ בַּיַּרְדֵּנָה *natabat* in Jordane. Significatio priori cognata.

נָחָיו *natatio*: מֵי סְחוּחַ aquae natationis, Ez. 47,
5. quas sc. pede transire non poterant, sed natando
trajiciebant.

מִסְתַּי Esth. 1, 3. in Tg. secundo mendose legitur pro סִבָּי.

ונבלתהון *stercus, lutum*: כְּחִיתָא, כְּחִיתָא, כְּחִיתָא et cadaver ipsorum ut stercus, Zeph. 1, 17. כְּחִיתָא sicut stercus in medio platearum, Jes. 5, 25. כְּחִיתָא, quae forma parum usitata est. Veneta prave כְּחִיתָא. Hebr. סִתְחָה, quod a סָחָה evertere sordes. Eodem sensu hebraice dicitur סִחָה purgamentum, sordes, quo et Ti. utuntur, ut scribit R. Sal. Jes. 5, 25. cum dicunt סָחָה וּמָאֵס.

מובילנא מאניה בחריה לבי מסוּחא: *balneum*: מְסוּחָא
 affero vestes ejus post ipsum in domum balnei, Bm.
 41a. היה סְסוּחָא דהוּו מינצו עֵלָה istud balneum de
 quo rixabantur, Bb. 7a. ומעלייה ליה לבי מסוּחא ומוקמא
 ליה במאי דבי מסוּחא שמהפכי מֵא דבי מסוּחא והוּו דמֵא
 i. e. introduxit eum in do-
 mum balnei, et constituit eum in aquis balnei, ac
 conversae sunt aquae balnei in sanguinem, unde
 caro ejus scatuit pustulis, Git. c. 7. in principio Ge-
 maramae. Sic autor Aruch revocat hoc nomen ad מְסוּחָא
 per absorptionem gutturalis, pro מְסוּחָא.

חָטַט *comprimere, exprimere, humorem proprie:*
 exprimens olivas super
 carnem suam, sc. ad inungendam eam, Maser. c. 4.
 חָטַט סוּחָה עֲנָבִים compressit uvas, Zohar col. 112. Br. s.
 19. Eva s. et dedit humorem gustandum Adamo.

סְחִיטָה *expressio*. Notant alii hic etiam סְחִיטָה
pro *praelo*, *torculari*, sed Aruch id non ponit.

כל הנאכל, *cartilago*: unde ap. Tos. in Misna, כחוס כחוס
 quic בשור הגדול בגרי הרך וראשי כנפים והסחוסים
 quid comeditur in bove magno, comedetur in agno
 molli, et principium scapulae et cartilagines, Pes. 3. f. 84. Significat *cartilaginem quamlibet*: ut סחוס
 סחוס כף הכתף: *cartilago auris*, quae הניך הניך
cartilago scapulae humeri: סחוס החזה והצלעות
cartilago pectoris et costarum. Sic hoc loco constanter
 scribitur. Alibi tamen etiam scribunt הסחוס, de
 quo in חסם.

פִּתְּחָה ³¹ *depellere, impellere, propellere, expellere.*
 Part. Pehil פִּתְּחָה נִפְקוּ *egrediebantur*
expediti et impulsai, i. e. festinantius admodum, heb.
 וקנינא דרשיעא נִפְתְּחָה. *Futur.* Esth. 8, 14.
 ולמסנאי *substantiam improborum expellet, Pr. 10, 3.*
 נסחף *et illusores depellet, Pr. 3, 34.* Ithpeh. במשחיה

per malitiam suam expellitur impro-
bus, hebr. ידחה impellitur ad lapsum, Pr. 14, 32.
Hebraice est *raptari, trahi, converri*, ut inundatione
fit, et sic Rabbini quoque usitatum est: ut in illo,
הנשוא את האשה ולא מצא לה בחולים היא אומרה
משארסתי נאנסתי ונכתחמה שדך
qui ducit uxorem,
et non invenit in ea virginitatem, illa excusans, in-
quit, ex quo desponsasti me, vim passa sum, et rap-
tatus est ager tuus, i. e. quasi inundatione vasta-
tus, Ketub. 12.

ומסחפה *hasta, lancea, vel clypeus*³⁸: כידון *et clypeus aereus*, hebr. IS. 17, 6.

II. סָחַף³⁹ Talm. *applicare, conduplicare, apponere*: diciturque de vasis, quae ore et capacitate sua rei vel applicantur, vel superponuntur, *übertürzen*, ut cum corbis super pullos gallinae ponitur, aut aliud vas invertitur ore deorsum posito, quod eminare debebat. Idem etiam significat סָחַף, כָּפַף, item *conduplicare*, ut poculum argenteum *conduplicatum*: סָחַף סָחוּף כָּסא אִמְבוּרָא בִּשְׁכַּחַת שֹׁפֵר *applicare poculum (cucurbitulam) ad umbilicum in die Sabbatho, bonum, i. e. licitum est, nempe ei, qui dolore colico laborat, Sab. fol. 66b.* לִיסְחֹחַף דִּיקוּלָא אֶרְשִׁיָּה *applicet corbem capiti ejus et is depriimet eum ab eo, ibid. fol. 110a.* אֵייתִי סָחַח סָחוּפִי *ei illi afferebant vas, et obtegebant illud super eo, ibid. fol. 121b.* חָרַבַּת דִּבְשׁוֹנָא סָחוּפָא *si vas hordeorum inversum fuerit (sc. ore deorsum) tunc licitum est, Pes. 40a.* סָחוּפִי כָּסא אִשְׂרָאִי בְיוֹמָא טַבָּא אִסּוּר *imponere vasculum (aromaticum) vestimentis sericis in die festo, prohibitum est, Beza 23a.* אוֹכֵלָא דְקָצְרִי *corbem fullonum (Augenloerb) versimposuit capiti suo, Sanh. f. 104a.* כָּסִי דְסָרוּפִי *ambrosii limbi poculorum conduplicati invicem, Chag. f. 15a.*

איכא דקטיל בסיהופיה: *impetus, impulsus*: מִחוּץ
 מַחִייה לרשא. *est quod occidit impetu suo*, f. 16a. ע"י
percussit eum ad januam impetu suo, Chol.
 f. 52b.

בחק. Quae huc pertinentia in Aruch adducuntur, ea vide in שחש. Scribuntur enim omnia per ש, et deducuntur ab Hebraeo שחש.

סָחַר⁴⁰ *circuire, circumdare*. Saepius in Aphel, rarius in Kal usurpatum legitur Targum. Fut. וְסָחַר לָכֵן חֲחוּמָא et circuibit vobis terminus iste, Numer. 34, 4. 5. quae in Venotis ex Aphel notata sunt: וְסָחַר לְמִשְׁכָּן et circumdemos tabernaculum, Cant. 3, 2. Pael Part. דְּסָחַרְתִּי בְּשֻׁקָא qui discurrunt per vicos, Eccl. 12, 5. הֵיכָמָּה דְּסָחַרְתִּי אֵלַי sicut circummeunt cervi in deserto, Thr. 1, 6. אִסְתָּחַר *circumvertere, avertere, vertere se, redire, reverii: versari, conversari cum aliquo; sedere, assidere, accumbere, comedendi vel consulendi causa per cir-*

²¹⁾ Eliso dentali ṛ ortum videtur hoc verbum ex forma Safel verbi 𐎧𐎢𐎺𐎠.

20) Quo ictus vel impetus *depellitur*.

29) Per metathesin ortum ex hebr. מבב q. v.

¹⁰⁾ Arab. *سخر* *gyrare, rotare, ambire.*

cuitum. Praet. וּבְסִיעָה מִמֶּנִּי לֹא אֶסְתַּחֲרָה et in coetu derisorum non assidet, hebr. ישב Ps. 1, 1. Femin. וְאֶסְתַּחֲרָה מִלְכוּתָא sed vertit se regnum, IR. 2, 15. non versatus sum cum viris falsis, Ps. 26, 4. אֶסְתַּחֲרָה וְהוּא לֹא אֶסְתַּחֲרָה עִם גְּבָרַי שְׂקָרָא aversi sunt et fuerunt retrorsum, Jes. 1, 4. Part. וְסִחֲחֻרִּין in illis qui circumeunt ad docendum pravitatem, Ps. 141, 10. מִכָּלָּה הוּא רִכְבְּנָהּ מִסְתַּחֲרָה על מיכלא principes ejus in circuitum assidentes ad sumendum cibum, Thr. 1, 6. Imper. אֶסְתַּחֲרָה לִּאחֲרֵיהֶן circumcurre post eos, IIS. 5, 23. מִצִּידֵי אֶסְתַּחֲרָה et comede de venatione mea, Gen. 27, 19. Fut. אֶסְתַּחֲרָה וְעִם רְשִׁיעָי לֹא אֶסְתַּחֲרָה et cum impiis non circumibo, conversabor, Ps. 26, 5. יִסְתַּחֲרָה לְבִיתָהּ reveratur domum suam, IIS. 14, 24. יִסְתַּחֲרָה עֵלְךָ revertetur ad te, Hab. 2, 16. Aphel אֶסְתַּחֲרָה circumivit, circumire fecit, circumdedit, circumduxit: assidere, accumbere, discumbere: reverti facere, avertere. Praet. אֶסְתַּחֲרָה לְבִיתָא avertit ad domum sanctam Domini, heb. הִסָּב, IIR. 16, 18. In Hebraea praepositio omissa, obscurum sensum facit: est enim „introitus regis exteriorem“ quod Hebraei intelligunt, הִסָּב בֵּית יי, quod avertit a domo Domini, ne sc. rex Assyriae posset per eum ingredi in templum, et illud secretio spoliare. Chaldaeus לְבִיתָא quasi „in“, vel „ad domum Domini reverti fecit.“ Sed iste sensus praecedentibus in eo textu repugnat, et introitus iste jam adhuc erat ex arce Davidis in templum. ואֶסְתַּחֲרָה et circumduxit Dominus populum per viam deserti, Exo. 13, 18, וְיִהְיֶה יְהוָה יְהוָה יֵהְיֶה עִמָּךְ ואֶסְתַּחֲרָה אֶרְצָה דִּי יִהְיֶה קִרְחָא, Jos. 6, 11. ואֶסְתַּחֲרָה et circumvertit rex faciem suam, IR. 8, 14. לְמִיכָל לְחִמָּא et assedit rex ad prandium ad comedendum, 1 Sam. 20, 24. וְאֶסְתַּחֲרָה et circumduxit me per viam exteriorem, Ez. 47, 2. לְחִמָּא reverti fecerunt ad nos arcam Domini, IS. 5, 10. וְאֶסְתַּחֲרָה וּכְמִנֵּי לִיהּ et circuierunt, et insidiati sunt ei, Jud. 16, 2. וְאֶסְתַּחֲרָה יִהּ קִרְחָא et circumviverunt civitatem die una, Jos. 6, 14. וְאֶסְתַּחֲרָה et accubuerunt ad sumendum prandium, Gen. 37, 25. Part. מִסְתַּחֲרָה אֲנִי אֵצֶקֶל ecce ego aversus sum instrumenta bellica, Jer. 21, 4. Pl. וְאֶסְתַּחֲרָה dum illi adhuc circumsederent ad mensam, IR. 13, 20. Inf. אֶסְתַּחֲרָה עִם מִלְכָּא et accumbendo accumbam cum rege ad prandendum, IS. 20, 5. וְאֶסְתַּחֲרָה עִמָּהּ לְמִיכָל וּלְמִשְׁכָּא ad discumbendum cum illis ad comedendum et bibendum Jer. 16, 8. Fut. וְאֶסְתַּחֲרָה יִהּ קִרְחָא et circuibitis urbem, Jos. 6, 3.

סְחִיר *circuitus, in circuitu, per circuitum, circumcirca, undique*: Sic geminum poni solet pro hebraeo סְחִיר לְמִשְׁכָּנָא ut in circuitu tabernaculi, Num. 1, 50. מִסְחִיר סְחִיר לְמִשְׁכָּנָא a circuitu tabernaculi, Num. 16, 24.

סְחִיר *idem*: unde סְחִירָהוּ circuitus ipsorum, Ez. 32, 22. Ven.

סְחִירָה *merx, mercimonium, negotiatio, mercatus, mercatura*: סְחִירָה וּמִיחֵן סְחִירָה et apportantes

mercimonia, Ez. 27, 9. 15. 18. וְהוּא סְחִירָה לְעִמְסָא eratque mercatus populorum, Jes. 23, 3. סְחִירָהוּ quae accipiebatur pro mercibus, Gen. 23, 16. Constr. וְסְחִירָהוּ תְּגִירָה et negotiationem mercatorum, IR. 10, 15. Aff. סְחִירָהוּ et erit negotiatio ejus, Jes. 23, 18. in illis erat negotiatio tua, Ez. 27, 21. לְסְחִירָהוּ ad mercaturam suam, Jer. 14, 18.

סְחִירָה *negotiator, mercator, qui mercium et negotiationis causa ultro citroque circuit*. In Sententiis Ben Syrae, לא בסחרנים ולא לא חמצא תורה לא בסחרנים ולא non invenies Legem neque apud negotiatores, neque apud mercatores. Legem i. e. verbi divini studium aut peritiam, et pietatis aequam rationem, quam nimium quaestus, lucri aut mammonae studium plerumque se ponit vel excludit. Nam Syracides graeus ait, μολὶς ἐξέλεται ἔμπορος ἀπὸ πλεγμαμελίας vix eximitur negotiator a delicto, capite 29, 35.

סְחִירָהוּ *circuitus, homines et quicquid in circuitu est*. Respondet plurali סְחִירָהוּ et סְחִירָהוּ unde et pluraliter usurpatur. Constr. וְסְחִירָהוּ יְרוּשָׁלַם et in circuitibus Jerusalem, Jer. 32, 44. וְסְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה עִם יִהְיֶה וְסְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה eos qui in circuitu tuo sunt, Jer. 46, 14. סְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה ab omnibus qui in circuitu tuo sunt, Jerem. 49, 5. סְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה omnes qui in circuitu ejus estis, Jer. 48, 17, סְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה omnia in circuitu ejus sunt, Jer. 21, 14. וְסְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה quae sunt in circuitu ipsorum, Num. 35, 2. וְסְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה qui sunt in circuitu vestro, Lev. 25, 44. וְסְחִירָהוּ דִּי יִהְיֶה omnia quae in circuitu nostro sunt, Num. 22, 4.

סְחִירָהוּ *circuitus, locus circumjacens*: סְחִירָהוּ סְחִירָהוּ circuitum fluminis, Exo. 7, 24. סְחִירָהוּ (in) circuitu, per circuitum tabernaculi, Num. 11, 24. hebr. סְחִירָהוּ per circuitus: סְחִירָהוּ (in) circuitu Elischa, IIR. 7, 17. סְחִירָהוּ in circuitu ipsorum, Ez. 32, 22.

סְחִירָהוּ *consessus, accubitus, discubitus in circuitum, triclinium, coenaculum prandii causa*: לְבִיתָא לְמִיכָל אֶסְתַּחֲרָה in domum accubitus ad comedendum, IS. 10, 13. i. e. in triclinium. Sic IS. 9, 14. et 19, 22. וְאֶסְתַּחֲרָה וְאֶסְתַּחֲרָה et discubitus servorum ejus, hebr. וְאֶסְתַּחֲרָה et consessus, 1 Reg. 10, 5. בבֵּיתָא אֶסְתַּחֲרָה in coenaculo, IS. 9, 12.

סְחִירָה *Stada, nomen mulieris sic dictae, quasi declinavit ista, vel aversa ista, quasi dicas mulier declinans ad scortationem, juxta illud*; אִשָּׁה חַחַח אִשָּׁה si non declinasti ad immunditiam sub viro tuo, Numer. 5, 19. Hujus et filii ipsius, in quibusdam locis talmudicis mentio, quae quia non in omnibus libris extant, nec mysterio carere videntur, hic producemus. In Talmud Babylonico Sanh. cap. 7. sub finem f. 67a. editionis Venetae, Beth Jacob f. 127b. כל חייבי מיתות שנחורה אין מכמינן עליהן חוץ מזה כיצד עושין לו מדליקין לו את הנר בבית הפנימי ומשיבין לו עינים בבית החיצון כדי שיהיו רואין אותו ושומעין את קולו

האי עובדא דמרם מנדלא נשיא בכיח שני היה דריחה בשב
haec historia Mariae plicatrici capillorum mulierum accidit in domo secunda.
Fuit enim mater טו N. sicut habetur in tractatu
de Sabbatho f. 104. Hactenus Tosephos. In Sab.
f. 104b. mentio quidem fit Ben Stadae, sed non Ma-
riae hujus, aut locum illum castratum esse opi-
nor: videntur autem illa innui, quae supra adducta
sunt ex Sanhedrin. Locus ille sic habet: אמר להן ר'
אליעזר לחכמים והלא בן סטרא הוציא כשפים ממצר'
בשירתה שעל בשרו אמרו לו שטרה היה ואין מביאין ראי'
בן סטרא בן פנדירא הוא וכו' ודixit R. Elieser sapientibus; annon filius
Stadae eduxit magias ex Aegypto per caesuram in
carne sua? responderunt ipsi; stultus fuit, et non
petitur probatio a stultis. Post haec verba inseritur
in Beth Jacob f. 127a. בן סטרא בן פנדירא הוא וכו' et Glossator;
Magi antequam ex Aegypto exirent, perquirebantur
penitius, ne magiam in scripto exportarent, et sic
alios populos eam artem docerent. Ideoque hic no-
vam artem excogitavit, ut cuti eam inscriberet, aut
scissae cuti includeret, quae rursus sanata artem
minime proderet. Legitur quoque istud de hoc Ben
Stada, in TH. Sab. c. 12. f. 13d. Ex his, quisnam
Ben Stada fuerit, vel quisnam per eum hic intel-
ligatur, consideratis circumstantiis, haud obscure
videtur lucere. Utut enim Rabbini in additionibus
talmudicis contendant, non intelligi Jesum Nazare-
num, et militiam suam conentur tegere, tamen fraus
ipsorum multipliciter pellucet, et de illo ipso eos
haec omnia scribere et intelligere, varia evincunt.
Nam primo vocatur quoque Ben Pandira. Sic autem
vocatur quoque ab ipsis Jesus Nazarenus, ut ali-
quot testimoniis infra פנדירא ostendetur. Deinde
haec Stada dicitur fuisse Maria, et haec Maria ma-
ter „Ploni טו N.“ quod sine dubio Christus intelli-
gitur. Sic enim nomen ejus reticere solent, quia ex-
primere verentur. Manuscripta exemplaria, si ad
manus essent, forte ejus rei fidem facerent. Et hoc
quoque fuit nomen matris Jesu Nazareni. Tertio
dicitur fuisse seductor populi. Pro tali habitum
fuisse olim Christum a Judaeis, testatur historia
Evangelica; et hodieque adhuc ab ipsis haberi, scrip-
ta hodierna, vide Sanh. 107b edit. Venetae. Quarto
dicitur fuisse suspensus, quod manifeste refertur
ad crucifixionem Christi; praesertim cum circum-
stantia temporis addatur „in vespera Sabbathi,“
quae cum tempore crucifixionis Christi convenit.
Et sic scribunt in Sanh. 43a. בערב פסח חלאהו ליש
in vespera Paschatis suspenderunt Jesum. Quinto
quod in TH. de duobus discipulis sapientum, tam-
quam testibus sc. in insidias ipsi collocatis, et deinde
contra ipsum productis, scribitur; id rofero ad duos
illos ψευδόμαρτυρες, quorum mentionem facit Evan-
gelista Matthaeus c. 20, 60. 61. vel ad illud, quod
Lucas dicit c. 20. Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέ-
στειλαν ἐγγράφετους ὑποκρινομένους αὐτοὺς δι-
καλοὺς εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγους εἰς

[illegible]

מה שמן *stacte, balsamum*. Ap. Tos. *quid est oleum myrrae?* Raf Hone dixit, *stacte*, Sab. 80b. Men. 86a.

*) טטטירין (Midr. Schir hasch. 64) gr. ὁμοζώνιον *imago dimidiata; thoracatae, vel thoracidae.*

93 *

חסד, quod idem, Prov. 15, 25. Elias citat per ח in medio, quod melius, vide סטר.

II. *percutere, caedere aliquem manu plana, non pugno, in maxillam, alapam impingere*, ap. Ros. et Tos. Hin maledicum illud של ישראל i. e. caedens maxillam Israëlitaе, perinde est ac si caederet maxillam Dei, sicut dicitur; laqueus hominis est deglutire sanctum, Pr. 20, 25. Sanh. f. 58b. in editione Veneta: in Talmud Basilcensi omissa sunt et expuncta. Dicuntur enim de נוי גוי seu Christiano aut gentili Judaeum caedente. Alibi de Judaeo Judaeum caedente, החוקק לחבירו נותן לו כלע וכו' סטר, החוקק pugno caedens proximum suum, dat ipsi siculum etc., alapam ipsi impingens (palma) dat ipsi ducentos asses; Bk. 90. cap. 8. in Mischna: בא כסטר וסטר על פיו in os, id est, impigit ipsi alapam.

סטר *latus, ora, extremitas*. Sic respondet in Tg. vocibus צר, צלע et quandoque קץ vel קצה *latus, finis*: סטר משכנא: *latus tabernaculi*, Exod. 26, בטר חברה in latere socii sui, hebr. בצד, IIS. 2, 16. בסטר מורא in latere montis, hebr. בצלע, IIS. 16, 13. בסטר משכנא ad *latus tabernaculi*, Exod. 26, 20. בסטר רשאל in latere Saulis, IS. 6, 25. Aff. על סטרך in latere ipsius uno, Exo. 25, 12. בסטרך a latere ejus, IS. 6, 8. בסטרך de latere tuo in *latus tuum*, Ez. 4, 8. בסטרך in latere ejus, Gen. 6, 16. Plur. סטרין חרבא אלאה מחרין סטרין consumens ab utroque latere, Gen. 3, 24. Jon. Constr. בסטרין על lateribus arcae, Exo. 37, 5. בסטרין ארעא in extremitatibus terrae, Jobi 38, 13. בסטרין סטרין a duobus lateribus ejus, Exod. 37, 8. על סטרין eorum, hebr. קצוות, Ps. 19, 7. בסטרך a lateribus ejus, Exo. 25, 32. Ap. Tos. בסטרך ora, fimbria vestimenti, Sab. 134a. בסטר בדיק in ora vel latere indusii etiam explorant, Nid. 56b.

סטרין *lateralis*. Pl. סטרין laterales, speciales, separatae: סטרין הנהו סטרין (pecuniae) particulares fuerunt, non illae quas tu petis, q. d. אחד מצד אחד ex latere alio, ex parte alia Schevu 42a.

סטרין *merces, stipendium*: סטרין חבית סטרין neque pernотabit merces mercenarii tecum, Lev. 19, 13. in Jon. Aff. סטרין סטרין sicut mercenarius qui exspectat mercedem suam, Jobi 7, 2. סטרין עד ריקבל סטרין donec accipiat stipendium suum, sicut mercenarius, in die suo, Jobi 14, 6. סטרין תרמון יחיה בסטרין projicietis eam pro mercede sua, Exod. 22, 30. in Jon. Caro discerpta cani destinata est pro mercede, quod in Aegypto nullus canis latrarit contra Israël, Exod. 11, 7. scribit R. Sal. Exod. 22.

סטרין *custodia*: סטרין בי סטרין carcer, Zohar in Deut. col. 531.

סטרין *mysteria, res occultae et absconditae*: סטרין יהודה mysterya haec dedit Moses Jehudae, quando ex hoc mundo erat discessurus, Midr. Till., Ps. 102.

סטרין *dominatores, praefecti*, idem quod heb. שוטרים, unde videtur defluxum, etiam illud aliter in Targum solet reddi. Et Elias putat esse ex illo hebraeo. שוטרים praefecturam ejus in terra, Job. 38, 33. Pl. סטרין וסטרין et dominatores et magnates, Esth. 9, 3. in Tg. sec.

סטרין *stromata, strata, stramenta, stragula*. Est gr. στρώματα, quidam adferebant stromata, MK. c. 3, 9. Haec variis coloribus erant distincta.

סטרין *Saturnalia, festa scilicet Saturno olim dicata, ac mense Decembri celebrata septem vel quinque diebus, quibus gaudebant ac laeti erant omnes, ac munera invicem trans mittebant*. Suetonius in Augusto, c. 75. et alii plures horum meminerunt. Hebraei et horum mentionem faciunt, sed vocem valde corruperunt in scriptione. In Ar. scribitur ut hic positum, et recte. In Talmud in libro י"ז cap. 1. in Misna, editionis Veneta f. 1a. scribitur: ואלו אידיון של גוים קלנרא וסטרין וקרטסים ויום סטרין i. e. ista sunt festa gentilium sive Christianorum, Calendae (sc. novi anni), Saturnalia, Quadragesima, et dies natalitius regum etc. De his et aliis festis scribunt, quod Judaei, triduo ante festa ipsorum, nihil debeant habere commercii cum ipsis. Mox in Gemara scribitur סטרין: in glossa סטרין. Vide TH. ubi explicatur in Gemara שטרא סטרין.

סטרין *finire, absolvere, complere*, idem quod סטר et סטר. In Br. a. 78. סטרין לא אשלחך absolviisti, finiisti, non dimittam te.

סטרין *finire, absolvere, complere*, idem quod סטר et סטר. In Br. a. 78. סטרין לא אשלחך absolviisti, finiisti, non dimittam te.

סטרין *Sivan, nomen mensis Maji*, qui tertius est, facto initio a Nisan, juxta institutionem Mosis, Exo. 12, 2. unde in Hebraeo, הוא חרש סטרין in mense tertio, qui est mensis Sivan, Esth. 8, 9. Sic in Tg. סטרין הוא ירח סטרין. Et alibi בסטרין סטרין non, propterea quod in eo data fuit Lex in monte Sinai, Esth. 3, 7.

סטרין *spithamae*: juxta Majemonem, *sexta pars spithamae*: juxta alios, *interstitium quod est inter pollicem et indicem*: Aliis *interstitium quod est inter medium digitum et indicem*. In Orla cap. 3. סטרין רעובע מלא הסטר בקליפ ערלה (filum) plenitudinis (i. e. longitudinis) spithamae cum corticibus Orla, id comburendum est: Sic סטרין מלא האורן סטרין qui texit plenitudinem spithamae, ibid. סטרין רעובע מלא הסטר qui net quantum est plenitudo latitudinis spithamae duplicata, Sab. cap. 13 in Mischna. Sic Hebraei. Quid si deduceretur a Latino

⁴⁵) Spectare videtur ad rad. סטר q. v.

⁴⁶) Quasi *splendens* mensis dicas, de splendore solis in eo mense nitidissimo sic dictus.

seta? Sic כמלא הסיט quantum plenitudo latitudinis setae vel pili, esset quod alias dicunt כמלא הרוח vel כמלא quantum est plenitudo fili; cum rem minimam indigitare volunt, germ. eineß fadenßbreite.

חור סיוטא *pavor, terror, horror*: בחלמיה vidit pavorem in somnio suo, quem se. angeli ipsi per somnium iniecerant, Joma f. 22b. סיוטא בעלמא per terror vulgaris vel leviculus est, Bm. 38a. i. e. ביעותא, פחד. Vide et supra in ס"ט.

רכיב גירדונא ווטרא טמא חיחורא *perterreri*: רכיבא equitabat super mulum parvum, perveniens ad pontem, perterrefactus mulus, deiecit eum, Ned. 41a. Quidam deducunt אטמא, et legunt אטמאט.

עצאצורה. Praeter. וסימו ית עינוי et excaecaverunt oculos ejus, Cant. 5, 7. Idem cum סמא, quod vide infra.

II. *finire, complere, terminare, absolvere*, frequens ap. Ros. et Tos.: פתח באשרי וסיים באשרי incipit ab Aschre, et finit in Aschre, nempe Psalmus primus et secundus, Ber. 10a. סיומה כסיה לא non absolverunt eam coram eo, Bm. 76. Bb. f. 10. אגר דפיניטוס שדה המסוימת במצורה est qui habet terminos in quatuor angulis suis dispositos Bb. 54a.

סיים *finis, completio, absolutio, complementum*.

III. *induere*: סיים מסמני non induebat calceos, Tan. 22a. et 23b. סיים מסמניה כי מטי לסים סיים מסמניה cum perveniret ad aquam, induebat calceos suos, ibid. אפנהא מטיילי כי מסיימי אפנהא induti calceis, Tan. 12c.

IV. *Signare, designare, notare*: וסיימו אותן et signabant, notabant eas, Br. s. 1. Idem quod סמן.

סמא *argentum, pecunia, thesaurus*. Saepe dicitur סמא, ubi medium א vocalis index est. Respondet hebraicis כסף et כזה. Usus ejus praecipue est in Jobo, Psalmis et Proverbiis: ut הך כסף sicut argentum purgatum, Ps. 12, 7. et argentum justus dividet, Jobi 27, 17. איה לסימא מספנא est argento egressus, id est, vena unde effoditur, Job. 28, 1. Emphatice סמא רגנא argentum desiderabile, Pr. 21, 20. Aff. סמא pecuniam suam, Pr. 15, 5. Cum א in medio, סמא בקי לסמא, Pr. 10, 20. איה לסימא מספנא probat argentum, Pr. 17, 3. Vide et Pr. 25, 11. et 2, 4. et 3, 14. et 25, 4. Job. 3, 14. et 28, 1. 15. Ps. 15, 5. et 66, 10. et 68, 14. 31. et 105, 37. et 119, 72. et 135, 15. Pl. סמא dedit vobis pecunias, heb. thesaurum absconditum, Gen. 43, 22. TgH. וסימא argentum, pecuniam, numero singulari: סמא רגנא et thesauri qui absconditi sunt in arena, Deut. 33, 19. TgH. סמניה emphatice; male. ודך סמניה et sicut thesauros elegeris illam, Pr. 2, 4. סמניה רגנא quam thesauri multi, Prov.

15, 16. סמניה רגנא opus thesaurorum, Prov. 21, 6. Cum aff. וסימניה אטמא et thesauros ipsorum implebo, Pr. 8, 21. Vide etiam infra in סמן. In Br. s. 33. אטמא ביה סמניה inveni in eo thesaurum etc. סמן הך סין אשקאי *lutum, caenum*: sicut lutum platearum, Ps. 18, 43. ועברין סמניה סין וטין et faciunt aquae ejus caenum et lutum, Jes. 57, 20. סמן סין sicut lutum platearum, Mich. 7, 10. in Venetis, Zach. 10, 5. B. Ar. scribit בסמן. Huc etiam pertinet סמן עליו super luto, Job. 41, 21.

סמניה *calceus, calceamentum*. Hebr. נעל: ut domus soluti calceo, Deut. 25, 10. Aff. סמניה חשוי exuere calceum ejus, ibid. v. 10. שרי סמניה solve calceum tuum, Exo. 3, 5. Sic Jos. 5, 15. סמניה *idem*: וער ערקא סמניה usque ad corrigiam calcei, Gen. 14, 23. וסמניה et calceum tuum, Deuter. 29, 5. סמניה סמניה projeci calceum meum, Ps. 60, 10. סמניה ערקא סמניה corrigia calceamenti ejus, Jes. 5, 27. Pl. וסמניה סמניה et calceamenta tua pone in pedibus tuis, Ez. 24, 17. Vide et Exo. 12, 11.

סמניה *galerus, pileus*: אוחבה בסמניה imposuit eam (margeritam) pileo suo, Sab. f. 119a. ראי סמניה hic pileus licitus est, Sab. f. 138b. Quod etiam *nigrum* interpretantur, de eo vide supra in סמא: non enim in Talmud legitur, ut in Aruch scriptum.

סמניה סמניה vide infra in סמניה.

סמניה *nomen proprium loci*, unde; דינרי סמניה nummi Siankini, Ket. 67. Olim moneta nota fuit.

סמניה *tinea, blatta, curculio, vermis corrodens ligna, frumentum et alia*. Ex gr. ἄχσις.

סמניה *glomi florum*: Numer. 15, 38. in Tg. Jon. Loquere cum filiis Israelis, ut faciant sibi ציציתא לא מן ניםיא ולא מן סיסיא ולא מן גרדיא. Confer Talmud Men. 42b. Suc. 9a. ubi in glossa exponitur פקעיה פקעיה של חוט סמניה filii rotundi.

סמניה *herba medicinalis*, quam glossator gallice vocant סמניה. Hinc in T. As. 29a. inter sex res, quae aegrotum sanitati suae restituunt, et vim sanantem habent, numeratur סמניה יבישה, sive decoctum sisin aridi: In Git. 69b. ubi medicinalia continentur, mentio quoque fit סמניה רטיבא sisin viridis: Et mox נשחא סמניה יבישה mingat super sisan aridum. Hinc videtur esse radicale. Forte est סמניה, sison, de quo soridit Dioscor. lib. 3. cap. 63. „Sison exiguum semen est, in Syria natum, apio simile, nigrum, fervens, oblongum. Contra lienis vitia bibitur, urinae difficultates potu emendat, remotos menses ciet“ etc.

סמניה *nomen loci*: ארעא דבי סמניה Bb. 30a. et 159b. B. Ar. legit per Resch סמניה.

סמניה *auxiliari, juvare, adjuvare, opitulari, opem*, וסימניה ריהוה. Praet. עור. סמניה et verbam Domini auxilio fuit mihi, Ps. 118,

⁽¹⁾ Est ipsissima vox pers. *سِيم* argentum.

⁽²⁾ *niger*. בלבושא סמניה veste nigra (Nid. 20b.). appositum ex more syriaco.

⁽³⁾ Cf. verbum hebr. סמניה calceavit, calceavit se.

Alii per סמניה legunt; prave. Est enim pers. *سياء*

⁽⁴⁾ Ar. *ساع* comitari, prosequi.

13. *et auxilio fuit ipsis Dominus*, Ps. 37, 40. והיא סיעת יחי. Eccl. 2, 9. *quid auxiliatus es?* Job. 26, 2. סיעתני. *auxiliatus es mihi, et consolatus es me*, Ps. 86, 17. Part. *opitulantur malefacere*, Zach. 1, 15. *auxiliantur manibus ipsorum*, Jer. 5, 31. *surge, opitulare nobis*, Ps. 44, 27. *Futu. יסיענך et ex Tzizon opem feret tibi*, Ps. 20, 3. *יסיענך אלהא* *juvabit eum Dominus*, Ps. 46, 6. *et dextera tua auxiliabitur mihi*, Ps. 18, 36. *ויריך יסיענך* *et judicia tua adjuvabunt me*, Ps. 119, 175. *Ithpah. Praet. נאסיענך et adjutus sum*, Ps. 18, 7. Partic. *אסיענך* *adjuvatur caelitus*, Eccl. 3, 9. Plur. *אסיענך* *adjuvantur*, Eccl. 9, 11. *Ti. ססחע מלהא* *non juvat, i. e. profuit quicquam*.

auxilium סיעע בעקחא: *auxilium in afflictione*, Ps. 46, 2. *Aff. סיעע חורא* *auxilium meum fuisti*, Ps. 27, 9. *ורא לסיענך* *accinctus esto ad auxilium meum*, Ps. 38, 23. *לסיענך* *ad adjutorium nostrum*, Thr. 4, 17. *סיענך יחי sit auxilium tuum*, Gen. 49, 25, Jon.

סיענך vel סיענך idem לסיענך: *in auxilium meum*, Ps. 119, 173.

סיענך *auxilium*: בסיענך רשמיא: *auxilio caelorum, id est Dei*.

II. *אסיענך congregari, convenire, congregare se*. Partic. *אסיענך* *in quibus conveniebatis*, hebr. *אשר בחרחם* *quos eligebatis*, Jes. 1, 29. *ובית אסיענך* *et in domum meretricis congregantur*, hebr. *יחגודו* *congregatis vos ad eam*, Mich. 2, 10. *עם וניחא ססחענך* *cum scortis congregantur*, Hos. 4, 14.

אסיענך congregatio, caetus, turba, turma, consensus, societas: סיעע חורא *societate una*, heb. *אחר*, Jos. 9, 2. *turba post turbam*, Jos. 66, 17. *ורא לסיענך חורא* *et fuerunt in caetum unum*, heb. *לאגדה*, IIS. 2, 25. *Constr. ססחענך* *et caetus amicorum ejus*, Gen. 26, 16. *ובסיענך* *et in caetu derisorum*, Ps. 1, 1. Pl. *יסיענך יצטרון מרומאי* *et caetus venient a Romanis*, Num. 24, 24. in Ven. Regia *habent יציען naves: לסיען נטלן זין* *in turmas assumentes arma*, Num. 33, 55. *בנו סיענך* *in medio caetuum, publice*, Thr. 27, 22. *pro heb. אסיענך* *in medio molarum*. Sic Graeci *ἐν αἰσῶνι* *et in caetum*, Ap. Tos. *docuit, sed non assenserunt ei omnes collegae ejus, id est non iverunt in ipsius sententiam*, Git. 76b.

סיענך *gladius, ensis*: *שליפי סיענך* *stringentes gladium*, Jud. 20, 2. *לסחן סיענך בידיון* *ad dandum gladium in manus ipsorum*, Exod. 5, 21. *Jon. סיענך* *occidetur gladio*, Exo. 32, 27. *Affix. סיענך* *gladio meo et arcu meo*, Gen. 48, 22. *ועל סיענך* *et gladio tuo*, Gen. 27, 40. *quisque gladium suum*, Gen. 34, 25. *סיענך* *gladius*

eorum, Ps. 37, 15. Pl. *לסיענך* *aptate vomeres vestros in gladios*, Joel. 3, 10. *בסיענך* *gladiis suis*, Ez. 23, 47. *Apud Tos. proverbiale; ai ססר לא סיענך ai סיענך לא ססר* *si liber, non gladius: si gladius, non liber*, As. 17b.

סיענך *vide supra in ססר* *vide ibidem*.

סיענך lignum, arbor: *metonymice vas ligneum*: Pl. *יסיענך* *et in lignis, i. e. ligneis vasis, quibus ad hauriendam aquam utebantur*, Exod. 7, 19. in TgH. *Sic Onkelos אסענך* *et in vasis ligneis*. *Forte est per metathesin literarum a סיענך, aut est a ססר per abject. primae radicalis*. *Eo respicit interpres quidam, qui ססר reddit, ססר העומדים, הללי ססרעם העומדים, להסקה ad incendendum*.

סיענך spina. Pl. *יסיענך ברניחורא* *et prodibunt in palatiis ejus spinas*, Jes. 34, 13.

סיענך *vide infra in ססר*.

סיענך *vide in ססר*.

ססר spectare, intueri, contemplari, aspicere, respicere, prospicere, speculari. *Praet. לאורח* *ססר* *כי לאורח* *prospice ad viam occidentis: et ascendit et prospexit*, IR. 18, 43. *ססר* *prospexit*, Num. 24, 17. *ססר* *spectat anima mea*, Gen. 49, 18. in Targ. Hierosolymitano. *Imper. ססר* *ut modo positum: ססר לאורח* *spera in Deo*, Pr. 20, 22. Pl. *יסיענך* *state et contemplamini*, Jes. 48, 19. *Eut. יסיענך* *dispicat verbum Domini inter me et inter te*, Gen. 31, 49. *Sic ibi legendum: nam יסיענך vel יסיענך per Apocopam Chaldaeis omnino inusitatum est*. *Pahel Part. ססר* *prospicit*, IS. 4, 13. *Scribitur ססר* *contra analogiam*. *Cum pronomine, אסיענך* *et speculaturus ego sum*, Hab. 2, 1. *Sic in Regiis. Veneta habent אסיענך, ex forma Futuri, et cum Kametz contra analogiam, ut antea*. *Deinde non Futuro, sed Participio jungitur, unde prior lectio vera, aut legendum ex Aphel אסיענך, ut in plurali ססר רבית ישראל* *prospiciunt Israelitae*, Hos. 9, 8. *ססר* *contemplantes sidera caelorum*, Jes. 47, 13. *Ithpeh. Praet. אסיענך* *et respexit Philistaeus*, IS. 17, 42. *ואסיענך* *et respexit contra faciem Sodoma*, Gen. 19, 28. *Fem. אסיענך* *et respexit uxor ejus post se*, Gen. 19, 26. *אסיענך* *ad idem* *contemplamur Iduum*, Thr. 4, 17. *Part. אסיענך* *contemplatur impius justum*, Ps. 37, 32. *אסיענך* *qui spectat*, IS. 13, 18. *אסיענך* *anima nostra exspectat redemptionem*, Ps. 33, 20. *אסיענך* *et respicit*, Num. 21, 21. *Infin. אסיענך* *a respiciendo*, Exod. 3, 6. *Jon. Imper. אסיענך* *suspice nunc versus caelum*, Gen. 15, 5. *Futur. אסיענך* *aspice de caelo*, Jes. 63, 15. *Futur. אסיענך* *non respicies post te*, Gen. 19, 17. *אסיענך* *speculatur, exspectat lucem*, Job. 3, 9.

לססר *lusciosus, qui oculos claudit, quando*

⁵¹ Ar. *سيف*, syr. *سيف* unde gr. *ἐξοφς* *decurtatum videtur*.

vult intueri solem, scribunt Hebraei, Bech. c. 7. in Misna.

סכא *speculator, videns, Propheta*. In Vr. in principio: In Arabia vocant Prophetam סכא.

סכא *gallus*, ab *observatione* horarum sic dictus, hebraice סכא, juxta hebraeos doctores, Job. 38, 36. Vide Lexicon meum Hebraeum in שכה.

סכא *speculator, spectator, observator*: אקיס *adolescens spectator*, IIS. 13, 34. אקיס *statue speculatore*, Jes. 21, 6. Plur. אקיס *statuite speculatores*, ibid. Emph. סכא *et viderunt speculatores*, IS. 14, 16. ubi *crassum in Venetis mendum*. Aff. סכא *speculatores ipsorum caeci sunt*, Jes. 56, 10.

סכא *specula, speculatio, contemplatio*: אקיס *et speculam appellavit eum*, Gen. 31, 49. בסכא *in agrum speculae*, Num. 23, 14. לחקל סכא *in speculatione oculorum*, i. e. in bivio, hebr. בעינים, Gen. 38, 21. in Jon. אקיס *et super specula ego sto*, Jes. 21, 8. Aff. סכא *in specula nostra*, Thr. 4, 17.

סכא *expectatio, spes, speculatio*: מטל דא *quoniam est adhuc spes*, Pr. 19, 18. heb. חקל. Aff. סכא *et spes tua non consumetur*, Pr. 24, 14. Rabbini אבר סכא *perit spes ipsorum, sublata est expectatio ipsorum*, Erub. 21. Joma 72.

סכא *hebr. tegere, obtegere, protegere*: item *sepire, obsepire*, juxta Hebraeos. Pah. Chald. Partic. אקיס *aranea quae obtegit manibus suis vel sepi*, sepem facit id est telam, texturam, qua se tegit, vel quae sepi similis es, Prov. 30, 28. Ap. Tos. אקיס *qui tegit pedes suos*, (i. e. ventrem exonerat) opus habet lotionem, Joma c. 3. in Misna.

II. Ap. Tos. *est numerare, summare, summam numeri colligere*: אקיס *numerando numerant ipsa*, Bb. 166b. glossa *לשון מניין* סוכא.

III. *ordiri telam*: ut *הצובעו והטווה והמסך* qui *tingit eam* (sc. lanam), qui *net eam*, et qui *orditur telam*, Sab. c. 7. in Misna. Sic explicat R. Sal. gallice *אורדר* *ourdir*. In Ar. scribitur מסך, et dicitur *esse ex significatione* סכא Jud. 16, 13, 19.

סכא *hebr. miscere, confundere: intricatum, perplexum reddere*. סכא *mixtio, commixtio, perplexitas, perturbatio*.

Deinde סכא *incendere, adurere, comburere*: unde בסכא *si incenderit, aut comburat palatium totum*, gl. מרלקת, Bk. fol. 22a. עמדה *si steterit et incenderit*, ibid. וסכא *et inflammaverit lapides ejus*, Bk. 6. scil. האש *igno*. Aliter סכא *ruptura cultri unius aciei*, Chol. 17b.

סכא *adustio, incensio, inflammatio*.

סכא *summa, collectio, complexio, complexus numerorum*: סכא *summam omnium, summa summarum*: סכא *summa emptionis*: סכא *summa pecuniarum*: סכא *summa denariorum*. Sumptus usus ex illo Davidis, סכא *transibo in turma*, i. e. magna hominum summa, Ps. 42, 5. ubi Hebraei interpretes notant, סכא *esse significationis numeri* i. e. *significare numerum, sive diversorum numerorum summam et complexum*.

סכא *clavus, paxillus*: סכא *et clavus erit fixus vobis*, hebr. יחר, Deut. 23, 14. Jon. et Onk. habet סכא *ex forma emphatica*: Jud. 4, 21. Constr. סכא *clavum in tempora ejus*, ibid. Pl. formae masculinae, סכא *et omnes clavi*, Exo. 38, 20. Constr. סכא *et omnes clavi atrii*, Exod. 27, 19. Aff. סכא *et omnes clavi ejus*, ibid. וסכא *et clavi ejus*, Exod. 39, 40. Ti. סכא *clavus tabulae laxatus est*, Git. 32a. אקיס *apprehendit clavos*, Bb. 69a. אקיס *nos sumus sicut clavus in pariete*, Erub. 53a. Deinde *usurpatur pro forma numismatis*, quia figuram *clavi* refert, gallice, ut R. Sal. notat, סכא *i. e. coin de la monnoye*, in Bk. 99b. German. Stämpfel.

סכא *columnae*, i. e. עמודים, ut glossa explicat, Sab. 123a.

סכא *tugurium, tabernaculum*: סכא *tabernaculum sacrificulorum vestrorum*, Am. 5, 26. quidam volunt esse *nomen proprium Idoli* sic appellati. Inde et סכא *idolum Babyloniorum* sic appellatum, IIR. 17, 30. Ti. dixerunt, fuisse *gallinam* sive *idolum gallinae*, quae vocatur forma feminina סכא, ut masculine dicitur סכא *gallus*, et pulli *gallinae*. Sic Cuthaei ibidem coluerunt סכא *id est gallum*, et Chananaei סכא *id est hircum*. Vide Selden. de Diis Syris Syntagm. 2. c. 6.

סכא *ramus, frons*, et quasi אקיס, ut hebraice: סכא *sub ramo*, IIS. 18, 9. Constr. סכא *et abscidit ramum arborum*, Jud. 9, 48. Aff. סכא *quisque ramum suum*, Jud. 9, 49. סכא *et ramus ejus umbrosus est*, Ez. 31, 3. Sic autem dicuntur *rami ab obtegendo*, et se invicem, et fructus suos, et terram. Analogia postulat Dagesch in Caph, sed quiescentia secunda, et defectiva secunda, saepe formas inter se permutant. Ap. Tos. סכא *non abscindet ramum ejus*, Bk. cap. 10. סכא *rami ficorum*, in quibus sunt *ficus*, Suc. 13b. סכא *ramus cujus robur est malum, qui est debilis, fragilis*, Bm. 105b.

סכא *intelligere*. Infin. לסכל *destitit intelligere*.

² Vox ar. סכא, quae *clarum*, item *typum chalybeum*, quo signatur moneta (forma numismatis, ut habet A. n.) innuit. Vide Cast. lex. ar. s. v. סכא. At vero סכא quod in tract. talm. As. f. 38b. legitur, gr. est σατὰν vel σατὰς i. e. merda.

הַסֵּכְמָה, הַסֵּכְמָה *consensus, convenientia, concordia, univocatio*: הַסֵּכְמַת הַמַּפְרָשִׁים *consensus inter-*

pretum; nomen dictum per univocationem.

א. אִיסְכָּנָא vide in litera א.

III. *coarctatus, deprehensus est*, Guido ex Zohare.

כָּן *periclitari*, i. e. *tentare, experiri*: Infinit. cum aff. הִלְכְּסִנְיָנָא num ad periclitandum nos vocastis nos huc? Jud. 14, 29. Pihel *periculo se exponere*: סיכנתי בעצמי periculo me exposui, Ber. c. 1. in Misna. Ithpa. אִסְכָּנָא *periclitari, in periculo versari*. Part. מִסְכָּנָא והיא ipsaque periclitatur ad mori, i. e. ad mortem, Ps. 18, 5. נִפְשִׁי מִסְכָּנָא נִפְשִׁי מִסְכָּנָא anima mea periclitatur, Ps. 119, 109. Sic heb. Fut. כָּן כָּן כָּן findens ligna periclitatur in eis, Eccl. 10, 9. Ti אִסְכָּנָא in periculo fui: *periculosus, de vita periclitans, morti proximus: periculosum*: בהמה מסוכנת jumentum periclitans de vita, mactans moribundum animal, Chol. 37. מקום מסוכן locus periculosus.

כָּן *periculum*. Citatur ab Elia ex Thr. 5, 9. sed hodie in exemplaribus Bibliis non reperitur. Ap. Ros. vero usitatissimum est, unde illud: סכין ביד culter in manu stulti periculum est. Stultis et imperitis, etiam optima rerum occasio et opportunitas, periculosa et pernicioiosa est. Nesciunt enim ea uti, et quando uti tentant, per imprudentiam in perniciem suam eam convertunt. Sic Graeci καὶ δόρυ γλadium ne puero gladium, sc. committas.

כָּן *culter, gladius*: וחשים סכינא בלועך et pones cultrum in gutture tuo, Prov. 23, 2. hebr. שֶׁכֶּן et hujusmodi ר' Rabbini in ס convertunt: ונסכיה סכינא et accepit gladium, Jud. 19, 29. hebr. מאלכל, quod proprie significat *cultrum cibarium*. Pro eodem ponitur Gen. 22, 6, 10. Aff. כְּפִינִיה בידה in cujus manu culter est, scil. mactatorius: nam de lanione ibi sermo, Zach. 11, 17. hebr. חרב gladius: Apud Ros. culter sutorum sive cerdonum, סכינא של רצעני culter sutorum mactationis: סכינא של שחיטה culter in quo sunt multae rupturae, judicatur quasi serra, ideoque ad mactandum ineptus.

II. Aphel אִסְכָּנָא *assuescere, addiscere*. Praet. אִסְכָּנָא omnes vias meas didicisti, cognovisti, hebr. הסכנתה, Ps. 139, 3.

III. Ithpa. אִסְכָּנָא *proficere, utilitatem capere*. Fut. כָּן אִסְכָּנָא nihil proficiet homo, Jobi 34, 9. in Tg. sec. hebr. כָּן eodem sensu.

IV. *pauper, egenus, tenuis, inops*, hebr. et chaldaice: סכין טוב הוא די הוא bonus est pauper, in quo sapientia, quam etc. Eccl. 4, 13. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא factus est pauper, Eccl. 4, 14. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא violentia in pauperes, Eccl. 5, 7. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא et dat pauperi, Prov. 13, 11. Aff. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא afflicto tuo et pauperi tuo, Deut. 15, 11. Plur. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא

non deficient pauperes in terra, Deut. 15, 11. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא dives in pauperes dominatur, Pr. 22, 7. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא oculi ejus ad egenos abscondunt se, Ps. 10, 8. in Venetis. Regia singulariter habent: Constr. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא absconduntur inopes terrae, Job. 24, 4. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא et comedent pauperes populi tui, Exod. 23, 11.

אִסְכָּנָא *paupertas, egestas, inopia*: ואוכמי נסבע מסכנותא et nigri paupertate, Job. 5, 11. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא satiabitur paupertate, Prov. 28, 19. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא paupertatem et divitias ne des mihi, Prov. 30, 8. Aff. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא et incedet egestas tua, Prov. 6, 11. Sic quoque legendum, אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא et obliviscantur paupertatis suae, Prov. 31, 7. Ap. Ros. celebre est, אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא ערקתא סומקא דעל, pulchra est paupertas Judaeis, sicut lorum rubrum in pectore equi albi, Jalk. 144d. et in Aruch in ערק. Pro ערקתא alibi legitur, ut illic videre est.

כָּן *pauperem reddere; ad paupertatem redigere*. Transit hic litera servilis in radicali, quod et in aliis fit. Part. אִסְכָּנָא נפשיה et pauperem redens animam suam, Pr. 13, 7. עמי אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא quod ad paupertatem redigitis populum meum, Jes. 3, 15. Futur. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא populos ad paupertatem rediges o Deus, Ps. 56, 8. Ithpa. אִסְכָּנָא *pauperari, pauper, inops fieri, inopia affici*. Praeter. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא pauperatus, pauper factus sum vehementer, Ps. 142, 7. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא pauperes fiunt, Ps. 34, 11. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא pauperes facti eramus, Mal. 1, 4. Part. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא qui ebriosus est et vorax, pauper efficitur, Pr. 23, 21. Fut. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא et ne paupertate affectus, Prov. 30, 9. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא ne pauper fias, Pr. 20, 13. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא et pauper fiat frater tuus, Lev. 25, 47. Ap. Tos. אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא quod in periculum adduxerunt dominos suos: alii dixerunt אִסְכָּנָא אִסְכָּנָא quod ad paupertatem redegerunt dominos suos, sc. ablato spolio, et submersione in mari, Sota 11a.

אִסְכָּנָא vide in סכין supra.

אחא יעקב איש סכניא nom. propr. loci: unde סכניא אִסְכָּנָא venit Jakob Isch Scanja ad curandum eum, As. 27b. Tale forte est Judas Ischkarjotes, Matth. 10, 4. etc. Vide hic Drus.

כָּן *oximet*. Legitur in More lib. 2. cap. 1. his verbis: כָּן הדבש לבדו כָּן הדבש לבדו ויחייב בהכרח המצא החומץ לבדו.

כל בר בר ⁵³ אִסְכָּנָא *stultus, fatuus, insipiens*: כל בר בר

⁵³ Mussafia dicit, sic in lingua gr. appellari *iudificatorem, cavillatorem*. Ego ad quam vocem gr. ille spectat intelligere non potui.

non autem in mari etc. Sunt item quaedam creaturae, quae crescunt in igne et non crescunt in aëre, et vice versa, quaedam quae crescunt in aëre, et non in igne etc. Et מִיִּזְמֵי הַגִּדְלוֹת בְּאוּר וְאִין גִּדְלוֹת בְּרִיּוֹת סִלְמַנְדְּרָא h. e. creaturae crescentes in igne, et non crescentes in aëre quatenus sunt? Est salamandra. כִּיצֵד quomodo (sc. crescit vel generatur in igne?) Vitriarii qui conficiunt vitra, quando accendunt fornacem לֵילוֹת שִׁבְעָה יָמִים וְשִׁבְעָה לֵילוֹת septem diebus, et septem noctibus continuis, tum ex vi ignis egreditur inde creatura quae similis est לעֲכָבִיחַ araneae; (לְעֲכָבִיחַ aliud exemplar habet לעֲכָבִיחַ) et vulgo vocatur סִלְמַנְדְּרָא salamandra. Si homo sanguine ejus ungat manum suam, aut aliud quoddam ex membris suis, tum ignis non dominatur in eum locum. לָמָּה quare? quia principium generationis ejus est ex igne etc. Eadem haec leguntur quoque apud Talmudicos; sed glossatores ibi pro septem diebus et noctibus, quarum mentio fit in Tanchuma substituunt שִׁבְעָה שָׁנִים septem annos continuos. In Chag. f. 27. in fine, הַלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין אֹר שֶׁל גִּידוֹם, שׁוֹלֵט בְּרוֹקֵל וְחוֹמֵר סִלְמַנְדְּרָא וְסִי סִלְמַנְדְּרָא שְׁחֹלְדָה בִּי שׁוֹלֵט בִּי אִשׁ הִיא הֵסֵךְ מְרַמֵּה אֵין אֹר שׁוֹלֵט בִּי i. e. in discipulos sapientum (i. e. sapientes, doctores) ignem gehennae non dominari, probari potest argumento a minori ad majus, a salamandra. Qui est salamandra? Quia principium generationis ejus est ex igne, idcirco, qui sanguine ejus ungit sese in eum ignis nullas vires exercere potest. Cum igitur discipuli sapientum operam dent Legi, quae est ignis, et data est ex manu ejus, qui est ignis consumens, et qui discunt eam, „domus Jacobi sint ignis;“ quanto magis immunes erunt illi a vi et potestate ignis? Gl. סִלְמַנְדְּרָא חִיָּה הַנִּבְרָאָה מִן הָאֵשׁ כְּשֶׁבִיעֵרִין אִשׁ בְּמִקּוֹם אֵשׁ בְּמִקּוֹם סִלְמַנְדְּרָא אַחֵר שִׁבְעָה שָׁנִים חֲמִיד כְּלִי הַפֶּסֶק creatum ex igne, quando ardet ignis in loco uno septem annis continuis sine cessatione. In Sanh. f. 63b. אֵף הֻקִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּיקֵשׁ אֲבִיו לַעֲשׂוֹת לוֹ כֵּן אֵלָּא סִלְמַנְדְּרָא etiam Chiskiao regi Jehudae voluit pater ipsius sic facere (h. e. igne eum combuere, ut Sepharvae fecerunt filiis suis, IR. 17, 31.) sed inunxit eum mater ejus (sanguine) salamandrae. Gl. סִלְמַנְדְּרָא חִיָּה קִטְנָה שִׁיּוּצָהּ מִחוּרָא אִשׁ בְּתֵרָה כְּשֶׁבִיעָה שָׁנִים וְהֵסֵךְ מְרַמֵּה אֵין הָאֹר שׁוֹלֵט בִּי. וְכֹאֲדוֹ מְצִינוּ כְּחִיב גַּם i. e. salamandra est bestiola parva, quae egreditur ex fornace ignis ardentis, septimo anno, et qui inungitur sanguine ejus, in eum non dominatur ignis. Sic de rege Achas invenimus scriptum; „etiam filium suum traduxit per ignem.“ Atqui non reperitur eum habuisse filium alium, quam Chiskiam. Haec ibi. Inde Gemara dicit, quod quando voluerit eum injicere in ignem, non potuerit comburi, quod mater eum isto sanguine inunxerit. Amplius in Jalkut Ps. 23.

Quaesivit R. Elieser ex R. Simeone, undenam fuerunt vestiti Israëlitae in deserto per 40. illos annos? Respondit ei; ex eo quo angeli ministeriales vestiverunt eos, sicut dicitur, וְאֶלְבִּישׁ רִקְמָה Ez. 16, 9. Quid est רִקְמָה? Purpura. Dixit ei? Annon autem veteraverunt? Respondit, annon legisti „vestimentum tuum nequaquam veteravit super te,“ Deut. 8, 4. Dixit ille; annon parvi facti legitur majores? Respondit; abi et disce a testudine, cum qua simul crescit concha vel testa ejus. Sed annon commaculata et sordida facta fuerunt? nubes gloriae purificabant ea. Annon autem comburebantur? Abi et disce רִמִּיטוֹן הוּא סִלְמַנְדְּרָא מִסִּלְמַנְדְּרָא salamandra, quae non purificatur nisi per ignem. Haec ibi. Desumpta sunt haec ex Midr. Till. Ps. 23. ubi vox סִלְמַנְדְּרָא abest, et pro רִמִּיטוֹן legitur per Samech, מִן הַרִּיטוֹן הוּא. Quid autem רִמִּיטוֹן vel הַרִּיטוֹן sit, non explicatur. Rabbi Bechai in Legem, adducens hoc Midrasch f. 198c. legit מִחוּרָא שִׁיּוּצָהּ אֵין מִחוּרָא שִׁיּוּצָהּ פִּירֵשׁ סִיטָן בְּגָדִים וְהַבְנֵר שִׁיעוֹר אֵלָּא בְּאוֹר וְרַח נִקְרָא סִיטָ וְכַפֵּר רִי אֵלִיעֶזֶר סִיטָ כְּפֹל וְפִירֵשׁ וְרַח i. e. explicatio vocis סִיטָ est בְּגָדִים vestimenta: nam vestimentum mensurae spithamae vocatur רִיטָ. Sic in capite quod incipit אֵלִיעֶזֶר (in Sab. c. 13.) legitur סִיטָ כְּפֹל i. e. סִיטָ spithama. Haec R. Bechai. Prava sunt omnia, lectio, scriptio et explicatio. Pro רִמִּיטוֹן vel הַרִּיטוֹן legendum אמִּינְטוֹן amiantus. Sic enim et recte, locus hic legitur in Medr. Schir hasch. c. 4, 11. לְמִדָּה מִן אִמִּינְטוֹן הוּא שִׁיטָ. סִיטָ אִמִּינְטוֹן ito et disce ab amianton isto, qui non purificatur nisi per ignem. Glossator non explicat. אמִּינְטוֹן est amiantus lapis, qui in ignem coniectus nec absumitur, nec inquinatur, sed splendor evadit: unde etiam ἀμάντρον dictum esse quidam volunt. Dioscor. lib. 5, 156. „Amiantus lapis in Cypro nascitur, scisso alumini similis: quo, utpote flexili, telas et vela spectaculi gratia texunt, quae ignibus injecta, ardent quidem, sed flammis invicta splendidiora exeunt.“ Plin. 36. c. 19. „Amiantus alumini similis, nihil igni deperdit.“ Ad hunc itaque lapidem respicit ibi Midr. et vult dicere; quemadmodum amiantus lapis, et telae ex eo confectae, ignibus injectae non solum non consumuntur, sed splendidiores etiam et puriores evadunt: ita Israëlitae vestes in deserto, igne ducente eos, non tantum non consumptas, sed purificatas fuisse etc. Haec occasione vocis סִלְמַנְדְּרָא salamandra.

סִלְמַנְטוֹן⁶⁰ vermis frumentum erodens, curculio. Ap. Tos. in Lev. 26, 10. ubi legitur: Et comeditis vetus inveteratum (frumentum) et vetus propter novum productis. וְאֶכְלֵחֶם et comeditis יֶשֶׁן וְאֶכְלֵחֶם מִן הַחֲבֹרָה בְּלֹא סִלְמַנְטוֹן. מֵאֵי בְלֹא סִלְמַנְטוֹן רַב נִחֲמָן אִמֵּר בְּלֹא שְׂרִיפָה de frumento scil. veteri absque salmanton. Quid est absque salmanton?

⁶⁰ Gr. *ἔλμινξ*, *ελμινξ* *tinea*. Talmudici, id quod jam pluries demonstravimus, vocabula a radice pura graeca (*ελμινξ*) fixere, item spiritum asperum graecum sibilante *s* restituere. Jonathan (Num. 26, 10.) de eo nomine verbum fluxit *חַלְמַנְטוֹן*.

⁶¹⁾ Affine est verbo $\gamma\tilde{\eta}$. Vide notam ad litteram σ .

⁸⁹⁾ Syr. مُسَمِّمٌ venenatus ex verbo arab. سَم veneno inficere.

⁴⁵⁾ Lat videtur *sellaris* sc. gestatio.

וְנִפְּחָה אֶת־הַפֹּחַלְמִים pulvere qui dissipat (faetum) potavit eas, Nid f. 30b. לוּ פֹחַלְמִים pulvis iste conducit ipsi: סַם הַחַיִּים vel סַם דְּחַיִּים pulvis vitae, pharmacum vitale. In Tg. נִפְּחָה בְּמִכְלִיָּה immittamus pulverem lethalem, venenum mortiferum in cibum ejus, Jer. 11, 19. vide et Gen. 39, 21. in Jon. נִפְּחָה אֶת־הַפֹּחַלְמִים ad propinandum venenum mortiferum, Esth. 2, 21. סַם דְּשִׁיתָא aroma soporiferum. Pl. סַם אֶרֶם aromata, proprie confecta et mixta opere apothecario, ad odorem, suffitum, remedia, medicinas, refectionem et confectionem, sine corruptionem et mortem: at אֶרֶם aromata, quorum in cibo usus et ad delicias, juxta Eliam: כל הַעֵסֶק חַיִּים בְּחַיִּים לְשִׁמָּה חֻרְרוֹ נַעֲשִׂיתָ לוֹ סַם חַיִּים operam dat Legi propter ipsam Legem. ei fit Lex ejus aroma vitae, sicut dicitur; lignum vitae est apprehendentibus eam, (Pr. 3, 18.) וְכֵן הָעוֹסֵק בְּחֻרְרוֹ שְׁלֵא et qui non operam dat Legi propter ipsam, ei fit odor, vel aroma mortis, sicut dicitur, יַעֲרָה כְּמִטָּר לִקְרִי (Deut. 3, 2.) יַעֲרָה enim hic nil aliud significat, quam alii occidere, Jalkut in Leg. f. 308a. Similis locutio Apostoli 2. ad Cor. 2, 15. ὁ θάνατος καὶ ὁ ζῆλος. Et conveniunt inter se ὁ θάνατος et סַם.

שׁוֹחֵד מַסְפִּי. Part. שׁוֹחֵד מַסְפִּי excacare, hebr. עִיר. munus excacat oculos ejus qui illud accipit, Exod. 23, 8. Sic Deut. 16, 19. in Jon. Plur. רְסַסְפִּין quae excacant visum, Deut. 28, 27. in Jon. Fut. יִרְסַסְפִּין וְיִרְסַסְפִּין excacabunt eum filii aquilae, Prov. 30, 17. hebr. וְיִאֲכַלְהוּ et comedent eum. Ithpah. אֶסְפַּח excacari יֵאָכֵל: חֲמִירָא חֲמִירָא asina R. Jannai comedebat herbam aliquam, et caeca facta fuit, Vr. s. 22. עַד לֹא יִחְסֹן antequam caeci fiant, Eccl. 12, 2.

רְסַסְפִּין או: סַם, סַמִּיָּה, Rab. caecus: סַם, סַמִּיָּה, Rab. quod caecum aut fractum est, Lev. 22, 22. Jon. סַמִּיָּה או פְּחִיחָה או פְּחִיחָה aut caecum, Exod. 4, 11. סַם claudus aut caecus. Deut. 15, 21. סַם הִיכְמָה רְסַסְפִּין sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. Jonath. עֵינֵי הַיָּחִיד רְסַסְפִּין loco oculorum fui caeco, Jobi 29, 15. Pl. רְסַסְפִּין qui sunt quasi caeci, Jes. 42, 18. רְסַסְפִּין נִשְׁמָשֵׁשׁ כְּחֹלֶיךָ palpavimus instar caecorum parietes, Jes. 59, 10. רְסַסְפִּין oculi caecorum vel caeci, Jes. 29, 18.

סַמִּיָּה אֶמְחִי בְּסַמִּיָּה: סַמִּיָּה caecitas, percutiam caecitate, Zach. 12, 4. אֶמְחִי בְּסַמִּיָּה amentia et caecitate, Deuter. 28, 28. וְכַמִּיָּה עֵינֵי caecitate oculi, Eccl. 10, 17. חֻטְרָא רְסַסְפִּין baculus caecitatis, i. e. caeci, quo explorat viam.

סַם idem: סַם עֵינֵי caecitas oculorum, Rab.

סַם idem: vide infra in סַם.

סַמִּיָּה¹⁰ Sammael, angelus malignus, qui et angelus mortis, et princeps aeris, i. e. volans in aëre, vocatur, unde in Targum חַיִּי דְּלֵא חַמְיָה Evae, Jobi 28, 7. in secundo Targum. At Gen. 3, 6. in Tg. Jon. scribitur וְחַמְיָה אֶת־סַמִּיָּה יֵת סַמִּיָּה וְחַמְיָה mulier Sammaelem angelum mortis. R. Moses ben Majemon scribit in More lib. 2. c. 30. Sammaelem inequitasse serpenti antiquo, et seduxisse Evam. Dicit etiam, nomen hoc absolute usurpari de Satana, et Sammaelem nihil aliud esse, quam ipsum Satana, idque exemplis adductis probat. Vidi ibi Commentatores. Medr. illud, quomodo Sammael per serpentem Evam deceiverit, vide in Pirke R. Elieser c. 13. ubi vocatur שְׂרָפְטָן שְׂרָפְטָן Sammael princeps maximus qui est in caelis; et in Zohar f. 28b. ubi vide. Alii dicunt, esse spiritum אֶשְׁמָה, de quo in אֶשְׁמָה. Hinc etiam, tamquam judicii advocatus, dant seu offerunt munus in festo Propitiationis, ne Judaeos propter peccata accuset. Unde illud: date munus Sammaeli in die Propitiationis. Et in libro Schaare orah, lit. 17. f. 1. Caput caetuum malignorum (spiritum malorum) est Sammael, et illi omnes sunt autores litium et odii etc. R. Bechai, in Legem in fine Paraschae סַמִּיָּה הָרָשָׁע שְׂרָפְטָן, vocat eum שְׂרָפְטָן Sammaelem impium principem Romae: Alibi נְרִיָּה סַמִּיָּה Sammael causatus est mortem toti mundo. In Deb. rab. Parascha Vesoth habberacha: סַמִּיָּה הָרָשָׁע רָאשׁ כָּל הַשָּׂטָנִים Sammael impius princeps omnium diabolorum.

סַם: סַם סַמִּיָּה vide supra in סַם.

סַמִּיָּה דְּסֹלֶחָה: קַטָּה: סַמִּיָּה¹¹ farina, hebr. סַמִּיָּה, Gen. 18, 6. סַמִּיָּה חַעֲבִיד יִחְזֶקֶן farina similiae, Gen. 18, 6. סַמִּיָּה חַעֲבִיד יִחְזֶקֶן ex farina tritici facies illa, Exod. 29, 2. סַמִּיָּה חַעֲבִיד farina erit sacrificium ejus, hebr. סַלַח, Lev. 2, 1.

סַמִּיָּה רְכִשׁוֹתָה. B. Ar. citat ex Git. 69. סַמִּיָּה. Sed in nostro Talmud nunc aliter legitur.

סַמִּיָּה וְהָאֵת פְּרִימָה פִּרְיָה post florem apparens, aut in flore latens, Jes. 18, 5. In Talmud Orla c. 1.

סַמִּיָּה לֵבָן אֶרְכִּיאוֹתוֹ שְׁפָעָה. In Sr. s. 46. סַמִּיָּה. Glossator scribit, se nullibi hanc vocem reperisse: juxta sensum autem exponendum esse hominem vilissimum, abjectissimum, ut est lictor, carnifex. Philippus Aquinas explicat צֹאחַ. Legendum puto סַמִּיָּה et esse latinum sive

¹⁰) Vis lethalis ex nomine praec. סַם venenum, et סַם vis s. potentia.

¹¹) Vocabulum mere semiticum arab. سَمِيَّة, et pers. سَمِيَّة syr. سَمِيَّة simila similugo, quasi flos (סַמִּיָּה)

ferinae triticae dicas, cujus origo, ni fallor, in verbo ar. سَمَد sustulit caput prae superbia, quae notio metaphorice ad florem sive omnem rem, quae dignitate vel pulchritudine ceteris rebus praestat, translata est. Minime igitur opus est, id quod plerique lexicographi talmudici fecerunt. vocem talm. סַמִּיָּה ad gr. vertere σμυδαλisc, quae an affinis sit voci semiticae peritorum est judicare.

graecum *Σαμάρδακος*. D. Chrysostomus in Epist. ad Ephesios Homil. 17. Οὐχ ὁρᾷ τοὺς λεγομένους γελωτοποιούς, τοὺς σαμαρδάκους, οὗτοι εἰσιν οἱ αὐτράπελοι i. e. (ex interpretatione Gentiani Her- veti) non vides moriones, qui γελωτοποιοὶ dicuntur, quod risum moveant, et vulgo vocantur *Σαμάρδα- κοι*? Isti sunt αὐτράπελοι, i. e. urbani, dicaces et faceti etc. Vetus interpres musculus retinet; non vides eos, quos moriones vocant. samardacos illos?

סמטא ¹² *ulceris*, vel *apostematis genus*, secun- dum Hebraeos: *פיונקא דאשחא* apo- stema istud nuncius est febris, י"ג 28a. Glossarij exponit vernacule קלוב, et dicit esse *tumorem, in- flationem in homine exurgentem*. Alibi ליסמטא ליסא דהי ad apostema curandum dicat sic etc. nempe, in- cantationis verba talia et talia, Sab. 67a. Glossa שרון *ulcus*, vernacule קרוג, quod, ut et praecedens קלוב, non intelligo. In Ar. exponitur vernacule בונן, in Ar. manuscripto בון סלנט, quae itidem non aesse- quor.

Deinde **סימטא** est *semita, vicus*. In Aruch *parvo* exponitur germanice Winkel, i. e. *angelus*. Sic in Aruch MS. scribitur, esse *angelum juxta viam publicam, qui neque sit in publico, neque in privato loco*: בים לא כסימטא לאו ברשות הרבים: neque in loco publico, Bb. 84b. סימטא הנרי mercato- res vicorum, qui in plateis merces suas exponunt. Hi numerantur apud Tos. inter eos, qui nunquam sunt felices, vel ut ipsi loquuntur, שאינא רואים סימן, si fuerint fructus in vico.

בסמך דסמיטרא למכרי: *mitra, cidaris*. cum nutu mitrac ut crearet mundum, Zohar in Gen. col. 3. Item aliter סימטרין cum illud sigillum meum est, et ista mitra mea est, Cant. 4, 12. in Midr. rabba, ubi etiam alia adhuc forma scribitur סימטורין, quam vide infra.

סמך *niti, inniti, incumbere, recumbere, sustentare, fulcire: sustentari, confirmari, apponere, im- ponere: vicinum, propinquum, conjunctum esse, con- jungi, accedere, appropinquare*. Pract. משה יה ויכמה et imposuit Moses manus suas super ipsum, Deut. 34, 9. סמך מלכא דבבל על ירושלם. Ez. 24, 2. *appropinquavit rex Babel contra Jerusalem*, Ez. 24, 2. *quoniam Dominus sustentavit me*, Ps. 3, 6. Fem. כמכה חסוך mihi incumbit furor tuus, Ps. 88, 8. *super te me su- stento, tibi innixus sum ab utero*, Ps. 71, 6. *et imposuerunt manus suas*, Lev. 8, 18. Part. *innixus erat hastae suae*, IIS. *sustentans me*, IIS. 22, 19. Pl. constr. *סמכי*.

inter sustentantes animam meam, Ps. 54, 6. Part. *Pehil כמיה* sustentatum, confirmatum est cor ejus, nec timebit, Ps. 112, 8. Pl. *סמכיך לעלמי* confirmata in secula seculorum, Ps. 111, 8. Imper. *סמוך יחי כמוך* sustenta me verbo tuo, Ps. 119, 116. Fut. *והסמוך יח ידך עלווי* et impones ma- num tuam super eum, *והסמוך יח ורוח נדכוחא* et spi- ritu munifico sustentato me, Ps. 51, 14. *והסמוך יח* et imponent manus suas, Num. 8, 12. *והסמוך יח* et imponent, Exo. 29, 15. *Ithpehal vel Ithpahal Praet.* *והסמוך יח* et innitebatur illis, Jud. 16, 29. *והסמוך יח* et ei innixi estis, Jes. 30, 12. Part. *והסמוך יח* innititur super domum suam, Jobi 8, 15. *סמחין* vicinum, conjunctum est termino Moab, Num. 21, 15. Pl. *סמחין* et equis innitimini, Jes. 31, 1. *סמחין* et super verbo Domini sustentant se, Mich. 3, 11. *סמחין* inniti populi, Jes. 10, 20. Imper. *סמחין* et recumbite sub arbore, Gen. 18, 4. Futur. *סמחין* et sustentabo me eis, incumbam eis, Jud. 16, 26. *סמחין* et prudentiae cordis tui ne innitaris, Prov. 3, 5. *סמחין* quod si innitatur quispiam ei, IIR. 18, 21. *סמחין* ad confidendum et ut confirmaret se, Jobi 24, 23. *סמחין* et innitantur verbo Do- mini, Jes. 10, 20. *סמחין* et neque sustentabun- tur, sustentabunt se, hebr. לא יעדר non sarrietur, Jes. 5, 6. *סמחין* *conjugi, cohaerere, con- junctum, vicinum esse*, Rab. *סמחין* quare conjuncta esse sectio haec cum illa? *סמחין* *con- junctum, syntacticum, constructum ab altero sub- stantivo, rectum*, apud Gram.

vicinum, conjunctum, juxta, prope, proxime, proximum: apud Ros. hoc usu frequens: *סמך* prope tenebras, adventante nocte, paulo ante noctem: בסמך in proximo, mox, continuo, paulo ante, paulo post, כאשר תראה בסמך, sicut mox videbis: Item *syntacticum, constructum, in regimine positum*, apud Grammaticos. *סמך* conjuncta, de vocibus quae certa forma conjunctae reperiuntur in textu Biblico, apud Masorethas. cum af- fixis, ut in Aben Esra, Exod. 21, 4. Vide et mox.

סמך *conjunctio, cohaesio, constructio* II. *סמך* *promovere, creare aliquem in magi- strum sive Rabbinum per manuum impositionem*: *quod creasset eum Rabbinum* R. Jehuda ben baba: *סמך* *promotus in Rab- binum sive magistrum, aut candidatus magisterii*, mellodocor, ut Scaliger p. m. eum vocavit. *סמך* *promotor*, *סמך* ut Moses Josuam creasse dicitur, Deut. 34, 9.

¹² Vertendum est hoc nomen ad rad *שמט* *decidere, exilire*, chald. *avellere* *ex. divellere* plane in signifi- ficatu respondens verbo hebr. *נָתַק*, unde nomen *נָתַק* porrigo *avulsio* capillorum, pro quo nomen *סמטא* (quasi *שְׁמַטָּא*) in Tg. ponitur. Habes etiam syr. *ܫܡܬܐ*, quod chartam Pergamenam, membranam videlicet ex qua capilli *eruli* sunt, denotat. Ceterum verbum *סמך* quasi per Schin esset *שְׁמַך* in Zohar ad Gen. legitur, ubi hebr. *וְתָקַע* (32, 26.) per *סמך* (Ithpe. verbi *שָׁשׂ* vel *סָס*) explicatur,

μανην impositionis: metonymice *promotio, creatio in magistrum, doctorem seu Rabbini, et Judicem*, quia manuum impositione fiebat: unde celebris ejusdem Promotoris memoria, de quo legitur, ר' יהודה בן בבא הסומך שאלמלא הוא, במלו דיני קנסות מִישראל וכן הסמיכה והכתיבה לא דיוקא ביד כמו שעשה משה ליהושע אלא אפילו בדבור בלבד די i. e. Rabbi Jehuda ben Babae χειρῶν ἐπιθεῖν vel promotor nisi fuisset, sublata fuissent judicia criminalia ex Israël (quia tantum per סומכים sive Promotos Rabbinos exercebantur: pecuniaria non item, R. Sal. in Sanh. 13b.) similiter et χειρῶν ἐπιθεῖν promotio magistrorum. Nec Promotio solum cum manu fiebat, sicut fecit Moses Josuae (Deut. 34, 9. Num. 27, 43.) sed etiam cum sermone (sive verbis conceptis) duntaxat: sufficit si dicat, EGO PROMOVEO TE RABBINUM, ESTO PROMOTUS scil. Magister vel Rabbi, Juchasin f. 60. Promotionum harum rationem describit Maim. in Statutis de Synedrio, cap. 4. unde quaedam apponemus: Olim quidem omnes promoti promovere quoque poterant alios: sed a temporibus Hillelis principis, nemo potest promovere, nisi facultate accepta a principe synedrii magni: (desumptum hoc est ex TH. Sanh. c. 1. sed ibi non fit mentio Hillelis) Princeps item Synedrii non potest promovere, nisi praesente patre domus judicii, et hic vicissim non nisi praesente principe. Qui vero facultatem promovendi acceperit, non poterat illud facere nisi adhibitis duobus testibus. Nam Promotio non potest peragi a paucioribus, quam a tribus. Non poterat hic ritus exerceri extra terram Israël ulla ratione: sed tantum in terra Israël, unde requirebatur, ut et promotor et promotus fuerint in terra (vide de hoc quoque R. Sal. in Avoda sara f. 8b.). In terra autem si utrique fuerint, praeter duos supra dictos modos per manuum impositionem, et nudum sermonem, poterat etiam quis absens promoveri, per nuntios vel per epistolam et scriptum testimonium. Qui jus promovendi acceperunt, possunt una vice centum vel plures simul promovere. Promotis Rabbis dabatur et potestas judicandi, sive dignitas judicium. (Sanh. fol. 13b. in fine vide et Majem. in princip. Sanh. sive Misna 3.) Potest etiam quandoque promotio restringi ad certas res, vel ad certum tempus. Ad certas res, ut ad judicandum, sed non docendum de licitis et vetitis, vel facultatem docendi de vetitis et licitis, sed non judicandi causas pecuniarias: vel facultatem judicandi de his, sed non de causis criminalibus etc. Ad certum tempus, ut facultatem habeto ad judicandum vel ad docendum, donec veniat huc princeps, vel quamdiu nobiscum versaris in hoc loco etc. Vide et Abarbin. in Pirke avos cap. 1. Porro qui sic fuit promotus et proclamatus Rabbi, non statim Rabbi appellabatur, sed quamdiu vixit promotor ejus, nominabatur et collegae, discipulus, familiaris סומך, ratione sui promotoris et praeceptoris, non quod disceret

in inferioribus subselliis, sed quod esset discipulus sapiens, ad docendum aptus judicatus et promulgatus a suo promotore et praeceptore, cum quo parem honoris titulum ferre indecorum judicabant. Semper autem promotoris nomen ipsi erat adjunctum: ut R. Schimeon ben Elieser discipulus R. Jehudae sancti, R. Jochanan Sandalar, discipulus sapiens Rabbi Meier; R. Jochanan של רבי יאשיה discipulus familiaris R. Josiae. Aliquando etiam discipulus collegalis sive familiaris dictus est, ut in Ber. 27b. ליה רחלמיר חבר. In Gemara tamen R. absolute etiam usurpatur pro quovis docto. Elias in Tisbi in voce scribit: אדם הוא נסיק לרבנות אבל אינו ראוי עדין להיות אדם i. e. מורה הוראה להקרא מירנו הרב קורין אותו חבר הרב i. e. homo promotus ad Rabbinitum, sed nondum dignus ut doceat doctrinam publicae, utque vocetur Morenu, id est dominus, doctor noster. Novus Rabbi praesente ac docente suo Promotore, aut sedebat inferior in pavimento, aut stabat honoris causa etc. Vide et 1 Tim. 4, 14.

סמיכה approximatō, applicatio, adjunctio, adhaesio, vicinitas. Item apud Grammaticos, *constructio, subjunctio, conjunctio nominis cum nomine*, ut fit, quando unum regit alterum in casu Genetivo.

סמיכה idem: et apud Logicos, *relatio, categoria relationis*: ut pater et filius. Hic enim unum alteri *adhucet*, et non dicitur nisi respectu alterius. Item *sustentaculum, scipio, fulcrum brachiorum*: סמיכות הגלים scipiones pedum, *Stufen*, quibus brachiis homo innititur vel pedibus. Scribitur et סמיכות.

סמך sustentaculum, firmamentum, fulcimentum, fulcrum cui aliquid innititur, subsidium, adminiculum. Hinc ap. Ros. כמך לרבר id est id fulcrum rei est i. e. auxilium, subsidium quo firmari potest. Est autem minus firma ratione et probatione, sicut paries ruinosus qui sustentaculo suffulcitur, nec in suo robore et aedificii firmitate continetur et subsistit. Unde dicunt, אף על פי שאין ראייה לרבר סמך, etiamsi non est firma ratio rei tamen ejus est quoddam sustentaculum et adminiculum. Pro סמך hic aliquando etiam dicunt זכר memoriale.

סמך idem: Item *basis, stylobates*, pro hebræo סמך מיכל וכל סעד משרי: ut ארן סמך, firmamentum cibi, et omne sustentaculum potus, Jes. 3, 1. סמך קניא confusus es in sustentaculo arundineo, hebr. משענת, IIR. 18, 21. סמך לקבלה faciam ei adminiculum coram eo, hebr. עזר, Gen. 2, 18. לסמך et talentum pro base, Exo. 38, 27. Pl. סמך סמך centum bases, Exod. 38, 27. סמך קורשא et bases sanctas, et bases propitiatorii, ibid. Affix. סמך ויהי סמך et bases ejus, Exod. 35, 11. על מה סמך ויהי סמך et bases eorum, Exo. 38, 10. סמך סמך super quo bases ejus defixae sunt, Jobi 38, 6. Ti. סמך ר' אביתר בר סמך Rabbi Abhijather vir authenticæ fidei est, cui quis inniti potest, Git. 6b. *סמך accubitus, discubitus convivalis, convivium*,

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבירו | et in *שטל*. Nam pleraque cum *ש* scribuntur, ut Hebraice.

¹³ *Compactum*, in quo particulae ad se et inter se *appropinquatae* (a. v. סמך *appropinquare*, quam notio- nem primariam in heb. et syr. lingua conservatam invenimus) sunt, opp. קליטה *attenuatio*, in qua particulae disjunctae alteraque ab altera propter tenuitatem remotae sunt.

¹⁴ Prop. *conjunctio*: סמך *in* (judicando) jugo (num habeatur vas nec ne) imus *secundum* con- junctionem, i. e. si duo illa ligna, ex quibus jugum constat, conjuncta sunt inter se, tum vas *judicatur* si non non. Vertendum igitur hoc nomen est ad verbum שכל *cui*, ni fallor, notio inest primitiva *conjungendi*, unde hebr. שכל (Jes. 47, 2.) *conjunctio*, et שכל *quod* semitam denotat. viam quidem brevem, qua duo loca in via longa posita *conjunguntur*; item syr. *schalam*, quod schalam, qua locus altius situs cum loco. humiliore con- jungitur.

¹⁵ Plur. vocis *ש* quod mutatis nasalibus *ש* et *ש*; ex pers. *سن* i. e. *color* *artum* videtur.

¹⁶ Hebr. שטל, stellio. Nomen a praec. *ש*, quod *venenum* denotat, trahit, ut illa species *stellionum* de- notetur, cujus morsus venenatus est.

לִּי tres res signasti tibi, apud Rabbinos: non est signata res, id est signum bonum et auspicatum, Talm. Kid. 59a. Kimchi ad illud Tg. על דרג שעמי in gradu horarum, IIR. 9, 13. scribit: iste est lapis quem signant ad cognoscendum horas. Sic Jes. 40, 12. ad vocem כפלם scribit idem, הוא מטה, הוא מטה est baculus ferreus, qui signatus est cum punctis, ut cognoscatur inde pondus: משום דמסמני quia designant, portendunt aliquid. In Tg. ותינא אֶסְמִינִי מן דמעתה et oculus ejus signatus est lachrymis ejus, Esth. 5, 1. in 2. Targ. Vel: et oculi ejus excaecati fuerunt prae lachrymis, a מִסְמָן.

שערין על signa, signata, designata loca: על שערין signa, signata, designata loca, Jes. 28, 5.

סמן designatores, delineatores, Br. s. 1.

סמן signum, σημεῖον. Citat Elias ex TgH. Gen. 4, 15. sed ibi in nostris exemplaribus hodie non legitur. At Num 17, 3. in Tg. Jerushalmi. ויהיו לסימן eruntque in signum, hebr. לאח, quod idem. Plur. ויבסימני et cum signis, i. e. cum signa pubertatis producet, Exo. 21, 7. in Jon. De his signis pubertatis in virginibus vide Maim. in הלכות אישה c. 2. Est סימן העליון et סימן התחתון. Ap. Ros. usitatissimum est, et pluraliter dicitur סימנים et סימנים signa: signa סימנים מוכיחים עליו signa argument, produnt illum דאורייתא signa Legis. Est etiam סימן caput, sectio, numerus libri. Sic Grammatici, Masorethae, Kabbalistae faciunt sibi סימנים signa, notas, characteres, symbola memorialia certarum rerum. Sumitur et pro litera, ut Deut. 33, 16. in Aben Ezra.

סימן idem: באנפודי signum egrediebatur in facie ejus, Exod. 32, 20. Jon. Pl. חוי סימן video signa, Jer. 4, 21. Emph. קפסו סימניה elevate signa, Jer. 6, 1. et 4, 21. Aff. כסמן לסמניה et adolet aromata signis (idolis) suis, Hab. 1, 16. Gr. σμῆνα.

על סימני רגלי חרשם Plur. Constr. סימנים super signa (vestigia) pedum meorum signabis, Jobi 13, 27. Aff. ונסמניהן לא חשמודעון et signa eorum non cognoscetis, Jobi 21, 29. Posset legi סימניהן, quod propius accederet ad formam graecam, unde haec vox videtur mutuata.

סימן alga, juncus, carex, ὄξυς oder Meergras, gramen acutum, scindens, et durum, illud proprie quo viatores utuntur ad obstruenda vasa: juncus stagnorum non scindunt carnem, Chol. 16b. R. Salom. vulgo לישקא. In Ar. scribitur סימניה, sed in Talmud, ut positum. Videtur esse symonianum, vel symoniacum, aut simonianum trifolium, herba, quam ab odore bituminis ἀσφαλτοδένδρον Graeci, Latini acutum trifolium propter figuram vocant. Vide Colum lib. 6. c. 17.

סימניה nomen loci, Ber. rabba s. 81.

סימניה mitra, cidaris, secundum Hebracos: כל אח מהן נוטלת חוחם של בעלה וסימניה: unaquaeque illarum capiebat sigillum mariti sui et cidarim ejus, Midr. Cant. 4, 12. Sic סימניה וסימניה sigillum meum et cidarim meam, ibid. 1, 2. Item אמרנו מראה לכם חוחם שלי וסימניה שלי אל חמיני לו nisi ipse ostenderit vobis sigillum meum et mitram meam, ne credatis ei, TH. Ber. cap. 1. Sic Hebraei Glossatores exponunt per סימניה i. e. cidaris. Ego vero puto esse originis graecae, σιγῆμα sigillum, signum, quo aliquid obsignatur. Sic duo forte fuerunt annuli, unus communis et quotidianus in gestatione, alter signatorius. Vide et supra סמט. Ponunt alii, etiam significare ignem artificialem. Sic videtur sumi in Medr. Tehillim f. 16b.

טורי סמנים nom. propr. loci. In Ar. citatur טורי סמנים ex Git. 8a. Sed in nostris libris legitur טורי אמנן.

סמס סמס semisericum, Medr. Kohel. cap. 1, 7.

סמסון pactum, contractus utrinque initus et scripto comprehensus. Alter id dicunt חנני. Graecum est σμῆμα. יעשה מה שבסמסון si est cum illis pactum, faciat id quod est in pacto, Bm. c. 1. in fine: עדים יחקיק: סמסון שיש עליו עדים יחקיק: confirmabitur per subsignationem ejus, ibidem: סדר סמסון כך הוא ordo vel tenor pacti talis est TH. Git. c. 7. בעבדים ליכא pactum cum servis nullum est, Ketub. f. 57b. ubi vide glossam, et Tosephos, et glossam in Bm. 20b.

II. סמסון vitium, defectus, macula, labes, propter quam res aliqua rejicitur, irrita redditur et aboletur: למה חייש לטמסון: ne forte reperiret vitium, propter quod oblationes sacrae prohibitaessent ad esum. Glossa כל דבר המבטל דבר סמסון omnis res impediens rem aliquam vocatur Simpon ejus; ut ruptura est vitium abolens literas contractum: סמסון vitium in servis nihil est, i. e. ad impediendam, aut irritam reddendam ipsorum emptiorem, aut operas ipsorum, nihil potestatis vel juris obtinet. Item סמסון ישראל לא ליכול בחרומה עבר כרון שלקחו ישראל לא ליכול בחרומה סמסון servus sacerdotis quem accepit ab Israele, non comedit de oblatione trumae propter defectum? defectus utique in servis nullus est, id est ejus vitium vel defectus non est sufficiens ad tollendum actum vel contractum: Kethub. f. 57b. Glossa כנון שובר סמסון הוא ביטול כנון שובר סמסון סמסון ומוס שבאשה או בבהמה שמבטל סמסון קרוי סמסון ומוס שבאשה או בבהמה שמבטל סמסון קרוי סמסון vocabulum Simpon idem est quod cassatio, impeditio; veluti ruptura impedit contractus literas, et labes sive vitium in muliere aut animalia, impedit actionem; ita et hic decernitur, ne forte inveniatur in oblatione labem, ut res sacra fiat prophana et irrita, ac videatur, quasi alienus comederit sacra, quod prohibitum: III. סמסון est fistula pulmonis: סמסון הריאה fistulae pul-

¹¹ Gr. σμῆμα defectus cum morbo conjunctus, qui in morbo oritur; calamitas quaelibet.

⁸⁸ *cassis, galea*: R. Sal. in glossa talmudica scribit, esse כובע עור חתך כובע galeam coreaceam sub galea ferrea. In Misna vocatur *cassis*, Sab. 62a. Prohibitum in die Sabbatho eum ea exire. Sic Syre סנורחא דפרקנא et imposita (capiti) galeam salutis, ad Ephes. 6, 17.

⁸⁹ *vilipendere, despiceret, despectui, contemptui habere: irridere, deridere*: בח והיו הכל סנטיין et omnes deridebant eam, glossa אחריה מליזים אופים בו קופים בו סנטיים בו. Br. s. 71. ומקטנים עליה plaudebant super eo, exultabant super eo, ridebant super eo, Br. s. 68. glossa וקטנור וקטנור לשון ציחוק וקטנור.

סנטיין, quod in Aruch hic citatur ex Vr. s. 12. id hodie aliter legitur in libris nostris. Si alicubi legitur, erit graecum סντίν.

כך אמר *breviter, in summa*: סנטיין, in Midr. Cant. 1, 12, et 3, 7. Bemid. rab. s. 11.

⁹⁰ *custos urbis, custos portarum*: החומר את: qui vendit urbem, simul vendit custodem portarum, Bb. 68a. Glossa Santar est servus constitutus in porta ad custodiendum urbem. Alii dicunt esse *inspector, curatorem, custodem limitum et terminorum agri, item fructuum et damnum*, Bannwart. Sic in Gem. ibidem explicatur, מאי סנטיין בר מחווייתא, להגיד. i. e. להגיד ad denunciandum et indicandum limites agrorum, cujus sit hic, et cujus sit isto. In Sanh. 98b. explicatur ex Bb. מחווייתא בר filius terminorum, qui novit terminos et limites agrorum. Gerson reddit germ. *Feltvogt*. Sic סנטיין לשם סנטיין propter terminorum-curatorem in urbe, Git. 80b. דקרחא. et nupta fuit custodi urbis, i. e. לשומר העיר, Br. s. 17. Vr. s. 34. Item *praetor, iudex urbanus*. In Zohar קרא לסנטיין דקרחא רעבר דינא בבני נשא חריר *advocavit praetorem istum, qui dicebat jus hominibus jugiter, scet. הצוה* in Exod. i. e. שנטר העיר. Et alibi ut dentur literae ad praetorem, et finiantur judicia, Zoh. in Lev. fol. 14b. Scribitur et per ח in medio aliquando. Forte et quaedam ex praecedentibus sic possunt explicari. Sumitur et pro *principe, dominatore*: ut בלשאר *Belschazar princeps Babyloniae* MK. c. 4, 8. Guido explicat *signator, cancellarius, secretarius urbis*. Alii putant *senatorem* significare.

⁹¹ *hostis, inimicus*: שונא נוקם ונותר. q. In Br. s. 67. סנטיין *hostes Romaeorum*. In Jal-

kut legitur סנטיין דרומא, et in gl. explicatur לשון שנאה.

סנטיין *praemium, merces custodiae*: סנטיין *custos tuus sum, et non das mihi mercedem custodiae, שכר שמירתי*, Vr. s. 28. MK. c. 1, 1.

סנטיין *vestimentum integrum, non scissum: pallium*: נפק לגביה לבש סנטיין מאי סנטיין מאני דלא: *egressus est ad eum vestitus integris vestibus. Quid est סנטיין? Sunt vestes non scissae, i. e. בגדים*. Sic vertendum מאן, non vas, ut alii: Br. s. 10. Idem extat in TH. Mk. f. 83c. In libello Reschis chochmah, סנטיין בצדדיו qui *pallium suum gestat in latere etc., is est ex elatis spiritu, f. 103c. סנטיין* legitur alibi.

סנטיין *mentum*: סנטיין על סנטיין *cum oscitaret, ponebat manum suam super mentum suum, tegendo sc. os*, Ber. 24b. Autor Ar. vult esse Nun epentheticum, ut dicitur חנא et חנא, item קיסא et קיסא. Graece *ἀντρεπών* est *mentum*, unde possit esse derivatum, praeposito ס.

⁹² *colare, percolare, purgare, perpurgare, depurare*: Praet. סנטיין *verbum Domini repurgavit eum, heb. צרפחהו*, Ps. 105, 19. הלא סנטיין כחלכא סנטיין יחי *nonne sicut lac percolasti me? צרפחתי* Ps. 17, 3. Imper. סנטיין *perpurga renes meos et cor meum*, Ps. 26, 2. Part. סנטיין *et locus auro, in quo conflant illud, Job. 8, 1. Ti. וסנטיין* *et colant vinum per lintea*, Sab. 139b. in Misna. חסכן או את החומץ או את השכר. וסנטיין או את היחושין או את היחושין וסנטיין וסנטיין לוקה qui *percolat vinum, aut acetum, aut siceram, et comedit culices aut muscas et vermes, quos percolavit, vapulat*, Maim. in סנטיין *cap. 2. §. 20. ex Cholin. Hoc est quod Christus objicit Judaeis Matth. 23, 24. ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διὸντες τὸν δούλον αὐτῶν* *duces caeci, qui percolatis culicem*. Vide Talm. Chol. 67. Ithpah. סנטיין *colari, purificari*.

סנטיין *colatio, conflatio, purgatio*. סנטיין *colum, per quod colatur, qualus*, Sab. c. 20. in Mischna.

סנטיין *purgatum, purum, percolatum*: סנטיין *prae auro purificato*, Pr. 8, 19. סנטיין *sicut argentum repurgatum*, Ps. 12, 7. סנטיין *purum est verbum tuum valde*, Ps. 119, 140.

⁹³ *hirundo*: סנטיין *hirundo* וסנטיין *grus et hirundo observant tempus*

⁸⁸ Arab. *سُنور* *militare indumentum ex loris contextum, quod usurpatur pro lorica, gener. arma, armatura*. Nonnulli סנורא legunt, ubi א vocalis index est. Prave alii סנורא sine א.

⁸⁹ Propr. *barbam* (ar. *سِنَات*). labra *distorquere* ridendi causa, i. e. maligne ridere, germ. *sid etwas in den Bart lachen*. Vide Freyt. Lexicon.

⁹⁰ Nonnullis haec vox idem est atque סנטיין *obsonator*.

⁹¹ Gr. est *ὄλντωρ, ὁπὸς ὁ noxius*.

⁹² Arab. *سَن* *defricando mundavit*. Affine est verbo *שנן* q. v.

⁹³ Arab. *سُونِيَّة* *syr. سُونِيَّة*.

⁹⁵⁾ Verba auctoris Ar. sunt: מִיִּדְדֵשׁ הַעֲנָף שֶׁבְּרָאשׁ הַשִּׁבּוֹלֶת הַנִּדְרָאִין כְּמוֹ מִחֲטִיין אַחֲבִינן עֲקֻצִין וְעִינֵן חֲלָקִים אֵלֶּא בּוֹלְטוֹת מִהֵן בְּעֵין

aristae, scil. asperitate sua, Chol. fol. 17b. כסמא ארסתא sicut arista spicae, Sota 5a. Scribitur cum inserto Aleph אסמא, ad indicandum A primae syllabae.

סמא *tinea, vermis vestes erodens*, idem quod סיס ex gr. τέτης. Huc revocandum et corrigendum, quod in Tg. Ven. legitur, סמא למא sicut tinea vesti est, Pr. 25, 20. quod prave scriptum סמא.

סמא *locustae species*, י"ז fol. 37a. כי שש ומחפא כגונים, ⁹⁹taxus, sic dictus, ססגון ססב.

הרבה quia gaudet et superbit in coloribus multis, ut scribit R. Sal., Exod. 25. ex Talm. Sab. 28. Alius, quia sunt ipsi גונים שש sex colores: sed hic ש et ס sibi mutuo non respondent. Usurpatur pro hebr. חלה: ססגונא חופאה operculum ex pelle taxi, Num. 4, 6. sic v. 8. ססגונא et operculum taxi, ibid. v. 25. ומשכי דססגונא et pelles taxi, Exo. 25, 5. B. Ar. adducit hoc loco ex Talm. Jeb. 64b. et explicat; Raf Achae corpus figuratum fuit variis coloribus ex morbo, factus fuit versicolor instar taxi. Sed in nostro Talmud legitur ססכנינא; et explicatur חלי מוטרד *morbis ex retentione urinae, dysuria, vel stranguria*.

סיסמא *signum*. Videtur esse a graeco σῆμα (q. σῆμα) quod significat *signum consignans*: In Medr. Schemuelis s. 9. ab initio: Rabbi Pinchas nomine Rabbi Ruben dixit; vidistine unquam a diebus tuis, ut homo unus egrederetur ab Aquilone, et alius ab Austro, et conjuncti fuerint inter se invicem (convenerint), ססמא אלולי שעשו ססמא nisi fecerint commune signum inter se (ססמא) ubi se. convenire debeant? Sic legitur usurpatum hoc vocabulum graecum Marci 14, 44. ἀλλὰ ὁ ἀπαρξάμενος αὐτὸν σῆμα αὐτοῖς, quod exponunt: dederat autem eis iste, qui cum tradebat, commune inter ipsos signum. Legitur et apud LXX. Jes 5, 26. et 49, 22. et 62, 10. et Jud. 20, 40. Vel etiam possit esse σῆμα.

ססגונא *genus cedri corruptioni obnoxiae*, Joma

9. R. Sal. scribit esse genus *tineae* vel *teredinis*, cedro infestae, cedrum quasi serrana, a סס et סגר.

ססגון *corbes, canistra*: סיסני si ele- vaverit ea in corbibus, Bm. 67b. In Sab. 110a. scribitur סיסני, et exponitur בו חמרים כלי שנותנין בו חמרים ¹⁰⁰ras in quo ponunt dactylos.

סיס, סיסנא vide supra in סיס.

ססריא *scoria*: סוספריא דרדבא scoria auri, in Zohar frequenter. Guido ponit ex Zohar סספריא *relamen, tegumentum*.¹⁰¹ Legi etiam סספריא.

ססרין *genus vestis vel tegumenti, sisyr, sisurna*, Br. s. 20. In Ar. scribitur ססרין, quod forte melius. Nam videtur esse graecum σῆμα, σῆμα, vel σῆμα, quod etiam significat *vestimentum vel tegumentum quoddam*. Vide Lexicon Henr. Steph. Et sic lego in TH. Ned. c. 7. ססרין eodem sensu.

סעד *sustentare, roborare, fulcire, stabilire, confortare, auxiliari*, heb. עזר, סעד, סמד. Praet. עד סעדא hucusque auxiliatus est nobis, IS. 7, 12. ובמסר רעויה סעדא et verbo voluntatis suae auxiliatus est eis, Jes. 59, 17. סעדא אפרא ריק מווא סעדא cicerem quasi cibum comedi, Ps. 102, 10. סעדא וחסר סעדא et vino sustentavi eum, Gen. 22, 37. סעדא susten- tavi eos, Jes. 63, 5. סעדא comedunt panem, Ps. 14, 4. Part. סעדא sustinet eum manu sua, Ps. 144, 14. Pl. סעדא sustentantes Aegyptum, Ez. 30, 6. Pahel Part. סעדא juvant illos, Ear. 5, 2. Imper. סעדא fulcite me, Cant. 2, 5.

Deinde *reficere, fulcire se cibo, edere, comedere, cibum sumere*. Sic respondet heb. אכל: ut סעדא אכל סעדא comedentes populum meum ac si comederent panem, Ps. 14, 4. Imperat. סעדא וסגורו כל סעדא דרתי comedite et inclinate vos, omnes pingues terrae, Ps. 22, 30. Item סעדא רלחמא cor tuum frustulo panis, Jud. 19, 5. סעדא רלחמא et accipiam frustulum panis, et confortate cor vestrum, Gen. 18, 5.

סעדא, סעדא et fem. סעדא *auxilium, sustentaculum, sustentatio, robur, fulcimentum panis*:

explicatio (vocis סמא est) frons, quae in superiore parte aristae est, speciem habens *acus* longae erectaeque: neque est adhaerens (ipsi aristae), sed erigens (ab ea) dentium instar. Sunt tenuissimae (illae frondes) vocanturque סלעין. Ceterum (vocem) jam explicavimus suo loco. "Quem locum si requirere velis nullibi invenies nisi s. v. סמא. In explicanda enim illa voce verba autoris Ar. maxime cum iis conveniunt (praec. cum eam per קנה ut hic explicet) quae hic s. v. סמא protulit: neque dubium est, quin סמא et סמא ab autore Ar. idem habeatur, secundum quam sententiam סמא vel סמא forma geminata est cujusdam etymi cum sibilante: vel incipientis. At ego neutram lectionem sanam esse suspicor. Virum enim amplissimum autorem Aruch, me quidem judicante, sana conservata explicatione origo vocis plane latuit. Decurtata enim videtur vox סמא ex pers. *سمن* quod *acum*, סמא ut habet ille, innuit, ut frons tenuissima arboris vel spicae asperae designatur. Scribendum igitur est סמא סמא, quod eliso: pro more chaldaeo ex סמא vel סמא ortum est.

⁹⁹ Gr. *ὑσγίνος hyginus*; initiali aspiratione mutata in sibilum. Bochartus.
¹⁰⁰ Gr. *σερικα sericum*; δασκα per Metath. Zoh. Gen. 403. ססריא mihi plane videtur i. q. praec. רסיי per exeges. ססריא רלכיים serica regum. Verba sunt Castellii.

¹⁰¹ Vertendum enim est hoc nomen ad *سمن* quod syr. *dactylos* (flores dactylorum, fortasse hebr. *שמן*) de- notat.

¹⁰² Lat. *hispidus, a, um*, i. e. *asper, incultus*. סוספריא aurum hispidum vel *hispidum* sc. pars auri i. e. scoria. Hinc etiam pro *tegumento villosa* i. e. *hispidum* usurpatur.

מקדש *sustentaculum domus sanctuarii Domini*, IR. 10, 12. וכל סער משחי et omnem sustentationem potus, Jes. 3, 1. אכן סערא lapis auxilii, IS. 7, 72. וטמישי סערך בחבשילא et intinge panem tuum in decoctum, Ruth. 2, 14. R. Sal. scribit Gen. 18, 6.: In Lege, in Prophetis, et in Hagiographis reperimus, דפחא סערהא דלכא quod panis sit fulcimentum cordis etc.

סער *idem*: ססך וסער *fulcimentum et sustentaculum*, Jes. 3, 1. סערא סערך *sustentaculum panis*, Lev. 26, 26. סערך לחמא חבר *omne fulcimentum panis fregit*, Ps. 105, 16.

סערהא *prandium, convivium, epulum, cibus*: סערהא *prandium, cibus regis*, IIS. 11, 8. hebr. בעיני יח: *ferculum regis*: סערהא וסערהא et apparet in conspectu meo cibus aut *prandiolum*, IIS. 13, 5. hebr. אח חבריה *cibus*: לעח סערהא *tempore prandii*, Ruth. 2, 14. hebr. לעח *tempore cibi*. Aff. ויהבו בסערהא et indiderunt cibo meo fel, hebr. בברוחי in cibum meum, Ps. 69, 22. Ap. Tos. סערהא אינה מלח איה *omne prandium in quo non est sal, non est prandium; alius dixit בשאך בה שריף in quo non est offa*, Ber. fol. 44a. דברים הבאים מחמת הסערהא בחור הסערהא אין *טעונין ברכה לא לפניהו ולא לאחריו שלא מחמת הסערהא בחור הסערהא טעונין ברכה לפניהו ולא לאחריו שלא מחמת הסערהא לאחר הסערהא טעונין ברכה בין לפניהו בין לאחריו* *res quae veniunt propter ipsum prandium in medio prandii, eae non requirunt benedictionem nec ante nec post; quae non sunt propter ipsum prandium, in medio prandii, requirunt benedictionem antequam comedantur; quae non sunt propter ipsum prandium, post prandium, requirunt benedictionem tum ante tum post*, Ber. 43. כל המקיים *quicunque diligenter servat tria prandia in Sabbatho, liberatur a tribus poenis, a doloribus Messiae, a iudicio gehennae, et a bello Gog et Magog*, Sab. 118a. בעל הסערהא *dominus convivii, convivor*. De iis quae in prandio observanda sunt, videatur, Majemon in הלכות ברכות cap. 7.

סער *visitare: recensere, numerare exercitum*. Imper. וסער *recensete nunc et videte*, IS. 14, 17. Inf. למסער יח קרויא *ad visitandum urbes*, heb. למסער *ad videndum, unde prave in Venet.* IR. 9, 12. למסער בשלם *ad visitandum in pace*, IIR. אפחל *visitare, animadvertere*. Praeter. וסערהא חובה עלה *sicut visitavi*, Jer. 44, 13. וסערתי חובה עלי *et visitavi scelus ejus in ea*, Lev. 18, 25. Partic. וסערתי *visitans peccata patrum*, Exod. 20, 5. וסערתי חובה עלי *et visitans peccatum*, Job. 34, 29. Inf. למסערתי *ad visitandum peccatum*, Jes. 26, 21. Affix. וסערתי *et in die visitare me, id est visitationis meae*, Exod. 32, 34. Futur. וסערתי *visitabo iniquitatem tuam*, Thr. 4, 22.

et visitabo super eos peccata sua, Exod. 32, 24. Et aliter וסערתי ביהולתא *et praeficiam, constituam super vos terrorem*, Lev. 26, 16. בעדן דאסער *tempore quo visitavero*, Jer. 10, 15. וסערתי את אחיך *et fratres tuos visitabis in pace*, IS. 17, 18. וסערתי לזפריא *et visitabis eum ad matutina singula*, Jobi 7, 18. וסערתי עלי *quis visitabit super eum viam ejus? Jobi 36, 23.* Ithpah. Fut. וסערתי עליהו *visitabitur super eos*, Num. 16, 29. Et juxta aliam significationem, וסערתי לכה *et perturbatum fuit cor regis*, hebr. וסערתי, IIR. 6, 11. וסערתי לא *non visitabuntur*, Jes. 5, 6.

סער *visitatio*: וסערהא דכל אנשא *et visitatione cujusque hominis visitabitur super eos*, Num. 16, 29. וסערתי.

סער *idem*: סערהא *tempus visitationis malitiae ipsorum*, Jer. 46, 21. Sic Jer. 49, 8. וסערתי אחי יומי *venerunt dies visitationis*, Hos. 9, 7. וסערתי, *quod posset et punctari* סערהא.

סער *idem*: סערהא חובה: *tempus visitationis peccatorum ejus*, Jer. 49, 8.

Deinde סער, סער, *diffilare, turbine, flatu propellere, dispellere, abripere*. Hinc וסערתי הורע *qui seminat, et ventus procellosus illud abripiat, dispellat*, Kil. c. 5.

סערתי *tempestas*.

סערתי *hordeum*: וסערתי סערתי *et loco hordei sentes*, Jobi 31, 40. Plur. וסערתי וסערתי *super tritico et super hordeo*, Joël. 1, 11. ארעא *super tritico et hordei*, Deut. 8, 8. וסערתי וסערתי *terra tritici et hordei*, Ruth. 2, 23. וסערתי וסערתי *sex sata hordei ista*, Ruth. 3, 17. Vide etiam in שער. Per crasin סערתי, Exod. 9, 31. Jon.

סער *pilus, capillus*. Vide et hoc in שער.

סערתי *stercus, finus*. Sic adducit Ar. ex Pesikta et explicat per וכל.

ספג *et in Hiphil tergere, abstergere spongia: spongia haurire, attrahere*. Convenit graecum σπογγίζω. וספגתי אורח *donec abstergant eum*, Br. s. 94. וספגתי אורח בספג *abstergunt illud spongia: quae tergit omnia, ad se scil. attrahendo et imbibendo: sic quaedam sunt ingenia, quae oblatam quamque doctrinam attrahunt, et instar grati succi imbibunt, etiamsi sint venenata et noxia*, Pirke avoth cap. 5. וספגתי במלח *ad abstergendum ea sale: sic citat B. Ar. ex Sab. 145a. ubi nunc legitur לספגתי: sed in Seb. c. 6. וספגתי במלח. Ithpah. וספגתי עלה וספגתי ascendit ex lavacro et abstergit se*, Joma 31b. וספגתי וספגתי *hucusque nondum est abstersus sanguis ejus*, Ps. 34. In Midrasch, quod *spongiosum explicat, prave*. In Targ. וספגתי ברגשתי *et abstergatur gleba*, Lev. 6, 21. Jon.

II. ספג *percute, vapulare*: וספגתי אורח *et percute, vapulare*.

¹⁰² Denominat. a סער *procella*.

¹⁰³ Commutatis gutturalibus y et n *idem est atque ספגתי hebr. וספגתי vel ספגתי purgamentum, sordes*.

pulat quadraginta plagis, Chol 82a. Tem. c. 11. Kil. c. 8. q. d. *inhibit instar spongiae, devorat* 40. plagas. Vel est idem cum ספג, commutatis literis ejusdem organi נ et ק.

ספג *abstersio, abstersorium*: טבילה וסיפג balneum et abstersio.

ספג *spongia*, sic dicta, quia ejus usus in *abstergendo* est, graece σπόγγος. ספג הוא צמר הים ספגו הוא צמר הים spongia est lana marina, quae absorbet omnia, ut inquit Rambam, in Avoth c. 5. ספג שבלע spongia absorbens liquida, Kel. c. 9. ספג אם spongia si habeat corium, quo apprehendi et teneri possit, absterunt eo, Sab. c. 21. in Misna. יבש ספג spongia arida, Sab. f. 134. ספג של צמר spongiae ex lana, Sab. f. 129b. Sic in י"ז ע"ף 18.

ספג *spongiosum, rarum*: הרכות ספגוניה ספגוניה mollia et rara, More lib. 2. cap. 21. Male Guido *densitatem* exponit. ספג פח panis spongiosus, rarus instar spongiae, gl. עיסה שנילשה כמין ספג Okez. c. 2.

ספג *lagana, placenta molles et raras instar spongiae, placenta spongiosae*: כדי לאפוח בו סופגנים סופגנים ודרכושנים ad coquendum in eo placenta: fraxa scil. in oleo et melle, Pes. 119b.

ספג *laganum, collyra, placenta*: ספג et laganum unum, hebr. רקיק, Exod. 29, 23. Lev. 8, 26. et placenta infermentatam unam, Num. 6, 19. Pl. ספגין פטירין lagana azyma, Exod. 29, 2. hebr. ורקיק et placenta tennes. Sic Lev. 2, 4. Num. 6, 15.

ספג *plangere, lamentari*. Praet. על בעלה et planxit super marito suo, 2 Sam. 11, 26. וספגו et planxerunt illic planctu magno, Gen. 50, 10. וספגו עליו et planxerunt super illum, IIR. 14, 18. Part. ספגין על חרין ספגין super ubera plangentes, Jes. 32, 12. וספגין בחמשה et plangent in die quinto, Zach. 7, 5. וספגין על יחידה sicut plangent super unico, Zach. 12, 10. ספגין sicut lamentantes, Eccl. 12, 15. Infinit. על קטילה ספגין ad plangendum super occiso, Eccl. 3, 4. ספגין ad plangendam Saram, Gen. 23, 2. Imperat. וספגו et plangite coram Abner, IIS. 3, 31. וספגו et lacerate vos, Jer. 49, 3. Fut. ספג לא חכב non planges nec flebis, Ez. 24, 16. וספגו et ejulabunt, Jer. 4, 8. וספגו et plangent super eum, 1 Reg. 14, 13. וספגו לא חספון ולא חכב non plangetis, nec plorabitis, Ez. 24, 23. Ap. Tos. קברוניה דיקבר יטען יטעניה רידל ידלתה qui planxerit (mortuum) vicissim plangent eum, qui sepeliverit sepelient quoque eum: qui portaverit, portabitur: qui vocem extulerit (eum ejulatu) idem quoque referetur ei, Mk. 28b.

ספג *planctus, lamentum*: et sicut planctus Josiae, Zach. 12, 11. וספגין דאחאב et sicut planctus Achab, ibid. Pl. ספגין et

facit planctus, Am. 5, 16. juxta Veneta. Regia habent singulariter. וספגין למרי סספריא et exspectavi dominos planctuum, heb. ואקוה לנור et exspectavi ut condoleat aliquis, Ps. 69, 21.

ספג *idem*, Esth. 4, 3. in Targ. soc.

ספג *idem*, Esth. 6, 11. in Targ. sec.

ספג *idem*, Thren. 1, 18.

ספג *idem*: אגרא דהספרא דלוי optimum in planctu est exaltatio, scil. vocis, ejulatus ingens, Ber. 6b. דהספד כבוד המה planctus honor est defuncti, Maim. in Hilchos evel cap. 12.

ספג *lamentator, qui conductus est ad planctum mortuorum, siticen*, Ber. f. 62a. כי אורי יום הם הכפרנים et verosimile est quod אורי יום sint lamentatores, Aben Esra, Jobi 3, 8. Femin. ספגין *lumentatrix*. Istiusmodi lamentatores conducebantur olim ad mortuos plangendos, et publicum ac statum videtur officium fuisse. Celebres ספגין apud Talmudicos erant בר קפוק ספגין בר קיפוק et בר אובא ut est in Jeb. 103a. vel בר אבי ובר קפי ut legit B. Ar. in litera ב, in אבי. Planctus autem iste fiebat non clamore et ejulatu, sed praecipue cantionibus et epicediis, ad honorem defunctorum et consolationem lugentium institutis. Ita cum mortuus esset Rabbea, quidam siticen in hunc modum exorsus est suum planctum: ראש על צריק o palmae commovete caput super justo qui similis erat palmae, insumamus dies et noctes (sc. in luctu). Bar Kippuk interrogatus a Raf Asse, quidnam ipse eo die dixisset, respondit; אמ בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איובי קיר ליתן מה נחמה התעלה מה יעשו דגי רקק בנחל שוטף נפלה חכה מה hoc est: si cedros flamma corripuit, quid fiet de hyssopo prodeunte de pariete; si Leviathan hamo captus est, quid facient pisces in paludibus? si in torrentem inundantem cecidit hamus, quid facient aquae lacunarum? At Bar Abbin, alius siticen, haud decorum putans vocem flammae et hami de justis usurpari, hoc pacto suum planctum incepit: לאבליים ולא לאבירה שדאי למנוחה ואנו ingressa est praecipua pars Israël (qui שלישי vocatur) in aquas, recordare et miserrere, erravimus a sequendo te, sicut mulier a marito suo, ne rejicias nos, sicut mulierem per aquas amaras (exploratam, et ream deprehensam Num. 5.) Plura videantur in loco allegato ex Mk. in Ber. f. 62a. כשם שנפראין מן המחים כן נפרעין מן הספגנים quemadmodum ultio sumitur de mortuis (si scilicet fuerint peccatores:) sic ultionem sumunt de siticiniis (si scilicet dixerint illos fuisse justos). Ex his

patet aliquo modo, quae antiquitus plangendi apud Judaeos fuerit ratio, quae forte serviunt illustrando loco Evangelistar. Matth. 9, 23. Marc. 5, 22. Luc. 8, 41. Vide etiam in חלל in חליל tibia.

לְמַסְפֵּי קִטְמִיהָ *colligere*, idem quod אָסַף. Infin. ad colligendos cineres ejus, Exo. 27, 3. Forte melius legeretur לְמִסְכָּה per transpositionem litterarum.

II. סָפָה, in Ithpah. אֶתְפָּחִי *metuere, timere*. Praet. וחלתי ואירא *metui et timui*, hebr. ואירא וחלתי, Jobi 32, 6. Part. אֲנִי מִסְפֵּי מִן עֵשׂוֹ non timeo ego ab Esau, Gen. 30, 25. in Jon. Vide et Lev 8, 15. Ap. Tos. frequens est: מִסְפֵּינִי אֶתְפָּחִי vel מִסְפֵּינִי אֶתְפָּחִי *metuo ego*: הוּא נִכְרָא דִּיהוּ מִסְפֵּינִי מִנִּי vir ille a quo metuebam: אֲנִי לֹא חִסְפִּי אֶלָּא אֶתְפָּחִי מִנְבוֹכַדְנֶצַּר hoc non metues, sed metue a Nebucadnezare, Sanh. fol. 94b.

מִסְפֵּי יִדְחֵלֶן *metus, timor, terror*: מִסְפֵּי אֶתְפָּחִי a terrore ejus pavebunt, Jobi 41, 16. וְכֵן מִסְפֵּי et prae metu ejus, Jobi 31, 23. Exemplaria sub פ habent Kametz, quasi a forma מִסְפָּה, quae si absoluta statuatur, tunc cum affixo מ mutatum est in י.

סָפָה *labium: ora, fimbria*, i. e. *curvisus rei extremitas*. Legitur et in TgH. אֶתְפָּחִי, Exo. 28, 32. אֶתְפָּחִי על סָפָה דִּירֵיעָה, Exo. 36, 17. quod 26, 4. legitur per ש ab initio: סָפָה דִּירֵיעָה *labium quod non novi*, Ps. 81, 6. In hebraeo est שָׂפָה, quod singulare, unde et recte chaldaea vox in singulari numero est legenda, pro qua in Venetis legitur סָפָה ex fma plurali: מִסְפָּה דִּירֵיעָה, hebr. מִשְׁפַּח, Ps. 120, 2. quod Veneta rursus habent ex forma plurali. Aff. סָפָה על סָפָה מִלְרָע לְסָפָה in ora ejus, Exod. 28, 26. אֶתְפָּחִי ad efferendum labiis, Lev. 5, 4. Constr. אֶתְפָּחִי דִּנְכֹּל ab aequae labiis doli, Ps. 17, 1. Affix. אֶתְפָּחִי וּבְסִלֵּל שְׁפֹתַי *eloquio labiorum suorum*, Jes. 11, 4. אֶתְפָּחִי in labiis prudentis, Pr. 10, 13. אֶתְפָּחִי וְדַעַתָּה וְשִׁנְתָּה *labia tua conservent*, Pr. 5, 2. אֶתְפָּחִי וְשִׁנְתָּה *labia tua*, Ps. 34, 14. אֶתְפָּחִי labia mea, Ps. 51, 17. אֶתְפָּחִי cum labiis meis, Ps. 119, 13. Ex forma masc. אֶתְפָּחִי Cant. 4, 3. Ap. Tos. legitur etiam pluraliter, אֶתְפָּחִי ג' tria labia, tres orae, hebr. שְׁפָתוֹת, Kel. c. 4.

III. סָפָה, et in Aphel אֶסְפֵּי *cibare*, hebr. אָכַל. הלעיט. Ti. סָפָה לי מִלֵּה סָפָה cibate me ex cauda, Pes. 3b. סָפָה לֵיהּ כְּחוֹרָא סָפָה cibarunt eum quasi bovem, Ketub. 50a. pro quo alibi legitur אֶסְפֵּי Bb. 21a. סָפָה לֵיהּ מִשִּׁיחַ וְלֹא אֶסְפֵּי cibasti filium meum, et non lavasti prius manus, Chol. f. 107b. מִי לֹא אֶסְפֵּי לֶךְ מִשִּׁיחַ מִי אֶסְפֵּי an non cibassem te de bove saginato quem apparavi heri, Ibid. 95a. מִי מִינָא אֶסְפֵּי מִינָא אחד מִינָא et Asia et Ispa-

specie, alter cibavit de una duntaxat, Ketub. 61a. ולא ליספו להוּ ne cibum dent eis cum manibus, Jeb. 114a. In Aruch parvo exponitur germanice äßen.

סָפָה *calvities*.

סָפָה *sponte ex se vel semine deciduo renascencia*, ut hebr. Pes. 51. Schevi. c. 9.

סָפָה *arca, scrinium, cista*: שְׂרִינְהוּ לְסִיפְטִיהָ *solvunt arculas ejus*, Sanh. fol. 109b. אֶתְפָּחִי ponebat eam in cistam, Sanh. 104a. שְׂרִינְהוּ בִידֵיהּ מִלָּא סִיפְטָא דִּאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמִרְגֻלְיוֹת miserunt per manum ejus plenam arculam lapidum pretiosorum et margaritarum, Tan. 21a. שְׂרִינְהוּ לְסִיפְטִיהָ accipiunt arcam ejus, ibid. Prave alibi legitur in Talmud סָפָה, ubi legendum בסָפָה in scrinio regis depositum est, Bm. 73b. Ar. scribit arabice quoque dici סָפָה¹⁰⁴ cista.

בְּעַל חֲשֹׁבֶן *supputator, calculator*, gl. Jalkut Tehill. f. 111b. Vox corrupta.

סָפָה *pelvis, labrum, situla, simpulum*: Apud Tos. המוכר את המרחץ לא מכר את הנסרים ולא את המספלים qui vendit balneum, non vendit simul asseres, neque pelves, Basra 67b. של כסף pelves argenteae, Suc. c. 4. in Misna. In Targum הלחוח הוּא תִּרְיָא חֲרִיקָא בְּסִיפִי לְנִסְכָּא tertiam partem Hin offeres in simpulo pro libamine, Num. 15, 7. in Jon. B. Ar. citat quoque ex TgH. Exo. 24, 10. pro hebr. בִּאֲנָנוֹת: sed id hodie non extat in nostris libris.

סָפָה *grana, nuclei dactylorum*: לְחֵי לחא ad febriem sanandam afferent tres mensuras nucleorum dactylorum, Git. fol. 69b. הֵי הָאֵסְפִי לְחֵי חֲרִיקָא חֲרִיקָא חֲרִיקָא haec grana dactylorum quomodo bestiis projicimus in die festo, Beza 21b.

סָפָה *splenium*, idem quod alibi אֶסְפֵּי, d. q. יהב ספליני דמרטוט in litera א. In TH. in fine Kil. וספליני דמרטוט רכיון על חוה qui imponit splenium ex frusto lanae uni, sc. plagae, et splenium ex frusto lini alteri, plagae.

סָפָה *labrum oris superius, aut ejus barba, quae dicitur mystax*. Cum aff. סָפָה וסָפָה et non rasi mystacem suum, IIS. 19, 24. Vide שָׁפָה.

סָפָה *Sephania*, Obad. v. 20. Respondet hebr. סָפָה, quo Judaei Hispaniam hodie nominant. At sic a Propheta acceptum non esse, res ipsa loquitur. Nec certum est, an Chaldaea illa vox Hispaniam denotat, cujus nomen per י in medio scribitur, et sic Syre, אֶסְפֵּי מִינָא אֶסְפֵּי מִינָא quum proficiscar in Hispaniam, ad Rom. 15, 24. graece Ἰσπανία. Quia vero Rabbinii sentiunt, Vespasianum, et postea Adrianum, captivos Judaeos in Hispaniam traduxisse, inde vocem סָפָה, et similiter ipsi respondens nomen Chaldaicum, de Hispania interpretantur. Commentatores scribunt אֶסְפֵּי, addito אב initio, ut vulgatae appellationi magis conveniat: in Br. tamen etiam legitur אֶסְפֵּי וְאֶסְפֵּי et Asia et Ispa-

¹⁰⁴ Spectat ad vocem סָפָה, quae *quasilum, canistrum*, in quo vestes collocantur; item *vascula cui imponuntur condita* significat.

et prudens, consiliarius, a sapientia dictus: אמרו dixerunt ipsi sophistae ejus, id est principes et consilarii ejus, TH. Schevi c. 9. Sic quoque legendum, ספסמא ביהדין אחרון יהודאי capti sunt Judaei per istum sapientem: in MK. c. 11, 1. Pl. סופיסטין sophistae.

¹¹¹ *sedes, sella, sedile*: Pl. ספסלין אסתרין. Pl. sedilia fuerunt ordinata, Gen. 15, 17. in TgH. Ap. Ros. ספסל ישב על גבי ספסל sellae.

ספסל vide mox in ספסל.

סיפוסקא. Adducit Aruch hinc duo exempla: primo ex Pes. 42. sed illic non reperio: deinde ex Git. 56b. אשקיהו מיה דפארי למחר מיה דסיפוסקא למחר. potarunt eam aquis furfuris, crastino die aquis Sipuska, perendie aquis farinae. Aruch explicat פסולת הסולח *rejectitum similiae*, quod alias vocatur קיכר panis crassus et impurus, furfuraceus. In textu talmudico pro eo nunc legitur סיפסא in glossa סיפוסקא, et explicatur קמח מעורב סוכין גסין קמח מעורב *furfures crassi mixti cum farina*.

¹¹² *ensis, gladius*: וספסר מראה et ensis persicus pendebat a latere ejus, Esth. 8, 15. Plur. ספסרי quorum dentes sunt gladii, Prov. 30, 14.

¹¹³ *institor, propola, qui emit et statim iterum vendit*: ספסר ספסר שנו de mercatore, qui emit et statim vendit, differunt Doctores, Bm. 51a. *proxeneta*, idem quod סרסור, Ibid. f. 63b.

ספסריה *licitatio*, ibid.

ומשח יה ספס דחרעא *limen, postis*: ספס, ספס et mensus est limen portae, Ez. 40, 6. ויה ספס et limen unum, ibid. ספס de limine ad limen, IIR. 20, 21. i. e. ab uno limine domus plena erat usque ad limen aliud, ab uno angulo in alium, hebr. פה לפה, ab ore ad os, id est tanta copia, ut ora hominum vultusque se invicem contingerent. Plur. ספסין super duos postes, hebr. המזווח Exod. 12, 7. Constr. בספסין in postibus domus tuae, Deut. 6, 9. Aff. ספסין cum ponerent limina sua, Ez. 42, 8.

סיפס *umbraculum*, juxta Guidonem. Hinc citat Ar. ex Jelam. וישב יעקב, sed non explicat ולא ידעה. לי סיפס של חרובין בארץ ישראל. In Aruch manuscripto exponitur germanice פושן, quod non assequor. Vide supra in ordine סטס.

¹¹⁴ *pilos evellere*, Talm. נזיר שגילח וכו' או. נזיר שגילח כל שמהו חייב evellit tantillulum pilorum, reus est, Naz. 39a. in Misna. מירט חלש סיפס כל שהוא glabrans, evellens perdens pilos quantuloseunque, ibid. pag. 2.

fructus serotini, viles, exiles. In TH. in Sota 24b. in Gemara: Dixit Rabbi Jonathan: יפס

ספסוף שאכלנו בנערותי מפנקרסין שאכלנו בנערותי melior fuit fructus, quae comedimus in pueritia nostra, quam fructus, quae comedimus in senectute nostra. Glossa dicit esse פירות *fructus*. Idem legitur ibidem in Pea c. 7. mox ab initio, ubi gl. שפירות. רוא הגרוע שבפירות. רואיל הנשאר להחבשל בסוף. Videtur idem esse, quod supra סיפס in סוף.

¹¹⁵ *plaudere, complodere, percutere, et de manuum complosione dicitur tantum*. In Beza c. ultimo, ubi conjunguntur ומספחים וספסחים, scribunt Hebraei; de complosione manuum inter se: ספס *de percussione manus super femur*. Praet. חלה רשעי. ספס, loco improborum percutit eos, hebr. ספס, Jobi 34, 26. וספסין לידיו et complodit manus suas, Num. 24, 10. Legitur hic per literas transpositas ספסין, sed cum hebraice sit ספס, praestat sic similiter in Chaldaeo legere: ספסין עלך ידיו. ספסין complodunt super te manus suas, Thr. 2, 15. Futur. יספסין plaudet super eos manibus suis, Jobi 27, 23. Part. ספסין inter nos complodit, Jobi 34, 37. quae duo posteriora sunt ex forma Aphel.

ספס *complosio manuum*.

II. *absolvere, finire*, ¹¹⁵ *deficere, consumi, desinere, cessare*, pro כלה: ספס ברמץ עני: ספס defecerunt prae lachrymis oculi mei, Thr. 2, 11. Vide et in seq. sign.

III. ספס vel ex altera forma Pahal סופס *sufficere, sufficiens esse, sufficienter, sufficientiam largiri, suppeditare*. Praet. ספס צרכיו. ספס suppeditavit necessaria ipsorum, Deut. 32, 10. Exemplaria habent ספס, quae forma Hebraeorum est: ספס צרכיך sufficienter suppeditavit tibi necessaria tua, Deut. 2, 7. Jon. סופס ex altera forma: סופס צרכיך ego suppeditavi necessaria vestra, Hos. 13, 5. סופסין plausi manu mea, ^{115a} Job. 31, 25. סופסין illi autem sufficienter comederant, vel absolverant comedere, ex praecedenti significatione, in Hebraco enim est כלי, IR. 1, 41. Sic ספסין כר ספסין cum sufficiens fuisset camelis bibere, id est cum sufficienter bibissent, Gen. 24, 22. heb. כלי cum absolvisset, Jon. ex forma Part. Kal. ספסין. Sic enim legendum, non ספסין, ut punctatum est, quod aliud significat, ut sequitur infra: Part. ספסין מוניה ספסין cibis ejus sufficiens est, Jes. 33, 16. וספסין לרוח אס אנון קיטין et sufficit illis, si modo ipsi vivant vel, complodit quaeque super ipsos (manus) num adhuc vivant vel, dubia est quaeque de ipsis, num etc. Thr. 5, 3. Vide et Eccl. 9, 10. Ez. 27, 3. Lev. 14, 21. Jon. ספסין טיכלי suppeditantes victum meum. Hos. 2, 5. Infinit. ספסין צרכיך a suppeditando necessaria tua, Jes. 58, 13. Fut. יספסין לא non sufficiens nobis mons Ephraim, Jos. 17, 16.

¹¹¹) Lat. subsellium. Alii vocem per transpositionem literarum ס et ב ex gr. σφάλας, i. e. scabellum ortam esse putant.

¹¹²) Extrito μ gr. esse volunt σμφύρας.

¹¹³) Vox mere ar. مَسْمِي syr. مَسْمِي.

¹¹⁴) Propr. *extremam partem*, quasi *finem* (סוף) pilorum *abscindere*.

¹¹⁵) Transpositio literarum est pro ספס *abscindere*, i. e. *finem* rei facere.

^{115a}) Pertinet ad ספס I,

Ex altera forma יסופק עפרא דשומרון **et si suffecerit**
pulvis Samariae, IR. 20, 10. ולא יסופק להון **et non**
sufficiet ipsis, Zach. 10, 10. עד דיספיקון למשתה **donec**
sufficiens fuerit ipsis bibisse, donec sufficienter
biberint, Gen. 24, 19. הַיִּסְפְּקוֹן להון **num sufficient**
ipsis, Num. 11, 22.

Rabbini frequenter hoc sensu utuntur eo in Hithpaleh. הִתְפַּלֵּא. Hinc illud את הרבים אין החוטא ומחטיא. Hinc illud מִסְפִּיקוֹן בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת חַטּוֹת qui peccat et peccare facit plures, non suppeditant in manus ejus facere paenitentiam, Sanh. 107b. man gibt ihm nicht Raum oder Platz. Ex Ithpah. שֶׁאֵין מִשְׁחַפְּקִין מִדָּן quibus sufficientia suppeditatur nobis, quibus sufficienter frui possimus, Sanh. 108a.

sufficiētia: וספקנא דחלבא *et sufficiētia lactis*, hebr. חלב ודי חלב Prov. 27, 27. רבנא משכנח. **מל** *mel* inveniētis, comedē sufficiētiām tuām. Pr. 25, 16. ubi in Venetis mendose legitur *inveniētiām* ריפסקנא. **idem**, Rab. הספקנא, וספקנא, ספק.

ספון צרכיהון: *sufficientiam necessita-*
tis vestrae, Jer. 31, 2.

אֵיךְ סַפִּיקָא *sufficiencia, sufficiens potestas*: איך ספיקא
est sufficiens potestas in manibus meis, hebr.
 לֹאֵל יְדֵי, Gen. 31, 29. Jon.

IV. דָּבַד, דָּבַד, דָּבַדָּה¹¹⁶ *dubitare, dubium esse, haesitare, in dubium vocari.*

ספק *dubium*: adverbialiter *dubie*, fortasse. Pl. fem. ספקות *dubia, quaestiones dubiae et controversae*: כשיחזרו לו הספקות quando renovantur, seu nova obveniunt ipsi dubia: וחמלט מספקות גדולות et liberaberis ex dubiis maximis: נפשות ספק *dubium* *animarum*, i. e. res, sive morbus, vitam in dubio ponens, periculum vitae: כל ספק נפשות רוחה אח *omne dubium vitae pellit Sabbathum*, id est licet ipsi in Sabbatho mederi, etiam cum violatione Sabbathi, Joma 83a. כן ספקות עמיקות *in hoc etiam sunt dubia profunda*.

פסוק *analogia*.¹¹⁷
 פסוק *analogum, amphibolon, ambiguum, an-*
cipis: שם המסופק *nomen analogum*, quod dicitur de
 duabus vel pluribus עמיתות *entitatibus*, propter rem
 aliquam in qua communicant, et tamen res illa non
 concurrat ad veram constitutionem unius illarum:
 ut, Petrus dicitur de certo aliquo et noto, item de
 certo Petro mortuo, item de figura aut imagine ali-
 cujus Petri picta, aut facta ex ligno vel lapide.

מִסְתַּפֵּק *dubie dictum, dubium, amphibolon*: שם
מסתפק או משתתף *nomen aequivocum vel amphi-*
bolon.

הספיקה *amphibologia.*

V. ¹¹⁸סִפֵּק Talm. *ligare, alligare*: ספקה בחבל
(vitis) *ligata fune aut junco*, או בגמי חחת הסיפוק סחור

sub ligatione ista licitum est, id est, si palmites vitis breviores sint, quam ut ab una arbore ad alteram se extendant, tunc fune aut vimine alligare alteri arbori licet, et sub ista ligatione in terra aliud quid seminis serere licitum est: Kil. c. 6. וְשִׁיתָ אֶת הַקֵּנִים מִסָּפֶקוֹן אוֹ חֲבֻלָה עַל הָאֵרֶץ וְעַל הָאֵרוֹן לְמַעַן יִחְיֶיהֶם כִּי תֵצֵאוּ בְּיוֹם הַזֶּה וְכִי תֵצֵאוּ בְּיוֹם הַזֶּה יִחְיֶיהֶם וְאַף כִּי תֵצֵאוּ בְּיוֹם הַזֶּה יִחְיֶיהֶם

ligat vitem, Rābsteden, Bm. 103. מִסָּפֶקוֹן דְּחוּט ligat illud filium, Parah c. 12.

קִּיּוּם *ligatio*, ut in praeced. exemplo.

סיפוסקא in ספס *vide supra* סיפוקא, סיפקא

B. Ar. in ordine סקא citat סקטורין, et exponit פקידים
praelectos.

ספיקולא *spicula, spiculatio*, וְכִד הוּה שַׁמַע בָּרַח קָלָא אֲמַרְתָּ : *occisio*, quod aliquando satellitum, qui spiculo-
erant, erat officium : סַפְקוּלָא הוּח מַתְאַרָא וּלְכַרְדָּה
audiebat oraculum dicens, spiculatio: tunc venatione fuit
מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם יוֹשֵׁב בְּדִין *Br. s. 79. Et alibi dicitur*
כּוֹמֵן שְׂרָאוֹ נוֹחַן דְּיָמוּם כָּל הָעָם מְקַלְסִין אוֹחוֹ וְכוּנֵן שְׂרָאוֹ
i. e. rex carnalis quando praesidet in iudicio et dat sententiam gra-
tiae, omnes homines laudant ipsum: quando autem
dat spiculationem (sententiam mortis) nec ulla qui-
dem creatura laudat ipsum, TH. Ber. cap. ult. Vr. s.
24. מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם לֹא סַפְקוּלָא *rex carnis et sanguinis*
habet spiculationem, Bem. rab. s. 7. גִּל מִיַּחָה יוֹנֵשׁ
poenam mortis.

Deinde **ספיקלא** *speculum, lucerna*: אפילו נחון
etiamsi positum sit in lucerna. *עשיתי* Gl.
 TH. Sab. c. 1.

ספיקלסור spiculator, ξυστοφόρος, *spiculum gestans*. Sic dicti sunt satellites principum, quibus etiam sotes tradebantur occidendi. Cornelius Tacitus: „Dilapsis spiculatoribus caetera cohors non aspernata concionantem.“ Dicitur et speculator, a speculando: unde autor Glossarii veteris; speculator ἐπὶ πηγῆς, κατὰ σκοτεινόν. Julius Firmicus lib. 8. cap. 26. „Speculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputant cervices.“ Illi hodie dicuntur Carnifices. Seneca lib. 1. de Ira, c. 16. „Tunc Centurio supplicio praepositus, condere gladium speculatorem jubet.“ Et lib. 3. de Benefic. cap. 25. de servo, qui pro domino suo mortem oppetiit, inquit: Speculatoribus occurrit, nihil se deprecari, quo minus imperata peragerent, dixit et deinde cervicem praebuit. Vide Just. Lips. ad I. Histor. Pl. רב ספיקלסורא praefectus speculatorum, Gen. 37, 36. in Jon., pro quo Onk. habet רב קטליא praefectus occisorum sive carnificum, hebr. הרטכרים principi satellitum, quorum sc. officium erat etiam sotes capitali supplicio afficere, ut Onkelos innuit.

¹¹⁶⁾ Forma intensiva verbi *ppd claudi obturari, operiri*; hinc *dubitare* i. e. rem *opertam* non satis agnoscere.

117) Confuse ab A. n. haec et sequens vox sub pœ IV. tractantur. Pertinent enim ad pœ III., cui notio inest *sufficiendi* vel *augendi*, unde ad *analogiam* translatus est, qua sententia vel experientia exemplis confirmatur i. e. *augetur*, ut ad persuadendum *sufficiat*.

¹¹⁸⁾ Conferri potest cum gr. σφινξώ *e lato et crasso in angustum contraho; constringo, cingo.*

¹¹⁹⁾ Affine est *פָּרַק* *frangere minutim, confringere*; nam si *enumerare* vis complures partes alicujus quantitatis *minutim* eam quantitatem *frangere* i. e. singulas res, quasi res per se existentes essent, tractare debes. De ea notione frangendi vel confringendi significatio secunda verbi *פָּרַק* deducta est *radere, abraderè, londere*, quasi *frangere* i. e. abscondere pilos a corpore dicas.

ex significatione, „opus lapidis sapphirini“, (Exo. 24, 10.) Quemadmodum enim in re lucida conspiciuntur formae: sic Saphiroth sunt typus et forma omnium entium; et quemadmodum res conspiciuntur in re lucida sine ulla additione: sic conspiciuntur omnia in istis Saphiroth sine additione etc. Vide eum ibi ulterius. Reuchlinus lib. 3. Cabalae de illis hunc in modum scribit: Eae (decem istae Saphiroth) sunt decem divina nomina, quae nos mortales de Deo concipimus, vel essentialia, vel personalia, vel notionalia, vel communia, et nominantur sic: כתר corona, חכמה sapientia, בינה prudentia sive intelligentia, חסד clementia seu bonitas, נבונה gravitas sive severitas (aut potentia), חפארה ornatus, נצח triumphus, דוד confessio laudis, יסוד fundamentum, אין סוף regnum. Supra coronam vero ponitur סוף infinitudo, et est abyssus. Haec ille, quem vide ibi latius. In libro העשר ספירות טעמי מצוהו praefat. ואלו הנקראו מדותיו של הק"כ והם דבקים בהק"כ כשלהבה קשורה בנחלח ונאצלים ממנו וכאמצעותם נברא העולם הוא דכתיב בחכמה יסד ארץ כוון שמים בתבונה ברעיו: חרומות etc. Extat Caesaris Evoli Neapolitani liber de divinis attributis, quae Hebraei Saphiroth vocant, Venet. apud Francisc. Zillet, 1573. in 8.

חפארה ספירו, *idem*.

אספיר *vide in litera* א.

ספיר *cicercula, cicer minutum, leguminis genus*, Kil. in princ. Sic explicat Ar. in rad. פול. Convenit gr. *λεγεμιν legumen*.

אספיר *cito, celeriter, festinanter, quasi numero dicas*: אספירא *cito perficitur*, Esrae 5, 8. אספירא *cito sumptus sit datus*, Esr. 6, 8.

II. ספר *radere, abradere, tondere*, hebr. גלח. Praet. ספמה *et non rasit superius labium suum*, IIS. 19, 24. וספיר ית רישיה *et totondit caput suum*, heb. יתו, Jobi 1, 19. וספיריה למרדכי *qui rasit Mordechaem*, Esth. 6, 12. in Targ. sec. Particip. לעדן דמספר *et tondebat*, IIS. 14, 26. וספיריה *et quando tondebat caput suum*, IIS. 14, 26. Fut. וספיריה *et omnem capillum suum radet*, Lev. 14, 9. וספיר *et tondebit*, ibid. v. 8. in Tg. Jon. וספיריה *et radet comam suam*, Deut. 21, 12. וספיריה *et tondebunt capillum capituli sui*, Ez. 44, 20.

לא לספר *tonsor, barbam et capillos tondens*: וספיר *non tonsori neque nautae*, Schevi c. 8. וספיר *forfex tonsorium*, Kil. c. 13.

ספיר *novacula, forfex tonsoria vel sartoria*, ap. Ros. וספיר *forfex vel novacula non transibit super caput ejus*, hebr. חרער, Num. 6,

5. et inducent novaculam super totam carnem suam, Num. 8, 7. Ponitur et pro hebr. מורה novacula, Jud. 13, 5. Ap. Tos. וספירא *forfex*. Pl. וספירא *forfices*.

חיק מספרה ומספיריים *forfex*, ap. Tos. theca forficis, Kel. c. 16.

ספירא *ramentum, rasura, abrasum, veluti pili ex colio et cauda equi, unde panni pilosi texti solent*. Sic in Suc. c. 1. in fine.

ספירא *rasura, rasio, tonsio: forfex*: לספרה *rasura singularis*, Sanh. 22b. לספרה *quare scriptum esi, cum novacula, et non, cum forficibus*, Zohar in Lev. col. 86. וספירא *non tondent vel radunt olus forficis ejus*, Beza 34a.

III. ספר ¹²⁰ *littus, portus, tractus*. Respondet hebr. חוף, et interdum nomini חוף, quando *tractum* significat: ut וספיר ימא *et in omni littore maris*, Jos. 9, 1. וספיר ימא *qui habitant in tractu vel littore maris*, Soph. 2, 5. וספיר ימא *qui ad littus maris habitant*, hebr. וספיר ימא *urbis vicina littori*, urbs maritima, Jeb. fol. 48. וספיר *bis alloquitur eos, semel in portu, et semel in bello*, Sota 42a.

IV. ספיר *sapphirus, lapis pretiosus*, heb.

ספיר *sapphirinus: lucidus, pellucidus*. Pl. וספיר *caeli sapphirini*: וספיר *pellucida, sed stellae non sunt pellucidae*, More par. 2. cap. 19. Fom. וספיר *speculum sapphirinum, lucidum*, apud R. Levi, Jobi 37, 18. Vide et in More par. 2. cap. 30.

ספיר *idem quod אספיר*, Cantic. 5, 14. In Lat. Versione redditur *achas*. Elias pro *sapphiro* accipit in Meturgeman.

ספיר *sapphirinum, σαπφειρινον*.

לא אלמוד הראיה מן הספירות *pelluciditas*: וספיר *non disco probationem ex pelluciditate*, More p. 2. cap. 19.

ספיר *vide supra in ספיר*.

ספיר *sigillum*: וספיר *et dedit, id est, impressit sigillum suum ipsi*, Br. s. 49. Est gr. *σφραγίς*, ideoque melius Rabbini per *ultima syllaba* scriberent.

ספיר *Sepharad, nom. propr. loci*, Obad. v. 20. Hieron. *Bosphorum* reddit: Chaldaeus *אספסא* quam *Hispaniam* interpretantur, et inde Hebraeis *Hispania*: וספיר *Hispanus*. Alludit gr. *Ἑσπερία* Hesperia: unde illud Virgilii 2. Aeneidos: „Est locus Hesperiam Graji cognomine dicunt.“ *Hispania* sic dicta, quia in extremo occidentis, quae *Ἑσπερία* dicitur.

¹²⁰ Syr. *سُفَر* *sphaeru* (*σφαῖρα*) ultima maris i. e. *littus* vel terra ejusdem i. e. *āmen*. Itidem vox illa gr. *σφαῖρα* in Pesikta (sect. יידי ביום השמיני) pro forma *sphaeralem* in usu est. Locus est: כדרכה כדור במה כד: דרכה (compositum est) ex *יד*, *globus*, et *בנה* filia, sicuti *shpaera* *globus sphaeralis* nempe, quo ludere solent infantes.

ספרותיה. Legitur in Venetis Pr. 2, 12. mendose pro ספרותיה. Vide פרוך.

ספרותיה *chirothecae*: vel juxta quosdam, *subligacula*, aut *fasciae crurales*, et par etc. Sab. 120a. R. Sal. vernacule reddit פישולש. In TH. Sab. c. 16. scribitur per Beth סבריקין. B. Ar. scribit, graece sic vocari מכנסים.¹²¹

לא יספח. *incidere, succidere, abscindere*: Ti. יספח. non abscindet ab eo frustum, ad operiendum eo vasculum, Sab. 124a. abscindit et comedit, Maaser. c. 2. Item *intingere*: et intinget in sale et comedit, Bm. c. 7. לא הוכשר לא intingere ea in sale non aptum, (ad capiendum immundiciam) Sab. 145a.

divisio, dissensio, dissidium: damnum. Guido ex Zohar.

אשתכח. *forte, acre*: אשתכח vel potius סופתקא. inventum fuit, i. e. extitit acetum forte, h. e. חוקה. T. Bb. 96a.

סכסך. *saccus*: לרשע סכסך indui saccum, Ps. 35, 13. et imponam omnium lumbis saccum, Am. 8, 10. וישכב בסכסך et dormivit in sacco, IR. 21, 27. Pl. גבר לסכסך quisque in saccos, Gen. 42, 25. Aff. מריקין סכסך evacuabant saccos suos, ibid. v. 35. Scribitur et per ש, ut est eo loco.

מחט של סכסך. *saccarius, qui conficit saccos*: מחט של סכסך aous saccariorum, Kel. c. 11.

סכסך. *rubigo, vel sideratio*, Deuter. 28, 42. pro hebr. צלזל. R. Sal. scribit esse *speciem locustae*. Ap. Tos. in Tan. 6a. וסעלה הסכסך et ascendere facit locustas. Gl. מין ארבה *species locustae* est.

מסוך. *vulnerare, ulcerare*, Ti. מסוך ליה. משום רמסוך ליה. propterea quia vulnerat asinum suum, scil. ephippium, compressione sua, Bm. 27b.

סכסך. *ulcerosus, vulneratus*. In Sanh. 98. in materia Messiae, ubi quaeritur, ubinam sit Messias? respondetur, esse in urbe Roma. Ecquod signum ejus? יתיב בין סכסך דרומי sedet inter ulceratos Romae, i. e. leprosos. Sic in Aruch adducitur, sed hodie legitur in Talmud, סובלי חולאים יתיב בין עניי סובלי חולאים sedet inter pauperes portantes morbos.

סכסך. *ulcus, vulnus*: Ap. Tos. proverbium: *ulcus anni festum est*. Homines enim tunc feriantur et otium agunt; otium autem voluptatum causa est, ut edant, bibant, ludant, et sic peccent, quae fere in festis post sacra fiebant, aut fiunt, Kid. 81a.

סכסך. Sic adducit B. Ar.: sed in nostris libris hodie legitur per duplex ו, סקוטרים *statuta*: In

Vr. s. 21. בואח אני בוטח in hoc ego confido (Ps. 27, 3.), „in hoc,“ dixit R. Levi, משה, בכוותריה in statutis quae descripsit nobis Moses in Lege. Bis ibi legitur. In MT. Ps. 27. legitur pro eo אכסוטרים.

אליהורף ואחיה: *secretarii, scribae*. אליהורף ואחיה: Elichoreph et Achijae duo scribae Salomonis, gl. סופרי, TH. Kil. in fine. Huc pertinet etiam, quod in MK. legitur, c. 9, 18. „et egressi sunt ad eum Eljakim filius Chilkijahu, qui erat super domum,“ (IR. 18, 18.) ספקלי id est spiculator, lictor, „et Sebna scriba“ סקיוו פטריי (protoscriba, cancellarius. Sic in glossa explicatur ראש רש"י: „et Joach filius Ahas commentarius,“ (הסופרים) senior sc. domus. Vox corrupta, cujus origo adhuc indaganda.

לא יספח. *occurrere, obvenire*. Fut. לא יספח. non obveniet, Pr. 12, 27. ex usu Syro.

סכסך. *ballista*: של סכסך tabulae ballistae. Explicatio Aruch in סכסך טרווהו est אר"קו בליס"טרווהו. Sic R. Sal. in T. Sab. 47a. ארכובלסטרו. arcobalestro. arcus est quem vocant (Galli) *arbalastro*.

סכסך. *pungere, stimulare, ducere, incitare ad eundum*: כמסמא מסך לחרא פרחא sicut stimulus pungens istam vaccam, scil. ad eundum: Vr. s. 29. Bis legitur illic, semel per ד, et semel per ר. היכמא דמסך גבר יח הו אלק מסך יחון suum, sic Deus ducit vos, hebr. יסר castigat, Onk. מליף docet. Et sic in superiori loco e Vr. exponitur hebr. מסך מלמד docens te, ex Jes. 48, 17. per סכסך.

מסך. *stimulus quo qungitur bos*: Vide R. Sal. Thr. 1, 14.

סכסך. *lapidare*. hebr. Ap. Ros. etiam est *elapidare, remove lapides, agrum lapidibus ejectis purgare*: ראש מסך עד ראש מסך auferunt, remove lapides (ex agro) usque ad novum annum, Sevi. c. 2. *lapidari, lapidibus jactis occidi*. Unum erat ex quatuor mortis generibus apud Hebraeos, de quibus in Sanh. c. 7. Gallus gallinaceus lapidatus fuit, quod occidisset puerum, Edajoth c. 6. De bove est in Lege. locus lapidationis altus erat שחי שחי duas staturas hominis, de quo deiciebatur lapidandus, et tunc testes primum lapidem injiciebant, R. Sal. Exo. 19, 3. V. Maim. in Hilch. Sanh. c. 15.

לא כלל יחר סקילה בעלי. *lapidatio*: סקילה, לא כלל יחר סקילה בעלי non comprehendit simul lapidationem animalium cum lapidatione Achanis, R. Levi Jos. 7. in fine.

סכסך. In Aruch adducitur hic ex TgH. סן

¹²¹) Spectare videtur ad lat. bracciae praeposito ס more syriaco. (B. Ar. enim permiscue ייני i. e. graece et pro latino adhibet.) Rectius vero per ו, סכסך legas, d. q. vide an. nost. ad סכסך.

¹²²) Affine est verbis סכסך, סכסך.

¹²³) Vox corrupta videtur ex lat. *sequester*.

¹²⁴) Convenit cum verbo סכסך *advenit, accessit*; ar. *obviavit*.

¹²⁵) Gr. *ομαρός*, ut vult Castellus.

¹²⁶) Idem quod ar. *שחף* in IV. conj. *propulit*. Cf. etiam heb. שחף.

¹²⁷) Affine est chald. סכסך q. v.

יִקְרָאוּ אִסּוֹן אִסּוֹן סֵקֶל. Pro hebraeo אסון Gen. 42, 38. sed id hodie non extat in nostris libris.

סֵקֶל¹²⁸ Prave hic adducitur et explicatur. In Talmud legitur סֵקֶל ascendendi vel egrediendi significato.

סֵקֶל פִּלְטִינָא *palatium, basilica*, idem quod פִּלְטִינָא et est forte pro סֵקֶלִינָא, quod vide supra.

סֵקֶלִינָא. Prave adducitur: in Talmud legitur צִימּוּקִי, ubi vide.

סֵקֶל Hiphil הִסְקִין *convenire, consentire*, idem quod הִסְקִין *juxta Eliam*. Est a סֵק. Vide ibi.

סֵקֶלִינָא *ligni species, ad asseres pontium apta*, Talmud.

סֵקֶל *mensura, finis, terminus, extremitas: nodus*. In Vaj. rab. s. 12. לקרבנות.

סֵקֶלִינָא *dixit Deus: oblationibus constitui certas mensuras*, ubi וְלֹךְ אֵיךְ לְתִיבִי אֵיךְ לְתִיבִי.

In Br. s. 10. סֵקֶלִינָא שְׁמִינִי אֵיךְ לְתִיבִי *id est: omnibus rebus sunt sui termini*. Caelo et terrae sunt mensurae, excepta una re cui non sunt mensurae. Quenam illa est? est Thora sive Lex sacra, sicut dictum est: „longior terra mensura ejus, et latior mari,” (Job. 11, 9.) ubi sermo de sapientia Dei verbo ejus descripta. Huc pertinet ex Medr. Esth. 1, 14. וְהִיכָן הָיְתָה אִיִּקְוִימוֹתָא שֶׁל כָּלִי מְחֻקָּה.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

סֵקֶלִינָא *id est: ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima*. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescat, (Ps. 92, 13.) וְהָיָה אֵיךְ לְתִיבִי.

ad לאִסְתַּחֲפָה בְּכָל נַפְשׁ Num. 11, 1. Infin. כְּמִתְחַנְּנִים quaerendam occasionem mortis contra omnem animam domus patris tui, IS. 22, 22. דְּמִתְחַנְּנִים לאִסְתַּחֲפָה חֲקוֹף Cant. 1, 6. וְלִאִסְתַּחֲפָה עֲלֵינוּ et ut occasio quaeratur contra nos, Gen. 43, 17. vel, ad irruendum super nos. Fut. וְתִסְתַּחֲפָה לְדוֹן הִיכְמָה דְּמִתְחַנְּנִים et quaeres occasiones contra eos, sicut quasisivisti occasiones contra me, Thr. 1, 22. וְתִסְתַּחֲפָה עֲלֵינוּ דְּמִתְחַנְּנִים ut non quaeratur occasio contra eos ut moriantur, Lev. 15, 31. in Jon.

הִסְקָפָה *causa, occasio*: הוא בעי occasio-nem ipse quaerit, hebr. חָנָה, Jud. 14, 4. Sic IIR. 5, 7. Emph. וְהָיָה הִסְקָפָה מִרְפָּךְ et ipse occasiones invertit, Jobi 37, 12. ubi prave in Venetis est הִסְקָפָה ex numero singulari; nam in hebraeo est plurale, כְּבוֹד causas.

הִסְקָפָה *idem*: אֲחֻמְלִית: occasio-nibus repleta est, Ez. 24, 12. hebr. חָנָה, quod idem: מִרְּמִי הִסְקָפָה autor causarum sive adinventionum, hebr. הִסְקָפָה terribilis opere, Ps. 66, 5. Constr. וְהִסְקָפָה מִלִּי occasiones verborum, Deut. 22, 14. וְהִסְקָפָה מִלִּי et de causis mirabilium tuorum loquar, Ps. 77, 13. Et in Zohar אֲחֻמְלִית מִלִּי disponit occasiones verborum contra uxorem ejus, col. 508. וְהִסְקָפָה מִלִּי venit per occasionem.

הִסְקָפָה ¹³⁰ *limen, trabs*. Constr. וְהִסְקָפָה לקבל סְקוֹפָה בִּיהָ IS. 5, 5. Emph. וְהִסְקָפָה על סְקוֹפָה domus, Ez. 9, 3. וְהִסְקָפָה על סְקוֹפָה tantum, 1 Sam. 5, 4. וְהִסְקָפָה et trabs erat ante faciem ipsarum, IIR. 7, 6. heb. quod ibi trabem interpretantur. Sic וְהִסְקָפָה et trabs lignea, Ez. 41, 25. Pl. masc. וְהִסְקָפָה et trabs vel superliminaria, hebr. וְהִסְקָפָה, Ez. 41, 26. IIR. 18, 16.

אִסְקָפָה *vide in סֵקֶל*.

אִסְקָפָה *vide in סֵקֶל*.

סֵקֶלִינָא. In Jalkut in Legem fol. 78d. מִשַׁל לְסֵקֶלִינָא שֶׁל מִטְרֹנָה שְׂרָיָה עוֹבֵרָה בְּשׁוֹק. B. Ar. adducit, sed non explicat. In Ar. parvo, וְהִסְקָפָה *currus camerati*. Sic est gr. ἀσέπασα, qua voce Aquila utitur Jes. 66, 20. pro heb. וְהִסְקָפָה, et significat lecticas opertas pellibus, ut Hieron. scribit. Deinde citat Ar. ex Vr. s. 14. וְהִסְקָפָה נָחֹן. Nec hoc explicat. In meo exemplari pro eo legitur וְהִסְקָפָה, et sic etiam in Jalkut. Sed in Medr. Tehil. Ps. 103. inveni (ubi eadem habentur sed verbis nonnihil immutatis), וְהִסְקָפָה כְּמִן סֵקֶלִינָא sicut homo qui est in medio currus, qui it super quatuor (rotis). Hic manifesta satis est ista expositio. Aquinas explicat *glomus*, Gall. *ploton*. Minus recte, ut docet Me-drasch.

¹²⁸ Lat. *scala* nautica sc. ut habet C. de Lara.

¹²⁹ Convenit cum hebr. נָקָה et נָקָה *circumvit*, ex quibus eadem ratione hoc nomen descendit, ut nomen נָקָה, quod etiam *causam* innuit, a verbo נָקָה.

¹³⁰ Convenit cum hebr. מִסְקָפָה.

praefecti, inspectores. Forte est a *ἀσπασταί*. Citat Ar. ex Pesikta. In Jalkut 58c. pro eo legitur ספיקטורין.

¹³¹ *intueri, conspiciari, aspicere*. Respondet heb. שוה. Praet. cum aff. סקרתייה עינא oculus intuitus est eum, Job. 20, 9. ולא סקרתייה עין neque conspexit eum oculus, Job. 28, 7. Vide etiam supra in סקר.

II. סקר ¹³² *fucare, colore inficere, colorare*: סוקר: מסקר colorat eas minio: בסקרא fucans oculos suos colore sive stibio. R. Sal. scribit Lev. 27, 35. Quando veniunt (pecudes) ut decimentur, educunt illas per ostium unam post alteram, et decimam percutit virga intincta in minio (צבעה) ut cognosci possit, quod sit decima etc. וכולן. נסוקרין בסקירה אחת et omnes signati sunt colore uno, Rh. 18a. vide glossam.

¹³³ *minium, color rufus ad scribendum, rubrica*: סקרהא הכותב בסם ובסקרא scribens auripigmento vel minio, Sab. c. 12. in Mishna, Meg. c. 2. סקרא חוט של filum rubrum Mid. c. 3. Item *fucus, stibium, ad oculos vel faciem pingendam, rubricata*.

rubricatio, coloratio cum rubrica, Chag. 8a. Nasir 39a.

saltus, saltatio: בסקרא per saltum, saltuatim, subsultim. Sic citat B. Ar. ex Bk. 22a., ubi nunc per Sajin legitur בוקרא, זקר, quod melius.

¹³⁴ *spectatrix, observatrix omnium*. Inde: non creavit Deus mulierem ex capite Adami, ne caput ejus nimium ornaret et efferet: neque ex oculo, ne esset סקרניה oculis omnia observans, Br. s. 18. Tanch. s. וישב.

securis: סקורא בה בסיקורא et comprehenderit securim, Deuter. 19, 5. in TgH. et Jon., pro hebr. גרון. Apparet esse latinum.

¹³⁵ *malus navis*, heb. חורן, Bb. cap. 5. in principio.

sicarii, latrones, tyranni, fures: שטמני סקריין qui abdiderunt massas suas caricarum in aquis propter sicarios; Glossa נבים fures, Machschir. c. 1.

tyrannis vel tyrannus: לא היה סקריקין non erat tyrannus in Jehuda, cui, cum haberet agrum ab alio pignoris loco, alius diceret, retine tibi agrum, nec me occidito, Git. 55b. Gl. כחיי Cuthaeus sive Samaritanus latro, sicarius.

secreta: vel statuta, decreta: סקרדין

quia sic scriptum est in secretis Pharaonis, Br. s. 89. Secretum dicebatur locus, ubi cum alia instrumenta, tum jura quoque urbis asservabantur. Hinc secretarius, cui secretum commissum est, seu, scriba in secretario.

¹³⁶ *crepida*, quod B. Ar., et ex eo alii, hic adducunt, vide in litera p, in קורדקסן.

pellis, corium, colobium scorteum, ein läderen Güllert, tunica coriacea sine manibus: scorteum, praecinctorium opificum, ein Schuöffädl. Sic latine „penula scortea.“ Est ergo latina vox. Graece *κοριακός* coriaceus, *κοριακή* corium, pellis quae praecingitur. Hinc Scorteum, scil. praecinctorium: ut pellis scortea, Kel. c. 26. וסקורטיה cortina et pellis, Ohol. c. 8.

condimenta, conditurae cum saccharo: סיקריקין קונדיטון וכל מיני סיקריקין vinum conditum, et omnes species conditorum cum saccharo, TH. Beza c. 1. f. 60d. Est a *σακχαρον*, q. d. *saccharica, saccharata*, Zuderwert.

sera, claustrum, carcer vincula: ut *sera* et Abraham exivit e carcere, id est הסחר et אברהם, Br. s. 40. Possit esse ab *אסר* imposuerunt eum carceri, s. 41. Possit esse ab *אסר* vincire, ligare, per aphaeresin primae radicalis.

iris oculi, i. e. *circulus nigrum sive pupillam ambiens*, Bech. c. 6. in Misna. Vide et infra in סרה.

¹³⁷ *abnuere, renuere, repugnare, denegare, nolle, rebellare, refractarium esse, refrugari*. Respondet hebr. סָאן. Praet. סָאן לשלח renuit dimittere populum, Exo. 7, 14. סָאן בלעם renuit, noluit Bilham venire nobiscum, Num. 22, 14. סָאן וסָאן et renuit accipere consolationes, Gen. 37, 35. סָאן וסָאן renuerunt accipere doctrinam, Jer. 5, 3. סָאן וסָאן rebellavimus, contumaces fuimus, Thr. 3, 42. Fem. סָאן וסָאן renuit consolari anima mea, Ps. 77, 3. Part. סָאן וסָאן si nolueris tu, Exo. 9, 2. quicunque renuerit, IS. 15, 23. Cum Pronomine סָאן וסָאן renuisti humiliare te, Jerem. 3, 3. quod in Venetis סָאן וסָאן prave. Pl. סָאן וסָאן renuunt redire, Jer. 3, 3. סָאן וסָאן nam rebellant, Ez. 2, 6. סָאן וסָאן usque ad hunc diem rebelles fuistis, Deut. 31, 27. Fem. סָאן וסָאן renuit curari, Jer. 15, 18. ubi Veneta prave ab initio adjunctum habent ל, sic Jer. 31, 15. Fut. סָאן וסָאן et si nolueritis, Jes. 1, 20. וסָאן וסָאן et rebella-

¹³¹) Commutatis gutturali ה cum sibillante ס pro more idem est atque hebr. חקר.

¹³²) Denomin. a nomine sequente q. v.

¹³³) Ar. سَاقِر. Cf. etiam chald. סב.

¹³⁴) Vertendum est ad סקר I.

¹³⁵) Illa pars navis, quae propter altitudinem conspici potest.

¹³⁶) סיקריא. In TH. Schek. c. 7. ירמיה יזכמן סיקריא וכיההק. R. Jirmia requirant lamii opus suum. Vertenda igitur haec vox ad gr. σάρξ, ut larius *carnem* vendens designetur.

¹³⁷) Lat. scordiscus, *corium crudum*, juxta quosdam.

¹³⁸) Affine est verbo סָאן litigare, contendere.

opus perplexitatis, perplexum et reticulatum, IR. 7, 17.

idem: item *cessatio, interspiratio, pausa, partialis opera, interruptio operae, spatium, intervallum*: Hinc סְרִיגִין et סְרִיגִין *cancellatim, interrupte*: ut קראת סְרִיגִין ומחנמם יצא (historiam Esther) per pausas, et obdormiscit interea, excusatus est, Megilla cap. 2. in principio: עד מתי נכנסין סְרִיגִין אתם quamdiu vos ingredimini partes partes, id est particulariter, nunc hi nunc illi, ibid. f. 18a. Git. f. 60a. Vide et in Bb. f. 62a. סְרִיגִין *paries reticulatus, intersectus instar retis*, Mid. c. 2.

II. סְרִיגִין *ephippium, sella equi*: החפוס של סְרִיגִין *tenaculum ephippii, arcus ephippiarius*, Lev. 15, 9. in R. Sal. Vide Aruch in אכפא, et Kimchi, in Rad. רכב.

סְרִיגִין *ephippiare, ephippium imponere vel insternere equo*: מסרין ליה חרתי כורניחא: ipsi duas mulas, Bb. c. 5. in princ.

סְרִיגִין *ephippiatum, ephippiis stratum, gefattet*: ליה מסרין הא רלל מסרין sive ephippio instratum sit, sive non sit, Ber. 57a.

סְרִיגִין *ephippiarius*: מוטו של סְרִיגִין *lecti, sedilia ephippiariorum*, Kel. c. 24.

סְרִיגִין *idem quod חף dens clavis*, TH. Sab. c. 8. in fine.

סְרִיגִין *lineare, lineas ducere, sulcare*: אח סְרִיגִין *liber lineatus* ספר מסורגל *lineant libros*: ספר מסורגל *liber lineatus*. In Tg. Jonathan, סְרִיגִין *lineatum, respondet hebr. מחספס*, Exo. 16, 14.

סְרִיגִין *lineatio, linea, sulcus*, quod sit quasi linea agri. In Br. s. 24. אפילו סְרִיגִין של ספר אדם *etiam lineationem libri Adamus primus docuit ipsum*. Traditur ibi Adamum primum omnium artium auctorem esse, et probatur ex verbis (Jes. 44, 11.) *et fabri vel artifices sunt ab Adamo, sc. primo*.

סְרִיגִין *in Schem, rab. s. 15. Summi videtur pro columnis aedificium sustinentibus*.

cilicium, pallium vel velum certum, quod Judaei induunt die expiationis, quem יום הכיפור vocant, cum duobus praecedentibus, quos tres vocant ימים נוראים dies terribiles. Materia ejus est, quam Galli vocant sarge, et Germani arres. Sic Elias in Tisbi.

סְרִיגִין *cribrum*, pro hebr. סכנר: ut חעכיד *et facies ei cribrum*, Exo. 27, 4. ויח סכנר *et cribrum aeneum*, Exod. 35, 16.

סְרִיגִין *cortinae, vela, tapetes ocellati*: סְרִיגִין *atrio facies*, hebr. קלעים, Exo. 27, 9. סְרִיגִין *cortinas quinquaginta cubitorum*, Exod. 38, 11. Jonath. hic reddit וילון *vela*: כל סְרִיגִין *atrii*, ibid. v. 16. Sic autem dictae fuerunt hae cortinae, quod *cribri* seu *retis* formam haberent, ingressum prohibentes, sed non aspectum. Quidam addunt, poni etiam pro hebr. רשח: hoc falsum est. Nam semper illud transfertur סצרא.

סְרִיגִין *artifex cortinarum vel cribrorum*. Sic quidam dictus fuit לוי הסרר *Levi cortinarius vel cribrarius, aut quod sartor esset vestium ministerii sacri, de quibus*, Exod. 39, 41.

סְרִיגִין *operculum, tabula fictilis foraminosa instar cribri*: סְרִיגִין *operculum impositum ori fornacis*, Kel. c. 8. Ohol. c. 12. סְרִיגִין *operculum cui non sunt alae, i. e. ansae*, Ohol. c. 5.

סְרִיגִין *macra parva*: נחחומים טמא: *macra pistorum polluta est*, Kel. c. 15. Volunt esse ex hebraeo סרר, Exo. 31, 10.

סְרִיגִין *B. Ar. adducit ex TgH. וחרים*: מן סְרִיגִין וחרים *et firmus gladius excellentiae vestrae*. Frustra ergo Guido, Schindlerus et alii hinc extruxerunt, quod *idem esse quod סרר clypeus*.

סְרִיגִין *sacci pellicei, ex pellibus animalium*: סְרִיגִין *et impleant saccos aliquot foeno*: Tanch. in s. ויכלא סְרִיגִין *ad vers. ויכע משה*, (Exo. 15, 22.). Quidam libri habent סְרִיגִין. Adducitur et in Jalkut hoc loco. Vide et Talm. Schevu. 29b.

¹³⁹) Vocabulum mere arab. سرج, unde omnia fere derivata ut in lingua chaldaea.

¹⁴⁰) Vocem ar. esse admonet B. Ar.

¹⁴¹) Substructio aedificii. Locus ille in Sr. est: Rex carnalis substructionem (סְרִיגִין) confirmat ferro omnibusque rebus, quae ad confirmanda (fundamenta) requiruntur, ut perferre possit molem suam (מטא) i. e. aedificium, quod super ea (substructione) extruendum est (minime molem ejus i. e. pondus regis vel regem, ut putant Ar. et qui post eum fuerunt lexicographi atque interpretores; aliter Deus O. M., solium suum, quae sunt coela atque sidera, super nubibus fundamentis quidem debilibus substructioneque labefacta construxit etc. Mutato aspero in o, ut saepius, gr. igitur videtur ἀποκρυφα habitatio subterranea, quae plerumque substructio aedificii est. Huc fortasse et syr. vox verti potest سرج quae cryptam, cavernam vel untrum denotat.

¹⁴²) Heb. סרר ar. سرج contextuit, conseruit. Cribrum enim et rete (סרר) vide vocem sequentem) nihil aliud nisi texturae laxae sunt.

¹⁴³) Timor, tremor, trepidatio, ex syr. سرج (aff. سرج) trepidavit, timuit. סרר timor armorum vestrorum, vel סרר timor gladii, qui est excellentia vestra, i. e. timor, quem gladius vel arma vestra hostibus injiciunt.

¹⁴⁴ *praefectus executioni judicii, lictor, carnifex, executor judicii*: הנחפש לסריוט שמירה (qui somniat) quod sit comprehensus a lictore, ei accidet custodia, Ber. 57a. אדם יוצא לשוק ידו Ber. 57a. *homo egrediens in forum, erit in oculis suis quasi traditus sit lictori ut scil. ducat eum ad judicem. Sunt enim ibi multae causae rixarum, Sab. 32a.* שנשאה לסריוט אחר. *quae ducta erat sive nupserat lictori cuidam, Suc. 56. Pl.* סריוטו שני סריוטו. *misit rex duos lictores vel carnifices. Et masc. סריוטין. R. Sal. IS. 10, 5.* ad נציבי פלשחים scribit; על סריוטו שמנו על ישראל שהיו רודים בהם.

faetere. Respondet hebr. באש. Praet. וסרי נהרא. *Exo. 16, 24.* ולא סרי et faetebat aqua, hebr. ויבאש, *Exod. 7, 21.* וסריאו et faetuerunt ut absynthium, Cant. 1, 2. ארעא et faetuerunt super terram, *Exod. 8, 14.* quod Jon. genere feminino reddit ארעא וסריאו et faetuit terra: et computruerunt, tabuerunt cicatrices meae, *Ps. 38, 6.* Veneta סריאו. Part. praes. וסרי טעמא mulier quae pulchra est, sed faetentis rationis, *Pr. 11, 22.* Fut. וסרי נהרא et faetebit flumen, *Exo. 7, 18.* וסרי נהרא et faetebunt pisces eorum destituti aqua, *Jes. 50, 2.* Aphel Praet. עובדיוהו et faetidas reddiderunt actiones suas, Cant. 1, 12. Part. חכימא וסריאו et faetidum reddit sapientem, *Ecol. 10, 1.*

חכמא סריאו *faetens, faetidum, mucidum*: faenum mucidum.

סריאו *factor*: et ascendere feci faetorum castrorum vestrorum, *Am. 4, 10.*

donec exeat faetor ex naribus vestris, *Num. 11, 20.* in Jon.

סריאו *lorica*: juxta os loricae erit ei, *Exod. 28, 32.* in Targ. Hieros.

ולא יסע סריאו *idem*, pro hebraeo cum aff. סריאו ne ascendat cum lorica sua, *Jer. 51, 3.* Pl. סריאו לכשו induimini lorici, *Jer. 46, 4.* Dicitur שרה, ut est in שרה.

סריאו *festinare, accelerare, urgere*. Praet. סריאו festinarunt obliti sunt, *Ps. 106, 13.* Imper. סריאו accelera mihi judicium, *Ps. 7, 7.* festina exaudi me, *Ps. 69, 18.* Pl. סריאו festinate scribite, *Esth. 8, 8.* Ithpah. Part. וסריאו בלשנא סריאו וסריאו linguae testis falsus fit, *Pr. 12, 19.* Sic legendum illic: nam verba transposita sunt. Mirum, inquit Elias, quod Paraphrastes hic in hebraeo legit, quod verterit סריאו testem: et festinat, *Pr. 7,*

23. qui festinat ad divitias, *Pr. 28, 22.* et pes qui festinat, ad defectum tendit, *Pr. 21, 5.* al. Plur. masc. וסריאו et festinant effundere sanguinem, *Pr. 1, 16.* Fem. לבישחא qui festinant currere in malum, *Pr. 6, 18.* Futur. וסריאו ad te properabunt, *Ps. 110, 3.* Ti. רבו וסריאו quia praeceptor ejus urgebat eum ut exiret, *Bk. 32b.* ורוה קא מסריאו et fuit festinans ac comedens, *Ber. 46.*

סריאו *festinans, festinus, velox*; Plur. וסריאו festinantes. Item *rebelles*, *Ps. 66, 7.* et sic idem est quod וסריאו. Sic *Ps. 78, 8.*

סריאו vel סריאו (nunc cum Schurek, nunc cum Cholem est) *festinatio, acceleratio*. Sumitur adverbialiter pro cito, *festinanter*: ut usque ad festinationem, i. e. festinanter, heb. מהרה, *Ps. 144, 15.* reecesserunt velociter, *Ps. 90, 10.* ambulabimus cum festinatione, *Ps. 55, 15.* וסריאו פצא יחי velociter libera me, *Ps. 31, 3.*

אל חפוק סריאו *cito, velociter, festinanter*: ne egrediaris in iudicium cito, *Pr. 25, 8.* ubi Veneta mendosa sunt. Est autem forma communis Syra adverbiorum.

ביר סריאו *rebellis, contumax*: filius rebellis, *Deut. 21, 18.* 20. in Jon., pro hebr. סריאו. Pl. וסריאו et fuerunt rebelles, *Gen. 26, 35.* TgH.

¹⁴⁵ *inique, perverse agere, peccare*. Sic respondet hebr. חטא et העוה. Praet. כד סריאו בשל. quando peccavit per errorem, *Num. 15, 28.* וסריאו quod inique egit servus tuus, *IIS. 19, 19.* וסריאו ecce ego peceavi et ego inique egi, *IIS. 24, 17.* וסריאו אטפשא אטפשא iniquus, *IR. 8, 47.* וסריאו וסריאו et peccant piceorna regis, et pistor, *Gen. 40, 1.* hebr. וסריאו peccant. Fut. וסריאו quod si peccavit, *IIS. 7, 14.* Hinc apud Rabbinos amplius est *rebellare*: simile est regis filio, qui rebellat patri suo: adversus quem rebellat provincia.

סריאו *iniquitas, perversitas, peccatum*: ullam iniquitatem in manu ejus, *Gen. 39, 23.* וסריאו וסריאו et iniquitas, *IS. 24, 12.* וסריאו et ea est iniquitas maxima, *Job. 31, 11.* eo quod nullum est peccatum, *Job. 34, 6.* Aff. וסריאו expiatur iniquitas, *Pr. 16, 6.* Aff. וסריאו quae est iniquitas mea? *Gen. 31, 36.* וסריאו removel a nobis iniquitatem

¹⁴⁴ Idem atque παραιτώρις, ut vult Mussafia. Ego ad gr. χειριστής dispensator administrator, procurator vocem vertere malim. Gutturalibus χ et heb. ה, uti spiritus asper, per o repositis saepius jam occurrimus.

¹⁴⁵ (Sr. s. 41.) catena sive vinculum. Gr. est αλπα.

¹⁴⁶ A סריאו secundo foetere, putrescere metaphorice ad peccatum et perversitatem translatum, quasi vita foetida et putrefacta dicas, convenienter hebr. באש malus, malignus, quod a verbo באש petuit foetui formatum.

nostram, hebr. פשעינ, Ps. 104, 12. אלה סורחנך. יבסורחניה. edocebit iniquitatem tuam, Jobi 15, 5. ויבסורחניה. et in offensa ejus pudefient, Pr. 14, 35. heb. ועברתו.

סרחון *idem*: et verberare eam propter perversitatem suam. Vide et mox infra. סרחניה *idem*: ad solvendum iniquitatem caetus, Lev. 10, 17. in Tg. Jon. Aff. reddent iniquitatem suam, Ps. 94, 14. סרחניה. et non reversus fuerit ab iniquitate sua, Numer. 15, 30. in Jon. Vide et Deut. 9, 27. in Jon.

Secundo¹⁴⁶ סרחה *factere, putrescere*, unde Hebraice חכמתם סרחה: *factida est sapientia ipsorum*, Jer. 49, 7. Rabbiniis frequentissimum est, et in Hiphil סרחה *foetere fecit, faetidum reddidit*. Sic Chaldaice, quod סרחה. et ריחא. quod faetidum reddidistis odorem nostrum, hebr. ריחא. Exo. 5, 21. in Jon. סרחה opificium faetidum.

סרחה טפה סרחה: *faetidum, putridum*: gutta foetida, semen humanum, apud Ros.: קיסא סרחה. liguum putridum, Jobi 41, 18. in Tg.

סרחה *factor, putor*: Aff. וחסק סרחה. et ascendet factor ejus, Joel. 2, 20.

סרחה *idem*: באן לירי כרחן. veniunt in manus putredinis.

Tertio סרחה *redundare, superfluum, abundans esse*. Fut. סרחה על אחרי טיבא. redundabit ad posteriora tabernaculi Exo. 26, 12. Ti. נבניה. ומסרחה. et redundabant supercilia ejus. i. e. majora justo erant, ut tegerent oculos, Bk. 116.

סרחה *redundans*: יתיר סרחה. erit redundans, Exo. 26, 13. וסרחה. et amplius, i. e. יותר. Tal.

סרחה *redundantia, residuum*: וסרחה דיתיר. et residuum quod supererit, Exod. 26, 12.

Quarto סרחה *incidere, laedere, leviter vulnerare*: סרחה אה היר. quia incidit vel laedit manum, Kel. cap. ultimo.

סרחה *lineare, lineas ducere: incidere, caesuras facere*. Part. דשי חרעא. et lineas signabat super janua portae, hebr. ויחו. et signabat, designabat aliquid, IS. 21, 13. Ap. Ros. המסיר על. caesuras faciens super carne sua, Sab. 104b. שר. avis incidens carnem, scalpendo sc. unguibus, Chol. 62a. כדי שלא יסרטו דריהן. ne incidantur, vulnerentur ubera ipsorum, Sab. 53b.

סרחה *funiculus*: לא יקשור סרט של צמר. non ligabit funiculum ex lana, Kil. cap. ult.

סרחה *linea, lineatio: caesura, incisio*. Kid. 98. סרחה *lineare, lineis aliquid delere, destruere*:

sicut scriptura lituris inducta, deleta, destructa. Aruch in סרט secundo.

סרט *liber opus habens lineatione*, Rab.

סרטיא *סרטיא, אסרטיא, strata, via, semita, platea*. Vox corrupta a lat. *strata*, pro *via publica*, quod apud jureconsultos in usu est. Lucretius primum Strata dixit pluraliter, quod alii in singulare femininum deinde converterunt. In Targum וכלשו סרטיא ופלטטיא *et scrutati sunt in stratis et plateis*, Gen. 42, 6. Jon. Ap. Tos. גרלה. Dicunt et Talmudici *ut in Sab. f. 151a. quo et Targumistae utuntur, vel אסרטיא, praeposito Aleph, propter duas consonas, quae per duplex Scheva connecti non poterant; sic dicunt etiam corrupte פלטטיא pro platea. Est autem אסרטיא via publica, in qua multi quotidie eunt, veluti דרך המלך via regia: פלטטיא platea, via magna, sive forum pro mercatu. אסרטיא*.

סרטיא¹⁴⁹ *cancer, signum coeleste cancri*.

סרטיא *virga, baculus, idem quod מטר*. In Tanchuma, sect. קח את המטה.

סרטיא¹⁵⁰ *sors, conditio*: כלא. in sorte creatoris omnium, Zohar col. 314. i. e. in secreto mysterio.

סרטיא *pervertere, evertere: perplectere, implectere*, quomodo est affine verbo סר. Praeter אורחי חיה. Thr. 3, 11. סרטיא. *vidisti, o Domine perversitatem, qua pervertere conantur me*, heb. עווחי. Thr. 3, 59. Part. Pehil סרטיא. in via perversa vel perplexa, Eccl. 10, 3. Pl. סרטיא. *cujus viae perversae sunt*, Eccl. 1, 15. heb. סעוה. In Venetis סרטיא. Respondet hebraico pervertere.

סרטיא *perversitas, iniquitas*: סרטיא. *propter perversitatem filiae ejus, vel eo quod perverse egit filia ejus*, Rab.

Secundo סרטיא *adhaerere, cohaerere, conjunctum esse*: סרטיא. *pinguedo cohaerendo cohaeret*, Chol. 111a. ודנק סרטיא. *et istae conjunctae manent et recedunt*, Beza 11a. *ne haereat ibi et dormiat parum*, Jeb. 121b.

סרטיא *adhaesio, conjunctio, colligatio, ligatum*: סרטיא. *non est cohaesio sine foramine: propter adhaesionem oblationis thrumae, quae nondum separata fuit a toto*. Vide Aruch in שטין.

סרטיא *antilena, cingulum pectorale*: סרטיא. *יקשור*.

¹⁴⁶ Origo vocis in extendendo, in longum exporrigendo (aff. שרעץ); hinc I. *redundare, superfluum, abundans esse*, et per metonymiam II. *foetere, putrescere*, quia putredini semper caries, i. e. dissolutio quasi extenuatio particularum antecedit.

¹⁴⁷ Propr. *incidendo* (heb. שרט) lineas duxit.

¹⁴⁸ Gr. σέρτης *funis, habenae*.

¹⁴⁹ Sors, sort-is. Talmudici, ut jam saepius demonstravimus, vocabula a radicibus vocabulorum peregrinorum formavere.

¹⁵⁰ Ar. سَرْطَان, syr. سَرْطَان.

ne alliget ei antilenam suam, TH. Sab.
cap. 5.

sarcha סרכא דאקים חאניתא: *species ficus* סרכא
profert vel producit ficum, Medr. Schir c. 1, 1. Pro-
verbiale esse videtur, q. d. מטוב יצא טוב.

כלב בוקירא ונדיא בסריכא Ap. Talmudicos. סריכא.
 Bk. 22a. Gl. שנועץ צפורינו בכוחל או בארץ קופץ. Alia
 hic lectio olim fuit, ut videre est in Aruch, in ra-
 dice סקר.

eparchus exarchus, moderator, gubernator, praefectus, princeps. Respondet plerumque hebr. שׁוֹטֵר *ut* ולא סרכא *et* סרכא *moderator, neque dominator*, Pr. 6, 7. וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *eparchi tres*, Dan. 6, 2. וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *et praefectos tribubus vestris*, Deut. 1, 15. *Emph.* וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *erat praefectus eparchis istis*, Dan. 8, 3. וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *et loquentur moderatores isti*, Deuter. 20, 5. *Const.* וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *omnes eparchi regni, Dan. 6, 7.* *Aff.* וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *et praefectis ejus*, Exo. 5, 6. וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם *seniores et moderatores vestri*, Deut. 29, 10.

et praefectum, Esth. 2, 13. וְסָרְכָן עַל גִּנְיֵי הָדֶקֶת. *idem*: סָרְכָן
 et praefectum super facultates Haman, Esth. 8, 2. וְסָרְכָן
 et praefectum super totam terram Aegypti, Gen. 41, 41. Jon.

פְּרִמִּיִּים, פְּרִמִּיִּים. Leguntur hac duae voces
in Ketub. f. 17a. Sanh. f. 14b. לא חסכו לנ לא
מסרמיטין ולא מסרמיטין non promovebitis in magi-
stros nobis, neque ex סרמיטין, neque ex סרמיטין.

In gl. deducitur סרמטין ex סרמטותין, germ. *Σμπεν*, *homines viles, sordidi, similes pannis laceris et abjectis*. B. Ar. vult esse corruptum pro סרמטין ex סרמטות. Alterum סרמטין explicatur per סרסין, פסנן, *pervertentes (scripturam)*, et benedicta in alienum sensum *torquentes*: vel *implicantes, turbantes scripturas*, secundum Aruch. Voces videntur peregrinae, a quibus non ablidunt duae Latinae, quae in simili sensu leguntur, sarmentitius vel sarmentarius et semissarius. Coelius Rhodiginus lib. 30. Antiq. Lect. c. 21.: Illud vero auctarium fuerit, insectatione eadem ab importunis hominibus Christi cultores *semissios* nuncupatos et *sarmentarios*, de leti genere, quod ad assis dimidii stipites destinati, superjectis accumulatisque sarmentitiis fascibus, concremari consuessent. Semisses vero dici homunciones, palam est vel imperitioribus. Vide eundem libro 10. capite 9. Apud Tertull. in Apologet. „Licet nunc sarmenticios et semaxios appelletis etc.“

חֲמִישִׁית *quinta pars*. Compositum ex **עֲשָׂרִית** *decem*,
et **חֲמִישִׁית** *dimidium*, secundum glossatorem tal-
mudicum, in TH. Git. c. 5.

סרָנָא ¹⁵² *rota, apsis*: רמ"א *rota aquaria*

quam aqua circumagit: רפחרא סרנא rota figuli,
Chol. 16a.

סדרן *vide supra* in סורני

angina, sive *angina-laborans*. Corruptum videtur ex gr. *συναγχή* *synanche*: סקין דם לסרנכי: כשבה emittit sanguinem (*veneam secant*) contra *anginam* in Sabbatho, Joma c. 8. מות סרנכי *mortuus est angina*, Ketub. 30b.

Alias dicitur אֶסְכֶּרֶה *obstructio*. Sic citat B. Ar.
ex Jobi 7, 15. וּבַחֶרֶת סִלְנָא נַפְשִׁי: pro quo in nostris
libris legitur שְׂרוּקָא.

כל קבל חרעא מציעיא כנשחא: *nomen loci* סרונגיא
 ex adverso portae mediae synagogae antiquae Serongiae. Sic citat Ar. ex Vr. s. 22. sed pro
 eo ibi legitur רטבריא Tiberiadis. In Medr. autem
 Eccl. c. 5. vers. ארץ ירחוק legitur סרונגיא. In Br. s.
 1. „Lux sata est iuxta,” (Ps. 97, 11.) אמר ר' אבא
 סרונגיא dixit R. Abba, Serongia. Glossa dicit esse
 שם nomen loci. Postellus reddit *συνεργός*
 quae trahit secum moles, (h. e. lux efficacissima.)
 Sic in loco praeced. hoc nomen epitheton foret syn-
 agogae Tiberiadis, quamvis hoc vocabulum apud
 scriptores Graecos non reperiatur.

¹⁵³ סָתַם *obstruere, obturare, suffocare. Futur.*
 יסרנק פומדקן *quia suffocabit os eorum qui lo-*
 quuntur mendacium, Ps. 63, 12. hebr. יסכר *ob-*
 struetur.

et oppressio: נשמה בסתר: suffocatio: סתר: exitus animae in suffocationem, Ps. 68, 21.

כִּסְרִים *castrare, evellere, castipare, evertere, pervertere*. Pahal in Tg. Jon. וְכִסְרֵיכֶם לֹא תִסְרִיחוּ et in terra vestra non castrabunt, Lev. 22, 24. Et ap. Ros. וְכִסְרֵיכֶם לֹא תִסְרִיחוּ perversit (i. e. transposuit) scripturam, et explicavit eam: כִּסְרִים egressus est inversus, Nid. f. 28a. De infante, qui non modo recto et ordinario, sed inverso, ex utero materno egreditur, veluti pedes primum emittendo, aut oblique manum emittendo, aut aliter. Hinc כִּסְרִים scriptura inversa, i. e. transposita, quando verba non sunt juxta simplicem ordinem et structuram posita. Sic Jes. 45, 24. ad verba לֹא יִהְיֶה אֵין הַמִּקְרָא וְהַמְסוֹרִים Rabbi Sal. scribit, וְכִסְרֵיכֶם לֹא תִסְרִיחוּ versus hic est inversus et transpositus, pro לֹא יִהְיֶה etc. Vide et Ps. 87, 7. Hos. 8, 2. Is. 3, 3. in R. Jeschaja, Sota 38a. etc. Passivum אֶסְרִיחַ *castrari*, Gen. 39, 1. in Jon. Apud Tos. הַמִּקְרָא וְהַמְסוֹרִים הַזֶּה הָיָה כִּסְרֵיכֶם רְחוּצָה שִׁימֵרֵם הָיָה כִּסְרֵיכֶם רְחוּצָה שִׁימֵרֵם qui vult castrare gallum, tollat cristam ejus, et castrabitur a seipso, Sab. 110b. Item נִסְרִיחָה עֲבוּדָה וְזֶה בִּימֵרֵם extirpata est idololatria in diebus ipsorum, Sanh. 93.

קראה *castratio: inversio, transpositio:* סירוס
 si legerit eam per inversiones, inversim, trans-
 sponendo, invertendo, non sequendo legitimum or-

Idem atque מרְכֵן, ut vult Mussafia. ¹¹

¹⁵²) Ego per ט, legere malim.

¹⁵³⁾ Mutata gutturali in ם insertoque ך, ut saepius, convenit verbo חנך.

liger non vult esse a Sara quasi ab uxore Abrahami nomen habeant, sed ab arabico סרק, quod furaces, praedones et latrones sunt quales Cosaki (coluvies hominum mixtorum in Polonia.) עלל חר סרקי ingressus est quidam Saracenus, TH. in Thrum. c. 8. circa finem: נרמה ברמות סרקי: unus (trium angelorum) assimilatus fuit quasi Saracenus, Br. s. 48. Vide Full. Misc. lib. 2. cap. 12.

סר. B. Ar. adducit hic כפרותא מחו percusserunt caecitatibus, pro heb. בסנהרים, Gen. 19, 11. in TgH. In nostris libris est כפרותא.

סר. et ונכירה ית מסרחה: sartago, patella: acceptit patellam, hebr. דמשרה, IIS. 13, 9. על סב לך מסרה. In sartagine, Lev. 6, 14. al. 21. סר דרל accipe tibi sartagine ferream, Ez. 4, 3. pro hebr. סמכה.

סר. עלהי עברון סחא: hyems super eo transigent hyemem, Jes. 18, 6. וקטא וכתא: et aestas et hyems, Gen. 8, 22. לכתא quod simile est hyemi, Cant. 2, 11. בסחא: sicut halitus oris in hyeme, Ps. 90, 9. Apud Ros. finis hyemis est gravior ipsa hyeme. Ultimum frigus in fine hyemis molestius est homini, quam in media hyeme frigus intensissimum.

סר. Pl. סתניו hybernium: Pl. hybernium fructus, qui non maturescunt, urae hybernac, Schevi. c. 9. acetum hybernarum utrumque, Ned. 53a. Terum. cap. ult.

סר. ¹⁵⁹ claudere, obturare, obsignare. Part. Pehil pl. וכין סתין et fenestrae clausae erant, Ez. 41, 16. Fut. וכל מבועי מיה סתין et omnes fontes aquarum obturabit, IIR. 3, 19. Ithpach. et Ithpach. Praet. וספתהם בעוקה סתומא et obsignatum annulo obsignatorio. Esth. 8, 10. וספתהם ביה צלוחי oclusa est domus precessionis meae, Thr. 3, 8. Part. וספתהם וספתהם וספתהם et obsignatum annulo obsignationis, Esth. 8, 8. Fut. וספתהם עד לא וספתהם carum ejus antequam obturetur, Jobi 14, 22. in altero ejus versus Targum.

סר. clausum, absconditum, occultum. Pl. emph. סתין abscondita, occulta, Gen. 49, 1. in Jon.

סר. סתין sigillatio, obsignatio.

סר. clausa: unde סתומא sectio clausa, quae in media linea incipit. Sunt scotiones et paragraphi in Lege, quae per litteram Samech minusculam indicari solent, et habent ante se spatium aliquot litterarum vel vocum. Vide Men. 32. in Tosephos.

סר. absolute, simpliciter. Sic quando nomen commune ponitur pro certo et speciali; veluti סר nomen simpliciter positum sumitur pro Euphrate: Item משרר סר absolute positum, notat Davidem. Antonomasiam vocant Grammatici. בכתא סר. Apud Tos. סר סתניו quando absolute ponitur סתניו tradunt, docent, traditio est; tunc intelligitur id de

Rabbi Meir. qui istam doctrinam vel sententiam tradidit: סר חוספהא רבי נחמיה: quando absolute dicitur חוספהא, intelligitur id de R. Nehemia etc. Sanh. 86. Apud Logicos, משפטים סר propositiones absolutae, simplices, indefinitae: סר decretum, mandatum absolutum.

סר. *epitheton est quorundam insignium Talmudicorum*, veluti סר חוספהא R. Akiva absolutus, qui sic dicuntur, quod ipsorum traditio et sententia absolute recepta fuerit, q. d. authenticus, canonicus, Meg. in principio. Sic Rabbi Menachem filius Rabbi Jose סר חוספהא, Meg. cap. 4. in princip.

סר. Adducunt hic ex Elia pro סר findere, ubi de ungula animalium dicitur, Lev. 11. Deut. 14. sed in nostris exemplaribus non legitur per ס. Sic סר vide in סר.

סר. *latere, abscondere se*. Elias scribit, se verba-liter duntaxat reperisse semel in Targum pro hebraco נסתרו. nempe, וסר ססתון מן קדי, nam abscondita sunt coram me, Jes. 65, 16. Vide et Jer. 16, 17. Ithpach. וססתון דמסתהו sicut absconditur vir in umbra sapientiae, Eccl. 7, 14. Rabbis Grammaticis, סר est persona tertia, quod ea absens nobis abscondita est: סר pronomina tertiae personae; quod in illis verum nomen latet; ut in Concord. in סר ipse: סר non significat nisi pronomen absconditi (id est ejus qui non nominatur, sub pronomine occulte indigitatur.)

סר. סר, סר, secretum, arcanum, absconditum, latibulum: בסר לסתר in secreto dicens, Deut. 13, 6. וסר בסר et ponit in occulto, Deut. 27, 15. וסר בסר דמסתו חסר סר qui percusserit socium suum in occulto, Deut. 27, 24. וסר סר Moab fuit latibulum ipsis, Jes. 16, 14. Ap. Ros. סר סר locus secretorum, i. e. locus pudendus, pudendum. quod eam partem naturae secretam et latentem esse voluerit: וסר סר סר pudendum mulieris, Miky. c. 9. in princ. סר סר mysteria Legis. אין סר סר non est occultum ejus, sicut manifestum ejus, Br. s. 45. Dicunt id alias סר סר.

סר. absconsio: סר סר absconsio faciei.

סר. סר סר. Nam סר radicale est.

II. סר demoliri, destruere, diruere. Praeter וסר סר וסר סר et domum hanc destruxit, Esth. 5, 12. וסר סר לבית בעלא וסר סר in aedem Baal, et destruxerunt eam, IIR. 11, 18. pro hebr. נחץ. Fut. וסר סר altaria eorum destruetis, Deut. 7, 5. in Jon. Elias etiam ex hac forma citat illud, וסר סר סר domum superbiorum destruet Dominus, Prov. 15, 25. quod in nostris exemplaribus scribitur cum סר in medio, et est ex Kal. Melius notaretur ex Pachel et cum סר, juxta Eliam. Hinc ulterius apud Rabbinos est. *frangere, confringere: oppugnare, impugnare alicujus sententiam, contradicere, pugnare inter se, repugnare sibi ut unum alterum destruat:*

¹⁵⁹ Propr. rem ad consummationem et complementum (heb. סר) perducere,

הדר *finis sermonis vel textus hujus*. סוף הדבור: ס"הדר

liber Zohar. In Zohar Mantuano reperi absque in fine, ובס"ה et in libro Zohar, pag. 1. Non male additur.

aroma vitae, vitale, salutare. סוף חיים: ס"ה

liber creationis. Liber Cabalisticus omnium celeberrimus, cujus auctor effingitur Abraham patriarcha.

2. *liber antiquus*. Cum ב"ס in libro antiquo.

videtur ipsi, opinio est ipsi, opinatur, vel כבוד ליה vel לי mihi quod, quia opinatur. Pro illo pluraliter etiam dici potest, nobis, ipsis. *liber praeceptorum magnus*. Autor ejus R. Mosche mikkotzi, qui floruit circa annum Christi millesimum ducentiesimum quadagesimum.

liber bellorum Domini. Vide supra in ב"ס.

liber praeceptorum minor. Proprio titulo vocatur גזר גולה columnae captivitatis. Author ejus R. Isaac Corbelensis.

finis, finis: Rabbini utuntur, pro *tandem: nihilominus*.

2. *dubium dubii, dubium ex altero dubio illatum, instantia ad objectionem dubiam*. In libro Schaare dura obvium.

3. *in fine capitis*. Sequi solet numerus capitis: apud Masorethas.

Seder olam, ordo mundi. Liber est complectens chronologiam sacram Hebraeorum. Est autem duplex; unus כד עולם רבא *chronologia major*, al-

ter *chronologia minor*. Citari solet, ubi *chronologica tractantur*.

Sophpasuk, finis versus. Masorethae sic etiam vocant *accentum*, qui quemlibet versum Biblicum finit, et grammaticis etiam Silluk vocatur. Pluraliter vocem notant, ו"א ו"א כ"ס i. e. Bis extat: semel est initium versus, et semel finis versus. Pluraliter ad א"י יהיה אלהיכם Lev. 18, 4. ascriptum, ב"ס כ"ס ב"ס, id est, viginti duo finis versuum sunt, hoc est, viginti duobus locis haec vocabula conjuncta versum in hoc libro finiunt.

2. *finis capitis*: ב"ס in fine capitis, ו"א et etc.

finis capitis primi: ו"א et in fine capitis primi.

causa prima. סבה ראשונה: ס"ה

regimen, pluralis numerus, femininum genus, affixio pronomium. Quatuor sunt causae mutationis vocalium apud Grammaticos, quae sic abbreviate indicari solent.

glossa magna in librum Exodi. סוף שמות רבא: ס"ה

liber Legis: ב"ס in libro Legis, 1. סדר תורה. כ"ס ad, כ"ס ex, כ"ס juxta. Pluraliter כ"ס כ"ס, producant omnes libros Legis, ubi כ exprimentum כ"ס.

2. *arcana, mysteria Legis*. סודי תורה.

3. *Nomen celeberrimi libri est, qui agit de ritibus, de licitis et vetitis, aliisque similibus*.

4. *finis dictionis*: plur. סודי היכות. Fines dictionum: Masor.

finis, medium, principium. Cab. ראש, רתך, ראש: ס"ה

*) Addenda sunt: *ramus, folium libri*. סדר *ordo, dispositio, series*. סדר *sectio Legis*. סבה *causa*. סוד *arcanum*. ס"ה *ratio alia*. סבה אחרת: ס"ה *ordo literarum*. סודי אותיות. ס"ה *conjectura alia*. ס"ה *arcanum Domini* סוד אדוני ליראוי. ס"ה *liber Deuteronomium*. ס"ה *nullus est finis unitatis ejus*. סוף אין לאחדותו: ס"ה *liber Exodus*. ס"ה *liber Genesis vel ordo Bre-schith*. ס"ה *series benedictionum*. סדר ברכות. ס"ה *signum benedictionis* i. e. auspicia bona. ס"ה *signum redemptionis*. ס"ה *finis furis ad suspendium*. סוף גנב להליה: ס"ה *absolutum vinum ipsorum*, i. e. omne vinum gentilium quamvis non constet de eo an absconditum sit idolis. ס"ה *promotio*. ס"ה *arcanum Dei est timentibus eum*. סוד יי ליראוי: ס"ה *summa tota vel status* (gr. *ὑπερβολή*) *universatis* i. e. summa summarum. ס"ה *recede a malo et fac bonum*. ס"ה *series regum Israel*. סדר סלכי ישראל: ס"ה *finis regni Ismaelitarum*. סוף סלכות ישמעאל. ס"ה *numeratio Omer*. ס"ה *periculum vitae*. ס"ה *finis libri*. סוף ספר: ס"ה *prandium Leviathan*. סעודה לויית: ס"ה *ramus parvus* i. e. paragraphus. ס"ה *dispositio precis Schema*. ס"ה *libri* ספרים הפילין מחוות: ס"ה *liber Thrumoth ha-deschen* etc etc.

ע

ענה, ענהא, ענהא vide in ענה.

ענה vide infra in ענה.

ענב *obnubilare*. In Br. s. 13. Quinque sunt nomina nubium, ענב, ענב, ענב, ענב, ענב. Primum sic dicitur firmamentum quia obnubilat faciem firmamenti eamque denigrat. Sed nomen hebr. ענב ab ענב formam habet.

ענב *nubes, obnubilatio, nebula*. Prima forma genuina est a forma praecedente: alterae duae sunt ex forma quiescentium secunda, ut hebraeum ענב, cui interdum succedit: ut מנשרני ענב in investigatione nubium, Jobi 37, 16. ענב in 18, 8. ענב qui fecit te, Jos. 44, 2.

obnubilatione nubis, hebr. ענב in densitate nubis, Jobi 36, 29. ענב tamquam nubem peccatum tuum. Jos. 44, 22. Pl. usurpatur ab ענב. Ap. Tos. ענב dies nubilosus, Tan. fol. 20b.

ענב *facere, efficere, operari, colere terram, agere, peragere, parare, apparare*, et communiter re-

spondet hebr. עשה, rarius verbo ענב. Praet. ענב כל דענב et ipse fecit illud, Ps. 95, 5.

ענב ובר חורי דענב et omne quod fecerat, Gen. 1, 31. ענב filium bovis, i. e. vitulum, quem apparaverat, Gen. 44, 2.

1) *Ain* (syr. ع ar. ع) sexta decima litera alphabeti est in numeris 70 valens. Pronunciatione atque usu haec prae ceteris alphabeti literis omnibusque fere elementis linguarum semiticarum diversissima est et subinde mutationi cum aliis literis diversissimorum organorum maxime obnoxia. Pronunciatur enim a) idque vulgariter ut * spiritus lenis instar, in qua pronunciatione omnes fere vocales graecas ac latinas in Talmude restituit (unde et nos in enucleandis vocabulis graecis et latinis ad litteram * delegamus). Ab interpretibus graecis sumitur. b) pro spiritu aspero, ut pro hebr. ענב, ענב, ענב dicant. c) Restitui solet ab LXX. interpretibus per γ, cum eam eandem habeant atque arabicam litteram γ puncto diacritico subscriptam (γ,

itaque hebr. ענב (ar. ع), ענב (ar. ع) per Γαζα, Σόγορα exprimunt. Ceterum affinitati literae γ cum palatinis et p in ipsa dialecto aramaea occurrimus; habes enim d) mutationem et p in vocibus ענב et ענב, ענב et ענב, ענב et ענב, atque in ipsa ar. lingua ع, ع, quorum utrumque *palmam* denotat. Quo difficilius est ostendere, quatenam intercedat affinitas pronunciationis inter γ et x, quae e), ut ex vocibus ענב et ענב, ענב et ענב videre est, persaepe inter se commutantur. („Ob figurae similitudinem“, ut putat Schindlerus, id maxime addubitandum). Mihi quidem dubium non est, quin vertenda sit haec commutatio ad pronunciationem literae γ instar spiritus asperi, qui tum in dialecto semitica tum in indogermica in sibilantem c et inde in x, quae composita litera est dentalis cum c, transire solet; neque supervacuum videbitur, si ad confirmandam illam pronunciationem demonstrandumque, eam primariam fuisse ceterarum pronunciationum omnium, sententiam prolatam fusius tractamus. Dico eodem: Alphabetum Phoenico-hebraicum a Cadmo in Graeciam traductum esse satis notum; neque est, quod in ipsa terra Canan illud alphabetum locupletius fuisse dicamus (Cadmus enim si scivisset cur non docuisset?) — Et hoc, ut expectare licet, eruditorum cuique fatendum, alphabetum illud priscum apud Hebraeos et Phoenices nulli tunc temporis subjectum fuisse mutationi, sed eodem ordine, quo a Cadmo in Graeciam traductum est, etiam in patria Canan usurpatum est; nam si de alphabeto graeco quinam primarius ejus ordo fuerit non satis constat, certumque est diversis temporibus diversum quoque fuisse ordinem, id iccirco tantum factum est, quia alphabetum nuperrime traductum vix incolis Graeciae satis cognitum jam pro necessitate novis literis locupletatum ejusque sonis accommodatum est, ita ut elementa tantum alphabeti phoenico-hebraici, minime vero efficacia et ordo ejus integer valeret: aliter apud Hebraeos et Phoenices, ex quorum ingenio atque vita illud alphabetum una cum lingua indoleque organi enatum est, nam illic dubium non est, quin eodem ordine, quo natum quasi res sacra gentis conservatum sit.

Sunt vero literae sedecim alphabeti hebraico-phoenicii ab a, sono maxime submisso spiritu quidem leni, usque ad γ, sonum asperissimum, spiritum asperum, id quod ad sententiam nostram, priscam pronunciationem literae γ spiritum asperum fuisse, confirmat. Affirmatur haec sententia et ex eo, quod apud Phoenices ad elevandam pronunciationem spiritum asperum γ ab initio vocum passim abjicitur, ut בודאסתר pro בודאסתר *Bodaster* pro pleniore ענב ענב *servus Astaris* (ענב ענב pro ענב ענב), cujus rei exempla in Hebraismo sunt ביה ענב pro כיה ביה, ענב pro כיה ענב. Adjungatur denique sententia nostra ex ipso ordine alphabeti usque ad nostra tempora conservati. Sunt enim omnes literae ab a ad finem alphabeti ה (praeter x, quae composita litera ex dentali ד vel ט cum sibilante c est) nihil nisi aspiratae, literae scilicet ענב γ praecedentes cum spiritu aspero γ compositae. Ita quidem a, ב, ג, ד, ה idem sunt atque: labialis ב una cum γ spiritu aspero, (gr. φ); gutturalis ג vel כ una cum γ spiritu aspero; (pers. گ); liquidum ל una cum γ spiritu aspero; sibilans ס vel ש una cum γ spiritu aspero (cf. angl. sh, quod ut ש germ. sch pronunciatur), dentalis denique ט una cum γ spiritu aspero (gr. ζ). Habes igitur compluria exempla, ex quibus omnibus elucet, priscam pronunciationem literae γ spiritus asperi instar fuisse, unde, ut diximus, mutatio jus cum sibilante x explicanda.

Deum qui fecit ipsum, Deut. 32, 15. ארי עבדך דא
quia fecisti hoc, Gen. 3, 14. טינא עבדתי sicut
lutum fecisti me, Jobi 10, 9. etiam
fecisti eis miracula, Jes. 43, 7. כל יקומא דעבדיה
omnem substantiam quam feci, Gen. 7, 4. עבדו יחי
manus tuae fecerunt me, Ps. 119, 73. ויעבדו יחי
et fecerunt, i. e. appararunt pascha, Jos. 5, 10.
quod fecerunt dii עבדוהו. Gen. 44, 5. כמא דעבדנא
sicut fecimus tecum, Gen. 26, 29. Fem. עבדח
מה דא עבדח. Esth. 1, 9. quare hoc fecisti, Gen. 3, 13.
Part. praes. עבד פירין faciens fructum, Gen. 1, 11.
אנא יהוה עבדנא חסדא. Gen. 1, 11. ego Dominus facio
miserecordiam, Jer. 9, 24. לעבד על פלחון עבדיה
facienti mirabilia, Ps. 136, 4. עבדן פרישן
ad cultum factoris sui, Jes. 17, 7. Plur. איתחבון
si vos facturi eritis misericordiam, Gen. 24, 29.
עבדן qui faciunt, Exo. 36, 4. Constr. עבדי
et facientes opus, Esth. 9, 3. עבדיה in
facientes malum, Ps. 34, 17. Aff. עבדיהו ללכל
omnibus facientibus ea, Ps. 111, 10. Fem. עבדא
ad terram facientem, i. e. producentem lac et mel,
Exod. 3, 8. Partic. Pahlil עבדין עבדן עבדן
omnia vasa, quae facta erant, 2 Reg. 23, 4. Infin.
למעבד ad faciendum juxta diem hanc, Gen. 50,
20. מלמעבד a faciendo, Gen. 18, 25. Aff. מלמעבד
ad faciendum ea, Deut. 5, 1. למעבדן יחרון
ut faciatis ea, Deut. 4, 14. למעבדן ad faciendum
illud, Deut. 11, 22. Imper. חבונא עבדן fac tibi
arcam, Gen. 6, 14. עבדן et fac benignitatem, Gen. 24,
12. Fem. עבדן דחזקן בעיניו fac quod bonum est
in oculis tuis, Is. 1, 23. עבדו דא hoc facite, Gen. 42,
18. עבדו et facite illis, Gen. 19, 8. Fut. עבדן
faciam ei adjutorium, Gen. 2, 18. ואעבדן
et faciam eos edulia, Gen. 27, 9. Aff. עבדן
et faciam te in populum magnum, Gen. 12, 2.
עבדן לא non faciam illud, IR. 11, 12. חזקן
lumen facies arcae, Gen. 6, 16. עבדן
et facies pectorale, Exo. 28, 15. עבדן facies
illud, ibid. Fem. עבדן דחזקן quam facies mecum,
Gen. 20, 13. עבדן et faciet Pesach, Exo. 12,
43. עבדן et faciemus nobis nomen, Gen. 11, 4.
עבדן לא non faciatis quicquam, Gen. 19, 8.
עבדן quod faciant, Eccl. 2, 3. Fem. עבדן
et non facient, Eccl. 23, 48. Passiv. Ithph. Pract.
עבדן factum fuerit aliquid ad errorem, Num. 15,
24. עבדן לכן et id quod factum est vobis,
Exo. 3, 16. Fem. עבדן במורה quae facta
i. e. parata est in monte, Num. 28, 6. Pl. fem. כל
עבדן omnes abominaciones, quae factae sunt
in medio ejus, Ez. 9, 4. Partic. עבדן
למהו omne quod fit in mundo, Eccl. 9, 6.
מחזקן ut sit facta, ut fiat, Eccl. 8, 2. Fem.
מחזקן fiebant, Numer. 33, 4. Jon. Infin. עבדן
quae non sunt recta ut fiunt, Gen. 20, 9. Affix.
ביום in die quo factum fuerit, Ez. 43, 18.
Futur. עבדן לא non fieri debet sicut istud in

loco hoc, Gen. 29, 26. וחת עבד et fiet, Esth. 7, 2.
Plur. חת עבדן fietis, Ps. 62, 4.

עבד opus, factum. Respondet hebr. מעשה, quod idem: כל עבד
נבורחא דיי: omne opus potentiae Domini, Eccl. 8, 17.
עבדן juxta opus istud erat, IR. 7, 8. Aff. עבדן
et opus ejus, Ps. 64, 10. מעבדן ab opere nostro,
Gen. 9, 29. Plur. עבדן טבין nisi opera bona,
Eccl. 9, 10. Emph. עבדן האלן omnia opera
ista, Num. 16, 28. Constr. עבדן חביא juxta opera
peccatorum, Eccl. 8, 14. Aff. עבדן חרור עבדן
quia recordaris operum ejus, Ps. 8, 7. עבדן
quam tremenda sunt ista opera tua, Ps. 66, 3.
עבדן לכל et intelligit omnia opera eorum, Ps.
33, 15. עבדן מה quae sunt opera vestra, quod
est opificium vestrum, Gen. 46, 33. עבדן
et laudent eam opera ejus, Prov. 31, 31. Item
opis merces, metonymice: עבדן דשטני haec est
merces adversariorum meorum, Ps. 109, 20. Fem.
sing. עבדן לרגל ad pedem operis hujus, i. e. sub-
stantiae hominum et pecudum, Gen. 33, 14. Jon.
ex forma sequenti עבדן אפ. Tos. sumitur quoque
ut heb. מעשה pro historia, re gesta: עבדן
historia est de quodam, accidit cuidam.

עבדא, עבדא, ut in Vene-
tis punctatur, quod tamen rectius punctaretur
עבדא: nam sic saepe index est vocalis bre-
vissimae, et expresse sic in Esra punctatum est:
עבדא לא חזקן et ullum opus non facietis, Lev.
16, 29. Emph. עבדא ו עבדא et opus istud, Esr. 5, 8.
Targumice עבדא לא חזקן non facies ullum
opus, Exod. 20, 10. Constr. עבדא קדשא
opus sanctum, Exod. 36, 4. Babylonice עבדא
opus domus Dei, Esr. 4, 24. Cum affix. כל
עבדא, Exo. 20, 9. עבדא, Gen. 2, 3. עבדא
ab omni opere suo, Gen. 2, 3. עבדא
praeparata fors opus tuum, Prov. 24, 27.

עבד servus, ab hebr. עבד servire: עבד
ואמר ליה עבדא, Gen. 9, 25. עבדא
et dixit ipsi servus, Gen. 24, 5. Aff. עבדא
et dixit ad servum suum, Gen. 24, 2. עבדן
servum tuum, Ps. 19, 14. עבדן eam prae-
parasti servo tuo, Gen. 24, 14. Pl. עבדן
et servi et ancillae, Gen. 24, 35. Emph. עבדן
haereditas servorum, Jes. 54, 17. Constr. עבדן
וקרא לכל ex servis Saulis, Is. 21, 7. Affix. כל
עבדן et vocavit omnes servos suos, Gen. 20, 8.
עבדן sedeant nunc servi tui, Gen. 47, 4.
עבדן quia servi mei sunt, Levit. 15, 42.
עבדן servi vestri sumus, Jos. 9, 11. Eccl.
Proverbium vulgare dicit מלכא מלכא
vel Rab. עבדא דמלכא מלכא servus regis est
rex, i. e. habet aliquid majoris dignitatis et excel-
lentiae, quam servus vulgaris, propter conversationem
cum rege et juxta regem. Sic quilibet, clarioribus
et excellentioribus viris se adjungens, aliquid
ab illorum conversatione claritatis et excellentiae

⁷⁾ Syr. **كُصْبَا** *sella minor et rotundior ar.* ⁸⁾ **غَبِيَط** *chitellae muliebres s. sala sugna in quo firmatur pilentum camelinum.*

gia habent עבאני Veneta עעצני, quod esset, doleant, tristes, macetac sint.

עבץ stannum: idem quod אבץ, Ezech. 27, 12.

עבר transire, transgredi, praeterire, praetergredi.

Praet. עבר קדמיהו et ipse transivit ante eos, Gen. 33, 3. ועבר לעפונא et transivit ad septentrionem, Jud. 12, 1. עברו quorsum transivisti ad pugnandum, Jud. 12, 1. עברו לוח בני עמון, et transivi ad filios Ammon, Jud. 12, 3. עברו etiam praetergressi sunt verba Legis, Jer. 5, 28. על עברתון idecirco transivistis ad servum vestrum, Gen. 18, 2. עברנא terra, per quam transivimus, Num. 13, 33. Part. praes. עבר יוסא דין tu transis hodie, Deut. 2, 18. Pl. עברין quare transgredimini vos decretum verbi Domini, Numer. 14, 41. עברין חסון qui transeunt inde, Ps. 129, 8. Constr. עברין ררך כל omnes transeuntes per viam, Ps. 80, 13. Inf. עבר חעבר transeundo transibis, IIS. 17, 16. לעבר קיסיה transire foedus ejus, Deut. 17, 2. Cum aff. מעבריהו בוסן tempore transire ejus, i. e. quo transibat, IIR. 4, 8. מעבריהו בירדנא dum transiret ipse Jordanem, 2 Sam. 19, 18. עברו ad non transeundum me, quod non transirem, Deut. 4, 21. מעבריהו cum transivissent ipsi, IIR. 2, 9. מעברין in transeundo vos, Deut. 27, 4. Imper. עבר קדם עמא transi coram populo, Exo. 17, 5. עברו וחבו transite et revertimini, Jes. 62, 10. Futur. עבר ברנלי pedibus transibo, Num. 20, 19. Scribitur communiter מעבר, מעיבר, quod punctari solet prave citra omnem analogiam מעיבר, vel sine dagesch in ב, et sic per totum Futurum. Est autem posita litera י ad indicandum Chataphsaegol in medio pro מעיבר. Sic עיבר לוחי et si non transiveris tu ad me, Gen. 31, 52. עיבר עליך כס והעבר et transibit super te calix maledictionis, Thr. 4, 21. עיבר עמך donec transeat populus tuus, Exod. 15, 16. עבר כען בארעך transeamus nunc per terram tuam, Numer. 20, 17. עברין כהר כן העברין postea transibitis, Gen. 18, 5. Femin. עברית מלכא non transibis hinc, Ruth. 2, 8. etc. Ithpah. Infinit. דלא לאעברא quae non est possibile ut transeunt, Ez. 47, 5. Aphel מעבר transire fecit, traduxit, transtulit, transvexit, transmisit. Praet. עמא עבר et populum transire fecit, transtulit de civitate una in alteram, Gen. 47, 21. מעברני עליהו et traduxit me super illa, Ez. 37, 2. מעברא אעברא in traducendo eos, Ez. 16, 21. מעברא מלכוא ad transferendum regnum, IIS. 3, 10. Aff. מעבריהו ad transmittendum illum, 1 Sam. 20, 30. Imper. מעבר חסדי transfer opprobrium meum, Ps. 119, 39. Fut. מעבר transire faciam omnem gloriam meam, Exo. 33, 19. מעבר יח ועבר יח et transferes, auferes iniquitatem meam, Job. 7, 21. מעברנא יח ירדנא nec transire facias nos Jordanem, Num. 32, 5. ולא

nec auferet, Ez. 48, 14. ולא neque transferet illud, scil. animal bonum pro malo, aut malum pro bono commutando, hebr. מוטב mutabit, Lev. 27, 10. Hinc alii mutandi significatum huic verbo annumerant: et transeritis haereditatem ejus, Num. 27, 8. מעברניהו per ignem traducetis eum, Num. 31, 23. Ap. Ros. transmittere, i. e. applicare (tephillin) brachii post (tephillin) capitis prohibitum est, Joma 38b. מעבר על דברי חכמים חייב מיחה. quicunque transgreditur verba Sapientum, reus est mortis, Ber. 4a. In lingua Hierosolymitana sumitur etiam pro remittere, condonare: ut דבריהו עבר transi super verba ipsorum, i. e. remitte, ignosce ipsis propter verba ipsorum. Sic saepe usurpatur in TH. מעבר על חטיא שלום transi super peccata ipsorum, ignosce peccatis ipsorum, Sr. s. 26. Sic heb. Mich. 7, 18. מעבר עבר על פשע transiens super praevocationem.

II. עבר in Pihel hebr. gravidare, impraegnare, praegnantem, gravidam reddere: unda עבר ושוו bos ejus gravidavit, Job. 21, 20. Apud Ros. עוברא vel עוברא אשה et אשה מעברא mulier gravida. Item ex Hithpa. עוברא אין אשה מחעברא מביאה ראשונה mulier non fit gravida ex accessu primo, Br. s. 51. Chaldaice in Kal עוברא עוברא fieri, concipere. In TgH. et Jon. ejus praecipuus usus est, et quandoque apud posteriores Paraphrastas. Praet. fem. מעבר מני אמי et in peccato gravida facta est de me mater mea, Ps. 51, 8. De me i. e. conceptu mei. Scribitur in Venetis מעבר, prave, quasi ex prima persona. In Regiis aliter est. Vide Castigationes nostras in Targum: מעברא et animadvertit, quod gravidam esset, heb. הרחה, Gen. 16, 5. in TgH. et Jon. Item: מעברא האנא num ego concepimus omnem populum hunc? hebr. הרינו, Num. 11, 12. Pah. Part. מעבר sive pass. מעברא et cum viderem, quod non essem gravida, Gen. 16, 5. מעברא מנה ecce tu praegnans es, ibid. v. 11. מעברא אנה ab eo ego gravida sum, Gen. 38, 25. Ithpah. Praet. מעברא מעברא nam ex patre suo conceperat, Gen. 19, 37. מעברא et concepit, Gen. 21, 2. et sic fere semper pro hebr. מעברא ponitur: et conceperunt ambae filiae Lot, Gen. 19, 36. in Nun loco Aleph ex dialecto Hierosolymitana.

III. עבר intercalare, quasi dicas intervocare, ab antiquo Calo, i. e. voco, praegnantem annum reddere: annus enim intercalaris gestat mensem, ut mulier gravida, factum. Verbum astronomicum de die intercalari, id est interposito, inuito, immisso. Graece ἐμβάλλω, ἐμβολίζω, insero, immitto surculum in truncum arboris fissum. Unde Cicero id „infindere“ dixit. Sic dies unus mense inseritur quarto quoque anno. Nota res apud Astronomos Hebraeos, Graecos, Latinos. Inde in Tg. מעברין שנה et intercalant annos, Cant. 7, 4. Ap. Ros. מעברין עבר ניסן Chiskija intercalavit mensem Nisan, id est Mar-

עֶבְרָא, *Emph. עֶבְרָא Hebraeus, patronymicum*, ab *Heber* oriundus. Hoc nomine Abrahamus primum in Scriptura legitur vocatus a quodam Chanaanæ, post captum fratrem Lotum, quod quidam deducunt ab עבר *trans*, quod *transfluvianus* fuerit, ex locis trans Euphratem in Chanaanæam migrarit: alii a patriarcha עבר *Heber*, qui et ipse trans Euphra-

ספדא *navis transitoria, ratis, pons, idem quod*
 hebr. עברה, IIS. 19, 18. ubi dicitur עברה העברה

transiit navis. Est autem מעברא pro elisionem gutturalis, quod Talmudicis usitatum. Hinc כמעברא quod incurvabat se in navi, glossa דעבר במכרא ניהיב חר וואו Talm. Kid. 70b. qui transit navi, dabit unum assem, Sanh. f. 109b. Interdum etiam est vadum, trajectus, idem quod מעבר hebraice: דער אגורא דער אמכרא דרעדרד erant statites ad littus fluminis, ad vadum Hatzdad, id est e regione Hatzdad, Joma 77b. הוה עבר שמואל הוה עבר במכרא אחר הוה נברא דב ליה ידא אמר ליה מאי עבדחך Samuel transibat pontem: obvenit vir iste ac porrigebat ipsi manum dicens ipsi, quae negotiatio tua est? Gl. נשר pons, Ketub. 105b. עבר במכרא transibat in navi, in quo sedebat gentilis iste, Sab. 32a. Gl. שעוברים בה אח חנהר navis qua transeunt flumen: הוה קא אחר דשמואל הוה קא עבר במכרא אמר ליה לשמעיה פיסיה למטוריה dictum est, quod Samuel transibat navi: Dixit servo suo Contentum reddito ipsum propter nulum suum, Chol. 94a. Gl. ספינה רחבה navis lata qua trajicitur flumen. Vide et in Kimchio IS. 14, 9. Vide etiam in רקן, in proverbio quodam talmudico.

נאווט nautum, pretium quod datur nautae pro trajectu, ut est in praecedenti exemplo. Est autem contractum pro מעבירה quod sequitur.

מעבירה navis lata, qua trajicitur: si fuerit navis coram eo, Bk. f. 116a. Item trajectus, pretium trajectus: בעל הטרעכענעס transvehens, nauta qui transvehit per flumen: vel, dominus navis trajectoriae. Vocatur etiam foramen in loco sacro precum, per quod ligula trajicitur, vel מעבירה unde in Gem. מלכה למשה מסיני foramen tephillarum est traditio Mosis de monte Sinaj, Men. 35a. Vide Maim. in Hilechos Tephillin c. 3.

עצבון excandescencia, furor irae, indignatio gravis: בעבון מן קדם ידא זכאוו propter excandescencia Domini exercituum, hebr. בעבון, Jes. 9, 18. עבון אורי אורי veniet crudelis et excandescencia, Jes. 13, 9. dies excandescenciae, Soph. 1, 15. Male interpret Latinus ibi reddidit; dies transibit.

עבירה idem: Beresch. rabba sect. 67.

עגנ vide infra in עגנ.

עגנ nates, posteriora. Hinc Kimchi עגנ IIS. 10, 4. exponit per עגנ. עגנ, מושבין אורו על עגנ super nates suas. Forte pudenda intelliguntur a significatione עגנ amores. Sic Chaldaeus in adducto loco Samuelis.

עגנ nomen proprium, Ez. 47, 16.

עגל vitulus: עגל מחכא vitulum fusionis, fusilem, conflatilem, Exod. 32, 4. עגל בר חורי vitulum filium bovis, Lev. 9, 2. i. e. subrumum, lactentem: עגל וטול et vitulum et agnum, ibid. v. 3. עגל לא מליח sicut vitulus non assuetus jugo, Jer. 31, 18. Emph. וטול וטול et vidit vitulum, Exod. 32, 19. Pl. עגל עגל duos vitulos, IIR. 17,

16. עגל עגל sacrificando vitulis, IIR. 12, 32. Constr. עגל עגל vitulis aureis, 2 Reg. 10, 29. Constr. עגל עגל sicut vituli saginati, Jer. 46, 21. Fem. עגל עגל vitulam filiam trium annorum, Exo. 15, 9. in Jon. Onk.: triplicatam, triplicem, tres vitulos: עגל עגל super vitula percussa, Deut. 21, 6. Constr. עגל עגל vitulam boum, i. e. subrumam, ut ante, Deut. 21, 3. עגל עגל vitulam triennem grandem, Jes. 15, 5. Hinc nomen proprium lapidis pretiosi עגל q. d. oculus vituli, pro hebraeo עגל, Exo. 28, 19.

עגל עגל plaustrum, currus plaustralis; עגל עגל et facite plaustrum novum, IS. 6, 7. עגל עגל et imponetis eam currui, IS. 6, 8. Aff. עגל עגל rotis plustri sui, Jes. 28, 28. Plur. עגל עגל sex plaustra, Numer. 7, 3. עגל עגל currus pro parvulis vestris, Gen. 45, 19. Emph. עגל עגל וטול וטול et vidit currus, Gen. 45, 27. עגל עגל in curribus, Gen. 46, 5.

עגל עגל plaustrum, signum caeleste Ursae: Vide Aben Esram Amos 5, 7. et in T. Pes. 94a.

עגל carpentarius, plaustrarius, ap. Ros.

עגל scutum vel parma: עגל עגל apprehende clypeum et scutum, heb. עגל, Ps. 35, 2. עגל עגל clypeus et parma fides ejus, Ps. 91, 4. Pl. עגל עגל clypeos et scuta comburent igni, Ps. 46, 10. עגל עגל qui armati sunt scutis, Ez. 23, 24.

עגל עגל cito, velociter, apud posteriores paraphrastas duntaxat in usu est: עגל עגל cito conteretur, hebr. פחע mox, momento, Prov. 29, 1. עגל עגל finitur cito, Job. 20, 5. עגל עגל super quo cito magnificabitur regnum, Esth. 1, 1. in Tg. sec. in initio: עגל עגל quod extirpabitur cito, ibid. v. seq. Talm. וטורא לפרש ליה כי multiplicando ei sarmenta, ut comburatur cito, Sanh. 52.

עגל rotundum, Jer. 31, 39. Vel est nomen proprium loci.

עגל heb. inauris, proprie rotunda et circularis, Num. 31, 50. Pl. עגל עגל, Ez. 16, 12. Ti. aliter explicant. In Talm. Bab. Sab. 64. עגל עגל i. e. Agil est ornamentum mammiarum. Sed in TH. Sab. c. 6. עגל, i. e. קרשיא inauris, monile, et adducitur probationis loco ex Ez. 16. עגל עגל rotundant eam manibus,volvendo scilicet in rotundum. Hithpah. עגל עגל rotari, rotundari.

עגל rotundum, orbiculare: עגל עגל vas rotundum.

עגל circulus, globus, massa conglobata et rotunda, orbis, orbiculus: עגל עגל massae orbiculatae ficuum, Bm. c. 2. in Misna. עגל עגל orbis panis, ein Kingle Brot, ein rond Kaible Brot, Br. s. 49. עגל עגל orbiculi panis. Unde in Tg. עגל עגל et tractam panis unam, Exod. 29, 23. Pagninus vertit, "ortam panis," i. e. panis integer rotundus: עגל עגל quid petis?

Panem, carnem, vinum, ova, Br. s. 54. in fine: ומלקט et colligit eis duos orbiculos, unum ex oleo, et unum ex melle, Sota 11b. Hinc transfertur ad varia rotunda et orbiculata vasa: עגלי החבית circuli doli, Reif. עגלי החרב torcularis, i. e. asseres crassi et rotundi torcularis, Sab. cap. 1. in Misna. Hoc sensu legitur et in Tahor. cap. ult. בין העגולין לוגין inter orbes et aciuos.

עגילתו cylindrus, lignum teres, vel lapis, qui super area aliqua volutus, eam planam reddit: ומעגילתו: et complanant eas cylindro, Mk. 11a. Cylindrum volutant super pavimento ad complanandum. Vide et in Mac. cap. 2. ab initio.

עגילתו idem. עגילתו rotunditas, rotundum. עגילתו tristari, contristari, angi. Praeter. עגילתו נפשי contristatur, anxiosa est anima mea propter pauperem, Job. 30, 25.

עגילתו tristis, anxius. Pl. fem. יתכן אחך ויתכן עגילתו num propter eos vos sedebitis tristes, Ruth. 1, 13.

עגילתו tristitia, anxietas: עגילתו נפשי propter anxietatem animi, Meg. 28b.

עגילתו morari, retardari, detineri, retineri. Part. Praet. עגילתו in domibus victorum detenti, hebr. החבית, Jes. 42, 22. Regia עגילתו cum affixo nominali, Veneta. Neutr. cum grammatica: עגילתו דאנון עגילתו כסירי קבל. עגילתו quasi vineti in tenebris, Jes. 42, 7. עגילתו בתי iis qui detenti sunt inter regna, Jes. 49, 9. Hic in Regis legitur עגילתו per transpositas literas, qua significatione et forma legitur simile in Gemara ut non detineat posterioratam, i. e. c. 50a. Male id citatur in Aruch. עגילתו. Pabel Futur. עגילתו et detinebunt eos in domo detentionis, i. e. carcere, hebr. וסגרו על מסגרי et clauduntur in clausura, Jes. 24, 22.

עגילתו detentio: עגילתו בית domus detentionis, carcer, ut in praecedenti exemplo.

עגילתו idem: item anchora, sic dicta, quod navem sistat ac detineat, Jalkut Proph. f. 72c.

עגילתו idem: apud Tos. מכר את הספינה מכר את הנס ואת העגילתו vendens navem, vendit etiam malum, et velum, et anchoram, Bb. c. 5. in initio. Pl. עגילתו. Eodem sensu alibi legitur עגילתו.

עגילתו cornupetere, ferire, idem quod עגילתו de quo supra: עגילתו cornupeta, feriens, impetens cornubus. Praet. עגילתו לית חורחא עגילתו ער דברחה בעיטא non cognoscitur cornupeta, nisi dum filia ejus calce feriat. Sic enim in eundem sensum, עגילתו וניא ער דברחה non scitur mulierem scortatam fuisse, nisi dum et filia ejus scortatur, juxta illud, עגילתו qualis mater, talis filia, (Ez. 16.) Br. s. 80. Glossa עגילתו i. e. נהח.

עגילתו unum. Idem est quod עגילתו, juxta Aruch. In Gem. עגילתו unum est, hoc est, perinde est, sive hoc an illud fiat, Pes. 53b.

עגילתו sortem unam Domino, sors tertia, heb. גורל, Lev. 16, 8. עגילתו quam possidebitis per sortem, Num. 34, 13. Constr. עגילתו a sorte Ahsibi, hebr. מחרב a tractu, sorte in haereditatem attributa, Jos. 19, 29. Aff. עגילתו in sorte mea, heb. בְּעֶדְכָּךְ in sorte tua, Jud. 1, 3. Projicietur sors ejus, Gen. 49, 21. Pl. עגילתו et imposuit sortes duobus hircis, Lev. 16, 8. Projicite sortes, IS. 14, 42. Projicient sortes, Ps. 22, 19.

עגילתו transire, discedere, recedere, praeterire. Praet. עגילתו quae transibat inter divisiones istas, Gen. 15, 17. Regnum transiit a te, Dan. 4, 28. non recesserunt a medio castrorum, Num. 14, 44. עגילתו מן ערו מן משריחא non recesserunt a pedibus tuis, hebr. בלחה veteravit, Deut. 29, 5. Part. praes. עגילתו כמדרכא מכלי עגילתו sicut desertum absque transeunte, Jer. 9, 12. עגילתו דערי מן quae pertransit a facie venti, Jer. 13, 24. Pl. עגילתו sicut via transeuntibus, Jes. 51, 23. עגילתו transeunt per viam, qui transeunt per terram, Ez. 39, 15. עגילתו transeunt per terram, Ez. 39, 14. Infinit. עגילתו tempore quo transibat, IIR. 4, 8. Fut. עגילתו qui non transibit, Dan. 7, 14. עגילתו non recedet dominator, Gen. 49, 10. עגילתו ne nunc transeas hinc, hebr. חמש, Jud. 6, 18. עגילתו quae non transit, id est intercidit, aboletur, irrita fit, Dan. 6, 8. עגילתו, heb. ונעברה, ut pertranseamus, Ez. 51, 23. עגילתו ad te transibunt, Jes. 45, 14. Ithpab. Praet. עגילתו sicut aufertur, Lev. 4, 31. Part. עגילתו abolebitur a regno, ne sit regnum amplius, Jes. 17, 1. In Aphel עגילתו amovere, remove, auferre, transferre. Praet. עגילתו calicem maledictionis bibisti, transtulisti, Jes. 51, 17. עגילתו quod abstuli a te iniquitatem tuam, Zach. 3, 4. עגילתו et gloriam ejus abstulerunt ab eo, Dan. 5, 20. Partic. praes. עגילתו ablaturus est a Jerusalem, Jes. 3, 1. עגילתו quem removebant a conspectu Domini, IS. 21, 6. Infinit. עגילתו ad amovendum eam, Gen. 48, 17. Cum affix. עגילתו nisi in remove te, removeris peccatores, IIR. 5, 6. Imper. עגילתו remove a me plagam tuam, Ps. 39, 11. עגילתו auferte idola populorum, Gen. 35, 2. Fut. עגילתו et auferam morbos pessimos, Exod. 23, 25. עגילתו et auferet vestimentum captivitatis suae, Deut. 21, 13. עגילתו donec auferatis, Jos. 7, 13. עגילתו et dominatum ejus auferent, Dan. 7, 26. עגילתו et auferent omnes res detestandas ejus, Ez. 11, 18.

עגילתו abscessus, apostema: עגילתו או עגילתו aut abscessus aut papula, Lev. 13, 2. heb. כספחה. Quidam scabiem tenacem interpretantur. Emph. עגילתו

מותר, *abundantia, superabundantia*, heb. עֲרֵמָה Bk. 87b.

divellere, dividere, separare. Aphel Particip. עֲרַם et susurro divellit amicum suum, Prov. 16, 28.

עֲרַם. Sic scribitur in Aruch, sed in Gemara עֲרַם. Vide illic.

דַּעק *vide* in דַּעק.

sarrire, sarculo fodere: sicut sarrrens et stringens olivas, Nid. f. 67a. Sic ex Pahel עֲרַרְרָן stercoreant et fodiunt, Schevi. c. 2. Niphal עֲרַרְרִי *sarriri, pastinari*.

Deinde ap. Ros. עֲרַרְרִי, עֲרַרְרִי *deesse, deficere, desiderari, privari: privari vita et suo esse*: עֲרַרְרִי *mortuus, privatus vita*: adducit mortuum, id est cadaver ad iudicium, Bk. 11a. In Aruch adducitur in litera Aleph, in אֲרַר et in אֲרַר sexto cum duplici ר, אֲרַרְרָא.

עֲרַרְרִי *sarritio, sarritura*: עֲרַרְרִי.

די במעדר: *sarculum*, hebr. et chaldaice: עֲרַרְרִי *qui sarculo coluntur*. Jes. 7, 27. Vide et Prov. 13, 12.

עֲרַרְרִי *privatio, defectus, interitus, corruptio*: עֲרַרְרִי הסכלות היא העדר קניין החכמה: *privatio habitus sapientiae*: עֲרַרְרִי היתה העדר *privatio*: עֲרַרְרִי המסור *privatio mera, pura puta*. Hinc etiam ad mortem transferunt, quia mors est *privatio vitae*. Inde in literis sponsalibus, עֲרַרְרִי *propter privationem vitae, si scil. vel ipse vel ipsa moriatur*. Pl. עֲרַרְרִי *privationes*. Apud Philosophos *mala omnia sunt privationes*.

עֲרַרְרִי *grex, tam minorum, quam majorum animantium*: עֲרַרְרִי *gregem gregem*, i. e. unumquemque gregem seorsim, Gen. 32, 16. עֲרַרְרִי *et accepit agnum de grege*, 18. 17, 34. Aff. עֲרַרְרִי *qui gregem suum pascit*, Jes. 40, 11. Pl. עֲרַרְרִי *greges ovium*, Gen. 29, 2. Emph. עֲרַרְרִי *potabant greges*, ibid. Constr. עֲרַרְרִי *etiam greges ovium vastati sunt*, Joel. 1, 18. Aff. עֲרַרְרִי *de gregibus tuis hircus*, Ps. 50, 9.

עֲרַרְרִי *idem quod אֲרַרְרִי, lana, pluma, muscus*: עֲרַרְרִי *excidit ipsi muscus auris ipsius*, TH. Sab. c. 6. f. 8b. lin. ult.

עֲרַרְרִי *lens, lentis*: עֲרַרְרִי *lentes, linsen*, hebr. Sic etiam passim apud Rabbinos: עֲרַרְרִי *lentes Aegyptiac*. Maaser. cap. ult.

עֲרַרְרִי *lentigo, macula instar lentis*. Vide R. Salom. Lev. 13, 39.

עֲרַרְרִי *lentiginosus*: עֲרַרְרִי *sicut vir lentiginosus* R. Sal. Lev. 13, 39.

עֲרַרְרִי *mare, lectus torcularis, cavitas rotunda instar lentis, in qua ponuntur olivae tundendae, vel exprimendae uvae*. Alias dicitur ים *mare*: alias עֲרַרְרִי, a forma rotunda lentis, Bb. 67. vel עֲרַרְרִי:

ut *asserere, ascopae et torcular*, Nid. 65a. As. 75a.

עֲרַרְרִי. Citatur hic in Aruch ex Sab. 59. et explicatur vernacule *statera*: sed illic nunc non extat. Adducitur etiam pro *vase, lentacula*, ut apud Latinos, ex Br. s. 80. עֲרַרְרִי *של חטים*: sed illic et in TH. Sab. 19. pro eo legitur חטים *של חטים*.

עֲרַרְרִי *vel עֲרַרְרִי sinus*. Respondet hebraeo חֵיק.

Forma dagessata poneret radicem עֲרַב: Veneta sine Dagesch semper notatum habent: עֲרַב *ex sinu capit*, Prov. 17, 23. עֲרַב *et munus in sinu*, Pr. 21, 14. עֲרַב *adherere*. Aff. עֲרַב *in sinu alienae mulieris*, Pr. 5, 20. Aff. עֲרַב *in sinu consilii cadit sors*, Prov. 16, 33. עֲרַב *in sinu meum revertetur*, Ps. 35, 13. עֲרַב *consumpti sunt renes mei in sinu meo*, Jobi 19, 27.

עֲרַב *obnubilare*: עֲרַב *in ira sua Dominus filiam Tzizonis i. e. calamitatibus opprimit*? Thr. 2, 1. Chaldaeus *interpres reddit* עֲרַב *spernit*. Sed in Medr. Echa R. Chama Bar R. Chanina, עֲרַב *quomodo ream facit?* etc. eo quod alicubi חֵיק reum vocent עֲרַב etc. Alius עֲרַב *quomodo afficit dolore?* etc.

עֲרַב *nubes densa*, hebr. Ap. Tos. עֲרַב *et venti sunt secundariae pluviae*, Tan. f. 3b. i. e. proximae post pluviam, quas fere tantundem faciunt, ac pluvia ipsa.

עֲרַב *ramus, proprie densus et crassus, ab affine verbo עֲרַב*. Cum aff. עֲרַב *et ramus ejus non erit virescens*, hebr. וכפחו, Jobi 15, 32.

עֲרַב *nubes, vide supra* עֲרַב.

עֲרַב *area, areola, sulcus areae vel agri consiti, idem quod hebraice עֲרַב*, pro quo in Targum ponitur. Pl. עֲרַב *in areis plantationis suae areolet*, hebr. עֲרַב, Ez. 17, 10. עֲרַב *de sulcis plantationis suae*, ibid. v. 7. Sic alibi pro hebr. עֲרַב ponitur *linea, sulcus agri*. Ap. Tos. עֲרַב *non faciunt areas vitibus* Mk. f. 3a. Gl. עֲרַב *fossas, sulcos, in quibus aqua congregatur*.

עֲרַב *circulum ducere, idem quod עֲרַב, gutturalibus literis commutatis*: עֲרַב *in eo*, T. Tan. 23a. Hab. 2, 1. in gl. R. Dav.

עֲרַב *circulus, ut in praecedenti voce, linea rotunda instar עֲרַב placenta*, scribit R. Sal. Nam עֲרַב *placenta*: ut in illo, הַפּוּכָה, hebr. placenta non versa, Hos. 7, 8. et pl. Chaldaicum, עֲרַב *et fecerunt eam placentas*, heb. עֲרַב, Num. 11, 8. in TgH.

עֲרַב *sanna, facetiae, jocus, levis et inanis sermo*: עֲרַב *sermone otioso, inani, qualis esse solet eorum, qui placenta causa aliis adulantur, vel alios eludunt*, Rabb. Hinc vetitum pronunciare nomen Dei tetragrammaton per literas suas quatuor,

*) Nonnulli per עֲרַב lepunt, lat. ut sit orarium idem syr. [ܥܪܒܐ] ornamentum, quod collo injicit sacerdotes.

quibus soribitur; nempe בנבולין בלשון ענה in terminis extra sanctuarium facietiae et joci causa, Sanh. 101b. vel petius בלשון ענה i. e. lingua peregrina, non hebraica, B. Ar. legit per א, אנה.

ענגע *intingere, immergere, intingendo maculare vel colorare*. Part. לכשו מענגענן בארמא *vestimenta ejus intincta sunt in sanguine*, Gen. 48, 11. in Tg. Jon. et Jeruschalmi. Glossator מלוכלכן *maculata*. Pro hoc alibi legitur מנענען *ut est in* גוע.

אדח *adhuc, amplius, deinceps, porro, ultra, post, ut* hebraice: עד שבעה *ed tempus dierum adhuc septem*, Gen. 7, 4. ואורק עוד *et expectavit amplius*, Genes. 8, 10. בעוד כרוב ארעא *dum adhuc esset milliariae terrae*, Gen. 48, 7. העוד כען *an adhuc Gen. 31, 14. etc.* Ap. Ros. etiam est, *tantum, duntaxat*: עד אלא עוד *neque hoc tantum, sed etiam ad exscindendum*.

עוד *testari, testificari*, hebr. הויער. Unde בוס שור מוער *bos super quo contestatio facta est domino, quod sit cornupeta, de quo* Exod. 21, 29. Vide de ejus juribus Bk. c. 4.

עד *testis*. In commentariis, quando probationem aliquam afferunt, vel locum Scripturae ad probandam sententiam adducunt, saepe dicunt. ויעד *et testis, testimonium hujus rei est hoc etc.* In materia conjugii vocantur *lintea, quibus se abstergunt et explorant ante et post coitum*, ערים, et quidem בגד שמקנח בו *vocatur שלו עד, sed בגד שמקנח בו הוא עד שלה* *scribit Maim. in הלכות אסורי ביאה c. 4. Vide in* Nid. c. 1. et 8.

עודה *fasciculus*. Ap. Tos. של *הנה עליה עודה של* *si imposuerit ei fasciculum saccorum, id est saccos plures vacuos in fasciculum colligatos, f. 23a. In Sota 46a. legitur per Resch עורה*.

עורה *hebr. inique, perverse agere*. Ex Aphel chald. *inique egimus*, Ps. 106, 6. Ex Ithpeh. *qui perversus fit*, Prov. 18, 19.

עויל *hebr. iniquitas, perversitas*, עוילא *idem* *adde iniquitatem super iniquitatem eorum*, hebr. ען על ענם, Ps. 69, 28. i. e. poenam temporalem iniquitatis ipsorum, aeterna poena accumulata: *ecce in iniquitate genitus sum*, Ps. 51, 7. Regia aliter habent. Cum aff. יח *והעבר יח מעניתיך* *et auferis iniquitatem meam*, Job. 7, 21. Plur. לי *כמה לי* *quot sunt mihi iniquitates?* Job. 13, 23. אן *ענין* *si iniquitates observaveris*, Ps. 130, 3. *antequam sint iniquitates*, Ps. 59, 5. Nun finale male per affixum explicatur ab aliis. Constr. *iniquitates pueritiae meae*, Job. 13, 26. Aff. עניי מתי *et omnes iniquitates meas dele*, Ps. 51, 11. ויחפר ענייהו *et ulciscetur iniquitates eorum*, Hos. 8, 13. וימנע ענייהו *et propter iniquitates suas affligantur*, Ps. 107, 17.

עוילא *iniquitas, perversitas*. Emph. עוילא *attendit ad labia perversa*, Prov. 17, 4. ויעוילא *et perversitas est in eis*, hebr. מוהמה *perturbatio*, Prov. 15,

16. Est ab עוה, et א in medio loco Vau: *profert iniquitatem*, hebr. אן. Prov. 19, 28. *qui faciunt iniquitatem*, Pr. 21, 15. Cum Vau in medio עוה *דעברין* Pr. 10, 29. et 22, 8. et 4, 24. et 11, 8. et 12, 21. Item *objurgatio, increpatio*: *irrisor non accipit objurgationem*, hebr. גערה Pr. 13, 1. 8. Sic legit Ar. in rad. עוה. Veneta et Regia עוהא. Vide Castigationes nostras. Occurrit et Prov. 17, 10.

עוה *vide infra in* עוה. II. *respirare, spiritum ducere, anhelare*, ap. Tos. Hinc דאמיה *אמר דאמיה* *si iste infans non respiret, afferent secundinam matris suae, et ea illinient ipsum, et respirabit*, Sab. 134a.

III. *rugire*: אירו קא מעי *ipse rugiebat, i. e.* Chol. 53a. B. Ar. legit מצוי, in litera ט.

עוה *vide infra in* עוה. *iniquus, perversus*: *vir iniquus*, Pr. 6, 12. et 29, 4. *castra perversi*, Jobi 18, 21. Al. עוילא. Pl. *עוילא ברחא* *et non sciunt improbi pudorem*, hebr. עויל *iniquus*, Soph. 3, 5. *perversi errant*, Prov. 14, 22. *idem* *propter multitudinem iniquorum, improborum*, Pr. 29, 18.

עוילא *iniquitas, perversitas*: *de manibus domini iniquitatis, i. e. hominis iniquissimi*, hebr. מעול *inique agentis*, Ps. 71, 4. *et non est iniquitas in eo*, hebr. עוילא ביה, Ps. 92, 16. ubi Regia עוילא.

עוילא *idem* *in corde iniquitatem perpetratis*, Ps. 58, 3. *et in nunciis suis ponit iniquitatem*, Jobi 4, 18. *qui bibit quasi aquam iniquitatem*, hebr. עוילא, Jobi 15, 16. *operatus es iniquitatem*, Jobi 36, 23. *sicut lignum iniquitas*, Jobi 24, 20. *de manu domini iniquitatis et rapinae*, Ps. 71, 4. *ad inveniendum iniquitates*, hebr. עוילא, Ps. 64, 7.

עוילא *pulvis tenuissimus*: *et sicut pulvis tenuissimus bilancis*, hebr. כשח *sicut contusum, i. e. pulvis levissimus, qui bilancis adhaeret*, Jes. 40, 15. Dicitur, *quasi iniquum, i. e. rejectivum et corruptum pulvis, qui bilancis ex aerugine adhaeret, et ex pulveribus appensis nascitur*, ut R. Sal. exponit.

עיל *ingredi, intrare, venire*. Vide עלל. *temo, lignum currui affixum, et inter duos boves exiens*, Kel. c. 14.

עילא *pullus*. Hebr. עיל *est infans, parvulus, lactens*: Chaldaice ulterius traducitur: *ut infans, parvulus*, hebr. עיר, Jobi 11, 12. Pl. *equitantes super triginta pullis, sc. asinarum*, hebr. עירים, Jud. 11, 12. et 12, 14. *et pullos decem, sc. asinorum*, Gen. 32, 15. *in humeris pullorum*, Jes. 30, 6. Ap. Tos. עילי וטרי *pulli parvi*, Sab. 155a.

עוץ *arctari, coarctari, angustiiis premi vel affici,*
angi, taedere, distaedere. Variis Hebraicis re-
spondet. Praet. עָקַח *distaedet me vitae meae,*
hebr. קָצַח, Gen. 27, 46. Fem. נִפְשִׁיהָ לַמָּוֶת et
angebatur anima ejus ad moriendum, hebr. וְהִקְצַח
Jud. 16, 16. Sic Numer. 21, 5. וְנִפְשָׁהּ לַמָּוֶת et di-
staedebat Aegyptios propter Israëlitas, hebraice
ויקצו, Exo. 1, 12. Sic Num. 22, 3. וְנִפְשָׁהּ לַיָּד et tae-
debat ipsum, Gen. 32, 7. וְנִפְשָׁהּ לַיָּד et angebatur
(anima) Davidis, IS. 30, 6. Fut. כִּי יֵעֲקֹךְ לְךָ cum
angustia fuerit tibi, Deut. 4, 30. Sic 28, 52. Ithpa.
Praet. אֶפְסִי *coarctata est anima mea,* Ps. 31,
10. Partic. מִתְעַקֵּץ *in die angus-*
tiae aretabitur robor tuum, hebr. צָר, Pr. 24, 10.
cum duplici ח ex forma Syrorum, qui in hac ver-
borum forma solent ה characteristicum geminare:
ut וּמִתְחַדֵּשׁ et conculcatur, Matth. 5, 13. Fut. אֶפְסִי
אֶפְסִי dilatatit, ne esset angustia in loco
ejus, hebr. לֹא מִתְעַקֵּץ, Jobi 36, 16. לֹא
לֹא צָר non aretabitur via tua, hebr. צָר צָר
non erit angusta via tua, Pr. 4, 12. Scriptum
per ט, sed legendum ex forma praecedenti מִתְעַקֵּץ
quod praestat, quam novam facere radicem מִטְעָק
Ex Ithpah. וְיִתְעַקְּנוּ פְסִיעֵיהֶם aretabuntur gressus
roboris ejus, Jobi 18, 7. Aphel Praet. אֶפְסִי *mole-*
stare, premere, arctare, coarctare, angustius affi-
cere: cum premeret eum כִּי אֶפְסִי נִפְשִׁיהָ בַּתְּחִמָּה
אֶפְסִי, Jud. 16, 16. בִּי הִצִּיקָה לוֹ, Job. 32,
18. a posterioribus et ant-
erioribus pressisti me, hebr. צָרַחַי, Ps. 139, 5.
2. Part. מִתְעַקֵּץ *omnes premens omnes*
Judaeos: vel nominaliter, aretator, hostis omnium
Judaeorum, heb. צָר, Esth. 9, 24. Sic דִּידוּרֵי אֱוִילֵי
hostis Judaeorum, Esth. 3, 10. אֵין חֵם מִתְעַקֵּץ
ubi est furor tribulantis? Heb. אֱוִילֵי אֱוִילֵי
et וְדִמְעֵיהֶן לְרִבְיַת יְהוּדָה et qui
angustia afficiebant eos, qui sunt de domo Jehuda,
Jes. 11, 13. לְרִבְיַת יְהוּדָה et qui
angustia affligunt vobis in tri-
bulantes, in hostes, Jud. 2, 3. וְאַעֲקִי לְדִמְעֵיךָ et
et arcabo eos qui arcant te, hebr. וְצָרִיךָ et
hostiliter premam hostes prementes te, Exo. 23, 22.
Aff. וְכִי תִּזְכֹּר אֶת הַיָּד הַזֹּאת וְכִי תִּזְכֹּר
mei, cum me angustius afflicti, heb. צָרִי, Ps. 119,
139. רִדְמִיתִּים נֹסִים פְּרוּחֵינוּ מִתְעַקֵּץ
כי אח מעיק כִּי אח מעיק sive pass. כִּי אח מעיק
quia tu in angustias redigeris a
duobus regibus ejus, hebr. קָץ תַּעֲדִיֹסֶה אֶפְסִי
Jes. 7, 16. אֶפְסִי אֶפְסִי spiritu, heb.
אֶפְסִי אֶפְסִי spiritu, IS. 22, 2. Inf. לֹא אֶפְסִי
ad angustias afficiendum eos, Jes. 8, 23. al. 9, 1.
ad agendum eam, Lev. 18, 13. Imper.
אֶפְסִי Midianitas, heb. צָרִי, Num.

25, 18. Fut. לְרַחֵם et tribulabo eos, Jer. 10, 18.
 וְרַחֵם et angustia afficiam civitatem, hebr.
 וְרַחֵם Jes. 29, 2. טוֹבֵאִי יוֹחַ non aretabis
 Moabitae, Dent. 2, 9. וְרַחֵם et angustia
 qua affecerit te inimicus tuus in omnibus urbibus
 tuis, hebr. וְרַחֵם, Dent. 28, 55. et non
 affligetis eum, hebr. וְרַחֵם, Exod. 22, 20.
 לְרַחֵם non tribulabunt domum Ephraim, heb.
 וְרַחֵם, Jes. 11, 13. וְרַחֵם et angustia afficient vos,
 וְרַחֵם, Num. 33, 55. וְרַחֵם et tribulatione
 qua afflixerint vos, hebr. וְרַחֵם, Jer. 19, 9.

locus אחרת עק לנא *angustus, arctus*: עק, *angustus est nobis*, hebr. צר, IIR. 6, 1. ארי עק לכך. quia *angustior est vobis mons Ephraim*, Jos. 17, 15. וקם באחר עק *stetitque in loco angusto*, hebr. במקום צר. Num. 22, 26. Fem. אחרת. עיקה רוח אמא *mulier angusta spiritu sum ego*, heb. קשה רוח, 18, 1, 15.

עָקָה, *angustia, pressura, tribulatio:*
 עָקָה in via tribulationis et angustiae,
 hebr. צָרָה וְצוּקָה, Jes. 30, 6. בְּיוֹמָהּ רָעָה in die
 angustiae, Ps. 30, 2. עֲמָתָהּ בְּיוֹמָהּ רָעָה in die tri-
 bulationis, Pr. 24, 10. בְּצִירָהּ וּבְעָקָתָהּ in obsidione
 et angustia, Jer. 19, 9. Constr. נַפְשִׁיהָ in angus-
 tia animae suae, hebr. צָרָה נַפְשִׁי, Gen. 42, 21.
 אֲפִי בְּיוֹמָהּ רָעָה in die tribulationis meae, heb. בְּיוֹם
 צָרָה, Gen. 35, 2. מִצָּרָתָהּ לֹא יִפְרָקֶנָּה de tribulatione
 sua non eripiet eum, Jes. 46, 7. בְּעֵרְךָ עֲקָתְכֶם in die
 angustiae vestrae, hebr. צָרָתְכֶם, Jud. 10, 14. Plur.
 עָקָה בְּרַשׁ מְאֹד mala plurima et tribulationes, Deut.
 31, 17. Et alia forma, עָקָה דְּלִבִּי angustiae
 cordis mei dilatatae sunt, Ps. 25, 17. עָקָה דְּשִׁיל angores
 inferni, hebr. וְצָרָה, Ps. 116, 2. אֲפִי בְּיוֹמָהּ רָעָה in die
 angustias animae meae, Ps. 31, 8. Aliter עֲבָרָה דְּרַשׁ
 quae creat tribulationes multas marito
 suo, Eccl. 7, 27. Aliter וְעָקָתָהּ דְּשִׁיל et angores inferni,
 Ps. 116, 3. אֲפִי מִכָּל עָקָתָהּ ex omnibus tri-
 bulationibus suis, Ps. 25, 22. וְעָקָתָהּ מִכָּל עָקָתָהּ
 et ex omnibus tribulationibus ipsorum liberavit eos,
 Ps. 34, 18.

יום עקא ועייק *idem*, ut ante in feminino: dies angustiae et tribulationis, Soph. 1, 15.

עֵץ, *idem*: רוח מַעֲצָה ab angustia spiritus, hebr. מַעֲצָה, Exo. 6, 9. לִי אֲרוּם עֵץ nam angustia est mihi, hebr. כִּי צָר לִי, Ps. 31, 10. כִּד עֵץ לִהְיוֹן quando angustia erit ipsis, Ps. 107, 6. בְּרֵעֵךְ, quod *idem*.

מַעֲיָקָא *idem*: **מַעֲיָקָא** *et* **אַנְגֻסְטִיָּא** *angustia et pressura in-*
venerunt me, Ps. 119, 143. **מַעֲיָקָא** *libera-*
vavit te de ore angustiae, hebr. **מַעֲיָקָא**, Job. 36, 16.
מַעֲיָקָא *et* **פַּנֵּם** *prædā angustiae*, hebr. **פַּנֵּם** *panem*
angustiae, Jes. 30, 20. **אַנְגֻסְטִיָּא** *a tribulation-*
ibus ipsorum liberavit eos, Ps. 107, 6. 13. Pro
hostae, vide in Participio Aphel.

oleum, השמן משירר לעוקה: *fovea angusta* עוקה, *ex quo defluxit in foveam, qua scil. ex praelo sus-*
cipitur, Mas. c. 1. אלא אם כן עשו לה עוקה *nisi fece-*

rint ei foveam, gl. גומא, Erub. c. 8. in Misna. עוקח
fovea speluncae, Mikv, c. 6.

ascendit 70. עולה ע' עוקים: *gradus scalae* עין
gradus, Vr. s. 29. Alias etiam ducuntur חוקים, per
 commutationem gutturalium literarum.

טורקער *torquere*, Sic in Aruch, sed in Talmud legitur *טורק* quod suo loco vide.

עורר *excitare, suscitare, exsuscitare*. Respondet hebræis העיר et הקיץ. Partic. היר נשוא

sicut aquila quae axsuscitatur nidum suum,
Deut. 32, 1. in Jon. מעורר למשריתוון excitat exer-

citus suos, *ibid.* Pl. מעוררים *excitantes, excitatores*.
Sic olim dicti fuerunt *Levitae*, qui cum preces et

cantica dicerentur singulis duobus ad oblationem sacrificiorum, ipsi *alta voce exclamabant*, עזרה למה

44, 24.) uti legitur in Mas. scheni. Hos abrogavit R. Ischamar secundo commentum. In ver. 72. 73. 74. 75.

R. Jochanan sacerdos summus. Imper. עזריהו כהן
 excita robur fortitudinis tuae, Ps. 80, 3. Fut.
 וְעִזְּתִי עֹז וְכֹחַ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל inimicae sine excitebit. Is. 9

11. Aphel אָפֶּל *idem.* Praet. וַאֲפֶּל יְהוָה יֵת רוּחַ וּרְבֵּב. *et excitavit Dominus spiritum Sorobabelis.* Hag. 1.

et excitavit Dominus spiritum Solorababens, Hag. 1, 14. Aff. וְאַעֲרֵנִי כְּנָרָא et excitavit me quasi virum qui excitatur ex somno suo. Zach 4 1. Fem. אֲעִירָא

intransitive. וְעַל גְּרִישׁוֹ נָעִיר et super tumulos vigila-

bit, hebr. שָׁקֵד assiduus erit, vigilabit jugiter, Jobi 21, 32. Melius notaretur ex Kal נָעַד, ex usu he-

braico. Et transitive, יעֲרִיבָהּ *quia excitabit eum*, Job. 41, 1. Ithpeh. אִפְעַר *excitari, evigilare,*

expergisci, expergesceri. Praet. **אחער רביא** non
est excitatus puer, IIR. 4, 31. **ראחער** איקר פרצופך.

quo excitata est gloria vultus tui, Ps. 17, 15. ואין
אחערך et si excitatus sum, Jobi 21, 29. אחערך

expergefactus sum et vidi, Jer. 31, 26. אחער דמי
suscitati sunt dormientes, Cant. 7, 9. Part. דמער

et expergefactus, Jes. 29, 8. Plur. מְחַעֲרִין מְבִיחַ

neque excitabuntur ex domo somni sui, Jobl
14, 12. Infin. cum affix. במחירותהון cum excitati
fuerint Ps 73 30. Imper. תעוררו עצמכם excitemini

ruerint, Ps. 75, 20. Imper. אֲחִיעֶזְרָא expurgare
o Deus, Ps. 44, 24. אֲחִיעֶזְרָא expurgare o glo-
ria mea Ps. 57, 9 אֲחִיעֶזְרָא expurgatissimi ebrii

Joel. 1, 5. Fut. אֶפְרָגְסַקּוּ expergiscantur eorum,
oracionem matutinam. Ps 57 9 לְאִימָה אֶפְשָׁעַר ec-

quando evigilabo, Pr. 23, 35. **לֹא יִתְעַרְרֶנּוּ רְשָׁעִים** non
evigilabunt improbi. Job. 14. 12. Ap. Tos. **הוּא בִּיטָל**

Jochanan sacerdos magnus abrogavit
expergeficientes, Mas. scheni cap. ult. et Sota cap.

ult. i. e. Levitas, qui quotidie pro suggestu dicebant,
 יורה expurgare, quare dormis Domine, ex Ps. 44,

24. quia inconueniens est, Deo somnum attribuere. Abrogavit itaque, ne in posterum ita dicerent.

excitare, movere lites, contendere, litigare:
Rab. אם יבוא אפיקורוס לערער כי אין אלהים. *si veniat*

Epicurus, contendendo, non esse Deum. Verbum
fere forense est: מַעֲרֵר *litigator, actor.*

II. פָּרַץ *frangere, confringere, comminunre, se-*

רָצַח *relinquere, derelinquere, deserere*, hebr. רָצַח *derelictio, desertio*. Ap. Tos. מַלְיָא דְּרַעֲוִיָּה *res derelictionis*, i. e. *res turpes et sceleratae*, רָבָר וְסָמָה, ut

et offerat ^{וְיִקְרַב עֹזֵא בֶח שָׁחַ} caper, capra: ^{עֹזֵא} capram genitam unius anni, Num. 15, 27. ^{עֹזֵא בֶרֶח} et capram genitam trium annorum, Gen. 15, 9. in Tg. Jon. Pl. ^{דוּס הֹעֲדֹס נִרְיִי בֶר עֵזִין} duos hoedos genitos caprarum, Gen. 27, 9. Emphat. ^{בְּנֵי עֵזִיָּא} ex hoedis caprarum, Lev. 3, 12. ^{עֵזִיָּא} et punctatum in capris, Gen. 30, 32. Aff. ^{רַחֲלִי וְעֵזִיָּא} ovae tuae et caprae tuae non abortiverunt, Gen. 31, 38. Ap. Tos. ^{עֵז בַּח שְׁנֵהָ וְדֵא לִכְרֹן} capra filia anni extra controversiam ad sacerdotem spectat, hoc est si quis emerit capram ab alienigena, et illa intra annum

peperit, tunc ille partus extra controversiam est sacerdotis, Bech. c. 3. in Misna. עזי דבאלא caprae sylvestres, Chol. 80a.

עזי *caprinum, pilus vel lana caprina*: וישש et byssum et pilos caprinos, hebr. עזי, Exod. 25, 4. cortinas pilorum caprinorum, Exo. 26, 27. וכל עובד מעזי et omnis opera de caprinis. hebr. מעשה עזים, Num. 31, 20. Veneta aliter punctant.

עז *haliaetus, aquilae marinae species*, idem quod hebraice עזיה, Lev. 11, 13. Deut. 14, 12. Prima forma עז apud Talmudicos legitur, Kel. c. 17. In Lev. pro hebraeo פסם *ossifraga, quae aquilae species alia est*, legitur in Jon. עזיה et pro עזיה redditur בר נזא.

עזיהל *Usiel, nomen angeli*, cujus socius שמוחאי Samchassai, qui deciderunt ex coelis, et commixti hominibus, genuerunt gigantes, Gen. 6, 4. in Jonathan.

עזיה *nere*, ponitur pro hebraeo טור. Part. fem. עזיהל *manibus suis nebat*, Exod. 35, 25. Plur. עזיהל *nebant lanam caprinam*, Exo. 35, 26. Part. Pehil עזיהל *quando netum erat*, v. 25.

עזיה *netum, tela*: למנמר עזיה ad perficiendam telam, Ps. 57, 3. in Regiis. Veneta hic corrupta sunt.

עזיה *colus*: לכבן מעזיה et manus ejus apprehendunt colum, hebr. פלך, Pr. 31, 19. Veneta corrupte מעזיהל, pro מעזיה.

עזיה *ungue-secare, digitis evellere vel avellere*. Respondet hebr. מלק, quo hic exponunt de jugulatione columbae ad sacrificium. Futur. רישיה ויעזיה et digitis avellet caput ejus, hebr. וסלק, Lev. 1, 15. in TgH. Jon. habet ויעזיה, per commutationem primae gutturalis. Judaei germanice exponunt erwidern, suffocare. Interpretes hebraei scribunt, esse לישון כרייה, significare abscindere, abrumpere.

עזיה *sepivit, circumsepsit, circumdedit*, hebr.

עזיה *annulus, annulus signatorius, sigillum, signaculum*. Respondet hebraeis הוחם et טבעה: כגלוח: sicut sculptura sigilli, Cant. 8, 6. Sic Exod. 28, 11. Emph. עזיה דמן cujus est annulus signatorius iste? Gen. 38, 25. כגלח דעזיה על יד ימיני quasi sculptura annuli in manu dextera mea, Jer. 22, 24. Constr. עזיה דמן עזיה et annulo procerum suorum, Dan. 6, 17. Affix. עזיה יח עזיה et amovit Pharaon annulum suum, hebr. טבעהו, Gen. 41, 42. עזיה וסחוק עזיה et annulo suo, Dan. 6, 17. Pl. עזיה annulos et cingula, Exod. 35, 22. עזיה דרהב annulos aureos, Exo. 25, 12. Emph. עזיה עזיה erunt annuli, Exo. 25, 26. עזיה per annulos, v. 14. Constr. עזיה עזיה in annulis arcae, v. 15. עזיה עזיה ad annulos superhumeralis amictus, Exod. 28, 28. Aff. עזיה ex annulis suis, Exo. 28, 28. עזיה עזיה et annulos earum, Exod. 26, 29.

Apud Rabbinos metaphorice aliquando est, *po-*

et ex intestino recto et ex intestino recto (scil. venit cibus) in annulum (i. e. podicem) et ex podice foras, MK. c. 7, 20. Alias communiter dicunt טבעה, eodem sensu.

Secundo עזיה *compedes*: והוא אסיר בעזיה et ipse vinctus erat compedibus, hebr. אסור באוקים, Jer. 40, 1. עזיה שריחך מן עזיה solvi te ex compedibus, ibid. v. 4. hebr. האויקים מן. Est ergo עזיה hebraeo. Veneta ex masc. עזיה. Hinc ulterius apud Rabbinos עזיה *lorum, vinculum*, ut in illo celebri: יא מסכנותא ליהודאי כעזיה סמקתא דעל לביה דסוסיא pulchra est paupertas Judaeis, sicut lorum rubrum in pectore equi alibi. Sic legitur עזיה quod idem. Vide in מסכנותא.

טומנין לה עזיה בשמן: עזיה *spongia*, juxta Aruch: עזיה ומניחין לה על פרתה כרי שלא חצטני spongiam cum oleo, et imponunt fronti ejus ne frigescat, Sab. f. 54b. Glossa עזיה דבר דך עזיה צמר גפן או כל דבר דך עזיה. In Aruch scribitur עזיה per ד.

עזיה *circumunitio, septum, sepimentum*: פירות של עזיה הן fructus septi sunt, Jeb. 122a. id est ex horto sepe circumunito, ex hebr. ויעזיה et sepe circumunitum eum, Jes. 5, 2. Hinc Rabbini saepius utuntur hoc verbo, עזיה חתח הייחם, id est fodit foveam in circuitu olearum, Men. 85b.

עזיה et chald. עזיה *atrium templi Hierosolymitani* ועל עזיה דבירושלם: עזיה in Jerusaleme, Jes. 10, 32. Constr. עזיה ליואי in atrio Levitarum, IR. 3, 3. Aff. עזיה במסר עזיה in latere atrii mei, Ez. 43, 8. Pl. cum aff. עזיה עזיה ad conculeanda atria mea, hebr. חצרי, Jes. 1, 12. Atrium illud templi, juxta Hebraeos, triplex fuit, עזיה הנהנים atrium sacerdotum, IR. 6, 36. 2. Par. 4, 9. quod erat הפנימי האחר atrium interius, IR. 6, 36. עזיה atrium Israelitarum, quod erat ante porticum; et vocatur atrium magnum, 2. Par. 4, 9. propter populi multitudinem: עזיה נשים atrium mulierum, de quo apud Rabbinos. Vide R. David. Ez. 42, 13. R. Sal. 1 Reg. 7, 2. De portis atrii vide R. David. Jer. 7, 2. Talm. Mid. c. 1. Dictum fuit עזיה, quod sit בצורה עזיה *auxilium* in angustiis, si invocetur ibi Deus ex toto corde. Maim. scribit עזיה במחיצה שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזיה quicquid cinctum est septo, ut atrium tentorii conventus, id vocatur עזיה.

עזיה *Asariel, nomen angeli, praefecti aquis, ne transeant terminum suum, et terram operiant*.

עזיה *sorbus arbor, et sorbum fructus ejus*. Pl. עזיה *virgulta dura et fortia sorbi*, Erub. 34b. Kil. c. 1. Maser. c. 1. TH. Sab. 38. De Sorbo Plinius lib. 15. cap. 21.

עזיה *stylus, calamus*: בעט דברול scripta sunt stylo ferreo, Jer. 17, 1.

עזיה *piger*, ab hebr. עזל mutato ז in ט, ut saepius fit: לשמשמנה עזיה similis esto formicae o piger, Prov. 6, 6. עזיה אנה דמך אנה עזיה? ibid. v. 9. עזיה שליחא עזיה nuncius piger, Pr. 10, 26.

עטלוחא יהבא שנחא: *pigritia, segnitie*: עטלוחא dat somnum, heb. עצלח, Prov. 19. 15.

forum: עטלוחא של עזה: *forum urbis Azae*: idem quod אטלח. Vide illic.

גאלוס נגד טורא ועטלפא: *vespertilio*: גאלוס sylvestris et vespertilio, Lev. 11. 19. Deuter. 14. 18.

אטמא *latus*, idem quod אטמא, Esth. 1. 2. in in Targ. secund.

nom. propr.: עין עיטם: *Etham*. Nomen fontis in terra Israelis, in quo sacerdos magnus se lavabat in die expiationum. Vide Joma 31a. Bechl. 44b. Sab. 145b. et glossatores in istis locis.

מלתא *mulletrale*, *vas in quo recipitur lac ex bestis*, heb. Job. 21. 24.

vas oleare, cupa olivarum, vas in quo reponuntur olivae minus maturae, ut mollescant ad emittendum oleum. Quidam faciebant foveam, in quam tales olivae deponerentur, donec putrescerent, i. e. mollescerent: של ויחיה: *cupa olivarum*, Bm. 72b. ex quo exsuderint sudorem cupae olivariae, Tah. c. 9. Hinc Verbiatiter רבית ביהודי עומט ביהודי imponit, deponit illam (oleum) in domum, scil. torcularis, ubi vas olivarum istarum fuit paratum, Men. 86a. in Misna. *repositio olivarum in cupam*.

operire, obtegere, obvelare: amicare. Respondet hebraeo עטה. Praet. ארעא דמצרים. et amicit terram Aegypti, Jer. 43. 12. מעיל דוכי. et amicit pallio salutis operuit me, Jcs. 61. 10. עטפא. et operuisti eum pudore, Ps. 89. 46. Part. ויהא עטף מעילא et ipse amictus erat pallio, heb. עטה, IS. 28. 14. Sic scriptum est, ut sit conforme hebraeo in tempore, sed quia significatio non est conformis, praestat legere עטף, ex Participio Pehil. Fut. עטף. benedictionibus operiet, Ps. 84. 7. Et intransitive עטף כעטף et cooperiantur quasi pallio pudore suo, Ps. 109. 29. Legerim ex Ithpahel usurpatur, ut sequitur. Praet. Ithpah. וכסיה ברדירא. et tecta fuit poplo et obvelata, heb. וחעלה, Gen. 38. 14. in Tg. Jon. Part. דמחעלה נהורא qui amicitur luce tamquam sindone, Ps. 104. 2. Sic est in Venetis. Regia perperam ex Pahel עטף, sed si legatur ex Partic. Passivo עטף, tolerari potest: עטף ויהא עטף על ראיה כאבילא et obvelatus est capite suo ut lugens, Esth. 6. 12. Fut. עטף. et super opertus sis super labio superiori, Ez. 24. 17. עטף. sit ei sicut vestimentum quo amicitur, Ps. 109. 19. עטף כאבילא יחעטף et super mystace instar lugentis obvelatus sit, Lev. 13. 45. עטף. super mystace non obvelabitis vos, Ez. 24. 22. עטף קלנא amicianitur ignominia, Ps. 71. 13. עטף et obvelati sunt super mystace instar lugentium, Mich. 3. 7.

opertura, obvelatio, obtectio: עטיפה כל עטיפה שניה כעטיפה ישמעאלים איה עטיפה (in luctu), quae non est sicut obvelatio Ismaelitarum

(qui totam faciem obvelant), non est obvelatio, Mk. 24a. עטיפה כחול כך עטיפה בשבחה sicut vestimentum nostrum est quotidianum, ita quoque vestimentum nostrum est in Sabbatho, Medr. Ruth. 3. *idem*.

operimenta, vestimenta: עטיפים היו לו שני עטיפים: erant ipsi duo vestimenta, unum quotidianum, et alterum sabbathinum.

II. עטף, עטף, *sinus*, pro hebr. חיק: ut in sinum matrum ipsorum, Thr. 2. 12. עטף שטין in sinu stultorum, Eccl. 7. 10. Aff. עטף in sinum tuum, בעטפיה in sinum suum, Exo. עטף in sinum suum, מעטפיה ex sinu suo v. 7.

coronare, corona, diadema cingere, circumdare. Praet. עטף ניוחנחא circumdedit eos superbia, heb. ענקחמו. עטף cinxit eos, Ps. 73. 6. Ithpah. Praet. עטף ניוחנחא coronata sunt habitacula deserti, scil. herbis, heb. רשאו herbascunt, Joel. 2. 22. Ap. Ros. ו עטף Vav coronans, scil. dictiones, i. e. Vav copulativum.

corona, coronamentum operis vel structurae alicujus: עטרה corona vel cinctura foci. Kel. c. 5. עטרה ופסחיהם coronamenta et caelaturae, januarum scil. vel fenestrarum, ad ornatum facta, Ohol. c. 14. item *glans sive caput penis, ejus quasi corona et cinctura*: אה העטרה cario operiens glandem penis, Sab. 137b. Jeb. 74b. Item *pili circa locum pudendum mulierum et virorum*, Nid. 52b. et 47a. Sanh. 68b. De Corona triplici Hebraeorum, Legis, sacerdotii et regni, vide in Tiberiade cap. 10. et supra in כלל, in כלל.

ambitus, circuitus, circumdatio, circuitio: עטף עטף cinctura et apertura: sunt inter requisita poculi benedictionis, quod debet esse cinctum convivis et discipulis, et panno sacro tectum, Ber. 51a. Vide et mox.

II. עטף *recedere, abire*. Praet. עטף מנחא. viatica abiverunt ex vasis nostris, heb. איל, IS. 9. 7. עטף לא עטף tantummodo excelsa non recesserunt, heb. סרו, IR. 15. 14.; 22. 44. IIR. 15. 35. Futur. עטף ויהא עטף et abibitis cum corlibus, sc. plenae primitiis, Deut. 26. 3. Jon. Imper. Pahel עטף recedere facite, auferte idola populorum, pro hebr. הסרו, Gen. 35. 2. in Tg. Jon. Apud Tos. עטף פטיר dimissus vel liber, et ablatum, Git. 86a.

recessus, discessus.

ablatio, amotio. Hinc ap. Ros. מופרים עטף ablatio scribarum; de qua diversae Hebraeorum sententiae sunt. Schindl. reddit, *discessio scribarum*. At qualis illa fuerit, non addit. Munst. et Guido praeterierunt. Ap. Tos. legitur: אמר ר' יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבין ולא קריין id est; inquit R. Isaac; lectio scribarum, et ablatio scribarum, et quae leguntur et non scribuntur, et quae scribuntur et non leguntur, sunt constitutio Mosis a monte Sinai: Ned. 37b. „Lectio

scribarum", i.e. modus legendi singulas voces et totum contextum sacrae Scripturae, quem tradiderunt scribae, id est prisci et primi Legisperiti, qui appellati sunt Sopherim, i. e. scribae: veluti ubi sit legendum ארץ et ubi ארץ: Item quod legendum זמנים et non זמנים, item מצרים, et non מצרים. „Ablatio scribarum", i. e. ablatio literarum, otiose et superflue ab imperita plebe vocibus quinque additae, quae, cum juste a Legisperitis ablata fuisset, vocabantur עיטור וספריים. Exempli causa, ubi scriptum fuit, וספריים אחר העבור, לבנים et fulcite cor vestrum, postea transite, (Gen. 18, 5.) plebs legit ואחר et postea transite. Hic Masora parva notat, quinque esse עיטור וספריים, sed loca non adducit. Est autem secundus, חלק, sed loca non adducit. Est autem secundus, חלק, nobiscum dies aliquot, aut decem saltem, postea abeat, (Gen. 24, 55.) plebs legit ואחר et postea. Tertius אחר האם, postea aggregabitur, (Num. 12, 14.) Hoc exemplum in supra notato loco talmudico adducitur (etiam in Masora Ps. 36, 7.), quod et ibi ablatum sit ו ab אחר, sed in nostris exemplaribus biblicis scriptum est cum ו, quod mirum, non fuisse ab autoribus editionis observatum ex nota Masorethica. Quartus נגנים אחר שרים קדמו, praecesserunt cantores, postea fidicines, (Ps. 68, 26) quod legerant ואחר et postea. Quintus אחר משפטיך צדקתך דהיינו משפטיך כהררי אל משפטיך צדקתך דהיינו משפטיך חתום רבה justitia tua sicut montes Dei, judicia tua (sunt ut) abyssus maxima, (Ps. 36, 7.), ubi legerunt et judicia tua. Hinc in Aruch, in Radice עמר legitur: נראים הדברים שבחלה אנשי כפרים לא היו דייקי במקרא והיו קרי וסעדו לבכם ואחר העבור. קדמו שרים ואחר נגנים. צדקתך כהררי אל ומשפטיך חתום רבה והיו משחבשים באלו מלים בהיות זמן וסבדן דהיינו דקדוק משום דהיינו מסתבר ואחר סופרים וסלקו להני ווי והיו קרי אחר העבור. אחר נגנים. משפטיך חתום רבה. וכד חזו סופרים קא עטרי להון להלן ווי והיו קרי להו להלן מלי עיטור סופרים ואחר ר' יצחק ואורי דקבלה אנון דלכה למשה מסיני. ועד דורות קרובים להשחא הווי משחבשי וקראו ולא ישמע על פיה וסופרי מסמרי דלא מקרי בריי. i. e. videntur res, quod a principio homines pagani (idiotae et plebs) non fuerunt attenti ad Scripturam, legeruntque: et fulcite cor vestrum, et postea transite: Praecesserunt cantores, et postea fidicines: Justitia tua ut montes Dei, et judicia tua sunt abyssus amplissima: et fuerunt perplexi in his dictionibus isto tempore. putaruntque sic esse ipsorum grammaticam, quod talis esset opinio. Sed venerunt scribae, et abstulerunt ista ו, et legerunt, post transibitis, post fidicines, judicia tua abyssus maxima. Videntes autem scribae, quod jam recessent ista ו, vocabant eas dictiones סופרים עיטור ablationem scribarum. Post venit Rabbi Isaak, et docuit: quod Kabala essent, (id est acceptio vel traditio majorum) et constitutio Mosis de monte Sinai. Immo etiam ad tempora haec proxima fuerunt perplexi quidam et legerunt: et non audiat in ore tuo, Exod. 23, 13. sed Scribae docuerunt, non esse legendum istud ו. Haec Aruch. Est autem haec verissima, de

hac Masoretharum nota, sententia, ex qua Rabbi Jacob ben Chajim, in Praefatione sua in magna Biblia Veneta, argumentatur, nequaquam culpandos esse Scribas istos, quasi aliquid ex textu sacro Scripturae abstulerint, aut quicquam mutarint, sed tantum correxisse pravam lectionem vulgi, qui quinque istis locis literam ו majoris perspicuitatis causa inter legendum solebat addere. Aliter alii Rabbinim de Ittur sopherim sentiunt, quorum sententia aliena et falsa est, ut R. Salomonis, Rabbi Nissim et Harosch, qui commentati sunt in supra-dictum locum Talmudicum: ab istis diversus praeterea est autor libri יעקב ביה in eundem locum, quorum opiniones referre nihil opus est, cum nihil solidi habeant.

III. עמר, sive fumare, siquidem idem significat quod עשן, pro quo in Targ. Jeruschalmi legitur: וטורא דסיני עמר et mons Sinai fumabat totus, Exod. 19, 18. Sic Syr. עמרא fumus, Act. 2, 19.

עמרא instrumentum, literae contractus: דלא כחוב עיטור quod non est scriptus contractus, Bh. 29b.

עמרן pia, vel resina, ap. Talmudicos: אין מדליקין בעמרן מפני כבוד השבת non accendunt (lumen sabbathinum) ex resina propter honorem Sabbathi, Sab. c. 2. in Misna 24b. Gl. דפסחא faeculentum, rejectitum picis, odoris pessimi. Et initio capitis ejusdem in Gemara, דפסחא דפסחא עמרן פסולתא דרובשא resina est faex picis. cera est faex mellis: אין דרכן של ישמעלים להיות טוענים אלא עורח: עמרן non solent Arabes ferre nisi pelles et picem, gl. ופח.

עמט vel עמטש vel עמטש sternutare. Dicitur Rabbinis de sternutatione superiore, quae fit per os et nares, et de sternutatione inferiore per ventrem, et tum est pedere, crepitum vel spiritum ventris emitte. In Chaskuni fol. 68. ad Gen. 48, 1. מים שנבראו שמים וארץ לא היה אדם עוטש ויהי מחלו אלא בכל מקום שהיה או בדרך או בשוק ויהי עוטש דהי hoc est; ab eo die quo creata sunt caelum et terra nunquam homo, qui sternutavit, convuluit a morbo suo: sed in quocunque loco fuit, in itinere, aut in foro, si sternutavit, exivit anima ejus; donec venit Jacob, et petiit misericordiam a Deo hujus rei causa: Dixit coram Deo benedicto; domine mundi, ne auferas animam meam a me, donec praeceperim domui meae, filiisque et nepotibus meis. Et exoratus est ei Deus, sicut dicitur, „et fuit post verba ista etc.“ (Gen. 48, 1.). Audientes hoc omnes reges terrae contremuerunt et commoti sunt, eo quod nunquam ita fuerit a creatione mundi. Propterea tenetur homo tempore sternutationis suae gratias agere Deo, quod transtulerit ipsum de morte in vitam, sicut dicitur: עיניו חתו חתה (Job. 41, 9.). Haec Aruch Chaskuni. Desumpta sunt haec ex capitulis R. Eliesaris c. 52. ubi paulo aliter quaedam in fine leguntur, sic videlicet: Idcirco tenetur homo dicere in sternutatione sua חיים, ut convertatur mors ista in lucem etc. Sic citatur ex Tanchuma ad Gen. 27. „Et cum senuisset Ja-

esse, adverbere. Infin. לעון באורחא ad videndum in Lege i. e. diligentius studere, meditari in Lege Domini, Gen. 3, 15. in TgH. Deuter. 33, 29. in TgH Fut. יעון domum lapidum respicit, id est loco lapidoso crescit, heb. יחוד, quod quidam *perplecti, intrin-*
cari, exponunt. Veneta יעון Job. 8, 17. Rabbini in usu frequenti est. In Jeb. 22. ad illud (Deuter. 25, 5.) רבן אין לו, additur עין עליו considera super eo; nempe non simpliciter intelligitur filius, sed filius aut filia, aut filius filii, aut filia filii, aut filia filiae. Hinc est quoque nota R. Salomonis ad hunc locum. Vide et in Kid. 4a. Bb. 115a. עין למעלה supra: utuntur eo, quando remittunt lectorem ad locum aliquem supra dictum: contrarium למסן עין

vide infra: non ad oculum et non ad oculos vendunt in loco ubi ponderant, במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום, non ad oculum vendunt, Bb. 89a. id est ubi fructus vel similia ad oculi mensuram et aestimationem vendunt, ibi non debent pondere et libra vendi, et contra: להקל על: ut facile sit inspectori vel lectori invenire quae cupit.

ocellare, ocellis intextis variegare. Hinc R. Saadia hebr. ושכצח expōnit חפץ ocellabīs, tessellatam facies, Exod. 28, 39.

inspectio, contemplatio, consideratio, attentio, animadversio: opus habet inspectione vel consideratione: נדפס והוגה בעיון רב ויפה impressum et correctum cum attentione sive diligentia maxima et pulcherrima: in titulis librorum: Apud Tos. עבירות אין אדם ניעל מהן בכל יום הרהור עבירה: ג' tres transgressionēs sunt, a quibus homo nullo die liberatur: cogitationes peccati, contemplatio vel attentio orationis, et lingua mala, Bb. 134b. Quidam per החפלה עיינו intelligunt praesumptionem meriti, quod homo devote orans semper sibi imagenitur, se exauditionem a Deo mereri: alii attentionem, quod nunquam ea attentione et intentione homo, ut deberet, orare possit. Item ocellatio, tessellatio, variegatio.

theoricus, speculativus: Fem. העיונית. scientia speculativa: Pl. חכמות העיוניות. scientiae speculativae sive theoriae, philosophia theoria, cujus oppositum מעשיית practica.

juxta aspectum, colorem vel speciem, i. e. sicut, in speciem, in morem: כעין סקוה מים: sicut congregatio aquae: כעין בירכחא דברכנא: עיקב secundum benedictionem, qua benedixit illis Jacob, Deut. 33, 28. Jon. in TgH. מעין.

ex specie, ex aspectu, colore vel forma alius rei, quod speciem duntaxat aliquam rei habet, id est species, summa, speciem, pars, compendium, synopsis, ex parte et breviter totum suum referens. Sic in Targum ארי פחגמא דכחיבין עלהא מעין כל פחגמא דיי nam verba quae scripta sunt in eo. summa sunt omnium verborum Domini, quae locutus est nobiscum, Jos. 24, 27. Ap. Tos. רבי נטליאל אומר. בכל יום ויום יחפלא אדם שמנה עשרה ברכות רבי יהושע R. Gamaliel inquit, unoquoque die orabit homo octodecim benedictiones, R. Johosua dixit, summam octodecim: R. Elieser dixit, si expedita sit precatio in ore ejus orat octodecim, sin minus summam ejus, Ber. 28b. Gl. ad Gem. 29a. מעין, i. e. R. Samuel 18. eucharisticarum precum ibidem R. Samuel ipsis dictavit. Kimchi IIS. 16, 12. בְּעֵינֵי scribit esse quasi in statu meo, quo nunc sum, sicut in illo Rabbīnorum, כל ברכה וברכה, compendium, ejusque precatio, id est particulam, pars nominis Dei, Sota 10a. et mox: נבראו מעין דגמא: חמשה וכולן לקי בן

pendio speciminis divini, et vapularunt iis: Samson viribus, Saul collo, Absalom capillis, Zidkija oculis, Asa pedibus. Alibi ap. Tos. כהנא מעין שופריה דרב כהנא אברו pulchritudo Raf Cahana fuit specimen quoddam pulchritudinis Rabbi Afhu, pulchritudo Rabbi Afhu fuit specimen pulchritudinis Jacobi patriarchae nostri, pulchritudo Jacobi patris nostri fuit specimen pulchritudinis Adami primi, Bm. 84a.: Item: aleator, usurarius, columbarius etc. non possunt esse judices vel testes in judicio. Gl. כי nam omnes illi species raptorum sunt, Sanh. f. 24b. ליה partem duntaxat dixit illi, Sanh. 105b. העולם הבא quod gustandum dedit eis partem seculi futuri, ut cognoscerent, quantum bonum denegaverit eis, Sanh. 108b. עבר בשוקא לקבל עינחא angulus; transiens per plateam contra angulum, hebr. אצל פנה juxta angulum, Prov. 7, 8.

עיסה בלוסה: massa farinacea subacta: pasta mixta, impura et furfure adhuc permixta, vide infra in עסם.

et accepit peplum, et operuit se, hebr. עִפָּה. Gen. 24, 65. ועדיאחא et operuit se peplo, Gen. 38, 14. Aff. ועדיאחא et removit peplum suum, Gen. 38, 19. Vide et supra עוף.

עִפּוּי: lassus, fessus, hebr. עִפּוּחַ lassitudo: עפה, apud Talmudicos, et id habet formam ab עפה, nisi forte legendum עִפּוּי, per apocopam literae ח, Chag. 15a.

pullus, ut hebr. עִיר בר אהן. super pullum natum asina, Zach. 9, 9.

civitas, urbs: עָרִים, עָרִים. aromatarii circumeuntes per civitates: עיר של זהב: urbs aurea. Corona erat aurea sponsarum virginum, et mulierum honoratissimarum, quam in nuptiis aliisque festivitatibus gestabant. Facta fuit ad formam urbis Jerusalem, aut ejus forma in ea fuit effigiata, sculpta aut picta, ut R. Salomon inquit, עיר, In Sabbatho temen eam gestare fuit illicitum, juxta expressam traditionem: „Cum quibus rebus mulier in Sabbatho egreditur, et cum quibus non? עיר של זהב neque cum civitate aurea,“ Sab. c. 6. in principio. Ad quod Gemara notat; Quid est „cum civitate aurea?“ R. Jochanan dixerat, ירושלם דדהבא, Jerusalem aurea. Rabbini tamen postea statuerunt, posse eam gestari, quatenus est ornamentum: at Talmud prohibet, quatenus est onus aut pondus, quod Sabbatho gestare omnino est prohibitum: רמיה לך facerem tibi civitatem auream, id est coronam auream, Ned. 50a. עטרוהו in bello Titi prohibuerunt coronas sponsarum, sc. gestare, ubi Gemara: Quid sunt coronae sponsarum? עיר של זהב: civitas aurea, Sota in fine. In TgH. Num. 31, 48. vocatur dialecto Hierosolymitana קוריא דדהבא מן ירושלים, quod idem: ירושלים דדהבא et civitatem auream de capitibus ipsarum. Fuit ergo

עֲפִילָה *concoctio, consumptio, pars consumpta*:
unde ap. Tos. עֲפִילָה אֶחָה מֵחֵיִר *partes consumptas*
holocausti tu reportas, Joma 45b. Seb. 83. ex Lev.
6, 2, ubi jussit Deus cineres, i. e. *partes consumptas*

Chaldaei pro eo utuntur חָלַל et חָלַל. Derivata tamen quaedam habent, raro verbum ipsum. Ithpa. vel Ithphē. אֲחַלְלִי vel אֲחַלְלִי *elevari, exaltari, extolli*. Praeterea אֲחַלְלִי vehementer exaltatus est. Ps. 47, 10. אֲחַלְלִי לְהוֹדָה plurimum exaltatus es supra omnes deos hebr. נָעִלָה, Ps. 97, 9. Part. חֲלָלָה כִּמְהָרָה quando exaltatur, Prov. 19, 9. Fut. יִחַלְלֶה שֵׁם אֱלֹהֵינוּ בִּיבְבָה exaltabitur nomen Dei nostri in jubilo, Ps. 47, 8.

Ap. Ros. עלה *laudare, collaudare, laudibus ef-ferre vel extollere*. Virtutes faciunt, ut homo *ascendat* sursum, et *extollatur* ad celsa dignitatum fastigia, atque sic haec significatio ex *ascendendi* significato oritur: יחעלה יחעלה: מ' is qui laudatur, laudabitur: מ' עלה מ' עלה vir exaltatus, laudatus. Ex Pyhal הכל יוחר *laudatum, praestans, excellens*: מ' עלה מ' עלה totum praestantius est sua parte: מ' עלה מ' עלה opificium laudabile: מ' עלה מ' עלה cantica, carmina laudatissima: מ' עלה מ' עלה optimum, praestantissimum ex facultatibus suis: מ' עלה מ' עלה praestantissimi, excellentissimi in familia, Bk. 16b. Ithpah. מ' עלה *laudari, extolli*. Hinc Rabbini, quoties Dei aliquod nomen nominant aut scribunt, solent subijcere מ' עלה i. e. laudatum sit, vel benedictum sit nomen ejus. Euphemia pia, quae etiam Christianis imitanda esset.

Secundo מעלה in Aphel *aequiparare, adaequare, aestimare ex aequo*, quae est rei elatio aequa ad alteram, et sic respondet verbo hebraeo ערך, hoc significato usurpato: veluti כהנא כהנא מעלה מעלה היכנא דיעלי. מעלה מעלה non laudabit eum sacerdos, Lev. 27, 12. Jon. היכנא דיעלי לא מעלה מעלה non laudabit eum sacerdos, ibid. לא מעלה מעלה לא יערכנה eam quisquam auro, hebr. לא יערכנה Job. 28, 17. Sic ibid. v. 19. מעלה מעלה et aestimabit eum sacerdos, Lev. 27, 8. in Tg. Jonath. Sic ibid. v. 14. Hoc sensu etiam apud Talmudicos frequenter occurrit.

עלה *excelsus, supremus, summus*: respondet hebraeo עלה: ut עלה אל עלה coram Deo excelsus, Gen. 14, 18. עלה אל עלה benedictus sit Deus excelsus, ibid. v. 20. ומה רמא ועלה בעלמא הרין tu autem altus et excelsus es in mundo hoc, et mundo altero, Ps. 92, 9. Dan. 4, 14. et alibi, scribitur עלה, sed juxta Masorethas legendum מעלה, juxta communem istorum formam: מעלה מעלה עלה et num est scientia in altissimo? Ps. 73, 11. Pl. בבית גני עלה in domo thesaurorum superiorum, Ps. 104, 13. מעלה מעלה inter aquas superiores, et aquas מעלה מעלה inferiores, Gen. 1, 6. in TgH. Femin. מעלה מעלה מן מעלה מעלה ex inferiori ad superius, Ez. 41, 7. מעלה מעלה quae juxta tectum superius, IIR. 23, 12. Pl. מעלה מעלה et conclavia superiora erant puncta strictiora, Ez. 42, 5. Male in exemplaribus punctatum מעלה מעלה et מעלה מעלה, quae est forma singularis. Apud Tos. מעלה מעלה לא בעו מעלה מעלה superiores petierunt aquam, inferiores non petierunt, Tan. 3.

מעלה מעלה *aestimatio*, hebr. מעלה מעלה: ut מעלה מעלה pro aestimatione animae sunt Domino, id est personae, Lev. 27, 2. in Jon. מעלה מעלה et sit aestimatio ejus ibid. vers. 17. In Jon. punctatum est מעלה מעלה, in TgH. מעלה מעלה: utraque forma aliena et inusitata in nominibus hujusmodi. Ap. Tos. מעלה מעלה sanctificatio aestimationis, Erch. c. 8. Tem. c. 7. et alibi. Vide glossatores. Ap. Ros. etiam est, *laudatio: praestantia, excellentia*.

מעלה מעלה *ascensus, ascensio*. Oppositum ejus ירידה descensus. Item optimum, praestantissimum, idem

quod מעלה supra: מעלה מעלה נוק מן העליה persolvit damnum ex praestantissimo et optimo, id est מעלה מעלה, מן העליה, Bk. c. 1. in Mischna

עלה *holocaustum*, ab *ascendendo*, quia totum combustum in fumum et aerem *ascendit*. Respondet hebraeo עולה, unde analogia requireret formam Chaldaicam עלה, emphat. עלה. Nam Cholem Hebraeorum solet in Kametz Chaldaeis mutari: עלה מעלה et offeretis holocaustum, Numer. 28, 27. עלה מעלה juxta holocaustum, Ez. 45, 25. Constr. עלה מעלה holocaustum Sabbathi, Num. 28, 10. בר עלה מעלה praeter holocaustum temporis matutini, Num. 28, 23. Aff. עלה מעלה ויה עלה מעלה ejus, Num. 6, 16. עלה מעלה ויה עלה מעלה tuum, Lev. 9, 7. עלה מעלה holocaustum ipsorum, Lev. 10, 19. Pl. עלה מעלה holocausta pingua offeram tibi, Ps. 66, 15. עלה מעלה cum holocaustis persolvam vota mea, ibid. v. 13. עלה מעלה in holocausta, Eser. 6, 9. Emph. עלה מעלה et super principem erit offerre holocausta, Ez. 45, 17. Aff. עלה מעלה arietes holocaustorum tuorum, Jes. 43, 23. עלה מעלה holocausta ipsorum, Jes. 56, 7. עלה מעלה holocausta vestra, Deut. 12, 6. עלה מעלה cum holocaustis nostris, Jes. 22, 27. עלה מעלה et holocausta ejus, IIR. 10, 5.

עלה מעלה *coenaculum, tabulatum*, proprie *altius*, in quod *ascenditur*, hebr. עלה מעלה: ut מעלה מעלה אחד רשי מעלה מעלה et clausit januas coenaculi, Jud. 3, 23. Constr. מעלה מעלה et ascendit in coenaculum portae, IIR. 18, 33. Regia habent מעלה מעלה, ex forma hebraica: מעלה מעלה כחלא מעלה מעלה coenaculum parietis parvum, IIR. 4, 10. מעלה מעלה in coenaculo domus aestivae, Jud. 3, 20. Aff. מעלה מעלה די בשומרון מעלה מעלה in coenaculum suum quod erat in Samaria, IIR. 1, 2. Sic Dan. 6, 10. Plur. מעלה מעלה et coenacula spaciose, Jer. 22, 13. Aff. מעלה מעלה et coenacula sua, Jer. 22, 13. Ap. Tos. metaphorice sic vocatur *locus in utero mulieris, ubi coquitur semen ejus*, scribit Maim. in הלכות אסורי ביאה c. 5. Vide Talmud in Nid. c. 2. in Misna.

Ap. Tos. ודי מעלה מעלה vidi filios coenaculi, et erant pauci, Suc. f. 45b. Adducitur in More par. 1. cap. 34.

עלה מעלה *amphora, cantharus, vasculi genus, quo ascendere fit*, id est *petitur vinum ex cadu*: עלה מעלה עלה נקפח ככרא cantharus percussit, decollavit cadum, Erub. 53b. i. e. cantharo exhaustus est cadus usque ad fundum, ut vinum deficiat: וכוניא vendidit eum tredecim amphoris, sive vasculis, sive tonnis denariorum auri, Sab. 119a. עלה מעלה דייניו erat ipsi amphora plena pecunia, Basra 133b.

עלה מעלה *nomen rei, in quam ignis nullas vires habet*, Sanh. 108b. B. Ar. legit מעלה מעלה, et scribit, *esse speciem animalis, ignem extinguentis*.

עלה מעלה *super, supra, contra, adversus, coram, pro, propter, eo quod*. Et interdum pro על מעלה, *apud, juxta, secundum: in: אפי חרוםא* super faciem abyssi, Gen. 1, 2. מעלה מעלה על מעלה quae vi-

cina est ad desertum, i. e. למדברא, Gen. 14, 6. על juxta fontem aquarum, Gen. 16, 7. et murmuraverunt contra Moysen, Num. 14, 2. אנסי ועפא coram facie tempestatis, Ps. 18, 43. et ascendit ad tonsorem gregis sui, Gen. 38, 12. et obtulerunt viri cum mulieribus, Exo. 35, 22. Sic absive dicitur, unde et Regia habent עם cum. Sic Jes. 7, 2. et propter habitatores suos, Mich. 7, 13. et ponas ea in canistrum, Exod. 29, 3. כתיבין על ספר in libro, 2 Reg. 15, 26. et offeret pro delicto sun, Lev. 4, 3. Adjunguntur ipsi nonnunquam quaedam particulae: על דין, על דא, propter hoc, propterea, propter: על דן propter sic, idcirco, propterea. על שם propter, propterea, ideo. Cum Pronominibus: על מועלי, a me, IS. 13, 11. עלך ad te, עליו et Hierosolymitane עליו contra, super, ad eum, על eos, עליו cas, עלנא nos etc., על super me, scil. est, mihi incumbit, mei officii est, teneor, obligatus sum. Sic cum aliis affixis. Apud Tos. על ד על ד על ד i. e. paulatim, secundum B. Ar., Sab. 156a. Citat idem aliud exemplum ex Ketub. 100. sed istud non reperi.

על (מן לעיל) (quod est ex super: desper, superne: מעל מן אעיא supra a lignis, id est super ligna, hebr. מעל לעצים, Gen. 22, 9. et inter aquas quae supra sunt, Gen. 1, 7. in Jon. יקרא לאנגלי מרומא מלעיל ולדרקין ארעא. et justos terrae infra, Ps. 50, 4. לעילא לעילא ascensus est super te sursum sursum, i. e. summe, Deut. 28, 43. ורעילא דשמיא ומטלא דרור coelorum desuper, Gen. 27, 39. et 49, 25. ועיליא a filio viginti annorum et supra, Exo. 30, 14. כמחוי אדם sicut aspectus hominis super eum desuper, Ez. 1, 26. בשמיא מלעילא in coelis desuper, 1 Reg. 8, 23. לעיל quod supra est, Jobi 18, 16. Hinc apud Grammaticos, vox מלעיל Milhel, i. e. vox penultima, accentum habens desuper, supra ab ultima, i. e. in penultima. Ei opponitur מלרע ab infra, id est accentum habens in ultima.

מעליהו קטלי: מעליהו praestans, excellens: מעליהו praestantiores fuerunt interfecti gladio, hebr. מעליהו meliores, Thr. 4, 9. Ap. Tos. frequentissimum; מעליהו si bonum est, dato mihi, Pes. 74b. מעליהו dignitas, honestas, praestantia: מעליהו sermo honestatis est, id est honestus, honorificus.

מעליהו superioritas, praestantia, excellentia, dignitas, celsitudo. מעליהו excellentia gloriae tuae: quae verba honoris sunt de viro excellenti, quem nomine suo appellare erubescunt. Sic et Latini, „excellencia tua“, pro tu: Item virtus, excellencia tua, liber virtutum, ethica.

מעליהו idem, ap. Tos.: מעליהו propter excellentiam domini: מעליהו verba honorifica, verba dignitatis: מעליהו quae praestantia?

explicabat honorifice, Ber. 58a. i. e. in bonum, in bonam partem.

על ingredi, intrare, introire. De sole dictum, est occumbere. Usurpatur promiscue ex quiescentium secunda, et defectivorum secunda, formis. Respondet hebraeo בוא, cum hoc sensu sumitur, et quandoque verbo קרב, cum ad concubitum refertur. Praet. על לקרמי venit coram me, Gen. 6, 13. ועל מלכא ingressus est et petiit a rege, Dan. 2, 16. על שמיא nam occubuerat sol, Gen. 28, 11. על לוח הר וקריאה et ingressus est ad Hagar, et concepit, Gen. 16, 4. i. e. coivit cum ea. על דין עלהא ut quid intrasti ad concubinam patris tui? IIS. 3, 7. על הנהא num ingressus es usque ad occidentem? Jobi 38, 16. ועלית לוחא et ingressus sum ad eam, hebraice ואקרב et appropinquavi ad eam, Deut. 22, 14. Sic נביאה לוח ועלית et ingressus sum ad prophetissam, i. e. concubui, Jes. 8, 3. על כל ועלית et ingressi sunt universus populus terrae, IIR. 11, 18. ועלית רוח ברך donec ingrederentur, Exo. 16, 35. ועלית רוח ברך et ingressi sunt universus populus, IIR. 11, 18. ועלית רוח ברך et ingressa est Ruth secreto, Ruth. 3, 6. ועלית רוח ברך in domum convivii ingressa est, Dan. 5, 10. quod scribitur ex forma perfecta, sed legitur ex forma defecta. Plur. על נפשוהו et ingressae sunt cum Jacobo, Gen. 46, 26. Partic. על ידי ועלית ut non sit ingrediens, id est ingrediat, Lev. 16, 2. על ידי ועלית omnis qui ingreditur in tabernaculum, Num. 19, 14. על נפשוהו et ingressus est in capite ipsorum, IS. 18, 16. Pl. defectum, על נפשוהו tunc ingressi sunt harioli, Dan. 4, 4. quod scribitur cum l. redundanti, ut ante in fem. praeteriti. Emph. ועלית דכר ונקבא et ea quae ingressa sunt masculus et femina, Gen. 7, 16. ועלית et egredientibus et ingredientibus, Zach. 8, 10. ועלית omniibus ingredientibus portam tabernaculi, Gen. 23, 10. Infim. ועלית ירושלם et ingredi per portas Jerusalem, Jer. 17, 27. ועלית egredi et ingredi, Deut. 31, 2. ועלית קריב למעל appropinquaret intrare Aegyptum, Gen. 12, 11. ועלית juxta occumbere solem, ad occasum solis, Deut. 16, 6. על מלמעל ab ingrediendo, ne ullus ingrediat, Jes. 24, 10. Hinc irregulariter, ועלית et usque ad occasum solis, Dan. 6, 14. Sic ועלית et cum occasu solis, Num. 25, 4. in Tg. Jon. cum i. paragogico. Cum aff. ועלית benedictus eris in ingressu tuo, Deut. 28, 6. ועלית cum ingressi fuerint ipsi. ingredietur, Ez. 46, 10. ועלית eritque intrante te, IS. 10, 5. ועלית לקרחה quum ingredimini urbem, IS. 9, 13. Imper. ועלית ingredere tu, Gen. 7, 1. ועלית ingredere nunc ad ancillam meam, Gen. 16, 2. id est concumbito cum illa. ועלית לטורא et ingredimini in montem Emorrhaeorum, Deuter. 1, 7. ועלית ingredere, IR. 17, 13. ועלית שכבי עמיה et ingredere concubitura cum ipso, Gen. 19, 34. Fut. ועלית ingrediar domum tuam, Ps. 5, 8. ועלית לוחא et ingre-

לָל, לָל et feminine עָלָל, עָלָל *proventus, fructus*, hebr. תְּבוּאָה, *qui provenit et introducitur*

בן שנראה בעליל *palam, manifeste*. In Misna. בלוי לכל *sive videatur (luna) manifeste, sive non videatur manifeste*, Rh. 21b. Gl. סאי משמע *manifeste omnibus*. In Gemara ibidem *quid sensus est hujus* *עליל* *לישנא דמינלי הוא* *עליל* *significat manifestum*: Sic in Sab. fol. 133b. *עליל* *in conspectu totius urbis (i. e. coram omnibus) metiendum est*, Sanh. fol. 14b.

²⁾ Erravit Vir Cl. Buxt. in explicando loco illo talmudico. Omnia enim ab eo citata verba talm. ad quaestionem pertinent sensusque est: Ex quo audiendum est, sub voce לֵבָיּוֹת intelligi manifestum? Responsionem vide in Talmud.

factum: causatum, effectum, apud Philosophos. Ap. Tos. ליקבל לטובא. liquores qui facti sunt ad recipiendam immundiciem, Pes. 18b. i. e. affecti, dispositi. Item apud Grammaticos, *quiescentia* Pe, sive prima radicali Jod: *quiescentia* Lamed, h. e. tertia radicali, More par. 1. cap. 67.

Deinde *aeger, infirmus, debilis*: דעה עלול *scientia infirma*, More par. 1. cap. ult. vide et par. 2. cap. 40. Est ex lingua arabica, ut videre est in Schindlero.

causa, occasio: עולה *causa, occasio*: fuerunt quaerentes, quaesiverunt occasionem, Dan. 6, 4. עלילה *invenirent occasionem*, heb. עלילה, Ps. 14, 1. עלילה *colliget occasionem iniquam sibi*, Ps. 41, 7. עלילה *inventa est in eis causa iniquitatis, vel simpliciter, iniquitas*, Ps. 53, 2. heb. *iniquitas et sic pertinebit ad eam*. Elias *causam* exponit. Sic *causa* autor *iniquitatis*, Ps. 71, 4. heb. *e manu inique agentis*. Haec posunt ad eam referri, unde עלילה *iniquitas*. Vide illic. Rabbiniis Deus vocatur עליל העולם *causa causarum*. Item עלילה *donec inveniat aliquam occasionem occidendi eum*, Kimchi IR. 2, 28. in Com. עלילה *causatum*.

raceni: הלא משארין עוללן *nonne reliquos fecissent racemos?* Obad. 1, 5.

opera, actiones: וכברשוח מעלליהו *et secundum malitiam operum ipsorum*, Ps. 28, 4.

turbo, tempestas, procella. Respondet hebraeis *עלול*, סופה *et tempesta*. Scribitur et promiscue עלול *cum Cholem*: מוכנס *et tempestas conturbans*, Jer. 23, 19. ביום רוח *cum turbine in die venti*, Am. 1, 14. חזקת עלול *aestuabit turbo vehementer*, Ps. 50, 3. Cum aff. חזקת עלול *persequeris eos in tempestate tua*, Ps. 83, 16. Plur. ורוח עלולין *et ventus tempestatum intempestus, disrumpet*, Ez. 13, 11. עלול *vento tempestatum sive turbinum, procelloso, turbulento*, Hab. 3, 14.

perturbare, turbine, procellis agitare vel dejicere. Fut. ויעללני *et turbine agitabit eum de loco suo*, heb. וישערהו *Job. 27, 21. הרוח* *ventus dejiciens vites*, Kil. c. 7. ויעללני *qui turbulenti sunt, vel turbulenter loquuntur cum balbutie, balbi vocantur*, Zohar in Lev. col. 473.

roborari, roborare se, fortem esse, quo significato dicitur etiam אלה. Praet. חייא עלמי *vivi corroborati sunt*, heb. עזבו, Ps. 38, 20. Imper. חזק ואמץ *fortis esto et roborate*, heb. חזק ואמץ, Jos. 1, 6. Sic Deut. 31, 7. חזק ואמץ *fortes estote et roboramini*, Jos. 10, 25. Pahel Imper. חזק ואמץ *confirmata et corrobora cor tuum*, Ps. 27, 14. Ithpeh. Fut. ויחזקני *et roborat se animus vester*, Ps. 31, 25. Ti. ונחזקת *confirmata de ipso fuit sententia juris*, Sanh. 107a.

Deinde עלול *et in Niphal, עלול, abscon-*

ditum esse, hebr. Apud Grammaticos ה *absconditum, i. e. quiescens*. Oppositum ejus הנראה *apparens, id est mobile, quod pronunciatum*. Hinc ידוע כי פה מוכרח וכאשר יהיה *notum est, quod פה* *absolutum nomen est: quando vero est constructum, vertitur He quiescens in Jod quiescens*. Quandoque dicitur נח עלול *quiescens: ut מצינו האלה שיבוא* *venit quiescens post omnes vocales*. עין *occultantia Ajin, i. e. verba quiescentia secunda radicali*, Aben Esra, Ps. 74, 12. Vide et Hos. 8, 4. in eodem. למעלה אמר כאור ברעלם: *abscondio* העלמה, העלם *supra dixit כאור (pro כיאור) cum occultatione* Jod, Am. 9, 5.

ועלמין חבנו נפשי *et fortes quaerentes animam meam*, Ps. 54, 5. heb. וערצים, praefacti, tyranni.

חלשותי חקיפה *debilitas mea fortior est robore patris mei*, IR. 12, 10.

puer, puerulus, adolescens. Dicitur de puero adhuc lactente et infante, ut Mose, ac de adulto ad ministeria apto. Respondet hebraeis עלול *et ibi nobiscum erat puer hebraeus, servus praefecti militum*, Gen. 41, 12. de Josepho in Aegyptum vendito: mitte puerum mecum, Gen. 43, 8. de Beniamine juniore filio Jacobi, in Aegyptum postulato: ומה עלימא כבי *et ecce puerulus flebat*, Exod. 2, 6. de Mose in arcula incluso et in aquam projecto; ומה עלימא בר מן דין *cujusnam filius est hic adolescens?* 1 Sam. 17, 55. de Davide in occursum immanis Philistaei prodeunte: ואחי עלימא דכרנא *et venit puer sacerdotis, scilicet ministrans ei*, 1 Sam. 2, 13. ומה עלימא חרביה *et non extraxit adolescens gladium suum*, Jud. 8, 20. עלול *in adolescente Absalomo*, 2 Sam. 18, 12. עלול *estne pax, i. e. recte valet adolescens Absalom?* ibid. vers. 29. ומה עלימא ועד סבא *usque ad senem*, Gen. 19, 4. Cum aff. עלימא *puer tuus*, ibid. v. 10. עלימא *puero suo*, IIR. 4, 24. Plur. ועלמי *decem adolescentes ferentes arma* Joab, 2 Sam. 18, 15. עלימא *exceptis istis quae comederunt pueri*, Gen. 14, 24. עלימא *et in grege et in pueris*, Jobi 1, 16. עלימא *et dixit David ad pueros*, IS. 25, 5. Constr. עלימי *regis, ministri ejus*, Esth. 2, 2. עלימי *de adolescentibus* Joab, IIS. 20, 11. Cum aff. עלימא *interroga adolescentes tuos*, IS. 25, 8. עלימא *cum pueris nostris*, Exo. 10, 9. עלימא *et dixit adolescentibus suis*, IS. 25, 19.

puella, adolescentula, juvenula, aetatis nomen: ומה עלימא *eritque puella cui dixero*, Gen. 102*

עולם הוה. *hebr. seculum: mundus*. Rab. *mundus hic, habitabilis scil. et non habitabilis, seculum hoc, cui opponitur* *הבא* *mundus venturus, seculum venturum sive futurum:* *הוה* *mundus hic, vel est* *החתחון* *sive* *השפל* *inferior* *(qui etiam dicitur* *הגדול* *mundos magnus, macrocosmus, et* *הקטן* *mundus parvus, microcosmus, id est homo) vel* *החיתוך* *medius. vel* *העליון* *supremus. Mundus inferior continet* *ים* *mare et flumina, סדרב* *desertum, vastitates, solitudines, loca inhabitabilia, ישוב* *terram habitabilem, quae est vel* *Asia, a* *שם* *Schem filio Noae primum habitata: vel* *Africa, a* *חם* *Cham altero Noae filio: vel* *Europa, a* *יפח* *Japhet, tertio ejus filio, post linguarum divisionem, et hominum dispersionem occupata. Mundus medius continet* *הללגליל* *sphaeras, stellas, signa coelestia, et regionem aëream. Mundus supremus, est mundus* *המלאכים* *angelorum, et* *נפשות* *animarum, et* *הרוחני* *mundus spiritualis. R. D. Kimchi scribit Ps. 19, 9.: Sapientes tabernaculum Mosaicum quoque appellare* *האמץ* *etiam mundum medium, eo quod mundi superioris et inferioris similitudinem referret. Mundum futurum, sive* *הבא* *quidam intelligunt mundum, qui futurus est post destructum hunc mundum inferiorem, et post resurrectionem hominum mortuorum, quando animae cum corporibus suis rursus conjungentur. Alii* *הנשמות* *etiam mundum animarum, quem animae possident statim post solutionem a corpore per mortem. Quidam per* *הבא* *etiam intelligunt* *ימות המשיח* *dies Messiae, quibus scil. venturus Messias, quem Judaei adhuc expectant, quod in hoc mundo temporaliter regnaturus sit. Vide* *Abarbinelem in* *Pirke Avoth* *c. 4. fuse de his disputantem. Ap. Ros. Cabalistas legitur in illud, „et regnum tuum est regnum* *עולמים* *(Ps. 145, 13.) vocem כל* *ratione Gematrix, id est numerali denotare 50. quasi Deus regnum possideat quinquaginta, inmo quinquaginta mille mundorum, quorum quisque duret milla annos. Legitur id in libro* *מטעם* *f. 32. Porro pluraliter etiam forma* *העולם* *dicunt* *עולמות* *. In libro* *Aphothegmatum* *Hebraeorum* *c. 4. legitur:* *הוה* *העולם* *הוא* *החוק* *עצמן* *בפרדודו* *כדי* *הומה* *לפרדודו* *בפני* *העולם* *הוא* *החוק* *עצמן* *בפרדודו* *כדי* *שחכנס* *למקלקל* *i. e. Rabbi Jacob inquit; mundus hic*

similis est vestibulo respectu mundi venturi: Praeparata teipsum in vestibulo, ut possis ingredi in trichinum: utrumque est sex mille annos durabit mundus, et uno erit vastata etc. Afkas rochel lib. 2. cap. 4.

דפסד: *aeternus, perpetuus, sempiternus*: עולם יתמיד *perditio, corruptio aeterna*. Femin. עולם יתמיד *aeterna*: et adverbialiter, *aeternum, perpetuo*, ut apud R. Sal. Jes. 25, 8. ad hunc modum.

עלמין *nomen loci*, Sanh. 94a. עלמין *costa*. Derivatum ab hebr. עלם, mutato *z* in *y* ut alias: וזלח עלמין בפסיה tres *costae* erant in ore ejus. Dan. 7, 5. עלמין *costae* ex domo patris, i. e. semen domus paternae, Gen. 44, 19.

עלמין *causa, occasio*, idem quod עלה supra, Esth. 1, 16. in Targ. sec.

עלמין *sanguisuga*: בן עלמין *sanguisugae* sunt duae filiae, Prov. 30, 15. עלמין *sanguisuga* sicut *sanguisuga* quae exsugit sanguinem hominum, Ps. 12, 9. In Talmud עלמין *periculum sanguisugae*. As. fol. 12. cap. 1. in Gemara, sine *y*, quasi עלמין vel עלמין. Id in Ar. legitur עלמין, ut est in ערק. Et alibi עלמין forte *sanguisugam* bibit: משום עלמין propter *sanguisugam* Bech. 44b.

עלמין *pera pastoralis*, arabicum est, ut ponit Kimchi, 18, 17, 40. idem quod hebr. ילקוט. Proprie *pera pastorum et viatorum, in qua portant viaticum*. עלמין *intybus, herba amara*, quae comedebatur cum agno paschali, Entivien: In Targ. והמא לעמיה דאכלו יח נכח חמא מו נורא על חמיה ועלמין *et videbat populum suum, qui comedebant victimam festi (Paschatis) assatam igni, cum raphano majori, intybo et azyunis*, Cant. 2, 9. על עלמין *et videbat populum suum, qui comedebant eum*, Exod. 12, 8. in Jon. hebraice *amaris*. Ap. Tos. vide idem in Pes. 39a. in Misna. Et ibidem in Gemara ועלמין *et intybus agrestis, et intybus hortensis*. In Aruch parvo explicatur germ. Störbleintraut, i. e. Chaerephyllum, vel ut vulgo in officinis, Chaerofolium. In Aruch magno scribitur, quaedam id explicare כריספיני. quod est italicum *crispigno*, latine *cicerbita, sonchus*. In Gemara hieros. explicatur per טרוקסין.

עלמין. Hinc citat B. Ar. ex Medr. Echa cap. 3, 42. עלמין *pro herbis certis amaris*: et עלמין *vult idem esse quod praecedens עלמין*. In meo exemplari pro eo reperio עלמין. איה כרני עלמין *sit ignoro, nisi forte legendum עלמין, et sit graecum κράμβη, latine crumbe*. עלמין *vide in עלה*.

עמד *stare, consistere, persistere, subsistere*. Apud Tos. etiam est *surgere*: בשרש עלמין *mos regum est surgere hora tertia*, Ber. f. 3b. עד שעה שיעמד *usque ad tempus quo surgit*, Ber. 2b. Ap. Grammaticos עלמין *verbum stans, intransi-*

tivum, neutrum: עלמין *vox absoluta, in forma absoluta, cui opponitur נכמח constructa*. Vide Aben Esram. Ps. 45, 5. Hiphil עלמין *stare, subsistere, consistere facere, conservare, constituere*: עלמין *constituere discipulos multos*, Pirke avoth c. 1. עלמין *qui consistere facit (caseum vel simile quid) cum gummi foliorum*, Orla cap. 1. Juxta alios עלמין *qui conglutinat aliquid*.

עמידה *surrectio: statio, cujus oppositum ישיבה sessio: item subsistentia, duratio, conservatio*: עלמין *res ad subsistentiam suam, ad conservationem sui necessariam, in More. Ti. ad illud „et recepit se Abraham mane ad locum ubi steterat“ (Gen. 19, 27.) עלמין אלא חסלה non est hic „statio“ aliud quam precatio. Et Chaldaeus illic pro עלמין transfert, „ubi incumberebat precibus“.*

עמדה *status*. In Tg. עלמין *et statui justorum benedicet*, Prov. 3, 33. עלמין *statio et sessio: Item cactus delectus, ministerio sacro oblationum et precum praefectus, ut ista legitime fierent nomine populi totius. Tales stationes seu coetus erant 24. et dicebantur עלמין viri stationum. sacris publicis adstantes et vacantes. Singulis erat unus summus praefectus, qui dicebatur עלמין caput stationis: Unde in Tamid c. 5. legitur, עלמין עלמין caput stationis seu liturgias subsistere jubebat immundos in porta orientali. Traditio de his stationibus extat in Talmud Massechet Tanijos cap. 4. in Mischna עלמין hae sunt stationes. Quia dictum est „praecepe filiis Israel, et die eis, oblationem meam, panem meum etc. offeratis in tempore suo“ (Num. 23.) fieri autem non potest, ut oblatio ab homine offeratur, et ille ei non assistat; ideo ordinarunt Prophetae priores כ"ד על כל משמר, 24. עלמין seu custodias, et unicuique custodiaria erat (adjuncta) statio Hierosolymis ex sacerdotibus, Levitis et Israelitis. Cum appropinquabat tempus custodiariae ut ascenderent (Hierosolymam), sacerdotes et Levitae ascendebant, Israelitae autem illius custodiariae congregabantur in civitatibus suis, et legabant in historia creationis etc. Rambam ad hunc locum scribit, עלמין viri stationis hujus fuerunt omnes legati Israelitarum, quorum mens et intentio tota erat occupata in cultu Divino et precibus; neque ullatenus vacabant negotiis. Appropinquante autem tempore stationis seu liturgias, tum unusquisque ex viris illius stationis, qui prope Hierosolymam erat, in sanctuario reperiebatur, quando oblatio offerebatur, cum sacerdotibus et Levitis illius custodiariae: qui autem procul erant ab Hierosolyma, illi congregabantur in Synagoga suis, et orabant ac legebant, occupabanturque in cultu Divino per totam illam septimanam, qua custodia illorum perdurabat in precatione, lectione, et jejunio, ac legebant historiam creationis, quia perfectio existentiae est*

cultus divinus etc. Obadias de Bartenora: Unicuique custodiae erat adjuncta מעמד statio nomine Israëlitarum tribuum, quae dividebantur in 24. partes. Hi mittebantur a toto Israël, ut assisterent oblationibus cum sacerdotibus et Levitis qui erant in illa custodia. Israëlitas autem illius custodiae congregabantur in civitatibus suis: qui vero longinqui erant, nec ascendere poterant, ut adstarent oblationi in custodia sua, congregabantur in Synagogis civitatum suarum, ibique jejunabant, orabant ac legabant in Lege quotidie in historia creationis, ad ostendendum, quod mundus subsistat per cultum qui peragebatur in sanctuario. Sic Bartenora. Hinc etiam libellus est dictus מעמדו סדר ordo stationum i. e. ordo precum et lectionum, quas tales homines singulis septimanarum diebus tenentur dicere. Vide Bibliothecam nostram Rabbinicam. Scaliger מעמד hic transfert Liturgium. Vide cum in fine de Emdatione temporum, et in Canon. Isagog, 297. et deinceps.

עומד stans, erectus, constitutus in pedes, cujus oppositum מושב sedens, in sella vel subselliis positus: מעמד דין אה ישראל stans, in judicio stans, sed gentes judicat sedens, Br. 82.

העמדה consistentia, firmitas, firmitudo.

עמוד עמודא columna, statua: עמודא nubis, columna ignis, Exod. 13, 22. עמודא רומה altitudo columnae unius, Jer. 52, 21. עמודא דפרל sicut columna ferri, Jer. 1, 18. Plur. עמודין חרין columnas duas, IR. 7, 41. עמודיא אולמא porticum columnarum, IR. 7, 6. Constr. עמודי דרחא omnes columnae atrii, Exo. 38, 17. עמודי דרחא sicut columnae atrii, Ez. 42, 6. Aff. עמודיה ויה et columnae ejus quinque, Exo. 36, 38. עמודיהו עשרין columnae ejus viginti, Exod. 38, 20. עמודיהו ית columnas ejus, Exo. 39, 40.

עמא obscurari, obscurum esse, extingui. Praet. עמא דהב quomodo obscuratum est aurum? hebr. ויעם, quod est ab עמם, et idem est, Thr. 4, 1. Fut. ויעמי כל רוח et obscurabitur, caligabit omnis spiritus, Ez. 21, 7. al. 12. Item humiliari, deprimi: עמא קלו vox ejus deprimitur, gl. נשפל, Jalkut Exod. f. 80a.

עמי obscurum, cui opponitur חור album, candidum עמי דכבוצין qui sunt quasi linum obscurum, hebr. כרה quod vulgo vertunt fumigans, non lucens, obscurum, Jes. 42, 3. עמא מכחשא et ecce obscura fuerit plaga, Lev. 13, 6. 56. Regia עמא, ex forma defectivorum secunda, ab עמם, de quo infra, hebr. contracta, corrugata: Sic עמא חלף רוחו sed ipsa fuerit obscura, Lev. 13, 21. עמא חלף רוחו pro spiritu ipsorum, qui erat obscuratus, id est moerens, tristitiae nube obductus, Jes. 61, 3. Pl. עמין חורין papulae subobscurae albicantes, Lev. 13, 39.

עמל laborare. Praet. עמלך ביה in quo non la-

borasti, Jon. 4, 10. Autor est Elias, „non reperi scipius pro hebraeo עמל, pro quo alias est טרח.“ Ap. Ros. התעמל defatigare se, movere, exercere se, ut quis calefiat. Ap. Tos. אבל לא מחעמלין sed non defatigant se, Sab. 147b. Ut scil. inde calefiant, vel sudorem excitent.

עמל labor, molestia: laboris merces: עמל היכלה in labore comedes eam, Gen. 3, 17. hebr. כעצבון in dolore: עמלי כל עמלי omnem laborem meum, Gen. 41, 51. קרמחי עמלניא revelatus est coram eo labor noster, Deut. 26, 7.

התעמליה calefactio: exercitium, motus corporis: לכוניה התעמלו exercitii causa, vel ad incalescendum: התעמלו exercitum corporis, More par. 3. c. 25.

עמילה amylos, ἄμυλος, non molitus, molam non expertus, ἄμυλον amylos, de quo Plin. lib. 18. c. 7. scribit: „Amylum ex omni tritico et siligine fit etc. appellatum ab eo, quod sine mola fiat.“ Apud Ros. עמילה פח panis amylos. Talis legitur fuisse לחם הפנים panis facierum. Non facile fermentescibat, Sab. 62b.

עמילן massu farinacea, qua coqui solebant obtegere ollas ad exsorbendas sordes; unde עמילן של Gen. 26, 6. in R. Sal.

עמלא census pro conductione aedium aut aliarum rerum. עמלא אפילו מעמלא רבחי etiam de censu aedium, gl. משכירות, Bb. 67a. Ketub. 69a.

עמילה matula, vide Br. s. 39. et supra in הרה, in הרהו (Fortasse עמידה, gr. ἄμυλος, δλος. Editor.)

עמלק Amalek, nom. propr. viri, Gen. 36, 12. et gentis, Israelitis infestissimae, sic dictae, quasi עם עם vel עם ילק עם populus lambens sanguinem Israëlitarum, in Pesikta.

עמם Ithpeh. אהעם caligare, obscurari, extingui, idem quod עמה, de quo supra. Futur. לא עמך

עד לא עמך antequam caligent palpebrae oculorum tuorum, Ecl. 12, 2. ויהעממן עיניך et caligabunt oculi tui, Ecl. 12, 3. Geminatum עמם obscurare. Imper. ועינוהו עמם et oculos ejus obscurato ne videant, heb. ועינוהו השע et oculos ejus oblitio, Jes. 6, 10. Ap. Ros. נהלים עמוסים prunae extinctae, Exo. 9, 8. in R. Salomone. Ap. Tos.: עמעטו ואסורם turbati fuerunt circa illa, et prohibuerunt ea: Sic עליה והחירה עמעטו עליה ואסורם Aquinas explicat ea: Sicut עמך עמך עמך עמך B. Ar. adducit, sed non explicat. Extat in TH. Sab. c. 1. et Schevi c. 8. Alibi עמך עמך עמך עמך non ut maritus videat, et caliget, i. e. dissimulet se videre, conniveat, Bemidb. rab. 9. Sic in praecedentibus quoque potest explicari; et conniverunt circa ea.

עם populus. Metaphorice dicitur etiam de locustis, formicis et cuniculis, ut hebraice: ut עם עם populus multus et fortis, Joel. 2, 2. de locustis. Sic de formicis, עמך עמך עמך עמך formicae non est fortis populus ipsarum, Pr. 30, 25. De cuniculis עמך עמך עמך עמך et cuniculi, quo-

rum populus non est fortis, ibid. v. 26. וְרוּחַ עַמָּא et ad populum unumquemque, Esth. 1, 22. quid populo est, quod fleant, IS. 11, 5. לְעַמָּא אֲרִי בֶּן populo terrae, Gen. 23, 7. Aff. et omnis populus ejus, Num. 21, 33. חַי annuntiavit populo suo, Ps. 111, 6. Sic deinceps פְּלַחוּךָ etc. Pl. integrum populi, Gen. 27, 29. Emphat. עַמְּכִי populi, nationes et linguae, in Daniele saepius: וְלִיהִי יִשְׁחַמְעוּן עַמְּכִי: et ipsi obedient populi, Gen. 49, 10. Constr. דְּאֲרַעָא et videbant omnes populi terrae, Deuter. 28, 10. Porro Hebraeum נָּי etiam interdum transfertur per עַם: ut: וְאֶעֱבֹדְךָ לְעַם סָנִי etc. multum, hebr. גְּדוֹל Gen. 12, 2. עַם: וְלִיהִי יִשְׁחַמְעוּן עַמְּכִי, IR. 18, 10. ad gaudendum gaudio populi tui, hebr. גְּדוֹל, Ps. 106, 5. Ap. Ros. עַם דְּאֲרַעָא vel עַמְּכִי דְּאֲרַעָא populus terrae, i. e. *vulgus, plebs imperita*. Judaei etiam de uno homine id efferunt. *pro idiota, ignaro, imperito, vulgari, vili et infimae sortis homine*: unde חֲכָם מִמּוֹר גְּדוֹל חֲכָם מִמּוֹר גְּדוֹל עַם דְּאֲרַעָא major est discipulus sapientis apurius, quam sacerdos magnus imperitus; עַם מִנְחָה Manoach homo plebejus fuit, Erub. 18b. vidit eum quidam Samaritanus populus terrae, id est idiota, plebejus, Br. s. 79. Rambam in Pirke avoth c. 5. עַם דְּאֲרַעָא populus terrae est vir, in quo sunt gradus quidam morum, sed non sunt ipsi gradus intellectus, ut scil. cognoscat Legem, et sapientiam veram assequatur. non est populus terrae, (idiota, plebejus) sanctus, pius. Pl. עַמְּכִי populi terrae, prophani, gentiles, unde נִאֲמָרִים בְּעַמֵּי דְּאֲרַעָא sex res dicuntur de populo terrae: non accipiunt ab eo testimonium: non tradunt ei secretum: non tradunt ei testimonium: non proclamant rem ejus amissam: non comitantur cum in via, neque denique faciunt ex eo tutorem.

עַם cum, ut hebraice. Sed cum praefixo praepositione ה, significatum proprium vel perdit vel immutat, ut hebraice. Interdum *prope, juxta*: דְּעַם quae erat juxta Sichem, Gen. 35, 4. Hinc Jonathan, דְּסִימָא דְּקִרְתָּא דְּשִׁיחֵם quae vicina erat civitati Sichem: עַם בִּירָא juxta fontem, Gen. 25, 11. אֲנִי נִפְקָא ab. Cum affix. עַם cum eo, מַעַל cum ea, עַם tecum, עַם mecum, עַם cum eis, עַם vobiscum, עַם nobiscum, עַם a nobis, Gen. 28, 16. Sic et pro ita mecum, etc. chaldaice est עַם, עַם etc.

עַם Amos propheta. In Vr. sectione legitur: לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עַם עַל שֵׁם שְׁהִיָּה עַם: quare vocatur nomen ejus Amos? ideo quia fuit עַם gravis lingua sua, id est ipediti sermonis. Inde etiam vocarunt eum עַם (i. e. ψαλ-λός) balbum, blaesum.

plenum pugnis, pugillus: plenum pugillum suum, Sanh. 100a. glossa חֲפִנִי עַם.

עַם claudere, obstipare, obturare: Citat Aruch ex Sanh. 110. וְעַם עֵינָיו וְעַם oclusit oculos suos et diaccessit. Vult idem esse quod עֵינָיו (Jes. 33, 15.) sed nunc non ita legitur. Alibi עֵינָיו עֵינָיו (Jes. 33, 15.) cum exitu animae, est quasi effusor sanguinis, Sab. 151b. ut claudantur oculi ejus, ibid. vide. B. Ar. haec adducit per Aleph ab initio, quomodo leguntur in Majemonide, in הלכות אבל cap. 4. ubi inter officia mortuo exhibenda recensetur tamquam primum, quod עַם של עֵינָיו ocludunt oculos mortuo. Exstruunt id ex eo: „Et Joseph ponet manus suas super oculos tuos,“ Gen. 46, 4.

עַם profundum esse, heb., עַם profundus, a, um: et aspectus plagae profundior fuerit, heb. עַם, Lev. 13, 3. רְחוּב עַם מִן הָאֵרֶץ, Lev. 13, 3. Pl. לְרוּחָא quorum erat profundus sermo, Jes. 33, 19. עַם מִן הָאֵרֶץ valde profundae sunt cogitationes tuae, Ps. 92, 6. עַם מִן הָאֵרֶץ aquae profundae, Pr. 18, 4. עַם מִן הָאֵרֶץ proverbia Salomonis profunda, Pr. 25, 1. vel 24. ult. Fem. עַם et terra profunda est, Pr. 25, 3. Emph. עַם fovea profunda, Pr. 22, 14. Pl. עַם profunda, Dan. 2, 22.

עַם profunditas, fossula, cicatrix, ut Hieronymus interdum vocem hebraeam שאח cui respondet, vertit: עַם aut abscessus, Lev. 13, 2. pro hebr. tumor elatus: עַם fossula alba, v. 10.

עַם profunditas: Pl. עַם de profunditatibus invocavi te o Domine, heb. עַם, Ps. 51, 10. עַם profunditates maris, Jes. 51, 10. עַם et projecisti me in profunditates, heb. עַם, Jon. 2, 4. עַם in profunditatibus maris, Ez. 27, 34. עַם perveni in profunditates, Ps. 69, 3.

עַם idem: in profunditatem et latitudinem, Jes. 30, 33. עַם in profunditatibus inferni, Prov. 9, 18.

עַם et profundi sunt, vel jacent in lectis suis, Am. 6, 4. Sic habent libri omnes. Possset eo sensu legi עַם. Kimchi et profundi.

עַם. Legitur in Venetis Ps. 101, 4. Regia habent עַם, et id rectum. Nam in hebraeo est עַם, quod in Tg. redditur עַם. Vide illic.

עַם profunditas: propter profunditatem linguae ipsorum, Hos. 7, 16. heb. עַם ab indignatione linguae ipsorum. Profunditas linguae, est haesitatio, balbuties linguae, supra ex Jes. 33. Regia habent עַם propter perversitatem.

עַם nom. propr. loci a valle peculiari appellati: עַם, Tan. 21. Hinc עַם calcceus Imkanus, sive vallensis, Kel. c. 9.

עַם I. עַם, עַם manipulus: עַם עַם עַם

et oblitus fueris manipulorum in agro tuo, Deuter. 24, 19. עומר בחר post messem manipulorum, Dent. 16, 9. in Jon.

עמר, עמיר, עמיר, idem: דמעינא עמירא quod onustum est manipulis messis, Am. 2, 13. עמירא, sicut ardorem ignis inter manipulos, Zach. 12, 6. וְעַמְרָא מִבְּחַר חֲצִירָה et sicut manipulus post messem, Jer. 9, 22. Hinc est Verbum:

עמר manipulos facere. Part. וְחֲצִירָה מְעַמֵּר et sinum suum replet manipulos, id est manipulos faciens, hebr. eodem modo מְעַמֵּר, Ps. 129, 7.

II. עמר, עמיר, est gramin, faenum: וְשִׁחַר עֲמִירָה et exortum est gramen, heb. גִּלְה חֲצִיר, Prov. 27, 25. Significatio haec est ex usu Syro; ut עמירא כל בסר עמירא 1 Pet. 1, 29. Vide et I ad Cor. 3, 12. Matth. 6, 30. etc. Hinc puto esse apud Talmudicos, qui המוציא עמר כמלא פי טלה (in Sabbatho) faenum vel gramen quantum est plenitudo oris agni (scil. reus fit) Sab. c. 7. in Misna. Glossa. עמר i. e. קשין של שבלין stipulae spicarum.

III. עמר, עומר, Homer, mensura aridorum, de qua in Lexicis Hebraicis: עומרא ללגללחא. Homer in singula capita, Exod. 16, 16. והייתן יר עומר et adferetis Homer, Lev. 23, 26. עמירא et mensi sunt cum Homer, Exod. 16, 18. עומרא Homer decima pars Ephae est, Exod. 16, 36. Pl. הרין חרין עמרין. הרין binos Homeres pro unoquoque, Exod. 16, 22.

IV. עמר, עמיר, lana. Deductum ab Hebraeo עמר, pro quo etiam usurpatur, commutatis ע and ע, ut saepe: עמר בלבוש עמר או בלבוש כתר: et lana melota, Ez. 27, 18. עמרא חבצת עמירא וכתנא, Pr. 31, 13. עמרא דאחד ביה רוקבא et sicut lana quam apprehendit putredo, Jes. 51, 8. עמרא vellus lanae, Jud. 6, 37. Ap. Ros. adagii locum obtinet, עמרא ליה פתן עמררה, exerce lanae ejus, Joma 20b. Vide illud in אמר.

עמר, עמיר, lanugo, tenera pilatio lanae similis. Talmudici usurpant etiam de lanugine fructuum quorundam, arborum et lignorum, quae molliem lanae refert. Hinc in Misna, אין מרליקין לא בלבוש ולא בארץ non incendunt (lucernas sabbathinas) neque musco, neque lino impexo, Sab. c. 2. in principio. Ibi Gemara vocabulum לנש explicat, inquiens: שוכא דארוא שוכא דארוא: עין בעלמא הוא בעמרניחא דאיה i. e. muscus vel lanugo cedri. Muscus cedri lignum vulgare est? Propter lanuginem, quae est in eo. Gl. עמרניחא est quasi lana, inter corticem et lignum ejus.

עמר, עמיר, lanarii, venditores lanae: עמרין, עמרין, qui afferunt lanam ad ripam fluminis, ut scil. in foro urbis vendant, Bb. 22a.

IV. עמר, tineae: respondet hebraeo עש, quod tineam significat: ומסית היך עמר דאתגריים גושמיה et

liquescit sicut tinea, cujus corpus disruptum est, hebr. עש Ps. 39, 12. in Venetis. Regia נחיל, quod idem et alias quoque hebraeo עש respondet. Interpres Latinus ibi limacem reddit.

עון, עון, otis, pecus, grex: Vide supra in עון. עון, עון, uva: bacca, granum urae, Weinbeer. Plur. עונבין et fiebant uvae, heb. ענבים, Gen. 40, 10.

עון, עון, et usas recentes non comedet, Num. 6, 3. Emph. וְעֵנְבִין יִחַ וְעֵנְבִין יִחַ et accipiebam uvas illas, Gen. 40, 11. Constr. עֵנְבִין שֶׁבֶקֶר et usas dimissionis tuae, Lev. 25, 5. Regia habent Dagesch in litera Nun, quod etiam in hebraeo עֵנְבִין legitur, Deut. 32, 32. Est autem Dagesch euphoniae causa adhibitum: si fuerunt grana vel baccae ejus plures foliis, Sue. 32b. in Misna. Ti. etiam dicunt עֵנְבִין, et usurpant de aliis granis sire baccis: unde עֵנְבִין של שְׁעוּרִים grana hordei, Pea cap. 6. Textus talmudicus habet עֵנְבִין per ו, sed interpretes exponunt per עֵנְבִין, quod idem cum עֵנְבִין. Et in TH. nisi quod fuerunt grana ipsorum sicut grana hordei, Sanh. c. 2. Baal Ar. explicat עֵנְבִין של שְׁעוּרִים quae farinam hordeaceam.

ענב vitium oculi, macula in oculo instar grani vel baccae, Bech. c. 6. in Misna.

ענב, pustula lethalis, baccam urae referens: Hinc ענבא דמלאכא דמלאכא דמלאכא haec pustula, quae ענבא vocatur, est nunciis angeli mortis, h. e. signum lethale, ע"ז fol. 28a.

ענב, conjungere, connectere, annexere, copulare: חבד דלי שנפסק לא יהא קשרו אלא ענב: funis sitalae ruptus non religat eum, sed connectit eum, Pes. 11a. In Aruch citatur etiam ex Tg. Jeruschalmi pro hebr. וְעֵנְבִין Exo. 28, 28. et 39, 21. sed id hodie in impresso Tg. non extat: לְעֵנְבִין ad connectendum omnia ista simul: אֵלֶּיךָ מֵעֵנְבִין si fuerint fortia sive crassa, non connectuntur: si parva sive tenuia, connectuntur, Men. 38b.

ענב, connexio, conjunctio: לא עניבה מילחף connexio cum ligatione non mutatur: עניבה connexia ipsa, ligatio est, Pes. 11a.

ענב, clavi, plectrum, ropalum, malleus interior tintinabuli aut campanae, qui illis, sonum edit: ענב דאיה ליה ענב: tintinabulum cui est malleus: abstulerunt malleos ipsorum, ne scil. sonum edant, Sab. f. 57b. Item in Gemara אין ענב חמור יוצא בוג אע"פ שיהא פקוק (in Sabbatho) cum tintinabulo, etiamsi obturatum sit; gl. sc. lana vel linteo, ענב מלקש, ענב מלקש, id est unum conjunctum corpus reputantur, et si aqua aspersionis ad unum perveniat, totum corpus mundatum habetur, Para cap.

*) Proprie: in lana degens.

לִיגַוִּי quod אֶשְׁכַּל

*) Hinc hotrus, in quo baccae inter se, conjunctae sunt nomen trahit, uti

*) Vox ar. est teste Aruch. Muss. gr. esse putat ἔμβλον paxilla.

ultimo. In gl. ברול לשון explicatur עינבל ferrum interius ממשמע קול sonum edens in motu suo.

ענה retardare. Sic in Aruch, et adducitur locus ex Gemara הענה, sed ibi hodie legitur הענה, ut dictum in ענה. Vide illic.

ענה alligare, colligare, annectere, connectere. **ענה connexio, conjunctio.**

ענה respondere: exaudire. Rarus ejus in Tg. usus est, sed hebr. ענה plerumque redditur per אחיב id est השכח. Praet. ענה respondit illis Ruben, Gen. 42, 22. in Jon.: ענה respondit illa, Dan. 5, 10. tu respondisti eis, Ps. 99, 8. quod in Venetis ענה prave: ענה responderunt, Dan. 2, 7. Part. ענה respondens, respondens, Dan. 2, Pl. ענה respondebant, Dan. 3, 24. ענה et respondebant totus populus simul, Exod. 19, 8. in Tg. Jeruschalmi. Imper. ענה festinanter exaudi me, Ps. 102, 3.; 134, 7. Fut. ענה et non exaudiam, Pr. 1, 28. ענה et responderis eis verba bona, IR. 12, 7. Pahel Part. ענה et respondebat eis Mirjam, Exod. 15, 21. Ithpeh. Part. ענה et a Domino respondebatur ei per vocem, Exo. 19, 19. Futur. ענה clamabit ad Deum, et non exaudietur, Pr. 21, 13. ubi prave legitur ענה, quod nullam formam pro tertia singulari futuri habet. Nam in hebr. est ענה ex futuro Niphal, cui Ithpehal in Chaldaismo respondet. Ap. Tos. ענה respondit mihi dominus, Bk. 49b. בכחפה ענה מרי respondit mihi dominus, quadraginta (scil. plagae) sunt in humeris ejus, 40. plagarum reus est, Men. 81a. ענה respondit mihi dominus nomine Raf, Men. 17a. Gloss. ענה. Ex Niphal נענית נעניתי tibi, responsavi tibi, surge et comede, Ketub. f. 87b. Gl. דברתי יחד ענה. Sic נשים מענות ולא מטפחות נענית, Joma 22b. Aliter מטפחות ולא מענות נענית, mulieres canunt, vel lamentantur, sed non complodunt manus, Mk. in fine.

II. ענה affligit: quod aliquando synecdochice dicitur de concubitu, pro comprimere, stuprare: aliquando de jejunio, pro jejunare, jejunio affligere se: vide infra עני. Praet. ענה non affligit quispiam scipsum, Thr. 3, 33. מיום ענה חסר ית אחתה Tamaram sororem suam, IIS. 13, 32. Aff. ענה et affligit te, Deut. 8, 3. ענה et affligit eos, IIR. 17, 20. ענה et affligit eam, Gen. 34, 2. Fem. ענה et affligit eam Sara, Gen. 16, 6. ענה pro eo quod affligisti eam, i. e. compressisti, Deut. 21, 14. ענה afflixerunt compede pedes ejus, Ps. 105, 18. וכסא afflixerunt nos, Deuter. 26, 6. Partic. ענה et prout affligebant eos, Exod. 1, 12. Part. praet. ענה percussi a Domino et afflicti, Jes. 53, 4. Infin. ענה si affligendo afflixeris eum, Exo. 22, 23. Aff. ענה et ligabimus eum ad affligendum eum, Jud.

16, 5. ענה ad affligendum te, Jud. 16, 6. Nah. 1, 12. ענה ad affligendum eos, IIS. 7, 10. Huo revocandum illud irregulare nimis, vel potius pravam, בריל לענה ad affligendum eos, Exo. 1, 11. Cum aff. solet Infinitivus ex terminatione ית formari, unde ad praecedentem formam corrigendum. Imper. ענה et affligite eas, id est concubitu comprimite, Jud. 19, 24. Fut. ענה et effligam semen Davidis, IR. 11, 39. ענה si afflixeris filias meas, Gen. 31, 50. ענה ne affligas, id est comprimas me, IIS. 13, 12. ענה affligetis animas vestras, i. e. jejunabitis, Lev. 16, 29. 31. ענה et pupillum non affligetis, Exod. 22, 22. ענה et affligent eos quadringentis annis, Gen. 15, 13. Ithpah. Praet. ענה nam afflicti es in omnibus quibus afflicti fuit pater meus, IR. 2, 26. ענה bonum mihi est, quod afflicti fui, Ps. 119, 71. ענה afflictae sunt a Romanis, Thren. 5, 11. ענה numquid jejunio afflictionis vos affligitis coram me, Zach. 7, 5. Futur. ענה בכר יום הדין. ענה כל איש דלא יתעני בכר יום הדין se (jejunio) in eodem ipso die, Lev. 23, 29. ענה כאלן ne jejunetis jejunia talia, Jes. 58, 4.

לא ענה affligit, pauper, miser: ענה non opprimes mercenarium pauperem, Deut. 24, 14. ענה ארי nam pauper est, v. 15. ענה כספא חויה בעמי ית ענה pecuniam mutuo dederis alicui in populo meo pauperi, Exod. 22, 24. ענה לעמי מנהגא quod melius. Cum affix. ענה fratri tuo pauperi, Deut. 15, 11. Plur. ענה pauperibus et peregrinis relinques ea, Lev. 19, 10. ענה ישמע et clamorem pauperum exaudiet, Job. 34, 28. Emphat. ענה לאוטבא ad beneficiendum pauperibus Dei, Ps. 68, 11. Aff. ענה ברלכת דינא et pauperes tuos in sententia judicii, Ps. 72, 2. ענה עלך יסוברון עניך in te confident pauperes tui, Ps. 10, 14. Fem. ענה in paupercula Anathoth, Jes. 10, 30. In Vr. s. 34. ענה שמוח נקרא לו לעני septem nominibus appellatur pauper: עני מר רש דל סך רש דל מסכן דל אביון, quorum ratio est haec: אביון, quia מחסא cupit et desiderat omnia q. desiderans, מסכן, quod ab omnibus contemnat, juxta illud, „sapientia pauperis contempta est,” (Eccl. 9.) etc.

להם עני affligit, paupertas, miseria: עני panem afflictionis, Deut. 16, 3.

עני idem: עני הדין affligit iudicii, quando iudices affligunt, id est suspendunt iudicium, Sab. 33a. עני כל עני דבק עם נפש לעולם הוא צום omnis afflictio (l. e. verbum ענה) quando conjungitur cum „anima” semper significat jejunium, jejunare, Aben Esra Ps. 35, 12.

עני idem: עני נפשי memento afflictionis animae meae, Thr. 3, 20. Planctus, lamentatio: ענה ואחא quaeque sociam suam planctum scil. doceat, hebr. ענה lamentum, Jer. 9, 20.

comprehenderunt idem עניוהו יומי עניוהו: idem afflicto-
nis, Job. 30, 16. Ti. לא בעניוהו אכלי non in paupertate mea comedi
olera (acetaria) neque in divitiis meis etc. Sab. 140b. Sententia proverbialis, עניוהו אולא עניוהו, post
pauperem ambulat paupertas: afflictum sequitur
afflictio. Nulla calamitas sola. Magnificus magnifice
largetur, pauper tenuiter, veluti sacerdos offerebat
in vasis argenteis et aureis, pauper in corbe, Bk.
92a. Chol. 105b. R. David Jer. 52.

לעניוהו דעתי idem, apud Rabbinos: unde עניוהו
pro paupertate, tenuitate scientiae meae: אוריב
הוי אוריב אח העניים כרי שלא יכואו בניך לדי עניוהו
amato paupes, ne liberi tui veniant in potestatem paupertatis,
Rab. עניוהו pro paupertate nostra, pro tenuitate
nostra, i. e. אוריב אוריב אוריב אוריב אוריב אוריב
מחור עניוהו דעתינו שאין אנו יודעים פ' עניוהו
propter tenuitatem scientiae nostrae, quia ne-
scimus interpretationem scripturae, Talm. Jeb. 92b.

idem עניוהו: idem עניוהו, Ps. 88, 10.

res, ens, negotium, materia, argumentum: עניוהו
occupatio, molestia: עניוהו עניוהו extensio rerum
ipsorum, nempe caeli et corporum caelestium, Ps.
19, 5. Regia aliter. לעניוהו מוכר ad res pauperis,
Ps. 41, 2. דכום עניוהו דמחפשיין בהן. quarum rerum,
explicatarum in illis, numerus, Cant. 1, 11. Alibi
vix in Tg. reperitur: ap. Ros. frequentissimum: עניוהו
ens abstractum: עניוהו טבעי ens naturale. Apud
Grammaticos et Lexicographos etiam est significatio,
significatio, sensus alicujus vocabuli.

עניוהו, Exod. 15, ult. in Jon. pro עניוהו, per
metathesin literarum ו' et י.

עניוהו farina, vide supra in ענב.

עניוהו. B. Ar. adducit ex TgH. Exo. 16, 13. עניוהו
sed pro eo in Jona-
thane nunc legitur טלא אנהוהו טלא.

עניוהו humilitas, mansuetudo: עניוהו וזכר
humilis vulpina, i. e. simulata, qua fraus et crudelitas
tegitur, ut quando lupus blanditur humiliter ovi,
externe simulat se ovi similem: interne est lupus
rapax.

עניוהו humilis: mansuetus, mitis. Respondet
hebraeo עניוהו, et quandoque nomini עניוהו: ut
דמחיקר עניוהו qui gloriosus est, fiet humilis, Pr. 15, 33.
עניוהו et relinquitur in te populum
mansuetum, Soph. 3, 12. עניוהו על חמרא
humilis est, et equitans super asino, Zach. 9, 9.
hebr. עניוהו. Sic alibi: עניוהו עניוהו et vir
Moses erat humilis valde, Num. 12, 3. Pl. עניוהו
et non obliviscitur clamoris humilium,
Ps. 9, 13. עניוהו עניוהו et mites possidebunt
terram, Ps. 37, 11. Constr. עניוהו spes hu-
milium non peribit in seculum, Ps. 9, 19. עניוהו
omnes mansueti terrae, Soph. 2, 3. עניוהו
et mansuetis dabit gratiam, Prov. 3, 34.
cum Saegol, ut fere semper in Proverbiis in Vene-
tia. Emph. עניוהו עניוהו audient humiles et

et super mansuetos suos miserebitur, Jes. 49, 13.

idem עניוהו fuit mansuetus valde,
TH. Kil. c. 9.

עניוהו mansuetudo, humilitas: עניוהו
quaerite mansuetudinem, Soph. 2, 3. יקרא
ante gloriam (praecedat) humilitas, Pr. 18,
12. עניוהו עניוהו praeemium mansuetudinis, Pr.
22, 4. in Venetis cum Saegol punctatur, quod est
ex forma Syriaca: עניוהו ambulator in man-
suetudine, i. e. mansuete, Eccl. 11, 9.

עניוהו jejunium, ut et Hebraice: affli-
ctio: per apocopam עניוהו decernite jejunium,
Joel. 1, 14 et 2, 15. עניוהו num jejunium affli-
ctionis vos jejunatis mihi, Zach. 7, 5. עניוהו
nunquid hoc est jejunium? Jes. 58, 6. Aff.
עניוהו in die jejunii vestri, Jes. 58, 3. Plur.
ne jejunetis jejunia talia, Jes. 58, 4. Rabbini dicunt עניוהו jejunia. Joseph. Scal.
in De emendat. Temporum p. 377. vertit angurias.

עניוהו sulci, hebr. עניוהו, Hos. 10, 10. על חרחץ
ad duos sulcos suos.

עניוהו nom. propr. idoli Sepharvaceorum, IIR.
17, 31. Ap. Tos. legitur habuisse figuram equi
et sic dictum, עניוהו ליה למריה בקרבא, quod exaudiat
dominum suum in bello, i. e. quod adjuvet ipsum,
quando fuga sibi vult consulere, ut autor Aruch
scribit, Sanh. 63b. In TH. עניוהו c. 3. scribitur, Adramelech
et Anammelech idola Sepharvaceorum fuisse.

עניוהו nubes: עניוהו רב, nubes magna, Ez. 1, 4. לא
et si non recesserit nubes, Exod. 40, 38.

עניוהו columna nubis, Exod. 13, 22.

עניוהו et nubes recessit, Num. 12, 10. ית קשוי
arcum meum dedi in nube, Gen. 9, 13.

עניוהו et sicut nubem transeuntem delevi omnia
peccata tua, Jes. 44, 22. Constr. עניוהו יקרא דיי
nubes gloriae Domini, Exo. 40, 39. עניוהו עניוהו
sicut nubes matutini temporis, Hos. 6, 4. Aff. עניוהו
et nubes tua obumbrat eos, Num. 14, 14. Pl. עניוהו
de multitudine nubium, IIR. 22, 12.

עניוהו et nubes distellent bonum, Jes. 45, 8. Constr.
עניוהו עניוהו cum nubibus caeli, Dan. 7, 13.

עניוהו obnubilare, nubem obducere. Inf. עניוהו
eritque cum obduxero nul. et, Gen. 9, 14.

עניוהו nubilus, nubilosus: עניוהו יום המעון
dies nubilosus, Joma f. 28b.

עניוהו augur, hariolator, ex
nubibus futura bona vel mala praedicens. Pl. עניוהו
et augures sicut Philistaei, Jes. 2, 6. Aff. עניוהו
et ab auguribus vestris, Jer. 27, 9. עניוהו
augur vel praestigiator, Deuter. 18, 10. ubi
ab עניוהו, ex forma dagessata. Plur. עניוהו
et augures non erunt tibi, Mich. 5, 12.

עניוהו augurari ex nubibus. Praet. עניוהו

7) Cum terminatione augmentativa: afflictio magna, metonymice, res, qua quis valde affligit

cunt, Jobi 30, 17. Infim. לִפְסֹאֵהָ יִדְחֶק premere, calcare eos, sicut vir qui premit uvas suas in torculari, Eeth. 1, 11. Fut. שֶׁנִּי יִפְסֵי dentibus suis stridet, Ps. 112, 10. In Br. fol. 89a. Mulier quaedam arabs dixit, אַתְּ מַעֲשֶׂה בִּי מַכָּה מֵאֵל וּלְמַכָּה מֵאֵל quare comprimis, conculcas me? sicut dicitur וַיִּסְתַּחֲמוּ רַשָּׁעִים et conculcabitis impios, Mal. 4, 3.

סיום *vide in* עסוים עסו.

עססיות *legumina certa et dura, ut ampliori*
coctura indigeant: עססיות אשה קדרה עססיות
 Sab. 18b. et in TH. Beza 61a. *Leguminum*
species sunt.

עֲפָתָא, כִּפְסָא, עֵפֶס, *massa farinacea, commixta ex
carnibus, pullis, aut similibus, quae appellatur pas-
teda, artocreas:* פֹּאפֶּר חוֹכֵל פִּתּוּ כְּעִיסָה בְּלוּסָה: *pauper
comedit cibum suum cum massa mixta, id est cum
pane ex farina et furfuribus commixto, ut quasi
pollutus censeatur, Sab. c. 7. in fine:* כָּל אֲרָצוֹת עִיסָה:
יִשְׂרָאֵל וְאֶרֶץ שְׂרָאֵל עִיסָה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל i. e. omnes ter-
rae sunt ut massa mixta ad terram Israel, et terra
Israel massa mixta ad terram Babyloniae, Kid. 71a.
Ket. f. 111a. *Massa commixta ex diversis, ut non
amplius appareat, quae ejus propria sint contenta:
sic aliae terrae sunt commixtus populus respectu
terrae Israelis, in qua familiae distinctae: et terrae
Israelis est quasi massa commixta respectu Baby-
loniae; nempe respectu sepulturae, quod multi in
ea alieni sepulti sunt:* עַל פְּלָא וְעֲסָמָּה: etiam
per colum et massam farinaceam; nempe cum sub-
igendo, Ket. 86. (Extrictio heb. עִיסָה est. Ebitor)

עֲסִים *succus, mustum*: חֲמֶר עֲסִים *vinum mustum*,
Esth. 1, 7.

עֲסָק *operam dare vel navare, occupatum esse, vacare, incumbere, studere rei alicui.* Usus ejus est apud posteriores Paraphrastas et Rabbinos. Part. praes. **עֲסָק** בארבעה ועשרין ספרין דאורייתא et studet in viginti quatuor libris Legis, Cant. 5, 10. i. e. in Bibliis sacris, quae jam ab hujus auctoris tempore distributa fuerunt in viginti quatuor libros, ut etiamnum hodie vocantur **עשרים וארבעה**. Locus notandus contra eos, qui ponunt viginti duos tantum libros: **עֲסָק** הוא וכליליא et noctu studet in sex ordinibus Mischnae, i. e. sex partibus sive voluminibus Talmudicis, ibidem. Ineptiae judaicae. **עֲסָק** בארבעה ועשרין ספרין דאורייתא eo quod ipsi operam navant verbis Legis, id est praeceptis et verbo Dei, Cant. 4, 15. **עֲסָק** quibus operam dant, Cant. 5, 15. **עֲסָק** בארבעה ועשרין ספרין operam dant verbis scripturarum, et verbis Legis, Cant. 7, 14. In Venetis semper scribitur **עֲסָק**, quasi ex participio **עָסַק** sive praeterito, sed id parvum est. Infin. **לְעָסֵק** דאורייתא ad operam dandam Legi Domini. Eccl. 6, 8. et 7, 1. **עָסַק** באורייתא qui vult studere in Lege, Eccl. 8, 16. Imper. **עָסֵק** במשנה כליליא da operam studio in nocte, Thr. 2, 19. Pahal Partic. **עָסֵק** דיכמא דְעָסֵק בה כעלמא הדין sicut occupatus est in mundo hoc, Eccl. 5, 11. Ithpah. Praet. **וְעָסְקוּ** וְעָסְקוּ et incubuerunt precibus, Ps. 50, 5. **וְעָסְקוּ**

et laborarunt in eo duos annos, **Esth.** 1, 2. Part. מותר לנכר דמתעסק בהו. **quod emolumentum est homini qui occupatus est in illis ? Eccl.** 6, 11. Pl. ברעוהא באוריהא **qui occupati sunt cum beneplacito in Lege, Ps.** 68, 31. **מתעסקין** יי מחעסקין **qui student sive incumbunt testimonio Legis, Ps.** 80, 1. **מחעסקין** בה מטיבין. **et illi qui occupantur in ea, beati sunt, Pr.** 3, 18. **מחעסקין** **ut occupati sint in ea, neque occupentur in verbis ociosis, Exo.** 5, 9. in Onkelo. **Ap. Ros. et Tos.** בחורה שיעוס כחור' **שעוס** **qui gentilis operam dans Legi reus est mortis, Sahr.** 59a. **העוס** בחורה בילה חיי'ה מושך עליו. **כל העוסק בחורה חוטא של אברהם של יומם יצוה ויהי וגו' quicunque studet in Lege noctu, super eum Deus sanctus benedictus protrahit filum amoris interdium, sicut dicitur : interdium mandabit Dominus benignitatem suam, dum noctu canticum ejus est mecum, (Ps. 42, 9.) As. f.** 3b. **לעולם** **המחעסק** באכילה ושחייה לא יחכם לעולם **commensationibus et potationibus, nunquam erit sapiens, Aben Esra Eccl.** 7. **מחעסק מחעסק** **non est unus qui operam dat alicui rei, sicut alius, Pes.** 33a. **Duo cum faciunt idem, non est idem :** **מחעסק בחלבין** **qui operam dat lacticinis, et rei uxoriae (et in iis aberrat) reus est, Ker.** 19b. **מחעסק בעלמא** **occupatus sum in re levi, Sab.** 157b **hoc est leviter et animi duntaxat recreandi, non necessitatis causa laboro.**

עסק, עסק, עסק, *studium, opera: res, negotium*. Hoc sensu respondet hebraeo דבר. In Vnnetis etiam scribitur עסק, sed rectius sine Dages est. Praecedente על est *propter, causa, ratione*, et עסק redundet, ut דבר in hebraeo: עסק דימנות *propter negotium veritatis vel fidei*, id est *propter veritatem*, hebr. על דבר, Ps. 45, 5. עסק כספא *propter pecuniam, pecuniae causa*, de *pecuniae negotio*, Gen. 43, 18. עסק עורדעניא *propter ranas*, Exod. 8, 11. עסק מוטמא *propter rem iuramenti*, Eccl. 8, 2. עסק אורחא *propter negotium doctrinae Legis*, Eccl. 9, 1. in Venetis: עסק אורחא *in debilitate studii Legis*, Eccl. 10, 18. טוב עסקא מן שררה *melior est finis negotii, quam initium ejus*, Eccl. 7, 9. עסקא ערנא לכל עסקא *tempus est omni rei sub sole*, Eccl. 3, 1. Plur. עסקי דוין *in negotiis mundi hujus*, Eccl. 7, 19. עסקי קרבא *omnia negotia belli*, 2 Sam. 11, 18. Ap. Tos.: רצה *si vellet, diminuit negotia sua*, si vellet, non diminuit, gl. סחורה *negotiationem*, Mk. 22a. ראי עסקא פלגא ופלגא פקדון *haec negotiatio ex parte habet rationem mutui, ex parte depositi*, Bm. f. 104b. עסקא רבא *negotiationi magna*: עסקא קטנא *negotiationi parva*, Ketub. 66b.

וְהָעֵסָקָהּ *occupatio, labor, studium, diligentia.*
 עֵסָקָהּ *operativus*: fem. עֵסָקָהּ. Unde plurale
 מִפְּנֵי שֶׁהֵדִים עֵסָקָהּ *propterea quod manus opera-*
tivae sunt, Suc. 26b.

II. אֲתֵּעֶסֶק *litigare, rixari*, ut hebraice רִחַשִׁק
 Praeter. אֲרִי אֲתֵּעֶסְקוּ עִמָּי nam *litigarunt cum eo*,

עפרורית: *pulvisculus, pulvis minutissimus*: עפרורית

עפרוריה של לכתה pulvisculus thuris, ap. Ros.: שטחכנס לאדם בראשו שאינו רוחץ pulvis, sordities, quae colligitur homini in capite suo, qui nunquam lavat caput.

עפרורין דרהבא ליה pulveres, terrae: auri sunt ei, vel terrae auri, quae aurum proferunt, hebr. ועפרות דהב לו et pulveres sunt aurum ipsi, Job. 28, 6.

עפרה, מעפרה, מעפרה velum, linteum, sindon, cujus usus praecipue fuit obtegendō capiti: וכרז et involutus vel opertus erat velo super oculos suos, hebr. באפר, quod quidam reddunt, cinere, IR. 20, 38. et removit velum ab oculis suis, ibid. v. 41. Interpres Latinus in Targum vertit pannum. Kimchi ad hebraeam scribit, idem esse quod צעיף peplum, per metathesin ex פאר: unde פשרי פשרי tiararum lineae, Ez. 44, 18. המכבועות פשרי tiararum galerorum e bysso, Exo. 39, 28. Ap. Tos. מפליין ומעפורה pallium et pileus, Sab. 120a. ubi numeratur inter octodecim vestimentorum genera, quae in Sabbatho induere et exuere licitum est. Et latius על ספרין מעפורה של ספרין ex quo deposuerit linteum tonsorum super genua ejus, Sab. 9b. מעפורה שיר ביה כדי מעפורה etiamsi reliquerit in eo quantum est linteum, Chol. 123b. glossa סדר, sudarium, linteum. Plur. מעפורה. ex omnibus linteis quae sunt tibi: Vr. in princip.

עפש, et in Hithpah. המעשע murescere, mucidum fieri, putrescere: אור מעוש aer putrefactus, corruptus, tempestas putrida et pluviosa: הורע ידעה semen erit corruptum et putrefactum Kimchi Joel. 1, 17. מן מעוש panis ipsorum mucidus factus est, ap. Tos. in Joma 38a. יחעשו גרגרי putrefient grana seminis propter pluvias. Hujus significati vult Kimchi esse עבשו compitruerunt, Joel. 1, 17. in Hebraeo, per commutationem ב et פ, sicut et in aliis fit, ut דפקר et דבקר commune, publicum.

עפוש mucor, putrefactio: עפוש האור putrefactio, corruptio aeris: לחם עיפוש panis mucorum, mucidus. Id Talmudice dicitur דעיפושא, in Pos. fol. 40a.

עץ lignum: synecdochice arbor: עץ של יוח lignum oleae, עץ של נפן lignum vitis, עץ של אנה nucis, עץ של שמן lignum olei, Tam. c. 2., lignum olei, id est balsami. Bartenora scribit, se audivisse, esse arborum, quae vernacule vocatur פינו pino, pinus, pinaster, arabice עינתור.

עצה dolore affici vel afficere, dolere, dolerem afficere, Part. עצה בכריריה נפשא בקל עצה et fleuit cum amaritudine animae, et voce dolenti, tristi, Esth. 4, 1. על גלוח ביה ישראל et dolore afficitur propter captivitatem domus Israelis, Ecol. 7, 5.

In Dan. voce dolorifica clamavit, Dan. 6, 20. quod vulgo redditur, voce lachrymabili.

II. עצה formare, conformare, complanare, elaborare. Hac significatione hebraice sumitur in eo, manus tuae formarunt me et perfecerunt me, Job. 10, 8. et sic Chaldaice צירוני formarunt me. Aben Ezra notat, hoc usu et Arabice sumi, pro crearunt nervos corporis, figurarunt nervis, quasi lineamentis. Hinc ap. Tos. אין מעצבין אה non formant infantem, Sab. 147a. i. e. in sabbatho non efformant, complanant manu infantis membra, ut mulieres curatrices infantum facere solent: habet enim speciem aedificantis et operis servilis, quod sabbatho prohibitum. Hinc et volunt עציבן dici idola, quasi formas et figuras sanctorum, aut quarumvis rerum, quae coluntur.

עציב, עציביו, dolor, labor, molestia.

עצבא operimentum ex corio vel panno, operculum, sive ad currum cameratum, sive ad mensam, sive ad lectos, sive ad equos. Ap. Tos. כל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאן אלא העוצבה in quocunque loco est defectus operis, ibi cogitatio non polluit ista, sed operculum, Kel. c. 26. עוצבא שריש corium (sive pannus) quod cogitat discindere, Seb. f. 91a. Glossa עור corium, sive pannus, super quo comeditur loco mappae mensalis, vel cui incumbitur, sive in quo jacetur cubandi causa. עוצבא עוצבא operculum vel mappa non habet opus dissectione, Bk. 66b.

המקל הניעוהו הירד הניעוהו musculi: המיתרים והמיתרים הניעוהו העורקים והעורקים הניעוהו baculum movet manus, manum movent nervi, nervos movent arteriae, arterias movent musculi etc. More nebhochim lib. 2. c. 1.

משל להדם ועצבניהו spinarum genus; unde parabola est de myrtho et spina, quae creverunt una super altera, Br. s. 63.

עצה ascia, securis: vel juxta alios, dolabra, hebr. Ap. Tos. במטש ובמעצה, Sab. c. 12.

Erech. c. 6. ubi Bartenora quoque dolabram exponit: quae creverunt una super altera, Br. s. 63.

עצה opprimere, vi vel fraude, defraudare, dolo intervertere. Explicant etiam calumniari, injuriis afficere, quomodo Syris in usu est, ut ad Rom. 2. et alibi. Respondet in Targum Jeruschalmi hebraeo עשק, quod alias in Targum redditur per טלם. Praet. עצה יח חברה aut oppresserit proximum suum, Jon. ריטלום, Lev. 5, 21. עצה או עצה רי עצה aut fraudem, (i. e. rem fraude aut dolo interversam) quam fraudavit, quam dolo surripuit, ibid. v. 23. in Jon. Fut. תעצן אגרא דאגרא מסכניה לא non opprimetis (oppressionem detinebitis) mercenarii pauperis, Deuter. 24, 14. Jon. חטלומן, quod idem.

⁹ Quasi formantes et elaborantes dicas, qui scil. omnem actionem proferunt, causaque sunt, ut quidquid efficiatur.

⁹ Vertendum est ad אצו primum, quasi dolorem afficientes dicas.

עצין *oppressus*: eritisque tantum oppressi et in extremam necessitatem reducti, vel direpti omnibus diebus, nemine liberante, hebr. עשוק, Deut. 28, 29. in Jon. At ibidem v. 33. idem redditur טלמין.

עצין *constrictus*: ex significatione hebr. illius, constringens oculos suos, i. e. connivens oculis, (Pr. 16, 30.) או עצין pinguedine fructus sint an constricti, i. e. macri, macilenti, in quibus omnis succus pinguis constrictus et obturatus est, Num. 13, 21. in TgH. Est Hebraeus, qui putat derivari ab עץ, quasi dicas *lignei*, i. e. duri, mali, omni humore, quo fructus emolliuntur, destituti.

עצין *spina dorsi*, ut Hebraice עצה: unde עצה e regione spinae-dorsi, Lev. 3, 9. in TgH. hebr. לעצת העצה quod idem. Male vulgo punctatum עצה: est enim עצה forma emphatica, pro עצה hebraeo, cum י, loco tertiae radicalis ה.

עצה *macra*; יבצענכון et in mactris vestris, Deuter. 28, 5. in Tg. Jon. et Jeruschalmi. Sic ibid. v. 17. עצה שרירי primitiae mactrarum vestrarum, Num. 15, 20. i. e. עיסותי massarum farinacearum, quae in mactris subiguntur, per Metonymiam. Sic v. 21. in Jonathane. Scribitur et עצה, ut est suo loco.

עצה *stramen sive foenum leguminum, ut fabarum, pisorum et similium*, Talm. כמלא פי הגמל efferens (in Sabbatho) stramen quasi plenum os cameli, Sab. c. 7. in Misna.

עצה *piger*: עצה, עצה *pigritia, inertia, negligentia*: נעצל *pigrari, pigrescere, pigrum esse vel fieri*, hebr. Rabbini etiam in Hithpah. usitatissimum, quae in mactris subiguntur, vel נעצל *pigrum esse*: כשהאדם מחעצל vel נעצל *pigrum esse*: quando homo pigrescit: כוה אל תחעצל כוה ne sis in hac re piger.

עצה *pigra*: נשים עצה *feminae pigrae*. עצה *idem*: עצה *pigrae*. Una ex quatuor proprietatibus mulieribus, juxta illud, „propera, tria farinae sata accipe,” (Gen. 18, 6.). Reliquas vide in עצה.

עצה *roboreari, roboreare se, robustum esse, multum, plurimum, numerosum esse: invalescere, validum esse etc.* hebr. Rabbini etiam in Hithpahel utuntur נעצל, vel נעצל: unde, נעצל *roboreant se in judicio vel lite*, i. e. rationibus validis firmisque suam causam astruunt et confirmant.

עצה *os*; Talm. שאין לה עצה *omnis creatura quae nullum habet os, non superstes manet 12. menses*, Chol. 58a. מי שיש לו עצה *cui os in gutture haeret, sumat de illa specie, ac imponat vertici et dicat, בלע נחיה חד הרד בלע נחיה חד הרד* Superstitio. Aruch in quarto legit מורה. Item *substantia*, cui opponitur מורה accidens: מאמר העצם *praedicamentum substantiae*. Inde additis pronomibus transit in naturam ipso-

rum Pronomium: ut *per meipsum* ego ipse, *per meipsum* ex meipso, *per meipsum* mihi ipsi, *per meipsum* illi ipse, *per meipsum* illi ipsi, *per meipsum* vos ipsi, et sic deinceps cum literis servilibus, ut ante: שם *nomon substantiae*, id est nomen proprium, Abraham, Isaac: בעצם *proprie* בעצם: *ut ante: שם* *ut operiunt se vestimentis propriis, nempe quotidianis, non sanctis, quorum in festis usus est*, Tam. o. 1. Verbum,

עצה *substantiari*: Majemon in More p. 1. cap. 1. ר"ל על הענין אשר *competit formae naturali*, אשר *h. e. rei illi, per quam substantiatur res, et est id quod est*.

עצה *substantia*: בעיצומו של יום *in substantia diei, die ipso*.

עצה *substantialis, essentialis*. Fem. עצה *vel שמוח* *unde: חלקה עצה* *pars essentialis*, עצה *דברים עצמיים* *nomina essentialia, i. e. propria* *דברים עצמיים* *res essentialis, blchi non essentiales*.

עצה *robore*: *substantia, essentia*: *per se, suapte natura*.

עצה *substantialis, essentialis*. Plur. חוארים *העצמיים* *formae essentialis vel essentialis*.

עצה *rationes, probationes, argumenta valida*.

II. **עצה** *Hiphil* *claudere*: אין מעצמן אח *non claudunt mortuum in Sabbatho*, i. e. oculos morientis, Sab. 151b. Juxta illud Jes. 33, 15. et Jes. 29, 10. Vide Pagn. Thesaur. in Rad. עצה, in Benoni Kal. לא יעצם עינו *non claudet oculos suos*.

עצה *occlusio*: עצה *occlusio oculorum*. Hinc ap. Ros. בפני החמה *non est ulla res quae ita discriminet concupiscentiam (hoc est quae tam certo eam impedit) ut oclusio oculorum*.

עצה *vas hortense inferne perforatum, in quo, terra repleto, si semen aliquod injiceretur, et cresceret, tunc tenebatur oblationem Trupae de eo dare, non secus ac si in nuda terra crevisset: unde עצה נקוב הרי זה כארץ* *vas perforatum, est instar terrae*, Dem. c. 5. כהרם *vas perforatum sanctificat in vinea, id est facit ut semen injectum, aut fructus ejus, sanctus sit, et teneatur de decimis*, Kil. c. 7.

עצה *matula, scaphium, vas immundum sive immundis destinatum*: כריעה עצה *conspurcabat stercore matulam*, Esth. 5, 1. Elias scribit; nescio quid sit. Aruch adducit illud. Est *matula, scaphium, lasanum*. Sic ap. Tos. עצה *loci secreti, et projecit illud super caput patris sui*, Meg. 16a. Gl. חרם *vas testaceum* עצה *vas piscium frigorum* Bb. 144a. B. Ar. haec legit per M ab initio *testa*¹⁰. In tractatu Ket. cap. 3. in Mischna: qui seducit virginem aliquam, datei tria: qui vim infert, quatuor etc.

¹⁰ Haec nostrae per γ praeferenda est lectio. Est enim ar. *testa, seu hydrisae similisve actilis pars, in qua, terra impleta, feruntur odoratiores plantae*.

Vim inferens statim dare cogitur: sed seducens, quando exire facit eam, (h. e. eam dimittit et non vult ducere) האונס שוחה בעציו המפתה אם רצה להוציא vim inferens bibere cogitur ex scaphio suo (quod scil. sibi elegit, hoc est cogitur eam ducere cui vim intulit:) seducens, si vult eam dimittere, dimittit.

נַעֲצֵר *premere, exprimere, calcare*. Praeter יח. נַעֲצֵר et expressit vellus, hebr. ויסך, Jud. 6, 38.

et expressi illas in calicem Pharaonis, heb. ואשחט, Gen. 40, 11. וקטפו יח כרמיהו. ונַעֲצְרוּ et vindemiarunt vineas eorum et calcarunt, hebr. וידרכו, Jud. 9, 27. Fut. נַעֲצְרוּ torcular expresserunt, Job. 24, 11. Fut. נַעֲצְרוּ לא non calcabant, Jes. 16, 10. ונַעֲצְרוּ et calcabis uvas, Mich. 6, 15. נַעֲצְרוּ expriment oleum, Job. 24, 11.

מַעֲצָרָה *torcular, lacus torcularis, quasi expressorium uvarum* dicas. Respondet hebraeis נח et יקב: ut יקב כנחוץ מַעֲצָרָה sicut qui descendunt in torcular, Jer. 25, 30. וכמלאה מן מַעֲצָרָה et sicut plenitudo musti ex torculari, Num. 18, 27. כחמר מן מַעֲצָרָה sicut vinum ex torculari, Thr. 1, 15. כחמר מַעֲצָרָה sicut vinum in torculari, Jes. 63, 2. 3. et de turculari non alentur, Hos. 9, 2. רמחכעט במעצרה quae calcatur in torculari, Jes. 10, 33. Aff. מַעֲצָרָה ex horreo tuo et e torculari tuo, Deut. 15, 14. Pl. מַעֲצָרָה et vinum in torcularibus non expriment vel calcabant calcatores, hebr. ביקבים, Jes. 16, 10.

עָצָר *calcatior*, hebr. עָצָר, ut in praecedenti loco, etai pro עָצָר ibi legatur in textu עָצָר, quod est nomen rei, ut sequitur, sed legi etiam posset עָצָר. Hac forma legitur apud Talmudicos; Raf Pape construxerat tentorium, הוּ הָיוּ בְּשִׁבְבוּחֵיהֶּם דְּכִי הוּ, et erant calcatores in vicinia ejus, qui cum contundebant sesamum (ad oleum elicendum) contremiscebat tentorium ejus, Bb. 25b.

עָצָר *calcatio, actus calcandi*, cujus actor dicitur עָצָר: ut calcationem cessare feci, hebr. celeusma (calcantium) cessare feci, Jes. 16, 10. Item *cortex, cutis uvarum*: מפורצין ועד ab acinorum nucleis ad corticem uvarum non comedet, hebr. מחרצנים ועד גו. quod idem, Num. 6, 4. Vide Lexicon Hebraicum in ibid.

עָצָר *expressum, succus aut faeces expressae*: expressum picis, i. e. resina seu faeces ex pice expressae, Git. 69b. Sic legitur in Aruch: at in textu talmudico est אֵצְרָה per א. Sed est ex hac radice per ע. Sic יצרא expressus succus porrorum, ibid.

עָצָר *festum, feria, festi solennis quasi clausura*, ab claudere, hebr. נַעֲצֵר. Sic Chaldaice נַעֲצֵרָהּ in festo vestro, Num. 28, 26. hebr. בשבעותיכם in septimanis vestris, in fine sive clausula septem septimanarum, et tunc celebrabatur festum חג שבועות festum septimanarum, scilicet septem, quae faciunt dies 49. et quinquagesimus erat festum ipsum, unde a Graecis

dictum fuit festum Pentecostes. Attamen hebraicum שְׁבוּעָה ista voce saepe non transfertur, et nomen hebraicum עָצָר redditur in Targum per congregatio, caetus congregatus.

מַעֲצָר *prohibitio, impedimentum*, IS. 14, 6.

עֲצִירָה *constrictio, cohibitio*: עֲצִירָה גדולה cohibitio magna, scil. pluviarum, unde ariditas sequitur, et sic per ariditas etiam explicari potest, Kimchi Joel. 1, 17.

אֲבִימֶלֶךְ *constrictio, obstipatio alvi*: לקה אֲבִימֶלֶךְ percussus est stipatione alvi, Br. s. 40. i. e. עֲצִירָה נקבים.

עֲצָר *tenax, avarus, parcus*, cui opponitur liberalis, prodigus.

עָקָב *calx, calcaneus: finis, merces*. Raschi, Ps. 19, 12. עָקָב כלשון משנה.

עָקָב לֶשׁן סוּף יוֹשׁ לוֹ חֵבֶר כלשון משנה. Et simile ei est in Misna: עָקָב מִשִּׁיחַ: In Targum עָקָב דְּעִנְיָתָהּ finis mansuetudinis, Prov. 22, 4. עָקָב מִשִּׁיחַ ad faciendum contritionem in calcaneo, Gen. 3, 15. in Jonathane. Sic et in TgH. ubi praeterea adjicitur עָקָב יוֹמֵי, in fine extrematis dierum, in diebus regis Messiae, ubi prave in editione Veneta in octavo est עָקָב. Cum aff. נִכִּיחַ et mordens eos in calcaneis suis, ibid. Constr. עָקָבֵי סוֹכּוֹתָהּ calcanei equorum, Jes. 10, 32. Ap. Tos. עָקָבֵי שְׁאֵינִי לוֹ כִּנִּים שְׁאֵינִי. quicunque aspiciet calcaneum mulieris, erunt ipsi liberi inhonesti, Ned. 20a. Item מִשִּׁיחַ יִסְכָּא in calcaneis, i. e. fine dierum Messiae impudentia multiplicabitur; item: אֵב כָּח כִּי מִנּוּל קָמָה בְּאִמָּה כָּלָה בְּחִמּוּחָהּ וְאִיבֵי אִישׁ אֲנָשֵׁי בִּירוֹ tempore Messiae filius turpitudine afficiet patrem, filia insurget contra matrem, et nurus adversus socrum, et inimici hominis erunt domestici ejus. Talm. Sota cap. ult. in fine. Sic Christus Matthaei 10, 35. 36. Meminit prior R. Sal. Ps. 89, 52. ubi hebr. עָקָבֵי מִשִּׁיחַ.

עָקָב *solea, calx, postrema vel inferior pars calcei*: סַנְדָּלִיּוֹ סַנְדָּלִיּוֹ שִׁשׁ לוֹ עָקָב sandalium cui est solea, Jeb. c. 12. initio. שְׁנַפֶּסֶק עָקָבֵי sandalium cujus calx ablatus est, Kel. cap. 26. Superior pars calcei vocatur פְּנֹחָה.

עָקָבֵי *idem*, Deut. 25, 9. in Jon.

עָקָב *vestigia sequi, vestigiis insistere: insidiari, clam inquirere vel investigare*: עָקָבֵי אֲחֵרִי fuerunt insidiantes ad occidendos homines. עָקָבֵי אֲחֵרִי sequitur, imitatur, insequitur clam adulterum. In Targum עָקָבֵי בֵּית מִנְחָה et insidiantes vel insequentes domum potionis, Prov. 23, 30. pro hebraeo לְהִקְרֹךְ ad investigandum.

עָקָב *quadravit, aptavit in cubum*: חֲשֹׁבֶן מְעֻקֵּב: numerus cubicus: גוֹף מְעֻקֵּב corpus quadratum, cubicum: מְשׁוּלָּשִׁים figurae quadratae: מְעֻקֵּבֵי מְעֻקֵּבֵי triangula aequilatera, qua lineae sunt aequales, ut in quadrangulis: מְעֻקֵּבֵי מְעֻקֵּבֵי quadratum aequilaterum. Vide Tzemach David in initio. עָקָבֵי *idem* quod עָקָבֵי. Vide עָקָב.

spongiae species absorbens aquam, vel quasi impediens, depellens aquas, Sanh. 108b.

עָקַד *ligare, colligare, vincire*. Praet. יח יצחק. *et ligavit Isaacum filium suum*, Gen. 22, 9. Ithpah. Praet. עקדה יצחק דאָזעקד על בני מרבה recordare nobis ligationis Isaaci, qui ligatus est super altari, Mich. 7, 20. vide et Cant. 1, 13. Ex Talmudicis patet, esse proprie *ligare manus cum pedibus, non manus simul, et pedes simul, sed unam manum uni pedi, et sic conjunctim*. Sic in agnis qui ad holocaustum jube mactabantur (Num. 28.) anteriores pedes, qui sunt loco manuum, colligabantur cum posterioribus. Hinc traditio de agni jugis mactatione, וְחָוִי אֶת הַטֹּלָה אֶלָּא מֵעֵקֶדִין אִיחָו, non fuerint vincientes agnum, sed colligabant eum, Tam. c. 4. לִינְיָהּ וְיָנִיעִינָהּ, scil. duas manus simul et duos pedes simul, sed (ut habet Gemara) וְנָלֵךְ manum cum pede, juxta ligationem Isaaci. De modo ligationis ibidem sequitur in Misna, וְכֵן הָיָה עֵקֶדְהוּ רֹאשׁ לְדָרוֹם וּפְנֵי לְמַעַרְבִּי וּפְנֵי לְמַעַרְבִּי (agni) fuit versus meridiem et vultus ejus versus occidentem. Mactans autem stabat in oriente, et vultus ejus versus occidentem etc.

עֵקֶדָה *ligatio artuum*, ut in praecedentibus.

II. **עָקַד** *procumbere in genua, inclinare se ad terram honoris causa*. Significatio priori conjuncta; nam qui procumbit in genua, videtur ac si pedibus **עָקַד** esset, ait quidam Hebraeus. Praet. על **עָקַד** וְיָקַד אֶצְעָה, hebr. inclinavit se in terram, hebr. אֶצְעָה, Exod. 34, 8. ubi in editione in octavo prave legitur וְיָשָׁחוּ וְעָקְדוּ, et inclinaverunt se, hebr. וְיָשָׁחוּ, Exod. 4, 31. in TgH. Citat etiam Baal Aruch ex TgH. Gen. 24, 48. **עָקַדָה** וְיָקַדָה וְיָשָׁחָה, et inclinavi me, et confessus sum, et laudavi; sed id hodie non extat in libris nostris.

עָקַל *pervertere, obliquare, intorquere, obtortum reddere*. Hinc citat Elias Part. ex Tg. וְדִמְעָה, et qui pervertit vias suas, pro hebr. דִּמְעָה, Prov. 10, 9. Sod Regia habent דִּמְעָה, ex radice sequenti: Veneta corrupte ab arachia. Vide radicem sequentem.

עָקַל *corbis colatorius olei olivarum, vel saccus ex funibus instar retis contextus, in quo premebantur olivae*. Item *funis torcularis contextus*. Item *lignum torquens*, *Wendholz*; מוֹחַל הַיֵּצֵא מֵעֵקֶל בֵּית הַבֵּר, humor aqueus exiens e corbe torcularis, pollutus est, Sab. 144b. Dicitur sic ab intortis et implexis viminibus instar retis. Alibi בֵּית הַבֵּר כִּדְוֹךְ, quando funis torcularis circumvolutus est circa eam, Bk. 15b. Vide et Sanh. 26a. Maser. cap. 1. Pl. וְעָקַד שָׁל נֶצְרִין וְשָׁל בִּצְרוֹן, et canuabini, Nid. 65a. R. Sal. Gallice vocat *retortes*. Item *sentina navis, pars inferior, in quam colligitur aqua*: וְעָקַל אֶת הַמַּיִם הָעוֹלִים בְּסִפְתָּהּ וְעָקַל אֶת הַמַּיִם הָעוֹלִים בְּסִפְתָּהּ, et in sentinam, Machschirin c. 5. In Aruch scribitur hoc עָקַל.

עָקַל *tortuosum, parvum*, ut qui *tortuosos pedes*

habet. In Gem.: וְהָיָה מִקֵּץ פְּרוֹסוֹתָיו וְהָיָה מִקֵּץ פְּרוֹסוֹתָיו וְהָיָה מִקֵּץ פְּרוֹסוֹתָיו, quisnam est עָקַל? quicunque conjungit plantas, ungulas suas, et genua ejus se invicem non collidunt, Bech. f. 45a. Id in primogenito vitiosum habebatur.

עָקַל *tortuosus, tortuosus locus in flumine, vertex aquarum, contorta in se aqua*: דִּרְבָּרָא בְּעֵקְלֵי: quod navis in tortuosis consistebat, Ket. 97a. illic sunt tortuositates (i. e. aquas tortuosas) et aquae nivis dissolutae, ע"ז f. 34b. Vide et Bb. 24a.

עָקַל *armillae* et *armillas* de brachiis suis, Num. 31, 50. in Tg. Jeruschalmi. Est pro hebraeo עָקַל, commutatis *q* et *p* literis ejusdem organi.

עָקַל *Aquila, paraphrastes graecus*. Ejus crebra mentio apud Hebraeos. Vide Drus. in Epist. c. 41. An Onkelos et Aquilas unus et idem sit? vide Meor enajim c. 45. et apud Christophorum Helvicum in tractatu de chaldaicis Bibliorum paraphrasibus c. 2. Schikh. in Bechin. happeruschim Disp. 2. **עָקַל** *perversum, parvum, curvum, contortum, obliquum esse, incurvari*. Respondet hebr. עָקַל.

Praet. semitae ipsorum sunt pravae ois, Jes. 59, 8. incurvatus, inclinatus sum quam maxime, hebr. נָעִוִי, Ps. 38, 7. Pahel **עָקַל** *perversum, pravum, curvum, obliquum reddere*. Partic. וְדִמְעָה אֶרְחֻחִיהּ נָחִידָה, et qui pervertit vias suas, cognoscitur, hebr. מֵעָקַל, Prov. 10, 9. Sic in Regiis. Veneta prave habent וְדִמְעָה, et cujus viae perversae sunt. Plur. וְדִמְעָה כֹּנְחָה מֵעָקַל, et eum qui loquitur rectum pervertunt, i. e. perversum esse pronunciant, perversitatis arguunt, hebr. וְיַח כֹּנְחָה מֵעָקַל, Am. 5, 10. וְעָקַל, Mich. 3, 9. Part. Praet. pl. וְדִמְעָה אֶרְחֻחִיהּ, quorum viae perversae sunt, Prov. 2, 15. Veneta arachia, prae illo cujus viae perversae sunt, Pr. 28, 6. ubi rursus Veneta corrupte habent מֵעָקַל, quae corrigenda ut positum, et paulo ante. Recte habent eodem capite v. 18. דִּמְעָה, quomodo et v. 16. fuerat scribendum.

עָקַל *perversus, parvus, obliquus*: מֵעָקַל is cujus cor perversus est, Pr. 17, 20. Pl. conatr. abominatur Deus perversos corde, hebr. עָקַשׁ לֵב, Prov. 11, 20. Femin. באֶרְחָה, in via perversa, Prov. 22, 5.

עָקַל *idem*: עָקַל מֵי עָקַל cor pravam recedet a me, Ps. 101, 4. Id in Elia prave legitur וְעָקַל, quod est femininum, discrepans a praecedenti substantivo masculino: generatio perversa, Deut. 32, 5. in Jonathana. Pl. וְעָקַל et consilium astrologorum ejus perversorum reduxit super eos, Job. 5, 13.

עָקַל *obliquus*: lineae obliquae. Quod autem Lexica habent עָקַל *aculeus, cuspis, apex*; pro eo legendum עָקַל, ut ibi videre est.

Talmudici saepe usurpant pro *transferre*, q. d. *rem aliquam ex loco suo evellere, et in alium transferre*. Vide infra in עקרה. Sic usurpatur in proverbiali illa locutione, עקר הרים transfert montes; de eo qui in certa quapiam re magna et incredibilia praestat. Unde obisignem eruditionem quidam doctores ap. Tos. hoc elogio decorantur: ut רב סיני ורבה עקר הרים Raf Sinai, et Rabba transferens montes, Ber. 64a. Horaj. in fine. Sic in Erub. 29a. de Ben Assai dicitur in glossa marginali, לא היה ניסיון

quod fidejussit pro extraneo, Prov. 20, 16. דעריב *quod* *fidejussit* pro extraneo, Pr. 27, 13. Cum aff. *et non miscuit eas cum ovibus Labanis*, Gen. 30, 40. *et non miscuit eas cum filiis, si spondesti pro socio tuo*, Prov. 6, 1. Part. *et spondet sponsionem*, Prov. 27, 18. Pahal Part. בעלימא *nam servus tuus spondesti, sponsor factus est pro puero isto*, Gen. 44, 32. Cum aff. *אנא מערבנא ביה* *ego spondeo pro ipso*, Gen. 43, 9. Ex alia significatione, מערב בחסך *commixtum cum testa luti*, Dan. 2, 43. חמטך *et vinum tuum mistum fuit aqua*, hebr. *מערב* *mixtum mundissimum*, Jes. 1, 22. דכי מערב *quod R. Sal. simpliciter explicat commixtum*, Exod. 30, 35. Ap. Ros. קילוסן *grata fuit, placuit ei laus ipsorum* ולא *et non placuit ei* ראה אותה *vidit eam (domum) et non placuit ei*.

commiscere, confundere, conturbare, perturbare, apud Rabbinos communes et Talmudicos. Geminatio tertiae radicalis significationem augeat: *ut confundamus eos*, Exod. 14, 14. in TgH. *ואערבבתיך* *et confundam, perturbem te*, Gen. 22, 10. in TgH. *ומערבב מלך וכאן* *et confundit, perturbat verba justorum*, Deut. 16, 19. in Jon. in TgH. *est* *et corrumpit*, heb. *מכלף* *pervertit*: *et non commiscuit eas cum ovibus Labanis*, Gen. 30, 40. *אם יבכא ירי לכון למערבבא סטנא* *et non commiscuit eas cum ovibus Labanis*, Gen. 30, 40. *ad confundendum, perturbandum Satanam*, Num. 29, 1. in Targ. Jon. Sic *Satanas confunditur ad sonum clangoris vestri*, Num. 10, 10. in Tg. Jon. Confer Talm. Rh. c. 1. *ut non commisceantur*. In Ithpah. *utrumque forma etiam usitata est*. Praeteritum בעמטמי *et commixti sunt populi*, Ps. 106, 35. Partic. *ומערבבתי* *et in gaudio ejus non immiscetur extraneus*, Prov. 14, 10. *חספא* *et non commiscuitur cum luto*, ibid. *והרי אוריתי* *et erit lex mea commixta in medio ipsorum*, Cant. 3, 5. *Infin. לא תערבבא בעמטמי* *ne misceamini cum populis istis*, Jes. 23, 7. Imper. *sponde nunc cum domino meo rege Assyriae*, IR. 18, 23. Sic Jes. 36, 8.

מטול דהוא: *sponsor, fidejussor*: ערב, ערב, ערב *propterea quia fidejussor est extranei*, Pr. 11, 15. *קען ערוב יחי עמך* *pone nunc fidejussorem vel sponsorem me tecum*, Jobi 17, 3. Ap. Tos. ערבא *sponsor, et sponsor sponsoris*, Sota 37b. ערבך *sponsor tuus sponsore indiget*; proverbiale de infirmo argumento, quod ampliore probatione opus habet. Utitur eo Majemon in More par. 1. cap. 74. hoc modo: Verum mirabilis est ista via (argumentatio), quae ignotum probat per magis ignotum, וכו' אמר באמח המשל המפורסם אל, *et de ea dici poterit proverbium illud vulgatum apud Arabes, „fidejussor tuus fidejussore eget“*: ערב *mutuum dans amico suo per fidejussorem*, Bava basra c. 10. in Misna

non accipit solutionem a fidejussore, ibidem.

ערב ערבוהא: *sponsio, fidejussio*: ערבנא *et spondet sponsionem pro amico suo*, Pr. 17, 18. בערבוהא על חברך *per sponsionem pro amico tuo*, Prov. 22, 26. Apud Ros. חמלט מיה *et hoc modo liberaberis ab ista fidejussione*, R. Levi Prov. 6, 1.

ערבנא *idem*, Gen. 39, 1. in Jon. Confer Br. s. 86. ad illustrationem Jonathanis. Quando servos olim vendebant, cogebantur emptori dare sponsionem, quod illos non furati sint, scribit Scholiaestes Hebraeus. Sub ejusmodi sponsione emit quoque Potiphar Josephum ab Ismaëlitis: Unde dicitur *a manu, id est pollicitatione, fidejussione etc.*

ערב *dulcis, suavis*: ערב *suavis est homini panis mendax, vel suave est homini in pane furtivo*, Prov. 20, 17. ערב *arom* *קליך ערב* *nam vox tua suavis est in precibus in domo sanctuarii*, Cant. 2, 14.

dulcedo.

עריך, in ערך, *vide infra* in ערבין.

ערוב *colluvies, mixtura animalium*: ערובא *ecce ego immisurus sum in te colluvium animalium*, Exo. 8, 21. דלא *ut non sit ibi colluvies animalium*, Exod. 8, 22. ואחא ערובא *et venit colluvies*, v. 24.

עירוב חבשילין: *mixtura, mictio, commixtio*: עירוב *mixtio ciborum, עירוב mixtio conclavium*. De his certa jura sunt et statuta ap. Tos.: עירוב *mixtio ciborum dicitur, quando cibus diei festi et sabbathi commiscetur*. Veluti, quando festum incidit in vespem Sabbathi, tunc in isto die festo non licet coquere cibum ad usum Sabbathi. Idcirco vespere diei festi praeparat et destinat cibos distinctos ad festum et ad Sabbathum, dicens, hic cibus est Sabbathinus. At sic statim coqueret, posset corrumpi ad Sabbathum. Istum ergo licet coquere in festo, et perinde habetur, ac si coctus fuisset in vespere festi. Id vocatur חבשילין עירוב, Maim. par. 1. c. 6. in principio. Pl. עירובין *mixta, mixturae ex diversis, heterogenea*: עירובין *jumentum tuum non facies coire cum mixtis, id est diversi generis animantibus*. חוקלך לא חורע עירובין *agrum tuum non seminabis heterogeneis seminibus* *et vestimentum ex mixtis, id est lana et lino*, heb. בלאים, Lev. 19, 19. לא חורע כרמך עירובין *non seminabis vineam tuam mixtis, diversis seminibus*, Deut. 22, 9. עירובין רמסא *ad mixturas vespereae*, Ps. 104, 23. In opere talmudico peculiaris liber est, qui inscribitur עירובין tractatus mixtorum. In eo agitur de terminis, limitibus, conclavibus, domibus diversis, et longius a se distantibus commiscendis et conjungendis, ac si inter se unum essent corpus, ut in die Sabbatho liceat deferre cibum ex uno in aliud. Id fit variis modis, ut in eo libro describitur. Inde חורמין עירובין *mixtio terminorum sive limitum*. Vide Majm. par. 1. f. 198,

עֲרָבָא *corvus*: וְשָׁלַח יְיָ עֲרָבָא et emisit corvum, Gen. 8, 7. Veneta hic et alias plerumque עֲרָבָא, hebr. עֲרָב, quod Cholem Chaldaeis in O vel U breve resolvitur, cujus index solet esse litera Vau: עֲרָבָא nigri ut alae corvi, Cant. 5, 12. נִחְלָא נִחְלָא effodient eum corvi torrentis, Prov. 30, 17. עֲרָבָא לֹנִיָּה omnem corvum juxta speciem suam, Lev. 11, 15. inter aves vetitas est. עֲרָבָא לֹנִיָּה quis praeparat corvis escam suam? Jobi 39, 3. וְעֲרָבִין יִשְׂרָן כֹּה et corvi habitabunt in ea, Jes. 34, 11. וְיִת עֲרָבִיָּא פְקִדִּיא et corvis pracepi ut alant te, IR. 17, 4. Ap. Tos., in Chol. 63a. ad Lev. 13. עֲרָבָא אֶחָד כל עֲרָב לִמְנוֹ omnem corvum secundum speciem suam; mentio fit trium specierum corvorum; עֲרָב עֲרָבָא corvus niger, עֲרָב הָעֵמְקִי corvus vallensis, qui dicitur esse albus: et עֲרָב הָרֶמֶס corvus veniens cum capitibus columbarum. h. e. עֲרָב רִישֵׁי לֵוִיָּהוּ ejus caput simile est capiti columbae. עֲרָב פֶּרֶחַ corve avola, i. e. nigerrime instar corvi apagesis, Talm.

אוֹרָב *trama, subtegmen*: עֲרָבָא אוֹרָב aut subtegmen cum lana vel lino, Lev. 13, 52. אוֹרָב בְּשׂוּמָא aut in stamine aut in subtegmini, ibid. v. 48. et 53. עֲרָב שׂוּמָא aut si ruptum sit et laceratum ad formam crucis, prout scil. stamen et subtegmen se intersecans. Rab. Hinc et *crucem, in qua pependit Christus*, vocant occulta appellatione עֲרָב שׂוּמָא.

עֲרָבָא *nom. propr. regis*, Ps. 83, 12. Jud. 7, 25. עֲרָבָא *Arabia*: עֲרָבָא וְיִת כל מַלְכֵי עֲרָב et omnes reges Arabiae, Jer. 25, 24.

עֲרָבִי *Arabs*: עֲרָבִי מִשְׁכְּנֵהוּ neque tenet ibi Arabs tentorium suum, Jes. 13, 20. Veneta habent עֲרָבִי, quae forma est hebraea, et a Chaldaeis solet mutari in *יהודי*, ut *יהודי* Judaeus, Chald. *יהודי*, in qua forma propter Pathach solet interjici א; ut *יהודאי*. Pl. לא־שָׁקָא יִת עֲרָבִי ad propinandum Arabibus, Jes. 21, 13. וְיִסְתָּף כָּל יִקְרְהוּן לַעֲרָבִי et consumetur omnis gloria Arabum, ibid. v. 16. עֲרָבִי כַּעֲרָבִי sicut Arabes qui habitant in tabernaculis in deserto, Jer. 3, 2. Apud Ros. נְשִׁים עֲרָבִיָּה mulieres Arabicae, Ohol. in fine.

עֲרָבָא *salix*: Pl. עֲרָבִין נִחְלָא et salices torrentis, Lev. 23, 40. Maim. par. 1. f. 262a. עֲרָבִי נִחְלָא in Lege, non sunt salices crescentes ad torrentem, sed est species certa, quae appellatur salices: נִחְלָא folia ejus sunt protracta instar torrentis, os ejus est laevum, et calamus ruber, et hoc vocatur עֲרָבָא. Vide ibi plura de diversis speciebus salicum, et earum usu in festo tabernaculorum. עֲרָבָא יִסְדֵּר נְבִיאִים salices (i. e. earum usus in festo tabern.) est funda-

mentum Prophetarum. Vide Talm. Suc. cap. 4. עֲרָבִין super salices suspendimus citharas nostras, Ps. 137, 2. עֲרָבִין יְהוֹרִיתֵיהּ circumdant eum salices torrentium, Jobi 40, 17. עֲרָבָא festum salicis, dies octavus festi tabernaculorum, in quo salicum, aliarumque arborum ramos, et fasciculos frondium gestantes, circumeunt Judaei.

עֲרָבִין *coeli*, quasi *amoenissimi dicti*, aut quod sint lati et expansi instar loci *campestris*: עֲרָבִין לִיחִיב על כֹּרְסֵי יִקְרָא בְּעֲרָבָא sedentem in solio glorioso in coelis, Ps. 68, 5. et sic hebraice. Aben Ezra scribit ad vocem Hebraeam עֲרָבִין, esse לשׁוֹן שָׁם nomen coeli. Citat idem Rabbi Mosen, qui scribit, נִקְרָא כֵן שְׁמִים עֲרָבִין, quod est latum, nempe ut planicies vel locus campestris latissimus, qui vocatur עֲרָבָא. Quidam *sphaeram*¹¹ nonam interpretantur. Vide Maim. in More par. 1. cap. 70.

עֲרָבִיָּה *mactra, pelvis, alveus, labrum: mortarium murariorum: cimba, scapha*: Lethech (mensura) ad cimbam, gl. סִפִּינָה navicula parva Bm. 80b. עֲרָבִיָּה cimbae junceae, Jes. 18, 2. in Kimchi, quem vide: עֲרָבִיָּה הַיַּרְדֵּן scapha Jordanis, Medr. Koh. c. 1, 15. in fine, gl. עֲרָבִיָּה סִפִּינָה עֲשִׂיָּה עֲרָבִיָּה הַיַּרְדֵּן navicula facta instar mactrae. עֲרָבִיָּה הַיַּרְדֵּן mactra coriariorum, Kel. c. 15. עֲרָבִיָּה הַפִּסְיוֹנוֹת alveus, pelvis lapillorum, i. e. vas quo deferunt calcem, caementum, aut lapillos: vel est mortarium murariorum, *flasterpfanne*, Kel. c. 20. עֲרָבִיָּה הַפִּסְיוֹנוֹת pelvis pedum, pollubrum, pelluvium, unde pedes abluuntur, Jadajim c. 4. עֲרָבִיָּה טֶלֶא חֲמִים labrum plenum aquis calidis, *Bäßer*.

עֲרָבִיָּה *tempus vespertinum, ab occasu solis*; quod ultimis diei precibus destinatum est, unde et pro ipsius *vespertinis precibus* usurpatur in libris ritualibus et precum. עֲרָבִיָּה precatio vespertina, שְׁחִירִית precatio matutina.

עֲרָבִיָּה *vespera Sabbathi, dies Veneris sive sextus septimanae*, sic dictus, quia est שְׁבַע עֲרָבִיָּה *vespera Sabbathi*. In Br. s. 11. אֲרֵכְתָּהּ. עֲרָבִיָּה שְׁבַע חֲמִשָּׁה. prima (dies) septimanae. secunda, tertia, quarta, quinta, vespera (Sabbathi), Sabbathum, cui non est compar. Nempe, sex dies septimanae constituunt tria paria conjugalia, sed Sabbathum est solitarium, et viduatum, unde Deus ipsi addixit Israelitas quasi conjugem, ut eum precibus, cantionibus, sacris lectionibus et concionibus, honorent, ipsique toti adhaereant, ut uxor marito, sive maritus uxori. Mirum, quare Guido ex hoc loco scribat, significare *pistrinum*.

עֲרָבִיָּה *senium*¹². Sic ponit Schidlerus ex lingua Syriaca. Forte quod sit vitae *vespera*: Huc perti-

¹¹) Ita est: et quidem volumen aëris denotat, quod intra circulum coeli sphaerati forma invenitur, unde fit, ut semper cum ב in, intra construat, opp. וְיִת, quod etiam sphaeralem locum sed extra circulum jacentem innuit, ut ex praepositione על super, cum quo hoc nomen construi solet, videre est. Item *desertum* omnemque planitiem עֲרָבָא nominant, quia ex intervallo consideranti vacua sphaeralia videntur.

¹²) Omnem rem denotat, cui forma est vacua *sphaeralis*. Vide notam praecedentem.

¹³) Quasi senium *curvatum* diceret, ubi propter senectutem hominis corpus curvatur et *hemi-sphaerae* in-

net; cum surrexisset Manasses, senex fuit Jesajas. glossa, היה וקן Jalkut Regum f. 38d. ex TH. Sanh. Sed ibi f. 28c. nunc aliter legitur, ישעיה חורי היה fuit valde canus Jesaias etc. Vide ibi historiam de occiso a Manasse Jesaia, quae etiam extat in Talmud Babylon. Jeb. fol. 49b.

ערבוב חיות ברא *mixtio, miscella turba*: *mixta turba animalium sylvestrium*, Exod. 8, 12. et removit mixtum turbam, ibid. v. 25. Pl. ad adducendum mixtiones, scil. insectorum, Ps. 105, 31. Constr. חיות ברא ערביי *commixtiones bestiarum sylvestrium*, Ps. 78, 45. ערב לחוד ערביין Exod. 12, 38. in TgH.

כרם דל שהוא *mixtura, mixtio, confusio*: vinea tenuis plantata (per) mixtionem, id est rara, ex paucis vitibus et mixtum sive inordinate, non secundum lineas sive ordines plantata, Kil. cap. 5. filii בני ערבייא vel liberi mixtionis, ex mixtis et diversis parentibus nati, ex scortatione, ad quam plures admittuntur, progeniti. Ned. c. 2. in fine Gemarae: et וקריבין לחי בערבייא כלסון et accessistis ad me cum mixtione omnes, i. e. mixtim, confuse, inordinate, Deut. 1, 22. in Jon. Vide ibi R. Salomonem. Sic נכנסו בערבייא ingressi sunt confuse.

ערבוביחא דרישא מיחיא: *sordities mixta*: ערביוביחא לדי עירוביחא דמאני מיחיא לדי שעמסמחא *sordities capitis adducit ad caecitatem*, *sordities vestium adducit ad vesaniam*, *sordities corporis adducit ad ulcera et alios dolores*, Ned. 81a.

עירבובין *promiscuae turbae, colluvies*: עירבובין et *promiscuae turbae* quae inter ipsos, heb. וְהַאֲסַפְתָּ, Num. 11, 4. Et aliter עירבובין Cant. 1, 12. Elias putat, posse legi ערביין, ut posterius irrepserit pro ו. Aut literae sunt geminatae ad formam vocis hebraicae.

במערב יוסא: *occidens, occasus*: in occasu diei, Pr. 7, 9. ממזרח ועד מערבא et terminus occidentis sive occidentalis, Jos. 15, 12. ad occidentem et orientem, Gen. 28, 14. היכמא דרחיק מרנא מן מערבא *quantum distat oriens ab occidente*, Ps. 103, 12. Terra Israel Babyloniae fuit occidentalis, unde in Talmud Babylonico, במערבא אמרין, i. e. in terra Israel.

על ימא *occidentalis, occiduus*: Emphat. על ימא

לסיס משכנא ad mare occidentale, Jes. 15, 7. מערבא et ad latera tabernaculi occidentalis, Exod. 26, 22. Jon.

מערבוב *mixta, mixtiones, mixturae*.

מערבוב *perplexum, perturbatum esse, coarctatum et anxium esse animo*: Respondet hebraeo נבך, quod id proprie significat. Part. מערבובא *perplexi sunt in terra*, hebr. נבכים, Exod. 14, 3. Itheph. Partic. מערבובא בקרן דחורין *perplexa, coarctata sunt jumenta boum*, hebr. נבכו, Joel 1, 18. et civitas Susan erat perplexa, hebr. נבוכה, Esth. 1, 15.

כען ידי ערבוביהון *perplexitas*. Cum affix. nunc erit perplexitas eorum, hebr. מְבֻכָּחֵם, Mich. 7, 4.

אמשר *fluentum perplexum, perplexitas*: נבכי, quod vertunt, *fluenta, vel profunditates*, ubi mare primum emanat et guttatim provenit, ut lachryma ex oculo, a בכה, Job. 38, 16.

מערבובא *confusi, confusae turbae*: אמרו רשעיא *confusi*, *confusae turbae*: ונכרחין ונכרחין dixerunt improbi, *miscellae turbae*, et alieni, qui inter ipsos erant, Cant. 1, 9. in Venetia. ערבובא *cribrum*, in quo omnia *commiscantur*: qui convolvunt (triticum) in cribro, Am. 9, 9.

וּמְעַרְבֵל כִּסֵּף *volvere, devolvere*. Part. מערבובא *et qui volvit lapidem, super eum convertetur*, hebr. גִּלְגַּל, Prov. 26, 27. Hinc עירבובא *volutatio*, Syr. 2. Pet. 2. v. ult.

עורד: *onager, asinus sylvestris*: עורד sicut onager ferus, heb. פרא, Hos. 8, 9. et ipse erit onager inter homines, heb. פרא אדם, Gen. 16, 12. עורדא דמרוור *onager cujus habitatio est in deserto*, Jer. 2, 24. וְעִרְדִּין קָמוּ עַל *catenas onagri quis dissolvit*, heb. עורד, Jobi 39, 8. Plur. עורדין *et onagri steterunt juxta torrentes*, Jer. 14, 6. Emphat. עורדיא צהורהון *frangent onagri aitim suam*, hebr. פראים, Ps. 104, 11. Et in Daniele, ועם עורדיא *et cum onagris habitatio ejus*, Dan. 5, 21. R. Levi in Jobo exponit, *asinus sylvestris*. Ap. Tos. עורד מין חיה *onager species bestiae ferae est, non bestia*, Kil. c. 8. in fine. Deut. 22, 14. et 17. in Tg. Jon. legitur עורד *et respondet hebraeo מלך* *occasiones verborum*. Hebraeus quidam putat legendum per Resch *contentionem verborum*.

star flectitur. Ceterum quod ad significationem ערב attinet, cui, ut ex praecedentibus notis videndum, notio inest *gyrandi, in circulum flectendi*, deducta videtur ex notione primaria *miscendi*, quia fines baculi in circulum flexi se invicem attingunt et quasi mixti essent apparent.

¹⁴) A permixtione lucis cum tenebris dictum.

¹⁵) Vox apud Persas et Arabes in usu eodem sensu, ערבא ab illis, his, גרבא pronunciat.

¹⁶) In formam rotundum (גל) facere.

¹⁷) In desertis, quasi in horrore (ערד) habitans.

Deinde ערה est etiam *serpentis species, hydra*: simile hoc est cuidam a serpente morso, et currenti ad aquas etc. Sr. s. 1. Sic in Talm. Babyt, Ber. 33a. R. Sal. scribit, ex serpente et bufone eam procreari. Vide et Chol. 127a.

ערדילין *instrumens musici genus*, Gen. 4. Sic adducitur in Aruch et Guidone. Legitur autem in Br. s. 23. per Aleph ab initio ערדילין, et explicatur in glossa, esse מין כלי וזר *species instrumenti musici*. Est idem quod חרדילין, de quo vide suo loco.

ערדילין *pedilia, socci*, Soden: בהם ערדילין in soccis non est metus heterogeneorum, Beza 15a. In Aruch legitur ערדילין, et additur, arabice vocari נורב.

ערדיסקים *nom. propr. provinciae*, apud Talmudicos, ubi legitur, ערדיסקים אסיא ואספסיא, Ardiskis, Asia et Aspamia, Bb. f. 56a. In Aruch citatur nomine ערדיסקים, sed in Gemara legitur, ut ante positum.

ערדסקאיה *acerrae, thuribula, vasa ex cupro vel ferro superne perforata, ad suffumigandum*: מביאין ערדסקאיה adducunt acerras ferreas, et fumo replent eas, Beza 22b. R. Sal. Gallice exponit אנשיצירש, i. e. *encensoirs, incensoria, acerrae*.

עירדעניא *ranae*: ומליקו עירדעניא et ascenderunt ranae, Exod. 8, 3. et produxerunt ranae, v. 4. ועירד עירדעניא et amoveat ranae, v. 4. ad perdendum ranae, v. 5. etc. Respondet hebraeo עפרדעים.

ערה *nudari: evacuari, effundi* In Pihel ערה *nudare, evacuaré, deplere, effundere*, heb. Hinc in Targum מרין ערה effundunt aquas suas, Eccl. 11, 3. Ap. Tos. ערה דם הפך לחן דם השעיר qui effundit sanguinem juvenci in sanguinem hirci, Joma c. 5. in Misna. ערה סם effundit aquas, Nidda c. 10. in Misna. Hiphil ערה *nudare, denudare: denudare pudenda*: denudans (aliquam) est sicut actum ipsum perficiens, Kerit. c. 2. ואחר גומר ואחר actum perficiens, uno gradu sunt denudans tantum, et actum perficiens, Jeb. c. 6. in Misna. Rambam et Bartanora scribunt hic; ערה *denudans*; i. e. גמר שלא ביאחו אלא הכניס עטרה בלכד ונעוץ עטרה בלא הכנסה קריה נשיקה.

ערה *nuditas, nudatio, pars nuda, verenda, pudenda, pars corporis, quam in homine nudam esse pudor est, turpitudinis et opprobrium*; unde et *turpitudinis vel nuditatis suae, id est pudendorum*, Exod. 28, 42. et ה est loco נ, ex imitatione Hebraismi, ut saepe: ערה לנלואה ad revelandam nuditatem sive turpitudinem, Lev. 18, 6. Constr. אבך וערה ערה *nuditas patris, et nuditate matris tuae non revelabis*, Lev. 18, 7. vel ex forma emphatica, וערה *nuditas patris tui est*, v. 8. Cum aff. ערה *et ipsa viderit nuditatem ejus*, Lev. 20, 17. ערה *nuditatem ejus, fem. ibidem*, ערה.

nuditatem ipsarum, Lev. 18, 8. In Ezra טלכא *et nudationem regis*, Ezr. 4, 14. vel probum regis, si scilicet tributo suo ordinario nudetur et priveetur. Ti. ברבר ערה לך ברבר ערה. *scortatoria*, Sanh. 107a. In Br. s. 51. ad illud Gen. „et conceperunt duae filiae Lot a patre suo.“ Dixit R. Tanehuma, ורעו, *dominatae sunt in seipsas, et exire fecerunt nuditatem suam* (i. e. privarunt semetipsas virginitate, ut tanto facilius conciperent) et gravidae factae sunt ex congressu secundo.

ערה *nudatio pudendorum, i. e. scortatio impura et impudica*: נודים רוב נכרים פרושים בעריות: *alienigenae (gentes et populi non Judaei) insigniter libidinosi sunt*, Pes. 13b. Alibi dicunt בעריות *suspecti sunt de scortatione*. ערה *אפוטרופוס* non datur tutor libidini, ibidem. Nemo potest esse sponsor pro castitate aut pudicitia mulieris aut virginis, quod אפוטרופוס על העריות *constituunt tutorem super castitate, scribit Aruch in אפוטרופוס*. Deinde עריות vocantur *omnes illae feminae, quarum consuetudo consanguinitatis ratione in Lege est prohibita*. Hinc scribit Maim. הלכות אשה cap. 1.: *Omnis (femina) cujus congressus est prohibitus in Lege, et cujus causa quis reus fit excisionis, quaeque recensentur in Parascha מוח אפוטרופוס*, illae vocantur עריות, et unaquaeque illarum vocatur ערה, ut mater, soror, filia, et similes.

ערה *denudatio, relectio pudendorum*, ut supra in verbo.

ערה *nudatio, relectio*. In R. Levi in Proverbiis Salomonis usurpatur pro *nuthesia, aphorismo, doctrina*, quae breviter et summam rem principalem *denudat, revelat, et proponit*. Vel legendum עור a הערה.

ערה *adhaerere, cohaerere, ut cutis carni* ערה *adhaerere facere, adjungere, applicare, conjungere*, ut Jes. 22, 6. in Hebraeo: ערה *adhaerens uxori suae*, R. David in Rad. ערה: Ap. Tos. ערה *palmas ficus qui avulsus est, et cum cortice adhuc cohaeret* Chol. f. 129b. Oketz. in fine. ערה *frumentum eradicatum et cohaerens adhuc in radícula parva*, ibid. הככר *si luxatum sit hepar, et adhuc conjunctum sit reticulo suo*, Chol. 46a. Alibi: quid ערה *איש ולידה* (IR. 7, 36.)? Dixit R. Schila, ערה *sicut vir qui adhaeret uxori suae, i. e. qui amplectitur uxorem brachiis suis, ut glossator explicat, Joma 54a. ערה זה בזה Cherubin fuerunt cohaerentes invicem, complectebantur se invicem, ibid. ערה quia cohaeret*, Git. 20b. ערה *si cohaerent nervis, prohibita sunt, scilicet ova*, Beza 7a. ערה *cibus divisus vel fissus et cohaerens adhuc ex parte*, T. Tibbul jom c. 3. gl. מוכרח.

¹⁸⁾ Γρ. ἀρχεῖον, το, *collegium senatorum vel iudicum, magistratuum conventus.*

¹⁸⁾ Γρ. ἀρχεῖον, το, *collegium senatorum vel iudicum, magistratum conventus.*

לֵּצֶדֶק *lignum teres ad complananda lagana*, ein
Baatholz, Kelim cap. 15.

dispositio מַעְרָכָה *ordo, dispositio*: מַעְרָכָה
planetarum et signorum caelestium.

עֲרֵב obturatum esse. Hinc synecdochice ad mem-
brum hominis genitale, praeputium seu pellicula
obturatum et obductum transfertur: et ulterius per
Metaphoram ad rem quamlibet superfluum et gra-
rem, quae, ceu inutilis aut impediendum afferens,
abijcienda, aut abscindenda est. Sic de arboribus
novitiis dicitur, quarum fructus tribus prioribus an-
nis ceu impuri, insalubres et vetiti abjiciebantur,
quarto anno Deo consecrabantur, quinto cedebant
possessori, ut Lev. 19, 23. Vide illic interpretes.
Dicitur etiam de labiis, corde, et auribus, quae,
quasi pelle obturata, nihil percipiunt, aut impuros
fructus proferunt.

עָרְלָה, עָרְלָה *obturbatus, praeputiatius, praepu-*
tium habens, seu, membrum genitale pellicula obdu-
ctum, quam Deus abscindi jusserat: cui non erat
 abscissa, dictus erat עָרְלָה *praeputiatius*, sive *incirc-*
umciscus: ut עָרְלָה דְּכוּרָא et *praeputiatius masculus*,
 Gen. 17, 14. Jon. עָרְלָה לא ייכול: Item עָרְלָה בִּיה
 et omnis *praeputiatius* non comedet ex eo, Exo.
 12, 48. in Venetis. Complutensia et Regia habent
 profanus: עָרְלָה הָרִין quis est Philistaeus
incircumciscus hic? IS. 17, 27. In hoc ana-
 logia postulat עָרְלָה, ut Veneta habent in praece-
 denti loco. Nam Tzere ultimae syllabae mutatur in
 Scheva, quod etiam patet ex plurali. Aut potius re-
 tinenda esset forma hebraica עָרְלָה, unde emphatice
 עָרְלָה, et plur. עָרְלִין. Sed plur. עָרְלִין וּמְסֻבִּין *prae-*
putiati et immundi, Jes. 52, 1. in Venetis, ubi Re-
 gia עָרְלִין, Tzere contra analogiam manente, aut di-
 cendum עָרְלִין. Sic אֲרֵי עָרְלִין הֵם nam *praeputii*
 seu *incircumcisi* erant, Jos. 5, 7. עָרְלִין כל עַמִּי אֲרֵי
 nam omnes populi *incircumcisi* sunt in carne ipsorum, et domus
 Israel *incircumcisi* sunt in corde ipsorum, Jer. 9,
 26 Emph. אֲרֵי עָרְלָה a Philistaeis *incircum-*
ciscis, Jud. 14, 3. בִּידָא דְּעָרְלָה per manus *incircum-*
cisorum, Jud. 15, 18. Constr. עָרְלִי בְּסֶדֶם *incircum-*
cisi carne, Ez. 44, 7. Ex altera forma, עָרְלָאן
 cum *incircumciscis* habitatoribus terrae, Eath. 1, 5. Rabbini sic aliquando vocant per con-
 temptum Christianos: ut Kimchius Ps. 22. אֵם נָצָא
 si egredimur e potestate Ismaelitarum, venimus in potestatem *incircumcisorum*, h. e. Christianorum.

עֶרְלָתָהּ, *praeputium, pellicula glandem col-
lis tegens*. Scribitur et עֶרְלָה et עֶרְלָא: hae enim
vocales inter se permutantur: עֶרְלָה דליה cui est
praeputium, Gen. 34, 14. Regia et Complutensia
emphatice עֶרְלָתָהּ, quod huic loco non convenit. Nec
in hebraeo forma emphatica est. Constr. יִתְּנוּהָ בְּרָה
עֶרְלָתָהּ et abscedit praeputium filii sui, Exod.
4, 25. Cum affix. בְּסִרְיָהּ דְּעֶרְלָתֶיהָ, non dila qui
non circumciderit carnem praeputii sui Gen. 17,

14. *et circumcidetis carnem praeputii vestri.* Genes. 17, 11. גִּזְרוּ יִי בְּסָרָא דְּעִירְלָחֶהוֹן *et circumcidit carnem praeputii ipsorum,* vers. 23. *Plur. עִרְלֵהוֹן, et constructe, אֵלֶיהוֹן בְּסָמָא, עִרְלָה שְׁטַמְתָּא* *est centum praeputiis Philistaeorum,* IS. 18, 25. *Emphat. עִרְלָהָא נִבְעֵת עִרְלָהָא praeputium,* Jos. 5, 3. *Apud Rabbinos עִרְלָה כְּבוֹשָׁה praeputium suppressum; nempe in eo qui natus est circumcissus, hoc est cujus pellicula in membro retracta est, et caput nudum ac si circumcissus esset. Illi leviter pellicula inciditur ad eliciendum sanguinem verae circumcissionis. Vide Br. s. 46. מִשַּׁךְ לוֹ עִרְלָה* *attraxit sibi praeputium. Vide supra in rad. מִשַּׁךְ:* *מִשַּׁךְ עִרְלָה הַפּוֹרֵשׁ מִן הַפּוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר qui separat se a praeputio, est sicut separans se a sepulchro, Pes. 92a. Praeterea עִרְלָה apud Rabbinos dicitur fructus, qui in arboribus provenit tribus primis a plantatione annis. Hic impurus et prohibitus est Judaeis. Unde illud אִמְרוּ וּבִסְמוּרָא מוֹחָד praeputium (arborum) in terra Israelis prohibitum est: Ber. 36a. Si dubium praeputium prohibitum fuit, quanto magis verum? Sed praeceptum illud expressum est Lev. 19. In Tanchuma f. 8a legitur חֲסֵשׁ עִרְלָה quinque sunt praeputia, quatuor in homini, et unum in arbore: עִרְלָה אוֹן praeputium auris, de quo scriptum est, „ecce praeputiata est auris eorum,” (Jer. 6, 10.) עִרְלָה הַלֵּב praeputium cordis, sicut scriptum est „et circumcidetis praeputium cordis vestri,” (Deuter. 10, 16.) עִרְלָה לְשׁוֹן praeputium linguae, sicut scriptum est „praeputiatus labiis,” (Exo. 6, 12.) עִרְלָה בָּשָׂר praeputium carnis, sicut dicitur „et circumcidetis carnem praeputii vestri,” (Gen. 17, 11.) etc.*

עָרִים *astutum, callidum esse, astu, calliditate uti,*
apud hebraeos. Hinc Chald. in Ithpeh. Part.
et insipiens astutus fiet, Pr. 19, 25.
עָרִים *astutus, callidus* : וחורא הוא ערים
qui serpens erat astutus. Gen. 3, 1. *עָרִים*
qui astutus est egredietur, 1 Sam. 23, 22.
עָרִים *astutus, callidus* : וְחָרָא הוּא עָרִים
homo sapiens operit scientiam, Prov.
12, 23. *עָרִים* : וְחָרָא הוּא עָרִים
astutus opus est scientia, Pr. 13, 16. Pl.
עָרִים *astutus, callidus* : וְחָרָא הוּא עָרִים
corona callidorum est scientia, Prov. 14, 18.

למחן לשברי ערמומה: *astutia, calliditas* ערמומה
 ad dandum insipientibus *astutiam*, Pr. 1, 4. אחינו
 intelligite insipientes שברי ערמומה *astutiam*, Pr. 8, 5.
 in *calliditate sua*, IR.2, 5. ערמומה *idem*
 in *calliditate sua*, IR.2, 5. ערמומה *idem*. Hinc legitur
 ערמומה *idem*. Hinc legitur ערמומה *idem* in
 Regis, in loco precedenti. Sic usitatum est apud Rab-
 binos. Vide R. Salom. Num. 24, 8.

ת. *idem*. Aruch in אר"ח.
 אר"ח *basiliscus*, i. e. ששפן, Gen. 49, 17. in
 TH. ut citat Guido, sed in nostris libris legitur per
 ח. Alias ערסנה est *castanea*. Plur. ערסנן.

לְרִמָּה בְּסֹדֶר עֲרִימָה: *acervus*: ad dormiendum sive cubandum in latere acervi, Ruth. 3, 7. Constr. לְעֲרִימָה עֶרְוִי ad acervum viginti modiorum, Hab. 2, 16. Plur. constr. עֲרִימָה עֲרִימָה *acervus*

vos frumenti, Jes. 50, 26. Absolutum est עֲרִימָא, ex Hebraeo.

ערִימָא idem. Plur. עֲרִימָן, Exod. 15, 8. in Jon. עֲרִימָן lauri, Bb. 83a. Alibi scribitur cum Aleph ארונים, ut in Rh. 23a. etc.

עֲרִימָא¹⁹ עֲרִימָא, *lectus, sponda lecti: cunae, cubula*: Item *feretrum, lectus mortui*: עֲרִימָא lectus ejus lectus ferreus, Deut. 3, 11. על המטה et posuit super lectum, heb. המטה על ערסא IS. 19, 3. ומלכא דוד אול בתר ערסא et rex David procedebat post feretrum, heb. אחרי מטה, IIS. 3, 31. Cum affix. ut in praecedenti loco: item עֲרִימָא composui, stravi lectum meum, Pr. 7, 16. Pl. fem. עֲרִימָא in lectis stratis ex ebore, Am. 6, 4. Aff. ex forma masc. עֲרִימָא et profundi decumbunt in lectis suis, ibidem. Ap. Ros. אלו חתים infans jacens in cunis: שכינתו בעריסא אל חתים החינוק ne relinquo infantem in cunis in domo solum: Aliter ap. Tos. עֲרִימָא עֲרִימָא²⁰ lecti, lecti, id est שכונות שכונות viciniae, viciniae vel vicus, vicus, domus viciniae, conjunctae, ut lecti in cubilibus, Erub. 26a. Alibi לערסא de vicinia in viciniam, Git. 6a. Gl. explicat per שכונה. B. Aruch explicat vernacule דיוני (quod non intelligo) et dicit esse majorem quam שכונה, quae vernacule appellatur קונטרס i. e. contrada.

עֲרִימָא²¹ *commiscere, implicare, implectere, mixtim conjungere*: אם עירסן מלסעלה הרי אלו מצטרפין si implicet illos (ramos vel surculos vitium) superne, tunc conjuncta habentur, Kel. cap. 5. Ex significatione nominis Hebraei עֲרִימָא massae farinaceae pinsendo commixtae. Gl. עירבן.

עֲרִימָא²² *contusum, mola, far, in quinque partes, id est minutiores contusum*. Ap. Tos.: הן מעשה קדרה חילקא מרגס מלח וזו וערסן Ber. 37a. Quinque species sunt frumenti crassius vel tenuius contusui, quae in olla coquuntur. Item לחולה לרפאותו ערסן יפה לחולה ערסן מאי far conducit aegroto ad sanandum eum; quid est ערסן? inquit R. Jonathan, far hordei vetusti, Ned. 41b. Gl. *far hordei vetusti decorticati*. In Ar.: educavit eos (liberos) בערסן farre hordeaceo, quod roborat vires aegrotorum, et quanto magis sanorum?

עֲרִימָא *area, lectus in vineis: nempe quatuor vel quinque rites plantatae in ordinem, ut conficiant quasi areolam in hortis*. Vide Kil. c. 6. Ex significatione עֲרִימָא (Ps. 41, 4.). Deinde adducit Baal

Aruch. ארuch. עֲרִימָא hortulani aedium paternarum, ex Bb. 46b. Sed ibi nunc legitur per Aleph, אֲרִימָא.

עֲרִימָא *lectulus, cubile vagum, quod de loco in locum movetur et transportatur, ut cunae vel cubula puerorum, lectuli tuguriorum aut peregrinantium*: כערסל sicut lectulus diversorii vel tugurii in cucumerario, Jes. 1, 8. Vide hic nostras castigationes: כערסל איהו איהו איהו eris-que abiens et veniens (id est vagus) sicut cubula, Jes. 24, 20. Sic in Elia et Regis, ubi latinus interpres pro hac voce „lectulus unus noctis,” i. e. (ut puto), quod ad singulas noctes alio transportatur. Veneta אֲרִימָא, per א ab initio, per commutationem harum gutturalium alias etiam usitatum, et in medio per ו, quod Elias scribit esse vitiosum. Sic tamen et ap. Tos. דערסל כערסל quae facta est instar cubilis, Erub. 25b. quod in Tosephos ibidem scribitur ערסל et explicatur מטה lectus. Ibidem scribitur, custodes hortorum solitos fuisse extendere funes ab arbore una ad alteram, ut funes in lecto extenduntur, et in iis sub umbra densorum ramorum cubuisse.

אדורי *aduri, amburi*. In Ber. rab. ליכנס אדורי לחיבה והיו רגליה מחערסלוח ursus venit ut ingrederetur arcam, et fuerunt pedes ejus adusti, s. 31. Gl. ibid. נהיה אדusti, et sic R. Salom. exponere, scribit idem Glossator. Adusti sc. aquis diluvii ferventibus, quibus impii perierunt: Noach autem cum suis non fuit adustus, quia id erat ipsi signum faederis, vide R. Sal. Ez. 14, 13. Guido Fabricius exponit, immergi.

עֲרִימָא *accidere, incidere, offendere, evenire, contingere, obviam fieri, occurrere, incurrere*. Resp. hebraeis פגע, פגע. קרה. In Hagiographis plerumque scribitur per א ab initio, ut in אֲרִימָא ostensum.²³ Praet. quando occurrisset ipsis, heb. כפשע, Jer. 41, 6. ערע מימי ליהו. ערע מימי et evenit vel occurrit verbum a Domino, Num. 23, 4. Cum aff. עֲרִימָא כל די עֲרִימָא omne quod acciderat ipsi, heb. קרה, Esth. 4, 7. דערע באורחא quod accedit tibi in via, Deut. 25, 18. דערע פארעני pavor evenit mihi, heb. קרה Job. 4, 14. דערעניא quod accedit nobis, i. e. quod eventurum est nobis, heb. חקרניה, Jes. 41, 22. Fem. עֲרִימָא כל דא totum hoc obvenit nobis, Ps. 44, 18. וערעה יחזק et accedit eis malum hoc, heb. יחזקא, Jerem. 32, 23. Haec punctatio est ex Pahel, pro et accidere fecit ipsis, et sic hebraicum est ex Hiphil. Sic 1 Sam. 25, 20. עֲרִימָא די

¹⁹) Idem quod hebr. עֲרִימָא.

²⁰) Vertendum est hoc nomen ad verbum sequens עֲרִימָא, cui notio inest conjungendi, ut domus inter se conjunctae, series scilicet domuum denotetur. Hinc pro דיוני, i. e. italice regione, qua vernacula voce talm. עֲרִימָא in Ar. explicatur, ego דיוני i. e. rangé series, legere malim.

²¹) Convenit cum hebr. אֲרִימָא desponsavit, metaphorice conjunxit.

²²) Commutatis gutturalibus א ו et ע idem est atque ע, cui haec inest significatio.

²³) Haec, ut puto, praefenda est lectio. Vertendum enim hoc verbum videtur ad nomen ארע, quod terram innuit, quia terrestres homines videlicet in terra habitantes obnoxii sunt casui fortuito isque solis quid accidere i. e. casu fortuito occurrere potest.

quam offendi, in quam incurri, quae mihi obviam facta est, hebr. פנשוי, Gen. 33, 8. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et incidit in ipsum angeli, hebr. וַיִּפְּנוּ Gen. 32, 1. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et incidit in Mosén, Exod. 5, 20. Cum aff. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et offenderunt ipsos ad piscinam Gibeon, IIS. 2, 13. Fem. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et acciderunt mihi angustiae, hebr. וַחֲקָרָנָה, Lev. 10, 19. Futur. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל quod eveniet vobis in fine dierum, hebr. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל, Gen. 49, 1. אֲשֶׁר יָקֵרָא forte obviam veniet, Num. 23, 3. al. 7. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל accidet omnibus vobis, Eccl. 9, 11. quae habent formam ex Pahel. Cum aff. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל ne forte accadat ei mors, aut mortis periculum, Gen. 42, 4. sic Gen. 44, 29. et 42, 38. et Am. 5, 19. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל quum obvenerit tibi Esau frater meus, hebr. וַיִּפְּנוּ Gen. 32, 17. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל si contigerit tibi culpa aliqua, hebr. אֲמָ יִקְרָע עוֹן, IS. 28, 10. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל etiam accidet mihi, hebr. יִקְרִי, Eccl. 2, 15. דְּלִמָּא ne occurrat nobis morte aut peste, hebr. וַיִּפְּנוּ, Exod. 5, 3. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et offenderis coetum scribarum, hebr. וַיִּפְּנוּ, IS. 10, 5. Sic Exod. 23, 4. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל etiam accidet mihi malum, hebr. חֲרִבָּנִי, Gen. 19, 19. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל quis occurrit mihi, quis se mihi opponet? Jer. 49, 19. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל ne incidant in vos persecutores, hebr. וַיִּפְּנוּ, Jos. 2, 16. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל interdum offendunt tenebras, hebr. וַיִּפְּנוּ, Job. 5, 14. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et offenderent redemptionem super muros tuos, hebr. וַיִּפְּנוּ, Jos. 60, 18. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et occurrent ferreae felibus, Jos. 34, 14. quae omnia sunt ex forma Pahel, in qua tamen conjugatione aliter significat, ut sequitur. In Pahel *convocare, indicare coetum aut conventum aut diem festum*, in quo usu est Verbum קָרָא apud Hebraeos. Item *pertingere, contingere, attingere*. Praet. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל indixit tempus contra me, hebr. וַיִּפְּנוּ, Thr. 1, 15. Part. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et pertingit usque ad Sabulon, Jos. 19, 34. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et pertingit terminus usque ad Tabor, ibid. v. 22. Infinit. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל ad convocandum coetum, hebr. לְמִקְרָא, Num. 10, 2. Imper. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל convocate coetum, hebr. קְרָא עֲצֵרָה, Joel 1, 14. Sic 2, 15. Fut. וְעָרַע יְהוָה לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et in Ascher pertinget ab occidente etc. Jos. 19, 34 juxta Veneta: in Regiis

וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל per Participium, ut ante: וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et attinget vobis tritura vindemiam, Lev. 26, 5. heb. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et assequetur. quos convocabitis eos, hebr. וַחֲקָרָא, Lev. 23, 2. Sic ibid. v. 4. Ithpah. Praet. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל incidendo incidi in montem Gilboae, hebr. וַיִּפְּנוּ, IIS. 1, 6. Part. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל obviam fit mihi, occurrit mihi verbum pacti mei, Hos. 11, 8. Infinit. ut ante in Praeterito. Futur. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et in morbum gravem incident simul, Hos. 11, 7.

עֲרִיעָה *accidens, eventus, casus inopinatus et fortuitus*: וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל casus est, qui accidit nobis, hebr. מִקְרָה, IS. 6, 9. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל forte casus accidit ei, IS. 20, 26.

אֲרַע *vide in אֲרַע*.
עֲרִיעָה *idem* ut לִי לֵב יִשְׂרָאֵל: eventus accidet omnibus illis, Eccl. 9, 11.

II. עֲרִיעָה *crabro*: וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et mittam crabrones ante te, hebr. וַיִּפְּנוּ, Exo. 23, 28. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל etiam crabrones excitabit Dominus Deus in te, Deut. 7, 20. וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל et immisi in vestrum occursum crabrones, Jos. 24, 12. R. Bechai ad Deuteronomii locum scribit: וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל quare vocatur nomen ejus עֲרִיעָה? quia stat in occursum hominis. Nam Targum pro hebraeo קָרָא dicit עֲרַע.

עֲרִיעָה *idem*, ut citat Guido ex Zohar.
עֲרִיעָה *contingenter, accidentaliter*: somnus accidentalis et fortuitus, qui obrepit, et studio non capitur. בנין עֲרִיעָה aedificium accidentale. Non immerito miratur Elias, quare Rabbini sic scribant per א, cum nullum tale exemplum sit in Targum, bene quidem cum א in principio. Imperitia ergo ejus scriptionis mater. Ab aliis etiam observatum est, i. q. per extenuationem.

עֲרִיעָה *notus, familiaris, cum quo quis commercium habet*, et a quo lucrum, germanice, ein guter stund. Sic causidici, medici, mechanici suos notos habent, haben ihre stunden, a quibus lucratur pro studio, labore et opera, quam ipsis impendunt. Hinc Judaei dicunt, וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל habet socium optimum, familiarem bonum, et hat einen guten stunden, a quo subinde lucratur. Sed Judaei in Germania dicunt et scribunt, וְעָרַע לִי לֵב יִשְׂרָאֵל quasi mixtum et socium in commercio, quod perperam fieri Elias asserit. Apud פּוֹכֵחִים id est, Causidicos Rabbinarum legitur: מוֹחֵר בַּחֹל הַמוֹעֵד לְהַלּוּחַ לְגוֹי מִכִּירוֹ וּמִעֲרִיעָה.

²¹) Scribitur communiter cum א ab initio, unde suspicari licet, derivatam esse hanc vocem a chald. ארע *terra*, ut animantem quandam *terrestrem*, insectum videlicet aut speciem quandam crabronum designet, quae in terrae foraminibus degit. Quae sententia adjuvari posset ex eo, quod nomen אֲרִיעָה vel עֲרִיעָה vicissim cum nomine וְעָרַע apud paraphrastam chald. poni solet pro hebr. וְעָרַע i. e. apis. Est vero וְעָרַע derivatum a lat. sabulosus a um, illamque speciem apium denotat, quae in sabulo vel terra sabulosa degit.

²²) Arab. عَرَفَ a verb. عَرَفَ *novit, cognovit*.

decem, et quandoque
 decimus. Ex Hebraeis עשרה, עשרה
 עשרה nata sunt: decem temporibus, hebr.
 עשרה חודשים, Gen. 31, 7. 41. et decem
 mulieres, Gen. 45, 23. עשר נשים
 decem masculinum, et respondet
 hebraeo עשרה, aliasque formis:
 עשרה חזן, Gen. 31, 7. 41. et decem
 ab omnibus, Gen. 14, 20. i. e. decem
 decimam. Sic
 Exod. 16, 36. ubi pro hebr. עשרה
 decima pars ponitur: עשרה יסב
 decem milia, IIS. 18, 3. עשרה
 decimo mensis hujus, hebr. עשר
 praedecem liberis, hebr. עשרה
 masculine, IS. 1, 8. עשרה
 et undecim stellae, Gen. 37, 9. עשרה
 undecim dierum, Deut. 1, 2. עשרה
 undecim cortinas, Exod. 26, 7. עשרה
 undecimo anno, hebr. עשרה, IIR. 9, 29.
 in duodecim juga boum, IR. 19, 19.
 et duodecim anni, Gen. 5, 8. et 14, 4. עשרה
 tredecim, Gen. 14, 4. עשרה
 quatuordecim, Gen. 14, 5. et 31, 41. עשרה
 quindecim, Gen. 5, 10. עשרה
 septemdecim, Gen. 47, 28. עשרה
 octodecim, Jud. 3, 14. עשרה
 novendecim, Gen. 11, 25. עשרה
 in nablio decem chordarum, Ps. 33, 2.
 in ore citharae decem chordarum, Ps. 92, 4. עשרה
 coram decem fratribus suis, Ecol. 7, 20. in Venetia.
 עשרה, deni, denae classes hominum
 עשרה et praefecti denis, magistri denorum, decu-
 riones, Exod. 18, 21. 25.

ad mensem decimum, hebr. עשירי, Gen. 8, 5. אף
etiam generatio decima, Deuter. 23, 3.
Fem. עשרתה decima pars, in anno decimo, Jer. 32, 1.

עשרתה סולחא: decima pars similiae, Exo. 29, 40. מנחה סלחא עשרתה
pro oblatione similiae decima, Num. 15, 4. Pl. חרין
duas decimas similiae, Numer. 15, 6. עשרתין סלחא
tres decimas, ibid. v. 9.

עשרתה Pl. עשרתה decimae partes.
decimatio, decima: עשור נכסי: decima pars
facultatum, Ketub. 52b.

וכל מעשר ארעא: decima, decimae, מעשר
et omnis decima terrae, Lev. 27, 30. מעשר עבודך
decimam frumenti tui, Deuter. 14, 22. כל מעשר
omnes decimas frugum tuarum, Deut. 26, 12.
מנחה סלחא עשרתה cum acceperitis a
filiis Israel decimas, Num. 18, 25. מעשרא מן
decimam de decima, ibid. Cum aff. מעשרתה de decima
sua, Lev. 27, 31. Pl. מעשרתה ab omni-
bus decimis vestris, Num. 18, 28. Rab. מעשרות סייג
decimae sunt sepes divitiarum, si scil. dili-
genter dentur, Avos c. 3. decima prima
quae Levitis dabatur: מעשר שני decima secunda,
quam Levitae de decimis sibi oblati dabant, et con-
sumebantur Hierosolymae: מעשר עני decima pau-
peris. De his sunt duo integri tractatus talmudici.
Praeter eos consule etiam de decimis Majemon. in
parte tertia, Schylchan Aruch in Jore Dea fol. 98.
etc. Josephum Scaligerum in diatriba de decimis in
Lege Dei, Sixtinum Amamam de decimis Mosaicis,
Baal Aruch in עשר.

נדידן בעשית: lucerna: lucent, splen-
dentes sunt ut lucerna. Cant. 5, 14. in Targ.
Ap. Tos. עשית שהיתה רולקת והולכת כל היום
quae ardet et procedit toto die, Ber. 54a. gl. לאנטיא
צאה בעשית מותר לקרות ק"ש כנגדה
lanterna. Item עשית מותר לקרות ק"ש כנגדה
stercus si sit in lucerna, licitum est legere lectionem
„audi Israel" etc. e regione ejus, Ber. f. 25b.
Sacra non sunt tractanda in loco sordido, aut ubi
sordes sunt in conspectu. Tamen si sint sordes in
lucerna, licitum est legere lectionem ex Deut. 6.
„audi Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus
est," etc. Nam paries lucernae, sive ex vitro sive
ex cornu, distinguit sordes ab homine, ut lectionem
vel preces non impediatur: ראינוהו בעבים ראינוהו
vidimus eam (sc. lunam) per nubes, vidimus
eam per lucernam, Rh. 24a. עשית הרולקת משנה
lucerna ardens de anno in annum, R. Saadia
Dan. 5, 5. candela fixa in medio lucernae.
Mercerus in Thesaurio Pagnini ad Rad. עשית
scribit: עשית Hebraei perspicillum chalybeum
vocat, vel quodvis corpus diaphanes.

במחור טעונה טבל: laminas, massae
jumentum ejus si oneratum sit tabulis aut
laminis, Sab. 154b. עשית של ברזל laminas ferri,
f. 16. Joma 34b. עשית של ויטרי, apud Rabbinos.
Hujus significati potest etiam esse עשית. Vide et
mox in עש.

et rex cogitabat, Dan. 6, 3. Ithpah. Praet. אתעשהתין לכון
cogitastis vobis, hebr. חשבתם, Hos. 10, 13. Vide et
Jes. 33, 11. Part. ובלבדון מתעשתין אונם et in corde
suo cogitant rapinam, Jes. 32, 6. מחשבתין לחבא
cogitant perdere, Jer. 5, 26. Hinc hebraice ואל
fortasse cogitabit Deus, Jon. 1, 6.

עשתין cogitationes. Scribitur et promiscue
cum Chirek, quod pravum: עשיתין עשתין
contra me cogitarunt cogitationes malas, Jer. 11, 19.
Constr. עשתין עשתין cogitationes ipsorum
sunt cogitationes rapinae, heb. מחשבות, Jes. 59, 7.
et 41, 29. Cum aff. עשתין עשתין perierunt cogi-
tationes ejus, Jes. 40, 8. וגבר אונם עשתין et vir
reptor (relinquat) cogitationes suas, Jes. 55, 7.
בחר עשתין post cogitationes suas, Jer. 65, 2.
בחר עשתין post cogitationes nostras ambulabimus,
Jer. 18, 12.

העשה כלים מן העשה: lamina, massa, Talm.
faciens vasa ex laminis ferreis, Kel. c. 11. Gl. חתיכה
מנורה היתה באה מן העשה של ברזל
frustum ferri. Item מנורה היתה באה מן העשה של ברזל
candelabrum quod venerit ex lamina sive
massa ferrea, ex argento etc. Men. 28b. Significa-
tio deducta ex hebraeo עשית ferrum nitidum,
Ez. 27, 19.

עשתין Asteroth, nom. propr. urbis in sacris li-
teris celebris, Deut. 1. Jos. 9. et 13. Sita fuit inter
duos altissimos montes, ejus extrema cacumina re-
ferebant cornua, unde etiam dicta fuit עשתין קרנים
עשתין duorum cornuum etc. Men. 1, 4. teste R. Sal.
in Talm. A montium altitudine non habebat mul-
tum splendoris et lucis a sole, unde prisci Talmu-
dici disputarunt de jure Tabernaculorum, quae Ju-
daeii ibi fecerunt in festo scenopegiae, et ab aliis ta-
bernaculis aliquid diversi habebant, ob defectum
lucis et umbrositatem continuum istius vallis, in
tractatu de סוכה sive Scaena, c. 1. in princi-
pio. Hinc intelligitur, quod alii scribunt in Lexicis,
עשתין esse nomen loci, ubi sol non oritur nec
splendet. In istis montanis etiam gigantes fuerunt,
ut liquet ex Genesi.

עתר Ithpah. אתער stare, consistere, se sistere.
Respondet sic hebraeo עתר, in Niphal et Hith-
pahel. Item אתער, praeparatum esse, futurum, ven-
turum esse ut sit vel fiat. Praet. אתער אתער
et stabat angelus domini in via, Num. 22,
22. אתער אתער constitutus fuit, stetit ad
manum dexteram ejus, Thr. 2, 4. Fem. אתער אתער
et stabat soror ejus, Exod. 2, 4. אתער אתער
quod paratum vel futurum est ad
essendum cadens super eos, i. e. quod venturum est
super eos uno momento, Eccl. 9, 12. אתער אתער
hic ad orandum, mulier quae stabat tecum hic ad orandum,
IS. 1, 26. אתער אתער stitisti te monti-
bus robur, hebr. העמדתה, Ps. 30, 8. אתער אתער
et steterunt in tabernaculo conventus, Deut. 31, 14.
אתער אתער et steterunt in decli-
vitate montis, Exod. 19, 17. אתער אתער quae

עמף *nunc*. - Apud Philosophos τὸ νῦν, *instans, monumentum temporis praesentis*. Hinc Rambam in More par. 1. cap. 73. ex sententia certae cujusdam sectae Philosophorum dicit; „tempus compositum esse ex עמף, h. e. multis *nunc*, instantibus, vel momentis.“

*) Admonere volunt, verbo *תָּרַר* notionem inesse *vertendi*, (aff. *תָּרַר* *תָּרַר*) et *avertendi*. Et revera, ubicunque in s. S. hoc verbum legitur, modum illum precandi innuit, quo fatum divinum vel consilium malum ut in melius *vertatur*, deprecamur; opp. *תָּרַר* synonymis *בָּקַשׁ*, *שָׁאַל*, *תָּרַן*, quae quemque modum precandi indicant, quamvis nullum adhuc consilium in nobis constitutum sit. Confirmatur haec etymologia a Talmudicis data usu chaldaico, ubi pro heb. *יִצְטָר* (Job. 6, 9), „et abrumpat me“ in Targ. legitur *תָּרַר יִי* „et *vertat* me“, quasi dicere velit: si Deo me abrumpere placet, tum non paulatim, et inde dolorosissime, sed uno ictu me (in nihilum) *vertat*. Ceterum verbo *תָּרַר*, cui haec inest significatio *vertendi*, etiam in lingua ar. occurrimus. Significat enim ar. *غَضَبٌ* 1) cessavit fortuna, 2) mentitus fuit, 3) pulsavit arteria; qui significatus diversissimi in notione *vertendi* tantummodo conveniunt: quasi *vertit* fortuna; *versae* sunt res, status rerum verus sc. i. e. mentitus fuit; *vertitur* sanguis in arteriis, quo pulsatio arteriae fit. Huc, ni fallor, et verbum *תָּרַר* chald. *תָּרַר* referri potest, quasi „in divitiis *conversa* est paupertas“ dicas, i. e. ditatus, dives factus est; item numeralis *תָּרַר* decem, quia in numerandis numeris, qui post decem sunt, ad primos numeros *vertere* debemus.

Abbreviaturae literae ע.

ע: *columna, pagina libri.*

ע"א: 1. *res, significatio alia* ו"א, *et significatio alia*. Saepe sic in libro radicum R. Davidis, et in Commentariis.

2. *cultus idolorum, idololatria*, Est et in Talmud tractatus integer inscriptus ע"א, interdum est *cultores idolorum, idololatrae*. Eo titulo solent Christianos intelligere, quod inter ipsos, quasi solos, qui Deum verum cognoverunt, idololatria vigeat. Legitur et in Targum Jonathanis et Hierosol. Gen. 15, 11.

3. *quanto magis*. Argumentandi locutio est a minori ad majus, q. d. si de uno id verum est, quanto magis de tot et tot, id est de pluribus. Interdum apud Talmudicos simpliciter legitur *ut in Sanh. f. 107a.*

ע"ב: *super, supra*; ע"ג: *superficie, super, supra*; ע"ד: *per viam, modum, rationem*: ע"ה: *juxta simplicem et literalem sensum.*

2. *propter*: ע"ו: *propter id quod scriptum est.*

3. *super hoc, propter hoc, propterea*: in Zohar. Cum litera servilli ע"ז.

4. *vide supra* ע"ח.

ע"ט: *per rationem veritatis, vere, proprie sic loquendo.*

2. *juxta sensum Medrasch*, i. e. allegoricum.

ע"י: *propter rem hanc, propterea*. Rab. Cum servilli ע"כ.

ע"ל: *per viam parabolae, exempli causa.*

2. *propter rem aliquam, de re quapiam, propter quam rem?*

ע"מ: *pacis causa.*

ע"נ: *super cum sit pax, in pace quiescat*. De pluribus, ע"ס. De hominibus sanctis, prophetis, patriarchis et regibus Israëlitis communiter usurpatur. At R. David Kimchi in libro ע"ט Schoraschim, in radice ע"פ, de patre suo usurpat, dicens: *et dominus pater meus, qui in pace quiescat, sic explicat*. R. Abraham, autor libri Zeror hamor, in Parascha ע"ק in principio, Rabbini suis attribuit, scribens: ע"ר Rabbini nostri, qui in pace quiescant, ajunt. In principio libri Numerorum, ע"ש Rabbini nostri dant rationem. In libri Reschith chachma saepe de R. Schimeone ben Jochai dicitur. Majemon. l. 1. cap. 2. Onkelos proselytus bonae memoriae. Haec tamen non sunt de communi usu.

2. *negotium hoc, materia haec*: apud Grammaticos et Commentatores.

3. *mundus hic, seculum hoc*. Si ita sumatur, tunc praecedere solet integre ע"א seculum venturum. E contrario, si integre praecedat ע"ב, tunc ע"א valet ע"ב. Alias distinctionis causa literae et ב in fine addi solent, ut mox videbitur.

4. *seculum animarum*.

5. *oculus lectoris*. Libri nomen est, ut supra positum in ע"ג.

6. *populus terrae, idiota, plebejus*, unde dicunt, ע"ד אל ישא ב"ה discipulus sapientis ne ducat filiam idiotae.

ע"ה: *seculum venturum aut futurum*: cum articulo ע"ו; ע"ו: *quod seculum futurum, in sec. futuro etc.*

ע"ו: *mundus hic, seculum hoc*: ע"ז: *ex seculo hoc.*

ע"ח: 1. *cultus alienus sive extraneus, idololatria*. Est et tractatus talmudicus sic appellatus. Synonima sunt ע"ט ו"א et ע"ב מלילים.

2. *de hoc, super hoc, propter hoc, propterea*.

3. *cum hoc*.

4. *res haec*: ut in-dicium daret super rem hanc de qua scriptum.

ע"ט: *propter hoc dicit*, scil. scriptura: ע"י: *quod super hoc dicit scriptura.*

ע"כ: *super hoc, hoc dicitur aut dictum est*, scil. in scriptura.

ע"ל: *praelerea hoc vocatur*, Cabal.

ע"מ: Legitur in notis Masorethicis in fine libri Levitici. Priores duae literae *numerum tantummodo significant, nempe 78. quot sunt versus ultimae istius libri Paraschae sive sectionis. Eundem numerum solent aliquo nomine proprio exprimere, tanquam symbolo notiore. Pro eo prave in una editione Veneta scriptum est ע"ה, per ה, quod debebat esse מ. Nomen enim illud proprium dupliciter in Bibliis scriptum legitur, ע"ז Uzza, I Paralip. 13, 9. et ע"ח, 2 Sam. 6, 3. Legi ergo hic debet ע"ז, et sic idem numerus, qui literarum praecedentium ע"ז. Uzza autem iste fuit is qui arcam tetigit per imprudentiam, unde morte affectus fuit a Domino.*

ע"י: *per manus, opera, per*. Manus vocabulum frequentissime in hac locutione usurpant, quod manus commune sit agendi instrumentum. Cum servilibus ע"כ et per, ע"ל quam per manus, ע"מ quod per etc.

2. *libri nomen est*, qui et ע"א et saepe sic citatur in Capthor.

ע"ס: *vespera diei festi*. Cum servilibus ע"ש in, ע"ט ad, ע"י a vespera diei festi.

ע"ט: *per manus primi, scil. nuncii, tabellarii, per primum, per primam occasionem*. In epistolis frequens.

ע"י: 1. *ideo, igitur, idcirco*.

invidus. *ad* על הוויס. *mones cradicans*; item abundanter dicere solent de homine acuto ac ingenuo. *et subscriptionem*. Praeterea abbr. ע"ה saepissime nomen libri restituit; ut *et* עקס המלך, עקס דברכה, עכדה הלוי etc. *arbor vitae* עץ הדוד. *in via*, i. e. ratione, modo. עקט"ור. *arbor cognitionis boni et mali*. עק"ה. *decem occisi regni*. עק"ה. *urbis sancta*, Hierosolyma. עק"ה. *cultus sanctus*. עק"ה. *testes subscripti*. עק"ה. *corona decoris*. עק"ה. *antiquus dierum*. עק"ה. *coetus justorum*, vel ישראל *Israëliitarum*. עק"ה. *testes recti, habiles*. עק"ה. *propter hoc*. עק"ה. *adhuc praeter, illud et hoc dici potest*, i. e. explicari potest alio modo. *vide supra* vel *illic*. עק"ה. *per manus destinati* (ad perferendum epistolam). עק"ה. *per nuncium so-* *cietatis*. עק"ה. *decem dies poenitiales*. עק"ה. *cum omnibus ex lumbis ipsius egredientibus* i. e. liberis. עק"ה. *transiens ad mercatorem* i. e. moneta et probata et gemina. עק"ה. *Supremus, Deus nobis est rex*. עק"ה. *robur ejus* (Dei) *in aeternum manet*. עק"ה. *secundum consuetudinem*. עק"ה. *ad medium*. עק"ה. *hoc pacto, hac conditione*. עק"ה. *pulvis, aqua, ventus, ignis, quatuor elementa*. עק"ה. *decem miracula*, vel *tentationes*. עק"ה. *propter negotium*. עק"ה. *in aeternum*. עק"ה. *jussu aliorum*. עק"ה. *in pagina superiore*. עק"ה. *judicia gentilium*. עק"ה. *vesper ante festum Paschatis* etc.

פ

angulus, extremitas, hebr. פאה, chald. *angulus, extremitas*, *extremus locus, pars extrema, latus*. Dicitur primo de angulo sive extremitate agri, qui olim ex lege non demetebatur, sed pauperibus relinquebatur. In Tg. פאה חש' non absolvet (metere) angulum agri tui, id est non prorsus demetes, sed in extremitate aliquid relinques pauperibus Lev. 19, 9. 26. et 23, 32. Ap. Tos. de hao materia integer tractatus extat hoc nomine פאה Peah. Rambam in Hilechos Mattanos anijim scribit: „Qui metit agrum suum, non demetet agrum totum, sed relinquet parvam segetem pauperibus in fine agri, sicut dicitur, „non absolvet metere angulum agri tui etc.“ (Lev. 19, 9.) et id quod relinquit, vocatur פאה. Hinc metaphorice etiam ad alia transfertur: ut אין משיירן פאה באילפס אלא משיירן פאה בקעה non relinquendus est angulus in olla, sed relinquendus est angulus in scutella, (Erub. 53b).“ Quando coquus cibum ex olla effundit in scutellam, nihil residui debet relinquere in olla, sed relinquendum est aliquid in scutellis in mensa, ne nimis voraces videamur. Deinde פאה dicitur de extremitate capitis, quae frontem, tempora, et partem post aures circumscri-

bit; nam tempora sunt anguli capitis: capillus, *extremus capitis, coma*. In Tg. חספון פאה לא חספון פאה non circumdabitis angulos capitis vestri, ut hebr. Lev. 19, 27. Jon. habet latera capitis vestri, i. e. extremos pilos non circumtondebis: et super omnes circumtondes latere, heb. קצוצי פאה praecisos latere vel angulo, Jer. 9, 25. i. e. super Arabes, qui solebant pilos extremos capitis in circumtunc praecidere, cujus consuetudinis meminit Herodotus in Thalia. Vide et Jer. 25, 23. et 49, 33. ופאה ודקנהון et latus barbae suae non radent, Lev. 19, 27. i. e. extremos pilos in lateribus barbae. Ap. Tos. פאה נכריה angulus alienus, coma aliena, capillamentum, pilus sive crinis alienus angulorum capitis et frontis, quibus nobiles virgines et feminae se ornare solent. De hoc disputant in Talm. Sab. c. 6. f. 64b. Vide et Nas. 28b. Erub. 7b. Autor Aruch scribit hic: „mulier quae non habet multos capillos, sumit capillos de aliis mulieribus, eosque ita capiti suo imponit et adaptat, ac si sui essent.“ Vulgo vocatur falsa perruqua. Huc respicit Tg. Jes. 3, 16. ופאה ופאה חספון angulos (capitis sui) circumdant, alienis scil. crini-

1) פ, gr. φ aspirata scil. litera נ (vide notam ad literam נ), ar. ف, syr. denique ه. In ordine alphabeti aramaei septima decima litera est. in numerorum notis octoginta designans, Semper radicalis est.

bus; pro hebraeo, וטפוף וזלכנה. הלך. B. Ar. id scribit cum duplici Vau in medio, פוחרון, quod Guido legit cum duplici טפון, et reddit, cum applausu suo circumcumeutes: alii, cum pedisequis suis circumcumeutes. Prima expositio recta. Hinc enim scribit R. Sal. הו קישור פואה נכריה קליעה שערות חלושין כורכות עם alligabant comas alienas; id est plicationem sive cirrum capillorum evulsorum circumligabant cirris suis, ut viderentur crassi et aequales vel complanati. Iterum scribit B. Ar.: „quicquid aliquid circumdat, sed non plene tegit et operit, illud vocatur פאה, quia simile est angulo scil. לפאה agri. Cum enim ager totus est calvus quasi et abrasus, sed parumper in eo residuum relinquitur, id vocatur פאה. Sic נכריה פאה angulus alienus, sive capillamentum circumdat quidem caput, sed nequaquam obtegit.“

Tertio, adducitur hoc loco in Aruch פאה קשרי; quasi hae duae voces conjunctim significant *genus aliquod leguminis, ad colorem rubrum tingendum*. Aliter se res habet. In libro talmudico שבת c. 6. in Misna penultima, legitur: *filii הבנים יוצאין בקשרים* (in Sabbatho sine ejus violatione) cum קשרים. Quid hac voce intelligatur, Gemara mox explicat, inquiens: *קשרים מאי קשרים? קשרים? dixit Raf Ada: קשרין פואה i. e. קשרים sive קשרין idem sunt quod פואה*. Quid hoc loco פואה sit, interpretes non satis diserte explicant. Quid alias Talmudicis sit, explicatur infra in פואה. Nam פואה non est de radice. Hinc apparet, non conjunctim has voces unum quid significare, sed פואה esse interpretamentum vocis קשרים, quod interpretandi genus Talmudicis est familiarissimum. Ea autem vox, quae pro interpretatione adhibebatur, tunc in vulgus erat nota, quae posteris ex terra expulsa, facta fuit saepius ignota. Porro R. Sal. ad superiorem locum scribit; פואה fuisse alligamenta quaedam, quam sanitatis causa pectori vel de collo fuerint alligata, ab hebr. קשר. Alius interpres putat קשרים fuisse *grillas*, *Stelgen*, quas pueri pedibus *alligare* solent altioris incessus causa, quae gallice, inquit, dicuntur קשש *eschasses*.²

² Nonnulli קשרי פואה fasciculos esse putant ligni medici, quod *paconiam* (παύωνια syr. *חלבנה*) vocant. Judicent alii.

³ Quodque igitur *fragmentum* (א. פ. פ. פ. fregit diffregit) denotat sive est terrae i. e. gleba, ut est in loco citato, sive lapidis, ut est in Synh. 64b, sive cujusque rei, ut est in Bk. 92a. Confirmatur haec etymologia et ex eo, quod ubi in Synh. l. c. est פאה vel פאה, in Pes. 62b. pro eo קלא legitur. Est vero קלא, ut suo loco dicemus, nihil aliud nisi nomen a gr. *κλάω* *frango, defringo, confringo* formatum, *fragmentum* igitur *quodvis* denotans. Est igitur פאה forma apocopata pro פאה inserto a indice vocalis, et convenienter atque in voce *פאה* quae *sectionem* i. e. frustum quasi *fragmentum* rei innuit, ubi forma integra פאה una cum indice vocalis A conservata est. Perperam in libro Hamaschbir et in Aruch a Landavio edito talm. פאה cum gr. *καρσός* confertur; haec gr. vox enim *calculus* quidem, at non quemlibet, sed illum tantum significat, quo in tabula ad ludum quandam destinata luditur.

⁴ Et ipsissima vox lat. *far, farris*, genus frumenti omnium durissimum, cujus genera quatuor recenset Colum. l. 2. c. 6. Pultio ex eo facta salubris habebatur, quod cum usu ejus medicinali in tract. talm. Git. 56b. 69a. plane convenit. Neque vero et illa significatio per *furfures* falsa. Ita enim Colum. l. 8. c. 4. de *farri*: Possunt, ait, etiam obijci gallinis *furfures* modice e farina excreti.

propter: ratione, respectu, idem quod alibi familiaris est Abarbeneli.

Hinc scribitur פאה ביה Beth phage: Vide eo infra פנה.

Hinc ap. Tos. פאים *gleba, frustum terrae*: אבל לא את הפאים מאי פאים אמר ר' יורא כרשיני sed non glebam (scil. sumit in sabbatho ad abstergendum). Quid est פאים? Dixit R. Sira: *gleba Babylonica*, Sah. 81a. *Glebae Babylonicae molliores* erant et fragiliores, unde ad abstergendum incommodae censebantur. Glossa exponit, פאים esse פיסה פיסה *frustum glebae*. Aruch in פרסם legit פאים sine פס. Ortum videtur ex פסא פס.

hebr. *ornare, decorare, glorificare*. Hithpah. *gloriari, gloriose se efferre vel efferri*.

ornatus, ornamentum, decus tiara, tegumentum capitis ornatus.

idem. Ap. Tos. לשון הפאה lingua sive locutio ornatus causa. Sic loquuntur, quando aliquid Euphoniae, ornatus vel elegantiae causa in voce commissum indicare volunt. Apud Cabalistas est *ramus unus arboris Cabalisticae*, quam vocant *arborem cabalae*, et saepissime abbreviate per ח"ח indicari solet, ut est in Abbreviaturis nostris.

furfures: micæ panis, Rab. Apud Tos. *furfures* in domo, grave id est paupertati, Pes. f. 111. i. e. etiam *furfures* paupertati et fami obstant, eique remedio sunt. In eundem sensum ibidem dicitur לענייתא קשי לענייתא *fragmenta panis* in domo cum sint, grave id est paupertati, i. e. paupertati obstant, eamque mitigant. Alibi רשותך פאה אפרע tui, (a debitore tuo) *furfuribus persolvitor*, h. e. etiam *furfures* et rem minimam, in solutionem accipe, ne totum perdas, Bm. 118a. et Bb. 92b. Locutio proverbialis est. Item נאשקיה מאי דפאה bibendum dederunt ipsi aquam *furfurum*, i. e. quae cum *furfuribus decocta* fuit, Git. f. 56b. דרש נפיה *liichi פאה* afferat *furfures* de summitate cribri, i. e. crassiores, qui in summo cribro agitantur, Git. 69a. Aruch de

his scribit, וְכִשְׂרִיחַ בְּבֵית פְּנִי lingua vulgari esse *furfures*. Sic illud accipiendum est, non *purpura*, ut Munsterus et alii post ipsum posuerunt. Ex altera significatione, פְּנִי קטלא מִקְטָא פְּנִי quid est catella? colligens micas, Sab. 59b. קטלא palliolum fuit, quod micas vel decidua cibi reciperet, ne vel vestes mundiores commacularentur, vel micas in terram deciderent, ac pedibus tererentur, quod profanum habitum est.

לְשׁוֹן חֲפֵנִי Ithpeh, אֲחַפֵּנִי *oblectare, exhilarare se*, Rab. פְּנִי לא אֵחָא אֵלָא לְאַחְפֵּנָא עִם בְּנִי non venit nisi ad oblectandum se cum filio suo, Vr. s. 27. Glossa לְשׁוֹחַעֲשֻׁעַ.

פְּנִי *grossus, grossulus, ficus immatura*, Rab. Tal. ראיה היתה בח שבע לרור אלא שאכלה פנה. Tal. conveniens fuit Bathsheba Davidi, nisi quod comedit grossulum, i. e. immaturo et intempestivo concubitu usa fuit, Sanh. f. 107a. Hinc et illud Rabbuorum, פנה בורח וטל, ejus explicationem vide in בורח. Item פנה אפסח כובין dum adhuc esset grossus (i. e. dum terra adhuc esset immatura et inculta) protulit spinas, Br. s. 2. פנים שְׂשֻׁרִירָו grossuli, ex quo orti fuerint, scil. comeduntur anno septimo, qui erat annus intermissionis culturae, Schevi. cap. 4.

חֲסֵרָא לֹבָא *lupatum, ferrum ori equi inditum*: כְּסִי דְּפִרְלָא asinus Lybius cum lupato ferreo, scil. in Sabbatho egredi potest licito, Sab. c. 5. in princ.

Bethphage, nomen loci extra Jerusalem. פְּנִי est vocalis A index: nam scribitur etiam פְּנִי. Talm. פְּנִי חוץ לחומה בית פנה extra muros Bethphage, Pes. f. 63b. et 91a. et alibi. Gl. מקום חיצון שבירושלם locus exterior sive extra Jerusalem. Ar.: Bethphage nomen loci חוץ לירושלם extra Jerusalem. Sunt qui volunt hunc locum dictum a fonte quodam. At fontem Talmudistae Graecorum voce appellant פְּנִי bitur infra in פְּנִי dicetur, non autem פְּנִי, ubi פְּנִי est index vocalis A, et inde derivatio est a פְּנִי *grossulis*: פְּנִי פנים מחומה בית פנה intra muros Bethphage, Pes. 91a. פְּנִי פנים מחומה בית פנה quod trituvit intra muros Bethphage, Bm. 90a. Glossa Bethphage est ambitus vel circuitus exterior urbis Jerusalem. Alibi: פְּנִי מִצְרִיִּם מצאויקן כְּסֵרָא בבית פְּנִי (i. e. apostatam) in Bethphage, Sota f. 45a. Gl. כל פְּנִי שהוא בחוץ היקף ההיצון של ירושלים קרי בית פנה quid est intra circuitum exteriorem urbis Jerusalem, vocatur Bethphage. Addit idem glossae autor: לְשׁוֹן רֵבִישָׁה quod Bethphage est cincturae etc. Vide et Sanh. f. 14b. In

Menach. f. 95b. in Misna: et recti sunt in Bethphage. Bartenora hic notat. Rambam sive Majemonem scribere, Bethphage fuisse locum vicinum monti templi extrinsecus, ubi soliti sint coquere oblationes vespertinas cibarias. Ex his omnibus patet, fuisse locum extra Jerusalem. Evangelistae in historia Evangelica Matth. 21, 1. Marc. 11, 1. Luc. 19, 29. docent, fuisse locum urbi vicinum ad radices montis olivarum. Hic autem mons urbi fuit vicinus, inter quem et urbem interfuit duntaxat vallis Josaphat. Hinc Christus, pullo asinae vectus, ingressus est urbem, et visitans templum, ejecit ex eo ementes et vendentes. D. Hieron. Matth. 21.: Bethphage, domus maxillarum. Sic Chrysost. in Marcum homil. 11. Beda in Matth. 21. Origen. in Matth. homil. 14. Bethphage domus maxillarum, villa sacerdotum, quoniam maxilla propria pars erat sacerdotum ex Lege. D. Bernhard. in sermone ad milites Templi c. 12. Bethphage domus buccae interpretatur. Respexisse videntur ad vocem syriacam פְּנִי, quae maxillam significat. Sed haec scribitur cum כ in medio. Tremellius in notis ad versionem Syriacam Matth. 21. scribit ad vocem Bethphage: Fortasse a fonte, qui ibi erat, nomen accepit. Ut enim Graeci fontem פְּנִי, ita Syri, Chaldaei, et Talmudistae eum vocant פְּנִי vel פְּנִי, unde conflatum nomen est פְּנִי, quod sonat locum fontis. Haec ibi. Prior appellatio vera est, ut liquet infra in פְּנִי. Altera minus est probabilis et longius petita. Ad fontis etymologiam sine dubio respexit Origenes dicto loco, inquit: Quoniam in his erat fons, qui vocabatur fons maxillae, de quo biberat Samson cum sitisset. Haec ille. De fonte isto vide Jud. 15, 19. An autem ista historia Samsonis contigerit in Bethphage, quaerant quibus plus otii est. Mercurus in notis ad Lexicon Santis Pagnini, ad radicis פְּנִי scribit: Hinc puto, Bethphage locum Hierosolymae vicinum dictum, quasi locum *grossorum*. Schindlerus in Lexico pentaglotto, in rad. פְּנִי notat: Beth fage, domus grossorum. Vicus erat extra Jerusalem in monte oliveti situs, stadio distans a via, quae a Bethania ducit Hierosolymam, a qua distat itinere sabbathi. Haec ille. De etymologia a grossis nihil apud Hebraeos legitur. Santes in Libello interpretationis nominum propriorum: Bethphage, Matth. 21. h. e. domus oris vallis, ex פְּנִי Beth domus, et פְּנִי Phe os, et גִּי Ge vallis.

פְּנִי *multiplicari*. Fut. וְנִפְּנִין שְׁנֵי דְּחִיךְ et multiplicabuntur anni vitae tuae, hebr. וְיִרְבוּ לְךָ Prov.

¹⁾ Etymon valde suspiciosum, quod ego mendosum habere malim pro פְּנִי, ut idem sit ac פְּנִי *oblectari, delectari*. Scribendum igitur in Midr. l. c. אֲחַפֵּנָא; Gimmel enim et Nun propter formam simillimam facile in typis inter se permutantur.

²⁾ Gr. πῆλις (ἰδός) *retinaculum*. Syri ad nomen purum פְּנִי vocem formantes פְּנִי dicunt. At vero פְּנִי quod in Midr. Cant legitur, mendosum est pro פְּנִי q. v. in notis supra p. 510 s. v. כְּסֵרָא.

³⁾ Vertere videtur vocem פְּנִי ad gr. πᾶγω (πάγνυμι) *pango, figo, infigo*, ut pagum, seriem sc. domorum inter se conjunctarum. denotet.

13) Ar. **فَدَانٌ** et **فَدَانٌ** *biga arantium boum, aratrum*, syr. **قَهْنَا**.

מחלך פדן חורא iter jugi boum in agro, IS. 14, 14. sicut ligatur jugum boum ad duos sulcos suos, Hos. 10, 10. אגר. agricola et par boum ejus, Jer. 51, 23. Pl. cum duodecim jugis boum, IR. 19, 19. פדן דחורא quingenta juga boum, Job. 1, 3.

יח et paxillum ligonis sui, hebr. אחרו IS. 13, 20. Interpres latinus in Regiis reddidit, jugi sui. Pl. ולסכח פדנא et ad paxillum ligonum, IS. 13, 21.

פסס in פדסין פדס.

¹⁴ פדע vulnerare: Targ. פדעיה percussit eum vulneravit eum, hebr. ופצע IR. 20, 37. Sic citat Elias, sic etiam habent Regia. Veneta פדעיה, quod mendosum est. Ap. Tos. דפרע ליה לחבריה qui vulnerasset proximum suum, Sanh. f. 109b. אחרמי. pervenit eo, et vulnerarunt eum, ibid. Irregulariter sic dicitur, quasi פדה, sed usitatum fuit Babylonis, literas gutturales absorbere, vel in leniores literas convertere. Analogum esset פדעיה. Sic mox ibid. פדעיה אירו לדינא vulneravit ipsemet judicem istum, pro פדעיה.

vulnus, Tg. פדעא הלך פדעא vulnus pro vulnere, hebr. פצע Exod. 21, 25. Jon. פדעא. Plur. פדעא ופדעא ulcera et vulnera, hebr. חביות פדעא Pr. 20, 30. Veneta hic mendosa sunt. פדעא פדעא פדעא pulchra sunt vulnera amici. id est ab amico inflicta, hebr. פצע Pr. 27, 6. Apud Tos. vulnus periculum est, et violant propter illud Sabbathum, As. f. 28a. Nempe obligant illud ad sistendum sanguinem, ne eo exhausto vita abeat.

הך פדעא וסיפא ונירא שנינא malleus: פדעא sicut malleus et gladius et sagitta acuta, heb. פסין Pr. 25, 28.

פדעא, פדעא, פדעא marmor, tabula marmorea: פדעא כנן שרפו לגבי פדעא veluti quod comburunt vel accendunt super lapide marmoreo, Nid. 28a. gl. lapis marmoris. In Ar. aliter explicatur.

פדעא vagatrix, discursitans femina. In Medr. לא בראה כן הרגל שלא legatur: ויחיה פדעא ש' ויחיה לאה ויחיה פדעא ש' ויחיה לאה i. e. non creavit eam (Evam) ex pede Adami, ne fieret vagatrix. Fuit Lea, et facta est vagatrix, sicut dicitur „et egressa est Lea“, (Gen. 30, 16.) Item „et egressa est Dina“, (Gen. 34, 1.) Sic in a. ירשלה f. 14d. Pro פדעא legitur in Br. s. 18. פדעא, qui locus citatur in Jalkut Gen. 2. et legi-

tur פדעא. Convenientius pro פדעא legi possit se a domo sua et hinc inde discursitans.¹⁶

B. Ar. citat hic etiam ex Midr. Thren. c. 2, 10. אף הוא פדעא ליה ואמר חמיה דאכל בשרא דארנבא. In meo exemplari legitur pro eo פדעא, et mox iterum פדעא. Ar. non explicat: sed glossa פדעא ignominia afficiebat et irridebat eum.

פדעא os, oris. Hoc nomen in Tg. inusitatum est: dicitur autem pro eo פדעא, ut infra videre est. Ap. Ros. et Tos. להחיר פה של מלעא ad laxandum os superius, sc. ad loquendum: alius dixit, להחיר פה של מלעא ad laxandum os inferius, nempe ad expurgandum os inferius, nempe ad expurgandum ventrem per podicem, Sanh. 100a. ad illud, „et folium ejus ad sanationem“, (Ez. 47, 12.) פדעא os annuli, id est podex, qui sic dicitur a foramine formae annularis. Non dissimili metaphora Plautus in Aulul. dixit: „Etiamne obturat inferiorem gutturem, ne quid animae emittat dormiens: פדעא os vittae; est rotunda forma superior, unde fit initium texturæ: פדעא dolet circa os ventris, i. e. circa umbilicum, ubi est medium ventris et os per quod nutritur infans in utero materno, Nid. c. 9. פדעא os, orificium fornacis, Sab. c. 8. et plurima: פדעא quod Ar. hic adducit, pro eo legitur in Gemara nostra פדעא. Sic quod iterum in Aruch adfertur פדעא pro abiete, vel puxo, ex Kel. c. 12. pro eo legitur in Talmud פדעא.

פדעא vermiculus ficuum.¹⁷ Ap. Tos.: פדעא id est פדעא, vermis librorum, חך byssi, אילא uvarum, et פדעא etc. Sab. 90a.

פדעא immorari, inhaerere rei alicui, occupari, distrahi re aliqua: Tg. פדעא ליה sed in stultitia occupatur, distrahitur animus ejus, Prov. 18, 2. Syrorum verbum est, Luc. 2, 29. פדעא neque distrahitur animus vester in illis. Vide ad hunc locum notas Ludivici de Dieu.

פדעא distractus, occupatus: פדעא desiderium (animi sui) quaerit distractus, Pr. 18, 1. Hebr. פדעא separatus, scil. ab aliorum consiliis et sententia, et in suis animi consiliis tantum occupatus.

פדעא oscitare, Ti. פדעא ויחיה פדעא ויחיה פדעא cum vidi praeceptorem quod ructaret, oscitaret, sternutaret et expueret, Ber. 24a. פדעא cum oscitaret et moreretur: פדעא oscitans et sternutans, Nid. c. 9. in Misna. Quidam exponunt

¹⁴ Arab. فجع fregit cum confusione. Affine est verbo فجع.

¹⁵ Quasi frangens dicas.

¹⁶ Opus non est emendare. Est enim פדעא commutatis et פדעא idem atque פדעא chald. פדעא, et hoc permutatis literis פדעא idem atque פדעא, cui. ut s. l. demonstravimus, notio inest egrediendi, prodeundi praecipue pressu aliquo, id quod ad vagatricem, quae libidine, i. e. motu vel pressu animi foras egreditur, quadrat. Plane igitur nomen פדעא juxta sensum et etymologiam nomini פדעא convenit.

¹⁷ Metonymice sic dictus, quia in ore i. e. in apertura parva ficorum degit.

¹⁸ Aberravit, evagatus est animus. Affine est ar. פדעא vacuus et inanitas, Syrice per פדעא in fine פדעא scribitur (Luc. 12, 29.) aberratio, evagatio animi.

²¹⁾ Proprie *fuligine*, *fuligine obducere*. Formatum enim est verbum פִּלֵּי de nomine פֶּלֶא, quod *fuliginem* denotat, uti verba מִלֵּי et כִּלֵּי quae de nominibus יָס i. e. *calx* et כֶּסֶל *ferrumen* formata sunt. (Vide notam p. 324 ad בִּיד.) In exemplo citato pro כִּלֵּי legendum est כִּלֵּי per Daleth.

לי abasconderunt superbi laqueum mihi, Ps. 140, 6. באחר בחקלא דפחאprehendit offendiculum laquei, Job. 18, 9. מִפְּחָא חוקלא ex laqueo et offendiculo, Ps. 91, 3. Plur. מִפְּחֵי חוקלא ex laqueis offendiculorum, Ps. 124, 7.

פחא flatus, suspirium, Ti. לכיחיה בפחי נפש. Igitur domum cum suspirio, moerore animi, Sab. 127b. gl. בדאבן.

הפחה efflatio, flatus, flatus ventris, ut supra verbum.

פול²² faba: ופולין וטלופח: et fabas et lentas, IIS.

17, 28. ופולין וטלופח: et fabas et lentas, Ez. 4, 9. Apud Ros. פול לבן faba alba: מצרי faba Aegyptiaca: לי פולין parabat mihi fabas: גרים: גרם של פול vide in גרם של פול.

פולין apostoli, legati²³: וחסדר לוחה פולין et mittes ad eam legatos, Deut. 20, 10. in Jon.: וחסדר משה: וחסדר פולין et misit Moses legatos, Num. 16, 12. וחסדר משה: et misit legatos ad vocandum Mosen Exod. 10, 16. in Jon.

פולין pavillon, papilio. Vide infra in פול.

II. פול²⁴ misceri, conspergi. Part. במשח quae conspersa vel mixta est oleo pro oblatione, hebr. כלול Lev. 14, 21. Num. 15, 9. Fem. כל במשח דפולא omnis oblatio quae mixta est oleo, et quae non est mixta, Lev. 6, 33. Pl. במשח דפולין quae mixtae sunt oloe, hebr. כלולות Exod. 29, 2.

פול vide infra in פול.

פולין conspergere: בעפרא איקרי et conspersi pulvere gloriam meam, Job. 16, 15. ופולין בקטמא et conspersus cinere, Esth. 4, 1. in secundo Targum.

III. פולין acute, subtiliter et ingeniose disputare et disserere²⁵ de re aliqua; ut in scholis fieri solet.

פולין disputatio subtilis et acuta: subtilitas, acumen, acrimonia ingenii et rationis in disputando et dijudicando: פולין החלמדין disputatio subtilis discipulorum, acumen studiosorum in disputando. Hinc ubi Jos. 15, 16. dicitur occupasse urbem (a librorum, literarum et doctrinae studiis sic dictam) id Talmudici allegorice exponunt, ipsum Legis studium, tempore luctus Mosis intermissum aut oblivioni traditum, restituisset, ut R. Salomon in Comment. meminit, et petiit id est ex Talm. Temura 16a.

פולין disputans.

פולין subtilitatum magister, subtilitatis exercitatus, acutus, ingeniosus et subtilis disputator. Hinc in Tg. בר נש מפלפל ידיק homo ingeniosus considerabit, pro hebr. איש נכבד ילבב vir vacuus fiet cordatior, Job. 11, 12. Idem versu praecedenti vocatur חריף acutus, subtilis.

IV. פולין piper, ab acrimonia sic dictum, vel a conspergendo, quod cibis eo conspergatur, vel cibo immisceatur. Ti. בגלגל מלח לדורשני et granum salis ad dolorem dentium. Et alibi: פולין מלח לדורשני piperis vel salis in ore, ad sedandum dolorem dentium vel odorem gravem oris, ut folio seq. dicitur in Gemara, פולין לריח הפה piper ad odorem oris: et granum salis ad dolorem dentium. Et alibi: פולין מלח לדורשני piperis. quantumcumque ad quid (prodest)? ad odorem oris, Sab. 90a. Et sententia proverbialis: טובא חרדא פולין מלח לדורשני melius est unum granum piperis acris, quam plenum canistrum cucurbitarum, Chag. 10a. Meg. 7a. Usurpant de magistro quodam status humillimi et depressi, sed ingenii acumine alios omnes superante. Sic unus sapiens, multis imperitis est praestantior: unus humilis et modestus, doctrina laudatus, multis doctrinae inanitate tumidis, praestantior est: פולין מלח לדורשני piper longum, Pes. 42b.

פולין os oris; sermo ore prolatus, Scribitur et sine dages in Mem. Usurpatur pro heb. פה: ut claudus ore et claudus ore et claudus sermone ego sum, heb. כבד פה, Exod. 4, 10. in Jon. פה אדם קדמאי quodam Adami primi? ibid. v. 11. פה אדם קדמאי super ore putei, Gen. 29, 2. פה אדם קדמאי non dabitur oblivioni ex ore filiorum ipsorum, Deut. 31, 21. Cum aff. פה אדם קדמאי et posuit os suum super os ejus, IIR. 4, 34. פה אדם קדמאי et verbum meum erit cum ore tuo, Exo. 4, 15. פה אדם קדמאי et os meum annuntiabit laudem tuam, Ps. 51, 17. פה אדם קדמאי et manum suam ponent super os suum, Jer. 44, 25. פה אדם קדמאי quod egressum est ex ore nostro, Jer. 44, 17. פה אדם קדמאי etiam super os ejus, IIR. 7, 31. Pl. פה אדם קדמאי et ipsique erant duo ora, id est duae acies, hebr. פה פה. Sic פה אדם קדמאי prae gladio duplicis oris, id est bicipiti, Prov. 5, 4. Ap. Ros. et Tos. פה אדם קדמאי terra super os ejus,

²² Vox in ar. (فول) et pers. lingua (فول) usitatissima.

²³ Praec. qui scrutandi, investigandi, item videndi i. e. principis venerandi causa mittuntur. Formatum quippe hoc nomen videtur ex verbo pers. پالیدن scrutari, investigare; item videre i. e. praesentem adesse venerandi causa.

²⁴ Affine est verbo heb. בלל, pro quo in Tg. ponitur.

²⁵ Origo in findendo, secundo et separando heb. פלל, ut pleraque verba sciendi, intelligendi et agnoscendi, (כפך et כפך) quibus haec notio inest.

vel in faciem ejus. Utuntur eo in gravioribus reprehensionibus ob ineptum aliquod responsum. Idem cum eo quod Germani dicunt „stercus super nasum ejus vel tuum.“ Vulgares Rabbinii pro eo dicunt, פניו פרש על פניו ex Mal. 2, 3. ubi dicitur, וְהִרִיחַ פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ הַנִּיחֶם et spargam stercus (vel fimum) in faciem vestram, fimum festorum (id est sacrificiorum) vestrorum. In secunda persona dicunt, פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיךָ stercus super nasum tuum.

לפום *juxta, secundum, pro ratione*. Sic chaldaice dicitur pro eo, quod Hebraei dicunt, כפי, לפי: ut מכלה גבר כסום *juxta votum suum*, Num. 6, 21. לפום טפלא *pro ratione parvuli*, id est parvulorum, Gen. 47, 12. מכלה גבר לפום *pro ratione cibi sui*, Exo. 12, 4. Cum sequente Infinitivo וְלִפְנֵיכֶם אֶם־הֶעֱלִיאוּ עִנְנָא *et juxta efferre se nubem*, prout efferebat se nubes, Num. 9, 17. Cum affix. לַפְּנֵימָה *juxta eos restituet redempturam ejus*, Lev. 25, 51. Huc referri potest, וְבָרָא מִשְׁתַּחֲבָד כְּפֹסָא *vir laudatur pro ore*, id est, ratione intellectus sui, heb. לפי שכלו Pr. 12, 8.

אֶפְסוּמָא *ad, versus os²⁶, e regione, ex adverso*, Ti. חוּשְׁלָא *hunc vidit hordeum e regione*, scil. fenestreae, Chol. 51a.

פֶּן *certe, utique: nunc, quidem*. Vocula est chaldaica familiarissima, nulli certae hebraeae voci in Targum respondens. Quandoque expletivum vocabulum est, et emphasisin quandam praecedenti voci addit. Per se et absolute non usurpatur sed semper cum alia, ut apud graecos τοῦτο et πῶς. Cum nominibus. פֶּן־כֵּן *juxta hoc vel illud tempus certe*, heb. כעת Jud. 1, 21. Sic Jud. 13, 23. Cum Particulis sive vocibus indeclinabilibus frequentissime: ut פֶּן־כֵּן *parum certe nunc abfuit*, heb. כמעט Gen. 28, 10. וְלִפְנֵי פֶּן *et utinam certe*, Jos. 7, 7. מָן פֶּן *a mane usque nunc certe vel quidem*, Ruth 2, 7. כֵּן פֶּן *nunc certe* 2 Reg. 13, 19. II. 2, 27. אִלּוּלָא פֶּן *nisi certa*, heb. לולי, Gen. 31, 42. quod videtur esse pro אִלּוּלָא פֶּן, ut et in litera א ostensum: מָן פֶּן *adhuc certe parum est, parum certe abest*, heb. עוד מעט, Exo. 17, 4. וְאִלּוּפִין *si certe comedissem*, Lev. 10, 19. כֵּן *si certe non declinasset*, heb. אולי, Num. 22, 33. וְאִלּוּפִין אִיחַ חֲרָבָא *si certe esset gladius in manu mea*, ibid. v. 29. וְכֵן פֶּן רָאֵנָא מְחוּרִין *et ex quo quidem ego ostendero tibi*, Jer. 12, 5. Cum verbis פֶּן *dimitterem, vel dimissem te certe cum gaudio*, Gen. 31, 27. וְאִלּוּפִין *ut emittam certe plagam*, Exod. 9, 15. וְעֵינֵינוּ *expectate quae so parum*, Cant. 8, 4. וְחִסְתָּאבִין *nam certe polueremini eis*, Lev. 11, 43. וְעֵינֵינוּ *vellem certe*, Num. 11, 29. וְהוּא *esset utique*, Jes. 48, 18. וְהוּא *est in historia Esther, et scribitur interpretes esse*

pulchrum, Jer. 20, 17. כְּדֹמֵי סֶדוֹם *sicut homines Sedom sane perissemus*, Jes. 1, 9.

פֶּן *qui hinc esse possint, vide infra in פים*. Hinc verbum geminatum, פֶּן־פֶּן *lucere, splendere*. Part. וְסִפְּפֶנָּה הָיָה *et si splenderit maxime (sc. terra) est sicut caligo*. Job. 10, 22. heb. וְהָפֵעַ *a פֶּעַע splendere, unde chaldaicum ortum videtur*. Nam et sine geminatione legitur וְהָפֵעַ *et non splendeat*, Jobi 3, 4. וְהָפֵעַ *et splendere fecerit*, Jobi 37, 15. quae sunt a פֶּעַע.

פֶּעַע *lux, splendor: Jobi 11, 17.*

פֶּעַע *unde plurale emphaticum, פֶּעַע vultura, Pr. 20, 30. pro hebraeo פֶּעַע, pro quo Exod. 21, 25. legitur פֶּעַע vel פֶּעַע converso וְהֵבֵר in 7, ut alias saepe. Legendum ergo omnino videtur פֶּעַע quomodo et id ap. Ros. Tos. usitatum est. Vide infra.*

פֶּעַע *gummi juniperi, germ. Bernstei. Vide supra פֶּעַע.*

Apud Rabbinos פֶּעַע *est molle, lene, tenue reddere*.²⁷ וְהָפֵעַ *percutere ova (in scutellam) prohibitum est (in Sabbatho) Sab. 109a. חֵלֶב מִפֶּעַע adeps emollit, vel mollescit, liquefit et diffunditur per omnia membra, Chol. 97a. פֶּעַע אִיד מִפֶּעַע ferrum durum est, sed ignis mollicat illud, glossa R. Salomonis מִכְּכֹו מִלֵּךְ molle reddit illud, quod alii dicunt, conterit, quassat, confringit, dispergit, dissipat. Bb. 10a. וְהָפֵעַ אֶת הַיָּדִים *aquae calidae molles reddunt manus*, Chol. f. 105a. וְהָפֵעַ *vinum Ammoniticum est forte, ac incitat hominem ad libidinem, et odor ejus est delicatus.**

פֶּעַע *fungi, holeti, פֶּעַע, ap. Tos.: ut miccent fungis et fragis prandia, TH. in fine libri Pea, et Tal. Babyl. libro Erub. 28a.*

פֶּן *Hinc legitur וְהָפֵעַ Eccl. 12, 5. in Venetis, quod mendosum est pro וְהָפֵעַ et germinabit. Vide infra פֶּן.*

פֶּן *protulit, produxit, eduxit, exprompsit, hebr. Sic ap. Tos. וְהָפֵעַ מִרְגְּלֵיךְ יִלְחָק עִפְרָא os quod profert margaritas, linget pulverem, Kid. 39b. Hoc est, quod profert in lucem, publicat divulgat arcanos sensus Legis, qui sunt pretiosiores margaritis etc. Convenit aliquo modo cum dicto Christi, Matth. 7, 6.*

פֶּן *In Midr. Tillim, Ps. 103. וְהָפֵעַ עֵשָׂה פֶּן פֶּן. עֵשָׂה פֶּן פֶּן. Vide infra פֶּן.*

פֶּן *Hiphil פֶּן fregit, irritum fecit. Hinc formant Rabbinii nomen verbale, פֶּן retractatio, destructio, abolitio: וְהָפֵעַ לֹא הִפְרָה votum quod habet abolitionem, retractationem, Git. 35b.*

פֶּן *sors. פֶּן, פֶּן. Usus ejus duntaxat est in historia Esther, et scribitur interpretes esse*

²⁶) Vide notam ad literam א.

²⁷) Ex significatu verbi פֶּן inflavit, intumescere, ebullire fecit (cf. heb. פֶּן postulat, ebullitiones), unde et fungi propter formam inflatum פֶּן dicuntur.

²⁸) Vide notam praecedentem.

vocabulum persicum. In Jalkut ex Jelam.: אלם nisi sortes, quas projecerunt super eos, Jalkut Num. f. 253d.

תורה torcular, hebr. Jes. 43, 3. Ap. Ros. in libello משל f. 32b. et f. 33. legitur pro muscipula. Ea significatio videtur esse ex lingua arabica, in qua פזר mus, ut ponit Schindlerus.

פזר crescere, augescere, multiplicari: abundare, redundare. Part. פזר פזר num crescant et multiplicentur, Cant. 6, 10. Imper. פזר cresce et multiplicare, hebr. פזר ורבה, Gen. 35, 11. Pl. פזרו crescite et multiplicamini, hebr. פזרו ורבו, Gen. 1, 28. Fut. פזר בארעא et crescemus in terra, hebr. ופזרנו. Sic citat R. Salom. in suis Commentariis, et recte. Hodie libri in textu ex Aphel habent פזרנו et crescere nos faciet. At cum in Hebræo sit verbum in Kal, Elias praefert lectionem R. Salomonis. Aphel פזרנו crescere fecit, auxilium, multiplicavit, magnificavit: fructuosum reddidit: Præf. יח פזרנו et crescere fecit populum suum valde, Ps. 105, 24. פזרנו ארץ ארץ nam multiplicavit me Dominus, hebr. פזרנו fructuosum reddidit me, nempe prole et posteritate generis, Gen. 41, 52. Part. פזר פזר ecce ego crescere facturus sum te, hebr. פזרנו, Genes. 48, 4. Pl. פזרנו multiplicans populos, hebr. פזרנו, Jobi 12, 23. Pl. פזרנו multiplicantes myriadas in plateis nostris, Ps. 144, 13. Infinit. פזרנו multiplicare cinerem, Numer. 19, 6. Jon. Fut. פזרנו et multiplicabo te, hebr. פזרנו עבדיה, Gen. 17, 6. פזרנו quod magnifices opera ejus, hebr. פזרנו, Jobi 36, 24. פזרנו fructuosum reddat te, et multiplicet te, Gen. 26, 3. Ap. Tos. פזר דלא הוּ פזר quod non fuerunt multi.

Secundo redundare, remanere, residuum esse, et sic oppositum habet sibi פזר דל vel subtrahere, detrachere, diminueret: פזר ענשה ופזר דל דל detrache viginti annos, quibus non punivisti, et remanent quinquaginta, Sab. 89b. Sic פזר דל פזר et remanserunt triginta tres, Sanh. 103a.

Tertio פזר respirare: פזר respirare permissum est, Sab. 5b. פזר עומד פזר ad respirandum, Bk. 31a. פזר פזר deponit onus suum in terram respirandi causa. Sic idem פזר פזר.

פזר פזר vide in פזר פזר.

פזר Pischon, nomen fluvii primi in paradiso, quem scribunt esse Nilum Aegypti fluvium foecun-

dissimum. De hujus etymologia in Br. s. 16. פזר Pischon dicitur, quia producit pischtan, linum, et quod aquae ejus fluunt leniter. Vide et R. Salomonem. Scalig. de emend. temporum graece vocat πύμα, et ita vocari dicit propter paludes ingentes, quas efficit.

פזר cardo femina, ferramentum cavum in quo cardo circumvertitur, Kel. c. 11. פזר פזר ferramentum quod est sub cardine. B. Ar. scribit, esse idem quod in Gemara פזר פזר.

פזר aurum solidum et purgatum: unde plurale פזר vasa aurea, Jobi 28, 18. in sec. Tg. Elias judicat, id ibi erroneum esse, et pertinere ad versum praecedentem, pro hebr. פזר. Immo totus versus iste pertinet ad v. 17, qui habet triplex Targum.

פזר aurum, purgatissimum: פזר פזר obducta auro, Git. 58a. פזר פזר duo pondera siclorum auri purgatissimi descenderunt in orbem, unum Romae, alterum in mundum universum, ibid. פזר פזר dehonestabant aurum purgatissimum pulchritudine sua, ibid. פזר Puschon auri purgatissimi, ע"י f. 11b.

פזר festinans, praeceps, ab hebr. פזר robore, confirmari, confirmare se, quod qui festinat, vires intendit et roborat. Hinc ap. Tos.: פזר פזר quod populus praeceps estis, qui praemittitis os vestrum ante aures vestras, i. e. judicatis antequam audiveritis, Sab. 88a. Ket. 112a.

פזר festinantia, praeceptantia: פזר פזר adhuc vos in praecipitantia vestra persistitis, ibid. In Sab. autem pro hoc nomine legitur פזר פזר ut videatur etiam pro פזר legendum. Nam פזר ista significatione notum est. Sic et alibi (Sab. 55b.) legitur in Talmud פזר פזר, i. e. festinasti, pro פזר, quod inepte plane in Aruch et aliis Lexicis explicatur.

פזר liberalitas, largitio. In libro Jalkut, IIS. 22, 20. ad verba פזר פזר legitur: פזר liberalitas ejus ascendit ad dandum mihi Legem. Sic Exod. 19, 1. Corrupte haec videntur legi in Aruch. פזר Graecis est sparsio.³⁰ Hinc alii reddiderunt hoc vocabulum largitio, per metaphoram.

פזר carmina sive cantiones certae sunt sic appellatae. Tale extat in libro פזר f. 44b. פזר פזר. Scribit Elias, quosdam ad-

²⁹ Ex hebr. פזר (IR. 7, 50.) d. q. vide lexica hebraica.

³⁰ Aliis gr. φάσμα phasma, visum; aliis denique פזר mendosa videtur pro פזר i. e. φάσμα (in Pesikta. quam edidit Buber mendosum est φάσμα) decretum, consultum, scitum. Nihil vero his omnibus commune est cum notione desiderandi, volendi vel bene cupiendi hebr. פזר cum ב, cui, ut ex l. c. videre est, vox פזר respondet. Haud dubie autem gr. est πείσμη (a. v. πείσμη) persuasio, fiducia adgrediendi aliquid, sensusque erit: non merita mea, sed persuasio ipsius ascendebat i. e. gubernabat in eo, ut daret mihi Legem, i. e. persuasum sibi habuit, me prae ceteris populis, qui donarer Lege, dignum esse. Rectius igitur plena per פזר, פזר, legas. Item post פזר supplendum est פזר in eo, quam utramque lectionem in editione Buberi conservatam reperimus.

Lectio nona cum ar. ۴۰ conferi potest, cui notio inest *expandendi* et *attenuandi*.

Br. s. 74. אין היה חמי קוקי טבא היה נסב פטילקין טב. הוא נסב לה. In nostris libris legitur literis inversis פטילקין. Philippus Aquinas explicat eorum modum: sed locis adductis non congruit ista expositio.

פִּינְגוּס ⁴⁴ *pinguefacere, saginare*. Partic. **פִּינְגוּס** *saginat*, *pingue*: בליל מִפִּינְגוּס יִכְלוּן *pabulum pingue comedent*, Jes. 30, 23. Plur. חורי *prae bobus saginatis*, Pr. 15, 17. Ithpahel Praet. שָׁנָה *qui saginatus est septem annis*, Jud. 6, 25. דְּחֹרָא דִּכְחֹרָא *sicut bos, qui saginatus est et recalcitravit*, Hos. 4, 16. Part. אִלָּא *qui a principio saginati sunt*, Ps. 37, 20.

פִּינְגוּס *pinguis, saginatus*: נבר פטים לחרא: *vir pinguis valde*, Jud. 3, 17. ולאחחא עינל פטים בכיחא: *et mulieri erat vitulus pinguis in domo*, 1 Sam. 28, 24. et mactavit bovem et pingue quodque IIS. 6, 13. ופטים יאליס לבהן: *et pingue forteque cor eorum*, Ps. 73, 4. Plur. ותרב פטימן: *et adipem pinguium*, Jes. 1, 11. ואכלין פטימן מענא: *et comedunt pinguis e grege*, Am. 6, 4. Emph. ופטימא: *et volucres, aves pingues*, IR. 4, 23. ופטימא: *et pinguis et saginata*, IS. 16, 9. Fem. plur. פטימן: *et pingues et bonae*, Gen. 41, 5. ופטימן כסר: *et pingues carne*, Gen. 41, 2. Emph. פטימא: *et plenae*, Gen. 41, 7. שפירן: *et pulchras visu et pingues*, v. 4.

פִּינְגוּס *saginato, pinguedo*: כביח פטמא: *sicut domus saginationis, saginarium*, Jer. 5, 27. וחקמקון: *liquefient, dissolventur prae pinguedine*, Ps. 73, 8. ubi Regia habent prae humore.

פִּינְגוּס *saginator, qui altitius saginat et pinguefacit*: forum saginatorum, saginarium, Erub. c. ult. in Misna: *si iverit homo ad saginatorem*, Beza c. 2. in Misna.

II. **פִּינְגוּס** *miscere, conficere, condire, praeparare aromata ad suffitum, vel miscere olea*: המפטים אח: *hinc suffitus praeparans suffitum* אח השמן: *miscens oleum, balsama*: המפטים היו המפטים לחצאין: *miscuerunt dimidias partes*.

פִּינְגוּס *miscens aromata, ut pharmacopolae*, Jalkut fol. 78c.

פִּינְגוּס *mixture, conditura, confectura aromatica*: unde פטום conditura aromatica suffitus, sc. eujus usus olim in sacris fuit, hebr. רָקָה. Hic suffitus constabat ex undecim aromatibus, quae describuntur a Talmudicis in libro כְּרִיתוֹת cap. 1. et in libro officiorum, quae מעמדות vocantur, in officio diei primi, et libro precum, inter preces matutinas (שחרית) diei Sabbathi. Glossatores: עירוב: *mixtio aromatum et contusio ipsorum, et*

praeparatio suffitus vocatur פטום pittum. Item conditurae verborum vulgares sunt, i. e. verba condita et suavia, rei nihil aut parum, Bm. 66a. וכוסמא לפטומא דכחא ולפטומא: *odoramenta ad mixturam olei unctio-nis puri, et ad aondituram suffitus aromatici*, Exo. 25, 6. in Tg. Jon.

פִּינְגוּס ⁴⁵ *corona, caput, circumferentia papillae rubra vel nigricans*. Hinc inter signa maturae aetatis virginum refertur *corona papillae*, R. Jose dixit, ויהא נוחו ידו על העוקץ ויהא שוקע ויהא שורה: *cum quis imponit manum papillae, eaque subsidit, et tardat reverti*, Nid. 47. in Misna. Papilla sive capitulum mammae, quod ori infantis inditur, vocatur עוקץ acumen mammae, et corona rubens dicitur כריכה העוקץ, id est פיטומא, id est פטומא. In Aruch scribitur פטומא, et exponitur de ipsa papilla, sed Talmud haec distinguit: Item *acumen ceparum, malogranatorum etc.* פטומא של רטון: *acumen mali punici, i. e. caput citri, instar papillae*, Oketz. c. 2. Sic בצלים פטומא של כרישין: *caput parri: item פטומא של כרישין*, ablatum si est caput ejus, scil. mali citrei, Suc. 34b. in Misna c. 3.

Deinde פטום ⁴⁶ est *nervus, virilis sc. veretrum*: גיד שלו: *ostende mihi nervum ejus*, gl. TH. Tan. 69a.

פִּינְגוּס *pecorosus, dives pecorum*. In Br. s. 86.

de Potiphare eunucho Pharaonis: פוטיוסר dicitur, quasi פוטיוס פטום פרים לע"ו: *denudans se coram idolis: Quamprimum autem descendit eo הָפַר bos (i. e. Joseph, qui vocatur פֶּרַח) factus est פִּיטְטִין i. e. dives, hoc est בעל מקנה pecorosus, possessor pecudum, ut est in glossa. In Jalk. 41b. pro eo legitur פוטיוס, et in margine explicatur פֶּרַח dives. Dubito an huc significet. B. Ar exponit castratus. Hoc sensu exponitur אפוטיוס in MK. cap. 1, 8. in glossa: fecit capones, castravit, eviravit aves et bestias. Voces sunt peregrinae et corruptae.*

פִּינְגוּס ⁴⁷ *pulegium*, Sab. 109b.

פִּינְגוּס *cadus, vas, dolium magnum*. Graecum est פִּינְגוּס: *aut intra dolium* או לחון הפיטם: *et ex uno dolio bibit*, Echa rab. c. 3, 16. ad יגרוס. Pl. פִּיטְטִין: *magistri doliorum magnorum, qui habent dolia magna, et multum bibunt*, Beza 15b. ופוטיוס בה אח הפטמין: *quo oblinunt dolia*, Kel. c. 3. sect. 6. B. A. legit hoc cum Daleth פִּיטְטִין: *decem dolia mala*, Bb. 93b.

פִּינְגוּס ⁴⁸ *liber, epistola, literae*: אהכחב מלחא: *liber, epistola, literae*.

⁴⁴ Ar. *فَطْم*, syr. *فَطْم* idem.

⁴⁵ Gr. est *ἐνός, ὁ fundus, ima pars rei*.

⁴⁶ Commutatis literis ejusdem organi idem est atque *q. v.*

⁴⁷ Vocabulum ar. est idem significans.

⁴⁸ Gr. *πυττάριον pittacium*.

scriptum fuit volumen in libro, Esth. 9, 32. וְכָתַב אִישׁ אֶת־עֵצָהּ et epistolam scribit vir litis meae, i. e. adversarius meus, Jobi 31, 35. וְשָׁלַח מִסֵּפֶר וְשָׁלַח et misit literas, Esth. 1, 22. וְשָׁלַח מִסֵּפֶר et mittere literas, Esth. 3, 13. וְשָׁלַח מִסֵּפֶר et mittere literas, Esth. 8, 5.

פְּטוּקֶלֶךְ. Sie legitur in Br. a. 74. vel פְּטוּקֶלֶךְ, et in Aruch פְּטִיקֶךְ. Exponitur in Br. סנה יפה *pars, portio bona*. Tale quid Graecis significat פְּטִלֹךְ, ut supra in פטל dictum.

פָּקַד liberum demittere, permittere, liberum facere
vel pronunciare, expellere, repudiare, disce-
dere, migrare ex hac vita Praet. וַיִּפְקְדֵהוּ וַיֵּאָל et ex-
pulsit eum et abiit, hebr. וַיִּרְשֵׁוּ, Ps. 34, 1. פָּקְדָהּ
quam dimisit, repudiavit, Deuter. 24, 4. וַיִּפְקְדֵהוּ
אֲנִיכָּם et dimittite eos qui vni passi sunt, Jer. 58,
6. לְמַפְסֵר טָן עֲלֵמָא quos dimisistis liberos
sibi ipsis, Jer. 34, 16. Inf. לְמַפְסֵר טָן עֲלֵמָא
discedendi, migrandi e mundo, Cant. 1, 7. בְּמַפְסֵרְךָ יִחְיֶה
eum dimittis eum liberum a te, Deut.
15, 18. לְמַפְסֵרָה non est ei potestas di-
mittere eam omnibus diebus suis, Deut. 22, 19. לֹא
יִפְסֹד עָבִי neque voluit dimittere eam, Hos. 3, 2.
Futur. וַיִּפְסֹד גִּבּוֹר יֵחַ אַחֲרֶיהָ si dimiserit vir uxorem
suam, hebr. וְשָׁלַח, Jer. 3, 1. וַיִּפְסֹד לְכֹן יֵחַ אַחוּכָּם
et dimittet vobis fratrem alterum, Gen. 43, 14. לְכֹן
liberum dimittet eum, Exod. 21, 26. וַיִּפְסֹד
quum dimiseris eum liberum, non dimittes eum vacuum, Deut.
15, 13. וַיִּפְסֹד וַחֲפֹטֶרָה לְנַפְשָׁהּ dimittes eam sibi ipsi, Deut.
21, 14. Ex Aphel וַיִּפְסֹד יֵחַ בְּנֵט פְּטוֹרָךְ qui dimi-
serit eam cum libello repudii, Eccl. 7, 27. Ithpehal
Praet. וַיִּפְסֹד וַיִּפְסֹד וַיִּפְסֹד et discessit a Saule, heb.
וַיִּפְסֹד, IS. 19, 10. וַיִּפְסֹד וַיִּפְסֹד et viri illi dimissi
sunt, hebr. שָׁלְחוּ, Gen. 44, 3. Part. וַיִּפְסֹדָהּ
vidua et dimissa, repudiata, Lev. 21, 14. in Jon. Ap.
Ros. וַיִּפְסֹד וַיִּפְסֹד וַיִּפְסֹד qui vim patitur, Deus mi-
sericors eum dimittit, excusatum habet. Necessita-
tem vel coactionem Deus remittit et excusat, Bk. f.
28b. In Niphal וַיִּפְסֹד usitatissimum est pro di-
mitti, liberum esse vel fieri, discedere, migrare ex
hac vita, mori. In Pihel וַיִּפְסֹד בְּלִי לֵוִי non di-
misimus eum absque comitatu: שְׁפֹטֵרֵי בִּינָה
benefdictus ait qui dimisit me, liberavit me. In Hiphil
אֵין סַפְסִיפִין אַחֲרֵי הַפֶּסַח liberum facere, dimittere:
אֵין סַפְסִיפִין אַחֲרֵי הַפֶּסַח non faciunt liberum, permittunt post esum
agni paschalis, placentiam aphicomem: דִּמִּיתֵּם
dimittens, quod nomine vocatur qui in synagogis ultimam
lectionem legit, qua absoluta populus dimittitur. Ex
Ithpehal וַיִּפְסֹד לִפְסֹד מִחֹדֶן לִפְסֹד a prandio suo.
לִפְסֹד liber, dimissus, immunitus, cujus oppositum
אִסְרוּ reus, obligatus.

יכחוב לה גט: *dimissio, repudiatio*: פטור
 et scribet ei libellum dimissionum, i. e. repudii, Deut. 4, 13. Eccl. 7, 27. פטורין *epistola repudii*, Jes. 50, 1. Jer. 3, 8.

פְּטִירָה *discessus, migratio: discessus ex hac vita, mors, obitus: בשעת פטירתו in hora discessus, id est mortis ejus.*

הַפְּטִירָה *dimissio*. Sic vocant *lectionem propheti-*
cam, quam in synagoga legunt. Vide Eliam in
Tisbi.

קשה יצאח *rudentes, funes crassiores*: *gravis est exitus animae ex corpore, ut rudentum per foramen angustum*, Mk. in fine. Sic פטורי IB. 6, 18. in Tg. redditur לשון חכמים בלשון חלמור, ubi R. Sal. אמנותן, *ubi R. Sal. significat funes in lingua talmudica*. Sic in Vr. חשט *est gula*, כסיטורין ויציאין מן הושט, s. 4. *metaphorice foramen rotundum instar gulae; si funis crassior sit, aut nodum habeat, difficillime per foramen angustum transit: sic anima ex corpore*. B. Ar. legit ut duas voces, פטורי.

ולא דא לון פטרא *libertas, occasio libera*: ne esset ipsis *libertas, occasio loquendi vel calumniandi, quasi Deus cum incircumciso locutus esset*, Zohar in Gen col. 243. Et mox לון פטרא *ne haberent occasionem loquendi, quod Deus manifestasset se incircumciso*. Et mox פטרא אחרת *et proferre occasionem calumniae aliam*.

החולש: *boletus, fungus* Pl. פטריות *boleti* פטרות
 וצא העם לשרה *evellens boletum*, Sab. 108a.
 וצא העם לשרה *egressi sunt populus in*
 agros, et attulerunt ipais fungos et boletos, Tan. f.
 23a. שמרקע ופטריות. Okesim c. 3.

et *pa-*⁵⁰ *azymum, infermentatum* : לחם פתיר *pa-*
nem azymum, Exo. 29, 2. *et azyma*
coxit illis, et comederunt, Gen. 19, 3. שבעה יומין
septem diebus azymum comedetis, Exo.
 12, 16. Pl. *et lagana azyma*, hebr.
 ים חמם דפתיריא *Emphat. azymorum*,
 Exo. 23, 15. *ex canistro azymorum*,
 Exo. 29, 23. Fem. *placentam infermentatam unam*,
 Lev. 8, 26. Pl. *placentas azymas*, Exo. 12, 39. Sic
 Exod. 29, 2.

פטר *liberum*, vel *infermentatum*: unde metaphoricè, פטר טין lutum liberum sive infermentatum, Ez. 13, 10. 11. i. e. purum, non mixtum palea vel arona, ideoque fatuum, infirmum, et minime tenax, facileque decedens.

מַטְרִיכָה *primogenita, quae matricem primo spe-*
ravit, et heb. dicitur מַטְרָא רַחֵם: hinc ap. Toa. מַטְרָא
intestinum primogenitae, Git. 69a.

מכרחה בר. *agnus parvus et macer*, Talm. בר.
 נקא *agnus macer obularis, valens obolum*, Bech.
 f. 11a.

פִּטְרוֹסֶלִינּוֹן *petroselinum*. In TH. Kil. a. 1.
 Quid est שְׁבִנְהָרָה ? כֶּרֶם פִּטְרוֹסֶלִינּוֹן *petroselinum*.
 TH. Schev. c. 9.

¹²⁹⁾ Arab. فُطْر vel فُطْر. ¹³⁰⁾ Arab. فُطْر a verbo فُطْر sine fermento endegit massam mulier.

יצאו פטרופלי: *cives, incolae urbis*: פטרופלין axiverunt cives urbis, et laudarunt ipsum, in Jalkut f. 187d. ex Medrasch pesikta.

exercitus: ראש פטרובלי: *dux exercituum*, id est חיילוח, TH. Pea c. 1.

פטריון *poterium* (unde „samiolo poterio vivimus“, apud Plantum) *poculum*: conjungitur cum nomine פילי phiala, ut videatur quasi hoc epitheto distingui ab aliis vasis: enim significat etiam scutellam. הביאו פטריון של יין לשחוח adduxerunt phialam poteriam vini ad bibendum illud, Br. s. 10. Item in R. Salom. Gen. 40, 1. נמצא זכוכ. potatoria (ut ita dicam) inventa fuit musca. Idem legitur in Br. s. 88. In Jalkut legitur פטריון, quod corruptum. In Jalkut Ps. f. 39c. explicatur כסם טר. Vide quoque TH. Pes. 37c.

פטרון *patronus*: כשר ודם יש לו פטרון: caro et sanguis, i. e. homo carnalis habet patronum, Medr. Ps. 4. sufficit tibi, quod ego sum Deus tuus, sufficit tibi, quod ego sum patronus tuus, Br. s. 46. ועמד על פתח פטרונ. et stat ante fores patroni sui. Pl. פטרונ, Br. s. 50. Hinc apud R. Sal. Gen. 45, 8. לאב in patrem, id est פטרון, in patrem. Vide etiam supra in פטט, in פטרטא.

פטרמוניא *patrimonium, haereditas*, R. David Ez. 16, 61.

פטריון *patricius, patronus: vel patrum bonum, patrimonium* מכלשן פטריון שלו הייתי מכש *et si de patrimonio vel haereditate ejus petiissem aliquid, non denegasset mihi*, Br. s. 49. Jalkut 24b. פטריון *malleus*, ut hebraice, proprie *magnus*⁵², juxta Kimchium: מרבי כח פטריון *percussus malleo*, Jes. 41, 17. וכח פטריון *sicut malleus conterens petram*, Jer. 23, 29. Ap. Tos. פטריון *malleus fortis*, Ber. 28b. Dicitur id ibi metaphorice de Rabban Jochanan F. Zachaei: כל ימיו היה פטריון *omnibus diebus ejus erat malleus percussus in Hierusalem*, id est peragebant fabri ope-

ras suas, Mas. scheni in fine: פטריון *filips mallei*, i. e. malleolus. Kel. c. 29.

פטריון *subligacula*⁵³: כפריו כסרבליהון *vinoti fuerunt chlamydis suis et subligaculis suis*: Dan. 3, 21. Vide et infra in פשש.

פטריון *syllaba adjectitia*: לפי *ut*, כפי *juxta*, פי *etiamsi*, לפי *idcirco, propterea, ob id*. Vide et in פה.

פטריון *sons*. Est gr. *ῥόζα*, Judaeis Graecis-santibus usurpatum: unde בונה בונה *sicut fons positus in horto et irrigans totum hortum*, Br. s. 15. Jalk. f. 6d. In Ar. adducitur TgH. פטריון *ex Exo. 15, 27. vel Num. 33, 9*. Id hodie in nostris libris non legitur.

פטריון *rostratio gallorum vel gallinarum*: אני אפרע *ego ultionem sumam ab ipsis secundum rostrationem gallinae*, i. e. paulatim, sicut gallinae rostro grana singula sigillatim captant, אפי' אין ישראל עושין מצוה לפני כי אם מעט *etiamsi Israelitae non faciant coram me praecepta, nisi paucissima, secundum rostrationem gallorum fodientium in fimo (id est quantum galli rostro captant et comprehendunt)* לרן *ego id reputo ipsis pro summa magna, ibidem*.

פטריון *favilla*: פירא *favilla fornacis*, Exod. 9, 9.

פטריון *supplicare, deprecari*, idem quod פטריון *deprecatio, obsecratio*.

פטריון *poëta, cramina et cantiones ligata et rhythmica oratione scribens*: דרין פטריון *iste poëta quando facit Alphabeticum carmen*, MC. c. 1, 1. Pl. פטריון *poëtae*, Ecol. 8, 10. in Aben Esra.

פטריון *poësis, carmen, cantio rhythmica*. Pl. פטריון *et sic vocantur certae quaedam cantiones et preces rhythmicae, quas Judaei in diebus festis ad ordinarias preces adjiciunt*.

פטריון *findere, dissecare*: שלשלוהו *catena demiserunt ipsum, et diffidit eum*, Br. s. 94.

⁵⁰) Mutato ב in א idem videtur esse atque sequens q. v.

⁵¹) Compositum, ut putat Mussafia, ex gr. *πατρίων* quasi *patrem consilii* i. e. *judicem primum* dicas. De Lara vocem graecam habet *πατρίων* i. e. *factor lapidum*, quod vero in sensum loci citati non quadrat. פטריון per Caph, ut est in Buxtorffio, certo mendum typographicum est.

⁵²) Supple, quo ferrum dilatur et extenditur פטריון, opp. פטריון, qui non, ut ille ad complanandum planus, sed ad foramen (נקב) faciendum acutus est. Significationem a verbo *فطس*, cui ut verbo affini *فطس* chald. *percussus* notio inest, trahit, satisque de Viro amplissimo Freytagio mirari non possumus, qui in lexico suo arabico ad vocem *فطس*, quae malleum innuit, eam graecam aut syriacam esse scribit, quamvis ipse sub radice *فطس* quam plurima adducat vocabula, quibus omnibus notio inest *qualitandi et percussendi*.

⁵³) Aliter Bynaeus (de calceis Hebraeorum p. 261) *pedum integumentum* intelligit. Aliis denique vocem cum gr. *πέτασος* i. e. *petasus* conferre placuit.

⁵⁴) Nomen actionis verbi *פטריון* *dissipandi et dispergendi*. הרגלו *dispersus gallinae, quantum gallina dispergit*.

⁵⁵) Jam pluries demonstravimus quanti sit lingua chald. et talmudica in enucleandis vocibus semiticis erundaque primitiva vocabuli significatione. Neque supervacuum videbitur, si occasione data ad rem quam plurimum considerandam identidem attentos facimus lexicographos eosque admonemus, ut in eruendis dubiis

²⁸) Itidem in lingua pers. haec vox چياله sonat, quae utrum in Persia an in Graecia (a verbo πινω?) indigena sit, iudicent alii.

larius, MK. c. 1, 9. Glossa אומן עשה כלי חרס artifex qui facit vasa testacea, figulus.

פִּיל nomen proprium viri, Chol. 69a.

פִּילן species balsami: globulus, pyxis balsami vel moschi, Sab. 62a. gl. חומרחה דפילן קשר שקשור בו סם ששמו פילן ורירו ערב ובלעו בלס"טו חומרחה דפילן h. e. ואשה שריחה רע טענה עליה est alligamentum vel globus cui includitur aroma certum, cuius nomen פילן. Odor ejus est suavissimus, et vocatur vernacule balsamum. Hunc mulieres, quae male olent, gestare solent. Legitur et in Git. 69b. ubi glossator ita describit: חומרחה דפילן est bouton, i. e. globus quem mulieres de collo gestant ex auro vel argento, et includunt ei oleum cum aromate certo, quod פילן vocatur, et similitudinem refert foliorum vitis. Ego puto פילן esse gr. φύλλον, quatenus synecdoche significat malobathri seu malobathri folium. Nam id a suavitate odoris commendatur. Plinius lib. 12. c. 26. „Dat et malobathron Syria, arborem folio convoluta, arido colore, ex quo exprimitur oleum ad unguenta, fertilior ejusdem Aegypti. Laudatius ex India venit etc.“ Et mox. „In pretio quidem prodigio simile est, a singulis ad ecc pervenire libras oleum autem ipsum in libras LX.“ Et lib. 23. c. 5. „Oris et halitus suavitatem commedat linguae subditum folium, sicut et vestium odorem, interpositum.“ Vide et Dioscor. lib. 1. c. 11. Huc referendum quoque puto פילטון foliatum, unguentum foliatum, in Sanh. 108a. Sab. 62a. de quo vide Plin lib. 13. c. 1.

פִּים publicum, propatulum. Sic explicat Guido et videtur idem quod בפומבי, de quo infra. Hinc אשכחנא בפומבי הכי sic invenimus in publico, publice, Zohar in Exod. col. 140.

פִּין פִּין pessulus dentatus januae, Kel. c. 11.

פִּים placare, sedare, reconciliare, placatum, securum, quietum, contentum reddere: supplicare, supplicem rogare, deprecari aliquem. Praet. ופִּים רוד et placavit David viros suos verbis, hebr. ופִּים בהון לחרא, 1 Sam. 48, 8. et compescuit, et supplicavit apud eos vehementer, Genes. 19, 3. Jonath. ופִּים ליה et supplicem rogavit eum, hebr. ופִּים ליה, Esth. 8, 3. Part. ופִּים ליה quum supplicem rogaret nos, Gen. 42, 21. Jon. Inf. ופִּים ליה ad rogandum eum, hebr. להרחן, Esth. 4, 8. Ithpeh. Part. ופִּים ליה et non erit placatus, contentus, hebr. ופִּים ליה et non acquiescet, Pr. 6, 35. Possit etiam legi ex quiescentibus secunda ופִּים ליה Fut. ופִּים ליה ne contentus sis, ne acquiescas, hebr. ופִּים ליה, Prov. 1, 10. ubi Veneta vitiosa sunt. Hinc R. Sal., illud ופִּים ליה quia benevolus fuisti erga me,

Gen. 33, 10. exponit, ופִּים ליה quia placatus, reconciliatus fuisti mihi. Sic Graece πείσσω accipitur pro persuadeo, placare, securum et quietum reddo, paco: ἐπεισαν τοὺς ἀνθρώπους persuaserunt turbis, Matth. 27, 20. Syre אפִּיכו. Sic Act. 12, 20. ἐπεισαν, Syre מפִּיכו, Act. 13, 43. ἡμεῖς πείσμεν αὐτὸν nos persuadebimus ei, placabimus eum, Matth. 28, 14. πείσμεν τὰς καρδίας ὑμῶν secunda reddemus corda vestra, 1 Joh. 3, 19. Sio Syre ibidem מפִּיכו. Unde apparet Graeci et Syri verbi convenientia. Ap. Tos. ופִּים ליה מנה המך ito et solve pro me portionem regis, id est tributum regis, As. f. 71a.

פִּים placatio, satisfactio, quietatio, reconciliatio: precatio, deprecatio: הַנְשָׁה לַפִּים accessus deprecationis causa, R. Sal. Gen. 18, 23. Sic idem R. Sal. Ps. 19, 15. haec verba לַפִּים לַרְצֹן sint in beneplacitum, explicat, לַפִּים לַרְצֹן in placationem, ad placandum te. Aben Ezra ad vocem אל in אלקוב scribit: ופִּים ליה אל id est non est hic vocabulum precatio. In Tg. Jon. ופִּים ליה על לבא דריבא et locutus est blanda et grata ad cor puellae, Gen. 34, 3.

פִּים persuasorie, suppliciter, sedate, Pr. 25, 11. Sic praestaret פִּים ליה: vide infra in פִּים.

II. פִּים פִּים sors.⁵⁰ פִּים projecit sortem, קרו ליומיה האין פוריה על שום פִּים, Esth. 9, 21. vocarunt dies istos diem sortium, propter sortem, Esth. 9, 26. פִּים ארטה בינחנא sortem tuam projice inter nos, heb. גורלך, Prov. 1, 14. pro quo prave legitur in libris editis כִּסֵּךְ crumenam tuam. At sortem et crumenam hic distingui, patet ex sequenti membro in quo distincta crumenae mentio fit. Patet expresse ex Aruch in פִּים, ubi citatur פִּים. Pl. ארבע פִּים quatuor sortes erant illic, nempe in atrio sacerdotum, quarum prima erat de expurgando altari a cineribus, altera de mactando sacrificio jugi, tertia de suffitu faciendo, quarta de portandis partibus agni a gradibus ad altare: Vide Talmud lib. Joma cap. 2. initio et ibi Bartenoram. Item, tributum genus, In Br. s. 1. Deus custodiet te מן הפִּים a contributionibus, exactionibus, gl. מִפִּי מִסִּים הם. Ego vero puto gr. πείσσω laesio, et verto a quibusvis laesionibus. Sic Postellus vertit „ab incursionibus.“ Citat Ar. quoque ex Vr. s. 33. sed ibi nunc pro eo legitur מִסִּים. Vide etiam TH. Pea. 9b. Vide et infra in פִּים.

פִּים, et in Aphel הפִּים sortiri, sortem projicere. sorte decidere, ap. Tos.: unde in lib. Tamid c. 1. מי שטבל יבוא ופִּים הפִּים מי שזכה וזכה בו veniat et sortietur: sortiebantur, quem dignum de-

⁵⁰ Fortasse propter similitudinem formae. quae ei cum pinnis (alis piscium) est, sic dictus. Item Vetriv. 13. tabellas in organo hydraulico junctas regulis pinnas vocat, quia sunt veluti alae quibus illae regulae eunt redeuntque. Saspicari igitur licet, pessulo illo dentato. quem Pin in Talmude vocant, talem fuisse constructionem talique inservisse proposito, ut illae tabellae, unde fortasse nomen traxit. Cf. etiam pers. چانه quod pessulum ligneum foribus ocludendis denotat

⁵¹ Quasi persuadentem (πεισωντα) dicas. Sors enim veluti summum Dei judicium, litigantes placat et cuique eorum de lite juste judicata persuadet,

44) Affine est ar. **فك** dissolvit.

est in altum mare abiit, Erub. c. 4. in princ. Gl.: Quando navis elongatur a littore maris, et ingreditur in medium ejus, dicitur והפלגה, et est barbarum vocabulum. Vocant enim fossam maris Pelagum. Sic erit ex graeco πελαγίζω.

הפלגה hyperbole, modus loquendi a communi usu divisus ac separatus: דרך הפלגה hyperbolice. על צד הפלגה idem: דרך גחמא והפלגה excessive et hyperbolice, veluti; turris exstructa usque ad coelum, et similia. Vide in More par. 2. cap. 47. הפלגה בלימוד השקירה excessus invigilationis in studio, indefessum studium.

פִּלְגִּינִין⁶⁶ diliciae. Sic interpretantur locum in Aruch.

פִּלְגִּינִין⁶⁷ species serici, vel lini, vel lanae: אורגי TH. Tan. f. 69a. Glossa explicat פרגמא, quod vide infra.

פִּלְגִּינִין scopus, signum ad jaculandum propositum: ut רשיתי לפלגיסא et posuit me sibi in scopum, hebr. למטרה, Jobi 16, 12. הפלגיסא היך פלגליסא למטרה sicut scopum ad sagittam, Thr. 3, 12. לפלגליסא לי ad quatiendum mihi ad scopum, IS. 20, 20. Elias לפלגליסא, quam lectionem genuinam puto. Respondet hebr. מטרה, quod est a נטר, quod Chaldaeis et Hebraeis significat custodio, observo. et a LXX. Graecis per verbum φυλάσσω redditur.

Unde existimo, hoc nomen originem suam ducere a quopiam ejus derivato: ut φύλαξ, φυλακίς, aut simili quopiam. Sic Cant. 1, 6. „Posuerunt me כהן custodem“, LXX. reddunt φυλάκισσαν, quod fere convenit. IS. 20, 20. retinuerunt septuaginta hebraicum מטרה. quod expresserunt ἀμαρταρχή. Aquila autem τὸν σκαπὸν ἢ φυλακίην.

פלגוס pelagus, aequor: רבא בפלגוס דימא in pelagus maris magni, Ps. 46, 3. heb. בלב ים in cor i. e. medium maris. Similis locutio Matth. 18, 6. ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

פִּלְגִּינִין⁶⁸ vervex: היך יקר פלגיסין sicut optimum vervecum a prima aetate impinguatorum, Ps. 37, 20. Hebraei dictum volunt sic, quod sit quasi פלג medius inter arietem et ovem: alii quasi פלג pars crassa, pinguis.

אפלוגת פלד. Baal Aruch hac voce utitur in דבר primo, et dicit esse vocabulum Arabicum, et significare cibum praeparatum ex ovis, amygdalis et melle.

פלדס sindon, linteum: לכו חלהין פלדסין dabo vobis triginta lintea, hebr. כדניני, סנדנסאס, Jud. 14, 12.

פלדסין⁶⁹ marsupia, loculi: יצר תרחין ככרין דכסף et ligavit duo talenta argenti in duobus marsupiis, heb. הרטיב, IIR. 5, 23.

פלדסין פלדסין vide infra in פרה.

⁶⁶) Mussafia vocem graecam esse vult significantem *delicias et indicia amoris* (השעיה ואוהיה אהבה), quam vocem investigare mihi non contigit, ipseque B. Ar. hoc verbum deductum putat ex verbo פג, cui, ut s. l. dicit, haec inest significatio. At nos nec ipsum verbum פג sanum, sed potius mendo typographico ortum putamus, neque analogum verbum novimus, cui ל in medio inseratur. Liceat igitur ad explorandum sensum investigandamque significationem hujusce verbi totum illum locum, qui extat in Tanchuma parascha ומהיך עיטא. Verba sunt. *דו מליפין שנה קודם בריאתו של עולם היה הקדוש ברוך הוא פלגין בה ואהיה עשוקים יום יום*. ante creatum mundum Deus sanctus benedictus erat פלגין ea (Lege), sicuti scriptum est (Prov. 8, 30): „et fui (verba sunt sapientiae, vel Legis, quae comprehendens est summam sapientiam) deliciae apud Eum (Deum) ludens coram eo (metaphora de prole lusu suo parentes delectante sumpta) per omnes dies“. Haecenus Tanchuma, in cujus verbis disciplinam philosophicam Plotini, qui mundum ex Deo emanasse Eoque contemplante ortum esse docet, significari opus non est copiose exponere. Omnino enim, quod Plotino ἡ ἰδέα vel ἡ φύσις Talmudicis, Rabbinis atque Cabbalisticis Lex divina est, quae absoluta vel perfecta forma summaque sapientia habetur. Ea a Deo spectata mundum creatum esse docent, ipsumque mundum ex Deo emanasse et quasi *prolem* ex genitore descendere putant. Dubium igitur non est. quin pro פלגין legendum sit פלגין per Nun (Nun enim et Gimel propter simillimam formam persaepe in typis mendose permutantur) essetque gr. φιλόνεια *amor prolis*, quasi dicere velint: Lex divina תנן פלגין in Deo excitavit, unde creatus est mundus. Hinc fit, ut haec vox in illo loco cum Beth instrumentali construatur (בה פלגין), quae si plane verbo פג responderet, cum cy construi deberet.

⁶⁷) Landavius suspicatur esse gr. φάλος, ου, ὁ (φάλλος) *cortex, stirps* germ. Bafl. Aliis gr. πλέξας, ως, ἡ *ipsa plectendi actio*. Dubito num alterutra conjectura sana sit.

⁶⁸) Trajectis literis Cl. Castellus vocem cum gr. confert φαγητός, quod monum in typis videtur pro φάγος *agnus cum edulis esse incipit*. Quum vero trajectio literarum in vocibus peregrinis non nisi rarissima sit, ideo magis eorum placet sententia, qui ad gr. πάλλαξ i. e. *perectatus* vocem vertunt. Omnino vero spectanda est etymologia per פה פלג quasi sit *ovis dimidia*.

⁶⁹) Fortasse est gr. φλιδόνες, ων, αἱ, *rugae et sinus vestium*, quibus priscis temporibus homines loco *marsupiae* usi sunt. Neque verisimilitudine est carens ipsum vestimentum חריבים a multis *rugis*, quibus ornamentum gratia (Jes. 3, 23.) abundavit, nomen traxisse, quippe *rugae* oculo quasi *incissurae* (א. v. חרט, כרה incidere) apparent, quae a nobis data etymologia forma vocis חריבים confirmatur.

פלח ¹⁰ aurichaleum, i. e. נחושת טוהב. *aes inauratum*. Citatur in Aruchi locus ex Bk. 113. Sed non reperio.

פלח ¹¹ *servire, colere, operari, laborare*. Praet. פלח ופלח coluit idola. Ez. 18, 11. ופלח ית טעוהא דפלה אבוהי et servivit Jacob pro Rachele septem annis, hebr. ויעבד, et sic plerumque huic verbo respondet, Gen. 29, 20. ופלח ית טעוהא דפלה אבוהי et coluit idola, quae pater ejus, IIR. 21, 22. Cum aff. ולא פלח neque servivit ei, IIR. 18, 7. חלף די לא פלחא et servivit tibi sex annis, Deut. 15, 18. חלף די לא פלחא pro eo quod non coluisti Dominum Deum tuum cum laetitia, Deut. 28, 47. ופלח הלא ברחל פלחית עמך et servivit mihi gratis, Gen. 29, 25. די פלחית pro Rachel servivi apud te, Gen. 29, 25. ופלח ית יהוה pro quibus servivi tibi, Gen. 30, 26. cum accusativo, ut et hebraeum שרר constructur: sic ופלחיתו ית אבוהי et servivi patri vestro, Gen. 31, 6. כמא ופלחיתו קרם אבוך et servivi coram patre vestro, IIR. 16, 19. די פלחיתו quo servivi tibi, Gen. 30, 26. 29. ופלחיתו ארבע עשרי שני et servivi tibi quatuordecim annis, Gen. 31, 41. ופלחיתו כרר לעומר et servierunt Kedorlaomero, Gen. 14, 4. ופלחיתו קרם ידוה בן דפלו קרם ידוה tam qui coluerant Dominum, quam qui non coluerant eum, Mal. 3, 18. ופלחיתו et servierunt illis, IIR. 10, 19. ופלחיתו et quibus servierunt, Jer. 8, 2. ופלחיתו לטעוה עטמא et servistis idolis gentium, Jud. 10, 13. על דפלחיתו eo quod serviistis, Jer. 17, 3. ופלחיתו ית בעלי et coluimus Baalim, Jud. 10, 10. Part. פלח בארעא vir laborans in terra, id est colens terram, agricola, Gen. 4, 2. דאנח פלח לה בהרדא i. e. quem colis, Dan. 6, 17. ופלחיתו פנע et coluit terram suam, saturabitur pane, Pr. 12, 11. דפלח בקטא qui laborat in aestate, ibid. 10, 5. Pl. פלחיתו לא פלחיתו deum tuum non colunt, Dan. 3, 12. דהריתו פלחיתו לטעוהא qui fuistis colentes idola, Jer. 17, 3. ופלחיתו et ab iis qui colunt, Jes. 28, 21. Constr. ופלחיתו בית אלהא דנה et cultores domus Dei hujus, Esr. 7, 24. ופלחיתו פלחיתו cultores idolorum, Deut. 28, 36. ופלחיתו כל פלחיתו בעלא et omnes cultores Baal, IIR. 10, 21. ופלחיתו פלחיתו כהנא et omnes cultores sculptilis, Ps. 97, 7. ופלחיתו et dixit cultoribus Baal, IIR. 10, 23. Cum aff. ופלחיתו et omnes cultores ejus, IIR. 10, 19. Infinit. ופלחיתו ad colendum terram, Gen. 2, 5. ופלחיתו ad serviendum Nebucadnezari, Ez. 28, 14. ופלחיתו קרם ידוה אלהא et ad colendum Dominum Deum tuum, Deut. 10, 12. ופלחיתו ne serviatis Chaldaei, Jer. 40, 9. Cum aff. ופלחיתו ne serviant nobis, Exod. 14, 5. ופלחיתו servire tibi, Job. 39, 12. ופלחיתו ad serviendum ipsi, Jer. 27, 6. ופלחיתו ad colendum ea, scil. idola populorum sive gentium,

Deut. 28, 14. Imper. ופלחיתו ite, servite. Exod. 5, 18. ופלחיתו קרם ידוה servite coram Domino coram timore, Ps. 2, 11. Fut. ופלחיתו coram quo ego serviam, IIR. 16, 19. ופלחיתו coram Domino, IIR. 15, 8. ופלחיתו שבע שני et serviam tibi septem annos, Gen. 29, 18. ופלחיתו ופלחיתו et fratri tuo servies, Gen. 27, 40. ופלחיתו quo servies apud me, Gen. 29, 27. ופלחיתו et servies ibi populo, Deut. 28, 36. ופלחיתו vineas plantabis, et coles, Deut. 28, 38. ופלחיתו et servies hostibus tuis, Deut. 28, 48. ופלחיתו quo servies mihi, Gen. 29, 27. ופלחיתו et servies mihi gratis, Gen. 29, 15. ופלחיתו et coles ea, Exod. 20, 5. ופלחיתו et incurves te illis, et coles ea, Deut. 4, 19. ופלחיתו et servitutem non serviet, Num. 8, 26. ופלחיתו et ministerium ipsis non amplius praestabit, ולא יפלח neque serviet amplius, Num. 8, 25. ופלחיתו et serviat mihi, colat me, Exod. 4, 23. ופלחיתו et serviat tibi sex annis, Deuter. 15, 12. ופלחיתו et serviet ei plurimum, IIR. 10, 18. ופלחיתו et colet eam et habitabit in ea, Jer. 27, 11. ופלחיתו quo modo colemus Dominum, Exod. 10, 26. ופלחיתו et serviamus Aegyptiis, Exod. 14, 12. ופלחיתו et serviemus tibi, quorsum serviemus ipsi, Jud. 3, 28. ופלחיתו et colemus ea, Deut. 13, 3. ופלחיתו iis servietis, Lev. 25, 40. לא ופלחיתו non servietis regi Babyloniac, Jer. 27, 9. ופלחיתו et coletis idola gentium, Deut. 11, 16. ופלחיתו et coletis ea, Jos. 23, 7. ופלחיתו et qui non colunt, Dan. 3, 28. ופלחיתו et colet eum sacrificiis sanctis, Jesaj. 19, 21. ופלחיתו quibus servient, Gen. 15, 14. ופלחיתו et colet me, IIR. 22, 44. ופלחיתו et servient tibi populi, Gen. 27, 29. ופלחיתו et servient ei, Jer. 28, 14. Ithpah. Praet. ופלחיתו et qui non colunt, Deuter. 21, 3. Part. ופלחיתו qua servitum est per te, Jes. 14, 3. Part. juxta significationem habraicam, ופלחיתו dissecant, diffundunt se, hebr. ופלחיתו, Job. 39, 6. Futur. ex prima significatione, ופלחיתו in quo nihil laboratum est, ager qui antea non fuit cultus, Deut. 21, 4. ופלחיתו et terra, quae fuerat vasta, coletur, Ez. 36, 34. ופלחיתו et colimini et seminabimini, Ez. 36, 9. Pahal Part. ופלחיתו quo serviebat ei, Jes. 9, 5. ופלחיתו et qui servit vel ministrat in urbe, Ezech. 48, 19. Plural. ופלחיתו qui serviunt per ipsos, id est qui servitutem exigunt ab ipsis, ex ipsorum manu liberabo eos, Ez. 34, 27. ופלחיתו et servientibus, ministrantibus in urbe, Ez. 48. Construct.

¹⁰) Decurtatum est hoc nomen ex ar. *فولان ferrum mas et praestantissimum seu Damascenum, chalybs*. Persae neglecto puncto diacritico vocem per *د* (فولاد) pronunciant, unde Syrorum *فولاد* formatum est.

¹¹) Proprie *secuit, fulcavit*, terram culturae *cr.*

et operantes justitiam quiescent, Jes. 32, 17. אָפֶּלַח יִח מִשְׁרָחֶיהָ אָפֶּלַח יִח מִשְׁרָחֶיהָ
servire fecit exercitum suum servitutem magnam, Ez 29, 18. עַל פִּלְחָהּ דְּאָפֶּלַח עֲלֶהּ de servitute quam imposuit ei, ibid. בְּנֵי מִצְרָיִם יִח בְּנֵי מִצְרָיִם יִח
et servire fecerunt Aegyptii filios Israel durissime, Exod. 1, 13. בְּקִשְׁוֹ דְּאָפֶּלַחוּ בְּהוֹן בְּקִשְׁוֹ דְּאָפֶּלַחוּ בְּהוֹן
qua servitute usi sunt in eos durissime. Exo. 1, 14. Part. פִּלְחָהּ מִסְּרָא מִסְּרָא
nam ipse servitutem imposuerat in omnem regionem trans Euphratem, heb. דְּרָה dominabatur, quomodo et verbum Chaldaicum
interpres Latinus explicat, 1 Reg. 4, 24. מִסְּרָא מִסְּרָא
quod Aegyptii servire faciunt eos, Exo. 6, 5. מִסְּרָא מִסְּרָא
ab iis qui servitutem exigunt ab eis, heb. מִסְּרָא מִסְּרָא propter exactores ipsorum, Exo. 3, 7.

פִּלְחָן *servitus, cultus, ministerium, opus* :
 ministerium tentorii conventus, Num. 18, 21. פִּלְחָן מִשְׁכַּן וּמִנָּה *servitute magna*, Ez. 29, 18. et in omni opere agri, hoc est agresti, in omni servitute rustica, Exo. 1, 14. וַיִּדְּבוּ *imposuerunt nobis servitutem durum*, Deut. 26, 6. וַאֲפִלְחוּ יְהוָה חֵירוֹן בְּפִלְחָנָהּ קִשְׂיָה *et servire fecerunt vitam ipsorum servitutem durum*, Exod. 1, 14. לְפִלְחָנָהּ אֶדְ מִן מִן מִן מִן מִן מִן *conventus*, Num. 4, 35. מִן מִן מִן מִן מִן מִן *prae angustia animi et prae servitute dura*, Exo. 6, 9. Cum aff. פִּלְחָנִי *unumquemque ad ministerium suum*, Numer. 4, 19. יִמְלֵט יְמֵי פִלְחָנִי *impleti sunt dies servitutis meae*, Gen. 29, 21. אֶחָד פִּלְחָנִי *tu nosti servitutem meam*, Gen. 30, 26. אֶחָד פִּלְחָנִי *vos autem deseruistis cultum meum*, Jud. 10, 13. וַיִּבְרָךְ יְהוָה אֶת הָעָם וְהָיָה כִּי יִפְלְחוּ *populum hunc aptavi ad cultum meum*, Jes. 43, 21. חֶלֶף פִּלְחָנֵהוּן *pro ministerio ipsorum*, Num. 19, 21. לְעִנְיָהֶוּן *ad affligendum eos in servitute sua*, Exo. 1, 11. וַיִּדֹּם בְּפִלְחָנֵהוּן *et vidit servitutem eorum*, Exo. 2, 11. וַאֲשֵׁר יִחַסְּךָ *onera eorum*: בְּכִלְכֻלָּם *et liberabo vos ex servitute ipsorum*, Exo. 6, 6. חֶלֶף פִּלְחָנֵהוּן *pro ministerio vestro*, Num. 18, 31. אֶחָד אֶחָד אֶחָד אֶחָד אֶחָד אֶחָד אֶחָד *non prohibitum est de servitute vestra vel tantillum*, Exod. 5, 11.

5. 8. *cultura terrae*, Eccl. פִּלְחָנוֹת אֶרֶץ: *idem*: פִּלְחָנוֹת

דרכן של *agricola, rusticus, cultor terrae*: פולחן
 mos agriculturalum sive rusticorum est, portare calceos clavatos, Aruch ex
 Jelam. : *rusticus et paganus*. ופולחן ופגן.

II. פלח *dissecare, findere, diffindere*, et sic affine est verbo פלג, unde Jud. 9, 53. hebr. nomen פלח *fragmen*, Chaldaice transfertur פלטת, et sic IIS. 11, 21. Part. במדע ומכוע במדריא ומכוע כמחצית פלח (signa) et scindit palis terram, heb. פלח, Ps. 141, 7. Part. Ithpeh. בניהו מחפליח.

propter pullos diffindunt se, ut scil. eos edant sive
pariant, Job. 39. 6. al. 3.

פֶּלֶחַ *fragen, segmentum, frustum: meta-*
lapis molaris inferior: הַיֵּד פִּלְחָא אֶרְעִיָּהּ sicut lapis-
molaris inferior, hebr. כַּפְלָח חֲתָחִי, Jobi 41, 15.
Quod alii scribunt, etiam colum significare, id vitio-
sum videtur: nam in Br. s. 56. unde citatur legitur
 פֶּלֶךְ per Caph in fine, quod ejus significati est. *Pl.*
 פֶּטֶר וּלְדָא omnes sectiones uteri, heb. פֶּטֶר רַחֵם.
apertura uteri, i. e. primogenitum, quod uterum
primo secat et findit, Exod. 34, 19. in TgH. Apud
Tos. פֶּלְחֵי רַבִּילָּה frusta ficuum, Demai c. 5.

פִּלַּט *vomere, evomere, expuere, ejicere*, quomodo respondet hebraeo קָא: Praet. יִפְלֹט יֵה יוֹנָה et *exspuit* Jonam in aridam, hebr. וַיִּקָּא et *evomuit*, Jon. 2, 11. וַיִּפְלֹט אֶרְעָא יֵה דִירָהּ et *evomuit* terra habitatores suos, Lev. 18, 25. וַיִּכְמַס דְּפִלַּט sicut *evomuit* populum, qui fuit ante vos. Lev. 18, 28. Part. עֲנָא פִּלַּט יֵהִי וַיִּהִי עֲנָא פִּלַּט יֵהִי et fuit nubes *exspuens* eam, Deuter. 25, 18. in TgH. nempe tribum Dan, posteriore loco proficiiscentem, quae cum idolum secum transportaverit, nubes eam non protexit, sed *exspuit*, et caedi hostium exposuit, ut Targum ibi tradit. Fut. יִפְלֹט יֵהִי *evomet* illam, heb. וַיִּקָּא, Job. 20, 15. In Venetis notatum est ex Pahel פִּלַּט, sed videtur melius esse ex Kal. וַלָּא וַיִּפְלֹט אֶרְעָא יֵהִי et non *evomat* terra vos, Lev. 18, 28. in TgH. Sic Lev. 20, 22. in Tg. Jon.

Ap. Tos.: נדה שפלתה שכבה ורע: *menstruata quae ejecit semen*, Ber. c. 3. in Misna. Sic נכריה שפלתה ורע שכבה, Mikv. c. 8. Vide et R. Sal. ad Exo. 19, 15. נכריה לא חסלוט קמי רבך *nihil quicquam ejicies* (i. e. *expues ex ore tuo*) *coram praeceptore tuo*, Ned. 49b. Nam in Erub. 99a. scriptum est ורעך לפני רבו חייב מיתה ש' וכל משנאי אהבו מוח *qui expuit coram magistro suo, reus mortis est, sicut dicitur: omnes odio habentes me, diligunt mortem*, Prov. 8, 36.

II. פָּלַט *liberari, eripi, evadere*. Partic. פָּלִיט *liberatus, eripus, evadens*. עָמַד עָמָּה *et evadens est, sive evadit, liberatus*. *justus ex angustia*, Pr. 12, 13. Hinc accipi possit et illud, וּמִדְּרוֹרָהּ פָּלְטָהּ סָרִיחַ *et caro mortua, quam eripit culter, sc. ex vulnere*. Job. 13, 4. quod abest ex Regiis. Possit et legi פָּלְטָהּ *quam exsecuit vel excidit*. Vix alias in Targum hoc usu invenias.

פְּלָטִיטָה, פְּלָטִיטָה, פְּלָטִיטָה *latitudo: platea, a latitudine dicta: וּפְלָטִיטוֹת et latitudo aquarum,* heb. אֲרוֹם בַּפְּלָטִיטוֹת קָרָא נָחִי *nam in platea urbis dormiimus,* Gen. 19, 2. in TgH. heb. בְּרָחוֹב in platea: מֶן פְּלָטִיטָהּ, de platea ejus, hebr. מְרוּחָה, Ps. 55, 12. Graece πλατὺς *latus, amplius.*

פְּלִטְיָהּ *idem*, quod melius legeretur פְּלִטְיָהּ, ut praecedens: vel פְּלִטְיָהּ emphatice a פְּלִטָּה: ut

72) Gr. πλατεῖα *platea*.

*) *הוֹנֹרִיּוֹת*, δ φιλότιμος *honoris studiosus*, *generosus*. *אִמְלֵךְ* *simile est hoc filio* *generosorum* (parentum), qui furatus est aliquid in balneo. *Bemid. rab. a.* נָשָׂא.

latitudinis fluctuum maris, Jobi 30, 14. במצע פלטיחא in medium plateae, hebr. חק. in medium plateae ejus, unde rectius esset cum affixo. Deut. 13, 17. in Jon. Pl. פלטיחא et digressi sunt per urbes et plateas, Cant. 3, 2. רחא רחא ad plateas urbis maximae, Num. 22, 39. in Tg. Jon. בפלטיחא et in plateis, Gen. 42, 6. in Jon. בפלטיחא in plateis nostris, hebr. ברחבתי. Ps. 144, 14. טלטיחא לרוחצן. Ps. 144, 14. Hinc pro urbis nomine, פלטיחא in TgH. et Jon. Ap. Ros. רחב ד' אמות platea hac lata est quatuor cubitos.

B. Ar. adducit hic quoque פלטיחא pro מנוחה requie, ex Pesikta et addit, alios libros habere פלטיחא. ספוטומי¹³ coetus, conventus, consistorium, Sr. sect. 50. Sic explicatur in glossa, quamvis dubie. Philippus Aquinas explicat certamen, pugnam ferarum quae joci causa instituitur.

אשחניו פלטיחא palatium, palatia: אשחניו פלטיחא mutatus est splendor palatii electi, Thr. 4, 1. et ducta fuit mulier ista in palatium Pharaonis, Gen. 12, 15. in TgH. ubi Jon. habet מלכותא לביח in domum regiam Pharaonis et collocavit eas in palatio, hebr. בית מלכותא in domo regia, Esth. 1, 9. in secundo Tg.: לביח מלכותא פלטיחא in domum regiam in palatium, Esth. 2, 16. in eodem Tg. ריחבא בפלטיחא quae manebat in palatio regis, Esth. 2, 16. in eod. Tg. hebr. בשער המלך in porta regis: et sic saepius in hoc Tg. et apud Rabbinos: בחי מדרשן: מנסטאר palatia, Gen. 47, 27. Jon. מנסטאר palatii, Vr. s. 28. Scribitur et cum א in medio פלטיחא.

palatinus. Pl. פלטיחאני palatini, aulici, magnates in palatiis habitantes. Ruth. 1, 2. in Vr. s. 2. In Medr. Sam. s. 1. פלטיחאני. Postellus explicat πλατύνη, h. e. dilatationem.

פלטיחא vide in פלי.

פלטיחא Platanus, montis in Samaria nomen

quem montem Gerizim quidam esse putant, Br. s. 32. MC. 4, 4.

פוליטיקון politicum: unde מהכל מכל politicum: unde politicus, hoc est urbanus, civilis, quo homines delicatiores in uribus habitantes vescuntur, non rustici, Truma c. 2. Alii legunt פוליטיקון politicorum.

פלטירין palatium, et ap. Ros. pl. פלטירין palatia: מנטרי פלטירין ex custodibus palatii, Esth. 2, 21. פלטירא רמלכא usque ante palatium regium, Esth. 4, 2. vide et v. 6. מלפטיריהון transportati sunt ex palatiis suis, Ps. 68, 13.

ואחקנה שוקן ומניה פלטירין palatia: disposuisti vicos, constituisti palatia, Ez. 23, 40. Gr. πολυθηρον dicebatur locus, palatium, ubi considerant magistratus Athenis.

פליטרין proxeneta panis, emens panem a pistore et rursum vendens, Talm. Damai c. 5. מוליכין עמו פח. deferunt cum eo panem ad pistorem minorem, qui se. non coquit, sed emit ac vendit panem. Talm. De idololatria fol. 55b. Videtur esse graeco πρᾶκτην venditor, R et L, ut alias, inter se commutatis. Legitur et in Talmud Jerusch. Schek. cap. ult. Schevi. c. 7.

פוליטריכון species herbarum, TH. Sab. c. 14. Est polytrichon vel polytricha, de qua vide Plin. lib. 22. c. 21. et lib. 25. c. 11.

פליטא arviculae vel locustae nomen, quae alias vocatur פורח כרמים avicula vinearum, Sab. c. 9. in fine. Glossa aliter ibi legit, transpositis literis, פיליטא arvicula vel locusta sylvestris. Ar. citat hic, et Elias in ordine פל, ex TgH. Lev. 11, 30. pro hebraeo וראנקה, quod locustas speciem denotat ופליטא¹⁴ vel juxta alios libros, ופליטא, quam lectionem et R. Sal. in ante citato loco talmudico adducit.

פליטון balsamum, foliatum, unguentum foliatum: פליטון של פלטיחא vasculum balsami, Sab. 62a. Sanh. 108a. Kel. cap. ult. Jalkut 244c. Vide supra פלי in ordine פל.

¹³) Gr. ἐροτήματα, ας, ἡ, erogatio publice facta, largitio, munificentia, veluti in ludis, quos principes oblectandi causa populo parare solent. Hinc in loco illo citato: פלטיחא מלטיחא נקטיה simile est hoc homini, qui provinciam ingressus est audivitque, munificentiam ibi esse constitutam.

¹⁴) Coniunctim semper cum alia voce in Talmude, nempe cum פליטא, in TgH. vero, ubi pro hebr. פליטא ponitur, cum פליטא i. e. serpens legitur. Est vero פליטא admonente Viro Clarissimo Bocharto nihil aliud nisi genus scorpionum, quod cum serpentibus et scorpionibus degere solet in latibulo crocodili terrestri; Arabes فليطاة i. e. scrutatricem viparum vocant. Nam פליטא deductum est ex arab. فليطاة scrutatrix a. v. فليطاة scrutari, unde פליטא scrutatrix serpentis. Sed quia فليطاة verbum non solum scrutari significat, sed et nutrire (hebr. ינק) et educare, hinc Jon. pro פליטא habet פליטא i. e. nutrix serpentis. Haec Bochartus de animalculo פליטא, quam sententiam Viri praestantissimi injuste pro sua ad forum doctrinae profert Fleischerus in appendice lexi ad Targumin a Levi editi. (Utinam saltem probam mercem in proba ac decora corbe ad forum protulisset!). Procul dubio et voci פליטא, quae coniunctim in Talmude legitur cum פליטא, ea inest significatio scrutandi, ut animalculum, vel, ut haec vox alia voce פליטא i. e. avis in vineis degens restituitur, aviculam denotet פליטא פליטא (verisimiliter erucam vel aliquod insectum veniis hostile a. v. ar. פליטא perdidit, exitio dedit) scrutantem.

¹⁵) פליטא gr. πολύς, πολλή, πολύ multus, frequens, copiosus et compositum cum βροχί, ἡ irrigatio,

פליין *pallium, calyptra, velum capitis muliebris*, T. Kil. c. 29. אפליא ופליניא *socci et pallia ex sindone*, Ned f. 55b. In Aruch scribitur per Samech פליה, quasi sit *pileus*. Sic legitur in Medr. Tehil. alicubi. Et in TH. Sab. c. 16. פליין *πάλιν*.

פלך ¹⁵ *tractus, regio, provincia*: כל בית פלך *omnem regionem provinciae Traconae*: Deut. 3, 4. 13. Sic IR. 4, 13. לפלך *ad unamquamque provinciam*. hebr. מדינה ומדינה, Esth. 1, 22. Pl. שלשה הנפת פלכן *tres tractus, heb. שלשה הנפת* Jos. 17, 11. מאה ועשרין ושבע פלכן *centum et viginti septem provinciae*, Esth. 1, 1. et 8, 9. Emph. על כל פלכא *super omnes et singulas provincias*, Esth. 3, 11. שבוך ברא לפלכא *remissionem tributi provinciarum fecit*, Esth. 2, 18. Constr. לכל מלכא *in omnes provincias regis*, Esth. 4, 11. ויבפלי דור *et in tractibus Dori versus occidentem sive mare*, hebr. ובנפיה דור, Jos. 11, 12. בני עממא *inter provincias gentium*, Cant. 2, 2. Aff. פלכא *principes provinciarum ejus*, hebr. מושבין מלכא, Jos. 19, 13. Apud Tos. מושבין פלך *constituunt paedagogos in singulis provinciis*, Bb. f. 21. Sic מושבין בתי דין *et constituitur בתי דין בכל פלך* *δυναστεία* in unaquaque provincia. Mac. 7.

II. פלך *laculus, scipio: colus, de qua mulieres fila ducunt*, ap. Ros. Item *fusus*, ¹⁶ cin *Spin*: del: פלך *sustinet se scipione*, IIS. 3. 29. in hebraeo: פלך *אין חכמה לאיש אלא בפלך* *non est sapientia mulieri nisi in colo*. Quippe extra colum et domestica, si vulgaris mulier alia tractet, errat et labitur pessime, aut ineptit. Sic hebraice: כפיה חכמו *et manus ejus tractant colum*, Pr. 31, 19. Ap. Tos. אפילו על פלכא *etiam apud colum et massam ejus*, h. e. colum tractat. aut massam subigit, Ket. c. 9. in Misna: וישולי וחדא *una sciebat exquisitè coquere et cibos praeparare: altera erat perita coli et telae*, Bb. 13b. פלכא *da mihi colum meum*, Sanh. 95. Leah apprehendit colum gratiarum actionis vel celebrationis, h. e. convertit se ad laudes gratiarum actionis, ita ut haec fuerint ejus quasi opificium, Br. s. 71.

פלך *fila ducere de colo, nere*, *Spinnen*. Apud Tos. פלך *אחחא ברדו* *mulier cum sermone colum tractat*, Meg. 14b.

פלך *securis*. Corruptum est *πελέκυσ*, unde פלך

quidest quod dicitur בחנטל יורד כפלכו וקוצץ את האילנות, בחנטל (Ps. 78, 47)? descendit ut securis, et caedit arbores, in Jelam. Scribendum פלכו per Sajn. aut Samech in fine. Vide et infra in פלך.

פלך *rotae*, בגללים. Sic ponit Aquinas, et citat ex Zohar. Sed illic reperio pro eo פולסין ¹⁷.

פלך *vide supra in פיל*.

פלך *precari, orare*, Hebr. quod Chaldaice transfertur per בלה, ut suo loco videre est.

פלך *precatio, oratio*. Ap. Ros. ulterius est *precatorium, oratorium*: Pl. הפלך *gen. fem. Est autem lorum coriaceum duplex, quod precaturi sibi alligant, unum circa caput, alterum brachio sinistro. Illud appellatur של ראש הפלך hoc של יד* *In ejus medio est בית cellula, cui inclusa est membranula, continens inscriptos hos quatuor versiculos* *Scripturae*: Sanctifica mihi omne primogenitum, quicquid aperit vulvam inter Israëlitas, ex hominibus et ex junctis, meum enim est (Exo. 13, 2.)

Item: eritque cum introduxerit te Dominus in regionem Chanaan etc. (ibid. v. 5.) Item: audi Israël Dominus Deus noster Dominus unus est. (Deut. 6, 5.) Item: erit itaque si auscultando auscultaveris praeceptis meis, quae ego praecepisse vobis hodie, diligendo Dominum Deum vestrum et colendo eum ex toto corde vestro, et ex toto animo vestro etc. (Deut. 10, 13. 14. 13.)

Cellula ista in oratorio capitis distincta est in quatuor בתי cellulas alias, quibus singulis una membranula convoluta includitur. Haec cellula arete consuitur. Lora utrinque ex hac cellula exeuntia, vocantur רצועות. Haec Tephilla alligatur circa caput, ita ut cellula sit in media fronte, ubi pili desinunt, ut sit quasi ante oculos. Altera, quae manui applicatur, alligatur brachio sinistro, ubi manui jungitur, quod ea pars vicinior est cordi, et sic preces judicentur magis ex corde proficisci, cor in precibus magis afficiatur et ardeat. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6, 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet פלך.

Sic Jonathan ibidem. Locus capitis et manus, ubi ligatur, designatur a Jonathane Exod. 13, 9, ubi scribit: ויהי לך נכח הדין הקק ומפרש על הפלך ידא *in precibus magis afficiatur et ardeat*. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6, 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet פלך.

Sic Jonathan ibidem. Locus capitis et manus, ubi ligatur, designatur a Jonathane Exod. 13, 9, ubi scribit: ויהי לך נכח הדין הקק ומפרש על הפלך ידא *in precibus magis afficiatur et ardeat*. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6, 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet פלך.

Sic Jonathan ibidem. Locus capitis et manus, ubi ligatur, designatur a Jonathane Exod. 13, 9, ubi scribit: ויהי לך נכח הדין הקק ומפרש על הפלך ידא *in precibus magis afficiatur et ardeat*. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6, 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet פלך.

Sic Jonathan ibidem. Locus capitis et manus, ubi ligatur, designatur a Jonathane Exod. 13, 9, ubi scribit: ויהי לך נכח הדין הקק ומפרש על הפלך ידא *in precibus magis afficiatur et ardeat*. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6, 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet פלך.

Sic Jonathan ibidem. Locus capitis et manus, ubi ligatur, designatur a Jonathane Exod. 13, 9, ubi scribit: ויהי לך נכח הדין הקק ומפרש על הפלך ידא *in precibus magis afficiatur et ardeat*. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6, 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet פלך.

pluvia q. פליבוכסן id est *πολυβρόχη pluviam frequentem vel copiosam* dicas. In TH. Schevu. l. inter juramenta falsa i. e. vacua, quae se. evitari possint, enumeratur, פלי בוכסן *vel ut in aliis editionibus conjunctim scribitur פליבוכסן*, si aliquis pluviam delapsam videt, et exclamat *שופע* (formula jurisjurandi) o copiosam pluviam!

¹⁸) Proprie, *circulus diocesis* germ. ein Kreis, Kreisbürg. Origo enim vocis in *gyrando et circumvolvendo* ar. פלך heb. פלך, quod in genere *rotundum* quid denotat.

¹⁹) Qui cum fila ducuntur inque cum glomerantur *gyrari* sive *rotari* solet.

²⁰) Mihi quidem lectio per פלך ideo praeferenda videtur, quia sanam habet etymologiam, ut in notis praecedentibus dictum.

explanatum in Tephilla capitis, ligata e regione oculorum tuorum in superiore parte capitis. Et v. 16. Et erit in signum sculptum et explanatum super ianum sinistram tuam, et לחפלין בין ריסי עינך, et in 'ephillin inter angulos oculorum tuorum". Et Deut. 8. in Onkelo: Ligabis ea in signum super manum tuam, עינך, eruntque in Tephillin inter oculos tuos. Jonathan: Et ligabis ea in igna scripta in manu tua sinistra, eruntque in Tephillin super cerebro tuo, e regione oculorum tuorum. Item וברישא אנה קטרא הפלן ביד שמאלי וברישא go Tephillin in manu sinistra mea et in capite meo, Cant. 8, 3. ולאחרא חפלין על ידיהו ועל רשיהו. Et demittere Tephillin super manus ipsorum et super capita ipsorum, Esth. 8, 16. אנה חפלא מן לעילא דרשא a superiore parte Tephillae capitis, Exo. 39, 1. Jon. Rursus in Jonathan: Et ponetis verba ista super cor vestrum et super animam vestram, et alligabitis ea, חפלא, cum erint scripta super Tephillam, in signum super multitudinem manus vestrae sinistrae, ויהו לחפלין, eruntque in Tephillas e regione cerebri inter oculos vestros, Deut. 11, 18. In Novo Testamento, quae raece dicuntur φλογαί syre vocantur חפלין: unde dilantant מפתין גיר הפלירין גיר האפליהו, Matth. 23, 5. Quod Tephillae capitis super uatuor membranulas distinctas scribantur, et distinctis cellulis includantur, tradit Majemon Parte prima, de Tephillin, capite 2. his verbis: כיצד כותבין את החפלין של ראש כותבין ארבע פרשיות על ארבע קלפין וגללין כל אחד ואחד לבדו ומניחין אותם בארבעה חפלין ונותנין שוין מחוכבין בעור אה apitis scribuntur? Scribunt quatuor istas sectiones Scripturae sacrae super quatuor membranas et convolvunt singulas separatim, imponuntque eas uatuor cellulis consutis in corio uno. At Tephillae manuum aliter; nempe פרשיות דר' ושל יד כותבין אותן דר' בארבעה דפין על קלף אחד וגללין כמין ספר חורה מסוין tephillas manuum quod atinet, scribunt istas quatuor sectiones in quatuor aginas in membrana una, convolvuntque in modum libri Legis a fine ad initium ejus, et imponunt cellulae uni. Haec ibi. „Intellige, quamque sectionem scribendo distingui ad formam paginae libri, ut una membrana distinctis paginis scribatur". חפלין פסולין et חפלין תephillae prophanae, illegitimae. Vide inversam de his doctrinam in Majemone, et Schulhan Aruch parte prima Orach chajim, Synagog.

Jud. 4. Caeterum de precatione legitur in Deut. rab. s. 23. in principio: Decem nomina precum sunt etc. precatio sine intentione est sicut corpus absque anima. Sic עיקר כל המרכה בחפלוו praecipuum in precatione est intentio, Aben Ezra. Ps. 78. Item quicunque multiplicat orationem suam, exauditur. טוב מעט חתונות ככונה מרובות בלא כונה quae major est omnibus oblationibus, sicut dicitur „ad quid mihi multitudo sacrificiorum vestrorum etc." (Jes. 1.) Ibid f. 80b. In Tanchuma f. 85d: Multis nominibus vocatur חפלה precatio: חפלה precatio, clamor, וקעה vociferatio, וקעה clamor, וקעה exclamatio, רננה cantus, פניעה intercessio, עמידה statio. Vide de precatione Majem. parte prima in Hilchos Tephillah. פח ניפול שנופל מאיליו לפירורין, id est, פלוליא Talmud Hier. Pös. c. 3. f. 30a.

פלוליא. In TH. Ned. f. 40b. ponitur pro specie cujusdam herbae.⁷⁹

אכנין: Hinc recens, virens, humens: פלם. Hinc recens, virens, humens: lapides recentes, Jobi 28, 3. Regia reddunt, fortes. Vox est Talmudica usitata: unde, ברו אלו אבנים המפולמות בחורם שמתן יוצאין i. e. Bohu (Gen. 1.) eo intelliguntur lapides recentes demersi in abyssu, juxta illud quod dicitur „extendit super eo lineam inanitatis, et lapides vacuitatis", (Jes. 34, 11.) gl. vox מפולמות significat id quod recens et humidum est. Chag. 12. Item ומביא הולקין אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות lapides recentes, et fructus unius diei, id est recentes, eodem die decerptos, Beza 24b.

פלוליא palus, locus palustris. Sic adducitur in Aruch: sed pro eo in Talmud hodie legitur קורדימא, quod fluvii caenosi nomen, Sab. c. 22. in Misna fol. 147. Sed in Mischnajoth in fol. cum notis Bartenorae legitur sic, אף יורדין לפוליא, et sic quoque in TH. Rambam scribit esse cisternam, in qua aquae congregatae sunt, ut si quis ingrediatur, sudorem

⁷⁹ Deductum igitur est ex verbo פלל frangere, mutato פלל ut saepius.

⁷⁹ Et quidem gr. est παλιουρος paliurus q. v. apud Plin l. 16. c. 30. et l. 24. c. 13.

⁸⁰ Verbum denom. ex gr. nomine αἶστος aestus maris accedens, augmentatio fluminum formatum. Hinc omni re dicitur, quae ex uno loco avulsa in aliumque locum volutata est, uti esse solent lapides (אבנים מפולמות) et pisces (פישים) Beza 24b) aestu maris aut augmentatione aquarum avulsi.

⁸¹ De Lara gr. esse vult πηλός lutum, limus, ipseque auctor Aruch nonnullorum adducit sententiam qui am latinam habent flumen. Denique Fleischerus in appendice paulo ante commemorato gr. esse dicit πηλός, uam tamen vocem ego in lexicis graecis reperire non potui.

פלסום *lupinus, sylvestris leguminis genus*, Tal. Hieros. Kil. c. 1.

מביאה דבר מעולה או קטמן: balsamum: adfert aliquid eximium, vel cinnamomum, vel balsamum, Br. s. 33.

פילוסוף *philosophus*, sic dictus in lingua graeca, quasi דוד החכמה *amor vel amicus sapientiae*. Quidam Hebraeorum scribunt, sic dictum, quasi פילא סכא *risum vel irrisio-nem senilem, vel senem risu dignum, stultum senem*. Nam פלי *ridere, irridere*, ut supra ex Br. traditum. Mentio hujus interpretationis in Glos. Talm. Sab. f. 116a. Pl. פילוסופים.

פילוסופיה *philosophia*: פילוסופיא vel פילוסופיא הראשונה: *philosophia politica*: הדינאית *philosophia politica*, *prima, metaphysica*: הראשונה: פילוסופיא הראשונה: כמו שחבאר בפילוסופיא *philosophia*, R. Levi Prov. 11, 19. sive in *philosophia divina* (theologia) sive in *philosophia politica* (humana) R. Levi Prov. 6.

פילוסופי *philosophicus*: Femin. פילוסופית. Plur. פילוסופיות *praemissae, vel principia philosophica*, More lib. 1. c. 76.

פילוסופי: *philosophari*: vel נחפלה *more Rabbinico sumpto* ex Niphal, loco ה Hithpahel: אצל כל *philosophantem*, More l. 1. c. 76. sicut solent *philosophantes, philosophi*: liber Akeda f. 125a.

פלסטון *fulsum udluterinum* idem quod פלסטון paulo ante positum. Hinc ap. Tos.: בשביל ארבעה: דברים מאורות לוקין ועל כוחי פלסחר ועל מעירי ערות שחר ועל מנדלי בהמה דקה בארץ ישראל ועל קוצץ אילנות i. e. propter quatuor res luminaria eclipsin patiuntur: propter scriptores falsorum, scilicet contractuum, et propter testificantes testimonium falsum, et propter educantes sive pascentes pecudem tenuem in terra Isr'elis (quae scil. sine damno agri proximi pasci non potest) et propter caedentes arbores bonas, Suc. 29a. Glossa מווייפים פלסחר: וזעשה חורח: *Plaster*, i. e. contractus adulterini: פלסחר et facies sive constitues legem tuam falsam, adulterinam, Ps. 52. in Midrasch. Scribitur et per ט in medio: ut פלסחר ועשאי פלסטר exatirpavit me Salomon, et fecit me adulterinum, Vr. s. 19. פלפול *polypus, anhelitus narium faetens*: et latius pro *factore oris etiam accipitur*; unde פלפול *faetens, olens ex ore aut naribus, qui faetidum halitum habet*. In Gem. פולפול *quid est Baal polypus?* dixit Raf Jehuda *factor narium*:

sed in Mischna, *factor oris*, Ketub. 77a. Horatius: „Polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alia“. In Midr. Tehill. Ps. 7. דומה לאשה כעורה ורומטה *similis est mulieri deformi, cujus nasus etiam emittit polypum*: או לחוטם מעלה פולפול *manus (illata mane) ad os vel nares (admota) cau-satur polypum*, Sab. 109a.

פיליפוס *Philippus*, Ps. 9. in Midrasch.

פילפלה *piper*. פילפלה *vide supra* in פול.

פילפול *divisus* in separationem viarum, R. Salom. Ez. 21, 19.

פילפול *corbis ex viminibus, sive rete ligneum, quo capiuntur aves*, Talm. Kil. c. 23.

פילפול *concupina*: idem quod hebraice פילגש *unde ortum*⁹¹: פילגש *et concubina ejus*, Gen. 22, 24. in Tg. Jon. et Hier. וכלכל *et miscuit stratum Bilhae concubinae ejus*, Gen. 35, 22. in Jonath. Plur. לבנייהו *et filiis concubinarum Abrahami*, Gen. 25, 6. in Jon.

פילקטא *idem quod מפליקתא, de quo in litera א, in ordine אפל*. Nam pro eo quod ibi adducitur ex Medr. Schir haschir. 4, 11. legitur in Medr. Echa ab initio, מפליקטורין פליקטא. Voces corruptae.

פילקין *carcer, custodia*. Gr. est φυλακή: אחחבש *et ligatus fuit in carcere*, Vr. s. 30. Pl. חבש *ligavit eos in carcerem*. Vide MK. 7, 11.

פילק *custodire, vincire, ligare*: ואי לא הדרו *si non juvet, redeunt et ligant eum*. Sic citatur ex Git. f. 69. sed hodie non legitur in libris nostris.

פילקין *פילקין, פילקין, bipennis*: הוה יורד *sicut bipennis descendit grando super eos*, Midr. Ps. 105. et mox, הוה יורד כפילקין, quod idem. Sic in Sr. s. 12. וקוצץ את האילנות *descendit instar bipennium, et abscidit arbores*. Supra fuit in medio scriptum cum כ. Vide in פלץ.

פילק *Id adducunt hoc loco, sed vox est omnino mendosa. Debet esse פילוקיא, de quo supra in פלן.*

פולר *monetae parvae species: ut folleralis, teruncius*: אנה שלחית לך מילה דליה לה מימי ואח *ego misi tibi rem inae-stimabilem, et tu misisti mihi rem, quae valet unicum folleralem vel teruncium*, TH. Pea. cap. 1. פולרין *libra carnis ferinae pro decem phularin*, Br. s. 49. Convenit lat. folleralis de quo Marcell. comes in Chronico: „Nummis quos Romani Teruntianos, Graeci follerales vocant, Ans-

⁹⁰) Affine est verbo פלס, d. q. paulo ante, et in פלש q. v.

⁹¹) Affixo פ formativo deductum videtur hoc nomen ex verbo gr. πλάζω facio errare, in errorem conjicio, quasi in errorem seducens dicas. Est enim cavea dolosa, transenna, in quam aves dolose quippe in errorem conjectae illiciuntur et capiuntur.

⁹²) Alludit etiam ad gr. καλλὰς, (δος, ἡ pelex, concubina.

⁹³) Gr. τό πλεακτόν plexa, gerrae. Vide in מפליקתא.

⁹⁴) Verbum purum φυλάξ, quod inserto ε in φυλάσσω pro φυλλάξ-ε-ω mutatur.

stasius, eo nomine figuratis, placabilem plebi con-
mutationem distraxit".

פולש *conspergi*: Fut. בעפרא יחפולשן pul-
vere conspergent se, Mich. 1, 10.

מפולש ⁹⁴ *apertum, patens undequaque*: מכרי
introitus patens, Sab. 117a. Hinc Maim. in
tractatu de Sabbatho: Locus cui sunt duo parietes
tantum, alter scilicet alteri oppositus, et qui ingre-
ditur hinc et egreditur illinc, vocatur המפולש
מכרי, 17. מכרי מפולש בית domus patens utrinque so-
cio suo, profana est: מפולשח מארבע צדין urbs
patens a quatuor lateribus. Hinc illud, מאצליה Jes.
41, 9, in Br. s. 43. exponitur, ex ממופולשין בה
urbibus publicis, i. e. celebrioribus, selectioribus ejus
terrae.

פולח *squama*: לפולח דמיין similes sunt
squamis piscium. Citatur in Ar. ex Pesikta.
Graece *ἀλάς squama*; quod affine.

פומבי *spectaculum et apparatus publi-
cus*: hinc בפומבי in pompa, i. e. publice: כשרין
recti fuerunt publice, Ps. 68, 6. דאחדיבו
quae data fuerunt publice in agro, Jobi 5, 23. Apud Tos.
עשה עמו בפומבי ובקש לעשות egit cum illo publice, et
cupiverat agere clam, Bb. f. 145b. gl. בגלוי aperte. Et sine
דיוסבי, veluti qui multas aedes, agros, pecu-
des, equos, jumenta et similia habet, quae omni-
bus indicant, eum esse divitem, ibidem. Item דיין
לא דיין שועשין סלע שלי פומבי, non sufficit impiis
quod faciant monetam meam publicam (i. e. quod
publice et in propatulo sine rubore peccant:) sed
cogunt me, ut eam obsignare cogar etc, As. 54b.

פומבדיחא *Pumbedita, urbs Babyloniae celebris,
ubi insignis schola fuit post destructionem templi
secundi*. Inter duo flumina sita fuit, Euphratem et
Tigrim.

פומבדיחא *Pumbeditanus*. Ob latrocinia fuerunt
celebres aliquando: unde illud, פומבדיחא אלויך,
Pumbeditanus si conducat te, muta hos-
pitiū tuum, Chol. 127a. Erant enim מוחים אשני
אקלקי דמחא מחסיה ולא אפרני fures exercitissimi:
פומבדיחא melius est sedere in fimo urbis Macha-
siae (quae alias Sora dicta), quam in palatiis Pum-
beditae, Ker. 6a. Quia enim fures et latrones fue-
runt, non tutum erat apud eos hospitium. In Sora
vigeant maxime studia literarum ac Legis divinae:
Pumbeditae malitia superabat.

פמל ⁹⁵ *candelabrum*, Tal. שהדליקו עליו
candelabrum super quo lucem accendunt, Sab.
44a. gl. מחכה מנורה של פמל *candelabrum fustum*. Autor
Aruch scribit, פמל proprie esse *candelabrum sim-
plex unius trunci: quod autem habet calamos, quale*

fuit Mosis, dici מנורה. Vide Talm. Men. 28a. Plur.
פמלות candelabra, Sab. 121b.

פמי *Phameas, nom. propr. loci*, unde in Tg.:
Et duxit secum vitulum fusilem, quem posuit
Jarobeam improbus in לשם דן Leschem Dan, quae
vocata fuit פמיס, Cant. 5, 5. Veneta habent פמיס
prave. Leschem urbs fuit a tribu Dan capta, Jos.
19, 47. R. Sal. scribit, (Deut. 33, 22.) Jordanem ex
tribu Dan profluere, ממערה פמיס ex spelunca Pa-
mias etc. Inde Tg. hoc loco; terra ejus irrigatur a
fluminibus quao profluunt ex Matnan, id est Basan
monte. R. David ad Jos. 19, 47.: „Tradiderunt
Rabbini: R. Isaac dixit: Leschem est פמיס Pha-
mias. Tradunt amplius: Jarden fluvius egreditur
ex spelunca Phamias. Dixit R. Jochanan: Quare
vocatur fluvius iste ירדן Jarden? quia de-
scendit ex Dan.“ Alibi ממערה פמיס ומחלך ירדן
Jordan egreditur ex פמיס Pamiis et ingreditur mare Sibhchaeum, et in
mare Tiberiadis, et devolvitur descendens in mare
magnum, Bb. 74b. Amplius ap. Tos. אם כך יהפכו מי
מערה פמיס si sic, convertantur aquae spelun-
cae Pamiis in sanguinem, Sanh. 98a. In libro בכורות
Bech. 55a. וברוחה דירדנא ממערה פמיס principium
Jordanis est ex spelunca Pamiis. Eodem hoc loco
extant, quae antea ex Kimchio adducta sunt. In
Br. s. 83. ויהיב ליה בהרא פמיס et sedit juxta Pa-
nias; et mox ויאקמחון קדם פילי דפנייס et constituit
eos ante portas Panias. Bartenora in comentariis
in librum talmudicum Para, scribit: ממערה פמיס
מערה הכמוכה לעיר דן שממש הירדן יוצא ובלשון ישמעאל
spelunca Pamiis, spelunca est vicina
urbi Dan, unde Jordanis fluvius egreditur, et in
lingua arabica vocant urbem Dan Banias. Hinc ali-
cubi Josephus Scaliger: *πάμια* est mons, in cujus
radicibus sunt fontes Jordanis.

פמליא *familia*: במלאכיה במלאכיה *familia*:
laudat eos in familia, nempe angelo-
rum sanctorum, Cant. 1, 15. ubi pro כמלאכיה me-
lius legeretur דמלאכיה. Nam ד inter duo substan-
tiva, est nota Genitivi casus. Apud Tos. אין הק"ב
עושה דבר אלא אם כן נמלך בפמליא של מעלה
Deus sanctus benedictus non facit rem aliquam, nisi prius
consultaverit cum familia suprema, nempe angelo-
rum, sicut dicitur: „decreto עירין vigilum,“ (Dan.
4, 14.) Sanh. 38b. Hos vigiles etiam R. Sal. de an-
gelis exponit, et R. Bechai in sect. משפטים scribit:
„decreto עירין הם הנקראים פמליא של מעלה
illi sunt, qui vocantur familia suprema vel
coelestis. Item העוסק בחורה לשמה שמים שלום
כל העוסק בחורה בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה
Legi divinae legis causa, disponit pacem in familia

⁹⁴ Quasi *divisum* (פליס, פליס) dicas, ubi sc. series domuum, i. e. domus inter se conjunctae, interrupta est, ac quasi divisa esse videtur. Hinc etiam (in Jes. l. c.) pro fine vel termino terrae ponitur, quippe cum termino terra ab altera dividitur.

⁹⁵ Decurtatum videtur ex gr. *φανάριον*, quod lucernam innuit. Scribitur et per α in initio *αμνός* q. v. supra.

⁹⁷⁾ *Nux pontica*, i. e. *evellina*, ut apud Plinium videri potest. Nomen a terra Pontus traxit, ubi haec *nux* copiose crescit.

II. פָּנָה et נִפְּנָה in Niphal ap. Ros., *evacuare se, exonerare ventrem, egerere, cacare, ejicere excrementum*: ut לִפְנֵי לְדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל נִפְּנָה נֶפֶשׁ אֲלִיָּהוּ *alienus egerit in via publica, Israelita autem egerit ad latus sodens, nempe צָרַת דָּוִיד quia verecundus est, Talm. Sanh. 104b. R. David in Commentariis ad vocem לְמַחְרָאוֹ pro qua legitur לְמַחְרָאוֹ (IIR 10, 27.) scribit הַשֵּׁנִי הָעֵינִי שֶׁדָּוִיד נִפְּנָה שָׁם sensus ejus est, quod evacuarent se vel ventrem ibi: הַנֶּפֶשׁ בְּשֶׂרָה egerit in agro: נִפְּנָה אַחֲרָיו הַגֵּר egerunt post sepem. Jud. 3, 13. הָיָה מִסַּךְ חַיִּי רַגְלֵי רֹאשִׁי tegit pedes suos, explicat R. David נִפְּנָה הָיָה. Sic vult Elias tantum in Niphal reperiri. At reperio etiam in Kal apud Talmudicos:*

rodierunt, v. 14. Pentapolis, regio est inter Palaestinam et Arabiam, a quinque civitatibus sic appellata, in ea parte, ubi Sodoma et Gomorrha fuit. Fuit et alia Pentapolis, de qua Plin. l. 5. c. 5.

פַּנְתִּירִי pantherius, *Jaspis, lapis pretiosus*, Exod. 28, 20. ubi Jon. אֶפְנִיתִירִין, pro hebraeo יִשְׁפָּה. Vide infra in פנח.

פָּנַח plaudere, salire, saltare, subsilire. De equis tantum dicitur, quorum qui generosiores sunt, sonitantes saltus et plausus faciunt. Partic. דִּרְהָהּ quo erat saliens ante currus fortium bellatorum ejus, Jud. 5, 22. Plur. סוֹסוֹרוֹהֶן פָּנְכִין equos uos salientes instar locustae coruscae, Jer. 51, 27. et equi saliunt, Nah. 3, 2. Respondet hebraeo דִּרְהָהּ plaudere, quaterre terram cursu, salire, subsultum decurrere, et de equorum citato cursu licitur.

פָּנוּחַ plausus, cursus equi, insultus: מפְּנוּחַ propter plausum, Jud. 5, 22.

פִּינְכָה scutella, lanx parva, proprie utea sive figulina. Graecum est πινχά, quod sic aliquando ipsis significat: פינכי ligens scutellam, quem Germani dicunt ein Dellerschledder. Ti. dicunt in discipulum sapientum, convivii nimis indulgentem, Pes. f. 49a. Item פנח דמלח בידה היא ista scutella in qua saliebant carnem, Pes. 111b. פנח דריסא scutella pulmenti triticei, Pes. 14b. פנח דסולח לה חרא פינך portans scutellam similem plenam, Br. s. 38.

פְּנִים interius, intimum: item textus libri, qui dicitur interior, respectu commentarii sui, qui est in circuitu ejus. Hinc Aben Ezra ad vocem לא, Exod. 21, 8. וְעַתָּה לֹא יִקְרֶה וְכָחוּב הוּא בְּפָנִים בֹּא לָךְ. וְעַתָּה לֹא יִקְרֶה וְכָחוּב הוּא בְּפָנִים בֹּא לָךְ, et scripta est in textu cum Aleph, et extrinsecus in margine לפנים משוּרָה דִּרְיָן: intrinsecus: לפנים intra mensuram judicii: interim לפנים interea. פְּנִימִי idem. Fem. פְּנִימִיָּה. Pl. פְּנִימִיּוֹת interiora. פְּנִימִיּוֹת atrium interius. פְּנִימִיּוֹת atrium interius. פְּנִימִיּוֹת atrium interius.

פְּנִימִיּוֹת interioritas, intimum: בפְּנִימִיּוֹת בקרשׁ בפְּנִימִיּוֹת interioritate sua sanctae sunt cogitationes ipsorum.

פֶּנָּח לקביל פנח: angulus, extremitas: פֶּנָּח פֶּנָּח angulum, Prov. 7, 8. 12. פֶּנָּח פֶּנָּח fundamenta, articuli legis, i. e. religionis.

פָּנִי soccus, calceus laneus, genus calceamenti antiqui. Talm. וּמְנִלּוֹת דְּפָנִי et calceamenta soccurum, Kil. c. 9. Quid si esset lat. pannus¹⁰⁰, et מְנִלּוֹת דְּפָנִי calcei ex panno, i. e. lanei, socci?

פְּנִינָח. Sic ponit hic Guido, sed prave. Legendum פְּנִינָח, de quo supra in פנח.

פָּנִי laterna. Gr. est φαῖς. Apud Tos. פָּנִי סוֹסוֹרוֹהֶן aufert laternam ex conspectu ipsorum, et pone eos in tenebris, Suc. 29a. Pl. דִּרְהָהּ דִּרְהָהּ incendit lucernas et laternas, Br. s. 3. סוֹסוֹרוֹהֶן סוֹסוֹרוֹהֶן extinguit laternas, Echa rabba in principio.

פָּנִי tunica; una ex vestibus Josephi, quas fratres ipsi extraxerunt, Br. s. 84. Aliter: עד שֶׁמָּכַר donec vendidit equum suum, Jalk. f. 40a. Gl. פָּנִי. Et sic in Br. s. 88. pro ista voce legitur, רִסּוֹס. Prior significatio possit deduci a gr. πῆλός, quod textum, telam significat: vel a πῆλος, q. d. sordidas et squalidas vestes.

פְּנִינָח. In Midr. Ps. 19.: Quatuor sunt principales revolutiones (תְּקִיפּוֹת) solis, duo solstitia et duo aequinoctia. A solstitio hyberno usque ad aequinoctium vernum nox persolvit diei: ab aequinoctio verno usque ad solstitium aestivum dies mutuo accipit a nocte: a solstitio aestivo usque ad aequinoctium autumnale dies persolvit nocti: ab aequinoctio autumnali usque ad solstitium hybernum nox mutuo accipit a die. In aequinoctio verno et autumnali, alter alteri (dies nocti et contra) nihil quidquam debent, בפְּנִינָח וּפְנִינָח בפְּנִינָח accipiunt alter ab altero in instanti sive in puncto, et solvunt in instanti sive in puncto; nec adhibent ullos testes, ut homines in suis solutionibus. Hinc Guido reddit punctualiter, i. e. in puncto sive momento. וּפְנִינָח דְּפָנִי conterere, dispergere. Partic. פְּנִינָח et sicut malleus qui conterit petram, heb. כִּפָּא, Jer. 23, 29. Nec Aruch nec Elias hoc verbum adducunt. Regia habent פְּנִינָח. Sed nec illud amplius in Chaldaismo reperitur. Inde legendum mihi videtur פְּנִינָח, quod verbum satis usitatum est et pro hebraeo פָּנִי non raro in Targum poni solet.

פְּנִי et ex terminatione Cholem, פְּנִי delicate habuit vel nutrit, oblectavit, oblectavit se. Praet. כֵּן sic delicate nutrit eos, Cant. 6, 1. quod prave in Regiis scriptum est. פְּנִי delicate nutrire puellas Jes. 23, 4. Part. טְלִיחָה לעבדא delicate

¹⁰⁰ *) πανταλα, ac, ἡ visio, species animo concepta. TH. Bb. c. 1.

¹⁰¹ *) מְנִינָח (TH. Tan. c. 1.) vocabulum comp. ex πάντη omnino, prorsus, penitus, et κακός, ἡ, ὁν malus, visiosus, vitio aliquo laborans. Glossator, qui hanc vocem per דְּרֵהּ ה' בִּלְיָא i. e. vir pravus quinque vitii laborans explicat, ad gr. πῆλος spectare videtur.

¹⁰² **) Sachs in opusculo Beiträge zur Sprach- u. Alterthumsforschung, vocem ad gr. πῆλος vertit. Perperam. Pergit dem scribere: Mussafia dicit an pannus zu denken, quasi sententiam Mussafiae investigare velit, quamquam ipse Muss. sententiam ex Buxtorffio sumpserit, ubi vox pannus aperte scripta est.

¹⁰³ *) pl. פָּנִי fenus, oris. Midr. Tih. Ps. 19. Item De Lara vocem פָּנִי pl. פָּנִי citat ex Sifri pro caede, homicidio gr. φόνος.

¹⁰⁴ *) Legitur haec vox in Jalam. s. שְׁמִינִים, ubi est: היה המנח שלה עמד על פתח מדינה. Corruptum videtur x lat. finitor, qui fines vel terminos provinciae constituit.

111'

super illis. Glossator non intellexit: apparet autem ex sensu, esse ipsam vocem graecam ἐπιστολίαι. Legitur etiam in Jalkut f. 30b. ubi in glossa marginali exponitur כתיב epistolae: sed et hic aliter videtur sumi. Locus ille desumptus est ex TH. Sota o. 7, ubi pro פיסטליות legitur איסטליות: Verba sunt שלשה מיני אבנים דן. אבני המלך. ואבנים שהניח יהושע חתה כחות רגלי הכהנים ואיסטליות שנתן לרץ משה tres species lapidum sunt: lapides diversorii, (Jos. 4, 3. et 8.) et lapides quos posuit Josua sub plantis pedum sacerdotum (ibid. v. 9.) et epistolae quas dedit eis Moses. Sic Hebraei: ego expono, et columnae quas dedit eis Moses, ex Graeco στύλος, vel στύλ. וראא מוסטמא רייך: *mos, consuetudo, ritus*.

והא מוס יתה tuus bonus est, Vr. a. 9. Forte est a graeco ἐπιστολή. Aquinas explicat הפה os. Sic esset a graeco στόμα.

פיסטקן vide in ordine פסח.

פיסטקן *coturnix*. Pl. פסיונין *coturnices*, pro hebraeo שול: ut *coturnix* וסליקו פסיונין et *ascenderunt coturnices* et *operuerunt castra*, Exod. 16, 13. ואיזון פסיונין et *adduxit coturnices*, Ps. 105, 40. In Ar. etiam et ap. Tos. exponitur pro *phasianis*, quandoque pro *perdicibus*: איז לי כמה פסיונין איז לי *coturnices* adhuc sunt mihi? Br. a. 70. Quatuor species *coturnicum* sunt, קיכלי פיסיונין שלי, *postrema omnium optima prima vilissima*, Joma f. 75b. קיכלי שלי est gr. *ἀλγλή turdus*. Gesnerus in Historia Avium, ubi de turdis agit, scribit: sunt qui turdi nomen Graecis hodie vulgare esse mihi affirmarint *ἀλγλή*, alii *τζίγλα*. Ubi videtur utrumque esse שייכלי et קיכלי. Plin. l. 10. c. 23. nullas species *coturnicum* facit. Nec Targ. videtur inter שלי et פסיונין distinguere. Munsterus ponit etiam פסיונין pro *placenta*, ex Midr. Tehil. Ps. 6. sed illic quoque prior significatio potest locum habere.

פסך *incidere, abscindere, excidere*. Partic. Pahal קוצים כסודים, heb. *spinae excisae*, heb. פספסין, Jes. 33, 12. Affinitatem habet cum פסק.

פספסין *olla, lebes*, heb. סיר. Plur. פספסין, et *emph.* פספסין ויה פספסין, Exod. 38, 3. Cum aff. פספסין ויעבד פספסין, Exod. 27, 3. Ap. Ros. פספסין ויה כופה פספסין et in Sabbatho operiebat super eas (prunas) ollam: כופין עליו ופספסין ponunt super eo ollam, Erub. in fine: פספסין psachtar erat vas magnum, capacitatis dimidii Chomer, Tam. c. 5. Usus ejus fuit triplex. Vide ibi. In MK. c. 1, 3. legitur cum Nun, פספסין ויה אח מעם לי מחבשילי, *olla tua sum, et non praebes mihi gustandum cibum meum*. Pro hoc legitur in Vr. s. 28. פספסין coquus tuus. Graece ψυκτηρ *psycter genus vasis, in quo vinum*

et aqua miscentur, et refrigerantur: Item *poculi genus*, apud Athen. In Aruch scribitur פספסין.

פסל *sculperere, exsculperere, excidere, dolare, effodere*.

Praet. ופסל לוחי אבניא et *sculpsit duas tabulas lapideas*, heb. ופסל, Exod. 34, 4. ולא פסלן quae non excidisti, heb. חצבן, et sic fere huic verbo respondet. Deut. 6, 11. ופסלן אדרכלי שלמה et *dolabant structores Salomonis*, IR. 5, 18. Part. praes. ופסלן et in *sculptores vel dolatores lapidum*, lapicidas, IIR. 12, 3. Praet. sive Pehil ופסלן et in *cisternas effossas*, heb. וברח חצובים, Deut. 6, 11. ופסלן et *lapides caesos vel caeduos*, IIR. 12, 13. Infinit. ופסלן ליעה למפסל non laborasti effodere, ut eas effoderes, Deut. 6, 11. in Jon. Imper. ופסלן לך חרין לוחי אבניא *sculpe tibi duas tabulas lapideas*, Exo. 34, 1. Deut. 10, 1. Fut. ופסלן ופסלן et *ex montibus ejus effodiet aes*, hebr. ופסלן, Deut. 8, 9. Ithpehal Praet. ופסלן et sicut est *effossio cisternae vacuae excisi estis*, Jes. 51, 1. Futur. ופסלן ופסלן et *exsculpantur*, hebr. ופסלן, Jobi 19, 24. Apud Tos. ופסלן ופסלן ער ראש השנה, *excindunt* (vitiata) usque ad initium anni, scilicet ab arboribus, Schevi. c. 2.

פסילא *sculptile, idolum sculptum*, hebr. ופסל ופסל ופסל et *sculptile et fusile*, Jud. 18, 14. Cum aff. פסילא דמיכה *idolum Michae*, Cant. 2, 15. Pl. ופסילא ופסילא et *per sculptilia sua*, Ps. 78, 58. Sic vocant quoque imagines Christi, quas Christiani faciunt. Vide lib. precum Cracoviae impressum cum Comment. in Jozeros f. 36.

פסל *dolabra*,¹⁰⁸ ופסל ופסל et *ascia*, Ber. f. 57. Item *postis, trabs*: נפל בפסל נפל incidit in trabem, Git. 77. פסל ופסל ופסל et *postis exiens e tugurio*.

פסילא *excisio, effossio*, ut paulo ante ad Praet. Ithp.

ופסלן *securis, ascia, dolabra, planula*: ופסלן ופסלן et *ascia duorum laterum, id est utrinque scindente*, Ps. 74, 4.

ופסלן *idem*, ap. Ros. Kel. c. 13.

II. ופסלן *prophanare*,¹⁰⁹ *prophanum, illegitimum, ineptum quovis modo, veluti improbitate, prophana-tione, impuritate, falsificatione, vitio, defectu et im-perfectione aliquem reddere, corrumpere, vitiare*. ap. Ros.: ופסלן ופסלן כל ופסלן ופסלן et *omnis prephanus prophanat*, i. e. quicquid *prophanum, impurum et illegitimum* est, tale quoque reddit aliud, cum quo misceatur: כל ופסלן ופסלן ופסלן et *omnis profanans, profanus est macula sua: qui vitio infectus est, in alterum vitium dicit*. Vitio careat, qui in alterum paratus est vi-

¹⁰⁷ ἐψωνδάτω (coëmtor obsonii tui) ego sum etc.

¹⁰⁸ qua lignum vel trabes asciantur vel *sculpuntur*. Item de ipso *poste trabe* sc. asciata vel *sculpta* in usu est.

¹⁰⁹ Conf. verba ופסל, ופסל, ופסל, quibus omnibus notio inest *proscindendi, amputandi simulque profanandi*, convenienter ac in locutione germ. die Eßre abspñeben

defecerunt ut non superesset spes, hebr. ויכלו et consumpti sunt, Jobi 7, 6. ויפסקו חלחא גבריא האלין et destiterunt tres isti viri respondere Jobo, hebraice וישבחו, Jobi 32, 1. עגלא דפסקו לחרין vitulum quem disciderunt in duas partes, hebr. כרחו, Jer. 34, 18. Part. כסוגאה. non deficit in multitudine verborum non deficit peccatum, hebr. ויחדל, Prov. 10, 19. לא פסיק non recedet, Nah. 3, 1. Plur. דלא פסקין מורי cujus non deficient aquae, hebr. מימי נאמנים aquae ejus fideles sunt, Jes. 33, 16. קיליץ יומי ופסקן nonne pauci sunt dies mei et deficientes, Jobi 10, 20. Imper. פסק מני desiste a me, hebr. חדרל מני, Job. 7, 16. פסקי מני פסוקי יח פסוקי יח, שעה מעליו, Jobi 14, 6. et vincula vestra dirumpam, hebr. אנתק, abrumpam, Jer. 30, 8. et abrumpam (vias tuas) sicut interrumpam vias interjecto muro, Hos. 2, 6. לא יפסקו סכנא non deficient pauper ex medio terrae, hebr. לא יחדל non cessabit, Deut. 15, 11. si locutus fuero, non desinet dolor meus, et si destitero loqui, quid a me abit? Job. 16, 6. ויפסקו מרחיה et cessabit plaga ejus. hebr. ויחדל, Job. 14, 6. ויפסקו וינקהו et cessabit malum ejus, Ps. 49, 9. ויפסקו חסדא non desistet, Job. 14, 7. לא חספוק בישאמ מן ביהה non cessabit malum de domo ejus, hebr. לא חסמו non recedet, Pr. 17, 13. aquae Jordanis exsiccantur, hebr. מי ידרנא ויפסקין et non exsiccantur ex vobis servi, heb. ולא יכרח et non exsiccantur a vobis serviens, Jos. 9, 23. נפסקון מומחא et desident execrationes, Prov. 29, 24. ubi est formativa tertiae personae, mere Syro. Itheph. Praet. in malonautico suo, qui discissus est, Jes. 33, 23. חתפסקי חנקי צואריכון succisi sunt funes colli vestri, hebr. דחפתחו, Jes. 52, 2. Vox hebraea scripta in fine per Vau, ex forma plurali, quam Chaldaeus expressit, sed legitur דחפתחי solve a vinclulis et abscissi sunt funes, Jes. 33, 23. נרוחא אחספא pontes fluviorum succisi sunt, Nah. 2, 6. Part. דחפתק sicut dirumpitur filum lineum, Jud. 6, 9. Fut. nec rumpetur corrigia calcei ejus, hebr. ולא נחק, Jes. 5, 27. et omnes funiculi ejus non rumpuntur, Jes. 33, 20. Aphel Partic. דחפסקין כחלחא sicut interrumpunt vias per muros instructos, Hos. 2, 6. Fut. וינקהון אפסקא et vincula vestra abscindam, Nah. 1, 13. לא אפסקי לך non cessare faciam tibi, heb. אכרח et scindam, IS. 2, 33. et non cessare facies bonitatem tuam, heb. חכריח, IS. 20, 15. מלכוחא et cessare faciet, auferet, abolebit gloriam omnium reorum, Jes. 53, 3, Ap. Ros. כל הפוסק מדברי הורה. ופסקו בדברי שיחוח מאכלין לו נחלי רחמי quicunque

11) Gr. ψιδιον storea, teges ex junco aut papyro confecta.

12, 2. ubi Veneta prave habent פְּרָצִידִי, quod altius significati est: sicut פְּרָצִידִי נחליא sicut egressus rivorum ex fluminibus, Jobi 6, 15. Aff. פְּרָצִידִי et ascendet super omnes alveos suos, hebr. פְּרָצִידִי על כל נְחָלָיו et super omnes ripas suas, Jes. 8, 7. וְהִרְדּוּ עַל בֵּית פְּרָצִידֵיהֶן et revertuntur in locum alveorum suorum, Jobi 14, 11.

איברוי חקיפין: *firmities, laminae firmas*. membra ejus robusta sunt, sicut firmities aeris, Jobi 46, 13. hebr. אִמְפִּי נחשה, id est frusta valida aeris, juxta R. Levi. פְּרָצִידִי נִתְחַנֵּן פְּרָצִידִי חֲרִסִּין לִיה. excellens, elatio laminarum, Jobi 41, 6. hebraice מְגִנִּים אִמְפִּי, quod R. R. Levi interpretatur. Veneta prave פְּרָצִידִי בְּתַרְסִין scuto-protegent eum.

¹¹⁶ פָּצָה *liberare, eripere, eruer.* In Psalmis et Proverbiis communiter respondet heb. נָצַל. Praet. וּמָכַל דְּחָלָיו פָּצָה יְהוָה et ab omni angustia eripuit me, Ps. 54, 9. וּמִן כָּל־חֶלְוֹן פָּצָה לִי et ex omnibus illis liberat eum Dominus, Ps. 34, 20. וּמָכַל פָּצָה יְהוָה et ex omnibus angustis ipsorum liberavit eos, Ps. 34, 18. וּפָצִיָּה אֲרוֹם נָפְשִׁי nam liberaasti animam meam, Ps. 56, 14. וּפָצִיָּה נָפְשִׁי מִשִּׁילִי et liberaasti animam meam ex sepulchro, Ps. 86, 13. Part. מְצִיל liberans afflictum, heb. מְצִיל, Ps. 35, 10. וְלֹא מִן יָדְךָ פָּצָה et non est ex manu tua eripiens, Jobi 10, 7. Sic Jobi 5, 4. דָּפַע יְהוָה דָּפַע יְהוָה דָּפַע יְהוָה, Ps. 144, 10. Imper. פָּצֵה יְהוָה et libera me, hebr. פָּצֵה, Ps. 144, 7. Sic v. 11. וּפָצָה יְהוָה et libera me, Ps. 7, 2. et 69, 15. וּפָצֵה יְהוָה et libera me, Ps. 82, 10. Fut. וּפָצֵה יְהוָה et libera me, Ps. 106, 43. וְלֹא יִפְצֵה יְהוָה et non est, qui eripiat, Ps. 7, 3. בְּשֵׁשׁ עֶקֶשׁ וּפָצָה in sex angustis liberabit te, Job. 5, 19. וְהוּא יִפְצֵךְ nam ipse eripiet te, Ps. 91, 3. וְהוּא יִפְצֵךְ אֲנִי justitia rectorum liberabit eos, Prov. 11, 6. Ithpeh. Part. וְהוּא יִפְצֵךְ non liberabitur multitudo exercitus sui, Ps. 33, 16. Imper. וְהוּא יִפְצֵךְ et erue, Prov. 6, 3. Fut. וְהוּא יִפְצֵךְ liberabor ab osibus meis, Ps. 69, 15. וְהוּא יִפְצֵךְ ut libereris a muliere extranea, Pr. 2, 16. Sic וְהוּא יִפְצֵךְ et libera te, hebr. וְהוּא יִפְצֵךְ, Ps. 81, 1. Part. וְהוּא יִפְצֵךְ et justitia liberat a morte maligna, Prov. 10, 2. Inf. וְהוּא יִפְצֵךְ ad liberandum nos, Ps. 70, 2. ubi Veneta וְהוּא יִפְצֵךְ liberat animam testis verax, Pr. 14, 25. Ps. 106, 43. וְהוּא יִפְצֵךְ et aequum est ut il-

lum ab eo liberet. Bb. 45a. לֹא מִפְּצֵיָהּ לִי non libero te, Ketub. 91b.

II. *aperire*, ut Hebraice: פָּצָה. Jobi autem in vanum aperit os suum, hebr. פָּצָה, Jobi 35, 16. Alias Hebraice פָּצָה aperiendi sensu per פָּתַח reddi solet. Ap. Tos.: una (sc. via) aperta erat versus ostium fani, altera aperta erat versus ostium lupanaris, hoc est una tendebat versus idoleum, altera versus lupanar, As. 17a.

אִפְתִּיחָה *apertio*, Rab.

פָּצָה *sors*, sic dicta, quia *aperit dubium*, aut *liberat contententes a re controversa*: על פָּצָה super sorte justorum, hebr. נִוֵּל, Ps. 125, 3. כְּעֹבֵא דְעֵצָה נִפְלָה פָּצָה in sinum consilii cadit sors, Pr. 16, 33. לִטֵּס חֲגִירִי מִבְּטָלָה פָּצָה lites cessare facit sors.

כְּשֹׁחַן פָּצִיחַ על: *clarum, serenum, nitidum*: כְּשֹׁחַן sicut aestus serenus propter solem, heb. כְּשֹׁחַן, Jes. 18, 4. Vel, sicut calor scintillans, quod scintillae sint in igne, quasi maculae grandinae in equo, ex significatione sequentis vocis. Tl. וְכֹחַ עֵינַי et claritas oculi vel visus, Abho. f. 28b.

פָּצִיחִין ¹¹⁷ *maculosi, maculis vel punctis respersi*: כְּשֹׁחַן equi maculosi, hebr. כְּשֹׁחַן grandinati, punctis grandini similibus hinc inde respersi, Zach. 6, 3. וְפָצִיחִין v. G. נִמְרִין וְפָצִיחִין varii et maculosi, Gen. 31, 10, 12.

פָּצִיחִין חֲתָח יִרְשָׁלַם: ¹¹⁸ *villae, pagi, vici*: פָּצִיחִין per vicos, vicatim habitabitur Jerusalem, heb. פָּצִיחִין, Zach. 2, 4. וְכֹחַ הַכְּפָצִיחִין אִם בְּכָרֶכֶן num in villis, an in urbibus munitis, heb. הַכְּפָצִיחִין, Num. 13, 20. וְכֹחַ מִקָּה et domus villarum, quae non habent murum in circuitu, hebr. הַכְּפָצִיחִין, Lev. 25, 31. וְכֹחַ מִקָּה urbes villarum, Jud. 5, 11. וְכֹחַ מִקָּה absque urbibus villarum, id est non muratis, vel per hypallagen, absque villis urbium, hebr. מִקָּה דְּפָרִי Deut. 3, 5. Sic Euth. 9, 19. Cum aff. כְּפָצִיחִין et villae ejus, Jud. 15, 47. וְכֹחַ מִקָּה in villis ipsorum et urbibus eorum hebr. כְּפָצִיחִין, Gen. 25, 16. וְכֹחַ מִקָּה urbes et villae ipsarum, Jos. 13, 23, 28. וְכֹחַ מִקָּה posuisti villas ejus contritionem, hebr. מִקָּה מִבְּעִירֵי ejus, Ps. 89, 41.

פָּצִיחִין *Judaei pagani, villici*: פָּצִיחִין, Esth. 9, 19.

פָּצִיחִין *vide supra in ordine p. 887.*

¹¹⁹ פָּצָה *decorticare, corticem detrudere findendo, findere, bifidum, bifurcatum reddere*: שִׂיחַ הַנֶּחֱלֵה si caput caudae findat os, Bech. 39. in Misna: מִפְּצֵלָה כִּיחָא נָפִי מִפְּצֵלָה in Misna: מִפְּצֵלָה כִּיחָא נָפִי מִפְּצֵלָה lana findendo finditur, linum similiter fin-

¹¹⁶ Mutatis מִתְּ וִיז idem est atque hebr. מִתְּ redemit.

¹¹⁷ Vox pers. پيساب pisab, mutato ה finali in ח. Syri eam literam in כ mutant dicuntque مفسح.

¹¹⁸ Quasi patentem, apertum hebr. פָּתַח dicas, opp. כָּסָה, quod urbem munitam i. e. involutam denotat.

¹¹⁹ Convenit cum rad. פָּצָה torquere, applicare; hinc in forma Piel detorque, replicare. Cf. et ar. فصل.

Deut. 26, 13. *omne quod praecepisti nobis*, Jos. 1, 16. *et Josuae praecepi*, Deut. 3, 21. *et praecepi Barucho*, Jer. 32, 13. *praecepi ei*, Deut. 18, 20. *praeceperam tibi*, Gen. 3, 11. *praecepi ei*, Jud. 13, 14. *praecepi eis*, Deut. 24, 8. *et praeceperunt Josepho*, Gen. 50, 16. *et prophetis praeceperunt*, Amos 2, 12. *quae ego praecepimus vobis*, Deut. 4, 2. *quae ego praecepimus tibi*, Gen. 27, 8. *ad praecepiendum filiis suis*, Gen. 49, 23. *Cum aff. cum praeceperet ipse*, Ez. 10, 6. *Imper. praecepe sacerdotibus*, Jos. 4, 16. *et praecepit Josuae*, Deut. 3, 28. *et praecepit populo*, Jos. 1, 11. *et benedictio mea super vos*, Lev. 25, 21. *quam praeceperimus vobis*, Jer. 7, 23. *quicquid praeceperimus ei*, Deut. 18, 18. *et praecepimus ei*, Deut. 31, 14. *tu autem praecepito*, Exo. 27, 20. *et praecepis eis*, Numer. 27, 19. *quae praecepis eis*, Jos. 1, 18. *ubi vulgo est ex forma Aphel*, sed ea in Tg. plane est inusitata: *et praecepit super te*, Ps. 91, 11. *sic quoque legendum Ps. 42, 9. ubi vulgo est forma Kal hebraica, at ea in Tg. inusitata: et praecepit sacerdos* Lev. 14, 4. *et praecepit Dominus meus IHS.* 9, 11. *et praecepit tibi Dominus*, Exo. 18, 23. *et praecepitis*, Deut. 32, 46. *cum duplici Nun paragogico: praecepit mihi*, Jer. 45, 11. *Idcirco mandatum est*, Cant. 1, 14. *sicut jussus erat*, hebr. צוה, Num. 3, 16. *Sic 36, 2. et quis jussus est portare sapientiam*, Jes. 28, 9. *depositum, quod commendatum fuit apud ipsum*, Lev. 6, 4. hebr. וְהָיָה דְּפִקְדוֹנָא: *et praecepit tibi Dominus*, Lev. 8, 31. *nam sio jussus sum*, Lev. 8, 35. *nam jussi sunt praestare Legem*, Jes. 28, 10. *et quod jussi sunt, noluerunt praestare*, ibid. *Part. et quod jubebitur*, Exo. 34, 34. *Ex Aphel, praecepimus exploratoribus* Am. 9, 3. 4. *praeceptum, mandatum, jussum*. Respondet heb. מצוה: *ut praecepimus tibi*, Ps. 19, 9. *Pl. emph. praecepta Domini recta sunt*, Ps. 19, 9. *Cum aff. et praecepta ejus mutavit*, Num. 15, 31. *Sic, et praecepta tua*, a *praeceptis tuis*, et *praecepta mea* etc. Rabbini numerant 613. *quae Chaldaice vocantur praecepta, quorum mentio etiam in Tg. Ruth. 1, 16.*

פִּקְדָּנָא פִּקְדָּנָא *idem: item commissum, depositum:* ut, פִּקְדָּנָא הוּא שֵׁרָא מְטוּל *nam lucerna est praeceptum*, hebr. נֶר מְצוּהָ Pr. 6, 23. רִחֲכִים לְבִיא יִקְבֹּל. פִּקְדָּנָא *qui sapit animo, suscipiet praeceptum*, Pr. 10, 8. עֲמִיהּ אוּ יֵת פִּקְדָּנָא *aut depositum quod depositum fuerit apud ipsum*, Lev. 5, 23. בְּפִקְדָּנָא *in deposito*, heb. בַּפְקָדִין, Lev. 5, 21. *Cum aff.* וּפִקְדָּנִי *et praeceptum meum abscondes apud te*, Pr. 2, 1. וּדְרַחֲלִי מִפִּקְדָּנָא *et qui metuit a praecepto*, Pr. 13, 13.

פִּקְדוֹ *idem*, Esth. 1, 15. in Tg. sec.

שער פקודה: *idem*: pilus depositi, vide Ne-
gaim cap. 5.

et hoc est praeceptum, heb. *תפיקרתה idem*: מפיקרתה, Deut. 6, 1. וחסרתי יח כל תפיקרתה. *et observabis omne praeceptum*, Deut. 11, 8. וחסרתי וחסרתי *et legem et praeceptum*, Exo. 24, 12. וחסרתי וחסרתי *et juxta legem et juxta praeceptum*, IIR. 17, 34.

פְּקִירָה *visitatio, inquisitio, scrutatio, exploratio*,
Rab. idem quod בְּרִיקָה, Edaj. c. 1.

תַּפְקִידָה *idem*: quando descendit pluvia, jumentum quaerit, appetit visitationem, Br. s. 13. Gl. תַּפְקִידָה, h. e., animus ejus appetit commisceri cum compari sua.

¹הַפֶּקֶר *defectus*¹²⁵, Rab.

פָּקַח *aperire*. Praet. *oculos suos*
aperit et amplius non est, hebr. פָּקַח, Jobi 27,
 19. et sic in sequentibus pro hoc verbo usurpatur :
 עִנַּךְ פָּקַחְהָ עַל דִּין פָּקַחְהָ super hunc aperuisti oculos tuos,
 Job. 14, 3. Part. פָּקַח אֶמְסֵךְ דַּמְחִיל לִמְסֵךְ dominus
 aperit (oculos, videre facit) hospites, qui si-
 milis sunt caecis, Ps. 146, 8. Ithpeh., Particip.
 חִמְרָא הֵיךְ גִּבְרָא דִּמְפָּקֶה sicut vir qui aperitur a
 vino, i. e., cui oculi aperiuntur, qui evigilat a vino,
 Ps. 78, 65. hebr. מְחִירוֹן cantans. Pahal Infin. לְפָקַח
 אֲבִנִּי ad aperiendum cumulum lapidum, i. e.,
 לְהַשְׁלִיךְ ad disjiciendum, dissolvendum, Ecl. 3, 5.
 Ap. Ros. מִן סִפְקָהִי עָלָיו אֵת רִגְלִי non aperiunt, i. e.,
 solvunt, disjiciunt propter eum comulum, Rh. c. 4.
 בִּגְלֵי חוּץ מִן הַמִּסְפָּה excepto eo, qui disjicit cumulum,
 Pes. 91a. Homo lapidibus vel ruderibus obrutus, si
 ab alio vespera paschatis eruatur cumulo dissoluto
 et disjecto, is non tenetur ea vespera pascha mactare,
 sed alius pro eo mactat, ne pascha polluat : Vide
 et in Ohol. c. 16. Sanh. 72b. וִינָהּ וִוִּירָה פָּקַחין vinum
 et odorata aperiunt ; sc. celebrem, i. e., prudentem
 reddunt et sagacem, R. David Jud. 9, 13. Item פָּקַח¹²⁶
curare, procurare, curam habere, sollicitum esse :
 הוֹלְכִין לְבָתֵּי כְנִסְיֹת וּלְבָתֵּי מִדְּרָשׁוֹת לְפָקַח עַל עֲסָקֵי רַבִּים
 eunt in ecclesias et scholas, ut curam habeant
 negotiorum publicorum in Sabbatho, Ket. 5a. מִפְּקָחִין
 רַבִּים ibidem.

חָכָם *sagax, prudens, industrius, sollicitus*¹²⁷, cu-
jus oppositum שׁוֹמֵם *fatuus, bartus, stultus, insipiens*.

¹²³⁾ Convenit cum forma Niphal in Hebraeo, cui haec inest significatio.

¹²⁶⁾ Per elisionem pro $\pi\gamma$ $\eta\pi\alpha$ *aperire oculum*, i. e. *curare alicui*.

¹²⁷⁾ Propr. *apertus* sc. *oculis* (v. notam praec.) *fuit*. Cf. nomen *obscuro*, cui hoc nomen oppositum est.

י"ל. *prudentes*: פקח מלך פקח *rex prudens*, מלך פקח *rex imprudens*, stultus, fatuus: פקחין שבהם: פקחין קשטו או עצמם *prudentes* qui inter eos erant, ornabant se, Sab. 153. *Opponitur et surdo*, unde est *bene audiens*: פקח ואחר פקח *duo fratres*, quorum unus audiens, alter surdus; vel, unus loquens, alter mutus, Jeb. 114b. Fem. פקחא *loquax*, vel *audiens*, cui opponitur פקחא *surda* vel *muta*: unde: פקח חרש *surdus* vel *mutus* qui ducit audientem vel loquacem etc. Jeb. c. 14. initio.

פקח *apertio: cura, sollicitudo*: פקח *apertio animae*, i. e. ea quae ad vitae conservationem pertinent: פקח פקח נפש דורה את השבת *conservatio vitae repellit Sabbathum*, Sab. 131a.

פקח *ejicere, exspuere*: hinc corrupte פקח *bos ejus ingravidat* et non expuit, se semen frustra, hebr. עבר ולא ינעל. Jobi 21, 10. Ar. in ordine פקח pro eo habet פקח *avomit*. Inde פקח *vomitaria*, quod in Ar. scribitur פקח. Vide eum in hac voce. Vox incerta et corrupta, pro qua vox nota substitui potest פקח.

פקח *cedri species*: פקחין *h. e. cedrus* *theaschur* *cedri species est*, פקחין hoc est, ut puto פקחין. Nam פקח *Jes. 41. 19. communiter interpretantur buxum*. Sic rectius scriberetur פקחין, prout legitur in Br. 15. vel est פקח *picea*, פקח *piceus*: unde, פקח פקח, פקח פקח, IR. 19, 5.

פקח *faeces, faeculenta, fraces*, פקח *faeces ejus* ופקח *faeces* *ejus* *augent*, Ps. 75, 9. Ap. Ros. פקח בלא פקח *oleum purificatum absque fratribus*. gl. פקח פקח *pekatin est vitiositas quaedam granorum natantium in superficie olei*. Hinc distinguuntur פקח *faecibus* vel פקח: unde, פקח פקח *nam huiusmodi oleum accipiens, emens (vas olei) suscipit in se logum cum dimidio faecum absque fratribus*, Br. 40b. Ar. exponit, פקח פקח. פקח פקח *turbidum supra faeces*. פקח פקח *forte indent oleum faeculentum in candelas, et turbabunt convivium*, Medr. Esth. 1, 3.

פקח *decorticare, corticem detrahere*: פקח *caepae, donec se decorticaverint, corticem malum abjecerint*, T. Maser. 61a. פקח *incipiens frangere nuceas, et decorticare caepas*, Okz. c. 2. Idem quod פקח.

pileus, hebr. כובע. In TH. Beza c. ult. *abstulit ventus pileum de cervice ipsius*. Glossa explicat per כובע. Graece *φάκελλος* et *φακίλιον* Suidae est τὸ τῆς κεφαλῆς φόρημα gestamen quoddam capitis.

פקח *gossypium*: פקח את המטה אלא *non scrutantur lectum nisi gossypio aut lana munda et molli*, Nid. 17a. Glossa ר' שמעון הפיקולי *Rabbi Simeon gossyparius, a vendendo gossypio dictus, ut notat gl. in Talmud Ber. 28b.*

פקח *calami, culmi*: פקח *et li-num faciebat culmos*, Exod. 9. 31. in Jonath.

פקח *fraenare*: פקח *transfixit os ejus* (Bilhami) et *fraenavit illud*: היה פקח את פיו *qui induit fraenum (γαλινός) ori jumenti et constringit illud*, Jelm. in Num. a. בלק.

פקח *species purpurae vel lanae rubrae natura sua, non tinctura*. Sic adducit B. Ar. ex Torath Kohanim.

פקח *concinnare, rectere, discernere, pandere capillos*: פקח *plicans capillos, fucans oculos, discernens capillos in Sabbatho, rea est: plicans, quia videtur texere: fucans, quia videtur pingere: discernens, quia videtur nere*, Talm. Sab. 64b. פקח את פיה *et pandit, distendit os ejus*, Sab. 155b. פקח *ne fucem oculos, neque discernam capillos*. In Tg. Jon. פקח פקח *et fucantes et peccantes se*, Gen. 6, 2. Affine est gr. *πελάω, πέλω*.

פקח *lanugo cucumerum, et similium fructuum antequam maturescant*. Graece *πειλός lana carminata, vel carminanda*: פקח *vide supra in פקח*.

פקח *lanuginem abjicere*. Istius abjeotio signum erat olim maturitatis, et tunc tenebantur de iis dare decimas. Hinc illud, פקח פקח *quando fructus horrei (qui in horreum colligi solent ut fruges) tenentur de decimis? cucurbitae et cucumeres, ex quo lanuginem abjiciunt, et si non abjiciunt etc.* Maser. c. 1. Glossa, פקח *pilus qui progerminat in illis instur plumae, dicitur, et quando excre-scent et maturescunt, decidunt sponte*. Amplius de his disputant in Bm. 88b. et Beza 13b.¹²²

פקח pro hebr. פקח a turri Chananel, Tg. habet פקח פקח, Jer. 31, 38. Zach. 14, 10.

¹²² Mus., qui ad vocem פקח scribit, eam in linguae gr. significare, ad gr. πτύσις, ερεος. η. *ascretio spui ejectione* spectat, unde et v. פקח decurtatum videtur.

¹²³ Gr. *πηλόν*.

¹²⁴ Aliis est in fasciculos colligere gr. *φακίλιον*.

¹²⁵ Gr. *φάκελλος fascis, fasciculus*, ut scribit Mus.

¹²⁶ פקח. Aquila paraphrastes pro hebr. פקח (in initio Thr.) habet פקח i. e. *ποικιλτός variatus, varie pictus*, aut, ut alii legunt, פקח *τὰ πλεχτά plexa, textilis*.

¹²⁷ Mutatis gutturalibus: et p idem videtur atque פקח *incidere, fraeno in ore incisuram facere*.

¹²⁸ Item v. פקח in Talm. (Sab. 155) sumitur pro hebr. פקח *pandere, aperire*.

כברו *obturatio, 'obstructio, obstaculum*: פקפוק
 verba ejus relinquuntur sine obtu-
 ratione, i. e. objectione ejus nihil praedictae senten-
 tiaē officit: וְשֵׁן עָצָה סָפֵק פִּקְפֹּק עַל וְסָן רוּחַ: est ali-
 quod dubium et obstructio de tempore isto, quando

פִּקְרִי sectarium, haereticum, schismaticum esse, errare in doctrina, erroneam doctrinam propagare. Est verbum derivatum a nomine $\epsilon\pi\iota\sigma\tau\alpha\tau\iota\varsigma$ אִפִּיקוֹרִים, sumpto a quasi servili aut formativa litera. Ap. Ros. et Tos. אֵלָּא שֶׁנֹּא אִפִּיקוֹרִים נִכְרִי אֵבֶל לא שנו אלא אפיקורים נכרי אבל. אִפִּיקוֹרִים אֵלָּא שֶׁנֹּא אִפִּיקוֹרִים יִשְׂרָאֵל כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁפִּקְרִי טָמֵא non docent id nisi de haereticis alienigena (gentili, Christiano) sed de haereticis Israelitis, quanto id magis, cum is erret vehementius: Sanh. 38b. Ibidem, כָּל מִקוֹם שֶׁפִּקְרִי כָּל מִקוֹם שֶׁפִּקְרִי, ubique errant Tzadducaci, responsio ipsorum est in latere ipsorum. Pro דִּירֻקִּים דִּירֻקִּים in TH. libro בִּרְכוּת cap. 9. ab initio est הַמִּטִּי הַחֶרֶטִּי, nempe Christiani vel gentiles, qui plures credunt esse Deos, sacram scripturam false interpretantes: veluti; scriptum est: „faciamus hominem ad imaginem nostram“ (Gen. 1, 26). Ergo plures sunt Dii. Responsio in latere ejus est, i. e. prope exstat, ubi juxta scriptum „et creavit Deus hominem ad imaginem suam“ (v. 27). Sic „descendamus et confundamus“ (Gen. 11, 7), scriptum juxta „et descendit Dominus“ (v. 5). Vide locum citatum ex TH. פִּקְרִי errant haeretici, falso docent haeretici:

linum pectinatum et molle: vel, lana detonsa, vellus: באוהה שעה נטל אבינו יעקוב פוקרין ונתן
in ista hora accepit Jacob patriarcha noster linum, et indidit collo suo, Br. s. 77.
In Gemara legitur: וכציפא בפוקרין וגרידא egressiuntur
cum lino pectinato et lana excussa, Sab. 50a. GL.
ומנחין ליה אבית, Aliter. linum pectinatum. Aliter. לינה אבית,
et imimponimus ei in locum fissurae, Jeb. 76a.
Sic Aruch: GL. בית הרעי: Alibi, פוקרין, שם הייחזק
si fuissem illic, lanam circumposuissem collo ejus, Medr. ad Ps. 72. Hoc Guido et alii exponunt catenam. Sed in Medr. Koh. cap. 10.
אי לך ארץ, in glossa exponitur גר צמר la na secta, hoc sensu, strangulassem eum lana vel lino

collo ejus circumdato. Item, באותה שעה נטל פוקרין, et circumvolabat collo suo, Medr. in Cant. Cant. cap. 3, 6. Baal Aruch scribit esse vocem Romanam. Fieri potest ut sit ex graeco πατάσας parvum vellus.

פָּקֶרֶס ¹³⁴ *indusium, vestis carni proxima*, ut explicat autor Aruch: פָּקֶרֶס מִשַׁל לְמַלְךְ שֶׁהָיָה לוֹ פָּקֶרֶס: parabola est de rege, cui erat indusium: Et mox, מִכָּל פָּקֶרֶס ex omnibus indusiis tuis, Jalkut in principio m. In Vr. sect. 2. legitur פָּקֶרֶס, et in a. 24. אִמְרִיקֶרֶס, et sic saepius cum a ab initio. Alibi, פָּקֶרֶס ligulae indusiorum, Mikv. c. 10. f. 134b. פָּקֶרֶס מִחִיר אֵת פָּקֶרֶס דִּרְחֻמָּה Derech erez cap. 9. Vide etiam infra in פָּקֶרֶס.

פָּקֶה *vallis*. Contractum vocabulum est ex forma absoluta פָּקֶה, unde emphatice פָּקֶה (sicut Syriace פָּקֶה Luc. 3, 4. 5. et 6, 17.) et contracte פָּקֶה, litera gutturali exclusa, ut saepe. Et autem ab hebr. פָּקֶה litteris homogeneis inter se permutatis, non est de radice פָּקֶה: פָּקֶה fuerunt euntes per vallem Arbhoth, Talm. Sab. 20b. Glossa בקעה. Sio in Ber. 54a. Est ergo פָּקֶה loco ב, quomodo alibi scribitur פָּקֶה, per elisionem gutturalis. Vide בקה. Et alibi, פָּקֶה totius vallis, Chol. 31a. Vide etiam infra in פָּתַח, פָּתַח.

פָּרָא ¹³⁵ *currere*: פָּרָא חַיָּה דְּחַיָּה פָּרָא vidit, quod serpens curreret post eum: dixit ipse, פָּרָא חַיָּה in כמה אשה. TH. in c. 20. in fine. Gl. R. Et in Bem. rab. s. 12. פָּרָא חַיָּה דְּחַיָּה vidit quemdam currentem post socium suum: פָּרָא חַיָּה דְּחַיָּה vidit spiritum malignum currentem post ipsum: פָּרָא חַיָּה דְּחַיָּה vidit spiritum malignum currere post te etc. cum cucurrisset, Vr. s. 22. ubi in glossa scribitur, esse לשון פָּרָא vocem Jerosolymitanam.

פָּרָא ¹³⁶ *parum, exiguum, minus*. Oppositum ejus amplius. In Br. s. 20. in fine legitur: R. Levi dixit: Docet te scriptura mores terra: פָּרָא חַיָּה i. e. וּפָרָא מִמָּה דְּחַיָּה לְכִישׁ וְחִיר מִמָּה דְּחַיָּה שְׂרִי pro viribus tuis comede (juxta illud „ex omni arbore horti comedes“); exiguo vestitor (juxta illud „et fecit Dominus Deus Adamo et uxori ejus tunicas“, Gen. 3, 21); ample habitato: Nam erant duo homines et inhabitabant totum mundum. Hinc פָּרָא צָבָח פָּרָא. Conjunctim פָּרָא paulo minus, TH. Ket. c. 6. f. 30d.

פָּרָא vide in פָּרָא.

פָּרָא *fovea, fossa*. Concisum videtur ex hebr. פָּרָא, elisa gutturali, aut esse possit a פָּרָא: hino, פָּרָא fossa piscium, piscina, Ketub. 79. פָּרָא fossa granorum dactylorum, in qua lapides et alia rejeotitia dactylorum asservantur in usum jumenti, Bb. II. פָּרָא של גופריה fossa sulphuris.

פָּרָא ¹³⁷ *rectigal, tributum capitale*, Br. s. 64. idem quod מִנְדָּה sive מִנְדָּה in Estra. In Jalk. fol. 33a. legitur פָּרָא.

פָּרָא ¹³⁸ *balneae*, i. e. מִרְחָצוֹת. Sic accipiendum videtur in isto Medr. in c. 2. Eccl. v. 7. ubi dicitur: Comparavi mihi cantores et cantatrices, et delicias filiorum hominum. In hunc locum legitur in Medr. Cant. 3, 8. וְזָכְרִים וְשִׁירִים וְשִׁירִים מְשֻׁרְרִים וְנִקְבֹּת מְשֻׁרְרִים i. e. „feci mihi cantores et cantatrices“; nempe masculos cantores, et faeminas cantatrices: „et delicias filiorum hominum“; nempe balneas. Sic has delicias etiam explicat autor Targum in Ecclesiasten, qui transfert: „thermas et loca balnearum“, siphones effundentes aquas tepidas, et siphones effundentes aquas calidas. Sic etiam in Medr. Eccl. in hunc locum, „delicias filiorum hominum“, i. e. thermas et balneas.

פָּרָא *idem* פָּרָא פָּרָא nondum extruxit ei balneas, Br. s. 1. וּמִן אֹמְרִין פָּרָא פָּרָא et quidam dixerunt, Balneas, Br. s. 8. Postellus in priori loco vertit, „peribata, h. e. substernenda saxa maxima“. Videtur respexisse ad gr. βάλαντα. In gl. scribitur per פָּרָא in medio, פָּרָא פָּרָא, quod mihi in memoriam revocavit gr. ἀμβλατορ, ambulacrum. Sic in loco posteriori exponitur in gl. פָּרָא פָּרָא. Postellus autem „Si in exercitus salarium reponatur“. Quicquid sit, voces sunt corruptae et peregrinae.

פָּרָא *balneator*: unde in Jalk. in principio sectionis Toledoth Jizchak: כְּדִין פָּרָא שְׂרָא: sicut משטף את המרחץ ואחר מרחץ בנו של המלך balneator iste, qui inundavit balneum, et postea balneare fecit filium regis. Desumptum ex Br. s. 63. Ex forma praecedentis vocis videtur legendum פָּרָא.

פָּרָא *fraenum*, juxta interpretes. Corruptum est. Vide infra in פָּרָא.

פָּרָא *pars exterior, foras spectans*, hebr. IChr. 26, 18. Sic ap. Tos. in Tamid 27a.

¹³⁴ Legitur etiam cum a in initio אִמְרִיקֶרֶס (TH. Ber. c. 1), quod a nonnullis conflatum habetur ex ἐπί et κρέας, quasi super carne, carni proximum indusium dicas.

¹³⁵ Alludit pers. فَرَّكَ volare. Spieg. Chr. 10. 42.

¹³⁶ Gr. παρὸς. Aliis est contrarium, amplius, ultra, gr. πέρα.

¹³⁷ (Br. s. 38) chalys praestantissimus pers. چَالِك.

¹³⁸ Conflatum, ut nonnulli volunt, ex gr. φάρον ἀρχύσιον i. e. census in capita, exactio capitum.

¹³⁹ Gr. „τροπατελα pecuaria piscina, ex qua potari, et in qua mersari pecudes solebant“. De Lara.

¹⁴⁰ Item vox פָּרָא in Jelam. (p. מִנְדָּה) legitur pro hebr. מִנְדָּה pecus, gr. κτήνη.

פרג¹⁴⁰ *mutare, commutare, permutare*. Praet. פרג שכל, Gen. 48, 14. in Tg. Jon. et Hier. ופרג ית אגרי et mutavit mercedem meam, hebr. החליף, Gen. 31, 7. ופרגן ית איקר רבונהון et mutarunt gloriam Domini sui, hebr. וימרו, Ps. 106, 20. Infinit. פרג בעיירא et si mutando permutaverit bestiam cum bestia, hebr. המר ימיר, Lev. 27, 10. Jon. ubi Tg. Hier. cum a paragogico, quod in hac forma inusitatum. Fut. פרג יחיד. ולא neque commutabit illud, Lev. 27, 10. Jon. Cum aff. פרגניה ולא neque commutabit illud, hebr. ימירו, Lev. 27, 33. ואין ספרג et si commutando commutaverit illud, ibid. פרגניה.

B. Ar. adducit hic etiam ex Ps. 119, 16. בנורחך in statutis tuis oblectabo me, pro hebr. אֶחְפְּנֶךָ in nostris libris est אֶחְפְּנֶךָ. In lingua arabica verbum פרג¹⁴¹ habere significationem *oblectandi, delectandi*, notat Schindlerus: unde haec lectio forte non prorsus contemnenda.

ארום *commutatio, permutatio, pretium*: פרגויה nam falsitas erit permutatio ejus, hebr. חמורו, Jobi 15, 31. ופרגויה ידי קודשא et permutatio ejus erit res sancta, hebr. חמורו, Lev. 27, 10. פרגויה לא יחל סימא פרגויה neque appendetur argentum pro pretio ejus, hebr. סחירה, Jobi 28, 15. ופרגויה et permutatio ejus vasa aurea, Job. 28, 17. בפרגויה קנינא לא אסניחא neque multiplicasti possessionem pretiis ipsorum, hebr. בסחירות, Ps. 44, 13. ופרגויה חבית עיני et in permutationibus ipsorum pernoctabit anima mea, hebr. וכדמרוחם in exacerbatione ipsorum, a מרה, Chaldaeus autem deduxit a מיר, Job. 17, 2.

פרגויה *cortina, velum, aulaeum*: In Tg. et facies velum hyacinthinum, hebr. פרכא, Exod. 26, 31. in Jon. מלניו לפרגויה ab interiore parte veli, ibid. v. 33. פרגויה דיקרייה expandit quasi cortinam super eum nubem gloriae suae, Jobi 26, 9. Item *pallium*, quod instar veli est, vel, *tunica lata*: פרגויה ית tunica figuratam, hebr. כחנה פסים tunicam particularum versicolorum, Gen. 37, 32. et tamen ית פרגויה דיוסף et acceperunt tunicam Josephi, et intinxerunt tunicam in sanguine, ibid. v. 31. Jon. et sic ibidem saepius. Vide mox inter Talmudica. Ap. Ros. פרגויה מאחורי הפרגויה *post velum*, i. e. *secreto, clanculum*: ut, פרגויה מאחורי הפרגויה, quod audisti de post velum, i. e. clanculum, Ber. 18b. כבר שמעתי *jam audiavi post velum*, i. e. *secreto*,

Chag. 15a. Vide et in Sanh. 89b. Locutio frequens. Apud Talm. legitur quoque pro *reste* quadam, ut antea in Targum. Ego puto פרגויה hoc sensu esse *paragauda* παραγαυδα, qua voce Latini et Graeci autores utuntur, sive hi ab Hebraeis, sive Hebraei ab illis eam sint mutuati. In Talm. Sab. c. 16. f. 120a. inter octodecim vestimenta sacra numerantur quoque שני פרגויה duae paragaudae. R. Sal. exponit vernacule גנוליש (quod puto esse *genualia*) et germanice *Kniefopfen*. In Br. s. 84. וכחנה פרגויה פסים i. e. et כחנה פסים tunica versicolor (Josephi, Gen. 37, 32.) erat paragauda. Glossator hic explicat vernacule *canisiam*. אן החורם נכנס לא בפרגויה הפוחה, siclos separans et reponeans non ingreditur (in illud conclave) cum paragauda manicata, vel duplicata, aut cum calceamentis etc. Jeb. 102b. Schek. c. 3. De latina voce Paragauda vide Lexicon Matthiae Martini, ubi vehementer se torquet in ejus etymologia investiganda. Iterum pro *cortina, velo, aulaeo*, ap. Tos: פרגויה ante tria sunt, פרגויה פרגויה פרגויה, ante quae aulaeum non clauditur, deceptio vel defraudatio, rapina et idololatria, Bm. 59a. i. e. quae nunquam occultantur vel absconduntur a Dei conspectu, sed perpetuo in oculis ejus manent, donec ea ulciscatur.

פרגויה *pulli avium*¹⁴², *gallinarum, aut columbarum, pullastri*: ut, פרגויה פרגויה, invenimus in ea pullos, Br. s. 17. פרגויה פרגויה invenit pullos mactatos, Bm. 24b. In Talm. Ber. 39a. explicatur *perdix*. Vide et Medr. Echa 1, 1. f. 59. Legitur et apud Paraphr. Syrum in N. T. Luc. 2, 24. et Matth. 23, 37.

פרגויה *species vestimenti vel ornamenti*, in TH. Sab. c. 6. ab initio. Sic, פרגויה פרגויה omnia ista ornamenta, quae fecit tibi mater tua, Ismaelis erunt, Br. s. 56. In Aruch explicatur per כעסים, quod primum est pro כעסים¹⁴³ quod legitur Jes. 3, 18. Id non animadvertentes alii, exposuerunt, פרגויה *furorcs, irae, indignationes* i. e. כעסים.

פרגויה. Unde פרגויה פרגויה *vinum Prugjathinum*. Vide in ordine דיו, in דיוסם.

פרגויה *leguminis genus, papaveris capita vel semen*: פרגויה פרגויה, Talm. Schev. c. 2. et Rh. f. 13b. Graece *παραγαυδα*.

פרגויה *circinus*: פרגויה פרגויה manus sive pes circini, Kel. cap. 29. Gl. פרגויה *circinus*, quo faciunt circulos. Graecis *κύκλος* est *circinus*.

פרגויה *flagellum*: פרגויה פרגויה quid tibi est.

¹⁴⁰) Vocabulum merum semiticum affine verbo פרג, minimeque opus est, ut gr. habeatur παραγαυδα.

¹⁴¹) פרג, verbum etiam in lingua syr. פרג usitatum.

¹⁴²) Pers. פרג pullus avis, syr. פרג.

¹⁴³) Fateri debeo mihi explicationem per כעסים magis arridere quam illam per פרגויה, quae ipsa vox dubia est. Potest igitur vox פרגויה verti, ut habet de Lara ad gr. φελέ. Sin vero propter verbum פרגויה, quo vox פרגויה (malim legere פרגויה) in Midr. construitur, per *genus vestimenti* explicare lubet, tum referre eam potes ad ar. فرجية, cujus descriptionem vide in lex. ar. persico Theodori Zenker p. 659.

quod verberatus es flagello? Vr. s. 32. In Medr.
Tehill. Ps. 12. legitur pro eo, מִה לֵךְ לִידְקָר בְּפֹרְמָגֵן,
Est ex φραγγέλιον, quod legitur Joh. 2, 15. ubi
Syrus similiter habet פִּרְגָּלָה.

תַּרְגּוּם תַּרְגּוּמָא, *res, negotium*. Rabbini eo utuntur ad significandum *spacium, quod in medio versus occurrit, sententia imperfecta, ubi circulus quandoque notatur*, veluti Gen. 4, 8. Extat vocabulum in Pentateucho cum triplici Targum Deut. 2, 8. in margine. Quatuor tales versus sunt in Lege. Itali Judaei omnia talia spacia, quae sunt inter sectiones clausas et apertas quae sunt in Lege, vocant *pregma*, cum Tzere. Hinc videtur omnino esse gr. *πρῆγμα*, quod idem est quod *res, negotium*, quod in talibus locis negotium lectori exhibeatur.

פֶּרַגְמָטוּס, פֶּרַגְמָטוּס, *pragmaticus, negotiator, mercator*. Corruptum est ex gr. *πραγματευτής*: שָׁמַע הַמֶּרְכָּאטוּס שְׁמֵעַ *audivit mercator ille*, Sr. s.19. Plur. פֶּרַגְמָטוּיִן.

פרגמטיא *idem*: דמחקרי פרגמטיא *qui vocatur*
negotiator, Vr. s. 3. gl. עושה פרגמטיא *exercens mer-*
caturam.

פרגמטיס *idem*, πραγματεύς: Pluraliter abjicitur
 ו, ut in aliis similibus multis: שני פרגמטין duo
 mercatores.

פרנקטור *πραγματελα mercatura, negotiatio:*
et dominus negotiationis, i. e. negotiator, non saturatur colligere
argentum, Eccl. 5, 9. **יח ארעא חתרון בפרנקטור** et
per terram exercebitis negotiationem, Gen. 42, 34. **Jon.**
דומינוס קוסטודיעט עגרגס-טום dominus custodiet egres-
sum tuum ad negotiationem, Ps. 121, 8. **במסקון**
לפרנקטייון cum exitis ad negotiationes vestras,
Deut. 28, 19. in Jon. Ap. Ros. communiter scribi-
tur per q loco ל. Vide ergo infra פרק פ.

פרב. Vide supra in פריגורן.

פָּרַד *separare, abstrahere, disjungere, solvere: secare, dissecare in partes.* Verbum in Targum rarum. Part. Pehil, וּפְרִידָה שְׁנַחוּךְ et donec solvatur somnus eorum, hebr. נִגְלוּהּ rapiatur Prov. 4, 16. Imper. פְּרֹדוּ כְּנִישָׁת רִשְׁעָא solvite caetum improbitatis, hebr. פָּרַח solvendo Jes. 58, 6. Part. Pahel מְפָרֵד siout dama abstracta, hebr. מֵרַח expulsa, Jes. 13, 14. Aphel Part. מְפַרֵד לְבָא דְעִלְמִי quae disjungit cor juvenum, Prov. 7, 10. Part. Ithpehal, וְלֹא מִתְפַּרְדִּין מֵאַחֲרֵיהֶן uniantur et non disjungunt se, hebr. וְיִחַפְּרֻהוּ Jobi 41, 8. Item פָּרַד *separare, i. e. in partes separatas secare:* הרמון המלוגרנאט quod in duas partes secuerit, Okez. c. 2. וְהַמְלֹגְרָנָטָה הַרְמוֹנִים שֶׁנִּחְפְּרֻהוּ malogranata dissecta.

נִפְרָד *separatum, abstractum, singulare, individuum*. Apud Grammaticos, שם נפרד *nomen absolutum*, i. e. absolutae et primae formae nomen, extra structuram positum. Item, *nomen singulare*, sive numeri singularis. Hinc verbaliter נִפְרָד et הִתְפָּרֵד *separari*, i. e. in numerum separatum vel singularem

deduci: unde apud Aben Esram in libro מנני statera
linguae sanctae, sect. הרבים et Lev. 21, 8. ad vocem
יש שמוח בלשון הקדש שלא יתפרדו: ברחוקיה
legitur: נעורים קטנים sunt nomina in lingua
sancta, quae non separantur (i. e. separatim vel sin-
gulatim usurpantur, sive in singularem numerum
deducuntur) in perpetuum; veluti נעורים adolescen-
tia, sive pueritia, קטנים senectus, פנים vultus et alia.
Sic Gen. 1, 2. ad vocem מים שכל הנפרד intelligit
abstracta, Pl. הכלים הנפרדים intelligentiae ab-
stractae, scilicet a corpore, quomodo de Deo et an-
gelis loquuntur Hebraei.

מלה: *separatum, disparatum, disjunctum* מפורד
dictio separata, id est, collectiva, quae sub
forma singulari plura separata significat; veluti צאן
ovis, oves, בקר bos, boves.

עצם פרדי *singularis, abstractus, individuus*: *substantia singularis vel individua*. Pl. עצמים פרדים *substantiae individuae*. De his in More lib. 1. c. 73.

פרד *abstractio, separatio, disjunctio*: oppositum
 ejus **קבוץ** *aggregatio, conjunctio, collectio, composi-*
tio: **פרודים** *abstracta, separatae partes, particularia.*

פְּרִידָא *lapillus, scrupus, separatim et disjunctum*
quid: et impleverunt eos lapillis, qui sunt ad littus Euphratis,
 Thr. 5, 5. Pl. ורצץ בפְּרִידָן שני et confregit scrupis
 dentes meos, hebr. כְּהֶצֵץ, Thr. 3, 16. וכני בנך
 et filii filiorum tuorum sicut lapilli ejus,
 scil. maris, Jes. 48, 19. Scribitur hoc כְּפִרְדוּהִי ex
 forma superioris, quae tantum Rabbiniis usitata,
 unde praestaret per ם in medio legi. Rab. שחי פְּרִידוֹת
 duo scrupi terrae, Nid. 27a.

פְּרִידָתָא *separata, separans se, obstrepens, rebellis*: מרדחא היא ופְּרִידָתָא *rebellis est et obstrepens*, hebr. המיה וסררה, Pr. 7, 11. אחתא סכלתא ופְּרִידָתָא *mulier stulta et obstrepens*, heb. המיה, Pr. 9, 13.

¹⁴⁴ *obstrepera, rebellis mulier, in cunctis se a marito sejungens, eique obloquens: item vagabunda:* unde, פֶּרְדִּינָחָא שְׁלָא חָהָה אִדָּמָא *neque ex pede (Adami creavit Evam) ne fieret vagabunda.* Deut. rabba. כ. ח.צ.א.

פָּדָר *granum sive grana malorum punicorum,*
quae solent separari et exsiccari ad certos usus,
 Maser. c. 1. Uvae compactae et exsiccatae vocantur
 צמקים: ficus compactae et arefactae vocantur
 גִּוְגוּרֹת: mala punica in partes scissa et exsiccata
 vocantur פָּדָר פָּדָר vel פָּדִים פָּדִים, quomodo et loquuntur
 נחמנדי הרמונים, ut supra positum.

עריכה עוד: *pullus turturis vel columbae* פרידה
 opus habet amplius offerre pullum
 unum, Kinim cap. ult. פרידה אחת יש לי להוציא מכם
 columba una est mihi, ut eam educam a vobis, Sanh.
 108a. lin. ult. Sic, פרידה אחת יש לי ביניכם
 pullus columbinus unus est mihi inter vos, Bm. 84b. Gl.
 וחל, et sic ubique. Pl. masc. פרידן חמש quinquē
 pullos turturum, Kinim. c. ult. et fem. פרידות שתי

¹⁰¹) Scribitur etiam פֶּרְרִיט, ubi vide notam.

מן להוציא מן *duae columbae bonae adhuc mihi sunt ex eis educendae, nempe Rutha Moabitis, et Noemi Ammonitis, Bk. 38a.*

herbae genus: פרידא *quinque pugillos herbae istius, Git. 69a.* In glossa explicatur vernacule סדירירשרש, quod non intelligo. In Aruch magno נרדא, pro quo in Aruch parvo legitur פירא. Id puto esse Germanicum *Brust-beer, zizyphum.*

velut Aruch legit *quod videtur esse Graecum παραδοξος admirabilis, incredibilis.* In Br. s. 60. „Et Rebecca erat frater, cujus nomen לָבָן Laban“. R. Isaac dixit (eum sc. sic vocatum esse) פרוכוס propter laudem admirabilem, h. e. propter summam et admirabilem albedinem. Sic legitur in textu. Sed lectio Aruch praeferenda (quamvis non intellexerit originem et etymologiam vocis). Non enim dubito quin sit vox graeca, quam indicavimus. In Jalkut legitur פרוכוס. In Medr. Schemuel s. 1. פראדוכוס, quod legendum פראדוכוס. In Bem. rab. s. 10. eodem sensu, et de eodem Labane.

פרדכש vel ut Aruch legit, *praefectus lictorum, lictor.* Glossator talmudicus exponit סרדיוט, de quo vide suo loco, Sab. 94a. Prima forma legitur in Aruch, altera in Gemara dicto loco. *פרדכח otiosus, a literis et opificiis et ab omni negotiatione civili vacans, et ecclesiasticis operam dans, Bb. 55a.*

פרדוס currus triumphalis. Sic Munsterus, David de Pomis et alii. Legitur in Vr. s. 19. נטלו והחזירו בכל ערי יהודה וישב עליו בפרדוס והרגו וקרע את החמור והכניסו לחורו ה"ה קבורת חמור יקבר accepit (sc. Nebucadnezar) eum (nempe Jehojakimum) et circumduxit eum per omnes urbes Judaeae, insidens ei in curru triumphali, et occidit eum, disscissoque asino, inclusit eum illic. Atque hoc est, quod dictum est, „sepultura asini sepelietur“ (Jer. 22, 19). In Jalkut libri Regum fol. 39a. absunt haec duo verba וישב עליו et simpliciter dicitur, פרוכוס והחזירו בכל ערי יהודה בפרדוס, et circumduxit eum per omnes urbes Judaeae in curru triumphali. Vox peregrina, cujus origo adhuc quaerenda.

פרדוס hortus, pomarium: paradisus, παραδεισος. Ap. Ros. singulariter, פרוכוס ad com-

parandum hortum. In Targ., plur. ופרדוסין, horti irrigui et pomaria, hebr. ופרדוסים, Ecol. 2, 5. עמק חשרים in vallem hortarum, hebr. עמק חשרים, Gen. 14, 2. Jon. et Tg. Hier. חמון יה אילני פרוסיהון. Jobi 2, 11. Et fem. גנות ופרדוסות custodes hortarum et pomariorum, apud Rabbinos. Pro *Paradiso, seu loco beatorum in coelis*, legitur in Talm. Chag. 14b. ארבעה אנשים נכנסו לפרדס per manus Dei, in Gemara. In Tosephos additur, ולא עלו למעלה טמא אלא היה נראה להם כמו, ופרדוס non quod ascenderint realiter, sed videbatur ipsis ac si ascenderent. Aruch hic notat, locum in coelis, ubi animae colliguntur, vocari paradisum.

hortensis. Ejus oppositum סדכרי sylvestris.

פרדסאח custodes: פרדסאח, פרדסאח die quo abolevit Hoseas filius Elae custodes, quos constituerat Jarobeam in viis, ne ascenderent Israelitae ad festum Hierosolymam, Bb. 121b. Git. 88a. Alibi pro eo legitur פרוסדיוט. ut est in פרס. Glossa שומרים. Vide interpretes IIReg. 17, 2. et infra in פרדוסאח. Sic Hos. 5. ab initio in Comm.

פרדסקין columnae excavatae cum fenestellis, Tal. Ohol. c. 6. Vide et in Tal. Hier. Jom tobh c. 2. *פרדסקי nuncius, legatus:* שר פרדסקי בהרדא, misit nuncium ad eum, Br. s. 94.

פרדוס. Est vox peregrina et corrupta ¹⁴⁹. Legitur in Sr. s. 33. הוה פראדורן לבית חמיו משנשאה הרי אביה בא אצלה sponsus iste, quamdiu non duxit desponsatam suam, subinde itat ad domum soceri sui; posteaquam autem eam duxit, pater illius venit ad ipsam: Sic explicatur in glossa, מהלך חמיר.

פרדשנא donum, munus, honorarium: הני פרוסאי משרדי פרדשני להררי isti Persae mittebant munera sibi invicem, As. 72a. שר פרדשני misit honoraria. Meg. 13a. הא פרושנא הני פרושנא principi tale donum offertur? Sanh. 94a. Glossa R. Sal. דורון *munus.*

פרדחקין idem quod פרושנא edictum, mandatum, Esth. 6, 10. in Targ. sec. Sic ibidem in plurali numero פרוחקין. Vox corrupta.

¹⁴⁵ Conflatum videtur ex פרוכוס et פרוכוס, quorum primum vocabulum cum huzv. consentit *fradahta* i. e. *promotio* (Justi p. 194), alterum vero pers. est *שא* i. e. *rex*. Significat igitur *rege promotum*, quemlibet sc. *jussu regis munere publico fungentem*, קדי המלך ut habet Ar., aut est *promotus ad regem* i. e. *a rege proximus*, משנה למלך, ut alibi nuncupatur.

¹⁴⁶ Pers. *פרדחקה* part. praet. verbi *פרדחקה negligere, vacare labore, otiosum esse.*

¹⁴⁷ Ego פרדוס, פרדוס, legere malim. et sedebat super eo (in judicio) in *aperto loco*.

¹⁴⁸ Idem atque פרדוס q. v.

¹⁴⁹ Fortasse ex pers. *פרדוס* *famulus cubicularius, servus ostiarius, qui in domibus magnorum vela coram ingredientibus amovet, removeque postquam ingressi sunt.* (Vide Zenker p. 189.) Nun in fine possit esse formativum ex more chaldaeo.

¹⁵⁰ Inserto פ, id quod in pluribus vocabulis peregrinis fieri solet, idem est atque pers. *פרדוש* *remuneratio beneficiorum, retributio sive boni sive mali.* De Lara vocem ad gr. *παράδοσις* refert.

155) Pl. vocis מורר d. q. paulo post.

העדים Prosbol non remittit (debitum). Hoc unum est ex rebus illis, quas constituit Hillel senex, cum videret populum detrectantem mutuo dare sibi invicem, ac transgredi id quod scriptum est in Legge: „Cave ne sit in animo tuo ulla res nequam“ (Deuter. 15, 9). Exstitit itaque (Hillel) et ordinavit probol: Trado sive testificor vobis NN. iudicibus in loco N. quod omne debitum quod est mihi apud N. exigere velim, quocumque tempore voluero. Iudices deinde subscribunt et ob-signant, aut testes. Leguntur haec in libro Talm. Gitt. c. 7. fol. 36. et repetuntur in libro שביעיהו de anno septimo c. 10. ubi scribitur פרובול per r. Ibi-dem, non אין כוחין פרובול אלא על הקרקע, probol nisi super fundo ¹⁵⁹, i. e. immobilibus: Item, probol antecedens rectum est: consequens profanum: scriptum de sol-vendo, ante mutuum datum exaratum, valet: quod post mutuum datum confectum, invalidum ac pro-fanum est. Interpretum alter scribit, esse מורכב שם nomen compositum, et significatum ejus osse חקון הענין i. e. *aptatio, accommodatio, constitutio, dispo-sitio* rei alicujus, *statutum* de re aliqua. Hinc R. Obadias de Bartenora inquit, esse compositum ex פרה i. e. הקנה *ordinatio*, et בול i. e. עשירים *divites*, quod sit statutum scriptum pro divitibus, ne quid pecuniarum mutuo datarum perdant, etiam facilius eas pauperibus mutuo dent, quando sciunt se a jure remissionis anno septimo liberos esse. Amplius ap. Tos. legitur: פרוסבול אמר ר' חסדא פרוסבולי: בנטי ¹⁶⁰ אלו עשירים רכתי ושכרתי אה נאון עמכם ובנטי רב יופא אלו כלאומ שבידודה בנטי אלו העניים רכתי פרוסבול ר' חסדא פרוסבול quid est probol? Dixit Raf Chasda: Prosbuli. Bule et Bute. Bule sunt divites, sicut scriptum est: „Et frangam excellentiam roboris vestri“ (Lev. 26, 19). Docuit Raf Joseph: sunt כלאומ divites Judaeae: Bute sunt pauperes, sicut scriptum est: Mutuando mutuabis ei (Deut. 15, 8). Dixit Rabba ad quandam barbarum: Quid est pros-bol? respondit פרוסא דמלחא dispositio rei, Gitt. 37a. פרוסא i. e. הקנה *constitutio, dispositio*. Vide Cho-sen hammischpat s. 67. Forte est gr. προβουλή *provisio, praeconsultatio*: aut προσβολή *adjectio ad Legem Dei*. Philippus Aquinas addit, sic etiam vo-cari *ovum, quod alicubi reponitur, ut gallinae certum locum habeant ubi ponant ora*.

¹⁶¹ פֶּרֶזוֹת *lapidis pretiosi nomen, cui tribus Ascher*
resculpta fuit, Cant. 5, 14. in Targum.

פְּרִידָאִת *custodes, militum custodiae*, mi-

lites praesidiarii. Prima forma adducitur hic in Aruch, et inde apud alios. Alterum extat in Targum editionis Venetae: וּמִן פְּרִדָּן עַל שְׂבִילָא et constituit custodes in via, Eccl. 3, 11. דְּבִטְלוּ בְנֵי פְרִדָּן cujus filii aboleverunt custodes, quos constituerat Jarobeam impius super vias, Ruth. 4, 20. Sed in Echa rabbeti in praefat. fol. 57b. legitur פְּרִדָּאוֹר. Talmudici legunt hodie פְּרִדָּאוֹר, et sic in Commentariis Hebraeorum II Reg. 17, 2. Vide supra in פְּרִדָּא.

porticus, vestibulum, antetrichlinum. Interpretes Hebraei notant, esse vocabulum graecum. Habet ergo affinitatem cum gr. πρὸς τὴν ἑστῆσαν *vestibulum*, i. e. locus ante januam, stationi vel etiam deambulationi datus. In Pirke avoth c. 4. R. Jacob dicere solitus est: כפי פתח ביתו כפי שער העולם הזה דומה לפתחו של עולם הבא העולם הזה דומה לפתחו של עולם הבא העולם הזה דומה לפתחו של עולם הבא. i. e. mundus hic similis est porticui coram mundo futuro: praepara ergo te in porticu, ut possis ingredi in trichlinium: טרכלין i. e. παλατιον est ipsum palatium: בית שער est פתחו של עולם הבא vestibulum, porticus mundi futuri, i. e. vitae aeternae. Comparanda ergo sunt in hac vita, quae nos conducunt in vitam futuram. Nam mundus hic הוא רך ומעבר לעולם הבא רך וקשה ad via et vadum ad mundum futurum, in quo aeternum vivemus, scribit Majem. Vide Abarbinelem in hunc locum fuse. Raschi Gen. 43. 26. ad „et venit Joseph הביאה domum“, notat; ex vestibulo in trichlinium. Item metaph., collum uteri, Nid. c. 2. in Misna: ראשו חוצץ לפרטיו si protulerit caput suum extra vestibulum, sc. uteri, Schylehan Aruch in Jore deah de circumcis. num. 26, 2. s. 4. Vide Majem. in הלכות אסורי ביאה c. 5.

diploma, epistola, rescriptum, decretum diplomatale comprehensum. Videtur esse ex תַּפְסוּת פָּטְרִים: hinc, כְּפָרוֹדְגָמָא לא יהו דברי חורה בעיניך כפרודגמא ne sint verba legis in oculis tuis, ut decreti inveterati, sive literarum obsoletarum, אלא כפרודגמא Exod. 19. Scribitur melius פרומטגמא, ut est infra in פרס Pl. פרודגמאות כמרדינא divulgat diplomata per regionem: שלח הרשע ג' פרודגמאות לשלח Jehosua ad eos, Vr. s. 17. אצלם tres epistolas misit parabola est de rege, qui misit diploma mandati sui in urbem, Vr. s. 27.

ferrum פרוזא בפרזא לטש: *ferrum*: פְּרוֹזָא, פְּרוֹזָל
 שְׁקוּדֵי דִּי פְרוֹז Pr. 27, 17: ברזל, *ferro acuitur*, hebr.

¹³⁹ Sufficit vero si est fundus quantuslibet, *אגללס* כל שיהא *agellus* videlicet, *gleba* gr. βῶλος, unde, ut Vir doctissimus Dan. Ehrman (in epistola mihi scripta) affirmat, illa Hillelis constitutio nomen *אגללס* traxit, quasi *אגללס דהון* βῶλον (*translationem* sc. *debiti a debitore*) *ad fundum ejus*, dicas.

¹⁶⁰) Non inepte Sachs (Beitr. II. p. 70.) suspicatur, veterrimam explicationis formulam fuisse פרום בולי gr. πρὸς βουλῇ πρεσβευτῶν i. e. *in curiam senium* (ferendum est scriptum illud obligationis). Quae formula, pergit, non satis intellecta a nonnullis Talmudicorum פרום בולי se junctum legebatur פרום בולי, et inde פרום בולי quatenus semel scripta, plane omissa est.

۱۶۱) Ar. فیروزج.

crura ejus ex ferro, Dan. 3, 33. על גלגוליו די פֿרוֹלָה
super pedes ejus ferreos, v. 34. חֲקִיפָה כְּפֶהֱלָה
durum sive forte ut ferrum, v. 40. וּכְפֶהֱלָה די סִרְעָע
et sicut ferrum quod comminuit omnia ista, ibidem.
In TH. plerumque est פֶּהֱלָה.

דָּרַם *comprimere, stringere*. Citatur in Aruch
ex Git. 69. sed nunc ibi non extat.

פְּרוּטָא *amiculum, pallium, quo Hebraei in sacris involvunt caput, quod alias vocant* טלית. Hinc in Gem., רמא תכלתא לפרוטא לאניש ביהיה, projicit filia hyacinthina in *amiculum sacrum domesticorum suorum*, T. Suc. 11a. Men. 83. Pl. שירי פרוטיות אסור. בשבח localamenta *amiculorum vetitum est transferre in Sabbatho*, Sab. 125a. Videtur esse a Gr. *περζωμα*. Sic legitur in TH. Sab. c. 6. fol. 8b. פרוטא pro hebr. המכילות, Jes. 3, 22. Id possit esse plurale *περζώματα*.

Deinde פִּירוּמָא ¹⁶² *cerevisia ex hordeo*: פִּירוּמָא *cerevisia ex hordeo, et sicera fi-*
ouum et mororum, Pes. 107a. Alii hinc scripserunt,
 שִׁכְרָא תַּמְיִי *esse siceram ex ficibus confectam*, quasi שִׁכְרָא תַּמְיִי
 essent explicatio vocis פִּירוּמָא: sed exponitur in
 glossa, שִׁכְרָא שְׂעוּרִין. Alibi videtur sumi pro *vase ce-*
revisiario: רַקְדֵּשׁ בְּפִירוּמָא דִּשְׁכָּרָא qui desponsat ali-
 quam vase cerevisiae, poculo cerevisiario, Kid. 52b.
 In nostris exemplaribus legitur hic פִּירוּמָא, quam
 lectionem Aruch quoque adducit in פֶּרֶם, ubi expli-
 cat *cerevisiam dulcem* ¹⁶³. Sic forte exponi quoque
 posset in praecedenti loco. Glossator annotat, hoc
 sensu extare quoque in Bm. c. 3.

פרק *nom. propr. principis cujusdam tyrannici,*
Bm. 49b.

פְּרָה *florere, efflorescere*, ut Hebraice, sed rarius in Targum usurpatur. Aphel, **אִפְרָה** *idem*. Praet. fem. **אִפְרָתָה** כד **אִפְרָתָה** eratque quasi *florens*, hebr. כפרתא, Gen. 40, 10. ומשכנא דחריפי טפריה et *habitaeculum justum florēt*, Prov. 14, 11. Veneta **מִפְרָה** *per verbum Syrum*.

II. פרח *volare, avolare, evolare*. Part. פרו וטיס
volabat et evolabat in aërem coeli, Exo.
 20, 2. Jon. רי שלח ופרח *quae se emittit et avolat*.
 hebr. ויעף, Nah. 3, 16. כחורמנא דפרח *sicut serpens*
qui volat, Pr. 24, 32. עופא כל עופא דפרח *omnem avem*
quae volat, Gen. 1, 21. Fem. מנלא פרחא *volumen*
volans, Zach. 5, 1. כפרחא פרחא *sicut volatile*
quod volat, Prov. 26, 2. In Aphel, פרח *idem*: vel
avolare fecit, abegit, fugavit, dispulit, ventilavit.
 Praet. שליו מן ימא *et avolare fecit coturnices*
a mari, hebr. וינ *et abripuit*, Num. 11, 31. ואפרח
 אברם *et abegit eas Abram*, hebr. וישב *et difflavit*,
 Gen. 15, 11. Part. וימפרח יח רוקא *et ventilabit*
palcas, Jes. 28, 28. גירא בכבריה *in cujus*
jecur volat sagitta, hebr. יפלה *secat*, Jer. 7, 23. Pl.
 כמא פפרח *sicut volantes*, Jes. 30, 6. אבא
 בקלעא *sicut volantes faciunt, dispellunt*
lapidem funda, hebr. יקלענה *funda ejiciet*, IS. 25, 29.

Fut. פִּרְחָהּ volare faciet eam, IS. 25, 29. Ap. Tos. לְבִיָּה *cujus cor avolat*, i. e. qui deliquium patitur, Gitt. 69b. Vide mox פִּרְחָהּ. Praeterea adducit B. Ar. ex Bk. 30. לֹא שָׁנוּ אֵלָּא בְּמִסְפֵּרֵיהֶם, quod explicat per מִיָּיָר: sed hodie non sic legitur in nostra Gemara.

Ap. Tos. per metaphoram, אֲדָרְיָ וּפְרָחֵי אֲדָרְיָ *iter facientes et volantes*, i. e. הולכים ועוברים *euntes et transeuntes*, Subtub. 61. Gl. notat, אורחים *esse* qui aliquandiu subsistunt in loco aliquo: פרחי *esse* eos, qui recta pergunt.

פרח *flos*. et metaph. *suprema pars candelabri sacri lumen continens* sic dicta, quod *florum* figuras contineret: unde, פרח של מנורה, ap. Rabbinos, Kel. c. 13. et inde, פרחיה *flores ejus*, Exod. 25, 31. in Hebraeo. Item *pubes in juventute*: unde, קצון פורה, quos minorennes pubescens, צמר שיער, in quibus conspicitur prima lanugo, ut B. Ar. scribit. Vide in Ber. 47b. Item, פרחי כהונה *germina vel puberes sacerdotii, filii adolescentes sacerdotum*, in quibus sacerdotum efflorescit, *sacerdotes juvenes*: פרחי כהונה מציאין אותו חוץ לעזרה ומפציצין את מורו *juvenes sacerdotes educunt eum extra atrium, et contundunt ipsi cerebrum*, Sanh. 81b. גל כהנים כהורים *sacerdotes juvenes*, quibus incipit barba progerminare, et proximi sunt fungendo sacerdotio: ופרחי כהונה איש כסחו בארץ *et juvenum sacerdotum quisque habebat pulvinar in terra*, Tam. c. 1. in Misna: Praecedit illic, שם שומרים *et juvenes custodias agebant ibi*. Unde in Gemara legitur, הם קרי להו רובים הכא קרי להו פרחי כהונה, illic vocavit eos pueros, juvenes, hic vocat eos juvenes sacerdotes etc. Glossa in Mischna explicat פרחי כהונה *qui pertigerunt ad cultum divinum, scil. exercendum*.

פרחא *bruchus, melolontha, locustae species*:
 comedebat bruchus, et reli-
 quum bruchi etc. hebr. ילק, Joel. 1, 3.

סַרְחָא *capparis*, ap. Tos. Ber. 36a.

פֶּרַח *defectio, deliquium*: פֶּרַח *deliquium*
 animi, *Ohnmacht*. Talm. Gitt. 69b. Sic exponit R.
 Sal. פֶּרַח *שֶׁלֹּבו* *cujus cor avolat*, Gallice *pasmer*.

פרחא, *Emph. volatile, volucris, volucres*:
 expanditur rete volatili alarum, i. e. quod alas habet, hebr. בעל כנף
 Pr. 1, 17. פרחא היך sicut volatile, volucris
 quae volat.

פרוהו *capilli muliebres circa tempora capitis
vagi et volantes, quae ligamine comprehendun-
tur*: unde ap. Tos., בליא פרוהי vitta constringens
capillos vagos, Sab. 57b.

מִפְּרִייתָּ *ligamenta brevia, vel, laqueoli, quales in palliis haberi solent, ut collo alligari queant, R. Sal. exponit Gallice, פיט-צא, Sab. 59b.*

אֶפְרוּחִין, אֶפְרוּחִין *pulli, avium proprie a volatu*:
וּמִשְׁחֹן אֶפְרוּחִין et fovet, calefacit pullos, Jer. 17, 11.

¹⁶²⁾ Gr. προζύμιον ἢ· προζύμι *frementum*. ¹⁶³⁾ Spectat ad gr. φύραμα.

bentur pro particularibus, juxta illud: שני גרגרים

partes, particularia: מַפְנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹצִיא פְּרוֹטוֹת

cutis ipsorum, gerissen, gespalten, Thr. 4, 8. Ap. Ros., aurum fragile, Ketub. 67a.

פרד *tusa, contusa, confracta grana aristarum, far tusum*: פרוכין ורכיבן *contusa et tenuia*, hebr. גרש, Lev. 2, 14. ופירוקן לא חיכלון *tusa non comedetis*, hebr. ויכרמל et spicas virentes, Lev. 23, 14. Aff. ותקטוף פיריכין *de contuso ejus*, Lev. 2, 16. ויכרמל *et decerpes spicas manu tua*, Deut. 23, 26. Jon.

מפרכחא *frangibulum, lignum vel lapis, quo olivae franguntur in torculari*, Bb. 67b.

וכן נברא *fractiones, rupturæ, ruinae*: מפרכחא *fractiones, verba scil. quae in proximi damnum et excidium tendunt*, hebr. חרפכות *subversiones, perversiones, perversitates, verba perversa, a recto et justo declinantia*, Pr. 12. מפרכחא *Singulare possit esse מפרכחא*, Prave in Venetis legitur *מפרכחא*, et in Regiis, *מפרכחא* singulariter. Melius plurale, ut respondeat Hebraeo.

II. פרוכין in Pahal, *ligare, colligare in manipulum*. Part. פרוכין ורוכין בנן חקלא. Part. מאלמים אלמים *in agro*, hebr. מאלמים אלמים, Gen. 37, 7. in Tg. Jon. et Hier. B. Ar. legit *כירוכין* כירוכין *in secundo*, quae lectio forte melior. ירוכין *li-gentur, constringantur*, Br. s. 1.

פרוכין *manipuli, fasciculi*, Gen. 37, 7. ubi tamen praestaret legi פרוכין, forma feminina, ut apparet ex sequentibus: פרוכתי קמח substituit *manipulus meus*, ab exteriori parte veli, v. 35. Ap. Ros., ונחנן לפרוכתי *et inclinabant se coram fasciculo meo*, quae leguntur etiam ex forma פורכא, quod pravum videtur.

והעבר פרוכחא רחכלא *velum aulaeum* ¹⁶⁷ et facies velum hyacinthinum, heb. פרוכחא, Exo. 26, 31. מברא מברא *ab interiori parte veli*, v. 33. מברא *ab exteriori parte veli*, v. 35. Ap. Ros., ונחנן לפרוכתי *vela nigra*, לבנון פרוכתי *vela alba*, juxta B. Ar., Pirke R. Elieseris c. 41.

III. פרוכין *scabere, scalpere, abradere, abrumpere scabiem*. Vicina est significatio primae: nam scabendo rumpitur cutis aut scabies: apud Tos. סכין *ungunt et scalpunt hominem, non autem ungunt et scalpunt pecus, scil. in Sabbatho; hominem, oblectationis et voluptatis causa, quae homini in Sabbatho mandata est, non autem pecori aut bestiae*, Sab. 53b. Gl. פרוכין *abradunt, soil. גלדי מכה crustas plagae*.

פרוכין *scalptura, fricatio*: סיכה ופרוך *unctio et fricatio*.

פרוכין *nom. propr. loci*: באדן ורמוני פרוך *Talm.* Orla in fine. Horum locorum nuces et mala punica

in pretio erant, et carius aestimabantur. Hinc Guido notavit, פרוך significare *nucem*. Autor Aruch scribit, nuces istas sic dictas fuisse, quod *fragiles* essent, et manu facile *frangerentur*, a prima hujus radicis significatione.

פרוכין *rupturæ, minutiae ruptae*: שעיין *quod essent factae minutiae minutiae*, Rh. 13b. De leguminibus quibusdam mentio, quae quotidie conteruntur et absumuntur, neque in horrea colliguntur, ut frumentum, ut decimae de iis dari possint.

פרוכין *nomen vasis vel instrumenti culinari, Tal.* Kel. c. 12. Autor Aruch vult esse *fragmentum lin-tei, quo ollas et scutellas abluunt*: alii aliud.

פרוכינא ¹⁶⁸ *numus adulterinus, αλδηνλον νόμισμα, vel juxta Aruch, numus prohibitus, non quod falsus vel adulterinus, sed ut moneta principis prohibentis propria, melius distrahatur*. Legitur in Parah cap. 1.

פרוכין *nomen provinciae aut populi*, Gen. 10, 3. in TgH. Sic פרוכאי Thr. 4, 22. quod autem videtur esse pro פרוכאי ex vers. seq.

פרוכינא, sic adducitur in Aruch, sed in libro citato legitur פרוכינא per כ in medio. Vide supra in פרוכ.

פרוכינא, פרוכונים. In Echa rab. 3, 17.: Mulier quaedam duxit filium suum פרוכונים *אצל חד פרוכונים*. Gl. *juxta sensum est caupo, qui praeparat cibos*. In MK. 1, 8. legitur pro eo פרוכונים.

פרוכיל ¹⁶⁹ *uva cum racemo, sive etiam parte palmitis*: פרוכיל *manus racemi, pars qua uva a propagine abscinditur et tenetur*, der Rämme, Okz. c. 1. פרוכיל *racemi uvarum, die Rammen, vel, pars palmitis, qua ferri et suspendi solent*, Suc. 100. et alibi *et in manu sua habebat palmitem uvarum*, Schemoth rab. s. 15.

פרוכימטוס *dux, antesignanus in bello*. Graece πρόμαχος, in Jela. Ar. scribit, sic vocari *advocatum in lingua graeca*.

פרוכים ¹⁷⁰ *movere, motitare se, trepidare, tremere, ut fit in corpore moribundo*. Elias exponit Zabelen vel Zappelen: פרוכים *עזרי אפרכים* *liga manus meas bene, ne tempore doloris mei trepidem*, Gen. 22, 10. de Isaaco. Prave illic in Jon. legitur פרוכים. Ap. Ros. מפרכים *tremebat, timebat egredi*, Br. s. 63. R. Sal. Gen. 25, 22. עוף פרוכים *avis trepidans, ut galli vel gallinae faciunt*, abscissa gula: ap. Tos. פרוכים *פי שמפרכים* *si abscissa*

¹⁶⁷) A frangendo s. disjungendo dictum, quia Sanctuarium a Sanctissimo disjungit.

¹⁶⁸) Nisi ab ordine probatum mendam in typis esse dixissem. Certissime enim per Resch legendum est פרוכינא i. e. παραχρημα.

¹⁶⁹) Mus., qui vocem latinam esse dicit, ad lat. *flagellum*, gr. παρὰ πάλμης *palmes* spectare videtur. Opus non est, ipsi enim chal. radici פרוך notio inest *rumpendi, abrumpendi*, unde פרוכיל *ruptura uvarum* i. e. *racema* vel pars vitis. Cf. et pers. پَرِ گُلِه pars, frustum.

¹⁷⁰) Nonnullis hoc verbum ad nomen gr. φρεν (φρεν) vertere placet. Dubito.

¹⁸⁶⁾ Aliter de Lara gr. esse πέρας affirmat.

Legis in synagoga Judaeorum continetur, suspensa est, Meg. 26b.

separatia: ויה פריסותא דחרבא et *separationem adipis*, Lev. 1, 8. in Jon.

dimidium, *dimidia pars*, *res divisa in duas partes*, quarum una sic dicitur. Sic ubi de monetis sermo, intelligitur *dimidia* ejusque monetae pars: ut, ויהא דחנינא פרס של מנה, פרס dimidius assis: De *tempore*, פרס החדש, *dimidium mensis*; nempe quindecim dies ante festum vel terminum certum: כפרס פסח ad *dimidium paschatis*, i. e. quindecim dies plus minus ante pascha: כפרס ad *dimidium festi pentecostis*, כפרס תג הסוכות ad *dimidium festi tabernaculorum*, Schek. c. 3. Ibidem in TH.: פרס כל ויהא דחנינא פרס: ubique legimus פרס, est *dimidium*, veluti *dimidium triginta dierum ante festum solenne*: comestio *dimidii*; esus, *absumptio dimidii cibi*, *dimidii panis*, *dimidia tortae panja*, Erub. 29a. Kerith. 13 etc. In Ar. exponitur חצי חלה פרס. In Mischnajoth in Mikv., c. ult. ויהא דחנינא פרס et *dimidium*. Vide et Maim. in Com. in Mischna in Tah. c. 1. s. 3. Secundum Raschi sunt duo ova, ut notat Bartenora in Mikvaos. *Persia*: In ME. s. 1. circa finem: Quare vocatur פרס? אמר ר' הילל דהמלכות פרוסות פרוסות? פרס quia accepit regnum frustulatum.

Persa, *persicus*: פרסא, פרסי, פרסי, דאקטילוס פרסי, de arbore: דאקטילוס פרסי. Hi meliores erant communibus, Sab. 29a. *Persae*, Ez. 27, 10. Ap. Tos.: Rabban Gamaliel dixit: בשלושה דברים אוהב אני את הפרסים הן: צנעון באכילתן וצנעון בבית הכסא וצנעון בדבר אחר propter tres res amo Persas; sunt verecundi in cibo, sunt verecundi in loco secreto, verecundi in re alia, i. e. בחשיש in lecto, Ber. 8b.

species ficorum, Schev. c. 5. *aestimare*¹⁸⁵, hebr. העריך. Fut. יפרסו. ויהא דחנינא et *aestimabit sacerdotes eam*, Lev. 27, 12. vide et v. 8. כמא דפרסו יחיה prout *aestimaverit eum*, v. 14. יפרסניה כהנא *aestimabit eum sacerdos*, v. 8. ויפרסניה, v. 14.

aestimatio: כפורסן נפשחא pro *aestimatione personae erunt Domini*, Lev. 27, 2. כפורסן juxta *aestimationem sacerdotis sic erit*, v. 12. Cum aff. ויהא דחנינא *aestimatio masculi*, Lev. 27, 3. ויהא דחנינא et *erit aestimatio ejus*, v. 4. כפורסניה cum *aestimatione ejus*, Lev. 5, 15. 18. כפורסניה secundum *aestimationem ejus stabit*, Lev. 27, 17. כפורסניה prae *aestimatione ejus*, Lev.

27, 8. ויהא דחנינא כפורסניה et *diminuetur de aestimatione ejus*, v. 18.

donum, *munus*, *praemium voluntarium et liberum*, *compensatio*, *beneficium corporale et temporale tantum, non ex debito, sed libera voluntate*; veluti cum dicitur servo, filio, parvulo, uxori: Fac mihi hoc vel illud, et dabo tibi nummum unum vel duos: שכן autem est merces ex debito. Ababinel scribit. significare *epulum*, *convivium liberale et honorificum*, sic dictum, quod sit *divisum* in prandium et caenam. Vide eum in אבות: ut, נטלי, פרס adducetes munus, id est tributum annuum, hebr. נטלי מנחה, IIS. 8, 2. Hinc Antigoni Sochei dictum in Capitulis patrum c. 1. אל חרוי כעבדים ne sitis tamquam servi, servientes magistro eo fine, ut recipiant praemium. Nemo debet servire Deo luci et mercedis causa, sed ex amore et timore. Ex amore, ut sponte et libenter faciat, quae praecipit: ex timore, ne faciat quod prohibuit: פרס מרבו דומה לעבד שמבקש פרס מרבו sicut servus qui accipit praemium a magistro suo, Bb. 25.

porticus, *vestibulum domus*: פרוסדא, פרוסדא לביה דיהא porticum domus judicii, hebr. אולם, IR. 7, 7. Idem quod פרודור, de quo supra. Quidam libri habent פרוסדור, ut monet R. David. graec. πορτα.

custodes, *custodiae militum*: פרוסדא, פרוסדא על הדרכים: *custodes* quos disposuit Jarobeam in viis, Tan. 30b. TH. Tan. c. 4. In gl. legitur פרוסדא. Alias saepius dicuntur פרוסדא, ut est supra in פר.

jussus, *imperium*, *edictum*, *mandatum publicum regium*: דמא hoc *mandatum meum est*, Vr. s. 27. ששלה פרוסדמא שלו במדינה מה עשו לה בני המדינה qui misit *mandatum suum* in urbem. Quid fecerunt cives? acceperunt illud et lacerarunt illud, et combusserunt illud, Br. s. 41. Pl. פרוסדמא.

idem, TH. Schevi. c. 6.

pelves, *vasa vacua*: פרוסדקי, פרוסדקי דמייהו qui afferebant *pelves* ipsis, fol. 65b.

ornamentum muliebri capitis, quod alias Talmudicis dicitur עיר של דהב *civitas aurea*, quod urbis Jerusalem formam repraesentaret. Isto in Sabbatho exire illicitum fuit, ne onus portare viderentur. Alias scribitur etiam פרוסדקטולין, ut

¹⁸⁵) Pretium declarare et nominalim exprimere, פרס q. v.

¹⁸⁶) Gr. φορός, tributum s. vectigal. *) טרמא (Sab. 129) περισσελα superfluidas, abundantia.

¹⁸⁷) Aliis est ingressus, gr. πορτα. ¹⁸⁸) Lat. praesidium.

¹⁸⁹) Deb. rab. s. 5) פרוסדא praelectura, imperium ut vult de Lara. Sachs mendosum esse putat pro פרוסדא.

¹⁹⁰) Muss., qui vocem graecam esse affirmat significantem לקבל כלי מן i. e. vas ad recipiendum aliquid aptum, compositam eam habere videtur ex πορός et ἄρξω.

in Aruch ponitur, vel פרשטוקטלן ¹⁹⁰ ut in TH. legitur, c. 6. de Sabbatho.

אם השלח ¹⁹¹ *exactores tribulorum*: פרשטוקטלן לחם פרושטוקטלן למדינה שינוי מים מאה ליטריין של זהב si mittas illis exactores in urbem, qui elevent ab eis centum libras auri, Ps. 17. in Midr.

נחן לפרסוף אם בורה *custos, satellites*: פרסוף ממוני חי tradidit eum satelliti, si fugit ab eo, vivit. Quidam libri legunt פרצוף, de quo infra. Citatur a B. Ar. ex Tanchuma.

פרוספא *facies, πρόσωπος*: *persona, πρόσωπον, species, larva*. Sic dicunt Syri פרסופא, Ps. 4, 8.

פרספא *marmor, vel alia quaedam species lapidis*, Jalkut 33d. Brachia patris nostri Abrahami fuerunt דפרספא עמודין כהרין sicut duae columnae marmoreae, gl. שיש. In Br. s. 65. scribitur דיפרספא.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

כבר דעת *probabiliter, publice, manifeste*: פרסופא *jam nosti manifestationem hujus orationis, i. e. expositionem, declarationem*: פרסופא *publice punitur, vel affligitur*, Gen. 19, 26. Jon. et in refectione nuditatis, Lev. 18, 6. in Jonathane.

נחן לפרסוף אם בורה *custos, satellites*: פרסוף ממוני חי tradidit eum satelliti, si fugit ab eo, vivit. Quidam libri legunt פרצוף, de quo infra. Citatur a B. Ar. ex Tanchuma.

פרוספא *facies, πρόσωπος*: *persona, πρόσωπον, species, larva*. Sic dicunt Syri פרסופא, Ps. 4, 8.

פרספא *marmor, vel alia quaedam species lapidis*, Jalkut 33d. Brachia patris nostri Abrahami fuerunt דפרספא עמודין כהרין sicut duae columnae marmoreae, gl. שיש. In Br. s. 65. scribitur דיפרספא.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

פרוספיון *Corruptum videtur pro פריספיון* *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis*: נכנס פרוספיון לרחוק וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur פרוספיון.

¹⁹⁰ Corruptum videtur ex gr. προστετηνός, ut ornamentum quodvis significet alio ornamento *adhaerens*, germ. ein Aufflag. Hinc in die Sabbato illud portare prohibitum, dum ornamento ipso exire licitum est.

¹⁹¹ פרספא (TH. Sab. c. 6) περισκελός, *periscelis, ligula cruatilis*.

¹⁹² Vox corrupta latina *proquaestor*.

¹⁹³ Proprie, ut putat Relandus, *vir potentia praeditus*, pers. پوزمند. Nam پوز potentiam, et مند (id quod Arabum نوب instructum, *praeditum, ornatum*) notat hominem cui illa re subjungitur. Joannes Malala (Chronog. p. 353) illos Persarum potentatores mox βαρσαμαράτας, mox βαρσαμανάτας appellat, quae lectio per v ipsi vocabulo pers. *bertsemend* propinquior.

¹⁹⁴ Affine est verbo פרש, *parsh*, cui notio inest *expandendi*, et metaphoricè *exponendi et explicandi* inde *publicandi*.

¹⁹⁵ Usus ejus tum de malo persico fructu videlicet persicae arboris, *περσικόν μῆλον*, tnm de ipsa arbore persica malo, *περσικὴ μήλα*.

¹⁹⁶ Pers. سرسته *serva, incilla*. Vox quidem פרסתן in Tg. pro hebr. שרה, quae *dominas, heras* ut habet A. n. notat, ponitur. Sermo enim ibi de שרה reginae, quae in respectu ad vulgus dominae quidem et herae habentur, in respectu ad reginam vero, cujus numere fungi iis opus est, nec nisi servae vel incillae aestimandae sunt. Muss. Buxtorfium in explicanda voce sequens errori errorem addit graecamque vocem esse dicit *περσάτις*. Syri ex more Nun inserunt, *פרסתא*.

¹⁹⁷ Ex *hirundine* (pers. فرشتک) confecta. R. Sal., qui (Br. s. 59) vocem per *אספיה* reddit, graecam eam hebre videtur *περσάτις parasitus*.

¹⁹⁸ Est indubie vox persica si ulla فرسته *nuncius, legatus*. Ne finale pers. ut saepius demonstrativimus. chaldaice in p mutatur, id quod in plur. forma (فرستگان) ipsius vocis pers. reperitur.

פרע *solvere, persolvere, rependere, retribuere, red-
dere*. Respondet verbis hebr. גמל, שם, quae
tamen etiam aliter pro diverso usu transferuntur.
Praet. מוטל דפריע עלי טבא quia rependit mihi bo-
num, hebr. גמל, Ps. 13, 6. Tertia feminina cum aff.
גמלתיו rependit ei bonum, hebr. גמלתיו טבא
Prov. 31, 12. פריע אין פריע si rependi inferenti mihi
malum, hebr. גמלתיו, Ps. 7, 5. Part. טבא איש
גמל, retribuit bonum vir benignus, hebr. גמל
Prov. 11, 17. ופרע מוויף רשעא ולא פרע. et non persolvit,
hebr. גמל, Ps. 37, 21. ופרע על. et persolvit
superbis, hebr. גמל, Ps. 31, 24. et rependit homini secun-
dum opera sua, Prov. 24, 12. פריע ליך דפריע si
non est tibi unde persolvas, hebr. גמל, Prov. 22, 27.
Pl. פריען אהרען retribuant mihi malum
pro bono, hebr. גמל, Ps. 35, 12. ופרען בישא
et rependentes malum, Ps. 38, 21. Inf. פריע להון
אגרא persolvere ipsis mercedem bonam, Ps. 31, 20.
Imper. פריע להון Domine secundum opera ipsorum,
hebr. גמל, Ps. 28, 4. Fut. ופריען אהרען
et reddam ipsis, hebr. גמל, Ps. 41, 11. Ithph. ופריע
אחפער *ulcisci, vindicare*, quo sensu respon-
det hebr. גמל, נקם, Item *rependi, persolvi,
retribui*. Praet. ופריען אהרען אהפער יח עולבנהון
ultus est injuriam eorum, hebr. גמל, Jer. 50, 34.
denec ultus sit populum Israel ab inimicis ejus,
Jos. 10, 13. ופריען מנהון et vindictam sumserunt
de eis, hebr. גמל, Ez. 25, 12. Part. ופריען
et omni homini juxta bona manuum suarum rependitur
vel persolvitur, hebr. גמל, Prov. 12, 14. ופריען
ipse omnem carnem, hebr. גמל, et ultionem tuam
judicio disceptat, Jer. 25, 31. ופריען אהרען
et sumit vindictam animae ipsorum, hebr. גמל
ומפריע יח פריענהון. וקבע את קבעיהם
et ulciscor ultionem tuam, hebr. גמל, Jer. 51, 36.
Inf. ופריען אהרען ad vindictam sumendam
ab omnibus inimicis ipsorum, hebr. גמל, Esth.
8, 13. ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען
vindicatam a vobis, hebr. גמל, Jer. 2, 9. Imper.
אחפער אהרען פריענהון בני ישראל. ulciscere
ultionem filiorum Israel, hebr. גמל, Num. 31, 2.
אחפער אהרען et ulciscere me de persequentibus
me, Jer. 15, 15. ופריען אהרען אהרען אהרען
non in aeternum ulciscar judicio, hebr. גמל, Jes. 57, 16.
אחפער אהרען quando ultionem sumam de vobis,
Jud. 15, 7. ופריען אהרען et ulciscar ultionem unam,
Jud. 16, 28. ופריען אהרען donec ulciscar me ab ini-
micis meis, hebr. גמל, Gen. 4, 15. ופריען אהרען
nam ultionem servorum suorum vindicaturus est,
hebr. גמל, Deut. 32, 43. ופריען אהרען et ulcis-
cet, hebr. גמל, Exo. 5, 21. ופריען אהרען et
vindictam nos rex noster, hebr. גמל, IS. 8, 20.

et vindicet contumeliam meam a
te, hebr. גמל, IS. 24, 15. ופריען אהרען אהרען
et vindicemus vindictam nostram ab illo, hebr.
ומפריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
et vindicent a vobis vindictam, Lev. 26, 25. Sic
Ez. 25, 15. Ap. Tos. : ופריען אהרען אהרען אהרען
qui ulciscitur, i. e. sumit vindictam suam, vastat do-
mum suam, Sanh. 102b. Aliud vide supra in סאה.

II. פריע *nudare, detegere, reterege, aperire,
discooperire*. Praet. ופריען אהרען אהרען אהרען
quod nudati essent: nudati enim erant
per manus Aharonis, hebr. פריע, Exod. 32, 25. in
Jon. et TgH. ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען
caput ejus erit resectum, Lev. 13, 45. Fut. ופריען אהרען
et nudabit caput, Num. 5, 18. Hinc ap. Ros. : ופריען אהרען
caput apertum, i. e. pileo, vel alio tegumento nudatum:
שחיתה: ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
mactatio aperta, i. e. bestia, cujus venter
mactando apertus: Dicitur et de nudatione membri
in circumcisione: unde illud axioma, qui circumcidit,
et non denudat circumcissionem, perinde est ac si non circumcideret,
R. Alphes in de Sabbatho, c. 19. Item pro, *solvere
debitum*, usitatissimum est: ופריען אהרען אהרען
debitum: ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
solvunt tributum: ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען
chirographa, literae debitorum exsolutae. Hinc Tal-
mudici, בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרים,
למלכות על משוהי שטרות פרושים וכו'.

nutriens comam, Num. 6, 5. Sic Lev. 10, 6. et 21, 10.

denudatio, resectio: ופריען אהרען אהרען אהרען
denudatio, resectio capitis, Mk. 27. Sic in specie vocant
etiam *resectionem membri infantis, quae fit post
praepotium abscissum, quando se. remanens cutis,
per ungues pollicis acuminatos, a circumcidente re-
trorsum trahitur, ut caput membri denudetur*.

לאו בני פריען נינהו: ופריען אהרען אהרען אהרען
non sunt filii solutionis, non sunt solvendo, non
habent unde solvant, Talm.

ultio, vindicta, poena: ופריען אהרען אהרען אהרען
ultio, per judicium instituta, Jes. 34, 8. ופריען אהרען
dies vindictae, ibid. ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען
rependet vindictam inimicis suis, hebr. גמל, Jes. 59, 18.
ומפריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
bona persolvetur ei, hebr. גמל, Prov. 19, 17. Cum
aff. ופריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
Edom, hebr. גמל, Ez. 25, 14. ופריען אהרען אהרען אהרען
ultionem tuam ego ulciscar, hebr. גמל, Jes. 49, 25.
ומפריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
et ulciscemur ultionem nostram ab illo, Jer. 20, 10. ופריען אהרען אהרען אהרען
reddam retributionem ipsorum ipsis, hebr. גמל, Ps. 28, 4.
ומפריען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען אהרען
et ulciscitur ultionem animae ipsorum, Prov. 22, 23. Pl. ופריען אהרען
et faciam ultiones magnas, Ez. 25, 17. ופריען אהרען
quatuor ultiones sive poenae malae sunt, gladius, fames etc. hebr. גמל, judicium meum,

verbiūm vulgare, idem cum illo, „occasio facit fu-
rem“: פְּרִיצוּתָא דַּעֲבָרִי perversitas servorum.

פְּרִיץ *effractor, latro, fur: metaphorice ap. Ros.*,
 פְּרִיץ וְיָחִים וְעֵנָבִים *improbae olivae et uvae, i. e. im-*
maturae, quae non maturescunt, nec comminuuntur
sub praelo, Bm. 105a. גַּמְלָא פְּרִיץ *camelus insanus,*
obvia percurrumps et perfringens, Ber. 54a.

ad alveos aquarum, hebr. אֲפִיקֵי, Ps. 42, 2. וְהָרָוּ עַל בֵּיתָם
 et reversae sunt in locum alveorum suorum, Jobi 14, 11. Sic et Elias adducit, וְהָרָוּ
 Jobi 41, 6. al. 7. At hic locus in Bibliis legitur
 אֲפִיקֵי, et sic Jobi 40, 13. et 6, 15. unde et
 sic Jobi 14. legendum videtur. Omnino pro אֲפִיקֵי
 in Tg. communis est אֲפִיקֵי, ut est supra in אֲפִיקֵי,
 unde hic irreptitum et alienum videtur, nisi quis
 velit haec esse et פֶּסֶחַ et פֶּסֶחַ.

עורפלא אפילו לפרעידא: *bacca, gratum*: פרעידא
 ליה *pluvia tenuis etiam grano sub*
gleba prodest, Tan. 4a. *grana*
mali Punici rubentis, Bm. 84a.
 ומפרעידוהי עכרין *et ex granis ejus faciunt oleum*, Sab. 21a.
 שמן *nempe de kikajon Jonae, quod vocatum fuit* קיק
oleum kik: הא צורבא מרבנן רמי לפרעידא דחוחי קלא
 נט *iste sapiens similis est grano sub*
gleba, postquam incipit virescere, virescit, nihil sc.
obstante gleba; sic sapientes inclarescunt, nihil ob-
stante invidia malorum: Tan. 4a.

פֶּרֶס sic adducitur in Aruch ex Br. sed ibi
s. 40. legitur פֶּרֶסְחָקִין, de quo in פֶּרֶס.

פִּירֵצָמָא *vinum languidum ac fugiens*²⁰⁴, *invalidum, aut accensum, quod colorem et saporem amisit*: אֶרְנָתָא פִּירֵצָמָא דְּמוֹדָא *vinum languidum quod venditur in compitis urbis*, Bb. 95b.

אב פפיריזין עד עזרין. *Pl. acinus: gratum*. Num. 6, 4. hebr. רוצנים. Quando in praelo separantur, dicuntur פסולח עניים faeces, fraces uvarum. Talm. ומפריצונו עבדן et ex granis ejus faciunt oleum, Sab. 21a. Kimchi explicat רוצנין Jonae 4, 6.

פְּרָצוּף *persona, vultus, facies, effigies*. Corruptum ex gr. κερκασσος: פְּרָצוּף דִּיהוּה רַחֲמֵי vultus Domini irati sunt, Ps. 34, 17, ubi melius legeretur פְּרָצוּפִי propter sequens plurale, et conveniret, heb. פְּנֵי, quod etiam plurale: וְהָיָה פְּרָצוּפִי דְלֹא דְמֵן חָדַר sicut vultus, qui non assimilantur sibi invicem, Prov. 27, 19. Cum aff. פְּרָצוּפֶךָ מִן אִיקָר דִּמְחָרָה cum evigilavero a gloria effigiei tue, hebr. חֲמוּנָחַךְ, Ps. 17, 15. פְּרָצוּפִי בְנִהוּרָה דְּפִרְצוּפֵיהּ in lumine vultus ejus, Prov. 16, 15. פְּרָצוּפֵיהּ וְשִׁבּוּיָהּ et sicut sapphirus, vultus eorum, Thr. 4, 7. Hinc ap. Tos. מְעִידֵי אֶן

non testantur (de homine mortuo) nisi viderint personam faciei ipsius una cum naso, Jeb. 120a. הו פרצופן ברא הק"כ. duplicem vultum creavit Deus in Adamo primo, sicut dicitur: „Ante et retro formasti me“ (Ps. 139, 5.) Ber. 61a. Huc respiciunt R. Sal. et Aben Ezra Gen. 1, 27.

פָּרַק ²⁰⁵ *redimere, vindicare, liberare, servare, eripere*. Respondet hebr. פָּרַק, הוֹשִׁיעַ, גָּאֵל. hoc sensu usurpatis. Praet. רִי פָּרַק יָהּ נַפְשִׁי מִכָּל עָמָּה. qui redemit animam meam ab omni angustia, hebr. פָּרַדָּה, IIS. 4. 9. אֲרוֹם יְהוָה מִשְׁחִיָּהּ nam servavit Dominus unctum suum, hebr. הוֹשִׁיעַ, Ps. 20. 7. פָּרַקְךָ מִמּוֹתָהּ et ex omnibus angustia ejus servavit eum, hebr. הוֹשִׁיעִי, Ps. 34. 7. פָּרַקְךָ מִמּוֹתָהּ et redemit te a morte, hebr. פָּדַךְ, Job. 5. 20. וּפָרַקְךָ qui redemit te e domo servitutis, Deut. 13. 6. פָּרַקְתָּם redemit eos, hebr. גָּאֵל, Jes. 63. 9. וּפָרַקְתָּם מִן מֵעִיקָם qui redemit eos ab hoste, hebr. פָּדַם, Ps. 78. 42. וּפָרַקְתָּם מִן מֵעִיקָם et redemit nos ab hostibus nostris, hebr. וּפָרַקְתָּם, Ps. 136. 24. Tertia fem. פָּרַחָה יְהוָה redemit manus nostra servavit nos, hebr. הוֹשִׁיעָהּ, Jud. 7. 2. Sic. non servavit eos, Ps. 44. 4. לָךְ quem redemisti tibi ex Aegypto, hebr. פָּרַחְתָּם servasti brachio quod non est forte, Job. 26. 2. פָּרַחְתָּם servasti nos e manu Midianitarum, Jud. 8. 22. אֲנִי וְיַחְבֹּן וְהוֹשִׁיעִי ego servavi vos, hebr. פָּרַחְתִּי יַחְבֹּן, IIS. 14. 45. et non servastis me e manu ipsorum, Jud. 12. 2. Part. וְיַחְבֹּן non est praeter me servans vel servator, hebr. וְיַחְבֹּן, Jes. 43. 11. redimens nemo est a manu ipsorum, Thr. 5. 8. hebr. וְיַחְבֹּן liberans: et servator est, Zach. 9. 9. פָּרַחְתָּם redemptor tuus ego sum, Ps. 35. 3. hebr. וְיַחְבֹּן salus tua, sic Jes. 43. 3. Obliti sunt Dei redemptoris sui, Ps. 106. 21. Part. וְיַחְבֹּן et ibunt redempti, hebr. וְיַחְבֹּן, Jes. 35. 9. et redempti domini revertentur, hebr. וְיַחְבֹּן, Jes. 35. 10. super redemptos Levitarum, hebr. וְיַחְבֹּן, Num. 3. 49. Infinit. redimendo redimet primogenitum hominis, hebr. וְיַחְבֹּן, Num. 18. 15. למִפְדֹּק לִי ad redimendum ei in populum, hebr. וְיַחְבֹּן, IIS. 7. 23. me vident ut redimeret, Ps. 116. 6. et enim ego non potero vindicare, hebr. לְגָאֵל, et sic in loco Ruth hoc verbum transfertur, Ruth. 4. 6. למִפְדֹּק ad servandum te, Jer. 15. 20. למִפְדֹּק vendicare te, Ruth. 3. 13. ad servandum eam, Jes. 37. 35. למִפְדֹּק

²⁰¹⁾ Quod ultimum atque proinde ex ipsis *acinis*, nucleis quidem *acinorum* (אֶרְבֵּי) exprimitur. Ceterum con-ferri potest haec vox cum אֶרְבֵּי d. q. supra.

²⁰⁵⁾ Notio in *solvendo* et *dissolvendo* (פרק, פירק, פירק, פירק, פירק) germ. lösen sive res in porticulas dissolvitur (unde signif. II. *rumpere* et metaph. *explicare*, ἀναλύειν) germ. auflösen, sive obligatio alicui rei vel personae adhaerens dissolvitur (signif. III. *debiam solvere*) germ. auflösen, sive denique sollicitus de potestate sollicitatoris solvitur i. e. *redimitur* vel *liberatur*, germ. erlösen.

servare eos, Jer. 11, 12. לְמַפְדָּקָן servare vos, Jud. 10, 14. לְמַפְדָּקָא ad servandum nos, Jes. 38, 20. Imper. יְהוָה שְׂרָא domine Israel ex omnibus angustiis ejus, Ps. 25, 22. שְׂרָא יְהוָה serva populum tuum, hebr. דְּרֹשְׁעָה, Ps. 28, 9. וּפְדוּקָא יְהוָה et redimi nos propter bonitatem tuam, hebr. וּפְדוּ, Ps. 44, 27. וּפְדוּקָא et serva me ex ore leonis, Ps. 22, 22. מִלְכָּא דְאַרְם et serva me e manu regis Syriae IIR. 16, 7. וּפְדוּקָא כַּעַן מִן יְדִיהָ, II. Reg. 19, v. 19. רַחֵם וּפְדוּקָא miserere nostri et serva nos, Jer. 2, 27. וּפְדוּקָא redimite me, hebr. חֲפְדוּנִי, Job. 6, 23. Fut. וּפְדוּקָא et domum Joseph servabo, Zach. 10, 6. וּפְדוּקָא unde servarem te? IIR. 6, 27. וּפְדוּקָא et redimam te, Jer. 15, 21. וּפְדוּקָא et servabo eos, Hos. 1, 7. וּבְעִירָא חֲפְדוּקָא וְיִמְתוּמָא servabis Domine, Ps. 36, 7. וְחֲפְדוּקָא יְהוָה et liberabis Israel, Jud. 6, 14. וְחֲפְדוּקָא redimet domum suam, heb. גִּבְלָא, Lev. 27, 15. וְחֲפְדוּקָא et redimet pro aestimatione ejus, Lev. 27, 27. וְחֲפְדוּקָא non servabit eum, Jes. 46, 7. וְחֲפְדוּקָא et si redimendo redimeret eam, Lev. 27, 13. sic Exo. 21, 8. וְחֲפְדוּקָא illic redimet te, hebr. וְחֲפְדוּקָא Mich. 4, 10. וְחֲפְדוּקָא et servabit te in omnibus urbibus tuis, Hos. 13, 10. וְחֲפְדוּקָא et servabit eos, Ps. 145, 19. וְחֲפְדוּקָא et servabit vos, Jes. 35, 4. וְחֲפְדוּקָא servabit nos, Jes. 33, 22. וְחֲפְדוּקָא et gladius meus non servabit me, Ps. 44, 7. וְחֲפְדוּקָא et servabit me dextera tua, Ps. 138, 7. וְחֲפְדוּקָא et servent te, Jes. 47, 13. Iithpeh. Pract. וְחֲפְדוּקָא et redimendo non redempta fuerit argento, Lev. 19, 20. Part. מִלְכָּא non rex servatur multitudo exercitus sui, hebr. נִשְׁע, Ps. 33, 16. Pl. וְחֲפְדוּקָא non vos servamini, Jes. 59, 1. וְחֲפְדוּקָא et nos non servamur, hebr. נִשְׁעוּנִי, Jer. 8, 20. Infinit. וְחֲפְדוּקָא ut ante in Praeterito: וְחֲפְדוּקָא מְגֻלְחָא ut liberentur ex captivitate sua, Cant. 7, 12. Imper. וְחֲפְדוּקָא et salvamini, Jes. 45, 22. Fut. וְחֲפְדוּקָא serva me et servabor, Jer. 17, 14. וְחֲפְדוּקָא non redimetur amplius, hebr. גִּבְלָא, Lev. 27, 20. וְחֲפְדוּקָא Israel servabitur, hebr. נִשְׁע, Jes. 45, 17. וְחֲפְדוּקָא et servabitur, hebr. וְחֲפְדוּקָא, Ps. 80, 4. וְחֲפְדוּקָא et servabimini ab osoribus vestris, hebr. וְחֲפְדוּקָא, Num. 10, 9. וְחֲפְדוּקָא et quiescetis et servabimini, Jes. 30, 15. וְחֲפְדוּקָא in diebus ejus servabuntur, Jer. 23, 2. וְחֲפְדוּקָא et non servabuntur per arcum et gladium, Hos. 1, 7.

וְחֲפְדוּקָא servator, liberator, redemptor, vindex. וְחֲפְדוּקָא et dixit vindex, hebr. גִּבְלָא, Ruth. 4, 6. וְחֲפְדוּקָא et vindex ero, Ruth. 4, 4. וְחֲפְדוּקָא et dixit vindici, ibid. v. 3. Cum aff. וְחֲפְדוּקָא quod redemptor ipsorum fortis est, hebr. גִּבְלָא, Prov. 23, 10.

וְחֲפְדוּקָא idem: וְחֲפְדוּקָא et ecce vindex transibat, Ruth. 3, 9.

et non est praeter me servator, hebr. מוֹשִׁיעַ, Jes. 43, 11. Cum aff. וְחֲפְדוּקָא dominus robur meum et redemptor meus, hebr. גִּבְלָא, Ps. 19, 15. וְחֲפְדוּקָא servator vester sanctus Israel, Jes. 41, 41. Sic supra in Participio.

וְחֲפְדוּקָא redemptio, liberatio, salus, auxilium: וְחֲפְדוּקָא redemptio, i. e. eos qui redimendi sunt, Num. 3, 46. וְחֲפְדוּקָא redemptio aeterna, vel, salute aeterna, hebr. חֲשׂוּנָה עוֹלָמִית, Jes. 45, 17. וְחֲפְדוּקָא a Domino est salus, Ps. 3, 9. וְחֲפְדוּקָא vox laudis et salutis, hebr. וְחֲפְדוּקָא redemptionem Domini, Ps. 50, 23. Cum aff. וְחֲפְדוּקָא redemptio, salus mea, Ps. 51, 16. וְחֲפְדוּקָא in veritate salutis tuae, Ps. 69, 14. וְחֲפְדוּקָא redemptionem suam, redempturam, lytron, Ps. 49, 8. וְחֲפְדוּקָא argentum redemptionis ipsorum, Num. 3, 49. וְחֲפְדוּקָא deus redemptionis nostra, Ps. 79, 9. Quod autem legitur וְחֲפְדוּקָא e vindicibus nostris est, id legendum וְחֲפְדוּקָא, vel וְחֲפְדוּקָא, quae vindicem, redemptorem significant.

וְחֲפְדוּקָא idem: וְחֲפְדוּקָא salus uncti sui ipse est, Ps. 28, 8. וְחֲפְדוּקָא רְבִיחַ יַעֲקֹב praecepit salutem domus Jacobi, Ps. 44, 5.

וְחֲפְדוּקָא בְּמוֹנוּחֵיהָ בְּפְדוּקָא: וְחֲפְדוּקָא obligatur de alimento ejus, de redemptione ejus (si sc. captiva fiat) et de sepultura ejus, Ket. 46b.

II. וְחֲפְדוּקָא rumpere, abrumpere, disrumpere, per-rumpere, avellere, divellere, abstrahere, separare. Atque haec forte primaria ejus est significatio, unde late pro eripere, servare, ulterius sumitur. Imper. וְחֲפְדוּקָא et peccata tua justitia abrumpere, Dan. 4, 24. R. Saadiah, Aben Ezra, גִּבְלָא redime, ex praecedenti significatione: וְחֲפְדוּקָא abraumpite in aures aureas, avellite, abstrahite, hebr. וְחֲפְדוּקָא abraumpite et deponite et date mihi, ibid. 24. Fut. וְחֲפְדוּקָא deponent illud Levitae, scil. a cervicibus suis, i. e. deponent, hebr. וְחֲפְדוּקָא descendere facient, deponent, Num. 1, 51. וְחֲפְדוּקָא et deponent velum, hebr. וְחֲפְדוּקָא, Num. 4, 5. Pahel, Part. וְחֲפְדוּקָא separat amicum, hebr. מַפְדָּק, Prov. 17, 9. וְחֲפְדוּקָא qui disrumpere montes, hebr. מַפְדָּק, IR. 19, 11. Fut. וְחֲפְדוּקָא et diffringet eam cum alit suis, hebr. וְחֲפְדוּקָא et findet, Lev. 1, 17. Iithpeh. וְחֲפְדוּקָא et avulsi sunt universus populus ab inauribus aureis Exo. 32, 3. Sic ibidem heb. וְחֲפְדוּקָא ubi R. Salom. explicat „exoneramini, solvimini ab inauribus vestris”: nam quando avulserunt eas ab auribus suis, inventi sunt exonerati ab inauribus suis: Fem. וְחֲפְדוּקָא et omnes colles disrumpentur, Jer. 4, 24. Sic Nah. 1, 5. וְחֲפְדוּקָא liquefacti, dissoluti sunt: וְחֲפְדוּקָא et rupe disrumpuntur, Nah. 1, 6. hebr. וְחֲפְדוּקָא sicut taber-

naculum quod non avellitur, loco dimovetur, Jes. 33, 20. ומחפרק משכנא et avulsum fuit tabernaculum, scil. a cervicibus portantium, h. e. הורד depositum, Num. 10, 17. Fut. יחפרק השנא מעלוי ולא יחפרק אפודא et non divellitur pectorale ab Ephod, Exo. 28, 28. et sic Exo. 39, 21. פרוק החפרק ארעא ruptura dirumpetur terra, hebr. החמוטטה commovebitur. Jes. 24, 20.

Ap. Ros., מתחין ליה עד רמחפרקי אברוי, extendant ipsum, donec divellerentur membra ejus: אין מפרקין non avellunt, remonent lapides ab arbore, die profesto, qui scil. sunt circa radices et iis nocent, Mk. 3a. מתחין להחיל לפרק באגונין מפרקין בהן קליפה: c. 2. Oketzim detrahunt ab eis corticem exteriorum: מטינה בשבח abrumpere, abjicere onus in Sabbatho: מפרק עול שמים abrumpit, abjicit jugum Dei: מפרק דבר מנדולו avellens rem a nutrimento suo, quo scil. crescit et augetur. Ap. Philos. כמות המחפרק quantitas discretas, More 38b.

Methaphorice etiam est *rumpere, solvere argumentum aut quaestionem dubiam objectum*, id est, *explicare, declare*: משכנא לפרוקהון: invenit rationem solvendi ea: ובעי לפרוקי פירוקא אחרינא reversus est et cupivit explicare (i. e. afferre, proponere) explicationem aliam: היה מפרק ליה כ"ד פרוקי: attulit ipsi viginti quatuor explicationes sive solutiones: et nihil explicamus inde, nihil inde inferimus sive concludimus, nullam doctrinam inde exstruimus: ופירוקא קושיא objectio et solutio ejus.

פְּרָקָא, *ruptura, fractio, fragmentum, disruptio: compositum, birium*, ubi via *disrumpitur et se dividit: cervix, junctura cervicis, vertebrarum compages*: super juncturam colli nostri onerati eramus, Thr. 5, 5. פְּרָקָא קדל על פְּרָקָא קדל super juncturam cervicis fortium Edom, Ps. 60, 10. Sic, *articulus digitorum, manuum, pedum*: ועל פְּרָקָא רידה ימינא ועל פְּרָקָא מצעא דרגליה: et super articulum medium manus dexteræ ejus, et super articulum medium pedis ejus dexteri, Lev. 14, 25. in Jon.

Ap. Ros. ad varia transfertur, pro diversitate materiae, de qua sermo. De membris ubi sermo, est *nodus, articulus, junctura membrorum*, veluti *articuli digitorum, vel ubi digiti manui junguntur, vel ubi manus brachio*, unde: נטילה ידי עד הפרק lotio manuum intelligitur, quæ fit usque ad articulum, nempe manus cum brachio. Sic *articuli digitorum, tali, malleoli pedis vocantur* פְּרָקָא, Pl. פְּרָקָא. Item, junctura, articulus brachii, ubi scil. corpori jungitur, scapulae. Sic in calamis vel in culmis פְּרָקָא est *geniculum, nodus*: Sic in *artificialibus quæ juncturas et articulos habent*, hoc nomine appellantur. Praeterea פְּרָקָא est *tempus certum, articulus, terminus, momentum temporis*: שני duo prophetae נביאים נחבאו נבואה אחת בפרק אחד prophetarunt prophetiam unam tempore uno, R.

Sal. Ez. 38, 17. בפרק ממה שרה eo ipso tempore vel momento mortua est Sara. Id diversimode intelligitur pro diversitate materiae, nempe tempus maturitatis, vel tempus menstruae impuritatis, tempus juventutis etc. unde: Simile est regi habenti filium, והוא עמד על פְּרָקָא qui stabat in aetate matura sua, cupiebatque pater despondere ipsum: et filiae stabant super aetate matura sua, aptae conjugio, Elias in praefat. rhyt. libri Masoreth. פְּרָקָא filia ejus stabat in tempore suo, scil. conjugio idonea erat: בנות filiae Israel שרגיעו לפרק attigerunt tempus suum, scil. maturitatis, quod incipit post annum duodecimum et diem unum Mk. 9b. הרונה שלבין את בתי יאכלנה אפרוחים וישקנה חלב qui cupit candidam sive albam reddere vel educare filiam suam, nutrit eam pullis, et potet eam lacte circa tempus ejus, scil. adolescentiae, Ketub. 69b. בארבעה פרקים בשנה quatuor temporibus vel partibus anni: וקן ופרק נאה qui est senex, et cujus tempus est pulchrum, i. e. לו שלא יצא שם רע בילדותו qui in juventute nulla sinistra fama laboravit, Tan. 16b. *ad tempora, certis temporibus, quibusdam temporibus*: הלמוד חורה לפרקים qui discit Legem, operam dans studio Legis certis temporibus, divisis scil. et interruptis, non assidue vel quotidie. Denique in doctrina scholastica est *sectio, caput, capitulum libri*, quo materia in libro tractata in certas partes *frangitur et distinguitur*: חלש ולא אחא לפרקא דרב יוסף *lectio, professio*: aegrotus erat, ut non veniret ad lectionem R. Josephi, Ber. 28b. מאי טעמא לא אחא מר לפרקא quæ causa fuit, ut non veniret dominus ad lectionem, ibid. בפירקא *in lectione*, i. e. publice: דרשין ליה ברכים בפירקא *publice*, pro lectione: מוהיב פרקי *constituens, habens lectiones, profitens publice*, Erub. 36b. Hinc et בני תלמידי פְּרָקָא, qui discunt capitula, i. e. lectiones suas in scholis, Talm. ראשי פרקים *summa capita*.

פְּרָקָא, *cervix*, ea pars quæ a trunco *abrumpitur*, vel quæ multis modis *perrupta* est: ואח tu autem super cervicem colli regum ipsorum calcabis, Deut. 33, 29. juxta Regia, ubi Venet. פְּרָקָא ex forma masculina, et Jon. פְּרָקָא קדל super juncturam cervicis, Ps. 60, 10. in Regiis: פרוקא צוארה: in cervicem colli ejus, Gen. 46, 29. in Jon.

פְּרָקָא *avulsio, abstractio, recessus*: מן סור מרע *recessus, abstractio a malo*, hebr. פְּרָקָא Pr. 13, 19. Sic in Regiis juxta Hebraeum: alias a scientia. Id mendosum plane videtur. Nam abstractio a scientia non abominatio, sed desiderium stultorum est.

פְּרָקָא *ruptura*, Jes. 24, 20. Ap. Ros. metaphorice est *explicatio, solutio quaestionis dubiae vel difficilis* quasi ejus *fractio et disruptio*. Vide exempla supra in Rabbinico usu verbi: לא אשחכא לה פירוקא non invenitur ei solutio hoc tempore.

cervix, compages, junctura vertebrarum cervicis: ואחברה פרקיה: et fracta est cervix ejus, hebr. מפרקו. IS. 4, 18.

מפרקו *idem*: unde antecedens מפרקו.

פרקדו *supinus, qui in dorso cubat, facie sursum versa*: דגנו אפרקד: qui cubuerunt supini, Bb. 74a. פרקדן לא יקרא קריה שמע. *supinus* non recitabit lectionem „audi Israël“ (ex Deut. 6.) Nid. 14a. Ber. 13b. et Verbum מפרקדא, *supinando erat supinatus*, i. e. supine omnino positus, Men. 96b. Dicitur אפרקד quasi אפרקד in lectum cervix, scil. posita, in Nid. 14a. in Tosephos. מפרקדו *supinae*. Sic adducitur in Aruch ex Br. s. 45. sed ibi hodie legitur מפרקדו pulsantes corda maritorum suorum pulchritudine sua. Item, והרכביה מפרקד לאחוריה et currus ejus in lapsum eversus retrorsum, Gen. 49, 17. ubi pro eo TgH. habet אפרקד subversus.

פרקדן *leguminis parvi genus*, quod arabice scribunt vocari גלבאן vel גולבינה: Talm. principio Kil. B. Ar. explicat vernacule *pisa*.

פגע ביה חד לצן ויהב ליה *plaga, ictus*: פורקדל חד incidit in eum quidam irrisor, deditque ei ictum unum, TH. Ber. c. 2. in fine, ubi gl. explicat, מכה על ערפו *ictum super cervicem*.

פרקד. vide infra in פרקם.

פרקטין *piscinae, fossae aquarum*: פרקטין דמיא sicut *piscinae aquarum*, Cant. 7, 4. ועבדיה לי פרקטין דמיא et feci mihi *piscinas aquarum*, hebr. ברכוה, Eccl. 2, 6. הוא אחר דמסקי, *est locus producens piscinas sive fossas aquarum, easque effundit in mare salis*, Gen. 14, 3. in Jon. Alias פרקטין.

פרקטו *videtur esse nomen proprium*, TH. As. 39c.

פרקל *redemptio, lytron*: ואחר: *et postea dat ipsi lytron*, i. e. פדיון, ut autor Ar. explicat. Sic *idem est quod supra פרקון*, per commutationem ל et י. Legitur in Jalkut Tehil. 121a.

פרקל *praefectus*. In TH. Sanh. c. 3. Gl. ממונה על המלך.

פרקליט *advocatus, procurator, intercessor, interpres*. Gr. est παρακλητος, *paracletus*:

angelus unus advocatus vel interpres, hebr. מליץ, Jobi 33, 23. Pl. פרקליט הברי. *advocati mei sunt socii mei*, hebr. מליצי, Jobi 16, 20. העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד quicunque facit praecceptum unum, comparat sibi *advocatum unum*: qui autem transgreditur transgressionem unam comparat sibi accusatorem unum, Pirke avoth c. 4. Gl. פרקליט המליץ טוב על האדם למלך. *paracletus est interpres bonus hominis apud magistratum vel regem*: אם יש לו פרקליטן גדולים נצול: si habuerit advocatos insignes, eripitur a morte, Sab. 32a. Gl.: *Sic in judicio coelesti hominis, advocati sunt השוכה* כל עזקה poenitentia et opera bona. חסד שישאל עושן בעולם הזה שלום גדול ופרקליטן *omnis justitia*, (i. e. eleemosyna et beneficentia) quam Israelitae faciunt in hoc mundo, sunt pax magna et *advocati maximi* inter ipsos et patrem ipsorum coelestem, Bb. 10a.

פרקליטין *vitalis, quibus crines frontis ligantur*, Kel. c. 26.

פרקליטין של צדי חיה *chirothecae*: *chirothecae venatorum vel aucupum, quas induunt, cum accipitres, falcones et similes aves manibusprehendunt* Kel. c. 24. Rambam scribit, arabice vocari אלקסאט. Id scribit Schindlerus significare *chirotecum*.

פרקלוס *Proclus, nom. propr. gentilis cujusdam philosophi*, י"ו 44b.

פרקמטין *negotiatia, negotium, mercatura*: et ומחקבלין בכל פרקמטין accipiuntur in omni mercatura, Gen. 23, 16. Jon. ועבדיו et exercete in ea mercaturam, Gen. 42, 34. in Jon. Ti. אינו מועיל בפרקמטין שלו כלום non prodest ad negotiationem ejus quicquam, i. e. ad propositum negotium, Sab. 6a. שמת פרקמטין כוול forte negotiatio villis pretii obtigit tibi Sab. 127b. Vide supra in פרג.

פרקמטין *pragmaticus, negotiator*. Plur. פרקמטין.

פרקם *indusium, interula: subligaculum*: אחר כך: *postea solvit subligaculum inferius*, Derech erez c. 9. Antea meministi indusii et superiorum vestium, ut hic videatur signi-

²⁰⁶) Simulque etymologiam una cum explicatione dedisset, si pro מפרקד vel פרקד synonymis ערוס usus esset.

²⁰⁷) Schoenh. suspicatur legendum esse פרקטין, quod inserto ר transpositisque ט et פ idem est atque מפרקד vel מפרקין d. q. infra.

²⁰⁸) Sive permutatio literarum sive menda in typis est. Id enim ex loco illo talm. quam certissime videndum, sermonem ibi esse de conversione solis gr. ἡμεῖς, ἡ, ex cujus adjectivo τροπικός vox talm. decurcata est.

²⁰⁹) Sachs vocem habet latinam *proloquium* i. e. *damnatio capitis*, quae explicatio aptius in sensum illius loci talm. quadrat.

²¹⁰) Gr. τεγέμεντα *tegumentum*, quod praetenditur ad tengendum. Enumerantur ibi ברכייר, אן, שחלין, et פרקליטין, quae omnia graeca sunt: βραχιονιστήρ torques. armilla; ζώνη balteus, cingulum; σπαρτάλλα tibialis persica, et τεγέμεντα.

²¹¹) *Tegumentum* venatorum, quo videlicet venatores praecipue se abtegere solent, i. e. *chirotheca*. Est igitur eadem vox ut praecedens.

116

et prophanum non discreverunt, hebr. הבדילו, Ez. 22, 26. et separationem fecerunt inter utrosque, hebr. ויפרידו, IIR. 2, 11. Part. וידי ארום מומא יהא מפרש et sit distinguens inter aquas et aquas, hebr. כבדיל, Gen. 1, 16. מפרש nam mors separationem faciet inter me et inter te, hebr. ויפריד, Ruth. 1, 17. et separar eas, scil. oves, hebr. נפרשו in medio ovium suarum separatarum, Ez. 34, 12. מפרש et separat frumentum, Jes. 28, 28. Part. praet. quoniam separando separati sunt illi mihi, hebr. נתנים dati, Num. 8, 16. Fem. וקרויא דמפרש et urbes quae separatae sunt filiis Ephraim, hebr. והערים המבדלות, Jos. 16, 9. Inf. separando separavit me Dominus a populo suo, hebr. הכדיל יבדילני, Jes. 56, 3. ad distinguendum inter diem et inter noctum, hebr. להבדיל, Gen. 1, 14. ויאפרש et ad distinguendum inter lucem et inter tenebras, ibid. v. 18. באפרש in separando vos, quum separaveritis optimum ejus ab eo, hebr. בהיטבם in tollendo vos, Num. 8, 30. Sic v. 32. Fut. ואפרש in tempore illo terram Gosen, hebr. והפלותי, Exo. 8, 22. i. e. separatum, peculiare et mirabile in terra ista agam, ut praeservetur a mixtura insectorum: חלת קרוין tres urbes separabis tibi, hebr. תבדיל, Deut. 19, 7. ותפרש יח לואי et separabis Levitas, Num. 8, 14. non separabit, Lev. 1, 17. נדר vir cum separaverit, sive nuncupaverit votum, hebr. יפלא, Lev. 27, 2. Sic antea in Fut. Pahal: ארי יפרש quod discrimen ponat Dominus inter Aegyptios et Israëlitae, hebr. יפלה, Exo. 11, 7. et discernet, discrimen ponet dominus inter pecus Israëitarum et pecus Aegyptiorum, hebr. והפלה, Exod. 9, 4. et separabit eum dominus in malum, hebr. ויפלה, Deut. 29, 21. ut distinctionem faciat velum illud inter sanctum et inter sanctum sanctorum, hebr. והבדילה, Exo. 26, 33. כן sic separabitis etiam vos separationem coram Domino, hebr. תרימו elevabitis, i. e. offeretis oblationem separatam, Num. 18, 28. ותפרש et separabitis ab eo separatam partem Domino, ibid. v. 26. ותפרש יח בני ישראל et separabitis filios Israël ab immunditia sua, hebr. והורחם, Lev. 15, 31. Vide et Lev. 20, 25. quum separaverint filii Israël, hebr. תרימו elevaverint, Num. 18, 19. quod separaverint, separatim obtulerint coram Domino, hebr. תרימו, Lev. 22, 15. ותפרש et separant se a rebus sanctis filiorum Israël, hebr. וינורו, quod ex conjugatione Niphal, unde rectius in Targum legeretur Lev. 22, 2. Ithpehal et Ithpahal, Praet. non enim erat explanatum illis, quid cum illo facerent, hebr. פרש declaratum, Num. 15, 34. וחבר שלמאא אפרש et Cheber Schulmaeus separaverat se a Schalmacis, hebr. נפרד, Jud. 4, 11.

cum separaret se ab eis, i. e. cum discederent, Gen. 42, 8. Jón. די אחרם ודי אפרש quod elevatum et quod separatum fuerit, hebr. אשר הונה quod agitatum et quod elevatum esset (caeremoniae oblationum erant), Exo. 29, 27. כחר postquam separasset se Loth ab eo, hebr. הפדר, Gen. 13, 14. Pl. מאלין אפרש ab illis divisae sunt insulae populorum, hebr. נפרדו, Gen. 10, 2. וכמותהון לא אפרשו et in morte sua non separabantur, hebr. נפרדו, IIS. 1, 23. די אפרשו qui expressi erant nominibus, hebr. נקבו, Numer. 1, 17. אורחין חריצן separarunt se, recesserunt a viis rectis, hebr. ותפרדו, Jobi 4, 11. ואפרשו גבר מלוח אוריו et separaverunt se quisque a fratre suo, i. e. discesserunt a se invicem, hebr. יפרדו, Gen. 13, 11. Fem. דאפרש quae expressae sunt, Jos. 21, 9. Part. מחרש מפרש inde dividebat se, hebr. יפרד, Gen. 2, 10. כמא מפרש sicut separatur a bove, hebr. יורם tollitur, Lev. 4, 10. עמא populus unus dispersus et separatus, hebr. ומפרד Est. 3, 8. ומפרש לארבעה רשי et dividitur in quatuor capita fluviorum, Cant. 4, 12. ומפרשן מסיעתהון דעדיקא et separabantur a congregatione justorum, hebr. ותפרדו, Ps. 92, 10. Imper. אפרש כען מלוח separa te nunc (discede) a me, hebr. הפדר, Gen. 13, 9. מנו כנשהא הדא et discederetis a coetu hoc, hebr. הבדילו, Num. 16, 21. Sic. 17, 10. ubi respondet hebr. תרמו tollite vos: separamini, separamini, egredimini inde, hebr. סורו recedite, Jes. 52, 11. donec explicatum fuerit illis, hebr. דאפרש לען explicando, Lev. 24, 12. וחרחין מלכון et duo regna ex visceribus tuis separabunt se, hebr. יפרדו, Gen. 25, 23.

Ap. Ros. in usu frequenti *separare se, discedere, recedere*: מן הקבר כפורש מן הערלה כפורש מן הקבר: qui separat se a praepotio, est sicut separans se a sepulchro, sc. propter immunditiam et pollutionem, Pes. 92a. בעא דיפרש cupiebat, volebat discedere per mare: באילין פורשין an istis diebus solent (homines) discedere? Br. s. 6. פורש מדרדי quum discederent ab invicem: משה פרושה mulier separata. Sic etiam vocatur mulier se frequenter a domo separans, vicinas visitans, et hinc inde discurrans et garriens. Propter hanc, et alia quaedam similia, scribunt consensescere mundum, in Sota f. 20. Hoc usu frequentius in Pihel ipsis usurpatur, mirante id Elia, cum conjugatio isto soleat esse activa. Formam Pihel denotat Jod insertum: nam scribunt hoc sensu פירש, ubi Jod index est vocalis Tzere: פירש מן ראהה discissit separavit se ab uxore 130. annis, scil. Adam primus, genuitque interea lemures, lamias etc. Erub. 18b. כשפירש יעקב מאביו quando separaret se sive discederet Jacob a patre suo: ור פירש למיתה ור פירש discedit in mare: פירש לחיים hic discedit ad mortem, iste discedit ad vitam, Chol. 38b. veluti quando mater in partu moritur, partu vivente, aut contra. Item *explicare, expo-*

nere, interpretari: כבר פירשתי jam explicavi: et Rabbini nostri interpretantur. Id in commentariis plerumque intelligunt de Talmudicis Doctoribus: פִּרְשׁוּ *interpretans, interpres:* שֵׁם מְפָרְשִׁים sunt interpretantes, quidam interpretantur, quidam interpretes: והוא מְפָרֵשׁ et hoc explicatum est: למעלה sicut explicatum est supra: שֵׁם מְפָרֵשׁ nomen explicatum. Id vocant vulgo Schem hamphorash (de quo Lutherus libellum scripsit) et intelligunt de nomine sancto et laudato Dei יהוה, quod explicatum fuit apud priscos per mysticas voces ex duodecim literis constantes, tum etiam ex quadraginta duabus literis. Vide Lexicon nostrum Hebraicum in Radice יהוה, et infra in שֵׁם. In Hiphil, הִפְרִישׁ *separare, seponere, tollere, auferre, remove:* והפריש אחרת חתיה: et separavit aliud pro eo, i. e. separavit et substituit vel reposuit in locum ejus aliud: להפריש בריבורו ut separaret sermone suo, i. e. separatim exprimat, expresse pronunciet. Item *pungere*, ut hebr. פָּרַשׁ dicitur eques, propterea הָסוּם מְפָרֵשׁ quod pungit equum calcaribus, qui sunt in pede ejus, scribit Kimchi in lib. Rad.

פרוּטָה prolatum, prolatio, effatum: expositio, declaratio, explicatio, interpretatio: ופרש ספוחיה et pronunciatum laborum ejus, hebr. שִׁפְחוּ ופרש מליא, Ps. 21, 3. ופירוש מליא et explicatio verborum, Cant. 5, 11. ופרש רבות מדרכי et explicatio amplitudinis Mordechai, hebr. ופרש, Esth. 10, 2. Ap. Ros. hoc sensu scribitur cum inserto vocalis Tzere indice, פִּרְוֹשׁ ad differentiam פִּרְוֹשׁ separatus, estque formae פִּרְוֹשׁ, פִּרְוֹשׁ. Pl. פִּרְוֹשִׁים *commentarii, glossae, explanationes.*

פרוּשׁ separatus: abstinens, continens, temperans: Phariseus, vitae sanctitate, cultu et moribus ab aliis hominibus separatus: R. David Soph. 1, 8. ad verba, „vestientes se veste peregrina“, scribit: וי"ט אנשים שמראים עצמם פרושים וחסידים ולובשים מלבוש נכרי וכי' quidam explicant, esse homines qui ostendunt seipsos separatos (pios) et sanctos, ac vestiunt se veste peregrina, diversa ab aliis hominibus, ut agnoscant eos ex vestibus, quod sint פרושים separati, (i. e. pii, ab aliis hominibus externa sanctitate separati) „cum tamen viae ipsorum sint malae“. Pharisei autem tempore Christi inter Judaeos fuerunt plurimi, et celebres in oculis populi, at errore crasso reprehensibiles, ut Christus passim in Historia Evangelica ostendit. Pl. פִּרְוֹשִׁים *Pharisei, separati, scil. sanctimonia vitae.* Hinc autor Ar. in hujus vocis explicatione scribit: פרוש הוא שפירש עצמו מכל טומאה וכן מאכל טמא ועם הארץ Phariseus est, qui separat seipsum ab omni immunditia, et ab omni cibo immundo, et a populo tarrae (i. o. plebejis) qui non habet accuratam rationem ciborum. Elias Germanus in Tisbi suo: הפרושים מדרכי העולם פרשושם Peruschim sive Pharisei, sic dicti quod essent separati a viis (moribus) hujus

mundi, sicut fuerunt Nasiraei. Post Christum ob nimiam superstitionem et arrogantiam, odio, risui, et ludibrio fuerunt aliis, unde septem ludibris nominibus appellati fuerunt, ut legitur ap. Tos., libro שבעה פרשין הן פרוש שיכמי פרוש נקפי. כוטה פרוש קיאי פרוש מרוכיא פרוש מה חובתי ואעשנה פרוש מיראה septem Pharisei sunt: 1. פרוש מעשה שכם i. e. Phariseus Sichemaeus, qui facit opera Sichemaeorum. Hi circumcidebantur in gratiam Israelitarum, non ad gloriam dei: Sic hoc genus Phariseorum opera sua faciebat, ut viderentur et colerentur ab hominibus, non ut ab iis coleretur Deus. Hi ergo fuerunt Pharisei arrogantes. 2. פרוש נקפי i. e. רגליו את רגליו impingens pedes suos. Hi quasi reptantes (Ἐκλειψέ) dicti, quod ex nimia humilitate pedes in incessu non elevarent, ac proinde ad obvios lapides et obstacula facile pedes impingerent et percuterent. 3. פרוש קיאי i. e. לכתלים דם לכתלים venam secans ad parietes. Hi quasi φλεβότομοι venae-sectores dicti, quod ex inani humilitate et castitate oculis conniventibus et ferme clausis incederent, nec unquam mulierem aut virginem obviam aspicerent, ac impuris afficerentur affectibus, ideoque fronte ad parietes occursabant, et cruenti fiebant, quasi venam capitis secuissent. A clausis oculis dicti fuere cecutientes, ὀφθαλμοκλειψέ. Hae plagae dicuntur in Misna istius loci כוטה פרושים plagae Phariseorum, et numerantur inter ea, quae senectutem inducunt mundo. 4. פרוש מרוכיא i. e. כמרוכיא qui est depressus et incurvatus instar pistilli, quod scilicet superne retusum et quasi duplicatum est. Hi incurvati dicti fuerunt, quod capite et dorso versus terram inclinato, quasi duplicati incederent, στρίψω λινγε. Forte propterea fecerunt, ne capite erecto illiderent et impellerent pedes Dei, prout alibi dicunt, וקופה אפילו ד' אמות כאילו רוחה, המהלך בקוטה רגלי השכינה דכחיב מלא כל הארץ כבורו qui incedit statura erecta, etiam quatuor cubitos, perinde est ac si depelleret pedes praesentiae divinae, sicut scriptum est: „plena est universa terra gloria ejus“ (Jes. 6, 3). 5. פרוש מה חובתי ואעשנה i. e. חובתי עור. פרוש מה חובתי ואעשנה quod est debitum meum amplius, et faciam illud ממעליותא ex superabundantia? Hi fuerunt operarii superabundantes, gloriantes se omnia Legis opera praestare, et amplius adhuc praestituros, si doceantur. 6. פרוש מיראה Phariseus ex amore, i. e. מאהבה ex amore praemii, quod Lex observatoribus suis promittit, non ex amore timoris Domini et honoris Legis: 7. פרוש מיראה Phariseus ex timore, se. ענישין של pacnarum, quas Lex neglectioribus et contemptoribus minatur. Haec ibi. Ibidem: חזיראון מן הפרושים ולא מן שאנין פרושים: אלא מן העבועין שדומין לפרושים, neque ab illis qui non sunt Pharisei, sed a pigmentatis, sive tinctis aut coloratis (i. e. hypocritis) qui similes sunt Phariseis. Hinc apparet, fuisse quosdam bonos Phariseos, pie viventes, et

a vanitatibus mundi separatos, alios extrinsecus tinctos et hypocritas, שחוכם לא ככרם, quorum interior non erat sicut ipsorum exterior, vel, שמראיהם, quorum externus aspectus non fuit sicut interna natura ipsorum. Vide amplius de Pharisaeis librum Joh. Drusii de tribus sectis Judaeorum.

פרש *equus*, sic dictus hebraice a pungendo, quia equum calcaribus pungit. Unde Aben Esra scribit Prov. 23, 22. ad verbum **פרש**, quod exponit per **ישן** pungit, inquit: Ex hac significatione dicitur **פרש** equus, בעבור הפרשין שברגלי, propter calcaria quae sunt in pedibus ejus, quibus scil. **פונג** equum, ut incitet ad currendum: vel, equitatus, equitum multitudo, equites, collective: ut, **פרש** equitatum, equites ascendere facit, adducit, Nah. 3, 3. **Pl.** **פרשים** equites cum peditibus, Gen. 49, 17. **רכבי פרשין** equites equitantes in equis, Ez. 23, 6. **סל פרשין** a sonitu equitum, Ez. 26, 10. **וחפיות רחיקא** equi et equites, Ez. 27, 14. **פרשי** et operuerunt currus et equos, Exo. 14, 28. **ויכפרשיא** et exercebant equitum assecuti sunt eum, IIS. 1, 6. **ויכפרשיא** et sicut equites sic discurrent, Joel. 2, 4. **ויכפרשיא** et equites ejus, Exo. 14, 9. **כרחיקוהי ובפרשוי** cum curribus et equitibus suis, Exo. 14, 17. **ועל פרשיהו** et super equites ipsorum, Exo. 14, 26.

פרש *stimulus*, quo inter arandum vel vehendum **פונג**untur boves, ex significatione **פרש** *pungit*, Prov. 23, 32. **כפרש חוריא** stimulo boum, Jud. 3, 31. **לחרפא גבר ית פרשיה** ad acuendum quisque stimulum suum, hebr. **מחרשח** vomerem suum, IS. 13, 20. **Ap. Ros.**, **דנקט פרשא** qui accepit sive habet stimulum, Sab. 80a.

פרש *finus, stercus, excrementum*, tam *intestinarum, quam vesicae gutturis in avibus*: **פרש** *excrementum crassum*, פרש רכה, *פרש דקה*, *excrementum tenue vel liquidum* הוא *פרשא בעלמא* הוא *excrementum vulgare, commune est*, Bech. 7b. Chol. 116b.

פרשיה *separatio: secessus, recessus*. R. Sal. Lev. 15, 31. ad vocem **והרחם** scribit: אין נידה אלא **פרשיה** verbum **נדר** hic non significat aliud nisi *separationem*, i. e. *separare*. Sic Lev. 22, 2. **פרושח** *recessus ad transgressionem*.

פרשיה *idem: item sanctimonia, secessus a rebus prophanis et immundis: abstinentia, continentia* **פרשיה** *separatio a mundo*: **Ap. Tos.**, רוצה *magis expetit mulier cabum unum (tritici) et sit conjunctio, quam novem cabos, et sit separatio*, Sota 20a. i. e. *magis delectatur uxor tenui cibo et alimento, et frui concubitu mariti, quam habere magnas divitias et maritum separatum et absentem, et rarissime ipsi conjunctum*; hic habet significationem a **פאל** per commutationem **ט** et **ח**, litterarum affinium in pronuntiatione. Alias aliter significat, ut in radice **פאל** videre est. In libro Juchasin de Essenis f. 140a.

Sunt inter eos homines praedicentes futura, והם *לפרשיהם ולקדושתם* ולשמרם עצמם ממומא *idque ob separationem, et sanctitatem ipsorum, et quod conservent seipsos ab immunditia*.

פרשין *calcaria, a pungendo dicta, qua significatione verbum hebr. sumitur, פרש* *pungit* (Prov. 23, 32.) ubi R. Abraham scribit: **פרש** *equus* sic dicitur *בעבור* propter calcaria, quae sunt in pedibus ejus, quibus *equum* **פונג**it: et R. David Jud. 3, 31. ad vocem **מלמד** notat: *Malmd est instrumentum quod alias vocatur רבן stimulus, quo pungit arator bovem, et sic dicitur, quasi docens bovem ad arandum (a Rad. למד)*. Ex hac significatione etiam dicuntur qui vehuntur *equis*, **פרשים** *equites*, שברגליהם, quia **פונג**untur calcaribus, quae sunt in pedibus eorum etc. Hinc et ante **פרש** *stimulus, a pungendo*.

פרש *malum cottonium, vel cydonium*: לא יביא *non afferet neque cottonium, neque granatum*, Suc. 31a. **Pl.** **פרשיה** *cotonia et sorba ex quo calvescunt, scil. decimari debent*, Maser. c. 1. **פרשיה** *cotonia et sorba non sunt sibi heterogenea*, Kil. c. 1. In TH. etiam est *asparagus*: unde legitur in Kil. c. 1. **פרשיה** *א"ר יונה אספרגליון ולמה נקרא שמן פרשיה* *Perischin, dixit Rabbi Jona, esse Asparagos. Quaro autem vocatur nomen ipsorum פרשיה* *quia nulla tibi est species fruticis פרשיה separati ad ollam, nisi species haec sola*.

פרשיה *separatio, sectio, divisio*: **דכרי שוחא בפרשח** *ארחא* qui fodit foveam in divisione viae, in eam ipse incidet, Eccl. 10, 8. Sic Jud. 5, 16. Sic apud Ros., **פרשיה** *sedebat in divisione viarum*. Sic vocatur *bivium, compitum, ubi se viae dividunt, et intersecant*: Item *sectio, caput Biblicum*: ut, **וכן עשה יעשיה בפרישה קרבו הגוים**, ut, *Jesaias in sectione, "accedite gentes"*, i. e. cap. 34. quod ita incipit, Kimchi Joel. 3, 19. In specie, *distinctio, sectio totius Legis Mosis, quae est vel major vel minor*. Major indicatur per tria majuscula **פ פ פ** in medio paginae posita, et interdum per tria **ס ס ס**, ut Gen. 28, 10; 47, 28. et alibi. In quibusdam libris pro his literis scribitur integre **פרשיה**, ut in libro חוקותי. Sectio minor indicatur per **פ** vel **ס** literas minuscultas solitarie in spacio vacuo linearum positas. Notat autem **פ** *vocem פחוה* i. e. *aperta sectio*, **ס** *vocem סתומה* i. e. *clausa sectio, vel conjuncta sectio*. Vide de his quae in Abbreviaturis nostris scripsimus in litera **פ**, in Abbreviatura Gen. 1, 6. et 3, 16. et 6, 8. item Talm. Men. 32a. in Tosephos. Quandoque etiam Rabbini per **פרשיה** intelligunt *versum biblicum*, ut Kimchi Amos 1, 1. Pluraliter dicunt *פרשיה* *versus cohaerentes*, **פרשיה** *פרשיה דבקות*, ut, **פרשיה** *sectiones apertae*. Chaldaice dicitur **פרשיה**, ut in Ber. 8b.

פרשיה *sectio, divisio*, **בריש פרשח אורח** in capite

divisionis viae, i. e. bivio, compito, Ez. 21, 19. (al. 24.). Vide et 16, 25. *divisione fontium*, Gen. 38, 14.

אי הפרש ביניהם: *discrimen, differentia*: *non est differentia inter illos*, Rab. יש מעט הפרש. *est parum differentiae inter ea*.

separatio. Est ex forma Conjugationis Hiphil.

אפרשיתא, אפרשיתא separatio, oblatio fructuum, frumenti, olei, vini. Respondet hebr. חרומה: ut, oblatio donorum ipsorum, Num. 18, 11. et separent mihi separationem, separatam partem, quam mihi offerant, Exo. 25, 2. וְאִפְרִישִׁיהָ יְהוָה et separatio erit a filiis Israel, Exo. 29, 28. אֶרְשָׁא armum separationis, ibid. 27. ipsa de oblatione rerum sanctarum non comedet, Lev. 22, 12. Simili locutione et structura ibidem dicitur, אֲנִי יֵיכְלוּ ipsi comedent de pane vel cibo ejus. et sic hebr. יֵאָכְלוּ ver. praecedenti. לאפרשיתא ad oblationem sanctitatis, sive rerum sanctarum, Exo. 36, 6. מאפרשיתא ארעא de oblatione terrae, Ez. 48, 12. Cum aff. אפרשיתא חסבון יח accipiet oblationem meam, Exo. 25, 2. וְחִשְׁבֹּן וְרֵפֹא וְרֵפֹא et reputabitur vobis oblatio vestra, Num. 18, 27. יהוה יח oblatio ipsorum coram Domino, Exo. 29, 28. Pl. אפרשיתא, et emphatice, omnes oblationes rerum sanctarum, Num. 18, 19. ubi in hebr. חרומה, unde praestat in Chaldaeo quoque forma plurali illud efferri, pro qua vulgo est אפרשיתא ex forma singulari: יח observantiam מטרם observationem oblationum mearum, hebr. חרומתי, Num. 18, 8.

לאפרש, *in perpetuum, in seculum*. Respondet hebr. לעד vel נצח: ut, num roborabitur super te plaga in aeternum, Jer. 3, 5. לאפרש כיבי דיה למה דיה quare factus est dolor meus in perpetuum? Jer. 15, 18. לאפרש neque in perpetuum durabit indignatio mea, Jes. 57, 16. וְחִשְׁבֹּן וְרֵפֹא et excandescantiam suam observet in aeternum, Am. 1, 11. לא נפק, neque egreditur in aeternum jus, i. e. unquam, Abac. 1, 4. הלאפרש חקטול חרבא num in perpetuum occidet gladius? IIS. 2, 26.

II. *mirum, mirabile, admirabile esse, fieri vel videri: arduum, occultatum occultum esse*. Affinia haec sunt significationi praecedenti: nam quae admiranda, illa *separata* sunt a communi usu, et *occulta separata* sunt a notitia nostra. Praet. ארם דרחיל פרישיתא nam mirificis modis mirifice factus sum, i. e. supra modum mirifice, hebr. נפליחי, Ps. 139, 14. Regia פרישיתא mirifice egisti, et sic Graeci in persona secunda. Part. Pehil, sive nomen participiale, פריש, et haec est iniquitas admiranda, id est summa, hebr. פליל, quod accepit a פלא per geminationem secun-

illud *daae radicalis*, Job. 31, 11. Fem. פרישיתא קרמנא *illud mirabile est coram nobis*, hebr. נפלאח, Ps. 118, 13. Pl. פרישיתא עובדך *admiranda sunt opera tua*, Ps. 139, 14. ארדא פרישן מני ולא אנדע *ardua sunt a me, ut non cognoscam*, Job. 42, 4. ובפרישן מני et in occultis a me, hebr. נפלאח, Ps. 131, 1. In Pahel, פריש, mirabile, mirificum reddere, exhibere vel ostendere. Praet. ארם ארם quia mirificam exhibuit bonitatem suam mihi, hebr. הפליא, Ps. 31, 22. Part. praet. פריש, et illud est mirabile, vel, occultum, arcanum, hebr. פלאי, Jud. 13, 18. Posset forte melius legi פריש ex forma sequentis conjugationis. Imper. פריש טובוך *mirificas exhibe vel ostende benignitates tuas*, hebr. הפלה, quod et „segrega“, exponi potest, Ps. 17, 7. Aphel, Part. פריש, et mirificus est agendo, hebr. וספליא, Jud. 13, 19. Fem. פרישיתא רחמך לי et mirabilis mihi factus est amor tuus prae amore duarum mulierum, hebr. נפלאח, IIS. 1, 26. Pl. פרישן מן plagis admirandis, hebr. הפלא ופלא, Jes. 29, 14. Fut. יפריש יהוה et mirificas efficiet dominus plagas tuas, hebr. והפלא, Deut. 28, 59.

et ויחעבדך לנא פרישן *miracula, mirabilia*: *fient nobis miracula*, Exo. 33, 16. פרישן *faciam miracula*, Exo. 34, 10. והוה פרישן *et fuit mirabilia*, i. e. mirabile summe, Thr. 1, 9. פרישן עד מן mirabilia innumerabilia, Job. 5, 9.

mirabilis operatio, mirabile opus, mirabile: *ut di hoc fecerit in tenebris Gehennae mirabilis operatio tua*, Ps. 88, 13. In Hebraeo hic est פלאך, quod singularis numeri, unde et tale Chaldaicum esse possit. In Venetis autem corrupte legitur פרישיתא sine pronomine. Deinde ibidem in Venetis legitur verbum antecedens פריש, quod esset, notum facies. At verbum פריש in Pahel non commutat in פ, sed tantum in Ithpehal sive Ithpahel, ut ex Grammaticis Hebraeis notum. Deinde in Hebraeo non est verbum activum, sed passivum ex Niphal פריש, pro quo recte poneretur פריש, in persona tertia feminina, propter sequens nomen femininum. Non male quoque poni possint haec pluraliter פרישיתא, et nomen פרישיתא mirabilia tua. Sic, אדכר מן לקרמין פרישיתא commemorabo ab antiquo mirabile opus tuum, hebr. פלאך, Ps. 77, 12. וידון שמיא פרישיתא et celebrabunt coeli mirabile tuum, mirabilem operationem tuam, hebr. פלאך, Ps. 89, 6. Hinc pluralis forma פרישיתא, constr. פרישיתא, emph. פרישיתא; unde sequentia: וואבין פרישיתא דאלהא et intellige mirabilia Dei, hebr. נפלאח אל, Jobi 37, 14. פרישיתא רשלים מרעא mirabilia ejus qui perfectus est scientia, ibid. v. 16. Cum aff. פרישיתא בכל per omnia mirabilia mea, hebr. נפלאחי, Exo. 3, 20. אשחצי כלך פרישיתא enarrabo omnia mirabilia tua, Ps. 9, 2. ופרישיתא די עבד et mirabilia ejus, quae fecit, Ps. 78, 4. ולא הימינו בפרישיתא et non crediderunt mirabilibus ejus, ibid. v. 32.

¹¹⁰⁾ Siquidem hanc vocem hebr. א. n. per *umbilico* explicat, unde fit, ut vocem פרה simulque pro umbilico habeat. Rectius autem eorum videtur sententia, qui vocem שר, pl. שררים *nervum* vel *chordam* (in corpore) notare existimant, synon. ut sit hebr. ור, ar. وقر¹¹¹, cui plane respondet chald. פר mutatis labialibus: et פ, ¹¹²⁾

פֶּשֶׁט juxta simplicem sensum. Pl. פֶּשֶׁטִּים explicaciones. Alias literalis sensus et explicatio dicitur etiam כִּשְׁמַע auditus, ut secundum literam auditur.

פֶּשֶׁטִּים *judices, decisores sententiarum.*

פֶּשֶׁט *extensio, expansio:* פֶּשֶׁט expansio manuum, ein *Stafter.*

פֶּשֶׁט ²²³ *obolus, numulus, denarius, pecunia.* Pl. פֶּשֶׁטִּין denarii: לִיה דִּסְפָּרָא זִיר לִיה propter denarios scribae detinet eum, i. e. propter mercedem pecuniam pro scriptione contractus expositam, detinet contractum, donec ea exsolvatur, Bm. 16b. פֶּשֶׁטִּין מִיחֲרָה *qui mutuatur] denarios (pecuniam) a proximo suo, Bm. 63b.*

פֶּשֶׁט ²²⁴ *certum, clarum, perspicuum:* *certo, perspicue, firme:* פֶּשֶׁטִּין לִי estne certum tibi? certusne es? פֶּשֶׁטִּין לִי? *certum mihi est, certus sum.*

פֶּשֶׁטִּין *simplicitas, in qua nihil compositi est.* Sic Judaei credunt in Deo esse פֶּשֶׁטִּין גְּמֻרָה simpliciter absolutissimam, in qua non sunt חֲרָיִם חֲרָיִם, ut docet Maim. lib. 1. c. 50. in More. Item פֶּשֶׁטִּין *solutio, explicatio quaestionis dubiae, responsio:* פֶּשֶׁטִּין דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁטִּין ratio, modus solutionis, responsi.

פֶּשֶׁטִּין *distensio, diffusio, productio.*

פֶּשֶׁטִּין *abstractio, destructio:* פֶּשֶׁטִּין הַפֶּשֶׁטִּין abstractio formae.

פֶּשֶׁטִּין *nomen herbae,* non quidem magnae, sed late se *diffundendis* super terram, Sab. 110b. Baal Ar. legit פֶּשֶׁטִּין.

פֶּשֶׁטִּין ²²⁵ *spacium palmarum per transversum:* פֶּשֶׁטִּין נִפְקֵין חֶדֶד et uncini egrediebantur palmum unum. Ez. 40, 43. פֶּשֶׁטִּין אִמָּה cubitus et palmus, ibid. v. 5. Ex hac forma debebat emphatice dici פֶּשֶׁטִּין. Sequentia ergo sunt ex altera forma: פֶּשֶׁטִּין רֹמֵיחַ altitudo ejus erat palmus, Exo. 25, 26. פֶּשֶׁטִּין וְסוֹמְכִיהָ et crassitudo ejus palmus, IR. 7, 26. Pl. פֶּשֶׁטִּין בְּפִינִי וְשִׁכְלִי et fundati palmis, IR. 7, 9. Respondet hebr. טַפַּח. Ap. Tos., פֶּשֶׁטִּין טַבֵּרְנָכִי *tabernaculum quantum erit? sexaginta palmorum, Suc. 5.*

פֶּשֶׁר. In Hiphil ²²⁶ *suspendere:* כְּלִי הַפֶּשֶׁר *suspendit vestes suas post se, scilicet in dorso per humeros, Sab. 127b.* אֵין מִפְּשִׁילִין לְחִיכֹו *non suspendunt in eo funes, Meg. cap. 4.* in Miana *et modesti*

(probiores) suspendunt eas in tergo suo in baculo; nempe, vestes heterogeneas emptas, non humero vel brachiis portant, sed de baculo humeris imposito eas suspendunt, ne corpus attingant, Kilaim cap. ult. כִּפְּתָה קוֹפְחוּ מוֹפְשִׁלָה לְאַחֲרָיו *fuit arcula ejus suspensa in tergo ejus, Bk. 20a.* אֵין יִפְשִׁיל אֶת הַקּוֹפָה *non suspendet arcam in dorso suo, Beza c. 4. in princ. Misnae:* מִפְּאָרִי לִי חֲבִלִי מִפְּאָרִי *suspendite, componite mihi funes ex forfuribus, et faciam, Bechor. 8b.* אֵין לְאַחֲרָיו כְּלִי מִלֵּאכְתּוֹ הַפֶּשֶׁל *posteaquam absolvit opus suum, suspendit instrumenta sua in tergo suo, Men. f. 85b.*

פֶּשֶׁן ²²⁷ *defecit, rebellavit, praevaricatus est* ²²⁸ *hebraice.* Ap. Tos., הָיָה מִקְרִי דְרִדְקִי דְהוּא פֶּשֶׁן *praeceptor ille parvulorum, qui praevaricatus est in pueris, i. e. יוֹחַר מֵרָאִי percussit eos, castigavit eos nimium, ut Glossa habet, Git. 36a.* וְאֵין פֶּשֶׁן ²²⁸ *fossae, lacunae aquarum:* וְאֵין פֶּשֶׁן *et in lacunis, vel, ad fossas aquarum crescit, R. David Jon. 4, 6. Gl. כִּבְעֵי הַמַּיִם in stagnis aquarum, vel ad fossas aquarum. Ex Talm. de Sab. 21a.*

פֶּשֶׁן *corvus faeminae.* Legitur ap. Tos. in celebri et hyperbolica fabula: Vidi אֶקְרוּקָה istam ranam, quae erat tam magna, ut Akra pagus Hagaroniae. Pagus hic quam magnus erat? sexaginta continebat domos. Venit serpens, et deglutivit ramum: וְכִלְעָה לְחִינָא *venit corvus, et deglutivit serpentem, et consedit in arbore quadam. Vide quantum fuerit robur istius arboris. Tunc dixit Raf Papa: Nisi fuisset illic, non credidissem, Bb. 73. Quid haec hyperbole docuerit, vide in libro Caphtor f. 124.*

פֶּשֶׁר ²²⁹ *interpretari, explicare.* Respondet heb. פֶּתַר, raro exemplo, quod ח hebraeum convertitur in ש chaldaicum, cum contra communiter fieri solet. Aut est פֶּשֶׁר, per transpositionem literarum. Praet. פֶּשֶׁר אֵין יִמָּו *quod bene interpretatus esset, hebr. פֶּתַר, Gen. 40, 16.* וְפֶשֶׁר לֵאמֹר יִחַלְמָנָא גְבַר *et interpretatus est nobis somnium nostrum, cuique juxta somnium ejus interpretatus est, Gen. 41, 12.* כִּמְאֵי דְפֶשֶׁר יוֹסֵף *sicut interpretatus erat ipsis Joseph, Gen. 40, 22.* Part. פֶּשֶׁר *וְלִיה דְּפֶשֶׁר et non est qui interpretatur illa Pharaoni, hebr. וְאֵין פֶּתַר, Gen. 41, 8.* וְפֶשֶׁר לִיה לִיה *et qui interpretetur illud, nullus est, Gen. 40, 8.* Sic c. 41, 15. Part. ex Aphel, וְפֶשֶׁר יִחַיָּה *et interpreteris*

²²³) Proprie numus simplex, qui scil. taliter comminutus, *expansus* est, ut amplius expandi i. e. comminui nequeat. Cf. etiam nomen מִרְסָה, cui observante Danielo Ehrmano eadem subest notio.

²²⁴) Vide notam praecedentem 222.

²²⁵) Manus *extensa* videlicet, uti hebr. טַפַּח, pro quo in Tg. ponitur. Vide notam 67 supra p. 460.

²²⁶) Propr. *fecit*, ut res se *expanderet*, quod fieri solet dum eam suspendimus.

²²⁷) (TH. Kil. c. I.) *λεῶν pisum, legumen.*

²²⁸) Magis verbo lat. respondet de-sciscere, cui eadem inest notio scindendi, separandi simulque *expandendi.*

²²⁹) Ar. مُسَقِّمَة, syr. مَسْمُومَة quae observante Freytagio latina sunt *piscina*. Scribitur etiam per Samech, ut supra videndum.

²³⁰) Vide notam praec. 222.

illud, Gen. 41, 15. Inf. וּפְשֶׁרִין לְמַפְשֶׁר et interpretationes interpretari, Dan. 5, 16. Pabel, Part. וּפְשֶׁרִין חֲלֻמִּין et interpretans somnia, Dan. 5, 12. Fut. וְהָפְשֶׁר יָחִיד et interpreteris illud, Gen. 41, 15. juxta quosdam libros.

וּלְמַדֵּעַ פֶּשֶׁר *interpretatio, explicatio*: וְלִמְדָּה פֶּשֶׁר et scire interpretationem verborum in prophetis, vel פֶּשֶׁר, Eccl. 8, 1. לא כהלין פֶּשֶׁר מִלְּהָא ולא neque poterant interpretationem verbi istius indicare, Dan. 5, 15. וּפְשֶׁרָא נִחוּא et interpretationem indicabimus, Dan. 2, 4. Bis hoc modo legitur cum ה in fine, וּפְשֶׁרָה נִחוּוָה, Dan. 2, 7. et 5, 12. Cum aff., וּפְשֶׁרָה הִלְמָא somnium et interpretationem ejus, Dan. 2, 5. Pro hoc bis scriptum legitur פֶּשֶׁרָא, nempe c. 4, 15. et 5, 8. וְיָחַד פֶּשֶׁרָה et interpretationem ejus, Jud. 7, 15. hebr. וְשִׁבְרוּ. Pl. הִכּוּל פֶּשֶׁרִין. די לַמַּפְשֶׁר qui possit interpretationes afferre, Dan. 5, 16. Et ex terminatione feminina, הִלָּא מִן קִדְם יְהוָה, פֶּשֶׁרִין nonne a Domino sunt interpretationes, hebr. פְּהִרְיִים, Gen. 40, 8. מִלְּקֻטֵּין פֶּשֶׁרִין טַבְחָא colligunt interpretationes beneficiorum, Esth. 3, 8. in sec. Tg.; nempe promissiones Dei de redemptione ipsorum ex Prophetis colligunt, et iis superbiunt, nec volunt se humiliare coram rege.

וְכָל פֶּשֶׁרִין *idem* חֲלֻמָּא חֲלֻמָּא quisque juxta interpretationem somnii sui somniavimus, Gen. 41, 11. Cum aff., דִּין פֶּשֶׁרִינִי hanc est interpretatio ejus, Gen. 40, 12. Respondet hebr. פִּתְרוֹן.

וּפְשֶׁרִין *interpretatio*, Cant. 2, 5.

II. פֶּשֶׁר²³⁰ *calefieri, tepescere vel tepidum fieri*, ap. Ros.: ut, וּמִנִּיחוּ כְּנֶדַר, מְבִיאָה אִשָּׁה פֶּךְ שֶׁל שָׁמֶן וּמִנִּיחוּ כְּנֶדַר, אַפֶּרְת מְלִיחָה לֵאמֹר לֹא כִשְׁבִיל שִׁיבֹשֶׁל אֶלָּא כִשְׁבִיל שִׁיפֹשֶׁר affert mulier lenticulam olei, et ponit eam juxta focum, non ut coquatur, sed ut tepefiat, Sab. 40b. In Hiphil, וּפְשֶׁרִין *calefacere, tepescere*: מִפְּנֵי שֶׁמֶשֶׁר מִים מפני שמששמים מים: propterea quia tepefacit aquam super se: sol ejus coctio, ibid. לְרַפְּשִׁין כדי לרפשיין ut tepefaciat eas, fol. seq. וּפְשֶׁרִין מִים לְצוּרִין מִים לְצוּרִין ad tepefaciendum aquas potus causa. Hithpah., וְנִחְפְּשֶׁרָה עֲשִׂיתִי חֲשׁוּבָה וְנִחְפְּשֶׁרָה, egi poenitentiam, et tepidus factus sum, i. e. subsidit nonnihil contra me fervor et rigor judicii, propter poenitentiam, Vr. s. 10. מִים פִּישֶׁרִין aquae tepidae: בימיו הגשמים העולם כולו צָנָן וּמַעֲיִינוֹת פִּישֶׁרִין tempore pluviarum totus mundus frigidus est, et fontes tepidi, Br. s. 6. Sic in Tg., וּפְשֶׁרִין מִים פִּישֶׁרִין et siphones qui effundebant aquas tepidas, et siphones, qui effundebant aquas calidas, Eccl. 2, 8. Forma chaldaica magis hic postulat

פֶּשֶׁרִין, ut et Veneta Kametz ab initio habent, sed male Cholem in medio, פֶּשֶׁרִין, quod Talmudicis, unde forma petita, aliud significat, ut sequitur.

III. פֶּשֶׁר *liquescere, liquefieri, dissolvi*: כִּד הָם quando calebat super eo sol, liquescebat, hebr. נִסַּם, Exo. 16, 21. Sic ap. Ros., מִטָּה לֹא שְׁקִי מֵיָא liquefacta est nix: פֶּשֶׁר venit ad bibendum aquam, et dissoluta fuit, scil. magia, i. e. detecta, Sanh. 67b. ubi scribitur, magiam, quae fit retentione et praestricione oculorum, adhibita aqua, detegi: אִפִּילוּ נִפְשֶׁרָה etiamsi liquefiat vel dissolvatur, Bk. f. 28b. מִי שְׁלֵגִים נִפְשֶׁרִים aquae nivium dissolutarum. Has vocant Ti. פֶּשֶׁרִין, de Idololatria f. 34b. vel פֶּשֶׁרִין, Kid. 73b. Hinc et פֶּשֶׁרִין *liquefactio*: מִפְּשֶׁרִין שְׁלֵגִים liquefactio nivium. פֶּשֶׁרִין *stagnum, aqua ex imbribus*²³¹, aut nivibus *dissolutis collecta*, Kid. 73b.

IV. פֶּשֶׁר *ruminare*²³², et פֶּשֶׁרָה *rumen*: ut, וּפְשֶׁרָה לא פֶּשֶׁר et rumen sive ruminatione non ruminat, hebr. לֹא יִגְר, Lev. 11, 7. מִפְּשֶׁרָה פֶּשֶׁרָה, revocans rumen, ibid. v. 3. sic v. 5.

V. פֶּשֶׁר *reconciliare, componere discordiam, ad concordiam reducere*: מִצְוָה לְפֶשֶׁר praeceptum est inire concordiam: אַחֵר שֶׁנִּחְפְּשֶׁרִין postquam reconciliati, concordantes facti essent.

וּפְשֶׁרִין *reconciliatio, compositio, concordia*. פֶּשֶׁרִין *possibile*²³³. Vide in litera א, in qua illud Lexica ponunt.

הַמִּיחִי בַחֲלָמָא דְלִילָא *פֶּשֶׁרִין פֶּשֶׁרִין soccus, pedilium*: הַמִּיחִי בַחֲלָמָא דְלִילָא vidi in somnio, quod non esset in pedibus meis soccus. Sic citat B. Ar. ex Medr. Echa c. 1, 1. sed in meo exemplari legitur פֶּשֶׁרִין, quod glossator putat esse ex significatione פֶּשֶׁרִין. Dan. 3, 21.

Deinde adducitur hic in Ar. פֶּשֶׁרִין pro *ave*, ex Vr. s. 22. הָמָא תִּרְיִין פֶּשֶׁרִין מִתְּכַחֲשֵׁן דָּא עִם דָּא vidit duas aves certantes invicem: sed in meo exemplari legitur, תִּרְיִין צִפִּירִין מִתְּכַחֲשֵׁן.

פֶּשֶׁרִין vide supra in פֶּשֶׁרִין, in פֶּשֶׁרִין.

פֶּשֶׁרִין²³⁴ *scrutari, indagare, perquirere, perscrutari, contrectare, palpare*. Respondet praecipue hebr. חָקַר, et interdum aliis *perscrutandi* verbis. Pract. וְלַחֲדוּר פֶּשֶׁרִין וְלַחֲדוּר etiam investigabat eam, Jobi 28, 27. וּפְשֶׁרִין יָחַד כָּל מִשְׁכָּנָא et contrectando perquirebat totum tentorium, hebr. וּפְשֶׁרִין. Gen. 31, 34. in Jon.: וּפְשֶׁרִין et perscrutabatur a maximo ad minimum, hebr. וּפְשֶׁרִין Gen. 45, 12. in TgH. אֲרוֹם פֶּשֶׁרִין יָחַד כָּל מִי

²³⁰) *Extendere calefaciendo*.

²³¹) Super terram se *extendens*, opp. puteo, cisternae vel lacui, quorum aquae secundum altitudinem vel profunditatem aestimantur.

²³²) Notio, ut in ceteris significationibus hujusce verbi, in *extendendo* cibo scil. quod ruminando fieri solet.

²³³) Forma syncopata pro וּפְשֶׁרִין *res se explicat, extenta* i. e. plana fit et inde possibilis. Rectius igitur per Chirik וּפְשֶׁרִין punctaretur, uti revera plerumque per Jod וּפְשֶׁרִין, cf. v. אִתְקַלַּע quod pro אִתְקַלַּע, indice lectionis Chirik, scribitur.

²³⁴) Ar. فَشْرٌ *crassum, densum, tenuiter neium*, quo verisimiliter loco socci vel pedilii usi sunt apud Judaeos. Muss., vocem ad gr. vertit πῆξ, η, η. Prave.

²³⁵) Cognatum est cum hebr. חֶשֶׁת elisa gutturali litera n.

omnia vasā mea, hebr. מִשְׁשָׁה Gen. 31, 37. in Jon. : pervestigasti me et cognovisti, hebr. הִקְרַחְתִּי Ps. 139, 1. הִקְרַחְתִּי pervestigavimus hoc, hebr. הִקְרַחְתִּי Jobi 5, 27. Part. סוֹפָה הוּא omniem finem ipse perscrutatur, Job. 28, 3. Fut. אֶחְקְרֶהּ perscrutabar eam, hebr. אֶחְקְרֶהּ Jobi 29, 16. אֶחְקְרֶהּ ut perscrutetur vos, hebr. יִקְרַח perquiret, Lev. 13, 36. in Jon. Sic c. 27, 33. חִקְרֶהּ donec pervestigetis, hebr. חִקְרֶהּ Jobi 32, 11. Ap. Tos., נָח לוֹ לְאָדָם שְׂלֵא נִבְרָא יוֹחֵר, ut perscrutetur satius fuisset homini si non creatus esset, magis quam quod creatus est: nunc vero postquam creatus est, diligenter scrutabitur et examinabit opera sua, Erub. 13b. Peccata scilicet quae commisit, ut ea agnoscat, confiteatur, et paenitentiam agat.

פֶּשֶׁשׁ investigatio, perscrutatio, pervestigatio: אֶחְקְרֶהּ aut pervestigationem abyssi perambulasti, hebr. וְחִקְרֶהּ Jobi 38, 16. אֶחְקְרֶהּ דְּפֶשֶׁשׁ אֶחְקְרֶהּ estne possibile, ut scrutationem Dei invenias, hebr. הִחְקֶהּ Jobi 11, 7. i. e. penetralia abyssi, secreta Dei, quae scrutatione exquisitissima opus habent: וְכִן לְפֶשֶׁשׁ אֲבֵהֶהֱיִן et attentus esto ad pervestigationem majorum ipsorum, Jobi 8, 8. Pl. מִחְקְרֵי דְּאַרְעָא scrutationes terrae, hebr. מִחְקְרֵי Ps. 95, 4. i. e. infima penetralia.

וְיֹאחַז הוּא ostiolum, janua, porta parva: הוּא עוֹשֶׂה חֲדָרִים וְיֹאחַז הוּא עוֹשֶׂה פֶּשֶׁשׁ quomodo faciat conclavia et quomodo faciat januas, Br. in principio. Gl. שְׁעֵרִים קִטְנִים. Alibi, הַמִּסְתַּח וְיֹאחַז תָּא וְכִן לְפֶשֶׁשׁ אֲבֵהֶהֱיִן acceptit clavem et aperuit ostium, Tam. c. 1. duo ostiola erant portae magnae templi, Mid. c. 4. Vide et in פֶּסַח.

פֶּשֶׁשׁ cimex, animalculum, quod in spondarum lignis invenitur: פֶּשֶׁשׁ זֶה אֲרָכּוֹ כְּרַחְבּוֹ וְטַעְמוֹ cimicis longitudo est sicut ejus latitudo, et sapor ejus est sicut odor ejus; faedus pactum est ei, ut quisquis conficaverit eum, odore ejus inficiatur, Nid. f. 58b. quod habet saporem cimicis in ore ejus, פְּלוֹט זֶה הָרִי en is id evomet, Terum. c. 8. פֶּשֶׁשׁ linum: פֶּשֶׁשׁ פֶּשֶׁשׁ linum pulchrum, רַעָה פֶּשֶׁשׁ linum malum.

פֶּשֶׁשׁ linarius, linum praeparans, pectinans et aptans ad netum, Br. s. 32.

פֶּשֶׁשׁ duo in lingua Africana: פֶּשֶׁשׁ פֶּשֶׁשׁ duo sacrificuli, Amos 5, 25. Vide טַט.

פֶּשֶׁשׁ repente, subito. Hinc apud Rabbinos,

אָדָם אֵלֶּי מוֹת פְּתָנָם repentinus: et fem. אָדָם אֵלֶּי מוֹת פְּתָנָם ad-duxit super se mortem repentinam. Pl. רַעוּת נִפְלְאוּת male stupenda repentina, Rabbi Levi Prov. 24, 22.

פָּתָה vide in פָּתָה.

פָּתָה sindon, linteum, vestimentum ex tali materia confectum: פָּתָה עֲבָרָה vestimentum conficit, hebr. סִדוֹן sindonem, linteum subtilissimum, Prov. 31, 24. Plur. cum aff. וְעַל פָּתָה et super vestimenta mea projecerunt sortem, hebr. לְבָרְשִׁי, quod est singulare, at scriptio vocis chaldaicae, ut in Venetis est, indicat formam pluralem: nam א, utrobique vocalis A index est, et adjectis vocalibus, in scriptione redundat. Pathach autem in fine notat formem pluralem, ut notum.

פָּתָה verbum; res, causa, negotium, opus, ali-quid, quidpiam: עַל דְּנָה פָּתָה super hoc negotio, Dan. 3, 16. כְּנָסָה פָּתָה hujusmodi verbum respondimus, Esrae 5, 11. מִלְכָּה פָּתָה verbum misit rex, i. e. responsum, Esrae 4, 17. וְעוֹלֵי פָּתָה verbum miserunt ad eum, i. e. epistolam, narrationem, Esrae 5, 7. פָּתָה דִּי יִהְיֶה פָּתָה, Esrae 6, 11. In Tg. similiter late sumitur, ut hebr. דָּבַר: ut, וְיִחַסְכֶּם מִן קֶרֶם an absconditum est a Domino verbum, i. e. quidpiam, Gen. 18, 14. מִלְכָּה פָּתָה non est bona haec res, quam tu facis, Exo. 18, 17. פָּתָה verbum ego locutus sum, Jer. 34, 5. פָּתָה rem difficilem, ועִיר פָּתָה rem parvam, Exo. 18, 26. וְפָתָה לִי לְחֹן עִם אֱנֹשׁ et rei nihil erat ipsis cum quoquam, Jud. 18, 28. פָּתָה לִי לְחֹן an quicquam locutus sum, Jud. 7, 7. פָּתָה בִּישׁ ne persistito in re mala, Eccl. 8, 3. פָּתָה בִּישׁ ne inclines cor meum ad verbum malum, Ps. 141, 4. פָּתָה juxta verbum hoc, Gen. 32, 19. פָּתָה de hac re, Josuae 22, 24. פָּתָה verbum Domini, Gen. 15, 1. Cum Pronom., פָּתָה faciens verbum ejus, Ps. 48, 8. פָּתָה ad interrogandum verbum ejus, IIR. 1, 16. פָּתָה non crediderunt verbo ejus, Ps. 106, 24. פָּתָה קִים בְּשָׁמַיָא verbum tuum permanet in coelis, Ps. 119, 89. פָּתָה ego faciam secundum verbum tuum, Gen. 47, 30. פָּתָה in verbo tuo speravi, Ps. 119, 47. sic v. 114. פָּתָה et cum quo est verbum meum, eloquatur verbum meum, Jer. 23, 28 etc. Pl. בַּחַר פָּתָה post has res, Gen. 15, 1. פָּתָה juxta verba haec, Gen. 24, 28. ולא

²²⁶) Vocabulum mere arab. قَمِيس cimex. B. Ar., qui cimex idem esse scribit atque ar. مَلِك, ad spectat, quae vox est aequivoca cimicem et culicem significans. Nam בָּמָא Talmudicis culicem, vero cimicem significare ex locis talmudis allatis satis probatum.

²²⁷) Vertendum est ad rad. מִסַּח miscuit, syr. مَسَح variavit (de coloribus dicitur), planeque syr. مَسَح vestis polymita, discolor respondet mutatis et כ. Huc fortasse et hebr. מָסַח verti potest, ubi tamen propter sequentis vocis מִסַּח finale כ extritum est.

²²⁸) Syr. مَسَح, neo-pers. مَسَح sectio, paragraphus; novum, nova res (Zenker p. 237). Decurtatum esse vocem persicam, ut periti hujusce linguae docent, ex huzv. patigama, cui juxta sonum vox chald. et syr. propinquior. Mich. vocem eum gr. φέρμα confert.

lina, **וּבִפְתָּיִם טִיפֵי דְמָא** et in plateis rivi aquarum, Prov. 5, 16. Cum aff. **בְּפִתְחָהּ** in plateis ejus, heb. **בְּרוּחָהּ**, Zach. 8, 5. Libri omnes habent **בְּפִתְחָהּ**, quæ forma a singulari aliqua analogâ commode deduci nequit: unde ante affixum melius inseritur וּבִפְתָּיִם, ex formis **פִּתְחָן** vel **פִּתְחֵן**. Literæ autem quiescentes hic promiscue permutantur.

פתח *puer, infans*, heb. פתי. In Ber. s. 87: In Arabia vocant infantem פתאי²⁴². Sic in Sanh. 110b. פתח²⁴³ *infringere, incidere, attenuare*: פתחתי infregit eam (aquam) in thesauris abyssi, ne soil. ascenderet et inundaret terram, Esth. 3, 3. in secundo Tg. Videtur esse significationis פתח *macilentus, attenuatus*, de quo infra. פתח *aperire*. Respondet aliquot hebraeis *aperiendi* verbis. Praet. לא פתח חרעא non aperuit januam, Jes. 14, 17. heb. פתח, et sic plerumque pro hoc verbo ponitur: ופתח נח יה כות חיבואה et aperuit Noa fenestram arcae, Gen. 8, 6. ופתחה ארעא יה, פתח et aperuit terra os suum, Num. 16, 32. ופתחה פומה et aperuit os suum, heb. ופערה פיה, Jes. 5, 14. Sic, פתחה יה פומה, heb. פצחה, Gen. 4, 11. פתחתי פומך aperuisti os tuum, hebr. פציחה, Jud. 11, 36. פציחתי פומי aperui os meum in voto, heb. פציחתי, Jud. 11, 35. פציחתי פומי aperui os meum, heb. פציחתי Ps. 119, 131. Sic pro פתחתי ponitur Jobi 33, 2. פתחו פומי os suum aperuerunt, heb. פערו, Jobi 29, 23. פתחו עלי פומי aperuerunt super me os suum, heb. פצו, Ps. 22, 14. פתחו גבר טועניה et aperuerunt quisque saccum suum, heb. ופתחו, Gen. 44, 11. Sic Jud. 3, 25. ופתחתי יה טוענא et aperimus saccos nostros, Gen. 43, 21. Part. פתחי ויהא פתחי et ecce ipso non aperiente fores, heb. פתח פתח, Jud. 3, 25. פתחתי פתח יה אידך aperis manum tuam, heb. פתח, Ps. 145, 16. ופתח פומא et aperiens os, heb. ופתח Jes. 10, 14. וליה דפתח et nemo est qui aperiat, hebr. וזאן פתח, Jer. 13, 19. Pl. פתחתי עלי פומי aperiant super me os suum, heb. פערו, Job. 16, 10. Sic Ps. 109, 2. Part. Pehil, פתחתי וכל כן דרסח פתח, heb. פתח, Num. 19, 15. Fem. פתחתי קרנא כד פתחתי urbem apertam, heb. פתחה, Jos. 8, 17. Infin. פתחתי פתחתי et aperiendo aperies manum tuam, heb. פתח פתח, Deut. 15, 8. Imp. פתחתי פומיך aperi fenestram ad orientem, heb. פתח, IIR. 13, 17. פתח פתח aperi oculos tuos, heb. פתח, Pr. 20, 13. פתחתי פומא דמערותא aperite os speluncae, heb. פתחו, Jos. 10, 22. Fut. פתחתי פומיך aperi os tuum, Cant. 5, 2. Fut. פתחתי פתחתי פתחתי aperuerit sepulchra vestra, Ez. 37, 13. ופתחתי פתחתי et aperiam illis, Jes. 41, 18.

aperies manum tuam fratri tuo, Deut. 15, 11. וּפָתַח אֶת יָדְךָ וְאָפִרְתָּ אֶת יָדְךָ et aperies januam, IIR. 9, 3. יִפְתָּח יְהוָה Dominus thesaurum bonum coelorum, Deut. 28, 12. וְאִפְרִיעַ אֶת יָדְךָ quum aperuerit aliquis foveam, Exo. 21, 33. וְיִפְתָּח כַּפּוֹתָיו et aperiat labia sua tecum, Jobi 11, 5. וְאִפְרִיעַ לְךָ et aperuerit tibi, Deut. 20, 11. וְנִפְתָּח אוֹצָרָי et aperiemus thesauros, Am. 8, 5. Ithph. vel Ithpah. Praet. אֶפְתָּח apertum est os meum ad loquendum grandia, IS. 2, 1. Sic possit legi melius, quam אֶפְתָּח in Futuro, quia in hebr. est dilatatum est os meum: אֶתְפַּתְּחָה אֶרְעָא aperta fuit terra, Ps. 106, 17. אֶפְרִיעַ אֶתְפַּתְּחָהוּ שְׁמַיָּא aperti fuerunt coeli, Ezech. 1, 1. וְכִי שְׁמַיָּא אֶתְפַּתְּחָה et fenestras coeli fuerunt apertae, Gen. 7, 11. וְאֶתְפַּתְּחָה וְאֶפְרִיעַ et aperti fuerunt oculi amborum, Gen. 3, 7. Fut. יִפְתָּח. וְלֹא neque aperietur, Ez. 44, 2. sic Jobi 12, 14. וְיִתְפַּתְּחוּ תַּרְעֵל et aperientur portae tuae, Jes. 60, 11. כִּי יִתְפַּתְּחוּ אוֹרֵי חַיִּים si forte aperiantur aures peccatorum. Jes. 50, 5. וְיִתְפַּתְּחוּ וְנִפְתָּחוּ et aperientur oculi vestri, heb. וְנִפְתָּחוּ, Gen. 3, 5. Pah. Inf. לִפְתָּח קִדְמוֹי דְּשֵׁן ad aperiendum coram eo portas, Jes. 45, 1. לִפְתָּח עֵינֵי בֵית יִשְׂרָאֵל ad aperiendum oculos domus Israël, Jes. 42, 7. Ithpah., vide paulo ante. Ap. Ros., פָּתַח, vel ex Chaldaica forma פָּתַח, est etiam *incipere*: נִפְתָּח: נִפְתָּח נִפְתָּח אֶתְפַּתְּחָהוּ a Rabbis nostris: לִפְתָּח רִאשֹׁן: פָּתַח ut incipiat primum in omni negotio. Id dignitatis est, nec cuilibet licitum: וְנִפְתָּח חֲחֻלָּה et incipiemus principio. Hinc R. Sal. Ps. 119, 130. illud, וְנִפְתָּח פָּתַח explicat, חֲחֻלָּה principium verborum tuorum למַּחֵר לִפְתָּח בַּחֲבֵרִין cras incipiendum nobis est de sociis nostris, Sanh. 102b. In Hithpah. vel Ithph. *aperire*: שְׁמֵן דְּצִפְרָתָא דְּלֹא אִיפְתָּח: adepes caprae, quae nondum aperta fuit, i. e. quae nondum peperit, Pes. 42b. As. 28b.

dictum מאמר פתוח ומאמר סתום: *apertus* פתוח
apertum (i. e. facile, perspicuum) et dictum clau-
 sum (difficile, obscurum) Sab. 104. Fem. פתוחה
aperta: פתוחה פתוחה *sectio aperta*.

פתח, פתח *janua, ostium*: ופתחה: cella et ostium ejus, Ez. 40, 38. Elias scribit, heb. פתח nunquam alias in Tg. sic reddi, unde hic locus possit esse falsus: Item *initium, principium, exordium*. Ap. Ros. etiam est *ostium ventris muliebris, quod a pudore nomen habet, cujus causa et natura illud vestire et tegere voluit*. Hinc ap. Tos., ad illud Jes. 3. ופתחו ופתחו: scribitur: Quidam dixit יערה effundet) ut *שפכו כיהר* quod effundentur (pudenda effundet) ut *scyphus aquae*: alter dixit, יערה id est, *evlvescet* (a יער) כיער פתחיהו שנעשו, de Sabatho,

فَتَى. coll. nom. (Cor. 12, 62) فَتِيَّةٌ⁹ 243

Ar. ⁹ **فَتَوَرَّ** nom. act. verbi **فَتَرَّ** (מה, ut recte observat Buxt.) *solutus, dissolutus fuit*. Targumistae, quod signum est nom. act., quasi radicalem literam tractavere et inde verbum **פָּתַר** formavere; aut, quod verisimilius videtur, pro **פָּתַרְיָה** legendum est **פְּתוּרְיָה**. Mus., qui verbum gr. esse dicit significans **הוּרְיָה לְיוֹסֵפ**, ad **ἀπαρ** spectare videtur. Aliis denique **חַתוּרָה** legere placet, ut sit gr. **ἀπαρκετός**, omnino igitur contraria significatio.

²¹⁶) Carente omni analogia juxta alios pers. est **اكتف** *accervus, cumulus, onus dorsi* (Vul. p. 364) extrito *w*. Forte sit lat. *fascis*.

aliquando vocatae: במן מחפץ פתחיתין: excelsa ob-
tectia idolia, Ez. 16, 16. Dictio aut peregrina, aut
de errore suspecta: nam diversimode legitur. Scri-
bitur in libris divisim פתח כומרין. R. David sic etiam
legit Am 5, 26. ועבדן פתח כומרין על ריש כל קיסא et
faciunt idola in capite omnis loci excelsi, Ez. 13, 18.
פח כומרין et abscindam, abrumpam idola
vestra, ibid. v. 21. Quaedam exemplaria legunt
פחכרין, ut sequitur, quaedam נטרין פח.

²⁴⁷ *idolum, imago, simulachrum*, idem quod
nomen antecedens: פתחיתין וטעמיה: et de-
spiciet nomen imaginis suae et idoli sui, Jes. 8, 23.
pr. heb. במלכו וקלל et maledicet regi suo. R. David
monet, פתח esse nomen פתחיתין: פתח tab-
ernaculum idoli vestri, Amos 5, 26. פתח כומרין
et jurabunt in nomine idolorum suorum,
heb. ונשבעים במלכם jurantes per regem suum,
Soph. 1, 6. R. David citat etiam hic alteram lectio-
nem כומרין פתח. Idem itaque valent haec duo, et
ad hanc postremam accedunt Syri. qui dicunt פתח
cultor idolorum, idololatra, I. Cor. 5, 11.
פולחן פתח idololatrae, vers praecedenti: פולחן
idololatria, I. Cor. 10, 4.

²⁴⁸ *et in Pihel פתל contorquere, pervertere, du-
plicare torquendo, ut fila et funes fiant.*
Ithpeh. Part. פתל פתל פתל et perversae sunt viae
ipsorum, heb. פתל, Pr. 2, 15. Ap. Ros., פתל פתל
qui contorquet funes: פתל פתל et contortuplicat
illa, se. fila: ופתל פתל et contorquet illud.

וליה כהן פתל *perversitas, perversum*: פתל פתל
et non est in eis perversitas aut pravitas,
hebr. פתל פתל, Prov. 8, 8.

²⁴⁹ *perversus*: דרא עוקמא ופמלמא generatio
prava et contorta, Deut. 32, 5. in TgH. pro hebr.
פמלמא.

²⁵⁰ *ellyphnium, funiculus candelae vel
lampadis, qui incenditur et ardet: et generalius,
funiculus duplicatus et contortus, fascia filata, ex
filiis implexis contorta* ²⁵¹ fascia vestis
implexa et reticulata: פתל פתל et incendit
ellyphnium: פתל פתל funiculus pabuli, Bk.
20a. B. Ar. explicat, פתל פתל ארוכה, קשירה של
אספסחא פתל פתל et פתל פתל.

Deinde פתל etiam vocant Ti. *plumbum et
stannum liquefactum* ²⁵², quod infundebatur ori ejus,

*qui ad combustionem erat contemptus, et sic mo-
riebatur.* Corpus autem integrum non fuit combu-
stum, ut traditur e. 7. in Sanh.

III. ap. Medicos פתל est *balanus, suppositorium*,
vulgo ein Häpfen.

²⁵³ פתח *Pithom, πύθων, Python, divinator, qui,
adminiculo mali spiritus, vaticinia edit*, heb.
אויב, et Rabbiniis אויב, de quibus Lev.
19, 31. et 20, 27. et alibi. Ap. Tos., אויב זה
Baal obh est qui alias dicitur
Python, et loquitur ex axillis suis, Sanh. 65a. Gl.:
Python nomen est magi loquentis ex axillis suis.
Educat sive evocat mortuum ex terra, et collocat
eum sub axillis suis et brachiis suis, et facit loqui
mortuum istum arte magica. Bartenora in hunc lo-
cum addit; quosdam ex pythonibus accipere cra-
nium hominis mortui absumpta ejus carne, eique
suffitum facere. Postea quaerit ex eo futura, et
cranium illud respondet, nempe per spiritum in
cranium illud arte magica adductum. Sed Majemon
in libro יד parte prima, lib. de עבדים Idololatria,
cap. 6. prolixius ista describit: האוב זה שהוא עוסק
ומקטיר קטורת ידועה ואורה שרביט של דם בידו ומניפו
והוא מדבר בלאט ברכבים ידועים אצלם עד שישמע השואל
כאלו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל ברכבים
מחרת הארץ בקול נמוך עד מאד וכאלו אינו ניכר לאוזן
אלא כמחשבה מרניש בו וכן הלוקה נולגלח המה ומקטיר
לה ומנחש בה עד שישמע כאלו קול יוצא מחזה שחיו
שפל עד מאד ומשיבו כל אלו מעשה אויב הן ודעושה אחד
suffitum certum et notum, tenēbatque virgam ex
myrto in manu sua, et agitabat eam. Ipse vero
murmurabat submissee verba quaedam nota apud
ipso, donec audiret ea interrogans, quasi aliquis
loqueretur cum ipso, et responderet ei ad id, quod
quaerebat ipse verbis, quasi ex terra voce depressa
admodum, ut fore auribus percipi non posset, sed
cogitatione sentisceret et perciperet eam. Similiter
qui accipiebat cranium mortui, ac suffitum faciebat
ei, mussitabat eo donec audiretur, voce quasi ex
axillis prodeunte submissee admodum, et responde-
bat ei. Omnia haec fuerunt opera pythouis, et qui
unum faciebat ex illis, lapidabat. Haec ibi.

²⁵⁴ *Pithom, nomen urbis Aegyptiacae*, Exod.
1, 11. Ap. Tos., בלעו כח פי חדים בלעו quod os abyssi
absorbuit eam ²⁵⁵, Sota 11a.

²⁴⁷ „Persice est *bot*, quod idolum notat et orane, quod adoratur. Nos in eadem voce B in P (uti
Hebraei in *ro*) mutavimus. dicentes *Pagode*, i. e. templum in quo idolum collocatum est. ex *bot-
kada*. Est ea vox usitatissima in coloniis nostris quas in India Orientali habemus. Conjunxerant vocem *ro*
cum *bot*, quo nomine sacerdotes idololatrias appellant, et ordinario, *pagoda* scribunt. Vocabulum *bot* nil
aliud est, quam *pagoda*, et sunt codices, ubi pro illa haec vox legitur.“ Verba sunt Cl. Hadr. Relandi. De
syllaba *ro* vocis *pagoda* Lorschachius (II. Arch. p. 321) eam persicam esse suspicatur *bot* vel *bot* ut vicissim
deum surdum, deum luti, vel *deum vanum* denotet. Recentiores denique lexicographi (*Runde des Diergenlaudes*
IV. p. 212) vocem *bot* cum *neo-pers* *bot*, quod *imaginem* denotat, conferunt. Judicent alii.

²⁴⁸ Convenit praeterea cum pers *bot* quod *ellyphnium* denotat.

²⁴⁹ Supple. in formam *ellyphnii* confectum.

²⁵⁰ Suspicor labyrinthum Aegyptiacum, cujus major pars infra terram sita erat et ita quasi ab ea ab-
sorpta erat, a Talmudicis illam haberi molem, quam Judaei in Aegypto aedificaverunt.

על חור: *serpens, aspis vel regulus*: פתן פתן
super foramine serpentis reguli, Jcs.
11, 8. super leonem catulum leonum et aspidem calcabis, heb. ופתן, Ps.
91, 13. ויכפתנה יכמון על שכלא et sicut aspis insi-
diabitur juxta viam, heb. שפיפן cerastes, Gen. 49,
Pl. וכרישי פתני חיון et sicut venenum regularum
serpentum, heb. וראש פהנים, Deut. 32, 33. ubi Jon.
פתחניא, quod milius legeretur mendosum, cum nunquam
alias ista forma reperiatur.

genus lateris, juxta quosdam: vel, caput
trabis vel lapidis extra murum²⁵¹ prominens, apud
Tos. in Neg. c. 13.

פתניא nom. propr. viri, Esth. 6, 9. in Tg. sec.
פתקא²⁵² liber, libellus, epistola, literae, scheda,
diploma, idem quod פטקא, de quo supra.
Nam ט et ח sunt literae commutabiles: בפתקא
in libro (verba mea) ut scriberentur, heb.
בספר, Jobi 19, 23. Vide et mox iterum. Ap. Ros.,
שיצא מפתקא של: libellus citationis: ירושלם
quod egressus esset ex diplomate urbis Jeru-
salem, quod scil. de ejus libertate et salute scrip-
tum erat, Sanh. 101b. נפל פתקא מרקינא decidit
diploma caelitus. קאים מקבל פתקים stabat et reci-
piebat literas, Br. s. 91. Sic, לנשים צדקניות שלא,
hinc habemus de mulieribus justis, quod non sint (scriptae) in diplomate Chavae
sive Evae, primae hominum matris, Sota 12a. Scil.
in diplomate decreti divini, „In dolore paries libe-
ros“ (Gen. 1, 16). Quod autem scriptum est, „concep-
itque mulier illa (mater Moysi) et peperit filium“
(Exo. 2, 2) voluit illic comp. Scriptura con-
ceptionem cum partu. Conceptio sine dolore, et sic
partus. Quia autem fuit mulier justa et pia, ideo
colligimus inde etc. Item pittacium, quod medi-
cinae causa de collo suspenditur, Kid. 73b.

II. ejicere, projicere, emittere, jaculari,
impellere, depellere, repellere. Infin. למפתק גירין
ejaculando sagittas, Gen. 49, 8. in Jon. ubi vitiose
in libris impressis est בירין. Ex hac forma verbi le-
gitur etiam in TgH. Gen. 8, 22. פתקן pro „non
cessant“, ut in heb. לא ישכחו, et in Jon. לא יחבטלון.
quod idem. Unde ibi pro פתקן legendum omnino
פסקין, quod verbum hoc sensu usitatissimum. Ap.
Ros. Talmudicos verbum frequens est: פתק ביה גירא

ejaculabatur in ipsum sagitta, Sanh. 95a. פתקיה בריש
projecit eum (baculum) in principium
cerebri ejus, et occidit eum, ibidem. פתקיה ארבע
impulit sive depulit eum ad quadraginta
milliaria, Git. 68b. פתקין מים לגנה emittunt aquas
(per rivulos) in hortos, Sab. 18a. פתק ביה
accepit glebam et projecit in eum etc. Pes. 62b.
פתק גירא פתקיה לחרחא ejecit sagittam, et ejaculatus
est eam in favum mellis, Sanh. 107a.

III. obturare, obstruere: אהה מפתק נהרוח שלחן
tu obstruis flumina ipsorum, Jalk. in Leg. 26a.
Glossa. מוחב.

nomen poculi magni apud Persas²⁵³, Esth.
1, 8. in Targ. sec. In Medr. hujus libri literis trans-
positis vocatur פתקא, et sic dicit glossator se reper-
isse in quodam libro antiquo. In Jalkut hoc loco
scribitur, poculum istud appellatum fuisse פוסקא.

ניי צמר של הפתק אין מטלטלן, Ap. Tos.
tonsuras lanae in onus ligatas non circumfe-
runt, Sab. 50a. פתקא מוחרין מן חרפחן מוחרין
locustae quae veniunt (venduntur) ex vase, licitae sunt:
De Idololatria cap. 2. f. 39b. Sericum, lana, linum,
et similia in fasciculos, aut sarcinas ligantur et or-
dine disponuntur: carnes salitae, pisces, locustae et
similia vasis includuntur et comprimuntur, et sa-
liuntur: illud vas sive sarcina aut fascis vocatur
הפתק.

בי מפתקי. Vide in נפק.

פתר interpretari.

מלתא דא אין לה פתח: פתח interpretatio:
huic rei nulla est interpretatio.

פתניא idem.

פתחור²⁵⁴ mensa. Respondet heb. שלחן:
ut, וחעבר פתחור et facies mensam, Exo. 25, 23.
transcuntes per omnes mensas, scil.
numulariorum, am jeden Wechselband, Gen. 23, 16.
in Targ. J. et H. Cum Pron. פתחוריה et cibum
mensae ejus. IR. 10, 5. פתחוריה מלא דירנא et mensa
tua plena est pinguedine, Jobi 36, 16. פתחוריה
sub circa mensam tuam, Ps. 128, 3. פתחוריה
sit mensa eorum, Jud. 1, 7. וסדרת פתחוריה
Ps. 69, 23. et instruxit mensam suam,
Pr. 9, 2. Pl. פתחורין מלן כל טוב et mensas plenas
omni bono, Ez. 23, 41. ופתחוריה בשר קורבנא
super mensis erat caro sacrificiorum, Ez. 40, 43.
Cum aff. פתחוריה מלן מיכל מעל et mensae eorum

²⁵¹) Supple: reguli instar.

²⁵²) Vide notam 48mam supra p. 755, cui addendum censemus: Vocabulum ipsum gr. πτερύγιον, ut docet Boch.
(Hieroz. II. 16), arabicae originis est a nomine بِطَاقَة i. e. epistolium, quod columba alae alligatum perfert.

²⁵³) بطاك quod propr. anulem parvam et metaph. lagenam vinariam denotat. Syriace haec vox, ut chal-
daice فَدْلُ sonat, minimeque confundi debet (id quod in compluribus lexicis fit) cum فَدْلُ quod cauponam
innuit. Hoc enim gr. est ἀποκλήτης chald. אמריקי, itaque juxta sensum, sonum atque originem plane gallico
respondet boutique.

²⁵⁴) Syr. فَادْر. Sachs suspicatur esse gr. πέταρον. Prave. Est ipsissima vox ar. فَادْر scutella, vel pa-
ropsis magna et plana, cui scutellae imponuntur, vel mensa ex marmore auro vel argento facta.

פַּת *duo*: פת באפריקי שחים path in lingua Africana duo significat, Sanh. 4b. In Glossa dicitur Aphrike hic esse nomen peculiaris loci, ubi quando volunt dicere duo, dicunt פַּת.

²⁵⁶⁾ Vide notam 216. supra p. 923.

raschae clausae, ita ut appareat spacium illud in medio. Secunda, si non supersit de linea, ut possit spacium illud relinquere et scribere in fine lineae dictionem unam, relinquet totum illud spacium vacuum, et parumper etiam spacii in linea sequenti, et incipiet deinceps scribere sectionem clausam a medio lineae secundae. Tertia, quod si finiat in fine lineae, relinquet de principio lineae secundae dictum spacium, et incipiet scribere parascham clausam e medio lineae istius. Dico summam, paraschae apertae initium semper debet esse a principio lineae: paraschae clausae principium perpetuo a medio lineae. Hactenus Rambam. Ab hac Mojemonis sententia dissentit nonnihil רמב"ם id est Rabbi Ascher, qui vult sectionem clausam semper debere finire in medio lineae, ac apertae sectionis initium fieri a principio lineae sequentis: Sectionem apertam finire in principio lineae, et relicto spacio, sectionem clausam inchoari circa finem ejusdem lineae, ut traditur in Schulchan Aruch, parte secunda, quae vocatur Jore deah, sect. 275. Vide Mercerum Gen. 1, 6. et 3, 16. Superstitiosa haec scribendi ratio observatur tantum in libro Legis sacro manuscripto, quo in Synagogis suis utuntur, quando sacra peragunt. In libris impressis spacio tantum qualicumque distincta sunt.

פ"פ *apertio oris*, i. e. *excusatio*, defensio, ולא יהיה להם פ"פ *et non erit ipsis una excusatio*.

פ"ק *caput primum*: ב"ק" *in cap. primo*. Interdum inseritur פ"ק, ut ב"ק" *in cap. I.*

פ"פ *expositio folii*: vide פ"פ.

פ"ר"ם *Paradisus*. Hac voce quadruplicem significant sensum, quem in Scripturae interpretatione mystici commentatores utcumque imitantur. Vide Bechai, praefat. in Pentateuchum; in primis librum *Parades Rimmonim*. Est autem פ"ר"ם *simplex* vel *litteralis* sensus; ר"ם *analogicus*; ר"ד *vel ר"ש allegoricus*; ד *denique מ"ד mysticus*. Eo collineant commentatores apologi in Chagiga de Asai ben Soma, Ascher et R. Akiba, intransitibus i. e. occupatis in expositionibus citatis.

פ"ר"ק *expositio R. Davidi Kimchi*: פ"ר"ק *juxta expositionem etc.*

פ"ר"ה *expositio R. Chananaelis*.

פ"ר"ש *expositio R. Salomonis Jarchi*.

פ"ר"ת *expositio doctoris nostri Tam*. Plurimis Rabbiorum nominibus litera פ hoc usu praefigitur. Vide communiora nomina in lit. ר. (et abbreviaturam supra adlegatam in lit. ר).

פ"ר"ל *ne possis dicere*. Talm.

*) Notandum est; Litera פ in plerisque abbreviaturis vocem פ"ק *caput* restituit, cui adjungi solent literae initiales capituli; ut פ"ק i. e. פ"ק *caput III.* in tractatu talmudico Sanhedrin. פ"ק i. e. פ"ק *caput VIII.* in tract. talm. Chulin, etc. Facillime igitur tales abbreviaturas enucleare potest, omisso פ si ad interpretandas ceteras literas abbreviatas „catalogum alphabeticum“ a nobis in praef. p. XIV. datum consulas. Praeter hanc usitatissimam abbreviaturam litera פ vocem פ"ק i. e. *interpretatio* restituit, ubi sequi solet nomen interpretatoris: ut פ"ק"ר i. e. *interpretatio, expositio* Doctoris nostri Tam etc. Ceterum num per פ, aut per פ"ק restituenda sit litera פ, ipse sensus loci suadet. Occurrunt praeter annotatas haec fere abbreviaturae: פ"ק"ר *perrumpentem sepimentum* (Legem, vel institutiones quibus Sapientes Legem veluti sepimento cinxerunt) *mordebit serpens*. Hoc sensu etiam dicunt פ"ק"ר *perrumpens sepimentum Sapientum* i. e. a Sapientibus exstructum. פ"ק"ר *decretum, decisio*. פ"ק"ר *aedilis mensis illius*. פ"ק"ר *sectio de mense*, est praelectio in Exod. c. 12. פ"ק"ר *sectio de manna* in cap. 14. Exodi. פ"ק"ר *ille (Deus) nobis est redemptor*. פ"ק"ר *decus justitiae est vestimentum ejus (Dei)*. פ"ק"ר *redemptor est et liberator Israelis*. פ"ק"ר *praeses et dux*. פ"ק"ר *aperientem epistolam nesciente illo, cui scripta erat, mordeat serpens*. Formula in exteriori parte epistolae scripta. Talis formula est: פ"ק"ר *verbum intransitivum*, cui oppositum פ"ק"ר *verbum transitivum*. Item litera פ apud grammaticos in usu est pro פ"ק in illis abbreviaturis: פ"ק"ר, i. e. פ"ק"ר *verbum egrediens ad tertium* sc. subjectum, et פ"ק"ר *verbum egrediens in duo* sc. subjecta patientia (Vide Kimchi Nach. 1. 8). Denique conjunctim cum alio פ (פ"פ) grammaticis est פ"ק"ר *Pe verbi* i. e. *prima radicalis litera*. פ"ק"ר *decus altitudinis excellentiae suae*. פ"ק"ר *os, misericors, fidelis, patiens*. Vox פ"ק"ר proprie apud Judaeos *pastorem* i. e. *antistitem* significat. Is vero, quatuor his virtutibus ut ornatus sit, opus est. Debet nempe esse: *os*, i. e. *florere debet elequentia; misericors, fidelis et patiens*.

י

צאן *ovis, pecus*. Hinc in Jure veterum Hebraeorum legitur **צאן ברזל** pecus ferrea: נכסי צאן ברזל facultates pecudis ferreae: **עבדי צאן ברזל** servi pecudis ferreae. Forma loquendi deducta a pastoribus ovium, qui quandoque susceperunt summam ovium, ea conditione, ut bona fide in pascendis et custodiendis iis uterentur, et, si quid ex illis periret, se domino restitutos et soluturos. Quandoque receperunt summam ovium sine conditione restitutionis, et si quid periret, domino periret. Priori modo dicebatur pecus ista suo domino **צאן ברזל**, quod instar ferri domino suo firma et salva maneret. Inde locutio ad facultates, servos, ancillas traducta, quorum usum-fructum maritus vel herus tantum possidebat, ipsam autem capitalem summam aut personas restituere tenebatur, quando necesse erat. Veluti, אלמנה לכהן גרוול הכניסה לו עבדי מלך ועבדי צאן, ברזל vidua (quaedam ditissima una cum dote) affert sacerdoti summam servos depilationis et servos pecudis ferreae: illi non comedunt de oblationibus sacerdotalibus, hi vero comedunt. Illi si moriuntur, moriuntur viduae: si vixerint, vivunt eidem. Hi si moriuntur, moriuntur sacerdoti: si vivunt, vivunt eidem etc. Jeb. c. 7. in initio. Servi depilationis vocantur מלך עבדי, qui depilantur sive deplumantur ut gallinae a coquo, i. e. quos uxor in liberum ministerium marito dabat, ut eorum ministerio duntaxat frueretur, personas autem dimittere tenebatur, si uxor vellet, aut si morerentur, sine ipsius damno id fieret, et uxori morerentur. Vide de illis in מלך. Servi pecudis ferreae erant, quos maritus sic suscipiebat, ut, si morerentur, ipse teneretur certa pecuniae summa, in literis matrimonialibus designata, eos redimere, et uxori pro iis istam persolvere. Sic erant נכסי מלך facultates depilationis, quas uxor liberas sibi servabat, et propterea eas in literis matrimonialibus non consignabat, usum-fructum autem marito concedebat, unde si capitale periret, maritus de eo persolvendo non tenebatur. At **צאן ברזל** נכסי facultates pecudis ferreae erant, quarum capitale maritus in literis matrimonialibus se restitutum premittebat, ideoque ut ferrum durable uxori incorruptae permanebant: hinc, אמ יאמרו

נכסי מלך יאמרו נכסי צאן ברזל si loquuntur de facultatibus usualibus, loquuntur de facultatibus capitalibus? Bk. 89, 1. Vendebantur etiam servi seu eorum servitia ad certum tempus, quo evoluti, servi erant rursus in potestate primi domini, qui eos vendiderat, et de novo vendere poterant, et ista dicebantur מלך, ut est in מלך. Hinc et illud; אין מקבלין צאן ברזל משראל מפני שהוא ריבית אבל מקבלין מן הנכרים Bm. 69b. et 70b.

יציצא Vide in צאח

צבא *testudo, reptile*, Lev. 11, 29. Hebraice est a צבה *intumesce*.

צבא *militare*, heb. Hinc, צבאח, ויהו צבאח, et אלהי צבאח Deus exercituum, quae omnia sic in Tg. manent, ut nomen divinum: In Jalk. 5b. ex Br. s. 10. צבא לשמים ולארץ, ג' צבאים הן triplex est exercitus, exercitus coeli et terrae, sicut dicitur: et perfecti sunt coelum et terra, et omnis exercitus eorum (Gen. 2, 1). צבא לחלמידים exercitus discipulorum: ut, צבא איחל כל יום צבא איהל cunctis diebus exercitus mei exspectabo (Job. 14, 14). צבא לייסורין exercitus castigationum; ut „Annon צבא exercitus, militia est homini super terram“ (Job. 7, 1).

צָבִי משה למחב עם *velle, acquiescere*. Praet. וצבִי et acquievit Moses ut habitaret cum viro isto, heb. ויחל, Exo. 2, 21. וצבִי ידוה בכך acquievit Dominus in vobis heb. חשק amavit, amore propendit, Deut. 7, 7. In exemplaribus communiter est צָבִי, ex forma Participii, sed praestat esse Praeteritum juxta hebraeum, et historiae contextum. Sic c. 10, 15. ubi est Praet.: בברח יעקב ארום צָבִי בברח יעקב: nam volebat filiam Jacobi, i. e. benevolentia propendebat, benevole affectus erat erga eam, Gen. 34, 19. in Jon., heb. חפץ, eodem sensu: ארום צָבִי: nam volui justificare, justum pronunciare te, Jobi 33, 32. ולא צביתו למסק et non voluistis ascendere, heb. אביחן, Deut. 1, 26. Jon. Part. כל צָבִי למלך quicumque cupit discere, heb. כל צָבִי למלך quem די הוה צבי הוה קטל 55, 1. erat volens (volebat), erat occidens, Dan. 5, 19. et acquiescit in illis, qui integri sunt, heb. ורצונו et voluntas, beneplacitum ejus, Prov. 11, 20. Cum Pron. אייב וריחבן אייב cupio

¹⁾ צ, syr. ܥ, octava decima Chaldaeorum litera est arithmetica nota nonaginta valens. Juxta pronuntiationem, ut sub litera ܥ demonstravimus, dentalis est composita cum sibilante ܥ. Hinc fit, ut cum literis cognatis dentalibus videlicet ܥ et ܥ mutetur, simulque sibilantem ܥ restituat, id quod in vocabulis ex gr. lingua sumtis praecipue fieri solet. Plane igitur Arabum ٣ convenit, quamquam generaliter homogenea est literis ܥ et ܥ. Quatenus literae ܥ cognata, ut illa (vide ibi notam) quasi formativa radici praefigi solet, id quod in voce צלחה (heb. שלחה) a. v. להב, compluribusque aliis vocabulis videri potest.

²⁾ Syri per Olaph in fine, ܥܐ, scribunt, qui modus scribendi propinquior est primariae significatione in notione micandi (ar. مِصَّ) sitae. Translata enim est notio micandi ad animi agilitatem, vel voluntatem. Vide Willm. Lex. s. v.

ego, volo ego ut probetur Job in aeternum, hebr. יתברך, Jobi 34, 36. Libri habent יתברך, sed praestat retineri hebraicum, quod quater alias in hoc libro in Tg. manet, ut et alibi. Pl. ולא צָבֹן לְמַלְלָא עִמָּיה Gen. 37, 4. Jon. Inf. אִם מְצָא לֹא יַעֲבִי אֲבוּהָ si volendo non voluerit pater ejus, hebr. אִם מָאן יִמָּאן si renuendo renuerit, Exo. 22, 17. Cum Pron. וְכִמְצָאִיהָ et secundum velle suum agit, Dan. 4, 32. Fut. וְכִמְצָאִיהָ et cui vult, dat illud, Dan. 4, 14. Aut si non voluerit pater ejus, Exo. 22, 17. in Jon. Sic paulo ante in Infin. על דִּי יַעֲבִי לְאִסְמִיחִיהָ eo quod cupit avertere ipsum, Eccl. 9, 14. potestne fieri, ut velit unicornis servire tibi? hebr. הֲיִאֲכָה, Jobi 39, 12. ולא חֲצֹבֵן et si nolueritis audire doctrinam Legis meae, heb. חֲצֹבֵן, Lev. 26, 21. in Jon. חֲצֹבֵן לא חֲצֹבֵן ne acquiescatis eis, Deuter. 13, 9. in Jon.

voluntas: voluntatem pauperum, id quod volebant et cupiebant pauperes, hebr. חֲצֹבֵן Jobi 31, 16. Veneta צִבְאִיחָא, quod praestat legi צִבְאִיחָא, vel צִבְאִיחָא, quae formae usitatissimae sunt: ne mutaretur voluntas a Daniele, Dan. 6, 18.

cognoscent voluntatem, hebr. רָצִין, Prov. 10, 32. quaerit benevolentiam, Prov. 11, 27. וְכִמְחַקְלָא חֲרִיצָא צִבְיִינָה et sicut pondus justum voluntas ejus, Prov. 11, 1. et voluntas ejus sicut nubes serotina, Prov. 16, 15.

terra decoris sive desiderii: Rabbini sic vocatur terra Israel, quia decus et corona est omnium aliarum terrarum, scribit Aben Esra, Dan. 8, 9. ad vocem הצִבִּי.

capreolus, caprea, הֵנִיחַ מְעוּחֵי עַל קֶרֶן רֵעִי deponit pecunias suas in cornu capreae, i. e. perdit eas, Ketub. c. ult., in Misna.

mundities, mundatio, ornatus. Plur. cum aff. צִבְאִיחָא יח צִבְאִיחָא et acceleravit mundationes ejus, heb. חֲמִרְקִיָּה, Esth. 2, 9. חֲמִרְקִיָּה חֲמִרְקִיָּה חֲמִרְקִיָּה mundationes, ornatus mulierum, Esth. 2, 12. Significatio petita ex hebr. צִבִּי.

idem. Ap. Tos.: Omnia apera creationis in justa sua statura creata sunt; לְרֵעֵן in natura sua creata sunt, לְרֵעֵן in ornatu suo creata sunt, Rh. 11a. Sic צִבְאִיחָא, LXX. et Hieronymus exponunt „omnis ornatus eorum“, Gen. 2. Inde et Ti. hoc loco dicunt, ne legas צִבְאִיחָא, sed וְהָרִיחַ צִבִּי, i. e. ornatus ipsorum. Item illud, וְהָרִיחַ צִבִּי et dabo ornatum in terra viventium (Ez.

28, 20) Rabbini exposuerunt, terra arx שְׁצִיבִי בָּהּ, in qua decus meum est, ejus mortui vivunt, Ketub. 111a.

quali viminei, per quos colatur mustum aut alius potus: באורחא: non colabit homo siceram per qualos ad lumen sive lucernam, Chol. 67a. B. Ar. explicat muscum mollem, gossypium, vel tale quid. Glossator Talmudicus, ligna et stipulas tenues, idem soil. quod infra צִבְאִיחָא, צִבְאִיחָא.

parum, parumper, paulisper, pauxillum, pusillum, peccare parumper, Jes. 5, 18. עוד צִבְאִיחָא adhuc parum est et perpussillum, Jes. 10, 25. Sic Hos. 1, 4. דִּיחָא quasi perquam pusillum erat, Cant. 3, 4. בבִּיחָא quod sedit paulisper domi suae, Ruth. 2, 7. אֲמָתִי לִי צִבְאִיחָא exspecta me paulisper, heb. לִי וְעִירָ Jobi 26, 2. Praecedentia respondent hebr. הֵלֶךְ צִבְאִיחָא וְקָם לִי, Rabbini frequens est, ivoit paulisper, et mox substitit, Br. s. 78.

et porrexit ei, Ruth. 2, 14. quod Tg. reddit ואֲרִשֵּׁט.

locus porrectionis, i. e. locus apprehensionis, ansa, manubrium, quo vas prehenditur et porrigitur, Chag. c. 3. in prine.

tingere, intingere, lavare intingendo et immergendo. Particip. וְכִתְלָא שְׂמִי לָךְ et rore coeli te tingent, Dan. 4, 22. Fut. וְכִתְלָא שְׂמִי לָבֹשְׁתִּי lavabit vestimenta sua, heb. יִכְבֹּס, Lev. 11, 40. et sic saepius: וְכִתְלָא שְׂמִי אֲבָעִיָּה et intinget sacerdos digitum suum in sanguine, heb. וְכִתְלָא, Lev. 4, 6. in TgH. וְכִתְלָא לְרִשְׁתִּי et lavabit vestimenta sua, Lev. 13, 6. Ithpah. Fut. וְכִתְלָא שְׂמִי וְכִתְלָא שְׂמִי et rore coeli tingetur, Dan. 4, 12. וְכִתְלָא שְׂמִי et lavabitur secundo, Lev. 13, 58. Ap. Ros., וְכִתְלָא שְׂמִי et intingunt cibos in sinapi vel acetum: בְּגַד שְׂבָעוּ בְּקִלְפִי עֵרְלָה אֲסוּר vestimentum tinctum in corticibus praeputii (i. e. fructuum praeputiatorum, vide עֵרְלָה) prohibitum est, Orla c. ult. אל תִּחְיִי מִן הַפְּרוּשִׁים וְלֹא מִמֵּי שְׂאִינִי פְרוּשִׁים אֲלֵא מִן הַפְּרוּשִׁים לְפָרוּשִׁין ne metuas a Phariseis, neque ab iis qui non sunt Pharisei: sed ab iis qui pigmentati sunt, qui similes sunt Phariseis, quorum facta sunt sicut facta Zimri, et qui quaerunt mercedem, sicut Pineas, Sota 22b.

tingitor, Rab.

color et color et aspectus: וְכִתְלָא שְׂמִי et color coccineus, heb. וְכִתְלָא שְׂמִי, Lev. 25, 4. וְכִתְלָא שְׂמִי ut limpidus sit color ejus, i. e. aspectus, Talmud.

basiliscus mas-

¹⁾ Forte sit compositum ex צִבִּי d. q. infra, et pers. خا, quod docente Lorschbachio II. Arch. p. 324. (Ego enim vocem in lexicis investigare non potui) vanus, um innuit, ut ramentum, abscissum vanum denotet?

²⁾ Maxime laetor de occasione mihi data ad fatendum corrigendumque errorem a memet ipso bis in hoc opere commissio. Scripsi enim ad voces בִּרְדִּל et מַמָּא animantem quadrupedem subintelligi, quae sententia quodammodo quidem, minime vero omnino et generaliter comprobanda est. Ita quidem in Talmude בִּרְדִּל et מַמָּא per בִּרְדִּל i. e. ὄφεις genus serpentis a maculis sic dictum (corrigenda igitur etiam etymologia 54, supra

Ruth. 2, 16. hebr. ולקטת. Inf. במצער מליחא congerendo aggerem, Ez. 17, 17. למצער מליחא, idem, Ez. 21, 27. למצער שובלין ad colligendum aristas, hebr. לקט, Ruth. 2, 8. Fut. אַצְבֹּר colligam nunc, heb. לקטת, Ruth. 2, 7. ומצבור עלה מליחא et comportabis contra eam aggerem, Ez. 4, 2. מצבור עלה מליחא et non comportabit contra eam aggerem, Jes. 37, 33. Sic ex forma Aphel, וַצְבֹּר, IIR. 19, 32. וַצְבֹּר et coacervabit contra te aggerem, Ez. 26, 8. quae omnia cum aggere respondent heb. שָׁפַר. Ap. Tos.: מצבור עבר הקטרה על גבי נחלים congregat suffitum super prunis, Joma c. 5. מצבור את הנחלים על גבי הרצפה coacervat prunas super pavimento, Tam. c. 1.

צביר *congregatio, coetus, ecclesia*: שליח צביר nunciarius ecclesiae sive synagogae, minister qui pulsando convocat coetum, et negotia demandata denunciatur et expedit. Elias citatur צביר ex Prov. 5, 14. sed ibi in libris nunc aliter legitur. Apud Tos. בערנא דמצלי צבורא, שליחא vel שולחא דצבורא in tempore quo orat coetus צבור jejunium ecclesiae.

צָבַת I. *instruere, parare, apparare, ordinare*: צָבַת ordinate, parate illi viaticum, i. e. necessaria ad mortem et sepulturam, Rh. 17a. Sic, צָבַת para mihi viaticum, Nid. 37a. צָבַת בעינא דאָצְבַת ליה נחמא לאלהיו cupio ut instruam prandium Deo vestro. Chol. 60, 1.

II. *ligare, colligare, conjungere, copulare, consociare*. In Aruch citantur exempla, quae hodie leguntur in Talmud per ו ב, ut infra in צוח. Citant etiam exemplum ex Vr. s. 17. ubi legitur צָבַת, quod diversimode glossator ibi exponit, et diversimode legit.

III. *mordere*: צָבַת etiam חיה צָבַת et postremum ejus ut serpens mordet, hebr. יָשַׁךְ, Prov. 23, 32. Regia habent צָבַת, quod hoc sensu usitatum, et quomodo rectius omnino legi videtur, quod צָבַת nec chaldaice nec rabbinice sic alias reperitur.

צָבַת *manipulus segetum, vel aliarum rerum*: ap. Tos., צָבַת לא יעשה אותן כרייתו אבל מניחין צָבַת non faciet istos (fasciculos segetum) ligatos, sed relinquet manipulos, scil. solutos: Men. 71a. in Misna, In Aruch citatur forma chald. צָבַת, sed in T. legitur forma hebraica.

צָבַת *forceps*, vel heb. צָבַת: ut, פוחא את, וְשָׁקֵל aperit os ejus forcepe, Sanh. 52a. וְשָׁקֵל et prehendit forcepe, et adurit illud, Ketub. 77b. Pl. in Tg. וְשָׁבְתָא דרבה et forcepes erant ex auro, heb. והמלקחים, IR. 7, 49. Cum aff. צָבַת בעבה מן העברה צָבַת, Apud Ros.: Rabbi Jehuda solitus fuit dicere: צָבַת מן העברה forceps per forcipem facta est: וְשָׁבְתָא קמיתא. מאן כריא בידו? certe בידו et forcipem primam quis fecit? creatura est manibus Dei facta. At fortasse fecit eam homo כרפוס per formam, i. e. fundendo ferrum in formam forcipis, ut aerea vel argentea vasa fundi solent, et sic sunt opus humanum. Disputatum in Talmud Pes. 54a. צָבַת שָׁקֵל

accipimus forcipem, et apprehendimus ea serpentem, sicque interficimus eum, Git. 56b.

צָבַת *species juncei*, ע"ו f. 75b. Vel est idem quod superius צָבַת, צָבַת.

צָבַת *stibium, fucus, quo pinguntur oculi et facies*: item lapis pretiosus, stibii colorem referens, alabastrites: et ochalch בצרידא עינא et fucabat stibio oculos suos, hebr. עינידא בפך וחסם בפך et posuit in fucum oculos suos; per hypallagen, pro, imposuit fucum oculis suis, IIR. 9, 30. בצרידא ארי חכחלין בצרידא, Jer. 4, 30. וְשָׁבְתָא nam fucabis stibio oculos tuos, Jer. 4, 30. וְשָׁבְתָא כש בצרידא אבני רצפתיך sum alabastrite lapides pavementi tui, hebr. כשפך, Jes. 54, 11. In Venetis legitur per litteram Resch, בצרידא, et צרידא: sed Regia, Elias et Ar. constanter habent per duplex Daleth.

צָבַת *latus: modus*. Elias scribit, hebr. צָבַת in Tg. semper transferri, סטר, excepto uno loco, חקרבוך, non appropinquabis ad latum mulieris, Exo. 19, 15. quod melius legeretur צָבַת, pro quo Regia habent צָבַת: Huc referri possit, וְשָׁבְתָא et cor ejus dolosum est ad latum tuum, i. e. apud te, heb. עִמָּךְ tecum, Pr. 23, 7. Lectio suspecta. Et in Daniele, וְשָׁבְתָא לעד עלאה ימלל et verba contra latum excelsi loquetur, i. e. adversus, contra excelsum, Dan. 7, 25. וְשָׁבְתָא e latere regni, vel, a parte regni, contra regnum, Dan. 6, 5. Ap. Ros., חולי רעד, morbus laterum, pleuritidis ex omni latere, i. e. parte: בצד in latere, juxta: צָבַת modo quodam, quodammodo, quomodocunque: צָבַת sicut, nempe: צָבַת eo quod, ob id, propter, ratione, a parte: וְשָׁבְתָא a parte mea, nomine meo.

צָבַת *latera, modi*, Rab.

צָבַת *modalis, modificatus*: enunciatio modificata vel modalis, apud logicos.

צָבַת *seponere, collocare seorsim, secedere, recedere, respicere ad latum*: וְשָׁבְתָא colloca- cat manum suam infra, Joma 55a. וְשָׁבְתָא collocans lapidem, nempe in muro, instar murarii: Sab. 102b. וְשָׁבְתָא בעי צדורי cupiens ponere lapidem, etiam cupit calcem intermediam, ibidem. וְשָׁבְתָא qui ad latum unum se invicem respi- ciunt: et וְשָׁבְתָא פנידא כחלמיד הנפטר מרבו et ad latum vertunt faciem suam, ut discipulus discedens a praeceptore suo. Br. 99a. Traditio: וְשָׁבְתָא וְשָׁבְתָא רבו הרי זה בור אחורי רבו הרי זה מכסי הרוח דמצדד אצורוי qui incedit e regione (juxta, recta ad latum) Rabbinum sui, est rusticus sive bardus: qui incedit post Rabbinum suum, est ex crassis spiritu sive stupidus: quia ad latum secedere debet secedendo etc., i. e. ex parte ad latum ire debet, et ex parte post eum, ut neque recta juxta eum eat, neque etiam omnino post eum, Joma 37a.

צָבַת *vastari, desolari: obstupescere*, quod stupor sit vastatio quaedam animi. Respondet hebr. וְשָׁבְתָא וְשָׁבְתָא נחץ. Praet. וְשָׁבְתָא וְשָׁבְתָא et quandoque verbo נחץ. Praet. וְשָׁבְתָא et propter peccata ipsorum vastata est, heb. וְשָׁבְתָא

עניא ומסכנא מדיקו, hebr. in Tg. pro eo dicitur מדיקו, et in Psal. 82, 7. Nominum in Tg. frequens usus est.

צדק *justum, certum, verum, necessarium*, apud Ros.; demonstrationis nota, quam Aristoteles appellat ex veris et certis, inquit Genebrardus: יקח ויזקק מהם ויניח מכללי צדק illis, et relinquet minus certum, R. Lovi Pr. 1. ab initio: Idem, ויזקק מהכללי צדק, et postea eliges certum, prae eo quod minus certum, Pr. 2. in princ. הקדמה צדק praemissa certa et vera. Pl. הקדמות צדק praemissae, propositiones verae et certae.

צדק *Jupiter planeta*, sic dictus, quia *justitiae* praestat.

צדוק *Tzadocus, discipulus Antigoni Sochaei, qui doctrinam praeceptoris sui male intelligens, sectae nomen dedit, qui vocantur צדוקים Tzadducaei vel Tzaducaei*. Collega ejus fuit ביהוס Bajethus. ואחז חזקיה hoc fuit principium schismatis inter Judaeos, scribit R. Abraham Levita in Kabala sua historica f. 27a. De his in Pirke abh. c. 1. ubi videntur interpretes Maim., R. Sal., Abarbinel, Barthenora et alii: Item Drusii et Scaligeri liber de Tribus sectis Judaeorum. Frequens horum apud Talmudicos mentio: מפני דרעומה הצדוקים propter calumnias Tzaducaeorum, Ber. 12a.

צדק *justus*: וצדק מחים ויהי *justus* autem miseretur et dat, Ps. 37, 21. חשב רשעא בש על צדקא cogitat improbus malum adversus justum, Ps. 37, 12. מוטל דצדקא יהיה צדקוהא רחם nam quia *justus* est Dominus, *justitiam* diligit, Ps. 11, 7. סניאן צדקא בש מערע multa mala obveniunt justo, sed ab omnibus illis liberat eos Dominus, Ps. 34, 20. Pl. בסיעה צדקא in coetu justorum, Ps. 1, 5. אנה כי אנה nam tu benedices justis, Ps. 5, 13. Constr. pro absoluto, וישתכללן צדקי et stabiliantur just, Ps. 7, 10. בדרא צדקי in generatione justorum, Ps. 14, 5. Aff. בצדקא בננישח צדקי in coetum justorum tuorum, Ps. 69, 28. Fem. במצע נשי צדקא in medio mulierum justarum, Ps. 68, 26.

צדקא masc. *justitia*: כנכסם צדקא sicut sacrificium *justitiae*, Ps. 4, 8. קבל יהיה פניתי בצדקא suscipe Domine deprecationem meam in *justitia*, Ps. 17, 1. קרוא צדקא civitatis *justitiae*, Ps. 118, 19. Cum aff. חבקי צדקי quaerentes *justitiam* meam, Ps. 35, 27. ויפוק דין נורא צדק et producet sicut lucem *justitiam* tuam, Ps. 37, 6.

צדקא *idem*: item *eleemosyna*: In Venetis saepe est צדקא, cujus forma absoluta esset צדקא, et sic מעבר צדקא rete: למעבר צדקא facere *justitiam*, Gen. 18, 19. וחטך בצדקא פרק et pecata tua *justitia* redime, Dan. 4, 25. quod etiam *eleemosynam* interpretantur: sic, למעבר צדקא.

et pecunias pro eleemosynis, Esth. 9, 22. צדקא et *justitiam* a Deo redemptore suo, Ps. 24, 5. ויזקק דרעוה צדקא qui seminat ad *justitiam*, Pr. 11, 18. Cum Pronom. ויזקק צדקא et annuncient *justitiam* ejus, Ps. 22, 32. בצדקא secundum *justitiam* ejus, Ps. 7, 18. חרנן צדקא meditabitur *justitiam* tuam, Ps. 35, 28. וצדקא et *justitiam* tuam, Ps. 36, 11. בצדקא per *justitiam* tuam eripe me, Ps. 31, 2. ויזקק צדקא et per *justitiam* tuam exaltabuntur Ps. 89, 17. צדקא רחמים *justitia* (ipseorum) rectorum, Pr. 11, 6. Pl. צדקא עכר faciens *justitias*, heb. צדקוה, Ps. 103, 6.

צדקא *justitia*: רחם צדקא *justitiam* diligit, Ps. 11, 7. בצדקא אנן כל מימרי פומי in *justitia* sunt omnia verba oris mei, Pr. 8, 8. Cum Pron., צדקא *justitia* tua alta est, Ps. 36, 7. אלה צדקתי deus *justitiae* meae, Ps. 4, 2.

צדקא *idem*: צדקוהא nunti annunciat *justitiam*, Pr. 12, 17.

צדקא *eleemosyna*: Rab. מלח סמך צדקא sal divitiarum est *eleemosyna*. Hac si divitiae salitae sint, constantes permanent, ut caro sale conservatur a corruptione: גדולה צדקא שמקרכה נאולה tam magna est *eleemosyna*, ut appropinquet redemptionem. Hoc si verum est, sequitur paucas *eleemosynas* jam mille sexcentis annis Judaeos dedisse: גדול דאנא העושה צדקא בכח יוחזר ממש רבני dans *eleemosynam* in occulto, Mose Doctore nostro. Vide de necessitate, utilitate, et praestantia *eleemosynae*, R. Bechaj in Cad hakkemach in litera Tzade, et Maim. in lib. Jad par. 3. in סתנות עניים, Sepher musar c. 1. In Chag. 5b. legitur de R. Jannaeo, quod cum vidisset quendam *eleemosynam* dantem pauperi בפדסא publicae, dixerit ei, מוטב לא ירבה ליה satius fuisset tibi, ut nihil dedisses ei. Convenit id aliquo modo cum doctrina Christi, Matth. 6. In Tg. צדקא אין לא יעביר מנהו צדקא nisi fecerit ex illis *eleemosynam*, Eccl. 5, 9. 18. et 7, 13. et 9, 10. Esth. 9, 22.

צדקא *justae, probae, piae mulieres*.

צדקא *scrutarius, venditor vestium vilium et tritarum*. His olim pretium destinatum, ut quatuor haberent de centum, ut in Gemara: בצדקא דירכי ארבע למאה scrutarii, quibus dabant quatuor de centum, Bm. 51b. Gl.: *Venditores vestium sive lintei ex cannabe*⁵. Cannabis alias vocatur צדקא vel ורדא, unde in צדקא videntur literae transpositae, modo non sit pravum omnino.

צדקא *species navigiorum*⁶, TH. Sab. c. 4. in fine. In textu quidem scribitur נדריא sed in glossa צדקא.

⁵ Videtur potius significare quemlibet *rebus viaticis* (ויא) sive escis sive vestibus *mercaturam facientem*. Debent vero isti in via publica negotiari imo etiam ab uno loco in alterum migrare exilis negotii causa, quia de re majus pretium iis prae ceteris negotiatoribus destinatum fuit. Deduci igitur possit a נדר *viaticari* (affixe verbo צדקא) affixo ר finali, ut est in נדר compluribusque aliis in ר desinentibus. Huc, ni fallor, et verbum denom. syr. צדקא *cauponarium exercuit* (Mich. lex. syr. p. 752) vertendum est.

⁶ Fortasse est navigium ex lignis *cedreis* constructum.

צור vide infra in צור.

צור *fulgere, splendere instar auri, coruscare*:

fulgebat facies R. Jehu-
dae, Gl. hilari erat, Men. 68b. Sic in Chol. 7b.
Pes. 113b. פני צרובים היום hodie vultus tuus est
splendidus, serenus, Ned. 49b. פני צרובים ואדומים
si facies ejus sit fulgens et rubens, est
signum bonum, Ketub. 103b. שער צרוב pilus ful-
vus, Neg. c. 3. Hiphil, צרוב *idem*: מאימתי דהורים
כשרים משצוהו בני יונה פסולים משצוהו
quando turtures sunt recti ad oblationem? ex quo fulgere in-
cipiunt. Quando pulli columbarum sunt inconve-
nientes? ex quo fulgent, Chol. 22b. נרשחן מצרבה
aes eorum fulgens est, Mid. c. 2. R. Sal. ad illud
„Dum non obtenebrescit sol“ (Eccl. 12, 3). פרח
intelligitur eo frons, quae lucet et splendet in homine juvene: quando
autem senescit, non splendet amplius.

צור *fulgens, fulvum, splendens*. Vide ante in
verbo.

צור *fulgor, splendor, ut auri*. Sic etiam
dicitur *fulgor ille aureus, qui circa collum turtu-
rum et columbarum conspicitur*: לחולת הצירוב שבו: in principio fulgoris in his et in illis, sc. aptae
sunt ad oblationem, Chol. 22b.

Deinde **צור** *irritare, ad iram provocare*. Hinc
in Tg. et ad iram provocabat eam
aemula ejus, heb. וכעסה, IS. 1, 6. Ap. Ros. et Tos.:
fuerunt irritati contra se invicem,
i. e. irati, indignabundi, pavescentes aut pal-
lescentes instar auri pallidi, qualis solet esse vultus
iratorum, Sanh. 105a. אש וכר צרובים זה לזה
et grando irati, irritati inter se, Sr. a. 12. מצריבין
irritant eum, molestiam exhibent ei, Mk. 24b.

מניד שרצונה מביאה: **צור** *indignatio, dolor*:
indicoat, quod indignatio adducat eam ad mor-
tem, gl. צער, Jalkut Exo. 87b.

צור *sitire, siticulosum, sitibundum esse*. Respondet
heb. צמא, et saepius eum in medio scribitur,
unde Elias putat, ea quae cum duplici sunt, men-
dosa esse. Praet. צור לך נפש sitit ad te anima
mea, Ps. 63, 2. כעידן דאח צורח למי
sitiveris aquas, Ruth. 2, 9. ומרדחן אצורי
et domini ipsorum sitiebant, Job. 24, 11. ex forma Aphel, vel
per prothesin adjectum, ut in אצורי bibit.

צור *sitire, sitibundus*: לאפי צורח coram
sitiente, Jes. 21, 14. וארע צורח et terram siticulo-
sam, Ps. 107, 35. Sic Job. 30, 3. Jes. 25, 5. Pl.
esurientes etiam sitientes, Ps. 107, 5.
צור *siccitas*: צורח וחורח חוסה: siccitas atque
etiam aestus, Job. 24, 11. Veneta habent צורח, quae

forma rabbinica est potius, quam chaldaica, hebr.
siccitas.

צור *idem*: צורח: et
siccitatem, heb. צמא, et
siccitas et aestus,
Job. 24, 19. in secundo ejus versus
Tg.: צורח in siti, Thr. 4, 4. Cum aff. צורחון
siti-
tim suam, Ps. 104, 11. Pl. צורחון היך נהרא
iverunt in siccitatibus, i. e. locis siccis, instar flu-
minis, heb. בצורח, Ps. 105, 41.

צור *hinnire, heb. צורח, צורח, hinnire*:
ne mollescat
cor vestrum propter hinnitum equorum, Nota 42.
In Tg. jubilat et exultabat, Esth. 8, 15.
צורח בצורח: *lucidum, splendidum*: צורח
ne videam lumen tuum splendidissimum,
Ps. 88, 15. Glossema est et additamentum ad tex-
tum, et pro corrupte legitur *corrupte* et Elias
unde prave hoc totum glossema Elias additum
censet, et abest etiam ex Regia, et Psalterio Ne-
biensi. Pro צורח legitur etiam צורח, ut sensus sit,
ne videamus in lumine tuo lumen, i. e. splendorem
luminis tui. Hinc verbaliter legitur, לא צורח non
illustrati estis, i. e. hi ritus vobis non sunt clare et
perspicue cogniti, Kid. 39a.

צור *splendor, albor, candor*: צורח
videbatur quasi fuisset decorticatus albor
ejus, i. e. aspectus albus ejus: Beza 14b.
צור *venari, aucupari, piscari, capere feram*. Praet.
qui venatus est venationem, Gen. 27,
33. Part. צורח venantur gressus nostros,
Thr. 4, 18. pro צורח, aut est a צורח insidiari, ve-
nari, ut verbum et significatio hebraea hic retineat-
ur. Alias צורח Chaldaeis est *vastari*: צורח
venatur, sectantur, Pr. 2, 19. pro quo corrupte est צורח
pro heb. רשעו. Fem. צורח animam pre-
tiosam venatur, Pr. 6, 26. Inf. צורח ad ve-
nandum venationem sive praedam, Gen. 27, 5. Imp.
et venare mihi venationem, Gen. 27, 3.
Fut. צורח sicut leo venaberis me, Job.
10, 16. num venaberis leaenae
cibum, Jobi 38, 39. צורח qui venabitur ve-
nationem, Lev. 27, 13. צורח venabitur eum, Ps.
140, 12. וצורחונן et venentur eos. Jer. 16, 16.
Ex Pahel, וצורחיה די פרס מצורחיה et rete quod ex-
pandit, venetur eum, Ps. 35, 8. heb. חלכרו capiat
eum. Ithpeh, וצורח אצורח venando cepit te, Jer. 50, 24.
ne capi-
piaris, heb. חלכר, Pr. 3, 26. וצורח et irretientur,
Jes. 8, 15.

צור *venator, piscator*. Pl. צורח navis pis-
catorum, Jes. 33, 21. למינין צורח mittam ad
multos venatores, Jer. 16, 16.

*) Affine est verbis צור, et צור.

*) Usus ejus etiam in lingua syr (ܥܘܪ), ex qua, ut in Chaldaea, multa nomina derivata sunt, unde elucet
verbum aliud esse quamquam verbo צור cognatum.

*) Vide notam ad צור supra p. 336.

clamarunt et dixerunt, IIR. 4, 40. וַיִּזְעֻקוּ קִדְמָה פֶּרַעַה. et clamarunt ante Pharaonem, Exo. 5, 15. Partic. על כן clamabat puella, Deut. 22, 27. על כן clamabat ante Pharaonem, Exo. 5, 8. Imper. וַיִּזְעֻקוּ יַחְדָּי כְּפֶרְתִּי רַבָּה. clamant pagorum Rabba, Jer. 49, 3. et exclama, Jer. 22, 20. Fut. וַיִּזְעֻקוּ וְלֹא יִכְלִי non clamabit neque vociferabitur, Jes. 42, 2. לב. et vos exclamabitis prae dolore cordis, Jes. 65, 14. Pahel Part. וְהוּא מִזְעֻק רַבִּירַבִּי et ipse clamabit, Rabbi, Rabbi, i. e. praeceptor: Elischa enim erat discipulus prophetae Eliae, IIR. 2, 12. Pl. מִזְעֻקִּים על חֲסֵרָא clamant propter vinum, Jes. 24, 11. Fem. מִזְעֻקָּה וַיִּזְעֻקוּ clamabat coram Elischa, IIR. 4, 1. Fut. וַיִּזְעֻקוּ clamabunt amare, Jes. 33, 7. Ap. Tos.: וַיִּזְעֻקוּ וְלֹא יִכְלִי vide ne clamet contra me in schola, Erub. 60a. ע"ז f. 74b. Ap. Ros. idem etiam est quod vocare, nominare, בערביא וַיִּזְעֻקוּ in Arabia vocant gallum clamorem contritorum bello annuntiabunt, Jer. 48, 9. et vocant serpentes, s. 26. עקרתא et vocent eam (Saram) sterilem, s. 47.

וְזוֹת מִזְעֻקָּה vel מִזְעֻקָּה clamor: וַיִּזְעֻקוּ clamor, Gen. 27, 34. וַיִּזְעֻקוּ clamor in mari algoso auditus est, Jer. 49, 21. וַיִּזְעֻקוּ clamorem contritorum bello annuntiabunt, Jer. 48, 9. וַיִּזְעֻקוּ clamor regum, Jer. 25, 36. וַיִּזְעֻקוּ clamor fletus, Ps. 144, 14. וַיִּזְעֻקוּ et clamor habitantium in Jerusalem, Jer. 14, 2. Aff. וַיִּזְעֻקוּ et clamore tuo repleta est terra, Jer. 46, 12.

וְזוֹת מִזְעֻקָּה clangor: נפקין באַזְעֻקָּה קִרְנָא egrediuntur cum clangore cornu, Ez. 7, 14. Regia habent profunditatem, profunditas, profundum: מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה, profunditas, profundum: מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה fervefacit tamquam ollam profundum, Job. 41, 22. Respondet hic et in sequentibus hebr. מַרְחָהּ, unde mirum, quis hic sopor Eliam oppresserit, quod scripserit, hoc tantum loco pro eo poni, alias per eum transferri: מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה ut obtegat me profunditas, Psal. 69, 16. וְזוֹת מִזְעֻקָּה miracula ejus in profundo, Ps. 107, 24. מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה sicut in aquis profunditatis, i. e. profundis, Ps. 69, 3. Cum Pron. מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה in profunditate maris, Ps. 68, 23. Pl. מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה in tenebris in profunditatibus, i. e. locorum profundissimorum, Ps. 88, 7. In Hebraeo est infinitivus, ideo et Chaldaeo sit pluralis, pro quo libri omnes habent מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה ex forma singulari. Ap. Tos. etiam est fossa, fovea profunda, Bb. 67, 68. מַרְחָהּ מִזְעֻקָּה profunditas in qua nulli sunt pisces, Ber. 9b. צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה. Praet. וַיִּזְעֻקוּ et jejunavit David jejunium, IIS. 12, 16. וַיִּזְעֻקוּ וַיִּזְעֻקוּ jejunasti et flevisi, IIS. 12, 21. וַיִּזְעֻקוּ et flevisi, ibid. v. 22. וַיִּזְעֻקוּ et jejunavit usque ad vesperam, IIS. 1, 12. וַיִּזְעֻקוּ et jejunavit in die isto, Jud. 20, 26. Part. דָּגַן מִזְעֻקָּה quorsum ego jejunarem? IIS. 12, 23. Pl.

למא אנוחא צימין vos jejunatis Jes. 58, 4. ad quid nos jejunamus? ibid. v. 3. Fut. וַיִּזְעֻקוּ quando jejunant, Jer. 14, 12.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה an jejunium afflictionis vos jejunatis coram me? Zach. 7, 5. וַיִּזְעֻקוּ וַיִּזְעֻקוּ decernite jejunium, IIR. 21, 9. וַיִּזְעֻקוּ in die jejunii, Jer. 36, 6. וַיִּזְעֻקוּ jejunium magnum. Sic vocatur dies expiationum, Br. s. 11.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה jejunatrix, jejuniis nimium indulgens: virgo jejunatrix.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה signare, designare, notare, ap. Ros.: וַיִּזְעֻקוּ et ipse designabat, quis locus pollutionis esset, Br. s. 79. Ap. Tos., וַיִּזְעֻקוּ signant sepulchra, scil. calce, ut cognoscatur, illic locum esse immundum, et sacerdotes ab eo recedant, Schek. c. 1. Confer Mas. scheni c. ult. וַיִּזְעֻקוּ signant eam glebis terrae, Ma. c. 5. וַיִּזְעֻקוּ שְׁעָרִים מִזְעֻקָּה בהלכה. Dominus portas signatas traditionibus, Berach f. 8a.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה signum, signatura, designatio, nota, monumentum sepulchrale: וַיִּזְעֻקוּ quod est monumentum hoc, quod ego video? IIR. 23, 17. וַיִּזְעֻקוּ et exstruxit juxta illud monumentum sepulchrale, Ez. 39, 15. Sic et Hebraice, et latius, וַיִּזְעֻקוּ erige tibi signa, scil. viarum, Jer. 31, 21. quod Tg. aliter reddit. Ap. Tos. וַיִּזְעֻקוּ facite signa legi, Erub. 54b.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה heb. fluere, effluere. Hinc Ithp. Part. וַיִּזְעֻקוּ qui effluebat, Num. 21, 20. in TgH. Deinde ap. Tos. וַיִּזְעֻקוּ מִים הַנְּחוּיִם aquae fluentes et effluentes, superfluentes, Machs. c. 4.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה spectare, respicere: Vide in טוֹף.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה vide infra in צִוְּרָהּ.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה prospicere, prospectare, hebr. ut Ben Assaj בן עוֹזִי הִצִּיץ וְזָכַר Cant. 2, 9. Ap. Tos., וַיִּזְעֻקוּ et mortuus est, i. e. curiosius intuitus et scrutatus est divinam majestatem, Chag. 14b. Item וַיִּזְעֻקוּ efflorescens, prospectans: וַיִּזְעֻקוּ בני מִזְעֻקָּה filii prospectantes oculis, i. e. volantes et mobiles oculos habentes ob cerebrum prospectum, Ketub. 60b. B. Ar. in טוֹף primo legit stillantes, fluidos oculos habentes.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה nomen loci: Hinc, כּוֹפְשֵׁי צִוְּרָהּ turtures Susiani, Chol. 69b.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה scintillae, coruscationes, idem quod וַיִּזְעֻקוּ. Hinc legitur in Bb. 73a. וַיִּזְעֻקוּ לְפִינֵהּ וַיִּזְעֻקוּ בְּרִישָׁהּ וּמִחוּיָּהּ לִיה בְּאֵלֹתָהּ דְּחִיקָה עָלֶיהָ אֵת אֵתֵּר יְהוָה צְבָאוֹת אֲמֵן אֲמֵן סֵלָה quando fluxus aliquis submersurus est navem, conspiciuntur quaedam quasi scintillae ignis albi in capite ejus. Eas si percutiamus baculo, cui inscriptum est, „Ero qui Ero, Jah, Deus exercituum, amen amen sela“, requiescit fluxus. Glossator explicat וַיִּזְעֻקוּ אֵשׁ לְבָנָהּ וַיִּזְעֻקוּ מִיָּד מִיָּד מִיָּד מִיָּד ignis albus, et est angelus noxius.

צִוְּרָהּ מִזְעֻקָּה cauda: נִקְטוּהוּ בְּצִוְּרָהּ וּמִפִּיקוּהוּ prehendite eum (murem) cauda, et educite eum, Beza 16b. B.

¹²⁾ Origo in *stringendo* et *constringendo* (ar. **صَارَ**): hinc I. *ligare* et *colligare*; II. *obsidere*, exercitum sc. circum urbem contrahere eamque obsidione constringere; III. *formare*, *effigiare*, i. e. proprietatis cuiusdam rei, personae vel phantasmatis colligere phatasiaque vel imagine picta *constringere*. Notione a constringendo ducta praeter illa in plerisque lexicis notata haec fere nomina formata sunt: צור vel צור *collum*, pars scil. corporis *constricta*, vel ubi corpus quasi constrictum esset apparet; ציר, quod hebr. *legatum*, *instructum plena potestate populi* denotat, quia in eo voluntas totius populi, opiniones videlicet singulorum civium quasi *constrictae et ligatae* sunt; dein huc vertendum est nomen ציר, syr. **ܥܝܪܐ** *dolor* propr. *convulsus*, *spasma*, *convulsio*, quasi dolorem *constringentem* dicas (cf. synon. nomen **רָבַל**, cui eadem subest notio *ligandi*), opp. **רָבַל** synonymis כאב quod *vulnus* dolorem scil. dehiscentem, et קצב quod illam doloris speciem innuit, quo articuli corporis dissipantur et quasi dilapsi (חב) essent videntur. (Hinc fit, ut prae רביל et ציר nomina כאב et קצב metaph. et pro dolore animi רביל נא nemp, qui est natura animalis ה' זוארץ, summa videlicet sensuum, in usu sint. Vide notam sub הר.) Item denique ad notionem constringendi vox talm. צורין, quae *coetum societatem* innuit, referenda est, quasi exercitum constrictum dicas.

Misna. Sota c. 1. et 2. in Misna. Ita saepe exponitur per קטן.

צורה *aemula, zelotypa, quae aliam odio, invidia, et zelo angit*: וּמַצְרֵבָהּ לָהּ צִדְקָתָהּ et indignabundam reddebat eam aemula ejus, IS. 1, 6. Sic heb. צִדְקָתָהּ aemula ejus, nempe Peninna, altera uxor Elkanae. Hinc R. David ad hunc locum: Duae uxores viri unus vocantur צִדְקָה aemulantes, quia ut plurimum se zelo et invidia invicem prosequuntur. Significatio ab heb. צִדְקָה arctare, angustiis afficere.

צִדְקָה *obsidio*.

צִדְקָה ¹³ *turmae, exercitus, coetus, societates*: מִן צִדְקָתִי צִדְקָה produxit ex eis multas turmas, Kid. 72b. Est a צִדְקָה, commutato ב in ו, quod et alias fit.

II. צור *formare, efformare, effigiare sive effingere, figurare, sive figuras effingere et exprimere, depingere, pingere variis coloribus*. Praet. יצר יח et formavit duas columnas aereas, I. Reg. 7, 15. וַיִּצֶר יְיָ וַיִּצֶר יְיָ et formavit illud stylo sculptorio, hebr. יִצֵר, Exo. 32, 4. Part. וְיִצֵר et non formant vias vitae, hebr. וְיִצֵר assequuntur, Pr. 2, 19. Ap. Tos., הִצֵר צורה, הִצֵר qui effingit figuram in vase aliquo (in Sabbatho) reus est perinde ac si percussisset malleo, Sab. 75b. Vide et 103b. הִצֵר qui efformat figuram in facultatibus peregrini, Bb. 53. מִן הַמַּיִם צִדְקָה si ex aqua format, quanto magis ex luto, Sanh. 91a. Pahal Praet. יִצֵר manus tuae efformarunt me, heb. וַעֲצַבְתִּי, quod illic idem, Jobi 10, 8. Part. וַיִּצֵר בְּכַסְמֵיךָ et efformat (pingit) sinopide, sive pulchris coloribus, hebr. וַיִּצֵר et inungit sive depingit, Jer. 22, 14. Partic. Pehil sive pass. plur. מִצְרֵיךְ scyphi figurati, heb. אֲמִיגְדָלָתִי, amygdalae speciem referentes, Exo. 25, 34. מִצְרֵיךְ על כְּתָלָא expressi in pariete, i. e. efficti, depicti, heb. מִצְרֵיךְ, Ez. 8, 10. וְהָיָה נְבָרִיךְ מִצְרֵיךְ על כְּתָלָא וְעַל מִצְרֵיךְ כְּסֻדָּא מִצְרֵיךְ בְּכַסְמֵיךְ et vidit viros efformatos in pariete, et imagines Chaldaeorum depictas coloribus, heb. מִצְרֵיךְ מִצְרֵיךְ, Ez. 23, 14. וְאִתְּנִי מִצְרֵיךְ et funes coloratos, Esth. 1, 6. Ithpah. Praet. אֲצַמִּיךְ בְּכִרְסִי דְּאִמָּא efformatus sum in utero matris, hebr. רִקְמִי artificiose figuratus sum, Ps. 139, 15. Ap. Ros. צִדְקָה usitatissimum est: כֹּחַ הַמִּצְרֵיךְ facultas, vis formatrix, quam indidit Deus semini, Rab. Levi Jobi 10, 8. לצִדְקָה ad formandum: יִצֵר formabit: מִצְרֵיךְ formatum, figuratum, pictum: Cherubini מִצְרֵיךְ vestes figuratae, acupicta: ut, רֹעֵה אִשָּׁה שְׂחָרָא בְּחָתִים מִצְרֵיךְ וּבְנֵיךְ מִצְרֵיךְ מִלֹּאכֵל et habere vestes figuratas, quam comedere vitulos saginatos, M. Esth. c. 1.

צִדְקָה *pictor, formator, acupictor, artifex colorum et figurarum*: מִן צִדְקָתִי מִן צִדְקָתִי opere acupictoris sive Phry-

gionis, Exo. 26, 36. וְאִתְּנִי נֶגֶד וְאִתְּנִי נֶגֶד ad faciendum omne opus artificis, opificis et phrygionis, heb. וְרִקְמָה, Exo. 35, 35.

צִדְקָה *pictura, figura, forma, formatio, effigies, color*: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה opere picturae acus, i. e. phrygiano, Exo. 26, 36. Pl. מִן צִדְקָה אִתְּנִי אִתְּנִי et omnes parietes domus circumdedit picturis, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה quae et incisuris, IR. 6, 29, מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה (asinae) instructae erant omnis generis coloratis, Jud. 5, 10. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה tectus alis figuratum, i. e. figuratis, Ez. 17, 3. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה in vestibibus figuratis, hebr. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה acupictis, auro intertextis, Ps. 45, 15. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et vestiam vos vestibibus figuratis Phrygianis, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה, Ez. 16, 10. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה velis byssinis, et coloratis, et figuratis, Ez. 16, 13. hebr. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et phrygionici operis: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה xylum et figurata Phrygiana, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה, Ez. 27, 7. Constr. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה praeda figuratarum et coloratarum vestium, Jud. 5, 30. Ap. Ros. etiam צִדְקָה est *imaginatio, qua concipimus et cognoscimus alicujus rei formam, formalis rei alicujus cognitio et intelligentia*.

צִדְקָה *forma, figura*: מִן צִדְקָה כל צִדְקָה similitudinem omnis formae, heb. מִן צִדְקָה כל צִדְקָה, Deut. 4, 16. Constr. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה formam domus, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה, Ez. 43, 11. Cum aff. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה omnem formam ejus, ibidem. Pl. constr. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et figuras dactylorum, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et palmarum, IR. 6, 29. Emph. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה aurum inductum super formas istas, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה super exsculptum, IR. 6, 35. Cum aff. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et omnes formas ejus, heb. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה, Ez. 43, 11. Ap. Ros. philosophos, מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה forma constans, formatum: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה forma naturalis: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה forma specifica: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה forma vera et legitima: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה forma fabrilis, quam opifices faciunt. Ap. Tos.: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה בני אדם הללו אנשים של מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה isti homines sunt viri formae, i. e. exemplares, sapientes, Mk. 9a.

צִדְקָה *formatum, formale*: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה causa formalis.

צִדְקָה *Tyrus, urbis nomen*.

צִדְקָה *Tyrius*. Fem. מִן צִדְקָה atrium Tyrium, quod in urbe Tyro, Maaser. c. 3. מִן צִדְקָה כֶּסֶף צִדְקָה argentum Tyrium: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה libra Tyria, Bech. c. 8.

צִדְקָה *rimina*: vide צִדְקָה.

III. צִדְקָה *ligare, colligare*: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et ligabis argentum in manu tua, Deut. 14, vers. 25. Vide et Ez. 5, 3.

צִדְקָה *rupes*, Num. 24, 21. in Targ. Hieros.

צִדְקָה *collum*: מִן צִדְקָה in acriptione redundat, ut et heb., unde et quandoque abjicitur: forte olim fuit vocalis index, ut et aliae quiescentes, et Vau saepe: מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה et cunct exaltato collo, hebr. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה sicut gutture. Jes. 3, 16. מִן צִדְקָה מִן צִדְקָה torrens valide inundas usque ad collum, Jes. 30, 28.

¹³ Gr. *σπελαία cohors, globus militum* apud quosdam. Vide notam praec., cui in explicanda voce צִדְקָה A. n. assentitur. Sunt enim צִדְקָה et צִדְקָה cognata.

¹⁹⁾ Propr. *aurigere aurem* ex significato ar. صوت in conjug. VII. Vide Michael. lex. syr. s. v. 𐤀𐤓𐤕.

(ad abigendam spumam) non sitit, Sanh. 100b. Pro-
verbalis sententia in luxuriosos.

ציחא *sitis*: et siti, Jer. 48, 18.

ציחא *idem*: in loco sitis, i. e. siccitatis, sicutulosus, Ps. 23, 2.

ציחא *idem*: et pecora mea siti, Exo. 17, 3. **ציחא** *idem*: in fame et siti, Deut. 28, 48. Cum aff. **ציחא** *et in siti mea potabant me aceto*, Ps. 69, 22.

ציחא *siccitas, locus siticulosus*: et loci siccitatis, i. e. sicco, in quo non erant aquae, Deut. 8, 15. **ציחא** *et locus siccus in scaturigines aquarum erit*, Isa. 35, 7. **ציחא** *et terram quae est locus siccitatis*, hebr. **ציחא** *et terram siticulosam vel siccam*, Jes. 41, 18. Vide et Jes. 44, 3.

ציחא *nitens, fulgens, splendens reddere, polire, expolire*. Imp. **ציחא** *expolire*, nitidas reddite lanceas, hebr. **ציחא**, Jer. 48, 4. **ציחא** *et expolite arma*, Jes. 21, 5. Ap. Ros., **ציחא** *speculum nitidum, ejus oppositum, sordidum, Vr. s. 1. ex quo mundavit vel expolivit eas in aquis*, Bm. 84a. **ציחא** *aquae aut vinum licet, ad splendidiorem reddendam eam*, scil. *buccinam novi anni*, Rh. 33a. **ציחא** *oleum molle est, et nitidum reddit eum*, Nid. 25b.

ציחא *loca nitida, arida et sicca, nitentia prae ariditate*, Ps. 68, 7.

ציחא *siccitas, nitor agri vel terrae, in qua dum nihil crescit, nitere videtur*.

ציחא *nitor, splendor, fulgor*. Pl. per metaphoram, **ציחא** *ad loquendum in nitoribus*, i. e. nitida et elegantia verba, eleganter, diserte, Jes. 32, 4. Sic heb. **ציחא** *loqui elegantia verba*.

ציחא *idem*: et fulgorem lancearum, i. e. lanceas fulgentes et coruscantes, heb. **ציחא**, Nah. 3, 3. Veneta habent Chirek sub primo **ציחא** *ut aint ei splendores*, hebr. **ציחא** *propter fulgorem*, Ez. 21, 28. al. 33. Ap. Tos. **ציחא** *sine nitoribus lactis, id est, guttulis lactis in recenti caseo hinc inde in cavitatibus ejus, vel in butyro nitentibus*, **ציחא** fol. 35a. **ציחא** *nitor olei*, Sab. 244b.

¹⁵) *Lectica regia, sella gestatoria*, λαμπτήρη, quam gr. vocem LXX pro heb. צב (pl. צבים, Jes. 42, 5) ponunt.

¹⁶) *Ramentum, abrasum quidvis, sive rasa carne, sive runcinato ligno, sive limato ferro factum*. Vertendum quippe est hoc nomen ad radicem chald. שח, syr. صف, et **ציחא** *atterere, contundere; radere, fricare, limare, runcinare; scabere scalpere*; et inde idem est atque **ציחא** vel **ציחא**, quod *frictionem, segmentum et omnino ramentum* quodvis denotat. Plane igitur et juxta pronuntiationem et juxta significationem talmud. צב syriaco convenit **ציחא**, quod, ut habet Michael. (lex syr. p. 757) *carnem salitam* i. e. sale marcidam et quasi *confusam* factam, item *frustum longum segmentum videlicet carnis* innuit. Omnino enim Syri (aliter atque Arabibus, qui eam in **ציחא** mitificant, **ציחא**, cujus origo observante Willmetio in radendo) **ציחא** chald. verbi שח in asperiore sonum x mutant dicuntque **ציחא**, unde forma **ציחא** *praeceperat, effecit*, i. e. ad finem rem perduxit, quod praecipue poliendo, *radendo* videlicet et *scalpendo* fieri solet.

¹⁷) Plur. vocis praecedentis צב, ubi vide notam.

ציחא *putor, faetor*, heb. **ציחא** *et ascendit putor ejus*; Tg. סריוהיה, Joël. 2, 20. Sic Chaldaice, **ציחא** *et faetor equorum est faetor ipsorum*, scil. *Aegyptiorum*, Ez. 23, 20. heb. **ציחא** *et fluxus equorum, fluxus ipsorum*. Sive fluxus sive faetor vox Chaldaea vertatur utroque modo periphrastice innuitur immoderata et faetidissima libido scortationis in Aegyptiis.

ציחא *salsamentum, pisciculi certi saliti et in vase compressi, a faetido odore sic dicti*: הנדר *vovens a salsamento, a piscibus salitis*, Ned. 51b. **ציחא** *pisciculi saliti fluvii Debbahh, Suc. 18a. יהודה מחיר בצחח* R. Jehuda permittit cepas in salsamentis, Terum. c. 10. **ציחא** *navicula salsamentorum, plena pisciculis salitis*, As. 40a. In Gem. ע"ז 39a. dicitur, quod sit piscis, quem quidam vocant **ציחא**, quod possit forte esse gr. βατράχ, vel βάτος, *raja*. Glossa autem illic explicat חילק.

ציחא *ridere, ludere*: **ציחא** *risus, lusus*: יום *dies lusus, sumitur pro die festo, ut sequitur שלהם*, Gen. 39, 11. in Raschi: **ציחא** *ars lusoria: lusus alearum: locus lusus chartarum: lusus chertarum*: **ציחא** *luditor*.

ציחא *candibus, albus*: **ציחא** *non caecum, non album, non rufum*, Ber. 31b. Gl. **ציחא** *russo vulgo*, i. e. *rafus*. Autor Ar. exponit juxta significationem heb. **ציחא** *lana candida*, i. e. *lana*, juxta R. Davidem, Ez. 27, 18. et sic, **ציחא** *asinae albae*, Jud. 5, 10. **ציחא** *latus, ora, extremitas, idem quod*, Gen. 6, 19. in Jon. Sic, **ציחא** *apud, juxta, penes*.

ציחא *currus cameratus, carpentum*: **ציחא** *regina insidens curru*, Nah. 2, 7. Pl. **ציחא** *et adducent filios tuos in curribus*, Jes. 49, 22.

ציחא *filum, segmentum minimum carnis*: ap. Tos. **ציחא** *caro est, tangens segmentum egrediens ex illa, vel pilum oppositum ei, immunda est*, Chol. 124a. **ציחא** *septem frusta de septem trabibus*, Sab. 67a. **ציחא** *quod*.

ציחא *ligna, lignorum fasciculi, fragmentum, frustulum ligni*, ap. Tos. **ציחא** *frustulum ligni*.

cum collegisset ligna, portabat ligna et marram in uno humero, Tan. 23b. *fin-* det ligna. Fem. *ציץ*, *ציץ*, *ציץ*: ut, *ציץ*, *ציץ* qui effundit aquas ex orificio cadi, propter festucas vel stipulas, supernatantes scil. gl. קססין וקשין, Chol. 105b.

condimenta potus, veluti, herbae, radices, aromata et similia, quibus potus redditur gratior: in quem non projecit condimenta, Bm. 29b.

ציל vide in ציל

צפה vide infra in צפה

lamina, bractea: דכי וועכיד ציץ דדהב דכי facies laminam auri puri, Exo. 28, 36. Lamina erat latitudinis duorum digitorum, in fronte sacerdotis ab una aure ad alteram ligata, in qua majusculis literis inscriptum erat, קדש ליהוה, sanctitas Domini.

II. *nomen lapidis pretiosi splendentis et scintillantibus*, quasi a *ציץ*: *ציץ*, *ציץ* ornatum insitis lapidibus scintillantibus, Esth. 1, 2. in secundo Tg.

III. *etiam est nomen avis immundae* ¹⁹ respondens heb. חרמס, Lev. 11, 16.

IV. *pinnae piscium* ²⁰: כל די ליה ציץ וקלפין: omne quod habet pinnae et squamas, hebr. סנפיר, Lev. 11, 9. וקשקש, כל די ליה ציץ וקלפין כמא. quodcunque autem non habet pinnae et squamas in aquis, abominabile vobis erit, ibid. vers. 10. Ap. Tos., כל שיש לו ציץ בן פרקיו, quicunque habet pinnae, vel, pilos instar pinnarum in juncturis suis, y" f. 43a.

V. *alae, quae sunt avibus, ut pinnae piscium*: si elevavero me alis aurorae, heb. כנפי שחר, Ps. 139, 9.

VI. *cincinnus, villus, pili contorti in se, et in longum dependentes: peniculamentum, extremitas vestis in fila exiens: item fila in telae extremitate redundantia*. De his praeceptum extat Num. 15, 38. *ציץ*, ut ante dictum. Rabbinum autem dicunt pluraliter *ציצות*, et chald. *ציצות*, Num. 15, 38. in Jonath. qua forma Talmudici saepe utuntur. Ad varia accommodatur. Pro *cincinnis* sumitur illio *ציצות* ראשי et accepit me cincinnis capitis mei, Ez. 8, 3. quod Chaldaeus simpliciter reddidit *ציצות* ראשי pilis capitis mei. Pro *villis lanae* apud R. Davidem, Jud. 4, 19. *ציצות* inquit, est כסות עב יוצאין ממנו ציצות מן העמר tegumentum crassum, unde exeunt villae lanae per totum tegumentum. Aliter: *ציצות* המעכבין את המילה, fila retardantia circumcisionem; fila sc. instar fimbriarum de praeputio remanentia, Sab. 137a. Aliter:

unguis (digiti) qui separatus est, et fila (scil. cutis circa unguem, Germani vocant *lagelwurgen*) quae abscesserunt, Sab. 94b. Pro *peniculamento sive florum textu*, in Numeris, ubi dicitur: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: ועשו להם ציצית על כנפי כנדיהם לזכרון ונתנו על ציצת וני alloquere filios Israël, et dicito ad eos, ut faciant sibi *ציצת* peniculamentum in oris vestimentorum suorum per generationes suas, et adhibeant peniculamento ipsius orae flum-contor-tum hyacinthinum. Erit autem vobis peniculamentum illud, ut videatis illud, et recordemini per illud omnium praeceptorum Domini, et faciatis ea etc. Idem vocabulum retinetur in Tg. Jon. et Hieros. Hoc praeceptum in miram superstitionem apud posteros conversum est, quam vel magno libro hodie satis explicare nequeunt. Aben Ezra scribit, vocis *ציצת* esse duplicem interpretationem: primo, ut significet *peniculamentum sive extremitatem vestis*, quae similis sit cincinnis capitis, quomodo apud Ezechielem sumitur, ורם החוטם היוצאים שאינם ארוגים, suntque fila exeuntia non texta. Secundo, ut significet *fila separatim vestis extremitati addita*, quae interpretatio communi Rabbino-rum consensu est confirmata. Vestem vult esse bipertitam, ut sunt כנפים femoralia, et ideo dici בכנפי in duabus extremitatibus, ut sunt כנפים alae in avibus. Hinc Rabbinum finxerunt hanc vestem ex particulis quadratis ex lino, lana vel serico, quae superne ligamentis late connectuntur, et traducto capite humeris injiciuntur, ut una pars a pectore, altera a tergo dependeat. Inferioribus quatuor angulis fila lanea contorta et oblonga annectunt, quae visui objecta, de observatione omnium praeceptorum Dei hominem moneant. חכלה, quod nostri hyacinthinum vertunt, Hebraei scribunt esse *ציצת* coloris caerulei. Fila contorta ex munda lana fiunt, numero quatuor, quae in extremitatibus panniculi istius traducta per foramen sive nodum, in medio duplicantur, ut octo dependeant. His quinque nodi singulari artificio innectuntur. Hinc scribit R. Salom. Vox *ציצת* literis numeralibus continet 600., his juncta octo fila et quinque nodi, faciunt 613. quot in universum sunt praecepta Legis, et sic haec Zizis memoriale sunt omnium praeceptorum. Ap. Ros. מנין מנין הוציאו בכל כנף ד' כפולים שהם שמונה numeros florum peniculamentorum in utroque angulo sunt quatuor duplicata quae faciunt octo: *ציצת* שישא נוי פכול, prophanum est, quia scribitur: „loquere ad filios Israël, ut faciant etc.“ Ipsi scil. non alius. Vide librum שולחן ערוך Schulchan aruch, parte prima

¹⁹ Referendum videtur ad lat. *ciba*, vel *cibarius*, ut sit *potus cui ciba admixta* est.

²⁰ Boch. (II. p. 232) *noctuum* significare suspicatur, gr. νύκτωρ. Vide notam sequentem.

²¹ *Peniculamenti* (ציצות) instar ex corpore prominentes. Valet hoc et de sequente voce ציץ, quia alae ex corpore avis ut peniculamentum ex veste prominent. Huc fortasse et vox ציץ, quae avem quandam immundam innuit, vertenda est, ut avem significet hirundinem, cui alae sunt ipso corpore longiores.

²⁵⁾ Prop. *se inclinare, se advertere* (ex signif. II. syr. ܡܠܝܬܐ *ad Deum*. Arabice hoc verbum ضلّ sonat.

ויעקו, Ps. 107, 6. וְצִלְאוּ et invocaverunt Dominum, heb. ויקראו, Jon. 1, 14. דָּעָלוּ בַשָּׁמַיִם qui invocaverunt nomen ejus, Ps. 99, 6. וְצִלְאוּ קֶדֶם יְהוָה et oravimus coram Domino, hebr. ונעקו, Num. 20, 16. Part. אֲרִי וְצִלְאוּ nam nomen Domini ego invoco, Deut. 32, 3. וְצִלְאוּ וְשִׁבְחוּ et invocabat et laudabat Deum suum, Dan. 6, 11. Pl. מְצַלְּיִין orant, Ps. 99, 6. וְצִלְאוּ לְחַיֵּי מַלְכָּא qui invocant te, Ps. 86, 5. וְצִלְאוּ et orabant pro vita regis, Esrae 6, 10. Fem. מְצַלְיָא וְצִלְאוּ et orabat ante Dominum, IS. 1, 10. Inf. לְצַלְאוּ orare coram Domino, IS. 1, 26. לְצַלְאוּ supplicare pro vobis, IS. 12, 23. Sic Jes. 1, 15. לְצַלְאוּ ad orandum in agro, hebr. לְשׁוּחַ ad confabulandum, Gen. 24, 63. וְצִלְאוּ orando oramus, Esth. 3, 8. in secundo Targum, quae est forma Talmudica. Cum Pron. מְצַלְאוּ מְטוּל דְּחַבְרֵי cum supplicaret pro sociis suis, Job. 42, 10. Imp. וְצִלְאוּ supplica pro servo tuo, hebr. וְצִלְאוּ, IS. 12, 19. וְצִלְאוּ surge invoca Deum tuum, heb. וְצִלְאוּ קֶדֶם יְהוָה, Jon. 1, 6. וְצִלְאוּ invoca me in die angustiae, Ps. 50, 15. וְצִלְאוּ invoke nomen ejus, Jes. 12, 4. וְצִלְאוּ et orate in tremore, hebr. וְצִלְאוּ et exultate, Ps. 2, 11. וְצִלְאוּ et orate pro ea, Jer. 29, 7. וְצִלְאוּ et ora in Ecclesia, Thr. 2, 19. Fut. וְצִלְאוּ invocabo Dominum, hebr. וְצִלְאוּ, IS. 12, 17. וְצִלְאוּ et orabo pro vobis Dominum, hebr. וְצִלְאוּ, IS. 7, 15. וְצִלְאוּ tunc orabis, Jes. 58, 9. וְצִלְאוּ invocabit me, Ps. 91, 15. וְצִלְאוּ et orabit pro te ut vivas, Gen. 20, 7. וְצִלְאוּ et invocabis me, Jer. 29, 12. וְצִלְאוּ nam invocabunt Dominum, Jes. 19, 20. וְצִלְאוּ et invocent Dominum, Jon. 3, 8. וְצִלְאוּ quam oraverint in loco hoc, IR. 8, 30.

לְקַבֵּל צִלְאוּ oratio, precatio, preces: לְקַבֵּל ad suscipiendam preceationem, I. Reg. 8, 28. וְצִלְאוּ et respicias ad orationem servi tui, ibidem לְצִלְאוּ in petitione et oratione, Jer. 7, 16. ubi utrumque est per Apocopam literae Tau, in his nominum formis frequentem: וְצִלְאוּ et extenderit manus suas in preceatione, IR. 8, 38. Cum aff. וְצִלְאוּ suscipiet orationem ejus, Ps. 4, 4. וְצִלְאוּ et oratio ejus erit peccatum, Ps. 190, 7. וְצִלְאוּ suscepisti preces tuas, Exo. 14, 15. וְצִלְאוּ orationem tuam, Gen. 16, 11. וְצִלְאוּ et exaudi orationem meam, Ps. 4, 2. וְצִלְאוּ et exaudies preceationem ipsorum, IR. 8, 30. וְצִלְאוּ ad suscipiendam orationem vestram, Jes. 1, 15. וְצִלְאוּ suscipe orationem nostram, Ps. 20, 10. Pl. וְצִלְאוּ absolutae sunt preceationes Davidis, heb. וְצִלְאוּ, Ps. 72, 21.

וְצִלְאוּ oratrix, precatrix, in precibus assidue ad superstitiōem usque: בחולה צִלְאוּ virgo assidue orans: Ap. Tos., וְצִלְאוּ וְצִלְאוּ שׁוֹכְבִּית וְצִלְאוּ בחולה צִלְאוּ virgo assidue orans, et vidua saepius vicinas visitans, et parvulus qui non complevit menses suos, ecce ista consensescere faciunt mundum, Sota 22a, Vide quoque

in Scalig. in Triheraesio c. 28. citat hunc locum, et scribit מְצַלְאוּ ex Pahel, quod rectius, cum verbum in hac conjugatione tantum sit usitatum.

וְצִלְאוּ species ficuum, TH. Sab. 10a.

II. וְצִלְאוּ inclinare se, inclinare, advertere: declinare: extendere, tendere, hebr. נָטָה. Praet. וְצִלְאוּ et inclinavit se ad me, heb. וְצִלְאוּ, Ps. 40, 2. וְצִלְאוּ non inclinavi aurem meam, heb. וְצִלְאוּ, Prov. 5, 13. וְצִלְאוּ et non declinavi. hebr. וְצִלְאוּ et laqueos plantis pedum meorum, heb. וְצִלְאוּ et laqueos absconderunt, Jer. 18, 22. Part. וְצִלְאוּ sicut umbra quae declinat, heb. וְצִלְאוּ sicut umbra inclinata, Ps. 102, 12. Veneta habent וְצִלְאוּ ex Aphel, quod legendum divisim, ut positum, vel וְצִלְאוּ ex Futuro Kal. Nam in Aphel communiter est activum. Pl. וְצִלְאוּ לְנַבִּיחָא prophetis suis laqueos tendunt, Hos. 9, 8. Inf. וְצִלְאוּ ad inclinandum sive pervertendum viam judicii, heb. וְצִלְאוּ etiam non (est bonum) inclinare jus justi, Prov. 18, 5. Cum aff. וְצִלְאוּ sicut umbra in declinando ipsam, i. e. cum declinat, heb. וְצִלְאוּ, Ps. 109, 23. Similis forma Gen. 9, 14. Nam alias solet habere וְצִלְאוּ formativum Infinitivi. Imp. וְצִלְאוּ inclina aurem tuam, Ps. 17, 6. Sic Prov. 4, 20. et 5, 1. et 22, 17. Fut. וְצִלְאוּ et inclina aurem tuam heb. וְצִלְאוּ, Ps. 45, 11. Est secunda feminina, unde praestat in fine Chirek, quod terminationi femininae competit, non Tzere, quod masculinae formae proprium: וְצִלְאוּ si declinavit gressus meus a via, heb. וְצִלְאוּ ex Kal, unde praestat etiam Chaldaicum legi ex Kal, pro quo in Venetis וְצִלְאוּ ex Aphel. וְצִלְאוּ sicut umbra quae declinat, heb. וְצִלְאוּ, Ps. 102, 12. Ithpeh. Fut. וְצִלְאוּ non dimoveatur, Jes. 40, 20. Sic. c. 41, 7. et Jer. 10, 4. pro heb. וְצִלְאוּ et non recedit. Aphel, Praet. וְצִלְאוּ nam inclinavit aurem suam mihi, heb. וְצִלְאוּ, Ps. 116, 2. וְצִלְאוּ a Lego tua non declinavi, Ps. 119, 51. וְצִלְאוּ a testimonio tuis non declinavi, ibid. v. 157. Imp. וְצִלְאוּ inclina ad me aurem tuam, Ps. 31, 3. sic 71, 2. et alibi saepius: וְצִלְאוּ inclinate aures vestras ad verba oris mei, Ps. 78, 1. Fut. וְצִלְאוּ inclinabo ad parabolam aurem meam, Ps. 49, 5. וְצִלְאוּ non pervertes causam pauperis tui in iudicio ejus, heb. וְצִלְאוּ, Exo. 23, 6. וְצִלְאוּ inclinabis aurem tuam, Ps. 10, 17. וְצִלְאוּ ne pervertas in ira servum tuum, Ps. 27, 9. וְצִלְאוּ adverte aures tuas ad sapientiam, Pr. 2, 2. וְצִלְאוּ maledictus erit, qui perverterit jus advenae, Deut. 27, 19. וְצִלְאוּ avertunt pauperes de via, Job. 24, 4. וְצִלְאוּ ne inclinet vel pervertat te, Job. 36, 18. Ap. Tos., וְצִלְאוּ וְצִלְאוּ vidi Abhai et Rabbam, quod (orantes scil.) inclinando in-

Pron. et imagines ejus confregunt, IIR. 11, 18. וְיִשְׁמְרוּ עַל צִלְמָהּ et visitabo (animadvertam) imagines ejus, Jer. 51, 52. וְעִלְמֵיהֶן et imagines ipsorum comburentis igne, Deut. 7, 5. וְיִתְּנוּ בָּהֶן צִלְמֵיהֶן et basin sive dispositionem imaginum vestrarum, hebr. וְכִין צִלְמֵיהֶם Amos. 5, 26. Judaei in familiari sormone *crucem* vocant צֶלֶם: et inde crucigerum, ein *Creuzer*, vocant ein Tzalmir.

צֶלֶם *idem*: et accepserunt imaginem ipsam, hebr. אִתְּ דַּפְסָל, Jud. 18, 17. Pl. וְיִתְּנוּ עִירָא אִתְּ דַּפְסָל et imagines opus artificum universa sunt, Hos. 13, 2. אֶרֶץ צֶלְמֵינָא terra sculptilium est, i. e. plena פְּסִילִים sculptilibus, Jer. 50, 38. וְיִתְּנוּ עִירָא מִסְכָּן בִּיסְמִין et sculptilibus offerunt aromata, scil. in suffitu, Hos. 11, 2. Cum aff. וְיִתְּנוּ עִירָא אִתְּ דַּפְסָל et ad sculptilia sua colebant, heb. וְכִלְיָהֶם, IIR. 17, 41. וְיִתְּנוּ עִירָא מִירֻשָּׁלַם et sculptilia ipsorum ex Jerusalem erant, Jer. 10, 10. וְיִתְּנוּ עִירָא אִתְּ דַּפְסָל et ad sculptilibus suis, Jer. 8, 19. וְיִתְּנוּ עִירָא אִתְּ דַּפְסָל et imaginibus suis ad zelum provocarunt ipsum, Ps. 78, 58. וְיִתְּנוּ עִירָא אִתְּ דַּפְסָל et omnes imagines ejus perfodient, Mich. 1, 7.

צֶלֶם *formare, figurare, figuram vel imaginem rei inducere*, ap. Ros.: ad formandum sagittas, וְיִתְּנוּ עִירָא אִתְּ דַּפְסָל et ad formandum corbes, Bm. 60b. Vel, ad figurandum, figuris et coloribus ornandum.

צֶלֶם *Salmon, nom. propr. loci*, Kil. c. 4. Jeb. c. 16.

צֶלֶף *corarius, corium aptans*: צֶלֶף et contracte, gutturali elisa, צֶלֶף: unde in Gemara: דְּרוּהָ שְׂכִיחַ בְּשֹׁקֵי דְּרֵלְעִי וְאִתְּ מִי דְּרֵלְעִי עִירָא דְּרֵלְעִי quem invenit in foro coriariorum (vendentium corium) dixit ipsi: quid est דְּרֵלְעִי, (i. e. qualis est lectus qui dicitur דְּרֵלְעִי?) respondit: Dargus est lectus coriaceus: Ned. 56b. Gl.: צֶלֶף i. e. venditores pellium: של עִירָא i. e. lectus ex corio, in quo dormit. Hic lectus erat vilissimus, unde qui voverat se non dormiturum in lecto, ei licitum erat decumbere in lectulo coriaceo: וְיִתְּנוּ עִירָא דְּרֵלְעִי qui dormiebat in pelle coriarii, Pes. 112b. Item אמרי אנשי ארבעה לצלם ארבעה לעלל, dicunt homines in proverbio: Quatuor (asses) pro corio, et quatuor asses pro coriario: Bb. 5a. Pauper quidam sutor erat, qui habebat agrum juxta agrum cujusdam divitis, qui dixit: Vende mihi agrum tuum, aut iudicio te cogam. Alius Rabbinus hanc litem audiens, dixit diviti: Pauper iste opus habet, ut se ex agro isto sustentet, nam care emit corium, et care aptari curat, unde in eo vendendo parum habet lucr. Facies ergo cum illo, quod aequum fuerit, juxta illud: „Et facies, quod rectum et bonum fuerit in oculis Domini,” (Deut. 6, 18). Alii exponunt: Quatuor (asses) oportet dare pro corio parvo, et quatuor pro corio magno: Vel, quatuor

(panes) pro coriario paupere, et quatuor pro coriario divite; scil. requiruntur ad vitae sustentationem, unde pauperi necessaria vitae non sunt auferenda. De צֶלֶף dubitari possit, an hoc sensu recte sic legatur.

צֶלֶף Aphel, אֶעֱלֶה *elevare manum ad percutiendum*, inquit Elia, *percutere, contundere*²⁹. Fut. יִעֲלֶה

כְּמִבְיָא לְמַעְלָה Ps. 74, 5. heb. כְּמִבְיָא לְמַעְלָה כְּמִבְיָא לְמַעְלָה sursum, scil. manum ad percutiendum: אֶרְבַּעִין יִעֲלֶה quadrages elevabit manum, Deut. 25, 3. in Jon. Sequitur ibi, יִלְקֶנָה חֵסֶר חד ילקנה uno ictu minus percutiet eum, ut יִבִּי יִעֲלֶה ibi non videatur simpliciter significare percutere. Ap. To., אֶרְבַּעִין יִעֲלֶה semel (spargens sanguinem) sursum, et septies deorsum, sicut percutiens, Joma 15a. ubi R. Sal. scribit, לֹא נִדְעָה לִּי מַצְלָף לִשְׁוֹן מַצְלָף sit, non constat mihi. Idem scribit f. 53b. Majemon exponit כְּמִלְקָה sicut plagas infligens: id fiebat loro coriaceo, incipiendo a summo humero, et sic gradatim deorsum, uno ictu sub alio incusso. Sic aspersio sanguinis in festo propitiationis. Vide Aruch in litera Mem.

צֶלֶף *nomen fructus, ut fructus, capparis*. Apud Tos.: Futurum est, ut arbores ferant fructus omni die, sicut dicitur: „Et proferet ramum et faciet fructum” (Ex. 17, 32). Quid ramus? durat omni die: et fructus omni die. Tunc irrisit eum alius sapiens, dicens: „Non est ullum novum sub sole” (Eccl. 1, 9). At, inquit ille, ostendam tibi exemplum in hoc mundo, quod egressus est et ostendit ei arborem Tzelaph: Sab. 30b. Gl.: צֶלֶף est species arboris, quae triplices fructus profert, baccas, וְיִתְּנוּ עִירָא spatulas. Hinc alibi: Tzelaph decimas dat dactylorum, baccarum, et corticum. R. Akibha dixit: Non decimat nisi baccas simpliciter, quia istae fructus sunt: Ber. 36a. Gl.: וְיִתְּנוּ עִירָא cortex magnus circa fructum, ut est cortex nucum: Ber. 36a. Vide hic amplius: Plur. וְיִתְּנוּ עִירָא ad afferendum aquas capparorum in aceto, Sab. 110a. Gl.: וְיִתְּנוּ עִירָא fructus sunt arboris, וְיִתְּנוּ עִירָא *cappar sive capparis*. Hinc in Aruch scribitur, Arabice hanc arborem dici אלכבר Alcobhar, vulgo קפרא. Vide amplius hic. Alibi ap. Tos. ei ascribitur impudentia, ubi recensent tres impudentes; Judaeum inter homines, canem inter animantia, gallum inter aves. His quidam annumerarunt וְיִתְּנוּ עִירָא capparem inter arbores, Beza 25b. Gl.: Non novi מִה עִירָא quae impudentia sit huic arbori. Sed et flos a Medicis commendatur. Unde Talmudici: וְיִתְּנוּ עִירָא אינש אדענא דפרחא: Ber. 36a. וְיִתְּנוּ עִירָא אינש אדענא דפרחא, quam plantant homines ratione floris: Ber. 36a. Raf Nachman dixit, וְיִתְּנוּ עִירָא capparem plantant homines propter fructum, ibid.

²⁹ non ipsa manu, sed instrumento quodam manu stricta (hebr. שֶׁלֶף). Usus vocis etiam in lingua syr.

ad comedendum folia et dactylos. Vide et in קפרים i. e. רשותא.

piscis nomen, qui vocatur anguilla: ע"י f. 39a.

dividere, diffindere, dissecare per medium in duas partes. Est idem cum צלח. Apud Tos., quod diffidit eum diffindendo, non secus ac cum facimus duo frusta, Chol. 124a. Ithpeh., donec difinderetur caput ejus, et ואצטליק ונפל בחורין, et divisus fuit, et concidit in duas partes, Ber. 56b.

et ונעשה מקומו צלקה *fissura, cicatrix*: factus est locus ejus fissura, Kethub. 75a. אף על פי etiam si locus ipsarum fit fissura, i. e. cicatrix hians, Neg. c. 9. ותלחה צלקתא et ascendit cicatrix.

idem: צולקתא *cicatrix ulceris*, Exo. 2, 5. in Jon. שיתחנא היא צילקת *cicatrix ulceris est*, Lev. 13, 23. Jon. Onkelos רושם signum.

צמיד *copulari, conjugari pariter*, heb. צמיד *copulatus, conjunctus*: Pl. in Tg., קומורי *copulatur ante ipsum*, heb. צמידים, IR. 19, 19. Ap. Ros., וצמידה הצביה דרב נחמן, et consolidatum fuit) vas R. Nachmanis, Ber. 22b. Praeterea Rabbini etiam est *conjungi affixis pronomibus, jungi pronomibus*: יש מלות שלא יצטרו sunt voces indeclinabiles, quae nunquam junguntur affixis, ut, אף, נם, רק, et similes, et quaedam conjunguntur, ut עליך et aliae in numero singulari non jungitur cum affixis: dictio cum affixo conjuncta.

copula, par, jugum, quod bobus imponitur: vendens jugum, non מכר את הבקר una vendit bovem, et contra, vendens bovem, non una vendit jugum, Bb. 77b.

חבש. Praet. ולחבירי *obligare vulnus*, heb. חבש. Praet. לא חבשם *et fractos non obligastis*, heb. לא חבשם *et fractos obligabo*, Ez. 34, 4. Fut. ולחבירי אצמד *et fractos obligabo*, heb. אחבש, Ez. 34, 16.

הצמיח *abscindere, praecidere*. Fut. יחטפריה *et praecidet ungues suos*, heb. ויעשה אח *et faciet ungues suos*, Deut. 21, 12. Jon. R. Sal., אלת תגדלם *aptationem sive aptabit explicat: aptatio autem unguium est eorum praecisio, sicut et antecedit „radet caput suum“*. Vox non videtur proba. Pro alere, possit legi חצמה *pro praecidere*: חצמה. Confirmatur tamen ea lectio ex TH., Massech. קטן c. 3. ubi in Gemara similiter legitur; והוה יחבש צמחי טפריי *et sedebat praecidens ungues suos*.

species fructum. In TH. Maaser. c. 1. *olivae quando incipiunt deciduari*? משבכר צמייא קייטא. Glossa, מין פרי הוא, *pullulare, germinare, efflorescere*. Praet. ער צמח *antequam germinaret*, heb. ער צמח.

et sic deinceps pro hoc verbo ponitur, Gen. 2, 5. *et pilus niger effluerit in ea*, Lev. 13, 37. *germinavit dominator*, heb. עץ המטה *effloruit virga*, Ez. 7, 10. Part. צמחון *germinabant post eas*, Gen. 41, 6. 23. Pabel, *et caepit capillus capitis ejus reforescere, recreescere*, heb. לצמח, Jud. 16, 22. Aphel, Praet. ארעה *et fecit Dominus Deus ut germinaret ex terra*, Gen. 2, 9. *quae germinaverit vobis ex terra*, Exo. 10, 5. Fut. יקיר *ibi faciam ut germinet rex excellens*, Ps. 132, 17. ער *donec reforescat sive recrescat barba vestra*, heb. ער יצמח וקנכם, IIS. 10, 5. *et sentes faciet germinare tibi*, Gen. 3, 18.

Ap. Ros.: נפש הצומח *anima vegetativa*.

vegetatio, accretio, augmentatio: רעומה

vegetabile ex aere nutritur et constat.

species vegetabilium.

germen: וצמחה דארעה *et germen terrae*, Gen. 19, 25. Cum Pron. טרפי צמחה *omnia folia germinis ejus*, Ez. 17, 9. Pl. קצמחי קלא *sicut germina agri*, Ez. 16, 7. Cum aff. צמחה רוי *germina ejus inebria*, Ps. 65, 11.

germinatio, לקיש *in principio germinationis faeni serotini*, et ecce *germinatio exigua erat*, Am. 7, 1. *sicut germinatio quae provenit in alis aquilarum, i. e. primus flos pennarum, sive plumae primae*, Jes. 40, 31. Elias scribit, se ignorare quid sit.

pustulae: עלו בו צמחים *ortae sunt in eo pustulae*, Bk. 83b. נפקן ליה צמחי באפיה *oriebantur ipsi pustulae in facie*, Sanh. 101a. העלחה צמחים *si oriantur in eo (pulmone) pustulae*, Chol. 48a.

squamae tenues, quales sunt in quibusdam piscibus: חוי דהוה ביה צמחי *vidit in eo esse squamas tenues*, r"y fol. 39a.

oculis nimis parvos habens, quod in animali primogenito vitium est, Bech. 44a.

virentia: יאכלו צמחונים *comedent virentia*, Tal. Ms. c. 2. Sic Deut. 32, 2. in Jon.

צמחם *vide in צמח*.

fructus maturus. Metaphorice dicitur de puella *matura viro, quae omnia pupertatis signa habet*, unde צמל dici volunt, quasi מלאה *egreditur plane*. Signa maturitatis enumerant Talmudici in Nid. 47a. R. Jose Galilaeus dixit: משעלה הקטט *quando oritur ruga sub mamma*, i. e. quando duplicant se nonnihil propter magnitudinem: R. Akiva dixit, משיטו הרדים *ex quo inclinant se mammae*: Ben Assai dixit, משיטו הפטומה *ex quo nigrescit circuitus papillae*: R. Jose dixit, כרי *dum imponit manum vel digitum papillae (capitulo mammae) illa subsidit et tardat reverti*. Hinc illud, משל

⁵⁰ Idem atque צלחא per ב, quae vox teste Ar. arabica est.

⁵¹ Affine est verbis צמח, צמח, צמח, quibus omnino notio inest *stringendi, et constringendi*.

cus in quo nervi conjunguntur, et a loco ubi conjunguntur usque ad locum ubi disjunguntur, quatuor digitorum spacio, Chol. 76a. Vide et mox infra: לחזור ויפסדו על ידו וצמחה דיו וסופה לחזור percutit eum super manum ejus, et constricta vel contracta, aut arefacta fuit manus ejus, quae tamen tandem revertitur, Bk. 85b. Sic R. Sal. exponit illud, צמחו חיי constrinxerunt in carcerem vitam meam, Thren. 3, 53. מיא דצמחי aquae quae constringunt, Jebam. 121a. מצמח צמח constringendo constringitur, ibid. או רגלו צומחה ביון si percussa sit manus aut pes alicujus, constringit eam plagam vino, scil. ad sedandum et dirigendum sanguinem, Sab. 109a. קא צמח ליה בחלא sedebat et constringebat eam aceto, nempe immergendo vel lavando cum aceto, ibid. צומחין ורומחין צומחין שורן בחומץ ורומחין צומחין שורן בחרסון maceratae in aceto, et acetum constringit ea, Pes. 40b. צומחין וצומחין congregata et conjuncta. Pahel, עד כנסיה מצמחין congregat eos in ecclesias: תרן דרומ מצמחין לרין dum congregat eos, TH. Peah. cap. ult. מצמחין ורומחין patres tui congregant thesauros, et tu prodigia, Ber. rab. s. 83. Pyhal, וכל המצומחין et omnes qui congregati erant cum eo: V. s. 28. מרדכי ומסחר וכל המצומחין לרין Mardocheus et Esther, et omnes aggregati ipsis, ibid. Ithpahel, מצמחין קמיה מצמחין קמיה congregari, conjungi: רדוהו מצמחין קמיה quando erant congregati coram eo; citatur in Aruch ex Sanh. 110. sed illic nunc non extat.

צומח *constrictio, congregatio, conjunctio, aggregatio*: צומח הגידים *congregatio nervorum*. Sic vocant tres nervos supra genua in animalibus, quorum duo tenues sunt, unus crassus et fortior. Hi in oese non longe supra genu conjuncti sunt, et mox se extendunt et disjungunt, quorum in mactando accurata habetur ratio: צומח הגידים *ablata est conjunctio nervorum*: למעלה מצומח הגידים *supra conjunctionem nervorum*: Chol. 76a. Vide R. Sal. Thren. 3. 53.

צָנָא *canistrum, corbis*: de corbe et fructibus: לית לה אתנן לצנא corbis cui non sunt ansae, manubria, Bm. 26a. Adagium antiquum, טבא melius est unum granum piperis acris, quam plenum canistrum cucurbitarum, Megil. 7a. Chag. 10a. Modicum et hoc bonum, praestat copioso insipido et inutili: unus sapiens multis stultis: et de similibus nsurpatur: ר' שמעון שקיל צנא אכחפיה R. Simeon accepit corbem in humerum suum, portavit in scholam, et sedit super eo, (cum absque eo terrae ipsi fuisset insidentium). Reprehensus ob id, dixit: גדולה מלאכה praestans est opus, quod honorat בעליה

dominum suum, Ned. 49b. Sic supra in פל רי צמא en corbem plenum libris, Megil. 28b. Sic lausit quidam in Rabbinum, qui librorum copia abundabat, sed quid illis contineretur, ignorabat. In Targum Jonathanis, וועטערן בלסלי יצענא et abibitis cum corbibus et canistris, scil. plenis fructibus primitiarum, Deut. 26, 3. Ab heb. טא.

צִינִין ³²**צנה** *palmae minores et depressiores.*

Sunt enim variae ipsarum species, teste Plinio lib. 13. c. 4. ubi scribit de palmarum natura, inquiens: „Plurima earum genera sunt, et prima fruticeam non excedentia“. Apud Tos., עצי דר ברל, palmae montis ferrei (sic olim nominati) rectae et legitimae sunt, scil. ad tabernaculum autumnale, Erub. 19a. et Succa cap. 3. in initio. In Bava basra 69b. eodem sensu legitur עצי: sed in Aruch id quoque scribitur עצי. Et forma fem. צנחא, צנא. Plur. צניחא: unde, בהוה דיו דשקיל בשרא בשוקא, צניחא דבר מרין in foro, et abiecit eam inter palmas Bar Marion, Bm. 24b. מפה נהרא עד כי צניחא דככל ab ostio fluminis, usque ad locum palmarum Babyloniae, Berach. 31a. דקא אסר ליה לחמריה בעניחא quod ligaret asinum suum ad palmam in sabbatho, Erub. 63a. צניחא ציריחא דככלאי palmae infrugiferae Babylonicae, quae scil. ad aquas Babyloniae amaras et acres crescunt, et propterea corruptae sunt, ne fructum ferant, Sanh. 96b.

posteaquam לאחר שהיה לו מקל ועניה: *idem* עניה
fuit ipsi baculus et palma: אחזור לאותה מקל ולאותה
redibo ad istum baculum, et ad istam palmam,
Echa rab. c. 1, 17.

משקלוח של *lapis, saxum, petra*: צֶנֶם צֶנֶם צֶנֶם
pondera lapidea, Bb. 89b. Vide *ibid.*
fol. 18a. Pes. 47b. et Nid. 8b. gl. סלע petra, sic
dicta scil. a siccitate, qui significatio sequitur.

si sit pa-
njs siccus in scutella, gl. יבשה Ber. 39a. In Ar. le-
gitur צונמא, quasi *durus et siccus instar lapidis*.

כֹּל ^{אֶצְטִיב} *frigescere, frigefieri, refrigerare*: כל ^{אֶצְטִיב} *omnis caro quae calida est, frigescit tandem*. צוֹנֵה, *et fem. צוֹנָה* *frigens, frigidum*: ubi de aqua sermo, significatur *aqua frigida*; ubi de pane sermo, est *panis frigidus*, et sic ad alia accommodatur. In Pihel, צִנֵּה *refrigerare*. Inde apud Talmudicos, ubi de Behemoth in montibus mille, ex Job. 8. mentio; legitur: Masculum et feminam creavit eam. Si coirent invicem, vastarent universum mundum. Quid fecit Deus? הִנֵּחַ הַיָּם הַזֶּה *castravit marem, et*

22) Species palmi apud Arabes sic dicta.

²⁵⁾ Propr. *se contrahere* scil. propter frigus, opp. verbo שר ubi vide notam. Generaliter enim radici ק (aff. verbis נח et נח) notio inesse videtur (verbi ש plane contraria) *corrugandi, se conglomerandi et se complicandi*. Hinc de specie palmarum in usu est נח et נח, cui folia sunt *corrugata*; item de *pustula sub pede* cute scil. *corrugata* נח ponitur; dein נח de veste *complicato*, uti omnino significationes nominis נח omnes in *notione conglomerandi* congruunt.

Haec autor Aruch, et ex eo alii, *increspare*, exponunt, sed Glossa Talmudica per דסתר exponit, et sic frequenter apud Rabbinos.

חֲסִיּוֹת *occultatio, absconditio*: חֲסִיּוֹת *clam, occulta, secreto, abscondite*: עִצְמוֹתָיו *oppositum ejus* בְּפָנָיו *palam, publice*, Eccl. 12 v. penultimo.

verecundus, modestus, qui, quod reatum et bonum est, modeste agit et sequitur: הוּי צִנִּיעַ לְרַחֵם *est* *quoque verecundus ad ambulandum in timore Dei tui, heb.* וְהִצִּנֵּעַ *et modeste age, modestum et sincerum te praebe, Mich. 6, 8. Plur.* וְהִצִּנֵּעַ חֲכָמָה *et cum illis qui modesti sunt, est sapientia, heb.* וְהָא צִנִּיעוּת *Pro. 11, 2. Ap. Tos.* טַעֲמֵי *et rectiones vel probiores de domo Hillel sequuntur verba domus Schammaj, Demaj c. 6. Fem.* צִנִּיעָה *similis est sponsae verecundae, Cant. 4, 8. דִּין* דִּין *quae erant modestae, probae et fidae. Exod. 38, 8. in TgH.* נָבַר דַּעֲנָה אֶרְחִיחַ *vir cujus modestae sunt viae, i. e. rectae et probae, Ruth. 4, 1. צִנִּיעָה* צִנִּיעָה *mulieres modestae, Exo. 38, 8. in TgH.* צִנִּיעָה *et fem.* צִנִּיעָה.

אכלה לא: *modestia, verecundia*: צניעות, צניעות
 מנה חרה היין למדן צניעות מחול גול ממלה ערוה
 si non fuisset data Lex, potuissimus discere
 modestiam a fule, rapinam a formica, libidinem a
 columba, mores a gallo, qui prius blanditur postes
 coit, Erub. 100b. Felis excrementa sua semper ab
 homine tegit; formica colligit in aestate, neo un-
 quam sociam apoliat; columba vitat adulterium,
 cum compari semper coeundo; gallus expandit pen-
 nas et fueminae nuditatem tegit. Hinc illud: Qui
 docet nos per bestias terrae, et per volatilia caeli
 sapientes nos facit (Job. 35, 11). Hæc ibi. צניעות
 verecunde, modeste: צניעות גדולה propter ve-
 recundiam magnam. In Mifchar happeninim c. 31.
 שחביש אדם מעצמו? quid est verecundia? צניעות
 ut pudorem habeat homo a seipso. Item iterum:
 צניעות בחור? quid est verecundia? צניעות
 ut non faciat homo in occulto, unde pudorem
 habeat in propatulo, publico.

מוצֵעַ *occultum, absconditum, honestum*, cui op-
ponitur turpe: במקום המוצֵעַ *in loco honesto, munda,*
et a publicis pollutionibus remeto.

פָּנָה *volutare, circumagere, circumdare, circumvol-
vere*, hebr. Jes. 22, 18. Hinc in Paraphrasi
Chaldaica tribuitur *motui volubili avium*, *quo se in
altum agunt*: וקטרו יח אגרתא בכנסיה דרחינעל כרא וקם
et lig-
runt epistolam in alis galli sylvestris, qui surgens
ascendit in aërem summum, volutavit se voluta-
tione, vicit et avolavit, Esth. 1, 3. in secundo Tar-
gum. Fertur epistolam regis Salomonis detulisse
volatu ad reginam Sabae.

cidaris, regum et pontificum capitis tegumentum, a circumvolvendo dictum, ut orientalibus in usu: *Infula*. Respondet heb. צִדְרִית et מְצַנְפָּה ut, מְצַנְפָּה דְכִיָּא עַל רִשְׁיָה, imponite infu-

Ap. Ros., abscondere, occultare, ut ea quae reponuntur in thesaurum et asservantur quasi abscondita: ויל איכא לרו למריו דליצנעוירו ito, die dominis ipsorum, ut occultent ipsos, i. e. moneant. ut domi maneant et occulti lateant, Bk. 23b. Sic, ויל צעקערן ito, occultato eos, Kidd. 25a. i. e. ut dicat domus contineant. Item, ויל צעקערן ווי לא ציט גרייה ito occultato eum, et si non auscultaverit, disseca eum, Nid. 36b. i. e. leviori anathemate domi eum include, et si non resipuerit, plane excommunicato eum.

²⁴⁾ Syri pro more n finale in u mutant dicuntque לִּגְ. Observante Salmasio (Vol. I. p. 155) vocabula gutturali litera x incipientia illam litteram omittere solent, quum ex uno sermone in alterum, veluti ex graeco in aramaicum vel contra, transferuntur cellatisque exemplis vel in ipse lingua latina hanc demonstrat proprietatem abjiciendae gutturalis initialis litterae. Susplicari igitur licet, valere hoc et de vocabulis ex lingua arab. in aramaicum translatis, et proinde aram. מַרְסָא vel מַרְסָא idem esse atque arab. مِرْصَاة. quod scutellam, lancem escariam notat, omisso tamen gutturali ع ex proprietate exposita.

צער *dolor, moeror, anxietas, sollicitudo, afflictio*, et refertur tam ad corpus, quam ad animum. Respondet heb. **עצב** hoc sensu usurpato, item nomini קלון *contumelia, ignominia*, ex usu Syro in Proverbiis: בעער חלידן בנין in dolore paries liberos, Gen. 3, 16. וסכלי נקבלן צערא et stulti accipient maerorem, hebr. קלון *ignominiam*, Pr. 3, 35. accipit (confert) ipsi moerorem, Prov. 9, 7. קעלא ודוניהא עלל צערא quum venit superbia, venit moeror, hebr. קלון *ignominia*, Pr. 11, 2. et cui est moeror, i. e. moestus, anxius, afflictor, Pr. 13, 18. דינא וצערא et cessabit litigatio judicialis et sollicitudo, Pr. 22, 10. וקחא וצערא *virga doloris*, heb. וקחא *virga superbiae*, Pr. 14, 3. וצערא ובוחרתא et cum dolore et cum ignominia, Pr. 18, 3. Cum pron. וצעריתא et astutus tegit moerorem suum, Pr. 12, 16. אסנאה וצערא multiplicando multiplicabo dolorem tuum, hebr. עצהבך Gen. 3, 16. מצערהך cum requiem dederit tibi dominus a dolore tuo, heb. מצערהך, Jes. 14, 3. וצערהך שרי principium moeroris ipsoeum, hebr. ראשית אונים Ps. 78, 51. Pl. מנחשי וצערי plagae ac dolores, Pr. 6, 33. Cum pron. כלהון וצערי coaccervavi omnes dolores meos, hebr. כלהון וצערי timui, quod Chaldaeus accepit quasi idem cum וסכך ארוכך colligere, accumulare, Jobi 9, 28. וצערהך et obducit cicatrices (sanitatem) doloribus ipsis, hebr. לעצבותך, Ps. 147, 3. Ap. Ros., לפום וצערא pro dolore merces. Proverbiale in eos, qui prout laborant, ita mercedem labore dignam recipiunt. וצערא non capitur homo in dolore suo, h. e. si quando homo in gravissimis doloribus et calamitatibus aliquid inconveniens admittat, non imputatur ei pro peccato; quia scilicet ex dolore, non ex proposito, id facit, Bb. 16b. More par. 3. cap. 23.

צער *dolore, moerore afficere, affligere, cruciare*: item *ignominia, contumelia afficere*, ex usu Syro in Proverbiis. Praet. וצערא et dolore affecerunt nos, Deut. 26, 6. Part. וצערא להון ביומא והוהו qui moerore affecerat ipsos tempore isto, Eccl. 7, 20. Infinit. וצערא ut affligerent eos, Exo. 1, 11. in Jon. Fut. וצערא generatio est, quae patri suo maledicit, heb. וצערא, Pr. 30, 11. וצערא ne maledicat tibi, heb. וצערא, Prov. 30, 10. וצערא *dolore, moerore affici, vel afficere*

seipsum, excruciare. Part. וצערא נפשי in me moerore afficit se anima mea, Jobi 30, 16. hebr. וצערא effundit se. Pl. masc. וצערא et dolore afficiuntur, Ps. 73, 4. vide et Jobi 14, 21. Num. 11, 1. in Jon. Fut. וצערא בנן כן וצערא idcirco cruciabitur illis, Eccl. 10, 9. heb. וצערא dolore afficitur. Miratur Elias in Tisbi, quare ex his quaedam, ut et hebr. וצערא in Proverbiis, per Paraphrastes reddiderit. At non miratus fuisset, si linguam Syriacam intellexisset. Apud Ros., וצערא עם הצבור וזכה meretur ut videat consolationem ecclesiae, Tan. 11a. Chag. 16. וצערא עמו מן היין נקרא חוטא qui excruciat seipsum propter vinum, vocatur peccator, Nas. 22a. Scilicet si voverit abstinentiam, et propterea in morbum incidat. Scriptum enim est; eo quod peccavit in animam istam, Num. 6, 11.

וצערא *parvus, exiguus*. Ap. Tos., וצערא et parvuli Levitarum, Erchin c. 2.

צפ *adhaerere, conjunctum, concretum esse*, hebr. idem quod רכב Thut. 4, 8. Sic ap. Ros., וצערא quia acetum conjungit, constringit, astringit eos, R. David in libro radicum.

צפ *dentium doloris species*²⁵ sic appellata: וצערא sentit dolorem dentium, dolet ex dentibus, Joma 84a. As. 28a. In Bm. 85a. legitur per Resch, וצערא ושב בצפרא, sed in se 13. annos (castigationum), sex cum calculo, et septem cum dolore dentium. Sed in Aruch et hoc per ד scribitur. R. Salom. explicat vernacule וצערא, quod non intelligo.

צפ *speculari, observare, explorare, expectare*: וצערא speculatores, Prophetas, juxta illud, וצערא speculatorem dedi te domui Israel, Ez. 3, 17. i. e. Prophetam et Doctorem. וצערא *obtegere, obducere*, veluti auro aut alia quavis materia, heb. Ap. Ros.: וצערא וזרשון נחונה omnia cernuntur (sc. a Deo) et potestas (libera) data est homini, Pirke avoth c. 3. In TgH. Num. 21, 21. וצערא וקבל et spectabat versus Beth Jeschimom, pro hebr. וצערא.

צפ *caro dactylorum*: וצערא חלה קשיחא וצערא כרוחא בלא וצערא veluti cum intrudent tria ossa dactylorum, si sint cum carne, presse fit; absque carne, late et commode, Chol. 50b. Vide Git. 89a. in glossa. Gl. וצערא est וצערא cibus relictus

²⁵ „Possit esse ex gr. σήπενος *putredo, gangraena: ulcus putridum vel putrescens*. Et Polluci σήπενος est ελας υσμύ λευκόν, σπύρον, δυνάμει, quod vitium os maxime infestat, scribit Henricus Stephanus. וצערא itaque possit esse *ulcus oris vel dentium*.” Buxt. in spicilegio operis.

²⁶ Attente et semi-compresso oculo (ea longiora distantia ut perlustrari possit) videre. Etymon nempe habet verbum וצערא a *comprimendo* וצערא (וצערא et וצערא) affineque est hoc etymon illi וצערא (וצערא et וצערא) d. q. supra in nota 16ma.

²⁷ Idem atque וצערא vel וצערא proprieque significare videtur carnem durorum vel non satis maturorum dactylorum, quae propter duritatem de ossibus *abradi* (וצערא vel וצערא) debet. Hinc in Talmude l. c. illa tantum caro (dactylorum) וצערא vocatur, quae fit וצערא pressione i. e. vi in *abrado* adhibita, cum vero fit וצערא commode nulla videlicet adhibita vi *abrado*ndi, tum non vocatur וצערא. Confirmatur eo loco talmudico sententia nostra supra in nota 16. demonstrata.

in circuitu ossium, sic dictus, quia *obtegit* os illud sive lapidem daotyli.

צִיפְתָּא vel צִיפְתָּא³⁸ *matta, teges, storea*, sic dicta, quia ejus usus est in *obtegendo sive pavimento, sive scamnis aut soliis*: רב רבי רבי רבי וקא שחי חמרא חווי. istae storeae scholae Raf. Ber. 25a. וקא שחי חמרא חווי. et bibebant vinum sub storeis in Babylonia, Kid. 25a. Ante aedes, vel aliis commodis locis, superne expandebantur, ut sub iis sedendo umbram et refrigerium a sole captarent: לוחיב אֶצִיפְתָּא חרמא לוחיב אֶצִיפְתָּא ad insidendum storeae novae quae corruptit vestes, Sab. 140b. דלי ציפחא elevavit stoream, ut scil. sederet sub ea, Ned. 50a. לא הוה יחיב לא הוה יחיב non fuit dominus sedens in storea domus congregationis, id est ecclesiae, Bb. 8b. דאמא in storea myrti, Kid. 12b.

צִפְסָא *pensum lanae vel lini ad netum paratum*, i. e. *lana vel linum excussum, pectinatum et extensum ad pensum componendum, quomodo assimilatur storeae extensae*³⁹: טומנין בגוי צפר ובציפ צמר: abscundunt in tonsuris lanae et in pensis lanae, Sab. 48a. „In tonsuris“, i. e. lana rudi, quomodo detonsa est: pensum lanae est lana composita ad netum.

צִפְתָּא *candelabrum*⁴⁰. In Br. legitur, איה אחרא est quidam locus, ubi candelabrum vocant צפחא, citat R. David et R. Sal. Jes. 21, 5.

צִפְתָּא⁴¹ *os, orificum cornu vel tubae, quod inflatur*, sic dictum, quod metallo mundo *obtegi* solet: מציפיה של מנחה טמאה: orificium ejus (cornu) si fuerit ex metallo, immundum est, T. Kel. cap. 11.

צִפְתָּא⁴² *laetitia, gaudium*: וחרחיתא בכל צפוח נפש et laetatus es omni laetitia animi, hebr. ככל ואחפרעו פורענו בצפיה נפש, Ez. 25, 6. כשאת et ultionem ceperunt cum laetitia animi, hebr. בנפש, Ez. 25, 15. i. e. insolentia, insultatione, petulantia animi. Sic c. 36, 5.

צִפְתָּא⁴³ *septentrio, aquilo, septentrionalis, aquilonaris plaga vel ventus*, heb. צפון, cui respondet. In Tg. scribitur ציפונא, quod forte melius punctaretur צִפְתָּא: nam י saepissime est index puncti Scheva, et hebraeum Kametz solet in principio vocis Chaldaice mutari in Scheva: לרוח צפונא ad ventum septentrionalem, Exo. 26, 20. id est ad latum sept. quod alibi dicitur צפונא Exo. 26, 35. terminus septentrionalis, Num. 34, 7. et aquilonaris, Ez. 47, 17. כדרומא או בצפונא in meridie aut septentrione, Ecol. 11, 3. ולדרומא ad septentrionem et ad meridiem, Gen. 13, 14. וילצפונא et ad septentrionem, Gen. 28, 14. וילצפונא et manserunt a septentrione, Jos. 8, 11. וילצפונא et a septentrione ad orientem, Amos 8, 12.

צִפְתָּא *aquilonaris, septentrionalis*. Fem. רוח צפנית. ventus aquilonaris: Ti. scribunt, hunc ventum flare singulis mediis noctibus. Vide Tal. Jeb. 72b. Ber. 3b. et B. Ar. in כנור.

צִפְתָּא⁴⁴ Bk. 93b. Aruch legit ספון. צִפְתָּא *arctari, premi, comprimi*⁴⁵ *coarctari*; idem quod דחוק: ap. Ros. עומדים צפונים, stant arctati, pressi, ut in magna hominum turba fieri solet, Joma 21a. Br. s. 5.

צִפְתָּא *mussitare, pipire, obscure et quasi cum murmure loqui: ejulare, ululare*: יורדים לגיהנם: descendunt in gehennam et ejulant, Talm. Rh. 17a. חינוקות מצפצים בקולן. pueri ejulant voce sua, Br. s. 65. בשעה שנפשו מצפצפה לצאח מחוך גופה. in hora. qua anima tua ejulat ad eundem ex corpore, Vr. s. 34. Hinc Aruch legit מצפצפה.

צִפְתָּא *garritus, pipatus, pipilatio avium proprie: mussitatio*. Vide R. Salom. Jes. 8, 19.

צִפְתָּא *salicis species vilis, crescens inter montes*. Sic explicant hanc vocem, quae Hebraice legitur, Ez 17, 5. pro arbore vilissima, in Suc. 34a. Vide Majem. in Jad par. 1.

צִפְתָּא⁴⁶ *avis*, *avicula, volucris: passer*, heb. צפור.

³⁸) Vocabulum in ar. et pers. lingua usitatum *lectus fere pedalis in extremo conclavi stratus ad con-sidendum et discumbendum*. Syr. est *معدن*.

³⁹) A. n. quidem vocem ad praec. ציפחא, quod stoream notat, vertit. Est vero ipsissima vox ar. *صوف* i. e. lana, quae procul dubio cognata est voci ציפחא, quae tegetem (ex lana confectam) innuit.

⁴⁰) Quo aliquid *videri, observari* (צפה) potest.

⁴¹) Fortasse sic dictum quia *compressum* est, i. e. ceteris partibus tubae angustius. Aliter מצפה ap. Tos. tegumentum innuit, quo res quaedam tali modo tegitur seu obducitur, ut *compressa* et quasi una ea esse videatur.

⁴²) Ex ar. *صفيح*, cujus origo observante Willmetio in planando; unde ad *expansam indulgentis faciem* translatum.

⁴³) Originem in *pangendo, compingendo et comprimendo* putat Schult. ad Prov. 27.

⁴⁴) Usus vocis etiam in lingua ar. *صافين* et syr. *صافين*.

⁴⁵) Haec, ut demonstravimus, primitiva verbi notio est, inde et ar. *صَفَّ* in ordinem ac seriem disposuit comprimendis videlicet membris eminentibus. Hinc etiam tormenti genus, quo articuli corporis comprimuntur, syr. *صفا*, vocatur.

⁴⁶) Sic dicta, ait Boch. (Hieroz. II. p. 145), quia tempus matutinum solenne est avibus summo mane (צפר) surgere; cum ferae tum alte dormiunt, quia noctem ducunt insomnem. Similiter R. Moses ben Gerschon ita dici scribit, *שכחל השחר מחילין לרין ולרעץ* quia ad ortum aurorae canere et minurire incipiant. At ego ipsum nomen צפר, quod tempus matutinum sonat, ex nomine צפר, quod avem innuit, derivare et hoo ex

ex qua forma Cholem commodè mutaretur in Kamets; sed saepius in Tg. scribitur per Pathach, quod deinceps in aliis mutatur in Scheva: כל צפר כל דפר: כל צפר גפר נפרא, Gen. 7, 14. כל צפר גפרא, i. e. alata, Deut. 4, 17. וצפר שחמא et avis larus (avis aquatica immunda) Lev. 11, 16. Deut. 14, 15. צפרא חיהא יא avem vivam accipiet, Lev. 14, 6. וצפרא בראם בצפרא, ibid. וצפרא nidum avis, Deut. 22, 6. וצפרא חיהא et passere vivo, Lev. 14, 52. וצפרא ut avicula quae evasit ex laqueo, Ps. 124, 6. Pl. צפרין צפרין חרין ut duos passeret vivos, Lev. 14, 4. וצפרין בצפרין et unguis ejus ut unguis avium, Dan. 4, 30. וצפרין ubi aves faciunt nidos, Ps. 104, 17. וצפרין et aves ex ramis ejus, Dan. 4, 11. Constr. וצפרין aves coelorum, Dan. 4, 9. וצפרין שמיא et sicut aves coelorum, Eccl. 9, 12. Ap. Ros. proverbium; טובא צפורתא בפרא ממה פורחים: melior est avicula una in reti, quam volantes centum, Jalk. Eccl. 184c. In MK 94c. legitur sic: טובא צפורתא melior est avicula una ligata, quam etc. Aliud: וצפרין דאגר נגין צפרין אכלין ליה. Quod conducat hortos, comedet aviculas: qui conducit hortos, aves comedent ipsum, Vr. s. 3. in princip. MK. c. 4, 2. Adagium de eo qui fruitur modico, sed certo et bono. Ex horto uno bene culto proveniunt fructus; ex pluribus non cultis, damnum. Vel: Propterquam negotiationem comedit dominus ejus: longinquae negotiationis exedit dominum suum: Vide similem sententiam in Ben Syra, in litera p.

צפורת כרמים בין חיה בין: צפורת, ap. Ros. in Misa. in Gem. mox: מאי צפורת כרמים? quid est avicula vinearum? פלא ביארי? In Chol. 65a. numeratur inter species locustarum. Ex forma fem. chal. וצפרין avicula, Tem. 34a.

צפר, *mane, tempus matutinum, aurora*: וצפר, et fuit mane dies unus, hebr. בקר, et sic deinceps huic voci respondet, Gen. 1, 5. וצפר in mane mane, i. e. unoquoque mane, Lev. 6, 5. וצפר mane illuxit, Gen. 44, 3. וצפר usque ad mane, Exo. 12, 10. וצפר in custodia vel vigilia matutina, Exod. 14, 24. וצפר cum ascenderet aurora, heb. בעלות השחר, Jud. 19, 25. Sic Gen. 19, 15. Jos. 6, 15. וצפר cum aspiceret mane, heb. לפנות הבקר, Jud. 19, 26. וצפר sicut matutina, heb. כשחר sicut aurora, Hos. 6, 3. Sic Joël. 2, 2. וצפר sicut nubes matutina, Hos.

6, 8. וצפר אברהם et maturavit Abraham mane, Gen. 19, 27. וצפר חשבון לחם et mane saturabimini pane, Exo. 16, 12. וצפר והיו וצפר וצפר et fuit paratus mane sive tempore matutino, Exo. 34, 2. וצפר וצפר וצפר a mane usque ad meridiem, IR. 18, 26. Pl. וצפר וצפר וצפר qui assimilatur luci matutino tempore, Pa. 91, 8.

וצפר *idem*. Plurale absolutum pro constructo, וצפר וצפר וצפר et castigatio mea singulis matutinis, heb. לכקרים, ad matutina, i. e. unoquoque mane, Ps. 73, 14. Vide et mox.

וצפר, *mane, diluculo surgere, matutinare*: וצפר וצפר qui mane surgit et edit, h. e. qui jemat. Vide in כך sign. 4.

וצפר, *hircus*, heb. שער, שער, וצפר וצפר et mactarunt hircum filium caprarum, Gen. 37, 31. וצפר וצפר וצפר et imponet manum suam capiti hirci istius, Lev. 4, 24. וצפר וצפר et accepit hircum peccati, i. e. pro peccato populi mactandum, Levit. 9, 15. וצפר וצפר et obtulit hircum vivum, Lev. 16, 20. וצפר וצפר et hircus, Lev. 16, 10. וצפר וצפר et de sanguine hirci, Lev. 16, 18. Pl. וצפר וצפר וצפר et accipiet duos hircos, Lev. 16, 7. Constr. וצפר וצפר accipiet duos hircos caprarum, Lev. 16, 5. וצפר וצפר et hircos caprarum ad peccatum, Esr. 6, 17. Ap. Tos., וצפר וצפר וצפר quid moratur hircus iste, cum peccata populi (ipsi imposita) sint tam multa? Joma 66b.

וצפר וצפר וצפר: Constr. וצפר וצפר וצפר capram caprarum integram, Lev. 4, 28. וצפר וצפר וצפר aut capram caprarum ad peccatum, Lev. 5, 6. i. e. capram lactentem. Ap. Tos., וצפר וצפר וצפר capra cujus uterus nondum fuit apertus, i. e. quae nondum peperit, Git. 69b.

וצפר וצפר וצפר, *daemones sylvestres, hircorum species apparentes, vel, spectra matutina*: וצפר וצפר וצפר interdiu non ferient te spectra matutina, Pa. 121, 6. וצפר וצפר וצפר et spectra-nocturna, matutina et meridiana ab ipsis, Cant. 4, 6. Sic hebr. וצפר hircus, interdum in Tg. redditur וצפר וצפר וצפר: Jes. 13, 21. et Lev. 17, 7.

וצפר. In TH. Sanh. c. 6. f. 23c. est idem quod וצפר וצפר וצפר clamavit, exclamavit⁴⁷: וצפר וצפר וצפר quando clamo, induite vestimenta vestra: וצפר וצפר et cum secunda vice clamo, tum ingredimini. Idem in Chag. c. 2. f. 77d.

וצפר *circuire, circumdare*⁴⁸, quomodo exponunt

verbo וצפר sibilavit, cecinit deducere malim. Significat igitur וצפר avem canoram opp. וצפר, quod vulnere, quamlibet avem aive canoram sive non-canoram notat, et וצפר tempus, quasi cantu avium exercitatum, וצפר.

⁴⁷ Ar. וצפר sibilavit, fistulavit et sibiloso sono cecinit. Ut de verbo וצפר, cui verbum וצפר respondet. וצפר וצפר clangor, clamor, vox calamitatis formatum est, quod metonymice pro calamitate ipsa sumitur. ita et de verbo וצפר nomen heb. legitur in Ez. 7, 7. וצפר calamitas, vastatio, extinctio, pro quo Syrus وצפר. Calamitati et hircu itaque nomina sunt similia, uti revera hircus priscis omen calamitatis fuit.

⁴⁸ Torsit, torquendo flexit. Haec primitiva significatio verbi est, unde denu ad וצפר avium vocem וצפר, deinde ad vocem humanum clamorem videlicet vel clangorem translatum est.

quidam illud in hebr. וַיִּצְפֹּר מִדָּר גִּלְהָד et circumibit a monte Gilhad (Jud. 7, 3.) i. e. *circumdabit, circumibit, diveriet* a monte Gilhad et *revertetur*, juxta R. David. in Comment. et Aruch.

צִפְרָה *cidaris, diadema*, sic dictum quia *circumdat* et *cingit* caput, Jes. 28, 5. Hebr. alias etiam מַצְנֶפֶת dicitur.

צִפְרָה *orbis, fascia*⁴⁹: Ti. הקופה שיעשה בה שתי עופה אהח eupa in qua quis fecerit orbis duos, et eupa parva cui fecerit orbem unum, Kel. c. 16. Vide Kimchi, Jes. 28, 5.

צִפְרָה *praecordia, cinctus, cinctura, pars cor cingens*. Talm. וְעַל מֵה הִכְרוּ עַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה וְעַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה et super quam partem percussit eum, num super crus, an vero super pectus vel praecordia: Glossa, חֲתָךְ שֶׁנֶּגְדָה דֶּלֶב, Bk. 90b. Forte melius legatur צִפְרָה ex praecedenti forma fem. צִפְרָה. In Jalkut Exo. 87b. legitur צִפְרָה. Et sic in Aruch, qui explicat jugulum partem quae est inter collum et pectus.

צִפְרָה⁵⁰ *Siporium, Zippore urbs*. Vide Bb. 75b. *onyx, unguis manuum et pedum*: PL. צִפְרָה unguis. Ap. Ros. אינו חוץ צִפְרָה non abscindit unguis suos: וְעַל מֵה הִכְרוּ עַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה וְעַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה et super quam partem percussit eum, num super crus, an vero super pectus vel praecordia: Glossa, חֲתָךְ שֶׁנֶּגְדָה דֶּלֶב, Bk. 90b. Forte melius legatur צִפְרָה ex praecedenti forma fem. צִפְרָה. In Jalkut Exo. 87b. legitur צִפְרָה. Et sic in Aruch, qui explicat jugulum partem quae est inter collum et pectus.

pietas longissima superavit pietatem posteriorum sub templo secundo et deinceps. Primis enim restitutum fuit templum, posterioribus non. Hinc desumptum illud in Br. a. 45. שְׁפֹרֶת שֶׁל אֲבוֹת וְלֹא כְרִיסָן שְׁפֹרֶת שֶׁל בְּנִים unguis patrum, et non venter filiorum. Item stylus: כְּרִיסָן שֶׁל כְּרִיסָן stylus ferreus, Sr. a. 51.

Deinde צִפְרָה *onyx, onycha, aromatic species, cuius usus olim fuit in suffitu sacro*; heb. שְׁחֹלַח, Chaldaice טַפְרָה *onyx, ungula, unguis*, Exo. 30, 34. Preptius lib. 3. eocl. 10: „Et crocino nares murrheus ungat onyx“. R. David in libro Radicum; שְׁחֹלַח est aroma, quod in Mischna vocatur צִפְרָה, estque laeve et lucidum, ut unguis, unde et in Targum vocatur טַפְרָה *ungula*. In Gem., וְעַל מֵה הִכְרוּ עַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה et super quam partem percussit eum, num super crus, an vero super pectus vel praecordia: Glossa, חֲתָךְ שֶׁנֶּגְדָה דֶּלֶב, Bk. 90b. Forte melius legatur צִפְרָה ex praecedenti forma fem. צִפְרָה. In Jalkut Exo. 87b. legitur צִפְרָה. Et sic in Aruch, qui explicat jugulum partem quae est inter collum et pectus.

צִפְרָה *avis parva sic appellata, tur-tur species*, juxta Ar., et idem quod *avis parva*, de quo in רֶדְף כְּכִיעָה רְצוּעָה: רֶדְף כְּכִיעָה רְצוּעָה, ut Gerson explicat, Bb. 75a. Alii id scribitur צִפְרָה, Sanh. 100a. Sab. 80b. In gl. צִפְרָה scribitur.

צִפְרָה *aduri, comburi*, Ez. 21, 3. et erit in combustionem, heb. וְהָיָה לְכַעַר et erit ad comburendum, Jes. 6, 13.

צִפְרָה idem quod heb. צִפְרָה Lev. 13, 23. וְעַל מֵה הִכְרוּ עַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה et super quam partem percussit eum, num super crus, an vero super pectus vel praecordia: Glossa, חֲתָךְ שֶׁנֶּגְדָה דֶּלֶב, Bk. 90b. Forte melius legatur צִפְרָה ex praecedenti forma fem. צִפְרָה. In Jalkut Exo. 87b. legitur צִפְרָה. Et sic in Aruch, qui explicat jugulum partem quae est inter collum et pectus.

צִפְרָה *assando enim indurantur, et ut diuturniori elixatione*.

צִפְרָה *robur, fortitudo*: רִבּוּי וְעַל מֵה הִכְרוּ עַל שִׁקּוּי אֵל צִפְרָה et super quam partem percussit eum, num super crus, an vero super pectus vel praecordia: Glossa, חֲתָךְ שֶׁנֶּגְדָה דֶּלֶב, Bk. 90b. Forte melius legatur צִפְרָה ex praecedenti forma fem. צִפְרָה. In Jalkut Exo. 87b. legitur צִפְרָה. Et sic in Aruch, qui explicat jugulum partem quae est inter collum et pectus.

⁴⁹) Recte B. Ar. vocem ad verbum praecedentem צַר, cui notio inest *torquendi, circumfleendi* vertit. At vero צַר quod in Mechilta Exodi s. 15 pro *legione* vel *cohorte militum* legitur, gr. esse videtur ἀσπλ.

⁵⁰) Σάραπας apud Josephum (de bello lib. 3. c. 3) cui haec civitas celebrata est ob res bellicas. Talmudicis vero celebratissima est ob academiam illic statutam, et rem literariam, quam hoc contulit Rabbi Judah sanctus. Sedit ille hoc loco annos septendecim, frequentissimeque de se ipso hoc dicere est solitus: Vixit Jacobus in Aegypto annis septendecim, vixitque Judah in Zippore annis septendecim. Talm. Hier. Kil. 32b. De ejus morte haec historia ibi narratur: Dixerunt Zipporitani, quicumque nobis dixerit, Rabbi esse mortuum, nos eum interficiemus. Intuitus est eos Bar Kaphra, capite lacrimis velato, dixitque: sancti hominis et angelis apprehenderunt tabulas foederis, praevaluitque manus angelorum atque illi tabulas abripuerunt. Dixerunt ei; num mortuus est Rabbi? Dixit ille; vos dixistis. Vide illic totam historiam. Sunt et nomina plurima Doctorum illic celebrium: R. Honna Rabba (TH. Scheck. 46a.), R. Abudma Zipporiensis (idem Nid. 50b.), Bar Kaphra (Sanh. 91a.) et R. Chanina Zipporensis, cujus memoriae prae aliis frequentissima (TH. Ms. 55d., Sab. 9b., Terum 45c. etc.). Praeterea celebrata fuit haec urbs de multis synagogis, quarum mentio in TH. Ber. 6a. et Nazir 56a. נִשְׁמַע דִּבְלָה בִּצְפֹרֶה synagoga Gophnitica in Zippore), et TH. Ber. 9a.; Sab. 8a. נִשְׁמַע דִּבְלָה בִּצְפֹרֶה synagoga Babylonica in Zippore).

⁵¹) צִפְרָה. Legitur in Talm. (As. 11b.) pro *idolo Ascalone culto* (צִפְרָה אֲשֶׁר אֵין), ar. eventus, casus *fortuitus*, η τύχη, quae sententia Fuerstii magis arridet, quam illa vocem ad gr. Σάραπας (ιδος) vertana. Nam ut absit, quod Sarapis deus Aegyptiorum minime deus Syrorum (אֲשֶׁר אֵין vero in Syria sita est) erat, huic sententiae ipse repugnat usus linguae talmudicae, qui vocabula graeca et latina aut sicuti in casu nominativo cum א, aut plane uti in nomine puro sonant, reddere solent, secundum quem usum gr. Σάραπας talmudice per צִפְרָה aliter et aliter per צִפְרָה reddi deberet.

⁵²) Cognatum est verbis צַר et צָר.

munita Esau, Obad. 9. Hinc ap. Ros., צורבא מרבנן, *robur sapientum*, i. e. חזק חלמדי חכמים ut in Ar. exponitur. Alii, חלמדי חכם מחודד *sapiens acutus, vel, subtilis, magister magistrorum*⁵². Senex autem sapiens dicitur מרבנן iste sapiens, *κατὰ ἡλικίαν*. R. Sal. inquit: הוא בחור חריף; studiosus, discipulus acutus, solers et subtilis, acrimonia et subtilitate ingenii ipsis Magistris et Doctoribus non cedens, etiamsi ipse ad Rabbinatum nondum accesserit. Hinc ap. Tos., צורבא מרבנן דמי לפרעיא דחורי, וצורבא מרבנן דמי לפרעיא דחורי, i. e. magis magisque germinare et crescere pergit in altum, Tan. 4a. Hic notat R. Sal.; לא קרי צורבא אלא ההוא, et mox, צורבא מרבנן דרחח אוריחא הוא, מרבנן קרי ליה robustus discipulus Doctorum est, qui fervidus est Legis scientia, et Legis scientia vicissim facit fervere ipsum: אתא ההוא מרבנן venit iste sapiens senex, Pes. 111b. Apud Talmudicos tamen מרבנן aliquoties reperitur usurpatum etiam de senibus, qui studiis et officiis suis aliis sapientibus prompte adsunt, traditur in libro Juchasin 101b. Alibi: צורבא מרבנן הוא שבוך; subtilitatis magister est, dimittite eum, nihil vobis cum ipso sit commercii, nam vincet vos disputando, Meg. 28a. צורבא מרבנן משחמען מליה כעורבא מרבנן, דרבנן scribunt subtilissimi. Quidam scribunt ימדי, sed non ita in antiquitate. In Kid. 76b. legitur tamen וחריי מינייהו. In R. Sal. Ps. 107, 32. צורבא מרבנן et duo ex illis sint Doctores subtilissimi. צורבא מרבנן *siccum, aridum*: יאכלו צורבא comedent siccum, Ms. c. 2. Gl. צורבא נקרא צורבא, *res molita crassa vocatur צורבא*. Quamdiu sc. aqua, oleo (ut in oblationibus farinaceis) vel alio liquido vel pingui non est mixta: של מנחות siccum oblationum farinacearum, Pes. 20a. Ista sc. farina sicca, נע שם שמן ad quam non pervenit oleum, cum quo misceri debebat. Sic aliunde citant, היה צורבא קולו רק או עב או צורבא (cornu sive buccinae) tenuis sive siccus. Hoc tamen legitur צורבא in Rh. 27b. et Ar. citat צורבא, pro *raucus*. Interdum legitur et alibi צורבא per duplex Resch, ut in Chol. 36a. et Men. 102b.

צורבא *index, digitus proximus pollicis*, juxta quosdam: Juxta alios, *digitus medius*, apud Tos.: באצע צורבא בךש להחנמן פרחי כוונה מכן לפני באצע צורבא si cupiverit (sacerdos maximus) dormiturire (in

templo) juvenculi sacerdotum percutiebant coram eo digito medio, Joma 19b. Gem. ibid., מאי צורבא? צורבא דרא מאי היא? Vicinus istius. Cujus? Pollicis. Vide et Men. 35b.

צורבא vide supra צורבא.

צורבא *species avis*. Sic citatur in Aruch ex Chol. 62b. ubi nunc legitur צורבא.

צורבא *hemisrania: stupor*: ap. Tos., רישיה אנדרא דרקלא אחרא ליה רוח צורבא qui inclinat caput suum ad corticem palmarum, corripit eum spiritus hemisranciae, Pes. 111b. In Glossa R. Salomonis scribitur צורבא, et exponitur כח חצי הראש וצורבא, et exponitur רקשי לרוח צורבא quia grave, sive periculosum est ad spiritum stuporis, Chol. 105b.

האידיא נהוג *cannabis, vestis cannabina*: hodie autem solet mundus incedere veste ex cannabe unius assis, i. e. vili, Mk. 27b. Ketub. 8b. cum scil. antea praestantibus lineis incederet, gl. כבוש *cannabis*. Id etiam scribitur ודרא *cannabis*. Sic in Bm. 51. צורבא, explicatur in glossa, כבוש העומדים לימכר, vestes cannabinae venales. Haec in Aruch literis transpositis leguntur צורבא, צורבא.

צורבא *rumpere, frangere, findere, scindere, lacerare*: לכושיה צורבא laceravit vestimentum suum, Esth. 4, 1. in secundo Targum. Sic Syre. Ap. Tos., וחייה להראו חויא צורבא וחייה et vidit serpentem findentem aquas (natantem) et advenientem, As. 30a. Glossa, מכק כמים. Et ibidem mox: וחייה להראו חויא צורבא וחייה vinum forte quod rumpit utres, scilicet fortitudine sua: qui findit, lacerat pallium suum, Men. 37. Ithpahal, וחייה להראו חויא צורבא וחייה Sab. 154b. Glossa, כחא דהראו דרא אצטרוי אצטרוי filiae istius seculi (decem tribuum) rumpendo ruptae fuerunt, ne scil. possent parere, Jeb. 17. Vel, „scindendo scissae sunt“, i. e. castratae, steriles factae, ut Martinus Raymundi interpretatus est in Pugione suo: וחייה להראו חויא צורבא וחייה ne rumpantur utres, As. 65b.

צורבא *fissura, scissura, fossula*: וחייה להראו חויא צורבא וחייה erat fissura plagae in manu ejus, Men. 37b. וחייה להראו חויא צורבא וחייה triticum, postquam fuerit in eo fissura, Pes. 40a. וחייה להראו חויא צורבא וחייה et insederit fissurae sociae suae, ibid.

צורבא *foramen, fissura, cavitas, in qua pupilla oculi residet*: וחייה להראו חויא צורבא וחייה sive in nigro

⁵²) Praeter enumeratas complures aliae sunt sententiae de ea voce, quibus omnibus praeferenda mihi videtur sententia Docti Danielis Ehrmann, qui in epistola mihi missa ita scribit: Voci צורבא primitiva inest significatio *flagrandi, urendi*, neque nisi hic metaphorice pro *flagrante animo urendique cupiditate* i. e. amore et studio sumitur. Litera ב, quae voci sequenti רבנן praefigitur minime Mem partitivum ex, sed instrumentale est de vel a. Significat igitur צורבא מרבנן *amore sapientiae flagrantem, sapientiae amantem*, τὸν φιλοσοφῶν, propr. flagrantem amore Rabbiorum, qui metonymice pro ipsa sapientia ponuntur.

⁵³) Ar. צורבא *liber, vacuus fuit* ab aliqua re.

⁵⁴) Vertendum est ad verbum ar. praecedens, q. v. in lexicis. וחייה להראו חויא צורבא ventus penetrans, scil. ad intima corporis, ventus refrigescens, horror.

oculi, sive in foramine oculi, Nid. 23a. In Bechor. 40a. in glossa marginali scribitur, כל בית מושב הלובן, והסירה קרי ציריא sedes albuginis oculi et iridis, vocatur ציריא.

צרי *resina, cujus olim in suffitu fuit usus*. R. Sal. Gen. 37. scribit esse idem quod נטף *stacte, gummi praestans*, cujus mentio Exo. 30, 34. inter aromata suffitus. De istis aromatibus et eorum pondere (quod in Lege non exprimitur) Talmudici agunt prolixè in Kerith. 6a. Est etiam *theriaca*, quomodo Judaei vulgo exponunt Gen. 37, 25. Sic R. Salom. Exo. 30, 34. Item *opobalsamum*, quo olim Jericho urbs celebris fuit. Ap. Talm. מליון אין מליון non incendunt lucernas resina, quia crassa est, Sab. 25b.

ורובא Aphel, אצירה *clamare, vociferari*. Part. צריח *et uras clamatur*, heb. שוקק, de quo verbo R. Salom. scribit (Ps. 42, 2.) esse clamoris ursorum proprium. Ex Ithpah. יצטרך emittitur, Numer. 24, 24. in Targ. Onk. et Jonath. Aben Ezra Dan. 2, 39. et Gen. 27, 40. pro eo citat ישחלחן, quod melius convenit.

צריח *arx, propugnaculum, turris munita*, Jud. 9, 49.

צרה *dolor*: משום צרהא דלכא propter dolorem cordis. Sic citat Aruch ex Gemara Ber. 40a. sed ibi hodie legitur משום חולשא דלכא propter debilitatem cordis. In Gittin autem 69b. לצרהא חסרא חייה לצרהא vinum vivum ad dolorem cordis, conducit scilicet, i. e. *cardialgiam*.

צרה *opus, necesse esse vel habere, indigus esse, idigere*: Futur. לניהור לא הצטרבין עוד לניהור. שמשא בימסא non opus habebis amplius lumine solis interdiu, Jes. 60, 19. Ap. Ros. frequentissimum verbum est in Niphal et Hophal, הצרה, et apud Talm. אצטרך, sed in Kal, Pihel, et Hiphil inusitatum: necesse fuit mihi agere sic: הוצרכו לצרה ליהויה עמו: necesse est esse cum ipso.

צרה *idem*, et adjunctis pronomibus, ad omnes personas accommodatur: הוא יהא צרה לכולא ואף בני ipse indigens erit omnium, etiam hominis alii erunt indigentes ejus, Gen. 16, 12. Fem. בארעא דרוח צריכא ליה in terra quae indigebat eo, Jes. 53, 11. Ap. Ros. similiter usitatissimum est.

צרה *necessitas, indigentia*. Semel legitur in textu hebr. ככל צרכך juxta omnem necessitatem tuam, II Par. 2, 16. In Targ. extat tantum cum affixis; ut, tu autem suppeditabis necessaria mihi, heb. חפצי IR. 5, 9. מחפצי צרכך suppeditantes necessitatem tuam, id est, vitae necessaria, Ez. 27, 27. צרכך ביוםא דקדושי למעבר צרכך in die sanato meo, id est, opera necessaria; item, ne suppedites necessitatem tuam, id est, ne quaeras sollicite, ne operam externam impendas ad conquirenda vitae necessaria; Jes. 58, 13. ביום חניינחון אתון חבעין

in die jejunii vestri vos quaeritis necessitates vestras, id est, quae ad vitam necessaria sunt, heb. חפצי צרכי הנפש. Dicitur et de *necessitate naturae in excrementorum egestionem*: ut, ברם עביד הוא, utique facit ipse necessitatem suam in conclavi aestivali, heb. מסיך הוא את רגליו. tegit ipse pedes suos, quae locutio honesta periphrasi de eadem re effertur, Jud. 3, 24. ועל שאול למעבר צרכיה et ingressus est Saul ad faciendum necessitatem suam, heb. לרוך את רגליו. ad tegendum pedes suos, IS. 24, 4. Verecundiores externa veste longiore obtegebant pedes, ne nuditas appareret transeuntibus. Rabbini ad utrumque naturae opus hoc vocabulum accommodant, sed distincte: צרכים *necessitates magnae*, id est, excrementum crassum: צרכים הקטנים *necessitates parvae*, id est, urina. עשיית הצרכים הגדולים opus naturae, actio sive factio operis naturae, R. Levi ad praec. loc. Item איש עשויין את צרכיהו etc. Item, לעורך עצמן ad necessitatem propriam, id est, commoditatem, utilitatem. Sic sequens vox. Item, שבישל כל צרכו, cibum coctus totam necessitatem suam, id est, quantum necesse: כל צרכן quantum necesse ipsis, quantum satis.

צרה *commoditas, utilitas*: ut, רכחו לשדון דליח, sacrificant daemones, in quibus nulla est utilitas, Deut. 32, 17. ביה צרוק erratis post Baalem, in quo nulla est utilitas, IR. 18, 21. וכל חומוך לאבני צרוק. et omnes terminos tuos ponam in lapides utilitatis, i. e. utiles et pretiosos, heb. לאבני חפץ, Jes. 54, 12. ליה ביה צרוק לכל non est in eo utilitas ad ullam rem, heb. לא מרעם non prodest ad aliquid, Jer. 13, 7. sic v. 10. ibidem: כמנא דליח צרוק ביה sicut vas in quo nulla est utilitas, heb. כלי חפץ ביה. Jer. 22, 28. sic Hos. 8, 8. דחלא דליח ביה צרוק. in quo nulla est utilitas, heb. ודלא אלהים הוא, Hos. 8, 6. למעבר צרוק דליח ביה צרוק. facere idola, in quibus nulla est utilitas, heb. לעשות אלילים אלמים. quae a te sunt, quod scilicet tibi dari aut praestari petis, heb. מנא אעיל. Job. 35, 3. מה צרוק איך לך אסתר. quid commodi tibi est Esther regina, quod scilicet tibi dari aut praestari petis, heb. מה לך אסתר. Esth. 5, 3. an commoditas est in me a Domino, ut possim occidere aut vivificare? heb. האלדום אני. num Deus ego sum, IIR. 5, 7.

צריכיה *necessitas, necessarium, indigentia*: ושצאי דמסכניא צריכיהו ושריטא דמסכניא צריכיהו, Prov. 10, 15.

צריכיה *necessaria vitae, alimentum, viaticum*: נשחתה באצטרביא societatem communem inibimus cum alimentis nostris; aequaliter scilicet ea dividendo cum iis, qui propriis carent, ut vitam nostram conservemus, Kohelet rabba Eccl. 11, 1. אם

si egrediatur homo in viam, nec habeat viaticum secum, afflictus est, Br. s. 60.

צֶרֶם ⁵⁵ *scindere, abscindere, discindere, lacerare, findere*: צורם און ככור: *scindens aurem primogeniti animalis, id est, particulam abscindens, ut primogenitum vitietur, et ita ex usu sacro cedat in usum privatum; vitiatum enim comedere licet, Mk. 13a. Sic, רמ, קבל ואחר כך קבל רמ, abscindens particulam auris juvenci, et postea recipit sanguinem ejus, Seb. 25b. הצורם און פרחו של חברו, findens aurem vaccae proximi sui, Bk. 98. צורם באנו, scindens aut lacerans alteri aurem, dat ei quadringentos asses, Bk. 90a. in Misna.*

צֶרַע *lepra*: pro heb. צרוע *leprosus*, in Tg. legitur סגיר, et pro צרעה Tg. reddit סגיר. Legitur tamen etiam in Venetis, ולקי, percutietur lepra, Ps. 101, 5. Est additamentum interpretis textui insertum. דאחאסיהא מרים ראתה postquam sanata esset Miriam a lepra, Num. 13, 1. in Jon. *leprosus*, Lev. 14, 2. in Jon. R. Moses ben Majem. in lib. Jad. par. 3. in Hilchos טומאת צרעה scribit: צרעה est nomen quod homovטומא dicitur, et complectitur species multas, quarum nulla similis est alteri. Nam ecce: albedo cutis vocatur צרעה: casus pilorum quorundam capitis aut barbae vocatur צרעה: mutatio coloris vestimentorum aut aedium vocatur צרעה. Ista autem mutatio in vestibus et aedibus, quam lex vocat צרעה *lepram*, non est res ordinaria in mundo, sed miraculum et portentum fuit in Israële etc. De hac specie leprae vide ibi plura. Ap. Ros. verbum in Hithpael usitatum: *הצטרע* vel *הצטרע* *lepra* percuti vel infici, *leprosum fieri*: ששה חדשים נצטרע דוד: sex mensibus *leprosus* fuit David, Sanh. 107a. ראוי לצטרע dignus est ut *leprosus* fiat, Sanh. 110a. Et in Tg. דאחאסיהא נביאחא quod digna fuisset prophetissa *lepra* affici, Num. 13, 1. Jon.

צֶרֶבָה *crabro, vespa*: Plur. צרעים et צרעוה et צרעים, unde cap. ult.

צֶרֶף *conflare, purgare, defaecare*. Praet. צרפתי. et *conflabo* te, sed non cum argento, heb. צרפתיך, Jos. 48, 10. Part. וצרפתיך et *conflo* eos, Jer. 9, 7. Plur. צרפתי, ut mox in Futuro. Part. פהלי sive passivum, ואלהא צרפתי, omnes sermones Dei puri vel purgati sunt, Prov. 30, 5. Infin. למצרף *conflare* et *mundare*, Jes. 53, 10. Fut. וצרפתיך כמא דצרפתיך יה כספא, et *conflabo* eos sicut *conflatur* argentum, Zach. 13, 9. Pahl. Part. וצרפתיך וסרתיך יה כספא sicut vir qui *conflatur* et *purgatur* argentum, Malach. 3, 3. Infin. ואלהא צרפתיך et *revelabitur* ad *conflandum* et *purgandum*, Mal. 3, 3.

צֶרֶפָה *conflatorium, fusorium vas aurifabri, catillus*: צרפה נקי לכספא *catillus mundus argento;*

soil. purgando adhibetur, hebr. צרפה, Prov. 17, 3. ut egrediatur vas (purgum) ex conflatorio, Prov. 25, 4. וזרמא לכספא וזרמא לזרמא catillus argento, et fornax auro convenit, Prov. 27, 21.

צֶרֶף *domus conflatorium, scil. imago, idolorum*, Sab. 116a. ו"ף f. 49a. Vide in מאבד, in אבדן.

II. **צֶרֶף** *adjungi, adjungere se, conjungi vel conjungere se, associare: conglutinare, componere, consolidare*: In Targ. rarum est, ap. Ros. autem frequentissimum. Fut. ויצרפתי עמהון לגיונין סגיר et *conjungunt se cum ipsis legiones plurimae, Gen. 15, 1, in TgH. Sic Num. 24, 24. in eodem Targum. Apud Ros., המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה, educens navem in mare magnum ad conglutinandum eam, id est, ad rimas et fissuras obstruendas, Machsch. c. 5. ויצרפה המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה, educens clavum ignitum in aquas pluviales ad consolidandum eum, sc. per extinctionem sive immersionem, ibidem. משרפתיך in quo consolidat ea in fornace, Br. 87a. Metalla ignita, ut ferrum, aes, chalybs, in aquam immersa consolidantur et fortificantur, vasa fictilia in fornace succensa consolidantur: משרפתיך כמים consolidant in aquis, sc. ferrum ignitum, quod in aqua frigida extinctum, fortificatur. Id vocant etiam משרפתיך potant, immergunt in aqua, vel משרפתיך fortificant, וזרמא צרפה וזרמא משרפתיך et si combinet, conjungat, conjunctim sumat, T. Maaser. c. 2. משרפתיך *relatum*. *adjungitur* huic, accedit huc. וזרמא *nomen conjunctum*, id est, *relativum*, quod alias etiam dicitur לוי *nomen sociationis*, veluti, vinum, est nomen absolutum, vinum Aegyptium, est nomen relationis. Sic משרפתיך dictio relativa, quae ad certum aliquid associatur, ut, pater associationem habet cum filio. Ithpahl, ויצרפתיך *adjungi, conjungi, componi, consociari*.*

צֶרֶף *alumen*: משרפתיך של צרפה *fossa aluminis*, ex qua foditur alumen, Kethub. 79b. וצרפה *chlamsy aluminis*, id est, aqua aluminis lota, Sanh. 44a. In Aruch citatur etiam ex Targum צרפה pro heb. צרפה Jer. 2. 22. sed id hodie non extat in nostris libris.

צֶרֶף *tugurium, tuguriolum parvum, quale est aucupum ex frondibus confectum, vel pastorum orium, quod transferunt de loco in locum*: נבנה צרפה אחר *aedificatum est tuguriolum aliquod simile tugurio aucupum, Sab. 56b. העושה סוכה כמין צרפה qui facit tabernaculum suum (quo ac. in festo tabernaculorum Judaei utuntur) instar tugurii aucupum, Suc. 19b. Glossa, צרפה, i. e. צידון של צרפה aucupum, in quo insidiantur avibus: וזרמא בצרפה collocavit eos in tuguriolo ex salicibus confecto, Bm. 42a. וזרמא בצרפה opus, factura est quasi tugurii aucupum ex salicibus, ibid. סוכה וזרמא tabernacula similia tuguriis aucupum, Ohol. cap. ultim. וזרמא חיהון אינם חיים qui habitant in tuguriolis pastorum, et qui iter fa-*

⁵⁵) Usus vocis etiam in ar. *resecuit, amputavit*, Syri mutato s in z, dicunt.

ciunt per desertum, vita ipsorum est quasi non vita, Erub. 55b. יושבי צורפים כושבי קברים, qui habitant in tuguriolis, sunt quasi habitantes in sepulchris, ibidem.

conflatio, purgatio, liquefactio metalli: צורף *conflatio* post *conflationem*, id est, calamitas una post alteram, Ketub. 112. juxta illud, conflavi te, sed non cum argento, (Jes. 48, 10.) id est, non in conflatorio argenti, sed in fornace afflictionum.

consolidatio. Ferrum ignitum molle est: aqua extinctum, consolidatur et durescit, ut ante dictum: Vasa fictilia dum fiunt, mollia sunt: in fornace ignis consolidantur. Haec consolidatio vocatur *consolidatio* quasi associatio cum aqua vel igne. Metallorum צורפון במים *consolidatio* est in aquis; vasorum fictilium צורפון בכבשן *consolidatio* est in fornace.

associatio, consociatio, conjunctio, combinatio: relatio, apud Logicos. Apud Cabalistas, צורף *relatio* combinatio literarum est, quarum aequalibus numeris vel mutua permutatione aliquid occulte et mystice indicatur. De hac combinatione videndus liber cabalisticus יצירה de creatione, et alii, ex quibus Johannes Reuchlinus istam proponit juxta totum alphabetum libr. 3. Cabalae, quem consule.

relatio, apud Logicos. Munsterus in Logica R. Schimeonis punctavit *רצטרפון*, sed quando est ex Hithpahal, solet etiam in nominibus retinere Chirek.

Tzorphan, nomen proprium urbis Tzidoniorum, IR. 17, 9. ad quam jussus fuit ire Elias, fuitque Israëlitarum: altera fuit Tzorphan, de qua Obadias Propheta longiquit v. 20. Hoc nomine Hebraeis communi consensu vocatur Gallia sive Francia. R. Salom. צורפה הוא המלכות שקורין פרנצא *Tzorphan* est regnum, quod vocant Franciam. Sic Aben Ezra. צורפה *gallus, francus*: Plur. צורפחים *galli*. Quidam per transpositionem literarum et interpositionem literae ך, allusionem quaerunt in voce hebr., ut צורפה sit פרנצא *francia*. Sic Seder hispania, alludit ad *αὐτοκρατορία* sive *αὐτοκρατορία*, quo prisoi Graeci Hispaniam vocabant. Vide in ספר.

צורפה *vide* mox in צור.

ligare, colligare. Respondet heb. צור et צור, quando hac significatione usurpantur. Praet. et quis ligavit aquas in pallio, heb. צור, Prov. 30, 4. וצור חרחין ככרין דכסא *et ligavit duo talenta argenti in duobus marsupiiis*, heb. צור, IIR 5, 23. וצור וטנוי כסא *et ligarunt ac numerarunt argentum*, heb. צור וטנוי, IIR. 12, 10. Part. praesens, צורף מי מטר *qui ligat aquas pluviae in nubibus suis*, heb. צור מים, Job. 26, 8. Part. Pehil, צורף בלבושיו *ligatum in vestimentis*, Exod. 12, 34. Pl. ואוקים מים צורפין הך בויקא *et statuit aquas ligatas quasi in utre*, Ps. 78, 13. Infin.

quod impossibile est ligare ventum in ala, Hos. 4, 19. Fut. אין תצור עיניך ביה *si ligaveris oculos tuos in eo*, Prov. 23, 5. ותצור כספא *et ligabis illos in alis tuis*, Ez. 5, 3. בידך *et ligabis pecuniam in manu tua*, Deut. 14, 25. quae duo postrema vulgo sunt punctata צור quasi צור. Sic hebr. צור et צור aliquando hoc sensu sumuntur, et alia plura. Pahel Partic. וצורפין *discissos et alligatos*, Jos. 9, 4. Apud Tos., לצור על *ad ligandum super orificium ampullae suae*, Bk. 49. וצור וצור כסדריה *ligabat pecunias in sudarium suum*, Ketub. 67. וצור וצור *caprae exeunt (in Sabbatho) ligatae (circa ubera) ad exsiccandum, non ad lac excipiendum*, Sab. c. 5. in Misna.

ligamen, fasciculus, locus: צור כספיה *cujusque viri fasciculus pecuniae erat in sacco ejus*, heb. צור, Gen. 42, 35. צורא רכסא נכס *fasciculum pecuniae accepit in manum suam*, Prov. 7, 20. Plur. constr. וצור כספיה *et viderunt fasciculos pecuniarum suarum*, Gen. 42, 35. Ap. Ros. וצור המעות *marsupium pecuniae*, Kel. c. 26.

Deinde צור hebr. est *granum, lapillus*. Hinc citat Baal Aruch ex Talmud Kelim c. 26. צור שעה *quod explicat, lapis horae vel horologii, et explicationis ulterioris loco addit; sapientes gentilium conficiunt coram regibus imagines, quibus dant in manus suas 24. lapides, iisque supponunt pelvim magnam aeream: et finita hora qualibet projicit imago lapidem unum in pelvim istam, cujus sonus per totam civitatem exauditur, unde cognoscunt horas. Sed Talmudici ibi aliter exponunt צור שעה et צור עולם. In Mikv. c. 4. וצור עולם *qui fodit in canali ad recipiendos lapillos (cursum aquarum sistentes): In Tibbul jom c. 1. וצור שבכר *lapillus qui est in massa vel traeta panis.***

baucalium, bombylius, vitrum oris angusti, quod inter bibendum vel evacuandum edit bombum et sonitum, heb. בקבוק: Vel, *vas aequale oris foraminosi vel reticulati, ne quid mali intret, et ut per multa loca aqua exeat: צור*, Kel. cap. 2. per צור intelliguntur dentes, crenae et caesurae, ornatae causa circa orificium adhibitae: המערה מן *והצור qui effundit ex baucalio aquam*, Mikv. c. 3. וצור דיין עמוני פונה *et baucalium vini ammonitici depositum erat penes eum*, Sanh. 106a. לא *אפילו היה צור של מים לא* *etiamsi fuisset baucalium aquae coram ipso, non potuisset extendere manum suam, et accipere illud*, Br. s. 98.

Deinde צור⁵⁶ est *locustae immundae genus: locusta haec habet quatuor pedes*, Chol. 65b.

III. צור *nomen avis*, Medr. Esth. c. 1. Vide infra in קבר, in קבריא.

צור *herbae genus*, ap. Tos., י"ו 29a. Sab.

⁵⁶ צור *gryllus, vel blatta Aegyptiaca. Conferri etiam potest cum heb. צלצל.*

ram deformi isto sene assurgis? Medr. Echa c. 1. Glossa, מאוס: alii, וכחש יבש וכוהש. In Aruch scribitur צייתורא. Anne, ut צהרי praecedens est *saturcia*, sic hoc צהרא erit *satyrus*?

⁵¹⁾ Ita quidem Ar. (s. v. אֶרֶב) אֶרֶב vel אֶרֶב per אֶרֶב i. e. satureia reddit, quae etiam sententia est Salmasii (hyl. p. 45) ipsam vocem arabicam אֶרֶב corruptam habentis ex lat. „satureja“. Aliter vero Maimonides, cui in explicandis vocabulis arabicis, praesertim plantas herbasque designantibus maxima habenda est fides. in expositione sua ad Mischnam (Neg. c. 14) אֶרֶב per אֶרֶב, i. e. *origanus*, exponit. Ceterum mirari de eo non debes origanum speciem hyssopi habente (אֶרֶב vero ubique in Talmude et Mischna generi hyssopi adnumeratur). Habes enim Dioscoridem, qui in libro tertio similitudinem inter hyssopum atque origanum versantem designat, dicens: Ὁρίγανος Ἡρακλεωτικὴ φύλλον ἔχει ἑμφορές ὑσσώπων. Item paulo infra: Ἡ δὲ ὀνήτις καλουμένη λευκοτέρα τοῖς φύλλοις ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἰοικυῖα ὑσσώπων.

Occasione data Lectorem benevolentem oro optoque, ut indulgenter mihi faveat de errore a me commisso in nota 2. p. 712, ubi pro *hyssopi quadam specie*, „cedri quadam specie“ scripsi.

58) σαπρός *marcidus, putris; quassatus, fragilis.*

Abbreviaturae literae Σ .

צריך לומר: *necessitas est dicere, oportet dicere, dicendum est*. Ubi sermo est de mendis librorum emendandis, tum valet, צריך לומר opus est corrigere, corrigendum est: צריך להיות debet esse. Pro צריך dicitur צריך. Item צריך צריך opus habet illustratione, animad-

וְעֵינַיִךְ: *opus habet consideratione*: צ"ל עין
et opus est ipsi consideratione.

debet esse pro eo. Criticis usitatum, quando lectionem corrigunt. Cum ; copula וְ.

צ"ע, ut ante. Quandoque adjicitur ב in fine pro בשר radicaliter fundamentaliter.

* His addo: צ"ה צריך באר ל"ב. *opus est, ut explices.* in ligatura aeternae vitae (sit animus ejus ligatus). ב נצח החיים, ב נצח החיים *justitia manet in aeternum.* צ"ה צריך קץ גדול *opus habet consideratione accurata.* צ"ה צריך קץ גדול *vel gloriae nostrae vel gloriae ejus.* Urbs Jerusalem intelligitur, quae decus est terrae Israelis, ארץ צדק *Salvatore nempe Christo in ea urbe sepulto addiderunt.* Hinc nomen ortum est צדק, quo urbs Jerusalem syriace designatur, abbreviateque est *decus gloriae Salvatoris nostri.* Talis mutatio atque etiam mutilatio nominum a revelandam significationem oppositam vel saltem ambiguum apud priscos, sive Judaeos sive Syros, haud rara est. Habes nempe urbem Tiberiadem a Judaeis temporibus Christi נצחיה nuncupatam, quod nomen ad nomen Dei ה alludit. Multo itaque in enucleando hoc nomine urbis se defatigare auctores, qui persuasum sibi habere non poterant, urbi ex nomine Tiberii Caesaris odiosissimi nuncupatae epitheton Dei santi ה affigi? At vero res se aliter habent. Scito: Urbem Tiberiadem (נצחיה) eandem esse atque Rakkath (רקת d. q. Jos. 19, 35) Judaei omnes uno fere ore praedicant. Aperte quippe in TH. (Meg. 70a) inquit נצחיה רקת היא טבריא. Item in Talm. Babyl. (Meg. 5b et 6b) controversione perpensa statuunt נצחיה ורקת ה טבריא constat nobis Rakkath esse Tiberiadem. Atque etiam jam Josuae temporibus hanc urbem moenibus circumdatam fuisse ibi constituitur. Si igitur apud Josephum (Antiq. lib. 18. c. 3) legimus, illam urbem ab Herode Tetrarcha conditam in honoremque et memoriam Tiberii Caesaris Tiberiadem ab illo nuncupatam esse, id minime de tota urbe jam temporibus Josuae inventa, sed de aedificiis opugnaculisque quibusdam valere potest, quae Herodes Tetrarcha urbi jam prius conditae quasi munimenta locaque firma (hebr. מְצֻדָּה) adjecit. Blande igitur simulque etiam malitiosissime Judaei haec propugnacula atque munimenta in memoriam Tiberii Caesaris condita, quasi urbs per se essent, nomine ambiguo נצחיה appelaverunt. Blandiosissime quippe nomen נצחיה sonat, quasi *munimenta Dei vel divina, loca firma divina* ה dicas. Revera autem in mentem Judaeis numquam venit, urbem in memoriam odiosissimi Tiberii Caesaris aedificatam sic appellare. Imo vero plane contrarium habet hoc nomen sensum, estque abbreviate ה מנזר *i. e. munimentum (in memoriam) tyranni (exstructum), cujus memoriam abstergat Deus.* Vide Bisenthal ad Delitzschii. Ein Tag in Capernaum, ed. II. 1872.

123

קְבִילָתָא, קְבִילָתָא, קְבִילָתָא *quiritatio, clamor, vociferatio*: קבלתא קבלתא דמסכניא *clamorem pauperis*, hebr. צעקה, Job. 34, 28. קבלתא רבנא *clamor magnus*, Esth. 4, 1. Constr. קבלתא סדום *clamor Sodomae*, hebr. וצקה, Gen. 18, 20. קבלתא בנ ישראל *clamor filiorum Israël ascendit in conventum meum*, Exod. 3, 9. sic Exo. 6, 5. קבלת ענותנין *neque obliviscitur clamoris mansuetorum*, Ps. 9, 13. קבלת כוכין *sicut vox clamoris spinarum*, i. e. crepitus, Eccl. 7, 8. Cum aff. קבלתיה קבלתא קבלתא *consipiendo consipiam clamorem ejus*, Exo. 22, 23. sic v. 27. אפשר " קבלתיה יקבל *estne possibile, ut clamorem ejus recipiat Dominus*, Job. 27, 9. קבלתיה

neque erit locus clamori meo, hebr. לועקחי, Jobi 16, 18. *nam multiplicatus est clamor ipsorum*, Gen. 19, 13. *an secundum clamorem qui ascendit in conspectum meum, egerunt*, Gen. 18, 21.

clamor, vociferatio, querela: הנהיגה מן החוריה: hinc discimus, querelam esse ex verbo Dei, Sanh. 104b. Hinc, scil. ex Thr. 1, 12. discimus, licitum esse conqueri apud proximum suum, de malo suo, levaminis vel solatii causa. Et quia ibi dicitur לוא אליכם, inde in recensione mali erga proximum, euphemiae causa addendum, לא אליך, vel עליך, aut עליכם, q. d. quod absit a te. Vide hic R. Salom. et IIPar. 33, 4. לשון הקובלה והכל קובלנה: per modum querelae: והכל totum hoc querela est, R. Salom. IIR. 33, 3. וקנה כל הו' שבמקרא לשון קובל וקנה quod est in scriptura, est significationis querelae et lamentationis, R. Salom. Jes. 1, 4.

III. *obscurum, tenebrosum, caliginosum esse, caligare, obtenebrari, obscurari*. Praet. וקבל et obscurabitur sol in ortu suo, heb. שמשא במסקיה, Jes. 13, 10. וקבל sol et luna obscurabuntur, heb. קדרו, Joël. 2, 10. Sic 3, 15. Fut. וקבל et obtenebrescet super eos tempus, heb. וחשכה, Mich. 3, 6. Aphel, וקבל et obscuravit, Praet. וקבל ללילי וקבל et diem in noctem obtenebrat, heb. וקבל, Am. 5, 8. Fut. וקבל et obtenebrabo terram die lucis, heb. וקבל, Amos 8, 9.

obscurus: metaphoricus humilis, qui se in obscuro ponit. Inter R. Eliasaris celebra dicta refertur: וקבל לעולם הו' קבל וקבל semper esto obscurus et vives, גלגל וקבל. Glossa עניי humilis, Sanh. 92a. Nam qui se extollit, corrui.

קבל סני: *tenebrae, obscuritas, caligo*: וקבל חשכה, heb. חשכה, Gen. 15, 12. וקבל postquam recesserint tenebrae noctis, Exo. 10, 21. וקבל חשך וקבל fuitque obscuritas et caligo, heb. וקבל, Exo. 10, 22. וקבל et angustiae, tenebrae et dispersio, Jes. 8, 23. וקבל sicut qui vineti sunt in tenebris, Jes. 42, 7. וקבל ponam tenebras coram ipsis in lucem, Jes. 42, 16. וקבל super montibus tenebris, heb. וקבל, Jer. 13, 16. וקבל et tenebrae, non autem lux erit ei, heb. וקבל, Am. 5, 20. וקבל et ex caligine et ex tenebris, heb. וקבל, Jes. 29, 18. וקבל dies iste sit tenebrae, Job. 3, 3. וקבל obducatur eam nox, Job. 3, 5. Veneta וקבל et sic quandoque alias: וקבל וקבל sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. וקבל et ingredi tenebras, Jes. 47, 5. וקבל sicut vir qui ambulat in tenebris, Jes. 50, 10. וקבל וקבל et erunt quasi in tenebris opera eorum, Jes. 49, 9. וקבל וקבל similes ambulantes in tenebris, Jer. 13, 16. וקבל et operiet angustia instar te-

nebrarum, terram tuam, Ez. 32, 8. Sic Mich. 3, 6. וקבל nubes et tenebrae, Exo. 14, 20. וקבל et caligo regna operiet, heb. וקבל, Jes. 60, 2. וקבל dies tenebrarum et caliginis, heb. וקבל, Joël. 2, 2. וקבל nubes obscuritatis Ps. 18, 12.

IV. *coram, e regione, ex adverso, contra, versus, ante*: respondet heb. נכח, לעמך, נכח: ut, לעמך ante oculos tuos, heb. לעמך, et sic in sequentibus huic respondet, Ps. 5, 6. וקבל coram sedentibus in porta domus iudicii Sanhedrin, Ruth. 4, 4. וקבל versus coelum, Gen. 28, 17. וקבל coram senioribus populi mei, ibid. וקבל et coram sole, IIS. 12, 12. וקבל וקבל et coram oculis suis sapientes sunt, Jes. 5, 21. וקבל coram uxore sua, heb. וקבל, Gen. 25, 21. וקבל coram oculis vestris, Exo. 10, 10. וקבל coram et venit usque ad contra Jebus, Jud. 19, 10. heb. וקבל עד נכח usque coram: וקבל e regione montis, Exod. 19, 12. וקבל וקבל eritque vita tua suspensa tibi e regione, heb. וקבל, Deut. 28, 66. וקבל e regione mille, Dan. 5, 1. וקבל e regione taeniae istius, Exo. 25, 27. heb. וקבל, quod idem: וקבל וקבל nam e regione videbis terram, Deut. 32, 52. וקבל e regione cohaerentiae, heb. וקבל, IR. 7, 20. וקבל et sedebat sibi e regione, Gen. 21, 16. Cum Pron. וקבל de coram eo, a conspectu ejus, Ps. 10, 5. וקבל quasi coram eo, heb. וקבל, Gen. 2, 18. 20. וקבל e regione ejus manebitis juxta mare, heb. וקבל, Exo. 14, 2. וקבל reiectum est sepulchrum coram eo, heb. וקבל, Jobi 26, 6. וקבל et ibo ante te, i. e. praeibo tibi, Gen. 33, 12. וקבל stat ex adverso tui, Dan. 2, 31. וקבל nam omnia judicia ejus exposita sunt coram me, IIS. 22, 23. וקבל posui Dominum coram me jugiter, Ps. 16, 8. וקבל non posuerunt Dominum coram se unquam, Ps. 54, 5. וקבל elevabantur ante se, heb. וקבל, Ez. 1, 20. וקבל ante gregem, Gen. 30, 38. וקבל coram vobis, in conspectu vestro, Jes. 1, 7. Hinc,

opponere, ex adverso ponere. וקבל *oppositum, contrarium*. Hinc R. Nathan in concordantiis, in radice קלם scribit: duo sibi invicem opposita, sibi invicem opposita. Sic interpretantur in textu heb. וקבל Exo. 28, 5. Opposita sibi invicem, וקבל וקבל e regione illius. Vide ibi R. Aben Esram et R. Salom.

עבר וקבל וקבל: *contrarietas, oppositio*: וקבל וקבל servus et dominus sunt relata, continentia vel complectentia contrarietatem. וקבל. In TH. Joma cap. 2. in Gemara; וקבל וקבל. Glossator explicat: quasi oppositionem faciebant, hoc est, stabant *adversi, unus e regione alterius*; ad hanc significationem procul dubio respiciens: sed alibi pro hoc dicitur וקבל

קובליים stabant in circulum, in orbem. Unde קובליים puto corruptum esse vel ex graeco κύκλος, vel κολλάς, quomodo rectius scriberetur cum Kaph in medio.

לְקַבֵּל *propter*: מלי מלכא *propter* verba regis, Dan. 5, 10. Alias etiam est *coram*, ut in praecedentibus.

קַבֵּל דְּנָה קַבֵּל דְּנָה *quamobrem, propterea, propterea quod, eo quod, quandoquidem, quamvis*: קבל די חיותן *quandoquidem vidistis*, Dan. 2, 8. קבל די כל טלך *propterea nullus rex*, Dan. 2, 10. קבל דנא מלכא בנא *propter hoc rex iratus*, ibid. v. 12. קבל דנא בה וטנא *propterea eo tempore*, Dan. 3, 8. קבל די כל דנא ידעא *quamvis totum hoc scires*, Dan. 5, 22.

קַבֵּל דְּנָה *quemadmodum, sicut, similiter ut*: קבל דנא דאחא לעלמא דרין *similiter ut venit in mundum hunc*, sic etc. heb. קבל דנא, *quod hic idem est cum* כמא *vel כנדר aut כמא*, Eccl. 5, 15.

קַבֵּל דְּנָה *sic legitur in Aruch, at in Gemara legitur* אקופיא, *quod vide in* יקף.

קַבֵּל דְּנָה *affligere, torquere. קבסין* torques nos, *pro* קבסין, *abjecto א, quomodo et Syri loquuntur*, Kid. 26b. Sanh. 55a. Glossator ubique per affixum singulare explicat צירחני *torques me, quarendo a me rem impossibilem. In Ar. explicatur tamquam nomen, pro* סכעיס *irritator, qui ad iram provocat alium, infestator, molestator, qui absurdis verbis molestus est, qui absurda, incredibilia, vel impossibilia loquitur, quaerit aut petit ab alio. R. Chananeel idem voluit esse quod* פוריסטוס *nostrum, i. e. fraudulentis et captiosus quaestionibus seducis nos. Alii, vomitum moves nobis faedis et absurdis quaestionibus. Autor Aruch inquit, cum qui voracitate sua vomitum sibi movet, aut ventris profluvium, vocari Aramice קבסא: sed verbi קבס nullum praeterea Lexicon meminit.*

קַבֵּל דְּנָה *figere, affigere, infigere. Praet. מורנחא* et infixit hastam in parietem, hebr.

קַבֵּל דְּנָה *et percussit*, IS. 19, 10. קבס *et fixit in labrum*, hebr. ודכס *et incussit*, IS. 2, 14. קבס *et non infigat ei schedam liminarem*, Deut. 20, 5. Jon. וטנא *tempus quod fixerat eis*, Exo. 32, 1. in Jon. וקבסיה *in ventrem ejus*, heb. וחקקה, Jud. 3, 21. קבסיה *et fixit ea in cor Absalom*, hebr. בלכא דאבסלום *et figunt capita mensium, et capita annorum*, Cant. 7, 5. וחקקה *et figunt, statuunt lectiones*, Cant. 6, 4. Part. Pehil, קבס *et fuit scala fixa in terra*, hebr. מנב *constituta, erecta*, Gen. 28, 12. in TgH. קבס *et fuit tabulis cordis mei amor tuus*, Cant. 4, 9. ubi melius legeretur קבסיה, *feminine, propter sequens nomen femininum: quod* בלל *propter schedam*

postium fixam, Ps. 121, 5. in Venetis. Plur. בחי קבסיה *domus studiorum quae fixae sunt in Tzizjone*, Ps. 87, 2. Infinit. וקבסיה *et figes ea in liminibus domus tuae*, Deut. 6, 9. Ex Pahel Part. ביה *et insiti erant ei uniones* Esth. 8, 15. קבסיה *et infixi lapides isti*, Esth. 1, 2. in Targum secund. וקבסיה ביה *et infixi in eo erant smaragdi*. Ibid. Forma est hebr. Ap. Rab. וקבסיה *quae affigit ova parieti*, Sab. 86. Ar. explicat, posteaquam pulli ex cortice egressi sunt, accipiunt ova, et perforant ea, deinde bacillo figunt in pariete, ut conserventur pulli.

Ap. Rab. astronomos frequens est hujus verbi usus, pro *figere, constituere, determinare principium anni vel mensis, aut diem festi in hunc vel illum septimanac diem*, ut et antea productum ex Cant. 7. קבס עז *tempus fixum et determinatum*: קבס *fixit, statuit ipsi certum tempus. Niphal, וקבס, figi, constitui, determinari*: Veluti; in anno simplici et ordinario principium mensis Septembris quatuor diebus recedere solet: unde, וקבס *et determinamus et intercalamus ex autoritate domus judicii, id est, Sanhedrin, consistorii summi. In Hophal, וקבס, figi.*

אחי וקבסיה *fixio, fixum tempus, δρυσμός*, et venit luna ante fixationem tribus diebus: וקבס *et non figimus: non la* קבסיה *determinamus et intercalamus ex autoritate domus judicii, id est, Sanhedrin, consistorii summi. In Hophal, וקבס, figi.*

דא בין קבסיה *et alteram sex dies. idem: וקבסיה, קבסיה*

II. וקבסיה *spoliare, diripere*, heb. Mal. 3, 8. וקבסיה *spoliavit me*, וקבסיה *spoliavit te. Et nomen, וקבסיה, spoliator, praedo, direptor*, Rh. 26b.

III. וקבסיה *pilei, tiarae*: וקבסיה *lineae erunt in capitibus ipsorum*, hebr. פארי, Ez. 44, 18. וקבסיה *et decus pileorum lineorum*, Exo. 39, 28.

קבסיה *colligere, congregare*, heb.

קבסיה *collectio, congregatio. Apud Grammaticos et Rabbinos est etiam numerus pluralis, in quo significati multiplicis est congregatio.*

קבסיה *plurale factum, in numerum pluralem deductum vel flexum, cujus oppositum נפרד separatum.*

id est, numeri singularis. Legitur Jer. 25, 12. in R. D. Kimchi.

קבץ *collector, qui collectam, eleemosynam colligit, mendicus.*

קֶדֶץ *codex, volumen, liber, exemplar libri.* In Vr. s. 12. in glossa: ישן מצאוי בקיבץ ישן in vetusto codice. In praefatione Ephodi: ככל דור עשירים ככל דור ditiores semper operam dant describendis elegantibus codicibus, Biblicis scil.

קֶבֶץ *collectio labiorum, vocalis Kibbuz sic vocatur, qui collectis labiis profertur.*

קֶבֶץ *systole, constrictio cordis.*

קבר *sepelire.* Praet. קבר אברהם יח שרה *sepelivit Abraham Saram, Gen. 23, 19.* וקבר יחיה בחילתא *et sepelivit eum in valle, Deut. 34, 6.* והמן קבריה *et illic sepelivi Leam, Gen. 49, 31.* וקברתה *et sepelivi eam illic, Gen. 48, 7.* חמן קברו יח *et sepeliverunt Abrahamum, Gen. 49, 31.* וקברו יחיה *et sepeliverunt eum, Jos. 24, 32.* וקברו יחיה *postquam sepelivissent ipsum, I. Reg. 13, 31.* וקברו יחיה *et sepeliverunt eum in domo sua, IS. 25, 1.* וקברתו יחיה *et sepelivisti eum, IIS. 2, 5.* Part. קבר *et nemo erat qui sepeliret, IIR. 9, 10.* sic Jer. 14, 16. Ps. 79, 3. Pl. קברו יחיה *et sepeliverunt eum, IIR. 13, 21.* Part. Pehil, קבר חמן ארי חמן *nam illic in possessione ejus Moses, scriba magnus in Israële, sepultus erat, Deut. 33, 21.* בקברא דנביא ריי קברו ביה *in sepulchro, in quo propheta Dei sepultus fuerat, IR. 13, 31.* Pl. קברו יחיה *in morte erunt sepulti, Job. 27, 15.* Fem. קברא *et illic ero sepulta, Ruth. 1, 17.* Infm. קברו יחיה *sepeliendo sepelies istud die eodem, Deut. 21, 23.* מימי קברו יחיה *sepelire mortuum meum, Gen. 23, 8.* אלו קברו יחיה *sepeliendo mortuum tuum, Gen. 23, 6.* Cum Pron. קברו יחיה *et iverunt ad sepeliendum eam, IIR. 9, 35.* וקברו יחיה *ad plangendum et sepeliendum eum, IR. 13, 29.* Imp. קברו יחיה *sepeli mortuum tuum, Gen. 23, 6.* vel קברו יחיה *et sepelito patrem tuum, Gen. 50, 6.* וקברו יחיה *sepelire me juxta patres meos, Gen. 49, 29.* וקברו יחיה *revisite nunc maledictam istam et sepelire eam: nam filia regis est, IIR. 9, 34.* Fut. וקברו יחיה *et sepeliam mortuum meum, Gen. 23, 4.* וקברו יחיה *et sepeliam patrem meum, Gen. 50, 5.* וקברו יחיה *sepelies eum, Deut. 21, 23.* וקברו יחיה *ne quaeso sepelias me in Aegypto, Gen. 47, 29.* וקברו יחיה *sepelies me, Gen. 50, 5.* וקברו יחיה *tunc sepelietis me in sepulchro, IR. 13, 31.* וקברו יחיה *et sepelient eum, IR. 14, 13.* וקברו יחיה *et sepeliverunt in Tophet, non existente amplius loco, Jer. 7, 32.* וקברו יחיה *donec sepeliant eum, Ez. 39, 15.* וקברו יחיה *et sepelient eos domus Israël, Ez. 39, 12.* וקברו יחיה *et Aegyptii sepeliebant, quemcumque occiderat Dominus inter eos, Num. 33, 4.* וקברו יחיה *donec sepelirent eos illi qui solent sepelire, Ez. 39, 15.*

Ithpehal, Praet. וקבר אברהם *illic sepultus fuit Abraham, Gen. 25, 10.* וקבר חמן *et sepultus fuit illic, Deut. 10, 6.* Fem. וקברתא *sepulta fuit supra Bethel, Gen. 35, 8.* וקברתא *et fuit sepulta (Rachel) in via Ephrat, Gen. 35, 19.* וקברו יחיה *vidi improbos qui sepulti fuerunt, Eccl. 8, 10.* Fut. וקברו יחיה *sepelietis in senectute bona, Gen. 15, 15.* וקברו יחיה *et non sepelientur, Jer. 8, 2.* Sic Hos. 9, 6. De sepeliendi ritu, ceremoniis et legibus, vide Synagog. Jud. Schulchan Aruch parte 2. et Majemon. in Jad, in הלכות אבילות. Tradunt etiam Rabbini; Judaeos, qui Pisis sive Pisae in Italia sepeliuntur, triduo consumi, propterea quod eo olim vasculum terrae caemeterii sive urbis Jerusalem allatum sit, et in eum locum evacuatum, ubi mortui sepeliebantur, unde postea observatum, carnem mortuorum tribus diebus fuisse consumptam. Vide Juchasin fol. 136a. Quod attinet in specie eos, qui a synedrio morte afficiebantur, illi non sepeliebantur in sepulchro patrum suorum: sed duo publica sepulchra pro illis erant ordinata, in quae reponebantur, donec caro consumpta fuerat. Postea ossa effodiebant, et in sepulchris patrum ipsorum sepeliebant. Vide Rambam in Stat. de Syned. c. 14. Hac de causa forte Josephus Arimahteensis petiit sibi dari corpus Christi, ne in publicum facinorosorum sepulchrum reponeretur, Matth. 27, 57. etc.

קברא *sepulchrum:* קברא דנביא *sepulchrum prophetarum Domini, IIR. 23, 17.* וקברא *aut in sepulchrum, Num. 19, 16.* לא חתכש נבלחך *non colligetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum, IIR. 13, 22.* וקברא *sicut sepulchrum patens, Jer. 5, 16.* Cum Pron. וקברו יחיה *sepulchrum suum non cohibeat a te, Gen. 23, 6.* וקברו יחיה *et demisit cadaver ejus in sepulchro suo, IR. 13, 30.* חמן אשו *et ponam sepulchrum tuum, Nah. 1, 14.* וקברו יחיה *et colligeris in sepulchrum tuum, IIR. 22, 20.* וקברו יחיה *tu autem projectus eris ex sepulchro tuo, Jes. 14, 19.* וקברו יחיה *et fuisset mihi mater mea sepulchrum meum, Jer. 20, 17.* וקברו יחיה *in sepulchro meo, Gen. 50, 5.* Pl. וקברו יחיה *an quod nulla essent sepulchra in Aegypto, Exo. 14, 11.* וקברו יחיה *et vidit sepulchra ista, IIR. 23, 16.* וקברו יחיה *et accepit ossa ista ex sepulchris, ibidem: ex terra sepulchrorum, Jes. 65, 4.* Constr. וקברו יחיה *sepulchra concupiscentium, Num. 11, 34.* וקברו יחיה *et manserunt in loco sepulchrorum desiderantium, Numer. 33, 16.* וקברו יחיה *in sepulchra captivorum, IIR. 23, 7.* Sic Jer. 26, 23. וקברו יחיה *ex castris sepulchrum concupiscentium profecti sunt, Num. 11, 35.* Cum aff. וקברו יחיה *in circuitu ipsorum sunt sepulchra ipsorum, Ez. 32, 22.* וקברו יחיה *et sepulchris suis, Jer. 8, 1.* וקברו יחיה *et ego*

11) De Lara, quem et alii sequuntur, lat. esse dicit *cibarius panis*.

קובחא קבת¹² *urceus major, vas instar cadi vel cupae*:

ex urceo מן קובחא דאלהא דבשמיא מליא מטרא Dei, qui in coelis repletus est aquis pluviae Ps. 65, 10. heb. מן טיף לשטפא קובחא. quis fluere fecit inundationem in rivum, heb. חעלה, aqualiculus, Job. 38, 25. בקובחא דרקיעא in cupa expansi, Gen. 1, 7. in Jon. Elias explicat *fossam, foveam, cisternam*.

קובחין *urcei*, ap. Tos., quod forte est pro קבותין, ex forma Targum: urcei קבותין של מוריים in quibus salmuria reponitur, Kel. cap. 10. Gl. קנקן של חרס cantharus fictilis magnitudinis cabi.

קדר *perforare, terebrare*. Vide in קדר.

אין מרכיבין פנים על גבי קידה *casia*. Ap. Tos., quod forte est pro קידה non inserunt rutam in casiam albam, quia herba est, Kil. c. 1. B. Ar. scribit, ex forma Targum: urcei קבותין של מוריים in quibus salmuria reponitur, Kel. cap. 10. Gl. קנקן של חרס cantharus fictilis magnitudinis cabi.

במה דיא *vas testaceum, fictile*. Ap. Tos., quod forte est pro קידה non inserunt rutam in casiam albam, quia herba est, Kil. c. 1. B. Ar. scribit, ex forma Targum: urcei קבותין של מוריים in quibus salmuria reponitur, Kel. cap. 10. Gl. קנקן של חרס cantharus fictilis magnitudinis cabi.

קוד *vide* in קוד.

קודקודא *vertex*, Deut. 33, 16. in Tg. Jon. et Hier. Ap. Rab. קודקודא דבישרא בעלמא הוא vertex, i. e. elevatio carnis (frustum carnis quod gibbositate reddit in corpore) vulgaris est, glossa, חלחול, Bech. 43b. שזא מקדקודו של מדבר qui venit a vertice deserti, gl. מעיקר, Br. s. 62.

קודא *bubo, nomen avis immundae, respondens* heb. כוס, Lev. 11, 17. Deut. 14, 15. Ps. 102, 7.

vocatur quia bubo locorum vastorum deserti; unde pro ave domestica sive agrorum accipi non potest, scribit R. Salomon. Ap. Tos., כל מיני עופות יפין, omnes species avium faustae sunt in somnio, exceptis bubone et noctua, Ber. 57b. In Nid. 23a. scribitur per Resch, קריא וקיפסא, et dicitur de iis, quod hae duae aves oculis non habeant ad latus, ut caeterae aves, sed ante in fronte, ut homines. Glossator scribit, esse avem facie feli similem, et de nocte clamantem.

קריא Prov. 17, 14. vide in קריא.

קרח *flagrare, conflagrare, accendi, inflammari: accendere*, hebr. et sic apud Rab., et in Hiphil.

קרח *adussit, incendit, inflammavit, exacerbat*: Idem *corrupti, perdidit cibum nimium saliendo aut condiendo*: ut, die tertio in-cendit eas sale, scil. fabas, id est, acriores, acrioris saporis fecit, nimis salivit, Erub. 53b. דומה לחבשיל similis est edulio quod incendit sal, hoc est, quod sale nimis conditum et conspersum est, Ber. 34a. והנחתום מודד תבלין ונוחן לחוך קדרחו כרי. והנחתום מודד תבלין ונוחן לחוך קדרחו כרי. והנחתום מודד תבלין ונוחן לחוך קדרחו כרי. והנחתום מודד תבלין ונוחן לחוך קדרחו כרי.

mentis) accendat, seu, acre nimis reddat edulium suum. Hinc ulterius extenditur, ut *adurere edulium, vel, nimis salire et condire*, proverbialiter dicatur de eo qui vias et mores suos corrumpit, vel famae suae maculam inurit: ut, in Sanh. 103a. verba illa Ps. 91, 10. יקר באהלך et plaga non appropinquabit tabernaculo tuo" exponuntur; ut non sit tibi filius aut discipulus qui nimium saliat, vel saliendo corrumpat edulium suum publice, hoc est, qui a recta via deflectat, degeneret, doctrinam corrumpat, et ad haeresin vel idololatriam desciscat, eamque palam disseminet et defendat etc. Gerson explicat, ber offentlich Abgötterey treibet. Nota, in Talmud Veneto, et in Aruch manuscripto addi, כגון, sicut Jesus Nazarenus; sed in Basileensi edit. omissum. In Ar., in קרח secundo, pro eo legitur כגון ירכעם. Sic in Ber. 17b. in explicatione v. 14. Ps. 144. ad vocem כרחובותינו scribitur: שלא יהי לנו ubi iterum in editione Veneta et Cracoviensi additur כגון ירכעם. Sic in Ber. 17b. in explicatione v. 14. Ps. 144. ad vocem כרחובותינו scribitur: שלא יהי לנו ubi iterum in editione Veneta et Cracoviensi additur כגון ירכעם. Sic in Ber. 17b. in explicatione v. 14. Ps. 144. ad vocem כרחובותינו scribitur: שלא יהי לנו ubi iterum in editione Veneta et Cracoviensi additur כגון ירכעם.

קרח *calor, inflammatio*: קרחא דעניא inflammatio oculi, י"ז fol. 28b.

קרח *febris ardens*, sic dicta, quia calere facit corpus, Lev. 26, 16. Deut. 28, 22. Ap. Rab. קרחא דעניא vel קרחא דעניא febris continua, quotidiana, שלישית, tertiana, רביעית, quartana.

קרח *iden*: קרחא דעניא ilia mea plena sunt inflammatione, vel adustione, Ps. 5, 8. In Regiis, קרחא דעניא.

קרח *febricitans, febre laborans*. Pl. מוקדחים.

II. קרח *perforare, terebrare*: קרחא דעניא et fune perforabis linguam ejus, i. e. hamo funi indito, Job. 40, 20.

Ap. Rab. קרחא דעניא terebrat vas vini: גוי gentilis qui perforat siphonem, et educit eo vinum etc. י"ז fol. 58a. קרחא כל שהוא reus est violati Sabbathi, Sab. 102. קרחא דעניא perforando perforarunt sibi, Rh. 27b. קרחא דעניא manubria vasorum exterebrata terebra, Para cap. ultimo: שרא לאקדוחי נהר licitum est perforare fluvium, id est, canalem fluvii.

קרח *tenebra*: שפגמו טמאים dolabra et terebra, quae rupturas habent, immunda instrumenta sunt: Kel. cap. 13. קרחא דעניא quod egreditur de sub terebra, id est, segmenta te-

¹²) Gr. ἀρχαί *arca, cista* juxta quosdam. Recte vero A. n. in voce sequente vocem cum chald. קובא vel confert, quod in lingua ar. كبة pro omni re concamerata excavataque item, ut habet Willm pro *sphaera* (coelesti) sumitur.

rebrae vel ligni, terebrando exeuntia, Bk. fol. 119.
 תֵּרֶבְרָה מִקֶּרֶחַ קָטָן terebra parva, Ohol. c. 2.

III. *germinare, provenire, crescere*: Talm. accepit agrum pro pabulo, et germinarunt in eo arbores; gl. צמחו בו אילנות Bm. 109a. אפססתא דקריח. Pabulum quod provenit, Bm. 109b. De moribus civium Sodoma legitur, Bm. 109a. רחא דקריחו ביה חלפי. idit crescere in eo urticae, Bm. 23b. חוק רומנא דקרחא אפסם. Ber. 56a. Gl. גדלה crescentem.

קָרַל, קֶרְל¹² cervix, heb. עוּרף, cui in Tg. respondet.
Item verbum פָּנָה pro retrospicere, hoc no-
mine transfertur, per cervicem vertere : ut , ירוון
דמסך סחורין קרל erunt vertentes cervicem coram te,
Gen. 49, 8. sic, סחוירי קרל Exo. 23, 27. ויהא עם קשי
קרל sod ecce populus durae cervicis est, hebr.,
קשה ערך, Exo. 32, 9. אחריו בפולחי קרל nam ob-
verterut cultui meo cervicem, heb. פני אלי ערך Jer.
2, 27. מקבלי קרליה e regione cervicis ejus, ubi Ve-
neta habent ex altera forma קְרָלִיא, Lev. 5, 8. sic
וקש קרליה et obdurus cervicem suam. Prov. 29, 1.
ויח קרלה קשיא et cervicem tuam durum, Deut. 31, 27.
וקש ככרה לא דלך sicut ferrum cervix tua,
Jes. 48, 4. בחר ראווחו ישראל קרלהון postea-
quam verterunt Israëlitas cervicem suam, heb. אחרי.
ערפ קרלהון יהוווך Jos. 7, 8. אשר הפך ישראל ערף
cervicem suam verterunt, hebr. ועפו, Jos. 7, 12. ואקשיאו
et indurarunt cervicem suam juxta cervicem patrum ipsorum, IIR. 17, 14.
quomodo indurarunt cervicem suam, Heb. 48, 39. חקשו עוד ויקבלכן לא תעשו vestram ne induretis amplius. Deut. 10, 16.

קָרַם *antevertere, anticipare, praevertere, praecedere, praevenire, maturare, occurrere, obvenire*, et sic Hebraice. **Pract.** קָרַמְי קָרְנִי לַטַּלְפִּי *cujus cornua praecesserunt ungulas ejus*, Ps. 69, 32. **Part.** קָרַמְי בְּשָׁלֹם לְמַשָּׁל *eruntque antevertentes quaerere de pace tua*, id est, primi submissee te salutabunt, heb. יִשְׁחָחוּ לְךָ *incurvabunt se coram te*, Gen. 49, 8. **Pract.** טִיבֵינֹקְשׁוֹת מִקָּרַמְי אִפֶּךָ *benignitas et veritas praecedunt faciem tuam*, Ps. 89, 15. **Part.** וְיִדְמְקְרַמְי *vae illis, qui antevertunt matutinum tempus bibere vinum forte*, heb. מְשִׁכִּי בִכְרִי *maturantes, mature surgentes mane*, Jes. 5, 11. **Fut.** וְיִקְדָּמָה *et non veniet ante cam clypeis*, IIR. 19, 32. et sic Jes. 37, 33. **Pract.** טוֹבִי יִקְדָּמַנִי *bonitas mea praeveniet me*, Ps. 59, 11. **Part.** וְיִצְפָּרָה צִלְחִי חֲקָדָמָה *et mane oratio mea praeveniet te*, Ps. 88, 14. **Pract.** נִקְדָּם אִפֶּי *praeveniamus faciem ejus cum gratiarum actione*, Ps. 95, 2. **Part.** וְיִקְדָּמוּ בְּצָרָה *et maturabitis mane*, IS. 29, 10. **Pract.** וְיִקְדָּמוּ וְיִחָדְדוּ לְאַרְחֹנָם *et anticipabitis, ibitisque viam vestram*, heb. וְיִשְׁכַּחֲסוּ, Gen.

19, 2. **אָקדעם** cum festinatione occurrant tibi, Ps. 79, 8. **אָקדעם** quod antevertitis matutinum, Ps. 127, 2. **אָקדעם** et anticipavit Abraham mane, maturavit, Gen. 19, 27. **אָקדעם** quis praevenit me operibus creationis? Jobi 41, 2. **אָקדעם** praevenit aurora, Ps. 119, 147. **אָקדעם** praevenuerunt oculi mei custodiam matutinam, Ps. 119, 148. **אָקדעם** anteverterunt me, Ps. 18, 6. **אָקדעם** praecessorunt me die vagationis meae, Ps. 18, 19. **אָקדעם** praevenuerunt me dies paupertatis, Jobi 30, 27. **אָקדעם** et maturatur summo mane, Gen. 26, 31. **אָקדעם** et maturatur die sequenti, Exo. 32, 6. **אָקדעם** et maturarunt ascendente aurora, Jos. 6, 15. **אָקדעם** maturans et vespersans, i. e. a summo mane usque ad vespem tenebrescentem, I. Sam. 17, 16. **אָקדעם** et nunc maturato mane, Imper. 18, 29, 10. **אָקדעם** praeveni faciem ejus, Ps. 17, 13. **אָקדעם** maturabis, Jud. 9, 33. **אָקדעם** maturemus mane, Cant. 7, 13.

Ap. Rab., **הִקְדִּים**, *praemisit, prius, ante aliquid dixit, scripsit aut fecit*; כַּאשֶׁר הִקְדַּמְנוּ sicut praemissimus, antea scripsimus vel docuimus : מִיָּקְדָם *prae-*
positum, praemissum ; מִקְדָּם וּמֵאַחֶר *praepositum et postpositum, i. e. hysteron proteron* ; אַחַר מִקְדָּם וּמֵאַחֶר
בְּתוֹרָה vide de eo in תוֹרָה.

antiquus. Fem. אהבה הקדומה amicitia an-
tiqua, pristina.

קָדַם, *ante*, *coram*, hebr. לפני, cui in Targ. communiter respondet, quandoque etiam particulis נכר et נגד: aditur etiam saepissime nomini Dei in variis loquendi formis: ut, ואתחבל ארעא קדם יי et corrupta fuit terra coram Domino, hebr. לפני האלהים Gen. 6, 11. לא יחקים קדם אחנא non consistet vivus coram fratribus nostris, hebr. נגד אחיו, Gen. 31, 32. ופניו קדם אבי pone hic coram fratribus meis, hebr. נגד, Gen. 31, 37. וצלי אברהם קדם יי et precatus est Abraham coram Domino, hebr. אל האלהים, Gen. 20, 17. ושמע קדם יי et audita fuit coram Domino vox pueri, hebr. וישמע אלהים, Gen. 21, 17. וראו יי קדם יי et fatigatio manuum mearum revelata est coram Domino, hebr. Laborem manuum mearum coram Domino vidit Dominus, Gen. 31, 42. באני עם הארץ coram populo terrae, hebr. באני עם הארץ in auribus populi terrae, Gen. 23, 13. sic ibidem v. 10. et alibi saepe: למתן וערמא קדם רבנא dare minorem ante majorem, hebr. לפני, Gen. 29, 26. Sequente servili קדם, est *antequam*: קדם רחבל קדם antequam perderet Dominus, Gen. 13, 10. Cum servilibus ab initio קדם שמיא et antequam esset sol, hebr. לפני שמש Ps. 72, 17. קדם עיני ראהא quia in oculis Dei, hebr. נכר, Prov. 5, 21. קדם ante Dominum, hebr. אל יחיי קדם יי et sic saepe pro אל, Exo. 24, 2. יהוה

et veniet ante Dominum, hebr. לפני, Lev. 15, 14. Cum aff. ואמר קדמוי et dixit coram eo, hebr. ואמר, Exo. 33, 15. si nunc inveni gratiam coram te, heb. בעיניך, Exo. 33, 13. inveniisti gratiam coram me, hebr. „In oculis meis“, Exo. 32, 12. לקדמיון ante eos, Gen. 43, 34. quae dedi coram vobis, Jer. 26, 4. קדמאן fracti illi sunt coram nobis, heb. לפנינו, Jud. 20, 32.

מלפני, מפני, מאח. a, ab, heb. מן, קדם. מפני: *antequam*, ante, heb. מלפני, quibus respondet: egressus est Jacob ab ante, id est, a conspectu Isaaci patris sui, heb. מאח, Gen. 27, 30. ונפק יואב מן קדם דוד et egressus est Joab ab ante, e conspectu Davidis, a Davide, heb. מעם דוד, IIS. 3, 26. וסלכותי מן קדם יי עד עלמא, et regnum meum est a Domino usque in aeternum, heb. מעם יהוה, IIS. 3, 28. מן קדם יי a conspectu Domini, heb. מלפני, Num. 17, 24. Sic in variis locutionibus de Deo, ejus usus est: ואתא מימר מן קדם et venit verbum a Domino ad Abimelecum, heb. et venit Deus ad Abimelech, Gen. 20, 3. בריאח a Domino, heb. מיהוה, Gen. 24, 50. ברוכה את benedicta es a Domino, heb. מן קדם יי, Ruth. 3, 10. ויתרחם עלך a Domino misericordia praestetur tibi fili mi, heb. מן קדם יי, Gen. 43, 29. ויחן qui audit verbum a Deo forti, heb. אמרי אל, Num. 24, 16. sic plurima alia, cum nomine Dei constructa, efferuntur. Sic, ויבוא פחגם נבואה מן קדם יי a Domino, heb. מן קדם דבר יהוה, quod in Prophetis passim obviat. Pro מפני, *propter*: מן קדם יי a Domino propter Dominum Deum, vel, a conspectu Domini Dei, heb. מפני, Gen. 3, 8. מן קדם מי טופנא propter aquas diluvii, Gen. 7, 7. מן קדם שרי רבנתי propter Saram dominam meam ego fugio, vel, a conspectu, Gen. 16, 8. מן קדם שיחנא propter ulcera, Exo. 9, 11. מן קדם חקוק רגוניה propter Dominum et propter fortitudinem irae ejus, Jer. 4, 26. Sequente ך servili, *propterea quod*, eo quod: מן קדם דאנתלי eo quod revelatus erat ei Dominus in igne, heb. מפני אשר, Exo. 19, 18. מן קדם דאנתלי propterea quod vaticinatus erat in nomine Domini, Jon. 1, 3. Non tamen semper, sed ratio habenda sensus: מן קדם דאנתלי quasi ab iis qui occidunt gladiis, heb. מפני אשר quasi propter gladium, Lev. 26, 37. *antequam*: מן קדם דיעיץ *antequam* quod antequam floret, heb. שקדמא, Ps. 129, 6. מן קדם דהווי ארעא antequam esset terra, heb. ארעא, Prov. 8, 23. et antequam esset mundus, ante mundum, ibid. מן קדם עוכורי et ante opera ejus, Pr. 8, 22. et ante mundum, Prov. 8, 23. Cum pron. respondet nomini פנים cum praefixa praepositione ut: מן קדמוי et fugit Moses a facie ejus, ab ipso, heb. מפניו, Exo. 4, 3. מן קדם יי et egressus est ab ipso leprosus ut nix, IIR. 5, 27. מן קדם יי a conspectu tuo iudicium meum egredietur, Ps. 17, 2. מן קדם יי

sepelire mortuum meum a me, Gen. 22, 8. et expulit ex conspectu tuo populos, Ps. 78, 55. מן קדמיכון et expellet Dominus omnes populos istos ex conspectu vestro, Deut. 11, 23. מן קדמנא a nobis, Jud. 11, 24. מן קדמנא qui fuerunt ante nos, Eccl. 1, 10. מן קדמנא et fugiebat illa ab ipsa, Gen. 16, 6. Ex hac forma legitur etiam quandoque plurale in Venetia, ut מן קדמנא et ab antiquitatibus, Jes. 23, 7. sed hoc praestat legi מן קדמנא, ut videbitur paulo post.

ante, coram, in conspectu. Per Syn-copen contractum est ex קדם, et Hierosolymitana dialecto usurpatum. Inde R. David in Michlol 91b. scribit, קדמוי esse idem quod קדמוי, cui affine נפיה, quod idem cum נפיה. In Onkelo et Jonathan non reperitur nisi quandoque pro שלשום, cum praefixis servilibus, מן קדמנא ab ante illud, jam ante, pro quo aliquando est מן קדמנא, quod Elias in Tisbi vult esse erroneum. Separatim קדם et קדם nunquam, sed semper cum affixis usurpatur: קדמוי קדמוי, ante eum, coram eo: קדמיה דרבא coram doctore Rabba. Post hanc formam semper sequitur Daleth servile, quando ad alium refertur: קדמיה דרבא venerunt coram Raf Papa: קדמיה דרבא venit, ingressus est in conspectum toŭ Rabba. Reciproce, עיין לקמן disposuit historiam ante se. vide ante nos, id est, vide infra, paulo post; cum autorem ad seqq. relegant. Ex altera forma, נקט, קדמיה דרבא accipit (id est, accipit et portat) faciem coram Israële, Abho. 11a. וימיא איהא ספיקא קמי וימיא estne dubium aliquid coram Deo? Git. 6b.

ante, antiquitas, prioritas: מן קדם a diebus antiquitatis, Jes. 23, 7. Mich. 7, 20. מן קדם sicut diebus antiquitatis, id est, antiquis, Jer. 46, 26. מן קדם in diebus antiquis, Ez. 38, 17.

ante: מן קדם ante, dum nondum fixi essent montes, heb. בטרם, cui alias respondet מן קדם, unde hic pleonasmus est, Prov. 8, 25.

ante, antiquitas: *principium, de tempore*: interdum de loco, ortu, oriente, sive orientali parte mundi. Hinc Pl. מן קדמין ברא in principio creavit Deus coelum et terram, heb. בראשית, Gen. 11. ad verb. In principiis, scil. rerum omnium, ante res omnes creatas: מן קדמין ut rogent civitatem in principio, id est, prius, heb. בראשונה, IIS. 20, 18. מן קדמין ab antiquitate, antiquitus, Jud. 5, 21. At Gen. 2, 8. pro heb. מקדם, quidam „a principio“, alii „ab oriente“ explicant, ut et vox heb. quandoque de loco, quandoque de tempore accipitur. De loco accipi praestat, et sic, מן קדמין לנחא ab orientali parte horti istius, Gen. 3, 24. מן קדמין לנחא nomen urbis erat ab antiquis temporibus, a primo tempore heb. לראשונה, Gen. 28, 19. Separatim, מן קדמין רבין לקדמין, heb. קדם, Ps. 68, 34. מן קדמין aenigmata quae inde ab antiquis temporibus, Ps. 78, 2. מן קדמין Jes. 46, 10. מן קדמין habitaculum Dei, qui fuit inde a primis temporibus, i. e. ab aeterno tempore, heb. אלהי קדם, Deut. 33, 27.

קרמוֹת *aeternitas*, ap. Rab.: unde, קרמוֹת העולם
aeternitas mundi, de qua multa apud eos disputatio
 contra Aristotelem: Sic קרמוֹת de Deo est *aeternitas*;

nihil enim Deum antecessit, sed Ipse antecessit omnia, aeternus et immutabilis. Vide librum עקרים Ikkarim Orat. 2. c. 18. Hoc sensu קרמוּת et קריות sunt synonyma.

קרם *Eurus, ventus orientalis*. Ap. Tos., בשעה קרם tempore Euri, quo Eurus flat, i. e. calido, sereno; Machsch. c. 3.

קרם vide paulo superius mox post verbum.

קרמא *praemissa, propositio*, apud Logicos: unde, הקרמא הקטנה הקרמא major, הקרמא הגדולה, propositio minor: הקרמא צורקוח: קרמאסae justae, certae, verae: Item *praefatio, prooemium, prologus in autorum libris: principiu*, apud Physicos: unde, הקרמא בעלי הארומות, Physici, qui certa principia naturae praesupponunt, et iis nituntur: Item *praecognita, rudimenta*.

קרם *nigrescere, atrum, nigrum fieri*: שמשא וידרא: קרין sol et luna obscurata sunt, Deut. 28, 15. in Targ. Jon. Ithpah., קרם *idem*. Praet. ארמא ארמא *nigrae factae, obscuratae sunt facies ipsorum, tamquam Aethiopum*, Cant. 1, 5. משכנא הין חנומא *cutes nostrae nigrae factae sunt ut furnus*, Thr. 5, 10. Fut. ארמא ארמא *antequam nigrescant*, Eccl. 12, 2. Ap. Rab., שנקר קנה שלה *eius cubitus nigrescit*, Chol. 57b.

קרם vel קרם *olla¹⁴, lebes*, hebr. קלחח, דוד, פארר, quibus respondet: ut, והלקיא לנו קרם, et partes carniū in olla, hebr. בחור קלחח, Mich. 3, 3. ובשלין ליה בקרם et coquebant in lebe, hebr. בפרור, Num. 11, 8. או כרדא או בקרם aut in olla, aut in lebe, hebr. בקלחח, IS. 2, 14. והבשילא שוי בקרם et coctile posuit in ollam, Jud. 6, 19. למרמי ארמא *nigri ut olla*, Jer. 14, 2. מרד ארמא a projiciendo luto in ollam, hebr. מרד, Ps. 81, 7. Ap. Tos., מעשה קרם opus ollae, id est, triticeum coctum, fabae fressae, et similia pulmenta ex farina, scribit Rambam, Ber. c. 6. Ned. c. 6. in Misna. קרם מנפחי כפן plures sunt occisi olla, quam mortui fame, Sab. 33a. Olla, id est, abundantia cibi, quam profluvium ventris secutum, et excrementa immodica, quae effundit podex, ut olla aquam. Vel, olla, retentione excrementorum, et obstructione alvi, quae comparatur ollae. Rabbini efferunt semper קרם. Alibi: אל קרם ne coquas in olla, in qua coxit socius tuus, Pes. 112a. Praeceptum de non ducenda vidua vel repudiata: בקרם שבשילי in olla in qua coxerunt, cocti sunt. Aquinas scribit, eundem habere sensum cum illo, במרה שאדם מרד מרדן לו. Et, „in foveam quam foderunt alii, ceciderunt“. Sota 11a. Vide et Sr. s. 1. Metaphorice etiam vocant sic *cranium, in quo situm est cerebrum*: unde legitur, מה כל מה שבקרם נדון, cerebrum (si in quaestione sit,) quicquid in olla est, iudicatur ut cerebrum, gl. olla, i. e. לגולח.

Chol. 45a. At ubi descendit in spinam dorsa, aliud de eo iudicium.

קרם *niger, ater*. Fem. קרם *nigra*, Cant. 1, 6. קרם *atror, obscuratio: eclipsis solis vel lunae*, ap. Rab., ex significatione heb. קרם *obscurari, atrari*. Alias etiam vocatur לקוח percussio, אלקה, de quo suo loco.

קרם *idem*: קרם *atratio calami*.

II. קרם et in Pihel, קרם *perforare, terebrare: perforando eradere et delere*: שמעתי שמקרים בהרים, id est, ita metiantur, quod perforant montes, id est, ita metiantur, ac sic eos perforarent, et per foramen, metirentur, seu funem traherent, Erub. c. 5. in Misna: וקרם כסין et perforata instar fenestrae, As. 32b. שהיה קרם ארמא quia eraserat nomina divina, perforaverat, Sanh. 102b. נקרם כסלע si perforatum sit instar sicli, h. e. si sit in eo foramen rotundum instar sicli, Chol. 50b. כסין טבעת קרם perforata est instar annuli, Chol. 87. B. Ar. haec citat per geminum Daleth, et refert ad קרם¹⁵: sed in Talmud leguntur cum Resch in fine.

III. *Abscindere*: ואחמקרי פסח כף רגליו ואחמקרי פסח כף רגליו et ablati fuerunt splenes eorum, et abscedebantur, praecidebantur particulae plantae pedum ipsorum, ut Hebraei explicant, Eath. 8, 10. Sic in Sanh. 21b. ubi explicatur locus IR. 1, 5. „Paraverat sibi currum, et equites, et quinquaginta viros praecurrentes sibi“, scribitur: כולן נטולי טחול וחוקי omnes privati splene erant, et abscebas plantas pedum habebant. Sic etiam in As. 43a. B. Ar. explicat; non habebant ullam carnem in plantis pedum: abscedebant enim eam usque ad ossa, ut possent currere super sentes et spinas: Per medicamenta autem abscedebant carnem, et auferebant splenem (quia splen aggravat hominem, ut glossa Talmudica loquitur.)

קרם *Kidron, nomen torrentis prope Jerusalem, vallem transfluens, unde vallis Kidron*: במישר קרם: במישר קרם per planicie Kidron, IIR. 23, 5. נחלא דקרם in planicie Kidron, IIS. 15, 23. וקרם דקרם et transibis per vallem Kidron, IR. 2, 37. כל דרמין qui habitatis in valle Kidron, Soph. 1, 11. חיבוחא דרמין *cedrinum*: Gr. est κεδρινός: עשה לך חיבוח עצי נפר, in Br. s. 31. Pro hoc in Jon. legitur דקסין קרמין Gen. 6, 14. Onk. habet קרם ut sequitur.

קרם *cedrus*: Gr. κεδρός: חיבוחא דרמין דקרם: Gr. κεδρός: arcam ex lignis cedri, Gen. 6, 14. in Onkelo. Quidam malunt ex forma gracca legere קרם. Hinc corrigendum, quod ap. Talm. legitur in libro Rh. 23a. R. Jehuda dixit: ארמא ארמא ארמא ארמא quatuor genera cedrorum sunt: eres, cedrus, arbor pinguis et abies. Male hic pro קרם et pro ארמא ab imperitiis vocis graecae scriptum. Ibi

¹⁴) ex fume denigrata. De Lara vocem graecam habet κῡρα.

¹⁵) Praeferenda haec lectio est, quia ar. convenit קרם per longum secuit fiditque lorum.

dem juxta alterius doctoris sententiam decem genera enarrantur.

קדר *Kedar filius Ismaëlis, qui Arabiam petraeam incoluit, unde Kedareni dicti*, Gen. 25, 14. Hinc, קדר לשון קדarena, i. e. ismaëlitica sive arabica. Sic vocabulum אַבְנֵי־סִירִים Aben Esra scribit esse notum מלשון קדר, Num. 11, 5.

קדרים *Kedareni, Tartari, populi.*

קִדְּשׁ *sanctificare, consecrare*, ut hebr. Praet. קִדְּשׁ
sanctificavit rex medium atrii,
IR. 8, 64. וְקִדְּשׁ יְהוָה et sanctificavit illum, Gen. 2, 3.
וְקִדְּשׁ et sanctificavit illa, Lev. 8, 10. וְקִדְּשׁ
et sanctificavit illum, Exo. 20, 11. קִדְּשׁוּן idcirco non sanctificastis me, Deut. 32, 51. Part.
מִקְדָּשׁ ego Dominus sanctificans Isra-
raëlem, Ez. 37, 28. מִקְדָּשׁוֹ sanctificans illum, Lev.
21, 15. מִקְדָּשׁוֹ sanctificans illos, Levit. 21, 23.
מִקְדָּשׁוֹ sanctificans vos, Exo. 31, 13. Inf. לְקִדְּשׁוֹ
ad sanctificandum illos, Exo. 29, 1. יְתַקְדָּשׁ
et ad sanctificandum diem Sabbathi,
Jer. 17, 24. לְקִדְּשׁוֹ ad sanctificandum eum, Exo.
20, 8. לְקִדְּשׁוֹ ad sanctificandum me, Num. 20, 12.
לְקִדְּשׁוֹ ad consecrandum ea, Lev. 21, 23. Imp.
יְקַדְּשֵׁנִי limita montem hunc, et sanctifi-
ca illum, Exo. 19, 23. יְמֵי שַׁבָּת דְּלִי קִדְּשֵׁנִי dies
Sabbathorum meorum sanctificate, Ez. 20, 20. Fut.
וְאֶקְדָּשׁ יוֹם מִשְׁכַּן וּמוֹנָה et consecrabo tentorium con-
ventus, Exo. 29, 44. וְאֶקְדָּשׁ יוֹם שְׂמִי רַבָּא et sanctifi-
cabo nomen meum magnum, Ez. 36, 23. וְתַקְדָּשׁוּ יְהוָה
et sanctificabis illos, Exo. 28, 41. וְתַקְדָּשְׁתָּ et san-
tificabis illum, Lev. 21, 8. וְיִקְדָּשׁ יוֹם רִישָׁהּ et san-
tificabit caput suum die isto, Num. 6, 11. וְיִקְדָּשׁוּ
quae sanctificaverint filii Israël, Exo. 28, 38.
וְתַקְדָּשׁוּ יְקֻדְּשׁוֹ sanctificabunt nomen meum, Jes. 29,
23. וְתַקְדָּשׁוּ et sanctificabitis annum quinquagesi-
mum, Lev. 25, 10. Aphel, Praet. אֶקְדָּשׁ אֶקְדָּשׁ
etiam ista consecravit rex David Domino, IIS. 8, 11.
et si qui consecravit, liberet domum
suam, Lev. 27, 16. אֶקְדָּשׁוּ אֶקְדָּשׁוּ mihi
omne primogenitum Israël, Num. 3, 13. אֶקְדָּשׁוּ
consecravi illa mihi, Num. 8, 17. Part.
מִקְדָּשִׁי quae illi sanctificant, mihi, Lev.
22, 2. Inf. תַּקְדָּשׁוּ אֶקְדָּשׁוּ אֶקְדָּשׁוּ mihi sanctificando
sanctificavi pecuniam Domino, Jud. 17, 3. Imper.
אַקְדָּשׁוּ sanctifica mihi omne primogenitum, Exo.
13, 2. Fut. תַּקְדָּשׁוּ אֶקְדָּשׁוּ Aq. sanctificabis Domino, Deut.
15, 19. יִתְקַדְּשׁוּ consecraverit, Lev. 27, 16. 17. Ith-
pahel, Praet. וְתַקְדָּשְׁתָּ et sanctificavit se inter
illos, Num. 20, 13. וְתַקְדָּשְׁתָּ בֵּיתָהּ qua sanctifi-
catur festum, Jes. 30, 29. וְתַקְדָּשְׁתָּ nam san-
ctificata sunt, Num. 17, 2. וְתַקְדָּשְׁתָּ et sanctificata
fuerunt, ibid. v. 3. Infin. וְתַקְדָּשְׁתָּ sicut nocte
sanctificari festum Paschatis, i. e. qua sanctifica-
batur, i. e. consecrabatur, Cant. 1, 1. juxta canticum
decimum. Fut. וְתַקְדָּשְׁתָּ בקרבי in propinquis meis
sanctificabor, Lev. 10, 3. וְתַקְדָּשְׁתָּ cum me
sanctificabo me in vobis, Ez. 36, 23. וְתַקְדָּשְׁתָּ et
sanctifier in ipsis, Ez. 39, 27.

quicumque accesserit ad altare, sanctificabit sese, Exo. 29, 37. וְיִתְקַדֵּשׁ הוּא וְלִבְשׁוֹ et sanctificabitur ipse et vestimenta ejus, Exo. 29, 21. וְיִתְקַדֵּשׁן וְהָיוּ קְדִישִׁים et sanctificabitur vos, critisque sancti, Levit. 20, 7. וְיִתְקַדֵּשׁוּן sanctificabunt se, Exo. 19, 22.

Ap. Rab. praeterea קדש synecdochice dicitur de consecratione sponsae ad conjugium, pro desponsare, despondere, spondere. Pater autem spondet filiam suam alii; alius despondet sibi filiam alterius במתן פרוטה: אין מקדשין בפרט משהו פרוטה: sibi uxorem minus quam quod valet-minimum prutam (vide פרט) : Schulchan Aruch par. 4. num. 31. Item, שיעור הכסף שמקדישין בו משקל חצי שעורה כסף, valor argenti, quo desponsant uxorem, est pondus dimidii grani hordei, ibid. num. 27. sect. 10. נערה האיש מקדש את בתו כשהיא נערה vir spondet filiam suam, quando puella est, non autem quando adhuc minorennis est, Kid. cap. 2. in initio: אכור לאדם: prohibitum viro despondere sibi uxorem, antequam viderit eam, ibid. האשה מחקרשת בשלושה דברים בכסף או בשטר או בביתא mulier desponsatur tribus rebus, nummo argenti, scripto, et coitu, Schulchan aruch par. 4. num. 26. Talm. Kid. c. 1. Sapientes tamen postea vetuerunt desponsare per coitum משום פריצות propter proterviam, proterviam lasciviam vitandam. Qui fecerit flagellatur: כיצר בכסף נתן לה כסף או שהו כסף ואמר: לה הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי הרי את לי וזו מקודשת? (scil. comparatur uxor?) dans ei pecuniam aut equivalens pecuniae, ac dicens: Ecce mihi desponsata es: aut, ecce mihi desponsa es: aut, ecce eris mihi in uxorem, tunc vere desponsata est, Kid. 5b. Item, si non expresse dixerit, לי mihi, tunc non est desponsata: si dixerit, הריני בעליך הריני ארוסיך, אינה מקודשת tuus sum, maritus tuus sum, sponsus tuus sum, tunc non est desponsata, ibid. desponsans annulo commodato, illa non est desponsata, et similia. In Hiphil, הקדש sanctificavit, consecravit: נב והקדש furatus est et consecravit, id est, quadruplum vel quintuplum pro eo solvit, juxta Legem Exo. 22, 1. Bk. 79a. Hithpah. החקדש desponsari: אשה מקדשת החרקשי לי בדמי זה של, Dicens. desponsas mihi numo hoc argenteo, et reperiaturs esse aureus, illa non est desponsata: והיא מחקרשת מטומאתה: et ipsa sanctificabat se ab impuritatis sua, id est, purgabat se. In Targum Jonath. רקדש אחחא qui desponsavit sibi uxorem, Deut. 20, 7. Vide Majemonem par. 2. in הלכות Deut.

אחר: *sanctus*, hebr. קדוש, cui respondet: קדוש קדוש
 locus sanctus est, Exo. 3, 5. מעור קדוש
 congregatio sancta est, Exod. 12, 16. עַם קָדוֹשׁ
 et populus sanctus, Exo. 19, 6. וְעַם קָדוֹשׁ
 וְיִשְׂרָאֵל et Deus sanctus, sanctus est in iustitia. Jes.
 5, 16. וְיִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל
 in excelso, Jes. 57, 16. מִמִּינֵי קְדֻשָּׁתוֹ מִמִּינֵי קְדֻשָּׁתוֹ
 a verbo

hic aliena est, quippe quae substantivis concretis vel adjectivis accommodari solet: נָסִיב גְּבֵרָא קִדְשָׁא et accepit vir in aurem auream, Gen. 24, 22. et posui in aurem in faciem ejus, Gen. 24, 47. et quisque in aurem auream unam, Job. 42, 11. Libri habent קִדְשָׁא, et Veneta Gen. 24, 47. קִדְשָׁא. At forma nominum perfectorum cum duplici Kamez, Chaldaeis ignota: altera forma cum dages, isti significationi minus congruit; veluti נָכַד fur, נָכַר artifex; at, furtum, in abstracto, tali forma efferri non solet. Cum pron., et date mihi quisque in aurem suam ex spolio, Jud. 8, 24. Pl. קִדְשֵׁין ומִחוּךְ in aurem et cingulum, hebr. עֲנִיל, Num. 31, 50. יֵיחַ קִדְשָׁא et in aurem, quae erant in auribus suis, Gen. 35, 4. וְקִדְשָׁא in aurem, Jes. 3, 20. pro hebr. נֶפֶשׁ. Forma nominis non bona, cum superiori קִדְשָׁא sanctus, confusa. R. David citat פִּיּוּקֵי קִדְשָׁא דְּרַבְרָבָא, et sic praestat. Constr. קִדְשָׁא דְּרַבְרָבָא abrupite in aures aureas, Exo. 32, 2. אֲרֵי קִדְשָׁא nam in aures aureas ipsae erant, Jud. 8, 24. וְקִדְשָׁא דְּרַבְרָבָא בְּנִחוּרֵי דְּחוּרְחָא in naribus porci, Prov. 11, 22. et 25, 12. Cum pron. וְחִקְנִית בְּקִדְשָׁא et ornavit se in auribus suis, Hos. 2, 13.

קִדְשָׁא *sanctum, res sancta devota et sacrata usui sacro, et proinde ad profanos et communes usus prohibita*: וְחָרַע יָהּ בְּחֵי הַקִּדְשׁ טַעוּחָא et destruxit domos rerum sanctarum idolorum, id est, colentium idola, IIR. 23, 7. id est, rerum idolis consecratarum.

קִדְשָׁא *sanctuarium, locus sanctus*, heb. קִדְשָׁא cui respondet: וְיַעֲבֹדוּן קִדְשֵׁי מִקְדָּשׁ et facient mihi sanctuarium, Exo. 25, 8. אֲרֵי מִקְדָּשׁ מְלֶכָא הוּא nam sanctuarium regis est, id est, palatium sacrum et augustum, Am. 7, 13. בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דֵּיי quae erat in domo sanctuarii Domini, Jos. 24, 26. וְכִבְשָׁא et strata via ad sanctuarium, Ez. 45, 4. מִבְּרָא extra sanctuarium, Ezech. 43, 21. וְלֹא יִלְמְקְדָּשׁ et in sanctuarium non ingredieris, Lev. 12, 4. Cum aff. מִנִּיהּ מִקְדָּשָׁא rem sanctam ab eo, heb. מִקְדָּשָׁא, quod non est a מִקְדָּשָׁא. Num. 18, 29. Posset melius in Targum legi, juxta formam Hebraeam, cum Chirek ab initio, distinguendae significationis causa, et sic habent Regia: דְּשִׁישׁוּ in domo sanctuarii ejus, Ps. 150, 1. מִקְדָּשָׁא conculcarunt sanctuarium tuum, Jes. 63, 18. מִקְדָּשָׁא profanasti sanctuarium tuum, Ez. 28, 18. וְלִבִּית מִקְדָּשִׁי et ad domum sanctuarii mei, Lev. 19, 30. מִקְדָּשִׁי super montem sanctuarii mei, vel, sanctitatis meae, Ps. 2, 6. מִשְׁמֶשֶׁן erantque in sanctuario meo ministrantes, Ez. 44, 11.

loci sanctuarii nostri, Jer. 17, 11. לְבֵית מִקְדָּשִׁי in domum sanctuarii sui, Thr. 1, 10. Pl. et doce contra sanctuaria, aedes sacras, templa, Ez. 21, 7. Constr. מִקְדָּשִׁי donec veniam ad sanctuaria Dei, Ps. 73, 17. et sanctuaria Israelis desolabuntur, Am. 7, 9. Cum aff. וְיַחֲלִיקוּ מִקְדָּשֵׁיהוֹן et profanabuntur sanctuaria ipsorum, Ez. 7, 24. וְיִסְמְכוּ מִקְדָּשֵׁיהוֹן et vestabo sanctuaria vestra, Lev. 26, 31. et non profanet sanctuaria mea, Lev. 21, 23.

sanctificata, scil. *sacrificia*. Bartenora scribit in cap. 3. Zebhachim: Ubique Talmud utitur hoc vocabulo, loquitur de animalibus feminis. Et R. Salom. solet scribere, sunt holocausta.

prostibulum, scortum publicum, quasi *consecratum et destinatum apertae scortationi*, heb. קִדְשָׁא, cui respondet: אֵין הֵכָא מִקְדָּשָׁא ubi est scortum illud? non est hic scortum, Gen. 38, 21. Sic v. 22.

species piscis, עִי' fol. 39a.

קִדְשָׁא *stupere, obstupescere, stupens, stupidum, obtusum, hebes fieri*. Proprie dicitur de dentibus, qui ex acidis stupescunt. Hinc et ap. Rab. est, *acescere*, et active, *acidum reddere*. Praet. וְקָבַח יִרְכֵהוּ et obstupuerat femur Jacobi, heb. וְקָבַח עֵינָהּ luxatum fuit, Gen. 32, 25. in TgH. וְקָבַח עֵינָהּ et hebetes erant oculi ejus prae senio, heb. 14, 4. Part. וְקָבַח quia hebetes facti erant dentes ejus, Gen. 32, 4. in TgH. Ap. Rab., oportet acidum reddere illud, scil. cibarium, aceto vel aliis rebus acidis, Pes. 116a. וְקָבַח acerba erunt negotia tua instar malogranati, Ber. 56a. קָבַח en acidata facta sunt vina, Vr. s. 19.

הֵבִית לָכֵן אֶקְדִּישׁוּ *stupor, hebetudo*: וְקָבַח וְקָבַח munditiam, Am. 4, 6.

קִדְשָׁא *acor aciditas*, apud Rab.: וְקָבַח poma in quibus est aciditas, i. e. quae aciditate sua stuporem dentium inducunt: וְקָבַח וְקָבַח acor levis est, Bb. 97a. וְקָבַח omnis potus, cui inest odor, inest etiam ei quidam acor, Ketub. 61a. וְקָבַח *stupor, hebetudo, tam ferri scindentis, quam dentium*.

II. קִדְשָׁא *excutere, discutere, considerare, explicare rem aliquam curiose, laboriose et diligenter, et laborando se quasi obtundere, ut ferri acies nullo*

mulacrum capite tauri, Apidis videlicet, sibi finxerunt. (H δὲ Ἀσάρτη ἐπέθηκε τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ βασιλείας παρὰσημόν κεφαλῇ τὰύρου. Cf. etiam hebr. וְקָבַח, nomen urbis וְקָבַח Ἀσάρτη cornigerae consecratae.)

¹¹⁾ Vide notam praecedentem.

¹²⁾ Verbis graecis consentiens ἰχθύς ἑρπύς quod nomen piscis est squamas et pinnas habentis. Recte igitur Landavius pro וְקָבַח i. e. vesci prohibutum est, ut legitur ut Talmude nostro, secundum lectionem R. Chananel וְקָבַח legendum est.

[illegible]

III. קָהָה *aggregare, congregare*, ut paulo ante
ex Talm. קְהִיָּה *aggregatio, congregatio*, R. Salom.
Gen. 49, 10.

congregare: גָּקְהַל *congregari*, hebraice. קָהַל

קְהֵלָה congregatio, coetus hominum, maxime ad sacra collectus, ecclesia, synagoga, locus et populus in loco congregatus: הוא חטא קהלה הוא peccatum coetus est, id est, synagogae. ecclesiae, Lev. 4, 21. וְעַל כָּל קְהֵלָה יִשְׂרָאֵל et super totum coetum Israël, Lev. 16, 17. לְמַעַן ad ingrediendum in ecclesiam Domini, Deut. 23, 1. כִּי רַחֵם בְּקֵהֳלָה quis est, qui non ascendit cum hac congregatione? Jud. 21, 5. וְהִימָנוּחַ ad fidem tuam in congregatione ampla, Ps. 40, 11. עִם כָּל קְהֵלָה cum tota congregatione vestra, Deut. 5, 22. Alias fere per כְּנִישָׁא transfertur.

Ap. Rab. קהל' קריש' דבירושל' ecclesia sancta Hierosolymitana, Ber. 9. Beza 27. Sic quando loci, in quo quis vivit aut vixit, mentionem faciunt, non urbem, sed ecclesiam nominant, dicentes, בקהל' קריש' in ecclesia sancta Venetiae, Francofurti aut alibi. Semper autem sanctitatis titulo eam appel-

lant, etiamsi impietatis omnis sit stabulum. Dicunt
et קרשה קרשה, ut in TH. Ms. c. 2.

קָהָר *præfectus, dominator, secundum B. Ar.: sed in Talmud legitur חֲרָמָא sine ק¹⁹: vide ergo illie.*

קֹמֶר *vomere*, hebr. מִקְיָה *vomitus*, Rab. unde illud proverbiale; רֶכֶשׁ הָרָבָה סוּפוּ מִקְיָה *comedens mellis nimium, tandem evomit illud. Ex Prov. 25, 27. Nimiae prosperitatis exitus plerumque tristis est.*

קובחא Item קבב vide supra in קובחא, קובא קוב
vide in קבת.

קוביא, vel pluraliter, קוביא, *alea, tessera, ludus tesserae*. Corruptum est ex gr. *κῡβελ*²⁰, vel *κῡβος*. Ap. Rab., המשחק בקוביא *ludens aleis*. Hinc in jure Talmudico judicatur פסול לרין ולהעיד *inidoneus ad judicandum et ad testandum sive testimonium dicendum*. Conditionem tamen ei addidit R. Jehuda, הוא אומנות אלא *si non sit ipsi opificium aliud*, nisi illud, Sanh. 24b. Alii scripserunt, plane esse prohibitum, quod sit species rapinae, quae in Lege vetita est. Hinc R. Moses Aegyptius, sive Majemon parte quarta, tractatu גילהה de rapina, scribit: המשחק בקוביא הרי זה גנול *ludens aleis, raptor est*: כלם אדם גנול *rapina: omnes homines sunt raptores* עם בני ועם בני ביתו על השלחן וכלכר שלא יתכוון לעשות *cum filiis et cum filiis domus suae ad mensam et ad ludum non intendit facere* sortiri potest homo (in Sabb.) cum liberis et domesticis suis in mensa (cui videlicet quaeque portio cedere debeat); modo ne cupiat ex portione parva facere portionem magnam, propter *κῡβελ*; hoc est, quia id pro lusu aleae, et proinde pro rapina haberetur, Sab. c. 23. in Misna.

aleator. Videtur et hoc corruptum ex graeco נִשְׁטָטֵץ. R. Salomon exponit, נִשְׁטָטֵץ נִשְׁטָטֵץ furans animas, id est, *seducens et corrumpens alios amore lusus*. Et sic Majemon, parte quarta, in iuribus de Venditione, cap. 15. Unde Guido et alii exposuerunt *plagiarium, praedonem personarum*. Id Eliae non plaet. Unde R. Chananael ap. Talm. interpretatus est, משחק בקוביא ludens alea. Commentantur Jacobum angelo dicenti, „dimitte me, quia aurora ascendi“ (Gen. 32, 26.) respondisse: שֶׁמֶץ אֶת אֶחָד מִן הַשָּׁחַר an forte fur es aut aleator, quod metuas tibi ab aurora? Talm. Chol. 91b. Nempe, aleatores plerumque multa hominibus debent, a quibus se interdium abscondunt,

19) Occurrit in Talmude utrumque vocabulum, קהרמא et הרמא. Falluntur itaque, qui ubicumque loci קהרמא legere, simulque vero et ה, qui illam vocem omnino ex lexicis delere conantur. Leguntur quippe in Talmude loci, in quibus lectio הרמא, quod mandatum notat, intolerabilis, uti est in Bm. 84a. אמר ליה מאי מקצו (אמר קהרמא דלמא אמר) item in tract. Erub. 59b. (קהרמא מדברי אהרן); et vicissim alii leguntur, in quorum sensum קהרמא, quod praefectum innuit, minime quadrat. (Vide locos s. v. הרמא citatos). Sensus igitur decernat utra lectio sana sit. Mirandum itque de auctore Aruch, qui utramque lectionem conservat, et nihilominus locum talm. ex Bm. 84. s. v. הרמא tractat. Ceterum תהמ, קהרמא, ipsissima vox est in ar. et pers. lingua usitata. قه, ما.

²⁰⁾ Usus vocis et in lingua per ق. Graeci utrum de Persis an contra hi ab illis vocem sumserint iudicent alii. Judaeos a Graecis sumsisse ex inserta litera videndum.

²³⁾ A verbo hebr. *mp* arripere.

tario super Avoth (sed nescio cujus: varii enim habentur) et enarrat: simul non possumus audire duos loquentes.

דברים קוליים: *vocalis, sonorus, streperus*: verba sonora, res streperae, R. Levi Job. 4. in fine Com. sui.

קולי *idem*: קולנן aves streperae, Vr. s. 16. Item קולנן קולנן *ranas*, a strepero clamore: in Medr. Tanchuma in Exo. 8. et ibidem in Jalkut. Et in sect. חצוה, f. 37b. Quid est „et produxit vermes, et computruit“? conversum est (manna) in ranas. Fem. קולנית *clamosa, strepera mulier*. Ap. Talm., ואזויר קולנית לשוהיה מדברה, קולנית? quae dicitur in domo sua, ut vicini ejus audiant vocem ejus: Ketub. 72a. דרכן של בנות ישראל לא קולניות mos est filiarum Israël, ut non sint clamosae, vel streperae, Bem. rab. s. 9.

קול *vox, sonus, strepitus, sonitus*, heb. קול. Cum Kametz scribendum, ut אִלֹּחַ ex אִלֹּחַ, et alia similia multa. Pl. *tonitrua* etiam significat, ut heb.: שמעו: דיי et audiverunt vocem verbi Domini, קל vox sive sonus pedum Domini ejus post eum est, IIR. 6, 32. et ego audiebam vocem magnam, Ez. 9, 1. sonum confractiois ipsorum, Ps. 92, 12. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et vox benedictiois nomini ejus erat, ut sonus aquarum multarum, Ez. 43, 2. מחטני וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et vox benedictiois ipsi voce, Exo. 19, 19. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et vox tubae, IIS. 6, 15. sicut sonitum exercituum angelorum excelsi, Ez. 1, 24. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי attende Domine ad vocem deprecationis meae, Ps. 140, 7. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי qui auscultant voci rectoris scholae, Cant. 8, 13. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי prae sono sermonis, Jes. 6, 4. Emph. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי vox ipsa vox Jacobi est, Gen. 27, 22. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et vox audita est, Gen. 45, 16. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et clamavi voce alta, Gen. 39, 14. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי filia vocis egressa est ex caelis, id est, vox caelestis audita est, Gen. 38, 26. de qua locutione vide in בר. Cum pron. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et audietur vox ejus, Exo. 28, 35. וארים שאול קליה ובכא et elevavit Saul vocem suam et flevit, IS. 24, 17. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי cum intonuerit Deus voce sua, Job. 37, 5. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי possibile-ne est, ut extollas ad nubem vocem tuam, Job. 38, 34. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et ad intelligentiam edes vocem tuam, Prov. 2, 3. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי num vox tua haec est, fili David, IS. 24, 17. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי audite vo-

cem meam uxores Lamech, Gen. 4, 23. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et vox mea est ad filios hominum, Prov. 8, 4. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי quorum non auditur vox eorum, Ps. 19, 4. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי extollunt flumina sonitus suos, Ps. 93, 4. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et commota fuit terra ad vocem ipsorum, IR. 1, 40. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי fugerunt ad vocem ipsorum, Num. 16, 34. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי a voce ipsorum non conteretur, Jes. 31, 4. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי ut faciat audire in excelsis vocem vestram, Jes. 58, 4. Affixa fem. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et extulit vocem suam, et flevit, Gen. 21, 16. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et vox ejus non audiebatur, IS. 1, 13. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי eritque ut pythonis ex terra vox tua, Jes. 29, 8. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et sustulerunt vocem suam, et flebant, Ruth. 1, 14. et sic legendum vers. 9. Pl. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et Dominus dedit tonitrua et grandinem, Exod. 9, 23. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי tonitrua maledictionis, ibid. v. 28. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et cessarunt tonitrua, ibid. v. 33. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי pluvia, grando et tonitrua, ibid. v. 34. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי a sonitu aquarum multarum, Ps. 93, 4.

II. קולא, קולא, *laqueus, rete*, heb. פֶּחַ, cui aliquando respondet: num solvetur laqueus de terra, et capiendi nihil cepit, Am. 3, 5. Hic וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי legitur in omnibus libris, unde accipiendum ea significatione, qua in Daniele שְׂרָא legitur, et in Tg. Gen. 24, 32. Rectius autem legatur וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי num solvet aliquis laqueum? vel passive, num solvetur? וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי ut Jes. 5, 27. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי num cadet avis in laqueum in terra sine aucupe? Am. 3, 5. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et sicut volucres caelorum, quae capiuntur reti, Ecol. 9, 12. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי sit mensa eorum in laqueum, Ps. 69, 23. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי quae liberata est ex reti, Ps. 124, 7. in Regiis. Pl. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי prophetis suis laqueos tendunt, Hos. 9, 8. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et laqueos tendunt, Jer. 18, 22.

III. קולא *pelvis*, heb. כֶּסֶף. Pl. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי pelves argentei, hebr. כֶּסֶף, IIR. 12, 13. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי sindones et pelves, IIS. 17, 28. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et pelves, Jer. 52, 19. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et pelves, et instrumenta musica, IR. 7, 50.

IV. קולא *hydria, lagena*, heb. כֶּדִי. Cum pron. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et implevit hydriam suam, Gen. 24, 16. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי et hydria ejus erat in humero ejus, ibid. v. 15. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי incolina nunc hydriam tuam, vers. 14. וְקֹל מְבָרְכֵי שְׁמִי parum aquae ex hydria tua, v. 17. vide קלל.

²⁴) Gr. κλοιός, οὐ, ὃ, *vinculum, quod colo circumdatur, boia*.

²⁵) Possit esse gr. κολεός, quod non vaginam modo, sed omnem rem excavatam (a κοίλος cavus), uti sunt *pelves* vel *hydria*, notat. Vel idem est atque קולא sequens, ubi vide notam.

²⁶) Alia forma est vocis קלל, quae chald. *cadum, vasculum* notat. Plane igitur forma קולא et juxta significationem et secundum etymologiam ar. convenit קלל, quod hydriam significat. Syriace haec vox, ut chaldaice *ܩܠܐ* et *ܩܠܐ* sonat.

קוליא *idem*²¹. In Medr. Esther c. 1, v. 8. *vinum hydriae*, i. e. in hydria aservatum. In glossa scribitur, esse *vasa testacea*. Deinde ponitur pro hebr. סננ, quod *balsamum*, interpretantur, Ez. 27, 17. R. David vult esse *herbas agrestes dulces*.

קוליא *colla*, κόλλα, *gluten*, *glutinum ex farina*, quo *bibliopegi utuntur*: של ספרים *glutinum* librariorum. Prohibitum est illud servare in aedibus in festo paschatis, propter farinam ex qua confectum est, et idcirco inter fermenta computatur a Talmudicis, de paschate cap. 3. in initio. In Gemara ibidem: Quare vocatur קולין librariorum? נמצא קולין רסופרים מדבקין בהו נירווחיהם *quod librarii eo conglutinant chartas suas*.

ומצא שם קוליה אחת *os medullam habens*: ומוצא מצניע לה ומוצא מחלגלה *et invenit ibi os quoddam, quod eum absconderet. rursusolvebat et vertebat se*, Br. s. 10. Et sect. 26. מוח קוליהו של *os medullare unius ex illis (scil. gigantibus) erat mensurae octodecim ulnarum, gl. explicat os femoris*: קוליהו רחם *os cadaveris*: נבלה וקוליהו ושרץ וקוליהו המוקדשים *Chol. c. 9. in Misna: Maim. et Bartenora scribunt hoc loco; quodvis os medullam habens, vocatur קוליה*. In Ar. exponitur *os femoris*. In Compendio Aruch germanice קולפכעין.

קום *surgere, insurgere, stare: subsistere, desistere*. Respondet verbo עמד, et verbo נצב. Praet. כד פלשחא *quando surrexit Philistaeus*, hebr. קם. 18. 17, 48. ובארוח חזיק לא קם. 18. 17, 48. וקם דוד מן ארעא *et surrexit David de terra*, IIS. 12, 20. וקם ברחבהלה *et surrexit cum perturbatione*, Dan. 3, 24. Fem. וקם קסח סלילר *et ecce surgebat fascis meus*, Gen. 37, 7. וקם קסח סלילר *quod staret a pariendo, id est, subsisteret, cessaret*, hebr. עמד Gen. 30, 9. וקם קסח סלילר *et surrexit minor natu*, Gen. 19, 35. וקם קסח סלילר *et accessit et substituit*, Ruth. 2, 7. וקם קסח סלילר *surrexisti et comedisti panem*, IIR. 12, 21. וקם קסח סלילר *perasto*, hebr. עמד Job. 30, 20. וקם קסח סלילר *surrexi in caetu*, Job. 30, 28. וקם קסח סלילר *tunc surrexi et egressus sum in vallem*, Ez. 3, 23. וקם קסח סלילר *tunc surrexerunt*, Esrae 5, 2. וקם קסח סלילר *sicut murus fluent*, Exo. 15, 8. וקם קסח סלילר *insurgunt contra me testes falsi*, Ps. 27, 12. וקם קסח סלילר *omnibus qui insurgabant contra ipsum*, Jud. 6, 31. וקם קסח סלילר *eos qui insurgunt contra te*, Exo. 15, 7. וקם קסח סלילר *et oculi ejus consistebant, id est, prae siccitate rigeabant quasi immobiles*, IS. 4, 15. וקם קסח סלילר *et stabant coram eo*, hebr. עמד IR. 3, 16. וקם קסח סלילר *surrexistis post patres vestros*, Num. 32, 14. Part. praes. הוא קום *ecce ego sto*, hebr. נצב, Gen. 24, 13. ונברא

et vir aliquis stabat juxta eum, IIS. 20, 11. וקם קסח סלילר *et stabat in ostio tabernaculi*, Exo. 33, 10. וקם קסח סלילר *et qui surgit contra me*, Job. 27, 7. Et per apocopam Talmudicis Babylonis frequentem, וקם קסח סלילר aut aliud quid stans, Exo. 22, 5. Jon. Sic Prov. 24, 16. Pl. קום קסח סלילר *stabant juxta eum*, Gen. 18, 2. קום קסח סלילר *astant reges terrae*, hebr. יחיצו, Ps. 2, 2. קום קסח סלילר *stabant in medio Jordanis*, hebr. עמדו, Jos. 4, 10. וקם קסח סלילר *et stantes coram imagine*, Dan. 3, 3. quod scribitur cum א, sed legitur קום קסח סלילר, quorum et alia sunt: וקם קסח סלילר *quae stabant in robore suo*, Jos. 11, 13. וקם קסח סלילר *multi sunt, qui insurgunt contra me*, Ps. 3, 2. וקם קסח סלילר *in insurgentes contra me*, Ps. 92, 12. Emph. קום קסח סלילר *ad unum ex astantibus*, Dan. 7, 16. Fem. קום קסח סלילר *perstat in seculum*, hebr. עומד, Ps. 19, 10. Alias adjective קום קסח סלילר. Infin. באחר מקם *in loco stare pedes sacerdotum, id est, ubi stabant*, Jos. 4, 9. וקם קסח סלילר *et non poterant amplius stare coram inimicis suis*, Jud. 2, 14. וקם קסח סלילר *et non possum surgere coram te*, Gen. 31, 35. וקם קסח סלילר *non addet resurgere, id est, non amplius surget*, Am. 5, 2. וקם קסח סלילר *et nemo est, qui respiciat ad insurgendum, i. e. resistendum*, Nach. 2, 8. וקם קסח סלילר *et stare coram caetu*, hebr. וקם קסח סלילר, Num. 16, 9. וקם קסח סלילר *ad surgendo*, Job. 22, 20. Cum pron. וקם קסח סלילר *et in surgere ipsam, id est, cum ipsa surget*, Gen. 19, 33. 35. וקם קסח סלילר *in die stare te ex adverso, id est, cum stares*, Obad. 11. וקם קסח סלילר *veniat memoria stare me coram te, id est, recordare quod starem coram te ad loquendum pro illis verba recta*, Jer. 18, 20. Imper. וקם קסח סלילר *surge perambula terram*, Gen. 13, 17. וקם קסח סלילר *et surge, ito tibi ad Laban*, Gen. 27, 43. וקם קסח סלילר *et surge in auxilium meum*, Ps. 35, 2. וקם קסח סלילר *state, state*, Nah. 2, 8. וקם קסח סלילר *et surgite, redite ad virum istum*, Gen. 43, 13. וקם קסח סלילר *surge. accipe puerum*, Gen. 21, 18. וקם קסח סלילר *surge, comede carnem multam*, Dan. 7, 5. וקם קסח סלילר *stato in porta tabernaculi*, Jud. 4, 20. וקם קסח סלילר *surgite, audite vocem meam*, Jes. 32, 9. Fut. וקם קסח סלילר *resurgam*, Mich. 7, 8. וקם קסח סלילר *et surgas*, Deut. 17, 8. וקם קסח סלילר *surrexit cum luce*, Dan. 6, 20. וקם קסח סלילר *quis stabit*, hebr. מי יעמד, Nah. 1, 6. וקם קסח סלילר *decernes sermonem, et surget tibi, id est, praestabitur, eveniet, ratum erit quicquid decernes*, Job. 22, 28. וקם קסח סלילר *et exsurgit tumultus in populo tuo*, Hos. 10, 14. וקם קסח סלילר *et stabit, regnabitque fortiter*, hebr. וקם קסח סלילר, Mich. 5, 4. וקם קסח סלילר *et mulier non stabit*, Lev. 18, 23. וקם קסח סלילר

²¹ Ego vocem eandem habere malim atque קוליא, quae pelvim notat, ubi vide notam.

²² Possit derivari a gr. κοῖλος, η, ον *cavus, concavus*, ut os vel membrum corporis designetur, receptaculum *cavum* habens, in quo collocata est medulla.

verumtamen praestet Dominus verbum
suum, IS. 1, 23. וְיִקְרֶם יְהוָה כָּל נִדְרָא et praestet omnia
vota sua, Num. 30, 15. וְיִקְרֶם יְהוָה וְיִקְרֶם יְהוָה praestabit illa, Num.
30, 14. לֹא יִהְיֶה לִּיחַ וְיִקְרֶם יְהוָה non est qui erigat eum, Am. 5, 2.
וְיִקְרֶם יְהוָה וְיִקְרֶם יְהוָה וְיִקְרֶם יְהוָה praestando praestabitis vota
vestra, Jer. 44, 25.

Ex altera forma: Fut. **אָקום וּחִרְכַּתְהָ** et vastationes ejus erigam, Jes. 44, 26. **יִסְדֵּי דָר וּדְר תָּקֻמָּם** fundamenta singularum generationum eriges, Jes. 58, 12. **צִדִּי קִדְמָא יִקְמָמוּן** vastationes priorum erigent, Jes. 61, 4. **לְמַתְקֻמָּא דְּרֵיהּ עֵינָא** ad confirmandum illud consilium, Eccl. 11, 3. cum formativo **ב** ex dialecto Hierosolymitana.

II. *על specialiter de juramento usurpatur pro* heb. נשבע, et significat *jurare, juramento vel jurejurando confirmare, stabilire vel promittere*. Quando sic cum על construitur, est *adjurare, juramento obstringere alium*, et respondet heb. השבע. Praet. ואשר נשבע לי et qui juravit mihi, hebr. וי קים לי, Gen. 24, 7. quod juravit patribus tuis, Deut. 8, 18. juravit Dominus יי ולא יחוב et non revertetur, i. e. revocabit illud, Ps. 110, 4. אבא השבעני et pater meus juravit super me, i. e. השבעני adjuravit me, Gen. 50, 5. כמא דקים עלך sicut adjuravit te, heb. השביעך, Gen. 50, 6. וכמא דקים יי לך et sicut juravit Dominus ipsis. Jud. 2, 15. דקיסמא et sicut jurasti tuis, Exo. 32, 13. Sic, דקיסמא quod jurasti ipsis, Exo. 32, 13. וקיסמא cui jurasti per manum dextram tuam, heb. super virum dexterarum tuarum, Ps. 80, 18. Nam manus dextra in juramentis adhiberi solet. Fem. כמסמךך דקיסמא ad juramento tuo, quo adjurasti nos, hebr. השבעתנו, Jos. 2, 20. בסמךך דקיסמא per verbum meum juravi, Gen. 22, 16. הלא קיסמא nonne adjuravi te per verbum Domini, IR. 2, 42. דקיסמא דאורייתא et juravi Davidi servo meo, Ps. 89, 4. וקיסמא ליה et juravi ipsi per verbum Domini, IR. 2, 8. חסן קיסמא חסן קיסמא nam illic juraverunt ambo illi, Gen. 21, 31. וקיסמא גבר לאחריו et juraverunt quisque fratri suo, Gen. 26, 31. אחרת דקיסמא sicut jurasti ei, Jos. 6, 22. עד כמה זמנן קיסמא quot temporibus ego juro super te, juramento obstringo vel adjuro te, I. Reg. 22, 16. ודמקיסמא בארעא יקים באלהא קיסמא et qui jurat in terra, jurabit per Deum vivum, Jes. 65, 16. Pl. דקיסמא et qui jurant per nomen Domini, Soph. 1, 5. Fem. דקיסמא בשמך דיי צבאות et jurant per nomen Domini exercituum, Jes. 19, 18. Imp. קיסמא כען et jurate nunc mihi, Jos. 2, 12. Fut. אקיסמא et adjuro te, jurejurando obstringo te, Gen. 24, 3. אם תקיסמא בשמי et si juraveris in nomine meo, Jer. 4, 2. או יקים קיסמא et juraverit juramentum, Num. 30, 3. קיסמא לי היום et juret mihi hodie rex Salomon, IR. 1, 51. חקיסמא כל לשון et jurabit omnis lingua, Jes. 45, 23.

III. קִים *vovere*. Sic respondet interdum, sed rarius, heb. נָנ, quod votum debeat firmum et sta-

IV. קִיָּם synechdochice de vita dicitur, pro vivificare, vivum, in vita conservare. Sic respondet heb. הַחַיָּה וְהַחַיָּה. Praet. קִיָּם יהוֹשֻׁעַ. et omnia quae erant ei, in vita conservabat Jehosua, hebr. הַחַיָּה, Jos. 6, 25. קִיָּם יִיחי in vita conservavit me Dominus, Jos. 14, 10. הַחַיָּה וְקִיָּם quam emerat et vivam conservarat, sc. alendo, IIS. 12, 3. קִיָּמָנִי מִן קִיָּמָנִי in vita conservasti me ne descenderem in foveam, Ps. 30, 4. אֲרוֹם בְּהוֹן קִיָּמָנִי nam per ea in vita conservasti me, Ps. 119, 93. וְאֶחָיִיתִי וְקִיָּמָנִי et fecisti ut convalescerem, et in vita conservasti me, Jcs. 38, 16. וְאֶמְרוּ קִיָּמָנָא et dixerunt, conservasti nobis vitam, Gen. 47, 25. וְיָחַי וְעָמַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et cum vivam conservavi, Num. 22, 33. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et illae vivos conservabant filiolos, Exo. 1, 17. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et illae vivos conservassetis eos, Jud. 8, 19. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et illae vivos conservassetis omnem faeminam, Num. 31, 15. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et vivos conservastis filiolos, Exo. 1, 18. Part. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et nec virum nec mulierem in vita conservabat David, IS. 27, 11. Pl. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי vos vivos conservatis. Ez. 13, 19. Infin. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי ad conservandum in vita semen eorum, Gen. 7, 3. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי ad conservandum in vita tecum, Gen. 6, 19. Sic vers. 20. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי ad perdendum et ad conservandum in vita, Ez. 13, 18. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et ad conservandum in vita animas, quas non decebat in vita conservare, Ez. 13, 19. Cum aff. pron. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי ut vivum serves eum, Ez. 3, 18. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et ad conservandum eos in vita tempore famis. Ps. 33, 19. Imper. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי vivifica me secundum verbum tuum, Ps. 119, 28. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי secundum judicium tuum vivifica me, Ps. 119, 149. Pl. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי in vita conservabitis vobis, Num. 31, 18. Fut. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי ego in vita conservabo, Jer. 49, 11. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי non conservabis vivam ullam animam, Deut. 20, 16. Cum aff. במצע וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי si ambulavero in medio angustiae, et in vita conservabis me, Ps. 138, 7. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et ipse animam suam in vita conservabit, Ez. 18, 27. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et in vita conservabimus, (vivificabimus) ex patre nostro semen, Gen. 19, 32. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et in vita conservabimus eos, Jos. 9, 20. וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et quod si filia fuerit, vivam conservabitis eam, Exo. 1, 16. Sic recte legi potest cum pronomine, quod et in praecedenti membro pronomen verbo subjungitur. Aliter vulgo libri habent contra analogiam grammaticam. Vel, וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי viva conservabitur, quam lectionem paraphrasis Jonathae habet, et quae Hebraeo conformis, in quo וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי et viva manebit, quae forma per Ithpahal in Targum transferri solet, ut mox videbitur: וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי te autem in vita conservabunt, Gen. 12, 12. Ithpahal, וְיָחַי וְעָמַי וְקִיָּמָנִי vivere, in vita, vel, vivum conser-

Aphel, אָפֶהל et אָפֶהל vel *statuere, constituere, praestituere, confirmare, stabilire, suscitare, exsuscitare, excitare*. Respondet hebr. רָצַע, חָרַח אֶשְׂרֵי אֲבִנָּי אָפֶהל. Praet. הָצִיחַ, הָעִמִּיד, הָעִמִּיד et duodecim lapides statuit Josua in medio אָפֶהל לִנְאִי יְהוָה מִלְפָּנַי. Jos. 4, 9. רָצַע, הָעִמִּיד, heb. Jordanis, Jer. 29, 15. וְכֵן אָפֶהל בְּרִיחָא דִּארְעָא. quis statuit fines extremos terrae. Prov. 30, 4. די הָקִים. quod erexerat Nebucadnezar rex. Dan. 3, 2. הָקִים, מִלְכּוּחַא ut praestitueret vel praeficeret regno satrapas. Dan. 6, 2. וְאָפֶהל אֲבִרָהּ. et statuit Abraham, heb. וְרָצַע, Gen. 21, 28. et אָפֶהל מֹשֶׁה יְהִי מִשְׁכְּנָא. et erexit Moses tabernaculum, heb. וְיָקַם, Exo. 40, 18. אָפֶהל. et statuit in petra pedes meos, Ps. 40, 3. Ex altera forma, וְאָפֶהל אִמָּא et statuit aquas colligatas quasi in utre, Ps. 78, 13. Cum aff. אָקִימָה. אָקִימָה illud in valle Dura, Dan. 3, 2. וְאָקִימָה קִרְם פִּרְעָה et constituit eum coram Pharaone, heb. וְעִימִידוֹ, Gen. 47, 7. male id in libris scriptum וְאָקִימָה: nam litera ן hic inseri non solet. Sic, וְאָקִימָה et statuit eum coram Eleasaro, Num. 27, 22. וְאָקִימָה חֶסֶן. et erexit eum ibi sub tegum, Jos. 24, 26. וְאָקִימָה וְאָקִימָה et statuit eos coram Pharaone, heb. וְרָצַע, Gen. 47, 2. Ex altera forma, אָקִימָה לִּי לִפְלִנְסָא et statuit me sibi in scopum, Job. 16, 12. וְלִפְלִנְסָא אִמָּא et imaginem auream quam existi, non adorant, Dan. 3, 12. אָקִימָה יְחִיָּה. לא אָקִימָה neque stabilivisti eum in bello, Ps. 89, 44. וְאָקִימָה אִמָּא אִמָּא et statuit in lato pedes meos, heb. וְרָצַע, Ps. 31, 9. חֲחֻמָּא דִּארְעָא, הָעִמִּיד

אלה קים *stabilis, firmus, vivus, superstes*: קים עד דרביא קים. Jos. 3, 10. אל חי. Deus vivus, hebr. חיי, IIS. 12, 22. dum infans esset adhuc vivus, heb. חיי, IIS. 12, 22. non est mihi filius vivus, IIS. 18, 18. לית די בר קים.

scio quod redemptor meus vivus est, Job. 19, 25. per vivum Dominum, ut vel quam certo vivit Dominus, Jer. 4, 2. quae est juramenti formula. Emph. בְּיָד בָּאלֹהִים קִימָא benedicit in Deo vivo, per Deum vivum; sic, בָּאלֹהִים קִימָא jurabit per Deum vivum, Jes. 65, 16. Plur. juxta tempus, cum eritis vivi, Gen. 18, 14. וְאִמְרִיתִי לֵיהֶם מִלְכֵי הָאָדָמָה et confirmabo ipsi regnum stabile, IS. 2, 35. timor Domini mundus est, stabilis in secula, Ps. 19, 10.

surrectio: supra in infinit. Aphel.

חק, ברית, *pactum, faedus, statutum*, heb. ברית, quibus respondet: hoc est signum faederis, heb. זֶכֶן אוֹת הַבְּרִית, Gen. 9, 12. למדכר קים עלם, זֶכֶן אוֹת הַבְּרִית, Gen. 9, 12. לאשאה. Gen. 9, 16. quando pactum, Ez. 16, 59. et statu- tum quod dedit ipsis, heb. חָק, Ps. 99, 7. פתגמי קִימָא in pactum perpetuum, Gen. 17, 19. נִטְלֵי אֶרֶץ אֲשֶׁנִּיא קִימָא verba faederis hujus, Exo. 34, 28. נִטְלֵי אֶרֶץ אֲשֶׁנִּיא קִימָא hoc, Deut. 5, 3. נִטְלֵי אֶרֶץ אֲשֶׁנִּיא קִימָא et benignitatem, Deut. 7, 9. נִטְלֵי אֶרֶץ אֲשֶׁנִּיא קִימָא mutarunt statutum, heb. חָק, Ps. 99, 7. נִטְלֵי אֶרֶץ אֲשֶׁנִּיא קִימָא portantes arcam faederis Domini, Jos. 4, 18. Sic cum litera servili, נִטְלֵי אֶרֶץ אֲשֶׁנִּיא קִימָא, Jos. 4, 9. omnia verba libri faederis, IIR. 23, 3. non secundum faedus, Jer. 31, 32. רעלו. respice ad faedus, Ps. 74, 20. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא qui ingressi sunt faedus, Jer. 34, 10. Cum pron. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et recordatus est Dominus faederis sui, Exo. 2, 24. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et annun- ciavit vobis faedus suum, Deut. 4, 13. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et faedus suum, ut notum faciat eis, Ps. 25, 14. et non crediderunt fae- deri ejus, Ps. 78, 37. malignus erit oculus ejus in virum faederis ejus, Deut. 28, 56. pange faedus tuum mecum, IIR. 3, 12. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא muta, vel, irritum redde faedus tuum, IR. 15, 19. omnes viri faederis tui, Obad. 7. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et faedus tuum non mutarunt, Deut. 33, 9. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et non egimus mendaciter contra faedus tuum, Ps. 44, 18. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et irritum fiet faedus vestrum, Jes. 28, 18. ecce ego stabilio faedus meum vobiscum, Gen. 9, 9. et re- cordor ego faederis mei, Gen. 9, 15. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et dabo faedus meum Gen. 17, 2. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et dabo faedus meum Gen. 17, 2. mutando vel irritum reddendo faedus meum, Lev. 26, 15. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et faedus meum quod mutavit, Ez. 17, 19. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et faedus meum stabile vel fidem est ei, Ps. 89, 29. et corroborant faedus meum, Jes. 56, 4. Pl. *statuta* signifi- cat: quod docui vos statuta et judicia, heb. חָקִים, Deut. 4, 5. 8. 14. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et statuta et leges, Exo. 18, 20.

statuta Domini, Exo. 18, 16. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et observabis omnia statuta ejus, Exod. 15, 28. Deut. 4, 40. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et judicia ejus, Deut. 6, 11. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et statuta ejus, Deut. 28, 15. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et leges meae, Gen. 26, 5. in quibus non ambularunt, Ez. 20, 16. et si in statutis meis ambulaveritis, Lev. 26, 3.

II. *juramentum, jusjurandum*: או קים וסדנר. Num. 30, 3. et eo quod servat juramentum illud, quod juravit patribus vestris, Deut. 7, 8. et dimittetis nomen vestrum ad jura- mentum electis meis, Jes. 65, 15. Cum aff. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et juramentum suum Jacobo, Ps. 105, 9. Pl. propter juramenta, quae cum tribus verbum tuum juravit, heb. שְׁעוֹת, Hab. 3, 9.

stabilitas, firmitas, Rab. קִימָא קִימָא ligans (in Sabbatho) ad- dum firmum, opere artificis, reus est, scil. violati Sabbathi, Maim. de sab. cap. 10.

III. *votum*. Sic quandoque respondet heb. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et votum Jacob votum, Gen. 28, 20. וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et votum meum, Gen. 31, 13. et votum ipsa votum, IS. 1, 11. et votum Israel coram Domino, Num. 21, 3.

stabilitas, firmitas, subsistentia, duratio: cibis quem colligunt ad durationem, qui diu asservari potest, ut, frumen- tum, legumina, nuces etc. Hae decimabantur: quia non colligunt ea ut conserventur: res in qua non est subsistentia, quae non est stabilis, durabilis: Item *juramentum*: aut amara amara super animam suam cum jura- mento, Num. 30, 11. Fem. constructum, ut, et non erit ei, fructum non faciet, Hos. 8, 7. Pl. constr. et immisit in segetes Philistaeo- rum, Jud. 15, 5.

seges, in culmum erecta adhuc stans, ut Hebraice: Emph. או קִימָא או קִימָא aut seges aut ager, Exo. 22, 6. et non erit ei, fructum non faciet, Hos. 8, 7. Pl. constr. et immisit in segetes Philistaeo- rum, Jud. 15, 5.

ad caput ejusque statura, ut heb. : וְיִקְרָא אֶת הַבְּרִיתָא et statura, Ez. 13, 18. et proceri statura excidentur, Jes. 10, 33. et exaltatus es statura, Ez. 31, 10. Cum pron., et statura

Ap. Rab., אין המקום מכבד ליושבו אלא היושב מכבד את המקום
 non locus honorat sessorem suum, sed sessor
 honorat locum suum. Hoc petatum ex libro Talmu-
 dico Tan.: R. Jose dixit: אדם מכבדו של אדם non locus hominis honorat
 ipsum, sed ipse honorat locum suum. Adducitur in
 libro Musar c. 24. Contra Pharisei putabant se
 honorari loco primi consessus, Mar. 12, 39. Prae-
 terea habent Rabbini hoc vocabulum inter *nomen*
Dei. In Pirke avoth c. 5: Decem tentationibus ten-
 taverunt patres nostri את המקום את Deum in deserto.
 Et cap. 6: רצה המקום ליתן את ישראל voluit Deus
 justificare filios Israël; ideoque dedit eis multam
 Legem, et multa praecepta. In Kid. fol. 30b. הנהיג
 הכבוד כבוד אב ואם לכבוד המקום: מורא אב ואם
 למורא המקום: ברכת אב ואם לברכת המקום. De hoc
 usu scribit R. Aben Ezra Esth. cap. 1. in principio:
 קדמוניו ויל קדמוהו מקם בעבור שכל מקם מלא כבודו
 prisci nostri Rabbini b. m. vocaverunt eum (Deum)
 מקם, propterea quia omnis מקום locus est plenus
 gloria ejus. In Medr. Tehil. 40a. Quare vocant no-
 men Dei benedicti מקום Makom? נהיה מקומו של עולם
 quia ipse est locus mundi, sicut scriptum est: Et
 dixit Dominus, ecce מקום locus est mecum, vel, in
 me, vel, apud me (Exo. 33, 21.) i. e. omnis locus
 totius mundi in me subsistit. Alia ratio: שכל מקום
 מקום ששרצים עומדים שם רוא נמצא עמיהם
 loco, in quo stant just, illic ipse cum eis est, sicut
 dicitur: „In omni loco ubi memoriam collocaveram
 nominis mei, veniam ad te, et benedicam tibi“
 (Exo. 20, 24.) Sic in Br. s. 68. et capitulis R. Elie-
 saris cap. 35. ופגע במקום incidit vel pervenit in lo-
 cum quandam, et pernoctavit ibi, quia occurbebat
 sol (Gen. 28, 11.): quare vocavit nomen ejus (Dei)
 מקום? quia in quocunque loco etc. Kabalistae di-

cunt: in Ber. rab. s. 73. „Et Jacob pascebat oves Labanis residuas הנותחת (Gen. c. 30, 36.) Resch Lakis dixit, בישן מנהון עקרין מנהון קוסיין, ex iis erant malae, ex illis steriles, ex illis scabiosae, vel macilentae et defectuosae ad partum et fructificationem. In Ar. adducitur hoc loco et in נחר, sed non explicatur quid sit. Guido explicat *edentulum*. At illud non est hujus vocis interpretamentum, sed vocis הנותחת, ut ibidem in Br. sequitur, נחר כחב, כמ"דא ונחר בכיה ושניה, i. e. נחרת scribitur, quasi diceret, defluens aut deciduus grex maxillis et dentibus suis, dentibus majoribus et minoribus. נחר: decidere, defluere, juxta illud, נחרת אחרו עפיה, defluere facite folia ejus, id est, decutite, dejecite, Dan. 4, 11. קול *collum, guttur: rostrum in aribus*, idem quod heb. לוץ. Ap. Talm. בארעא, quod faedatum esset collum ejus sanguine, Chol. 28a. איך pulchrum est collum tuum, fol. 29a. איך ים קועיה oblongum est rostrum ejus: Item, קועיה parvum rostrum ejus, Bk. 55, 1.

קועיא *Koaei, populi Assyriae*, Ez. 23, 23. רשעי לא הנועדן, Hinc legitur in Venetis, קנועד. בארעא, Prov. 10, 30. Elias et Regia habent הנועדן. Elias post radicem קסר adducit, et dicit, se ignorare quid sit. In Hebraeo pro eo est שנוו, habitaverunt. Isti verbo in Tg. communiter respondet שרי, unde et in quibusdam codicibus Elias scribit, legi pro superiori voce שרן, quod esset rectum. Cum autem nulla sit affinitas inter has duas voces, videtur scribendum הנועדן a יעד, unde Rabbini dicunt הנועדן convenire, congregari certo loco et tempore discendi, consultandi aut certi quid agendi causa. Sic, בית הנועדן, domus conventus, in quo הנועדן conveniunt discendi causa, id est, schola. Alioquin hoc verbum in Targum inusitatum est.

קוף *simia*. Pl. דפיל וקופן, dentem elephantis et simias, IR. 10, 22.

הנועה: *localis* כדר מקומי, ordo localis: *motus* מקומית.

הקוסה *resurrectio, scil. mortuorum in judicio illo magno*: הרישעים לא חיהו לרם הקוסה, non erit resurrectio, R. David, Ps. 1. Communius ea a Rabbiniis vocatur החה revivificatio, revocatio in vitam, nempe salutis aeternae. Improbi autem descendunt in gehennam, quorum vivere, torqueri est. Vide חה.

קום *manducare, mandere, incidere dentibus*. Possit et radix קסס, et est affine verbo קצץ. Ap. Rab., קסס טרפין, mandones mensarum, commensales, assessores mensarum, epulones. Ar. adducit in קס ex Medr. Echa 2, 22. ibi tamen hodie legitur אוכלי שולחני, i. e. קסי שולחני. Quidam libri קוסס. At טרפין micas panis, panis.

קוסים *phialae, aut certi alicujus vasis culinari nomen*. Apud Talm. קוסים הצידוניים, fundum phialarum Sidoniarum, Kel. c. 4.

קוסר *scabiosus*. Notatur ea voce morbus aut vitium aliquod ovium, unde de reliquiis ovium Labanis post divisionem a Jacobo custoditis dicitur

in Ber. rab. s. 73. „Et Jacob pascebat oves Labanis residuas הנותחת (Gen. c. 30, 36.) Resch Lakis dixit, בישן מנהון עקרין מנהון קוסיין, ex iis erant malae, ex illis steriles, ex illis scabiosae, vel macilentae et defectuosae ad partum et fructificationem. In Ar. adducitur hoc loco et in נחר, sed non explicatur quid sit. Guido explicat *edentulum*. At illud non est hujus vocis interpretamentum, sed vocis הנותחת, ut ibidem in Br. sequitur, נחר כחב, כמ"דא ונחר בכיה ושניה, i. e. נחרת scribitur, quasi diceret, defluens aut deciduus grex maxillis et dentibus suis, dentibus majoribus et minoribus. נחר: decidere, defluere, juxta illud, נחרת אחרו עפיה, defluere facite folia ejus, id est, decutite, dejecite, Dan. 4, 11. קול *collum, guttur: rostrum in aribus*, idem quod heb. לוץ. Ap. Talm. בארעא, quod faedatum esset collum ejus sanguine, Chol. 28a. איך pulchrum est collum tuum, fol. 29a. איך ים קועיה oblongum est rostrum ejus: Item, קועיה parvum rostrum ejus, Bk. 55, 1.

קועיא *Koaei, populi Assyriae*, Ez. 23, 23. רשעי לא הנועדן, Hinc legitur in Venetis, קנועד. בארעא, Prov. 10, 30. Elias et Regia habent הנועדן. Elias post radicem קסר adducit, et dicit, se ignorare quid sit. In Hebraeo pro eo est שנוו, habitaverunt. Isti verbo in Tg. communiter respondet שרי, unde et in quibusdam codicibus Elias scribit, legi pro superiori voce שרן, quod esset rectum. Cum autem nulla sit affinitas inter has duas voces, videtur scribendum הנועדן a יעד, unde Rabbini dicunt הנועדן convenire, congregari certo loco et tempore discendi, consultandi aut certi quid agendi causa. Sic, בית הנועדן, domus conventus, in quo הנועדן conveniunt discendi causa, id est, schola. Alioquin hoc verbum in Targum inusitatum est.

קוף *simia*. Pl. דפיל וקופן, dentem elephantis et simias, IR. 10, 22.

קופא *foramen acus, caput acus crassius et obtusum, ubi foramen est*: Talm. קופא לבר אי קופא, ubi num foramen acus foras sit, an intrinsecus, Chol. 48b. Item, מפורסבירחא אח דמעיילין פלא, qui traducunt elephantem per foramen acus, Ber. 55b. Bm. 38b. Proverbialis sententia in eos, qui absurda et impossibilia loquuntur. Hinc Christi locutio Matthaei 19, 24.

קופה *pertica, vectis, fustis, baculus*: קופה et imposuerunt perticae, Num. 4, 12. וטענו יהיה בקופה et portarunt eum in pertica, hebr. בסיט, Num. 13, 24. in TgH. Vide et infra in קפה קפה.

²⁹) Lat. *causarius, um, tenui valetudine utens*. Vide notam supra p. 709.

³⁰) Idem est atque sequentes voces קופה et קופה (Sab. 102b.), ar. قوف, cui Freyt. (III. 515.) complures dubias quidem significationes attribuit, quae vero in eo conveniunt, ut significetur *rotundus margo vasis vel ejus extremitas*, quae notio vocabulis talmudicis enumeratis subest. Notant quidem *rotundum marginem acus*, vel securis (קופה) qui perforatus i. e. *foramine instructus esse solet*. Cf. et gr. καύα quod *caritatem* notat.

³¹) Est ipsissima vox ar. قرفا *pertica, phalanga*, syr. صفا.

קורא *molle ac tenerum palmae, quod in cacu-*
mine ejus, et ramorum extremitatibus existit,
quod dulce est et comedi potest. Autor Aruch ex-
plicat, ר'אש הרקל כשהוא רך, *cacumen palmae quando*
adhuc tenerum et molle est. Cum comedebatur,
precatiuncula praecedebat vulgaris; Benedictus etc.
creans fructus terrae, Ber. 36a. R. Sal. hic notat:
קורא id est, רך של דקל, *teneritas, molle palmae.*
Quando rami ejus quotannis crescunt, ut omnium
arborum, tunc quod accrescit hoc anno, molle est
et tenerum, et comedi potest, altero anno indures-
cit in lignum: דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא
dactylum non plantant homines propter teneros
ramos ejus, ut scilicet eos comedant. Ibid. Veteres
dixerunt in communi proverbio: חלי ליה קורא לרבר
appende *tenerum palmae sui,*
ea quod suum est. facit, Ber. 43b. Vide רבר Gl.
קורא id est, רך הגדול ברקל, *tenerum quod nascitur in*
palma. Citatur et aliud proverbii loco in Aruch, in
סאן דאכיל, quod extat in Vr. s. 15. et 16. קורא
quod comedit *tenerum-pal-*
mae, vapulabit per ramum palmae. Sic deliciae et
voluptates plerumque morborum et poenarum cau-
sae sunt, ut qui divellit ramum, ramus resultans
facilime, nisi caveat, oculum laedit. Pro ultimo קורא
in Jalkut fol. 157c. legitur קילא, quod videtur men-
dosum. Nam exponitur בקורתי ramo ejus. Ita tamen
quoque legitur in Vr. s. 16. et s. 15. in fine, ubi
lectio קילא probatur in glossa, vide hoc loco. Vide
et Mcdr. Ps. 22.

מקור *fons, scaturigo*. Ap. Tos. metaphorice sic
 מקור שניצח בו הולך *uterus in quo formatur*
 ונס, scribit Rambam in הלכות אסורי ביאה cap. 5.
 et Grammaticos, *modus infinitivus, quasi diver-*
 sum significandi *modorum fons*. Apud Philoso-
 phos *metallum, vel minerale*, More fol. 39a.

ק'צ'ש vide ק'ש.

קוד *satelles, apparitor, lictor, minister magistratus vel principis*: אחד ראהו קודור אחד *vidit ipsum satelles quidam*, Medr. Ps. 103. *Alias etiam dicitur* קיסטור *de quo in* קסט.

קזטף *radiare, spargere radios.*

קֹדֶם *xósmos, ornamentum, ornatus, mundus:*
 לַעֲשֹׂהָ לְאִשְׁתּוֹ קֹדֶם *ut fieri curaret uxori suae*
ornamenta quaedam, in libro Tanchuma Num. 10, 1.
 וְהָלֹא קֹדֶם שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָרִי הֵן נִחְבֵּית וְ:
nonne ornatus
regis est in vase hoc? Pirke R. Elies. cap. 13.

קוֹמִיקוֹן *idem*: κομικὸς: Sic Sigma graecum in
 ן mutatum in אומיטין, quod graece ἀνθεστήτης: וכל
 קוֹמִיקוֹן של שם הוא omnia ornamenta, omnis mun-
 dus ejus ibi erat, Br. s. 19. Et s. 24. קוֹמִיקוֹן לאו אלהו
 sed nullus (ventus) tam fortis fuit si-
 cut Eliae, de quo IR. 19, 11. In Ar. id exponitur
 הוּק. *Idem* in TH. Ber. cap. 9.

קומוקרטור *mundi moderator, princeps, sive rector, monarcha*: זהו סנחריב קומוקרטור
 quia Sancherib fuit *מוקרטור*, glossa, משל בכל
 כל המלך שאינו קומוקרטור. Midb. rab. in fine. העולם כולו
omnis rex qui non est מוקרטור, monarcha
 ודף אחר ארבע מילים. Midr. Esth. 1, 2. מוקרטורין
 et persecutor est quatuor reges *מוקרטורין*
מוקרטור, Br. s. 58. In Vr. s. 18: Quando Israe-
 litae steterunt in monte Sinaj, et dixerunt, „quic-
 quid edixerit Dominus, faciemus“: ea hora vocavit
 Deus angelum mortis, et dixit ei, *אנשי שניטורי* אוחך
 quamvis fecerim te *מוקרטור* על דבריו
מוקרטור inter creaturas, nihil tamen tibi rei sit cum
 hoc populo. Vide et Midr. Cant. c. 8, v. 6. Simili
 sensu de spiritibus malignis hanc vocem usurpat
 Paulus ad Ephes. 6, 12.

תשרין בקה"ס דינן על *dispersio, projectio*: קחמא
 ילמא qui habitant in dispersione radiorum iudicii
 super mundum, i. e. quibus data est potestas con-
 stituendi iudicii, et projiciendi poenas in mundum,
 Zohar in Gen. col. 146. סקופא מלכותא מעלה וזחא

²⁴⁾ Verti potest ad ar. *قَر* *salivit, assilavit*, ut frustula terrae vel lapidis designetur, quae, si illa (terra scil. vel lapis) contunditur, *dissiliunt*, non vero pulveris instar in aëre volitant, neque propter magnitudinem humi jacent. Aut est ex radice *ص* *pp*, vel *خ* *pp*, cui notio inest *contundendi, solvendi et comminuendi*.

37) Est vocabulum ar. قُطْبُ d. q. vide Lexica.

s. 12. In Ar. legitur קטו, et explicatur קטו *paculus*⁸ *virga*, ex quo Guido et alii fecerunt קטו *lectus ferreus vel ligneus*.

³⁹ קטיוסא *titulus honoris, laus commendatio,*
encomium; prosapia: Rex carnalis כוּכִיר
שלו *primo commemorat nomen*
suum. postea titulum suum. Br. s. 1. Sic in Jalkut
IIS. 22. ubi in glossa exponitur יחוס *prosapia.* In
Medr. Ps. 18. legitur hoc idem scriptum קטיוסא.
Est corruptum ex Graeco quopiam vocabulo. In
Lexico Guidonis citatur קטיוסא in rad. קטם.

יִרְגְּזוּ⁴⁰ *jurgari, contendere, litigare, rixari*, apud Rab.: *irritare*. Hithpahel, יִרְגְּזוּ *idem*. Hinc in Tg. Jon. וְיִרְגְּזוּ כֶחָדָא et rixati sunt invicem, Lev. 24, 10. Vide et supra קוּט.

קִטְטָן *lis, contentio*, R. Levi Prov. 17a. Plur.
קִטְטִין *jurgia, lites, dissensiones*: בעל קטטא ומחלוקת
rixosus et contensiosus, autor contentionis et dis-
sensionis.

קִטְטָן, inde ביה קטטי *locus pudendorum*, pro heb. בִּטְטָן, Deut. 25, 11. in TgH. Videtur mendosum: nam Elias adducit in קִטְטָן sub forma קִטְטָנִי, quomodo et legitur Exo. 4, 4. in TgH.

קָטַל *occidere, interficere*. Respondet hebr. מָחָה, קָטַל et רָצַח, quandoque etiam verbo נָפַל, ut quando cadere gladio dicitur, id passive profertur אֶחָדָם *occidi*: item saepe verbo הָכָה. Praet. וְקָטַל וְיָה עִמָּא דִּי כְּה קָטַל. Praet. וְקָטַל יי כל בִּזְרָא. Jud. 9, 45. et interfecit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, Exo. 13, 15. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי et interfecit fratres suos, Jud. 9, 5. דָּקָטַל בְּמוֹתָהּ סְנַיִן מִדָּקָטַל. Jud. 9, 5. quos occidit in morte sua, plures erant quam quos occiderat in vita sua, Jud. 16, 30. וְקָטַל וְקָטַל יָה אֶחָדֵי et insurrexit Kain in fratrem suum Hebel, et occidit eum, Gen. 4, 8. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי et sic interfecit ipsum puer ejus, et mortuus fuit, Jud. 9, 54. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי et percussit eum, et occidit eum, heb. וַיַּכֵּהוּ וַיָּמֹת et percussit eum, ita ut moreretur, IIS. 1, 15. וְקָטַל יָה פְּלִשְׁתָּא et percussit Philistaeum istum, et interfecit eum, IIS. 17, 50. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי quem interfecit Kain, Gen. 4, 25. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי coram eo qui interfecit te, Ez. 24, 9. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי et non occidit eos, Jer. 41, 8. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי quo tempore interficiebat eos, Ps. 78, 34. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי et interfecit eos gladio, IR. 2, 32. Fem. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי quomodo occideret Mabel prophetas Domini, IR. 13, 13. וְקָטַל יָה אֶחָדֵי hinc Praet. Pebil sive interfecit eum, Jud. 9, 45.

pass., וְקָטְלָתָּ חַיִּוּתָּהּ usque dum occisa esset bestia illa, Dan. 7, 11. Secunda masc. קָטְלָתָּ כַּמָּא דִּי מִצְרָאֵה sicut occidisti Aegyptium, Exo. 2, 14. ולא קָטְלָתָּ attamen non occidisti me, IS. 24, 19. לא אִפְּיָךְ non virum occidi, Gen. 4, 23. ואחר־כֵּן בִּיהּ וְקָטְלָתָּהּ etiam te occidi, Num. 22, 33. וְקָטְלָתָּהּ et prehendi eum et interfeci eum, IIS. 4, 10. וְקָטְלָתָּהּ et insurrexi in eum et occidi eum, IIS. 1, 10. וְקָטְלָתָּהּ certe jam te interficerem, Num. 22, 29. וְקָטְלָתָּהּ nam in ira sua occiderunt occisione, Gen. 49, 6. וְקָטְלָתָּהּ et occiderunt Orebum, Jud. 7, 25. וְקָטְלָתָּהּ et occiderunt omnem masculum, Gen. 34, 25. וְקָטְלָתָּהּ an interfecerunt eum, IIS. 4, 7. וְקָטְלָתָּהּ et non occiderunt eos, Jos. 9, 26. וְקָטְלָתָּהּ et occidistis filios ejus, Jud. 9, 18. וְקָטְלָתָּהּ ubi sunt viri quos occidistis? Jud. 8, 18. וְקָטְלָתָּהּ erat occidens, Dan. 5, 19. וְקָטְלָתָּהּ ecce ego occido filium tuum primogenitum, Exo. 4, 23. וְקָטְלָתָּהּ et occideret eam, Esth. 2, 10. וְקָטְלָתָּהּ occisori ad idololatriam filios suos dederunt, Hos. 9, 13. וְקָטְלָתָּהּ occidentes animas, hebr. וְקָטְלָתָּהּ qui interficiebant eos, IIR. 17, 25. וְקָטְלָתָּהּ occisores gladio ad occidendum, Jer. 15, 3. וְקָטְלָתָּהּ sive Pehil, וְקָטְלָתָּהּ in ea nocte fuit interfectus Balthasar rex, Dan. 5, 30. וְקָטְלָתָּהּ octingentos occisos tempore uno, IIS. 23, 8. וְקָטְלָתָּהּ numerus occisorum, Esth. 9, 11. וְקָטְלָתָּהּ vallis occisorum, Jer. 7, 32. וְקָטְלָתָּהּ ingredere occisos hosce, et reviviscunt, Ez. 37, 9. וְקָטְלָתָּהּ Constr. וְקָטְלָתָּהּ et viri ipsorum erunt occisi mortis, Jer. 18, 21. וְקָטְלָתָּהּ Cum aff. וְקָטְלָתָּהּ num juxta occasionem occisorum ejus occidetur, Jes. 27, 7. וְקָטְלָתָּהּ neque teget amplius occisos suos, Jes. 26, 21. וְקָטְלָתָּהּ quoniam multos interfectos dejecit, et potentes fuerunt omnes interfecti ejus, Prov. 7, 26. וְקָטְלָתָּהּ prae sonitu ruinae tuae occisorum tuorum, Ez. 26, 15. וְקָטְלָתָּהּ mulieris occisae, hebr. וְקָטְלָתָּהּ האשה הנרצחה Jud. 20, 4. וְקָטְלָתָּהּ nam occidendo occides eum, Deut. 13, 9. וְקָטְלָתָּהּ et interficiendo non interficiemus te, Jud. 15, 13. וְקָטְלָתָּהּ et occidendo occiderunt eum, Jer. 26, 19. וְקָטְלָתָּהּ ad occidendum fratres suos, Jud. 9, 24. וְקָטְלָתָּהּ Cum pron. וְקָטְלָתָּהּ

²⁹⁾ Videtur potius significare peculiariter *instrumentum sanguinarium ad occidendum* (gr. $\chi\alpha\iota\nu\omega$ occido) *destinatum*. Quae etymologia ex locis hic citatis in quibus de *homicidio tentato* sermo, item ex loco in Jalk. (Leg. f. 308a.), ubi eodem sensu haec vox sed per Nun (v) in fine ($\kappa\epsilon\tau\iota$), in usu est, denique ex loco in Midr. Tehil. (Ps. 5, 4.) adjuvatur, ubi pro וַיִּשְׁחָט i. e. occisor שָׁחַט legitur, quod procul dubio gr. est $\chi\alpha\iota\nu\omega$ a. v. gr. citato.

³⁹⁾ *Structura, aedificium, opus conditum seu creatum*, gr. *κτίσμα*.

⁴⁰⁾ Ar. ¹⁵, hebr. ¹⁶ *secuit*, i. e. fecit ut res minutim *dilaberetur*, quod in societate humana *litigando* fit, juxta illud proverbiale lat.: „concordia res parvae crescunt, discordia maxumae dilabuntur“.

et quaeſivit rex occidere eum, Jer. 26, 21. למקטליה ad occidendum eum per fraudem, Exo. 21, 14. et quaeſiverunt animam meam ad occidendam eam, I. Reg. 19, 10. למקטליה custodire et interficere eum, IS. 19, 11. למקטלך כמין לך insidiatur tibi ad occidendum te, Gen. 27, 42. ואמרו אחרנין למקטלך constitueruntque alii occidere te, IS. 24, 11. כרו למקטלי foderunt foveam ad occidendum me, Jer. 18, 22. omnia consilia ipsorum sunt contra me ad occidendum me, Jer. 18, 23. למקטלי אח אמר num ad occidendum me dicis, Exo. 2, 14. למקטלנא ad occidendum nos, Exo. 5, 21. Imper. קטיל יחרון surge, occide eos, Jud. 8, 20. קטיל occide me nunc occisione, Num. 11, 15. וואס איז בי חובא קטילני et si est in me delictum, occide me, IS. 20, 8. שלח הרבך וקטילני extrahito gladium tuum, et interficio me, Jud. 9, 54. occidite quisque socium suum, Num. 25, 5. וקטילו נבר יח אחויו et occidite quisque fratrem suum, Exo. 32, 27. אשחליפי וקטילי evaginato et occide, Ez. 21, 21. Fut. אקטיל ejus interficiam cum eo, Am. 2, 3. וקטיל יח יעקב אחי et occidam Jacobum fratrem meum, Gen. 27, 41. וקטיל יחכון בחרבא et occidam vos gladio, Exo. 22, 23. בחרבא דלא אקטילנא בחרבא ne occidam te gladio, IR. 2, 8. למא אקטלך quorum morte afficerem te, IS. 19, 17. לא קטול נפש non occides ullam animam, Exo. 20, 13. pro hebr. ויעולמירא בחרבא תקטל et juvenes ipsorum gladio interficies, IIR. 8, 12. אן קטול si occideris, Deus, improbum, Psalm. 139, 19. וקטול יח אחתא et occides mulierem istam, Lev. 20, 16. לא תקטלינין מן יד non occides eos statim, Ps. 59, 12. לא תקטלנא non occides nos, Jer. 41, 8. וקטול עניא וחשוכא interficiet pauperem et egenum, Job. 24, 14. קטול יח קטולא juxta os testium interficiet occisorem, Num. 35, 30. heb. וקטול נאיל דמא et interfecerit vindex sanguinis, heb. ורצח Num. 35, 27. וקטול qui interfecerit animam aliquam per errorem, Num. 35, 11. heb. מכה נפש percussit animam: quicunque interfecit per errorem, heb. מכה Num. 35, 30. כל דיקטול קין quicunque occiderit Kainum, Gen. 4, 15. וקטילנא ipse interficiet eum, Num. 35, 19. נפש יקטילנא נפש quare percuteret te aliquis, Jer. 40, 15. וקטילנא quicunque invenerit me, occidet me, Gen. 4, 14. ecce occiderit me, tamen invocabo eum? Job. 13, 15. וקטילנא וקטילנא quod si audierit Saul, occidet me, IS. 16, 2. וקטילנא לזן חויה Prov. 1, 32. וקטילנא לזן חויה interficiet eum lingua serpentis, Job. 20, 16. וקטיל יחיה etiam occisione occidemus eum, Esth. 5, 14. וקטיל חורין occidemus boves, Jes. 22, 13. וקטיל יח אחונא nam interficiemus fratrem nostrum, Gen. 37, 26. וקטילנא et interficiemus eum, Jud. 16, 2. וקטילנא ut interficiamus eum, Esth. 5,

14. Haman petit ut interficiamus te, Esth. 6, 1. וקטיל נקטלך et occidendo occidemus te, Jud. 15, 13. וקטיל חקטלך et bestiam interficietis, Lev. 20, 15. וקטילנא לא וקטילנא occidendo autem ne occidatis eum, IR. 3, 26. וקטילנא וקטילנא viduam et peregrinum occident, Ps. 94, 6. וקטילנא וקטילנא et interficient me, Gen. 12, 12. וקטילנא וקטילנא et interficient eos, Am. 9, 4. וקטילנא וקטילנא et interficient me, Gen. 20, 11. Sic IR. 12, 27. וקטילנא וקטילנא interficient eum, Exo. 1, 16. Ithpehal, vel Ithpahal, Praet. וקטילנא וקטילנא occisus est rex Josias, Am. 9, 1. וקטילנא וקטילנא interfecit gladio, Esth. 9, 14. וקטילנא וקטילנא in domo fortitudinis tuae interfecit es, IIS. 1, 25. In Regiis legitur ex Ithpehal: וקטילנא וקטילנא quod occisi essent gladio, heb. וקטילנא וקטילנא, IIS. 1, 12. וקטילנא וקטילנא quomodo occisi sunt potentes, gladio, ibid. vers. 19. וקטילנא et interfecit fuerunt, ibid. v. 4. וקטילנא וקטילנא qui occisi sunt in Susan, Esth. 9, 14. וקטילנא וקטילנא propter te occidimur tota die, Ps. 44, 23. Tertio fem. וקטילנא וקטילנא et occisa fuit illic, heb. וקטילנא וקטילנא et occideris, heb. וקטילנא וקטילנא, IIR. 11, 16. Part. וקטילנא וקטילנא et in vicis occidit, heb. וקטילנא וקטילנא, IS. 19, 11. וקטילנא וקטילנא aut occisus gladio, heb. וקטילנא וקטילנא, IIS. 3, 29. Cum aff. pron. וקטילנא וקטילנא et in vicis occidit, Prov. 22, 13. Pl. וקטילנא וקטילנא ut sapientes interficerentur, Dan. 2, 13. וקטילנא וקטילנא e medio filiorum regis, qui occisi sunt, IIR. 11, 2. Inf. וקטילנא וקטילנא occidendo occidetur, heb. וקטילנא וקטילנא, Exo. 31, 14. וקטילנא וקטילנא ad occidendum, ut occidatur, Ps. 109, 16. וקטילנא וקטילנא ad interficiendum et perdendum, Esth. 7, 4. וקטילנא וקטילנא et socios ejus occidere, Dan. 2, 13. וקטילנא וקטילנא qui occiderit hominem, requiram eum ut rursus occidatur, Gen. 9, 6. in Jon. Fut. וקטילנא וקטילנא hinc interficiet, heb. וקטילנא וקטילנא, IIR. 2, 30. וקטילנא וקטילנא et qui ingredietur post eam, occidetur, IIR. 11, 15. וקטילנא וקטילנא occidetur Adonias, IR. 2, 24. וקטילנא וקטילנא etiam dominus ejus occidetur, Exo. 21, 29. וקטילנא וקטילנא non interficietur in domo sancta Domini, IIR. 11, 15. וקטילנא וקטילנא et si interfecerint nos, interfecit erimus, IIR. 7, 4. וקטילנא וקטילנא interficiendo interficietur, Lev. 20, 11. וקטילנא וקטילנא gladio occidentur, Ez. 26, 6. Praet. וקטילנא וקטילנא interfecit eos flamma ignis, Dan. 7, 22. וקטילנא וקטילנא et in Daniele, heb. וקטילנא וקטילנא, IIS. 1, 16. וקטילנא וקטילנא quam quos occiderunt Israelitae gladio, Jos. 10, 11. Part. וקטילנא וקטילנא et ecce illi interficiunt ipsos, IIR. 17, 26. Fem. וקטילנא וקטילנא gladio occidens, Jud. 7, 18. Inf. וקטילנא וקטילנא ad occidendum eos, Exo. 32, 12. וקטילנא וקטילנא ad perdendum et ad interficiendum, Esth. 3, 13. Et in Daniele, heb. וקטילנא וקטילנא, Dan. 2, 14.

קטול *occisio, interfectio, caedes, homicidium*: קטול אה vir reus occisionis es, hebr. *vir mortis es*, i. e. morte dignus, IR. 2, 26. מוח היה קטול בורעיה דעמלק in die occisionis mag-nae, heb. הרג, Jes. 30, 25. et viros qui rei sunt iudicii occisionis, heb. אנשי דמים, Ps. 139, 19. peccatum iudicii occi-sionis, hebr. חטא משפט מוח, Deut. 21, 22. an iuxta occisionem occi-sorum ejus occidetur, hebr. הרגו eorum qui occisi sunt, Jes. 27, 7. Sic et Chaldaeu debet esse cum Scheva ab initio ex forma passiva Pehil, non cum Kametz, ut habent Veneta: קטול ab occisione, a strage, Ob. 9. הוזה קטולך חרי בררשך reatus occisi-onis tuae erit in capite tuo, IR. 2, 37. חובה קטוליה reatus caedis ejus, heb. דמו, sic in praecedenti רמך, IR. 2, 32.

קטול *idem*: קטול אה, vel קטול, occi-sionis sive mortis reus est, heb. דמו בו Lev. 20, 9. ambo occisionis rei sunt, ibid. v. 11. et sic saepius: קטול וקטול יחד quid amplius occisione occidemus eum, Esth. 5, 14. ומהרברין לקטל et qui ducuntur ad interfectionem vel necem, Pr. 24, 11.

קטול *idem*: טחח קטילה סיפא וקטילה גולמין per-cussione occisionis gladii et occisionis hastarum, Esth. 9, 5.

קטול *occisor, homicida*: ולא תקבלו סמון neque accipietis pecunias honorarias pro homine occisore, sive homicida, heb. נפש רצח Num. 35, 31. קטול יקטול יה occiderit occisorem, Num. 35, 30. אהקטל יקטל קטולא occidendo occi-detur occisor, heb. מוח יומח הרצח moriendo morietur occisor, Num. 35, 18. אהרצח יקום קטולא ad lucem surget occisor, hebr. רועה, Job. 24, 14. Pl. קן למססר יחרון ab occisoribus, Jer. 4, 31. קרם קטולין ad tradendum eos in manum occisorum, Ez. 21, 16. traditur; quae duos supervixit, non debet nubere tertio. Constr. קטולי נפשו occisoies animarum sive hominum, Jer. 7, 9. Hos. 4, 2.

קטול *idem*. Fem. קטולנית *latro-femina*. Sic vo-catur mulier, quae tres viros supervixit, quam ne-mo prudens ulterius ducit. Vocatur et חבלנית *per-ditrix virorum*, ut est in חבל. In Schulchan Aruch par. 4. num. 9. traditur; quae duos supervixit, non debet nubere tertio.

II. קטל *incidere, succidere*, ap. Rab.: unde, מן דקטל אספסחא חייב שחיים אחת משום קוצר ואחת משום קטל qui succidit pabulum (in Sabbatho) duplici culpa tenetur: semel, quia similis est messori, de-inde, quia similis est plantanti, Sab. 73b. Metere et plantare simpliciter prohibita sunt in Sabbatho: gramen pro pabulo pecoris succidere, est species messis sive demessionis, et simul plantationis, quia succidendo recrescit, quasi de novo plantatum.

Subtilitas Rabbinica. Item alibi; gentilis quidam dicebat ad Israëlitam, ושרי לחיואי קטול אספסחא ושרי לחיואי, succide pabulum et projice illud bestiis meis, quod si non, occidam te, Jeb. 121b. Item, אמו אמן קטלי קני באגמא אמן, quare ergo nos succidimus calamos in stagnis? scil. ad colligendum ligna. Sanh. 33a. Gl. per קצץ, et Aruch per חטב explicat.

קטול *pallium scapulare mulierum ornatus, quod in Sabbatho portare illis non licet*. Vel potius, *catena, catella aurea, quae et catellum dicitur: fibula argentea vel aurea, qua scapulare sub collo colligatur*. In Ar. parvo exponitur germ. ein פאלג-band. Ar. citat ex TgH. Exo. 35, 22. pro heb. חח, sed hodie illud Tg. non extat in hoc loco. Legitur autem Num. 31, 50. קטלן מן צוריהון catenas vel torques a collo ipsorum, in Jon. קטלן ודרהב catenas et torques ex auro, Gen. 49, 22. in Tg. Jon. et Hier. Ap. Talm., ולא בנומים לא בטבעה, neque cum fibula, neque inauribus, neque annulo ipsi egredi licitum, Sab. 57. in Misna. Et fol. 59b. in Gemara, קטל מאי קטל מנקטא פארי, quid est Katella? Est colligens micas, i. e. decidua cibi, vel micas panis, ne in terram decendant. Hinc scribit scholias-tae quidam ad locum adductum ex Targ. Jon. et Hier. Gen. 49, 22. quod קטל sit בעורה הוזה קטל, ומהוזה בו בנד שחלוי על לבה שלא יפול מה שאוכל וחתוף ומהוזה קטל בעורה וטבעה בידה, Alibi, catella in collo ejus, et annulus in digito ejus, Talm. Meila cap. 1. in principio. Gl. קטל torques ex auro. Plur. הוזה עליה כלי וזה וקטליות נמים וטבעות מעבירין סמנה si fuerit in ea muliere instrumentum vel ornamentum aureum, veluti catellae, inaures, annuli, aufe-runt ea ab ipsa, Sota 7b. et As. c. 1. in Misna, ubi explicatur per שירין quod catenas significat. Alibi, קטליות נמים וטבעות, Kel. c. 11. Hic קטליות et membra, partes instar fili, unde apparet, esse ornamentum aureum, veluti ca-tella, quae fit ex auro in filum deducto.

קטל *forum*: קטליות הנמכרים בקטליות quae venduntur in foro, Talm. As. 40b.

קטל *catella*. Sic adducunt hic ex Aruch, ubi cita-tur ex Echa rabbeetha, sed ibi hodie legitur לוקטא, de quo vide in לקט.

קטל *coxa, coxendix*: אחד בירך ושלשה בקטליות *coxa, coxendix*: unum (membrum) in femore, tria in coxendice com-putantur, Ohol. c. 1. ubi per partes computantur ducenta quadraginta octo membra in corpore hu-mano. Maim. exponit כף הירך *acetabulum femoris et quod ei superius adhaeret*.

קטל *cinis*, heb. אפר, cui respondet: חלה קטם משה pro cinere, unguendum laetitiae, Jes. 6, 1. 3. קטם יכרר sicut cinerem disperget, Ps. 147, 16. קטם ונאמא עפר ונאמא ego sum pulvis et cinis, heb. עפר ואפר Gen. 18, 27. ונאמא קטם et assimilor pulveri et cineri, Job. 30, 19. על קטם על.

¹¹) Idem quod אטל d. q. supra.

¹²) Est gr. κοτύλη, cotyla, cavitas coxae.

יח קטמא ut cinerem in terra, Ez. 28, 18. קטמא יח ויפל יח קטמא et cinerem vaccae, vers. 10. קטמא מי קטמא: divisit cinerem in tres partes, ibid. in Jon. : וניסבך aquas cineris istius, Num. 19, 12. Jon. וניסבך et accipiebat Thamar cinerem, IIS. 13, 19. קטמא על רישה et posuit cinerem in capite suo, Esth. 4, 1. קטמא יחב באמצע קטמא ipse autem considebat in medio cineris, Job. 2, 8. קטמא פלגיה dimidium ejus cinis est, id est, in cinerem redactum, Jes. 42, 20. קטמא שק ולבוש שק וקטמא et cineris, Esth. 4, 1. ועל סקא וקטמא באיח in sacco et cinere veni, Jes. 58, 5. קטמא וחסו רשיכון בקטמא et operite capita vestra cinere, Jer. 6, 26. קטמא יחב בקטמא cinere erunt obtecti, Ez. 27, 30. קטמא חמליאבית me in cinere, Thr. 3, 16. קטמא לקטמא memoria ipsorum assimilatur cineri, Job. 13, 12.

קטמא cinereus: Pl. סוסין פצחין קטמא equi grandineis punctis notati et cinerei, heb. אמצים Zach. 6, 3. קטמא cineres: נחן ברהם עפר וקטמא posuit in eis pulverem et cineres, Br. s. 90. Alii exponunt pulverem tenuem, ac rubrum, qui conservat fructus. In Jalkut fol. 46a. pro eo legitur corrupte קטמא.

קטמא cinerare, cinerem aspergere: וקטמא רנטעו: et cinerem aspergunt plantatis arboribus, nempe ad enecandos vermes, Tal. Schevi. cap. 2. ut explicat Ar. in radice וכל. Alii aliter, ut sequitur.

קטמא incidere, infringere, excidere. Sic explicant locum praecedentem in Talmud, pro, *superfluos ramos excindere, vel, infringere capita ramorum, ne nimium sursum, sed in densitate excrescant*: קטמא רמאש לולב שנקטם ראשו: ramus palmae cujus caput fractum vel incisum est, Suc. c. 3. in principio Misnae, et in Gemara fol. 31b. ולא יקטמו להריח בו ולא יקטמו לארבעה קטמא neque succidet illud (lignum aromaticum vel odoriferum) ad odorandum in eo, quod si autem inciderit antea, liber est, Beza 33b. אחא קטמא unum ramum non incisum aut fractum: קטמא שלשון קטמא tres incisus, Vr. s. 30. Vide Talm. Suc. c. 3. in Misna, et ibi Gemaram.

קטמא incisio, incisura, ruptura. קטמא parvum, minorem, impari, parum, minus esse vel haberi, hebr. Id Chaldaice per ויער effertur. Hiphil, קטמא parvum, minus facere.

קטמא parvus, minor, minimus, minorennis, de quo dicunt, הכן משילד עד שיהיה בן שלש עשרה שנה, et filius ex quo natus est, dum fuerit tredecim annorum, vocatur minor et puer. Inde a decimo tertio anno vocatur major et vir, quod Hebraei efferunt, שלש עשרה שנה ויום אחד ומעלה, a quo filius fuerit tredecim annorum et unius diei et ulterius, vocatur major sive majorennis, et vir: וירש שוטה וקטן לא בני דיעה ניהו.

surdus, stultus, et minorennis non habentur pro scientibus, etiam opera ipsorum pro nullis habentur: קטני אמנה parvi fide, δαυγ-πτιστοι, i. e. vacillantes in fide, R. Salom. Ps. 106, 7. Idem scribit Gen. 7. Noachum etiam fuisse קטני אמנה ex parvis fide, credidisse, et non credidisse futurum diluvium, nec ingressum arcam, nisi aquis impulsus: מי שיש לו פח בכלו ואומר מה אוכל אינו quicunque habet panem in canistro suo, et dicit, quid edam cras? est ex δαυγπτιστοις, exigua fide praeditis, Sota 48b. Id in Tanch. 29d. dicitur; כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר מה אוכל qui habet quod edat hodie, et dicit, quid edam cras, is caret fide. Nam, qui creavit diem, creavit quoque alimentum ejus, ut ibidem praecedat. Convenit cum dicto Christi Matth. 6, 25. etc. Fem. קטנה minorennis, minor, parva. Haec definiunt ad 12. annum completum, unde dicunt; filia a die nativitatibus suae, donec fuerit filia tredecim annorum, vocatur קטנה minor, minorennis, ונקראת חינוך et puella, Maim. par. 2. fol. 2b.

קטני idem: קטני מבני אלימי evellit parvas (cepas) e medio majorum, ut scil. tanto melius crescere possint, Bm. 89a.

קטני parvitas, minorennitas: ימי קטנותה dies minorennitatis ejus. Dicitur et קטנותה apud Talmudicos. Minorennitas etiam est discipuli tempus usque ad rabbinatum sive magisterium: וסמכו ר' עקיבה et promoverunt R. Akivam in minorennitate sua, Juchas. fol. 61a.

קטני legumen, quicquid in siliquis nascitur, ut fabae, pisa, cicer, lentes et alia. Plur. קטניה: Legitur in Targ. Jon. Num. 15, 19.

קטני Talm. leguminis, vel ערשם species lentium, Maaser. in fine. Ar. scribit, arabice vocari נגיד אלדנב.

קטני cauda: וואחד בקטניה et prehendere caudam ejus, Exo. 4, 4. in Tg. Jon. et Hier. קטני.

קטני agellus, ager parvus: שמו דקלא אנב קטניא posuerunt palmam juxta agellum terrae, Bk. 59, 1. כמעשה דקטניא דאביי secundum historiam quae contigit circa agellum Abhaj, Git. 30b. דמי קטניא pretium agri parvi, Ketub. 91b. הוה ליה קטניא erant ipsi duo agelli terrae, Suc. 3a. gl. שדות קטנות.

קטני vide infra in קטני. קטני securis: et manu ejus securim, gl. קורדום, Jalkut in Leg. fol. 308a. Pro eo in Medr. קטניא legitur. Vide sup. קטנה.

קטני cubiculum, conclave, in quo cubatur, sive in quo sunt cubilia: nam קטני cubile, unde קטני. Interdum punctatum est cum Schurek, sed proprium ipsi est Cholem ex forma graeca. Respondet

⁹³) Usus vocis etiam in lingua ar. كَطْبِيَّة.

⁹⁴) Vocem chald. Freyt. (III. 470) cum ar. confert قَطَن q. v.

⁹⁵) Vide notam 38. supra p. 998. ubi etiam vox a lexicis omissa קטני enucleata est.

הל' קטפיה בוחץ נסלו. Cum aff. Lev. 26, 5. אח בציר

et in vindemiam tuam praedatores irruerunt, heb. Jer. 48, 32.

ועד קטוף *putatio, abscissio, vindemiatio*: בוכריא מטא et tempus vindemiationis primitiarum advenit, Cant. 2, 12. Ap. Rab. etiam est *abscissio segetis, quae fit manu, et falce minori, ac potest fieri ante tempus legitimae messis*. Sic distinguitur קטוף a קטיר *messe, quae fit falce majori et toto brachio*. Sic קטירי *scissores, קטירי messoros*. Vide in Pes. 11a.

abscissio segetum, ibid.

קטיר *botrus, racemus*: vidit חנהו להנהו קטירי istos botros; gl. אשכולות, Ketub. 112a.

קטיר *balsamum, vel aromatis quaedam species excellens*: ועד קטיר parum balsami, heb. Gen. 43, 10. Sic pro קטיר quod *stacten reddunt*, Exo. 30, 34. ועד קטיר *ceram* balsamum, heb. נכחא ועד, Gen. 37, 25. Sic et ap. Rab. pro *balsamo et resina accipitur*: דגוזא resina arboris: קטירא resina ipsius fructus, As. 35b. ורודד ורודד *rosa, cyprus et balsamum*, Tal. Schevi c. 7. Huc referendum puto, דקטירא globulus balsami, balsamo repletus, Sab. 57b. Alii aliter explicant.

II. קטיר *implectere, implicare. implexum reddere, involvere*: לא כנחר משום דקטיר non cum nitro, quia implectit, involvit capillos, ut cohaerant, et aquam balnei impediunt, ne aqua penetret, Nid. 66b.

קטיר *cohaesio, conjunctio, cohaerentia, unio, veluti quae implexa sunt*: בקטירי דקטיר per cohaesiones unionum, Zohar in Gen. col. 80.

קטיר *stragula, tapeta*. Citat B. Ar. ex Siphre, et explicat arabice קטיר⁴⁶, Talmudice סגסוג.

קטיר *consensio*, Guido ex Zohar. Videtur esse a *καταφώνεω*, quasi *καταφώνος*, unde et *σὺμφωνος consonus, consentiens*. Exempla hanc et sequentem vocem illustrarent, sed nulla adducit, nec locum, ubi legantur, indicat, unde relinquuntur lectoris iudicio.

קטיר *onus frumenti*, Guido ex Zohar. Videtur esse a *καταφάω*, quasi *onus deprimens*, vide Zohar in Gen. 116d.

קטיר *καταφάω, ictus, percussio, plaga, allisio, impetilis, occursum, scilicet mala*, ut Guido adducit ex Zohar. In Vr. legitur cum o in fine, טכוח, לקה ה' קטירי *vapulabit quinque plagis*, i. e., s. 30. *vapulavit 24. plagis*, ibid.

קטיר *urceus*: ומלי קטירא חד et replevit urceum quendam, scilicet aqua, Zohar in Num. col. 299. Vas instar קטירא scribunt Hebraei. Et aliter, בקטירא

in conjunctione superiorum, Zohar in Gen. col. 88. Vide קטיר.

קטיר *vide infra* קטירי.

קטיר *declivis, declivitas, praecipitium, praereps locus, in quo nihil quiescere aut subsistere potest*. Est ex graeco *καταφεσγῆς declivis*. Ap. Talm., gl. הנוצק והקטיר. Ohol. c. 3. והקטיר *effusio et declivitas, vel, canalis et declivis locus*, Git. 16a. idem in As. 52a. scribitur *quod indicat terminationem graecae*: היחה ידה עשויה קטירי: fuit manus ejus facta ut declivitas, id est, non plana, et in rectum extensa, ad recipiendum rem projectam, sed declivis et digitis deorsum protensis, Git. 78b. והיה מקומו קטירי *aqua effusa in pavimentum, fueritque locus ejus declivis*, Meila 17a.

קטיר *ictus plaga*. Corruptum ex gr. *καταφορά*, quod sic inter caetera usurpatur. In Vr. s. 18. בשר ודם נוחן קטירי ור"קבה, in fine usurpatum legitur, homo caro et sanguis dat ictus, et Deus sanctus benedictus dat quoque ictus, sicut dicitur, „quadraginta ictibus percutiet eum et non amplius“, (Deut. 25, 2.) Item, רשע o improbe Pharaon, ut vivas, decem plagis tu vapulabis; haec sunt decem percussiones etc. Adducitur in Jalkut ex libro Pesikta, in principio Sectionis Vajehi beschallach, Exo. 13. Vide et antea.

קטיר *parrulus, exiguus*: שנחנה בו רוח קטירי *parvus spiritus, exiguus*, gl. לשון קטיר מדר. Vr. s. 15. In Jalkut pro eo est קטיר, Ar. legit קטיר. קטיר *adolere, suffire, suffitum facere*, ut hebraice, sed rarius in Tg. refinetur, at saepius transfertur per אסך, ut dictum in נסך. Praet. et *adolere* קטיר עליו קטיר *aromatatum*, Exo. 40, 27. Part. קטיר *atria suffumigata, caminis et fumariis instructa*, Ez. 46, 22. קטיר *quod sic quidam explicant*. Alii, et sic R. David, *conjuncta, coagmentata*, ex altera significatione, quae mox infra sequitur. Infinitivus קטיר *ad suffiendum sive adolendum* in eo suffitum aromatatum, Exo. 30, 1. Sic Is. 2, 28. *et ascendit in altare ad suffitum faciendum*, IR. 12, 33. Fut. קטיר *in eo Aharon suffitum aromaticum*, Exo. 30, 1. Cum aff. קטיר *dum aptat ipse lucernas, adolebit eum*, ibid. Sic vers. seq.

קטיר *fumus, ex-*

⁴⁶ *قطيفة*, quod vero, ut habet Freyt., *vestem externam innuit incisissimis fimbriis instructam*. Usurpatur etiam a poetis pro veste. qua *corpus involvit dormiturus*, et procul dubio in usu haec vox simulque erat pro *tapetis et stragulis*, ut habet Ar., quae significatio igitur in ipsis ar. Lexicis supplenda.

⁴⁷ קטיר. Legitur haec vox in Midr. Koh. de equo. in quo rex Aegypti Israelitas persequens equitabat. Gr. est *κατάφρατος loriceatus*.

halatio, vapor, nebula: סליק ודוניה דפרעה היך קוטרא: *ascendit fastus Pharaonis instar fumi*, heb. עלה עשן, Ps. 18, 9. והא סליק קוטרא דארעא הי כקוטרא דאחונא et ecce ascendebat fumus terrae sicut fumus fornacis, heb. קיטר, Gen. 19, 28. in Jon. חלנא וקטרא nix et exhalatio sive vapor, heb. וקיטר Ps. 148, 8. sicut uter suspensus in fumo, Ps. 119, 83.

קטורה בוסמין *suffitus*, קטורה קטורה *suffitus aromatum, ex aromatibus variis confectus*, Exo. 30, 1. וקטורה בוסמין די חעכר et *suffitum aromaticum quem facies*, Exo. 30, 36. וקטורה בוסמי et *suffitum aromaticum meum*, Ez. 16, 18. et 23, 21. לקטורה בוסמא ad *suffitum aromaticum*, Exo. 40, 5. וקטורה בוסמא et ad *suffitum aromaticum*, Exo. 25, 6. ויה מרכא דקטורה בוסמא et altare *suffitus aromatum*, Exo. 30, 27. Emph. מחחיתה דקטורה et *quisque habebat thuribulum suffitus in manu sua*, ויטר ענן דקטורה סליק, Ez. 8, 11. Ap. Rab. מה קטורה quid est Ketoreth? res quae fumat et ascendit, cuiusque odor fragrans est, Kerith. 6b. Ibidem Rabbini dicunt, Mosen non diserte expressisse, quae et quot aromata ad *suffitum sacrum* adhiberi debuerint, quod orali traditione ab ipso didicerint, nempe undecim. Id occulte Moses verbis indicavit Exo. 30, 34. ubi inquit: „Accipe tibi סמם aromata, stacten, onychem et galbanum, aromata et thus purum, unumquodque solum“. Hic, inquit, bis dicit indefinite, aromata, nec exprimit, quae et quot. Unde docuerunt Rabbini, cum primo pluraliter dicat aromata, indefinite, minus numeri pluralis intelligi debet, nempe duo. Postea exprimit tres species, quae conjunctim faciunt quinque: rursus indefinite dicit aromata, quo innuere voluit tot, quot priori membro indicavit, nempe quinque, et ita sunt decem species. His adjicitur una, thus purum, quae faciunt in universum undecim, quot scilicet species ad *suffitum olim adhibitae* fuerunt. At quanam? id per Kabalam posteritati revelatum, nempe resina praestans, החלבנה onyx, החלבנה galbanum, thus, הלבונה myrrha, קציעה casia, costus קושט, crocus כרכום, spica nardi שבולת נרד sive costum, cortex odoratus והקלופה, calamus odoratus, והקנמן et cinnamomum. Haec adducit R. Sal. in Commentariis, et sunt petita ex Talm. Kerith. 6a.

*diameter*⁴⁷ קטר vel חצי קטר semidiameter: קטר חסא diameter solis: קטר הארץ diameter terrae: קטרה diameter ejus: More lib. 2. c. 23.

⁴⁷ Quasi *ligantem* (קושר) dicas. *Ligat* enim chorda geometrica i. e. linea recta intra lineam circumcurrentem duo puncta in ipsa linea circumcurrente seu peripheria posita, et si קטר ארץ ארץ ארץ dicas, maxima chorda subintelligitur, quam ab uno puncto ad alterum per ipsum centrum trahimus, i. e. *diametros*. Arabice

قطر (quod chaldaice debet pronuntiari קטר) tractum terrae, tractum coeli notat, dum ad designandum diametrum notio circuli (قطر الدائرة) additur. Est igitur קטר propria vox, quae procul dubio, ut ceterae designationes geometricae seu termini technici ad geometriam pertinentes, ex Arabia in Chaldaeam migravit, quamvis etymologice ex sermone chald. clarius enucleatur quam ex ipsa lingua arabica.

II. קטר *ligare, colligare, devincire, redimire*, heb. קשר, pro quo usurpatur, ש in ט commutato. Praet. וקטר דנבא ברש דנבא et *ligavit caudam unam in capite alterius*, Jud. 15, 4. וקטר על ידיה דהורחא et *ligavit ipsa super manum ejus coccinum*, Gen. 38, 28. Part. Pehil. בלכיה דטליא et *ligata est in corde pueri*, Prov. 22, 15. Plur. omnes illi vincti sive redimti coronis in capitibus suis, Esth. 1, 3. Imper. קטר אנון על אצבעתך *liga ea in digitis tuis*, Pr. 7, 3. קטר אנון על אצבעתך *liga ea in collo tuo*, Pr. 3, 3. וקטר ביה בלכך *liga ea in corde tuo*, Pr. 6, 21. Fut. וקטר אבנא *alligabis ei lapidem*, Jer. 51, 63. וקטר אפסר *num ligabis catenis Orionem*, Job. 38, 31. וקטר *estne possibile ut liges*, Job. 39, 13. וקטר אנון על ידיה *et ligabis eam puellis tuis*, Job. 40, 24. וקטר אנון על ידיה *et ligabis ea in signum super manum tuam*, Deut. 6, 8. וקטר אנון על ידיה *et ligabis ea in fenestra*, Jos. 2, 18. וקטר אנון על ידיה *et ligabis ea*, Deut. 11, 18.

קטר *ligatio, ligatura, nodus, vinculum*. Plur. וקטר *ligamina, nodi* et *solvens nodos*, i. e. res difficiles et implexas, Dan. 5, 12. Constr. וקטר אנון על ידיה *et ligamina virorum fortium*, Jes. 7, 18. וקטר אנון על ידיה *et ligamina lumborum ejus*, id est, cingula, vincula, Dan. 5, 6. Ap. Rab. וקטר אנון על ידיה *quia in eo (ligno) sunt nodi*, Pes. 74a. Postellus in Zohar exponit saepe *nuassam, molem*.

קטר *idem* nodum video hic, Job. 61a. Plur. וקטר *ligamina, colligationes*: Hinc citat B. Ar. ex Jelam. sect. אלה חולדות יצחק in principio: הרי אני צר אוחו בכל קטרי של אביו שידעו הכל: ecce ego formo eum (Isaacum) secundum omnes *ligaturas* (id est, articulos vel lineamenta) patris ipsius, ut omnes cognoscant, ipsum esse filium Abrahami. In Vr. s. 23. הקטרה צר. Deus benedictus format omnia lineamenta (filii spurii) ad similitudinem ejus (adulteri), ad patefaciendum eum. Iterum ex Jelam.: היתה מציאה כל קטרי של פער מחוך: produxerat omnia simulachra Pehoris de ventrali suo, et dixit, incurva te isti. In his exemplis exponitur vox ista קטרי: היתה מציאה כל קטרי של פער מחוך: unde est quod alii posuerunt, קטרי *imago, figura*. Et in Jelam. in primo loco pro קטרי legitur *in mea editione*.

קטר *nodosus, durus, fortis*: וקטר *nodosae et bene colligatae et compactae*.

קטרון *vide in litera ט*.

⁴⁸ *clavus vel lorum, quo ligna jugi colligantur, aut juxta alios, lignum quod temoni adjunctum est, et quo boves currum trahunt, temo autem inter boves duos exiens, vocatur* קטרון *unde, העול של מחמת והקטרב*, T. Kel. c. 14. et 21.

קטרון *pro קטרב accusare. Corruptum ex gr. κατηγορώ, unde supra meliori formatione fuit קטניור, accusator. Fut. יקטרג quum accusaverit, Job. 37, 20.*

קטרון *accusator.*

קטרון *throne, solium.*

קטרון *rituitosus, catarrhosus, Vr. s. 15. Graec. κατάρροτος.*

קטרון *vel קטריק, vide supra in ordine קטר.*

קטרון *In Br. s. 31. אלא כמין קטרקטין היה לו. פוסקן מן העד. Gl. מגריפה scopae aut marrha, qua sordes remouentur et colliguntur ad latus. In Jalkut sectione נח, distinct. 54. legitur pro hac voce קטרקטין, et pro פוסקן legitur פוחחן Guido cataractam exponit, et legit קרקטון.*

קטרון *aestas: Formatum ab heb. קיץ, mutato צ in ט ut saepe: קיטא dum nondum est aestas, Jes. 28, 4. בית סתומ על בית קיטא domum hybernarn cum domo aestatis, id est, aestiva, Am. 3, 15. וקטרון aestatem et hyemem tu formasti, Ps. 74, 17. Cum literis scrvilibus, וקטרון et aestas et hyems, Gen. 8, 22. וקטרון sicut siccitas aestatis, Ps. 32, 4. בקיטא ובסתומ in aestate et hyeme, Zach. 14, 8. מחקנה בקיטא לחמה praeparans in aestate cibum suum, Pr. 6, 8. Apud Talm. קיטא sumitur pro veste aestiva muliebri, in Neg. c. 11. Bartenora autem scribit, sibi videri esse vocem Romanam vestis muliebris, cotte.*

קטרון *vide supra in קטא.*

קטרון *aestivi fructus.*

idem, TH. Schevi. c. 4.

קילא *cella, cubiculum. Pl. קילין. Rectius קילא vel קילא, Br. s. 31.*

קילון *canalis, aquaeductus ad irrigandos agros vel prata: המסלל בקילון ער ג' ימים טמאים: צתור, gl. Maschkin c. 4. etiam si repleta fuerit fossa per canalem, Mikv. cap. 8. כר רסך ר' cum mortuus est R. Hoschaja, corrui aquaeductus Tiberiadis, TH. cap. 3. Gl. מקום קבוצה מים. Videtur esse gr. ἀήλον, ἀηλῶ-velou, latine tolleno, genus machinae, quo trahitur aqua, in alteram partem praegravante pondere. Pl. lib. 19. cap. 4. „Hortos villae jungendos non est dubium, riguosque maxime habendos, si contingat profluio amne: si minus, e puteo, organisve pneumaticis, vel tollenonum haustu rigandos.“*

קין *testiculosus, praelongos et majores testiculos habens. Id in primogenito animali vitiosum, Bech. 44b.*

קין *vide infra in קנא.*

קין *vide in קנה.*

קיסא *lignum⁴⁹: crux, patibulum: היך קיסא sicut lignum perversitatis, i. e. perversum, heb. כעץ, et sic deinceps hebr. עץ respondet, Job. 24, 20. קיסא ומוצלבון יזיהו על קיסא in ligno, id est, patibulo, quod alias vocant קליבא, Deut. 21, 22. in TgH. קיסא לא חבית נבלת נושמיה על קיסא non pernoctabit cadaver corporis ejus in cruce, Deut. 21, 23. in Jon.: קיסא ומוצליבו חרייהו על קיסא et suspendentur ambo illi in patibulo, Esth. 2, 23. Cum servilibus ab initio, כססמרא בקיסא sicut clavus in ligno, Deut. 25, 3. in Jon. קיסא סרוחא lignum putridum, Jobi 41, 18. Juxta Regia: ואטל בקיסא et abstulit quasi lignum spem meam, Jobi 19, 10. קיסא ארומא arcam ligni, i. e. ligneam, Deut. 10, 1. in Jon. Pl. וקטע קיסין et fidit ligna,*

⁴⁹ *Ar. القطريب عند أرباب الفلاحة خشبة القطريب, de quo in lexico ar. Muhit-al-Muhit (ed. Bistani) i. e.: Al-kitrib*

(مقبرة توضع في خرتي بطرف العود الداخل في حلقة النير لتتمعه عن الخروج من مكانه apud rusticos nomen est ligulae parvae, quae inseritur in foramen in extremitate ligni, quod per annulum jugi transit, ad prohibendum illud (lignum) quominus elabatur de suo loco. Aruch describit: שני עצים יש מצד זה של קטרב וסכניסין בדרך אוהו נקב עץ ושמו קטרב וקטרין ליה שלא ישמטו הבקר קטרב in ambobus jugi extremitatibus ligna (infixa) sunt, et in ea foramina (in singulis foraminum) inseritur lignum (ligula), cui nomen est קטרב, et qui (ideo) alligantur, quominus jumenta (de jugo) elabantur. Utrumque igitur lexicographum ex eodem fonte hausisse res est ante oculos posita (ipsa quoque apud auctorem Ar. scriptura non mera hebraica atque potius translata ex alia, lingua quidem arabica, lectori sese praestat), neque interest, nisi quod ar. vocem etymologice explicare conatur eam ad rad. קטר ligavit vertens. Id vero maxime addubitandum, quoniam radici קטר in lingua ar. notio inest stillandi, guttulim fluendi plane igitur notioni ligandi (קטר) opposita, minimeque contendere licet, vocem קטרב a rusticis arabicis juxta etymon. chald. formatam esse. Ipse autem auctor Ar. scribere pergit, illa in extremitatibus jugi fixa ligna alas (כנפים) nuncupari, nec verisimilitudine est carens, jugum illud cum lignis alarum instar exstructum nomen traxisse ex similitudine quadam cum ave قطرب, de qua in lexicis arabicis. Judicent periti; ego nonnisi ad locum illum in Aruch attentos facere volui, quibus majus otium est etymologiae vocum ar. operam navare.

⁵⁰ *Sifri ad Deut. 32, 6.) nomen dignitatis, lat. centurio. Syriace haec vox مِرْدَان sonat.*

⁵¹ *Idem est atque קיס, quod fragmentum ligni notat, ex rad. קס secuit, secundo divisit in partes rem. Aliis vocem ad gr. vertere placet κῶ, κῶζω findo. Non videtur.*

⁵³⁾ Eadem ratione a verbo gr. *κλάω* *frango, confringo* formatum est, ut כִּפַּס a verbo כִּפַּס *confringere*.

prodest: Tan. 4a. Excitat enim illud, ut cito prodeat et germinet: sic sapientum prudenter dicta et monita, in genia juventutis, sub ignorantiae velo latentia, excitat et expolit ad doctrinam et virtutem. Et mox ibidem; צורבא מרבנן דמי למרצירא דרחוי; ingeniosus sapientum discipulus similis est grano sub gleba latenti, quod dum germinat, germinat. Granum sub terra latens, tenui et moderata pluvia irrigatum, excitatur in germen, et dum progerminare incipit, magis magisque in altum excrescit: sic sapientis nomen, doctrinae et virtutis humore tinctum, quando semel in publicum prodire coepit, magis magisque inclarescit et celebrescit. Hinc et proverbialis sententia antiqua: בירא דרשחין קלא מניה לא חשרי ביה קלא bibisti, ne projicito glebam, scil. ad turbendam aquam ejus: Talm. Bk. 92b. Quae res nobis semel fuit necessaria, cujusque usus nobis profuit, non est nobis postmodum superbo vel ingrato animo contemnenda. Sic et amici ac praeceptores nunquam despiciendi, quorum studium nobis aliquando salutare exitit. Inde illud praeceptum Dei, „ne abominator Edomaeum, nam frater tuus est: ne abominare Aegyptium, nam peregrinus fuisti in terra ejus“, (Deut. 23, 7). In Aruch paulo aliter hoc proverbium citatur, בירא דרשחין מניה מיה חוי קלא לא חשרי ביה, fons ex quo bibisti aquas, vide ut glebam nunquam projicias in eum. קלא autem exponit אבן lapidem.

⁵⁴ קלא-אילן *color caeruleus vel thalassicus, similis hyacinthino*, ut notat R. Sal. in Talm. Men. 40a. inquit, עכע היא שדומה לחכלה. Et in Gemara 41b. מליח שכולה חכלה כל מיני צבעונין פוטרין בה חוץ מקלא vestis quae vocatur tallis, si tota fuerit hyacinthina, omnes colores liberos faciunt in ea, excepto caeruleo. In Jalk. 194d. exponitur vernacule indicio. Vide et Bk. 94. et Bm. 61.

⁵⁵ קילב *lignum cum clavis vel uncinis, quod utuntur vel mercatores ante officinas, ut suspendant in eo varias merces, vel laniones in macellis, ut suspendant in eo carnes*, Talm. Sab. 60a. ubi legitur; cum ligno vel tabula officinaria (si in Sabbatho incedat) sequitur (ratione mundicie ejus) clavos ejus. Item *securis*, idem quod כולב, Br. s. 38.

קלבא *pix, resina*: קרא וקלבא cera et resina, Sab. 133b. Bk. 85a. Gl. רשינא והוא ופח של עץ i. e. kalba est resina, hoc est, pix arboris. Ar. exponit *butyrum*. R. Sal. in Bk. exponit resinam שבחכיווין quae est in doliis vini. Videtur *faecem vini lapideam* intelligere.

⁵⁴ Gr. *αλάη* genus tincturae. Ita de Lara. Magis vero eorum placet sententia qui unam vocem esse dicunt cum sequente קלאין respondereque gr. *καλαχλον*, quod idem atque *καλαχλον* colorem caeruleum notat.

⁵⁵ *قَلَب* coll. nom. pers. *قَلَب* hing, link, hook ut Schaksp. vocem anglice reddit. Item, ut habet Vull. (II. 732.) *harpagonem piscatorium* notat, quo etiam pro unco, clavi et similibus ad suspendendas res aptis instrumentis uti possumus. Ceterum usus vocis etiam in neo-pers., ut habet Zenker, ubi etiam per (قَلَب) scribitur. At vero כלב, quod *securim* notat, lat. esse videtur *chalybs*, quod metonymice et pro ense vel securi sumitur. *) קלונטרין vide sub קלונטרין.

fatuus, idiota, simplex. In proverbio antiquo usurpatum legitur ap. Tos.: היינו דאסרי אנשי באחרא דמרי ביחא חלא ליה ויניה חמן קולבאי רעיא illud est, quod vulgo dicunt homines: Quo in loco suspendebat herus arma sua, illic nunc suspendit fatuus pastor hydriam suam, vel, juxta alios, baculum, pedum suum, Sanh. 103a. Bm. 84b. ubi scribitur קולבא. Quae aliquando fuerunt pretiosa, succedentibus temporibus saepe reduntur vilia. Vide in MK. c. 3, v. 16. fol. 93b.

קלבן *luxatus*. Luxatum femur reddit primogenitum animal vitiosum, Bech. 45a. Guido *sciaticum* interpretatur. Κολόβος graece est *mutulus*.

קולבון *collybus vel collybum, detrimentum pecuniae pro permutatione ejus apud numularios sive collybistas*. Ap. Tos., הארצין השוחפין כשהייבין בקלבון פטורים מן מעשר בהמה וכשהייבין בקלבון כמעשר בהמה פטורים מן הקלבון agentes quando tenentur dare collybum, liberi sunt a decimis bestiarum, quando autem tenentur dare decimas bestiarum, tunc liberi sunt a collybo. Bech. c. 9. in Misna, Beza 39b. להיח קולבון לפוטורט. ut esset collybus sive detrimentum pro permutatione in numos minutos. Maim. parte 1. cap. 3. de שקלים sielis, ait: Dimidii sieli necessarii erant omnibus: nam quisque tenebatur dare sielum dimidium. Itaque cum accederet numularium, permutaturus sielum integrum, addebatur aliquid ad sielum, ואחורו sielum integrum, addebatur aliquid ad sielum, ואלו שהייבין בקלבון hi autem sunt qui tenentur dare collybum, Levitic, Israëlitae, advenae sive proselyti, servi manumissi: at sacerdotes, mulieres, parvuli sive minorennes exempti sunt. Si quis per hosce tres permutaverit, liber est: si ipsemet permutaverit. aut per socium suum, בקלבון tenetur dare collybum unum, sed R. Meir dixerat, שני קלבונו, duo collyba: Qui affert כולע sielum duplum, et accipit sielos dimidios, שחי קלבונו, tenetur dare duo collyba. Et mox ibid. sect. seq. מעה קולבון מעה כמה כסף דברי ר' מאיר וחכמים אומרים חצי מעה est collybum? obolus argenteus, juxta verba R. Meir: at sapientes dicunt, dimidius obolus. Haec ibi. מעה est idem quod גרה in Mose, quod interpretes reddunt obolum, numum scil. minutissimum. R. Sal. hic scribit: חצי שחוח מחצית מעה חשק obolus argenteus est dimidia sexta ex dimidio sielo, id est, duodecima pars dimidii sieli.

rah 2 22

⁵³) Gr. *κελλίο cellula, conclave*, cujus usus observante Freytagio etiam in lingua ar. ^{53a} *قلبة*. Est igitur altera pluralis forma vocis *κῆπ* quod cellam innuit, et d. q. supra. Syriace haec vox *ܡܟܬܝܒܐ* sonat, magis arabismo, quam chaldaismo conveniens.

קֹלֶחַ קֹלֶחַ *caulis, in herbis, oleribus et virgultis*⁶⁴: *culmus, in segetibus*: קֹלֶחַ הַיִּיקוֹץ *caulis olerum*, Pes. c. 2. שְׂמוּאֵל הָיָה בָרֵךְ נִפְשֵׁהוּ בְּקֹלֶחָא, Ned. 51a. פִּלְ קֹלֶחֶין et קֹלֶחֶיהוּ: In Tg., וְחִלְתָּ קֹלֶחֶין בְּאֶרְצָהּ וְרָאִיתָ accipiet hyssopum, tres caules in fasciculum unum, Num. 29, 18. Jon. Sic ap. Talm., אֹוֹב שֵׁשׁ בּו שְׁלֹשָׁה קֹלְחֵי, Para c. 11. הַמּוֹכֵר hyssopus in quo sunt tres caules, Para c. 11. קֹלְחֵי אֵילָן בְּחוּךְ שְׂדֵהוּ vendens caules virgultorum in agro suo. Quidam reddunt, *stipites arborum succisarium*: Pea c. 3. בְּקִנִּים וּבְקִלְחוֹת in calamis et caulibus, Erub. 16.

כל חלחץ יומין, *lebes, ahenum*: Ap. Toa., *singulis triginta diebus vertit eos gehenna, sicut caro (vertitur) in aheno*, Bb. 74a.

קָלַט *colligere, recipere, continere receptum, An-*
nemmen: recipi, adhaerescere, cohaerescere,
coalescere. Guido addit, *proficere*, ex Ps. 60, 10.
 ubi *deceptus* videtur similitudine radicis טָלַק quae
 ibi legitur. In Tg. rarum est, Rabbiniis usitatissi-
 mum. Part. שֵׁשׁ קְרוּי דְּקָלָטָן קְטוּלָא *sex urbes quae*
recipiant occisorem, heb. עֲרֵי הַטָּקֵל *urbes receptus*
vel refugii, Num. 35, 6. Part. פֶּהִיל וְקָלִיטָן *inflati,*
sive turgentis, aut collecti sive contracti, Lev.
 21, 20. in Jon. Infinit. לְמַקְלֵט קְטוּלָא *ad recipiendum*
occisorem, Num. 35, 12. in Jon.

Ap. Rab. המוחילה si recipiat quis aquas (ore) ex stillicidio sive defluxu aque ex tecto, et bibit, Erub. 99b. כל הרכבה שאינה קולטת כשלשה ימים שוב אינה קולטת omnis insitio-rami, quae non recipitur (adhacrescit, coalescit) intra tres dies, ulterius non recipitur, Rh. 10b. כל שהחיכה קולטתו plantatio non recipitur (a terra, non radicescit) nisi ad minimum a triginta diebus; et ויקלוט et simul accipiat vas aliud; nempe si quis vas unum accipiat aliquid expediendi causa, simul cum eo deferat vas aliud isti priori impositum, censetur unus labor, Sab. 117b. R. Sal. Gen. 18, 8. explicans vocem חמאה, inquit: שקלטין מעל פניו pinguedo lactis, quam colligunt de superficie ejus. Ista pinguedo dicitur flos lactis, unde fit butyrum, quod vocatur חמאה, quia ex flore lactis factum est.

קליט *solidas habens ungulas, ut equi, muli, non fissas*. Ap. Talm. פרה אסור *solidis ungulis vacca natum, prohibitum est comedere*, Chol. 68b. דאיעבר *quod impraegnatum est ex solidas-ungulas-habente*, Bk. 78b. פרסותיה קלטות *ungulae sunt solidae*, Bech. 6a. Vide et fol. 43a.

קִלְטָהּ *receptio, exceptio: cohaesio, coalitio, qua una res recipitur ab alia. Sic in plantatione dicitur*

קליטה, quando radices a terra recipiuntur et coalescunt, ut crescant et augeantur.

קֶלֶט, קֶלֶט vel קֶלֶט, קֶלֶט *receptus, refugium, qua aliquis ab eo, ad quem fugit, recipitur, idem quod hebr. מְקַלֵּט, ubi agitur de urbibus refugii ob homicidium casuale et non voluntarium: לקַרְחָא אל עיר מְקַלֵּט in urbem refugii ejus, hebr. מִן עֵר מְקַלֵּט Num. 35, 25. קֶרַח מִן עֵר מְקַלֵּט ex termino urbis refugii ejus, ibid. v. 26.*

וַיָּחִיב בַּחֵד קוֹלְטָא רַחֵלָא: *scissura, fissura*:
sedebat in quadam fissura tumuli terrae,
 Zohar col. 446. וַנִּפֹּל הָהוּא קוֹלְטָא *et decidit ista fis-*
sura, ibid.

קלמור. In Vajikra rabba sect. 28. in fine; קומור
קלמור comes *collator*, nomen officii dignitatis.

קָלֵב *levem, vilem, velocem, celerem; parum, pau-*
cum, minutum, minus esse vel haberi, minui,
imminui, ut hebraice. Praet. בעיננה ונקלח et
vilis habita est hera ejus in oculis ejus, hebr. וחקל
Gen. 16, 4. בעיננה ונקלח et vilis habita fui in oc-
ulis ejus, ibid. v. 5. אם קלי מיה an minutae essent
aquae, Gen. 8, 8. אם קלי מיה טעל ארעא an minutae
essent aquae a terra, Gen. 8, 11. Et perfecte, יומי
קלילי dies mei velociores sunt radio textoris, Jobi
7, 6. Sic c. 9, v. 25. Fem. בעיננה טעוחדה מךקלילא
propterea quod leves sive viles erant in oculis ejus
ascortationes ejus, Jer. 3, 9. Inf. מעלודיה נרמל
ad minuendum, ut minueretur jugum ab ipsis, Eccl.
4, 16. In Pahel geminatur prima radicalis, קלקל,
quod vide mox infra. Aphel, אקל leve reddere, le-
vare, alleviare: vilipendere, probro, ignominia affi-
cere. Praet. רמל יח דוד רמלתי qui probro affecit Davidem,
Esth. 2, 5. Imp. פולחנה רמבן כען אקל ומה אקל tu vero
allevia nunc servitutem patris tui, IR. 12, 4. אקל
לא כעל דבכי יקל Fut. non enim hostis meus vilipendet me, hebr. יחרפני
ignominia, probro afficiet me, Ps. 55, 13. ויקלן מנך
et levabunt de te, et portabunt tecum, Exo. 18, 22. Inf. יקרי ארעא כל לאקלל ad vilipen-
dendum, probro afficiendum omnes honoratos ter-
rae, Jes. 23, 9. לאקלל ad alleviandum a se, Jonac 1, 5.
Ithpehal Praet. אקלל imminutum est robur num, Thr. 1, 14. Ithpehal Praet. אקל
אמין אקללל num alleviatae, imminutae essent aquae,
Gen. 8, 8. in Jon. Ap. Rab. אקל אקל אקל אקל אקל
non levabit homo caput suum, id est, non erit elat-
us, superbus, ut infra inter nomina est הראש קלות
קליל קליל ברגלוי celer celer pedibus suis, heb. קל ברגלוי, IIS. 2, 18. קליל הוא למשט
קליל הוא lev's est ipse, ut natet super aquas, Jobi
24, 18. מוחדה אקללל populum festinum et velocem,
Hab. 1, 6. לא ערוק דקליל לא ne fugiat qui celer
est, Jer. 46, 6. ודקליל ברגלוי et qui celer est
pedibus suis, heb. אקל, Prov. 19, 2. Sic Am. 2, 15.

⁶¹⁾ Ex radice *yp vulsil, evulsil, extraxit*, q. d. pars ex toto *evulsa*, uti esse solent virgulta herbarum et caules olerum.

⁶³⁾ Gr. κλήτωρ, κλητὴρ minister magistratus jus discentis. Scribitur etiam per גלפחורין, גלפחור, ג.

et peribit locus refugii a veloce, Am. 2, 14. Pl. מנשרא קלילין aquilis celeriores sunt, IIS. 1, 23. Sic Jer 4, 13. על כרובין קלילין super Cherubinos celeres, IIS. 22, 11. עננין קלילין nubes veloces, ibid. v. 12. Sic Jes. 5, 26. משרה רגלי כאלחא disponens pedes meos veloces, instar cervorum, ibid. v. 34. אננין קלילין nuncii veloces, Jes. 14, 2. קלילין נרכוב על super celeres equos equitabimus, Jer. 30, 16. קלילין הוו רדפא: veloces fuerunt persecutores nostri, Thr. 4, 19. קלילין כנשרין celeres ut aquilae, Eccl. 9, 11. Fem. דמא לינקא aquila fuisi similis camelae juvencae veloci, Jer. 2, 23. דמילחא קליל: leve, facile, exile, vile: cuius esus vilis est, Num. 21, 5. יקלילא דא קדם et leve hoc fuit in oculis Domini, II. Reg. 3, 18. קלילא דא רידך טולא עטר שעין leve hoc est, ut umbra redeat decem horas, IIR. 20, 10. Et adverbialiter, קליל leviter, et in momento, Joël. 4, 4. ויח et fratrem vestrum minorem, heb. קטן parvum, Gen. 42, 20. Jon.

קליל קליל אחרכטן: parum, paucum, paulatim: paulatim expellam eos, heb. מעט מעט, Exo. 23, 20. in Jon. קליל שחא קליל נמחא קליל חובק יד parum somni, parum obdormitionis, parum complicabis manus tuas, Pr. 6, 10. טב קליל ברחלחא דאלחא bonum est parum cum timore Dei, Pr. 15, 16. טב קליל bonum est parum cum justitia, Pr. 16, 8. ויעיר ecce quam minimum abfuit, Gen. 26, 10. קליל עך propemodum, Pr. 5, 14. quod mendose in libris קליל. Ap. Talm. reperitur hoc sensu cum Apocopa: ut, וישקול מניה קלי, et accipiemus ab eo parum, As. 35b. אנני ביה קלי et dormiam in eo parum, Sanh. 93a. אבל קלי קלי sed si eat paulatim, lente, gl. בנחא, Sab. 153b. ויצבט בה קלי קלי et collegit in eo parum parum, Vr. a. 34.

אי אפשר רחשחכח בקלוחא: vilitas, קלוחא non est possibile, ut inveniat in vilitate, id est, vili pretio, sed in pretiositate, Jobi 28, 18. ארום quia vilitas, contemptus est coram Deo, suspendere hominem, Deut. 21. ult. in Jon. heb. קללח, quod hoc sensu etiam exponit Raschi, quem vide.

בטח בקלוחו: levitas, velocitas, celeritas: confidit in velocitate sua, i. e. pedum celeritate, R. David IIS. 2, 18. בקלוחו leviter, facile: ילכו בה בקלוח, sine impedimento aut offendiculo: levitas capitis. Sic Rabbini vocant elationem capitis ex levitate, superbia et lascivia, cum magis hominem deceat הראש cum demissione capitis incedere. Oppositum ejus כובד ראש gravitas capitis, demissio capitis, Ber. 31a. דברי verba jocularia et levia: Praeceptum sapientes de muliere, בחיה ביהא, ut sit verecunda in domo sua, neque multiplicet risum et levitatem capitis in conspectu mariti sui, id est, ne sit nimis levis et lasciva, Maim. in הלכות אישות c. 15.

et leva- vit Jacob in velocitate pedes suos, Gen. 29, 1. in Jon. Sic in Masora parva ad מקל, Jer. 3, 9. notatur, non extat amplius defectivum in (significatione) velocitatis. Adverbialiter et cum apocopa, קלילו עבדא: parum nobis parum frumenti, Gen. 43, 1. in Jon. hebr. מעט אכל.

קל: leve: oppositum ejus חמור, כבד, grave: levitas et gravitas, leve et grave. Frequentissima locutio apud Rabbinos, qua utuntur, quando a levi, id est, argumento a minori, argumentantur ad grave, i. e. majus, aut contra. Apud Grammaticos leve, i. e. lene, sine Dages: השן קלה litera ש levis est sine Dages, בנין הקל conjugatio levis, i. e. non habens Dages. Sic vocatur prima conjugatio formae activae.

חומרא קיל, קול, קול: idem: oppositum ejus חומרא, ap. Talm. frequens in eodem argumentandi genere, ut et in dictum: קל לחומרא קא משמע לך: tam de levi, quam de gravi proponit nobis doctrinam audiendam.

קל: leve, facile: מן הרקל: de facili, facile, More cap. 58. ab initio.

קל: idem: בקל: leviter, levissime, facillime.

II. קל: cadus, vasculum, quo recipiebatur cinis vaccae combustae ad conficiendam inde aquam expiatoriam, olla, pelvis: Num. 19. Vide Para cap. 3. Edajoth c. 6. Hinc in Tg. Jon. Num. 19, 9. וינש ונבר כהן דכי יה קטמא חורחא בקל דפחר vir sacerdos mundus cinerem vaccae in ollam figuli. Conferunt cum קל pelvis, et קלחא⁶⁶ hydia, quae etiam possint esse a קל.

III. קלקל: corrumpere, depravare, disperdere, perdere, pervertere, vastare, destruere, dissipare. Variis Hebraicis verbis respondet. Praet. שביחך et viam semitarum tuarum discipant, heb. בקליל, Jes. 3, 12. וחרץ קלקלח et rectum perverti, heb. העיחי, Jobi 33, 27. Part. praes. מקלקל et scientiam eorum perdit, heb. יסכל, infatua, Jes. 44, 25. ומקלקל פתגמין חריץ et pervertit verba recta, heb. ויסלף, Exo. 23, 8. Fem. ארחחא quas depravat vias suas, heb. משרכח, Jer. 2, 23. Part. Pehil sive pass. מקלקל ויכרי יכרי et contrivi molares dentes perversi, heb. עול, Jobi 29, 17. Plur. ויעורוהו מקלקל et opera ejus corrupta, Eccl. 4, 12. ומעורבדוהו מקלקל et ab operibus vestris corruptis, heb. הרעים, Zach. c. 1, v. 4. Fem. ומארחחו מקלקל et de viis suis corruptis, heb. הקשה, Jud. 2, 19. Imp. מקלקל כען יה מלכא perde nunc consilium Achitophelis, heb. סכל, infatua, IIS. 15, 31. Inf. מקלקל dissipare, irritum reddere, IIS. 17, 14. heb. לקלקל ית ארחחך: להפך, לשנוא, Jer. 2, 36. Fut. ומקלקל יה מלך et perdam sive dissipabo consilium virorum Jehuda, heb. ומקלקל לי יה מלכא, Jer. 19, 7.

⁶⁶ Vide ibi notam.

⁷⁴⁾ Valde allicit vocem ad gr. verbum πλάσσω vertere, quamvis exemplis careat, in quibus π gr. in ρ chald. mutatum est. Forte compositum est ex כלב et פאר.

⁷⁵⁾ Verbum in ar. (قَلَفَ) et syr. (مَلَفَ) lingua usitatum, nec non gr. καλύπτω affine.

uum, et schedae terminorum repositae erant coram
so, i. e. arca, in qua erant schedae tribuum et
artium terrae cuique tribui attributae haeredita-
tio, Bb. 122a. Item קלפים *chartae lusoriae*, in li-
ello מרע סוד quod continet dialogum dorum, quo-
um unus laudat, alter vituperat lusum, saepe oc-
currit על הקלפים והקוביאות יאמר אשרי מי שלא חסאן
e chartis et aleis dicitur, Beatus qui non vidit ea.
bidem inter alia a quibus lusus commendatur, di-
itur, acui eo ingenium, addisci posse arithmeticam
ine praeceptore, exerceri ingenium in logica, rhe-
torica, geometria etc., tandem additur: קלף המצחק
ובפרט בקלפים ובקוביאות ידו ב"ל ויד כל בו ב"ל
בנימטריאה נ"ב והקלפים הכי הו"ד עם המלה כ"א ונקדה
hoc est, summa; qui ludit cl. artis
t tesseriis, manus ejus est בכל in omnes, יד et ma-
nus omnium sunt in eum (Gen. 16, 12.) כל (in
mnes) in gematria valet 52. Totidem sunt chartae
asoriae: יד"ר (et manus) hujus vocis literae, uha
um ipsa voce faciunt 21. et totidem quoque sunt
uncta in aleis.

קלפי אגוזים *decortatio, testa, putamen*: קליפות
ortices, putamina nucum: קליפי רמתים *cortices ci-*
riorum, Sab. c. 9. in Misna. קליפה השם *cortex allii*,
הבצל *ceparum*, הציצה *ovi*: בקליפתו *pullus*
et testa sua.

קלף *idem*, Gen. 30, 37.
קליפות *cortices uvarum*, Num. 6, 4. in Jonath.
קליפה *cortex quidam odoratus, cujus usus olim*
uoque fuit in confectioe suffitus sacri, Kerit. 6a.
קליפה *fustis, clava, baculus*: קליפה יהוה ליה קולפא
מחיה בקולפא Ber. 58a. קליפה בקולפא
percutit eum clava vel fuste, et occidit eum,
bid. bestiam autem occidetis
ustibus, Lev. 20, 15. in Jonath.

קליפה טאבי *colaphus, δολαφος, alapa*: קליפה
colaphos bonos devoravi propterea, Erach.
2a. Gl. הכאח גולוח plagas magnas: קליפה
duos colaphos devoravit, Ber. 58a.

קליפה *pessulus, fusti similis, sera*: קליפה
מחיה לה *pessulus*, קליפה בקולפא דשרי
וכולחו אקלידי וקליפי דגלידא Ketub. 65a. במעול של ארז
t omnes istae claves et serae erant ex corio, Sanh.
10a. Pes. 119a. Gl. מעולים. Tres haec significatio-

nes inter se conveniunt, unde et in Aruch conjun-
guntur.

קלפי היחה שם ובה *arcula, pyxis*: קלפי
et arcula erat illic, in qua erant duae sor-
tes; nempe quae imponebantur hircis, pro peccato
offerendis, Lev. 16, 8. Talm. Joma 37a. טרף בקלפי
disrupit arculam, et deprompsit
duas istas sortes, ibid. fol. 39. in initio capituli. Ar-
cula ista scribitur primo fuisse ex buxo, quam po-
stea Jehosua ben Gamla cum esset pontifex maxi-
mus, fecit ex auro, ut priori loco traditur.

קליפסין *oliviarum magnarum species, quae esui*
magis serviunt quam ut inde fiat oleum.

קלקל בנו *proficere*: idem quod טלק *Præter*
et projecit in aquas, Exo. 15, 25. hebr.
טלק, in TgH. Jon. pro eo habet טלק. Apud Rab.,
singulis diebus accepit rotundum panem, et projecit in mare
magnum. Quodam die emit piscem, quo discisso,
invenit in eo thesaurum margaritarum. Inde vulgo
de ipso dictitabant: Iste est vir cui semper perstitit
panis in aquam projectus. Id nempe est quod scrip-
tum legitur „projice panem tuum in superficiem
aquarum etc.” Koh. rab. Eccl. 11, 1. Item, ומקלקל
et projecit in forum, Br. s. 79.

קלקיל *Cilicia*; hinc ap. Talm. בדרת כנרים
si corpus papulae fuerit instar fabae Ciliciae,
Neg. c. 6. Kel. c. 17. גריסים הקליקים fabae fressae
Ciliciae, Maser. cap. ult.

קלקיל *cilicium, saccus*, i. e. *ve-*
stis ex pills: קלקילי ואח דחבק ad multipli-
candum cilicium, et cingulum ventrale, Sab. 64a.
Vide et in TH. Schek. c. 3. Kel. c. 29. Interpres
vulgatus Apoc. 6, 14. Gr. *σάκκος τριχίνος saccus*
pilorum, reddit, tanquam *saccus cilicinus*. Item *an-*
tilena, vel juxta Aruch, *postilena*: unde, וכליו
אני מוכר לך הרי זה מוכר את האוכה ואח המדרע ואח
vendo ego asinum et instrumenta ejus
tibi: Ecce iste vendit ephippium, lorum, antilenam,
cingulum et reliqua, Bb. 78a. Item *crines, pili torti*
et intricati, quasi cilicati, in modum cilicii texti,
intricati. Hinc קלקי הרשא crines torti capitis, quo-
modo etiam vocantur plicae capillorum in puellis:
קלקי הלב axillarum, ביח דשרי קלקי הווקי

⁷⁹ De Lara haud necessario vocem cum graeco confert *καλύφη, ης, ή* (a. γ. γλύφω) *putamen, cortex*.
Ius vocis etiam pro hebr. *scabies, porriga* (Lev. 13, 2.), item pro hebr. *שקשמים squamae* (Lev. 11, 4.;
Is. 39.), quae *corticis* instar corpus circumdant.

⁸⁰ Item vox קליפה in Zohar sect. Bereschith in usu est pro *sinu maris*, gr. *κάλαμος*.

⁸¹ *κάλαμος* vel *κάλπη, ή*. Lucianus in Hermotimo: *Κάλαμος άργυρά πρόκειται τερὰ τοῦ Θεοῦ. ἐς αὐτὴν ἐμ-*
βάλλονται ἀλφειοὶ μικροί, ἔσονται δὲ χρυσάιοι τὸ μέγεθος ἐπιγεγραμμένοι i. e. argentea urna Deo sacra in medio
posita est; in eam inscriptae conjiciuntur parvae sortes fabae magnitudine. Talis etiam erat usus τοῦ קליפה in
acris apud Judaeos, ut ex locis citatis videndum.

⁸² *קליפה seu קליפה, nomē judicis ex quinque iudicibus Sodomaē (Br. s. 51.). Muss., qui vocem per*
i. e. *raptor hominum* explicat, conflata eam habet ex gr. *κλοπὴς et ἀνὴρ ἀνδρὸς*

⁸³ Idem atque קליפה d. q. supra.

⁸⁴ Cf. קלקל et קלקל et vide quae de ea mutatione habet Fuerstius *Lehrgeheube* p. 46.

⁸⁵ קליפסין. Citat de Lara ex Hier. Kel. 4. *καλκός colicus, qui coli doloribus obnoxius est*.

⁸¹⁾ Affine est verbo *זָבַח* debilem, infirmum esse. ⁸²⁾ Vide notam 63. supra p. 1010.

nerum. "Et mox. „Ergo ordo hic est: primum abluuit vestis Sarda, dein sulphure sufficitur, mox desquamatur cimolia etc." Dicitur a Cimolo insula in mari Cretico, unde Ovid. „Hinc humilem Myconem cretosaque rara Cimoli." De Aschleg vide in litera N.

קמליה⁸⁵ *camella*, *vasis genus*, apud Ovidium: „Dum licet apposita veluti cratere camella Lac niveum potes, purpureamque sapam", 4. Fast. Hinc in Br. s. 79. vox קשיטה, per notaricon explicatur: Abba bar Cahana dixit, ק notat אנקיה, quod vasis genus, non uncias (ut Guido) Hebraei interpretantur, forte a Graeco ὄγκιον vel ὄγκαιον. At R. Simon dixit, ק notat קמליה, id est, camella. In glossa notatur, R. Salomonem id explicare *centum millia*, q. k' centum, מיליא millia.

קמין קמין *caminus*, ἀμυνος, *sumarium*: דיו סוחמין קמין קמין obstruxerunt caminum, TH. Sab. c. 3. חם si moretur homo in camino per horam unam, annon morietur? Sic citatur in Ar. ex Vr. s. 14. pro quo nunc legitur בחמין. בחמין נותן אוחן בקמין ponit eas in caminum, Jalkut f. 105b. Gl. מקום העשן בלעו.

קמיוני *fossa*, vel juxta alios, *caminus*. Apud Talm., כל דוכי מלכא שדו ליה לקמיוני חלילא, quicunque vincit regem (confabulando, disputando, diotie) projiciunt eum in fossam plenam pulvere: Glossator, קמיוני i. e. עפר ביה מלא locus plenus pulvere: alii *caminum* ignis interpretantur, As. 10b. In Jalk. Exodi f. 104d. explicatur ex praeced. significato, כבשן האש. Aliter קמיוני idem quod קמוליא קמוליא.

קמטריסין *judices criminales*. Ap. Talm., ישיאו, ממונין להרוג, Git. 28b. Vide et in TH. Jeb. cap. ult. A Guidone redditur *quinternio*. Deceptus fuit voce affini קנטרם, quae infra sequitur. Videtur esse Latinum *commentariensis*, vel gr. κομνηνταρήςιος, quod Hesychius exponit, ὁ τὰς ἐγγράφας τῶν ἐγλαγγματῶν δεχόμενος.

קמניחא *putrefactio*, *muciditas*: מכחיש את הגוף: emaciat corpus propter putrefactionem aut muciditatem panis, Pes. c. 3. in initio. Gl. עיפוש הפח.

קמסין *comes*, *dignitatis nomen*: unde in Vr. s. 28. in fine, קמסין קמסין קמסין, קמסין בנרון אחעביד בלנאי constituit eum comitem sive praefectum thesaurorum, TH. Sanh. cap. ult. קמסין comes, praefectus, stabuli, Stallmeister, ME. 1, 12. קמסין פנטון. ὁ μὲν πάντων.

Deinde קמסין *vicus*, ex gr. ῥέμας. Rex caro et sanguis וואו לקמסין כמה נאמין, Jalk. f. 80c. Gl. פירוש שוק גדול בלשון לנו קמ"פ.

קמסין. In Ar., שנים נעשה קמסין, קמסין. Guido putat *noctuum* esse. Locus in Aruch citatus mendosus est.

gummi. Idem scribitur קומא et גומא, ut suis locis dictum: בסם בסקרא בקומס: scribens atramento, auripigmento, minio, aut gummi, Sab. 104b.

קמיע *ligare*, *alligare*. Ap. Talm., מעשה באשה אחת, *historia* שנשאה לחבר ודחה קמיעה לו חפלין accidit cum quadam muliere, quae nupserat cuidam Rabbino sive magistro, et alligabat ipsi ligamina-precum, Bech. 30b. Gl. קשרה.

קמיע *pittacium*, *amuletum*, ab *alligando* dictum. Scheda est vel membrana, certa scriptura, literis vel characteribus, notata, quas vel valetudinis, vel singularis fortunae causa, collo vel pectori appenditur. Ap. Talm., לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא, לא יצא האיש בלעדי חפלין ולא בלעדי קמיע cum calceis clavatis (clavis conjunctis sive firmatis), neque cum loro-precum, neque cum pittacio, Sab. 60a. Elias non ab alligando, sed a *parvitate*, sic dici putat, ex sequenti significato, quia membrana ista parva et tenuis est, et scripturam paucam, literis vel characteribus certis, et abbreviaturis notatam, continet: קמיע מומחה קמיע pittacium probatum et certum: Hinc Maim. in de Sabbatho cap. 19. איזו קמיע מומחה זה שריפה לשלשה בני אדם pittacium probatum? illud quod sanavit tres homines.

קמיע⁸⁶ *parum*, *pauillum*, *paulatim*, *sensim*: קמיע אוכל הרבה ומצויה קמיע comedens multum, et egerens parum, Pes. 112. קמיע ואשה קמיע comedam parum, bibam parum, et dormiam parum, Ber. 4b. קמיע הן אחרין קמיע si nigrescant parum, peritura sunt, Br. s. 19. in princ. אלא בכה אחת אלא redemption non venit momento uno, sed paulatim, Ps. 18. in Medrasch.

קמפין *campus*, *planities lata et ampla*, *inter alia etiam certaminibus destinata*, unde illud Virgil. 12. Aeneid. „Campum ad certamen magnae sub maenibus urbis parabant." Ap. Rab. scribitur etiam קמפין: ut, קמפין מושב מושב: קמפין tapes equi immundus est propter sessionem, quia stant super eo in campo, Kel. cap. 23. קמפין וואר כל עמא יפקן וואר קמפין produxit proclamatores per urbem, qui dixit: Universus populus in campum conveniat, Vr. sect. 6. קמפין אוחה בקמפין ודחה צוחה reducerunt eam in campum, clamabatque, ibid. s. 31. In quibusdam libris scribitur cum Nun, קמפין.

קמפריסין *compromissum*. In TH. Mk. c. 3. קמפריסין. Vide et infra in קמפין.

קמפין *manipulare*, *manipulum* sive *pugillum sumere vel colligere*. Fut. קמפין מלי קמפין et sumpsit ex eo plenum pugillum suum, Lev. 2, 2. et 5, 12. Num. 5, 26.

Ap. Rab. simpliciter etiam est *colligere*, con-

⁸⁵ Gr. χρυμῆλια aurea vasa, instrumenta pretiosa.

⁸⁶ Quasi *alligatum* dixeris. Res enim parva et minutissima ad aliam rem facile se alligat.

gregare: unde, colligens stercorea canum, Ket. 77a. Et uti fuerunt coriarii ad aptandum corium, unde קמץ coriarius a quibusdam exponitur.

קמץ, קמץ, קמץ *pugillus, manipulus*. Cum affut in praecedenti loco: ויפרש מנה בקמץיה et aperavit inde pugillo suo, Lev. 6, 8.

Deinde קמץ *claudere*: קמץ *clausum*: בער דרמך quo tempore dormit, oculus ejus unus tantum clausus est, alter apertus, Cant. 8. v. ultum. Sic ap. Rab. אחר וקמץין אחר וקמץין aperiant unum, et claudant unum, Jalkut Jes. fol. 57d.

קמץ *Kametz*. Vocalis A longa sic vocatur a Grammaticis, quod in ejus pronuntiatione necesse est colligere labia simul, inquit Grammatici.

קמץ *collectio*: *digitus quartus, minimo proximus*, quod eo sacerdos potissimum uteretur in capienda sive colligenda mensura incensi aromatici, de quo Lev. 2. Nomina digitorum vide in צבע.

קמץ *collector*: *avarus, tenax, qui omnia colligit et retinet*.

קמץ *parsimonia, avaritia, tenacitas*.

קמץ *collectio*: *tusio, percussio*. Sic explicatur in sententia quadam Ben Syrae ab ipso Scholiaste hebraeo, quae sic legitur, וקמץין אור וקמץין אור, quae sic legitur, aurum opus habet percussione, et puer flagellatione: Scholiastes, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

II. קמץ *locusta, bruchus*: קמץ *operire* te ut bruchus, heb. כילק, Nah. 3, 15. Pl. וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

III. קמץ *limax*: קמץ *cornu* קמץ *limacis* molle est? quare cornu limacis molle est? quia habitat inter urticas vel salices, i. e. ערבה, ut It. Sal. explicat, Sab. 77b. Quia si essent dura cornua, frangerentur et extirparentur objectis duris, ut ibidem additur.

IV. קמץ *fovea*, idem quod קמץ *commutationem litterarum affinium*: לנו קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

קמץ *cucuma, coculum, vas aeneum, calefaciendas aquae commodum, Italice cocoma*, scribit Ar. Graece originis est a κου-κουμα, qui fumare.

i. e. *fervere fecit urceolum aquae (frigidae) in ore cucumae*, Sab. 48a. Pro אור in Aruch mendose legitur אור. Item, קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

קמץ *species serpentis*: In TH. Sab. c. 1. f. 3b. Singulis septem annis mutat Deus semel mundum suum קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

קמץ *accingere, alligare*. Praet. קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

קמץ *cingulum, balteus*: קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

קמץ *accingere, alligare*. Praet. קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

II. קמץ *tegere, obtegere, fornicare, fornicis modo operire*: קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

קמץ *camera, camera, fornix, operculum sive tectum cameratum aut fornicatum, ut est tegumentum* id est, *currus camerati*: קמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, אור וקמץין אור וקמץין אור, quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione.

⁷¹ Usus vocis etiam in lingua persica, origo vero mera chaldaica.

קִינָא *arbor sylvestris*. Usus in proverbio antiquo, quod legitur apud Talmudicos, מְטִיל וְאֵייל דְקֵלָא, deambulat et abit dactylus mala juxta arbores otiosas sive steriles, Bk. 92b. Simile illi, „similis simili gaudet“, ut Esau Ismaële, Gen. 28, 9. homines nequam Liphtacho, Jud. 11, 3. aves similes similibus, Ps. 104, 12. Inde Rabbini dicunt, כל המחובר לשמא טמא, qui socius est polluti, fit pollutus: et contra, כל המחובר לטהור טהור, quicumque socius est mundi, fit mundior. Item, לא לחנם הלך ורזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו non de nihilo versatur sturnus cum corvo, nempe quia est de specie ejus. Haec ibi. Alibi, קִינָא בְּחֵד חֵלֵי, tres dactyli in arbore una, h. e. ramo uno, ramulo et loco uno. Plinius libro 12. c. 11. arboris *cynae* meminit: „Arabiae arbores ex quibus vestes faciunt, cynas vocari folio palmae simili.“ Vide Nebrissensis Quinquagenam cap. 11.

⁹¹⁾ Usus vocis etiam in ar. (قیندیل) et syr. (عبر) lingua. ⁹²⁾ Gr. κνίδη (ης) ἢ *urtica*.

קנדיריקן⁸³ *crepida*. In Vr. s. 16: Si aliqua fuit brevis staturae, assumebat duas breviores et induebat קנדיריקן *crepidam crassam*, ut videretur longa. In gl. scribitur קנדיקן, et dicitur in Aruch explicari מנעלים.

קָנָה *acquirere, comparare, emere, possidere*. Praet. ית כל קנייה. Ruth. 4, 8. et emit sibi. Ruth. 4, 8. et omnem substantiam quam adquisierat, Gen. 31, 18. Fem. טור דין די קנה ימיניה montem hunc quem adquisivit dextera ejus, Ps. 78, 54. אנה קניחא. Ps. 139, 13. רקניחא tu possides renes meos, Ps. 139, 13. מלקדמין quam adquisivisti ab antiquis temporibus, Ps. 74, 2. קניחי גברא מן קדש וי. aquisivi virum a Domino, Gen. 4, 1. קניחי לי לאחא. aquisivi mihi uxorem, Ruth. 4, 10. Huc referri possit illud, דקניי quae compararunt divitias, Prov. 31, 29. ex forma Syra tertiae pl. foemininae praeteriti, pro quo in Venetis legitur דקניי. Basileense pro. דקניי quae possident, ex participio plurali. Particip. קני comparat sibi sapientiam, Prov. 15, 32. חוכמא קני qui possidet animum, Prov. 19, 8. חכמא et qui acquirit sapientiam, Pr. 16, 16. בינא ודקני ודקני sibi prudentiam, ibid. Cum aff. קניחון qui emit eas, Zachar. 11, 5. Imper. קנה חכמא קנה קנה acquire sapientiam, compara tibi intelligentiam, Prov. 4, 5. יקני et eme tibi, Ruth. 4, 8. ודקני ודקני veritatem eme et ne vendito, Prov. 23, 23. Fut. קניחא sagacitatem acquirat, Pr. 1, 5. רמחבין נקניא ודקני cor intelligens comparabit sibi scientiam, Pr. 18, 15. ubi n. more Syro est loco i. formativi. Aphel. Praet. אנשא אקניי nam homo possessorem fecit me (culturae terrae) a pueritia mea, Zach. 11, 5.

emptio, acquisitio: קנין קרקע emptio fundi.
 קנין possessio, substantia empta vel acquisita
 quovis studio, acquisitio, emptio: ארי יקני נפש קנין
 cum emerit animam emptione pecuniae, Lev.
 22, 11. ארשית ידך לקנינא extende manum tuam ad
 possessionem hanc, Ruth. c. 4, v. 8. Cum aff. כל
 קניניה et omnem substantiam suam, Gen. 31, 18.
 ושלט בכל קניניה et dominatore in universam
 possessionem suam, Ps. 105, 21. וקניניה די קנא
 et substantiam suam quam acquisiverat in Paddan Sy-
 riae, Gen. 31, 18. וקניניה שמיא וארעא
 cujus possessio sunt coelum et terra. Gen. 14, 19.
 ובכל קנין et in tota possessione tua acquire pruden-
 tiam, Pr. 4, 7. וקניניהון וכל בעיריהון et possessionem
 ipsorum et jumenta ipsorum, Gen. 34, 23. Plur.
 וקניניהון qui prosperabantur facultati-
 bus et possessionibus, Ez. 38, 12. וקניניה
 ad deportandum facultates et possessiones, ibid.
 v. 13. Cum aff. וקניניהון et pro facultatibus suis,
 Jos. 14, 4.

קִנְיָן ap. Rab., *habitus animi acquisitus*. קִנְיָן בִּינָה *habitus intellectus*: קִנְיָן הַחֲכָמָה *habitus sapientiae*: קִנְיָן הַמַּעֲשִׂיִּים *habitus speculativi*, קִנְיָן הָעֵתִיכִי *practici*. קִנְיָן הַמַּעֲשִׂי *acquisitio, emptio*: קִנְיָן הַלִּטֵּרָה *literae, instrumenta emptiois, acquisitionis*.

אוריפבר, פלטר, קונפלטור מטאללורום, maxime auri et argenti. Communiter scribitur cum post p. Regia scribunt אוריפבר. Affine est graeco χρῶν, χρῆσις, χρῶσις vas fusorium sive conflatorium, in quo liquantur metalla. χρῶσις fundo, liquo. χρῶσις in vas fusorium mitto. χρῶσις conflator, flator, heb. צורף: ut, צורף נגר וידו קיני, opus fabri et manuum aurifabri, heb. צורף, Jer. 10, 9. Emph. צורף כקניא sicut aurifaber, qui fundit argentum, Ps. 86, 10. צורף אגדן קניא conducunt aurifabrum, Jes. 46, 6. צורף נגד עם קניא quod fortificat faber cum aurifabro, Jes. 41, 7. צורף ויהבתי לקניא et dedit illud aurifabro, Jud. 17, 4. צורף ברהב סחפי ליה וקניא aurifaber auro obtegit illud, Jes. 40, 19. Plur. צורף ויהבתי לקניא et adduxit fabros et aurifabros, Esth. 5, 14.

קָנָה *canna, calamus, tam mensorius quam odoratus sive aromaticus, culmus, ramus, arundo*: item *calamus artificialis, ut est scapus in candelabro, et in statera, unde balances dependunt: dicitur et de osse oblongo brachii a nodo ejus usque ad juncturam humeri*: ut, קָנִי תוֹמָא לֹא יִסְכּוּ *calamus et juncus non prodibunt sive crescent, Jes. 19, 6.* תוֹמָא חֲסֹן יִסְכּוּ קָנִי תוֹמָא *illie prodibunt arundo et juncus, Jes. 35, 7.* מִן קָנֶה חֲחֹרֵר *de calamo diffingatur, Job. 31, 22.* Scribitur in Regiis קָנֶה *ut et in hebraeo, unde posterius Kametz putatur indicare Mappik, quod sequi debeat, de quo vide mox infra.* קָנִי בַסֵּם *calamum aromaticum, Jes. 43, 24.* קָנִי טַחַח מֵאַרֶץ רְחֵיקָא *et calamum bonum (aromaticum) ex terra longinqua, Jer. 6, 20.* קָסִיָּה וְקָנֶה בַסֵּם *casia et calamus aromatitus, Ez. 27, 19.* וְקָנִי מִשְׁחָחָא *et calamum mensurae sive mensorium, Ez. 40, 3.* בְּקָנִי מִשְׁחָחָא *in calamo mensorio, Ez. 42, 16.* *Emph.* כְּמֵאֵי דְנֶאֱדָר *Emph.* כְּמֵאֵי דְנֶאֱדָר *sicut movetur arundo in aquis, IR. 14, 15.* עַל סִמְד קִנֵּי רַעִיָּא *in sustentaculo arundinis fractae, IIR. 18, 21.* וְרוֹמָא קִנֵּי חֹד *et altitudo calami unus, Ez. 40, 5.* מִשְׁחָחָא קִנֵּי *mensura calami, Ez. 41, 8.* בְּטִמּוֹר קִנֵּי וְעֶרְקָא *in abscondito calami aut careti, Jobi 40, 16.* קִנֵּי חֲחֹרֵר עֲדֵי *confringere eos cecei, Ps. 68, 31.* בְּקָנֵי חֹד *ascendebant in calamo uno, Gen. 41, 5.* מִצִּיר בְּקִנֵּי חֹד *figuratae in calamo sive ramo uno, Exo. 25, 33.* *similes sunt arundini confractae, Jes. 42, 3.* *Cum aff. pron.* שִׁידָה וְקָנֶה *scapus ejus et ramus ejus, Exo. 25, 31.* *Sic,* מִן קָנֶה *sua, calamo, acetabulo, ulna sua diffingatur, Job. 31, 22.* *In Regiis non est Mappik in h, ut nec in hebraeo.*

²²⁾ Scribitur et קורדיקן, קורדיקן item קורדיקן, quae ultima lectio quatenus origini proxima ceteris praeferenda. Est quippe vocabulum infimae latinitatis *scordiscus* i. e. *corium pessimum vel crudum*. Idem locus ut in Vr. (l. c.) atiam in Echa rabba c. 4, v. 15. legitur, ubi tamen קרעקן pro קורדיקן est (יהיה אתה מהן קרעקן) quae vox utrum eadem sit atque קרעקן an prorsus alia adhuc quaerendum.

juxta sensum tamen Mappicatum esse debet, ut Hebraei tradunt, quod etiam terminatio Kametz videtur indicare. Nam alias desinit in Sacgol et Tzere. Masora tamen non munerat inter octodecim ista, quae ob Mappik absens, lectorem seducunt, et numerantur in Masora magna in litera ה. Pl. שחא קנה sex calami sive rami egredientur ex lateribus ejus Exo. 25, 32. קנה חרות חרין קנה sub duobus calamis, vers. 34. קנה חמש מאה קנה quingenti calami mensorii, Ez. 42, 17. Constr. קני מנחה tres rami candelabri, Exo. 25, 32. Cum aff. חוריהון קנהו mala cornu et rami ipsorum, Exo. 25, 36. Ap. Rab., קנה של סידרין calamus caementariorum, Sab. 47a. קנה של צידרין calamus aucupum, ein געלטר קנה של מאנים calamus staterae, unde fila dependent, scapus, Bb. 89a. Kel. cap. 17. קנה של קני הוי חד פרחא 1. קני הוי חד פרחא tres sunt fistulae (scil. in animantibus); una separata est et defertur ad pulmones, altera ad cor sive stomachum, tertia ad hepar, Chol. 45b. Hinc etiam sumitur pro *aspera arterio, vel fistula gutturis in animantibus*. Inde in ritibus Mactationis frequenter conjunguntur, וקנה דקנה, *aspera arteria et gula*. Sententia: לעולם יהא קנה אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו lenis instar calami, nec sit durus instar cedri: Tan. 20a. Praeceptum de lenitate servanda, et vitanda austeritate.

קנה vide in קני.

קנהא ⁹⁴plumbum: Hinc, קנהא vase vitreata vel plumbata, i. e. vasa testacea aut fictilia, vitreo vel plumbeo colore inducta, R. Sal. interpretatur וקנהא *fusio plumbi*: Ar. vitrum. Talm. Pes. 30b. Ketub. 107b. As. 33b. וקנהא וקנהא וקנהא et adducit calcem, plumbum et picem, et compingit ista, Zevach. fol. 54, 1.

קנה *tergere, abstergere, extergere, expiare*, apud Rab. קנהא ⁹⁵abstergit manus suas mantili sive mappa, Ber. 51b. in principio capitis: lutum טיט שעל גב רגלו מקנהו בקרקע ואין מקנהו בכוחל quod est in pede, abstergit illud in solo, nec abstergit ad parietem, Sab. 141a. וקנהא יקנהו בסרינו abstergat cum sindone suo: וקנהא אלא בשמאל non abstergunt se (in loco secreto) manu dextera, sed sinistra, Ber. 62a. Ibidem variae rationes proponuntur, cur id fiat? Unus dixit, quia manu dextera data est Lex: alius, quia ea propior est ori: alius, quia ea alligantur Tephillin: alius, quia ea monstrantur accentus Legis.

קנהא ⁹⁶extersio oris, הידיים קנהא ⁹⁷in die manu: ביוםא דכפור דאיהו קנהא דכל חובין

expiationis qui est abstersio sive expiatio omnium peccatorum, Zohar in Exod. sect. חזרה: קנהא abstersio prandii vel coenae. Sic vocantur *bellaria secundae mensae, quibus primae mensae cibis quasi abstergitur*: קנהא אוכל הרבה גולות בקנה סעודה qui fuit comedens multos pullos columbinos loco bellariorum, Sanh. 94b. In antiquis manuscriptis pro *quadragesima* sata vel modios pullorum, et sic expressum in Talmud Veneto. Dicuntur haec de Pekah ben Remaljah, cujus voracitas et prodigalitas opponitur parsimoniae regis Zedechiae, qui olusculo contentus, operam praeterea dedit Legis divinae studio, vide R. Salom. Jes. 8, 6.

קנהא ⁹⁸taedere, fastidire, idem quod נקט per transpositionem literarum. Praet. קנהא נפשא דעמא באחרת et taedio affecta fuit anima populi in itinere, i. e. populus pertaesus fuit itineris, hebr. וקנהא, Num. 21, 5. Jon. et נפשא קנהא במנא הרין et anima nostra fastidivit mannam hanc vilem, hebr. קנהא, ibid. v. 6. Aphel. וקנהא *irritare, incitare, concitare, sollicitare*. Part. וקנהא חקפו מקנהא roborati vel robusti sunt sollicitantes me, Ps. 69, 5. id est, iniqua persecutione me ad indignationem et moerorem concitantes. Fut. וקנהא ne irrites, sollicites me. Ruth. 1, 6.

קנהא ⁹⁹vexatio, irrisio: irritatio.

קנהא ¹⁰⁰aequilas, aequilibrium, Guido ex Zohar.

קנהא ¹⁰¹contus: communius scribitur קנהא, ut supra positum, קנהא גרולים Bemid. rab. sect. 4. idem quod קנהא: קנהא erant ipsi statuendi quatuor conti, et extendendum tentorium super eos, Ibid. sect. 12. Sic in Medr. Schemuel fol. 57d.

קנהא ¹⁰²vexare, *divexare salse vel irrisorie, irrideri, illudere*, juxta Eliam in Tisbi. Autor. Ar. scribit קנהא, et exponit per קנהא *irasci, indignari, altercari, rixari, ut iracundi faciunt*. Talmudici saepius per ט scribunt, quandoque etiam per ח: וקנהא דברבירי vexant, rixantur verbis.

קנהא ¹⁰³vexator, irrisor, illusor, vel iracundus, rixosus: וקנהא שפני שפני quia rixosi sunt, Nasir f. 49b. וקנהא גליל קנהא היו homines Galilaei vexatores, illusores erant, Ned. 48a. וקנהא קנהא nubes rixosae vel vexatrices, i. e. durae, quae lites aut vexationes movent dum franguntur, Medr. Cant. 6. Fem. וקנהא mulier rixosa.

קנהא ¹⁰⁴vexationes: rixae: וקנהא verba vexationum vel rixarum.

קנהא ¹⁰⁵saccus ex calamis confectus. Talm. Hier. Sab. cap. 7. Gl. וקנהא מקנהא.

קנהא ¹⁰⁶instrumentum aliquod ferreum architecto-

⁹⁴) Gr. *xovla*, ας, ῥ, *calx*, albarium; item *cinis*, *lixivium*. Carente quidem etymologia vox syr. *قنبا* apud Mich. (p. 787) recte per „*lixivium*“ explicatur.

⁹⁵) Quasi dixeris *ακνεια* *aculeo vel stimulo* aliquid tractavit, metaphorice acutis verbis irritavit. Rectius igitur, per τ, gr. τ scribitur.

⁹⁶) *cantabrum*, *vexillum*, *signum militare*. Legitur in Midr. Til. Ps. 45: וקנהא של מלך ferens cantabrum regis.

130 •

purificabit, Sub. 74a. ויקרב אח הקנונים הגדולים
Kel. cap. 16.

communio, conventio fraudulenta et dolosa, deceptio, dolus, fraus. Videtur esse מוֹטְעָא. In Gemara, שְׂמָא יַעֲשֶׂה קְטוּיָא עַל נַכְסִים ne faciant fraudem in facultatibus, Bb. 173b. Bm. 13.

קנס⁹⁹ *mulctare, mulctam imponere, irrogare mulctam, condemnare ad mortem*: פֶּהֶל, דְּמַסְקִי, לחייב et mulctas, quibus mulctant reos, Exo. 15, 25. in Jon. Ithpehal, לְמַסָּה מִתְּקַנִּים אֲנִי ego (Moses) condemnor ad moriendum, ad mortem, Deut. 32, 50. in Jon. וְאֶתְקַנִּים דִּין קִטּוֹל et condemnatus fuit iudicio mortis, mulctatus fuit vita, Ibid. כַּמְפָּרִי יִחְקֹם הוּא mulctetur juxta dotem virginum. Exo. 22, 16. in Jon. מִתְּקַנִּים יִחְקֹם וְלֹא mulctando multabitur puer, Exo. 21, 22. in Jon. אַפְּרָבִי, אֶפְרַיִם על העובר, לקנס על העובר, לא קנסין ליה non mulctamus ipsum.

איין קנסא דממונא ישחוי עליי *multa*: קנסא, קנס, *multa pecuniae imponatur ei*, heb. כפר, Exo. 21, 30. in Jon. ויקנסין et *multas* quas irrogat rois, Exo. 15, 25. in Jon. Ap. Tos. לשלם קנס *persolvere multa*ת: נותן: דאט דימידיום *multae* hero ejus, et *dimidium lytri* haeredibus ejus, Git. 42a. Disputatio de servo per bovem occiso, qui ex parte servus fuit, ex parte liber. Quatenus servus, dabat *dimidium multa*m servi, quatenus liber, *dimidium lytri* pro libero, Exo. 21. Qui seducit puellam, ויהא הנקרא קנס, et hoc vocatur קנס דיין *judicia multarum, causae multatitiae*, ut Angelus Caninius reddit. Scaliger contra Serapium cap. 10. interpretatur, *judicia criminalia*. Sic et Cunaeus de Rep. Heb. cap. 9. Intelliguntur tales causae, quibus multa pecuniaria in lege est sancita, ut sunt rapti, depositi, redditionis dupli et quadrupli, vi vel blanditiis seducentis virginem etc. Vide Majem. in Sanh. cap. 5. parag. 8. R. Sal. in ג"ץ f. 8b. et Tosephos ibid. Possunt etiam vocari *causae poenales*: בבל לא דיין קנסות in Babylonia non judicabant causas poenales, Sanh. in fine cap. 3. In Babylonia enim non erat סמיכה creatio summorum judicum, quibus duntaxat competebat de istis causis judicare.

קֶנֶם, *ramentum, frustulum, fragmentum ligni, quovis modo a ligno decissum, rasum aut dolatum. fustuca*, Sab. 22b. Chol. 105a. "y fol. 33b. Pl. וְהָא עַל בְּגָדָא קִנְמֵי נֹחֲרִי קָא עֵצֵי דְּעֻדִיד פִּסְתֻּקָּא דִּרְמוֹ, nemp̄e arascente vel arido, Erub. 100b. Ar.

citatur etiam hoc exemplum in קסן, legens קסני, et explicat עלי האילן *folia arboris*. Videtur idem esse quod קיסם, per quod in gl. Talm. explicatur.

קנס. Adducunt hic pro *urceo*, ex Midr. Ps. 12.
male: nam legitur ibi קנס.

קנסורים¹⁰⁰ *genus calceamenti*, TH. Jeb. cap. 12.
fol. 12c.

mulier, uxor. Scribitur etiam כְּתוּבָה; in Br. s. 32. et 38. הִסִּיר קִוְעָהּ מִמֶּנּוּ removit uxorem ejus ab ipso. Forte corruptum a gr. ἡγουμένη¹⁰¹.

תגרו לאבשלום *conopeum, tentorium*. Pl. קנף קנף
 tetenderunt Absalomo conopeum
 super tectum, hebr. אהל, IIS. 16, 22. Græce dici-
 tur *κονοπευμα*, unde melius scriberetur singulariter
 קנופיון. Ap. Rab. הוא ישב בקנף שלו ipse sedebat
 in conopeo suo, Sanh. c. 7. in fine: או שפירם על גבי
 קנופיה aut si expansum sit super tentoria, Suc. 10b.
 קמפון vide supra in קנפון.

קַנְקַל קַנְקַל cancelli, κατὰλλος, opus ad similitudinem retis. crebris foraminibus incisum et distinctum, opus cancellatim reticulatum, ut sunt cribrum, crates ferrea vel aerea, craticula: חֲרָטִי et facies ei crates vel craticulam opere retis ex aere, heb. מִכְבֵּר cribrum, Exo. 27, 4. et 38, 40. וַיַּח קַנְקַל דִּנְחָשָׁא רִי לִיה et craticulam aeream ejus, Exo. 35, 16. et 38, 30. ubi est קַנְקַל in Jon. et TgH.

Ap. Rab. *idem*; ut; קנקלן שלשלוה per cancellos demiserunt eam, Vr. s. 19. in fine. Item, *sacellum, conclave cancellis multis munitum et instructum*. Scribitur quandoque cum י post ק primum, quasi legendum קנקלן: unde, אלו אחה נחו לפנים, קנקלן ac si esset positus ante septem sacella, Br. s. 78. Hoc in Jalk. f. 40a. legitur קנקלן. Locum fuit ubi judicia exercebantur. Item, נחו לפני קנקלן posuit eos in septem diversa conclavia cancellata, Echa rab. 77d. Item, שהיה מקריב, עוף היה נכנס בקנקל הראשון qui obtulerat aviculum, ingrediebatur in conclave vel cellulam primam: Et paulo ante, היה לו שבע קנקלן והוא לפנים מהם, et fuerunt ipsi septem sacella, ipsum autem (idolum Moloch) erat ante ipsa, Jalkut Jerem. cap. 7. fol. 61d. ex libro Tanchuma sive Jellammedenu. In Jalkut Schemuel. fol. 23d. scribitur קנקל'א, et explicatur in glossa marginali Italice יהוה'ה hoc est, *gelosia*. In praecedenti vero loco exponitur per חדרים¹⁰².

Deinde קנקילין *craticula, opus reticulatum, cui imponuntur vestimenta, et subjicitur ignis cum odo-*

⁹⁹⁾ Nonnulli hoc verbum conferunt cum gr. *κελεύειν censere* (*multandi causa*) i. e. requirere quantum ad poenam damnatus solvere possit. Syri pro Samech pronunciatione cognatum Sain ponunt, unde nomen *ܣܝܢ* *flagellum*, quo aliquis *multatur*.

¹⁰⁰) Error in errore natus. Nam B. Ar. per Daleth דאבא habet, quod ipsum observante Mussafia mendosum est pro דאבא (ב enim facile pro Samech et Vav ו haberi potest) i. e. gr. αὐχμή, ἰδος. ῥ (pl. αὐχμήδες) *tibiale, ocrea, tegumentum tibiae*.

¹⁰¹⁾ Magis videtur respondere latino *cunnus*, quod *partem pudendam muliebrem* notat, et per synecdochen pro ipsa *muliere* accipitur. ¹⁰²⁾ Spectare videtur ad lat. *coenaculum*.

riseris, ad faciendum suffitum, ut vestes odoratae fiant, Talm. Kel. c. 22. in fine.

המשהאל: *cantharus, urceus, vas, amphora*: קנקן¹⁰³ qui mutuatur cantharos suos ad decimas secundas, ad dandas decimas secundas de vino seu musto, Ms. c. 3. In Pirke abh. c. 4. אל החסכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא ישן ויש ש ne insipias cantharum, sed id quod in eo est. Est enim cantharus novus quandoque repletus vino veteri. Est etiam quandoque cantharus vetus, in quo ne novum quidem vinum est. Dicitur id parabolice in juvenes et senes. Illi sapientia senes saepe superant, ut et pauperes saepe divites antecellunt prudentia: Senes saepe stultitia juvenes vincunt, aut plane omni sapientia vacui sunt. Et olitor sapienter loquitur, et sordidum pallium tectam fovet sapientiam. Externa internorum fallacia symbola sunt. Vide Adagia Hebraica Joh. Drusii: נרות הגרים וקנקניהן ויין ישראל utres gentilium (Christianorum) et canthari (vasa) ipsorum, im quibus vinum Israëlitarum continetur, prohibiti sunt, As. 29b. קנקן של מימי רגלים matulae, vas lotii, Br. s. 19.

השובר, ¹⁰⁴ vomer, culter aratri: ap. Talm., את הפרה לחרוש בהר וחרש בנבעה אם נשבר הקנקן פטור
si quis conducat bovem ut aret in monte, et aret in
valle, si fractus fuerit vomer, liber est a solutione;
in valle, et aret in monte, si fractus fuerit vomer,
reus est, i. e. tenetur solvere damnum, Bm. 80a.

קִינָן *ansa, manubrium: siva, basis aratri, cauda quae tenetur manu, et qua dirigitur*: יִקְנָן הַנֶּגֶר: Erub. 101a. כִּינָן כִּינָן sicut *ansa* in vasis.

קנקטום *vitriolum, cuius usus in conficiendo*
atramento: chalcantum, χαλκανθον. Pro ט scribi-
tur etiam ח: unde, הכותב בגומם ובקנקטום scribens
cum gummi et chalcantilio, Sab. 104b.

קנקנות שבה capreoli, claviculae vitis: קנקנות
capreoli ejus, illi sunt homines
vani et inanes in Israël, Chol. 92b. Item, fibrae
in corpore et ejus partibus: שבריאה
fibrae pulmonis.

οἰκνυῖν *nomen certi cujusdam morbi*: In TH. Git. c. 7. ab initio. Qui pernoctat in sepulchris, et qui adolet daemonibus, qui lacerat vestimenta sua, et perdit id quod ipsi datur, is est οἰκνυῖν. Videtur esse γρ. χυνικός. Sed in Terumoth c. 1. legitur προ οἰκνυῖν χαλκικός cholicus, quod corruptum puto ex μελαγχολικός melancholicus.

קִינָר קִינָר *cinara*,
carduus satirus, vulgo *articochus*, *Artischoch*,
cujus capita sunt in deliciis mensarum, quod alii di-

cunt, esse carduum comestibilem. Scribitur et quando-
que קנרס, per ר in medio¹⁰⁵. Ap. Talm., קנרץ קנרס
 pediculus cinarae, Okez. c. 1. וקנרס כלאים בכרם
 cinara heterogeneous est in vinca, Kil. c. 5. סחקים
 והעכבית וואו קנרס און קנרס און קנרס און קנרס
 et spinosae herbas, Beza 34a. Gl. *herbarum*
species sunt, quas laboriosum est praeparare ad cibum.
 Graecum κυνιάδες plur. *Sentes canini, κυνιοβατα*
 esse videtur. In Br. s. 20. in illud, וקץ ודרר, (Gen.
 3, 18.), קץ אלו עכבית ודרר זה קנרס שהיא עשייה דרין,
 דרין, id est, קץ sunt sentes: ודרר est cinara, quo
 facta est cellulae cellulae, h. e. quas plena est quasi
 cellulis quibusdam. Columella, — in horto

Hispida ponatur cinara, quo dulcis Jaccho
Potanti veniat, nec Phaebo grata canenti.
Haec modo purpureo surgit glomerata corymbo
Myrtiolo modo crine viret: deflexaque collo
Nunc adapertha manet, nunc pinca vertice pungit,
Nunc similis calathae, spinisque minantibus horret:
Pallida nonnunquam tortos imitatur acanthos.

Meminit quoque Atheneus lib. 14. arborum, quas Connaros et Paliuros vocant Alexandrini. Posset et id huc referri. Descriptionem vide illic.

קונאריחא *fundamentum*. In Zohar Deut. fol. 129d.
 בעטורא דקונאריחא, i. e. היסוד של העטרה, ut autor
 libri Imre binah explicat.

קונסוברינין קנש *consobrini*. Citatur in Aruch ex Tanchuma.

השוחים, *crateres*. Talmudici in illud, קנישקנין
 קנישקנין (Am. 6, 6.): Quidam dixit esse
 ודיין נורק מה *vas vitreum duplicati oris*,
 כל וכו' *unde vinum spargitur ex hoc in illud*. Et mox:
 וסחה et bibens ex crateribus, Sab. 62b.
 Alibi scribunt, esse *vas unde bibitur, habens duas,*
tres, vel quatuor fistulas, ut plures simul ex eo bi-
bere possint. Tales aliquando urcei testacei sunt, et
 possunt fieri ex quavis materia. Prohibitum ex
 hujusmodi vase simul bibere Judaeum et Christianum,
 As. 72b.

קנה *ansa, manubrium, capulus*. Hinc citat
Aruch, נשטט הברזל מקחו *si deciderit ferrum*
de capulo suo, et occiderit aliquem, is pellitur in
exilium, juxta sapientes, Mac. 7. In Talmud et dua-
bus aliis editionibus Mischnajoth legitur מקחו, sine
נ. Item, נכוחתו של מנבריו *manubriis bastarum, ex*
Tanchuma, s. קרשים. Sic autem scriptum reperitur
in TH. Ned. c. 1. fol. 36d.

קֶפְחִיל *asinus*, ex lingua arabica. Ap. Talm., סִלִּים
 קֶפְחִיל *cophini*, qui in asino, nempe colligati ex
 asini tergo ab utroque latere impositi sunt. Para c.
 ultimo. R. Sal. סִלִּים *cophini vel corbes*, qui facti

¹⁰²⁾ Origine latina esse videtur, sicuti infimum latinum *canna*, germ. *Kanne*, belgice *Kan*, gallice *canne* vel *chanée*, anglie *cann*, quae omnia ex lat. *cantharus* decurtata habentur.

¹⁶⁴) Quasi *fodentem* dicas a verbo pers. کندن *fodere*. Cf. ar. قنن *quod murem campestre[m] majorem* notat et ab eodem verbo pers. derivatum putatur.

¹⁰⁵) Est alia vox ut supra notatum.

הַנֶּסֶךְ, quod Hebraei interpretantur plerique, *scutellus tegumenti*, quibus scil. tegebantur panes faciei sive propositionis, Num. 4, 7. Vide Rab. Sal. Exo. 25,

סֶסְטַרְיָא *sextarius*, *qui olim Romanus continebat duas heminas, sive uncias mensurales viginti: Atticus vero duas cotylas, id est, uncias octodecim.* Gr. *ξεστής*, quod nomen voluit una cum imperio Romano primum in Graeciam devenisse, ut deductum videatur a Romano, *sextus vel sextarius.* Et generalius, *mensura, ras.* Legitur in Tg. Jon., ומשח ויחא מלי קסטא דסכומיה חריסר לוגין et olei olivarum plenum sextarium, qui continet duodecim logos, heb. ושמן יוח דין, Exo. 30, 24. קִיסְתָּא דקשום et sextarius justitiae sive justos, hebr. דין קשום, Lev. 19, 36. Sic Deut. 25, 15. ubi punctatum קִסְתָּא, sed prior forma melior est. Syriace, כִּסְתָּא poculorum et sextariofom, Marci 7, 4. Tremellius, *lagenarum: alii, urceorum*, Strüge. Item. דרהבא קסטא urna aurea, ad Heb. 12, 4. Ea hebraice dicitur צנצנה, Exo. 16, 33. Ap. Rab. קיסתא דמיא sextarius vel urceus aquae, As. 30a. Item, קיסתא דמוריסיא דהוה בצפורי היא הוה כמין לוגא דמקדשא ובה סֶסְטַרְיָא muriae Ziporiensis erat sicut logus in sanctuario, ipsoque mensurabant quartarium Paschatis, Pes. 109a. Logus itidem sextarius erat, ut est in lexico hebraeco. Quartarius paschatis, continebat quatuor cyathos. quibus consecrabant primam coenam Paschatis, quorum usus adhuc hodie apud Judaeos est. Porro in Aruch adducitur hic locus per ט in medio, קיסתא דמוריסיא. Alibi, קיסתא דחמר sextarius vini. Huc etiam refert Aruch illud, קסטות דמלכים et קסטות, ut alii libri habent, Kel. c. 15. quod tamen interpretes aliter ibi explicant. In Aruch explicatur לוגין *lagena*, quae

¹⁰⁹⁾ Ar ²قشور¹ pl. ³قشور² (Freyt. III. 448.) *qualus ex foliis palmarum, in quo odores et gossipium reponit mulier*. Duplex Vav ut indicetur eam literam consonantem esse V, non vero vocalem occultam U, legendumque esse קשורות juxta pronunciationem arabicam, minime autem ut hebraice legatur קשורות.

arabice dicatur קסט¹¹⁰. Ait ulterius, fieri ex quacunque materia, testa, metallo fusili, ligno vel vitro. Et alibi, עשרה קסטין אשחיה decem sextarios bibiati, Vr. s. 12. קיסטא דענא mensura uvarum, Zohar in Gen. col. 83. i. e. mensura rigida, rigoris iudicii: נוקבא ריקסטא דחמרא foramen mensurae vini, unde sc. vinum effunditur, Zoh. in Gen. col. 372. Id dicitur בקסטיוו שניו caput vasis: in mensuris suis subsistunt, i. e. proprietatibus, Zohar in Gen. col. 88. קורם ראשחלים קיסטא antequam impleta est mensura, קיסטא ראשחלים postquam impleta est mensura, Zoh. in Gen. fol. 74c.

קָסִיטָא, קָסִיטָא *idem*, Ps. 75. in Medrasch, cum quo confer Jalkut in hunc Psalmum.

שליחי דקוסטא : *quaestio, tortura* : קוסטא
nuncii torturae, poenarum, Zoh. in Gen.
 col. 459. Guido, *nuncii justitiae depositionis*.

castellum. In TH. ע"ו cap. 3. Gl.
בנין מפואר של מלכים.

קסטל *castellanus*, *oeconomus*. Citat Ar. ex Vr.
s. 19. sed ibi nunc aliter legitur.

מעשה בקיסטון אחד. In Midrasch Ps. 25. *historia cum quaesitore vel carnifice quodam. Est spiculator, satellites, custodiae regiae miles, miles vel custos praesidiarius, qui solent suspectas aut maleficas personas cupere et ad carceres trahere, qualis historia ibi in Midrasch refertur.*

קוֹסְטוֹנָה *quaestio, occasio, experimentum*, Guido
ex Zohar: Item *tributum personale*: לְמִסֵּב מִנֶּה
קוֹסְטוֹנָה *ad accipiendum ab ipsa tributum*, i. e. מִכֶּסֶם
Zohar in Gen. col. 231.

בדריחי *Constantina, Constantinopolis*: קוסטנטינא
lactare Constantina קוסטנטינא קרחא דאדום רשעא
urbs Edomi impii, Thr. 4, 21. in Ven.

Constantinus. קֹסְטַנְטִינוֹס
 quæstor, quæsitör, quæstionarius, prætor rerum criminalium: carnifex, lictor: latro qui fuit condemnatus coram quæstionario sive prætore criminalium. Ex libro Pesikta adducit Aruch: מִסְרֵי לְקוֹסְטִינֵר tradiderat eum (Mosen) carnifici ad occidendum eum, sed gladius non habebat vim in eum, unde (Exo. 18) Moses dicit: Eripuit me (Deus) de gladio Pharaonis, R. Sal. Exo. 2, 15. כְּאִדָּם שְׂחוֹמֵר לְקוֹסְטִינֵר sicut homo qui dicit carnifici, aufer caput ejus, Midb. rab. s. 1. גִּל לְקוֹסְטִנֵּר, i. e. מִיֵּה הַמְּחַוִּיבִים הַהוּא אֵת הַמְּחַוִּיבִים santes morte. Legitur in קְסִטוֹרָה מֵהָעֵד קֶסְטוֹרָה מֵהָעֵד, Matt. 27, 65. et 28, 11. Vide Full. in Misc. lib. 4. cap. 17.

quaestor קסטרא, קסטור, קיסטרא, קוסטיר, קוסטור
*sive quaesitor, tortor, apparitor, carnifex, supplicium-
 criminalium exsecutor*, hebr. שׁוֹטֵר *ut, utraque*
 אהר *apparitor quidam* קסטור אהר
in compo- בקוסטרא דפלאנא קסטריא שכיח *Bech. 35a.*

sitione dissidii carnifex praesens est, Zohar in Gen. col. 113. וקוסטר על רשיהו דחייבא et carnifex est super capita improborum, Ibid. col. 146. כל אינן קסטרין דלחחא omnes hi carnifices inferiores, inferioris mundi, ibid. וקוסטרס סריקתא inanitas carnificum, carnifices, quaesitores inanes et viles, Ibid. col. 402. Convenit cum praecedenti voce.

נֶפֶס *frustulum, frustum, fragmentum*: קִיכְטָמָא
egressum est frustum
 ligni et occidit serpentem, *Zohar in Gen. fol. 446.*

splendor קסטיפא רשמשא *splendor, lux*: קסטיפא
 solis, i. e. ייהרת ניצוח רשמשא *splendor radiationis so-*
 lis, Zohar in Deut. col. 549.

קסטרא קסטרא stannum, plumbum album. Corruptum ex gr. κασστερος: קסטרא et ferrum et stannum, hebr. ורבריל, Num. 31, 22. Jon. Ex Graeca origine melius scriberetur קסטרא. TgH. habet קסטרא. In TH. corruptius, וקסטרא, Sanh. c. 7.

castrum, tabernaculum, habitaculum, palatium, hospitium, domus, mansio, locus in quo quis manet et habitat: דו לו בנסטרא si fuerint ipsi pecuniac in castro, Bk. 98a. בנסטרא לא תחחון non deorsum in tabernaculum, i. e. אהל, Zohar in Gen. col. 363. Item, בנסטרא in tabernaculo mensarum socii inveniuntur, id est, in hospitio, ubi cuique cum mensura res venduntur, hospites et viatores divertunt, Ibid. col. 237. בנסטרא דנסטרא דנסטרא fumi, id est, אהל, מדר, Zohar in Gen. fol. 4b. בנו בנסטרא in tabernaculo, habitaculo ejus, Ibid. col. 147. בנסטרא מנסולפא exsculptum in palatio ejus, Zohar in Exo. col. 306. Pl. בנסטרא ידעון tabernacula cognoscuntur, Zoh. in Gen. fol. 3. אהליות tentoria et tabernacula, Vr. s. 1. Bemid. rab. s. 1.

בכפרניהו *castella, palatia*. Cum pron. וּבִקְסָטְרוֹתֵיהֶוּ cum villis suis et castellis suis, Gen. 25, 16. in Tg. Jon. et Hier.

קיסטרא *quaestura, dominatus, dominium, potestas, facultas*: בקיסטרא דקיסטורי *facultate vinculo-*
rum, Zohar in Gen. col. 83.

קַסְטִירִין *vestigia*: קסטריו *vestigia ejus*, Guido
ex Zohar.

קַטְטִירָא *laqueus aucupis, vel catapulta*; Guido
ex Zohar.

קיסטורין *metallu: res abditae, secreta, causae,*
Guido ex Zohar.

והוא מרחקו למדורי *procellae* קסטריין pl. קסטיר
 et iste locus est dispositus habitaculis ventorum et procellarum et tempestatum gravissimarum, Zoh. in Gen. col. 119. Alibi
 רוּחַי בִּישׁוֹן תַּעֲלֹוּלִין וְקַסְטִירִין spiritus pro eo legitur

¹¹⁰⁾ קָסָט, syr. **ܩܣܬܐ**, quibus omnes fere insunt significationes ut chaldaico קסטא, latinaeque originis esse videntur. Item vox קסטא in Gemara Mk. 24a. sumitur pro loco, כפר *pagus, villu* ut habet R. Salomon. Ex-
trito Resch, ut saepius, idem videtur atque קסטרא *castrum*.

maligni, tempestates, et procellae, i. e. סופה וסערה, i. e. ibid. col. 81.

קסטר. Hinc in Zohar in Gen. col. 383. מקסטר ornatus vestimentis suis. Pro altera voce legitur ab aliis בקוטפוי et קוטפא vestimentum. Forte legendum מקפטר. Vide קפטר. Guido roddit, *connectitur cum circulatione vel gyro suo*, i. e. cum mente superiori. Et קסטר *contiguare, tigna conjungere*.

קסל *lucerna, magna*. Sic explicat Baal Aruch. Legitur in MK. 1, 9. Citatur etiam ex libro Pesikta, sed in Jalkut Jes. 60, 1. legitur simpliciter פנוס, quod est gr. φανός lampas, lucerna. Vide supra. Videtur esse ξυλοφανός, sicut dicitur ξυλολυχνούχος.

קסס *divinare*, ut Hebraice. Praet. וקססו קססין et divinarunt divinationes, IIR. 17, 17. Infinit. קסס ad divinationem divinationem, Ez. 21, 21. Imp. קססו כען לי בבירי. Imp. קססו divina nunc mihi per pythones, IS. 28, 8. Part. קססו קססין divinans divinationes, Deut. 18, 10. Scribitur vulgo ex forma hebr. קוסס.

קסם *divinus*, ut Hebraice. Praet. וקסם בר בעור קסמא et Bihamum filium Behor, divinum, Jos. 13, 22. Plur. קסמין vir observans hariolos et divinos, Eccl. 11, 4. Emph. וקסמין שמעין et a divinis auscultant divinationes, Deut. 18, 14. וקסמין et divini prophetant mendacium, Zach. 10, 2. וקסמין לזכוריהו sacrificulos et divinos, IS. 6, 2. Cum aff. וקסמין, וקסמין et divini vestri, Jer. 29, 8.

קסם *divinatio*, ut antea in Infinitivo: וקסם כדכין אסרחון et divinationem mendaciorum dixistis, Ez. 13, 7. בימינה הוה קסמא in manu dextera ejus erat divinatio, Ez. 21, 22. קסמא על שפוחיה קסמא est in labiis regis, Prov. 16, 10. וקסמין דשאלין qui quaerunt divinationem, IS. 15, 23. Pl. קסמין, ut antea in verbo: וקסמין רען וקסמין cupiunt, Num. 23, 23. וקסמין et divinationes erant in manibus ipsorum, Num. 22, 7. Cum. pron. וקסמין לחרא in divinationum tuarum multitudine plurimum, Jes. 49, 7.

קסם *idem*. Hinc legitur וקסמין משגש, quod legendum וקסמין et divinos perturbat, juxta hebr. וקסמין, Jes. 44, 25. Sic saepe in Venetis per ו juxta formam hebraicam scribitur, unde facta transpositio. Cum pron. וקסמין לחון et fuerunt ipsis divinationes ipsorum mendaces, Ez. 21, 23.

קסמא *idem*: וקסמין קוסמין et expertus sum, cognovi divinationibus, Gen. 30, 27.

קסמא. Elias scribit, se ignorare quid sit. Aruch adducit, sed non explicat. Mercerus notat: Voce propius expensa, non dubium quin a *censu*

deflectatur. Scaliger in Fragmentis ad librum de Emendat. Temporum, p. 24. similiter vult esse vocem latinam *census*, quod sensui bene convenit: וקסמין רומא וקסמין יבון קסומא מירושלם et delebuntur Romani, nec exigent censum amplius a Jerusalem. Hab. 3, 16. In Aruch et Elia legitur בירושלם in Jerusalem. Judaea a Romanis subacta, Judaei in singula capita pendebant Romanis didrachmum. ut testatur historia Evangelica Matth. 17, 24. Munsterus *stabulum* reddit, malum sensui diversorium. קסם *nom. propr. urbis*, hebr. עמקן, Num. 34, 4, 5. in Jon. et Targ. Hieros.

קסם *regula lignea, norma, lignum longum et rectum fabrorum lignariorum*: וקסם נגר ולא neque faber lignarius cum regula, sc. egredietur circa vesperam accedentis Sabbathi, Sab. 11b.

קסם *festuca, fragmen parvum ligni*. In adagio veteri ejus usus, quod et ex sermone Christi notum, וקסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך, tolle festucam ex oculo tuo. Respondit ipsi: וקסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך, tolle trabem ex oculo tuo, Erach. 16b. Qui arguit alium ob delictum exiguum, cavere debet, ne ipse longe majori sit obnoxius. Aliena reprehendens, sua nec ignoret, nec dissimulet. Eadem hac loquendi parabola Christus usus est Matth. 7. ab initio, in hypocritas, qui in alienis vitiis dijudicandis oculos habebant lynceos, in propriis caeci magis quam talpae: וקסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך, tolle festucam ex oculo tuo, Sab. 67b. וקסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך, tolle fragmenta, frusta, scil. feretri putrefacti, Nasir 65a.

קסמין *idem*. In Ber. 15a. Qui non habet aquam, abstergat manus suas in terra, vel in fasciculo, aut בקסמין in fragmento ligni. Rambam pro eo habet, בקורה in trabe, in Jad par. 1. f. 62, 2.

קסמא *ornamentum*. Forte est gr. κόσμος etiam cum ornamentis aurium, Sab. 65a. Aut est *particula fili argentei instar festucae*, quod auris foramini indebant ne concreceret aut coalesceret, antequam ornamentum adhererent.

קסמין *cosmographia, mundi descriptio*. קסמין *folium arboris*. In Talmud hodie legitur קסמין. Vide illud supra.

קסמין. In Gemara קסמין, קסמין לודנס catulis teneris sive parvis. Gl. שחקת בכלבים. Hic נוריא est catulus, et alterum. ejus epitheton. Alius exponit illud וקסמין parvis. Vox peregrina¹¹¹. Male ergo קסמא alii catulum interpretantur.

קסמין *scriba, notarius*. Echa rab. 2, 1. quod supra in קים. In Jalkut pro eo legitur קסמין.

קסם *acre, acerbum, acidum fieri, acescere*: קסם *acescens*. Affine Gr. ὄξισος acidum. In Br.

¹¹¹ B. Ar. qui explicat וקסמין של שחקת בהם, catellum ad gremium, germ. Schafhündchen, subintelligere videtur. Potest itaque derivari a latino *sinus*, ut significetur catellus in sinu vel gremio depositus, vel, quod verisimilius est, a gr. κοινός communis, vel κοινία bonum communia, q. d. catellus, cum quo communiter vel bonis communicatis vivitur. Bochartus (Hierz. I. p. 664.) vocem ad lat. *canis* vertere vult. Dubito.

idem: item decoctum sive pulmentum cras-

vitis, idem quod Chald. גופן. In Gemara: *vitis* vetula, id est, גפן שזוקקה, Bm. 109b. Plur. הנה ויקי חטרה דאישתחו בי קופאי שרנהו רבא. istos utres vini, qui reperti fuerant inter vites, permisit Rabba, Bb. 24. 1. Vide et in קפף et in קוף.

¹¹⁴⁾ „Arabibus ~~ῥαῖς~~ notat omne quod oblongum est, uti trabem, pulam etc.“ Relandus. Cf. etiam addita-
menta nostra supra p. 544. ¹¹⁵⁾ Vocem graecam habet *χάρος status*.

קפח Ithpehal, *abscindi, amputari, praecidi, decurtari, abbreviari*. Praet. האקפדא אַחקפדא num praecidendo praecisa est potentia mea? heb. הקצור קצרה Jes. 50, 2. אַחקפדי כנול גרדאין חיי racisae sunt instar telae textorum vitae meae, e. dies vitae, hebr. קפדתי praecidi, Jes. 38, 12. 'ut. אַחקפדא מיטן קדמ' num praecidetur, decurabitur verbum aliquod a Domino? heb. הקצר, f. 2, 7.

קפיד *praecisio, amputatio, abbreviatio*: קפידא non propter abbreviationem manūs Domini vos non redimimini, heb. קצרה Ez. 59, 1.

קפידא *excidium, excisio, succisio*: קפידא אַחקפדא xcisio advenit, heb. קפדה Ez. 7, 25. Sic ibi leondu.

II. **קפד** *curare, curiosum, anxium, solitum esse de re aliqua, attendere, attentum esse*: קפדא כל המקפד עליו חוצץ: quod quocunque quis curiosus et sollicitus est (ad illud sc. allendum et removendum) id discriminat, Mikv. c. 9. על החם לא קפד עיליה הכא קפד עיליה quod on curat, Ibid. קפד עיליה הכא קפד עיליה lic non erat sollicitus de eo, hic vero erat sollicitus, ab. 48a. אשה איהא מקפדת mulier on est attenta, non curat, non est sollicita de illo: it integrum, Chol. 107a. אשה איהא מקפדת on est attenta, non curat, non est sollicita de illo: וקפידא לא non curavit, es lag ומהיך daran: וקפידא et operam dat ut removeat illud: וקפידא et attentum sollicitum alter in alterum: וקפידא לא non curabit, non irascetur: וקפידא לא non curabit, non irascetur.

קפידא *attentio, cura, sollicitudo*. קפידא קפידא *idem*: item ira, iracundia: קפידא et perdidit ambos istos in ira, um. 25, 8. in TgH. Munsterus *umbilicum* exponit: קפידא ab attentione dependet res, in tentione et cura totum situm est. Frequens apud almudivos קפידא הילמלר docentia.

קפיד *praeceptus, nimis curiosus, biliosus, acundus*. In Gemara, קפידא ואל perpetuo sit homo mansuetus cut Hillel, nec sit iracundus sicut Schammai, Sab. 0b. Hillel dicere solitus fuit, לא רבישן למד ולא iracundus verecundus non bene discit, et iracundus non bene docet, Pirke avoth c. 2. Inde et alibi, Lex non explicatur recte, nisi per eum, qui non est iracundus: קפידא iracundum vocasti me.

קפידא *iracundia*: In Gemara, קפידא ואל perpetuo sit homo mansuetus cut Hillel, nec sit iracundus sicut Schammai, Sab. 0b. Hillel dicere solitus fuit, לא רבישן למד ולא iracundus verecundus non bene discit, et iracundus non bene docet, Pirke avoth c. 2. Inde et alibi, Lex non explicatur recte, nisi per eum, qui non est iracundus: קפידא iracundum vocasti me.

¹¹⁶ Quia, ait David de Pomis, homo asper et iracundus est כמו הקפד עם קריים ut ericius cum spinis. Cf. *ἐχλινος τραχύτερος*, et *ἀπας ἐχλινος τραχύς* quo homo morosus et intractabilis designatur.

¹¹⁷ Adjuvari potest haec lectio ex Syro, ubi, ut habet Mich. (p. 787.) *erinnaceum, spinosum* item *ustum carnis* notat. Extrito igitur *ericius* notat, et *ericius* quod *ericius* carnis significat.

Hillelis promovit nos sub alas Divinae Majestatis Sab. 31a. אכוח ולא ענוותנותן של בנים ira-cundiam patrum (eligo ego) et non humilitatem filiorum, Br. s. 74. ad illud, „et excaudit Jacob“ (Gen. 31, 36). Sic in Medr. Schemuel. s. 22.

קפיד *ericius, juxta quosdam: alii noctuam*: alii *merulam* exponunt: קפידא ibi nidificabit merula, avis solitaria, Jes. 34, 15. Graeci *ἐριχίος* ericius. R. Sal., *est avis volans noctu, noctua*. Pl. et redigam eam in haereditatem ericiorum, Jes. 14, 23. קפידא ואל קפידא etiam onocrotali, etiam ericii, Tzephani. 2, 14. Jes. 34, 11. Ap. Talm., קפידא ואל פרה בעור הקופד neque vacca (egreditur in Sabbatho) cum pelle ericii, Sab. 54b. Solebant eam mammis alligare, ne lac exsugeretur. Scribitur קפיד per Resch: לחלום כל מיני חיות יפוח לחלום omnes species animantium bonae sunt ad somnium, exceptis elephante, simia, et ericio, Ber. 57b.

קפידא *caro, et interdum in specie, caro ferina*: קפידא על מיני קופדא et super species varias carnis ferinae, Ber. 44b. R. Sal. simpliciter exponit *car-nem*. In editione Basileensi legitur קפידא per ר, sed in Aruch et alibi apud Rabbinos per ר¹¹⁷. In Br., קפידא ואל קפידא affer mihi carnem assatam, panem purum, et vinum optimum, s. 70. Gl. בשר. Item, קפידא ואל קפידא ואל קפידא caro optima in ore ejus, et poculum bonum in ore ejus, Br. s. 63. Sermo hic de Esau venatore, ad illud, „et dilexit Jacob Esavum, quod venatio esset in ore ejus“ (Gen. 25, 28). Unde Munsterus explicavit *venari*, et קפידא *venatio, fera venando capta, fera*. Postremum hoc citatur ex TgH., sed in impressis libris non extat. קפידא לפסחא פסחא קפידא caro perficit panem, sed panis non perficit carnem, id est, qui comedit carnem, judicatur etiam simul comedere panem, non contra, TH. Sab. cap. 7. in fine. קפידא מאי חשאל קפידא quid petis? carnem.

קפידא *carnosus, corpulentus, pinguis*: קפידא ואל קפידא vidit ventrosus, vidit carnosus sive pinguem, Vr. s. 34. In Aruch citatur קפידא per Resch. קפידא קפידא קפידא Sapius scribitur קפידא per ר loco קפידא.

קפידא *insilire, subsilire: exsultare, gestire prae gaudio*: קפידא ואל קפידא gestiant, subsiliunt in ea, scil. scala Jacobi, Br. s. 68. ואל קפידא vir exultabundus et prae gaudio gestiens ac vociferans: עליה כל רקפי עליה quicunque insilierit in ipsum, accipiet quicquid in ipso est, Br. s. 86. Idem quod קפידא, commutatis ו et ז, ut alias. Unde et Aruch alium locum ex eodem libro adducit, קפידא pro quo in editione Cracoviana legitur קפידא. Sic ex

118) Syr. **ܡܥܕܐ**. Forte lat. *capis, idis?*

Gen. col. 402. וְשִׁלְחֵי רִקְסָטָא וְקִיפְטָרָא בְּהוּ et nunci carnificum adhaerebant, adjuncti erant ipsis, ibid. col. 159. Scribitur רִקְסָטָא cum a loco p, quae duae litterae saepe in hoc libro permutantur. Commentator legit per q, et ait, רִקְסָטָא esse significationem רָבּוּב.

קופטוּתָּ *vehementia, conflagratio.* Guido ex
Zohare.

כָּפַל *qal volvere, circumvolvere*. Ithpael Praet. **כִּפְּלוּ** *circumvoluti sunt*, Jes. 38, 12. Id videtur legendum **כִּפְּרוּ** vel **אִתְּכִפְּרוּ** praecisi sunt sicut tela textorum, pro heb. **קִפְּרוּ**, quod verbum etiam in Tg. legitur Jes. 50, 3. et Mich. 2, 7. At **כָּפַל** in Tg. rarissimum est. In TgH. Jonathanis, **הוּרָא** *וְהוּרָא* fuit nubes duplicata et stans, Num. 10, 35. Sic idem est quod **כָּפַל**, literis affinis inter se permutatis.

קפל Rab. *duplicare, complicare, dupla vel duplari forma componere, concinnare, circumvolvere, ut lintea, vestes, et charta componi et complicari solent*: שבעה בני אדם הם שקיפלו את העולם כלו *septem homines sunt, qui universum mundum volvunt*, Adamus primus, Mathusalem, Sem, Jacob, Amram, Abhaja Schilonites et Elias: פקחים שבהם קיפלום והניחו: פקחים prudentiores ipsorum complicabant ea (vestimenta) et deponebant ea in arcam vestiariam, Sab. 152b. פחילה הבגר שקיפלה *peniculamentum vestis vel telae quod duplicatum, ex duplo contortum, ut ellychnii vice esse possit*, Sab. 28b. in Misna: מקפלים את הכלים *complicant vestimenta linea, lintea, scil. vespera Sabbathi*, Sab. 113a. in Misna: הוצא בטליה *qui egreditur cum velo duplicato sive convoluto circa caput, et elevaverit alam ejus dependentem in humeros, peccatum committit, quod scil. laboris aliquid fecerit in Sabbatho*, Sab. fol. 147a.

¹¹⁹ קפּל, קפּל *duplicatio, duplum, complicatio, repetitio*: קיפּל הבגדים *complicatio vestium, indusiorum, linteorum*.

II. **קפלא** *fodere, perfodere*: הנהו קפלאי דהוו קפלי
 isti fossores qui crant fodientes in terra,
 Sab. 152b. **ספלא** ליה חבריה דדי ודייה הוא קיפלא
 si illud perfodiat socius ejus, et dicat,
 meum est et ipsius, quod perforatio indicat, Bb. 4b.
ספלא ליה לטינא perfodit lutum.

קפול *perfossio, perforatio.*

קפולאין *fossore.*

columna, capitellum columnae: קַיִפְלוֹן, קַיִפְלָא, קַפֵּל, קַפְּלֵי, קַפְּלֵי מִגְדָּלִים, mille columnas turrium sive propugnaculorum, Bb. 75b. Pl. קַפְּלֵי, et קוֹפְלֵי, et קוֹפְלֵי אֵיחָד. Vide Aruch in טַפָּח et hic: כְּאֵרֶוֶן רֹאשֵׁיהֶן מַגִּיעִין לַקַּפֵּי: עֲמֻדִים instar cedrorum capita ipsorum pertingunt usque ad capitella columnarum: כַּעֲמֻד הָרֶזֶק שֶׁ לוֹ: sicut columna ista quae habet basin inferne, et capitellum superne, Vr. s. 25.

Glossa explicat כחזר נזר רחב לקבל עליו הכניין coronam latam, ut recipere possit aedificium, וקפלוס לשון וקפלוס et קפלוס significat fortitudinem, robor: In Ar. scribitur hoc קפלוס. Est a graeco κεραιή, κεραιαίον.

חֲפִיזָה, חֲפִיזָה קָטְנָה, קָטְנָה macellum, taberna, forum carnarium; caupona, popina: et חֲפִיזָה caupo, pistor: אֲרִיסָה caupo Syrus, Chol. 111b. אֲרִיסָה סָמְכִין nifimur caupone Syro, Chol. 97a. אִין גְּבִי קָטְנָה אִין חֲפִיזָה אִין itit ad cauponem, iniquens: Dato mihi de isto vino quod bibimus hesternam vespera, Echa rab. fol. 60a. וְהוּא שְׁכֵנִי שְׁנֵי בְנֵי אִין duo homines ingrediebantur tabernam, unus dicebat: affer mihi carnes assatas etc. Br. s. 19. in principio. Et alibi ad id, „qui moras trahunt in vino“, (Prov. 23, 30). וְהוּא שְׁכֵנִי is est, qui ingreditur domum cauponis vel cauponam primus, et egreditur postremus, Vr. s. 12. Midr. Esth. cap. 1, v. 23. Hinc Guido et alii exstruxerunt coquendi significatum radici קָטְנָה.

III. קפץ *decorticare, detrahere, abraderе*. Per mothathesin literarum idem est quod קלף. In Gemara, וקפץ וקפץ וקפץ quod decorticando vel detrachendo detracta est, vel soluta et abstracta est, soil. maxilla a carne, gl. וקפץ, Chol. 44a. In Aruch refertur ad *fodiendi* significatum. וקפץ וקפץ וקפץ et detraxerunt, abraserunt lapides.

קופל *clava*. Sic legitur in Aruch, sed in Gemara, unde adducitur, hodie scriptum est מאי כאלה קופל? „cum ala“? *clava*, germanice ein Kolb. Gallice מצי' קופל une *massue*, scribit R. Sal. Sab. 63a. Vide אלה.

משל לאחד שהיו בידו *catena, sera*: Rab. *parabola est de quodam*, qui habebat in manu sua duas catenas fereas, quas deportabat ad fabrum, iniquiens: Potesne eas reparare mihi? Br. s. 48. in fine. Sic in Vr. s. 21. למטר שנחן הק"כ פסולות של ברזל על רס"ח איברי, docet, quod dederit Deus 248. catenas ferreas, juxta 248. membra corporis hominis. Autor Aruch inquit: In lingua arabica vocant לקטניצו catenaccio קפל Kafal. Mirum quare Munsterus *cathedram* explicet. Glossa notat, in Midr. Schemuelis pro eo legi כבלים compedes. Legitur idem in Jalkut in Proph. fol. 18a. ubi gl. marginales habet ערכי קוריין לחחק קופל.

ΚΑΠΙΤΙΟΝ *capitium, tegumentum capitis*, gr. κεφα-
λίς, TH. Sab. c. 6. ab initio.

קפלט *porrum capitatum*, certa porri majoris species, quae in terra Israëlis crescebat. Volunt esse a graeco κεφάλωτος, κεφάλιον: שנתכשלו הקפלות quae cocta sunt cum porro, Ms. c. 2. ואי הרג תחלה הקפלות וחרס שרס aut si comminuerit porrum, nondideritque piscibus, Beza 17b. Glossa,

¹¹⁹⁾ Scribitur etiam per Caph כפ minimeque confundi licet cum syr. כח *delexit, detraxit*, quod transpositio est chald. כפ.

¹²¹⁾ *Compendiaria via.*

vide. Pl. קופסאות arculae et capsae, R. Sal. IIR. 10, 22.

tignum, trabs, idem quod heb. כפים, quod legitur Hab. 2, 11. ארתי ארתי נִינְרוֹ. *trabs* latitudo sunt, Bb. 3a.

ובכל עטרה ועטרה חר קפסורא: *dominator*. et in unaquaque corona sive zona, aut unoquoque circulo erat unus dominator, Zohar in Gen. col. 402. באור שבעופות: *dominators mundi*, planetae scilicet et signa coelestia praedominantia.

¹²² *noctua*. Sic usurpatur Lev. 11, 17. Deut. 14, 16. pro hebr. ינשוף: Item *bubo, avis deserti*: קפסורא רי בארעא נובחא: sicut *bubo* in terra sicca, heb. ככוס חרבוהו Ps. 102, 7. Pl. וקפופין ועורבין et noctuae et corvi, Jes. 34, 11. Apud Tos. triplex hujus vocis usus est: planetae scilicet cum aliquo signo avium est *vespertilio*, Chol. 63a. heb. חנשכח. Secundo *noctua*, pro hebr. ינשוף: paulo ante in Targum. Inde et Ti., מיני עופות יפן, omnes species volucrum pulchrae sunt ad somniandum, exceptis *bubone* et *noctua*, Berach. 57b. Tertio, *animal quoddam est, sive bestia, cercopithecus, simia caudata*, eine *Meerfage*: inde ibidem, מיני חיות יפן לחלום, omnes species bestiarum bonae sunt ad somniandum de iis, excepto elephante, *simia* et *cercopitheco*. In Gemara edit. Basileensis hic legitur קפוד, sed in Tosephos Chol. 63a. adducitur hic locus, et legitur קיפוף. Alibi, הרואה פיל קוף, קיפוף אומר ברוך משה את הבריות qui videt elephantem, *simiam*, et *simiam caudatam*, dicit: *Benedictus sit, qui variavit creaturas*, Ber. 58b. והפיל והקוף לשלש שנים Bech. 8b.

קפיפה idem quod כפיפה *corbis, canistrum*. Sic adducitur per ק in Aruch, sed in Gemara legitur per כ ab initio. Vide illic.

קפפיים. Sic adducitur hoc loco in Aruch ex libro Talmudico Bechor., sed ibi hodie in edit. Basileensi legitur טפפיות, de quo in טפף.

קופסא ¹²³ *arca, capsula, scrinium*, idem quod קופסא. In Gemara, אין הארי נרום מתוך קופה של חבן אלא מתוך קופה של בשר, sed propter *arcam carniem*, Ber. 32a. Gl. נרום, i. e. exultat, ferocitat, et laedit. Foeni enim non pascitur, sed carnibus, quibus fit ferocior. Sic *Israël saginatus recalcitravit*. Proverbiale est. Alibi enim dicitur, „plenus venter omne genus mali est“: מלא יאוח אילן מחונייא אטרין כל: quam seite dicunt molitores; quilibet homo habet dignitatem, vel meritum suum in arca sua, TH. Peah c. 1. fol. 15c. Allegatur quoque ut proverbium. קופה של חבן. קופה מטה על צדה *arca foeni*: קופה מטה על צדה *arca lanae*, Sab. 48a. ארם מלא *arca inclinat in latus suum*, fol. 49a.

homo implens arcam suam terra, Sab. 50a. קופה של צדקה *arca eleemosynae*: unde in Gemara, *arca eleemosynae levatur sive colligitur per duos, et distribuitur per tres*, Bb. 8b. Maim. par 3. הלכוהו עניים *cap. 9. §. 1. scribit: Unaquaeque urbs, in qua sunt Israëlitae, tenentur ex se invicem constituere collectores eleemosynae, viros notos et fideles, qui hebdomadatim circumeant, et ab unoquoque accipiant, quod ipsi conveniens et praescriptum est: ipsi autem distribuunt postea numos hebdomadatim, et dant unicuique pauperi alimenta, quantum pro septem diebus sufficit, et hoc vocatur קופה*: et sect. ult. *Pauper qui dat obolum unicum in scutellam magnam (חמח) vide de eo in arca eleemosynarum (לקופה) ab illo accipiant eum etc.* Hinc quidam R. Jochanan ben Nuri vocatus fuit קופה הרוכלים *capsula apothecariorum*, Git. 67a. In libro Abhoth R. Nathanis id similitudine explicatur. Quid est רוכל? Is quem advenientes interrogant, estne tibi opobalsamum? respondet, ita. Habesne balsamum? Sic. Habesne cinamomum? ita. Talis fuit sapiens iste, et talis quilibet alius esse debet, ut si studiosus adveniens quaerat ex eo aliquid ex textu biblico, prompte respondeat ipsi, sic ex Gemara, ex Medraschim, ex Aggadot, et omnibus aliis sapientiae partibus, ut sit instar apothecae, in qua omnis generis praestantissima aromata et odorata unguenta reperiuntur. Ita R. Elieser ben Asariae fuit appellatus קופה בשמים *capsula aromatum*, i. e. moschiodoris suavissimi.

קופא *dorsum, pars lata mallei, securis vel acus*: *dorsum acus*, id est, pars obtusa et cava cui filum inditur. Sic, קופא דנרנא *dorsum securis*, cui lignum inditur. קופה של פטיש *dorsum mallei*.

קפץ *salire, exsilire, subsilire*. Praet. קפצת, קפצת ארעא קומי *saliebat terra coram eo*, Gen. 28, 10. in Tg. Jon. Part. Pahal. מקפצין, וירקון, super cacuminibus montium saliant, heb. וירקון, Joël 2, 5. Pl. ורחיכין מקפצין et currus saliant, heb. לקפצא כהון על ארעא, נהר, Nah. 3, 2. Infinit. ארעא מקפצת ad saliendum eis in terra, Lev. 11, 21. heb. לנחר. Proprie est *exsilire utroque pede in altum*.

Talmudici tradunt: קפצה להם הארץ tres sunt, in quorum occursum exsiliit terra, Abhischai filius Zerujae, Elieser servus Abrahami, et Jacob patriarcha etc. Sanh. 95a.

בשחי קפצת, *exsilitio, saltus, qui fit utroque pede*, quando duo pedes ejus sunt sicut unus: at altus est saltus, altero pede in terra fixo, scribit autor Aruch in ספך.

קפצה vel קפצה: *idem. cum saltu, saltuatim*: קפצה בקפצה qui progreditur saltuatim, Erub. 43a.

¹²²) Fortasse lat. *upupa* praefixa litera p, quae, ut pluries demonstravimus, initio vocis omitti simulque vero peregrinis vocabulis praefigi solet. Aut est λέκκος *ceppus*, fulica.

¹²³) Est ipsissima vox ar. קפץ. q. v. in lexicis arabicis.

¹²⁵⁾ Syr. **ܡܡܡܐ** *collegit, strinxit manu*, lat. *capessere*. ¹²⁶⁾ Affine est verbo **ܥܡܪܐ**.

praecisio, praecisum, definitum, determinatum, finitio: רב רש"י לוי קצה: *res cui est terminus praecisus*: תלונר טונס שאין לו קצה: *telonarius cui non est decusum vectigal, id est, certum, decusum, et in singula determinatum*, Bk. 113a.

קצה. Hinc deducit Elias קצה pro hebraeo מול *fuscina*. Sed hodie legitur קצה, de quo infra in radice קצה.

קצה *abscindere, praecidere extremum, amputare, decurtare a fine, sicut חצה per medium secare*: In Aruch citatur ex TgH. מיקצה חקצי יתה. קצה discindendo discindes eam in partes, Lev. 2, 6. pro hebr. פתוח אותה פתח: sed non extat hodie in nostris libris. Item *finire, perficere, absolvere fructus, et expedire omnes labores ipsorum: exponere, expandere in agro vel atrio exsiccandi causa*: המעביר חמנים חמנים qui transfert ficos in atrium suum ad absolvendum eos, licitum est liberis comedere de illis (etiamsi nondum decimatae sint) Maaser. c. 3. Ad absolvendum, id est, expandendum et postea in massas et palathas conficiendum. Tunc primum decimantur, et ad esum publicum conceduntur. Sic, לקצות בחמנים ad perficiendum ficos, nempe expandendum, siccandum, conficiendum in palathas etc. מקצין בחצר. expandunt in atrio: לקצות ad expandendum exsiccandi causa: וקצה חמנים. et abscindit sibi placentam, Nid. 71b. שביעית אין קוצין אותה במקצה אלא קוצה אותה בחרבה ficos anni septimi non abscindunt falcula ficaria, sed cultro, Schevi c. 8. האוכל על מנה לקצות כשר. comedens ficos ea lege ut expandat eos in latere agri, Para c. 7. in fine. Nempe, si herus dicat, dabo tibi licentiam comedendi ficos, eo fine ut juves me in abscindendo et expandendo eos, tunc licitum est comedere, etiam ante decimationem vel consecrationem.

קצה *pars abscissa, finis, pars finalis: particula, aliquid, quiddam*: מן קצה מלכותא. מן קצה חקפא ex parte regnum futurum est durum, Dan. 2, 42. לקצה ירחץ ad finem mensium duodecim, Dan. 4, 26. et didicit auris mea aliquid, Jobi 4, 12. ומקצה מן אחורי דבר. aliquos ex fratribus ejus abduxit, quinque scil. viros, heb. ומקצה, Gen. 47, 2. Jonathan simpliciter habet, heb. ומקצה et partem fratrum מן עמא. קצה partem, quosdam, aliquos ex populo, heb. קצה דעם, Num. 22, 41. Ap. Rab. partitive sumitur: קצתם קצתם alii ad alios, hi illos: במקצה הכפרים in quibusdam libris: דמי dedit ei aliquid pecuniae.

קצה *finis, extremitas*: והוא מנהי הקצות: et est ex quiescentibus extremitatum, id est, ex verbis quiescentibus extrema sive tertia radicali ה, R. David, Ez. 16, 13.

קצה *extrematum, ad extrema situm vel positum, locus repositus, separatus, certo usui destinatus, ut sunt solarium, tabulata, contiguationes, atrium, ubi expanduntur fructus, exsiccandi et perficiendi*

causa, ut edi possint: finitum, absolutum, perfectum, et de frugibus ac fructibus labore omni absolutis dicitur: platea, vicus exterior aut posterior, in quo incessus rarior est: הירלח שבמוקצה janua separata, postica, in extremo aedium, vel ad posteriorem plateam sita, cujus non est ordinarius et quotidianus usus: eam non licet in Sabbatho aperire vel claudere, Erub. 101. Sic, מוקצה סדר fenestra separata, Erub. 22a. המוקצה המוקצה separatum et cultum, id est, pecus cultui idololatrico separatum et destinatum, profanum et illicitum est in altari offerri, aut aurum, argentum, quo idola fuerunt ornata, quibus jam cultus exhibitus est, Temura c. 6. ubi amplius legitur מוקצה המוקצה לעבודה אלילים, quid est Mukitze? separatum sive destinatum idololatriae: Vide et in As. 22b. Item, מוקצה אדם בהמתו על, מוקצה נבי עשבים בשבח אבל לא על נבי מוקצה בשבח constituit homo pecus suum super herbas (virentes et crescentes adhuc) sed non super (pabulum) absolutum, nempe in Sabbatho, Sab. 122a. Absolutum, id est, siccatum et aridum foenum, שנמרח מלאכה, cujus labor absolutus est. Sic מוקצה idem hoc loco est, quod alias dicit נגס. Melius enim est, ne homo manipulum capiat, et pecori praebeat, quod esset laborem aliquem praestare in die Sabbatho, et Sabbathum violare: עומר אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית: stans quidam super solarium vespera Sabbathi in anno septimo (a decimis libero) dicat, de his fructibus comedam cras, Beza 34. Frumentum non dat decimas, donec sit trituratum, et vannatum sive ventilatum. opera ejus omni completa: sic quidam fructus arborum, maxime qui exsiccatione opus habebant, antequam in cibum justum cederent. Ita fiebat in solarium, tecto strato, atrium, et aliis commodis locis eo destinatis, quem locum מוקצה vocabant: והיה חורק מה שבידו לחצח (ficus) et reliquum faciens aliquid, projiciatque id quod remanet in manu ejus, sub ficum vel intra locum destinatum, id est, expansioni et siccationi determinatum, Para c. 7. in fine: אולם אחת מן החמנה אבל לא comedunt (conducti operatores) ficum unum post alterum (inter decerpendum) sed non ex corbe, neque ex arca, neque ex solarium, in quo scil. expositi sunt ad exsiccandum, Maaser. c. 3. Aruch in voce מוקצה in littera מ scribit: המוקצה הוא המקום המוכן להקצות בו: Mukitze est locus destinatus ad expandendum in eo fructus, exsiccandi causa, ad perficiendum operas ipsorum. Alii interpretes: המקום ששומחים בו הפירות קרוי מוקצה. locus in quo expandunt vel exponunt fructus exsiccandi causa, vocatur Mukitze. Amplius legitur, מוקצה מושלך ואם אינו משלך עד שיעשה מוקצה (ecquando dat decimas?) ex quo quis lanuginem defricaverit, aut si non defricaverit lanuginem, quando facit eos solarium, id est, exposuerit in solarium vel tabulato, Maaseroth in principio.

falcula ficorum, ficis abscindendis propria: האנים של שביעית אין קוצן אותן במקצה אלא קוצה: *ficus anni septimi non abscindunt falcula, sed gladiolo sive cultro recto*, Schervi. c. 8.

abscissio, decisio, separatio, destinatio.

קצחא nigella, vel foeniculum: כקצחא *nigella*, sicut *foeniculum* aut *cyminum*, hebr. כקצח, Jes. 28, 25. R. Salom. scribit, קצח esse *semen simile cymino, nisi quod nigrum sit, unde nigellam* quidam exponunt, quae graece dicitur *Melanthium*. Sic et Aruch. Vocatur etiam germanice *Römisch Coriander*. Ap. Talm. הקצח השמשום והפלפל *nigella, sesamum, et piper*, Tibbul jom cap. 1. הקצח ביה. 1. הקצח *nigella* domus Schammai immundam pronunciat, sed domus Hillel, mundam, Oketz. cap. ult. קצח *nigella et cuminum*, Ber. f. 39.

princeps, dux. Plur. קצינים. קצינו *principatus*, Rab.

קציעה casia, odoris suavissimi. Sic appellata fuit una ex filiabus Jobi, וְשֵׁם חֲנִיחָא קציעה וְשֵׁם חֲנִיחָא קציעה, Jobi 42, 14. Ratio nominis, ut nomen secundae fuit Ketzia, קציעה הוה קרי לה דהוה קציעה, Ketzia vocavit illam, quod esset pretiosa instar casiae, וְקציעה מחקל חמש מאה קציעה מתנמנן כל לברשיך, Exo. 30, 24. קציעה מתנמנן כל לברשיך, Exo. 30, 24. קציעה perfumata sunt omnia vestimenta tua, Ps. 45, 9.

massa, cumulus ficorum abscissorum, et ad siccandum expansorum, stratura, lectus ficorum expansorum, ut exsiccentur: Ar. scribit; *ficis ex quibus faciunt קציעות, ponunt in mortario et tundunt eos, faciuntque ex eis massas, quasi ככרות orbiculatos panes*. Hinc Seneca Epist. 87. „Illae, si panem habeo, pro pulmentario sunt“: על מנח שאוכל: „Illae, si panem habeo, pro pulmentario sunt“: על מנח שאוכל: ea conditione, ut comedam tempore abscissionis, et post abscissionem, Maaser. c. 2. ליטרא קציעות *libra caricarum, ficorum abscissorum et siccatorum, palathae*, Truma cap. 4. *obtegunt abscissos ficos stramine*, Mk. 13b. Alius interpretum exponit, *ficis expansos, straturam ficorum exsiccandi causa*: ליטרא קציעות שדרסה על פי העיגול, quam calcarit super palatham sive globum compressorum ficorum, Beza 3.

abscindere, amputare, abradere, resecare, discindere: קצע מכולם ועשה מתן בנר *abscindit* ab omnibus illis, et facit ex illis festem. מלקצע מכולם *abscindens* ab omnibus illis palmum, Kel. c. 27. שחישב עליה לקצעה *quod cogitabat discindere*, Zeb. 91a. שניהם חולצין שניהם קוצעין *ambo extrahunt (lapides ex pariete) ambo abradunt caementum*, Neg. cap. 12.

scissio, discissio, abrasio.

angulus: Item *dolabra, vel simile quodpiam instrumentum*: מלקצע של דבילה *dolabra palathae ficuum*, TH. Sab. c. 17. Glossa explicat

novaculam, qua discinditur palatha ficuum. Hoc sensu exponitur a quibusdam heb. מקציעות, Jes. 44, 13. *effervescere, spumare ira*, hebr. קצפה *et efferbuit vehementer*, Dan. 2, 12. Hiphil, הקצפה *effervescere fecit* Deus regem super servos suos, Br. s. 88.

fervor irae, ira fervens: spuma: להרי קצפה *ut esset ira*, Eer. 7, 23. פני המים *spuma in superficie aquarum*.

caedere, succidere, praeccidere, truncare, amputare, discindere, excindere. Affine est verbo קצה, et respondet hebr. כרה, quoties de lignis dicitur, et aliis *succidendi* verbis, ut חטב, גרע, קטע, קצב. Praet. וְאִרִי קָץ אֶשְׂרָחָה *et quia succidit lucum*, hebr. כרה, Jud. 6, 30. וְקָץ סוֹכָה עֵץ *et amputavit ramus arborum*, hebr. ויכרה, Jud. 9, 48. וְקָץ אֵעָא *et amputavit lignum*, hebr. ויקציען, IIR. 6, 6. וְקָצוּ אֶף כָּל *et succiderunt universus populus quisque ramum suum*, hebr. ויכרחו, Jud. 9, 49. וְקָצוּ אֶרֶץ אֵעָא מְחֹרָשָׁה *et succiderunt inde palmitem*, hebr. ויכרחו, Num. 13, 24. Part. praes. אִרִי קָץ *nam lignum ex sylva succidit sibi*, hebr. כְּמֹה דְקָצִין אֵעִי *sicut caedunt ligna sylvae*, Jer. 22, 7. Vide et mox ad praet. פֹּהֶל. Part. praet. וְקָצוּ *et lucus qui erat juxta ipsum, fuit succisus*, hebr. כְּרָחָה, Jud. 6, 28. Pl. קָצִין *et ambae palmae manuum ejus praecisae erant*, hebr. כְּרָחָה, IS. 5, 4. Inf. לְמַקֵּץ אֵעִין *ad caedendum ligna*, hebr. לְחַטֹּב, Deut. 19, 5. וְיִדְעַתְּ לְמַקֵּץ אֵעִין *scit caedere ligna*, hebr. לְכָרָה, IIR. 5, 6. לְמַקֵּץ אֵעִי *ad succidendum ligna sylvae*, Jer. 46, 22. Fut. תִּקְוֶן *eam autem ne excindito*, Deut. 20, 19. Libri impressi habent תִּקְוֶן *ex forma quiescentium secunda, et sic saepissime hae duae formae confunduntur: sic, תִּקְוֶן חֲבֹבֵל תִּקְוֶן et excindes, ibid. vers. 20. ותִּקְוֶן יָד יִדָּה et amputabis manum ejus, Deut. 25, 12. תִּקְוֶן ex defectivis secunda: חֲבֹבֵל תִּקְוֶן et excindes, Jud. 6, 25. Analogia postulat תִּקְוֶן. Sic vers. 26. Fut. : huc revocari possit, תִּקְוֶן חֲבֹבֵל תִּקְוֶן et excindes, Ez. 39, 10. quae forma est a קצה. Si legas תִּקְוֶן, erit a קצץ quae duo idem significant, ut בֹּוֹה et בֹּוֹה etiam confundi solent. Ithpehal, Fut. תִּקְוֶן חֲבֹבֵל תִּקְוֶן si succidatur, rursus virescet, hebr. כְּרָחָה Jobi 14, 7. פֹּהֶל, Praet. קָצִין *discindit cateuas improborum*, hebr. קָצִין, pro quo melius in Targum legeretur קָצִין ex forma Participii Kal, Ps. 129, 4. וְקָצִין פְּחֹלָה קָצִין *et rectes ferreos dirumpit, dissecat*, hebr. גִּרַע, Ps. 107, 16. וְקָצִין בְּחִקְוָה רָגוּ *discidit in vehementia irae*, hebr. גִּרַע, Thr. 2, 3. וְקָצִין מְלָכָה אָחוּ *discidit rex Achas*, hebr. ויקצין, IIR. 16, 17. וְקָצִין וְקָצִין *et discidit omnia vasa aurea*, hebr. ויקצין, IIR. 24, 13. וְקָצִין וְקָצִין יָד יִדָּה וְקָצִין יָד יִדָּה וְקָצִין *et succiderunt fulos manuum ejus, et pedum ejus*, Jud. 1, 6. Part. praet. תִּקְוֶן *tali manuum ipsorum et pedum ipsorum amputati*, Jud. 1, 7. Fut. וְקָצִין וְקָצִין*

et vectes ferri discindam, hebr. אֲדַע, *Jes.* 45, 2. וְאֲשִׁירוּן קִרְעוּן et lucos ipsorum succidetis, *Deut.* 7, 5. Ex forma analoga, וְיִתּוּ אֲשִׁירוּן תְּקֵעוּן et lucos ipsorum excindetis, *Exo.* 34, 13. וְיִקְרְעוּ לִי אֲרֵץ et caedant mihi cedros, *IR.* 5, 6. Ithpah. vel Ithpeh. Praet. וְתִקְרְעוּ אֲתֵקְרֵעִי successi sunt et migrarunt a me, *Jes.* 38, 12. וְאֲתֵקְרֵעִי וְאֲתֵקְרֵעִי successi et resecti sunt pariter, *Jes.* 46, 2. Hebr. קִרְעוּ reflexi sunt.

Ap. Rab. *decidere, decernere, pacisci*: ולא קץ
neque pactus est cum eo
comederō fructus agri pro usura: לא קץ ליה
eo quod non decedit ipsi, pactus est sic cum ipso,
Bm. 67a. ולא קץ pactus est cum ipso.

usura רבית קעוזה *ex pacto determinatum*. קעוזה *ex pacto determinata*, de qua contrahentes conveniunt inter se. Veluti; Israëlita accipiens mutuo pecunias a Christiano, eique eas reddere cupiens, audiat hoc alius ac dicat: Dato eas mihi, ego dabo tibi tantum, quantum Christianus, קעוזה רבית זה עא est usura ex pacto et conventione. Contra, Christianus qui mutuo accepit pecunias a Judaeo pro usura, cupiatque ei reddere: audiens hoc Judaeus alius, dicat ipsi: dato eas mihi, daboque tibi tantum, quantum tu dedisti Judaeo, id licitum est. Quod si Christianus ille Judaeum istum stiterit Judaeo creditori suo, dederitque scitu ejus ipsi pecunias, קעוזה רבית זה עא, Majorem in statutis de מלוה כל שוחרתו. *ibid.* in Com. cap. 6. in initio: קעוזה רבית קעוזה כל שוחרתו הלוה הוא רבית קעוזה tempore mutationis, illud dicitur Ribbis Ketzutza.

וְקִצְצֵי רִמְחֵינָם כִּדְרָחִל *caesor lignorum*: וְקִצְצֵי רִמְחֵינָם כִּדְרָחִל *caesor lignorum*: et caesores, ut aptarent cultrum ferreum, id est, securum, Esth. 5, 14. Item *caesor flicorum*: כְּסָפָח *caesor flicorum*: succinctum eorum qui flicos abscindunt, Mikv. c. 8. אֲרֻחַ קִצְצֵי תַּאֲנִים *abscindentium flicos*: אֲרֻחַ קִצְצֵי תַּאֲנִים *abscindentium flicos*: Succincto veste tegunt, ne commaculentur. Vide et in קִצְּץ.

קץ *finis, extremum, extremitas, ubi quid
abscissum est:* קץ כל בשר על לקרס *finis univer-*
sae carnis devenit ante mc, Gen. 6, 13. קץ מטה
קץ *finis advenit, advenit vindicta finis*
sive finalis, Ez. 7, 2. קץ ומסוקן *et destinatus est finis,*
Hab. 2, 3 Ap. Rab., לְקֵץ *tandem, ad extremum.*
לְקֵץ *qui venit tandem, tempore definito, certo*
termino, י"ע fol. 61. כיון שבא קצו של אדם הכל משל" *quon-*
dum advenit finis hominis, omnes dominantur
in eum, juxta illud; „et erit quicumque invenerit
mc, occidet mc“ (Gen. 4). Ned. 41.

omnesque illi erant filii finis unius, vel, excisionis, constitutionis et formae ejusdem, Esth. 1. 3. Male Elias notavit vers. 2. addens, se ignorare quid sit.

ניכול בקצותיה *decisio, pactio, conventio*: comedet per pactum, jure pacti, Bm. 67b. Vide et in Bb. 8. 2.

NYLF *idem*, Kethuth. fol. 28b.

caecilia, reptile caecum ex serpentum gc-

here, Lev. 11, 30. in Jonath. Respondet heb. חמור, quod alii *chamaeleonem*, alii *limacem* exponunt.

קצין. B. Ar. adducit ex Tosephta Schevi., אמ
חרמילין, עשה קצין גומרין למי ראש השנה
perae.

קִשְׁיָהּ, קִשְׁיָהּ, *nodus, cellula alligamenti precum*
(חֶפְלִין) *cui schedae sacrae inclusae sunt*:
בְּקִשְׁיָהּ הֵיאָה בְּרִצְוֶתָהּ הֵיאָה לֹא non est contrarietas,
sive (quis suspendat Tephillin) de loro, sive de
nodo, Ber. 24a. וְרִצְוֶתָהּ קִרְיָהּ אֶחָדוּם dormiens cum Tephillin, si ex-
poniatur fluxum seminis, tangere potest lorum, sed
non tangit nodum: Et mox, בְּחֶפְלִין, שֹׁכֵה וְשֹׁמֵשׁ מִטּוֹתָיו בְּחֶפְלִין, qui obli-
tus fuerit (deponero) Tephillin, et exerceat opus
conjugale lecti, non tanget neque lorum, neque no-
dum, donec abluerit manus suas, Suc. 26. אַרְבָּעִין
מִדֵּי הַחֶפְלִין קִשְׁיָהּ חֶפְלִין נִמְצָאוּ בְּרִאשֵׁי הָרִגְלִים כִּיחַר
modii nodorum Tephillin inventi sunt in capitibus
interfactorum in urbe Bitter, Git. 58a. הַחֶפְלִין קִשְׁיָהּ
si solverit nodum primum, Kel. c. 18.

קציר *fructus ab arbore abscissi vel decerpti, et in agro ad exsiccandum expositi*, quae significatio et supra in קצה ברך קציר *si invenerit fructus in via*, Maaser. c. 3.

קטוצייתא *segmenta, asseres, tabulae sectae*:
 קרשיהם עבדוהו fecit ex illis asseres, glossa, קרשיהם
 Bk. 96a.

קִצֵּר abbreviare, decurtare, ut Hebraice. Præter.
קִצַּרְתָּ אֶת יְמֵי עַלְיוֹתָ abbreviasti dies adolescentie
eius, Ps. 89, 46. Ithpeh. vel Ithpah. Præter.
אֶתְקַצַּר אֶתְקַצַּר abbreviatum est robur ipsorum, hebr.
אֶתְקַצַּרְתָּ יְמֵי אֶתְקַצַּרְתָּ IIR. 19, 25. et Jes. 37, 27. Fut.
אֶתְקַצַּרְתָּ abbreviati sunt dies mei, Ps. 102, 24. Fut. אֶתְקַצַּרְתָּ
אֶתְקַצַּרְתָּ nam decurtabitur robur ipsorum, Jes. 28, 20.

קצר *brevis, curtus, contractus*. Foem. קצרה: unde, דעתי קצרה *animus ejus est contractus*, id est, melancholicus, qui ex omni accidenti curas sibi facit et tristitiam. Oppositum ejus, דעתי רחבה *animus ejus latus est*, id est, hilaris, *leicthymia*.

קצור: *brevitas*, *compendium*; קצרה, קצר, קצור
 רדד *brevitas scientiae, inscitia, imperfectio*
 קצרה *via brevitas, breviter, compendiose, elliptice,*
per ellipsin: בקצרה: *idem*.

וְטִל לְקֹצֵר *brevis, curtus*: vel *brevitas*: קֹצֵר *et ambulator fui ei qui curtus fuit lecto, id est, egeno, qui breviorē habet lectum, quam ut extendere se possit in eo. Jobi 29, 15. Hoc sensu melius diceretur לְקֹצֵר breviter, quae forma est adjectivorum. Elias legit לְקֹצֵר brevitati.*

נוטא *idem*. ex dialecto Hierosolymitana: נֹטָא
 וִיטִיִּי אַבֵּי אֵינִי וְלִי אֵינִי יִטְלֵי בְּרִישִׁי
 vitiſ aje-
 bat, brevior sum ego, nec possum pati, ut suspen-
 datur (Haman) in capite meo, cum sumatur ex me
 vinum libaminum, Esth. 7, 10. in Targ. sec.

קָצֵר *fullo, lotor pannorum, quasi decur-*
tator pannorum dictus: וְהָיוּ מִסְכְּנָיו לְעֵין קָצֵר *et*
fuereunt exitus ejus usque ad fontem fullonis, Jos.

15, 7. Pl. למצלח קצריא et in fuscina fullonum, IS. 13, 21. בכיש חקל משטח קצריא in clivulo agri effossionis fullonum, heb. שדה כיכס, Jes. 7, 3. Apud Rab. לקצרא מנא להווא יהיב דederat pannum istum fulloni, Sab. 19a. קצרא שמיה וקצרא שקל ליה. decurtator est nomen ejus, et fullo accepit istum, scil. pannum, Bava kama in fine. Fullo dicitur Kazra: hic, ut sartor, solebat aliquid decurtare et furari de panno, ideo dicitur, recte Fullo vocatur Kazra, quia est Mekazer decurtans et absceindens aliquid de panno.

קצריא *morbis, aegrotatio, aegritudo, infirmitas*, sic dicta, quod in ea spiritus vitalis et vires *abbrevientur*: שוי אבא לכלי עלמא קצרי: imposuit pater toti mundo infirmitates, Ber. 62. כמאן מצלין. quomodo precamur hodie in morbis? Sab. 16a. Rabbinum fabulantur, Abrahamum patriarcham gestasse in collo lapidem pretiosum, quem cum aegrotus aspiceret, statim convaleuit. At cum moreretur Abraham, Deus lapidem istum imposuit sphaerae solis. Inde natum proverbium, אד"י יומא levato sole, levatur morbus, i. e. cum sol oritur, ut homines cum aspicere possint, morbus fit levior, et homo nonnihil confortatur, unde et noctu, sole submerso, morbi sunt graviores, Bb. 16b.

קצריא *infirmis, angustia, contractio, abbreviatio*: רוח קצרה באה עליו spiritus angustiae invadit eum, id est, qui ob spiritum angustiam aut obstructionem concidit, ut jaceat sine sensu, ut deliquium animi passi, Bech. 44b. in Misna: Id in primogenito vitiosum est. Gemara explicat רוח קצרה, i. e. spiritus amentiae vel dementiae, qui vel quod primogenitum per spiritum malignum sive שד per spiritum daemonis in talem affectum conjectum est. Hinc Munsterus scripsit, קצרה *daemon*.

Deinde קצרה *metere, demetere*.

וקצרה בשעת קצירה *messis, demessio*: קציר et demetit tempore messis.

קצרה *caput sive superior pars lecti, vel pes sive inferior aut posterior pars lecti*. Lectus quia longior est quam latior, inde latera ejus dicuntur קצרה ארוכה, et latus unum ארוכה, partes autem latae, ut superior capitis, et inferior pedum קצרה breves, angustae, et pars quaelibet קצרה. Indo in Talmud, מטה שהיתה טמאה מדרס ניטלה קצרה ושתי lectus pollutus contactu, si ablata fuit pars angusta ejus et duo crura, immundus est: pars longa ejus cum duobus oruribus, mundus est, id est, capitalia sive pedalia vel lateralalia ejus, Kel. c. 18.

קצרה *nomen urbis parvae prope Tzephoriā, urbem Palaestinae*: קצרה של ציפורי Kazera antiqua Tzephoriae, Erach. fol. 32a.

קסרקיתון vido supra in קסרקיתון.

קקחא *platea: pelicanus*: קקחא רח Lev. 11, 18. in Jon. לקקחא רמדרא pelicano deserti vel plateae, Ps. 102, 7. Ap. Talm. legitur, קקחא וקקחא, אסירי קקחא שריא Chol. 63a. Aves immundae fuerunt, et nocturnae, ut *ululae, noctuae*, et similes. Alibi explicatur *anser*: קקי חיוורי קקי חיוורי apparent in oculis meis velut anseres albi, gl. אמן, Ber. 20a. Item, קקי חיוורי משלחי גלימי דאנשי anseres albi detrahunt pallia hominum, Git. 73a. anseres albi, i. e. senes, judices cani et avari decernunt causas in suum commodum, hominum bona ad se pertrahunt. Scribunt קאקי.

קקחא *collum*. Sic legitur in Aruch: sed in Gemara Tan. 24. pro eo scriptum חסדא in collum ejus. חסדא סלין דריפתא קקבטון על קקבטון קקב. In TgH. קקבטון קקבטון tres panes corbis calidi vel recentis super capite meo, Gen. 40, 16. In Aruch scribitur קקבטון, et explicatur חסדא. Elias scribit קקבטון, addens: Videtur mihi, quod Aruch explicat illud לשון significationis solii. Id certe in Aruch non extat. Jonathan pro eo habet קקבטון *panis mundi, optimi, purissimae farinae, candidi*. In Jalkut Num. 248c. ex Pesikta: Quidnam est הפחה (Nehem. 5, 14. 18.)? קקבטון. Gl. חסדא panis calidus (ut nempe פחה idem sit quod פחם carbo).

קקחא *grex*: קוק קקחא. Gl. עדר, Ber. rab. sect. 73.

קקחא *vermes intestinorum, lumbrici*: למאי אכלי ליה לקוקיא? propter lumbricos, Sab. 109b. קקחא אסירי vermes intestinorum sunt vetiti, Chol. 67b. gl. explicat *vermes hepatis et pulmonis*: קקחא וקשי לקוקיא postquam grave est lumbricis, Ber. 36a.

קקחא *olus*. Ap. Talm., במערבא דאכיל, אכילא משי בעליה דאכיל קקחא אקילי דמחא שכיב hoc est, in proverbio dicunt in Occidente (id est, Palaestina) qui comedit caudam, latet in caenaculo: qui comedit olera, in sterquilino urbis cubat, Pes. 114a. Caudam, id est, carnem pinguem; praepinguis enim cauda est. Qui quotidie pinguioribus vescitur, latere cogitur in intimis penetralibus, cum solutio petitur: at cui olera cibus sunt, vel in mediis plateis cubat, a creditoribus et exactoribus tutus. R. Salomon in Gloss. Talm. Kidduschin fol. 66, 1. scribit, מלוחים esse herbas, quae alias dicuntur in lingua Aramaea: et in Git. scribit, אקקא, quoque esse herbam quae alias vocatur קקחא. In TH. Pea cap. ultim. explicatur פספועין *fungi*, per קקחא. Graece καυκαλῖς, *caucalis*, est herba ex oleum genere, apud Theophr. Hist. plant. lib. et c. 7.

קקחא *stercus, sterquilinum, fmetum*, ut in praecedenti voce: אכילא אקילי sed sedet super fimo, id est, אשפה. Vido supra in קלל.

* קקחא (Sr. s. 43) κακῆγορος *maledicus, male loquax*.

* קקחא. Vido additamenta nostra supra p. 510.

nassae, corbes viminei, qui in aquam ponuntur ad capiendos pisces cum humo et corbibus, Sab. 18a. *Gl. corbes sunt oris patuli, et exitus angustissimi, unde piscis ingrediens exitum per os strictum quaerit, et caput cum maxillis implicat, et loco haeret.* Arabice קוקלא, ut notatur in Aruch.

קוקניחא קקן. Vox peregrina. Extat in Talmud Hierosol. Eruvin cap. ult. in fine.

קָרָא *vocare, advocare, accersere: nominare, appellare: clamare, proclamare: legere, praelegere, proprie clara et alta voce, clamori simili.* Praet., *et tenebras vocavit noctem*, Gen. 1, 5. *legit omnia verba Legis*, Jos. 8, 34. *cum legisset rex Israël epistolam*, II. R. 5, 7. *על כן קרא שמה בבל* et idcirco vocavit nomen ejus Babel, Gen. 11, 9. *et vocavit Dominus lucem, diem*, Gen. 1, 5. *et vocavit Adamus nomina, i. e. nomina imposuit, nominibus suis appellavit*, Gen. 2, 20. *et vocavit Adamus nomen uxoris suae Chavva*, Gen. 3, 20. *et legit coram toto populo*, Exo. 24, 7. *Cum affixo et praelegit eum Schaphan*, II. R. 22, 10. *et legit eas*, II. R. 19, 14. *quod legendum* יקראן *et praelegit illud coram rege*, Jer. 36, 21. *et vocavit ipsa nomen ejus Seth*, Gen. 4, 25. *et vocavit Ester Danielelem*, Esth. 4, 5. *quamobrem non accersivisti, vocasti nos*, Jud. 8, 1. *ארי קרייה לי nam vocasti me: volumen in quo legisti*, Jer. 36, 14. *non vocavi, I. S. 3, 5.* *et ex Aegypto vocavi ipsos filios*, Hos. 11, 1. *et vocavi te nomine tuo*, Jes. 45, 4. *et advocavi siccitatem super terram*, Hag. 1, 11. *ad maledicendum inimicis meis advocavi te*, Num. 24, 10. *ex profundis clamavi ad te Domine*, Ps. 130, 1. *et vocarunt eos*, Jer. 8, 30. *et vocarunt Lothum*, Gen. 19, 5. *Ex forma Hierosolymitana cum paragogico, et vocarunt sive indiderunt ipsi vicinae nomen*, Ruth. 4, 17. *Contr.* *et vocabant eos formidabiles*, Deut. 2, 11. 20. *צידונאי קראן לחרמון Chermon, Schirjon*, Deut. 3, 9. *et accersebant populum ad sacrificia idolorum suorum*, Num. 25, 2. *Part. pracs.* *eritque legens in illo omnibus diebus vitae suae*, Deut. 17, 19. *et praeco proclamabat fortiter*, Dan. 3, 4. *ad abyssum inferiorem clamavit, Ps. 42, 8.* *ex ore suo praelegebat mihi omnia verba ista*, Jer. 36, 18. *et vocat eam nominatim*, Esth. 2, 14. *et qui legerit in eo*, Hab. 2, 2. *Pl.* *et qui legerit in eo*, Esth. 6, 1.

et fuerunt legentes in eo coram rege, Esth. 6, 1. *non erunt vocantes, (vocabunt) me* Noomi, Ruth. 1, 20. *quare vos vocatis me* Noomi, Ruth. 1, 21. *Part. Pehil.* *explicite lectum fuit coram me*, Esrae 4, 18. *sic vers. 23.* *Infin.* *antequam noverit puer iste vocare, pater aut mater*, Jes. 8, 4. *Rarissima forma absque praefixo ל extra reduplicationem ejusdem verbi:* *et festinavit Pharaon vocare Mozen et Aharonem*, Exo. 10, 16. *am למקרי לך אתו* si ad vocandum te venerunt viri isti, Num. 22, 20. *et perrexit Dominus vocare ulterius Samuelem*, I. S. 3, 6. *et non poterant scripturam istam legere*, Dan. 5, 8. *Imper.* *voca nomen ejus*, Jes. 8, 3. *lege nunc istum*, Jes. 29, 11. *sede nunc et lege illum coram nobis*, Jer. 36, 15. *קרי* *vocate me* Amaram-anima, Ruth. 1, 20. *et vocate lamentatrices*, Jer. 9, 17. *קנו* *vocate eum, ut comedat prandium*, Exo. 2, 20. *Fut.* *et legemus istam legem regi*, Dan. 5, 17. *et advocabo tibi mulierem lactantem, nutricem*, Exo. 2, 7. *non vocabis nomen ejus Sarai*, Gen. 17, 15. *et vocabis nomen ejus Isaac*, Gen. 17, 19. *et proclamabis ad eam verba pacis, offeres ei pacem*, Deut. 20, 10. *et leges omnia verba ista*, Jer. 51, 61. *et leges in volumine quod scripsisti ex ore meo*, Jer. 36, 6. *et vocabis nomen ejus Immanuel*, Jes. 7, 14. *et appellabis nomen ejus Ismael*, Gen. 16, 11. *ad videndum quomodo vocaret illud*, Gen. 2, 19. *qui legerit scripturam hanc*, Dan. 5, 5. *et vocemus puellam*, Gen. 24, 57. *et proclamabitis libertatem in terra*, Lev. 25, 10. *qui scripturam hanc legant*, Dan. 5, 15. *et vocent te*, Exo. 34, 15. *et vocabunt te*, Jes. 58, 12. *et vocabunt eos*, Jes. 61, 3. *et vocabunt te nomine novo*, Jes. 62, 2. *Ithpehal, Praet.* *quod nomen Domini invocatur in te*, Deut. 28, 10. *et vocati sunt scribae regis*, Esth. 3, 12. *qui nominati sunt populus sanctus*, Jes. 1, 4. *Part.* *quod a Domino vocatus fuisset puer iste*, I. S. 3, 8. *qui non esset vocatus per os Hamanis, id est, per*

mandatum, Esth. 4, 11. *דמחקרי חחק* qui vocatur Hathach, Esth. 4, 5. Pl. *דמחקרן בשמא דישאל* qui vocantur nomine Israël, Jes. 48, 1. Fut. *לרא יחקרי* hunc vocabitur virac, hanc vocabitur mulier, Gen. 2, 23. *לחור יחקרי עוד* neque vocabitur amplius nomen tuum Abram, Gen. 17, 5. *לחור יחקרי שמך* id est, vocemur nos de nomine tuo, Jes. 4, 1. *ומרוד* id est, et rebellis ab utero vocabitur tibi, Jes. 48, 8. *ויהר כן יחקרי לך קרחא דקישטא* et postea vocabitur tibi (vocaberis) urbs justitiae, Jes. 1, 26. *ויהר כן דניאל יחקרי* nunc vocetur Daniel, Dan. 5, 12. *ויהר כן שמי* et vocetur in ipsis nomen meum, Gen. 48, 16. *ויהר כן שמיא בישראל* et vocabitur nomen ejus in Israël, Deut. 25, 10. *ויהר כן ירושלם* et vocabitur Jerusalem civitas justitiae, Zach. 8, 3. *ויהר כן דיי חחקרן* vos autem sacerdotes Domini appellabimini, Jes. 61, 6. *ארי ביצחק* nam in Israël vocabuntur tibi filii, Gen. 21, 12. *per nomen fratrum suorum vocabuntur*, Gen. 48, 6.

Rabbini ex forma quiescentium tertia dicunt *קריי* legisti, *קריי* legi: in Infinito, *לקרות* legere: in Part. plurali, *קוראין* pro *קוראין*, et Masorethae *קריין* legunt. Sic, *קריי* legitur, pro Hebraeo *קרי*: et *קריי* scribitur, pro Hebraeo *קרי*. Ap. Talm. *קריי* לה *קריי* qui hoc legit, quare legit illud? id est, qui hanc scripturam nobis objicit, quare objicit eam? quidnam vidit, quod hoc objecerit? Annon vidit nullam esse objectionem? Halich. olam cap. 1. Talmudici per Synecopam scribunt *איקרי* pro *איקרי*, et in Part. *מיקרי* pro *מחקרי*.

קרא scriptura sacra, sic dicta, quasi *lectura*, quod legi debeat. Kamez primum, est loco Pathach et sequentis Dagesch, formae קנא zelotes, קנא, et similitum. Denotat autem vel scripturam totam, vel ejus partem, veluti versum aliquem, vel versus alicujus membrum, et locum, quo aliquid certi significatur vel probatur. Hinc in Targum, *ואין לא כתיב הרין קרא לא הוה אפשר למסירה* et nisi scripta esset hanc scriptura, non fuisset possibile dicere illud, Esth. 6, 1. nempe, ea ipsa nocte recessisse somnum a Deo (ut de rege Assuero dicitur) ac vigilasse pro salute populi Judaici, juxta illud, Evigila, quare dormires, o Deus, ut legitur Ps. 44, 24. quod membrum versus hic in Targum vocatur scriptura. *למקרא קרא* ad confirmandum scripturam, Esth. 8, 15. Apud Masorethas praeterea sumitur pro magna aliqua aut certa parte scripturae, a qua unus aut plures libri excipiuntur; veluti cum dicitur, *ויהר כן שמיא בישראל* quod decies legitur, fexies in Jesaia, et fexies in scriptura, scil. tota reliqua. Ap. Talmudicos, *קרא* quae est scriptura, quem habes locum scripturae, in quo versiculo illud scriptum est? Vide Halich. olam cap. 1. *קרא* idem: *קרא* במאי קא מפלגי אי בעיה אימא קרא propter quid contendunt? si velim, possum dicere, propter versiculum quendam, Berach. fol. 4, 2. *אם כן ניטא קרא* si

ita est, diceret versiculus, nempe sic vel sic, Ber. fol. 11, 1. *קרא* dicit versus scripturae, dicit scriptura: *אם כן לכתוב קרא* quod si ita est, scribere posset versiculus, San. 90, 2. *קרא אחרניא* scribit versiculus alius: *קרא* כי מטי להאי קרא quum pervenisset ad hunc versiculum, ad hunc scripturae locum.

קרא Karraeus, q. d. scripturarius, biblicus, bibliista, scripturista, textualis, legalis. Pl. *קראים* Karraei. Secta fuit prima inter Judacos, quae rejicit omnes traditiones et constitutiones majorum et seniorum in Ecclesia Judaica, et soli textui, qui vocabatur קרא, mordicus inhaesit, unde dicti קראים textuales. Idem fuerunt cum Sadduceis, ut plerique Hebraeorum tradunt, de quorum origine vide in צדק. Hinc R. Moses ben Majemon in Comment. אבות cap. 1. scribit de Tzaduceis et Bajetosaeis: *ומא יצאו אלו הכחות האמרות של מינים וקראו באלו הארצות ר"ל מצריים קראים ושמוחם אצל החכמים צדוקים וביחוסים דהם אשר החזילו להשיב על הקבלה ולפרש על המסוקים כפי מה שיראה להם מבלי ששמעו חכם כלל* ab isto tempore egressae sunt istae sectae haereticae haeticorum, et vocabantur in hisce terris, nempe in Aegypto, Karraei. Nomina autem ipsorum sunt, id est, nominantur apud Sapientes Tzaducei et Bajetosaei, et ipsi incepterunt respondere contra Kabalam, id est, opponere se Traditionibus seniorum, et explicare versiculos (id est inhaerere soli Textui biblico) prout conveniens ipsis videbatur, nec audiebant ullum sapientem omnino. Sic R. Abraham in libro וכות fol. 15, 1. *המלכים החזילו גם כן כה הקראים ונקראו גם כן צדוקים וביחוסים* id est, et tempore horum regum initium sumpsit etiam secta Karraeorum, qui vocantur quoque Tzaducei et Bajetosaei. Abarbanel in Com. in cap. 1. אבות ubi de Tzadoko et Bajethoso agit, scribit: *ויהר כן כה הקראים ונקראו גם כן צדוקים וביחוסים* Karraei, usque in diem hodiernum. Joh. Drusius in Praetextis, Matth. 22, 23. „Nam Legem ita recipiebant (Tzaducei) ut expositionem sapientum omnino rejicerent. Quocirca Caraei vocati sunt, quasi Lectorarii aut Scripturarii, quod textui (sacro) mordicus inhaerentes, traditiones omnes repudiarent.“ Idem tradit lib. 1. quaestionum, quaest. 44. et in lib. De tribus sectis Judaeorum, cap. 7. ait: Vocantur etiam Saducei קראים id est, Caraei. Causa nominis ab eo, quod Legi scriptae mordicus adhaerentes, eam quae *קראים* dicitur, penitus rejicerent. Rursus apud Talmudicos, *קראים* ענינה סכנה ואין בה, מזה נחנה על מצוה או על פס ירו הרי זו דרך הקראים qui facit ligamentum-oratorium suum rotundum, periculosum est, nec est de eo ullum praeceptum (quadratum enim requiritur): si posuerit illud in frontem suam, aut super articulos manus suae, habetur illud pro ritu Karraeorum: Meg. 24, 2. Glossa: Karraei enim spernebant Traditionem sapientum, (quae aliter de illis statuit in Menach. 37, 1. 2.) et sequuntur sensum literalem simpliciter, veluti, „אם-

per manum tuam, inter oculos tuos", (Deut. 6, 8.) secundum simplicem sensum suum. At Rabbini aliam super eis explicationem faciunt. Pro קראים hoc loco in Talmud Hierosolymitano legitur, המינות Haereseos: in Mischnajoth parvis in octavo, האפיקורסות, quae vox idem significat quod praecedens מינות. In Mischnajoth Bartenorae, המינאים Haereticorum. Hinc apparet, karraeum dici, idem esse quod Haereticum vocari, et karaeisinum fuisse Haeresin. Bartenora hic scribit; Minaei sunt, qui spernunt verba sapientum, והולכים אחר משמעות המקרא et eunt post simplicem intellectum scripturae. Inter hos et Phariseos maxima fuerunt odia et dissidia, tum in religione, tum in politia. Tempore Alexandri regis, qui et ינאי Jannaeus cognominatus fuit, octingenti Pharisei, spectantibus et laetis karraeis, fuerunt suspensi. Meminit Autor Kabalae historicae folio 40. ubi ita scribitur: Et cepit rex octingentos ex magnatibus Phariseorum, et vincivit eos catenis ferreis, adduxitque eos Hierosolymam. Apparavit aulem convivium omnibus ministris suis super tecto palatii sui, in loco excelso, ubi comederunt, biberunt et inebriati sunt cum eo הקראים גורלי magnates karraeorum. Cum vero hilariori esset animo, praecepit produci octingentos illos vinctos e magnatibus Phariseorum, suspenditque eos omnes in conspectu suo, videns, bibens ac laetus. Haec ibi. Post mortem Alexandri regnavit uxor ejus Alexandra, quae habuit duos filios, Hircanum et Aristobulum. Hircanus vir probus et rectus fuit, amator Phariseorum, Aristobulus vir bellicosus, Karraeorum amator. Regina mater Phariseorum protectrix fuit, voluitque omnem Israëlem ipsorum religionem amplecti. Sic Hircanum constituit Sacerdotem summum, והרשת את החרש את ארם אפיקורוסים אים כי אם אפיקורוסים מכחישים העולם הבא אך הקראים הם משחרלים בשרשים מתחכמים בחולדות et jam radices egerant Karraci cum hominibus rejicientibus Legem oralem (id est, Traditiones seniorum ore traditas) et sapientes se ostentabant rationibus sive argumentationibus, sicut vides eos adhuc hodie facere. At Tzaducacaei et Bajethosaei non sunt nisi haeretici, negantes seculum futurum, sed Karraci occupati sunt in radicibus sive fundamentis, et sapientes se praestant in rebus naturalibus. Haec ibi. Et sect. 23. Peto, ut de Karraeis, quantum tibi de illis constat, me nonnihil instruas: כי אני רואה אותם משחרלים בעבודה יותר מרובנים ואני שומע טענותם יותר מכרענות ויותר מפיקות לפשט החורה. Nam video illos studiosiores esse in cultu quam Rabbinos (qui scilicet Phariseos sequebantur) audioque ipsorum rationes magis esse ponderosas, propiusque adducere ad simplicem sensum scripturae. Hinc apparet, Karraeos multis annis post Tzaducacos ortos esse, et hos quidem simpliciter Haereticos dici,

Non dicitur id nisi propter plebem, ne ea quid novi ex ingenio suo sibi fingat, aut plus justo sapiat, constituendo sibi legem variam, כמו שעושים הקראים, sicut faciunt Karraei etc. Vide ibi plura. Porro supra dictum ex sententia Majemonis, Tzaducacos Bajethosaeos, Karraeos fuisse eosdem, et Karraeorum nomen in Aegypto natum pro iis, quos sapientes Israëliitarum vocabant Tzaducacos. Autor libri Cosri Orat. 3, sect. 61. diversum videtur sentire. Nam primo originem Tzaducacorum et Karraeorum diversam tradit, deinde in dogmatibus differentiam aliquam. Quoad originem, post Simeonem justum, qui ultimus fuit ex viris synagogae magnae, primum Scholae caput ponitur communiter ab omnibus Antigonus (qui floruit anno mundi 3460. trecentis annis ante Christum, ut est in Juchasin fol. 19, 2.) cujus discipuli fuerunt Tzadok et Bajethos, autores sectae Tzaducacorum, vel ut autor iste scribit שהיו ראש לכופרים ובהם נקראו הצדוקים וביחוסים fuerunt caput haereticorum, et ab illis vocati sunt Tzaducacaei et Bajethosaei. Hos secuti vocat Joseph ben Joecer, et Joseph ben Jochanan, annis quadraginta post. Prioris celebris et laudata est apud Talmudicos memoria in libro סוטה cap. ult. fol. 47, 1. Ex quo mortuus est Jose ben Joecer vir Tzaridaeus, qui ultimus cessavit botri. Juxta illud: Non superest botrus ad comedendum, Mich. 7, 1. Botri, id est, sapientes, אש שכל בו id est vir in quo omnia sunt. Huic successit annis sexaginta post, Josua ben Perachja, et Nittaeus Arbelita. Rursus post annos sexaginta successit Jehuda ben Tabbaï et Schimeon ben Schetach. Sub hoc, scribit autor Cosri, התחילה דעת הקראים initium accepit opinio Karraeorum, propter historiam quae accidit cum rege Jannaeo etc. de qua in libro קדושין cap. 3, fol. 66. Et paulo post: וכבר השרשו הקראים שורשם אנשים שהיו דוחים את החורה שבעל פה ומתחכמים בטענות כאשר אחה רואה שעושים היום אבל הצדוקים והביחוסים אים כי אם אפיקורוסים מכחישים העולם הבא אך הקראים הם משחרלים בשרשים מתחכמים בחולדות et jam radices egerant Karraci cum hominibus rejicientibus Legem oralem (id est, Traditiones seniorum ore traditas) et sapientes se ostentabant rationibus sive argumentationibus, sicut vides eos adhuc hodie facere. At Tzaducacaei et Bajethosaei non sunt nisi haeretici, negantes seculum futurum, sed Karraci occupati sunt in radicibus sive fundamentis, et sapientes se praestant in rebus naturalibus. Haec ibi. Et sect. 23. Peto, ut de Karraeis, quantum tibi de illis constat, me nonnihil instruas: כי אני רואה אותם משחרלים בעבודה יותר מרובנים ואני שומע טענותם יותר מכרענות ויותר מפיקות לפשט החורה. Nam video illos studiosiores esse in cultu quam Rabbinos (qui scilicet Phariseos sequebantur) audioque ipsorum rationes magis esse ponderosas, propiusque adducere ad simplicem sensum scripturae. Hinc apparet, Karraeos multis annis post Tzaducacos ortos esse, et hos quidem simpliciter Haereticos dici,

133

Exo. 14, 20. Infim. לאחזקבא כאלו quasi appropinquare ad timorem Domini desiderent., Ier. 58, 2. לסלחוי לאחזקבא accedere ad cultum meum., Ier. 30, 21. לזדה מלאחזקבא ab accedere ad eum., Eza. 34, 30. Part. ויחזקבון ויחזקבון vos: appropinquatis die hoc est: ineundum praelium., Deut. 20, 3. Imper. ויחזקבון ויחזקבון accedite populi ad audiendum., Ier. 34, 1. ויחזקבון ויחזקבון et accedite., Ier. 45, 21. Fut. ויחזקבון et accedetes ad filios Ammon., Deut. 2, 19. ויחזקבון ויחזקבון accedet ad eos., Eza. 24, 14. ויחזקבון ויחזקבון accedat ad me., Ier. 50, 8. ויחזקבון ויחזקבון tunc accedet sacerdos., Deut. 20, 2. ויחזקבון ויחזקבון tunc accedet glorijs ejus., Deut. 25, 9. ויחזקבון ויחזקבון accedamus ad urbem., Jos. 8, 5. ויחזקבון ויחזקבון accedatis mane., Ier. 7, 14. Aphel. ויחזקבון idem quod in Pabel, sed varius ex hac forma punctatum est. Part. ויחזקבון ויחזקבון non est ipai offerens oblationem., Mat. 2, 12. ויחזקבון ויחזקבון oblationem dei sui ipsi offerunt., Lev. 21, 6. Fut. ויחזקבון ויחזקבון offeres hireum., Eza. 48, 22. ויחזקבון ויחזקבון et admovabis ea usum ad alterum tibi., Eza. 37, 17. ויחזקבון ויחזקבון et offeres juvenem., Eza. 29, 10. ויחזקבון ויחזקבון et offeres ea coram Domino., Eza. 43, 24. ויחזקבון ויחזקבון qui offeret sacrificium suum., Lev. 22, 18: ויחזקבון ויחזקבון quas offerant, ibid.

קרב propinquus, proximus: propinquum, proximum, prope, heb. וקרוב אל רעך et proximus ad sententiam, hoc propius ad sententiam accedit, Rab. וקרוב אל רעך homo proximus est sibi ipse proximus quisque sibi, Jevam. fol. 25b.

קרוב idem: Est et loci et temporis et cognationis: לי וקרוב קרוב et eris propinquus mihi, Gen. 45, 10. וקרוב בשרי ad omnem propinquum carnis suae, hebr. בשרי וקרוב, Lev. 18, 6. וקרוב לימי וקרוב et prope est ut adveniat tempus contritionis ejus, Ier. 13, 22. וקרוב לביחיה וקרוב propinquus est domui ejus., Eza. 12, 4. וקרוב לקרובה וקרוב ליה nisi proximo suo propinquo sibi, Lev. 21, 2. וקרוב וקרוב et qui prope est, gladio occidetur., Eza. 6, 12. וקרוב וקרוב ne confidatis in propinquo, heb. באלוף, Mich. 7, 5. וקרוב non in propinquo est., Eza. 11, 3. וקרוב et propinquo effundam excaecationem meam, Eza. 7, 8. וקרוב וקרוב quas e propinquo facta sunt, Deut. 32, 17. Cum aff. וקרוב וקרוב propinquus meus et caro mea es tu, heb. עמי, Gen. 29, 14. וקרוב וקרוב, Ios. 9, 13. וקרוב ecce ego propinquus tuus sum, hebr. וקרוב, Ios. 9, 1. וקרוב וקרוב et quisquis, proximum suum, Eza. 32, 27. וקרוב וקרוב et ignominiam non portat super proximum suum., Eza. 15, 3. Pl. וקרוב וקרוב nam propinqui ipsi sunt, Jos. 18. וקרוב וקרוב qui propinqui sunt tibi, Deut. 13, 7. וקרוב וקרוב qui longinqui sunt et qui propinqui, Jer. 48, 23: Cum aff. וקרוב וקרוב cessazunt propinqui mei, Jobi. 18, 14. וקרוב וקרוב וקרוב et propinqui mei, e longinquo stant, Ps. 38, 12. וקרוב וקרוב in propinquo meis sanabitur, Lev. 10, 3. וקרוב וקרוב post Assyrios propinquos.

quas suas, Ex. 23, 5. Femin. אמרי קרובא היא *propinqua* est, Ex. 18, 17. *civitas haec proxima est ad fugiendum eo*, Gen. 19, 20. *propinqua est iustitia mea*, Jer. 46, 13. *quas propinqua est occiso*, Deut. 21, 3. *vingo quas propinqua ipsi est*, Lev. 21, 3.

קרבה *pro Carmine rhythmico*, vide paulo post קרובא.

לפי קרוב: *appropinquatio, propinquitas*. ויש עני בקרוב: *medium* : *propter propinquitatem medium* : *et dormivit mecum propinquitatem carniam*, id est, *nude corpore*, Schab. 13b.

קרבתא *idem*.

קרבה *appropinquatio, accessus*.

קרבן *intestinalia, viscera*: *קרבי דגים intestinalia piscium pinguia, pinguendo piscium*.

קרבן *oblatio, sacrificium, quod offerretur vel offerri debet*: *oblatus est quia acceptatur cum beneplacito*, Lev. 1, 13. *quum obtulerit ex vobis oblationem*, Lev. 2, 1. *ut oblatio munda*, Mal. 1, 11. *Cum aff. קרבתא קרבתא* *si holocaustum fuerit oblatio ejus*, Lev. 2, 3. *et oblatio ejus*, Num. 7, 13. *et in oblatione ejus*, Genes. 4, 5. *oblatus tua*, Lev. 2, 5. *יה קרבתא קרבתא* *oblacionem meam*, Num. 28, 2. *יה קרבתא קרבתא* *oblacionem suam*, Num. 7, 10. *יה קרבתא קרבתא* *oblacionem vestram*, Lev. 1, 2. *יה קרבתא קרבתא* *et oblationes*, Amos 5, 25. *יה קרבתא קרבתא* *oblaciones Domini*, hebr. *אש ignita*, Deut. 18, 1. *יה קרבתא קרבתא* *oblaciones suas*, Lev. 7, 38. *יה קרבתא קרבתא* *et oblationes vestras*, Amos 5, 22. *Ap. Rab. כל חקרבתא בלית* *omnia sacrificia cessabunt, sed sacrificium eucharisticum non cessat in aeternum*, Medr. Ps. 100. *Vide Kimchi Jer. 33, 11. nisi esset oblatio, non possent consistere superiora et inferiora*. Zoh. col. 186. in Gen. *Oblatio ista fuit Christum*.

קרבתא *praelium, bellum, armorum appropinquatio et concursus, conflictus*. Respondet heb. *מלחמה*. *Et verbum קרבא et נלחם et נלחם per קרבא* *ascendimus et inferemus bellum, committamus praelium*, Deut. 1, 41. *קרבתא קרבתא* *fecerunt bellum cum Bera*, Gen. 14, 2. *קרבתא קרבתא* *bellum gerentes, bellatores*, Ps. 76, 4. *קרבתא קרבתא* *arma bellica*, Ps. 76, 6. *קרבתא קרבתא* *praelatores pervenerunt usque ad Bethaven*, IS. 14, 23. *קרבתא קרבתא* *bellum grave, forte*, Jer. 30, 32. *קרבתא קרבתא* *et in bello*, Deut. 4, 34. *קרבתא קרבתא* *sicut bellum primum*, Jud. 20, 39. *קרבתא קרבתא* *et si ad bellum egressi sunt*, IB. 20, 18. *Cum aff. קרבתא קרבתא* *ad praeparandum instrumenta bellica*, IS. 8, 12. *קרבתא קרבתא* *roborato bellum tuum contra urbem istam*, IIR. 11,

ד. 25. *accincti armis bellicis suis*, Jud. 18, 16. *קרבתא קרבתא* *et viri facientes bellum tuum*, Ex. 27, 10. *Pl. בספר קרבתא* *in libro bellorum*, Num. 21, 14. *Construct. כנען קרבתא* *omnia bella Canaan*, Jud. 3, 1. *Cum aff. קרבתא קרבתא* *et perficiet bella nostra*, IS. 8, 20. *Ex forma feminina, contra autores belli mei*, Ps. 35, 1.

קרבתא *munus*. Respondet heb. *מנחה*, quando ad homines refertur, seu de munere, quod hominibus offertur. *Pro munere divino transfertur munus*, ut Gen. 4, 3. *קרבתא קרבתא* *munus pro Eave fratre*, heb. *מנחה*, Gen. 32, 13. *סב כידך* *accipe munus in manu tua*, IIR. 8, 8. *תכרה קרבתא קרבתא* *et transivit munus ante faciem ejus*, Gen. 32, 21. *קרבתא קרבתא* *cum dono quod abibat ante me*, Gen. 32, 20. *קרבתא קרבתא* *cum munere venient*, Ps. 45, 13. *Cum aff. קרבתא קרבתא* *accipe nunc munus meum*, Gen. 33, 10.

קרבתא *adducet illud cum munere*, Jer. 18, 7. *קרבתא קרבתא* *princeps muneris, id est, praefectus munerum, eorum, scil. hominum, qui munera regi offerebant, ut per ipsum accessum haberent ad regem*, Jer. 51, 59. *R. Sal. legit juxta antecedentem formam, קרבתא קרבתא*. Veneta in forma absoluta, Gen. 33, 10.

קרבתא *idem*, apud Rabbinos.

קרבתא *lorum, ligula, laqueolus*, Talm. מחר *solvit lora ejus, et ipse (lectus) concidit sponte sua*, Sanhedr. 20a, glossa *laqueoli*. Sic in Ned. 56b. Item ibidem, *si lectus Fortunae iste est, quomodo sunt ipsi lapuoli? Solebant veteres deae Fortunae bonasimensem in domo perpetuam sternere, cum culcitra juxta parata*. Haec laqueolis ligata, a terra nonnihil elevata erat, et suspensa, ne a terra corrumpetur. Huic culcitrae David rex in luotu Abneri inedit, sed laqueolis solutis, culcitra depressa fuit in terram, pro more lugentium, qui in terra sedebant.

קרבתא *קרבתא*. Sic vocant Judaei, qui in Germania degunt, *cantiones rhythmicas, quas in Sabbatho, et festivis diebus in Synagoga suis cantillant*. Rationem vocis ignorant, nisi quod quidam dicunt, esse symbolicum verborum, quas Ps. 118, 15. leguntur, *vox jubilationis et salutis in tabernaculis justorum*. Hoc Eliae in suo Tisbi non placet, putatque denominationem istam a Judaeis Gallis primum devenisse, qui inter *u et n raphatum sive aspiratum in pronuntiatione non distinguunt*. Galli autem alique Judaei haec carmina vocant קרבות; unde *n male pronuntiatum Germani indoctiores in u mutant*: קרבות autem vocant, quasi adjectivum, קרב, propterea שמקרבין quia adjunctum et applicant eas ordinariis precibus. Sic meminit horum carminum Rabbi David in Rad. נחר, ubi conqueritur de nimia licentia poetarum recentiorum, qui usu sermonis biblici abutuntur, et nova longeque petita significata vocibus

multis affingunt, dum inquit; כח שעשו קצח בני; עמינו ונקראים בשם פייטם בקרובות אשר חברו fecerunt quidam ex populo nostro, qui nominantur poëtae, in cantionibus קרובות, quas composuerunt, quod est peccatum magnum, et qui precatur iis, commemorat iniquitatem ipsorum, et novum committit peccatum in seipsum. Haec ibi. Meminit et eorum R. Ascher in cap. 5. libri Talmudici Berachoth, circa finem, ubi dicit, quod R. Elieser Kalir, ex terra Israël is oriundus, ex civitate Kirjath sopher, de qua Jos. 15, 15. et Jud. 1, 11. fecerit et ordinavit קרובין. Sic, inquit Elias, hic autor scripsit, quia et ipse Germanus fuit. Sic in Tosephos, י"ז cap. 1, f. 8. שנתנו קרובין בלראשונה qui solent legere Kerubhos in tribus prioribus benedictionibus. De isto autem Eliesere ibi refertur, quod fuerit ab omnibus vocatus pulvis aromatarii, (ex Cant. 3, 6.) ופיטן קרובין חנה דרשן דרשן ופיטן קרובחז, insignis concionator, et poëta. Hinc, scribit Elias, duplex ratio, quod haec vox non sit abbreviatura superioris versus: 1. quod primum non pertineat proprie ad dictionem istam, cum sequens litera sit dagessata, 2. quod scribatur cum secundo Vau, et dicatur קרובין et non קרובין, et sic Vau illud posterius non habet vocem correspondentem in isto versu. Hinc corrigendus et intelligendus locus in Aruch citatus ex Vajikra rabba parascha 30. in voce קרוב et פייט, unde קרוב explicatur per דרשן, cum legendum sit, חני קרובין דרשן ופיטן, Biblius sive textualis, Doctor Talmudicus, Kerubhaz, concionator, et poëta, quibus laudibus Elieser iste afficitur. Scriptum fuerat sine dubio 'קרוב' cum apice in fine, resectae literae indice. In meo autem exemplari Cracoviae edito, vox ista omnino abest. In Juchasin f. 34b. diserte scribitur דרשן קרובין דרשן ופיטן. Legitur ibidem etiam קרובה in singulari, pro carmine tali. Vide. In Midr. Schir c. 3, 6. legitur וקריבין, quod in gl. explicatur, ובעל לשון ליסר, קרובין et vir eloquens ad componenda Kerubhaz.

קרד strigilare, radere, abraderе strigili sordes, ut equisones faciunt. Convenit cum נד, literis affinis permutatis. Talm. אה הבטה. אן מקרדין אה הבטה. Beza 23a. כפני שעושה חבורה. propterea quia facit vulnus. קרדי strigilatio.

ששני קטנים, מקרדה strigilis, proprie ferrea, dentes tenues sunt et acuti, ac facile cutem vulnerant.

קרד vermis: vel vermiculorum species aliqua. In Vr. s. 18. Midb. rab. s. 7. Raf Abijathar dixit, מאי לורא quid est (Num. 11, 20.) „Et fiat vobis לורא Resp. לקרד in vermes. Sic explicat B. Ar. ex lingua arabica, in qua קרד vermis¹²⁷. Schindlerus id scribit קרד.

קרדי קרדין Kardu, montes Armeniae altissimi, in

quorum vertice arca Noe cessante diluvio subseedit. Eos Ptolemaeus vocat Gordaeos, Q. Curtius: Cordaeos: super montes Kardu על טורי קרדו: אדרט, Gen. 8, 4. in Onkelo. Jon. autem, על טורי קרדון שום טורא חר קרדניא שום טורא חר ארמניא super montes Kardon: nomen montis unius Kardonia, nomen montis alterius Armenia, et ibi aedificata est urbs Armenia in terra orientis. Hinc populos in istis locis habitantes, historici vocarunt καρδαίαι, Gordaeos, Cordionos, Gordenos, Cordyaeos. Vide Josephum lib. 1. Antiq. cap. 4. Junium, Mercerum, et alios in hoc caput. Item Fullerum in Miscel. Theolog. lib. 1, cap. 4. אמן ארמניא לארעא קרדו et isti proripuerunt se in terram Kardu, Jes. 37, 38. IIR. 19, 37. וקרדו מלכות ארעא regna terrae Kardu, Jer. 51, 27.

קרדיא קרדיאן Kardyannum, Armenia-cum: Tal. ובעא מני דנרמא קרדיאן et petiti a me num Kardyannum, i. e., ex montibus sive montanis Ararat sive Armeniae, ut in glossa explicatur, Chol. 54b. דנר ורב קרדיקין Men. 29a. Vide in נד, in גרד, in גרדו חרית קרדיאן triticum Cordonium, Armenicum, Pes. 7a.

קרדיאן genus monetae, TH. Kid. c. 1. Est ex latino quadrans, unde et graece καρδάριος: שני קרדיאן ממוסם שני פרוטות קרדיאן duo semisses faciunt assarium: duo quadrantes semissem: duo oboli quadrantem. Mentio hujus Matth. 5, 28. Pro hac voce in Talmud Babylonico Kid. 12a. legitur קרדיאן. Rectius scriberetur קרדיאן, ut graece καρδάριος.

קרדיאן cardiacus dolor sive morbus, oris ventriculi affectus, a corde nomen habens, quod veteribus Graecis dictum καρδία, unde καρδιακός cardiacus, qui isto morbo laborat, et cui propter consensum cor facile deficit, et in deliquium concidit. Interdum est affectio ipsa stomachalis vel cordialis. Sic ap. Talm. קרדיאן מי שחווה קרדיאן quem comprehendit cardiaca affectio, Git. c. 7. in principio, ubi Gemara addit: אמר שמאל דנכחיה חמרא חדא? quid est cardiacus? dixit Samuel, is quem mordet sive pungit vinum novum torcularia. Alii dixerunt, esse spiritum malignum superfluae potioni et ebrietati praefectum, cujus nomen Cardiacus. Hi non intellexerunt vocem graecam. Vide et sequentem vocem.

קרדיאן קרדיאן crepidae, calceamentum latius et liberius יצאין בקרדיאן בשבט egrediuntur cum crepidis in Sabbatho, Pes. 51a. לא יטיל אדם בקרדיאן non ambulabit homo cum crepidis in domo sua, sed ambulabit cum soccis, Jeb. 102b. Interpres exponit calceos tenuis, quos induit homo sub calceis crassioribus, ut tutior sit ab aqua, germanice Unterfüß. His in die propitiationis incedere domi, prohibitum, at soccis la-

¹²⁷) ricinus, insectum equos et camelos insectans, قرد.

neis licitum. Item, טפחח בקורדיקין על פניה percussisti eam crepida in faciem ejus, Br. s. 45. B. Ar. adducit in litera Samech, et legit סקורדיקין ¹²⁸. In Jalk. f. 21d. בקורדיקין. Et aliter, על ידי שחיה, בקורדיקין של על פניו quia verberaverat eum crepida sua in faciem ejus, ME. c. 1, 16. Vr. s. 12. Scribitur etiam קורדיקין. In TH. illud; „auferet Dominus decus“ העכסים (Jes. 3, 18.) exponitur קורדיקין crepidarum. Scholiastes exponit, מעלים, של עץ calcei ligni, Sab. c. 6. In Jalkut Echa, num. 1031. eodem sensu legitur קורדיקין. Vide infra in קרה, in קרקין.

קרה *accidere, evenire, contingere, occurrere*, hebr.

Pihel קרה *contignare, contabulate*. Hinc ap. Talm. ומקרין אח הפרצה במעור et reparant, restaurant rupturam (sepia) in festo, interpositis soilic. et interseptis lignis quasi tignis, Mk. 6. מקרין כיצד מקרין quomodo reparant? ramis palmarum aut lauro, non autem luto vel caemento: בתים מקרה את בתים contignant domos.

קרי *accidens, casus*: synecdochice, *casus nocturnus, fluxus seminis viri* בעל קרי: *seminifluus*. Pl. נעשו כולן בעלי קריין: *seminiflui* בעלי קריין *facti sunt omnes seminiflui*, coacti fuerunt semen emitte, Sanh. 106a. קרי אכור בתורה qui fluxum seminis passus est, non debet operam dare Legi, nempe antequam aqua purificatus sit, Ber. 22a. בעל קרי שחננו עליו חשעה קבין מים טהור si effundant super eum novem cabos aquae, mundus est, ibid. קרי vidit, expertus est fluxum seminis. De his plurimae traditiones extant Rabbimorum: *accidentaliter*.

קורח *accidentia, contingentia, casus, eventus vel eventa*.

קורה *trabs, tignum*, Tal. הקורה יכנס בעביה בעל קורה possessor trabis ingreditur densitatem trabis, Ber. in fine. Pater feret curam et onera liberorum: patrifamilias incumbit cura familias, agricolae agri etc. Citatur a R. Davide Ps. 20, 2. קורה טול קורה. Vide in קסם. In alio significato vide mox iterum.

קריא *contignatio, tabulatum*, Schemoth rab. s. 13. ab initio. Glossa, בנין על הקורה.

קריא, קריא, קריא, קריא, et in Jonathane קריא, emphat. קריא *urbs, civitas*: *de civitate contra civitatem*, Jes. 19, 2. *de civitate in civitatem*, Gen. 47, 21. קריא *civitas auream*, Num. 31, 50. in TgH. Fuit ornamentum capitis mulierum vel virginum, coronamentum ab urbis forma appellatum, unde Jonathan pro eo habet קריא coronas. Vide עיר: Iterum, קריא *civitas ista civitas rebellis est*, Esrae 4, 15. *in ore, id est, ingressu urbis*, Prov. 8, 3. קריא *et fuit aedificans urbem*,

Gen. 4, 17. *et civitas ulla ab ipsis non liberabitur*, Jer. 48, 8. *et reversi sunt in urbem*, Gen. 44, 13. *et quicquid tibi est in urbe*, Gen. 19, 12. *non transibo in urbem*, Hos. 11, 9. *unus ex urbe*, Jer. 3, 14. *Cum aff. קריא et nomen civitatis ejus*, Gen. 36, 32. *in civitate sua*, Jud. 8, 27. *quiesque in civitatem suam*, IS. 8, 22. *de civitate sua*, IS. 1, 3. *יהוה יבני קריא ipse aedificabit civitatem meam*, Jes. 45, 13. *et moriar in civitate mea*, IS. 19, 37. *ad portam civitatis ipsorum*, Gen. 34, 20. *et lapidabunt eam viri civitatis ejus*, Deut. 22, 21. Pl. קריין et קריין in Jonathane: *aedificate vobis civitates*, Num. 35, 2. *et civitates parvulis nostris*, Num. 32, 16. *civitates refugii*, Num. 35, 12. *et civitates quas dabit*, ibidem 13. *sicut civitates*, Jer. 20, 16. *ex urbibus istis*, Jos. 20, 4. *sex urbes refugii*, Num. 35, 13. *et civitates Levitarum*, Lev. 25, 32. *in urbibus Gilhad*, Jud. 12, 7. *et in urbibus montanis*, Jer. 32, 44. *et exceptis urbibus paganorum*, Deut. 5, 3. *Cum aff. קריא כל omnes urbes ejus*, Deut. 2, 34. *in aliqua urbium tuarum*, Deut. 13, 12. *et urbes ipsorum*, Num. 21, 3. *et congregabit vos in urbibus vestris*, Lev. 26, 25. *et omnes urbes ejus*, Jos. 13, 17. *ad urbes tuas istas*, Jer. 31, 21. *Apud Rab. felicem civem, cujus paranymphus fit rex ipse*, Br. s. 18. *civitas, sumitur pro incola civitatis*.

urbanus, oppidanus: vel *Kardanus*, ab urbe sic dictus, ut Hierosolymitanus ab urbe Jerusalem: *kardanus qui accepit agrum ab Hierosolymitano*, Demaj c. 6.

קריא *velum peplum muliebre*.

קריא *occursus, objectum*: *scopus in quem sagittae occurrunt*: Unde קורח החצים *scopus sagittarum*, quem omnes impugnant, in quem omnes incurrunt, sed ipse perstat, ut Aruch exponit: alii, *pharetra sagittarum*: Talm. Kelim c. 12. *locus in ligno excavatus, cui pedes captivi imponuntur, ut sagitta in pharetra*, ibid.

קריא *accidens, casus*: *ליליא* *ex accidente cogitationum nocturnarum*, heb. *מקרה*, Deut. 23, 11. in Jon.

קריא ¹²⁹ *vermis, vermiculus fructuum vel leguminum*: Talm. *בכיהא כקריא בשושמא* *me-retrix in domo est quasi vermiculus in sesamo, qui sc. consumit illud*, Sota 3b. Alius dixit, *בכיהא*

¹²⁸) Vide notam 93. supra p. 1024.

¹²⁹) Lat. *caries* juxta quosdam.

^{*)} קריא. In TH. Kil. c. 1 *קריא* *καρύα παρασπικα* *nut persica*.

אִירָא, id est, iracunda mulier in domo, quasi ver-
mis in sesamo.

מִן הַיַּיִן ¹³⁰ *urceus, amphora, vas quo hauritur et petitur aqua*: וְהָיָה לְחֶמֶת וְקִרְיָא דְמָטָא et accepit panem et urceum aquae, Gen. 21, 14. Jon. hebr. מִן הַיַּיִן et uitam aquarum. Sic, עַד דִּי שְׁלִימָא כֵּל donec consumptae essent aquae ex urceo, vera. 15. In TgH. est קִרְיָא כֵּן. Et sic legit Elias קִרְיָא, quem secutus est Monasteria. Apud Talm. קִרְיָא דְהַאֲבִי שְׁכִירָא lapis qui in urceo, si inter hauriendum non excidat, hauriunt eo, sc. in Sabbatho, Seb. c. 17. in Misna. R. Sal., Rambam, et Bartenora scribunt, *fuisset cucurbitam siccam et excavatam, quas lapide aggravabatur, ut mergi posset, respicientes ad קרי cucurbita*, de quo supra. Alius putat, fuisse *aliud vas figulinum leve*: קִרְיָא חֲרוֹק שֶׁל קִרְיָא frustum cucurbitae siccæ, Chol. 57b. קִרְיָא שֶׁהֵימָלָה amphora quam immergunt in aquas, Para c. 5. קִרְיָא *vinum dulce confectum*. Vide in קִין.

קרי מן *infra* וקוריים, קוריים

accidens מקרה העצם : accidens מקרה הגוף : accidens
corporis : accidens stabile, firmum, inseparabile מקרה קיים
accidens separabile מקרה נפרד : accidens quantitatis :
accidens qualitatis : מקרה האכזר : accidens ubi מקרה אנה
accidens ubi מקרה המצב : accidens substantiales מקרה העצם
per accidens : מקרה מקרה : accidens varia מקרה משתנים

תַּבְּלָטָה, תַּבְּלָטָה, תַּבְּלָטָה *contignatio, tabulatum, conclave*. Hinc Aben Ezra Ps. 90, 1. scribit, טַעַם idem illic esse, quod אֵלֶּיךָ קִשְׁטָה de habitaculo sanctitatis tuæ, (Deut. 26, 15.) אֵת הַתַּבְּלָטָה הַזֶּה etque tabulatum illud supremum, nempe coeleste: וְהָיָה לְךָ שְׁנֵי תַבְּלָטֹת. R. Sal. IB. 8, 9.

קרו. Munsterus interpretatur *sepulchrum*. Ar.
 producit קרום, sed non explicat. Citat autem
 ex Br., ubi a. 86. hodie ita legitur: קרום חנוך
 לעפרים אחיה סבנים קרום בכפר חנה נחץ ברשע
 חרשם בנצרים quid ita o Joseph? Stramen in Aph-
 rajim tune inferre? ollae in pagum Chanina? tou-
 suras lanae in Damascus? incantatores in Aegyptum?
 Verba sunt Potipherae heri ad Josephum,
 quem putabat ex arte magica omnia peragere, quae
 cum in Aegypto esset abundantissima, frustra pu-
 tabat, ipsum eam ibi venditare, q. d. tunc ligna in
 sylvam importas? Sic reliquorum in suis locis fuit
 copia. Pro קרום ergo est קרום, quod idem cum
 קרום ollae, quae in isto pago ingenti copia conficie-
 bantur. In Jalkut fol. 44a. hic idem locus cita-
 tur, et pro hac voce legitur קרום glacies.

la-
pides contracti, fragmenta lapidum, Seb. 81a. Succa
36b. מפרקת קורל lapillus minutus, contritus; Seb.
cap. 8. in fine: נוטל וסקה כו את רגלו tollit eum et
absorbet eum pedes.

קָרַח *glabrare se, calvescere, calvescere, calvitium sibi inducere*, heb. Rabbini ad *fructus trans-*

ferunt, quando maturi, pulamina aut tegumenta
sua abijciunt, et quasi calvescunt: unde, וְהַעֲתִידִין מִשְׁקֵרָתוֹ
cottonia mala, et sorba, ex quo
calvescunt, scil. matura sunt, et decimes dant,
Maaser. c. 1.

calvus est, hebr. קָרֵחַ *qariv*: *calvus* est, hebr. קָרֵחַ, Lev. 18, 40. Jon. קָרֵחַ. *Emphat qariv* po-
ascende *calva*, hebr. קָרֵחַ, II R. 2, 23. Ap. Talm.
calvus est vitiosus, Bech. 43a. Ibidem
וְהָיָה קָרֵחַ כֵּל שֶׁאֵין לוֹ שֵׁשׁ עַל שֶׁר סוֹסֶה מֵאֵין לֵאמֹר
quironam est calvus? quicunq[ue] non habet ordinem
pilonum ab una auro ad alteram.

קדקד *idem*, Bechor. fol. 43b.

Rabbi יוחנן בן זכאי ר' יוחנן בן זכאי Rabbi
 Joſua filius Galvi, id est, R. Akiabae, qui calvus
 fuit R. Akiabae. Hinc dixit R. Eliezer ben Azaria
 de ipso: כל חכמי ישראל לפניו כקליפה שם חוץ בקרקרה הוה
 omnes sapientes sunt sicut cortex allii, ad me com-
 parati, excepto calvo isto, id est, Rabbi Akiabae,
 Bech. 58.

וְקָרְוָהוּ קַלְוִיטִיּוּם: *calvitium*: neque ponetis *calvitium*, Dent. 14, 1. in TgH. Ap. Rab. metapherice, וְקָרְוָהוּ קַלְוִיטִיּוּם *calvitium vineae*, id est, locus a vitibus nudus, Kil. cap. 4. Hinc et apud Catonem et Plinium „vineae calvatae“ dicitur, quae vitis raras habet. Aff. בְּקִינְדִּיָּה in calvitio, hoc est, recalvo ejus, Lev. 18, 43. Jon. Ap. Rab. עָשָׂה דְּבָרֵי קִרְדֵּי sol inter calvitia, Talm. Tan. 3b. id est, ex diversis nubium partibus emicans, relictae partibus obnubilatis, quasi locis calvis a sole.

קַלְוִיטָה *idem*: וְיִי בְקַלְוִיטָה *si fuerit in calvitio*, Lev. 13, 42. בְּקַלְוִיטָהּ *in calvitio ejus*, *ibid.* Jon. בְּקַלְוִיטָהּ.

calvus. Hinc quidam Raf Ada קרחינא, קרחינא
calvus, dictus, Sanh. 92a.

דָּרַחַ *gelu, glacies*: Verbo Domini קָרַח e cu-
 datur gelu, Jobi 37, 10. מִכְרִימָא מִן נֶפֶק קָרַח e cu-
 jus ventre egressa est glacies, Jobi 38, 29. Cum
 aff. מִטְּלָא קָרַחַa projicit glaciem suam, Ps. 147, 17.

punctatum, punctis respersum, maculatum, heb. נקוד vel טלוא: sic dictum, quod puncta et maculae sint latioris coloris quasi calvities quaedam: נקוד ונקודת omni omnem punctatam et maculatam, id est, punctis minoribus, et maculis latioribus respersam, heb. נקד וטלוא, in Jon.: at in TgH. invertuntur, Gen. 30, 32. כל וליחודי quicquid non est maculatum et punctatum, v. 33. Pl. נקודת דא נקוד punctata erunt merces tua, heb. נקדים, Gen. 31, 8. וילון כל ענא קרודן et pariebant omnes oves punctata, heb. נקדים, ibid. ונקודת et punctatas, vers. 10. et 30. 39. ונקודת et maculatas, heb. וטלואים, Gen. 30, 35. Fem. pl. נקודתא כל ענא נקודתא omnes capras maculatas et punctatas, ibidem. Haec omnia melius ex forma Chaldaica קרודן notarentur.

¹²⁰⁾ Mutatis literis affinis a et 1 ar. est قرقوت uter coriaceus in locis aquis et interdum in arvis aquis.

Deinde קרר *oriri, recrescere, regorminare* ¹²¹. Hinc in Gemara: Qui amputat aurem asini proximi sui, dato eum ipsi קררר עד donec recrescat, Sanh. 106b. Vide קרר, ubi hoc exemplum quoque citatur. קרר *quiescere, respirare*: למקרר באורחא *sedebant ut quiescerent vel respirarent in via*, gL לטו, Vr. s. 22. Et mox ibidem: סליק מן כבל *ascendit ex Babylonia; sedebatque ut quiesceret in via*.

קרר, קררר, קררר ¹²² *granum, gramus, gutta*: דררר et granum laseris, As. 35b. דררר לדררר משקן אחרו קרר של לבנה בכוס שלין כר שחררר *qui exit ut occidatur (ex sententia iudicis) potant eum grano thuris in poculo vini, ut distrahatur mens ejus, Sanh. 43a. Id in Christo etiam fuit usurpatum: כקררר quasi granulum in coro, mensura scil. maxima, Erub. 17b. דרר של דרר grama, gutta sanguinis, Er. fol. 32. דררר ביה קרררן ורררר עליה דרר קררר* *in quo sunt grana, Sab. f. 47a. דררר et invenit in eo duas guttas sanguinis, Chol. 43. דרררר דרררר* *discindebat grumum atramenti, i. e. frustulum instar grani, atramenti sicci, Nid. 20a. Aliter vide infra in קררר*.

קרר ¹²³ *quarta, quadrans, sicti*. Est ex latino, et idem valet quod דרר. Hinc in TH. Schekal. c. 2. ubi in Mischna dicitur, ורררר ורררר *volabant appendere denarios; id explicatur in Gemara קררר quartas. Sic etiam videtur sumendam in TH. ב"ס c. 4. ab initio*.

קרר ¹²⁴ *parum, frustulum*: דררררר קרררר: מרר ex quo ablatum erat parum, Chol. 77a. Hinc et illud referri possit, קרררר אחר קרררר *canis quaedam parva (q. curta) ascendit in summitatem petrae, Medr. Echa c. 1, v. 4. Pro hoc in textu libri hodie legitur כררר Cypria*.

קרר ¹²⁵ *funda ad ejaculandum lapides*: זרר למערר: זרר *opus est facere ei fundam, Zohar in Gen. col. 106. Alibi pro eo est קררר. Item, כר שוי לין, קררר quando ponit eos in funda*.

קרר ¹²⁶ *mensurae minimae nomen*: קררר: קרררר *quarta vini, כררר קרררר quartula lactis, Chol. 26a. una ex octo משכונר בשמיניר ורר קררר (partibus) octavae (logi) nempe קררר Bb. 90a. Sic scribit quoque R. Sal. in Rh. 13a. Hinc Ram-*

bam et Bartenora scribunt in Mikv. c. 3. esse partem sexagesimam quartam logi. In loco Talmudico expresse sermo est de logo, non de Sea: unde non videtur esse σφαλμα μνημονευτικόν in Aruch, qui scripsit, esse octavam octavae logi, ut arbitratus est Jacobus Capellus in de Mensuris p. 62. In eodem errore hac ratione versati quoque fuissent summi viri R. Sal. Rambam et Bartenora, quod non est probabile.

קרר ¹²⁷ *pulvinar oblongum coriaceum, in quo sedetur*, Sab. 79a. B. Ar. scribit, esse ורר לכררר *pellam nondum aptatam ad scribendum, et idem quod קררר, de quo suo loco*.

קרר ¹²⁸ *Carthago, urbis nomen*: קרררר *Carthaginensis*: ר *בא קרררר* R. Abba Carthaginensis, TH. Tan. 65c.

קרר ¹²⁹ *cartallus, κάρταλλος, κάρταλος, corbis, cophinus*: שלר של קררר *mixit ipsi cartallum ficuum, Br. s. 60. דרר קררר דררר ut evacuetis canistrum hoc ejus, et repleatis aureis. Et paulo ante, מלר קררר חרר, implevit cartallum ficubus, Vr. s. 25.*

קרר ¹³⁰ *arca, capsula*: ארררר *posuit ea in arca, Metzia fol. 42a. Glossa Ar. Et alibi, וררר קרררר דמקכרר בה אכרר טוכר, ורררר et videtur: quandam arculam, in qua reconditi erant lapides pretiosi et margaritae, Bb. 74a. Et mox, ורר קרררר, quid est in arcula ista?*

קרר ¹³¹ *abscindere, avellere, decidere*: ורר *olus, avellit quodque folium et comedit, Maaser. c. 3. Item in Jelan וררר בדכר וררר דרר מרררר אחר אחר קררר, avellit quodque sigillatim. Convenit cum קרר*.

קרר ¹³² *crocus sylvestris, juxta Hebr. וררר* *tertiam partem tritici, et tertiam partem שערר וררר קררר, Pes. 42b. לררר נ' קרר קררר וררר, qui crescit in loco fimato; sive stercoreato, Git. 70a. Crocum orientale communiter vocant כרר*.

קרר ¹³³ *erectus, superior, supra alios constitutus et elevatus*. De serpente Paradisi R. Hoseas dixit, ורר קררר ורר כרר וררר דרר ורר *quod erectus-ste-*

¹²¹) Usus vocis nonnisi de regerminatione in corpore animalis vel hominis. Pars enim corporis vulnerata antequam sanascere i. e. crescere vel regerminare incipit, ulcerari (ar. *قروح*), ulcerationem in eo fieri opus est Subest etiam haec notio ulcerandi significatui hebr. *calvescere, calvefieri*, quia ex ulceratione in loco corporis pilis consito calvitium oriri solet.

¹²²) Ar. *كزأط* *κεράτιον siliqua*, scil. *bacca siliquae dulcis*: seu proprie *ejus pondus* ita dicitur, quod est.

IV. granorum. Hinc etiam ponitur pro re *pauca et exigua* chald. *מאשא* d. q. paulò post:

¹²³) Vide notam praecedentem.

¹²⁴) Est alia forma vocis praecedentis קרר, eadem quidem atque ar. *قسطلة*, quod gr. est *κάρταλλος*.

¹²⁵) Inserto ר idem est quod קרר.

¹²⁶) Gr. *κρήμνον*, *τὸ crethnum* vel *crethmos*, ut habet Pfluz. HB. 25. c. 13;

¹⁴¹⁾ Gr. *χοπέω crepito, pulso, verbero; collido, plando.*

Gen. 16d. Et ex libro ילמדנו Jellammedenn שמו ומקרטע continuo laetatur et subsilit.

קרטא, קרטא ¹⁴² *funda ad lapides projiciendos*: qui jacit lapidem funda, id est, בקלע, Zoh. in Num. col. 353. Quidam libri קרטא. Alibi pro eo legitur קרטא.

ראיה ליה Talm. *fissura, rima, vulnus*: וצווחי קרטאנו ברישי וצווחי קרטאנו et clamurunt propter istas fissuras, nempe propter dolorem, Bk. 86a. gl. בקעים. אלא רליה ברו קרטאנו דאיה ברו: *fossae, fissurae*: nisi in quibus (*vasis*) non sunt fissurae, in quibus autem sunt fissurae, prohibita sunt, Ketub. 107b. in quibus ברו קרטאנו לא חכעי קך. Ketub. 107b. in quibus sunt rimae, non petes tibi: certo enim prohibita sunt, Pes. 30b. ע"ו fol. 33b.

קרטא. In Jalkut Prophetarum fol. 63a. כלם omnibus dedi, imposui muletam vel poenam, quod fecerint sibi praeputium. Legendum קרטא.

קרטא. Idem quod גרחקן, de quo in litera Gimmel, *pulvis argentariorum quo defricant et dealbant argentum*. In TH. Beza c. 4. שפן את הכסף בקרטאן. קרטאן (*scil. in die festo*) alii dicunt, non licere. Confer Talmud Babyl. Sab. 50b. Unde et apud Majem. in Hilch. Sab. c. 23. אסור לחוק כל כסף בגרחקן מפי שדוא. גרחקן vetitum est defricare vasa argentea cum pulvere (*scil. in Sabbatho*), quia dealbat illa. Scriptio per Koph ab initio indicare videtur esse a latino *creta*, q. d. *cretico* vel *cretaceo* *scil. pulvere, vel linimento*. Nam ejus usus est ad expoliendum argentum. Plin. lib. 35, cap. 17. „Alia creta argentaria appellatur, nitorem argento reddens“. Meminit ejus et lib. 17, cap. 8.

קרטא *thesaurus: domus*: in Jonathane. Si dederit mihi Balak קרטא דיליה כסף ודדב plenum thesaurum suum argenti et auri, heb. בירו. Num. 24, 13. Pl. דלעה לקרטא חלמא ut ingressus sis thesauros nivis, heb. אצורח, Jobi 38, 22. In Ar. est לקרטא sine Resch posteriori. דמסלין לקרטאיהון. בחרים qui implent thesauros suos argento, heb. בחרים, Jobi 3, 15. B. Ar. legit לקרטאיהון.

קרי *fructus palmae, seu dactylorum species, caryota*. Sic in Gemara ע"ו Talmudis Babylonici fol. 14b. quidam dixit, נקלם (quod in Mischna ibi loci legitur) esse קריי. Regessit alius; In Mischna legimus נקלם et nescimus quid sit: Tu vocas קריי: id aequè ignotum nobis est: quid ergo utilitatis affers nobis hac tua explicatione? Respondit; Imo prodest haec mea explicatio; nam cum venirem huc (in terram Israël) et dicerem נקלם non intelligebant, cum dicebam קריי intelligebant. Haec ibi. Extat idem, sed brevius, in TH. ubi scribitur קריי.

De נקלם vide suo loco קריי tum ex sensu, tum ex convenientia vocum liquet esse graecum *καρυωτός*, vel *καρυωτίς*, *caryota* latine: unde apud Aetium, *καρυωτός φοίνιξ* cariota palmula. Plinius lib. 15, cap. 28. „Carne palmae placent, crusta Thebaicae, succo uvae et caryotae“. Et lib. 13, cap. 4. „Ab his (*scil. palmis*) cariotae maxime celebrantur, et cibo quidem, sed et succo, uberrimae. Ex quibus praecipua vina Orienti, iniqua capiti, unde poma nomen. Sed ut copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas in Judaea, nec in tota, sed Hierichunte maxime“. Quod hic scribit, generosa vina ex caryota in Oriente facta fuisse, ejus rei quoque vestigium apparere videtur ap. Talm. in Ber. 50b. ubi haec vox קריי pro *vini specie* usurpatur, q. d. *caryotum vinum*. R. Sal. exponit per אלונתיה ואלונתיה, de quibus suo loco, et vernacule פותני. Aruch פותני *potio*. Munsterus, Guido et alii plane impertinenter explicant *theriacam*.

קריי, קריי, קריי ¹⁴³ *liciatorium jugum et clavus, instrumenta textorum: textum*: In Br. s. 49. in principio: שמו של רשעים רומים לכלי קריי מה. כל קריי כל מה שאתה משחמש בהם הם עומדים הנחם הם סחרפים *nomina improborum similia sunt instrumentis textorum*. Quid sunt instrumenta textorum? quamdiu uteris illis, intensa perstant, quum deseris, laxantur. Pro hoc in Midr. Schem. s. 1. ab initio legitur קריי. לכלי קריי. Item alibi, מאחורי, אף הנשים מאחורי etiam mulieres post textoria deridebant eam, ibid. s. 71. Sic citat Ar., sed in textu libri hodie legitur נחיות torculares mulieres, calcantes in torcularibus, et pro קריי est קריי, quod interpres accipit pro קריי trabibus torcularis. In TH. Pes. c. 6. in Gemara: Tres fuerunt qui reliquerunt coronam suam in mundo hoc, et possederunt vitam aeternam, nempe Jonathan filius Saulis, Elieser filius Asariae, et Seniores in lege. Dixit Rabbi: Jonathan non, מאחורי הקריי, nam etiam mulieres post textoria noverant, futurum ut David regnaret. Glossa: Mulieres sedentes post cortinas et textentes, noverant eto. q. d. lippis et tonsoribus fuerat notum, non Jonathanem, sed Davidem futurum regem; quomodo ergo Jonathan reliquit coronam? Videtur proverbialiter usurpari, קריי, ut apud Latinos: leppis et tonsoribus. In MK. c. 2, v. 17. פתם ארח נחעטף לכלי קריי שלו vice quadam indubat se vestibus textis suis, vel, operiebat se, sive onerabat se instrumentis textoriis suis, ascendit in tectum, et praecipitavit se, et concidit mortuus. Nam voluerat in se confirmare dictum illud Salomonis: „et odi hanc vitam“. Ratio ibi redditur, quod per sex dies septimanac semper laboraverit, et tamen in die Sabbathi nihil haberet, quod comederet: קריי יצא עם ישראל למדבר vestibus textis egressi

¹⁴² Propr. *baculus* (praesertim *pastoris*, ar. *قَرْصُوف*) *fissura vel rima praeditus*, i. e. *funda*.

¹⁴³ Gr. *καίρος* *licium, licia; fila* quibus in telis *textrices* implicant *stamina*.

¹⁴¹⁾ Propr. *obduratum, incrustatum*. קנה קרסיה של קנה *obduratum calami, vel calamus, qui incrustari jam incipit*.

134 •

¹⁵⁰⁾ Vide notam praecedentem 148.

in Gemara, circa finem: וְעִירָא כִּד סַלָּק לְהָכָא אָקָר דָּם אוֹל בְּעֵי מִזְכֵּן חֲדָא לִיטְרָא דְקוּפֵּד מִן טַבְחָא א"ל בְּכַמָּה הֲדִין לִיטְרָא א"ל בְּחִמְשֵׁין מִנִּין וְחֵד קוּרְסֵס. א"ל סָב לָךְ שִׁיחִין וְלֹא קָבַל עֵילּוּי וְכוּ', id est, Rabbi Seira cum ascenderet huc, secabat venam. Abivit cupiens emere unam libram carnis a lanione, inquiring: Quanti haec libra? respondit: quinquaginta minis argenti, et uno ictu. Dixit: Cape sexaginta minas pecuniae, sed noluit accipere etc. (Sic obtulit ipsi usque ad centum minas, modo non acciperet ictum) tandem dixit: עֲבִיד כַּמְתֵּיךְ fac juxta consuetudinem tuam. Circa vesperam intravit synagogam, dixitque Rabbis: Hem quam mala est consuetudo hujus loci, דִּלָּא אֲכִיל בֵּר נֶשׁ לִיטְרָא דְקוּפֵּד עַד דְּמַחוּ לִיה חֵד קוּרְסֵס ut non comedat homo libram carnis, quin impingant quoque ipsi alapam etc. Haec ibi. Haec historia sermone hebraico expressa est in עֵין יַעֲקֹב, et pro hac voce legitur קוּרְסֵס, addens, in Aruch id explicari מַלְקוּחַ, id est, *plaga, ictus*. At vero in Aruch explicatur ברול *ferrum*. In paraphrasi transfertur, בְּחִמְשֵׁין מִנִּין וְכוּמָה אַחַח. Est ergo, *ictus* ¹⁵¹, *plaga, alapa*. וְסָב לָהּ *scalpere, radere* Ithpahal Infin. לִיה. וְסָב לָהּ *et accepit sibi testam, ut scalperet ea*, Jobi 2, 8.

קָרַע *lacerare*, hebraice.

קָרַע קְרִיעָה הַבְּנֵי לaceratio vestium. Haec fiebat apud Hebraeos diversimode propter diversas causas. Causa principalis est luctus ob mortem patris aut matris, propinqui, sapientis, aut doctoris populi, regis aut principis, summi praetoris et similium. Item, si quis audiat vel videat verba Legis flammis obsumi, aut si quis audiat nomen Dei blasphemari; vel urbes, templa, scholas vastari aut comburi; aut populum Judaicum armis ferroque trucidari. Laceratio fit stando: a collo antarius, non posterius, non ad latus neque ad fimbrias inferiores vestis. Longitudo rupturae palmus est. Laceratio non fit in interula sive indusio linteo, quod vocatur בגד הַיּוּעָה vestis sudoris, nec in סָרְבֵּל pallio exteriori. In reliquis vestibus corpore accommodatis omnibus fit, etiamsi decem fuerint. Laceratio statim fit ad egressum animae, si quis praesens sit: aut intra septem dies primos, ad primam famam de mortuo: aut intra dies triginta, de lata fama ex terra longinqua. Propter patrem aut matrem, principem, praetorem summum, laceratio fit usque ad denudationem pectoris. Laceratio vel sutura propter parentes nunquam resuitur: propter alios fieri potest vel post trigesimum diem, vel intra pauciores, pro ratione personarum mortuarum etc. Vide Maim. in Hilchos אַבֵּל c. 9. et Jore deah f. 103. וְקִרְפִּיּוֹת קֶרֶף *vasa culinaria inferne acuta, non plana, quae dum cocturae adhibentur, tripodi aut alio*

vasi, aut sustentaculo imponuntur. A loco quodam sic dicta volunt: קִרְפִּיּוֹת א"ע פִּי שְׂאִינִים יִכְלִין לִישֵׁב: vasa Kurphaea etiamsi non possint subsistere nisi suffulta, immunda sunt, Kel. c. 4.

קִרְפִּיּוֹת ¹⁵² *talpa: cum signo reptilium, talpa, Chol. 63a. Alibi legitur cum duplici, pro vespertione, ut heb. חֲנִשְׁמוֹ, quandoque talpam, quandoque vespertilionem significat: כל מִיני עוֹפוֹת יִפֹּךְ לַחֲלוֹם חוּץ מִן קִרְיָא קְפוּפָא וְקוּרְפִּיּוֹת omnes species avium pulchrae sunt ad somnium, exceptis perdice, noctua et vespertione, Ber. 57b. forte aliam quandam infaustam avem streperam et clamosam significat, ut est corvus, cornix aut alia similis. R. Sal. exponit vernacule יִכְנֵן קוּרְפִּיּוֹת.*

קִרְפִּיּוֹת *hydridae, urceoli parvi: כַּלִּין קוּרְפִּיּוֹת sicut isti urceoli parvi, quorum duo aut tres in manu portari possunt, TH. in יום טוב cap. 4. ab initio. Glossa, סִיני דִּים. Videtur idem esse quod praecedens קוּרְפִּיּוֹת.*

קִרְפִּיּוֹת ¹⁵³ *sella: קִרְפִּיּוֹת, קִרְפִּיּוֹת sedeat Dominus in sella, Kid. 70a. Vide in Aruch.*

קִרְפִּיּוֹת *merces pretiosae, Guido ex Zohar.*

קִרְפִּיּוֹת *clarus, illustris, pretiosus: אִדּוּ דְרוּהוּ ille qui fuit princeps illustrissimus totius mundi, Zohar in Exod. col. 119. de Jethro.*

קִרְפִּיּוֹת *apium, color apii. Guido.*

קִרְפִּיּוֹת *carbasinum, quod ex carbaso factum, ornamenta ex lino tenuissimo et pretiosissimo, Esth. 1, 8. in Midrasch, ad hebraeum כִּרְפָּס.*

קִרְפִּיּוֹת *septum, locus patens, lapide, fossa, aut alio signo vel sepimento circumclusus, et notatus, et ab alio distinctus: נִישֵׁי לִגְנָה אוֹ לְקֶרֶף nisi de horto aut septo, Erub. c. 2. in Misna. Gl. גִּרְלָהּ דִּקָּה הֲרָאָה וְכוּ' septum magnum extra urbem, i. e., caula vel septum ovium, quod uno die hic, altero die illic figitur ad agrum stercorandum: הֲרָאָה הֲקֶרֶף שְׂוִיָּה hortus et septum quod est septuaginta cubitorum, ibid. נִחוּנִין קֶרֶף לְעִיר addunt septum urbi, ibid. cap. 5. scilicet in commixtione terminorum ad conficiendum longius iter Sabbathi. Illud septum constabat LXX. cubitis, et adjudicabatur urbi, ab illo septo deinceps metiebantur bis mille passus, ut liceret Sabbatho terminum constitutum attingere. Vide עֵרֶב. Pl. קִרְפִּיּוֹת *septa, loca circumclusa. heb. excindere, incidere, occidere, ex illo קִרְפִּיּוֹת excisus sum, Jobi 33, 6. et קִרְפִּיּוֹת excidium: unde „excidium ab aquilone venit“ (Jer. 46, v. 20.) quod Chaldaeus transfert, קְטוּלִין homines occisores. Sic ap. Talm. הֲחִסִּיד קֶרֶץ adduxerunt ad eum agnum officii jugis, occidit vel mactavit eum, Joma c. 3. in Misna. Vide Gemaram. וְאִם נִקְרָע מִן רֵאשִׁיטוֹ si abscindatur a botro, Pea c. 7.**

¹⁵¹) Gr. *κρούς* ou *δ* percussio.

¹⁵²) Cf. infimum latinum *crapaludus*, quod *bufonem* notat, ex gallico-que *crapaud* ortum habetur, quae vox plane talm. קוּרְפִּיּוֹת convenit. noctua inter reptilia bufo (est), i. e. quod noctua (בּוֹמָה) inter volucres, id bufo inter reptilia est; dum nonnisi noctu e cavis terrae prorepat. Buxt. s. r. בּוֹמָה locum illum recte intellexit. ¹⁵³) Gr. *κράβατος*, *grabatus*, *lectus humilior constans tabulis subterque tentis institis, in quo veteres meridiari solebant.*

quod Ar. exponit *adhaerere*, sed male: אמ החקט: להיוו קרבן עליו si praeparaverit illud, ut discindat super eo; scil. massam, Kel. c. 15. Aliter, קרצה si compresserit labia sua, ut scil. aqua non possit ingredi, Mikv. c. 8.

קרבא *accusatio, criminatio, delatio, quasi excidium dicta*. Hoc sensu semper ante se habet verbum אכל vel אכלי, ut ibi videre est copiosius: Sic, criminatur, calumniatur) qui revelat secretum, Prov. 11, 13. et sic 20, 19. וירי נבריו אכלי קרצא הווי. לא חכילו קרבא. Pl. חכילו קרבא. et non proferes criminationes in populo tuo, Lev. 19, 16. Cum Aff. ונאכלי קרבא. et divulgant criminationes ipsorum, Dan. 3, 8. ונאכלי קרבא. qui protulerant criminationem ejus, Dan. 6, 24. Elias in suo Methurgeman, et R. Salomon Levit. 19. volunt קרבא esse *nutum*, a קרב *annuere, quod delatores et calumniatores soleant blando nutu crimina prolata confirmare iis, quibus ea divulgant*. Vide amplius in מכל.

קרבא *mane, matutinum tempus: aurora*. Respondet hebr. שחר in Jobo, Psalmis, TgH, et posterioribus paraphrastis istis: אחר: לעלותא קרבא. excitabo me ad precessionem aurorae, id est, matutinam, Psal. 57, 9. וקרבא קרבא. si elevavero me alis aurorae, Ps. 139, 9. עד סמך קרבא. usque ad ascendere columnam aurora, Gen. 32, 24. ולא יחמי כחמורי קרבא. et non videbit palpebras aurorae, Jobi 3, 9. וקרבא קרבא. super virtute sacrificii jugis aurorae, i. e., matutini, Ps. 22, 1. וקרבא קרבא. sacrificii jugis matutini, Ps. 50, 12. וקרבא קרבא. וידעא קרבא. אחריה. et scis aurorae locum ejus, Jobi 38, 12. כמה ווחנין. quam pulchra sunt opera populi hujus instar aurorae, Cant. 6, 9.

קרבא *mane aliquid agere, mane occupatum esse vel laborare*: אי קרבא לא השכח: אי mane laborasti, non laborabis in tenebris, Vr. a. 25. „Mane“, id est, in juventute; „In tenebris“, id est, in senectute: surgemus mane, et disponemus (insidias) juxta illas spinas, TH. י"ז c. 5. Et mox: קרבא קרבא. surrexit mane et abiit.

קרבא *excidium, ut supra: item, interstitium, paries mediastinus, locum unum ab altero dividens et quasi discindens*: שרץ בחוכו והקרבא ביניהם: si reptile aut vermis fuerit in eo, et paries in medio, Kel. c. 8. B. Ar. vult esso idem quod קרצה.

חתיכות *orbiculi, frusta massae farinaceae*, בחיכות Tah. c. 1. Tibbuljom c. 1.

אחריו דעטלי קרצוי וכובי: *tribuli, cardui*: via pigrorum tribuli sunt et spinae, Prov. 15, 19. קרצוי *trutinae, bilances*, Megillat echa c. 1. v. 5. B. Ar. legit כרסטיחא, et dicit, Arabes vocare trutinam קרסטון.

קרבא *crura, genua*: בארעא: *crura* consistunt in terra, caput autem pertingit ad coelum, Ps. 50, 11. Idem quod קרסולין. Sic etiam Aruch citat locum Ez. 47, 3. Sed ibi libri impressi habent כ in medio. Locus praecedens in Targum Ps. 50. male consutus est ex fabulosa narratione Talmudica, in qua avis quaedam istius stupendae magnitudinis describitur, quae in Tg. vocatur gallus sylvestris. Verba Talmud: וימנא דמא הוון אולין בספינתא וחוין ההיא ציפרא דקאם וכו' tempore quodam ivimus in navi, et vidimus avem quandam, quae stabat usque ad crura sua in aquis, et caput ejus erat in firmamento etc. Bb. 73b.

קרבא *strigilis crassior lignea, pecten ligneus ad crassiores sordes leviter abradendas, qualibus equisones utuntur*: אחריו קרבא. quatenam vocatur strigilis et quis pecten? Strigilis est cujus dentes sunt tennes et acuti, unde facile caesuras inducit aut vulnus: pecten est, cujus dentes sunt majores et crassiores, et non faciunt vulnus, Beza 23a. in Mischna.

קרבא *pectinare, pectine radere, leviter abradere*: non strigilant neque pectinant, id est, nec strigili tenuiori aut crassiori lignea equum die festo radunt, Beza 23a. Pes. 11b.

קרבא *pectinatio, rasio cum pectine vel strigili*. קרבא *musca major*: קרבא קרבא. musca quae est in manipulo, Git. 87b. וקרבא קרבא. כפי כפי quid est קרבא? musca quae inter petras latitat, ibid.

קרבא *vinculum, ligamen*. Aliis *suber, cortex levis, qui calcis et crepidis intra soleas includitur*, Jebh. 102b.

קרבא *ingluvies, vesicula gutturis in avibus, stomachus*: ויעבר יח קרבא בגטשא: et removebit ingluviem ejus cum sordibus, Lev. 1, 16. in TgH. וקרבא קרבא. et ingluviem suam non nudat, Lev. 11, 13. in Jon. Ap. Rab. נקב הקרבא. perforata ingluvies, Chol. 56. טחול שחוק קרבא טחון. splen attenuat, ingluvies molit, i. e. concoquit cibum, Ber. 61b. טחון קרבא טחון. propter stomachum qui non molit, Sab. 152b.

קרבא *carcosanus, a loco sic dicto*: קרבא קרבא. cucurbita Carcosana, Ned. 51a.

קרבא *rana*: חוייה לחרוה קרבא דקרבא וחיבא.

¹⁵⁴) Ex significatione *findendi, rumpendi*, de luce tenebras findente, ex tenebris erumpente, similiter locutioni כשריב quae de erumpente aurora in usu.

¹⁵⁵) קרבא (Debar. rab. s. וחרתן) *crinis*.

¹⁵⁶) Convenit cum lat. *crispere*, unde etiam nomen syr. formatum videtur *مَرْجَسَا*, et eliso *مَرْجَسَا*, *febris frigida, horror febriculosus et cum erectis pilis*.

¹⁵⁷) קרבא (Jalk. f. 62b.) *Carruca*.

illud vidit istam ranam, et scorpionem insidentem ranae, Ned. 41a.

וחבנו קרקסין: *munitio, propugnaculum*: et aedificabunt munitionis contra urbem rebellem, hebr. מסור, Deut. 20, 20. Jon. Alias dicitur etiam כרכום.

infundere, propinare potum.

למחר שחינה חמרא *infusio, propinatio*: cras bibiturus sum vinum, cum saltatione patris tui, et infusione matris tuae, hoc est, patre saltante et matre infundente sive propinante. Affine ipsi קנקן cantharus, poculum, quasi ל et ר commutentur, ut alias saepe. Alii „cum saltatione“, quasi וברקקא ut קרקר sit *salutare*, pro hebr. כרכר, commutatis ק et כ. Legitur in Ned. 51a.

קרקסין *brassicae*, vel juxta alios, *fabae species*, Arab. קלקאס, ut notant interpretes Hebraei. Unde videtur idem esse quod קולקסיא supra, *colocasia*. Voluerunt eam a decima esse liberam, Maaser. in fine. Alii aliter explicant.

קרקסין *ansae, ansulae*: ופורקן אה קורקסין *ansula aureas* fecit ipsi, Br. s. 18. ופורקן אה קורקסין, Bem. rab. s. 4. Alibi, קורקסי, ורשמים במי אוקיינוס דם אחוים פירק R. Elies. cap. 3.

קרקסין *tabula lata dentata, cujus usus ad tritrandum*, ut exponitur in Menach. 22a. עינא דקרקסא *capra tabulae tritoriae*, i. e. ferrum formam caprae referens, quod adhibebatur in trituratione gravandi causa. In Sevach. 116b. paulo aliter. Aliter iterum in י"ו fol. 24b. Vide etiam supra in טרב, in י"ו fol. 24b.

קרקסין *arculae*: קורקסיא דאפוחיקי: *arculae apothecarum*, TH. Ned. c. 10. Arcae corio tectae.

קרקסין *crepidae vel calcei crassi et elati, ut in Italia adhuc moris est*: וכשריתה אחא מרן קצרה: cum quaedam illarum esset brevis statura, induebat calceos altos, ut appareret procera, Echa rab. c. 4, v. 15. glossa, סנדלים בנורים. In Jalkut hoc eodem loco pro eo legitur קורדיקין. Vide supra in קרד, in קרד.

קרקסא *spectaculorum, ludorum publicorum domus; circi*. Puto enim esse a latino *circus*, quomodo olim dicebatur *locus, in quo populus, ludos publicos spectans, considerabat*. In Tg., ליטין אחון, במעלכין לבתי האטרוניכין וקורקסחון לבטלא פתגמי מaledicti sitis, quando ingressi fueritis domus theatrorum vestrorum et domus spectaculorum vestrorum, ut irrita reddatis verba Dei, Deut. 28, v. 19. in Jon. דאולין למשחי מרוח בביה קרקסין qui eunt ut bibant vinum merum in circis, Ps. 69, 13. Vel, in oenopoliis, tabernis vinariis. Ap. Talm.: eunt in theatra et circos, לטרייאח ולקרקסאח Kethub. fol. 5a. et Sab. 150a. In Meg. 6a. ad locum

illud Zachariae cap. 9, 7. „Eruntque tamquam dux in Jehuda, et Ekron velut Jebusaeus“: אלו הוואטרויו: haec sunt theatra et circi in Edom, in quibus principes Jehudae publice aliquando docebunt Legem: Alibi, אשר ראש אשר לא הלך, beatus est vir qui non abit in theatra et circos gentilium, י"ו fol. 18b.

קרקע, קרקעיתא, קרקע *solum, fundum, parimentum: fundus, ager, terra, bonum immobile*: Talm. אסתר קרקע עולם היתה. Esther solum vel pavimentum mundi fuit, Sanh. 74b. Instar soli immobilis erat, ut non moveretur aut declinaret ad ullum peccatum. Fem. קרקעיתא הנהר fundum fluminis. In Tg. ופאילו קרקעיתא etiam fundum, imum vel pavimentum ejus, Num. 19, 14. Ap. Rab. מלסלין mobilia bona acquiruntur cum immobilibus, et non acquiruntur cum servis, Bk. 12a. נטל רביע בקרקע ורביע כמענה accipit quartam partem in agris sive bonis immobilibus, et quartam in pecuniis, ibid. fol. 9a. Pl. bona immobilia, agri, fundi, domus: קרקעיתא, קרקעיתא, קרקעיתא vendidit ipsi servos et fundos, Bk. 12a. עבדן כמקרקעי דטין servi bonis immobilibus similis sunt: עבדים עמוקים בקרקע: איד רבור ואחר: utraque profunda sunt in terra: היות הקרקע tam puteus quam cisterna in terra sunt, Bb. 64a. כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם omnis homo cui nullus est fundus, non est homo, Jeb. 63a. כל quicquid conjunctum est cum terra, habetur tamquam terra, ibid. f. 63b. Regula ista in venditionibus usum magnum habet: חבואה חבואה חלואה מן הקרקע: חבואה מחבואה לקרקע, et seges adhuc stans: tributum terrae: נדל: קרקע nascentia terrae.

קרקפי *caput*: אקרקפי דארי in caput leonis, Sab. 67a. כרנא אקרקפה דנברי מנה tributum in caput singulorum imposuit, Bb. 55a. Aruch legit feminine אקרקפה, i. e. גולגולת, quomodo Syre legitur Matth. 27, 33. pro *cranium capitis*, gr. κρανίον: et ad Rom. 12, 20. Carbores ignis coacervabis super caput ejus, gr. ἐν τῷ αὐτοῦ: קרקפחא caput quod non applicat Tephillin, Rh. 17a.

קרקפוס *capitosus*, id est, בעל הגולגולת, ut R. Sal. scribit, *magnum cranium habens*: קרקפוס חויה לראשך: capitosum vidi caput tuum, i. e. vidi te habere caput longe majus solito vel humano capite, Erub. 22b. Ar. et hic legit קרקפוס.

קרקפל *cranium, cutis a capite vel cranium humano detracta*: וביאשו קרקפלו של רבי ישמעאל: et imponunt capiti ejus cutem capitis R. Ismael, de Idololatria fol. 11b. R. Ismael iste fuerat quondam pontifex maximus inter Judaeos, filia autem

¹⁵⁰ Gr. ἀγκυρα vel ἀγκυρα annulus, fibula.

¹⁵¹ Vide notam ad vocem קורקסין.

¹⁵² Gr. κυρτήσια circenses, circenses ludi.

idem, Jobi 15, 26. Hebr. בעֲבִי. Item *grari-*

las, difficultas, rigor: Ap. Rab. דם הקשי sanguis asperitatis, difficultatis. Majem. in הלכות אסורי ביאה c. 7, §. 1. Mulier gravida, quum incipit sentire dolores partus, et egredi incipit sanguis, antequam pariat, iste sanguis vocatur דם הקשי sanguis difficultatis, sc. partus: בכל מיני קשי omnibus modis gravitatis, id est, gravissime, acerrime.

קשי *idem*: באה בעת קשי tempore duritiei, quando membrum riget, durum est et erectum, R. Majemon de circumcis. cap. 2.

קשי *objectio, argumentum, quaestio contraria, quae alii sententiae refragatur*. Sic ap. Talm. vocabula ורמינהו, מחקי, מחיבי, sunt לשון קשי vocabula objectionis contrariae. Sic plerumque quando dicunt ורמינהו, vel ורמינהו, indicatur *objectio ex Mischna*, et tunc בחמיה cum admiratione et interrogatione legendae sunt voces istae, quandoque etiam confirmationem praecedentium denotant, et tunc legendae sunt בנדרוחא placide: קשי שאין הקשיא כלום *objectio simplex*: שאין הקשיא כלום quod *objectio illa nullo modo est objectio*, quod *quaestio illa non repugnat huic sententiae*, quod *argumentum invalidum est*. לא קשי לא non est argumentum contrarium, non obstat nobis.

קשי *durum, induratum*: ברכיכא או באקשה: molli aut dura, scil. massa panis, Sota 4b. Vide et Chol. 105. כנהמא אקשה בחיני sicut panis durus in gingivis dentium, Ketub. 39b. locutio proverbialis.

קשי *cucumeres*, a difficili concoctione sic dictae: Hinc ap. Talm. למה נקרא שם קשואים מפני שקשין לגופו של אדם כהרבות unde vocatur nomen ipsorum קשואים? propterea quod graves sunt corpori hominis ut gladii, As. 11a. et 29a. הקשוח cucumeres et melopepones, Kil. c. 1. ab initio.

קשה *cucumerarium*, Jes. 1, 8. hebr. מקשה.

קשי *ossa, lapides dactylorum*: חרי קבי חר קבא duo cabi dactylorum, unus cabus in illis est ossium, et amplius, Joma 79b. Citatur ut proverbium commune, quando significare volumus, bonis malos immixtos, inutilia saepe sub utilibus latere, sub specie virtutis vitia occultari: כד מעיילן חלח קשיא quando intrudunt tria ossa dactylorum, Chol. 50b.

קשה של חויר אחח: *seta, setae porcorum* setam porci unam extrahens in Sabbatho, peccat, Sab. 90b. Setae sunt pili *duri et rigidi* in dorso suis.

קסה *vide in קשואה*.

קשט *veritas*. Respondet Hebraeo די דברני, ut: *saepae etiam pro dicto ponitur: ut dicitur qui duxit me in via veritatis, id est, vera et recta*, hebr. בדרך אמת, Gen. 24, 48. די כל *cujus omnia opera sunt veritas*, Dan. 4, 34. בלא ex veritate, vere, Dan. 2, 47.

אם בלא צדק, Jer. 22, 13. דקשט si pax et veritas, IIR. 20, 19. אהון אהון num veritatem vos dicatis, Gen. 42, 16. בנקשט benignitatem et veritatem cum Domino meo, Gen. 24, 29. אם בנקשט si in veritate vos ungitis me, Jud. 9, 15. וואם קשטא הוה פחגמא דרין et si veritas fuerit res haec, i. e. vera, Deut. 22, 20. קשטא ut scire faciam te veritatem, hebr. קשטא ad erunt exercentes veritatem absconditi, Jes. 59, 15. קשטא לא מסללין et veritatem non loquuntur, Jer. 9, 4. קשטא יפיק דריתא ad veritatem producet jus, Jes. 42, 3. בנקשטא שרה Sara uxor tua pariet tibi filium, hebr. אכל, Gen. 17, 19. Sic, אכל in veritate, vere, profecto rei sumus, Gen. 42, 21. בנקשטא אחתי בת אבא היא vere soror mea filia patris mei ipsa est, hebr. אמנם, Gen. 20, 12. Sic pro eodem, Jos. 7, 20. בנקשטא דעיהו vere scio, hebr. אמנם, Jobi 9, 2. et sic saepius pro eodem: בנקשטא ארי אמר י: nec amplius, juxta Eliam, pro hac lectione אף usurpatur: אכני כים pondera veritatis, hebr. אכני כים, Pov. 16, 11. בנקשטא הויהא אמת num in veritate, vere dixisti, hebr. אמנם, Num. 22, 37. בנקשטא in integritate et in veritate, Jos. 24, 14. בנקשטא אמתא num vere dixi, hebr. הכי, Jobi 6, 22. בנקשטא אמתא ad veritatem regnabit rex, hebr. בנקשטא אמתא דאברהם, Cum aff. טיבוחיה, Jes. 32, 1. Deinde קשטא אברהם propter veritatem Abrahami, Ps. 60, 6. בנקשטא benignitatem et veritatem suam, Gen. 24, 27. בנקשטא אמתא veritatem et redemptionem tuam, Ps. 40, 11. בנקשטא אמתא ambulavi in veritate tua, Ps. 26, 3. בנקשטא אמתא per veritatem tuam, hebr. באמתנך, Ps. 143, 1. וקשטא וטובי עמיה et veritas mea et benignitas mea cum eo erit, hebr. ואמתני, Ps. 89, 25.

Deinde קשטא אמתא idem est quod *arcus*, Esth. 1, 3. in Targ. sec. Sic fere Ps. 61, 4. *arcus fortitudinis: arx, turris, munitio*. Respondet hebr. מדרל. Aruch legit קשקא. Vide notas nostras.

קשטא *verus, fidus, verax, rectus*: וישר, Deut. 32, 4. בנקשטא qui justus et rectus est, hebr. וישר, Deut. 32, 4. בנקשטא domine, Deus verax, hebr. אל אמת, Ps. 31, 6. Pl. si moriar ego morte rectorum, hebr. מות ישרים, Num. 23, 10. in Jon. quod Onkelus cum Pronomine reddit, rectorum ejus: בנקשטא דרין et judicia vera, hebr. משפטים צדיקים, Deut. 4, 8. בנקשטא judices veraces, Deut. 16, 18. Jon.

קשטא *veracitas, veritas, rectitudo, integritas*: בנקשטא אמתא in integritate cordis tui fecisti hoc, hebr. ובחם, Gen. 20, 6. Sic v. 5. בנקשטא אמתא et in rectitudine cordis tui, hebr. ובשר לבבך, Deut. 9, 5. בנקשטא אמתא in integritate cordis et rectitudine, hebr. בחם לבב ובשר, IR. 9, 4.

¹⁵⁹ Veritas quippe olim hominibus eam agentibus decus et quasi ornamentum tribuebatur.

Ap. Rab. ורענונותי לנברי השחא דקששנא לרדדק
cum essemus parvi, (id est, juvenes) pro viris habebamur, nunc quando sentimus, habemur ut pueri, Bk. 92b. Defective קש: ut מוכן מרדימא לחבריה, Bk. 92b. Defective קש: ut לעשר שנין וקש לחמשה שנין oppigneravit hortum amico suo ad decem annos, et consensescit ad quintum annum, Bm. 109b. Ketub. 95b. consensescit; nullus scil. amplius proferendo fructus: וקשה לה קשה לה quia sequitur, et puluit ei vox, id est, crassa facta est vox eius: Bb. 167b.

¹⁶¹⁾ Numi species, quem alligatum circum collum ornamenti causa ferro solebant mallebras.

¹⁶³⁾ Propr. de *stipulis* vel *paleis* (wp) purgare.

Et alia forma, ומחרו קשתוהו, et tetenderunt arcus suos, Ps. 37, 14. וקשתוהו יחברו et arcus ipsorum confringentur, ibid. v. 15.

Ap. Rab.: המסככל בקשח qui contemplatur Irdem, scil. sine timore et reverentia, Kid. 8. Quando Judaeus arcum coelestem videt, debet dicere: ברוך אחה יהוה אלהינו מלך העולם וזכר הברית נאמן בביתו במאמרו benedictus sis Domine Deus noster, memor faederis, fidelis in faedere suo, et stabilis in sermone suo: Aliter: בערוה קשחו נערה כל המסככל בערוה קשחו נערה quicunque intuetur nuditatem (mulieris,) ejus arcus excutitur, Sanh. 92. i. e. מחוסר להוריע. אבר שלו מחוסר להוריע. Aliter: הוה נברא דרר בקשחא דעליה vir ille qui sedit in arcu coenaculi, Bb. 41b. Glossator scribit, esse nomen loci.

על קשחא sagittarius, arcitenens, jaculator: קשחא super jaculatores et funditores, IIR. 20, 23. Sic vers. 7. וקשחא pro heb. והפלחי. Ap. Talm. וקשחא אלפא et sex mille sagittariorum, Jeb. 16b. Item, קשחא sagittarius signum coeleste, apud Astronomos.

קשחא jaculari, ejaculari, ferire, petere, jacere arcu: קשחא בנריא feriebat sagittis, jaculabatur tela, heb. בחצים. Ez. 21, 21. Ex Aphel, ולא קשחא חמן ניר neque jaculabatur eo sagittam, IIR. 19, 32. Idem Jes. 37, 33. ex forma Kal. וקשחא scribitur.

קרת platea avis, ibis, onocrotalus, pelicanus. Variant interpretes: קרתין וקפתין platae et ericii, Jes. 34, 11.

קרתא manubrium, capulus: קרתא דמנלא manubrium falcis, Schevu. 43. קרתא דנריא manubrium lanceae, Sanh. 27b. קרתא דנריא manubrium aeciae, Pes. 30b. קרתא דנריא culter post capulum, Bm. 26a. Plur. Emphat. קרתא Tg. קרתא מן קרתא et delabatur ferrum de manubrio, Deut. 19, 5. in Jonath.

קרתא cathedra, sedes, καθέδρα, Kel. cap. 7. et 24. קרתא יושב קרתא sedens in cathedra, Ketub. 59b. Pl. וקרתא קרתא של וקרתא קרתא et 71.

cathedrae aureae fuerunt illic pro 71. assessoribus synedrii magni, Succa 51b. וקרתא קרתא קרתא sedent in scabellis et cathedris, Ber. 43a. Legitur et masculine קרתא.

קרתא perna, petaso: קרתא קרתא pernae porcorum. Sic legit Aruch: in Gemara קרתא cerices, Meg. 13a. Alibi legitur קרתא, vernacule ב"ק"נ Chol. 17a.

קרתא catholicus: thesaurarius, TH. in Schek. c. 5. Gl. קרתא על האצורה. In Tanch. par. fol. 78a. Similis est res ista regi, קרתא קרתא qui habuit duos catholicos, qui sine ipsius voluntate nihil faciebant etc. In veteribus gloss. verb. juris, καθολικανοι catholiciani, rationales, rationum praefecti. In Bemid. r. s. 14. קרתא קרתא קרתא Korach fuit catholicus domus Pharaonis, erantque in manu ejus claves thesaurorum ipsius.

קרתא urceus, poculum, calix, scyphus. קרתא קרתא קרתא. Vide supra in קרתא.

קרתא subvicarii. Hi erant duo, qui ministrabant summi pontificis vicario, qui vocabatur סגן, praestabantque ipsi id quod ipse praestabat summo pontifici, Majemon par. 3. capite 4. de המקדש כלי.

קרתא rupes, petra. Plur. קרתא קרתא קרתא et faciunt sibi domicilium in petris, Prov. 30, 26.

Deinde exponunt קרתא pro spinae aliqua specie: Exemplum adducitur in Ar. ex Jelammedenu.

קרתא cedri species, quae et אדרא vocatur, Rh. 23a. Aruch legit קרתא. Citrus forte. Vide Jalkut fol. 73b.

קרתא cithara, αὐλῶν, αὐλάρα: tympanum: קרתא קרתא sonum citharae, Dan. 3, 5. Jes. 5, 12. est קרתא קרתא, sed in Venetis prave scriptum קרתא קרתא. Pl. קרתא קרתא citharas et organa ad psallendum illis, Eccles. 2, 8.

קרתא manubrium, capulus, contracte קרתא, de quo ante, possit et ejus esse plur. קרתא.

¹⁶¹) Transpositio vocis קרתא q. v.

¹⁶²) Gr. κύτταρος ò cavitas, cavum.

Abbreviaturae literae ק.

ק' *legitur*. Usurpatur in margine Biblicorum et apud Masorethas, quando diversitas lectionis indicatur.

2. קשה *durum, difficile*. Objectio difficilis.

3. קמא *primum*.

מאי קמ"ל ומאי קא: *dicens est ipsi*: קמ"ל. *quid dixit ipsi, et quid respondit ipsi?* Talm. קמ"ל *vide infra* in קמ"ל.

קמ"ל *sanctus benedictus ille*. Sic communiter in Zohar, et saepe apud Rabbinos, qui tamen communis praeponunt ה. Chaldaice et Talmudice efferi plerumque solet, קדוש ברך הוא.

קמ"ל *sanctificavit nos praeceptis suis et praecepit nobis*. Usurpant ubi de precibus agunt.

קמ"ל *synagoga magna* קהלה גדולה.

קמ"ל *leve et grave*. Sic loquuntur, quando argumentantur a leviori, i. e. minori ad majus, vel contra: *ut, quoniam Deus dolet ob sanguinem improborum, scilicet immemore effusum, quanto magis ob sanguinem justorum.*

קמ"ל *ecclesia Jacobi*, i. e. Israelitica, ex Deut. 33, 4.

קמ"ל *confirmatio est nobis, probatio suppedit nobis*. Usurpant, quando argumentum afferunt pro sua sententia confirmanda. Interdum scribitur קמ"ל.

2. קשה *difficile est mihi*, scrupulus oritur mihi. Sic loquuntur, quando objectionem aliquam ex alterius sententia exstruunt: קמ"ל et.

3. קמ"ל *facile est intellectu, facile intelligitur vel intelligi potest*.

קמ"ל *facit audire nos, docet nos sic, haec nobis proponit, sic nobis cognoscendum dat*, scilicet in praecedenti propositione. Additur saepe Nun in fine קמ"ל. Scribitur etiam exclusa א, קמ"ל. Praefigitur quandoque pro ה ecce. Aliquando praepositur מ pro מאי quid? Vide Halichoth olam f. 14, 1.

קמ"ל *vide supra* in קמ"ל.

קמ"ל *synagoga sancta*. Sic semper suas synagogas, scholas et ecclesias appellant, cum potius omnis impietatis lacunae sint. Cum servilibus, בק"ק, ריש חביבא in synagoga sancta Francofurtensi: וינקבוט

caput academiae synagogae sanctae Cracoviensis. ד genitivum notat ex usu Chaldaico.

2. קמ"ל *scripturam, vocem scripturae vel textus explicat*.

קמ"ל *acceptio potestatis pallii*. Potestas pallii est, quae per apprehensionem pallii accipitur. Sic fit in emptionibus et venditionibus, aut cum quis alii potestatem plenam dat agendi causam alicujus, coram iudice exigendi debiti, et similia. Testes porrigunt oram pallii venditori, qui apprehenso pallio fatetur, se tradere hoc symbolo rem venditam emptori, omnibusque suis iuribus in eam renunciare. Emptor per eandem apprehensionem rem accipit. Sic procurator et qui procuracionem alicui committit.

קמ"ל *sanctus, sanctus, sanctus*, ex Jes. 6, 3.

קמ"ל. Elias in libro Tischbi scribit: Judaei Germani carmina quaedam, quae in Sabatthis et aliis festis diebus dicunt, vocant krubhatz, cujus rationem ignorant, nisi quod dicunt, literas istas abbreviaturam esse harum vocum, קל רנה וישועה במהלי צדיקים, vox exultationis et salutis est in tentoriis justorum, ex Psal. 118, 14. R. David Kimchi in radice קמ"ל, scribit קמ"ל, per n in fine. Sunt autem n raphatum sive aspiratum, et x affines in pronunciatione. Unde Elias dicit, ista carmina sive preces aut cantiones metricas vocari קמ"ל, quia applicantur et adjunguntur precibus ordinariis. Sic etiam scribitur in libro Juchasin f. 31, 2.

קמ"ל *lectio legalis* est ex Deut. 6.: „Audi Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est“ etc. Hanc singulis diebus bis dicunt, mane et vespere, summa cum reverentia, et multa superstitione de ea scribitur: קמ"ל cum appropinquaret tempus legendi lectionem audi Israel.

קמ"ל. Per קמ"ל *textus biblicus*; per קמ"ל *textus Talmudicus*, qui et משנה et משנה vocatur, ut supra dictum: per קמ"ל *textus Gemarae*, qui dicitur sic quasi discursus, quia continet varias disputationes Doctorum. Haec tria lectu difficilia sunt, quod voce קשה, quae trium istorum vox symbolica est, innuitur.

His addendae sunt: קמ"ל *aquisitio profecta*. Addere solent א"ס מ"ס per *sudarium*, quo aquisitio fit. קמ"ל *preces kadisch, quas absoluta sectione quadam ex Bibliis, Talmude vel Mischna praecantur Rabbini*. קמ"ל *ante sacra nuptialia*. קמ"ל *praelectio, recitatio sacrae Scripturae*, quae universa praelegi solet in synagogis unoquoque anno dum singulis sabbatis pars major complures continens sectiones minores praelegitur. Majori illi parti s. Scripturae *parascha* nomen est, unde locutio et abbreviatura קמ"ל *praelectio paraschae*. Elisa litera ה alia affingitur litera ad indicandam parascham recitatam: uti קמ"ל *recitatio paraschae cantionis* Exodi sc. sectio XV.; קמ"ל *recitatio paraschae reprehensionis, vel detestationis*. Est illa parascha בחקתי sectionem maledictorum (Lev. XXVI) continens Judaeos a Deo deficientes attacturum. Mentio hujusce sabbati, quo nimirum parascha illa infausta praelegitur, apud Horatium fit, Lib. I, Sat. 9, ubi *tricesima sabbata* nuncupatur, namque anno civili paraschis חוריק et חוריק, קדשים et חוריק, item בחקתי et בחקתי, uno videlicet sabbato recitatis, parascha בחקתי, quae tertia tricesima quidem in S. s. est, tricesimo sabbato anni recitatur. (Vide Talm. Babyl.

Bk. 82a, Megil. 29b, Ned. 37b; Talm. Hier. Meg. cap. 1 et cap. 4; item Jos. contra Apion. 2, 17 et Hist. Apost. 15, 21). Hinc Fuscus Aristius (in illa satira Judaeum simulans) Horatio ab eo roganti, ut liberet ipsum ab homine arroganti quodam, respondet: „*hodie tricesima sabbata*“, quasi dicere velit, mihi jam miseriae meae increpationesque in populum meum hodie in synagoga recitatae sufficiunt, curam et tuas perferram miseriae atque increpationes stulti istius te persequentis? *Vin' lu cartis*, i. e. detestationibus et maledictionibus contusis planeque abscissis *Judaicis* (Cf. curto mulo, Sat. I. 6, 104; item lare curto, Epist. I. 7, 58.) omnes imponere maledictiones? Putabant nempe Judaei totum vel saltem partem quandam doloris, miseriae vel calamitatis imponi, cui illa mala queruntur. (Huc fortasse et verbum, „*oppedere*“ vertendum est, ut idem sit atque ob-pendere, *pondus quoddam calamitatis in aliquem transferre*, alicui imponere). Castigat quippe illic poeta stultitiam hominum, quae ipsi stulto ardua petenti simulque vero et aliis hominibus molestia ejus onoratis calamitati et quasi *maledictioni* fit, quae vero calamitates atque maledictiones stultitiae in nihilum resolvuntur alia hominum stultitia, vano scil. studio nova cognescendi, „*clamor(e) utrimque undique concursu(s)*“, quibus verbis poeta satiram illam ad finem producit. Ea sunt, quae in explicanda illa usque ad hodiernum diem ab interpretibus non satis enucleata satira pro corollario nobis dicenda videbantur, ut intelligas, Lector benigne, quanti sit scientia archaeologiae judaicae in interpretandis poetis gentilibus. קָיִץ *modus legendi scribendive*. Aliter quippe nonnulla vocabula in s. S. scribuntur aliterque legantur, i. e. pronuntiantur. קָיִץ קָיִץ *paullulum difficile est*, (intellectu sententiam aliquam). Dies diem docet, et quamquam locus ibi non est, attamen occasione de abbreviaturis data abstinere non possumus, quin in explicanda voce difficillima נָץ: sententiam nuper in mentem occursam demonstramus. De ea voce Ges. in Thesaurio suo hebraico haec habet: נָץ in una formula וְנָץ et ita, (porro), et cetera. Esra IV. 10, 11; VII. 12, et contr. נָץ idem IV. 17. Etymon quoddam a rad. נָץ spectasse etiam videtur interpretes Hebraeus, qui ubique redit נָץ וְנָץ, quamquam hoc mihi quidem obscurum. Haec ille. At mihi plane ut Graecorum κατὰ (κατὰ λέαντα), Latiorumve etc. (et cetera) abbreviatura videtur formulae loquendi חָמִים חָמִים *sic, hunc in modum res (sensus) absoluta est integra*; et נָץ idem est atque חָמִים חָמִים *in hunc modum sensum, seu rem absolvit* (spriptor).

רָאָה

רָאָה *videre, praevidere, providere, aspicere, respicere, perspicere, circumspicere: experiri, animadvertere, percipere, frui*. In Targum inusitatum est. Ap. Rab. כָּפִי הִנְרָאה secundum visum, sicut videtur, ut apparet. וְרָאָה הִנְרָאה videbitur, i. e. pronuntiabitur, exprimetur. Locutio Ab. Esrae frequens. Oppositum ejus יַעֲלֵם occultabitur, i. e. non pronuntiabitur, occultum erit in pronuntiatione. Sic de litera ך in fine dictionis, scribit in libro פתח חנוּ his verbis וְחָנּוּ פָתַח הָנוּ לְשׁוֹן רַבִּים et וְרָאָה הִיד יָדִי הָנָלִי וְחָנּוּ אַחֲרָיו וְחָנּוּ יַעֲלֵם הִיד si fuerit patachatum, est numeri pluralis, et videbitur (id est, pronuntiabitur) Jod, ut in חָנָלִי יִדִּי: quod si post se habuerit literam ך, occultabitur ך, id est, quiescet, non pronuntiabitur: ut חָנָלִי יִדִּי. Sic eadem נָח vocatur Scheva quiescens, sive expressum sive subintellectum, sub consona mobili: unde in libro Tzachuth: In שָׁמֶר בעבר שאחריו נח נראה, נח נראה propterea quod post se habet נח quod est Scheva, i. e. Scheva quiescens sub consona mobili. Item, נח נראה אחריו נח נראה, multa de Pathach parvo, (i. e. Saegol) sunt, quae post se habent נח נראה quod est Scheva, veluti אֶחָד. Item, ך in fine dictionis antecedente ך numeri plur. indice, נח נראה illud mobile est, id est, pronuntiatur: ut, יָדִי וְחָנָלִי. Item, נח נראה, יָדִי וְחָנָלִי quod est Kametz parvo, i. e. Tzere, ך mobile, וְחָנָלִי. Contra, נח נעלם, Scheva quiescens, ut: Quandoque invenitur cum Cholem נח נעלם He quiescens, ut שלמה. יחזר סן הראוי: *dignum, decens, conveniens* ².

¹) Resch vicesima chaldaici et hebraici alphabeti litera in numeris 200 significans est liquida nota ך (ar. et pers. ر, syr. ܕ), quae cum alia liquida ל ex more affinitatis permutatur. Inseritur quibusdam vocabulis, quod praecipue fieri solet, translato vocabulo ex dialecto quadam semitica in alteram (Exempla vide apud Bochartum, Hieroz. I. p. 669). Vicissem omitti solet ex aliis vocabulis, id quod in dialecto hierosolymitana saepissime fit. In fine vero nemini adjectum hominem annotare solet rem aliquam fabricantem: e. g. a טַל quod *calceum* notat, fit טַלְעָרִי *calcearius, sutor*; a מֵימָה *placemum*, fit מֵימָרִי pro illo, qui *placenta facit, placensario*.

²) Propr. *insigne, speciosum, germanice ansestehen*.

magis quam decet vel conveniens est: אין מדראי non est de digno vel convenienti, non convenit: non erat digni ad testificandum.

מקדשין הלכנה על פי הראיה: *visus, visio*: sanctificant vel consecrant lunam juxta visionem, id est, cum eam primum novam conspiciunt. בראייה אין וראיה per visionem oculorum vestrorum. non est ea vera visio. Item, *apparitio, comparitio*: oblatio, sacrificium apparitionis. Praecepit Deus ter quotannis comparere coram se in Templo cum dono et oblatione aliqua, (Exo. 23, 17). Donum illud vocatur ראיה et simpliciter ראיה. De isto peculiaris est liber in Talmud, qui חגיגה inscribitur, et incipit, et omnes obligati sunt ad apparitionem, omnes tenentur observare praeceptum illud: Tribus vicibus quotannis ראיה apparebit omnis masculus tuus coram facie Domini (Exo. 23). Talmudici hinc quosdam excipiunt. Quantum afferre quisque debebat, non est Lege definitum, unde Talmudici statuerunt, non esse minus cuique offerendum, quam שתי כסף duos nummos argenteos, ponderis 32. granorum hordei. Nemo autem debebat comparere vacuus, Exod. 23, 15. פנים ראיה visio vultus, praesentia.

ראיה *ratio, probatio*: אין מביאין ראיה מן השמים non adducunt probationem a fatuis, Ab. Esra, Gen. 38, 15. הראיה eliciens aliquid a socio suo, ei incumbit probatio. Idem cum illo: „Actori incumbit probatio“: ראיה גמורה וחוקת: probationes perfectae et firmissimae. חכמי הראיות sapientes probationum, id est, physici, probationes suas ex rerum naturalium causis afferentes, Aben Esra Eccl. 7, 5.

אלו רבירים *apparitio, comparitio*. Ap. Talm. שאין להם שיעור הפיאה והכבורים והראיות וגמילות חסדים istae sunt res quibus non est mensura (in lege data) nempe: angulus agri, primitiae, comparitio in festis, beneficentia, et studium Legis. מאי ראיה quid est comparitio? R. Jochanan dixit, ראיה פנים בראיה, i. e. praesentia, comparitio: Resch Lakis dixit, ראיה פנים בראיה, Pea cap. 1. Chag. 7b. Nempe in tribus festis anni principalibus debebant singuli comparere in atrio templi cum oblatione, quae erat שתי כסף duorum argenteorum. Illud vocabatur ראיה oblatio praesentiae.

ראיה *visus*: כל ראות organa visus: item *sen-sus visus*.

ראיה *pulmo*: שניקבה או שחסרה: ראיה qui perforatus est aut defectuosus, Chol. c. 3. in princip.

ורחל הוה שפירא בריא: *aspectus, vultus*: רחל et Rachel erat pulchra aspectu, heb. רפה חאר, Gen. 29, 17. ויהוה יוסף שפיר בריא et erat Joseph pulcher

aspectu, Gen. 39, 6. ויהוה רחל et aspectus ejus erat terribilis, Dan. 2, 31. ויהוה רפה חאר et aspectus quarti, Dan. 3, 5. ויהוה רפה חאר et aspectus sui, Jer. 11, 16. Plur. ריירות vultus ipsorum non fuerunt agniti, Thr. 4, 8.

ואחחא הכימח מרע ושפירא ריו: *idem*: ריו mulier sive uxor erat praedita sapientia, et pulchra aspectu, heb. רפה חאר, IS. 25, 3. ויהוה רפה חאר et puella ista erat pulcherrimi vultus, Esth. 2, 7. ויהוה רפה חאר et speculum quod confractum est, Kel. c. 14.

מקום *index, indicans locum Scripturae sacrae vel aliorum auctorum concordantium, concordantia*. Pro eodem etiam dicunt מקום מורה.

ראם *unicornis, monoceros*: vel juxta quosdam, *rhinoceros, naricornis*. Elias hoc loco illud ponit, quia frequenter pro א ponitur. Legitur et pro heb. ורישא Deut. 14, 5. ורישא, Jon. pluraliter ורישין. An unicornis inter animalia ad esum licita fuerit, ex historia antiqua indagandum? Ap. Talm. in Chol. 59. legitur: Haec sunt signa animalium, quorum adeptus est licitus; quaecunque scil. habent cornua et ungulas fissas. Si cornua habet, non opus habet redire ad ungulus: (nam quodcumque habet cornua, habet etiam ungulas fissas, ut est in Nid. 51b.) sed si habeat ungulas fissas, opus est, ut habeat quoque cornua (nam non est contra:). וקרא אף על פי שאין לו unicornis autem licet unicum tantum cornu habeat, licitus est. Hinc videtur colligi, animal licitum fuisse. Eodem facit quod legitur in Massech. Sab. 28b. ex sententia Rabbi Meir: חחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין היה הוא אם מין בהמה הוא וקרן אחת היתה לו במצחו ולפי שעה נדרמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנו מרקאמר קרן אחת היתה לו במצחו ש"מ מהור היה דאמר ר' יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנ' וחיתם לה' משור פר מקרין וספרים מקרין חרתי משמע אמר בר נחמן בר יצחק מקרן כתיב וליפשוט מנה דמין בהמה הוא כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא וליה ליה taxus h. e. אלא קרן חרא איכא למימר מין חיה הוא qui fuit tempore Mosis, creatura fuit per se et peculiaris, neque deciderunt de ea sapientes, utrum species fuerit ferae, an bestiae? Habuit autem cornu unicum in fronte, et eo tempore obtulit sese Mosi, fecitque ex ea tabernaculum; sed statim iterum occultata fuit et ex oculis sublata. Ex eo quod dicitur, cornu unum habuisse in fronte, inde colligimus, quod munda fuerit. Ude etiam R. Jehuda dixit; Bos quem obtulit Adam primus, cornu unicum habuit in fronte, sicut dicitur: „gratius erit Domino, quam bos aut vitulus cornua habens, et

*) Qua res vel sententia vera et tanquam oculis videretur apparet.

*) Est vocabulum ar. راء, Jod hamzato in ' et א resoluto.

ungulas findens, (Ps. 69, 32.) quod dicitur absolute כַּקֶּרֶן cornua habens, id videtur innuere, duo cornua intelligenda esse: sed Raf Nachman dixit, כַּקֶּרֶן scriptum est (defective scil. sine Jod, et proinde etiam de uno cornu intelligitur.) Inde autem videtur dici posse, fuisse speciem bestiae! (Nequaquam:) quandoquidem enim fuit קֶרֶשׁ, quae est species ferae, et unicum duntaxat habet cornu, dicendum est, fuisse speciem ferae. Haec ibi. De voce קֶרֶשׁ vide suo loco. Eadem haec ex parte leguntur quoque in י"ז fol. 8a. et in Chol. 60a. Veniamus nunc ad exempla ex Tg.: חֲפָתָא הֵיךְ רִימָנָא חֻקִּי et exaltasti quasi unicornis robur meum, heb. כְּרָאִם, Ps. 92, 11. אִפְשָׁר דְּצִבִּי רִימָנָא לְסַפְלָחַךְ an possibile est ut velit unicornis servire tibi? heb. רִים, Jobi 39, 12. אִפְשָׁר דְּחַקְטוּר רִימָנָא בַּחֲלָמָא בְּאִשְׁלִיָּה ut liges unicornem in sulco cum fune suo? ibidem vers. 13. הִיכְמָא דְּרִימָנָא מְנַח בְּקֶרְנוֹי יָה חַיּוּת בְּרָא sicut rhinoceros petit cornibus suis bestias agri, Deut. 33, 17. in Jon. TgH. hoc loco, וְלֹא לְמַשְׁעֲבָרָא בְּקֶרְנוֹי רָאִימָא, nec in servitutem redigi possunt cornua unicornis; et mox, וְרִימָנָא הֵיךְ sicut bos sylvestris et rhinoceros feriunt cornibus suis. Plin. scribit lib. 8, cap. 20. Rhinocerotem cum elephanto dimicare, et cornu ad saxa limato, se ad pugnam praeparare. Pausanias autor est, Rhinocerotem duo habere cornua, alterum majus ex naribus prodians, alterum superne, minus quidem, sed validum: דְּחַקִּיפִין וְרִמִּין וְרִימָנָא qui fortes sunt et excelsi instar unicornis, Ps. 22, 22. הֵיךְ קֶרֶנָּא דְּרִימָנָא sicut cornu unicornis, Ps. 78, 69. In hebraeo est קֶרֶם quod videtur legisse aut accepisse pro קָרָם etsi sine א vel י post ר in hebraeo non legatur. Pl. בר קָרָמָא sicut pullum unicornium, quod Regia legunt קָרְמִינִין, Ps. 29, 6.

ראש ראש, ראש ראש, ראש ראש: *caput: vertex: summitas: principium, initium, primum, praecipuum, primitiae*: וְסִגְרִי יִשְׂרָאֵל עַל רִישׁ עֲרֵסָא et decubuit Israel ad caput lecti, Gen. 47, 31. יִרְחָא הֵדִין לְכֹן רִישׁ mensis hic vobis erit principium mensium, Exo. 12, 2. רִישׁ חֲצֹדֶכֶן primitias messis vestrae, heb. ראשית, Lev. 23, 10. רִישׁ אֲצוּחֹכֶן primitias massae farinaceae vestrae, Num. 15, 20. חֲלִי וְרִישׁ חֲלִי robor meum et principium fortitudinis meae, Gen. 49, 3. רִישׁ מִנְיָה in vertice montis, Exo. 24, 17. בְּרִישׁ in capite vel barba, Lev. 13, 29. בְּרִישׁ in caput Joab et caput filiorum ejus, IR. 2, 33. מִנְיָה אֲצוּחֹכֶן de primitiis massae farinaceae vestrae, Num. 15, 21. מִנְיָה מִנְיָה de vertice montium, Num. 23, 9. וְחֹסֶם מִנְיָה כָּל אֲבָא et accipies de primitiis omnium fructuum, Deut. 26, 2. לְרִישׁ in caput domus paternae, Num. 17, 18. וְכִרְיָשׁ שְׂבֹלָא et sicut summitas spicae abscinduntur, Jobi 24, 24. הֲלֵא רִישָׁא דְּכָלָא Emph. הֲלֵא numquid caput canis ego sum, IIS. 3, 8. כָּל רִישָׁא accipe tibi aromatum praecipuum sive praestantissimum, Exo. 30, 23. וְלֹא יִדְוַע לְגַבְרָא מִן רִישָׁא quod non indicat homini ab initio, quid futu-

rum sit in fine, Eccl. 3, 11. אֲחִידָא בְּרִישָׁא דְּחִתָּא et apprehendit summitatem sceptri, Esth. 5, 2. הֵיךְ כָּל אֲלִי לְרִישָׁא דְּיוֹסֵף erunt omnia ista in capite Josephi, Gen. 49, 26. מִנְיָה שְׁחָא a principio anni, Deut. 11, 12. Cum aff. Pron. עַל רִישָׁא pone dexteram tuam super caput ejus, Gen. 48, 18. מִנְיָה עַל רִישָׁא et caput ejus pertingat usque ad summitatem coelorum, Gen. 11, 4. וְיִשְׁלַם יִדְוָה בְּרִישָׁא et rependat ei in caput ejus, Lev. 5, 24. מִנְיָה וְעַד a capite ejus usque ad pedes ejus, Lev. 13, 12. וְהִגְלַחְתָּ רִישָׁא et rades caput ejus, Deut. 21, 12. וְאִרְקִי מִשְׁחָא עַל רִישָׁא et fudit oleum in caput ejus, Gen. 28, 18. יְעַדִּי פִּרְעֹה יָה רִישָׁא מִןְּכָּן auferet Pharaon caput tuum a te, Gen. 40, 19. חֲרִי בְּרִישָׁךְ reatus caedis tuae erit in capite tuo, IR. 2, 37. חֲרִי בְּרִישָׁךְ et pudor culpaе tuae erit in capite tuo, Jer. 3, 37. הֵא עֵצֵי חֲלָמָא סְלִין דְּחִירוֹ עַל רִישִׁי ecce tres corbes panis candidi super capite meo, Gen. 40, 16. מִן סְלָא מַעְלִי רִישִׁי ex corbe super capite meo, vers. 17. נִטְרָא לְרִישִׁי אֲשׁוֹנִי custodem capitis mei constituam te, IS. 28, 2. אֲלֵנָּה אֲנִימָא דְּרִישָׁכֶן ne circumtondatis angulum capitis vestri, Levit. 19, 27. מִלְּכָן בְּרִישָׁכֶן cito rependam retributionem vestram in caput vestrum, Joel 3, 4. מִנְיָה מִנְיָה אֲרַכְתָּא מִנְיָה מִנְיָה imposuisti faeneratores super caput nostrum, Ps. 66, 12. נִפְלָא כָּלִילָא cecidit corona capitis nostri, Thr. 5, 16. מִנְיָה מִנְיָה חֲרִי בְּרִישָׁךְ culpa caedis ejus erit in capite nostro, Jos. 2, 19. Pl. אֲנִימָא עַלִּיכֶן et constituam eos capita super vos, Deut. 1, 13. Sic Exo. 18, 25. Constr. לְאַרְבַּעַה רִישֵׁי נְהָרִין in quatuor capita fluminum, Gen. 2, 10. אֲחִידָא מִנְיָה מִנְיָה visa sunt cacumina montium, Gen. 8, 5. הֵא בְּרִישׁ נְבִירָא et capita patrum tribuum, Jos. 14, 1. nonne per capita virorum istorum, IS. 29, 4. וְכִרְיָשׁ יִרְחִיכֶן et in principiis mensium vestrorum, Num. 10, 10. וְחֲפִי רִישִׁיכֶן et obtexit capita ipsarum, Exo. 36, 38. וְסִפְרוּ וְחֲפִי רִישִׁיכֶן et tendendo tondebunt pilos capitum ipsorum, Ezech. 44, 20. וְרִישִׁיכֶן לֹא יִגְלֹחוּ et capita sua non radent, ibid. non depilabunt depilationem in capitibus suis, Lev. 21, 5. וְלִינְיָה וְלִינְיָה seniores suos, capita sua et judices suos, Jos. 23, 2. מִנְיָה מִנְיָה מִנְיָה capita ejus pro munere judicant, Mich. 3, 2. Ap. Rab.: וְחֲרִי הֲרָאשׁ omnes sequuntur caput suum. Errante pastore, errat grex: Qualis rex, talis grex: בְּרִישָׁא in capite, i. e. in summitate, in vertice: Item ante, antierius, heb. לְפָנִים: ut, וְחֲרִי מִנְיָה הֵי מִנְיָה מִנְיָה cujusnam facies ambulavit in capite, i. e. antierius? בְּרִישָׁא viri, scil. caput, ambulavit antierius, Ber. 61a. Sermo ibi de Adamo bicipite creato. Tale est, הֵא סִפְרוּ וְחֲרִי מִנְיָה sapientis oculi sunt in capite, hoc est, in fronte ejus, Eccl. 2, 14. מִנְיָה מִנְיָה caput viscerum, i. e. principale viscus, Chol. 93a.

II. מִנְיָה מִנְיָה מִנְיָה venenum, toxicum: מִנְיָה מִנְיָה amarum venenum serpentum, heb. ראש, Ps. 69, 22. אֲבִישְׁתִּיּוֹ וְחֲרִי מִנְיָה absynthio et veneno serpen-

tum, Thr. 3, 19. כרש חיון בשן sicut venenum serpentum pessimorum, Hos. 10, 4. בש כרש חיון pessimum sicut venenum serpentum, Jer. 8, 14. וכרש פחני חיון אכרמאן et sicut venenum aspidum, serpentum crudelissimum, Deut. 32, 33.

האי רישנא ⁵ caput, capitaneus, princeps: רישנא
 hiccine princeps tali munere afficiendus? Sanh. 94b. Sic Syriace, רישנא principes, primores, Luc. 18, v. 18. In Tg. משרגנ בעידוה רוחא ושרגנ
 in protractione spiritus persuadetur princeps, Prov. 25, 15.

אמרה לי רשחניה דנשים, *idem*. Hinc, רשחניה דנשים
dixit mihi domina mulierum veneficarum,
Pes. 11a. Gl. גבירתה, *domina ipsarum*.

אברים הראשיים: *capitalis, principalis*; ראשי, *caput*
membra principalia.

ראשית־הון ריחנן קדם יי לך יהבתנן *primitiae*: ראשית
primitias eorum, quas daturi essent Domino, tibi
 dedi eas, heb. ראשיתם, Num. 18, 12.

אנא יי בריח עלמא: *initium, principium*: *ego dominus creavi mundum a principio*, Jes. 41, 4. et 66, 9. et 40, 21.

בראשית *initium, principium creationis mundi,*
creatio, quia historia creationis mundi incipit a voce
 בראשית *in principio libri primi Mosis:* מן אקריםני
 בראשית quis praevenit me operibus creatio-
 nis, Job. 41, 2. מכי עוכרי בראשית multiplicavit
 opera creationis per multiplicem sapientiam suam,
 Jes. 28, 29. כמא דקימן סררי בראשית sicut stabiles
 sunt ordines creationis, IS. 23, 5. Sic Rabbini scri-
 bunt et dicunt, arietem Isaaci creatum esse משש
 בראשית a sex diebus creationis: מעשה בראשית
 opus creationis.

ראתן *ulceris maligni genus* ⁶. א. forte protractionis litera est, vocalem primam indicans. R. Sal. scribit, esse *morbum perturbati cerebri ob innatum ipsi vermiculum*: חקיו שניהו ושמשו חין לרן. בנים בעלי ראהן si venam secuerint ambo (maritus et uxor) et coerint, erunt ipsis liberi ulcerosi, Git. 70a. Gl. R. Salomonis: Liberi debiles valde, propterea quod habent שרץ reptile aut vermiculum in cerebro, ut dicitur in libro כתובות cap. 7. in fine. Idem in Nidd. 17a. מפני מה אין בעלי ראהן כבבל מפני שראתן שואכלין חרדין ושחין שר של חרמי quare non sunt ulcerosi in Babylonia? propterea quod edunt blitum (vel, betam) et bibunt siceram veiprum, id est, ex herba quam vocant כשות sive חרמל lupulum, qui crescit in vepribus, Ketub. fol. 77b. Et ibidem in praecedentibus: Narravit mihi senex quidam Hierosolymitanus: Viginti quatuor שחין מוכי percussi ulcere Aegyptiaco sunt, quibus gravis est coitus, ובעלי ראהן et tali ulcere laborans gravissimus omnium est. Hinc in Vr. s. 16. Dixit R. Schimeon Gamalielis filius: Aliquando iter feci Tiberiade Siporium, ubi incidit in me senex quidam, dicens mihi: כ"ד מיני שחין הן: viginti quatuor genera ulce-

ואין לך קשה לחשמש המטה חוץ מבעל ראתו, rum sunt, בלבד
Dixit amplius Rabbi: Eo genere percussus fuit
Pharao etc. vide ibidem amplius, et in Br. s. 40.

רבב אֲתַרְבֵּב, אֲתַרְבֵּב *magnificari, magnificare se, extollere, evehere, efferre se: magnificentiam,*

principatum sibi arrogare. Praet. *עָמָה דִּיהוּה* על הַגָּבִיר *super populum Dei se extulit*, heb. הִגְדִּיל, Jer. 48, 42. אָרוּם אֲחֶרְבָּרְבּ עָלִי בְעַל דַּבָּא *nam extulit se contra me inimicus*, heb. הִגְדִּיל, Thr. 1, 9. אֲחֶרְבָּרְבּ עָלִי *magnificavit se contra me astute agendo*, Ps. 41, 10. וְאֲחֶרְבָּרְבּ עִם מַלְאָכָא וִיכִיל *et de principatu contendit cum angelo, et praevaluit*, Hos. 12, 4. חִלָּף בְּדִמְיוֹנֵהּ עִמָּא חִלָּף בְּדִמְיוֹנֵהּ עִמָּא *se quod magnificat*

se populus hic ore suo, Jes. 29, 13. דִּאֲחֲרָרְב כִּפְרָעָה
qui magnificavit se ut Pharaō rex

primus, Jes. 27, 1. **וְעַל מִן אֲחֵרֶיכֶם** et contra quem
extulisti te, heb. **וְעַל מִן אֲחֵרֶיכֶם** Jes. 37, 23.

עם מלאכיא דיהוה ועם גובריא
nam principatum impe-
trasti, vel, de principatu contendisti cum angelis

Domini, et cum hominibus, et praevaluisti eis, heb. ארי אתרברכת עלנא אף, Gen. 32, 28. in Jon.

nam principatum arrogasti tibi super nos,
etiam principem agendo, heb. כי השחרר עלינו גם.

Num. 16, 13. השתרר, על עמא דיי אחרברבי. *contra populum Domini magnifice extulerunt se*, heb. על

Jer. 48, 26. יִהְיֶה גִדְלִי
et mag- וְאַתְּרִבּוּ עַל תְּחוּמֹתָיו. Ps. 38, 17.

nificarunt se contra terminum ipsorum, Soph. 2, 8.
 אָרוֹם חֲסִדוֹ וְאַתְּרָבּוּ עַל עֲמִיהֶֿ דִּי quia probris affe-

cerunt, et magnificarunt se contra populum Domini, heb. ויגדילו, *ibid.* v. 10. חלף דאחררבו pro eo

quod magnificaverunt se, Ez. 36, 3. מאטול דאחריכרבו
propterea quod extulerunt se, Ps. 49, 12. ואחריכרבה

magnifice extulerunt se, et fecerunt abominationem coram me, heb. ותגבהינה, Ez. 16 50. *quod superbo extulerunt*

16, 50. ואחר ברוך בנה ציון quod superbe extulerunt
se filiae Tzionis, heb. גבהו, Jes. 3, 16. ואחר בקבחו
עלי כחלי פומתי et extulisti vos contra me verbis

or is vestri, Ezech. 35, 13. Part. **עלי** et extulisti vos contra me verbis
 magnifice efferunt se contra me Ps. 35, 26. Fem

magnifice efferunt se contra me, Ps. 59, 20. Fem.
מַחְבִּירָא principatum gerens in populos,
Thr. 1. 1. heb. שֹׁרֶת dominatrix. Inf. אֶחָבִירָא

etiam dominando, principatum gerendo, Num. 16, 13.
לְאֶחָדָם מִכֶּם מִגִּדְּיָם מִגִּדְּיָם מִגִּדְּיָם magnifice efferre vos

in monte sanctitatis meae, Soph. 3, 11. Fut. ארום
nam major est Deus homine,

אם יחרבכ מסרא על דנגד Job. 33, 12. ירבה heb. num extollet se serra contra eum qui trahit eam,

Jes. 10, 15. וְתִתְּרֹב מַלְכוּתָהּ דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא et ex-
tolletur regnum regis Messiae, Num. 24, 7. in TgH.

ne efferant se coram me
 Israëlitæ, Jud. 7, 2. לא תתְרַבְּכוּ ne extollatis vos,

אן בקשטא על חתרברבון. Jer. 13, 15, אל חגברו. heb.
num vere vos contra me magnificabit, Job. 19, 5.

27 magnus, amplius, major sive aetate, sive corpore, sive dignitate, tam civili quam ecclesiastica,

⁵⁾ Vide ann. nostr. ad vocem מדרשנא.

*) *fluidum, fluxum*, gr. ῥυτός, ῥή, ὄν a verbo ῥέω.

sive doctrina. Primo modo respondet saepe hebraeo גדול et hebraeo רב quando *magnum* significat: וחזוהו רב et *aspectus major quam socii sui*, Dan. 7, 20. הוה לטור רב fuit in montem *magnum*, Dan. 2, 35. fecit convivium *magnum*, Dan. 5a. כחיל רב ליהודי רב בכוחא הדין פני מספר domo hac quam ego, sc. dignitate, Gen. 39, 9. אף נברא luctu magno et gravi, Gen. 50, 10. נברא etiam vir ille Moses magnus erat valde in terra Aegyptiorum, id est, maximae dignitatis et existimationis, Exo. 12, 3. nam ארי רב יהוה nam *magnus est Dominus*, Exo. 18, 11. כל פתגם רב ייחון. id est, difficilem, afferent ad te, Exo. 18, 22. וכיר חקפא magna et manu forti, Exo. 32, 11. in die occisionis magnae, Jes. 30, 25. עם רב וחקיף et in fervore magno, Deut. 29, 28. מדרב רב לחויו altare maximum aspectu, Jos. 22, 10. בקל sono magno, IS. 7, 10. Emph. נהורא רבא lumen *magnum*, Gen. 1, 16. אחווי רבא frater Japheti major natu, Gen. 10, 21. עד נהרא רבא usque ad flumen *magnum*, Gen. 15, 18. מועירא ועד רבא a minimo usque ad maximum, Gen. 19, 11. וקרא יח עשו בריה et vocavit Esavum filium suum natu majorem, Gen. 27a. אלהא רבא י ומלכא רבא על כל אלהא Deus *magnus est dominus et rex magnus super omnes Deos*, Ps. 95, 3. ביומא רבא in die illo maximo, Cant. 5, 10. ורבא ישחעד לויערא et major serviet minori, Gen. 25, 23. שרי וכויערא שצי a maximo incepit, et in minimo desiit, Gen. 44, 12. מלא ועירא rem minimam ut maximam audietis, Deut. 1, 17. Cum aff. מועירא ועד רבא a minimo ipsorum usque ad maximum ipsorum, Jer. 6, 13. מרבא ועד ועירא a maximo usque ad minimum ipsorum, Jon. 3, 5. Pl. ex hac forma defectiva non reperitur, sed pro eo per geminationem duarum litterarum dicitur רבבין: ut רבבין plagas magnas, Gen. 12, 17. וברנין רבבין et iudiciis magnis, Exo. 6, 6. אחווי כמא רבבין signa ejus quam magna sunt, Dan. 3, 32. ומלכין רבבין et reges magni, Jer. 27, 7. רבבין מלכיה cujus magna sunt consilia, Jer. 32, 19. Emph. נהורא רבבין duo luminaria magna, Gen. 1, 16. חניניא רבבין oculos magnos, ibid. vers. 21. וחלחא רבבין et tres majores, IS. 17, 14. Constr. רבבין קרחא majores urbis, IIR. 10, 6. Aff. רבבין et omnes magnates ejus, Nah. 3, 10. Fem. singulare רבבא peccatum *magnum*, Gen. 20, 9. חוהא פאורה רבא pavor magno, Gen. 27, 33. וזוחא רבא et exclamavit clamore magno, Gen. 27, 34. קנא רבא ורגו רבא et ira magna, Zach. 8b. Emph. בבל רבבא nonne haec est Babel ista maxima, Dan. 4, 27. et dicebat major natu ad minorem, Gen. 19, 31. ועלת רבבא et ingressa est major, ibid. vers. 33. כנשחא רבבא synagoga magna, Cant. 4, 6. ואבנא רבבא et lapis magnus, Gen. 29b. איכרין quomodo faciam malum hoc

magnum, Gen. 39, 9. לשוכא רבבא liberatione maxima, Gen. 45, 7. קרחא רבבא civitas maxima, Gen. 10, 17. Pl. et hic ex geminatis literis est, ארבע et quatuor bestiae magnae, Dan. 7, 3. וקריא כרינן רבבין לחורא et civitates istae erant munitae et magnae valde, Num. 13, 29. למעבד לכון רבבין Res. 13, 29. נמ maximas, IIS. 7, 23. ad praestandum vobis res maximas, IIS. 7, 23. למללא רבבין ad loquendum magnifica, Obad. 12. Emph. רבבין מן קל מליא a voce verborum grandium, Dan. 7, 11. כל רבבין nunc mihi omnia ista grandia, quae fecit Eliacha, IIR. 8, 4. אחרא יח רבבין האלין signa ista et res maximas istas, Jos. 24, 17.

דור הטבול ברבא קלקלו plurimum: generatio diluvii in maximo perdit egerunt, et in maximo judicati sunt, i. e. maxima poena affecti, Sanh. 108a.

רבבין multi, plures. Ap. Rab. locutio plurium, de pluribus, id est, dictio numeri pluralis, cujus oppositum locutio לשון יחיד, locutio vel vocabulum de unico, i. e. numeri singularis: וה"ן מם משרחין literae Nun et Mem serviunt a fine dictionis in signum pluralis numeri masculini et feminini, Aben Ezra Thr. 1, 4. יסוח potestas, licentia plurium, i. e. locus publicus et communis, plurium potestati expositus, ut est platea publica. Oppositum ejus, רשוח היחיד potestas unius, id est, locus privatus, in quo unus tantum jus et potestatem habens, ut est ejusque domus. ברבין in multis, i. e. in turba, in publico hominum conspectu, publice, palam, aperte. Item, in numero plurali, ubi grammaticae vox explicatur.

רבבין magni, magnae, magna. Emph. רבבין incipiemus a magnis istis dominis, a magnatibus istis, Sanh. 102b.

רבבין princeps, praefectus, dux, dominus, magister, doctor, praeceptor. Multa Hebraica per hoc nomen transferuntur, ut in exemplis patebit: Arjoco praefecto satellitum (quidam, magistro equitum) regis, Dan. 2, 14. רבבין et praefectum antistitem omnium Babyloniae sapientum, ibid. vers. 48. רבבין princeps magorum, Dan. 4, 6. רבבין praefecto spiculatorum, qui scil. sontes supplicio afficiebant, magistro criminalium causarum, heb. הטבחים, Gen. 37, 36, Jon. et TgH. pro קטולא habent ספוקלטורא, i. e. spiculatorum, id est, satellitum regia, qui a spiculis gerendis sic fuerunt dicti. Per hos etiam sontes pleetebantur, unde Onkelos habet קטולא. Non ergo significat in hac locutione Coquos vel Liones. Nam et Nebhusaradan, archistrategus regis Nebhucadnezaris, vocatur הטבחים, et in Tg. רבבין super שקי ועל רב נחתומי IIR. 25, 8. קטולא praefectum pocillatorum, et super praefectum pistorum, heb. שר, Gen. 40b. אכיר הרועים, IIR. 21, 7. princeps et dominator cecidit die hoc, IIS. 3, 28. רבבין dux exercitus ejus,

רבא רב, Ap. Bab. haec differunt, רַבִּי יוֹזָבָד בֶּרֶךְ רַב
doctorum in Babylonia fuit nomen, et Kametz
pronunciatum pene ut O, Rof, Rovo. Postea etiam
in commune pronunciari solitum, Rav, Rabba. רַבִּי
Ribbi doctorum in Palaestina nomen fuit, ex dia-
lecto Hierosolymitana, quomodo etiam dixerunt בִּיר
sive בֶּר, pro בֶּר filius. Unde, שִׁמְעוֹן בִּירִיבִי יִצְחָק Schi-
meon bir Ribbi Isaac: אֱלִיעֶזֶר בִּירִיבִי קָלִירִי Elieser
bir Ribbi Kaliri. Est autem בִּירִיבִי contracte pro
בֶּר. Sic, בֶּר pro בֶּר saepe in TgH. in Legem et
Esterac historiam invenitur. Babylonii pro בֶּר dixe-
runt etiam מֶר Mor, *dominus*, quod alias dicitur
מָרִי. Post vastationem ultimam urbis mansit Rav, Rabba,
Rabbi inter Judaeos. In Apophteg. Patrum R. Ga-
malielis dictum est, cap. 1. עָשָׂה לָךְ רַב וְהִסְחָלַק מֶן
הַסֶּפֶק fac tibi magistrum, et abstrahere a dubio.
Nempe in causa dubia nihil temere pronunciandum,
sed consulendi doctiores. Vide et cap. 4. R. Elie-
saris ben schammua dictum. In pluralem numerum
haec non deducuntur absolute, sed cum affixo pro-
nomine Judaei dicunt רַבּוּתֵינוּ Rabbini, magistri,
doctores nostri: הַמְּבֹטְטִים בְּרַבֵּיהֶמוּ qui recalcitrant ma-
gistris suis. Sic alii populi de ipsis dicere possunt,
רַבּוּתֵינוּ Rabbini, magistri vestri, רַבּוּתֵיהֶם Rabbini
vel magistri ipsorum. In singulari numero etiam
cum pronomiibus dicunt, הַיְּהוּדָה רַבְּנוּ יהודה
magister noster sanctus: בִּפְנֵי רַבּוֹ coram magistro
suo: מֹשֶׁה רַבְּנוֹ Moses magister noster. Differunt etiam dignitate: nam
רַבִּי Rabbi vel Ribbi excellentior est quam רַב Rav, et

אֲדֹנָיִם dominus, herus. Respondet heb. אֲדֹנָיִם: ut, quis dominus noster est? Ps. 12, 5. coram domino mundi Domine, Exo. 23, 17. coram domino totius mundi, Mich. 4, 13. שׁוֹמֵרִי לִי לִרְבוֹן כָּל מִצְרָאִי constituit me dominus dominatorem totius Aegypti, Gen. 45, 9. וְיִרְבֶּן לְכָל אֲנָשׁ בְּיָמָיו et dominum omnium domesticorum suorum, ibid. v. 8. וְאֵם כְּרָבוֹן אֲנִי et si tanquam dominus ego sum, Mal. 1, 6. אֲרֵץ כִּסֵּא arca faederis domini totius terrae, Jos. 3, 11. רְבוֹנָה דְאֶרְעָא dominus terrae, Gen. 42, 30. si mala videatur in oculis domini, id est, displicere domino. Exo. 21, 8. Cum Pron. אֲדֹנָיִם כִּד שְׁמַע דְּבֹאֲנֵיהּ cum audiret dominus ejus, Gen. 39, 19. לְרִבְבוֹנֵיהּ triginta siclos dabit

domino ejus, Exo. 21, 32. אחתא וכוהא חזי לרבוהא
uxor et liberi ejus erunt domino ejus, Exo. 21, 4.
והא servus sicut herus ejus, Jes. 24b. ויהי
et ecce dominus ipsorum percussus, projectus erat in terra mortuus, Jud. 3, 25. לְרַבּוֹהֵן
domino suo regi Aegypti, Gen. 40a. וְהָיָה אַחֲרָיָה לְכָר
domino eritque in uxorem filio domini tui, Gen. 24, 51.
nam ipse est dominus tuus, Ps. 45, v. 12. וְרַבּוֹהֵן עַל רַבּוֹהֵן quia non abservastis
dominum vestrum, IS. 26, 16. domine mi,
Gen. 23, 15. Item, רַבּוֹהֵן, pro heb. אֲבִי, Jer. 3, 4.
et dominus meus consenuit, Gen. 18, 12.
non extendam manum meam in dominum meum, IS. 24, 11. ut indicarem domino meo, Gen. 32, 5. אֱלֹהֵי דְרַבּוֹהֵן אֲבִרְחָם
deus domini mei Abraham, Gen. 24, 12. קַבֵּל מִנִּי
et dominus noster David non scit illud, IR. 1, 11. Pl. לִיחַ רַבּוֹהֵן לְאַלִּין non sunt domini istis, IR. 22, 17. Cum aff. כַּעַן רַבּוֹהֵן quæso nunc domini mei, Gen. 19, 2. Fem. רַבּוֹהֵתָּהּ herā, domina. Cum aff. שְׂרֵי רַבּוֹהֵתִי a Sara herā mea, Gen. 16, 8. חֻבִּי לֹחַ רַבּוֹהֵתִי revertere ad heram tuam, ibid. v. 9. וְקַלַּח רַבּוֹהֵתָּהּ בַּעֲיֵתָהּ et vilis fiebat herā ejus in oculis ejus, ibid. v. 4.

רב. רַבּוֹהֵן, רַבּוֹהֵן vide supra in רב.

prīncipes, duces, praefecti, gubernatores: רַבּוֹהֵן רַבּוֹהֵן principes per manus ipsorum suspensi sunt, Thr. 5, 12. Constr. וְכֵן
et e ducibus Israël, Esth. 1, 3. רַבּוֹהֵן מְרִיחָהּ
et praefecti provinciarum, ibid. לֹא רַבּוֹהֵן רַבּוֹהֵן non principes sunt sapientes, Job. 32, 9. Cum aff. וְיִשְׁחַלֵּט רַבּוֹהֵן ut imperet dominis suis, Prov. 19, 10. חַרְוִין רַבּוֹהֵן contra duos praefectos suos, heb. אֲלִיכֹס סְרִיסִי, nobiles officarios vel cubicularios suos, Gen. 40, 2. Pro eodem IR. 24, 15. מֶלֶךְ וְרַבּוֹהֵן rex et principes ejus, Dan. 5, 2. Sic Jonae 3, 7. לֹחַם רַב לְרַבּוֹהֵן עֲבַד לֹחַם רַב לְרַבּוֹהֵן magnum principibus suis, Dan. 5a. וּמִשְׁחִי לְרַבּוֹהֵן et epulum principibus suis, Esth. 1, 4. מֶלֶכָּהּ וְרַבּוֹהֵן regina et principes ejus, Thr. 2, 9. אֲנֹן וְרַבּוֹהֵן ipsi et principes ipsorum, Jer. 17, 25. וְרַבּוֹהֵן et principes tuos, Eccl. 10, 16.

magnificentia, res magna vel magnifica: לִשְׁנָא דְמַסְלָא רַבּוֹהֵתָּהּ linguam proloquentem res magnificas, Ps. 12, 4.

idem. ברַבּוֹהֵן loquuntur cum magnificencia, i. e. magnifice, heb. בְּנִאוֹה, cum elatione, elate, superbe. Regia id legunt ex forma antecedenti.

idem: לְחַסְדִּין וְלִאֲחֻרְבָּא in opprobrium et magnificentiam, qua scil. gentes se de te magnificent, heb. חֲרַפָּה וְנִדְוָפָה, Ez. 5, 15.

ne crescat magnificentia domus David, Zach. 12, 7. et magnificentia Ammonitarum, hebraice ut paulo ante, Sophon. 2, 8. בֵּינֵם נִאֲחֻזִּין in die magnificentiae tuae, heb. אֲחֻזִּין

elationes, superbiae tuae, Ez. 16, 56. pro magnificentia ipsorum, heb. et magnificatione ipsorum, Soph. 2, 8. et a contumeliis ipsorum, Jes. 51, 7.

myrias, decem millia. Pl. רַבּוֹהֵן et vexillum ejus est super myriadem myriadum angelorum, qui ministrant ante ipsum, Cant. 5, 10. קְדֻמוֹהֵי יְקוֹטָן et myrias myriadum coram ipso stabunt, Dan. 7, 10. סִנֵּי מִחֲרָתָהּ dederunt Davidi myriadas, IS. 18, 8. עֶסְרֵי רַבּוֹהֵן plus quam undecim myriades hominum, Jon. 4, 11. חַרְוִין רַבּוֹהֵן et David myriadas, IS. 18, 7. in millena et myriadas, Gen. 24, 60. בְּנֵי רַבּוֹהֵן אלפיה ישראל in medio myriadum millium Israël, Num. 10, 36. וְעִמִּיהָ רַבּוֹהֵן קְרִישִׁין et cum eo sunt myriades sanctorum, Deut. 33b. חֲקֵלָהּ myriadas ut germina agrorum disposui vos, Ez. 16, 7. בְּרַבּוֹהֵן נַחֲלִין דְּמִשְׁחָה in myriadibus torrentium olei, Mich. 6, 7. Emph. רַבּוֹהֵן אֲפִרִּים et isti sunt myriades Ephraimi, Deut. 33, 17. מִפְּשָׁן רַבּוֹהֵן proferunt myriadas in plateis nostris, Ps. 144, 13. וְרַבּוֹהֵן אֲפִרִּים et myriades a dextera tua, Ps. 91, 7. מִפְּשָׁן רַבּוֹהֵן myriadas persequuntur, Lev. 26, 8. Deut. 32, 30. וְאַלְפָּה לְרַבּוֹהֵן et mille ad myriadem, Jud. 20, 10.

magnitudo: בְּרַבּוֹהֵן in magnitudine Jordanis, heb. בְּנִאוֹה הַיַּרְדֵּן in elatione Jordanis, Jer. 12, 5. exsiccabitur magnitudo (id est magna vel major pars) fluminis, Jes. 19, 6. Vel, Exsiccabitur germen fluvii, i. e. graminetum herba, crescens juxta fluvium. Respondet enim, heb. עֲרוֹה, quod hoc sensu exponunt Hebraei. Sic pertinebit ad רַבּוֹהֵן, et forma erit רַבּוֹהֵן.

II. רַבּוֹהֵן. Hinc ex Aphel legitur, בעִירָךְ לא חֲרַבִּיב, jumentum tuum non facies ut coeat cum mixtis, i. e. diversi generis alio jumento, heb. חֲרַבִּיעַ, Lev. 19, 19. Sic videtur et in Tg. Onkeli hoc loco legendum, quod optime Jonathanis Tg. demonserat, in quo legitur חֲרַבִּיעִי עֲרֻבִין Pentateuchus parvus cum triplici Targum habet חֲרַבִּיעִי, quod forte melius. Vel חֲרַבִּיעִי est pro חֲרַבִּיעִי commiscebis. Certe רַבּוֹהֵן isto sensu nusquam legitur.

pinguedo, adeps, cera, sebum, aut similis: רַבּוֹהֵן רַבּוֹהֵן כִּדִּי לִסְחָךְ חַחַח אֲסַפְתִּין materia pinguis: רַבּוֹהֵן exportans adipem, ut inungat inferius lagnum aliquod parvum, Sab. 78b. Gl. רַבּוֹהֵן, id est, שְׂמֹן חֲלֵמִיד חֲכֵם שְׂמֵמָה רַבּוֹהֵן לַע בְּגִדֵּי חַיִּיב, או שְׂמֹן חֲרַבִּיעִי homo sapiens et doctus, in cujus veste reperitur (in die Sabbatho) adeps, reus est mortis, Sab. 114a. Nam in Sabbatho tenetur quisque mundis esse vestitus, juxta illud: Exuet vestes suas, et induet alias (Lev. 6, 11.) רַבּוֹהֵן רַבּוֹהֵן nisi precatio Davidis fuisset, omnes Israël facti fuissent vendentes sebum, Sota 49a. Gl. רַבּוֹהֵן est materia sordida, ut adeps, pinguedo, et adhaeret vestimentis, inquinaturque illis, et nemo

*) Ex rad רטר *stravit, substravit, stratum paravit.*

et sicut hortus irriguus qui semina sua progerminare facit, *Jes. 61, 11.* Infinitivus et ad faciendum progerminare, *Job. 38, 27.* heb. ולרעמיה, qui melius forma activa responderet, quam ex Kal ולרעמיה, ut ante notatum. Sic eodem versu pro melius legeretur למספיע vel ex Aphel למספיע. Nam in Hebraeo est להשביע ex Hiphil. להשביע die hoc incipiam magnificare a, *Jos. 8, 7.* Fut. וארצי et magnificabo nomen unum, *Gen. 12b.* וארציה בהרחא et magnificabo, magnifico celebrabo eum gratiarum actione, *Ps. 39, 31.* Fut. וירצי מלכות משיחיה et evahet regnum Messiae sui, heb. וירם, *18, 2, 10.* si aduaverint liberos suos, *Hos. 9, 12.* Ithpah. אתרצי magnificari, magnificare, extollere se: educari, enutrir: crescere, progerminare. Praet. אתרצי educatus est in a, heb. וילך, *Ps. 87, 5.* קטן מן ארעא. אתרצי veritas ex terra progerminabit, heb. אתרצי Kal, *Ps. 85, 12.* Sic ibi legendum, aut ex forma Kal רבית. Male autem libri habent ארצי, ex Aphel. אתרצי qui educati sunt in colore coccineo, *Thr. 4, 5.* Part. אתרצי עם בני בלחה qui educatus fuit cum filiis Bilhae, *Gen. 37b.* in Iouathane. במתרצי כד מתרצי vel extollit se, *Ps. 89, 10.* Veneia prave מתרצי. In Hebraeo est Infinitivus, בשא in extollendo, quando extollunt se, et refertur ad sequens, „fluctus ejus“. Ei respondere posset במתרצי in magnificando se, se mare, quod praecedit. Nam aliud verbum sequitur, quod ad fluctus refertur, nempe, מתנולין גלי, extolluntur fluctus ejus. Recte quoque legitur per Part. ut positum. אתרצי כד הוה מתרצי עמיה quando educabatur cum eo, *Esth. 2, 20.* Infinitivus וירשם קומי אתרצי magnifica, magnifica te, exsurge Jerusalem, heb. וירשם, *Jes. 51, 17.* Fut. ואתרצי ואחקרש et magnificabo me et sanctificabo me, *Ez. 38, 23.* ומשחא et Messias ex filiis filiorum ejus progerminabit, heb. ויתרצי, *Jes. 11a.* עתיד ריתלי ויתרצי futurum est ut manifestetur et magnificetur, *Zach. 6, 12.* וכתנא ריתרצי מאחורי et sacerdos qui magnificabitur ex fratribus suis, *Lev. 21, 10.* יתיר מדין magis prae illis magnificabimini, *18, 23, 4.* ad magnificam dignitatem extollentur, *Jes. 32a.* etiam si magnificentur in terra filii ipsorum, *Jes. 40, 24.* ויתרבו צדיקא et progerminabunt iusti, heb. וצמו, *Jes. 44, 4.* יתרבו et magnificabuntur in terra filii ipsorum, heb. נודע בניי ורעם, *Jes. 61, 9.* Aphel, ארצי quaedam ex hac forma notata sunt, quae forte melius ad Pahel, quod usitatissimum, referrentur. Part. אתרצי crescere sinens comam, *Num. 6, 5.* et facit ut producat illa, *Jes. 55, 10.* Fut. ואתרצי שכן et magnificabo nomen teum, *Gen. 12b.* juxta quosdam liberos. וכוון וירדדן חבי לך et spinas et tribulos producet tibi, *Gen. 3, 10.* in TgH. וטטרא ירבי et pluviam producet, *Jes. 44, 14.*

רבֿי, רבֿי, רבֿי *puer crescens, adolescens usque ad decimum tertium annum.* Respondet hebraeis

ילד et נער, sed non semper: רבי הוה רבי erat enim puer adhuc, heb. נער, *Gen. 37b.* nam אבי רבי אחילד לנא puer natus est nobis, *Jes. 9, 6.* pro Hebraeo ילד puer, infans. הלא רבי רחים הוה nomine puer dilectus est, heb. ילד שעשועים puer deliciarum, *Jer. 31, 20.* ורבי et crevit puer ille et fuit ablactatus, *Gen. 21, 8.* ורבי et vidit infantem, *Exo. 2, 6.* ורבי חיה concidite infantem vivum in duo frusta, *IR. 3, 24.* ורבי מוסן qui est puer pauper, *Ecl. 4, 13.* וקראת ית אמה רבֿי et vocavit matrem pueri, *Exo. 2, 8.* השלם השלם rectene est puero? *IR. 4, 26.* Pl. עם רבֿי די לי חתוספין ad pueros meos te recipies, *Ruth. 2, 21.* Cum Pron. רבֿי ורביא pueri ejus iverunt in exilium, *Thr. 1, 5.*

הרובא שנשא עקרה וקניה. Ap. Talm. הרובא et juvenis qui ducit sterilem aut vetulam, *Sota 26a.* Pl. *pueri, juvenes:* Forma hujus et sequentis nominis est ex quiescentibus secunda radicali, sed eas hic posuimus propter nomen antecedens, quod hujus loci est. למד בתר רובין ire post pueros, heb. רובין וירחי post juvenes, *Ruth. 3, 10.* רובין וירחי juvenes molas portarunt, vel, ad molas, heb. et juvenes et ורובין מן בית וזמיהו. בחורין, *Thr. 5, 13.* ורובין נפלו e domo psalmodiae ipsorum, *ibid. vers. 14.* ורובין נפלו et juvenes mei occubuerunt caesi gladio, *Thr. 2, 21.* Sic ap. Talm. הרובים היו שומרים שב et pueri sive juvenuli custodias ibi agebant, *Tamid cap. 1.*

רבֿי *puella.* Ejus usus praecipue est in TgH.: ורביא ורביא eritque puella cui dixero, heb. ורביא שפירא למחמי קחרא et ורביא ista erat pulchra aspectu valde, *ibid. v. 16.* ורביא ista maneat puella ista nobiscum per dies anni unius, *ibid. v. 55.* ורביא לאנחו et date mihi puellam istam in uxorem, *Gen. 34, 12.* ורביא לאידן ורביא רביא ex quonam populo sit puella haec, *Ruth. 2, 5.* ורביא מן עמא דמאב היא puella ista est ex populo Moabitico, *vers. 6.* ורביא, ut paulo ante. ורביא פיוסין על לבא רבֿי et locutus est blanda verba animo puellae, *Gen. 34, 3.* ורביא נקרי לרבֿי advocemus puellam, *Gen. 24, 57.* ורביא שפירא quae assimilatur puellae pulchrae, *Ruth. 1, 8.* Pl. ורביא ורביא et surrexit Rebecca et puellae ejus, *Gen. 24, 61.*

רבֿי *pueritia, iuventus, adolescentia: magnificentia, magnitudo:* magis iuxta quam in pueritia, heb. מנער, *Job. 33, 25.* Sic ibi legendum puto. ורביא sicut in adolescentia sua, quod Jonathan plenius exprimit, sicut diebus adolescentiae suae, heb. בנעוריה, *Lev. 22, 13.* Cum aff. ורביא רבֿי major juxta magnitudinem suam, i. e. majorem aetatem suam, *Gen. 43, 33.* heb. ורביא primogenitus juxta primogenituram suam: ורביא in juventute sua, heb. בנעוריה, *Num. 30, 4.* Sic vers. 17. ביום רבֿי in diebus juventutis tuae, heb. ביום בחורוהך, *Ecl. 11, 9.* Sic cap. 12a. ורביא amplificasti magnificentiam meam, heb. ורביא

Ps. 71, 21. Legerim רבתי, quod nomini גדלה respondere solet, ut sequitur.

multitudo, pluralitas, exaggeratio, copia: numerus pluralis. R. David ad vocem וְחָאָ (Ex. 40, 21.) omnia haec (nempe וְחָאָ, וְחָאָ, וְחָאָ, וְחָאָ) carent Jod numeri pluralis, i. e. litera Jod, nota numeri pluralis. Sic ad בְּנוּחִיךָ (Jer. 3, 2.) scribit, cum בסִּמְן רְבוּי אֶחָד, est cum signo numeri pluralis uno tantum. Sic Hos. 2, 1. scribit, esse cum בְּרֻבּוֹ אֶחָד cum multitudo una duntaxat, i. e. signo unico numeri pluralis, nempe litera Jod, quae affixum solet praecedere, et debuit dicere בשְׁנֵי cum duplioi signo plurali, nempe אחִיּוּרִיכֶם רְבוּיִים, ut alibi dicitur אחִיּוּתִי, nempe Jos. 2, 13. Vide et Ez. 16, 55.

magnificentia, amplitudo, excellentia, dignitas: וְאֶבֶל רֻבּוֹ פִּלְשׁוּתִי et abolebo magnificentiam Philistaeorum. heb. גִּזָּן, Zach. 9, 6. et explicatio amplitudinis Mordechai, heb. גִּדְלָה, Esth. 10b. כִּי רְבוּ לַעֲבֹד אֶרֶצָא multitudine amplitudinis est praestantibus Legem, Jes. 9, 7. וַיֵּשֶׁב שָׁמָּה בְּרֻבּוֹ וּבְחֻקָּה et sedet Samaria in magnificentia et potentia, Jes. 9, 9. heb. בְּגִדָּה, in superbiam vel excellentiam: לִרְבוֹ וּלְחֻשְׁבָּרָה in amplitudinem et laudem, heb. לִנְאֻם וּלְחֻשְׁבָּרָה, Jes. 4b. ולְשֹׁם et in nomen et in magnificentiam, heb. ולְשֹׁם, Deut. 26, 19. הָבֵה רְבוּחָה קֶדֶם אֱלֹהִים date magnificentiam Deo, heb. הָבֵה גִדְלָה, Deut. 32, 3. וְכֵן לִיה et propter amplitudinem quam dederat ei, Dan. 5, 19. וּרְבוּחָה דִּי מַלְכוּת et amplitudo regnorum, Dan. 7, 27. מַה אֶחָדֵי יִקְרָא וּרְבוּחָה לְמַרְדֵּכִי quid praestabitur honoris et amplitudinis Mordechaeo, Esth. 6, 3. Cum aff. יִקְרִיָּה וַיֵּחַ רְבוּתִיהָ gloriam suam et magnificentiam suam, heb. גִּדְלָה, Deut. 5, 24. וְלִרְבוּתִיהָ לִיח סוּף secundum multitudinem excellentiae ejus, Ps. 150b. et amplitudinis ejus non est finis, Ps. 145, 3. וּרְבוּתִיהָ et amplitudo tua crevit, Dan. 4, 19. וְלִמְגִנִּיתִי רְבוּחִךָ magnificentiam tuam, Deut. 3, 24. Aliam significationem vide infra. Ap. Rab. מאי רְבוּתִיכֹן מִן quae est praestantia vestra prae nobis? וְאֶחָד לִךְ רְבוּתִי et indicabo tibi praestantiam meam, Git. 68b. Item, מאי quae praestantia? quae novitas, quid novi hoc est? facit hic nos audire, quid novi proponit nobis? Talm.

educatio, soboles, progenies, indoles, mores. In Tg. Jon. Ap. Rab. frequenter in malum sumitur: Rabbi Salomon (Gen. 21, 11.) ad verba illa; „Et displicuit Abrahamo res ista valde propter filium suum“, notat; quod degeneraret in malitiam. i. e. quod degeneraret in mores malos. Et versu 14. ad verba; Panem et utrem vini ולא כֶּסֶף חֶבֶל לִפִּי שְׂדֵיָה שְׂנֵאוֹ שִׂעָא לְחַרְבוֹת: et non aurum et argentum, quia odio habebat eum, quod procederet in indolem malam. Sic cap. 25, 30. de Esau, et ita saepe. Bur-

sus: Quare Doeg vocatus fuit דּוֹעַג et דּוֹעַג (IS. 22.) principio vocatus fuit דּוֹעַג, quod Deus tunc דּוֹעַג sollicitus erat, ne abiret לְחַרְבוֹת רָעָה in mores malos: dicebat Deus, וִי vae ei, jam abivit, Sanhed. 106b. Nempe in דּוֹעַג literae וִי in medio denotant וִי vae, quod Doego conveniebat, cum jam degenerasset: נַעֲשֶׂה נַעֲשֶׂה fit educatio, i. e. cicur, mansuetum fieri, mansuescere: ut, וְגַדְלָה מִן הַדְּבָר וְגַדְלָה rex Herodes adduxit columbas ex deserto, et educavit eas in terra habitabili, et factae sunt cicures, mansuetae, B. Ar. in יין primo. Sic, כֹּה־הָיָה שֶׁנַּעֲשֶׂה חֲרָבוֹת וְגַדְלָה עִם בְּנֵי אָדָם, quot sunt ferae, quae fiunt educatio (i. e. cicures, mansuetae, mites) et educantur cum hominibus et jumentis, nec tamen laedunt ea? Citatur a Raschi in Chol. 53. filii educationis, i. e. animalia cicurata, mansuefacta, Bk. cap. 1. in Misna. Vide et in Nid. cap. ult. in fine in Misna. In Bibliis: progenies hominum peccatorum.

nutrix: מְרִיבָתָה Rebeccae, heb. מִינָקָה, Gen. 35, 8. in TgH. שְׂבָקָה מְרִיבָתָה quae relinquit nutricem juventutis suae, Prov. 2, 17. In Hebraeo est masculinum אֱלֹהִים ducem, i. e. maritum primum, unde putarim legendum nutritium. Nam mariti est nutrire uxorem. Ap. Talm. nutritia nutrix ejus fui, Kid. 31b. מְרִיבָתִי בִּיתִיהָ *nutriti, educati, domi-nati:* educatos domi suae, heb. יֵלִידֵי בֵּיתוֹ, Gen. 14, 14. מְרִיבָתִי domum vestrarum, Gen. 17, 12. et omnes nutritos domus suae, Gen. 17, 23. Item *sulci agrorum, quod pluviam recipiendo sata nutriant:* מְרִיבָתִי צִמְחָה רֵוִי sulcos germinum ejus irriga, heb. תִּלְמִידָה, Ps. 65, 11.

הוּא תִּלְיָן בְּמִרְבֻּחֵי שֶׁל *rami, frondes:* erant assueti uti ramis ficuum et num., Tamid c. 2.

מִדְּרָבָתָה vide in מִדְּרָבָתָה.

nutritus, nutritor, educator: siout portat nutritus puerum, heb. רִאָּמָן, Num. 11, 12. Sic Cant. 2, 6. דֹּחֵקֵיבִיד לֵה לְחֻרְבָּנָה qui factus erat ipsi nutritus, Esth. 2, 7. PL. לְחֻרְבָּנָה et seniores et nutritos nobiles, IR. 21, 8. Veneta hic prave habent ex numero singulari לְחֻרְבָּנָה et nutriti, IR. 21, 11. וְאֶל הָאֲמִנִּים, IIR. 10, 1. Regia habent formam praecedentem, quod rectius: nam mox sequitur, וְסִבָּא וְלְחֻרְבָּנָה et seniores et nutriti, vers. 5. Constr. מִלְכָּא לְחֻרְבָּנָה et erunt reges nutriti tui, heb. אֲמִנִּיךָ, Jes. 49, 23. Sic ibi legendum. Fem. מְרִיבָתָה, *nutrix, educatrix:* et accepit eum nutrix ejus, heb. אֲמִנָּה, IIR. 4, 4. et fuit ipsi nutrix, Ruth. 4, 16.

II. *ungere, inungere. Respondet hebraeo* *משח*. Praet. *et unxit tabernaculum, Lev. 8, 10.* ורבי יחיה *et unxit eum ad sanctificandum eum, ibid. vers. 12.* רבי יחיה *quem unxit, Lev. 16, 32.* *quod unxit me Dominus, Jes. 61, 1.* *propterea unxit te Dominus, IIS. 15, 17.* *ubi unxisti statuam, Gen. 31, 13.* in Jon. *רביחא יחי unxisti me oleo unctionis recentis, Ps. 92, 11.* כמא רביחא יחי אחרון *ipsorum, Exo. 40, 15.* ואנא רביחא מלכי *ego in unxi regem meum, heb. נסכחי, Ps. 2, 6.* ביוםא רביחא *in die quo unxerunt eum, Num. 7, 10.* Part. *Pehil, מלך מלך מלך למלכו, Ez. 28, 14.* *et unctus in regem, heb. ומשח מלך, IIS. 39, 3.* *Infin. לרביחך יחי me misit Dominus ad ungendum te, IS. 15, 1.* Fut. *וחרבי ביה יחי et unges eos, Exo. 28, 41.* *וחרבי ומשח ומשח ומשח unges eo tabernaculum conventus, Exo. 30, 26.* *in die quo unxerint eum, Lev. 6, 13.* *in die quo unxerint eos, Lev. 7, 36.* Ithpah. Praet. *דאחרבא et sacerdos qui unctus fuerit, Lev. 6, 15.* כהנא *sacerdotum qui uncti fuerint, Num. 3, 3.* Part. *דאחרבא et effundam de oleo unctionis, Lev. 8, 12.* *ut sit ipsis unctio ipsorum, Exo. 40, 15.*

III. *foenerare, in usuram dare. Fut. לא* *חשך non foenerabis fratri tuo, heb. דאחרבא* *filio populi in usuram dabis, sed fratri tuo non dabis in usuram, Deut. 23, 20.* Ithpahel, Part. *רביחא et usuram ullius rei, quae in usuram dari possit, Deut. 23, 19.*

ורביחא כסף רביחא עבדו *usura, foenus: usuram argenti, usuram frumenti, Deut. 23, 19.* *et usuram non acceperit, heb. ורביחא לא נסב* *sed fratri tuo non mutuabis pro usura, Deut. 23, 20.* in Jon. *foenore aut usura, Prov. 28, 8.* *et in usuram non dabis victualia tua, Lev. 25, 37.* Plur. *פרבון pro usuris, in Jon. et TgH. in loco praecedenti, pro quo vers. 36. ibidem mendose legitur רבן.*

neque hordeum, neque foenus, heb. ישך, Exo. 22, 24. TgH. *Sed Jon. hic habet רבין usuras.*

idem. Ap. Rab. multa passim de usuris leguntur. Ap. Talm. in Bm. c. 5. Rambam par. 4. in iuribus מלוה *mutuo dantis et accipientis, Jore dea num. 159.* *et sequentibus, R. Samuel in libro החרוכות cap. 46.* *et alios: quicunque accipit usuras, facultates ejus dilabuntur. Alius dixit, מחמוטין minuantur. Melior est qui habet 10 florenos, et iis negotiatur et se sustentat, quam is qui mutuo dat pro usuris. Nam proverbium antiquum dicit, דילא דילא qui mutuo accipit pro usuris suis, perdit suum et quod non suum est, Vr. s. 3. in princ. i. e. proprias suas facultates, et eas pecunias quas mutuo accepit, et quae sunt alterius. Item, בעון הרבית, propter iniquitatem usurarum, facultates herorum domesticorum abeunt in aerarium, i. e. pereunt domino suo, et occultantur in thesauris alienorum, qui usuras accipiunt: רבית usura posteriorata, i. e. quando debitor pro exiguo aliquo tempore, una cum solutione principalis summae, mittit pecuniam aliquam dono, quod creditor tam diu pecunias crediderit, Bm. cap. 5. in fine. Porro distinguunt Hebraei inter נשך usura antevertere, quando multiplicantur fructus, veluti, quando quis emit triticum, modium pro tot numis. Antequam persolvit, augetur pretium in duplum. Venditor dicit: redde mihi triticum meum etc. Bm. cap. 5. ab initio.*

IV. *jaculari, sagittare. Part. רבי* *et fuit jaculans arcu, heb. רבך, Gen. 22, 20.* *et erat discens jaculari arcubus.*

asparagus hortensis, Talm. Schevi c. 9. in princ.

frixum, bullatum: רביחא חתנה *adduces illud, heb. מרבח, Lev. 6, 14. al. 21.* *et similam frixam, Lev. 7, 11. al. 2.*

frixio, ebullitio: Tal. להחם חמין לרביחא *ad calefaciendum aquam ad frixonem, Tam. cap. 1. in fine.*

strepitus, tumultus, sonitus, qualem edunt quae friguntur aut bulliunt. B. Aruch citat

*) Origo vocis in stipando esse videtur unde sonitus vel strepidus oritur. Hinc de bulliendo in usu est, sonitu videlicet, quem inter bulliendo edit stipatus cibus; item ar. *titubavit ac bullitavit in sermone* de vocabulis in ore stipatis; ita et de stipatis negotiis: *haesitavit in re ut se expedire non posset.* (Freyt. s. v.); denique nomen chaldaicum *de tumultu ac strepitu* qui in regione incolis stipata oriri solent.

11) Nonnullis placet vocem per *o* (eum) lenere eamque ad lat. *tergo* (oris) vertice.

¹³⁾ Quasi atrium, anteriorem partem gulae dicas. Vide vocem praecedentem.

רבק *saginarium, locus ubi saginantur pecora vel aves*: כענלי רבקה sicut vituli saginarii, Jer. 46, 21. Sic Mal. 4b. וענלין מנו רבקה et vitulos e medio saginarii, Am. 6, 4. heb. מרבק. Ap. Rab. הכניסה לרבקה introducit illud in saginarium. Hoc sensu adducit illud R. David. Jer. 46. Alii exponunt illud קופלא *copulam duorum triumve boum, ad tritrandum*. In Gemara legitur, הכניסה לרבקה, et triturat, id rectum est, Bm. 30a. Pes. 26a. Sic, שהכניסה, פרה vacca quam introducit in saginarium, ut sugat et trituret, Git. 53a. וכינידם si sit inter ea quasi locus duorum saginarii trium boum, Erub. cap. 2. ab initio.

רגנ¹⁴ *concupiscere, desiderare, expetere*, heb. אוה, חמד quibus saepius in Targ. respondet, Praet. concupivit atque etiam expetit anima mea atria Domini, heb. נכספה, Ps. 84, 3. desiderat anima mea desiderio, heb. נפשי לחאבה frangitur anima mea propter desiderium, Ps. 11, 20. et anima eius expetivit, heb. אוחה, Job. 23, 13. ארום מסקנחא רגני Ps. 132, 14. חמדו, Prov. 1, 22. irrisionem expetunt sibi, heb. חמדו, Prov. 12, 12. Veneta hic mendosa sunt. כל היום toto die concupiscit concupiscentia, Prov. 21, 26. נפשיה דרשיעא רגנא anima improbi concupiscit, heb. אוחה, Prov. 21, 10. Fut. חרוג ביה ולא חרוג ביה non concupisces domum proximi tui, heb. חמדו, Deut. 5, 21. neque concupiscet quisquam ex vobis domum proximi sui, ibid. in Jonathane. ארום חרוג נפשיך nam desiderabit anima tua comedere carnem, Deut. 12, 20. Pahl. רגנ geminata prima radicia. Praet. רגנ מימרא דיי expetit verbum Domini, Ps. 68, 17. רגנ יתה למחב et omnes qui desiderabiles erant ad aspectum oculi, Thr. 2, 4. לבושי עשו מרגנ vestes Esau desiderabiles, id est,

pretiosas et mundas, Gen. 27, 15. Jon. Fut. רגנ concupiscet rex pulchritudinem tuam, Ps. 45, 12. Geminata prima radicali, לעוכדי אידך, חככה, Job. 14, 15. Ithpah. אחרגנ et אחרגנ. Particip. concupiscit, desiderio afficitur anima pigri, Prov. 13, 4. Fut. לחתרגנ לשולי לא non concupiscas delicias ejus, Prov. 23, 3. idem vers. 6. Geminatum, למדוי עמרו, neque concupiscas esse cum illis, Pr. 24a.

et anima desiderabile: נפשיה מיכלא רגנא et anima ejus cibum desiderabilem, scil. respuit, Job. 33, 20. quae desiderabilior est auro optimo, Cant. 5, 11. Emph. רגנא thesaurus desiderabilis, heb. אוצר נחמד, Pr. 21, 20. Plur. רגנא quae desiderabiliora sunt auro, Ps. 19, 11. פקודי רגנא praecepta ejus desiderabilia sunt, Cant. 5, 16.

יהי כל רגנא *desiderium, concupiscentia*: ויהי eritque quicquid desiderium (id est, desiderabile) est in oculis tuis, heb. מחמד, IR. 20, 6.

רגנא *idem*: רגנא ליה desiderium animae ejus dedisti ipsi, Ps. 21, 3. לרגנא ante ad Praeteritum. Cum aff. רגנא coram te est omne desiderium meum, Ps. 38, 10. Huc revocandum, et occupemus alius alium rebus desiderabilibus, heb. בראגנא, quod scriptum fuisse puto ברנאחא, i. e. רגנא cum vocalis praecedentis indice, ex forma contracta seu defectiva, quae sequitur.

רגנא *idem*: רגנא רגנא desiderium humilium, Ps. 10, 17. רגנא רגנא desiderium justorum in bono est, i. e. bonum, Prov. 11, 23. arbor vitae est desiderium adductum, Prov. 13, 12. רגנא רגנא רגנא desiderium pulchrum (i. e. honestum) jucunditate afficit animam, Prov. 13, 19.

רגנא *idem*: רגנא רגנא cum toto desiderio animae tuae, Deut. 12, 20. Jon. רגנא רגנא desiderium improborum peribit, Ps. 112, 10. רגנא רגנא pro desiderio animae suae, Ps. 10, 3. Cum aff. רגנא רגנא ecce desiderium meum, Job. 31, 35. et desiderium ipsorum adduxit ipsi, Ps. 78, 10. וקטע כל רגנא et praescidit omne desiderium ipsorum, Thr. 1, 10. Pl. רגנא רגנא desideria Doegi improbi, Psal. 140, 9. Cum aff. יהיו

¹⁴ Propr. amore ductus se ad aliquem inclinare, vel se inclinatum habere. Origo quippe vocis in inclinando,

ultra citroque agitando (ar. ⁶ رَجَّ) quam primitivam significationem verbi conservatam reperimus in lingua talmudica (Bechor. 11a.), ubi nomen רגנא, quod stateram notat, per להכא ורגנא, partim huc partim illic se inclinans, explicatur. Mentio ibi de oculis bonis, i. e. liberalibus, qui כלי tetradrachmum, quatuor nempe denarios sacerdoti dant, et malis oculis, i. e. avaris, qui tantum כלי didrachmum, duos nempe denarios dant; at vero medius, i. e. qui nec liberalis nec avarus est tridrachmo tribus denariis sacerdotem donat, uno videlicet denario liberali et uno avaro se inclinans. In nostris editionibus ל vocis sequentis רגנא mendose conjunctum est voci praecedenti רגנא, legiturque רגנא רגנא, quod nullum habet sensum, quamquam locus ille talmudicus ab omnibus fere interpretibus atque glossatoribus sic in errore manifestissimo conservatus est.

et caligavit prae indignatione oculus meus, heb. מכעש, Job. 17. 7. טוב *melior est ira qua irascitur dominus mundi super justos in mundo hoc, quam risus etc.* Eccl. 7. 3. ורגו *sufficientiam risus hujus et excandescentiam*, heb. וקעף, Esth. 1. 18. *in fervore vel fremitu*, Job. 39. 27.

erat ira a Domino magna, Deut. 9. 20. ברגו ובחמא *in ira et excandescencia*, heb. באף ובחמה, Deut. 29. 28. *et in ira*, Jer. 21. 5. הברגו חשיו *num in ira perdes innocentem cum nocente*, Gen. 18. 23. *in ira et excandescencia*, Dan. 3. 13.

ויהבו חמן ארגוא קורבניהון *irritatio*: ארגוא, ארגוא *et dederunt ibi in irritationem oblationes suas*, Ez. 20. 28.

propter irritationem, IR. 21. 22. ארגוא *propter omnem irritationem, qua irritavit eum*, IIR. 23. 26. אקניוהי *prae multitudine zelotypiae meae et indignationis meae*, heb. וכעס, IS. 1. 16.

in irritatione sua *qua irritavit Dominum*, IR. 15. 30. Alii libri *ex forma praecedenti*.

גברא רגון מגריחגרי: *iracundus, indignabundus* *vir iracundus excitat lites*, Pr. 29. 22. Veneta habent *quod pravum*. Nam duo absoluta substantiva postulant notam constructionis, unde posset legi *iracundia*. Sed quia mox sequitur *ratione*, ideo et in priori membro rectius legitur *ex eadem terminatione*. Ap. Rab. לא עלחה בידו אלא, *in iracundi manus nihil ascendit nisi iracundia*, Kid. c. 1. in fine. *Iracundus nihil pro mercede habet nisi iracundiam, animo et corpori noxiam*.

מן אחת: *iracunda, indignabunda* *quam muliere contentiosa et iracunda*, heb. מאשה סתוניה וכעס, Pr. 21. 19.

ira, iracundia, ut paulo ante. Item: *precatio sive oratio justorum invertit affectus Dei* *ab affectu irae ad affectum misericordiae*, Jeb. 64a.

et premebat pedem *Bilham ad parietem*, Num. 22. 25. in Jon. *in quo sit fractura pedis*, Lev. 21. 19. *ad pedem operis quod est ante me*, *et ad pedem puerorum*, Gen. 33. 14. רגלא *pedem pro pede*, Exo. 21. 24. רגלא *pes hominis aut pes jumenti*, Ez. 29. 2. *Cum aff. רגליה ויה et pedem suum*, Gen.

41. 44. *plantae pedis sui*, Gen. 8. 9. *a planta pedis tui*, Deut. 28. 35. *et pes tuus non impinget*, Pr. 3. 23. מנע *cohibe pedem tuum*, Jer. 2. 25. רגלי קם כחריצא *pes meus consistit in recto*, Ps. 26. 12. אחאחוריה רגליו *captus est pes ipsorum*, Ps. 9. 16. רגליו *planta pedis vestri*, Jos. 1. 3. *Duale sive plurale*, *pedem nostrum*, Ps. 66. 9. *et super pedes*, Dan. 7. 4. *usque ad omnem multitudinem pedum, i. e., ad omne quod multos pedes habet*, Lev. 11. 42. *pedibus conculcabitur corona superbiae*, Jes. 28. 3. *quod autem vidisti pedes*, Dan. 2. 41. *nisi cranium et pedes*, IIR. 9. 35. Constr. רגלי כהנא *pedes sacerdotum*, Jos. 4. 9. *et pedes domini mei*, IS. 25. 41. *et pedes virorum qui tecum sunt*, Gen. 24. 31. Aff. רגליו *et levavit Jacob pedes suos*, Gen. 29. 1. רגליו *pedes ejus*, Dan. 2. 33. *et non laverat pedes suos*, IIS. 19. 24. כל *e regione pedum ejus*, Ruth. 3. 8. רגליו *levis pedibus suis*, IIS. 2. 18. *pedes ejus descendunt ad mortem*, Pr. 5. 5. *et lava pedes tuos*, IIS. 11. 8. *et pulverem pedum tuorum lingent*, Jes. 49. 23. *qui ponit pedes meos leves*, Ps. 18. 34. *manus et pedes meos*, Ps. 22. 17. *pedibus meis transibo*, Numer. 20. 19. Deut. 2. 28. *et lavarunt pedes suos*, Gen. 43. 24. *et pedibus suis irritant*, Jes. 3. 16. *pedibus suis conculcat*, Dan. 7. 7. *non impingent pedes vestri*, Jer. 13. 16. *calcei vestri erunt in pedibus vestris*, Ex. 12. 11. *subjiciet pedibus nostris*, Ps. 47. 4.

עם, *ut*: *crura*. Respondet hebraeo *crura* *cum cruribus ejus*, heb. על כרעיו, Exod. 12. 9. *et intestina et crura ejus*, heb. והכרעים, Lev. 1. 13. Jon. *Sic gressus et gressus*, Exod. 29. 17. TgH.

Ap. Rab. mendacium non habet pedes, i. e. inconstans et evanidum est. Proverbia dicitur *animum eorum in locum in quem cupit, ferunt eum*, R.D. Kimchi Jes. 23. 7. Vide et Kafvenaki Prov. 5. 22. Legitur etiam, sed paulo aliter, in TH. כלאים, cap. ult. *et pedem suum*, Gen.

¹⁷⁾ Item ambigue sumitur et pro hebr. רגל, quod *pedem* notat, et pro lat. *regula*, i. e. *norma vel lex principalis*. Hinc in Talmude (Sab. 30a) est: *ethnicus quidam ad Hillel veniens rogat ab eo, ut proselytum se faciat, ea tamen conditione si valeat se docere universam legem vel totam s. S.* (כל דהיה ביה) *stantem super pedem* i. e. in pedo uno, dum et ad lat. vocem *regula* spectat dicereque vult, ut brevi tempore universam s. S. eum doceret, universalem videlicet normam legemque principalem tamquam essentiam Legis sacrae ei praebeat. Cui ille, Hillel quidem, העביר לא להכיר כי דעלך תיבליך quod tibi odiosum alteri non fac, respondet indicans clementiam contra homines principalem legem, essentiam sacrae Scripturae omneque esse, quod Lex divina apud homines statuere adpetet.

nempe, deferant eum in locum illum, in quo mori debet.

רגל *varium cruribus, variegatum, maculosum*: omne maculosum, heb. עקד, Gen. 30. 40. in Jon. וילדון ענא רגלון et pepererunt oves variegatas cruribus, ibid. vers. 39.

רגל *ligatus, constrictus anteriori pede*. Dicitur de quadrupede, cujus anterior pes unus recurvus, alligatus est scapulis, ne possit fugere. Prohibitum est, Sabbatho sic constrictum animal exire: רגל לא יצא, Sabbatho sic constrictum animal exire: רגל לא יצא non exhibit camelus (in sabbatho) neque constrictus pede anteriore cum posteriore, neque pede uno anteriore ligato ad scapulas, Sab. c. 5. in Misna.

רגל *pedes, pedestri itinere utens*: רגלי איש רגלי vir pedes, viri pedites, heb. איש רגלי 4. 20. Jud. 20. 2. Veneta habent רגלי Regia רגלי Praestat ut positum, ut patet ex forma emphatica et plurali. Sic quoque legendum IS. 15. 4. שח גברון רגלון sexcenta millia virorum peditum, Num. 11. 21. ubi Jon. pluraliter רגלון גברון רגלון. Sic Exodi 12. 37. Et, רגלון עס רגלון לאי, qui currit cum pedite, et delassatur; רגלון סלכא רגלון Nebucadnezari regi Babyloniae pediti, Jer. 13. 5. Pl. רגלון עב רגלון equites cum peditibus, Jud. 15. 8.

רגל Ap. Talm. in materia Mactationis est, *bestiam vel pecus excoriare a pedibus, ut nempe cutis integra maneat, et uter vel simile quid ex ea confici queat*. Vide in Chol. cap. 9. in Misna, Beth. 33a. Tem. 24.

Deinde רגל *assuefacere, exercere*, ut Hebraice in illo רגלתי לנפתי assuefecit Ephraimum, Hos. 11. 3. quod sic dicitur pro רגלתי, id est, ab incubulis assuefecit eum ad incessum, docui ipsam pedibus recte incedere. Hinc latius ad quosvis alios usus, mores et exercitia extenditur: מרגלים הנער מרגלים בלך סעט בל סורח רגלתי. Rab. David Hos. 11. רגלתי לנפתי ללחם על רגלתי qui assuefacit se, ut student quotidie per sex horas: רגלתי ipse assuefacit eam, id est, allicit et persuadet ut nubat. ורגלתי ipsa assuefacit ipsum, id est, invitat et sollicitat ad conjugium, Jeb. 85b. רגלתי *assuefaci, assuetus, exercitatus: usitatum, consuetum*: רגלתי כנשר ורגלתי הנער quando assuevit puer: Ex forma Chaldaica, רגלתי tritum, usitatum erat in ore Magistri, Ber. 17a. aliquoties, Seb. 36b. Ex Niphal, רגלתי *assuefieri*. Hinc in Gemara ex libro Ben Syrae: Tria odi, immo quatuor non diligo; primum, שר הנרגל בבית המשתאות (doctorem) assuetum in domo epularum sive oenopoliis, etc. Nid. 16b.

רגל *assuetus, exercitatus, expeditus, promptus*: רגל sicut calamus scribae exerci-

tati, heb. סופר מריר, Ps. 45. 2. Pl., למשכות, רגלון qui erant assueti cubere in calcitrantibus, Thr. 2. 21.

רגל *exercitatio, usus, consuetudo, conversatio*. Pl. studet in assuetis, in quibus jam exercitatus est, Ber. 22a. juxta consuetudinem suam.

רגל *vites depressae et humiles, pedis conculcationi expositae, vel pedis longitudine*, רגל, scribit R. Sal. וברגליו משיעבור היסנה, Pea cap. 7. in fine. Item, non adducunt uvas ex vitibus jugatis, sed ex depressis vel humilibus, Men. 86a. In TH. eodem sensu legitur רגלון Pea. 31b.

רגל *portulaca*: כרשין הרגלה portum et portulaca, Schevi. c. 7. רגלון אוכלן ברגלה comedunt cum portulaca, ibid. cap. 9.

רגל *usus, consuetudo, exercitatio: יעשה*: רגלון על כל דבר שלמך: רגלון usus facit artificem: usus omnium rerum magister est.

רגל *festum, proprie majus et sollemnius, quae tria sunt, Pesachim sive Paschatis, Succoth sive Tabernaculorum, Schebbuoth sive Septimanarum septem aut messis, quod quinquagesimo die post Pascha celebratur*. Haec tria intelliguntur isto loco, רגלון tribus vicibus (Chald. וזמן temporibus) feriaberis, festum celebrabis mihi quotannis, Exo. 23. 14. Dicuntur רגלון, quia omnes Israelitae masculi tenebantur רגלון ascendere ad ea pedibus suis. Unde claudus, cui pes vel pedes abscissi fuerunt, ab isto praecepto exceptus fuit. Item: Tria praecepta mandata sunt Israelitis רגלון cum ascenderent ad festum, nempe רגלון apparitio in atrio templi, רגלון lactitia, laetari in festo, ורגלון et feratio cum oblatione muneris, quod munus per metonymiam etiam vocant רגלון simpliciter. Item, quam כמה נאים רגלון של ישראל בשעה שעולים לרגל, pulchri sunt pedes Israelitarum in tempore, quo ascendunt ad festum, juxta illud Cant. 7. 2. "quam pulchri sunt pedes tui", etc. Sic in Tg., רגלון et cessabant ascendentes ad festa, Eccl. 3. 11. ubi dicitur ex usu Hebraeorum, pro quo chaldaice diceretur רגלון, etsi illud Verbum Chaldaeis rarum. Ap. Talm. רגלון ulcus anni festum est: Vide ibid.

רגל *רגלתי, רגלתי* vide in רגל. Nam per hanc in Venetis scripta esse, Elias in רגל scribit esse errorem manifestissimum. Eliae astipulantur lingua Syriaca et Talmudica, in quibus רגל כהבירה דע, Legitur tamen, mendax sive obtrectator aut calumniator socium suum novit. Al. 22b. Glossa, רגל obtrectator, ex locutione רגל על לשון רגל non obtrectat lingua sua, (Ps. 15. 3.) Aruch et Rabbi Tam legunt רגל per Daleth.

רגל *furca, furcula*: רגלון לדרו ברגלון רגלון furca, furcula: רגלון לדרו ברגלון רגלון

¹⁸ رجلة, portulaca, quae nascitur in aquae alvo, et a fluctibus auferitur. Rectius رجلة scriberetur.

qui portant cum molestia, ut portant eum furca, qui portant eum furca, ut portant eum recte, nempe discriminia causa, ut aliter portant onus die profano, quam die festo, Beza 30a gl., ברנלא i. e., בעת, quam vocant פורקא furcam, quae facta est quasi eum duobus *pedibus*, כסין, רגל instar *pedis*. Alibi legitur eum ab initio, ut eat in רגל Aruch in ט' tertio, legit ברנלא

רָגַם *lapidare, lapidibus obruere et caedere: saxis petere, impetere.* Respondet heb. רָגַם et סָקַל.

Proprie est *jacere, proficere sive lapides sive aliud, unde et de sagittis dicitur, pro ejaculari*. Praet. יָרָם וְיָרָן et projecit sive ejaculatus est in me fagittas, Thr. 2, 4. אֲבָנוֹתֵי יִרְיֹן obruerunt ipsos tribus istae lapidibus, Ps. 68, 28. רָגְמוּ רִגְמוֹתֵי יִרְיֹן projecerunt, ejaculati sunt ejaculatores sagittas, Thr. 1, 18. אֲבָנוֹתֵי יִרְיֹן et lapidarunt ipsum lapide, i. e., obruerunt, caeciderunt eum lapidibus, heb. וְיִרְיֹנוֹ Lev. 24, 23. et projece-

runt lapides in me, heb. וידו אכן Thr. 3, 53. כל
באבנא ישראל et obruerunt universus Israel ip-
sum lapidibus, IR. 12, 18. כתר ד'ימינו יחרון באבניא
postquam obruissent ipsos lapidibus, heb. ויסקלו

Jos. 7, 25. Aff. וְהִמְיֹדוּ בִּכְבֵּדוֹ וּמִיתוּ et obruerunt ipsum lapidibus, et fuit mortuus, heb. וַיִּסְקְלוּ IR. 21, 13. Inf. מִרְגָּם יִרְגְּמוּ בִּיהַּ projiciendo projicient in eum lapides totus cætus, heb. רָגַם יִרְגְּמוּ Lev. 24, 16. Subintelligitur אֲבָנִים, quod alibi exprimitur: obruerunt ipsos lapidibus, Num. 14, 10. Cum Aff. אֲמָרוּ עִמָּהּ לְמַרְמוֹתֶיהָ pronon-

[illegible]

et lapidabit eos lapidibus et morientur, Deut. 22. 24. ירמוק יחוק lapidabunt eos. Lev. 20. 27. ירמוק יחוק lapidabunt eum lapidibus totus caetus, Num. 15. 35. Sic ibi legendum ex simili locutione Lev. 20. 27. et Lev. 20. 2. ירמוק

[illegible]

5. 14. Veneta בָּנִיתָ cum Pronomine pleonastico.
Part. et faxis netebat Davidem.

IIS. 16, 6. יִמְרָגִים כְּאֶבְנֵי לִקְבִילָה. et jaciens lapides
 in eum vel adversus eum, *ibid.* vers. 13. Ithpeh.
 Praef. אֲרִי אֶחָדִים נָבוֹחַ וּמֵת. nam lapidatus est Na-
 bot et mortuus est. heb. קָלָל IR. 21. 14. Infin. אֲרִי

סָקַל sed lapidando lapidabitur, heb. אֶחָדָם יִסָּקֵל lapidando lapidabitur bos ille, Exod. 21, 28. Fut., ut in praecedentibus exemplis, etc. יִתְּרֵם חֹרָא lapidabitur bos ille, ibid. vers. 29.

רָטֹם, רָטֹמָא *lapidator*. Pl., רָטֹמִיָּא ut supra ad
initium Praeteriti.

si dabimus לָרִגּוּם *lapidatio*: רִגּוּם
 eum ad lapidationem, Esth. 5, 14.

idem. Constr. רָגַמְתָּ אֹתָם *projectio lapi-*
dum, lapidatio, Ruth. 1, 17.

רָגַל *explorare*, idem quod רָגַל hebraice; commutatis literis homogeneis inter se. Fut. וְרָגַלְתִּי

et explorarunt eam, heb. וִירְגְּלוּ Deut. 1, 24.
et explorent nobis terram, heb. וִירְגְּנוּ לָנוּ יַת אֶרֶץ
Deut. 1, 22. in Jon. In libris editis legitur
ex Ithpehal, quod pravum judico, cum sig-
nificatio requiratur activa, cui etiam structura hic
respondet.

מ. *vide in lit.* מרגנין

ego ponam rates: **הָרָגְסִין** בימא **הָרָגְסִין** רגם
 ea rates in mari, heb. **גְּרִיזוֹת**, IR. 5, 9. Forto n
 est radicale¹⁹.

רגע רגעא חדא momentum, ut heb. רגע רגעא mo-
mento uno, Eccl. 9, 12.

et in momento in sepulchrum descendit, heb. ובמרגועא לבי קבורתא יחתון *idem*: מרגועא Job. 21, 13.

20 רנה *contrémiscere, concuti, commoveri.*
 Praet. *אחרנישם ארעא et contro-*

nuuit et commota est terra, heb. וַיִּנְוּוּ וַיִּמְּוּ et commovisti. IIS. 22. 8. Ps. 18. 8. ubi legitur in Hebraeo

quomodo utroque loco accepit paraphrastes. Sic Ps. 77, 19. *וַיִּחַרְעַשׂ* et concussa est. Sic etiam legitur Jes. 1, 2. in Regiis,

quae contremuit a verbis
meis. Part., **iste mons Sinai**
contremiscit et concutitur, Jud. 5, 6. **דְּמַחֲרֵף וְנִחֲרֵף**
quod concutitur sive commovetur terminis suis,
רַמְסַחְלָה לְאַרְצָהּ וּמַחֲרֵף, Job. 7, 12. in secundo Targ.

quo intuentur terram, contremiscit illa, Ps. 104. 32.
 Pl. מְרַעְשׂוּ מִתְרַעְשׂוּ contremiscunt montes, heb. יִרְעָשׁוּ
 Ps. 46. 4. מִחֲרָגְפִין מִצְרָאִי contremuerunt Aegyptii,
 heb. יִרְעָשׁוּ Job. 34. 20.

רָנַשׁ ²¹ tumultuari, strepitum edere, perstrepere, exclamare cum ejulatu. Respondet diversis

verbis. Praet. רָגַעְתִּי מִנְהוֹמָהוּ דָלִי, tumultuatus sum prae rugitu cordis mei, heb. שָׁמַחִי rugii, exclamavi Ps. 38, 9. Regia רָגַעְתִּי ex terminatione Cholem. Posset et ex communiori forma legi רָגַעְתִּי, etsi et terminatio Chirek usitata sit, in qua tamen littera ך potius terminationem Tzore olim indicavit.

¹⁹⁾ Schindlerus per Mem. (varr) citat, quod mutatis nasalibus μ et ν gr. esse posset ταργάνη ης ή quod *netum* (connexa ligna) notat. Aut est corruptum ex gr. ταρός ου δ *crates*.

²⁰⁾ Ar. جَفَّ, commovit valde, quassata et agitata fuit terra.

21) Verbum in ar. (رحس) et syr. (فرد) lingua usitatissimum affine verbo heb. פָּרַד.

Fut. *perstrepam* verbis meis et *tumultuabor*, heb. ואדמה Ps. 55, 3. אדמה אלהא *perstrepam*, heb. ואדמה *memor ero Dei et perstrepam*, heb. ואדמה *et tumultuarius in me*, heb. Ps. 77, 4. וְתִהְיֶה אִתִּי *tumultuarius*, *tumultuose concurrere, convenire: commoveri, contremiscere: fremere, personare, perstrepere*. Praet. *commota* terra *commota* fuit, heb. רעשה Ps. 68, 8. אחרנית ואחרנית ארעה *commota* fuit et *commota* terra, heb. וחרעש Ps. 18, 8. אחרנית ואחרנית ארעה *concurrimus in montibus*, Jer. 3, 23. Regia habent ex Ithpahal. Part. *commotus* *personant* et *conturbantur* aquae, heb. וחרעש Ps. 46, 4. אחרנית וחרעש *concurrunt* *instar canis*, heb. וחרעש Ps. 59, 7. Sic vers. 15. In Venetis utroque loco legitur ab initio cum *mutandum*, ut sit Participium, vel pro Jod Chirek ponendum, ut sit Praeteritum plurale. *ecce hostes tui infremunt*, heb. יהמין Ps. 83, 3. *commovere se, commovere, congregare, concurrere vel convenire facere: perstrepere, personare*. Praet. *commovisti* terram Israel, heb. הרעשחה Ps. 60, 4. מלכא *conveniunt* apud regem, Dan. 6, 7. ארנישו כל יחבי קרחא *et turmatim accurrerunt omnes habitatores urbis ad eas*, heb. וחרם כל העיר, Ruth. 1, 19. Fut., *precabor et perstrepam*, heb. אשיחה *ne congreges illum totum populum*, heb. וחרעש Ps. 55, 18. אחרנית לחמן יה כל עמא *ne fatiges*, Jos. 7, 3. נובאי *num commovebis eam ut locustam*, vel, an facies ut contremiscat ea, heb. וחרעש Job. 39, 23. *quid commovebis te, quid tumultuarius in me*, scil. *anima mea*, Ps. 42, 12. Pro eo vers. 6. legitur *commoveat se, personet instar Libani fructus ejus*, vel, *commoveat fructum ejus, faciat ut personet fructus ejus instar arborum montis Libani*, heb. ירעש Ps. 72, 16.

caetus, societas, conventus hominum: *quod vertens me fui ad turbam vel caetum*, Prov. 7, 15.

tumulus, motus, commotio, fremitus, strepitus: *est dies tumultus* est. heb. ממוך רגש ימא ורגש גליון Jes. 22, 5. *compescens fremitum marium et fremitum fluctuum ipsorum*, heb. שאן ימים Ps. 65, 8. *ridet tumultum civitatis*, heb. להמן Job. 39, 10. *ridet strepidum vel motum hastae*, heb. רעש Job. 41, 20. *et ad tumultum tribulationis e longinquo venturae*, heb. ולשוואה et ad vastationem, Jes. 10, 3.

sensus, mentis conceptus, ex usu Syro et Rabbinico: *et quia adhuc sensus meus est in me*, heb. רגש, i. e., *sensus meus*,

juxta R. Levi, Job. 20, 2. Regia, *quod Versio latina reddit, sensus meus*. Sic vel scriptio vocis chaldaicae prava, vel interpretatio. Nam *hebraeus festinatio, a חוש festinare*. Et sic Aben Ezra *hebraeus exponit להשיבך festinatio mea ad respondendum tibi*. Vel si interpretatio bona, tunc *deducendum a חוש sensus, ut sit sensatio, facultas sentiendi aut sensuum*. Haec tamen significatio hujus Radicio Chaldaeis inusitata est. Vide mox in usu Rabbinico.

tumulus: turba, vulgus, multitudo. Quaedam notantur *אחרנית*, quaedam etiam ex forma dagessata *אחרנית*, quae secundum diversos libros distingui possunt: *תן קרם אחרנית* propter tumultum quo repleta erat urbs celebris, heb. חשאה Jes. 22, 2. Regia *אחרנית* Jes. 22, 2. *pervenit tumultus*, heb. שאן Jer. 25, 31. *et exsurget tumultus in populis tuis*, heb. שאן Hos. 10, 14. *tumultum exactoris non audiet*, heb. חשאה, cui rectius responderet forma pluralis *אחרנית* Job. 39, 10. Constr. *tumultus populorum*, heb. המון Ps. 42, 5. *tumultum adversariorum tuorum*, heb. שאן Ps. 74, 23. *sonitus regnorum*, heb. המון Jer. 13, 4. *strepitum laudatae musicae tuae*, heb. המון נבליך Jes. 14, 11. *tumultum Alexandriae*, heb. אמן מנה, ubi *אמן est pro* Jer. 46, 25. *strepitum instrumentorum musicorum tuorum*, heb. המון שריך Am. 5, 23. *nam sonus est strepitus pluviae*, IR. 18, 41. *et extollant se sonitu tumultuoso vocis suae*, Jer. 51, 55. *tumultu operantium falsitatem*, heb. מרגש פועלי און Ps. 64, 3. *tumultui regnorum, qui est quasi tumultus aquarum validissimarum*, Jes. 17, 12. Cum *affixis* *et omnis turba tumultuosa ejus*, heb. וכל המונה Ez. 31, 18. Sic *et omnia turbam ejus*, Ez. 39, 2. *et captivam abducat turbam ejus*, heb. המונה Ez. 29, 19. *et turbam eorum*, Jes. 5, 14. *et strepitum turbae eorum*, Ez. 23, 42. *super universam turbam ejus*, Ez. 7, 14. *neque ex turba ipsorum*, Ez. 7, 11. Pl. *perditi sunt propter tumultum*, heb. מן בלהות Ps. 73, 19. Et ex forma masculina, *tumultus sunt in medio ejus*, heb. החוץ Ps. 55, 12. Cum pron. *et omnia ejus multi sunt tumultus*, Ez. 39, 16. *et omnes turbas eorum*, heb. ויה כל המונה Ezech. 32, 20.

sentire, sensu percipere: Animadvertere,

deprehendere, cognoscere. Sensus tactus organum proprium nullum habet, ut reliqui quatuor sensus, sed ורינש האדם הלח ורינש eo sentit homo humidum et siccum, ורינש הקר והחם, frigidum et calidum, רדד, ורינש המלח והקשה, molle et durum. Omnia itaque membra corporis ejus organa sunt. animal sentiens: החי המרגיש anima sensitiva.

sensitivum, sensibile, quod sensu percipitur, sensui objectum, sensu praeditum: הוא המרגיש: ipse sentit dolorem in capite suo: שלא ורינש ne sentiret illud (id est, animadverteret, deprehenderet) Isaac et fugeret. שלא ורינש ne sentiret vel animadverteret rem, scil. mactationis, R. Sal. et Aben Ezra Gen. 22, 8. החלומות רובם מן הענינים שכבר הרגיש בהקיש somnia plerumque obveniunt ex rebus, quas quisque sensit (sensibus objectas habuit) vigilans: הכאב שהרגיש dolor quem sensit sive percepit ex sensu tactus.

sensus: ההרגש כח ההרגש: sensus exterior, sensus interior הפנימי, החושן sensus exterior, tempore sensus, quo res sentiuntur. ההרגש הפנימי הוא הרמיון משני הענין והוא ומציר אותו sensus interior est phantasia sive imaginatio apprehendens rem objectam eamque delineans sive sibi imprimens.

idem. Aben Ezra Exod. 5, 21. דע כי החושם ההרגשות מחברות במקום אחד למעלה מן המצח על כן אמרו הרגשה אחת חחת חברתה כמו וסחוק האור scito quinque sensus esse conjunctos in loco uno supra frontem, idcirco dicunt sive usurpant in dicendo sensum unum pro altero: ut, „Dulcis est lux“ (Eccl. 11, 7.) אינם מרגשות המקריים sensus non percipiunt nisi accidentia, Aben Ezra Exo. 22. Idem ad Gen. 42, v. 1. „Et vidit Jacob quod esset annona Aegypti“; בעבור היות ההרגשות נחברות במקום אחד ויחלפו זו בזו כמו ראה ריח בני, וסחוק האור propterea quod sunt sensus conjuncti in loco uno, permittunt unum pro altero, veluti, „Vide odorem filii mei,“ (Gen. 27, 27.) et „dulcis est lux,“ (Eccl. 11, 7.). Item, מרגשות שבו אל מקום אחד והוא, omnes sensus concurrunt in loco uno, qui est cerebrum. כעת בטול ההרגשות tempore cessationis sensuum, quando scil. munere suo non funguntur, ut in somno. הרגשות סתם פנימיות וסתר החיצוניות sensuum alii sunt interiores, alii exteriores.

sensibilis, sensibile, sensitivum: כח ההרגש: facultas sensitiva. Pl. כחות הרגשיות facultates sensitivae.

extendere, expandere, diducere, attenuare ²² רדד Part. praes., ארעא עלוי דמיא, eum qui

expandit terram super mare, heb. לרועק, Ps. 136, 6. Pahel, רדד *idem*: item, *sternere, substernere, subjicere.* Praet., ורידיו יח טסי דרבה, et extenderunt sive diduxerunt laminas aureas, heb. וירקעו Exod. 39, 3. ורידיונין et diduxerunt eas, Num. 16, 39. al. 17, 4. pro eodem Hebraeo. Part., ורידיונין חחוי, qui sternit populos sub me, heb. הרידד, Ps. 144, 2. Ap. Rab. בשולי המחתה et expandit eos (scil. carbones) fundo sive extremitate forcipia, Tamid 33. שמימי מרודדן ejus aquae expansae sunt, Mikv. c. 7. שכן מרודדן טסי המשכן עושין כן. quod sic extendentes laminas tabernaculi (quibus scil. obducunt ligna) facere solent, i. e. bractearii, Sab. 103a. ענבים נמי כי uvae etiam cum tenues sunt (i. e. bene maturae) manu abscinduntur (ut ficus sine cultro) Ned. 61b.

tenuis, ut fiunt tenuia, quae ex crasso deducuntur et extenduntur; metaphorice tritum, calvum, glabrum: או בלכריה או בלכריה aut in tenui latere ejus, aut in villosa, Lev. 13, 55. in Jon. tenui, i. e. trita parte vestis sive panni, quae ex longo usu quasi calva est, floccis assumptis, unde respondet heb. בקרחו in calvitie ejus.

diductum, extensum, extensio: עברון יחון: רדידן facient eas extensiones laminarum, id est, ductiles laminas, laminas diductas et extensas, heb. רקעי פחים, Num. 16, 38. al. 17, 3. Sic praestat legi juxta locutionem hebraeam, vel רדידן רמסין. Nam duo absoluta pluraliter construi non solent sine nota constructionis intercedente.

idem, Cholin 124.

velum, peplum, tegumentum capitis expansum: ונסכיח רדידא et acceperit peplum, heb. רדידא Gen. 24, 65 in Jon. TgH. cum Affixo Pronomine. ונסכיח בדידא et obtexit se peplo, heb. בצעיק. Gen. 38, 14. ונדה רדידה מנה et removit peplum suum a se, heb. צעיקה, ibid. vers. 19. Pl., et date velamina super collum meum, Cant. 2, 5. Huc revocandum videtur, ut et Elias illud ad hanc Radice citat, רדידן et duo velamina vestimentorum ipsorum, vestimentorum regionum margaritis ornatorum, Esth. 6, 10. in Tg. secundo. Libri editi habent, ut et Elias adducit רדידן, quae vox est nullius usus. Cum autem Elias in רדד illud adducat, verisimile est ipsum respexisse ad רדידן. Ap. Talm., נמי סגסו, ורידן fila sagi et pepili, Kel. cap. 29.

extensum, diffusum, Jes. 17, 6. Vide et infra in רדה.

castigare, erudire. Sic respondet heb. רדידא Praet., יסר אבא רדא יחון בשרביטין, יסר

²² Praecipue *deprimendo*, quae primitiva notio radici *רדד* inest. Vide notam sequentem.

²³ Proprie: *impressit, insculpsit; inculcavit, sulcavit, penetravit* in rem ut *vestigia* manerent, (cognatum cum *deprimendo* extendit). Hinc denotat: I. *aravit, sulcos telluri infidit*, idem atque *פלה* *fidit, secuit sulcavit* terram, germ. *furchen*. II. *syr. يَلَن navigavit, remigavit; sulcavit* mare. III. *ingressus* est (ar.

calcavit, vehementer incessit, ut *vestigia sulcorum* instar remanerent. (Confer lat. „vestigia ponere“ pro

meus castigavit vos souticis, heb. יסר, IR. 12, 11. Regia reddunt, dominatus est, sed paraphrastes hic et alibi heb. locutionem exprimere voluit. *קָרָאָתִיחָה* quam castigavit eum mater ejus, Prov. 31, 1. Part. *קָרָאָתִי* בְּרוּחָהּ qui castigat in ira sua, Thr. 3, v. 1. *לִי* eum castigat, heb. יוֹכִיחַ Prov. 3, 12, PL foem. *קָרָאָתִי* לי כליתי erudiunt me renes mei, Ps. 16, 7. Sic legendum: Veneta mendosa sunt. Infin. *קָרָאָתִי* ואוסף למרדכי יחזק, Lev. 26, 18. Imp. *קָרָאָתִי* בְּרַךְ castiga filium tuum dum est spes, Pr. 19, 18. *קָרָאָתִי* כְּבֹדְךָ וינחך castiga filium tuum et quietum reddet te, Pr. 29, 17. Fut., *קָרָאָתִי* ויחזק אֲרֵרִי ego autem castigabo vos scorpionibus, IR. 12, 11. *קָרָאָתִי* ואֲרֵרִי יחזק את אֲנִי et castigabo vos etiam ego, Lev. 26, 28. *קָרָאָתִי* ולא ברחוק חרדי. *קָרָאָתִי* neque in fervore tuo castiges me, Ps. 6, 2. Sic Ps. 38, 2. *קָרָאָתִי* דִּרְרִי מִסִּיקָא qui castigat irrisorem, Pr. 9, 7. Ithpeh. vel Ithpah., Part. *קָרָאָתִי* עֲבָדָה, כְּסִילִי לא מִחֲרָרִי עֲבָדָה, verbis non castigatur servus, Prov. 29, 19. Infin., *קָרָאָתִי* בִּיסוּרִי ad castigandum castigationibus, Lev. 20, 5. in Jon. Imper., *קָרָאָתִי* יִרְשָׁלַם castigator Jerusalem, Jer. 6, 8. Fut., *קָרָאָתִי* יִחֲרָדִי castigetur, Job. 39, 35. *קָרָאָתִי* יִחֲרָדִי בר נשָׁא castigabitur filius hominis, Psal. 39, 12. *קָרָאָתִי* לא חֲחָרְרִי קָרָמִי non castigabimini coram me, Lev. 26, 23. in Jon. *קָרָאָתִי* et castigabuntur omnes civitates, Ez. 23, 48.

קָרָאָתִי *castigatio, correptio, eruditio*: *קָרָאָתִי* suscipite eruditionem principes terrae, heb. *קָרָאָתִי* וייעתא רחם מרדחא רחם וייעתא, Ps. 2, 10. *קָרָאָתִי* qui amat castigationem, amat scientiam, Prov. 12, 1. למַרְעָה *קָרָאָתִי* וימדינהוּ ad sciendum sapientiam et eruditionem, Prov. 1, 2. *קָרָאָתִי* וימדינהוּ כְּסִילִי שִׁטִּין sapientiam et castigationem stulti contemnunt, Prov. 1, 7. *קָרָאָתִי* חֲחָרְרִי apprehende castigationem, Prov. 4, 13. *קָרָאָתִי* אֵינִי לִכְךָ למרדחא intromitte cor tuum in castigationem, Prov. 23, 12. *קָרָאָתִי* תִּלִּי מִשְׁמַעְרִי למרדחא et vellit aurem vel auditum eorum ad castigationem. Job. 36, 10. *קָרָאָתִי* וימדינהוּ יחזק. *קָרָאָתִי* et eruditionem ipsorum obsignat, Job. 33, 16. Pl., *קָרָאָתִי* אֵין, *קָרָאָתִי* et si post istas castigationes nolitis obedire doctrinae Legis meae, Lev. 26, 18. *קָרָאָתִי* וימדינהוּ אֵין בְּאֵין מרדחא et si istis castigationibus non castigamini coram me, Lev. 26, 23. in Jon.

II. *קָרָאָתִי* *arare*, heb. חָרַשׁ. Praet., *קָרָאָתִי* על נשְׁמִי, *קָרָאָתִי* super corpus meum ararunt arantes. Ps. 129, 3. Part., *קָרָאָתִי* וימדינהוּ et ipse arabat duodecim jugis boum, IR. 19, 19. *קָרָאָתִי* לחצוֹדָה et

obveniet arans sive arator messori, Am. 9, 13. Pl. quibus nihil arant, neque metunt, Gen. 46, 6. in Jon. *קָרָאָתִי* בְּחָרָה arabitur bobus, Deut. 22, 10. in Jonathane. *קָרָאָתִי* *boves fuerunt arantes*, Job. 1, 14. *קָרָאָתִי* ut paulo ante. Fut., *קָרָאָתִי* non arabis bove et asino simul, Deut. 22, 10. Ithpeh. vel Ithpabel, Fut., *קָרָאָתִי* ויחֲרָדִי בְּחָרָה num arabitur bobus, Am. 6, 12. *קָרָאָתִי* צִיִּן חָקֵל הַחֲרָדִי Zion in agrum arabitur, Jer. 26, 18. Sic Mich. 3, 12. Ap. Talm., *קָרָאָתִי* כי ירדו ימָא locus arationis diei, quantum quis die uno arare solet, Bb. 12a.

קָרָאָתִי *aratio*: *קָרָאָתִי* ובחצוֹדָה חֲחָרָה in aratione et messe feriabaris, Ex. 34, 21. Et ap. Talm. *קָרָאָתִי* חֲחָרָה bos albus ad arationem, Nasir 31b. *קָרָאָתִי* ויחזק *bos albus ad arationem*, scilicet emunt boves, Bb. 92b. Et et nomen *proprium angeli, pluviis et irrigationi terrae praefecti, sic dicti, quod habeat formam bovis arantis*²⁴, Joma 21a. Tan. 25b.

קָרָאָתִי *idem*, apud Rabbinos.

קָרָאָתִי *arator*, ut ante.

קָרָאָתִי *aratrix, assuefacta vel edocta ad arationem*: *קָרָאָתִי* וימדינהוּ *vacca aratrix est*, Medr. Ruth. cap. 1, 20. Glossa, *קָרָאָתִי* לחורש.

קָרָאָתִי *aratio, sulcus*. Possit legi *קָרָאָתִי*, unde pl. *קָרָאָתִי* אֵינִי לִמְדִּינָהּ prolongarunt arationes suas, vel, sulcos suos, heb. למְעִינָהּ, Ps. 129, 3. Veneta, *קָרָאָתִי* quod sine dubio mendosum est.

קָרָאָתִי *ligones, sarcula*: *קָרָאָתִי* וימדינהוּ *qui fodit et findit sarculis in terra*, Ps. 141, 7. Possit etiam legi singulariter *קָרָאָתִי* *Regia habent in robore suo*.

קָרָאָתִי *remus: clavus, gubernaculum*. In Talmud Bm. c. 7. ab initio in Mischna legitur, *קָרָאָתִי*. De eo disputant in Gemara fol. 87a. an legendum sit cum Vav, *קָרָאָתִי* panis et legumen, vel sive Vav, *קָרָאָתִי* panis leguminis? Raf Chasda dixit, *קָרָאָתִי* וימדינהוּ *per Deum, necessarium est Vav, sicut remus in fluvio Lafros*. In hunc sensum exponit Baal Aruch. Et R. Sal. scribit, *קָרָאָתִי* *esse fluvium* שֵׁם הַנָּהָר *esse lignum quo naclerus navem regit et gubernat, vernacule gouvernail*. Videtur itaque *קָרָאָתִי* *sicut remus in Lafros, esse proverbiale de re summopere necessaria*. Caeterum *קָרָאָתִי* est ex significatione verbi *קָרָאָתִי* syriaca, quam *arare* vel *sulcare aequor, remigare* significat. Vide Aruch in *קָרָאָתִי*.

ire, impetu progredi. Oppositum quippe est aramaicum *יד* verbo chald. *הִלֵּךְ*, heb. *הָלַךְ* quod ambulavit, *sedate ac leniter incessit* significat). IV. Heb. *accipere, desumere, arripere*, cui, ut subtiliter animadvertunt Rabbini, prima notio inest *divellendi*, dum res *sulcando* divellitur. Dein V. metaphorice sumitur pro *sulcare* mentem. *sulcos* animo *imprimere*, rationem *inculcare* alicui; et quidem cum ל signo dativo in bonum usurpatur pro *erudire, docere* normam scil. vitae tenerae juventuti *imprimere*, regulam menti *inculcare* (convenienter verbo heb. *אָצַיִט*, axacuit, quod cum ב metaphorice significat: docuit, erudit) cum ב vero in malum in usu est pro *dominare*, i. e. nolenti cuidam obtrudere, *inculcare* imperium (opp. *בְּדָוִד* *populum voluntarium regnare*). At vero syr. *רָאָה*, *fluere, manare* ad aliud pertinet etymon, zendicum quidem *roudh*, cui teste Vullersio (II, 65) notio inest fluendi, unde et pers. *رَوَد* q. v.

²⁴) Malim hoc nomen ad verbum syr. *رَوَد* *fluere* vertere.

רדע. מרר *vide* in מרר. Est tamen fortassis *ab initio* servile, ut in מלס.

Praet. et Barak persecutus est currum, Jud. 4, 16. וּבָרַק רָדְף בַּחַר רֶחִימָא, et insecurus est eos usque ad Dan, Gen. 14, 14. וַיִּרְדֹּף בְּחֵירוֹי et persecutus est eum itinere septem dierum, Gen. 31, 23. עַל דְּרָפְתָּיה חֲבָרמָא אַחוּזי, et quasi stipulam insectatus est eos Jos. 41, 2. וַיִּדְסֻנּוּ עֵד quasi stipulam insectatus est eos Jos. 41, 2. וַיִּדְסֻנּוּ עֵד et persecutus est eos Chobam usque, Gen. 14, 15. וַיִּרְדֹּף לָהֶם וַיִּרְדֹּף לָהֶם et persecutus es nos in exilio. Thr. 3, 43. תִּכּוּן חֲלוּפִי רָדְפִיתִי טָב pro eo quod sectatur sum bonum, Ps. 38, 21. וְלֹא דִרְשׁוּ et non sunt inseculi, Gen. 35, 5. וַיִּדְסֻנוּ מִצְרַאי־בְּחֵירָיו et persecuti sunt Aegyptii eos, Ex. 14, 9. וּבְיָדֵינוּ הָיוּ וַיִּרְדֹּפוּנוּ in quo persecuti fuerunt eos, Jos. 8, 24. וַיִּדְסֻנּוּ קֳדָם חֲרֵמָא et persequabantur eos ante portam, Jos. 7, 5. וְעַל כֵּנֶן et super hostes tuos qui persecuti fuerunt te, Deut. 30, 7. Part. קִשְׂטָא קִשְׂטָא הוּא רָדִיף veritatem, veritatem sectator, Deut. 16, 20. וְרָדִיף לֵיח et persecutor nullus est, Lev. 26, 37. וְלֹיתִי דִרְדֵּף יִחְבֵּן. Lev. 26, 17. וְרָדִיף et non est qui persequatur vos, Prov. 12, 11. et qui sectatur vanitatem, Prov. 12, 11. וְרָדִיף אִישׁ וְרָדִיף אִישׁ et qui sectatur malum, asservatur ad mortem, Prov. 11, 19. Emph. אַחֲרֵיהּ et convertitur ad persecutorem, Jos. 8, 20. PL. וְרָדִיף חֲמַר עֲחִיק דִּרְפִין forte sectantur, Jos. 5, 11. et quasi defatigati et insequentes, Jud. 8, 4. Emph. וְרָדִיף בְּכוּן דִּרְפִין ne forte incidant in vos persecutores, Jos. 2, 16. Constr. רָדִיף sectatores scortationis, Ps. 119, 150. Aff. פִּרְקִי eripe me ab omnibus persequentibus me, Ps. 7, v. 2. דִּרְשׁוּ in persequentes me, Ps. 119, 84. פִּצִּי יְהוָה מִדִּרְשׁוּ mea libera me a persecutoribus meis, Ps. 142, 7. וּמוֹדֵשׁ et a persecutoribus meis, Ps. 31, v. 16. erunt leves persecutores vestri, Jos. 30, 16. leviores fuerunt persecutores nostri aquilis coeli, Thr. 4, 19. מְלַמְדֵּךְ בַּחַר persequi eos, Jos. 8, 16. מְלַמְדֵּךְ בַּחַר persequendo Davide, Is. 23, 28. וְקָם אִישׁ et surrexit quidam ad persequendum te, Is. 25, 29. בְּמִדְפְרוֹן בַּחֲרִיכִן in persequendo eos, dum persequerentur ipsi vos, Deut. 11, 4. Imper. קוּם surge, insequere viros istos, Gen. 44, 4. וְרָדִיף בְּחֵירוֹי quaere pacem et sectator eam, Ps. 34, 15. וְרָדִיף בְּחֵירוֹי insequimini me, Jud. 3, 28. Fut., אֲרִדּוּף אֲרִדּוּף אֲרִדּוּף, aasequar, dividam praedam, Ex. 15, 9. וְרָדִיף בַּחַר דוּד בְּלֵילָא et persequar Davidem hac nocte, IIs. 17, 1. ואֲרִיב et stipulam aridam persequeris, Job. 13, 25. וְרָדִיף חֲרִיבָא sic persequeris eos tempestate tua, Ps. 83, 16. וְרָדִיף חֲרִיבָא et persequetur eos sonitus folii impulsus, Lev. 26, 36. חֲרִיבָא חֲרִיבָא חֲרִיבָא peccatores persequetur malum, Prov. 13, 21. חֲרִיבָא et sectabitur pacem cum populis amantibus

²⁶⁾ Est vocabulum gallicum quoddam ex quo etiam lat. *rheda* formatum. Cf. notam ad *uarp.*

87) *Aliis manum vel globum hominum significat, gr. ρούτα rutta, rotta.*

latitudo, latum: spacium.
interstitium, locus latus et amplius: suburbium:
 et ager suburbii (i. e., suburbanus)
 civitatum ipsorum ne venditor, hebr. שדה סביר
 Lev. 25, 34. et suburbia civitatum, Num.
 35, 2. et spacium ponetis inter quemque
 gregem, Gen. 32, 16. in habitationem et
 suburbia, Ez. 48, 15. אריתקו ויהי רוחא לקראת
 et quinquaginta cubitorum suburbium erit ipsi, Ez. 45, 2.

Haec duo melius legerentur לְרוּחָא ad differentiam alterius רוּחָא quod sequitur. Sic alia ex forma duplicis Kametz. Pl. קרייא suburbia civitatum, Num. 35, 5. ורורו קרייא et suburbia civitatum, ibid. v. 4. ורורו ויה et suburbia ipsarum, Jos. 21, 3. ויה ורורו ויה et suburbia ejus, vers. 11.

רוּחָא *respiratio*: וסני קרמוי רוח nam multa coram ipso est respiratio, Exo. 9, 28. רוח כתר עקא respiratio post angustiam, Nah. 1, 9.

רוּחָא *respiratio, recreatio, dilatatio*: רוּחָא ושיבוהא respiratio et liberatio, Esth. 4, 14. וכלדי רוח et poculum meum latitudo est, id est, latum, amplum, heb. רוּחָא, quod eodem modo quidam hebraeorum exponunt, ut et Ps. 66. quod sequitur. וואפך ית לרוּחָא et eduxit me in latitudinem, hebr.

למרחב, Ps. 18, 20. לְרוּחָא רגלי statuisti in lato pedes meos, heb. במרחב, Ps. 31, 9. וידית פריעה et vidit Pharao, quod esset respiratio aliqua, heb. הרורה, Exo. 8, 15. וואפךנתא לרוּחָא et eduxisti nos in latitudinem. Ps. 66, 12. heb. לרוּחָא, quod Aben Esra exponit לאויר in aërem, id est, in locum vacuum, liberum et latum.

רוּחָא, רוחא *nomen proprium loci*, heb. רוחא, Gen. 26, 22. in Jonathane.

רוּחָא *flabellum, ventum et respirationem faciens*, Rab.

רוּחָא, רוחא *spiritus, ventus: animus*³¹, mens: *plaga mundi*: רוח נבואה spiritus prophetiae, Gen. 41, 38. רוחא דקורשא respondit vox spiritus sancti, Ps. 137, 5. ושרח רוח קורשא et quievit Spi-

³¹) Nominibus animae in opere nostro compluribus tractatis supervacuum haud videbitur nonnulla addere tamquam psychologiam brevem discrimen synonymorum declarantem. Scito: animae in lingua hebr. tria sunt nomina: נפש, נשמה et רוח, quibus Talmudici duo addiderunt: חיה et יחיה. Totidem et nomina sunt homini in illa lingua, hebraica videlicet: nimirum איש et גבר. Namque איש, quo nomine homo ibi appellatur, nonnisi epitheton habendum est debilitatem hominis indicans, quasi mortalem, malis obnoxium, דבן בשרוֹת, דבן בשרוֹת dixeris, perindeque nomen appellativum judicari non potest, uti sunt nomina איש et גבר. Et revera perscrutantibus nobis originem significationemque utriusque nominum, animae sc. simulque hominis, sane quidem apparet, nomen animae נפש nomini hominis איש, nomini גבר et deinceps nomen נשמה homini איש appellato mutuo respondere. Significat quippe איש ultimum humanae dignitatis gradum, hominem deteriore quatenus נפש dictum, terrenum videlicet, a caeteris animantibus nonnisi externa forma distinctum, facultatibus vero interioribus virtutibusque oculo occultis illis nihilo praestantem. Sunt vero facultates illae atque virtutes hominibus cum caeteris animantibus communes vis vitalis quaedam, augendi nimirum. crescendi atque alendi facultas, חַיָּה (φύσις), quae non voluntaria ipsiusque actionis inscia in corpore animantium versatur, atque nonnisi aucto corpore incrementoque singulis corporis partibus allato manifestatur; et ea est, quae in lingua hebr. נפש appellatur a radice נש *crecere, augeri*. Hinc nomen נפש in Bibliis communiter in usu est et pro vita humana, et pro vita animantium, quae in sanguine sita habetur (Lev. 12, 5). Quinetiam vegetativam vim plantarum Talmudici hoc nomine designant, ut ex locutione נפש דאיהא iis usitata cognoscitur. Iam vero diximus eam vim non voluntariam imo ipsius actionis insciam versari; neque igitur aestimanda est nisi quatenus oculis manifestatur effectu in corpore animantium prolato, id quod in ipsa forma passiva Niphal indicatur, dumtaxat eo nomine non ipsa vis efficax facultasve vitalis, sed effectus manifestatioque virium in corpore animato vigentium designantur. Hinc fit, ut nomen נפש, quod effectum virium notat, pro corpore in quo effectus apparet, usurpetur dicique ut possit נפש *corpus mortuum*, vel potius *corpus, in quo nullum amplius proferre potest vis vitalis effectum*. Et hoc observandum: Ubicunque in S. s. de peccatis lapsisque animae sermo est, ibi nomen נפש usurpatur, i. e. peccata illa homini anima sensibus obnoxia praedito adscribuntur, diciturque נפש *manifestatio* virium in mundo est occulto versantium *effectusque* a facultate quadam vitali praecipue in corpore animantium atque vegetabilium non voluntarie prolatus; ipsa vero vis vitalis voluntarie in mundo vigens effectumque vigilanter proferens רוח appellatur, a radice רוּחָא laxum, spatiosum esse, quia, minime uti נפש effectus vel manifestatio in corpus vel organum, quo manifestatur, coartata, sed procul corpore sine ulloque organo vel substantia et perinde voluntarie in mundo efficax est. Illa igitur vis vel facultas animi, efficientem se praestans sine ullo organo, homini attribuitur quatenus נפש dicto. Significat enim נפש a radice נש *valere, praevalere, praevalentem* hominem scil. vel, si latina utimur voce, virum viribus excellentem. Excellit autem homo inter caeteros animantes minime vi sensuali organo corporeis adhaerente, sed auctoritate atque dignitate, id est potestate, se efficacem et valentem praestandi nullo instrumento vel organo, veluti ipsa vis animi רוח. Hinc nomen רוח pro daemonis (רוח נזאף, רוח רעה) viribus videlicet malignis sine ullo organo efficacibus, item pro animis defunctis, uti manes mortuorum habentur, in usu est (Cf. Talm. Berach. II ע"ז שני רוחות מספרות וז' ע"ז), quippe quum illao manes seu animae defunctorum vitam caelestem quietemque beatam nondum adeptae, sed quamquam a corpore abstractae et inde sine ullo organo ad efficacitatem condemnatae fingebantur. (Aliter alii hebr. רוח cum gr. πνεῦμα conferunt. Non videtur. De eo enim Aristot. De mundo c. 4. πνεῦμα [dicitur] ἡ ἐν φερετοῖς καὶ ζωοῖς καὶ διὰ πάντων δυνάμεισιν ἐμφυτοῦς τε καὶ γόνιμους οὐσία. Erat igitur πνεῦμα Graecis substantia aetherea, levissi-

14, 21. וברוח נבואה et spiritu prophetico, Ecol. 12,
9. אסחחר לרוח מרעבא eroque spiritus falsus in ore omni-
um prophetarum ejus, IR. 22, 22. סגטא אסחחר
circuivit ad plagam occidentalem, Ez. 42, 19. Sic,
plaga orientalis, v. 16. רוח צפונה plaga
septentrionalis, v. 17. די ביה רוזא דחי in quo est
spiritus vitae. Gen. 6, 17. אוועק על רוזא et
transire fecit Dominus ventum super terram,
Gen. 8, 1. וקדם חקלא רמח רוזא et ante ruinam est

elevatio spiritus, Prov. 16, 18. רוזא דמטר לאיח
et ventus pluviae non est, Prov. 25, 14. רוזא מן
קרם יי מנשבת et ventus a Domino flabat, Gen. 1, 2.
רוזא אסחחר sicut ventus sublatus sumus, Jes. 64,
6. Cum aff. רוזא ומטרפא et distracta fuit mens
ejus, Gen. 41, 8. רוזא דלח חות ברזא נכלא quod non fuit
in animo ejus dolus, Ps. 32, 2. רוזא סטרא מה דיין רוזא סטרא
quare animus tuus aversus est, IR. 21, 5. ארום חורב
לא להארו nam restitues Deo spiritum tuum, Job.

[illegible]

De animi immortalitate passim in Talmude leguntur non tam argumenta seu rationes quam doctrinae. Namque supervacuum Talmudicis videbatur, si quis operam navare velit argumentando calidum esse ignem, frigidam glaciem, albam nivem, nigrum stramentum, et similia, quandoquidem sensus facilius quam fiduciam immortalitatis falli sibi persuasum habuerunt. Caeterae rationes (quorum plurimas in tract. talm. Sanh. fol. 90^a et seq. invenitis) maxime in sacra Scriptura nititur, cujus singulum verbum dumtaxat a Deo prolatum ad concludendam rationem Talmudicis magis idoneum videbatur, quam quaecvis peritia sensibus nitens, sit ut mathematico sit ut geometricæ probetur. Neque tamen et aliae rationes in Talmude desunt, quarum primaria (ut apud Plut. de deo Socr.) ea est, nullam rem in natura interire, perinde nec qui fiat, ut anima interest, perspicui possent. Omnino enim iuxta sententiam Talmudicorum mors כָּאִר' עֲפֹחַתְיָהוּ, i. e. ut res aliqua in nihilum solvatur prorsusque evanescat, cogitari nequit, dummodo putredo et vastatio, quae effectus sunt mortis, causae sint, ut ex iis in vigorem rursus et essentiam surgerent resaliae. Hinc ad illud „et vidit Deus omnia quae fecit, et ecce erant penitus bona“ (Gen 1, 31) scribunt מאד וזה הוה טוב מכל מה שיהיו, „penitus“ subtiliter intelligitur mora. Dicere volunt, ipsa mora, quae creaturis omnibus adhaeret summumque habebit malum, bona est, dumtaxat ex ea nova oritur vita, perindeque nomini transitus habenda est ex una forma in aliam pulchriorem quidem atque perfectiorem, ut ex grano videri est, quod, postquam in humo putrefactum est, auctum atque amplificatum rursus ex tellure exurgit. Alia ratio apud Talmudicos ea est: Spes vel saltem optatio immortalitatis in omnium insita est pectoribus mortalium, ita ut neque felicissimum neque infelicissimum, nec virum graviter meditantem, neque feminam leviter res humanas tractantem invenias illam spem illarum optionem immortalitatis in pectore non foventem, quae nisi revera esset, ab universo genere humano praesagiri non posset, aliquin rem omnino non existentem nec somnari quidem solent homines. Duae istae rationes Talmudici (Sanh. 90b,) ex more suo symbolice his verbis proferunt: שמאל קליפתא דמלכות אה ר"ם אמרה יצאו חיי שבכי רחמי ויצרו פניו בערב הארץ ולא בשחר ומשמין על קומין נקמתן וחיים או בלבושין קומין אמר לה ק"ז מחשה ומה חיטה שנכבדה וחסה נינאה בכחה לבושין צדיקים שנכתבים במלשיטין על גביהם ועוד ועוד i. e. interrogabat Cleopatra regina ab Rabbi Meir dicebatque: Scimus (notum est), mortuos revicturos esse, siculi scriptum est „et efflorescunt ex vastitate (putredine et eversione) velut herba terrae“ (Pa. 72). Pumpsit quidem vocem תחי, non ut plerunque pro urbe sumitar, sed a verbo תחי, quod vastare, evertere notat, pro vastitate et eversione); aut vero dum surgent (reviviscant) utrum nudi an vestimentis induiti surrexuri sint (i. e. specie clario- ri vel deteriori adparebunt, ad majorem scil. gradum ascendent, an in humilem statum plantae vel animalis cuiusdam descendant)? Cui ille (R. Meir) respondet: gradatio a minori ad majus est; annon granum, quod nudum sepelitur (seritur) resurgit (efflorescit) indutum tot vestimentis (i. e. dum ex uno in alterum statum transit augetur maioremque gradum attingit), quanto magis pii, qui vestimentis induiti (operibus bonis videlicet ornamentisque virtutis) sepeliuntur, quantum magis (resurgent ornati, i. e. ad majorem gradum). Sequitur iude, ut putat R. Meir, animam esse immortalem.

15, 13. declarabo vobis spiritum meum, Pr. 1, 23. באידך אמיני רוחי in manus tuas depono spiritum meum, Ps. 31, 6. ואתן רוחי בכון et dabo spiritum meum in vobis, Ez. 37, 14. בן נחת רוחוון. idcirco quievit spiritus ipsorum ab eo, Jud. 8, 3. idcirco congregabis spiritum ipsorum, et exspirant, Ps. 104, 29. Pl. אלה ריחתי Deus spirituum, Num. 16, 22. מארבע רוחיא אחיא רוחא a quatuor ventis (id est, plagis mundi) adveni o spiritus, Ez. 37, 9. לארבע רוחיא משחיה a quatuor plagas mensus est eam, Ez. 42, 20. Constr. מארבע רוחיא a quatuor ventis sive plagis coelorum, Jer. 49, 36. et ex terminatione foemina, et abדרנן, et dispergam illos ad omnes plagas istas, Jer. 49, 36. Apud Rab. רוח רעה spiritus malus, i. e., daemon malus, Sab. 29.

חענוג רוחניי *spiritualis, spiritalis*: חענוג רוחניי voluptas spiritualis: החיים הרוחניים vitae spirituales, cui opponitur דגשמיים vita corporalis. Fem. רוחנית *spiritalis, spiritaliter*.

להוריד *spiritualitas: Virtus spiritualis*: רוחניות ad demittendam spiritualitatem aliquam.

רום *altum, elatum, excelsum esse, efferre se, efferri, exaltari, elevari, extolli, extollere se*. Interdum pro media radicali reperitur & expressum, quod et in hebraeo fit. Respondet suo heb. רום et quandoque verbis גבה et נשא. Praet. וכרי רם לכביה et cum elatus esset animus ejus, Dan. 5, 20. cum Chirek, quod et in alias in his verbis reperitur, ut, mortuus fuit: et ורם מכל עמא et altior fuit omni populo, heb. רגבה, IS. 10, 23. רם קרני במתנחא. exaltatum est cornu meum dono, heb. רם, IS. 2, 1. וקדם חקלא רם רוחא et ante ruinam exaltatur Spiritus, heb. רם est exaltatio spiritus, Prov. 16, 18. חלף דרמאמא בקומא eo quod extulisti te statuta, heb. גבה, Ez. 31, 10. גבה seculum oculus elati sunt oculi, Prov. 30, 13. Part. רם לכן elatum est cor tuum in fortitudine tua, heb. גבה, Ez. 28, 17. Sic בחוקפיה, idcirco elatus est in fortitudine sua, Ez. 31, 10. וראים בחוקפיה et elatus est in fortitudine sua super regna, Ez. 19, 11. et וראים לכן כמשריתך et elatum est cor tuum in exercitiis tuis, Ez. 28, 5. חלף דראים pro eo quod effert se cor tuum, Ez. 28, 2. Et sine Aleph, כל דרם כלבכיה quicunque elatus est in animo suo, heb. כל גבה לב, Prov. 16, 5. Pl. כמא רם וראים בחוקפיה sicut altiores sunt coeli a terra, Jes. 55, 9. Vide amplius mox inter Nomina. Fut. רם יראם יראם יראם exaltabitur et multiplicabitur et confortabitur valde, Jes. 52, 13. Sic Veneta: alias רם regulariter. רם extolletur habitaculum ejus, Prov. 18, 11. Libri vulgo habent ex forma Hophal hebraea, quae in Tg. inusitata est. רם extolletur dextera tua, Ps. 89, 14. רם קרניו exaltabitur cornu ipsorum, Ps. 89, 18. et ורם לכן et efferat se cor tuum, Deut. 8, 14. Sic ibi legendum. רם דלא ut non efferant

se in fortitudine sua, Ez. 31, 14. וכבשיא ירמון (vel יראמון) et clivi extollentur. Je. 49, 11. Sic cap. 40, 4. Ithpeh. pass., Praet. ורי אחפרש quod elevatum est et quod separatum, heb. רם agitatum, scil. inter offerendum, quod peculiari cераemonia fiebat, Exo. 29, 27. וריחמח מעל ארעא et sublata fuit super terram, Gen. 7, 17. וריחמח כרוביא et extulerunt se Cherubim, Ez. 10, 15. וריחמח במלע et extulerunt se sursum, Ez. 10, 19. Part. רם רם attollebant se rotas istae, Ez. 1, 19. Sic legendum vers. 20. et 21. רם רם רם attollunt se cum eis, Ez. 10, 17. Infinit. וריחמח בריחא et cum attollerent se creaturac istae, heb. רם רם רם, Ez. 1, 19. וריחמח רם et cum attollerent se, heb. רם רם רם, Ez. 10, 17. וריחמח רם ad efferendum se, Ez. 10, 16. Fut. רם רם רם quousque efferet se, Ps. 13, 3. רם רם רם non efferant se, Ps. 66, 7. Pahl. רם רם רם vel רם רם רם prima radicali, *levare, elevare, efferre, extollere*. Part. רם רם רם exaltans me ab accessibus mortis, Ps. 9, 14. רם רם רם laudo et extollo et glorifico regem coelorum. Dan. 4, 34. Pl. רם רם רם et extollunt ipsum in coetu populi, Ps. 107, 32. Part. רם רם רם pass. רם רם רם et exaltatus est Deus robur redemptionis nostrae, IS. 22, 47. רם רם רם dextera Dei exaltata est, Ps. 118, 16. רם רם רם brachium elatum confringetur, Job. 38, 15. Fut. רם רם רם exaltabo te Deus meus et rex, Ps. 145, 1. רם רם רם extollam te, celebrabo nomen tuum, Jes. 25, 1. רם רם רם non exaltabis eos, Jobi 17, 4. רם רם רם hos deprimat et hos extollit, Ps. 75. רם רם רם custodi vias ejus et exaltabit te, Ps. 37, 34. רם רם רם dilige eam et extollet te, Prov. 4, 8. רם רם רם et extollemus nomen ejus, Ps. 34, 4. Et ex altera forma, רם רם רם extollet me, Ps. 27, 5. רם רם רם justitia extollit gentem, Pr. 11, 11. Ithpah., Praet. וריחמח עני et non sunt elati oculi mei, Ps. 131, 1. רם רם רם et sublati fuerunt fluctus ejus, Ps. 107, 25. רם רם רם et supra dominum coeli extulistite, Dan. 5, 23. Imper. רם רם רם exalta te supra coelos, Deus, Ps. 108, 6. Fut. רם רם רם nunc exaltabor, Jes. 33, 10. רם רם רם et in nomine verbi mei extolletur gloria ejus, heb. רם רם רם exaltabitur cornu ejus, Ps. 89, 25. Sic ibi legendum. רם רם רם et in justitia tua extollunt se, Ps. 89, 17. רם רם רם exaltabitur autem robur celsitudinis justorum, Ps. 75, 11. ubi Veneta legunt רם רם רם et regia רם רם prave utrumque. Ex altera forma, Imper. רם רם רם exaltate supra angelos coeli o Deus, Ps. 57, 6. Fut. רם רם רם ne extollaris ut non desipias, Pr. 30, 32. Ante contritionem רם רם רם effert se animus hominis, Pr. 18, 12. רם רם רם nunc autem extolletur caput meum, Ps. 27, 6. רם רם רם extollitur urbs, Pr. 11, 11. Aphel,

exaltare, ut in Pahl. Respondet hic etiam heb. הניף *agitavit*. Praet. ארים ארמוה דרבה qui elevaverit, i. e. obtulerit elevationem auri, heb. הניף, Exo. 35, 22. ארים חסומה ארים sustulit abyssus vocem suam, heb. נשא, Hab. 3, 9. וארים כחוטא et elevavit virgam, Exo. 7, 20. וארים טבחא ית שקא et levavit coquus armum, IS. 9, 24. וארים ידא במלכא et sustulit manum contra regem, IR. 11, 26. וארים quod sustulit manum contra regem, ibid. vers. 27. וארים et sustulit illa vocem suam et flevit, heb. ונשא, Gen. 21, 16. וארים ארמא et elevavit illud elevationem Domino, Lev. 8, 29. ארים coram quo extulisti vocem, IIR. 19, 22. ארים ארמא extulisti dexteram hostium ejus, Ps. 89, 43. ארים ארים elevavi manum meam in precibus coram Domino Deo excelso, Gen. 14, 22. R. Sal. et Aben Ezra volunt esse juramenti formulam, ut alias, pro, „Juravi“: ארים ארים nam elevavi vocem meam, et clamavi, Gen. 39, 15. ארים si elevavi contra pupillum manus meas, heb. הניפתי *agitavi*, Jobi 31, 21. ארים קלהו et sustulerunt vocem suam et flevit, heb. ונשא, Job. 2, 12. ארים ית ידיהו qui sustulerunt manus suas contra dominum meum regem, IIS. 18, 28. Part. ארים fuit exaltans, Dan. 5, 19. cum Kametz inusitate, quod ne quis pravum existimaret, Masora notavit, bis eam vocem sic inveniri, sed in duplici significatione, hic sc. et ubi legitur כי ארים quia amarae erant, (Exo. 15, 23.) ארים cum attolleret Moses manus suas, Ps. 17, 11. ארים משפיל אף ארים ex tollit, IS. 2, 7. ארים ארים attollit pauperem, ibid. v. 8. ארים quam ipse elevat super eos, Jes. 19, 16. ארים agitavit: ארים extollens caput meum, Ps. 3, 4. Et ex secunda forma quiescentium, ארים et exaltans portam suam, Prov. 17, 19. Pl. masc. ארים qui attollunt vocem suam, heb. נשא, Jes. 52, 8. Fem. ארים extollentes collum, Jes. 3, 16. Infin. ארים et elevaveris illud elevando coram Domino, Exo. 29, 24. ארים juxta attollere, i. e. cum quis attollit virgam ad percutiendum, heb. כהניף, Jes. 10, 15. ארים ad agitandum populos agitatione vanitatis, heb. להנפה, Jes. 30, 28. ארים ביום הניפכם, Lev. 23, 12. Imp. ארים כקל שופא ארים קלך juxta sonum buccinae attolle vocem tuam, Jes. 58, 1. ארים et attolle gressus tuos, Ps. 74, 3. ארים et attolle manus tuas, heb. נטה, Exo. 14, 16. ארים attollite vocem, Jes. 13, 2. ארים attollite fortiter vocem vestram, Jes. 40, 9. ארים ארים elevate vexillum, Jes. 62, 10. ארים נבר אבנא et attollite vobis quisque lapidem unum, Jos. 4, 5. Fut. ארים attollam vexillum meum, Jes. 49, 22. ארים ne forte elevet securim tuam super illud, heb. הניפה, Exo. 20, 25. ארים et elevabis eos elevationem Domino, heb. אפשר דתרים לעבא קלך Exo. 29, 24. ארים

estne possibile ut attollas usque ad nubes vocem tuam, Job. 38, 34. ארים נבר ית ידיה non levabit ullus manum suam, Gen. 41, 44. ארים extollet nidum suum, Job. 39, 30. ארים ele-vabit eum facerdos, heb. תישנו, Lev. 23, 11. ארים cum extuleris quasi aquila habitaculum tuum. Jes. 49, 16. ארים non extolletis gloriam, Ps. 75, 5. ארים ארים קלהו ipsi attollent vocem suam, hebr. ישאו קולם, Jes. 24, 14. Sic Jes. 42, 12.

רום *altus, celsus, excelsus, elatus, sublimis*: רום רם מכל עמא altior erat universo populo, IS. 9, 2. רום in turri alta, Jes. 2, 15. רום על טינר רם מני in rupem altiore me, deducito me, Ps. 61, 3. רום excelsus inter populos, Ps. 46, 11. רום ואלא tu autem elatus es et excelsus, Ps. 92, 9. רום super solio suo celso, Prov. 9, 14. רום ורום על כל super omnes populos, Ps. 99, 2. רום qui similis est cedro excelso, Ez. 17, 22. Pl. רום coeli excelsi, Prov. 25, 3. רום super montibus excelsis, Deut. 12, 2. רום et portae ejus excelsae igni comburentur, Jer. 51, 58. רום עד דיכבש שורק רמא donec subigat muros tuos celso, Deut. 28, 52. רום על כל נחנאי super omnes superbos et elatos animo, Jes. 2, 12. Fem. רום עיני רום elatos, Prov. 6, 17.

רום *altitudo, celsitudo, elatio: altum, excelsum*: רום ex elatione cordis sui lo-quantur, Ps. 73, 8. רום עלמא אשחמע vox in altitudine mundi audita est, Jer. 31, 15. רום ad altitudinem coelorum, Ez. 10, 19. רום et vidi domui esse altitudinem circumcirca, Ez. 41, 8. רום et altitudo erat ipsius, Ez. 1, 18. רום אחרהו praeparavit in excelso locum suum, Jes. 22, 16. רום ארים in altum ascendam, Jes. 14, 14. ארים altitudo ejus erat cubitorum sexaginta, Dan. 3, 1. Esrae 6, 3. ארים et altitudo ejus pertingebat ad coelos, Dan. 4, 8. רום et altitudo ejus maxima erat, Dan. 4, 7.

רום *collis, excelsum, ara*. Respondet hebraeis נבעה רמא et quando appellativa Nomina sunt. ארים et super omnem collem elevatum, Jes. 30, 25. Ez. 6, 13. et 20, 28. ארים et omnis mons et collis deprimentur, Jes. 40, 4. ארים et excelsum tuum fecisti in omni vico, Ez. 16, 31. Sic vers. 25. Pl. ארים et fecisti tibi excelsa in omnibus vicis, Ez. 16, 24. Emph. ארים מנטלמא et in omnibus collibus elevatis, heb. הגבעות, Jes. 2, 14. ארים in summitate collium, Pr. 8, 2. ארים et in collibus offerunt aromata, Hos. 4, 13. ארים ונטל et colles disrumpentur, Jes. 54, 10. ארים ויהדען רום et excelsior collibus, Jes. 2, 2. ארים רומוך Ez. 16, 39. ארים colles tuos et valles tuas, Ez. 35, 8.

רומָא *Roma, urbs Italiae, cujus imperator Vespasianus, quia Judaeam subjugavit, urbem vastavit, Templum incendit, Judaeos a caede superstites deportavit, idcirco ista urbs cum toto Imperio Romano Judaeis semper inrisa mansit, quo nomine etiam „impia Roma“ communiter ab ipsis cognominata fuit.*

Hoc nomine etiam, maxime posteriores paraphrastae Chaldaei, ejus in Targum meminerunt, quae loca Elias omnia se annotasse gloriatur, etsi unum praeterierit, qui mox indicabitur: ימלא משיחא מן נוריא: et rex Messias (=gredietur) ex medio urbis Romae, Gen. 12, 42. in TgH. וישלח בן דשאל מן כרכא רומי חרבה דריה רומי nam plures erunt liberi Hierosolymae vastatae, quam liberi Romae habitatae, Jes. 54, 1. Sic Veneta et Regia, sed in Latina versione tantum redditur „quam urbis habitabilis“. Tertia editio Veneta vocem רומי omisit. Editio Basileensis, מכני כרכא יחיבחה, quam liberi urbis habitatae. Id omni praecjudicio caret. Dubitari etiam potest, an Jonathan sic scriperit. Nam ejus tempore Jerusalem nondum fuit vastata, nec odium Judaeorum in Romanos tantum erat, quantum postea ortum, quando Romani urbem et totam Judaeam vastarunt et occuparunt. ואף לחסן etiam eo projicientur interfecti Romae, cujus urbis maximae sunt commotiones, Ez. 39, 16. ורחמי רומי בעל דרבתי. et videbit eam Roma inimica mea, heb. ורעה איבתי Mich. 7, 10. Sic v. 8. ne אל תחרוק רומי בעל דרבתי Mich. 7, 10. Sic v. 8. ne laeteris Roma inimica mea, heb. ורעה איבתי ut ante. Rabbi Sal. vocem heb. ורעה איבתי explicat, בבבל ורומי הייתה, i. e., Babel et Roma impia. Vox רומי in posterioribus editionibus omissa est, et quidam libri pro ea substituerunt פרס Persia: וכדך דרבית מן זיכל ובדך דרבית מן זיכל nunc autem postquam peccavi, quis deducet me usque ad urbem Romam impiam, heb. מי זיכלני עיר מצער, Ps. 108, 11. Vox Roma et hic in posterioribus expuncta est, et editio Basileensis, עד כרכא תקפא, usque ad urbem munitam, quod Hebraeo proxime respondet: ובהתהא ומנא אכעז עויתק רומי רשעא דמתכנא באטליא ומלא אוכלוסין filia Edom. Sic editiones duae primae Venetae. In posterioribus „Roma impia“, et sequentia verba, omissa sunt declinandae invidiae causa, relicto spacio exiguo, cui Judaei manu inscribere solent omissa, ut factum in exemplari quod apud me est, et a Judaeo care emptum. In Regiis Hispanicis similiter expressa leguntur. Basiliensis editio pro רומי רשעא simpliciter habet דארם filia Edom. juxta Hebraeum. בן ירושלם דדחא כאחתא עקרא עתידא דחמלי טעם גלותהא ורומי דמלא בני עממא יסופון שריתהא תצרו ותחרובו sic Jerusalem, quae est veluti mulier sterilis, futurum est ut impleatur populo exiliorum suorum: at Roma, quae plena est gen-

Ap. Rab. crebra etiam hujus mentio, sed malo saepe cum omine. R. Sal. Num. 24, 19. ad verba „Et perdet superstitem ex urbe“: מעיר החשובה של ex urbe, scil. celeberrima Edomeae, quae est Roma. Per אדום intelligitur regnum Romanorum sive Christianorum. R. Bechai in libro דקמח Cad hakkemach, cap. ult. literae Nun ן circa finem: כן חמצא למשע האחרון שיגלה במהרה בימינו id est: Sic invenies de salvatore postremo, qui egres-surus est ex metropoli Roma, et vastaturus est eam. R. Abraham in lib. צרור המור Tzeror hammor, in sectione רומא מיד חריה: שופטים ופוטנים נאלחנו in vastatione Romae illico erit redemptio nostra. R. David in principio Obadiae, in editione

140

bula in Midr. rabba Cantici Cantic. cap. 1. v. 6. fol. 9, 3. Dixit R. Levi, eo die quo desponsatus fuit Rex Salomon cum filia Pharaonia-Necho, descendit Michael princeps magnus de coelo, ac fixit calamus in mari, ut caenum vel lutum undique ascenderet in eo, eique adhaereret, qui locus postmodum factus fuit instar sylvae, וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹמִי estque is ipse, qui locum urbi Romae aedificandae prae-buit. Nam cum Jeroboam ben Nebat duos vitulos aureos erexisset, exstruxerunt Romae duo tuguriola, quae mox corruerunt, et cum denuo aedificarent ea, conciderunt iterum. Aderat ibi tum vir senex, cui nomen erat אבא Abba Kolon, qui dixit illis; Nisi attuleritis huc aquas ex fluvio Euphrate, easque cum hoc luto commiscueritis, et ex eo aedificaveritis illa, nunquam subsistent. Dixerunt ei; ecquis autem adferet nobis? Respondit: Ego. Profectus ergo, fecit seipsum tanquam וְהָיָה מְקוֹמוֹ, qui vinum vendendum ex uno loco in alium deferret, atque ita ab una urbe ad alteram, ab una regione ad alteram profectus est, donec tandem ad Euphratem pervenit. Eo cum venisset, sumsit aquam ex Euphrate, eamque ipsis attulit, quam cum luto suo commiscuerunt, ac sic iterum tuguria illa exstruxerunt, quae firmatum perstiterunt. Ab eo tempore dixerunt homines in proverbio, אבא כל מדינה ומדינה דלית אבא, כל מדינה ומדינה דלית אבא, in qua non est Abba Kolon, non meretur ut vocetur provincia, in qua non est Abba Kolon, non meretur ut vocetur provincia, וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹמִי et vocarunt locum illum Roma Babylon. Haec ibi. Et ne quis arbitretur de alia Roma haec dici, ad ista verba של רוֹמִי מקומה של רוֹמִי notat glossator; וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹמִי המצירה לישראל; locus in quo aedificata fuit Roma angustiis afficiens Israel. In Medr. Ps. 10. Mortua matre Remi et Romuli, lupa sese obtulit, quae eos lactavit, qui deinde surrexerunt, et duo magna tuguria Romae exstruxerunt. Vide et in Midr. Esther c. 1, 9.

* R. Vide in רס.

עד שלא נתן מסו רופף: *trēmere, vacillare*: antequam coagululum ponatur in eo, lac tremit, agitatur huc illuc, Beresch. rabba sect. 14. Inde Part. Ithpaël, וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹמִי et columnae ejus tremunt, heb. יִחַפְּלָצֵן, Jobi 9, 6. Affine hebraeo *remitti, laxari, remissum vel laxum esse*. Talia levi motu *tremunt et vacillant*, aut huc illuc agitantur.

²² *caelebs, juvenis*. Sic videtur scribendum, quod Hebraeis in medio semper per duplex Vau scribatur רוֹק: sed possit etiam designare ista scriptio simplicem Vau consonam, רוֹק, ad differentiam cum Vau quiescente: וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק et juvenes improborum, heb. וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק et juvenes, Jes. 40,

30. Ap. Rab. *caelebs habitans in urbe*, i. e. לא למד אדם רוֹק סופרים, Talm. Pes. 113a. non disceat homo caelebs ut sit inter scribas, i. e. ut fiat scriba et praeceptor puerorum; לא ידע רוֹק בְּחֵמָה; לא יישנו שני רוֹקים, non cubabunt duo caelibes sub pallio uno, Kid. 82a. Causa, ne moveantur pravis cupiditatibus.

Secundo, *faex vini*²³: בְּרוֹחָא הָא בְּרוֹחָא הָא hoc intelligitur de (vino) ex faecibus (i. e. aqua faecibus affusa) facto: illud de (vino) ex acinis, Pes. 42b. Item *saccus vel linteam colatorium*, עַץ fol. 75a.

אִי יִרְדָּק דְּבִתְנָא *spuere, despuere, inspuere*. Fut. יִרְדָּק, Lev. 15, 8. Ap. Talm. ad illud (Eccl. 12, 14.) „Omne opus Deus adducet in judicium, וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק, „Omne opus occultum etc.“ Rabbi Jehuda dixit, וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק hic est is qui occidit pediculum in conspectu socii sui, ut nausea ipsi moveatur: Schemuel dixit, וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק hic est qui exspuit coram socio suo, et nauseam ei movet, Chag. 5. Turpe et ignominiosum hoc erat. Vide in בִּירָה.

רוֹק *sputum*: אִי יִרְדָּק רוֹק: a depressione et sputo, Jes. 50, 6. לא מנעו רוֹק: non averterunt a me sputum, Jobi 30, 10. עד דאבלע רוֹק: donec deglutiero sputum meum, Jobi 7, 19. Ap. Rab. חפֿל רוֹק *sputum insipidum*, i. e. jejunum: Maimon par. 2. in אִי יִרְדָּק רוֹק חפֿל quodnam est sputum insipidum? Si quis nihil gustaverit ab initio noctis, et dormiverit, a media nocte posteriore usque in crastinum antequam comedat, vocatur חפֿל רוֹק etc. אִי יִרְדָּק רוֹק חפֿל: sputum jejunum vetitum est ponere super oculum in Sabbatho (multo minus in oculum indere), TH. Sab. cap. 14. et Maim. in הלכות שבת c. 21. Hinc dicebant Pharisei, Christum Sabbathum violasse, cum Sabbatho oculos caeci sputo inunxisset, Johan. 9, v. 16. quia id directe huic traditioni ipsorum repugnabat.

רוֹשׁ *Hinc videri possit אִי יִרְדָּק ex Aphel, et אִי יִרְדָּק Prov. 13, 18. et 15, 32. Si hinc sunt, erit hoc verbum, abstrahere, deserere*, heb. פָּרַע.

רוֹשׁ *secretum, arcanum*. Diversis locutionibus hebraicis respondet: רוֹשׁ אִי יִרְדָּק *secretum mercedis justorum visum est mihi*: וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק *secretum poenae improborum revelatum est mihi*. Jes. 24, 16. וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק *neque ullum arcanum est difficile tibi*, Dan. 4, 6. וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק *non est absconditum a te*, heb. כֹּל חֵסֶם Ez. 28, 3. וְהָיָה מְקוֹמוֹ שֶׁל רוֹק *explorantes in secreto*, i. e. secreto, clam, exploratores secretos, heb. חֹשֶׁשׁ.

²²) Convenit cum ar. رَوَّى, quod primam partem adolescentiae notat.

²³) Vocem ar. esse רוֹק scribunt Aruch et Schindlerus spectantes verisimiliter ad רוֹק colum, vas vini, in quo purum et clarum redditur. (Vide Tosaphot s. v. רוֹק in tract. talm. As. 31a). In Talmude scriptum est רוֹק quod itaque juxta pronuntiationem ar. רוֹק legendum.

in silentio, Jos. 2, 1. ושלח אנדרן לוח אבימלך ברו et misit nuncios ad Avimelecum secreto, heb. בחסמה. in calliditate, Jud. 9, 31. ועלת לוחיה ברו et ingressa fuit ad eum in secreto, heb. בלט, Jud. 4, 21. Sic pro eodem Ruth. 3, 7. et IS. 18, 22. et 24, 5. ברו למיטר in secreto, dicendo, heb. בסתר, Deut. 13, 7. in Jon. על רוא דנה super secreto hoc, Dan. 2, 18. secretum manifestatum fuit, Dan. 2, 19. רוא arcanum quod rex petit, Dan. 2, 27. revelare arcanum hoc, Dan. 2, 47. revelavit ei secretum hoc, Esth. 6, 1. בסתר עליו in secreto excelso, heb. ברוטא עלאה, Ps. 91, 1. Pl. revealans arcana, Esth. 6, 1. Dan. 2, 28, 47. ונלא רואי הודיעך revelans arcana notum fecit tibi, Dan. 2, 29. quis ex nobis revelaturus est secreta regi, IIR. 6, 11. ברויחון in secretis ipsorum non sit anima mea, Gen. 49, 6.

וארויבין וחולילין, ut: מקבא, malleus, heb. ארויבא רוב vel mallei vel secures, IR. 6, 7. Dicitur et ארויבא, ut mox infra.

locustae species, Cholin 65a.

canalis, tubus, fistula aquam effundens. Quidam volunt dici sic אר gutta, stilla, et fluens, quod guttas pluviae excipiat et effundat, vel quasi guttarum confluentium in canali aquarum, Job. 38, 25. מרובין דשריין מיא חממי tepidas, et canales qui effundunt aquas calidas, Eccl. 2, 8. מרובין דשריין מיא חממי qui diffuit in canales, Job. 28, 4. לקל ולרזי מרובין ad sonum fluentium canalium tuorum, Ps. 42, 8. Ap. Talm. מרובין מרובין collocarunt illud sub canali tecti, Chol. 105b. פעי מרובין מרובין effundebant canales Sipuriae sanguinem, Sanh. 109a.

storeae.

duces, principes. Ap. Talm. מלכי ש' קטרי תגי איכא בנרממא של אדום וש' סה מרובני איכא trecenti reges coronis redimti sunt in Germania Idumaeae, et 365. duces sunt in Babele, Meg. 6b.

Pro in En Jisrael est של רומי, et pro כבכל itidem ברומי. In gl. autem מרובני exponitur per duces. B. Ar. exponit ארויבין domini. Pro eo Schindlerus videtur legisse ארויבין arcae. Hinc posuit: מרובני; arcae.

Hinc רורין Proverb. 24, 5. in Venetis. Vox prava, pro רורין.

רויבא, vis, robur, fortitudo, Talm. רויבא רוח ut venias cum fortitudine, id est, fortiter, velociter. Gl. מכה גדול, Sanh. 45b. Opponitur ei רויבא placide, quiete, leniter: ut, רויבא רויבא haec est (pluvia) quae venit placide; illa, quae venit impetuose, Tan. 3b.

Rasiel, angelus, Cant. 10, 20.

lucens, luctus: aliis, convivium: aliis, designator, curator funebrium: לא חעול ne eas in domum luctus vel lugentis. R. Sal. convivii, Jer. 16, 5. ויערין מרובין et recedent ab eis lugubria, Amos 6, 7. R. Sal. מרובין מרובין עמא במויחיהו ut comederunt populus in conviviis ipsorum, Num. 25, 5. in Jonathane. R. Sal. adducit locum ex libro Siphre, חורו לעשו, reversi fuerunt ad parandum ipsis convivia; invitarunt ipsos et comederunt. Hoc sensu certe legitur in Medr. Esther c. 1, v. 2. בית המקדש חרב ורשע זה יושב domus sanctuarii est vastata, et impius iste facit convivia. De convivio Ahasveri. Sic iterum ibid. v. 9.

Ap. Talm. מרובין מרובין quid est Marsecha? Lugens. Unde sic dicitur? מר חח, i. e. quod amaritudine repletus sit, חח et recesserit mens ejus, Kethub. 69b.

spectare, collimare, vel designare, innuere, idem quod רמו apud Rabbinos. Partic. Pahal, ומה מרובין et quodcunque designaverint oculi tui, vel, quocunque collimarint, Job. 15, 12.

avis nomen, quae longis pedibus, corpore rufo. Aruch vult esse persicum.

Hinc citatur in Aruch ex Tan. 23b.

³⁴) Lectio per כ praefenda, ut conveniat cum ar. ³⁵) ³⁶) ³⁷) ³⁸)

Convenit cum ar. ³⁹) ⁴⁰) ⁴¹) ⁴²)

Est merum pers. vocabulum ⁴³) ⁴⁴) ⁴⁵) ⁴⁶)

Num forte est gr. ⁴⁷) ⁴⁸) ⁴⁹) ⁵⁰)

Vide ann. nostr. ad ⁵¹) ⁵²) ⁵³) ⁵⁴)

Non nullis placet vocem conferre cum pers. ⁵⁵) ⁵⁶) ⁵⁷) ⁵⁸)

אחל חובך לכו רחמך. Pro eo in nostro Talmud legitur, אילו ויחיל לי כחא עיבורא, ibo et comparabo mihi pro denario frumentum; Guido et alii exponunt, mensuram quatuor digitorum. Vide quoque infra in רסן. מרופין רחם⁴⁰ mallei: ומחונן במרופין et percussit eos malleis, Ps. 73, 10. מחין במרופין percussit quasi malleis, Ps. 74, 16.

et posuit malleum in manum suam, hebr. מקכה, Jud. 4, 21. Ap. Talm. ארפחא רבי נפחא שמע קל ארפחא transivit januam domus fabri cujusdam, audivitque sonum mallei, Git. 56b.

מחין ליה במרופחא דנפחא, Talm. מרופחא percussimus ipsum malleo fabri, Ber. 34a. In Aruch scribitur מרופחא.

רחם in Tg. per רחב et insolens est רחב Chaldaei. Legitur tamen נברא רחב נפשא מנר חנני vir lati animi excitat lites, hebr. רחב נפש, Prov. 28, 25. Locus hic in libris corrupte legitur.

platea, lata proprie, ut hebraice. excelsa in omni platea, Ez. 16, 24. sed in platea pernoctabimus, Gen. 19, 2. tantummodo in platea non pernoctabis, Jud. 19, 20. Pl. מרחובין עוליסין adolescents ex plateis, Jer. 9, 21. in omnibus plateis planctus est, Am. 5, 16. Const. ברחובי קריא et plateas urbis, Zach. 8, 5. in plateis urbis, Nah. 2, 5. et quaerite in plateis ejus, Jer. 5, 1. et in plateis ipsorum, Jer. 48, 38.

dilatatio, amplificatio: הרחבת הלשון dilatatio, amplificatio sermonis.

et sicut ovem, agnus: לקדם גזזא et sicut ovem coram tonsoribus suis, hebr. וכחל, Jer. 53, 7. et agni filii ovium, Deut. 14, 4. in Jon. pro quo Onkelos habet, agni ovium. רחלך ועיד agni ducenti. Gen. 32, 14. agni tui et caprae tuae, Gen. 31, 38. Ap. Rab. proverbiale, ovis post ovem it, i. e. ovis ovem sequitur. Sic socius socium. fur furem. In malum proprie, quando vel ex simplicitate vel ex temeritate alius alium sequitur, et maxime in societate. Est vero etiam imitatio in virtutibus, et ea quidem honestissima. Vide Drusium Adagiorum Hebraicorum classe 3. Adag. 3. Legitur in Ketub. 63a. ubi aliud ejusdem generis sequitur, כעובד אבא כך עובד בריה, ut sunt opera matris, sic opera filiae, quod brevius apud Ez. (16, 44.) כחא qualis mater, talis filia. Vide ibi R. Davidem. Pl. fem. רחלות oves feminae: רחלות יוצאות שחיות oves femellae exeunt (in sabbatho) ligatae, Sab. c. 5. in princ.

misericordia. Hebraicis רחם, חן, hoc sensu plerumque respondet. Quaedam ex forma primae conjugationis Kal punctantur, pleraque autem ex Pahel. Praet. ארי רחם עלי י nam misertus est mei Dominus, hebr. חנני, Gen. 31, 11. חן דר י sicut miseretur pater super filios, hebr. כרחם Pa. 103, 13. et misertus est eorum, hebr. וירחמם, IIR. 13, 23. ורחם על עמיה et misertus est populi sui, hebr. ויחם Joel. 2, 18. Rarius tamen huic Verbo respondet: vide in Futuro. Part. אלהנא ורחם Deus noster miseretur, Pa. 116, 5. מרחם על מסכני qui miseretur pauperum, hebr. לחון דלי, Pr. 28, 8. Sic pro eodem hebraeo, ורחם על נקא et juvenis non miseretur, Deut. 28, 50. manus mulierum quae fuerunt misericordiae, Thr. 4, 10. Infinitivus רחם miserendo miserebor ipsorum, Jer. 31, 20. רחם רחם miserendo miserebitur tui, hebr. חן, Jes. 30, 19. non pergam amplius miseri, Hos. 1, 6. Imper. רחם domine miserebere nostri, hebr. חנני Jes. 33, 2. Fut. et pro benevolentia mea miserebor tui, Jes. 60, 10. etiam ego non miserebor, hebr. ארםל Ez. 5, 8. ורחם et miserebor ejus, cujus miserebor, Exo. 33, 19. misereberis Tzionis, Pa. 102, 14. neque misereberis eorum, hebr. ורחם, Deut. 7, 2. neque misereberis, hebr. ורחם, Deut. 13, 9. viduarum ejus non miserebitur, Jes. 9, 16. cum formativo loco more Syro. et miserebitur tui, Deut. 13, 17. ורחם יתך et misereatur tui, hebr. ורחם, Num. 30, 18. ut misereatur vestri, Jes. 30, 18. et miserebuntur, hebr. ורחם, Jer. 13, 18. et miserebuntur eorum, IIR. 8, 50. Ithph. Praet. רחם per te enim misertum est (i. e. misericordia affecti sunt) patres nostri, Hos. 14, 4. a Deo misertum est super te fili mi, id est, misericordia affectus es, Gen. 43, 28. Deus misereatur tui, fili mi. Infinitivus רחם affici, Exod. 33, 19. TgH.

Pl. רחם misericordia affectus. Pl. רחם qui non sunt misericordia affecti propter opera sua, Hos. 1, 6. רחם qui non fuerunt misericordia affecti, v. 8.

רחם רחם, Tg. רחם רחם, et sedit in solio misericordiae, Ps. 29, 10.

רחם רחם, Talm. רחם רחם, quod totum robur tibiae vel cruris super eo nititur, Gl. נסכך, Job. 102a.

fuit) largitio una, sustentatio semel facta, stipendium, quae vox ar. num ejusdem originis sit atque pers. ar.

(origo quippe in pers. روز, quod diem notat) aliorum est judicare.

⁴⁰) Vide notam praec. 34.

deus aliam *misericors* וחננא *misericors* רחמן, רחמן *misericors et gratus*, heb. רחם Exo. 34, 6. חננא *gratiosus et misericors Dominus*, Ps. 111, 4. Hinc absolute ap. Rab., et maxime apud Kabalistas pro nomine proprio Dei; ut, רחמן רחמא vim vel necessitatem Deus remittit, excusata habet. Unde et illud, „Necessitati non est lex posita“.

רחמן *misericordiae*, num. pluralis tantum: ואחן רחמן daboque vobis *misericordias*, Jer. 42, 12. רחמן Noah invenit *misericordiam* coram Domino, heb. מצא חן, Gen. 6, 8. et sic haec locutio semper redditur. Cum apocopa, רחמן יתחן *gratiam et misericordiam*, Jer. 16, 5. רחמן רחמן in *misericordia* recordaberis, Hab. 3, 2. ורחמן in *gratia et misericordia*, Hos. 2, 19. רחמן *convolutae sunt misericordiae meae super eos*, Jer. 31, 20. רחמן רחמן *recordare misericordiarum* tuarum Domine, Ps. 25, 6. רחמן רחמן *nam convolvebantur viscera misericordiae ejus*, Gen. 43, 29. ורחמן על כלחון *et misericordia ejus est super omnes*, Ps. 144, 9. רחמן *juxta misericordiam ejus*, Jes. 63, 7. ורחמן רחמן *et misericordiae improborum*, Pr. 12, 10. רחמן רחמן *nam convolutae erant misericordiae ejus super filium suum*, IR. 3, 27.

Ap. Rab. רחמן *foemina misericors, benigna et pia*: et plene רחמן נשים *feminae misericordes, benignae*. affectus, mores, proprietates ad *misericordiam et benignitatem inclinantes*.

רחמן *misericordia, benignitas*, Talm. חפלהן של צדיקים מהפכת רעוה של חק"ב סמך אכוריה למרח *oratio justorum convertit mentem Dei benedicti ex affectu severitatis in affectum misericordiae*, Suc. 14a. Plenius hanc sententiam vide in רחמן.

רחמן *pica*. Hebraice legitur Lev. 11, 18. ubi quidam nostrorum *meropem* reddunt, quae a Plinio commendatur a pietate et benignitate erga parentes, ut sic ista etymologia cum Verbo רחם conveniat. At Judaei communius *pica* interpretantur, quam Talmudici שרקק vocant, et Jonathan Lev. 11, שרקק, a שרק sibilare, et Pica sic dicta a sibilosa et strepera voce. Sed aliam etiam etymologiam afferunt. Dixit R. Jochanan, למא נקרא שמו רחם כיון רחם שמו רחם quare vocatur nomen ejus *racham*? quando venit רחם *pica*, veniunt רחמים, i. e. pluvia, Chol. 63a.

רחמן *pluvia*, ut praecedit. רחמן *petebat pluvias, rogabat Deum, ut demitteret pluvias, saepe apud Talmudicos*.

II. רחם *amare, diligere*, heb. ארב cui respondet. Praet. וישראל רחם יתחן *Israel autem amabat Josephum*, Gen. 37, 3. ורחמן רחמן *pater ejus dilexit eum*, Gen. 44, 20. ורחמן יצחק יתחן *et dilexit Isaac Esavum*, Gen. 25, 28. Sic IIS. 18, 3. רחמן *nam diligit te*, Deut. 15, 16. רחמן *nam amore animae suae amabat ipsum*,

IS. 20, 17. ורחמן לחרא *et amabat ipsum valde*, IS. 16, 21. ויעבד רחמן *et servus tuus diligit eum*, Ps. 119, 140. ורחמן *et amavit eam*, Gen. 24, 67. רחמן *prae amore quo amaverat ipsam*, IIS. 13, 15. ורבקה רחמן יתחן *et Rebecca amabat Jacobum*, Gen. 25, 28. ומיכל בן שאול רחמן *et Michal filia Saulis amabat ipsum*, IS. 18, 28. יתחן רחמן *filium unicum tuum quem amas*, Gen. 22, 2. רחמן ולא *neque amas me*, Jud. 14, 16. רחמן in quo *dilexisti nos*, Mal. 1, 2. רחמן *dilexisti locum tabernaculi ipsorum*, Jes. 57, 8. רחמן יתחן *dilexi vos*, Mal. 1, 2. רחמן יתחן *et dilexi Jacobum*, Mal. 1, 2. רחמן *et ego dilexi te*, Jes. 43, 4. רחמן *quomodo dicis, diligo te*, Jud. 16, 15. רחמן *et amavi ipsum*, Hos. 11, 1. רחמן *et populus meus amant sic*, Jer. 5, 31. רחמן רחמן *in manus populum, quos amant*, Hos. 8, 9. רחמן *nam sic dilexistis*, Am. 4, 5. Part. praesens, רחמן *ego amo*, IIS. 13, 4. רחמן *et amans peregrinum*, Deut. 10, 18. רחמן *quem amat Deus*, Pr. 3, 12. רחמן *amans me*, Jes. 41, 8. Plur. רחמן *amant Davidem*, IS. 18, 16. Constr. רחמן *diligentes nomen tuum*, Ps. 5, 12. רחמן *diligentibus me et custodientibus praecepta mea*, Exo. 20, 6. Fem. רחמן רחמן *ego diligo diligentes me*, Pr. 8, 17. Part. Pehil, רחמן *quae erat dilecta a marito suo*, Hos. 3, 1. רחמן *una dilecta*, Deut. 21, 15. Pl. רחמן *qui erant dilecti et amici inter se in vita sua*, IIS. 1, 23. רחמן *dilectos meos*, Hos. 2, 5. In Hebraeo est רחמן, quod activum est, unde melius ipsi respondet רחמן *amantes me, amicos meos qui me amant*. Sic רחמן *post amicos suos*, Ez. 23, 5. heb. מארביה, cui similiter melius convenit רחמן *amantes ipsam*. Infin. רחמן *placuit Deo diligere eos*, Deut. 10, 15. ולמרחם יתחן *et diligere nomen Domini*, Jes. 56, 6. רחמן *et diligere gratuitam beneficentiam*, Mich. 6, 8. Imper. רחמן *diligite dominum*, Ps. 31, 24. Fut. רחמן *non diliges somnum*, Pr. 20, 13. Ithpeh. Fut. רחמן *et qui persequitur justitiam, diligitur*, Pr. 15, 9. Pahel, Part. רחמן *vocavi amantes me*, Thr. 1, 19. Infin. רחמן *non addam amare ipsos*, Hos. 9, 15. Fut. רחמן *diligam eos*, Hos. 14, 5. רחמן *et diliges proximum tuum sicut teipsum*, Lev. 19, 18. רחמן *nunc diliget me maritus meus*, Gen. 29, 32. רחמן *et diliget te*, Deut. 7, 13. רחמן *diligetis inanitatem*, Ps. 4, 3. רחמן *et diligetis peregrinum*, Deut. 10, 19.

רחמן *amans, amator, amicus qui amat*. רחמן *amatus, dilectus, amicus qui diligitur*: ne respiciatis in amicum, heb. רחמן רחמן, Jer. 7, 5. In sententiis Ben Syrae,

amicum priorem ne esto abnegans ipsum, i. e. amicum veterem ne deserito. Vide interpretes in istas sententias, Drusium et Fagium. Cicero alicubi scribit: „Veteres amicitias pro consequentium novitate ne fastidias“. In Tg. רחמי amici mei et socii mei, Ps. 38, 12.

רחמא *amor, dilectio, amicitia, caritas*: et tu recipis eas cum caritate, Cant. 7, 7. etiam amor. qui amat ipsos aliquis, Eccl. 9, 1. Opponitur ipsi ibidem odium: „sic est amor Domini erga filios Israel, Hos. 3, 1. ית ישראל“. propter amorem Domini erga Israel, IR. 10, 9. mirabilior mihi est amor tuus quam amor duarum mulierum, IIR. 1, 26. in amore ejus exultabit, Soph. 3, 17. etiam amor ipsorum, odium ipsorum, Eccl. 9, 6.

רחמא *idem*: fortitudine, vi amoris, Hos. 11, 4. nam amore animae suae, i. e. intimo et ardenti, IS 20, 17. hilares erimus in amore vel amicitia, i. e. amice, Pr. 7, 18. pro amore quo amavit ipsam, IIR. 13, 15. pro amore ejus, Jes. 63, 9. Pl. masc. למטותי רחמי מנך extinguere amores meos a te, Cant. 8, 7.

רחמא *idem*: obtegit dilectio, Pr. 10, 12. ubi est dilectio, Pr. 15, 17. certa amoris, Pr. 5, 19. et in amore, Pr. 5, 19. In Hebraeo est, et in amore ejus; ideoque praestat et in Tg. legi יברחמיה cum pronomine.

רחמא *idem*: qui tegit peccatum, quaerit amorem, Pr. 17, 9.

רחץ *fidus, confusus est. sperare, spem, fiduciam collocare, vel reponere*. Respondet hebraeis בטה et חסה in Lege et Prophetis, rarius in aliis libris. Part. רחץ qui tu confidis, Deut. 28, 52. qui in verbo ejus confido, heb. אחסה IIR. 22, 3. וירחץ et qui confidit in verbo meo, Jes. 57, 13. Part. Pehil, רחץ confusus in verbo Domini, heb. בטה Ps. 112, 7. Pl. רחצו in quo confisi erant, Deut. 32, 37. et filii Ismael qui fidentes vel securi sunt, Job. 12, 6. רחצו על מימריה qui confisi sunt in verbo ejus, heb. חוסי בו, Nah. 1, 7. Inf. רחץ quem confidere in homine, Ps. 118, 8. quem confidere in principibus, Ps. 118, 9. Imper. רחץ במימרא דיי confide in verbo Domini et fac bonum, Ps. 37, 3. רחצו במימרא דיי confidite in verbo Domini, Ps. 115, 10, 11. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. במימרא דיי in verbo Domini Dei Israelis confusus est, IIR. 18, 5. לית גברא דאתרחץ באנשא. IIR. 18, 5. maledictus vir qui confidit in homine, Jer. 17, 5. benedictus est vir qui confidit in verbo Domini, Jer. 17, 7. במימרא דיי לא in verbo Domini ipsa non confidit, Soph.

3, 2. nam in verbo tuo confidit anima mea, Ps. 57, 2. אתרחצא על מן אתרחצא in quo confusus es, IIR. 18, 20. מצאוי אegyptios, IIR. 18, 24. אתרחצא in qua tu confidis, IIR. 18, 19. חלק et confusa es in malitia tua, Jes. 47, 10. אתרחצא pro eo quod confusa es in thesauris tuis, Jer. 48, 7. Deus mi in te confusus sum, Ps. 25, 2. כמנא et confisi sunt in eo, Dan. 3, 28. ואתרחצו עלוי et confisi sunt in eo Sichemites, Jud. 9, 26. על בשרא confisi estis in mendacio, Jes. 30, 12. in verbo Domini Dei nostri confidimus, IIR. 18, 22. Part. רחץ עליון omnis qui confidit in eis, Ps. 115, 8. ואתרחצא במימרא דיי confidit in verbo tuo, Ps. 84, 13. quae confidit in domo thesaurorum suorum, Jer. 49, 4. Pl. אתרחצו et ecce vos confiditis, Jer. 7, 8. ואתרחצו על רחביא et confidunt in curribus, Jes. 31, 1. omnibus qui confidunt in eo, IIR. 18, 21. illis qui confidunt in eo, heb. לחסי בו Pr. 30, 5. Inf. רחץ confidere in eos, Ezech. 29, 16. טב bonum est confidere in verbo Domini, Ps. 118, 8, 9. quod est cum formativo ex usu dialecti Hierosolymitanae. et confidere in umbra Aegypti, Jes. 30, 2. Fut. אתרחץ et ego confidam in verbo tuo, Ps. 55, 24. ואתרחץ et confides, Job. 11, 18. ואתרחץ et ipse confidet in justitia sua, Ez. 33, 13. ואתרחץ et confidat in verbo ejus, Ps. 64, 11. על non confidemus, Hos. 14, 4. ne confidatis in principibus, Ps. 146, 3. et in ea confident pauperes in populo, Jes. 15, 5. et confident in nomen Domini, Sophon. 3, 12. et viduae vestrae in verbum meum confident, Jer. 49, 11. Aphel, Praet. רחץ על שקרא et confidere fecit vos in mendacio, Jer. 29, 31. אתרחצא in verbo Domini confidere populum hunc in mendacio, Jer. 28, 15. ולא ירחץ ואתרחץ neque confidere faciat vos Chiskia, IIR. 18, 30.

רחצא *fiducia, confidentia*: רחצו quae est fiducia ista qua confidis, IIR. 18, 19. כרביכון in fiduciam mendaciorum vestrorum, Jes. 28, 17. רחצא urbs quae habitat confidenter, Gen. 34, 25. fiducia mea, IIR. 22, 3. fiducia mea in tempore angustiae, heb. רחצא Jer. 17, 17. elongavit dominus fiduciam tuam, Jer. 2, 37. nam posuimus in mendacio fiduciam nostram, Jes. 28, 15. et posuit carnem fiduciam suam, Jer. 17, 5. sicut domum telae aranearum fiduciam ejus, Job. 8, 14. de Bethel fiducia ipsorum, Jer. 48, 13.

et ואתרחצא כטלל מצרים *fiducia*

in umbra Aegypti erit in depressionem, Jes. 30, 3. Similis formae est אֶתְהַפֵּל Dan. 2, 25. Posset etiam legi אֶתְהַפֵּל, quae forma frequens est in derivatis ex Ithpeal.

II. רחץ *lavare, abluere, lavare se, lavari*. Ap. Rab. מכאן שמתרחצין אח ורור בשבט. hinc habemus, quod lavant infantem in sabbatho, R. David Ez. 16, 4.

רחץ *lotio, ablutio*: ידיו טעונין רחיצת ידיים opus habent lotionem manuum, Rab.

רחץ *balneum, vel; domus vel locus balnei, ubi convenitur sudandi, et aquis calidis se abluendi causa*. Pl. מִתְרַחֵץ.

רחק *elongare se, elongari, longe, longinquum esse, abesse vel distare, longe abire vel recedere*. Rarum est in conjugatione Pehal vel Kal, pro qua Ithpehal usurpatur. Latissimi usus est, et pro diversis verbis hebraicis usurpatur, maxime in Pahel et Aphel, ut videbitur. Praet. דָּרַחַק מִדְּנַחַח היך דרַחַק מִדְּנַחַח quam longe distat oriens ab occidente, Ps. 103, 2. et 22, 18. רַחֲקוּ consilium improborum longe abeat a me, Job. 21, 16. et 22, 18. רַחֲקוּ longi recedunt a me et a conspectu meo, Job. 30, 10. Potest et legi רַחֲקוּ ex terminatione Chirek. Part. praesens, מִרַּחֲקוּ רַחֲקוּ etiam socii ejus longe recedunt ab ipso, Pr. 19, 7. Fut. רַחֲקוּ qui studiosus est animae suae, longe recedit ab eis, Pr. 22, 5. Ithpeh. רַחֲקוּ *idem*. Quaedam notantur ex forma Ithpehal, quae promiscue hic subjiciuntur. Quandoque aliis quam heb. respondet. Praet. רַחֲקוּ דִּנְאָ מִנָּה על כן רַחֲקוּ דִּנְאָ מִנָּה quia non est ideo longe recessit iudicium a nobis, Jes. 59, 9.

et taedio affecta est anima ipsorum propter terram desiderabilem, heb. וִימָסוּ, Ps. 106, 24. Hinc verbo מָסָה solet in Pahel vel Aphel active respondere, unde melius legeretur pro eo אֶרְחִיק longi longe rejecti, respuit, sprexit terram desiderabilem. Praet. רַחֲקוּ קִרְחָה דְּלֹא אֶתְרַחֵק quae non est rejecta, heb. נָעוּבָה, Jes. 62, 12. נָעוּבָה sed longe recessit ab eo, Ps. 109, 17. רַחֲקוּ quod longe rejecta sis vel spreta, heb. כִּי חָסַם, Jes. 54, 6. אֶרְחִיקוּ מִדְּחַלְתִּי quia recesserunt a timore mei, Jer. 2, 5. דְּאֶתְרַחֵקוּ מִדְּחַלְתִּי qui recesserunt a timore mei, Ez. 44, 10. אֶתְרַחֵקוּ מִדְּחַלְתִּי recesserunt ex urbis suis, vel passive, rejecti sunt, heb. מָסָה sprexit civitates, Jes. 33, 8. Part. praesens, מִרַּחֲקוּ מִדְּחַלְתִּי recesserunt a divitiis male partis, heb. מָסָה spernens, Jes. 33, 15. אֶתְרַחֵקוּ בְּנֵי מִסּוּרָנָה filii ejus a liberatione, Job. 5, 4. Infinitivus, אֶתְרַחֵקוּ ad longe recedendum, ut recedam ex sanctuario meo, Ez. 8, 6. Imper. מִרַּחֲקוּ מִדְּחַלְתִּי procul abesto ab opprobrio, Jes. 54, 4. אֶתְרַחֵקוּ recedite a timore Domini, Ez. 11, 15. Fut. אֶתְרַחֵקוּ ne longe absis a me, Ps. 22, 12. אֶתְרַחֵקוּ quum longius abfuerit a te locus, Deut. 12, 21. אֶתְרַחֵקוּ et dies ejus non prolongabuntur, heb. לֹא יִמְשְׁכוּ non protrahentur, Jes. 13, 22. אֶתְרַחֵקוּ et longe aberunt qui

absorbeant te, Jes. 49, 19. In Pahel fit activum, et diversis verbis respondet. Primum verbo נָלָה *polluendi* significatione, quia polluta *rejiciuntur et longe remouentur*; Secundo verbo גָּעַל, *pro fastidire, cum fastidio rejicere*. Tertio verbo מָסָה *spernere, aspernari, respuere, rejicere, reprobare tanquam faedum*. Quarto pro נָדַח *procul remove, separare, elongare, ejicere, expellere ut immundum*. Quinto *sive פָּגַל abominandum, abominabile et rejectum esse*. Sexto חָנַח *abominari, et similibus, quae significant, propter faeditatem aliquid longe a se remove et rejicere*. Pahel Praet. רַחֲקוּ וְאִם יִחַבֵּי צִיּוֹן et si habitatores Tzionis fastidierit; vel cum fastidio removerit verbum tuum, heb. גָּעַל, Jer. 14, 19. רַחֲקוּ אֲרִי רַחֲקוּ nam sprexit, contemptim rejecit Dominus fiducias tuas, heb. מָסָה, Jer. 2, 37. רַחֲקוּ sed Dominus rejecit me, heb. שָׁחִי oblitus est mei, Jes. 49, 14. רַחֲקוּ מִלִּמְדֵּי מִלִּמְדֵּי sprexit, rejecit te, ne esses rex, heb. וְיִמָּסֶךְ, IS. 15, 23. רַחֲקוּ nam arores mihi rejecit, heb. וְיִמָּסֶךְ, IS. 15, 26. רַחֲקוּ nam verbum Domini rejecit eos, heb. מָסָה, Ps. 53, 6. et statuta mea rejecit anima ipsorum, heb. גָּעַל fastidivit, Lev. 26, 43. אֶרְחִיקוּ quia rejecisti, Job. 34, 33. רַחֲקוּ quia reliquisti et rejecisti, Ps. 89, 39. רַחֲקוּ qui rejecit patres ipsorum, Job. 30, 1. רַחֲקוּ abominationem hanc quam longe rejeci, heb. שָׂאִי odi, Jer. 44, 4. רַחֲקוּ odi et rejicio, Ps. 119, 163. heb. וְאֶתְהַפֵּל et abominor. רַחֲקוּ ego autem rejeci ipsum, heb. מָסָה sprexi ipsum, IS. 16, 1. רַחֲקוּ nam ibi rejeci eos, heb. שָׂאִי odi eos. רַחֲקוּ non enim te rejecerunt, IS. 8, 7. רַחֲקוּ rejecerunt me omnes consilarii mei, heb. רַחֲקוּ abominati sunt me, Job. 19, 19. רַחֲקוּ rejecerunt me, heb. וְאֶתְהַפֵּל, Job. 30, 10. Part. praet. רַחֲקוּ oblationem rejectitiam, heb. מִדְּחַלְתִּי panem pollutum, Mal. 1, 7. Pl. מִרַּחֲקוּ magis quam argentum reprobum ipsi reprobi sunt vel rejecti, Jer. 6, 30. רַחֲקוּ assimilata est mulieri separatae ob immundiciem, heb. לְנִדָּה, Thr. 1, 17. Part. praes. מִרַּחֲקוּ יוֹם כִּישׁ vos autem prope admovetis, heb. וְאֶתְהַפֵּל Am. 6, 3. רַחֲקוּ et rejiciunt me vestes meae, heb. מִרַּחֲקוּ abominantur me, Job. 9, 31. רַחֲקוּ separantes, rejicientes vos, heb. מִדְּחַלְתִּי, Jes. 66, 5. Infinitivus, רַחֲקוּ sed rejiciendo rejicies illud, heb. וְאֶתְהַפֵּל et abominando abominaberis illud, Deut. 7, 26. רַחֲקוּ remove amplectentem uxorem, Eccl. 3, 5. Sic habent libri. Melius legeretur מִרַּחֲקוּ recedere ab amplectendo, juxta hebraicum רַחֲקוּ, recedendi ab amplectendo. לְרַחֲקוּ מִדְּחַלְתִּי rejicere malum et admovere bonum, Jes. 7, 15, 16. Imper. רַחֲקוּ בִידֶךָ רַחֲקוּ si est res falsa in manibus tuis, remove eam, Job. 11, 14. Fut. רַחֲקוּ non reprobat totum semen Israel, Jer. 31, 37. רַחֲקוּ non

elongabit Dominus populum suum, heb. יִשָּׁשׁ deseret, 18. 12, 22. et rejiciet verbum meum vos, heb. נִעְלָה fastidiet, Lev. 26, 30. ואם יח אם si iudicia mea rejecerit anima vestra, heb. הִנְעַל, Lev. 26, 15. לא תרחקו למחל non elongabitis eundo, non longe recedatis, Exo 8, 28. nunc ergo removeant idola sua, Ez. 43, 9. Aphel אֶרְחִיק idem quod in Pahel, et interdum intransitivum, ut et heb. in Hiphil הרחיק sumitur. Praet. אֶרְחִיק אֶחָד מֵעָלַי fratres meos a me removet, Job. 19, 13. heb. הרחיק elongavit: אֶרְחִיקָהּ elongasti familiares meos a me, Ps. 88, 9. expuli eos inter populos gentiles, Ez. 11, 16. אִנְּקוּ אֶרְחִיקוּ מִבֵּית מִיכָה ipsi longinqui erant a domo Michae, Jud. 18, 22. Part. מֶרְחִיק separans se ab oppressionibus, Jes. 33, 15. Infm. אֶרְחִיק פְּרוּךְ מִשְׁרִיחָהּ procul recedendo a castris, Exo. 33, 13. heb. אֶרְחִיקוּ לא אֶרְחִיקָהּ solummodo elongando non elongabitis ire, Exod. 8, 28. ad ejiciendum eos ex terminis suis, Joel. 4, 6. Imper. דִּשְׁפּוּחָהּ אֶרְחִיק et iniquitatem laborum remove a te, Pr. 4, 24. Fut. אֶרְחִיק rejicio vel sperno vitam meam, Job. 9, 21. וְאֶרְחִיק יָח קִרְחָהּ הִדָּה et reprobabo, spernam urbem hanc, 11R. 23, 27. אֶרְחִיקָהּ et neque reprobabo te, Jes. 41, 9. וְאֶרְחִיקֶנָּה מִלִּשְׁמֵשׁ קִרְמִי et rejiciam te, ne ministres mihi, Hos. 4, 6. אֶרְחִיקָהּ neque rejiciam eos, ut perdam eos, Lev. 26, 44. אֶרְחִיק elongabis iniquitatem a tentorio tuo, Job. 22, 23. אֶרְחִיק יָח אֶחָד מֵעָלַי et procul removebit Dominus homines, Jes. 6, 12. אֶרְחִיקֶנָּה verbum meum non rejiciet te, heb. אֶרְחִיקֶנָּה non obliviscar tui, Jes. 49, 15. לא אֶרְחִיקוּ ne longe recedatis ab urbe, Jos. 8, 4.

רחיק longinquus, longinquum, longe, procul remotum et distans, heb. רָחוֹק: ut, רָחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵינוּ longum, longinquum spacium erit inter vos et illos, Jos. 3, 4. רָחוֹק בְּמִוְחָה יָמוֹהּ longinquus est, morte morietur, Ez. 6, 12. חָקִים רָחוֹקִים quare Domine consistes in longinquo, Ps. 10, 1. וְחָקִים et vidit terram e longinquo, Gen. 22, 4. Pl. רָחוֹקִים longinqui sumus nos a vobis, Jos. 9, 22. וְרָחוֹקִים illi sunt a Tzidoniis, Jud. 8, 7. רָחוֹקִים quae longe distant a terra, Ps. 65, 6. רָחוֹקִים qui propinqui et qui longinqui sunt, Jer. 26, 26. Fem. רָחוֹקִים qui venerit de terra longinqua, Deut. 29, 22. וְרָחוֹקִים longe abest timor tui, Jer. 12, 2. de terra longinqua, Pr. 25, 25.

רחיק elongatio, res elonganda, rejicienda, abominanda; abominatio, separatio, rejectio, remotio, heb. נִדָּה: ut, נִדָּה רָחוֹק סוֹבְחָה juxta dies separationis propter immundiciam ejus, Lev. 12, 2. בְּרָחוֹק in separatione propter immunditiam ejus, Lev. 18, 19. וְרָחוֹק דִּשְׁפּוּחֵי רִשְׁעָה et rejectio laborum meorum est improbitas, heb. רָחוֹק, Pr. 8, 7.

juxta immundiciam separationis suae menstruae, Lev. 15, 26. בְּרָחוֹק חֹדֵי שָׁנָה יוֹמָן חֹדֵי בְּרָחוֹק septem diebus erit in separatione sua, Lev. 15, 19. juxta separationem suam, Lev. 12, 5. Pl. posuisti me rejectiones ipsis, i. e. rejectamentum abominandum, hebr. רָחוֹקִים abominations. Ps. 88, 9.

רחיק remotio: absurdum, inconveniens, apud Philosophos. In More saepe.

רחיק abominabile, abominandum, abominatio, rejectio abominabilis, res detestanda. rejicienda et procul removenda: ut, רָחוֹק וְסָבָב quanto magis abominabilis est et impurissimus, heb. רָחוֹק Job. 15, 16. Sed hoc sit potius Participium. רָחוֹק res abominabilis erit, heb. פָּגוּל, Lev. 7, 18. Sic pro eodem legitur cap. 19, 7. רָחוֹק בָּסֵר מֶרְחִיק neque comedi carnem abominabilem, heb. פָּגוּל Ez. 4, 14. רָחוֹק דְּרִשְׁעֵי מִרְחָקוֹהָם sacrificium improborum res abominabilis est, heb. רָחוֹק Pr. 21, 27. רָחוֹק חֵלֵל לְמִרְחָק לְבִיחָךְ neque inferes quod abominabile est, in domum tuam, heb. רָחוֹק, Deut. 7, 26.

רחיק מִרְחָקָהּ idem: res rejicienda et exterminanda est, heb. נִדָּה היא, Lev. 20, 21. אֶרְחִיק מִרְחָקָהּ nam res abominabilis est coram Domino, heb. רָחוֹק, Deut. 24, 4. רָחוֹק etiam precatio ejus abominatio est, heb. רָחוֹק, Pr. 28, 9. וְרָחוֹק דְּרִשְׁעֵי וְרָחוֹק דְּרִשְׁעֵי et abominatio stultorum, Pr. 13, 19. וְרָחוֹק דְּרִשְׁעֵי et abominatio improborum est vir cujus viae rectae sunt, Prov. 29, 27.

Ap. Rab. רָחוֹק distantia, dimensio: ut cum dicunt; corpus est שלשה רָחוֹקִים cui sunt tres dimensiones, longitudo, latitudo, et profunditas.

רחש repere, replare: repere facere, prodigere, producere: et generalius, movere se, moveri hinc inde, ut ea quae repunt et corpus promoveant sine pedibus. Praet. אֶרְחִישׁ עוֹרְדֵּנִי produxit terra ipsorum insecta, vel, ranas, heb. שָׂרָץ Ps. 105, 30. Part. בְּנִבְלָה רָחוֹשׁ in cadaver repentis immundi, hebr. שָׂרָץ reptilis, Lev. 5, 2. וְרָחוֹשׁ fuit movens labia sua, Thr. 1, 18. וְרָחוֹשׁ על אֶרֶץ et quicquid reptat super terram, heb. רָחוֹשׁ Gen. 7, 8. רָחוֹשׁ quod reptat super terra, heb. רָחוֹשׁ Gen. 1, 26, 30. et 7, 21. Fem. וְרָחוֹשׁ וְרָחוֹשׁ וְרָחוֹשׁ et omnem animam viventem quae repebat, heb. רָחוֹשׁ, Gen. 1, 21. et 28. Fut. אֶרְחִישׁ מִיָּא רָחוֹשׁ producant aquae reptile animae viventis, heb. שָׂרָץ Gen. 1, 20. Aphel Praet. אֶרְחִישׁ et produxit vermes, heb. חֲלָעִים Exod. 16, 20. in Tg. Jon. אֶרְחִישׁ מִיָּא לִנְיָדוֹן quae produxerunt aquae juxta species suas, Gen. 1, 21. Part. אֶרְחִישׁ מִיָּא לִנְיָדוֹן signa nova producit singulis matutinis, Thr. 3, 23. Fut. אֶרְחִישׁ לִנְיָדוֹן comovebo, procurabo, producam liberationem mihi, heb. אֶרְחִישׁ accelerabo, Ps. 55, 9. Lectio suspecta est: nam רָחוֹשׁ pro חוֹשׁ nunquam usurpatur, חוֹשׁ

antem per se usitatum legitur Deut. 32, 11. et Ps. 141. I pro ipso hebraeo חרצה. Unde forte rectius et hic legeretur אָחַשׁ accelerabo. מִן יִרְחֹשׁ מִצִּיּוֹן quis pro lucet ex Tzione liberationem Israelis? heb. מִי יִהְיֶה quis det? Ps. 14, 7. בְּכָל דֵּי דִרְחִישׁ אֶרֶץ in omnia reptilia quae prorepere facit, quae producit terra, heb. חֲרָשׁ Gen. 9, 2. 1theph. אֶחָרְחִישׁ *produci, progigni, fieri, accidere, evenire.* Praeter. נִסָּא וְאֶחָרְחִישׁ לִיה נִסָּא productum fuit ipsi signum miraculosum a Domino mundi, i. e. accidit, evenit, factum est, Eccl. 4, 13. עַל נִסִּים דְּאֶחָרְחִישׁ לַעֲבֵדא דִּי de miraculis quae facta sunt servo Domini Davidi. Ps. 18, 1. Ap. Rub. נִסָּא דְּמִסְתַּרְחִישׁ לִיה נִסָּא Ber. 56a. apud virum. cui solebat fieri miraculum. Ber. 56a. מִן מֵאן עֲוִיבֵד דְּהֵא קִ"בֵּי רַחֲשׁ לָךְ אֵילִין חֲרִין נִיכָן quodnam est opificium tuum, quod Deus benedictus produxit vel fecit tibi ista duo miracula? Zoh. וּלְמָא לא בכל שַׁעֲרָא וְשַׁעֲרָא מִתְּרַחֲשׁ נִסִּים forte movendo moventur labia ipsorum in hoc mundo. nempe in sepulchro, Sanh. 90b. לֹא בְּכָל שַׁעֲרָא וְשַׁעֲרָא מִתְּרַחֲשׁ נִסִּים non quavis hora accidit miracula, Megil. 7b. מִן דְּקָא מִתְּרַחֲשׁ שַׁעֲרָא הוּא וּדְקָא וִידִיד quod moverent se labia ejus, Sanh. 67b.

רֶמָה, שׁ-ץ, רַמְסָּה, *reptile, vermis*, heb. **רֶמָה**, quibus respondet: מֵיָּחֹשׁ מִיָּא רֶמָה *produant aquae reptile*. Gen. 1, 20. בְּעֵיר יֶחֱזֵל *bestiam et reptile*, Gen. 1, 24 אֲתֻכְסִים לְרֶמָה *dulces facti sunt vermi sive vermibus*, heb. מִתְקוֹרָם Job. 24, 20.

et omne reptile terrae, Gen. 1, 25. יִרְחֹשׁ רִיחָשׁ idem: et produxit vermes heb. ויִרְכּ הוֹלְעִים Exod. 16, 20. סָבַל רִיחָשׁ et supra te vermes, heb. חוֹרְקָה, Jes. 14, 11. et in vita sua vermis est, Job. 25, 6. וְרִיחָשׁ לֹא הָיָה בִּיהָ et vermis non erat in eo, Exo. 16, 24. וְרִיחָשׁ תַּחֲפִי עֲלֵיהֶן et vermis obtegit eos, Job. 21, 26. רִיחָשׁ בְּרִיחָשׁ quod pollutum est in reptili, Lev. 11, 29. כִּרְיִחָשׁ sicut reptile, Hab. 1, 14. וְאִחִי לְרִיחָשׁ matrem et sororum meum vermem, Job. 17, 14.

ומטיל דרחשתי בי: *motus, vel, acceleratio*: *propterea tiam, quod adhuc motus meus est in me*,
 heb. חוש, Job 20, 2.

תִּשְׁבַּח. Respondet heb מְבַרַּךְ, Ez. 27, 17. B. Ar.
in תִּשְׁבַּח tertio legit תִּשְׁבַּח. Vide Castigationes nostras
in Targum.

רַחֲשֵׁי תְּחָה. Respondet heb. כִּכך *densitas, perplexitas ramorum*: אחד בְּרַחֲשֵׁי תְּחָה דאילנא בקִּנוֹ detentus in perplexis ramis arboris cornibus suis. Gen. 22, 13. in Tg. Jonathanis. Legendum רַחֲשֵׁי תְּחָה אֶרֶץ חַיִּים quod heb. כִּכך etiam respondet Job 8, 17. Sic quod in Aruch רַחֲשֵׁי תְּחָה citatur ex Br. pro sylva, id ibi loci legitur אֶרֶץ חַיִּים ab heb. שִׁילָה *sylva, virgultum densum et implexum*, ut est in חַיִּים.

רָטֵב *madere, humidum, succosum esse*, heb. Hiphil ap. Rab., מרטיבין אותו במים humectant illud in aquis. Et in TgH. ולא יקיר *rubus*

autem humorem emittebat, et non ardebat, **Exod.**
2. vers. 3.

succosum, humidum, madens, viride, virens, recens שמיצא קדם סדנא *viridis* est ante ortum solis, Job. 8, 16. וקיפא כאמא *viridis* forte ut lignum vel arbor *virens*, heb. לח, Ez. 17, 24. אילן רטיב כל *omnem arborem virentem*, Ez. 20, 47. פל רטיבין וטריין *virgas populeas recentes*, Gen. 30, 37. לא יוכל *et uvas recentes vel aridas non comedet*, Num. 6. 3. שבעא יחרין רטיבין *septem funibus recentibus*, Jud. 16, 7. 8. ותר כעז אטון רטיבין *hactenus ipsi virentes*, id est, *vegeti sunt, ad excitandum ex se semen*, Jes. 6, 13. Ap. Rab. רטיבין חטריין *dactyli recentes et succosi* Tibbul jom c. 3. רומב *granum recentis (dactyli)*, Okezt. c. 2.

אחר־כך רוקמי: *succus, humor. humidum. viror*:
conversus est humor meus in ardorem aestatis. heb.
 לשדי, Ps. 32, 4.

humidum. הִמְיָדוּם היבנות הטבע: *idem*: רְטִיבוּת, רְטִיבָה, רֶטֶב.
natura, humidum radicale. נֹטף מֵיטְבו si stillet
 aliquid de humore ejus, i. e. pinguedine, agni scil.
 pa-chulis. Pes. 75. in Misna.

viridarium, pratum, pascuum virens:
 emisi eos in pascuum virens,
 Sanh. 105b.

רוֹטְבֵן *jus. jusculentum, decoctum, liquor ciborum*
coctorum: צִירֵי וְרוֹטְבֵן: *cutis et jus carnis*: יֶרֶסֶן וְרוֹטְבֵן:
muriam et jus ipsorum Sic R. Sal. Jes. 65, 4. heb.
 יֶרֶסֶן וְרוֹטְבֵן: *jus* "exponit per יֶרֶסֶן". Ar. scribit
 pro eo in Tg. in quibusdam libris legi יֶרֶסֶן, quod hodie
 legitur רוֹטְבֵן.

רֶטוּב *instrumentum venatorum vel aucupum quo aves capiunt*, Kelim cap. 23.

fecit-
que strigas super ilia, heb. רוטמא עלוי כפלא ruga, striga: פִּימָה. Job. 25, 27 Quidam *arvinam* interpretantur, quasi *succum pinguem*.

מחירק רטייה *emplastrum*. Ap. Talm. אוּפֶרְט אַל לָא בְמִדְנָה
auferunt emplastrum
in sanctuario, sed non in provincia, Erub. 102b in
in Misna. Aufert scil. illud sacerdos a plaga vel
vulnere, ut rite possit sacra peragere, idque in sab-
batho, in quo alias id prohibitum est. Ibidem in
Gemara. רטייה שפרשה מעל גבי מכה *emplastrum*, st,
quod expansum est super plagam. Ap. Rab. אכלה
בלא שחיה כמכה בלא רטייה *cibus absque potu, est si-*
cut vulnus absque emplastro.

קל ריי *tremere, contremiscere.* Pahel Part. ריח *contremiscere facit*
 ריח *vox Domini* *desertum, Ps. 29, 8. heb. ריח.* Idem est cum *quod etiam חול qox usurpatur.* Vide illic. *Ithpah.*
 ריח *contremuit et dixit, perterrita dixit,*
Esth. 5, 4. in sec. Tg.

tremor: רָטַט *cutis mea (induit) tremorem*, Job. 7. 5.

מרט *vide in* מרטוטין.

¹¹⁾ A verbo ar. **ظن**, *peregrina et barbara lingua locutus fuit cum aliquo*, quia ad incantandum ficticiis et quasi peregrinis et barbaris vocabulis uti sunt. Huc etiam **مزمزم** pertinet, quod *murmurantem* significat pronunciantem sc. verba haud perspicua, quae, quasi peregrina essent, intelligi non possunt. ¹²⁾ Gr. **ῥάμνος** *rhamnus*, d. q. Plin. 24, 14, 76.

a cibo: unde pro- venit morbus ille? A carne cruda et aqua, corde (id est, stomacho) vacuo sive jejuno sumptis: item, ex carne pingui ריקא stomacho jejuno (co- me-ta) Sab. 109b. Vide ibi. gl. קודם אכילה ante ci- bum sumptum.

ריקא *vacuitas, inanitas*: per apocopen ריקא, unde, ויכוף לריקא *vacue, inaniter, frustra*: לריקא ויכוף et consumetur inaniter robur vestrum, Lev. 26 20. ubi prave in libris legitur לריקא: לריקא non inaniter creavit eam, heb. חרו, Jes. 45, 18. לריקא חבנו רחמי in vanum, inaniter quaesiverunt timorem mei, heb. חרו, Jes. 45, 19.

ריקא *vacui, inanis*: סוח אמרו ריקא *vacui cerebro*, i. e. vani. amentes, fatui, stulti dicunt, Exo. 31, 18. et 34, 8. Lev. 19, 31. et 22, 7. in Aben Esra, qui frequentissime hac locutione utitur. Hinc ריקא apud veteres Babylonios vox convitii erat pro *stulto, fatuo*, qui cerebro caret, et inde in N.T. apud Syros ריקא de quibus proluxae sunt virorum do- ctorum explicationes. Fuit convitium vulgare, non ex iracundia aut malitioso conviciandi affectu profectum, sed a quavis causa levi, etiam joculari Ap. Talm. pas-im (jus usus est, et saepe cum ma- litia convitii, unde Judaei Germani illud nunc inter- pretantur du שפוטות).

ריקא idem quod ריקא, quae forma propria est Chaldaeorum, altera Hebraeorum: שולחתי ריקא nunc vacuum dimisisses me, Geu. 31, 42. in Jon.

ריקא *vacuitas, inanitas*.

ריקא *aqualis, vas hortense irrigatorium, supra ore angusto, infra perforatum, unde aqua guttatim instar pluviae, stillat*. Erub. 104a. In Aruch scribitur cum ר in medio: at in Gemara cum ר, ab evacuando.

ריקא *evacuatio: purgatio*, apud medicos.

ריקא *salivare, expuere, expumare* ירדויה ריקא si salivaverit, i. e. quasi salivam ex-puerit caro ejus fluxum ejus, heb. רר, Lev. 15, 3. pro hoc in Jonahane prave legitur חריר pro אריר ex Aphel.

ריקא *saliva, sputum*: וסחית ריקא על דקניה et demisit salivam suam per barbam suam, IS. 21, 13. Item *albumen ori. salivae simile*: היכדן ליח טעמא ריקא sic non est supor in albumine, Jobi 6. 6 Ap. Talmi. דידה ריקא ואתי ליה ריקא מפייה. Ketub. 77b.

Ap. Rab. etiam generalius usurpatur, ut in illo; ריקא עלי פליח וכו' בליל אכ ירדו ריקא filii ceparum, i. e. novae progminantes, si est in iis saliva, i. e. humor crassus instar salivae, Okezin cap. 2. In Ar. citatur etiam sic ריקא Chol. 77b sed illic legitur in nostris libris ריקא.

ריקא vide supra ראש.

ריקא *virgultum tenue, vel junci species* 44: ריקא ריקא raf Huua colligabat virgulta, Meg. 27b. In gl. dicitur este *junci species*. In Se-

pher Maase redditur germanice גרין Ar. in חר nono scribit idem esse quod חרין *virgulta, stolones*.

ריקא vel ריקא *rex*. Non communiter hoc sensu unitatum, sed certo modo et certa locutione: לא

non rex fuit, neque filius regis Herodes, liberum se fecit per se- ipsum, T. lib. 4a. Gl. לא מלך ולא בן מלך. Gemara, quid est ריקא *quid est Rex*, i. e. rex regno praefectus. Probat hanc locutionem ind- aut i quis nallit ex illo ריקא אולפני אברה (Gen. 41, 13.) Eo alludit et pa- paraphraastes Chaldaeus ibi, dum vocem אברה paraphra- stice reddit, hic est pater regui, i. e. rex.

ריקא *equitare, equo insidere, equo uti, sed non de equo tantum, verum etiam de asino vel asina et camelo et curru dicitur, quibus quis insidet vel*

vehitur Praet. ריקא עלי ריקא cui insedit rex, Esth. 6, 8. וריקא et insedit ei, IR. 13, 13.

ריקא עלי וריקא et ipsa insedit asino, IS. 25, 42. וריקא אנש על

וריקא et insederunt quique asinae suae, IS. 13, 29. וריקא וריקא qui vehebantur camelis, IS. 30, 17.

וריקא et insederunt camelis, Gen. 24, 61. Part. praesens וריקא על אחיה is autem in-

sidebat asinae suae, Num. 22, 22. וריקא על חמרא Absalon autem insidebat asinae, IS. 18, 9.

וריקא et insidens asinae, Zach. 9, 9. Cum Pron. וריקא equum et equitem ejus projecit

in mare, Exo. 15, 1. וריקא וריקא et sessorem ejus, Job. 39, 21. Fem. וריקא על חמרא ipsa vehebatur asino, IS. 25, 20.

Pl. וריקא וריקא et equis insidebant, Jer. 50, 42. וריקא על היתק עילין qui vecti triginta pullis, Jud. 10, 4.

וריקא וריקא qui vehebantur mulis velocibus, Esth. 8, 14. וריקא equites equitantes in equis, Ez. 23, 6.

וריקא וריקא et equitantes in mulis, Esth. 8, 10. וריקא et depulit equites ipsorum introrsum, Gen. 49, 7.

וריקא וריקא et equites ipsorum a- mentia, Zach. 12, 4. וריקא וריקא currus et sessores ipsorum, Jer. 51, 21.

וריקא וריקא et equitem vexit eum per plateam urbis, Esth. 6, 11.

וריקא וריקא et equitabo in ea, IS. 19, 26. וריקא וריקא cui insederit fluxus laborans, Lev. 15, 9.

וריקא וריקא sed le- vibus equis insidebimus, Isa. 30, 16. Aphel, Praet.

וריקא וריקא et vehi fecit eum in curru secundo, Gen. 41, 43.

וריקא וריקא et equitem vexit eum per plateam urbis, Esth. 6, 11.

וריקא וריקא et vexit eos asinis, Exod. 4, 20.

וריקא וריקא imposuisti dominos duros super caput nostrum, Ps. 68, 12.

וריקא וריקא et vehendum imposuerunt Salomonem in mu- lo regis, IR. 1, 38. Fut. וריקא Lev. 19, 19. Vide

de eo supra in וריקא וריקא et equitare fecisti me, Jobi 30, 22. וריקא וריקא et facietis equi-

44) A stagno (איימה), in quo crescit sic dicta.

vult cameli velocis speciem esse⁴¹: רמז על רכשם
conjicite vos in mulos celeres, nempe ad fugiendum,
Mich. 1, 13. לסוסותא וילרכשן pro equis et mulis,
IR. 4, 28. Elias cameli velocis speciem definit, qui
alii dromas vocatur. Talm. ארכביה אחרי רכשי
imposuit eum duobus equis, Ketub. 79. Bb. 152.

רָמָא *jacere, abjicere, conjicere, dejicere, ejicere, ejaculari, injicere, projicere.* Respondet hoc sensu heb. רמה, השלך, et **הִפִּיל**, et quandoque verbo שלח. Praet. סוסיא ורכביה רָמָא בימא equum et sessorem ejus dejecit in mare, heb. רמה, Exo. 15, 1. ורָמָא אַחַרְיָא אוּת רָמָא עֲלֵיהָ בכמנא et projecit in eum per insidias, heb. השלך, Num. 35, 20. ורָמָא יי אלהים et **יִנְּיֵיט** dominus Deus Adamo somnum, heb. ויפל, Gen. 2, 21. ורָמָא אֶהְרֹן ית חוּטְרִיהָ et **פְּרִיֵּיט** Aha- ron virgam suam, Exo. 7, 10. ורָמָא לֹעַז מִן יְדִיהָ et **אֲבִיֵּיט** maxillam de manu sua, Jud. 15, 17. ורָמָא מלכא Assyriae et **חִשְׁכִּיָּא** regem Jehudae trecenta talenta argenti, i. e. imposuit multam trecent. etc. IIR. 18, 14. ורָמָא לֹאֲרַעָא et **דֵּיֵּיט** eam in terram, Exo. 4, 3. ורָמָא אֶחָא mulier projecit in eum dimidium catillum molae, IIS. 11, 21. ורָמָא בְּעוּמְתִּי בעומתי **עֵיֵּיט** me in profunditates, Jonae 2, 4. ורָמָא עֲרָא et **דֵּיֵּיט** ejus ejeci praedam, Job. 29, 17. ורָמָא יְחִידָא לְבֵיתִי et **יִנְּיֵיט** illum in sanctuarium, Zach. 11, 13. ורָמָא יְחִידָא לְבֵיתִי et **פְּרִיֵּיט** illum in ignem, Exo. 32, 24. ורָמָא עֲרָא et **אֲבִיֵּיט** eas ex duabus manibus meis, Deut. 9, 17. ורָמָא לְבַר אֲבִיהָ et **פְּרִיֵּיט** quisque lapidem suum, IIR. 3, 25. ורָמָא יְחִידָא לְנֹכַח et **פְּרִיֵּיט** eum in foveam, Gen. 37, 24. ורָמָא לְבַר אֲרִיֹּחָא et **פְּרִיֵּיט** utque projicerent in foveam leonum, Dan. 6, 17. ורָמָא אֶחָן לְנֹכַח et **פְּרִיֵּיט** et **פְּרִיֵּיט** in medium fornacis ignis ardentis, Dan. 3, 21. ורָמָא אֶחָן לְנֹכַח et **פְּרִיֵּיט** quem dejecerunt in foveam, Jerem. 38, 9. ורָמָא לְמַעְרָא et **אֲבִיֵּיט** eos in speluncam, Jos. 10, 27. ורָמָא לְנֹכַח et **פְּרִיֵּיט** nonne viros tres projecimus in ignem ligatos, Dan. 3, 24. Part. praes. ורָמָא quovis tempore **רִיֵּיט** rixas ejicit, heb. ורָמָא **רִיֵּיט** qui conjicit rixas inter fratres, heb. ומשלח, Prov. 6, 19. Pl. ורָמָא חַמְחָא qui fuerunt projicientes in flumen hamum, Jes. 19, 8. ורָמָא לְנֹכַח et **פְּרִיֵּיט** in ignem, Jer. 22, 7. Fem. sing. ורָמָא הִיא קִשְׁחָא et **עֵיֵּיט** sicut arcus qui ejicit, i. e. ejaculatur sagittas, heb. ורָמָא קִשְׁחָא sicut arcus dolosus, Ps. 78, 57. Part. pehil sive pass., ורָמָא בְּאֹרְחָא **פְּרִיֵּיט** fuitque cadaver ejus projectum in viam, heb. משלכה, IIR. 13, 24. Pl. ורָמָא בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַם **פְּרִיֵּיט** in plateis Jerusalem, heb. משלכים, Jer. 14, 16. Infin. ורָמָא לְמַרְמָר et **פְּרִיֵּיט** masculus vestros in aquam, Ez. 16, 5. ורָמָא לְמַרְמָר **פְּרִיֵּיט** ad projiciendum in fornacem ignis ardentis, Dan. 3, 20. Imper. ורָמָא

וַיִּרְמֵי projice (cadaver) et abi, Am. 8, 3. וַיִּרְמֵי
רְמֵיהֶּ et projice coram Pharaone, Exod. 7, 9. וַיִּרְמֵי
רְמֵיהֶּ et projice eam in terram, Exod. 4, 3. וַיִּרְמֵי
injecite eum in foveam istam, Gen. 37, 22. וַיִּרְמֵי
et jacite sortem, Is. 14, 44. וַיִּרְמֵי et
projicite me in mare, Jonae 1, 12. Fut. וַיִּרְמֵי
וְהִכָּה אֶבְיָקִי ibique projiciam vobis sortem, Jos. 18, 18.
וַיִּרְמֵי projiciamque arcum ex manu sinistram
tua, Ez. 39, 3. וַיִּרְמֵי et conjiciam in te abominabilia,
Nab. 3, 6. וַיִּרְמֵי et dejiciamque eam in terram,
Ez. 13, 14. וַיִּרְמֵי et projiciam eos ibi, heb. וְנִפְחֵם
et dissipabo eos vel collidam, IR. 5, 9. וַיִּרְמֵי et
projicies eos in ignem, Ez. 5, 4. וַיִּרְמֵי et quod
conjicies in me suscipiam, i. e. quodcunque vel quam-
cunque mulctam impones mihi, hebr. וְאֶשֶׁר חָתַן עָלַי
IIR. 18, 14. וַיִּרְמֵי et projiciesque eum in
medium Euphratis, Jer. 51, 63. וַיִּרְמֵי et pro-
jecit eam, Lev. 1, 16. וַיִּרְמֵי et projicietque
in profundum maris omnia peccata Israël, Mich.
7, 19. וַיִּרְמֵי et intelligenter projiciet vocem
suam, heb. וְחָן קוֹלָהּ, Pr. 8, 1. וַיִּרְמֵי et
venite et projiciemus sortem, Jonae 1, 7. וַיִּרְמֵי
sed projiciemus eum in unam harum fossarum,
Gen. 37, 20. וַיִּרְמֵי et canes projicietis eam,
Exo. 22, 30. וַיִּרְמֵי et projicietis eum, Exo. 1, 22.
וַיִּרְמֵי et projiciet pecuniam suam in plateas ab-
scentis, Ez. 7, v. 19. Ap. Talm. gallina quae ovum
parit uno die, h. e. הַטִּיל, Nid. 39b. Ithpeh וַיִּרְמֵי
etc. Praet. pl. fem. וַיִּרְמֵי et projicietis eum in eos
lapides magni, Jos. 10, 11. Part. רִשֵּׁה וַיִּרְמֵי
et projicietur caput ejus mox projicietur ad te
de muro, IIR. 20, 21. Fut. וַיִּרְמֵי et projicietur
in medium fornacis ignis, Dan. 3, 6. et 6, 8.
et eadem hora projiciemini in fornacem ignis,
Dan. 3, 15. וַיִּרְמֵי et occisi ipsorum projicientur,
Jes. 34, 3. וַיִּרְמֵי et quando occisi in medio tui,
Ez. 26, 15. וַיִּרְמֵי et projicietur in mare, Ezech.
27, 27. Aphel rarissimo in usu est. Part. וַיִּרְמֵי
et ejaculantur in pilum, Jud. 20, 16. Imper.
וַיִּרְמֵי et projice sortem tuam projice inter nos,
heb. וְחָפֵל, Pr. 1, 14.

vilissima abjectio, rejectamentum:
 et rejectamentum populorum,
 et despectissimus populorum, Ps. 22, 7.
 Literarum geminatio auget significationem.

II. רמה *decipere, defraudare*. Part. דמרי *qui fraudulenter agit in socium suum, vel, defraudat proximum suum, heb. רמה, Pr. 26, 19.*

רמאי *fraudulentus, dolosus, deceptor, defraudator*: רמאי גבר ארום *etenim vir dolosus est*, Gen. 29, 12. in Jon. מניה יתיר

⁷⁷) Bocharto (Hierz. P. I. lib. 2. 26.) est equi velocioris genus *راكض*, *currens, saltans equus*, cujus radix est *كض*, *cucurrit, saltavit* x et w permutatis. Syr. *آفـا* *equus admissarius*.

19) A rad. ar. , *tenuis et gracilis fuit corpore, ut pulli equarum et asinarum esse solent.*

39, 24. in Jon. Ap. Rab. כרוסנא pretiosum erit opus tuum instar malogranati, קאי עסקר, כרוסנא obtusum erit opus tuum, ut malogranatum, i. e. קרה a קרוי, Ber. 56a. Malogranatum bonum pretiose venditur, sic negotiatio tua omnibus grata et pretiosa erit; contra, ut malogranatum austerum, stupidos et obtusos reddit dentes, sic tua negotiatio omnes stupidos reddet, ingrata et infelix erit. Sermo est de quodam somniorum interprete, qui pro mercede huic semper somnium in bonum interpretabatur, alteri qui nullam mercedem dabat, omnia in malum explicabat.

דימוניק in דמן, in דמוניק. ⁵⁰ occidere, Talm. אהא שומע עצמי רומסם si tu audies me, occide eos, id est הרגם, Kid. fol. 66a.

רמס vel in Pahel רמס conculcare, proculcare, diripere: רמסון ויהי כל עברי ארחא diripuerunt vel conculcarunt eum omnes viatores, hebr. שסרו, Ps. 89, 42. Alii libri רמסין diripiunt.

רמסין tessellatum, ocellatum, intertextum opus facere, heb. שפץ. Fut. ותרמס כחונא רכוצא. o-pere ocellato, vel, tessellatam facies tunicam byssinam, Exo. 28, 39.

רמסין ocellatum, tessellatum: וכחונא מרמסא et tunica ocellata, heb. וכתנה חשבץ tunica ocellationis, Exo. 28, 4. ותרמסין כדרבא סניא לכושדון quorum vestimenta sunt ocellata auro puro, quorum fundus scilicet est aurum purum, intertexta autem fila ex serico vel bysso, Ps. 45, 14.

רמסין pala, funda, cui lapis pretiosus insitus et inclusus est: מרמסין דרהב: fundis aureis, Exo. 28, 11. 13. ויעבדו חרחין מרמסין דרהב: duas palas aureas, Exod. 39, 16. וחתן יח תכיא גרילחא על duabus istis imponesque catenas istas plicatiles palis istis, Exod. 28, 14. מרמסין על חרחין מרמסין palis, Exo. 28, 25.

רמסין carbo cum cinere, cinis ignitus: נכוח בנחלח: adusta carbone, cinere, calce fervente, Chol. 8a. Glossator scribit esse Arabicum. ותרמס אלא שפחה על גבי רמס sed posuerit eam super cineres, Nid. 49.

רמסין incineratum, in cinere reconditum vel cinere adustum, adeoque acerbum. דלעח הרמוצה cumbita cinere adusta vel incinerata et acerba, Kil.

cap. 1. Pes. 39a. Vide Talm. Ned. 51a. in Gemara, ubi explicatur quid sit.

רמסין clavis, stylus: רמסין דפרולא qui perfodit eum clavo ferreo, i. e. במססר דברול, Sab. 103a. Alibi, ב רמסא דפרולא, i. e. ומספי לה ברמסא דפרולא, i. e. et educunt, eximunt illud stylo ferreo, Nid. 62a.

רמסין רמס ויהו צפר vesper, vespera: ויהו רמס ויהו צפר et fuit vespera, et fuit mane dies primus, hebr. ערב Gen. 1, 5. רמסין appetente vespera. Gen. 24, 63. רמסין א מן צפרא עד רמסא a mane usque ad vesperam, Exo. 18, 14. tempore vespertino, Jes. 17, 14. ויה מנח רמסא et oblationem vespertinam, IIR. 16, 15. ויה רמסא sicut lupi vesperae, Jer. 5, 6. רמסין צפר ויהו ad exitus vel ortus mane et vesperae, Ps. 65, 9. Libri habent ויהו רמסא quae forma alias inusitate est vel rara et impropria. רמסין דמחרב quod offertur vespere, Psal. 141, 2. רמסין א מנח a mane usque ad vesperam, Job. 4, 20. רמסין דמחרב vespere in occasu solis, heb. בנשף בערב, Pr. 7, 9. ויהו רמסא רמסא vespere autem erat super tabernaculo, Num. 9, 15. רמסין ויהו רמסא revertentur ad vesperam, Ps. 59, 7. רמסין א מנח a mane usque ad vesperam, Exod. 27, 21. רמסא א vespera una ad vesperam alteram, Lev. 23, 32.

רמסין רמס ויהו רמסין ויהו רמסין mercenarius, indies mercede sua vivens, Talm. רמסין רמסין mercenarius vulgaris, Bb. 122a. Volunt Persicum esse ⁵².

רמסין meditari. Sic Syriace usurpatur pro eo quod est heb. רנה. In Tg. Proverbiorum reperitur scriptum per ר ab initio, quod videtur mendosum esse, eaque revocanda ad hujus verbi syriaci formam, ut plurima sunt in isto Targum ex pura dialecto Syra. Legerim ergo רמסין meditari, Pr. 8, 7. רמסין Pr. 15, 28. ubi א duntaxat indicat vocalem A, i. e. Kamez, et sic cap. 24, 2. In Ps. pro רנה solet poni רנ. In Proverbiis vero istud verbum est ex quiescente tertia radicali, unde sit verbum syrum רנה. רמסין cantare prae laetitia, exultare, decantare, animi concepta hilari et libero animo meditari vel eloqui, quomodo Hebraeis נול et רנה respondet, sed in Psalmis tantum. Pauca notantur ex forma conjugationis Pehal, sed videntur omnia potius referenda ad Pahel. Praet. ויהו רמסין et decan-

⁵⁰ Idem est atque sequens רמס conculcare, quod metonymice pro occidere sumitur, germanice niebertreten.

⁵¹ Ar. رمس fervor a sole excitatus in arenis.

⁵² Quasi lucem turbatam (רמס turbavit calcando) et inde caliginem dixeris. Aut vertendum est hoc nomen ad notionem tegendi, obtegendi, quae notio observante Willmetio propria est verbo רמס, ar. رمس, ut terra oblecta scilicet caligine et tenebris eo nomine indicetur.

⁵³ Nam רמס, scribit Aruch, Persis diem, et נר illis i. e. operarium mercede conductum notat. Ad quae verba auctoris Aruch Cl. Hadr. Rolandus haec habet: Forte scribendum رنجبر, quae vox Persis idem illud significat, quod auctor libri Aruch vult, (licet נר et נר male explicuerit) operarium nempe, qui lucri et mercedis gratia operam suam alicui locat. Quamquam potius dici posset ad defendendum Nathanem (auctorem libri Aruch) رنجبر (quod male in רמס vel ipsius vel exscriptorum vitio mutatum sit) Persis diem notari, et رنجبر suffixum vocis actorem operarium. unde nata sit vox رنجبر, scribenda itaque رنجبر. Lector eligat.

tavi omnia opera tua. Ps. 77, 13. רנננו בכלהון עובדך. idem, Ps. 143, 5. Part. פומא דעדיקא רנן חוכמא os justi decantat vel eloquitur sapientiam, Ps. 37, 30. Pahel, Praet. אקרי רנן et cantat gloria mea, Ps. 16, 9. Part. וואסא מרננן סריקווא, meditantur inanitate, Ps. 2, 1. נכלא כל יוסא מרננן et fraudulentiam omni die meditantur, Ps. 38, 13. nihil eloquuntur ex faucibus suis, Ps. 115, 7. Fut. ירנן לבבי cantabit, exultabit cor meum, Ps. 13, 6. ירנן יעקב יחדי ישראל. gaudebit Israel, Ps. 14, 7. כמא ירנן quam cantabit valde, Ps. 21, 2. ולישני חרנן צדקתי et lingua mea decantabit justitiam meam, Ps. 35, 28. et 71, 24. ירננן עדיקא לעלמין cantabunt justi in secula, Ps. 9, 17. סעיקי ירננן hostes mei cantabunt, Ps. 13, 5. בשמך ירננן in nomine tuo cantabunt, Psal. 89, 17. cantabunt in cubilibus suis, Psal. 149, 5. Aphel, Part. מרננן meditantur, Ps. 1, 2.

II. *murmurare ex fastidio et indignatione, quasi contraria significatione*: unde, ורנננחן במשכנתיכון et murmurastis in tabernaculis vestris, hebr. וחרננו Deut. 1, 27. in Jon. Nunquam alias hebr. רנן in Tg. sic transfertur, et רנן in Tg. significat *explorare*.

רננון וחרעומא אוסח. Rab. *murmuratio, querela*, Rab. murmuratio et querela populorum.

רננו *meditatio*: אחבן רננוי intellige meditationem meam, hebr. רגני, Ps. 5, 2. vel pluraliter רננוי meditationes meas.

רננא של: *cantus, meditatio, exultatio*: רננא ברנני חדלל cantus galli sylvestris, Job. 3, 7. רננא in meditatione mea accensus est ignis, hebr. ברנני, Ps. 39, 4. Fem. רננא כנריא super cantu cithararum, Ps. 92, 4. ורננא רעיוני et meditatio animi mei, Ps. 19, 15. ורננא לבא בינא et meditatio cordis est intelligentia, Ps. 49, 4.

רננא *infamia, diffamatio*, heb. רבה, quasi *decantatio infamis*: et ואחאמרחון על שפח לישן ורננא עם: sermones traducti estis per labia variarum linguarum et diffamationem populi, heb. ורבה עם. Ez. 36, 3. רננא *olus leviter maceratum et coctum, quod dum in vas perforatum conjicitur, ad educendum omnem humorem, vocatur* רונקי. Majemon vult esse graecae originis. Author Aruch monet, in quibusdam libris legi רונקי. Legitur in Talm. Kel. cap. 2.

רונקי *runcina, dolabra, aut lignum vel manubrium dolabrae*: חוץ מן המסורה והרונקי praeter terebram et dolabram, Kel. c. 13. Sic legit Aruch, sed non videtur rectum. Libri habent רונקי, et recte. Vide ibi.

רונקי. Volunt esse *vestis cujusdam genus*. In Ar. citatur ex Siphre בציצית, *vestis ista, aut, vestimenta ista non opus habent fimbriis filatis*.

רסטורן רסנא. Unde ברסטורן, in Jalk. Lev. 200b. Gl. explicat, שריה אצלו באריכות, pro quo Philippus Aquinas habet אריכות. Vide in litera Daleth in רסח.

רסן *fraenum*: ואחיד פרסניה רסוסיא et accepit fraenum equi, Esth. 6, 11. in Tg. secundo.

רסן *fraenare*. Ap. Rab. הרסן לפרעה רסן. fraenavit Pharaonem fraeno.

רסנן. Sic adducit Aruch, et aliam etiam lectionem רחייקא. Talmud Basileense pro eo habet altitudo duorum palmorum, Men. 69b. In Jalkut Lev. 185b. ubi hic locus adducitur, legitur קבץ, et explicatur in glossa קבץ. Aquinas exponit *mensuram quatuor digitorum*.

רסן *imber, pluvia, stilla, gutta pluviae*. Pl. non dederint pluviam vel imbres, Jer. 14, 22. ואחמעו רססיא et cohibiti sunt imbres, hebr. רביבים, Jer. 3, 3. ונכרססי מלקושא et sicut imbres vel guttae pluviae serotinae super herbam, Deut. 32, 2. Mich. 5, 7. ורססי מלקושא et sicut guttae pluviae serotinae, Ps. 72.

רסס *stillare, perstillare*. Praet. ערסי. רסס נפתי perstillavi lectum meum myrrha, hebr. נפתי. Pr. 7, 17. רססין להון טלן stillant ipsis rores, Deut. 33, 28. in Jon. ושמא רסס טלא et coeli stillant rorem, Pr. 3, 20. secundum Aruch.

רסס *contundi, quassari, collidi*. Part. Pehil, רסס aut quod compressum aut contusum est, heb. וסעון וכתוח Lev. 22, 24. Ex Pahel Part. sicut plaga contusa, Jes. 1, 6.

רסס *confringi in minutas partes, rumpi, dirumpi*, et sic idem est quod heb. רצץ. Hinc in Jonathane, ברס טלימין ורססין כל יומיא et eritisque duntaxat direpti et confracti omnibus diebus, heb. עששון, Deut. 28, 33. Ap. Talm. רסס *ruptum, confractum, comminutum*, Sab. 80b. עד שירס donec ea comminuat, contundat, Okez. c. 2. ורסס *confringi, comminui*. Vide Chol. 77a.

רסס *ruptura major et patens*, cui opponitur fissura: רססיה: fissura est unde remanent frustula et fragmenta, fissura autem non relinquit talia ex se. Deinde רססיה legitur pro *instrumento musico*, in TH. Sota in fine. Vide.

רסס *fragmenta parva*, vide Beza fol. 14b. אחר שוקא *currus, proprie cameratus*: רסס *currus*, proprie *cameratus*: רסס *fractus fuit pes currus*, Git. 57a. אי

⁵⁴) Hebr. רסן a rad. רסס, *ligavit fune*.

⁵⁵) Pertinet ad verbum seq. רסס cui notio inest *contundendi*, ut *sparsiones* roris pluviaeque *tenuissima* q. *contusa indicentur*.

⁵⁶) Idem quod רסן.

⁵⁷) B. Ar. vocem omnino non habet. R. Sal. in Chol. l. c. per מרכבא שרננין i. e. *currus*, quo vehuntur (germ. *Weitwagen*) vocem explicat. Si locum in Talmud Gitt l. c., ubi filia Caesaris in eo curro vecta fuisse

cogitatio, consultatio, consilium mente conceptum, solertia: מרי תעיצה בשחא dominum vel authorem cogitationis malae vocant eum, hebr. בעל סומח Pr. 24, 8. תעיצה רשמיא חמאה Pr. 24, 9. ידעאה ידיעתי scientiam et solertiam, heb. רעה וסומה Pr. 1, 4. חשיה וסומה Pr. 3, 1.

21. *et solertiam invenio ego*, Pr. 8, 12. *ut moneris cum solertia*, solerter, prudenter, Pr. 5, 2. *et solertia animi sui*, Prov. 27, 9. *et cogitabat solerter*, Pr. 31, 16. *diffRACTA est cogitatio vel consultatio ejus*, Pr. 12, 2. *cujus cogitatio prolixa est*, Prov. 14, 17.

IV. *רעיון* *socia*: ומלכותה יתן מלכא לרעיונה: *regnumque ejus dabit rex sociæ ejus*, Esth. 1, 19. in secundo Tg. In Tg. communi est לחברתה, et sic in lingua chaldaica proprie vocatur socia, ut est in חבר.

societas amica, qualis est inter pascentes simul pecudes: illi ואלי היו נהגים אהבה ורעות ביניהם: (antediluvianii homines) colebant amicitiam, fuitque societas amica inter eos; at homines diluvii fuerunt גולנים praedones, eratque contentio et lis inter eos, R. Sal. Gen. 11.

V. *רעי, רעי, sterces, finus, excrementum*: היך sicut finus, qui conteritur in terra, hebr. דומן Psal. 83, 11. *sicut sterces ipsius, in perpetuum peribit*, heb. בגללו Job. 20, 7. *et finum ejus combures igne*, heb. פישו, Exo. 29, 14. in Jonathane. Lev. 8, 17. Num. 19, 5. *et finum ejus*, Lev. 4, 11. *et excrementa ipsorum*, heb. פרשם Lev. 16, 27. omnia in Jonathane pro פרש.

VI. *tubi, canales*, Rab. שני רעים אני קול sonitum duorum canalium ego audio, juxta illud: Abyssus abyssum advocat ad sonum canalium tuorum, (Ps. 42, 8.) Tan. 25. ubi disputatio de aquis superioribus in firmamento et aquis inferioribus Oceani.

Hinc in Venetis legitur, מרעוטיה, mendose pro מרטייה de quo vide in מרט.

tremer, contremiscere, labascere. Part. ורכוכין tremere et genua tremantia confirmate, heb. וברכים כרשלה, Jes. 35, 3.

tremulum. Vide Sab. cap. 6. in Misna.

saccus magnus, Rab. ומלא מרעליה חנין. et implevit saccum suum ficibus, Vajikra rabba s. 25. MK. c. 2, 19. B. Ar. explicat ביסטי. Id in Aruch parvo scribitur צישי cista.

murmurare, conqueri, querulum esse, hebr. נהגן. quibus hoc sensu respondet.

Praet. *et non murmuravit contra me*, Num. 21, 7. in Tg. Jonathanis ולא אתרעם על ולא אתרעם עלי et non murmuravit contra cibum istum, ibid. in TgH. *et murmuravit populus contra verbum Domini*, Num. 21, 6. heb. וידבר רעם et locutus est populus contra Deum, et murmuravit populus contra Mosén, heb. וילן Exo. 17, 3. *et murmuraverunt contra cibum suum*, Num. 21, 7. in Jon. *et murmuraverunt populus contra Mosén*, Exo. 15, 24. ואחרעמו et murmurarunt in tabernaculis suis, heb.

quod murmurastis contra me, Num. 14, 29. Part. *et contra Deum murmurat cor ejus*, hebr. יעק indignatus fuit, Pr. 19, 3. *quod vos murmuratis contra eum*, Exod. 16, 8. *reversi sunt populus meus in murmurantes contra me*, i.e. rursus murmurarunt contra me, Num. 21, 7. in TgH. Fut. *et murmurabo in verbis meis*, id est, querula voce utror in precibus meis, heb. אריד Ps. 55, 3. Aphel, Praet. *et fecerunt ut murmurarent contra eum*, Num. 14, 36.

murmur, murmuratio, querela: לח מימר non est sermo murmuris, scil. coelorum, i.e. tonitru, Ps. 19, 4. *et murmuratio filiorum Israel*, hebr. ברשמינו, Exod. 16, 12. Num. 14, 27. Pl. *et murmuratio vestrae*, Exod. 16, 7. *et finiantur murmuratioes ipsorum*, Num. 17, 25.

idem, Exod. 16, 12. Num. 17, 20. in Jonathane.

idem. Vide Bm. c. 6. ab initio, Ber. 12. Ar. in litera ח.

tonitru, quod est murmur coeli: תחפזר רעם visitabitur cum tonitru et terrae motu, Jes. 29, 6. Nunquam rēc usurpatur.

II. *elevare, extollere*, in Aphel. Praet. *et elevavit Moses manum suam*, hebr. ויארעם משה cum elevarem vocem meam, Gen. 29, 18. heb. כהרימי in TgH. Part. *et extollit se stultus in sapientia*, heb. ראמות לאיל חכמות, Pr. 24, 7. Imper. *extolle virgam tuam*, heb. הרים, Exo. 14, 16. in TgH.

Hinc *per geminationem tertiae radicalis, virescere*. Job. 15, 32. heb.

virens. et virens in palatio meo, Dan. 4, 1.

frangere, confringere, conterere, hebr. פץ unde ortum, commutatis inter se ז et ט ut saepe. Part. Pehil. *et conterunt calami confracti*, hebr. קנה רצון, Jes. 42, 3. *et conterunt calami confracti*, hebr. עשוק ורצון, Deut. 28, 33. *et conterunt calami confracti*, IIR. 18, 21. *eritque confractum cerebrum capitis tui*, heb. וחץ, Ecol. 12, 6. *et conminuet et confringet*, Dan. 2, 40. Pahal. *et confraget causas pauperes*, heb. Job. 20, 19. Part. *et sicut ferrum, quod confringit omnia ista*, Dan. 2, 40. *et confringent filii ejus conterunt pauperes*, Job. 20, 10. Ith-pahal. *postquam diffracta esset urbs*, heb. הכחה Ez. 40, 1.

Ap. Rab. שחחרתועה *vas quod contractum* est: שחחרתועה הספינה *quod fracta esset navis*.

רעיע *fractura, ruptura, fractio*.

רעפ *tegulae⁶⁰, lateres, lapides cocti vel pro tectis vel pro conignationibus obtendis*, de quibus tantum Aruch accipit. Talm. אין מלכנים non candefaciunt lateres, ut assent juxta eos carnes, Beza c. 4. in Misna. מאפה רעפים *coctile laterum*, ad lateres ignitos coctum vel calidum asservatum, Men. 6. Item *silices, ex quorum attritu ignis primum inventus*, quod Rabbinii Deo attribuant, unde apud eos legitur: מה עשה הק"ה? שני רעפים ודקישן זה לזה ויצא מזה אור quid fecit Deus benedictus? ordinaverat sibi duos silices, quos mutuo collisit, unde exiit ignis, super quo benedixit, sicut scriptum est: „et noctu fuit lux circa me“ (Ps. 139, 11.). Quam autem benedictionem dixit super eo? Benedictus, etc. qui creavit lucem ignis. Supervenit Samuel quidam, dicens: Quare benedicunt super lumen in exitu Sabbathi? quia finis ejus fuit principium creationis ejus, etc. Vide B. r. s. 11.

רעץ *confringere*, hebr. Elias adducit hoc verbum ex Tg. pro heb. וחרץ et confregit, conquassavit, Tg. ירעץ, sed ibi aliter nunc in Venetis legitur, ut sequitur. Ar. etiam adducit illud pro heb. ירצן Gen. 30, 38. Tg. ירעץ, sed et ibi libri hodie habent ותרפך לרם לרועץ, Ap. Talm. legitur, et couversa est ipsis in confractionem, Sanh. 22a. ex significatione heb. ut glossator inquit. Ar. exponit, לעזר in dolorem, per metathesin literarum.

רעץ *confringere, conquassare*: ירעץ ית גלגלחיה et conquassavit cranium ejus, Jud. 9, 63. hebr. רעץ a רעע, quod solet transferri per רעע unde posset legi ירעעץ, vel ירעעץ juxta Eliam, vel ירעעץ a רעץ quod etiam idem quod רעץ. Solent autem ז heb. et y chald. inter se permutari.

רפא *mederi, sanare, curare, sanari*, hebr. Hujus Verbi in Tg. nullus est usus, sed pro eo Chaldaei dicunt רפא, ut est suo loco.

רפא *medicus*. Medici judaei merita festive a Talmudicis describuntur, quod illis Christianis notandum, qui infidelem medicum Judaeum, medico fidei Christiano praeferunt. Scribunt enim expressis verbis, טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שחפ, של עמלק i. e. optimus medicorum meretur Gehennam, et rectissimus laniorum socius et impii Amalek, Kid. 82a. Glossator: Multos incaute occidit medicus, quos per artem servare potuisset: multos pauperes mori paritur, quos in vita per medicamenta servare posset, multis potum et cibum sanorum permittit, quibus morbum potius ipsis augeat, donec tandem succumbant: multos a spe in Deum

avertit, et fiduciam in se transfert. Lanus, quia ex avaritia carnes pollutas et Lege vetitas pro inmundis saepe vendit, et alios peccare contra Legem facit. Judaeis prohibitum est medicamentis, vel medicis Christianorum uti et curari, Ammude golah fol. 37. num. 100.

רפואה *medicina, medicamentum*: חכמת הרפואה scientia medicinae. Item *sanitas, salus*.

רפואי *medicinalis, medicinale*: דברים הרפואיים res medicinales.

מרפאין מרן *sanatio, curatio*. Ap. Talm. רפוי מרן ולא רפוי נפשוה curari possunt (Judaei) ab illis (scil. Christianis) curatione pecuniae, non curatione animarum, י"ע cap. 2. in Misna. Gemara explicat; curatione pecuniae, i. e. pro mercede; non curatione animarum, id est. gratis. Alii: Possunt curari ab illis ubi nil est periculi; sed nequaquam ubi periculum subest. Glossatores; curatione pecuniae, i. e. curae illorum possunt committere jumenta, pecudes, et servos: sed non animas, i. e. se ipsos, corpora sua Vide et Ned. c. 4. fol. 41b.

רפאל *Raphael, nomen proprium angeli*: vide in Rad. אוריאל in אור.

רפא *medela, sanitas, salus*. Sternutanti primitus responderunt, מרפא, postea Babylonii, et sic hodie vulgo dicunt, אסוחא *salus, sanitari prosit*.

רפידים *Rephidim, nom. propr. loci, ubi decima fuit Israelitarum castrametatio, et ubi defecerunt ipsis aquae ad potum*, Exod. 17, 1. Quare dictus est locus iste רפידים? idcirco מרברי? quia laxarunt ibi vel remisissent manus suas a verbis legis, Tal. Bech. 5b. Inde et in Tg. Jon. ibi legitur: Manserunt in רפידים, loco ubi cessarunt manus ipsorum a praeceptis Legis, ideo exsiccati fuerunt fontes, et defuerunt ipsis aquae ad potandum.

רפה *remittere, remitti, remissum, laxum esse vel fieri, desistere, deficere*. Fut. כמרדוהא כחוקו ולא confirma te castigatione, nec fias remissus, heb. אל חרף Pr. 4, 13. Aphel, Praet. וכן ארפי מניה quando autem desistebat angelus vastator ab ipso, Exo. 4, 26. in Tg. Jonathanis. Ithpahel Part. ומה רפה בעברתיה etiam qui remissus est in opere suo, Pr. 18, 9. Fut. ומה רעקחא si remissus fias tempore angustiae, Prov. 24, 10. Dicitur etiam de remissione mentis vel animi per stuporem, pro obtusescere: ut, ומה רפוי ob- stupescite admiramini, Jes. 29, 9. Hab. 1, 5. hebr. החממהו.

רפה *remissus*.

רפיון *remissio, laxatio*.

רפוי *idem*.

⁶⁰ Ex significato *stillandi* (hebr. רעץ) dictae, quia pluviae de iis *stillant*. Significatio *silex*, quam A. n. voci attribuit, addubitanda est, dumtaxat in loco ex Br. citato רעץ nihil aliud nisi *tegulas* notat, quibus *silices* loco usus est Adamus.

III. מקום שמוחו של הילד רופס: *molle esse*. quo loco cerebrum infantis adhuc molle est, id est, רך. Men. 37a.

IV. אנשי החצר ואנשי מרפסח: *porticus*.⁶⁸ viri atrii et viri porticus, Erub. 83b.

V. רפוסא: *princeps, vel, iudex*, ut ex circumstantia loci colligitur. Schemoth rab. s. 37.⁷⁰ et רפח: *vide supra* in Pihel, רף et רפח: *commovere, motitare, agitare, concutere*, idem quod רוף.

רפסח: *tabulae reticulatae, instar retium vel clathrorum conjunctae et compactae*, Ohol. c. 13. Sic explicatur quoque in Para cap. II. sed Ar. *locus coenosus, palustris*.

רפף: *nictare, motitare palpebras oculorum, vel alas, et nictu vel motu tali aliquid certi innuere vel conari*: avis והעוף אפילו לא רפף אלא גפו: etiamsi non motiet nisi alas suas, Chol. 34b. כעוף. ויהי שמופף כנפיו sicut avis ista quae verberat alis suis, Br. s. 2. Ithpahel, אִתְּפָהֵל. Et, אִתְּפָהֵל: *mobilis, vagus*.

רפיק: *ictus, nictus, nictatio, motitatio*.

רפן: *aschchah* דהיי קא רפן: *fodere, sarrire*: invenerunt eum fodientem in agro, Tan. 23a. אחא: *advenit* vir iste et fodit parumper in eo, Erub. 25a.

רפיקא: *fossor, qui in agris vel hortis fodit*.⁷² Extat in adagio communi, קמי רפיקא קמי חסרא חסרא קמי רפיקא: *coram bibentibus vinum, datur vinum*: coram fossore, corbis olerum, Sota 10a. Cui quisque assuetus pro vitae suae statu, id ei magis allubescit, eoque sustentandus. „Similes lactucas, similia labra quaerunt.“ Legitur in Bemid. r. s. 9.

רפס: *axilla, humerus, junctura brachii cum humero vel axilla*: ומכניסו בגולו בפיו ובמרפקו: *pedibus suis, ore et brachio vel axilla sua*, Sab. 92a. ומכניסו על מרפקו: *et importat illud axilla sua*. והיו אוזניו אותו כמרפקו: *et erantque tenentes illum axillis suis, ne caderet*, R. David Ez. 13, 18. המרפק הוא בית השחי Br. fol. 7c. In Tg. על כל מרפקי ידיו: *pro omnibus axillis manuum*, Ez. 13, 18. heb. אצילי. Sic quoque videtur legendum Jer. 38, 12. מרבקי.

רפש: *extendere*.⁷³ Munst. Hinc, אל תרפשיני קמיה: *ne extendas me ante illum, ut vertit Rostallus*, Medr. Schem. par. 2.

רפש: *coenum, lutum*: כרפשו: *non est nisi ut projiciens excrementa sua, sordes suas*, gl. ובלו, Bk. 30a.

רפת: *bovine*, hebr. Hab. 3, 16. Sic ap. Talm. נצאה: *si invenerit eam in bovili*, Bm. c. 2. Videatur et pro *stercore bubulo* sumi. Hinc Rambam in Comment. Kelim cap. 10. §. 1. dicit נללים *esse vasa facta ex stercore bubulo et terra*. Nam Bartenora pro eo dicit, צפיעי כקר, *Alibi* רפח בקר, Pes. 5a.

רפח: *panis*,⁷⁴ *panis integer, orbiculatus*, ein Leib שם. In Tg. הלחא סלן דרפחא: *tres corbes panis*, Gen. 40, 16. in TgH. Ap. Talm. frequens est: *et rufum לא הוו מסמי ליה* et panem non porrigebant ei: *non nesciebat rufum* non aderat multum panis: *יהבא רפחא לעני* dabat panem pauperi: *תרדי* sedebat et comedebat panem: *דו רפחא איכרייחא* duo orbiculati panes agricolarum, quales scil. solent secum sumere agrum cultari, Erub. 82b.

רצה: *velle, bene velle, bene volum esse*. In Tg. נחזו: *sitatum*. Ap. Rab. in Pihel רצה: *benevolum reddere, placare, conciliare*. נחצה: *vel נחצה* placari, conciliari, benevolum reddi, adduci ut quis velit; *consentire, benevole gratificari*: אפשר דמחצה: *fortasse placabitur Deus*. Item, נחציה לללכ, *consensisti cum ipso factus es velle ire cum ipso*, consensisti cum ipso commercium habere. R. Sal. Ps 50, 18. להרצות: *ad bene volendum, quasi bene velim tuis malefactis, aut iis delecter*, R. Sal. ibid. v. 21. Ap. Talm. in Hiphil הרצה: *numerare, persolvere numeratas pecunias*. אמור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה: *prohibitum est numerare pecunias ad lumen vel lucernam festi dedicationis templi*, Sab. 22a. הרכה: *multas pecunias* ש לי ואין לי שולחני להרצות: *sunt mihi, sed non habeo numularium cui eas numerem, nempe permutandi causa*, Sanh. 48. in fine capituli, quasi diceret, multas quaestiones et objectiones dubias habeo, sed deest qui solvat. המרצה

⁶⁸ In qua deambulant homines nullo proposito nisi ut pavimentum calcant.

⁶⁹ Gr. *supremus, cujusque ordinis caput et princeps*. De x graeco in initio vocum omisso jam pluries in opere nostro scripsimus.

⁷⁰ שחי רפיק. Legitur in Midr. Cant. Cantic. (in sectione quae incipit נצמד). B. Ar. inexplicatum relinquit. Muss., qui vocem per נבחים i. e. altos montes exponit, ad gr. *ἀνὰ ὄρη* spectare videtur. Sana vero lectio in Jalkut est, שחי רפיק usque ad terrae depressionem Joppe, i. e. regionem profundam circa urbem Jaffam, quod in sensum illius loci in Midr. aptius quadrat.

⁷¹ Cf. ar. *مرف*, *movere alas, plaudere alis*, et gr. *ῥάπτω*, *ῥάπτω*, et *ῥάπτω*.

⁷² Ita quidem Ar. vocem *מר* exponit. Aptius vero videtur magisque in locos illos ex Talmude citatos quadrat, si vocem eandem habes atque ar. *نَفَقَ*, *benignus fuit erga alium*, cujus origo observante Willmetio in *fulciendo*. *Fulcire* (arbores vel plantas) igitur significat, et *רפסא* hortulanus est, qui arbores et plantas fulcit; unde etiam *מרס* pro membris, quibus corpus *fulcitur*, qualia sunt axilla et humerus.

⁷³ Quasi *conculcatum* dixeris. Cf. hebr. *דָּרַס*.

⁷⁴ Eodem modo ex ar. *رَفِيت*, *fregit, commisit* ortum est, ut hebr. *רָפַת*, cui respondet, a verbo *רָפַת* *fregit*.

אם מחוטא ועד *corrigia, lorum, ligula*: רצועת רסנרלא *si a filo usque ad corrigiam calcei* רצועה רסנרלא *accepero*, Gen. 14, 23. hebr. שריון. Ap. Rabb. ולא *neque cum luro quod est in pedibus* ברצועה שברגלו *ejus*, ולא ברצועה שבקרניה *neque cum luro quod est inter cornua ejus*, Sab. 54b. ולא ברצועה שבראשה

רָצַץ *confringere, conterere, collidere.* In Tg. rum est, et communiter per רָעַץ explicari solet. Praet. וּרְצַץ בַּפִּירִין שָׁנִי et contrivit scrupis dentes meos, hebr. וַיִּרֶם, Thr. 3, 16. וַיִּרְצְצוּ בַּנְּרִיחַן *confrugerunt capita fortium ipsorum*, Num. 21, 16. in TgH. Part. וּרְצֹצָא שְׂרִי כְּעִלִּי דַּבְּבִיחַן *et confringens muros hostium ipsorum*, Exod. 15, 6. in TgH.

רעצא *pullus, pullaster*: ¹⁵ Ap. Talm. רעצא sapiens quidam interrogatus; Si pullus in ovo moriatur, undenam anima ejus egreditur? Respondit, unde ingressa est, iterum egreditur, Bech. 8b.

רק *tantum, tantummodo, duntaxat*: *αὐτῶς* assumit numerum pluralem: unde, כל אכן ורקן, omnia in Lege extant, ad diminutionem valent, vide R. Sal. Lev. 23, 17. רב *putredo*. רב לא אחד ביה רבא. רבא lignum quod nulla invasit putredo, hebr. עץ לא ירקב, Jes. 40, 20. Hinc, רבב *putrescere*.

רבב *idem*: et sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12. רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

רבב *idem*: sicut putredo et utrumque domui Jehudae, hebr. ורכב, Hos. 5, 12.

Git. ab initio. Et ponitur pro heb. רקע, Deut. 1, 19.

רקע *acupingere, arte scil. vel opere Phrygiano: figurare, delineare*, hebr. Hinc ap. Talm. שאם *figuratum sit* (scil. ovum) et perforatum; Chol. 64a. h. e. si pullus in ovo sit formatus, ita ut illius delineatio exterius in putamine conspiciatur, ut ovum q. pictum aut figuratum videatur. Sic, ביצה השרץ המרוקם טהור ניקבה, mundum est; si vero quantulumcunque sit perforatum, immundum est, Chol. 126b. in Misna. המפלה שפיר והיה מרוקם quae abortit molam, si quidem figurata sit, (i. e. delineationem formae humanae habeat, nec tamen signa habeat vel masculi vel foemellae, tum numerat puerpera dies immundicie suae pro mare et foemella) Nid. 24b. in Misna.

רקע *delineatio, figuratio*.

רקע *evacuare, deplere, ejicere, evomere, expuere*, quomodo pro heb. רקע ponitur: *spoliare, abripere, eripere, auferre*: quomodo pro hebr. ריקן in isto significato usurpatur. Videtur ortum a ריקן vacuus, quod est a ריק cum formativo: inde ריקן ubi Cholem indicat mediam quiescentem, et formativum, factum radicale, quod et in aliis quibusdam fit. Praet. ריקן ית נחמה דאבוך et abstulit Dominus pecudes patris vestri, hebr. ריקן, Gen. 31, 9. in Jon. ריקן כל עושרא דריקן מן אבנא omnes divitiae, quas abstulit Deus a patre nostro, Gen. 31, 16. in Jon. ריקן וריקן לנחמה et evacuavit lagenam, hebr. וריקן, Gen. 24, 20. in Jon. ריקן ית נחמה et evacuavit terra habitatores suos, hebr. וריקן et evomuit, Lev. 18, 25. וריקן ית מצראי מנכסיהון, hebr. וריקן, Exo. 12, 36. Fut. אל ne auferas animam meam, hebr. ריקן נפשי Ps. 141, 8. ולא תחרון ארעא וריקן ne expuat terra vos, hebr. ריקן, Lev. 18, 28. et 20, 22. וריקן ית מצרים et spoliabitis Aegyptios, hebr. וריקן, Exod. 3, 22. Ithpael Praet. וריקן וריקן evacuata fuit illis, Thr. 1, 1. וריקן בני ישראל et spoliati sunt filii Israël, hebr. וריקן, Exo. 33, 6. Cant. 2, 7. Fut. וריקן ארעא et evacuata fuit terra, Jesa. 3, 26. וריקן וריקן inebriaberis et evacuaberis, hebr. וריקן, Thr. 4, 21.

ריקן *dolabra, dolatorium, quo ligna dolantur et laevigantur*, Kel. cap. 13. Videtur esse a latino *runcina*: vel graecum *ρυγκίνη*. Suidas: *Ρυγκίνα*. *τεκτονικὸν ἐργαλεῖον*. Hadrian. Jun. in Nomencl. „Runcina dolatorium majus, quo laevigantur polinturque asseres“, etc. Vide Lexica latina.

ריקן *expandere, extendere*. Verbum in Tg. rarum est. Fut. תרקע עמיה לשחקא expandesne cum illo nubes superiores, Jobi 37, 18.

ריקן *expansum, firmamentum coelorum*: דרי

¹⁵ Quasi compressum, contritum (רקע) dixeris, quoniam pullastra vel pulla avis compressa est in ovo, mortui instar, qui non in arca, spatio sc. extenso sepultus, sed in sola terra obrutus et quasi compressus est, unde locutio apud Talmudicos usitata מומא רעצא immunditia compressa.

modato petere, veniens ad vicinam suam, et ostium apertum inveniens, tamen pulsatur, et dicit, שלמה עלך, quomodo vales? מה בנייכי עבדיך? quid agit maritus tuus? מה בעליך עבדך? quomodo liberi tui valent? etc. Sed in meo exemplari nunc lego: מְרַפֵּס, a רפא. Guido ex Zohar etiam apponit; וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי; וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, aliquando mare quod absorbet caetera omnia maria, vocatur intumescens, turgidum.

אִיקָרִי יָרֹק. *sputum, despuere, expuere.* Futur. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, quum etiam despuerit fluxu laborans in mundum sive purum, Lev. 15, 8. Ap. Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, nullo pacto ingredieris hic, nisi prius abiveris et spueris in faciem concionatoris, Vr. s. 9. Vide in כ"ד, et in פלג.

רוק *sputum*: a submissione et sputo, Jes. 50, 6. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et a me non abstinuerunt sputum, Job. 30, 10. עַד דִּאֲבֹלַע רֹקִי, donec absorbeam sputum meum, Job. 7, 19. Ap. Rab. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, dum adhuc sputum est in ore, Nid. 16. Vide Sota 47b.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רוק *sputum*, idem quod רוק, Talm. וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *jus faeculentum carni in fundo ollae.* וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, *tempus, pars capitis ad latera oculorum,* hebr. Hinc legendum, וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, et maxillas temporis, vel וְשֵׁאֵר מִיָּמִין אִיקָרִי, temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

^{12a} Ar. 3, aqua tenuis et minime profunda maris aut fluvii.

¹³ Extrita gutturali litera y idem videtur atque וְשֵׁאֵר de forma convexa litoris.

¹⁴ Vertendum videtur atque וְשֵׁאֵר de quo supra pag. 704 in notis.

ex Tan. fol. 3. et Bb. 128. sed in neutro loco reperio.

רשח ¹⁸ *facultatem, licentiam, potestatem habere, posse*. Futur. לאשמעא. מן quis potest audiendum proponere omnes laudes ejus, Ps. 106, 2. Hiphil. הרשה *facultatem, licentiam, potestatem dare, concedere vel tribuere*, ap. Rab. ביהו. אח כן ביהו. licentiam dedit filio domestico suo. מרשה potestatem dans. מירשה qui potestatem accepit, potestatem habens, Gewalthaber. Hinc Part. pass. in Tg. חרוון. מרשן eritis licentia-donati, id est, erit vobis licitum comedere infermentata, Deut. 16, 8. in Jonathane.

רשח *facultatem, licentiam, potestatem habens*: רשח למפרוק non est ullus praeter te potestatem habens redimendi, nulli praeter te licitum est, Ruth. 4, 4. Pl. מרשחין למרשחין non estis vos licentiam habentes, id est, non est licitum vobis videre Deum vestrum vacuis manibus, Exo. 34, 20. in TgH. Sic vers. 26. Ap. Rab. אין מרשחין non est prophetae licitum quidquam innovare in Lege Mosis deinceps, Meg. 2b. Sab. 101a Joma 80a. רשחין בני העיר לעשות: Supra (in coelo) neque sessio est, neque contentio, non cervix, non lassitudo, non שחמא חס ושלום, non forte, quod absit, duae potentiae constituentur, i. e. duo principia divina, duae personae divinae intelligentes, volentes, disponentes, Chag. 15a. אל תאמרו שחיי רשחיהם ne dicatis, duae potentiae divinae sunt, „ego sum qui eduxi te ex Aegypto“, R. Sal. Exod. 20, 2. Item, מרשחין quatuor licentiae sabbathi sunt, Sab. 6a.

רשח *nom. propr.* Hinc in Ar. ex Chol. 80a. רשח domus, familia Raschaei; sed in Talmud nostro רשח בית.

רשח *facultas, licentia, potestas, libertas, liberum arbitrium*: ורשח חיות ברא et irritam reddam potestatem animalium agrestium, Lev. 26, 6. in Jonath. Per Apocopen, רשח ליה non est ei potestas, Deut. 21, 16. ליה רשח non est potestas ulli, Eccl. 3, 14. Sic omne לא יוכל in Ecclesiaste, transfertur per רשח ליה. ליה לך רשח. Sic, ליה לך potestas, hebr. חולל, Deut. 17, 15. ליה לך רשח non est mihi potestas ducendi aliam, heb. רשח, Ruth. 4, 6. Ap. Rab. הרשח בידו facultas est in manu ejus, liberum ipsi est: רשח res licentiae, potestatis, id est, libera, quam licet agere vel intermittere: הרשח נתונה libertas data est homini, i. e. libera potestas, liberum arbitrium ad bonum et ad malum, Pirke avoth c. 3. ברשח הרבים in potestate plurium, i. e. in loco publico, qui patet et licitus est omnibus: ברשח היחיד in potestate unius, id est, in loco privato, qui in unius jure et potestate tantum est. ברשח אדוני cum licentia domini mei. Cum inferior aliquis a superiori discedit, sic honoris causa loqui silet. Sic, ברשח cum licentia tua, vel ברשח כבודך cum licentia excellentiae tuae. In Pirke sive Capitulis patrum scribunt cum Kametz ab initio, cap. 2.

רשח *est potestas, dominium, magistratus, regnum*. Hinc הרשחון ברשחון estote muniti sive cauti cum potestate, i. e. cum principibus et

regibus aliisque superioribus, qui sic dicuntur, quia omnia sunt in potestate ipsorum. Etai enim מלך חיים כאור פני מלך חיים in luce vultus regis sit vita, ut loquitur rex Salomon Pr. 16, 15. tamen sereno ipsius vultui, h. e. favori ejus non est fidendum nimium. Facile enim mutantur et favorem mutant in iram. Ideo rursus Salomon dixit ibidem ver. 14. מלך מלאכי מוח ira regis angelus mortis est. Cauter ergo cum iis versandum. Additur et alia ratio in Pirke: non enim adjungunt sibi hominem, nisi propriae necessitatis causa, etc. Ideo etiam Schemaja dixit, חרודע לרשח אל ne innotescas potestati, i. e. ne nimium familiaris fias principibus, ut legitur in Pirke av. c. 1. מרשחין הרשחון haeresis et potestas, vel dominium, ע"ז fol. 17a. מרשחין מרשחין et בעליה ערום נכנס וערום יצא ממנה ולוא יראה כביאה potestas sepelit dominos suos: nudus ingressus est, et nudus egreditur. Utinam autem egressus ejus esset, sicut ingressus (scil. sine peccato) Joma 87b. Pl. רשחין *potentiae, potestates, licentiae, licita*. Forma pluralis est a praecedenti רשח, qua utuntur Rabbini etiam in locutionibus de Deo, ut cum dicunt: Supra (in coelo) neque sessio est, neque שחמא חס ושלום, non cervix, non lassitudo, non forte, quod absit, duae potentiae constituentur, i. e. duo principia divina, duae personae divinae intelligentes, volentes, disponentes, Chag. 15a. אל תאמרו שחיי רשחיהם ne dicatis, duae potentiae divinae sunt, „ego sum qui eduxi te ex Aegypto“, R. Sal. Exod. 20, 2. Item, מרשחין quatuor licentiae sabbathi sunt, Sab. 6a.

רשח *potestate praeditus, in potestate constitutus, princeps*: מרשחין רשחין מרשחין lenitate spiritus pellicitur sive demulcetur princeps, heb. רשחין, Pr. 25, 15. Alii libri, רשחין quod idem ארשחין שחיי הרשחין *licentia, potestas, facultas*: literae datae potestatis, exigendi debitum aut aliud efficiendi nomine principalis, potestatem ipsi dant. כחבין הרשחין scribunt literas potestatis.

II. **רשח** *mutuare, mutuo dare, foenore dare et foenore accipere. foenerare et foenerari*, hebr. נשח. Part. רשחין cui tu mutuas, heb. נשח, Deut. 24, 11. רשחין כחן רשחין foenore accipiens sicut is qui foenerat ipsi, Jes. 24, 2. לא רשחין בי ומה דאנא לא רשחין non mutantur mihi, et quod mutuo ego, et repeto ab illis, ideo maledicunt mihi, Jer. 15, 10. Fut. מרשחין ארי תנשח בחכך רשחין מרשחין quum mutuaveris proximo tuo mutuum aliquod, Deut. 24, 10. רשחין די רשחין qui mutuaverit proximo suo, Deut. 15, 2. Ap. Talm. ליכיל לי מר מ' גריו רשחין כך metiatur mihi dominus quadraginta modios frumenti, quos mutuo dedi tibi, Ned. 51a.

רשח *creditor, mutuans, foenerator*: לא חחי ליה non eris ipsi tanquam foenerator, Exo. 22, 24. כל נבר מר רשחין *mutuum, debitum*: רשחין omnis vir dominus debiti vel mutui, qui scil. mutuo

¹⁸) Affine est verbo רשח commutatis dentalibus ש et ז.

dedit, Dent. 15, 2. רשע ut paulo ante in Fut. כל et omnis vir cui erat dominus crediti, i. e. creditor, IS. 22, 2.

רשע idem, Rab.

לרשעה לית: nates: רשעה, emphat. רשעה, i. e. morbum natum, afferat acaciam et aloen, Git. 69b. Glossa, חתחתיה, et scribitur שחת, et scribitur שחת. In Ar. adducitur hoc in שחת, et scribitur שחת. Hinc Guido et alii ponunt שחת haemorrhoids, flosus morbi genus.

רשע idem, Rab. remissum, pigrum, segnem esse, hebr. רשע.

Part. רשע, confortate manus quae remissae sunt, Jea. 35, 3. Alii libri רשע ex participio passivo Pahel. Pahel רשע remissum reddere. Part. רשע, ipse remissas reddit manus omnium virorum bellatorum, Jer. 38, 4. Part. pehil, et manus ejus remissae sunt, IIS. 17, 2. Fut. רשע, ne remittas manus tuas a servis tuis, hebr. רשע, Jos. 10, 6. Ithpahel, Praet. רשע, remissi facti sunt habitatores Damascus, Jer. 49, 24. רשע, remissae factae sunt manus nostrae, Jer. 6, 24. רשע, et remissae factae sunt manus ejus, Jer. 50, 43. Part. רשע, quamdiu segnes estis? Jos. 18, 3. Fut. רשע, non remissae fient manus tuae, Soph. 3, 16. Ap. Talm. רשע, laxi, Seb. 18b.

רשע idem, Rab. remissio, pigrity: רשע, praet. remissione manuum, heb. רשע, Jer. 47, 3.

רשע idem, apud Rabbinos.

רשע idem, Rab. signare, consignare, designare, exarare, conscribere, describere. Praet. רשע, exaravit scriptum et interdictum, Dan. 6, 10. רשע, nonne interdictum exarasti? Dan. 6, 12. Part. praes. רשע, vae qui consignat signaturas iniquas, hebr. רשע, Jos. 10, 1. Part. pehil, רשע, quod exaratum esset scriptum illud, Dan. 6, 11. Fut. רשע, et exarabis scriptum, Dan. 6, 9. רשע, et consignabis signum super oculos virorum istorum, Es. 9, 4. Ithpeh. Praet. רשע, signati fuerunt vultus ipsorum, Es. 27, 35. Pahel, Part. רשע, quum consignati essent in bello, Jud. 5, 14. רשע, signum, signatura, nota, descriptio, vestigium, quod pedum vel gressus est signum: רשע, neque signum in capitibus suis, heb. רשע, Lev. 21, 5. in Jon. Pl. רשע, scripta iniquitatis, hebr. רשע, Jos. 10, 1. רשע, notae percussiois, Jos. 3, 24. רשע, et signaturas excois, heb. רשע, Lev. 19, 28. Forma foeminina, רשע, vestigia pedum Messiae tui, heb. רשע, Ps. 89, 62. רשע, et vestigia gressuum tuorum, Ps. 77, 20.

רשע idem, apud Rabbinos. Item, descriptio, locus inventionis logicae. In Tg. רשע, nota ulcers, Lev. 13, 23. רשע, nota ustionis, Lev. 13, 24. רשע, secundum signaturam scripturae ejus, Ezech. 3, 12.

רשע idem, Rab. רשע idem.

רשע idem, Rab. scriptum, scriptura. Hinc frequens ap. Rab. רשע explicatores, interpretes scripturarum, sacrarum scil. id est, סקרא, et ex iis subtilitates et allegoricas expositiones esciscitantes, Bk. 82a. Sanh. 105. Ber. 24.

רשע idem, Rab. bruchus, locustae species⁸⁰: רשע, et bruchum juxta speciem suam, heb. רשע, Lev. 11, 22. רשע, et bruchi non erat numerus, heb. רשע, Pa. 105, 34. Ap. Talm. רשע, h. e. סלעם (in Bibliis Lev. 11, 22.) est רשע; Chol. 65. In altero exemplo, quod in Ar. adducitur ex Nid. 58a. pro רשע, legitur רשע. In Vr. a. 14. רשע, רשע.

רשע idem, Rab. aphel, impie, improbe agere. Verbum in Tg. rarum est, pro quo communiter usurpatur Praet. רשע, improbe egimus, Ps. 106, 6. רשע, et impie egerunt sicut patres ipsorum, heb. רשע, Ps. 78, 57. Ithpahel, Fut. רשע, et nunc ne fiat improbi, Jea. 28, 22.

רשע idem, Rab. impius, improbus: רשע, iterum quam minimum, et non erit amplius improbus, Ps. 37, 10. Hoc titulo hostes quidam Israelitarum in Targum insigniuntur: רשע, arrogantis Pharaonis improbi, IIS. 22, 9. Ps. 89, 11. רשע, Nebucadnezar improbus, Thr. 4, 12. רשע, Constantina urbs Edomae impiae, Thr. 4, 21. רשע, Roma impia quae aedificata est in Italia, Thr. 4, 22. רשע, dedit Dominus Edomum impium et etultum, Eccl. 10, 6. רשע, filius Amaleki impii, Ezech. 3, 1. et et. רשע, et improbus quum conversus fuerit ab omnibus peccatis suis, Es. 18, 21. רשע, thesauri hominis improbi, Pr. 10, 2. רשע, qui justificat improbum, Prov. 17, 15. רשע, et improbo, Ps. 50, 16. Pl. רשע, in consilio improborum, Ps. 1, 1. רשע, ex improbis egreditur improbitas ipsorum, IIS. 24, 14. רשע, viri improbi, IIS. 4, 11. רשע, et improbi in gehenna judicabuntur. IS. 2, 9. רשע, praeparavit gehennas improbis, IS. 2, 8. רשע, bibent omnes improbi terrae, Ps. 75, 9.

רשע idem, Rab. impietas, improbitas: רשע, et non ambulavi in improbitate, IIS. 22, 22.

⁷⁹ Vide notam 213^m supra pag. 93.

⁸⁰ De magno vel longo capite (רא) verisimiliter sic dicta. Caput enim, ut ex Talmude in Chol. 65 videndum, imprimis est, secundum cujus formam genus locustarum in species plures dividitur. Item רשע vel רשע in Talm. (Sak. 133b) legitur pro lat. resina.

מחשבת a via sua impia, Ez. 3, 18. ברשעא cogitationes in improbitate, Ps. 141, 4.

רשעוּת idem: ואמעיני ברשעוּתה: et seduxit me improbitate sua, Gen. 3, 13. in Jonath.

רשף ⁸¹pruna: ויחידהו לרשפין דנור: et greges ipsorum prunis ignis, Ps. 78, 48.

רשק ⁸²nardus: וטוריקא: nardus et crocus, Cant. 4, 14. camphora cum nardis, Cant. 4, 14. Aliter ap. Rab. רישקא: crocus hortensis, i. e. גן של, nempe orientalis, qui in hortis crescit. Vide in כתובם.

רשש ⁸³gleba: קרקע שמעלה רשש: fundus vel ager qui producit vel habet glebas, Nid. 8b.

Hinc possint etiam esse ארשׁ abstrahere te, desere, Pr. 4, 15. ערשׁ deserens, rejiciens, Pr. 13, 18, et 15, 32. חרשׁן deseretis, Pr. 8, 33. pro heb. פער. Sed lexica hanc radicem ignorant, et Ar. in פער ponit ea, ut et Elias.

רחה ⁸⁴currus: ופרק יח גלגלי רחתיהו: et confregit rotas currum ipsorum, Exo. 14, 25. in TgH. pro quo in Jon. est רחתיהו.

רחם ⁸⁵dimittere, remittere ex gratia et clementia: ut, Elieser et Itamar filii ejus reliqui, digni fuissent qui comburentur, לרחם הכתוב לאהרן, nisi quod gratiose remisit id Scriptura Aharoni, Ar. ex Siphra. Et in Br. s. 20. לוי על דעהיה דוכרי בן לוי. sed juxta sententiam Sifdi filii Levi remisit ei, i. e. רחם, ut Aruch exponit.

רחי idem quod ראי ⁸⁶dignum, conveniens, bonum, melius: Qui non parcat gloriae creatoris sui, melius fuisset ei, si non venisset unquam in mundum, Chag. 2. in Misna, ab initio. Similis locutio ei, qua Christus utitur Matth. 26, 24. „Bonum erat illi homini, si natus non fuisset.“ רחי לוי שפול שנים עשר חדש במטה conveniens ipsi est, ut decedat 12. menses in lectum, Rh. 25a. Quidam libri habent ראי.

רתח ⁸⁷fervere, effervesce, ebullire. Metaphorice de fervore sanguinis in ira dicitur, excalescere, ira fervere. Praet. רתח לבי בנשמי: fervet cor meum in corpore meo, heb. חם, Psalm. 39, 4. Alii libri רתח ex forma Participii praesentis. וחימיה et excalescencia ejus fervebat in eo, heb. בעה, Esth. 1, 12. Infinitivum למרתח ad effervescendum ira, et dicere verba rebellionis, Eccl. 7, 10. Pahel, Part. מרתח ואין את מסכר ומרתח. Aphel, Part. מרתח ויה דורא: fervet instar ollae, heb. רחיה.

Job. 41, 23. Ap. Rab. קירך שפוך dum fervet olla tua, effunde, Ber. 62b. Proverbiale est: dum suppetunt tibi facultates, largire et da pauperibus: dum facultas est benefaciendi amico, benefaciendum, et non differendum: dum valetudo et facultas docendi datur, docendum, et doctrina ex gratia Dei concessa, non pessundanda. Sic ad omnia media accommodari potest: לא הרהר ולא חחתי ne excandescaas, et non peccabis, Ber. 29b.

רחה ⁸⁸fervor, spuma fervoris: ושבוך רחמה et relinque fervorem, hebr. חמה, Ps. 37, 8. ואהמלי ויהמלי: et repletus fuit Haman super Mardocheum fervore, Esth. 3, 5. רחמה, Esth. 5, 9. ורחמה ומלכא אשחריכה, Esth. 5, 9. ורחמה ומלכא אשחריכה et ira fervens regis placata fuit, Esth. 7, 10. ברחמה fervore, Ps. 78, 49. כקפה, Hos. 10, 7. Cum Aff. רחתי אהב יח רחתי avertit fervorem irae meae, Num. 25, 11. in Jon. ברחמה חרדי יח neque in fervore tuo castiges me. Ps. 6, 2. וליח דמטמר et non est qui abscondi possit ab ira ejus, Ps. 19, 7. ברחמה בכן קם ברחמה tunc pervexit in fervore suo, Esth. 7, 7.

רחה ⁸⁹fervens, bulliens. מרתח fruxum, bullitum: חעל יחה afferes illud, Lev. 6, 24. in TgH. Scribitur vulgo מרתח ex forma Hebraica cum Kibbuz.

רחה ⁹⁰cacabus: מנחח מרתח munus cacabi, in cacabo coctum, Lev. 2, 7. in Jon. במרתח quod paratum fuerit in cacabo, Lev. 6, 32. Jon.

רחה ⁹¹servidus, iracundus, qui omnia fastidiose et cum ira accipit et habet. Hinc illud: שלשה חידין: tres sunt, quorum vita non est vita: misericordes, iracundi, et moesti animo, id est, melancholici, Talm. Pes. 113b. Misericordes, scil. nimium et semper, quorum misericordia, crudelitas est, et virtutum ac vitiorum confusio, unde peccatorum impunitas enascitur. Iracundi, qui cum fastidio et ira omnia audiunt, accipiunt et peragunt. Moesti mente, qui semper tristes sunt, et nullo hilarioris mentis motu quicquam vel agunt vel moventur.

רחה ⁹²spumare, in spumam fervere, spumam emittere.

רחה ⁹³fervor, effervescentia: spumatio, ejectio spumae: רחמה effervescentia vini, quando faeces ut spumam emittit, quas postea resorbet, et in fundum demittit, Tibbul jom cap. 1.

⁸¹) Hebr. רשף.

⁸²) Quasi *confractam* (רסס, רצץ) terram dixeris.

⁸³) Convenit cum verbo רצה placere, benevolentia accipere, et Piel רצה sc. *alicui gratum reddere*. Vide notam sequentem.

⁸⁴) Non videtur. Aliud enim est, si ראי לוי dicis i. e. *visum* (ראה) vel melius esset, si quis creatus non fuisset, i. e. aliis gratum, beneplacitum esset etc., cum vero ipsi, qui creatus est, vita in gratia esse potest, aliud si pro ראי per ראי dicas, ubi sensus est: optatum ei esset, ipsi creato beneficentia facta esset, si creatus non fuisset. Tertia inter has locutiones locutio est ראי, ubi nec ipai creato nec aliis beneficium redditur.

⁸⁴) *Clausā manus*, a חָתַם cui notio inest *claudendi*.

Abbreviaturae literae ר.

רַבְּנִי *Rabbi, Magister, Doctor*. Hi tituli omnes post natum Christum inter Judaeos orti sunt. Nam prima antiquitas prophetis proxima, nullis omnino titulis utebatur, aequae ut prophetae ipsi. Sic viri synagogae magnae, post Esram, Haggaeum, Zachariam et Malachiam, nudis nominibus suis appellati fuere. Sic qui hos insecuti, Antigonus vir Sochaeus, Schimeonis justii ultimi ex synagoga magna discipulus, Jose filius Joasaris, Jose filius Jochananis, Josua filius Perachjae, Schemaja et Aftalion, Hillel et Schammai, nullis titulis usi sunt, וְהָיוּ לְנוֹלָמִים וְכֹדֵר מְלָאִים בְּשֵׁבִיל שָׂאִי, id est, idque propter magnificentiam et gloriam excellentiae ipsorum, quod impossibile esset, reperire titulos dignos ipsis, ad honorandum nomen ipsorum, prout nulli erant tituli prophetis ipsis, ut scribit Majemon in praefat. in tract. Talmudicum וְיָרִיעַ Seraim. Astipulatur huic Rabbi Nathan in Lexico Aruch, in voce אַבִּי, ubi ita scribit: הַדְרֵחַ הָרַשְׁוֹנִים שָׂאִי גְדוּלָּה מְאֹד לֹא הָיוּ צְרִיכִים לְרִבְרָם לֹא בְּרֵן וְלֹא בְּרַבִּי וְלֹא בְּרַב לֹא לְחַבְּי בָּל וְלֹא לְחַבְּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׂאִי הָלַל עָלָה מְבָל וְלֹא נִמְסָה id est, „secula prima, quae erant praestantissima, non opus habebant se ampliari (titulis) neque per Rabban, neque per Rabbi, neque per Rabb, tam sapientes Babyloniae, quam sapientes terrae Israelis. Nam Hillel ascendit ex Babylonia, neque fuit appellatum Rabbini titulo nomen ejus“. Ante hunc Hillelem nemo tali aliquo titulo vocatus fuit. Attigit autem Hillel nativitatem Christi, aut paucis annis ante ipsum obiit.

רַבְּנָן *Rabban*, titulus omnium praestantissimus est, magnatem potius ac principem quam doctorem denotans, ut mox patebit. Septem tantum Hillelis posterio insigniti leguntur: Primus, Rabban Schimeon, Hillelis filius. Secundus, Rabban Gamaliel senex, Schimeonis filius. Hillelis nepos, Pauli Apostoli, ut putatur, praeceptor in Judaismo, de quo dictitant, quod cum mortuus esset Rabban Gamaliel senex, Onkelos proselytus combusserit super ipso septuaginta libras thuris, ut est in Juchasin folio 164. Tertius, Rabban Schimeon II. filius Gamalielis senis, Hillelis pronepos, qui in direptione urbis periit. Quartus, Rabban Jochanan filius Zachaei. Hic non fuit de familia Hillelis, ideoque post desolationem urbis, quinque ad summum annis, ceu succenturiatus administrator, principatum gessit in urbe Jafne, quo ex obsidione Hierosolymae fugerat. Nam Gamaliel II., qui sequitur, nondum erat aptus ad principatum. Quintus, Rabban Gamaliel II. Schimeonis secundi filius, Hillelis abnepos, qui Jochanani in Jafne successit. Sextus, Rabban Schimeon III. Gamalielis secundi filius. Hic Schimeon pater fuit Rabbi Jehudae, qui in specie appellatus רַבִּי Rabbi Jehuda princeps, et a sanctitate

absolute et simpliciter רַבִּי Rabbi. Hinc disputant Hebraei, quare hic Rabbi Jehuda, cum omnes praecedentes dignitate superarit, non etiam vocatus fuerit Rabban? Respondent quidam, quod Rabbi, absolute sine adjecto nomine usurpatum, longe excellentius sit, quam Rabban cum adjecto nomine. Septimus, Rabban Gamaliel, Rabbi Jehudae filius, in quo titulus exspiravit. Duravit per ducentos fere annos, aut paulo amplius. Nam sub patre ejus Rabbi Jehuda, tres Imperatores Romani mortui fuerunt, Antoninus pius, Marcus Antoninus et Aurelius Commodus, cujus obitus ponitur in annum Christi 193. Haec patent ex Rambam dicto loco, Juchasin, folio 66. 67., Schalschelet, Tzemach David, et similibus aliis libris historicis. In Tzemach David legitur: רַבִּן שְׁמֵעוֹן בֶּן הִלֵּל הוּא הָרִשְׁוֹן הַנִּקְרָא בְּשֵׁם רַבִּן id est, Rabban Schimeon filius Hillelis, primus fuit appellatus nomine Rabban. Hic fortassis ille fuit, qui Christum brachiis excepit, et a pietate atque justitia ab Evangelista Luca commendatur. Nam sane tunc vixit, ut postea, sub ejus filio Gamaliel, Paulus Legem Mosaicam didicit. Conjecturae favet, quod historia Judaica hujus laudes praeteriit, quas aliqui in Hillelis majoribus et tota posteritate diligentissime persecuta est. Unde in Tzemach legitur, folio 36. רַבִּן שְׁמֵעוֹן בֶּן הִלֵּל הָיוּ קָבֵל מֵאֲבֵי וְנִמְסָה לְנִשְׂאֵי אַחֵר אַבִּי וְהָיוּ נִשְׂאֵי לֹא כִצְמִחִי קָבֵל מֵאֲבֵי וְנִמְסָה לְנִשְׂאֵי אַחֵר אַבִּי וְהָיוּ נִשְׂאֵי לֹא כִצְמִחִי id est, Rabban Schimeon filius Hillelis senis accepit (Legis traditionem) a patre suo, et constitutus est princeps post patrem suum: at tempus initii principatus ejus non reperi in ullo aliquo auctore. Et paulo post: וְיָרִיעַ מִכֵּן נִשְׂאֵי לֹא יִרְעֵי et tempus protractionis principatus ejus non scimus, quod similiter in nullo auctore legi. Patet autem evidenter, quod non diu regnavit. Inde etiam in Mischna Talmudica nulla ejus mentio. In Gemara obiter tantum commemoratur, non alio fine, quam ut Hillelis posteritas integre contexatur, his verbis: הָלַל וְשִׁמְעוֹן גְּבִיאֵל וְשִׁמְעוֹן id est, Hillel et Schimeon. Gamaliel et Schimeon, administrarunt principatum suum durante adhuc templo secundo, centum annis: In tractatu de Sabbatho, fol. 15. Praeterea in Pirke abbot inter patres Traditionum non recensetur, sed Hillelis celebribus dictis statim subjicitur nepos ejus Rabban Gamaliel. Inde Abarbinel motus, in quaestionibus suis in hunc librum, non intempestive quaesivit, quare Rabban Schimeon, Hillelis filius, in serie Patrum non putatur? cujus rei varias conjecturas adducit. Causam ego suspicor esse, ut dixi, quod, posteaquam Christum esset amplexus, ejus memoriam praeterierint. Sed ad propositum. Primus a nato Christo titulus fuit Rabban, et principibus datus, qui tamen etiam doctrina Legis excelebant. Postea prodiit titulus רַבִּי et רַבִּי in terra Israelis; רַבִּי et רַבִּי in Babylonia. Hinc saepe in Talmud רַבִּי וְרַבִּי וְרַבִּי, nempe dum Sira iste

adhuc doceret in Babylonia, vocatus fuit Raf: postmodum Hierosolymam vocatus, et sollemni impositione manuum in magistrum promotus, dictus fuit Rabbi et Ribbi, ut legitur in libro Halichoth olam folio 5b. De dignitate et differentia haec ab Hebraeis statuuntur: גדל מרב רבי גדול מרבי רבן וגדל מרבן שמו ולא מצאנו אדם שנקרא גדל מרב רבי id est, Rabbi excellentior titulus est, quam Raf: Rabban major quam Rabbi; at simplex nomen ejus, majus quam Rabban, neque reperimus quemquam vocatum fuisse Rabban, praeterquam principes: Aruch in voce אב"י. Item, רבן הוא שם חשוב במקלה, רבן רבא Rabban est nomen excellentioris dignitatis, quam Raf, vel Rabbi: Tzemach fol. 36. Item: הרבמים שהם למטה מן המקלה הווא יכנה אותם רבן ועד למטה מן המקלה שהם למטה מן המקלה הווא יכנה אותם רב ורבי id est, sapientes qui infra hanc dignitatem erant, (ut nudo suo nomine vocarentur: cognominati fuere Rabban: qui infra hanc dignitatem, vocati fuere Rabbi et Raf: Majemon in supra dicta praefatione. De hac Majemonis sententia legitur in Juchasin fol. 20, 2. et 48, 1. Etsi Majemon nomen Rabban videatur etiam sapientibus tribuere, עס כל זה לא, רבן רבא Rabban sapientibus tribuere, non reperimus illud cum ullo sapiente, sed cum principibus duntaxat. Alias de his plura.

רבן pluraliter dicitur: רבבין, רבבין, רבבין, quae postrema forma Talmudicis familiarissima est, ut in illo, רבבין Docent Rabbini. Et in Targum, אחר רבבין accumbere fac magistros tuos, Cant. 6, 4. רבבין Magistri Sanhedrin, Eccl. 2, v. 10. Hoc plurale non est ejusdem dignitatis cum singulari: servit enim omnibus promiscue sapientibus. A reliquis pluraliter dicitur רבבין, sed semper cum Affixo Pronomine, רבבין Rabbini nostri: qui calcitrant adversus magistros suos. רב etiam admittit Affixum; ut, quae- sitionem Talmudicam coram Doctore vel praeceptore suo, reus est mortis: Berachoth fol. 31, 2. et sic saepe. Item Moses Magister vester ubinam est? Schab. folio 89, 1: item Moses Magister noster.

ר"א

Rabbi A-
braham, Talm. Utrum modo legendum, docent praecedentia cujusque loci, ubi idem nomen saepius reperit solet.

2. Raf dicit. Talm.

ר"א

ר. אברהם בר דיאד
vocat
liber cabalae Rabbi Abrahami, filii Dior. Vixit eodem tempore cum R. Abraham Ab. Esra, et obiit anno Christi 1199. Juchasin folio 132, 1. Fuit et alius ר"א, dictus R. Abraham filius David, qui in Talmud quaedam commentatus est, et scripsit animadversiones in Rambam, annis viginti post priorem. Horum nomina in quibusdam libris confunduntur. Litera sive articulus ה huic ut et aliis multis abbreviatis nominibus praemitti solet.

ר"א

R. Elieser filius Rabbi Jose Galilaei. In compendiis Talmudicis Rabbi Ascher saepe citatur ר"א.

ר"א

R. Aben Esra: cum articulo ר"א אבן עזרא. Ab excellenti doctrina a Kimchio appellatur ר"א אבן עזרא. Doctor Justitiae, Ps. 19, 1. Aliquando, ר"א אבן עזרא. R. Elieser filius Akivae, apud Talm.

ר"א

illustis R. Elias Misrachi sive Orientalis.

ר"ב

Qui Cabalae dediti sunt, explicant vocem hanc in Ps. 3, vers. 2. multi insurgunt contra me: ר"ב id est, Romani, Babyloii, Graeci, Persae.

ר"ש

Vide infra in ר"ש.

ר"ג

1. principium Gemarae. In Aruch frequenter occurrit, quando ex Gemara aliquid citatur. Cum servilibus, et in principio Gemarae. De Gemara supra dictum.

2. Rabbani Gamaliel. Saepe citatur in Talmud, et est ex posteris Hillelis. Vide paulo ante. Aleph additum, est אמר dicit.

3. Rabbenu Gersom. De hoc etiam supra.

ר"ד

Domine mundi. Periphrasis Dei, pro quo Rabbini dicunt. ר"ד של עולם vel רבנו של עולם.

2. principium rei; principio, primum. In epistolarum initiis ejus frequens usus.

ר"ד

Rabbi David Kimchi. Cum articulo ר"ד דוד קימחי. Floruit circa annum Christi cxc. Fratrem habuit R. Mosche Kimchi, celebrem quoque Rabbinum: patrem R. Joseph Kimchi, cuius expositiones R. David saepe in commentariis suis Biblicis adducit.

ר"ה

principium, caput, initium anni. Sic vocant novi anni initium, cujus festum celebrant primo die sui septembris, qui in novilunium incidit. Est et nomen tractatus Talmudici, de isto festo et ejus requisitis agens, qui saepe sic citatur: ut ר"ה capite primo libri Rosch haschana. ר"ה genitivum notat.

2. dominus mundi. Nomen divinum est.

3. licentia plurium. Sic vocatur in iure Hebraeorum locus publicus sive publici juris, platea publica, campus vel ager publicus, planus et apertus, non circumseptus. Opponitur ipsi ר"ה id est, רשות החדיד, id est, locus privatus, in quo persona privata tantum jus habet. ר"ה homines in agris habitantes: ר"ה urbani, qui in loco circumcluso habitant.

רד"י

Vide praecedentem.

ר"ל

Rabbini nostri, benedictae memoriae.

ר"ח

caput mensis. Sic vocatur neomenia, primus dies cujusque mensis, qui dicitur *חודש innovatio*, quod luna ad quemque mensem fiat nova. Hoc die in synagogis conveniunt, preces dicunt, lunam consecrant et quodam modo festum diem habent. Cum servilibus, quod luna ad quemque mensem fiat nova. Apud Talmudicos etiam constituit Rabbiorum quorundam nomina: ut, *Rabbi Chanina*, *Rab Raf Chasda*, *Rabbi Chananael*. Quale singulis locis legendum sit, id antecedentia semper docent, in quibus integre scribi solet, et ob crebram repetitionem deinde abbreviari.

2. *principium sapientiae.* Nomen libri celeberrimi *scribit auctor libri Reschit chochma*. Aliquando scribitur *ubi ubi valet brevis, parvum*, quod compendium est ex principali extractum.

3. *Raf Chasda.* Celebris fuit doctor Babylonicus, Talmudicis scriptoribus saepe laudatus.

ר"ח"ל

tantummodo vita et salus addantur tibi. Usurpant in conclusionibus epistolarum, pro: *vive et vale.*

ר"י

Constituit aliquot nomina propria, veluti *Rabbi Jose*, *Rabbi Jehuda*, *Rabbi Ismael*, *Rabbi Isaac*, *Rabbi Joseph*, *Rabbi Tosephos*, additionum quarundam Talmudicarum, vulgo *R. Isaac habbachur*, id est, *juvenis vel electus*, et similia, quorum sensus ex praecedentibus haberi potest, in quibus integre poni solent, deinde abbreviate repeti, ut dictum.

2. *caput synagogae, synagogiarcha*, rector universitatis: *factus est caput academiae*. Pl. ראשי ישיבות.

ר"כ"א

R. Jacob filius Ehesaris. In compendiis Talmudicis saepe citatur.

ר"י"ב

R. Joseph, filius Gorionis. Auctor est compendii Hebraici, in quo de actis LXX interpretum, Machabaeis, excidio urbis, et decem captivitatibus agitur.

ר"י"ב

Rabban Jochanan, filius Zachaei. De hoc paulo ante dictum. in ר'.

ר"כ"ט

R. Joseph, filius R. Tobiae

ר"כ"ל

R. Josua, filius Levi. Celebris inter Talmudicos Doctores.

ר"כ"כ

R. Joseph filius Meir. Discipulus fuit

R. Alphesi, et praeceptor R. Majemonis. Scripsit commentaria in complures tractatus Talmudicos. Obiit anno Christi clō CXLI.

ר"י"ב

R. Isaac, filius Nathanis. Fuit discipulus et gener R. Salomonis Jarchi. Item, *R. Jehuda, filius Nachmanis*, qui scripsit librum id est; *consuetudines decisae*. Vixit circa annum Christi clō CCLV.

ר"כ"ש

R. Isaac, filius Scheschat. Scripsit celeberrimum librum *quaestionum et responsionum*. Floruit anno Christi clō CCCLXXIV.

ר"י"ג

R. Joseph Gekatiāa, auctor libri *portae lucis*.

ר"י"ד

R. Jannai sacerdos.

R. Jehuda sartor. Auctor libri celeberrimi cabalistici *portae lucis*.

ר"י"ט

R. Jom tof, filius Abrahami. Aliquot insignium librorum auctor est. Inter alios scripsit commentarium in Majemonem, quem vocat *ספר פני משה*. Floruit circa annum Christi clō CCCLXXX.

ר"י"ל

Rabbi Isaac Loriensis, germanus, in recentioribus cabbalistis celeberrimus, auctor libri decantatissimi *deruschim*, qui in cabbala denudata conversus exstat. Eidem attribuuntur manuscriptorum, a R. Chaim Vital descripta, inque sex potissimum tomos divisa.

ר"י"נ

R. Jacob punctator. Meminit ejus Elias in fragmentis tabularum.

ר"י"צ"א

R. Isaac, filius R. Abrahami.

ר"י"צ"ב

R. Isaac, filius R. Toderos id est, *Theodori*.

ר"ל

voluntas mea est dicere, vel *voluntas ejus* (dicere). Usurpant, quando aliquid clarius volunt explicare, ut cum Latini dicunt: id est, hoc est.

2. *debet corrigi*, vel *debet esse*. Usurpant in fine librorum, ubi errata typographica recensentur.

3. *Resch Lakis.* Nomen celeberrimi doctoris Talmudici, qui frequenter in Gemara adducitur.

4. *R. Levi*, qui et *ut sequitur*.

ר"ל"ב

R. Levi filius Gersom. Scripsit commentaria in tota Biblia. Auctor etiam est libri celeberrimi *bella domini* (vide in מ"י.) Commentarium in Legem absolvit anno Christi clō CCCXXX.

Commentarium in libros Samuelis clc CCCXXXVIII. Mortuus anno Christi clc CCCLXX. Avus ejus maternus fuit Ramban, id est. R. Mosche ben Nachman, qui vulgo vocatur Gerundensis.

ר"ם

R. Meir. Doctor Talmudicus, quando absolute ponitur. Alias etiam *R. Mosche* valet, ut ibi, *Mater. R. Mosis Mikkotzi*.

2. *pastor fidelis*. Sic vocatur auctor, qui scripsit additamenta in Zohar, qui distincte sic citari solet. Sic in libro reschis chochma. fol. 3!a. ובר"ם *et in pastore fidei* fol. 257. item f. 32, l. ופי"ם *et explicatio in pastore fidei*. Sic saepe in eo libro.

3. *caput synagogae*. Chaldaica locutio, pro quo vulgo dicunt ראש הישיבה.

רמ"בם

R. Mosche, filius Majemonis, abbreviate *Ramban* dictus. Patria fuit Cordubensis, sed in Aegypto educatus, et studiis consecratus, unde vocatur *Moses Aegyptius*. Anno vigesimo tertio aetatis coepit conscribere commentarium in Mischnajoth, sive textum Talmudicum, quem absolvit anno trigesimo. Anno quadragesimo secundo absolvit magnum istum librum, quatuor voluminibus distinctum, qui vocatur תוספתא et תורה. Postea librum *praeceptorum* composuit. Anno quinquagesimo aetatis conscripsit librum נבוכים in lingua arabica, quem R. Samuel Aben Tibbon in linguam hebraeam transtulit, et R. Schem tof, de quo supra, (in רש"ט) et Ephodaeus commentario illustrarunt. Vixit annos septuaginta. et tantam docendo laudem sibi comparavit, ut de eo tritum dictum sit, מאשה עד משה לא *a Mose (propheta) usque ad Mosen (Aegyptium) non fuit sicut iste Moses*. Floruit circa annum Christi clc CC et tandem sepultus in terra Israelis.

רמ"א

R. Meir inquit. Talm.

רמ"נ

R. Mosche, filius Nachman, Gerundensis Hispanus. Complures libros conscripsit, ac coepit inclarescere circa annum Christi clc CCXII.

2. *R. Meir filius Nathanis*. Talm.

רמ"ח

quidam putant eum fuisse unum ex lectoribus Biblicis exercitissimis. Elias suspicatur, esse eum, qui commentariolum circa masoram magnam conscripsit.

Valet et in numeris 248, quot sunt מצות עשה *praecepta factiva*, id est, jubentia, quae nos facere aliquid jubent, et comparantur 248 membris corporis humani, ut moneatur homo, omnia et singula sua membra creata esse ad praestanda ea, quae Deus ab homine fieri voluit. Membra autem hoc modo ab Hebraeis numerantur: triginta in *infimo pede*, nempe sex in unoquoque digito pedis: decem בקרסל *in talo*: duo בשוק *in cruce*. Quinque בארבעה *in genu*. Unum ביד *in femore*, tria בקליה *in coxis*: (in Talmud legitur בקליה id est, ביד *acetabulo*). Triginta in manu, sex scil.

in unoquoque digito: duo בקנה *in tibia*: duo במרפק *in cubito*: unum ביד *in brachio* sive lacerto: Quatuor במרפק *in humero*: undecim צלעות *costae*. En 101. ab uno latere, totidem ab altero, quae faciunt 202. Praeterea octodecim חוליות *vertebrae* in spina dorsi: Novem במח *in capite*: octo במצד *in collo*: sex במח *in apertura cordis*, id est, thorace: quinque בנקב *in foraminibus suis*. Sic habes 248. Judicent anatomici veri de hac anatomia Judaica, quae exstat in libello הנקב היכל Petita autem sunt ex corpore juris, cod. Oholoth c. l. Vide infra in שם"ה.

רמ"ד

R. Moses sacerdos. Cum articulo ה"ס *R. Moses sacerdos*. Meminit ejus auctor libri Juchasin f. 132. Vixit tempore Rambam, de quo ante, (in רמ"בם).

רנ"ב

R. Nissim, filius Ruben.

רע"ז

R. Akiva. Talm. Vel *R. Eluser*.

רע"ה

Moses praeceptor noster, qui in pace requiescat.

רפ"ס

initium versus: plur. ראשי פסוקים. Masor.

2. *initium capitis*. Sic in Aruch saepe occurrit, quando ex initio capitis Talmudici aliquid citatur.

3. Cum praefixo ה *sapiens R. Perez*, qui auctor putatur celebris libri *dispositio divinitatis*, ut supra in litera פ traditum.

רש"ש

Rabban Schimeon. Talm et Zohar.

רש"בא

R. Salomon filius Adras. Aliquot insignium librorum auctor est, discipulus Ramban, id est, R. Mosis Nachmanidis, et floruit circa annum Christi clc CCLXXX. In Juchasin, f. 133. vocatur *R. Salomon, filius Abrahami, filius Adras*.

2. *Rabbenu Schimschon filius Abrahami*. Scripsit תוספות *additiones* ad Talmud. Meminit ejus auctor Juchasin, fol. 131. Exstant etiam *piske haraschba, judicia, sententiae judiciales*: item תשובות *responsiones Raschba*.

רש"בנ

Rabban Schimeon, filius Gamalielis. De hoc supra. Additur א in fine, pro nota genitivi casus. Floruit circa annum Christi CL, et fuit pater Rabbi Jehudae, quem vocant sanctum.

רש"בט

R. Schimeon, filius R. Tobiae.

רש"בי

Rabbi Schimeon, filius Jochaci. Hic absolute etiam vocatur *R. Schimeon*. Discipulus *R. Akivae*, qui quinquaginta annis post desolationem ur-

bis et templi martyrio finiit vitam, circa annum Christi CXX, in bello Adriani contra Judaeos. Hic R. Schimeon fertur auctor libri celeberrimi *חזקוני*, quem vulgus Judaeorum putat conscripsisse ipsum in spelunca quadam terrae, in qua per annos duodecim delituit metu imperatoris Romani. Historiam istam hebraice adscribam propter hebraismi studiosos. Legitur autem in Talmud, tractatu de Sabbatho, c. 2, f. 33, p. 2. his verbis: *Quodam tempore considant una R. Jehuda, R. Jose et Schimeon, praesente quoque ipsis R. Jehuda ben Gerim* (proselytis parentibus nato) פתח ר' יהודה ואמר כמה נעים מעשיהו של אומה זו הקטן שחזקוני הקטן גשרים הקטן מרחצאות ר' יוסי שתק ענה ר' שמעון בן יוחאי ואמ' כל מה שהקטן לא הקטן אלא לצורך עצמן הקטן שחזקוני להושיב בהם סחורים מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסופר דבריהם ונשמעו למלכות אומר יהודה שעילה יתעלה יוסי שתקתן ינלה יצא יצא שמוען שמוען שמוען שמוען יתרו אול דומ ובריה שמו בי מדרשא כל יומא דהו מיתין להו דביתיהו דפתח וכוזא דמיא וכרבי כי חקין גיריהא אמר ליה לבריה נשים דעתן קלה עליהן דלמא לעצור לה ומגליא לן אולו שמו בפערמא איתחידש ניסא איברי להו חרובא וקניא דמיא והוה משלמי מנייהו והוה יתבי עד צואריהו בחלמא כלי יומא גרמי בעיקר צלמי לבשי מיכסו ומצלח הוה משלמי מנייהו כי היכי דלא ליבלי איתבי תריסר שני בפערמא אחא מליהו וקם אפתחא דפערמא אמר מהן לדעיה לבר יחזאי דמיא קיסר ובטלי גיריהו נפקו חזא אינשי id est, *exorsus est R. Jehuda dicens, o quantopere pulcra sunt opera populi hujus* (Romani) *disposuerunt fora, ordinarunt pontes, exstruunt balnea.* R. Jose ad haec subticuit. At R. Schimeon ben Jochai respondit, ac dixit: *quidquid ordinarunt, ordinarunt tantum proprii commodi causa.* (In tractatu de idolatria scribitur *טהה סכורא*, ignominiae causa.) *Disposuerunt fora, ut illic resideant mercatores: balnea, ut voluptuentur in illis: pontes, ut capiant ex illis vectigal.* Tunc abiens R. Jehuda ben Gerim evulgavit hos sermones, ita ut innotuerint Imperatori. Editum edictum hujus argumenti: *Jehuda, qui laudavit, extolletur. Jose, qui tacuit, relegabitur in Cypriam. Schimeon, qui vituperavit, occidetur.* Tunc R. Schimeon et filius absconderunt se in Schola, et attulerunt ipsis quotidie domestici ipsorum buccellam panis et poculum aquae. At quod severum esset edictum regium, dixit pater filio suo: *mulierum animus levis et instabilis est, fortasse dolebunt nostri causa et prodent nos.* Abierunt itaque et occellarunt se in specu quadam. *Evenit miraculum; creata ipsis arbor siliquae, (ut ejus fructibus vescerentur) et scaturigo aquae. Illi, abiectis vestimentis, sederunt usque ad collum in arena, tota die studentes. Tempore precum, induebant et operiebant se ac precabantur: postea rursus deposuerunt vestimenta sua a se, ne veterascerent. Cum sic habitassent per annos duodecim* (in Bereschit rabba, sect. 79. scribitur *שלוש עשרה* in Talmud in Medrasch Esther, cap. 1, 9. ad ויחי ויחי et in Medrasch Koheleth, c. X, 8. ad ויחי ויחי et in Talm. Hieros. lib. שבועות cap. 9) *in spelunca ista, venit Elias. et stans ad ostium speluncae, dixit: quis notum faciet filio Jochai, quod mortuus est Caesar, et inritum redditum est decretum ejus? Egredimini et videte homines, quomodo colant et serant, cetera.* Haec

in Talmud. Dicitur hic, illos interdum semper studuisse, unde comminiscuntur vulgus Judaeorum, eos conscripsisse hic librum Zohar. Hoc primo fabulosum omnino videtur: deinde incredibile, quia post mille demum annos, et amplius, innotescere primum liber iste coepit. Quae Schola in Aegypto tandiu duravit, ut eum tot seculis ab hominum manibus secluserit? a vermibus et obliatione conservavit? Hoc animadvertens R. Abraham Zachut, auctor libri Juchasin, non R. Simeoni, sed filio, (qui in Bereschit rabba, sect. 79. vocatur R. Elieser) filii discipulis, et discipulorum discipulis eum adscribit. Unde f. 42. sic ait ספר הזוהר בנוהו על שם אף על פי שהוא לא עשאוהו כיון שמתלמידו ובנו ותלמידו הלמידו עשאוהו על מה שקבל ממנו וכו'. Neque hoc Rabbiniis novum, appellare libros quosdam, ab alieno auctore. Nam et Mischna, Siphra, Siphre, Tosiphtha, facti dicuntur עקבא מליבא *ad cor et sententiam R. Akivae*, etsi confecti sint plus quam sexaginta annis post mortem ejus, ut ibidem auctor idem dicit. Et fol. 52. de libro, qui vocatur Pirke, id est, *capitula R. Eliesaris*, sic scribit: כבר יתק שמואל"י שהוא הפסוקה לרבי אליעזר האחרונים עשו פרק כמו הזהר הפסוקה לר' שמעון id est, *jam notum est, quod etiamsi iste liber (pirke) cognomen habeat R. Eliesaris, posteriores tamen fecerunt capita ejus, ut habet Zohar cognomen habet R. Simeonis.* Sic et liber *Jetzira nomen habet Abrahami Patriarchae nostri.* Haec ibi. His adde Targum in Legem a Jonathane Uziede nomen habens, quod falsissimum esse, docet dictionis diversitas, et fabularum frequentia. Ceterum Ramban, id est, R. Mosche bar Nachman, et R. Ascher nondum cognoverant Zohar. Mortuus est autem R. Ascher anno Christi clo CCXLVIII. teste libro Juchasin, dicto loco. Circa haec tempora prodit liber similis argumenti, et similis stili, in Chaldaico sermonis genere, ספרה האלמה, cujus auctor putatur R. Peretz, teste Schalscheleth hakkabala fol. 55. Unde suspicio possit esse, ex materiae et stili similitudine, et Zohar tunc factum. Ergo secundum R. Abraham Zachut R. Schimeon non est ejus auctor, quoad compositionem, sed quoad doctrinae summam, quam discipuli ejus ab ipso didicerant. Si a discipulis profectus est, quanta annorum serie, aut quot seculorum connexionione illi telam istam pertexuerunt, sic ut ad mille usque annos incognitus fuerit? Dubia itaque non immerito apud doctos est tanta libri hujus antiquitas. Et tamen, si ante quingentos annos primum natus, vel etiam paulo superius, quid auctorem ejus permovit, ut a tanta vetustate nomen quaereret, et tale quidem, quod a cabbalistica doctrina nullam antiquitatis laudem possidebat? nam etiamsi per totum Talmud celeberrima hujus Rabbi Schimeonis memoria sit, non tamen ob cabbalam illud est, sed ob decitiones juridicas, et sententias, in dubiis quaestionibus gravissime et prudentissime latas. Qui diligentius librum legerunt, dicunt auctorem ejus meminisse historiarum quarundam, quae novitatem sapiant. Eas recensere et in publicum producere

dignum operae pretium esset. Faciat qui potest, et cui libri copia. Nam certe non omnes, qui eum habent, de eo judicare possunt, ob sermonis et rerum difficultatem. Ego nunc pergo in abbreviaturis.

רש"ב

Raschbam, id est, *R. Samuel filius Meir*. Hic Meir gener fuit R. Salomonis, et reliquit duos filios, unus dictus vulgo Raschbam, alter Rabbenu Tam, de quo in ר"ח. Raschbam hic fuit unus ex auctoribus תוספתא Talmudicarum. Juchasin, fol. 131. Obiit anno Christi clc CLXXI.

רש"ט

רש"ט רבי שם טוב *R. Schem tobh*, auctor libri פרחים רמנים id est, *hortus malorum punicorum*. Citatur saepe in libro Capthor.

רש"י

Rabbi Salomon Jarchi, abbreviate Raschi dictus, quem quidam scribunt Rasi, ut Mercerus in Genesin. Hic in integra Biblia et integrum fere Talmud commentatus est. Substitit in parte Talmudica ultima, in tractatu סוטה, ubi fol. 19, 2. successit ipsi in commentando R. Jehuda, filius Nathanis, qui de praeceptore in haec verba scribit: רבנו גמולו כבודו וזאת נוספתו בטהרה ולא פירש יותר מכאן ואילך לרש"י. id est, *Rabbini nostri* (scil. R. Salomonis, ordinarii glossatoris) *corpus mundum est* (adludit ad textum ibidem, ubi de munditie corporis agitur) *et exivit anima ejus in puritate, neque explicavit ulterius. Hinc et deinceps loquitur discipulus ejus R. Jehuda, filius R. Nathanis*. Haec ibi. Commentaria ejus omnium aliorum commentariis praefruntur. Stilum habet concisum et strictum, unde saepe obscurus, et alium interpretem desiderat. Hinc

alii exstiterunt, qui בארורים elucidationes super Raschi scripserunt. Praeceptores ejus fuerunt Rabbenu Gersom, et R. Salomon, filius Gavirol, doctores celeberrimi. Natione fuit Gallus, patria Treccensis. Quia autem inter omnes Legis interpretes princeps est, ideo posterioribus sapientibus ראש תלמידי dictus fuit id est, מפרש דתה *interpres Legis*. Vixit annos septuaginta quinque, mortuus anno Christi clciv. Juchasin, fol. 131. Tzemach, fol. 54. auctor libri Schalscheleth rejicit cum ad tempora Rambam, de quo ante.

2. ראש שבטי ישראל *caput tribuum Israel*.

רש"ע. רש"ל

רש"ע. רש"ל *domine mundi*, vel עולמים של עולם *dominum mundorum*. Epitheton Dei. Saepe interponitur ut רב"ש (Saepissime reperitur cum pleonastico adfixo רב"ש).

ר"ח

ר"ח ראשי תיבה *principia dictionum*, vel ראשי הבה *principium dictionis*. Sic vocantur abbreviaturae, de quibus hic agimus, eo quod constituuntur ex primis literis variarum dictionum.

2. רבנו חכם *Magister noster Tam*. Fuit Rabbi Salomonis jarchi ex filia nepos, alias R. Jacob dictus, unus ex auctoribus תוספתא Talmudicarum. Dictus autem fuit Rabbenu Tam, ex elogio Jacobi patriarchae, de quo Scriptura ait, ויעקב איש חם *et Jacob erat vir integer*, Gen. XXV, 27. Fratrem habuit in simili opere רש"ב *Raschbam*, de quo ante. Conscriptit etiam celebrem librum, qui dicitur ספר חסידים. Obiit in Gallia, non procul a patria avi sui, anno Christi clc CLXX.

ש

ש *haurire aquam, aërem vel ventum*, heb. *attrahere, extrahere*, Rab. Unde, אבן שואב, lapis attrahens, i. e. magnes, de quo vide in אבן. Talmudici mediam radicalem ם quandoque abjiciunt, quandoque in ך convertunt: ut, מִישׁׁבִּיׁבִי haurien-

do exhaurit, vel, trahendo extrahit, sc. sanguinem, pro מִשׁׁבִּיׁבִי Pes. 74b.

ש *anhelitus*, שׁׁיׁבִיׁבִי *anhelitus et spiritus oris*, ipse colligit vel tollit eos, R. Sal. Jes. 34, 16.

י) vicesima prima litera alphabeti sibilans est, ם quidem gravius et quasi geminatum. Hinc fit ut cum literis ך, ן, ף et ץ in variis dialectis permiscue in usu sit (cf. ךׁ et ךׂ; ןׁ et ןׂ; ףׁ et ףׂ; ץׁ et ץׂ), veluti gr. σ, quod in dialecto doricā ττ sonat. Distinguuntur vero ש, quod ut diximus veluti ם gravius pronuntiatur, et שׁ cum puncto diacritico quasi spiritu aspero superscripto, quod ut angl. sh. (graecum forte Σά, Herod. 1, 139.) germ. sch (respondens sch in literis Πίχσ et Χοίς i. e. רשׁ et שׁׁ apud LXX interpretes) pronuntiatur. Literam Sin grammatici Judaei שׁׁ sin sinistra (ar. ٴ) vocant, quandoquidem superpositum ei est punctum in sinistra, ad distinguendum a Schin, cui in dextra parte punctum inscribitur et quae inde שׁׁ nuncupatur, ar. ٴ et syr. ܐ. Quatenus huic literae vis inest literae ם, solet ut haec nonnullis praefigi verbis simulque nominibus, quales sunt שׁׁבִּיׁבִיׁבִי et שׁׁבִּיׁבִיׁבִי. In initio dictionis idem valet atque אשׁ; eadem verbis praefixa optativi nota est. In numeris 300 valet.

שאלָה שאלָה שאלָה שאלָה interrogatio, petitio,
quaestio, postulatio, postulatium: שאלָה חדרָה אנה שאלָה

²⁾ שָׁמַנִּים. Legitur in Talm. Bh. 23a. cedroni genus, hebr. תודר, ar. ساج.

⁷⁾ Locutio apud Talmudicos usitatissima, uti *שמאי כ"ה* illic res se aliter habent, *שמאי כ"ה* aliter est in scribendo Pentateuchum etc. Participium praes. est verbi *שמ* quod vide.

ובלשון: *residuum, reliquum, reliquiae*: שיר, שירא et in reliquos liberos suos quos reliquerit, Deut. 28, 54. in Jon. Item turba, multitudo, exercitus: שפעה, שירא Arabum, hebr. ערבי, Jes. 60, 6.

א. מ. est loco: *reliquiae, micae panis*, Rab. ו. שרורין, שרורין *fermentum*. Ap. Rab. שבעה שבעה *fermentum* in massa. Sic vocant יצר הרע concupiscentiam malam, seu innatam nobis vitiositatem. Hinc Rabbi Alexander post preces dicere solebat; Domine mundi, notum tibi est, quod voluntas mea sit, ut faciam voluntatem tuam. Quis autem me retardat? שבעה שבעה *fermentum* quod est in massa, id est, יצר הרע, interprete Rabbi Salomone. Ad haec verba scribitur in libro שלום, נוח, f. 191b. Rabbinum nostri vocant figmentum malum שבעה שבעה ideo; שכאשר השאר המועט חסמין עסה גרלה ומפסידה; quod sicut paululum fermenti magnam massam fermentat et corrumpit, sic figmentum malum corrumpit totum hominem. Similis est locutio Apostoli, I. ad Corinth. 5, 6. et ad Galat. 5, 9.

* שבה et שבע, שבה, שבה.

שְׁבָא, *punctum vocale grammaticum*: שְׁבָא, et femin. שְׁבָא, schevatum, cum scheva notatum: שְׁבָא, prima radicalis schevata.

שְׁבָא, *scintilla*: שְׁבָא, קטל המון שביבא די נורא, Dan. 3, 22. Plur. occidit illos scintilla ignis, Dan. 3, 22. Plur. scintillae ignis, Dan. 7, 9. Ap. Talm. elixandum illud inter scintillas, i. e. inter soles, circa vesperam, ut glossator explicat, Sab. 109b. Alii, "in domo alicujus vicini".

שְׁבָא, *vicinus*, hebr. שכן, pro quo ponitur. הוא וילשכבי ipse et vicinus ejus, Exo. 12, 4. Pl. וילשכבי וילשכבי et vicinis meis, Ps. 31, 12. וילשכבנו קלנא לשכבנו posuisti nos ignominiam vicinis nostris, Ps. 44, 14. et 80, 7. וילשכבנו קלנא לשכבנו fuit opprobrium vicinis suis, Ps. 89, 42. Fem. וילשכבה, vicina. אחת וילשכבה quaelibet mulier a vicina sua, Exo. 3, 22. Pl. וילשכבה et vocabant, i. e. imponebant ipsi vicinae nomen, Ruth. 4, 17. Ap. Rab. שכיבי בישוי vicini mali. וילשכבה אחא veniebat vicina ejus.

שְׁבָא, *vicinia*: וילשכבה, et pauperibus viciniae vestrae, Deut. 15, 11. in Jonathane. Rab. בית הכנסת qui erat in vicinia ejus. וילשכבה estne synagoga in vicinia tua?

שְׁבָא, *viciniam visitans, per viciniam discurrens, vicinas visitans confabulandi causa: discursatrix, qualis describitur* I. ad Timoth. 5, 13. וילשכבה בחולה צליית ואלמנה שוכבת, et vidua vicinas visitans, Sota 22a. Officium istarum suspectum est, sub quo aucupium veneris latet, unde dicuntur ibi, perdere mundum. Superstitiose

enim virginitatem et aetatem procreandis liberis commodam perdit, et sic mundum perdit.

שְׁבָא, *armillae*: שְׁבָא, catenas et armillas, heb. וצמיד Num. 31, 50. Sic legit Elias. Vulgata exemplaria habent וילשכב. Inter ornamenta mulierum ponitur. Simile est Jes. 3, 18. סככא quod ibi pro heb. שְׁבָא ponitur.

שְׁבָא, *frangere*: idem est quod aliquando hebr. שוכב. Ap. Talm. דברים משכבין דעתו של אדם. quae frangunt animum hominis, Schab. 78a. id est, ששוכבין, secundum B. Ar. Glossa explicat *avertere*, et dicit, quod esse משכבין significacionis ejus, ubi dicitur et recessit aversus, (Jes. 57, 17.) item, בנין שוכב filii aversi, (Jer. 3, 14.)

שְׁבָא, quod scribunt שוכב *fragmentum, frustum diffractum, segmentum*: שוכב, fragmentum de trabe, Sanh. 8. Hor. 3. שוכב ושיבא דכרכא. u-numquodque fragmentum aratri, Bb. 36b. דאיה ליה שוכב quia ipsi sunt segmenta, caesurae. ubi dicitur confringit sive conficit ipsi segmenta. Hebraice Hos. 8. Item *striae, canaliculi, ligni quasi fracturae aut caesurae*. דאיה ליה שוכב cui sunt striae, Pes. 74a.

שְׁבָא, *captivum capere, ducere vel abducere, deportare*. Praet. עסא שוכבא שוכבא, totus populus quem captivum abduxit Ismael, Jer. 41, 14. in oculis omnium quos captivos duxit, Ps. 106, 46. וילשכבא מניה שוכבא et captivam cepit ex iis captivitatem, i. e. captivam turbam, Num. 21, 1. וילשכבא שוכבא captivam duxisti captivitatem, Ps. 68, 19. וילשכבא שוכבא quem captivum cepisti gladio tuo, IIR. 6, 22. וילשכבא שוכבא et uxores ipsorum captivas ceperunt, Gen. 34, 29. וילשכבא שוכבא et captivas ceperunt mulieres istas, IS. 30, 2. וילשכבא שוכבא quos captivos abduxerunt, IR. 8, 48. Part. וילשכבא ut mox et captivos abduxerint eos captivantes eos, id est, victores ipsorum, IR. 8, 46. וילשכבא שוכבא in terra captivantium eos, IR. 8, 47. וילשכבא שוכבא et captivos ceperint captivatores suos, Jes. 14, 2. Part. pass. וילשכבא שוכבא captiva synagoga Israelis, Jes. 52, 2. וילשכבא שוכבא sicut captas gladio, Gen. 31, 26. וילשכבא שוכבא et captivam duc captivitatem tuam, Jud. 5, 12. Fut. וילשכבא שוכבא et captivam duces captivitatem ejus, Deut. 21, 10. וילשכבא שוכבא quousque Assyrius captivum abducat te, Numer. 24, 22. וילשכבא שוכבא et comburet eos et captivos abducat eos, Jer. 43, 2. וילשכבא שוכבא et captivos ducent eos, IR. 8, v. 46. Ithpeh. Praet. וילשכבא שוכבא quod captivus esset frater ejus, Gen. 14, 14. וילשכבא שוכבא et filii et filiae ipsorum captivae abductae sunt, IS. 30, v. 3. וילשכבא שוכבא quo abducti sunt captivi, IR. 8, 47.

¹⁾ Ar. *expeditio bellica* a verbo *سار* incessit, iter fecit.

²⁾ Vicinum est verbo *שב*.

³⁾ *Opus plexum et reticulatum* (heb. *שְׁבָא*) *ad operiendum caput*. Hinc nata est vox *σαβανίδιον sudarium*, *κόσμος* ut in lexicis gr. explicatur. Significatio *armillae* magis voci *שירין* convenit, nam vicina est vocabulo *سوار*, quod Persis et Arabibus *armillam* notat.

^a) Persice *سمر* vulgo *saphirus* dicitur. Secundum mendosum esse videtur pro : ex Chaldaismo voci adjecto, unde lectio *סמר*, ut nonnullae editiones habent, praeferenda.

laudabimus et celebrabimus Dominum, Exod. 15, 1. et laudabit nomen Domini, Joel. 2, 26. et laudes dicent coram Domino, Jes. 62, 9. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** בגין כן שפתי שבתוןך propterea labia mea laudabunt te, Ps. 63, 4. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** laudent te extranei, Pr. 27, 2. quod est eum ab initio loco more Syro. Sic Prov. 31, 31. Ith-pahel, Praet. מטול ראשכתב רשעא propterea quod laudatur improbus, vel, laudat se, Ps. 10, 3. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et virgines ejus non fuerunt laudatae, scil. laudibus et canticis nuptialibus, heb. הללו, Ps. 78, 63. Part. ישבחך דמ'שכתב in hoc laudet se, qui laudare se cupit, Jer. 9, 24. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et in multitudine divitiarum suarum laudant se, Ps. 49, 7. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** דמשתכחין בטעוהא jactant se in idolis, Ps. 97, 7. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** עס. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et laudandum me cum possessione tua, heb. להלל, Ps. 106, 5. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** עובד גבורתי לא ישפחך opus potentiae meae ad laudandum me, hebr. להפאר, Jes. 60, 21. Fut. מה תשפחך בלשנא בישא quid laudas te in lingua mala o potens? Ps. 52, 3. מה את תשפחך quid tu jactas te, Jer. 49, 4. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** Veneta habent **נְשַׁבְּחֶנּוּ** Participio feminino **נְשַׁבְּחֶנּוּ** sed Hebraeo Futuro תחוללי rectius respondet Futurum, ut positum, **נְשַׁבְּחֶנּוּ** לא ישפחך חכימא בחוכמתיה no jactet se sapiens in sapientia sua, Jer. 9, 23. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et in eo laudent se, Jer. 4, 2. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** laudibus effert se omnes recti corde, Ps. 64, 11. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** וסדר בפומי: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** laus, laudatio: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** disposuit in ore meo laudem novam, heb. להרצי שיר חדש canticum novum, Ps. 40, 4. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** להרצי יאי rectos decet **נְשַׁבְּחֶנּוּ** rectos decet **נְשַׁבְּחֶנּוּ** 1.

נְשַׁבְּחֶנּוּ idem: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et laudes meae sunt cum filiis hominum et oblectationes meae, Pr. 8, 31. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et quasi suaves laudes fui quotidie, Ps. 8, 30. Veneta hic mendosa sunt

נְשַׁבְּחֶנּוּ idem: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et laus et canticum, heb. מומר שיר Ps. 68, 1. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** passim in titulis Psalmorum. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** laus carminis, laudatorium canticum, Ps. 30, 1. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** de laude Domini confabulabuntur, Jes. 60, 6. In hebr. est תחלול, unde et in Tg. melius legeretur בחושבתא de laudibus. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** וזכית חושבתא et domum laudis meae, heb. חפארתיה, Jes. 60, 7. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** domum sanctitatis et laudis nostrae, heb. חפארתנו, Jes. 64, 11. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתו חושבתיה laudibus decantarunt laudem ejus, Ps. 106, 12. Pl. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** רחל tremendus laudibus, Exo. 15, 11.

II. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** melius reddere vel efficere aliquid quovis modo, quod dicunt meliorare, verbeßern, facere ut aliquid melius crescat, augeat, et melius efficiatur: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** השבית את הקרקע כובל: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** אנו להשביתו אלא לקיימן: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** ad laudandum (arbores) sed ad conservandum, ne scilicet moriantur et pereant. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** אגר קרקע ager melioratus, melior redditus, scil.

stercorando, sepiendo, plantando, aut quavis cultura. Et intransitive, והאילן משבית et arbor crescit, si scil. juxta radices bene curetur et colatur: לתבירא: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** אה האילן ולהשביתו pinguefacere arborem et crescere facere eam.

נְשַׁבְּחֶנּוּ **נְשַׁבְּחֶנּוּ** lucrum, incrementum, melioratio rei, melior status et excellentior bonitas, quam quae fuit ab initio: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתו כחש אומר לו הרי שלך: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** si meliorem reddidit eum, capit meliorationem ejus: si emaciavit eum (agrum scil.) dicit ipsi, ecce quod tuum est, est ante te, Bk. 94a. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** אה השבית יחור: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** si lucrum majus sit sumptibus, restituit ipsi sumptus: על היצאה נותן לו אה היצאה אה היצאה יחור: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** quod si vero sumptus majores sint ipso lucro, dat ipsi lucrum, Bk. cap. 1. in Misna. Veluti, dedit quis tinctori lanam, ut tingere rubram, tinctor autem tingit eam nigram. Pro libra pollicetur quinque asses. Tinctor tingit eam nigram. Qui tingendam dederat, inquit, si tinxisses rubram, potuisses libram vendere quindecim assibus: compensabis ergo damnum. Totum id quod est supra lanae pretium et mercedem tinctoriae, dicitur **נְשַׁבְּחֶנּוּ** lucrum. Sic de aliis robis, quae meliores cultura vel arte redduntur, excedens illa bonitas dicitur **נְשַׁבְּחֶנּוּ**, quasi commodum aut lucrum laudabile. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתו המגיע לחפצים commodum quod pervenit ad humeros, Bb. 42b. id est, fructus perfecti maturi, ut nil amplius restet, quam ut humeris domum reportentur; veluti uvae maturae ad vindemiam, seges ad messum.

נְשַׁבְּחֶנּוּ **נְשַׁבְּחֶנּוּ** virga, baculus. Hoc sensu tantum in Proverbiis Salomonis redditur hebraeum: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתא דמדרוחא, ut: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** castigationis, heb. שבתא ומכסותיה יבין חכמתה, Pr. 22, 15. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** virga et increpatio dant sapientiam, Prov. 29, 15. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** et virga convenit corpori ejus, qui caret ratione, ib. 10, 13. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** לגושמך et baculus corpori stultorum, ib. 26, 3. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** דרורייה et virga furoris ejus consumetur, ib. 22, 8. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** דאין מריה ליה quod si percuideris tu ipsum virga, non morietur inde, ib. 23, 13. 14. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** דהשין שבתיה qui pareit virgae suae, ib. 13, 24.

נְשַׁבְּחֶנּוּ **נְשַׁבְּחֶנּוּ** q. d. **נְשַׁבְּחֶנּוּ**, caudatum: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** stella quae habet virgam, i. e. cometa, Ber. 58b. Gl. id est, stella quae projicit instar sagittae fulgura ex uno loco in alium, quaeque longa est instar virgae, quam a se spargit.

II. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** **נְשַׁבְּחֶנּוּ** tribus: **נְשַׁבְּחֶנּוּ** לא רעיא et in tribu Ephraim nulla ipsi erat voluntas, Psalm. 78, 67. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתא דלוי tribus Levi tribus patris tui, Num. 18, 2. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתא חד יהי ליה una erit ei, IR. 11, 32. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתא חד שבתא virum unum de tribu. Pl. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתיה tribus tribus Domini, Ps. 122, 4. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתיה in aliqua tribuum tuarum, Deut. 12, 14. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** שבתיה et acceditis mane ad tribus vestras, Jos. 7, 14. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** quisque ad tribum suam, Jud. 21, 24. **נְשַׁבְּחֶנּוּ** tribus ipsorum, Ez. 45, 8.

¹³⁾ Vide notam ad שבבין.

et devorarunt spicae tennes istae, septem spicas bonas illas, Gen. 41, 24. Sic vers. 26, 27. ubi Jonathan habet *שִׁבְלֵי*, in praecedentibus autem versibus *הַיִּבְלֵי* et colligam spicas, Ruth. 2, 2. וְדַרְעִיהָ שׁוֹבְלִין וְחֶזֶק et brachium ejus spicas demet, Jes. 17, 5.

baccac: שִׁבְלֵי חֶזֶק שׁוֹבְלֵי וְחֵיָא duae baccac olivarum, Zach. 4, 12. Sic heb. שְׂבִילֵי. Et aliter, וְחֶזֶק שִׁבְלֵי et duae baccac aureae, Esth. 1, 2. in sec. Tg. quod melius legeretur *שִׁבְלֵי*. Et mox ibidem, וְכִנּוּ שִׁבְלֵי דִּי דִּרְבָּא et in medio baccarum aurearum.

fluxus, fluentum: שִׁבְלֵי אִמֶּר כֵּעֵן שׁוֹבְלָחָא dicunt Schubbalt: ואמר סובלחא et dixit Subbalt. Jud. 12, 6. Est autem שִׁבְלָחָא pro hebraeo שְׂבִילָה, quod ibi fluxum sive fluentum tenue significat, ubi transiri potest, vel ubi vadum et transitus est. Ad vadum enim illud ibi stabant Gilhaditae, ut impedirent transitum Ephrataeis, qui seipsos ex blaesae pronuntiatione literae שְׁ Hebraeorum ipsis prodebant, et sic fuerunt ibi occisi. Pro fluente vel vado etiam sumitur Jes. 27, 12. Ap. Talm. פִּירוּחֵי הַנּוֹחַן qui fructus suos projicit in fluxum vel cursum fluminis, Machschir. cap. 1.

onyx sive onyche. Respondet heb. שְׂחָלָה quod sic interpretantur Exo. 30, 34. in TgH. Refertur inter aromata, ex quibus fiebat suffitus odoratus. Elias scribit esse odoratum, quod vocatur *spicanardi*. Sic et Aruch. Talmudici vocant שְׂחָלָה, נֶרֶד, Kerith. 6a.

spicanardi, Kerith. cap. 1. שְׂחָלָה שְׂחָלָה *hordeum sylvestre*, sic dictum, quod habeat *spicam instar caudae vulpis*: vel *avena*, juxta quosdam, Vide in שְׂחָלָה.

*propter, propterea quod*¹⁴; et sic solet post se habere שְׁ, ut aliae similes multae particulae: *propter me*, שְׂבִילֵי *propter te*, בְּ שִׁבְלֵי *propter me*, בְּ כֵּן, sed absque eo nunquam usurpatur.

limax. שְׂבִילֵי.

*fenum graecum*¹⁵, *herbae species, quam etiam siliquam vocant*, Talm. וְחֵיָא *et semen feni graeci*, As. 38b. In gl. ost. fenum graecum בִּנְיָן דְּשִׂבְלִילָחָא fasciculus fenigracci, Sab. 110b.

vitta, reticulum capitis, ornamentum muliebri. Pl. וְשִׁבְלֵי *et vittas*, Jes. 3, 18. Aben Esra vult non esse communes vittas, sed speciem ornatiorem. Ap. Talm. וְשִׁבְלֵי *et ornamentum vittae*, Neg. 11. וְשִׁבְלֵי *et ornamentum ejus*, scil. vittae, שלה וְחֵיָא *et fila ejus*, Kel. c. 28. Agitur ibi de vittis virginum vel mulierum, quomodo polluta censeri possint. Ibi שְׂבִילֵי explicatur orna-

mentum peculiare vittae ad frontem adjunctum, pertingens ab una aure ad alteram, et sic quoque in Jesaja intelligendum. חֵיָא sunt fila serica diversi coloris a vitta, quibus vitta capiti et capillis alligatur. Si vitta fuerit rubra, fila sunt vel nigra aut alba aut viridia, ad gratiorem ornatum.

septem: שִׁבְעָה, שִׁבְעָה, שִׁבְעָה *septem*: שִׁבְעָה חֲמִשִּׁי מֵאָה שִׁבְעָה חֲמִשִּׁי מֵאָה וְשִׁבְעָה septingentos annos, Gen. 5, 25. שִׁבְעָה שְׁנֵי שִׁבְעָה octingentos et septem annos, Gen. 5, 7. שִׁבְעָה שְׁנֵי שִׁבְעָה in septem annis saturitatis, Gen. 41, 34. שִׁבְעָה שְׁנֵי שִׁבְעָה ad septem annos famis, Gen. 41, 36. שִׁבְעָה חֲמִשִּׁי לָךְ שִׁבְעָה accipies tibi septem septem, i. e. septenas, marem et foeminam, Gen. 7, 2. שִׁבְעָה Lemeco filio ejus septuagies septies; Gen. 4, 24. שִׁבְעָה יָחִיד רִמְבִּין septem restibus recentibus, Jud. 16, 7. Pro hac forma Hierosolymitane dicitur שִׁבְעָה, et sic in sequentibus formis. Pl. וְחֵיָא קִינָה שִׁבְעָה שְׁנֵי *septuaginta*. (Hierosolymitane שִׁבְעָה) et vixit Kenan septuaginta annos, Gen. 5, 12. שִׁבְעָה H. מֵאָה וְשִׁבְעָה centum et septuaginta, Gen. 25, 7.

שְׁ, per Apocopam pro שִׁבְעָה ap. Talm. et Hierosolymitanos: שְׁ שְׁנֵי אַחֲרֵינִי septem annos alios, Gen. 29, 27. 29. שְׁ מִסְמָנִי לְשִׁבְעָה fac mihi calceos ad septem annos, Git. 68b. הָא שְׁ שְׁנֵי וְלֹא jam sunt septem anni, neque dum pertigit ad terram sive fundum, Bb. 68b.

species ficorum alborum et optimorum, Maaser. cap. 2. In Br. s. 15. scribitur, arborem illam de qua primi parentes comederunt, fuisse שְׁ talem ficum: et sic appellari, eo quod intulerit septem dies luctus in mundum: In TH. Bb. cap. 2. in fine, שִׁבְעָה חֵיָא arbor ficuum alborum.

septendecim: שִׁבְעָה יוֹמֵן לִירֵחָ decimo-septimo die mensis, Gen. 7, 11. Vox composita ex שִׁבְעָה, quomodo et reliqui numeri componuntur in lingua Hierosolymitana: שְׁנֵי יוֹמֵן לִירֵחָ Joseph filius septendecim annorum erat, Gen. 37, 2.

septimus: שְׁנֵי יוֹמֵן שְׁנֵי יוֹמֵן et absoluit Dominus die septimo opus suum, Gen. 2, 2. שְׁנֵי יוֹמֵן et jejunium septimum, Zach. 8, 19. שְׁנֵי יוֹמֵן in mense septimo, Jer. 41, 1. שְׁנֵי יוֹמֵן in quinto, Ez. 45, 25. שְׁנֵי יוֹמֵן in quinto et septimo, Zach. 7, 5. Fem. שְׁנֵי יוֹמֵן et septimus, Deut. 15, 9. שְׁנֵי יוֹמֵן post septimanam septimam, Lev. 23, 16. שְׁנֵי יוֹמֵן חֲמִשִּׁיטָה et septimum liberum relinques, Exo. 23, 11. שְׁנֵי יוֹמֵן לא יָקִיב בִּיךְ et in septimo non perveniet ad te malum, Job. 5, 19.

septem: שִׁבְעָה *septem*: שִׁבְעָה סֵנְהֶרֶן שִׁבְעָה *septem*: שִׁבְעָה Sanhedrin septuaginta sapientum, Num. 21,

¹⁴) Propr. in via ad aliquem, i. e. ratione, respectu alicujus. Cf. germ. wegen meiner, vel, ut veteres Germani dixerunt, von Wegen.

¹⁵) Persis vulgo شبليل dictum, unde vox talmudica nata commutatis literis ejusdem organi ב ו ב, et ט.

שָׂבַע *satiari, saturari*. Scribitur et cum **ס** ab initio, quae vide suo loco. Praet. **שָׂבַעַ בְּיֶשֶׁן** saturata est malis anima mea, Ps. 88, 4. **וַיִּשְׂבַּע** comedit et satiata fuit, Ruth. 2, 14. **שָׂבַעַתָּה** satiatus es ignomina prae gloria, Hab. 2, 16. **וַיִּשְׂבַּעֵהוּ** satiatus sum abundantia sacrificiorum arietum, Jes. 1, 11. **וַיִּשְׂבַּעֵהוּ נִרְדָּה שְׁנָתָה** et saturatus sum vagationibus somni, Jobi 7, 4. **וַיִּשְׂבַּעוּ וַיִּשְׂבְּעוּ** comederunt et saturati sunt valde, Ps. 78, 29. **וַיִּשְׂבַּעֵנִי בְּסִירֹחָא** satiati sumus contemptu, Ps. 123, 3. Part. **שֹׂבְעִין אֲרָבִים** saturantur arbores, ib. 104, 16. Fem. **וַתִּשְׂבַּעַתָּה מֵאֶרֶץ** et terra non satiatur aquis, Pr. 30, 16. **וַתִּשְׂבַּעַתָּה נַפְשְׁךָ** et saturatur anima ejus, ib. 13, 25. **נַפְשָׁא דְשֹׂבְעָא** anima quae saturatur vel satiata est, ib. 27, 7. Plur. **תֵּלֵךְ** **שְׂבָעִין** tria sunt, quae non satiatur, ib. 30, 15. Infin. **לְשֹׂבְעִין** et comedetis ad satiari, id

II. *condonare, remittere*, quae significatio ex *relinquendi* significato oritur. Sic in Tg. respondet heb. סלח et נשא quando hoc usu sumitur. Praet. כמא רי שבקת sicut condonasti populo huic, hebr.

Num. 14, 19. et tu remissisti mihi perversitatem meam, heb. נשאת, Ps. 32, 5. *tu non condonasti*. hebr. סלחת, Thr. 3, 42. *condonavi juxta verbum tuum*, Num. 14, 20. Part. praes. שְׁבִיק remittens iniquitates, Exod. 34, 7. *condonans omnes perversitates tuas*, Ps. 103, 3. Part. Pehil, מרדוד, cui remissae sunt rebelliones, Ps. 32, 1. Infinit. לְמַשְׁכּ לַיה non vellet Dominus condonare ipsi, Deut. 29, 20. *majus est peccatum meum, quam ut remitti possit*, Gen. 4, 13. Imper. שְׁבִיק condona nunc peccatum populi hujus, Num. 14, 19. שְׁבִיק כֵּן לחובי אחר condona quaeso peccata fratrum tuorum, Gen. 50, 17. *et remitte omnia peccata mea*, Ps. 25, 18. Fut. שְׁבִיק לְכֹן propter quidnam condonabo vobis, Jer. 5, 7. *et non condonabis loco huic?* Gen. 18, 24. *non enim condonabit peccata vestra*, Exo. 23, 21. Ithpehal, Fut. יִשְׁבִּיק לְךָ remittetur tibi, heb. שָׂא remissio erit, Gen. 4, 7. *et a Domino remittetur ipsis*, Num. 30, 6. *et remittetur ipsis*, Lev. 4, 20.

remissio שבוק כרנא: remissio tributi, Esth. 2, 18.

remissio, condonatio שבוק חובת ענלא remissio peccati vituli, Num. 19, 9. in Jon. יום שבוק יום סרחנא dies remissionis peccatorum, Job. 2, 1.

idem שבִּיקוּחָא: penes te est remissio, Ps. 130, 4.

rami, propagines crassiores ועבר שבקין et fecit propagines sive ramos produxit, heb. וְעָשָׂה, Ez. 17, 6. Sic inveni, inquit Elias, et videtur, mihi legendum שְׁבִיקִין quod est Chaldaicum pro heb. שְׂרִיגִים.

derelicta, expulsa, repudiata mulier: *obviam venit ei expulsa ejus*, qui confabulabatur cum expulsa sua. *incidit in me expulsa uxor mea*, Vr. s. 34.

שְׁבִירָא hebr. frangere. Ap. Rab. לשבר אח האון, 16, vide in שכך.

fatuus, simplex מן דשבר נאחא לוחי: qui simplex est, veniat ad me, heb. פָּחִי, Pr. 9, 4. simplex credi omni verbo, שְׁבִירָא מדימין לכל מלי

Pr. 14, 15. sapientem reddens simplicem, Ps. 19, 8. *et uerbera fatui occidet invidia*, Job. 5, 2. Pl. *quousque o fatui*, Pr. 1, 22. *quod perversio fatuorum*, ib. 1, 32. *et inspexi fatuos*, ib. 7, 7. *ad dandum simplicitatis astutiam*, ib. 1, 4.

שְׁבִירָא simplicitas, fatuitas: עד אימח שברי quousque o fatui, amatis fatuitatem, Pr. 1, 22.

שְׁבִירָא idem: *fatuitatis mulier est, et non novit bonum*, Pr. 9, 13. In heb. est פְּחִיחָה, et inde vox Chaldaea videtur legenda ex forma praecedenti. Exemplaria Veneta in hac radice saepe in medio habent כ pro ב, sed Ar. Elias et Regia constanter legunt per ב.

שְׁבִירָא sella parturientis. Ap. Talm. משבר של Kel. cap. 22.

שְׁבִירָא scotomata, subitae oculorum tenebrae cum vertigine, quasi fatuitates oculorum seu fatuus visus oculorum, vel fracturae visus, אבר frangere: Emphat. שְׁבִירָא מִחוּ percusserunt subito scotomate, heb. כְּסִנְרִים, Gen. 19, 11. *et percute nunc populum istum subito scotomate*, et percussit eos scotomate. Ap. Talm. שְׁבִירָא דליליא caecitates nocturnae, et שְׁבִירָא דיומא caecitates diurnae, in Git. 69a. ubi et remedia hujus morbi. In Pes. 112a. et As. 12b. *Ne bibat quisquam aquam tempore nocturno: si bibat sanguis ejus sit super caput ejus propter periculum*. Quale periculum? שְׁבִירָא periculum caecitatis. Quod si sitiatur, et bibat, quae est curatio ejus?

שְׁבִירָא

בִּירָא

רִירָא

רִירָא

רִירָא

רִירָא

Dicebantur scil. verba quaedam magica, et vox haec magice scripta, appendebatur de collo, quod ut haec vox singulis diebus minuitur litera una, donec tandem in nihilum abeat, sic quoque morbus caecitatis. Simile remedium adducit Corn. Agrippa lib. 3, cap. 11. in voce Abracadabra, quae simili modo scripta et collo appensa, tot diebus febrem minuit et depellit¹⁵. In As. dicitur שְׁבִירָא esse princeps sive praefectus caecitatibus, angelus sco-

¹⁵ Rectius per Sin legas לְשִׁבֵּר idem quod לְשִׁבֵּר a verbo שָׁבַר intelligere ex re bene considerata.

¹⁶ Inconsideratus, temerarius, qui temeriter agit, re, ex qua consilium capiendum, non tota sed partim quasi fracta considerata. Hinc in lingua syr. ܫܒܪܐ pro puerulo inconsulto, infante in usu est.

¹⁷ Convenit haec formula magica cum illa apud Marcellum Empiricum (alias Marcellus Burdigalensis) capite decimo tradita:

sicucuma, cucuma, ucuma, cuma, uma, ma, a.

quae in charta scripta linteoque ligata remedium habetur in sanguinis fluxum. Confer etiam remedium talmudicum (Sab. 67a.) contra apostematis genus מַטַּא dictum, quo remedio adhibito dicenda est formula magica וְלֹא מָדָה וְלֹא מָדָה. Respondet igitur haec formula plane illi apud Marcellum (c. VIII.):

tomatis, qui magica arte adjurari possit, ut scotoma curet. Alibi משכסה קשו משכסה fracturae solis graviores sunt ipso sole, Joma 28b. Fractus solis splendor per nubes, gravior est pleno splendore. Sic fucata amicitia periculosior est aperta inimicitia, Joma 28b.

שובר *apocha, quietantia vulgo, scriptum quo creditor debitorem de soluta pecunia quietum reddit* 19. ut, creditor dicit, non est chirographum tuum nunc apud me, sed est in urbe ista, שובר לך שובר scribam tibi apocham, donec accepero chirographum. Pl. שוברים. Hebraei sic describunt: שטר שובר est contractus sive literae, quas mutuo dans dat debitori, שנפרע ממנו, quod solutionem acceperit ab ipso.

שבר *fractio, fractura arithmetica*: שבר השבר fractura fracturae: קצירת השברים compendium fractionum.

שבר *nomen vocalis I brevis, quae alias dicitur* חירק *chirek parvum, i. e. breve, vel, בלי יוד* Chirek absque Jod, quo distinguitur a Chirek cum Jod, id est, magno sive longo. Frequens in Aben Esra, ut Num. 35, 19. ad vocem בפנעו scribit, בשבר, cum Chirek sub Pe, ut est in voce בשברי in frangere me vobis, (Lev. 26, 26.).

שורבא *urtica, Talm. quae alias dicitur* חרדון *ellyphinium sylvestre, quod ex ea siccata possit ellyphinium fieri*, Sab. 20b. Ar. explicat vernacule פירולא *ferula*.

שופכן במקום האשבורן *fractura, fissura*: שופכן effundunt in loco fissurae, ubi terra fissae est, Pes. 42a. In Jalkut Lev. fol. 149a. legitur אישבורא et explicatur, *locus profundus, ubi congregantur aquae*.

שבור *Schavur, Sapor, rex Persarum, cujus frequens mentio apud Hebraeos*. Ap. Talm. sic per cognomentum appellatur R. Samuel, ob summam auctoritatem, quam obtinebat in suis decisionibus. Hinc, אמנא מלחא דלא אמר שבור מלכא ומנו שמואל, dico ego rem, quam non dixit Sapor rex, et quisnam ille est? Samuel. Bb. 115b. Glossa; quia consuetudo obtinebat secundum ipsum in judiciis, idcirco sic vocatur, et est nomen regis Persiae. Idem legitur in Pes. 54a. ubi glossa; Samuel vocatur a Rabba Sapor rex, quia exercitatus fuit in judiciis, et consuetudo secundum ipsum in iis obtinebat, quemadmodum iudicium egrediens a rege, quod ratum habetur. Sapor autem fuit rex Persarum in diebus Rabbae. Sic in Halich. olam cap. 3. B. Ar. שבור: Samuel inter Israelitas aestimatus fuit, ut Sapor rex inter gentiles.

שבש *persuadere: implicare, perplexum reddere, perturbare*. Praet. שבשן implicavit

ramos, id est, implicatos ramos suos emisit vel extendit, Ps. 80, 12. In heb. est חשלה, quod potest esse secundae personae masculinae, vel tertiae personae femininae. Unde quidam libri legunt שבשן implicasti, et tunc sequens nomen rectius legetur cum afflixו שבשן ramos ejus, juxta hebraeum, קצירה. Quod autem in libris hic vulgo sequitur שדרת חלמידה „emisit discipulos suos“, glossema Rabbinicum est ex sensu allegorico vel mystico petatum, quod ex margine in textum irrepsit, ut aliis locis plurimis accidit. Praeterea melius hoc verbum legitur ex forma Pahel, quam Pehal. שבשתיני perplexum reddidisti me Domine, heb. פחיתני persuasisti mihi, sive, seduxisti me, scil. promissione auxilii, quod ego mea perversitate a me depuli, Jer. 20, 7. Part. pehil, משבשן, nervi testium ejus implexi sunt, heb. ישרנו, Job. 40, 12. Ithpah. Praet. אשבשן implexae sunt ut propagines vitis, Thr. 1, 14. ואשבשניה et perplexus redditus sum, Jer. 20, 7. Part. משבשן, וברכנתי משבשן et principes ejus perplexi redditi sunt, Dan. 5, 9. Fut. ישבשן ייחזק על קמחא וישבשן, venient super divinos ejus et perplexi fient, Jer. 50, 36.

Ap. Talm. שבשיה ואנסביה אחתא persuasit ei ut duceret uxorem, Nedar. f. 89b.

Ap. Rab. ספרים משבשים libri confusi, perturbati, erronei, depravati in scribendo.

שבש *perplexitas, confusio, error*, Rab.

שבשן *idem*.

שבש *frondescere, frondes, ramos emittere*. Fut. ישבשן חוב יחקץ חוב si succidatur, iterum frondescit, Job. 14, 7.

שבשן *frondes, ramuli, calami cum glutino ad capiendas aves*.

ובנופנא *rami, frondes, propagines*: שבשן שרינים, et in vite erant tres rami, heb. חלחא שבשן, Gen. 40, 10, 12. כשבשן ut paulo ante ad Ithpahel. שבשן atbuerunt propagines ejus, Joel. 1, 7. Ap. Talm. לא ידב סר שבשן לארסיה non dedit dominus frondes hortulano suo, Ber. 5b. In Br. s. 33. משבששן שבארץ ישראל הביאו אחוה de palmitibus terrae Israel attulerunt ipsum. Item Vr. s. 31. circa finem.

שבשן *ramus*: שבשן חרשא *ramus*, qui est inter ligna sylvae, heb. חומרה, Ez. 15, 2. ירש שבשניה summitatem rami ejus accepit, heb. וניקחיו, Ez. 17, 4. Rabbin dicunt שבשן unde plurale, שבשן מארסא emit ramos ab horto-

Nec mula parit

Nec lapis lanam fert

Nec huic morbo caput crescat

Aut si creverit tabescat.

Talia permulta inveniuntur medicinalia apud Marcellum in libro „de medicamentis empiricis physicis ac rationalibus“ convenientia cum remediis magicis in Talmude perscripta, quae conferre operis pretium esset.

19) Quo soluto quasi fracta est obligatio.

20) Videtur esse ar. ^{سین} *planta similis plantae Althaeae.*

disputant Talmudici in Okez. c. 3. Maas. c. 14. Pea cap. 3. ע"ז fol. 7b.

שבוהה est כנוי sive cognomen pro שבוהה. Vide Nedar. fol. 10.

שנא *desse, deficere, desiderari*. Hoc sensu respondet heb. נפקד et פקר. Praet. שנא מנא et non defuit ex nobis ullus, Num. 31, 49. שנא et non defuit nobis quicquam IS. 25, 15. שנא et non defuit unum ex illis non defuit, Jes. 34, 16. שנא מעבדי דוד et desiderati fuerunt ex servis Davidis, IIS. 2, 30. Infm. אם משנא יצא si desiderando desiderabitur, IR. 20, 39. למשנא יומא דין ut desideretur hoc die ex Israele tribus una, Jud. 21, 3. ubi למסני prave in libris legitur. Futur. שנא לא יצא ullus ne desiderator, IIR. 10, 19.

שנא ²¹ *abies, arbor*: ליה תחזקא דשאנא diffiderunt ipsi sellam abietinam, Sab. 129a. heb. חדרר, quod per שאנא explicatur in Rh. 23a. Bb. 80. ubi R. Sal. monet, gallice dici *sap*.

שנא *multum, numerosum esse, multiplicari, crescere, augeri*. Futur. שלמכון ישנא pax vestra multiplicetur, Dan. 3, 31. למה ישנא חבלא ad quid cresceret perditio. Eas. 4, 22.

שנא *amplus, multus, et adverbialiter, plurimum, vehementer*: ויקר שני et gloriam multam, Dan. 2, 6. שני vehementer fuit perturbatus, Dan. 5, 9. plurimum displicuit ipsi, Dan. 6, 14. Pl. לה יתב שניא et dona ampla et multa dedit ipsi, Dan. 2, 48.

שנב *roborare, corroborare, juxta Chaldaeam et Hebraeos, ut scil. quis tutus sit ab aliquo malo, unde per protegere vulgo redditur Hebraeum שנב. Vel attollere, elevare aliquem in locum tutum*. Praet. שנב חשושא מסכנתא roborat egenum ab egestate, vel, sublevat, protegit, Ps. 107, 41. Futur. שנב חשושא מסכנתא roborabo vel protegam eum, propterea quod cognoscit nomen meum, Ps. 91, 14. שנב חשושא מסכנתא roborabit vel proteget te nomen Dei Jacobi, ib. 20, 2. שנב חשושא dilige eam, et roborabit te, Pr. 4, 6. Sic praestat ex Pahal legi, ut praecedentia: libri vulgo habent ex Pahal, quod non convenit, ibi enim esset intransitivum sive passivum, roborari, protegi. Sed inusitatum est ibi, et Chaldaice per חקק reddi solet.

שגג *errare, aberrare*: שגג errans: error, בשגג per errorem, Rab.

שגד *amygdala vel amygdalum*. Factum ex heb. שגד commutatis ק et ג, literis homogeneis. Significat arborem et fructum: כרישואא שגדא מן פראמא sicut amygdala, Eccl. 12, 5. Pl. וכפיה et produxit amygdala, Num. 17, 8. al. 23. שגדא et amygdala, Gen. 43, 11.

שגדא ²² *spasmus*: alius, dolor coxendicium, quam sciaticam vulgo vocant: שגדא נקטא spasmus cor-

ripuit eum, Chol. 51a. R. Sal. vernacula voce exponit שגדא ק"נפא *spasmus*. Alibi est, שגדא ad ischiaticam afferat vasculum plenum salsuginis pisciculorum, Git. 69b. Hic idem R. Sal. scribit esse הירכס חולי morbum femorum et coxendicis.

שגה *errare, aberrare, oberrare*. Part. שגה et quisquis oberrat in eo, i. e. se eo oblectat, eo capitur, Pr. 20, 1. Fut. שגה neque aberres a praeceptis oris mei, ib. 19, 27. Aphel, Praet. שגה *errare facere, seducere*. Part. שגה חרצי qui errare facit rectos in via mala, Pr. 28, 10.

שגה *error*. שגה, Aphel, שגה *providere, prospicere*. Praeter. שגה et prospicit ex fenestris, Cant. 2, 9. Part. שגה אפסר דעלדין anne super eos prospicit, Job. 22, 2. i. e. eorum curam vel rationem habet, heb. משכיל.

שגה *attendere, curare, curam et rationem habere, providere, quomodo illud verbum de Deo usurpatur, sua providentia omnia moderante, juxta illud: „in omni loco oculi Domini speculantur bonos et malos“*, (Pr. 15, 3.). Inde R. Levi scribit (Job. 4.) Jobum fuisse in ea sententia ab initio, paenitentiam et preces ad Deum esse inanes et sine fructu, להיוור, quod ipse non prospiceret in mundum hunc inferiorem. Item: quod fuerit perplexus et confusus in materia providentiae divinae. Ap. Talm. שגהו עליה non attenderunt ad istud, non curarunt istud. לא הוה קא שגהו non curavit istud, non fuit respiciens illud.

שגה *providentia*: השגחה השגחה providentia Dei. כללית vel כוללת providentia Dei generalis. השגחה פרטית providentia specialis. השגחה אלהית providentia divina. R. Levi scribit Job. 3. שגה השגחה האלהית אינה באישי האדם, multo minus ad singularia reliquorum animalium, quae reguntur partim naturalibus, partim coelestium influentiarum motibus et inclinationibus. Idem Pr. 15, 3. ad illud: „Oculi Domini sunt in omni loco“, כל הרברים omnes res promanant ex scientia ejus et providentia ejus. Speculantur bonos et malos; nempe, ההשגחה הכוללת, ex parte providentiae generalis, השגחה פרטית, adhaeret providentiae ejus bonis. De providentia vide librum Akedas Iizchak f. 145. col. 2. More nevochim par. 3. cap. 17, 18.

שגל *vitiare, violare virginem aut mulierem*. Verbum fuit olim in communi sermone obscaenum, unde ubi in sacro textu Hebraeo occurrit, ibi pro eo legitur verbum שכב. Vide Lex. heb. in Rad. חרר.

²¹) Vide supra in שנא, quae sana lectio est.

²²) Rectius per Resch, שגדא legas q. v.

conjux, uxor, augusta proprie vel regis. Hinc R. Sal. Ps. 45, 10. **של** exponit per **מלכה** regina, et Nehem. 2, 6. legitur: Dixit mihi rex, **השל** uxore assidente ipsi. Talmudici ajunt in tract. Rh. 4a. **היא** מלכה **של** semper schegal regina est. Pl. **של** uxores ejus et concubinae ejus, Dan. 2, 5. **של** uxores tuas et concubinae tuae, Dan. 2, 23. Ap. Talm. **עסן** et cum illis erant reginae, Sanh. 96b.

23 ligare, colligare, conjungere, compingere, Rab. **הריני משעבדן ביסורין** ecce ego ligo eos inter se castigationibus: **הריני משעבדן אלו באלו** ecce ego ligo eos inter se invicem: **שלא שמתחי אוחם** quod non ligavi eos castigationibus, Br. 26. Quidam exponunt **perturbare**, et legunt **משעבדן** ut idem sit quod **שעבדן**. Ap. Talm. **הנכרין שבמרחץ ששעבדן** asseres qui in balneo sunt, quos colligarunt inter se, Kel. c. 22. R. Sal. exponit **שפיסלן** quos dolabra poliverunt.

שעבדן cortices tenues, quos commissuris asserum in dolio vinario immittunt, ne perstillat: **עשן** et conjungit eos corticibus rubi vel corticibus ligni **שעבדן**, Kel. c. 10. Quidam volunt idem esse quod **שער suber**.

שער dejicere, demittere se. Futur. **עני דמען** demittit se oculus meus lachrymis, hebr. **חדד** et descendit, subsidit quasi liquefactus, Jer. 13, 17. **וישעבדן עינא דמען** et dejiciunt se oculi nostri prae lachrymis, heb. **חדדנה**, Jer. 9, 18. Vel: et emittunt oculi nostri lachrymas; si ex Pahel legatur. Pahel, **חמה** **abjicere, ejicere, projicere.** Part. pass. **משעבדן** eritque cadaver tuum projectum in cibum omnibus volucribus coeli, Deut. 28, 26. **ונבלחיה חדי משעבדן** et cadaver ejus erit projectum aestui diurno, heb. **משלכה** Jer. 36, 30. **הואה נבלחיהן** fueruntque cadavera ipsorum projecta, Jes. 5, 25. Part. activum **משעבדן** in nullo חסרא et tempestas perstrepsens, heb. **מחחולל** Jer. 23, 19. **משעבדן** sic projiciunt cadaver ejus, Jer. 22, 19. **שער mittere, emittere,** Rab. **שני חלמדי חכמים** misit duos sapientes ad ipsum. Idem quod **שלח**. In Tg. Jon. **מלאך** ego mitto angelum ante te, Exo. 23, 20. Jon.

שער emissum, prompte scil. et expedite sine offensione, haesitantia vel perturbatione: שם שמים **שער** nomen Dei promptum est in ore ejus. אם **שער** si prompta est precatio mea in ore meo, certus sum eam exaudiri, Ber. 34b.

שער emissio: **שער היתה** plena emissio columbae. id est, plenus volatus, Bb. c. 2. in Misna. **שער legatus**, TH. Schevnoth cap. 1.

II. **שער, שער accendere²⁴, succendere, incendere, comburere: calefacere.** In Tg. **שער** eruntque incendentes et comburentes arma, Ez. 39, 9. Sic legendum ibi esse postulat sensus. Ap. Talm. **שער** furnus quem accendit, calefecit Christianus, et coxit panem Israelita, י"י fol. 38b. **שער** calefecit fornacem, Sab. 109b. **שער** furnus accensus. Joma 29a. Oppositum ejus, **שער** furnus frigidus, ibid.

שער botrus: **שער** botrus dactylorum, i. e. multorum sive plurium junctura et compressura, ut ficus comprimi solent²⁵, Ket. 80a.

שער idem quod **שער** de quo supra: Diversimode enim scripta haec vox occurrit, sed prior per **ד** magis probata.

שער perturbare, dissipare, profligare, perterrere, terrorem incutere. Respondet hebr. **שער** Praet. **שער** et perturbavit castra Aegyptiorum, sive, terrorem ipsis incussit, heb. **שער** Exo. 14, 24. **שער** et perturbavit eos, IS. 7, 10. Part. **שער** et divinos perturbat, heb. **שער** infatuat, dementat, Jes. 44, 25. Infinit. **שער** ad profligandum et perdendum eos, heb. **שער** et perturbabo omnes populos, Exo. 23, 27. in Jonathane. **שער** emittes sagittas et profligabis eos, Ps. 144, 6. **שער** et profligabit eos profligatione magna, Deut. 7, 23. Ithpehal vel ithpehal **שער** **perturbari, tumultuari, perstreperere.** Praet. **שער** quis est iste strepitus, quo civitas tumultuatur? heb. **הויסה**, IR. 1, 41. **שער** et tumultuabatur civitas, IR. 1, 45. **שער** et perstrepebat vel perturbata fuit terra, IS. 4, 5. Part. **שער** et tempestas perstrepsens, heb. **מחחולל** Jer. 23, 19. **שער** utique in vanum tumultuantur, heb. **שער** Ps. 39, 7. Imper. **שער** perturbamini, Jes. 29, 9. **שער** bibite et inebriamini et perstrepite, Jerem. 25, 27. Ap. Talm. **שער** infans perturbans vias matris suae, Bb. 9a et b. Sic vocatur ibi Raf Scheschet, ob rationem quam vide.

שער tumultus, strepitus, conturbatio, perturbatio: **שער** nam erat perturbatio occisionis in tota urbe, heb. **מרימה מוח** IS.

²³) Denomin. de nomine sequenti שם cortex subereus, qui comprimi solet, unde verbum שם compressit: fecit ut sit instar corticis suberei.

²⁴) Quasi emittere flammam dixeris, facere ut flamma ascendat, pro vehementer ascendere.

²⁵) Cf. ar. **سَجَر** planta trunco et caule praedita (Willm. p. 495.), ut dactyli, qui iidem una cum caulis comprimi solent.

²⁶) A verbo **سَجَر**, cui observante Willmetio notio inest plicandi et implicandi; morbus igitur, quo articuli corporis contrahuntur et quasi implicantur. Muss. ut B. Ar. per Daleth שער legit vocemque gr. esse scribit, quam ut investigarem mihi non contigit.

flant funes, Suc. 16a. et nere funes, i. e. cannabem, ut inde

אסחנא *ventus australis*, ut docet Ar. in אסחנא, vel, *ventus orientalis*, ut idem explicat in שד tertio: *ventus orientalis flat*, Git. 31b.

שד *occare, glebas agrorum occa sive crate minuere et coaquare*. Fut. נלסחא. אין, שדך an occabit valles post te, Job. 39, 13. Idem cum Hebraco.

שד *latus*, idem quod צדא, et sic idem est quod hebr. ירך: item, *scapus, candelabri*: על שד in latere tabernaculi, Exo. 40, 22 24. על שד רביחך Ps. 48, 3. שדא רצפונא in latere domus tuae, Ps. 128, 3. שדא ראלפא in fundum lateris navis, heb. ירכחי הספינה, Jonae 1, 5. In altera significatione, שדא scapus ejus et calamus ejus, Exo. 25, 31. et 37, 17.

שד *omnipotens, praepotens. Nomen divinum, Deum a potentia summa denominans*: אל שדא I ego sum Deus omnipotens, Gen. 17, 1. R. Sal. vult esse compositum ex Pronomine שד et רי, unde; ego sum Deus שדא idem est ac si diceret, שדא באלהותי, quod est sufficientia, id est, sufficiens potestas in omnem creaturam: ואל שדא ירך et Deus omnipotens benedicet tibi, Gen. 28, 3. וחו מן קדם et visionem ab omnipotente vidit, Num. 24, 4. וישד לא יקלקל דינא et omnipotens non pervertit iudicium, Job. 34, 12. ומוסר לשד אל חסאם et castigationem omnipotentis ne spernas, Job. 5, 17. העסקא לשדא num est negotium omnipotenti? Job. 22, 3. non sunt abscondita tempora, Job. 24, 1.

שד *arca, capsula*: והחיה: arca et capsula, Mikv. c. 6. שדא cum pessulo arcae. Ketub. 65a. שדא פורסין עור של גרי על גבי שדא expandunt pellem caprinam super arcam, Sab. 120a. Item *currus ligneus pro equitatu mulierum, instar arcae*, Erub. 30b.

שד *ager*: אילן שדא ager arborum, pomarium: שדא ager albus, in quo nullae sunt arbores, sed frumentum, legumina, et similia, Schevi. c. 1. et 2.

שד *quiescere, requiescere, quietum, tranquillum, pacatum, sedatum esse*. Respondet heb. שקט. Praet. וקרתא שדוכת מלמעבר קרבא erat a gerendis bellis, Jos. 11, 23. וקרתא שדוכת et civitas quiesca erat, IIR. 11, 20. וקרתא שדוכת et quiesca erat terra Israelis, Jud. 3, 11. וקרתא שדוכת et quiesca fui a nuncio incendi, Job. 3, 26. Fut. וקרתא שדוכת nunc jacerem et quiescerem, Job. 3, 12. וקרתא שדוכת et quiescas a Deus, Ps. 83, 2. Pabel, שדא *quietum, tranquillum reddere*. Part. מן שדא ארעא מן

cum quietam reddit terram a meridie, Job. 37, 17. מן שדוכת מן יומי בישא ad praestandum quietem ipsi a diebus mali, Ps. 83, 2. Aphel, Fut. וקרתא שדוכת ipso tranquillum reddente, quis culpabit? Job. 34, 29. Ithpehal, Praet. וקרתא שדוכת cum cessasset ac tranquillior factus esset a potu vini, Esth. 2, 1. וקרתא שדוכת et fervens ira regis sedata erat, Esth. 7, 11.

שד *quietus, tranquillus*: וקרתא שדוכת totus ipse quietus est et tranquillus, Job. 21, 23.

שד *idem*. Ap. Talm. בשדא פשיטא de viro tranquillo hoc simplex et clarum est, Bb. c. 8. In Aruch scribitur שדא esse *virum otiosum, qui nihil negotiatur aut lucratur cum facultatibus suis*.

שד *quies, tranquillitas*: וקרתא שדוכת et quies erat ipsi, Ez. 16, 49. Sic legendum: nam libri habent שדא, quod Toar est. Pro שדא etiam melius legeretur שדוכא.

שד *quietus, tranquillus, ociosus*, Rab. Hinc Elias legit illud, וקרתא שדוכת et fuit Esau vir quietus (et) ociosus, pro heb. וקרתא שדוכת vir peritus venationis, Gen. 25, 27. in Onkelo et Jonathane. Rectius legeretur divisim, נח וקרתא, id est, homo quietus et otii, i. e. otiosus, otio deditus, quales sunt venationi dediti, qui praeter venationem in aliis rebus otium agunt. Vulgo libri habent נח וקרתא, de qua vide in נח et שד per Resch in medio.

שד vide in שד.

II. שד *desponsare, conjungere, copulare, affinitatem contrahere, matrimonio jungi*, Rab. שדא desponsare filias; id sabbatho licitum esse, Talmudici tradunt. שדא desponsant pueros. כח לחיורו desponsans filiam suam proximo vel socio suo: לשמרון כח לשמרון Ruben desponsavit filiam suam Simeoni. נערה משורכא puella desponsata. אם קלקל המשדוך מעשו si corruperit desponsatus mores suos.

שד *desponsatio, copulatio*: וקרתא שדוכת iritae factae sunt desponsationes.

שד *affinitas, desponsatio*. שדא *affinis, desponsator*. שדא *desponsatio*.

שד *persuadere, allicere, pellicere*. Sic saepe respondet hebr. פחה. R. Salom. scribit Exod. 22, 16. וקרתא שדוכת כחתי בלשון עברי. שדא in lingua aramaea idem significat quod פחה in lingua Hebraea. Imper. וקרתא שדוכת persuade viro tuo, pellice maritum tuum, heb. פחי Jud. 14, 15. וקרתא שדוכת pellice eum, Jud. 16, 5. Fut. וקרתא שדוכת et alliciam te, persuadebo tibi, Ez. 38, 4. Sic hoc loco heb. וקרתא שדוכת transfert, et cap. 39, 2. וקרתא שדוכת et si pellexerit quis virginem, Exo. 22, 15.

²⁷) Lat. *sedes juxta quosdam*.

²⁸) Ea sola sana lectio ut suo loco demonstratum.

²⁹) Ex ar. *مَدَكَ assidue incubuit rei*. Cf. hebr. *אמביר, petere mulierem*, germ. *werben*.

³⁰⁾ Vertendum est ad verbum שׁוּר *lorsit, contorsit*, commutatis ל ו ך, idem ut sit atque שׁוּר, quod *flum contortum* notat. שׁוּר בְּרָקָה funis ex phormio tenaci, planta quidem asphodelo simillima, contortus. Vide notam 77m. supra p. 188.

שְׁפָרָה *spina dorsi*: שדרתן ושרותן שדרתן: *cui sunt duo capita et duae spinae dorsi*, vel, duo dorsa, Deut. 14, 7. in Jon. Est ab Hebraeo שְׁפָרָה. Ap. Talm. הבריה שיש לה ב' גבין וכ' שדראות creatura habens duo dorsa et duas spinas dorsi, Nid. 24a. שפורה *spina dorsi* spicae, gluma, utriculus, Okeaz. c. 1. Vide Rambam, et in Chol. 119b.

II. אִשְׁתָּר *idem* quod אִשְׁתָּר *conari, contendere*. Part. מִשְׁתָּר לְהַגְדִּילוֹ *fuit* contendens liberare eum, Dan. 6. 15. Sic in Aruch citantur quaedam ex Gemara, quae tamen hodie leguntur per ל in fine.

שֶׁהָ *pecus, agnus, haedus* ²². Hinc pluraliter dicunt
שֶׁהָ, quia שֶׁהָ est pro שֶׁהָ. Occurrit in Aben
Esa Jes. 7, 21.

* *vide infra* in *שהר*.

שָׁרָא *morari, cunctari, tardare, exspectare.*

Sic respondet quandoque verbo הממחמה ma-
xime Hierosolymitane. Praet. אלוספן שרפה. Ar-
nam nisi cunctati fuissetus, Gen. 43, 10. in Jon.
Infin. למשה. et non poterant cunctari, Exo.
12, 39: Jon. Ithpehal Praet. לנחלא. et
detentus fuit ultra flumen, usque ad columnam au-
rorae, Gen. 32, 24. ואשתתי. et cunctabatur, Gen.
19, 16. Jon. ואתחבתי עד כרון. et detentus sum ibi,
commoratus sum ibi usque nunc, hebr. ואחר. Gen.
32, 4 Jon. Aphel, Part. לשלמא. et neque
differt compensare vel reddere inimicis suis mercedem,
Deut. 7, 10. in TgH. לא תשהיה עד דחילד. non
differetis ipsum donec ipsa pepererit, q. d. statim,
sine mora ipsum vita mulctabitis, Deut. 22, 22. Jon.
In jure Hebraeorum legitur: נשא אשה ושהה עמה
עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל וכו' si quis du-
xerit uxorem, et moratus fuerit cum ea decem an-
nos, et non pepererit, non est ei permissum otiosi,
etc. sc. a procreandis liberis, sed expellet eam, vel
ducet juxta eam aliam. Expulsa potest duci ab al-
lio, qui potest etiam לשהות עמה morari cum ea per
decem annos. Misna est in Jebam. c. 6. Confirmatio
est ab exemplo Abrahami, qui, elapsis decem annis
cum Sara sterili, duxit Hagaram, Gen. 16, 3. ubi R.
Solom. et Aben Ezra huius meminerunt.

מְרִיבָה, *mora, tardatio, tarditas*, Rab. In specie quoque sic vocatur *mora quaedam in mactando, quae mactationem reddit illegitimam. Vide de ea Ar. in גרם quinto, et Rambam par. 2. in הלכות שחיטה, cap. 3.*

II. *שָׁתָה* *vastari*: Item *mirari cum stupore, stupere, obstupescere*, heb. *שָׁתָה*. Praet. *שָׁתָה* נָלַךְ sicut strepitus fluctuum, qui *vastati* sunt, IIR. 19, 25. Variant hic libri. Aruch in *שָׁתָה* quinto, legit *שָׁתָה* per Chet: Elias autem legit per *ה*, ut sit idem quod *שָׁתָה* commutatis gutturalibus, quae lectio magis proba videtur. Jes. 37, 26. idem. Part. *שָׁתָה* *שָׁתָה* et vir ille stupebat de ea, heb. *שָׁתָה* Gen. 24, 21. Imper. *שָׁתָה* *אֲהִימוּ* *לְאִימָה* *linguescite animo, obstupescite, vel, admiramini*, heb. *וְהִימָה* Jes. 29, 9. Hab. 1, 5. *Ithpahel*, *אִשְׁתָּה* *obstupefactus est*. Gen. 32, 24.

שָׁמָיִם *vastitas, desolatio*. PL. **לְשִׁחוּתָם** *projicisti eos in vastitates*, heb. **לְשִׁחוּתָם** Ps. 73, 18.

פרי, adjunctum est ipsi **פרי**. Non sunt per se voces significativae, sed symbola aliarum vocum, nempe שבי id est, שבת Sabbathum est hodie: פסח id est, פסח Pesach sive Pascha est hodie. In Gemara, ad illud; ודתי המלך אינם עושין et leges Regis ipsi non faciunt, (Esth. 3, 8.) scriptum legitur: ודתי המלך אינם עושין כלום בשבט שבת שחא לכנלא דמפקן quod proferunt sive proloquuntur et exicipiunt toto anno; Sabbathum est hodie; Pascha est hodie, etc. Meg. 13b. nempe, quando monentur ad praestanda officia et obeundas operas pro rege, semper excusant se dicentes, Sabbathum nostrum hodie est, Pascha est hodie, et prohibitum nobis est his diebus opus servile quodcumque facere. Prolixè hoc explicatur in Tg. secundo libri Ester cap. 3, 8. Unde inter caetera hoc Talmudicum quoque adducitur iterata vice: ומכאן נראה לנו למעבר עיבודיהי דמלכא מפיק ליומא דהוא שבת שחא ושבת שחא et quicunque ex ipsis ducitur ad faciendum opus regis, producit isto die illud שבת שחא Sabbathum est, Pascha est, non licet nobis operari³³. Et iterum ibidem: Suballiant et saltant (in festo tabernaculorum) instar haedorum: neque scimus, num maledicant nobis, an vero benedicant;

²¹⁾ Ex similitudine cum fune dicta, ut revera pro שורה etiam per ז, שורה dicatur.

²³⁾ Item vox שֶׁ juxta sonum sumitur, pro gr. pronomine σύ tu, et nomine ἡ ζωὴ vita. Hinc ad illa וְהָיָה לְךָ אֵשׁ לַחֹלֶה וְכִנּוּיָא דְּמָוֶת ubi est agnus ad sacrificium (Gen. 22,7.) scribunt in Pesicta (s. 37) הָיָה לְךָ אֵשׁ לַחֹלֶה וְכִנּוּיָא דְּמָוֶת וְהָיָה לְךָ אֵשׁ לַחֹלֶה וְכִנּוּיָא דְּמָוֶת i. e. tu (σύ) sacrificium eris vivum (ζωόν); in lingua gr. (tibi indicatur) te illud sacrificium futurum esse.

23) Mirum est, quod hos tantum duos commemorat dies festos, quum complures alii sint tales dies, quibus opus servile facere Judæis prohibitum. Omnino verò explicatio vocis *שני ימים* per abbreviaturam mihi suspecta. Ea enim adhiberi licet in elocutionibus notis sententiisque frequentissimis, ubi abbreviatura adhibita lectori ex usu nota est simulque utilitatem descriptori præbet, utpote qui sententiam plenam paucis vocabulis indicare valet. Minime vero sententiam semel ab uno tantum homine prolatam abbreviate indicatam esse dici potest, nam eo modo indicandi sententia lectori non satis perspicua remanet describentique abbreviatura adhibita nullam affert utilitatem. Videtur igitur potius esse vocabulum quoddam persicum, quod ipsum ex sermone Hamani cum rege persico Talmudistae reddere tentavere. Et quidem vocem compositam habeo ex *אם* et *שני*. Significat quippe *אם* Persis *tres, tria* ususque ejus in compositis frequentissimus, in illo *אם שני*, quo significantur Christiani, qui Deum, Mariam et Jesum essentiam divinam efficere dicunt. Item

שׁוּרָה *aequari, aequum esse, utile esse, prodesse, convenire*: **וְלֹא הָיָה שׁוּרָה לִי** neque fuerat utile mihi, **שׁוּרָה** Job. 33, 27. **לֹא שׁוּרָה לָהּ** non pro-

III. *ponere, apponere, componere, disponere.* Respondet heb. שׁוּם *et* שׁוּחַ *Praet.* על כחפה. *im-*
posuit humeris ejus, Gen. 21, 14. לא שׁוּי לבה אף לרא *et*
neque apposuit cor suum etiam ad hoc, heb. שׁוּחַ *et*
Exo. 7, 23. שׁוּי חייוחא עם חיוחא *et* *animum suum*
cum bestiis posuit, Dan. 5, 21. וְשׁוּי ליה עדרך *et* po-
suit sibi greges seorsum, Gen. 30, 41. וְשׁוּי עננין *qui*
posuit nubes currum suum, Ps. 104, 3. שׁוּי לרבוך *et*
posuit me Dominus in dominatorem totius Aegypti,
Gen. 45, 9. שׁוּי מן שׁוּחַ *quis* posuit te in virum prin-
cipem, Exod. 2, 14. ולא שׁוּיחַ על לבה *et* non posuit
super cor suum, vel, neque *animum* advertit, 18. 4.
20. שׁוּיחַ סלכא regem constituit eum, *Ex.* 19. 5.
20. שׁוּיחַ חווח כולא *omnia* posuisti sub pedes e-
jus, Ps. 8, 7. שׁוּיחַ חווח terminum posuisti finibus
maris, ib. 104, 9. אפּשׁר לְשׁוּיחַ לכוך *num* posuisti
cor tuum, Job. 1, 8. לְמַא שׁוּיחַ *quare* disposuisti me
scopum tibi, Job. 7, 20. שׁוּיחַ למרנא *posuisti* nos
in contentionem vicinis nostris, Ps. 80, 7. אן שׁוּיחַ
אן שׁוּיחַ *si* posui in auro spem meam, Job. 31,
24. שׁוּיחַ בידך *quae* posui in manibus tuis, Exod.
4, 21. שׁוּיחַ חווח *ecce* posui vos, Jes. 41, 15. הא רב

²¹⁾ Ex hebr. יָרָא, et nomen יָרָא, cui notio inest *intelligendi*, nomen syr. formatum est ܝܪܝܬܐ, unde per *aphaeresin* chald. ܝܪܝܬܐ pro ܝܪܝܬܐ *intelligentia, peritia*.

etiam imposuerunt vasis suis, Jos. 7, 11. וְשִׂיאוֹ קִרְמוֹתָי לְמִיכָל. et apposerunt ei ut comederet, Gen. 24, 33. וְאֶחְסֹנְתִי שְׂיִחוֹן. et haereditatem meam posuistis ad cultum idolorum, Jer. 2, 7. נָא מְשִׁינָא nam posuimus in mendacio fiduciam nostram, Jes. 28, 15. Part. praes. אֲנִי מְשִׁינָא haec ego pono faciem meam contra vos, Jer. 44, 11. וְלִשְׂיִחוֹן רִגְלִי קָלִיל. disponens pedes meos leves sicut cervorum, Ps. 18, 34. Inf. שְׂיִחוֹן חֲשׂוֹן. si vos ponendo posueritis faciem vestram, Jer. 42, 15. אֲדִנְיָוָה אֲרַעֵךְ לְצִדּוֹ ad ponendum terram tuam in vastitatem, Jer. 4, 7. בְּשְׂיִחוֹתָי in ponendo eum, Jes. 27, 9. וְלִשְׂיִחוֹתָי et ad ponendum eum, Jos. 10, 6. Imper. שְׂיִחוֹתָי pone nunc manum tuam sub femore meo, Gen. 24, 2. בְּפִסְחוֹךָ pone illud in ore ipsorum, Deut. 31, 19. אֲפֹנֶנֶת פָּנֶם apponite panem, Gen. 43, 31. Fut. אֲשִׁיחָא et ignem non ponam, IR. 18, 23. וְאֲשִׁיחָא et ponam liberos tuos multos, Gen. 13, 16. וְאֲשִׁיחָא et ponam te, Exo. 33, 22. חֲשִׂינָא pones in ore sacci, Gen. 44, 2. אֲשִׁיחָא non ponet super illud oleum, Lev. 5, 11. וְאֲפֹנֶנֶת et apponemus cornu nostrum, Jesa. 41, 22. וְשְׂיִחוֹתָי מְשִׁיחָא et ponetis castra Israelitarum, Jos. 6, 18. וְאֲשִׁיחָא et ignem non apponent, IR. 18, 23. Ithpahal, Praet. שְׂיִחוֹתָי quo positus est homo super terram, Job. 20, 4. Part. מְשִׁיחָא rota una posita fuit, Ez. 1, 15. דְּמִשְׁחָתִי לִי qui disponi, id est, comparari possit cum Domino, hebr. יַעֲרֵךְ Ps. 89, 7. Fut. ex Ithpahal, וּבִיחִיָּה נִלְיָא וְדִמְיוֹתָי et domus ejus sterquilium ponetur, Dan. 3, 29.

IV. *admirari cum stupore, obstupescere*, idem quod שְׂחָה sive שְׂחָה et hebr. שְׂחָה, commutatis literis quiescentibus: אֲחִרְפִּי שְׂחָה languescite, admiramini, Hab. 1, 5. heb. חֲסִרָה. Vau medium omnino transpositum videtur, pro שְׂחָה a שְׂחָה. Eadem enim ista locutio legitur Jes. 29, 9. et sic adducitur ab Elia in suo Methurgeman. Ithpehal, Part. מְשִׁיחָא eritisque obstupefacti propter calamitates, heb. מְשִׁיחָא mente privatus, Deut. 28, 32. in Jon.

V. *metuere, trepidare*, hebr. חָרַד. Part. מְשִׁיחָא metuere, et metuentem propter verbum meum, heb. חָרַד Jes. 66, 2. Pl. מְשִׁיחָא לקבל פחגמי דְּמִשְׁחָתִי לקבל פחגמי דְּמִשְׁחָתִי qui trepidant propter verba voluntatis ejus, Jes. 66, 5. Alias pro hebr. חָרַד solet poni מְשִׁיחָא.

lectus, stratum, a ponendo, quod homo se in eo ponat quiescendi causa: על שְׂיִחוֹתָי super lectum morbi ejus, heb. על עֵרֶשׁ, Ps. 41, 4. וּמְשִׁיחָא et incurvabat se rex in strato, IR. 1, 47. מְשִׁיחָא lectum meum, fili mi, condescendisti, hebr. יַעֲרֵךְ Gen. 49, 4. בְּיִחִיָּה על שְׂיִחוֹתָי in domo sua in lecto suo, IIS. 4, 11.

idem: שְׂיִחוֹתָי ecce lectus ejus est lectus ferreus, heb. עֵרֶשׁ Deut. 3, 11. וּמְשִׁיחָא et sedebat rex in lecto suo, heb. על שְׂיִחוֹתָי super lecto qui paratus erat ipsi ad latus parietis, heb. מְשִׁיחָא, IS. 20, 25. וְעַל שְׂיִחוֹתָי דְּמִשְׁחָתִי et

in lectis pigneratitiis, Am. 2, 8. depressi strata mea, heb. יַעֲרֵךְ Job. 17, 13.

idem: et orate in lecto vestro, Ps. 4, 5.

stratum ornatum, tapes, tapetum vel tapele: item *basis, fundamentum*: וְשְׂיִחוֹתָי אֲמָתָא et basis erat cubiti unius, heb. וְחִיק et sinus, Ez. 43, 13, 17. וּמִשְׁחָתִי אֲרַעָא et a basi terrae, ib. 43, 14. מְשִׁיחָא tapetia facit sibi, heb. מְשִׁיחָא עֲבָרָה לָהּ, Pr. 31, 22. וְשְׂיִחוֹתָי שְׂיִחוֹתָי cum tapetibus posui lectum meum, i. e. tapetibus stravi, ib. 7, 16. מְשִׁיחָא lectum tuum de sub te, ib. 22, 27.

שְׂיִחוֹתָי. Vox videtur prava. Pro חֲשִׁיחָא legi possit חֲשִׁיחָא, ex forma praecedenti, unde; חֲשִׁיחָא חֲשִׁיחָא liquefacis me in fundamento, id est funditus, prorsus, totaliter, Job. 30, 22. Sic responderit voci heb. חֲשִׁיחָא, quae formam habet a חֲשָׁה. At Masorethae pro eo legendum notarunt חֲשִׁיחָא, quomodo alias nunquam cum defectu literae Vau scribitur, et est ab inusitato יֶשֶׁה sive יֶשֶׁה. Ejus radicis respectu possit legi חֲשִׁיחָא in essentia, id est, essentialiter, ut tota essentia percat, totaliter et omnino. Sed hebr. חֲשִׁיחָא nunquam in Tg. retinetur.

cubatus propter morbum et aegritudinem: יִמְחֹנֶכֶן מִיִּמְרָא vel, *stupor*, ex quarta significatione: וְשְׂיִחוֹתָי percussit vos verbum Domini cubatu, qui infatuat cerebrum, id est, morbo cubatum efficiente, Deut. 28, 28. vel: *stupore*.

fovea, fossa. שְׂיִחוֹתָי, *fovea, fossa*. Quaedam scribuntur cum ו mobili, שְׂיִחוֹתָי, שְׂיִחוֹתָי, vel שְׂיִחוֹתָי: sed praestaret omnia esse ex forma quiescentium: שְׂיִחוֹתָי foveam fodit et effodit eam, heb. donec fodiat, Ps. 7, 16. שְׂיִחוֹתָי donec fodiat, Ps. 94, 13. שְׂיִחוֹתָי foveam vocavi; pater meus es tu, Job. 17, 14. id vulgo scriptum שְׂיִחוֹתָי. שְׂיִחוֹתָי ad educendum animam ejus ex fovea, heb. שְׂיִחוֹתָי quod pravam. Veneta habent שְׂיִחוֹתָי cohibet animam ejus a fovea, Job. 33, 18. מְשִׁיחָא a descendendo, ne descendat in foveam, Job. 33, 24. מְשִׁיחָא ne transiret in foveam, Job. 33, 28. מְשִׁיחָא demersi sunt populi in foveam, Ps. 9, 16. שְׂיִחוֹתָי חֲמִשְׁשָׁנִי et cecidit in foveam quam fecerat, Ps. 7, 16. Sic quoque legendum, שְׂיִחוֹתָי demerges me, Job. 9, 31. pro שְׂיִחוֹתָי quomodo in libris scriptum. Item, שְׂיִחוֹתָי appropinquat ad foveam vita ejus, Job. 33, 22. quod, ut et alia in hoc capite, scribitur שְׂיִחוֹתָי per ו mobile in medio. Prave scriptum videtur, שְׂיִחוֹתָי videre foveam aut corruptionem, Ps. 16, 10. Pl. שְׂיִחוֹתָי foderunt mihi superbi foveas, heb. שְׂיִחוֹתָי, ib. 119, 85. Rabini etiam accipiunt pro מְשִׁיחָא *rete*.

idem. Praestaret et hic esse quiescens, ut in hebraeo: שְׂיִחוֹתָי מְשִׁיחָא expandunt mihi in fovea rete suum, Ps. 35, 7. שְׂיִחוֹתָי, melius ea-

set שְׂחָא, ut heb. שִׁחָה, Ps. 57, 7. Pl. שְׂחָי מִלְכָּא. usque ad foveas regis, hebr. יָקְבִי הַמֶּלֶךְ usque ad lacus torcularium regis, Zach. 14, 10. Sic ap. Rabb. ex forma quiescentium, הַיִּסְחָי וְהַיִּסְחָי וְהַיִּסְחָי cisternae, foveae et speluncae: הָיָה חוֹפֵר בֹּר שִׁחָ וְיַעֲרָה fuit fodiens cisternam, foveam et speluncam. Talmudici distinguunt inter haec. בֹּר cisterna est rotunda. שִׁחָ fossa est longa et angusta. סַעֲרָה spelunca, quadrata et tecta tabulato, cui tamen inest orificium. מַעֲרָה foveae, quadratae et latae ut מַעֲרָה, sed undequaque apertae: נַעֲרָה foveae, angustae infra, et latae supra, R. Salom. in Bk. 50b. ad Mischnam.

שְׂחָיָא, quae sunt tanquam a שְׂחָה vide in praecedenti שְׂחָה.

שְׂחָה vastatio, desolatio. Usus ejus est pro heb. שְׂחָה, pro qua radice Elias vult esse שְׂחָה vel שְׂחָה, unde supra fuit רְשָׁו. Sed Ar. illud legit רְשָׁו, ex qua forma etiam hoc nomen est. אַחֲרֵי שְׂחָה וְרַגְשָׁה locus vastationis et tumultus, hebr. וְרַגְשָׁה, Job. 30, 3.

שְׂחָה ficus albae, quae tribus quibusque annis proveniunt ad maturitatem aliquam in sylvis: Demai in princip. Vide et ע"ף fol. 14a. De altera specie vide in שְׂחָה.

שְׂחָה oriri, germinare, provenire: שְׂחָה germinat seges, et conspicitur herba, heb. נִלָּה חֲצִיר Pr. 27, 25. Elias scribit, se ignorare quid sit, neque adduci in Aruch. Mirum cur hoc scribat, cum Ar. illud adducat in פ' tertio. Est autem verbum syriacum, ut ibi, וְכִי שְׂחָה שְׂחָה et filius horae, id est, eadem hora exortum est, nempe semen, Matth. 13, 5. Quod autem Tremellius ibi notat, Authorem Aruch aliquot ex mpls hanc significationem probare, id sic intelligendum, ut duo afferantur שְׂחָה et unum שְׂחָה ex Proverbiis Salomonis. Prior locus ex Br. et Vt. hodie sic in libris editis non legitur, sed שְׂחָה et שְׂחָה idque in alia significatione. Alter adducitur ex TgH. ex Exo. 16, 21. pro heb. וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ et incaluit sol, Tg. וְשִׁחָ. Hoc falsum. Nam textus hebraeus est, וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמַס et cum caleret sol, liquescebat, sc. manna, Tg. שְׂחָה. שְׂחָה incaluit sol super illud et factum est liquidum. Tertius locus ex Proverbiis adducitur quidem, sed non explicatur. Explicandus autem est ex lingua syriaca Novi Testamenti, ut alia plura in isto Tg., quae merito Elias semper scribit se ignorare, quid sunt, cum syriacam linguam non intellexerit.

שְׂחָה incurvari, deprimi, dejici, heb. שְׂחָה. ex qua forma et hic esse possit, sed Elias huc referre maluit. Pract. וְלִחְרָא שְׂחָה depressus sum valde, heb. שְׂחָה Ps. 38, 7. חֲכִיר שְׂחָה atratus incurvavi me, heb. קָרַר שְׂחָה ib. 35, 14. Part. שְׂחָה לעפרא נפשא, heb. חֲרָוִי dejicit se in pulverem anima nostra, ib. 44, 26. חֲרָוִי שְׂחָה sub eo incurvant se improbi, Job. 9, 13.

Veneta mendose pro eo habent שְׂחָה, quae vox nullius usus est. שְׂחָה במדרחא, quum incurvant se in habitaculis suis, Job. 39, 2. Fut. וְשִׁחָ דִּכְדָּר וְשִׁחָ atterit se, dejicit se, et concidit graviter, Ps. 10, 10.

שְׂחָה depressus, dejectus. demissus: שְׂחָה שְׂחָה במדרחא חֲסִידָה et dejectum in iniquitate, redimes, heb. שְׂחָה demissum oculis, Jobi 22, 29. Ven. שְׂחָה. Melius ex forma passiva chaldaica, שְׂחָה, ut in forma foeminina recte Veneta, לעפרא שְׂחָה nam depressa est in terram anima nostra.

שְׂחָה meditari, loqui, colloqui, confabulari, idem quod hebraice, sed in Tg. rarum est. Fut. שְׂחָה loquar in amaritudine animae meae, Job. 7, 11. רַמְחָר שְׂחָה במדרחא qui excitat se et meditat in Lege, Num. 21, 28. in Jon. שְׂחָה בֵּין חֲפֻלָּה si locutus fuerit inter precationem unam et alteram, Sota 44.

שְׂחָה sermo, colloquium, confabulatio, loquacitas: שְׂחָה לִפְנֵי לִפְנֵי לִפְנֵי cui est loquacitas? Pr. 23, 29. heb. שְׂחָה quod sic in Tg. retineri potest, cum et verbum in Job extet. Vox שְׂחָה quae in Venetis legitur, corrupta est et nullius usus. Hebraei de Johanne שְׂחָה יוֹחָנָן בֶּן זַכְכָּי Johanne Zacchaeo referunt, שְׂחָה שְׂחָה quod nunquam aliquod profanum verbum elocutus sit. B. Ar. in ordine כֹּחַ adducit, sed explicationis loco subjungit sequentia: Die tranquillo, quo nullus plane venti flatus animadvertitur, solent in iis locis, ubi in hac re sunt exercitati, inter palmas linteam expandere, quod si commoveretur, stant inter duas palmas vicinas et aspiciunt, quomodo rami illarum agitentur erga se invicem. In hac re certa habent signa, ex quibus petiti multas res possunt cognoscere. Sic dicunt de Mar sive Domino Abrahamo Gaon, qui vixit anno 1140 aerae Contractuum, שְׂחָה מְכִיר דְּקִלִּים quae cognoverit sermonem palmarum. Haec Baal Aruch וְחָה יֵה אֲחֵנָּה שְׂחָה baculus, virga, scipio: וְחָה et percussit asinam baculo, heb. בְּמִקְלֵי, Num. 22, 27. in Tg. Jon. Unde et שְׂחָה scutica, flagellum, ad equos regendos.

שְׂחָה idem: שְׂחָה די בִּידָה summitatem virgae, quam habebat in manu sua, heb. קֶצֶה שְׂחָה, Jud. 6, 21. 1. Sam. 14, 27. שְׂחָה שְׂחָה IS. 14, 43.

Ap. Talm. aliquando in specie dicitur de ramo myrti, cum quo olim solebant ante sponsam saltare. Hinc legitur in Sab. 77b. שְׂחָה שְׂחָה h. e. ramus myrti qui dicitur שְׂחָה est שְׂחָה stultitia, vel, dicitur quasi שְׂחָה stultitia, quia saltans hoc pacto stultus videtur, ut R. Sal. notat, שְׂחָה autem explicat הָדָם בר של baculum myrti, cum quo ante sponsam saltant. Ita cum senex quidam Rabbi cum ejusmodi ramo myrteo saltasset aliquando, indignatus est, quod honorem Rabbinarum prostitueret. Unde

⁹⁹) Vide supra p. 728. quae ad rad. שְׂחָה scripsimus.

cum sinistram aliquod omen in morte ipsius apparet, dixit unus שוטיחא לסבא ליה שהניא hic est fructus rami myrti senis (cum quo sc. saltavit:) alius dixit, שוטיחא לסבא stultitiae senis: alius, שוטיחא לסבא consuetudinis (pravae) senis, Ketub. 17a. Sic, angelus mortis, דאקריש בשוטיחא דאסא qui desponsat cum virga myrti, Kid. 12b.

שׁוּטִיכָא *scutica, flagellum*, sic dictum, quia *baculo sive virgae alligatum est*; וְשׁוּטִיכָא לְסוּסָא scutica equo, Pr. 26. 3. Libri habent שׁוּטִיכָא, sed praestat ex forma heb שׁוּט scribi, quae et Rabbini passim usitata est. angelus mortis, שׁוּטָא דְּמוֹתָא apparuit ei virga ignea, id est, angelus mortis, כְּמִילִי הָא בְּשׁוּטִי הָא כְּמִילִי (castigatio) fit verbis, ista, baculis vel flagris, Ketub. 77a.

II. שׁוּטִי *spaciari, deambulare, vagari, divagari, peragrarere*. Part. שׁוּטִינָא deambulabant populus et colligebant manna, hebr. שׁוּטוּ. Num. 11, 8. Inf. שׁוּטִי בְּאַרְעָא ab exspaciando per terram, Jobi 1, 7. quod cap. 2, 2. dicitur שׁוּטִינָא מִן לְמַשְׁכָּנִי quod melius esset שׁוּטִינָא מִן לְמַשְׁכָּנִי. Ex Pahal, עֵינֵי דְּאַבְרָהָם הָיוּ שׁוּטִינָא מִן לְמַשְׁכָּנִי oculi Abrahami erant vagantes, i. e. huc usque circumspicientes, Gen. 22, 10. in TgH. Ap. Talm. לשׁוּטִי דְּבִרִי הָכָא אֲסוּר לְמוֹתוֹת דְּבִרִי דְּכָל מוֹתֵי פֶּגְרָאגְרֵי אֲרֵבִי (citra necessitatem) ex omnium sententia est prohibitum; alimentorum causa, ex omni sententia concessum, מ"ק fol. 14a.

שׁוּטִינָא *deambulatio*: מאי שׁוּטִינָא דְּמִי דְּכָא quare huc est deambulatio Domini, quare huc venit? Kid. 70b.

III. שׁוּטִי *nature*, quae est *deambulatio* in aquis prona. Praet. שׁוּטִינָא מִיָּא נָטָה שׁוּטִינָא natant aquae super caput meum, hebr. שׁוּטוּ, Thr. 3, 54. Inf. שׁוּטִינָא מִיָּא sicut expandit (manus) natator ad natandum, Jes. 25, 11.

שׁוּטִי *natator*, ut in praecedenti loco. Ap. Rabb. שׁוּטִינָא דְּבִרִי הָכָא vas natatorum; nempe earum et claustrum, ne possit submergi, ut sunt vesicae inflatae, quibus pueri discunt natare, Kel. c. 2. *Scirpea ratis* vocatur a Plauto tale instrumentum.

שׁוּטִי *remex, remos agens et faciens natare navi*: שׁוּטִינָא דְּבִרִי הָכָא habitatores Tzidonis et Arvad fuerunt remiges, et adducebant merces in te, Ez. 27, 8.

שׁוּטִי *remus, instrumentum natationis navi*: שׁוּטִינָא מִיָּא omnes tractantes remos, Ez. 27, 29. et feci ut descenderent remis omnes isti, Jes. 43, 14. עֲבָרוּ מִשְׁכֵּי כְּפִינָא fecerunt remos navium tuorum, Ez. 27, 6.

IV. שׁוּטִי *asparagi agrestes*, qui differunt ab hortensibus. Asparagi anni septimi liberi sunt usus absque decimis, Schevi c. 9. in initio. Quidam explicant *foeniculum*.

V. שׁוּטִי *contemnere, despicere, spernere*, hebr. שׁוּטִי. Praet. שׁוּטִינָא עֲשִׂי יֵה כְּרוּחָא et sprexit Esau pri-

mogenituram, Gen. 25, 34. וְשָׁטָה et sprexit illum, IS. 17, 42. וְשָׁטָה et spreverunt eum, IS. 10, 27. Part. praes. שׁוּטִינָא לִי spernit eum, Pr. 14, 2. וְשָׁטָה neque spernit orationem pauperum, heb. וְשָׁטָה שְׁקָא, Ps. 22, 25. Pl. שׁוּטִינָא stulti spernunt, Pr. 1, 7. לְמַדֵּי שׁוּטִינָא בְּעִלְיוֹן ut sint spernentes maritos suos, Esth. 1, 17. in secundo Tg. שׁוּטִינָא דְּבִרִי הָכָא qui spernunt velut pulvisculum terrae, Am. 2, 7. et 8, 4. Ithpehal, יֵה שׁוּטִינָא et qui spernunt nomen meum, spernentur, hebr. יֵהוּ יֵהוּ levis fient. IS. 2, 30. Aphel, Praet. שׁוּטִינָא דְּבִרִי הָכָא et quare me sprexisti? IIS. 19, 43. שׁוּטִינָא דְּבִרִי הָכָא pro eo quod despexisti me, IIS. 12, 10. Part. שׁוּטִינָא מִיָּא וְבִרָא סְכָלָא et filius stultus, despexit matrem suam, Pr. 15, 20. וְשָׁטָה אֲחִיהָ et qui sprexit vias suas, morietur, ib. 19, 16.

שׁוּטִי *spretus, despectus*: שׁוּטִינָא דְּבִרִי הָכָא qui despectus est in aspectu suo, Ps. 15, 4. וְשָׁטָה וְשָׁטָה et fuit contemptum sive vile in oculis ejus, IR. 16, 31. וְשָׁטָה et quicquid autem spretum erat, i. o. vile et abjectum, IS. 15, 9.

VI. Adducitur in Aruch שׁוּטִי pro *linere, illinere*: וְשָׁטָה וְשָׁטָה neque illinunt eos frustis panni vel linteis, Beza 34a. אֵין שׁוּטִי אֵין הָחֵנֶר בְּאַלִּיא ex Bm. 91a. Sed in Talmud legitur in his exemplis שׁוּטִי et sic in Pes. 30b.

שׁוּטִי, inde שׁוּטִי quod scribant שׁוּטִי *conveniens, pertinens*: לֹא שׁוּטִי לֹא שׁוּטִי vel non convenit dicere: עֵינֵי שׁוּטִי אֵין istae duae significationes conveniunt. בְּנָדִים שׁוּטִינָא לְגוֹפֵה vestes convenientes corpori: לֹא שׁוּטִי לֹא שׁוּטִי non pertinet huc. שׁוּטִי שׁוּטִי nam eo pertinet: שׁוּטִינָא *convenientia, decentia*.

שׁוּטִי *muscus, lanugo arborum*. Ap. Talm. אֵין שׁוּטִי, ubi Gemara vocem לְבַשׁ explicans scribit, לְבַשׁ שׁוּטִי לְבַשׁ שׁוּטִי leches, i. e. muscus cedri. Sensus ergo; Non accendunt (lucernas sabbathinas) musco cedri, Sab. c. 2. in initio, nempe ut ex musco ellychnium fiat.

שׁוּטִי *ramus arboris*, idem quod שׁוּטִי, unde; שׁוּטִי אֵין, ramum arboris, Jud. 9, 48. Sic, שׁוּטִי אֵין, Rab.

שׁוּטִי *pus, humor saniosus vulneris aut plagae*: אֵין שׁוּטִי, quod videatur quasi *linimentum* plagae. Vide Sab. 65a.

שׁוּטִי *fundum, imun rei*: שׁוּטִי דְּבִרִי הָכָא fundum paropsidis, et fundum scutellae, Kel. cap. ultim. שׁוּטִי לֹא שׁוּטִי haec (arca) habet fundum, Nid. 3. שׁוּטִי דְּבִרִי הָכָא immundities exit per fundum ejus, Ohol. cap. 11. שׁוּטִי דְּבִרִי הָכָא ea hora conversae fuerunt facies osorum Davidis, et factae ut fundum ollae, Sab. 30a. In Tg. שׁוּטִי דְּבִרִי הָכָא sicut qui eunt ad fundum, id est, radices vitis, scrutantes nimirum reliquias uvarum, Jes. 6, 9.

שׁוּטִי *scholaris, discipulus*: שׁוּטִי דְּבִרִי הָכָא

⁴²⁾ Elisa gutturali n idem videtur esse atque אִלְיָשָׁה, *juscum a calore addustum*, a verbo אִשָּׁה *nigrescere nigrum esse vel fieri* (calore on). Prave vero חַמְדָּא, quod in N. T. (Act. c. XIII. 6, 8.) pro nomine pseudo-prophetae legitur, a lexicographis interpretibusque fere omnibus ex analogia cum chald. vel talmudico חַמְדָּא *per tumorem, cicatricem, ulcus* et tum demum per *dolorem* exponitur, חַמְדָּא Bar-suma is ut significet *filium doli-*

dominus hic sentit, verrucam signum evidens esse, dominus autem iste sentit, verrucam non esse signum evidens, Bm. 27b. Gl. שומא ורואה כלעו, suma vernacule sive gallice vocatur verrue, verruca: אין מעידין על השומא non perhibent testimonium de verruca, ibid. nempe maritus cujusdam mulieris fertur mortuus, testatur quidam se vidisse eum mortuum, et fuisse maritum istius mulieris, probat signo externo, verruca scil.

quam in isto vel isto membro corporis habuerit. Hoc testimonium de tali signo nihil valet ad probandum.

שומא *su m ma, summatio, supputatio, aestimatio*: נרתיא שהכניסה לו: juxta summam: כפי שומא: dos quam affert ipsi in summa ex domo patris sui: עכר ליה שומא: fecit ei summam, id est, aestimationem, quantum scil. pro perceptis fructibus dare debeat, Bk. 30b. Hinc in Concor-

ris, cicatricis. (Quid? quod Cl. Castel. scribat „sic vero D. nr. Jesus fuit, et Elymas ab Ar. מלם *doluit*“ obliuiscens ibi non de Salvatore Chr., sed potius de pseudopropheta agi.) Ipsa enim significatio *verruca*, quam voci talmudicae שומא attribuunt interpretes, dubia est proindeque deficiente etymologia omnino vitiosa videtur. Praeterea *verruca* non est tumor minimeque latius pro quoque *dolore* sumi potest. Omnino deinceps de lexicographis et interpretibus Novi Testamenti satis mirari non possumus, qui שומא ad nomen שומא, quod *dolorem* notat, vertunt, item שומא (Elymas) nomen proprium illius pseudoprophetae fuisse dicunt, aut putant *sapientem* propr. *magum* significare ex ar. ⁶עלیم, dum apperte (v. 8.) legamus שומא שומא i.e. Barsuma cujus nomen exponitur Elymas, ex quo quam certissime liquet, utrique voci, שומא בר שומא videlicet simulque שומא eandem inesse notionem, neque intelligitur, quae ratio inter *filium doloris* (בר שומא) atque *doctum* vel *nomen* proprium Elymas etymologice non enucleatum intercedat? Dico itaque: Nomen proprium ejus, pseudoprophetae nempe, de quo illic agitur, בר שומא, vel potius בר שומא, (quod nomen in Talmude et Mischua frequentius) fuit. (Fortasse quod illic agitur, בר שומא, qui ut in Talmude [Meilla c. קרשי מכה et in cap. ריוואה כה] narratur, Romae et Alexandriae docebat, neque a veri similitudine abhorret, eum Roma Alexandriam vel contra Alexandria Romam profectum, in illis insulis circa Salaminam Legem Mosaicam cum interpretatione Mischnae docuisse.) Eo solo modo explicari potest, cur in textu graeco pro שומא syriaco Βαπτιστῆς est? Ille nempe, Evangelista graecus quidem, nomen proprium illius pseudoprophetae conservavit, dum versio syriaca nomen, quod ex occasione in capite illo narrata isti prophetae adjectum est, reddit. Narratur nempe illic (v. 11.) a Saulo maledictus pseudopropheta ille *caecus* (שומא) factus esse usque ad tempus solem (τόν ἥλιον) non vidisse, unde etiam procul dubio nomen ei adjectum est שומא (chald. בר שומא) i. e. *filius caecitatis*, *caecus* mutatis ⁷et ⁸id, quod in lingua syriaca frequentissimum. Ad eandem igitur notionem *caecandi* (syr. שומא) vel *comprimendi* (gr. μύω sc. lucem solis) et nomen adjectivum שומא, cui, ut in versu octavo legitur, eadem est significatio atque voci שומא, spectat, nec nisi aliis vocalibus שומא vel plene inserto videlicet Jod שומא (אלימון) scribendum est. Est vero אלימון vel אלימון compositum ex gr. ἥλιος, ou, ὁ sol, dies et μύω, εως, ἡ (a verb. μύω) *compressio, obstructio, oclusio*, quasi ἥλιου μύω *solem compressum*, vel aliquem, cui *sol compressus* est, i. e. *caecum* dixeris. Aut est compositum ex ἥλιος et μύω, εως, τό, id quod *fastidium excitat*, ut vir *obscurus*, cui lux *fastidio* est, designetur, quia ille pseudopropheta *lucem* Evangelii, quae *solis* instar mundo orta est, spreuit.

At vero his objici posset, quo factum esset, ut nomen adjectivum שומא, ex Graeco sumtum, in ipso textu graeco depravatum, quinetiam ab Evangelista graeco ipso auctore, vix esset intellectum? Liceat igitur in memoriam revocare nomen Νίγηρ, quo, ut in primo versu ejusdem capitis legitur, vocatus est Apostolus Συμεών. Puto quidem depravatum esse hoc nomen ex chald. נִגְרָא i. e. *faber, artifex, opifex*, quod epitheton est in Talmude et Mischna pro amplo et doctissimo viro usitatissimum. Item in medium proferri potest verbum μετεμηνεύω in versu octavo (Ἐλύμας ὁ μάγος. οὕτω γὰρ μετεμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ), quod, ni fallor et si ita loqui licet, graeco-chaldaicum est, verbum graecum videlicet juxta chaldaicum נִגְרָא formatum. (Fortasse paraphrastes graecus verbum ex gr. μετὰ et ὄνομα?) decurtatum putavit perindeque juxta formam chald. per נ chaldaico n respondens, inserto ρ, reddidit) Liquet igitur originalem textum in lingua chaldaico-rabbinica scriptum et tum demum in linguam gr. translatum esse (cf. an. nost. ad ררר et רורר), ita ut suspicari liceat, scriptum fuisse in textu originali נִגְרָא Simon qui vocabatur *naggar* i. e. *artifex amplius scil. ac doctissimus*, quae vox chald. נִגְרָא *naggar* vocalibus carens a paraphraste Νίγηρ lecta est (Fortasse etymologice eam vertere conatus est ad gr. νίγρος, quod *Aethiopem*, ab *Africa oriundum* notat). Quae res si ita se habeat, textum originalem nempe in lingua chald. conscriptum fuisse dummodo concedas, sane fieri poterat, ut vocabulum שומא vel שומא, quod ad gr. ἥλιου μύω(s) spectat perindeque *Elium* pronuntiandum est, ab ipso paraphraste gr. non satis intellectum per Ἐλύμας redderetur, et chaldaico pro gr. v sumto.

⁴⁵ *oleris genus*, Gal. ארניא. Fuit et *arboris species*, *cujus ramis utebantur in legendis scaenis*.

שוק *platea, vicus, forum*: עבר בשוקא transiens per vicum, hebr. בשוק, Pr. 7, 8. מלמפק.

רמסחרין ne transeas per plateam, Eccl. 12, 4. בשוקא qui circumeunt per plateam, ib. 12, 5. וחוי בשוקא et narravit ambobus fratribus suis in platea, heb. בחוץ i. e. foras, Gen. 9, 22. Sic Exo. 21, 19. יפוק לשוקא eum egrederetur in plateam, i. e. foras, Ps. 41, 7. Pl. כסין שוקא sicut lutum platearum, IIS. 22, 43. Zach. 9, 3. לשוקא חמני לך et vicos constitues tibi, IR. 20, 34. כספון בשוקא argentum suum in plateas projicient, Ez. 7, 19. וסוֹפֵרֵינָם מִצֻּחוֹן עַל חֲמַרַּא בְּשֻׁקֵינָא in plateis, Jes. 24, 11. בְּשֻׁקֵי אֶשְׁקֶלֶן in plateis Askelon, IIS. 1, 20. בְּשֻׁקֵי יְרוּשָׁלַם in plateis Jerusalem, heb. ברחכות, Zach. 8, 4. אריא בנה שוקא leo est in plateis, heb. ברחכות, Pr. 26, 13. שוקים Cant. 3, 2. in hebr. שוקא ירשית כל שוקא calcabit omnes vicos tuos, Ez. 26, 11. ומליחון שוקא et implevistis plateas ejus, Ez. 11, 6. אחרבית שוקאון vastavi plateas ipsorum, heb. חרובותם, Soph. 3, 6.

Ap. Rab.: שוקא לא יצא דמים לו cui non sunt pecuniae, non exeat in forum. Dum enim non potest emere, tristatur, vel prave appetit.

II. שוקא *armus, crus*: ויה שוקא דימינא et armum dexterum, Exo. 29, 22. שוקא דאפרשומא et sicut armum separationis, ib. 29, 27. ויבשוקא דימינא et sicut armus dexter, Num. 18, 18. Pl. על רכובין ועל שוקאין in genubus et cruribus, Deut. 28, 35. בְּשֻׁקֵי גֻבְרִין in cruribus virorum, Ps. 147, 10. שוקא crura ejus, Dan. 2, 33.⁴⁶

Ap. Rab. בתי שוקאין *domus crurum*, i. e. *caligae*: Item, שוקא באשה ערוה crura in muliere, res pudenda sunt, Ber. 24a. nempe crura nuda, unde Judaeae mulieres et puellae longioribus vestibus crura tegunt, aut certe rarissime nudis cruribus incedunt, ne viris libidinem moveant: Sic quoque dicunt, טפח באשה ערוה, ibidem. Item, קול באשה ערוה, vox mulieris res pudenda est. Movet enim viros ad pravam concupiscentiam.

Deinde השיק Hebraeis est *exundare, redundare, effluere*: vel active, *infundere, effundere*. Sic ap. Talm. aquae diei festi si immundae factae fuerint, effundunt eas, Pes. 34b. Id quomodo fiat, docetur in Masseches Beza c. 2, f. 17. שוקאין אה המים בכלי אבן לטהרם (quae immundae factae sunt) in vasa lapideum, ad puras faciendas illas: nam vasa lapidea non recipiunt immundiciam. Quando nempe in die festo aquae (quas pro festo asservarant) immundiciam contraxerunt, cum non auderent novas haurire, effundebant illas in vasa lapideum, illudque vasa demittebant

in conceptaculum aquarum, donec aquae mundaе ingrederentur, quibus ingressis, ea quoque quae immunda erat, munda reddebatur. Hinc alii explicant per שקע *immergere*. Vide Kimchium Joel. 2, 14.

שוקא *infusio, vel immersio*.

שוקא unde שוקא *appetere, concupiscere*, heb. Ap. Rab. etiam in Hithpah. usurpatur: unde ad illud, et ad virum tuum erit appetitus tuus, (Gen. 3, 6.) scribunt: משחוקקא docet, quod mulier sit appetens virum suum, quo tempore egreditur in viam, peregre scil. Jeb. 62b.

שוקא *appetitus, desiderium*. Sic adducitur in Ar. pro שוקא. Sed in Br. s. 20. non legitur שוקא sed חשוקא. Docetur ibi, quadruplicem esse appetitum: uxoris erga maritum, juxta illud; „Et ad virum tuum erit appetitus tuus“, (Gen. 3, 16.). Concupiscentiae pravae erga Cainum et socios ejus, juxta illud: „Et ad te (Cainum) erit appetitus ejus (peccati scil.)“ Gen. 4, 7. Pluviarum erga terram, juxta illud: „Visitasti terram et appetivisti eam“, (Ps. 65, 10.). Dei erga Israelitas, juxta illud: „Erga me est appetitus ejus“, (Cant. 7, 10.)

שוקא unde למשוקא, Ps. 74, 3. Elias שרה legi למשוקא. Regia et Nebicense Psalterium למשוקא quod reddunt, „ad humiliandum“. Meminit et Elias hujus lectionis, sed putat esse mendosam. Legi possit forte למשוקא ad desolationes, a שרה desolare, vel למשוקא ex heb. למשאוק.

שור *murus*: חרעו שור סנאה disruperunt murum hostis, Gen. 49, 6. בְּשִׁיר מַחֲקָה in muro forti, Jes. 30, 13. ויבשור דנחש et sicut murus aereus, Jer. 1, 18. מקפנא בכוהל שוקא in pariete muri, Jos. 2, 15. בשורא דירושלם murus, Thr. 2, 8. ומיא לחן שוקאין in muro Jerusalem, IR. 14, 13. Pl. et aquae erant ipsis muri, Exod. 14, 22. בין שוקאין inter muros, IIR. 25, 4. שוקאין ירושלם muros Jerusalem, Ps. 51, 20. מuros tuos excelsos, Deut. 28, 52. וועל כל שוקאין et super omnes muros ejus, Jer. 1, 15. In Esra, ויבשורא שכלילי et muros perficiunt, cap. 4, 13. Ap. Talm. explicatur שוקא Thr. 2. per שוקא ובר שוקא murus et filius muri, h. e. parvus murus, antemurale, Pes. 86. Sic in R. Sal. Nah. 3, 8.

שור *bos*, heb. Ap. Talm.: Quinque res dicuntur de bove: Qui comedit (in somnio) de ejus carne, fit dives: quem ferit, ei erunt liberi cornigerantes in Legem: quem mordet, ei obvenient tribulationes, etc. Ber. 56b. שור רבר bos sylvestris, Kil. c. 8.

שורה⁴⁷ *linea, ordo, series*; ex significatione *muri, qui ad lineam aedificatur*. Est lineata series varia, in arcibus hortorum, in agris, in vineis et aliis similibus. Fuit ordo in luctu vel educatione mortui

⁴⁵) Idem atque שון d. q. infra. Num forte ar. سوسل quod nomen plantae est. Vide Freyt. II. p. 375.

⁴⁶) Item notat *crus, lignum quidem, quo equi currui junguntur*. Vide notam ad רמסח.

⁴⁷) Convenit cum ar. سورة signum, fastigium.

ad sepulturam: Ordo primus vel שורה ראשונה fuit proximorum, ut mariti vel uxoris, liberorum, et ipsius cognatorum: ordo secundus, bonorum amicorum: ordo tertius, communis coetus ecclesiae, Ar. hoc loco. Hinc, העומדים בשורה הפנימים פטורים stantium in ordine (lugentium) anteriores sunt liberi (a lectione Audi etc.) Ber. cap. 3. שורה פחותה non faciunt ordinem ex paucioribus quam decem, Sanh. 19. Sic Lineae librorum, epistolarum et scriptorum dicuntur שורה. Pl. שירות et dualiter שירותיים. Sic R. Levi explicat illud שורחם בין inter lineas ipsorum, i. e. lineas et ordines torcularis, Job. 24, 11. Hinc ap. Rab. החסיד הוא העושה לפניו שורה sanctus est, qui facit antea, extra lineam vel ordinem judicii, id est, qui sponte sua bene agit, antequam iudex illud decernat, ipsique sic agere imponat. Qui coacti bene faciunt, non sunt sancti vel pii. Vide Fagium in Pirke avoth cap. 6. in princ. et Eliam in Tisbi in שורה. Item, שנאה, מקלקלת השורה, et, מקלקלת אהבה inimicitia destruit sive vastat, hoc est, egreditur lineam: vel, amor sive amicitia egreditur lineam. Odium et inimicitia, ut et amor et amicitia, saepe faciunt, quae communis usus et ordo vel non pateretur, vel disuaderet, ut plura fiant quam deberent. Sic matrum amor erga liberos, saepe pervertit ordinem, et transgreditur lineam.

שור saltare⁴⁷, exsilire, subsilire: exsilire facere. Praet. אלה נשור בליליא ההוא et saltavit nocte ista mille sexcentis milliaria, nempe Amalek ad oppugnandum Israëlitas, Exod. 17, 8. in Jon. Egregius saltus commenti Rabbinici: ושור מן אחריה et exsilit de loco suo, hebr. ויהי, Jobi 37, 1. ושור על ומן שעבורא 199. annis, heb. מקפץ, Cant. 2, 8. Ex forma huius radicis est, ut et Regium et Nebiense exemplar nihil sani habent. ושור נהר ענלא ושור נהר ענלא, ut exsiliunt tanquam vitulus, heb. וירקדם. Ps. 29, 6. Part. ושורין וסרקין היק גרין et subsiliunt saltantque ut hoedi, Esth. 3, 8. in sec. Tg. Ap. Rab. ושור saltator filius saltatoris Nebusar Adan, salta, i. e. qui unum insultum fecisti in Jerusalem, nunc secundo impetum in eam facias, Sanh. 96b. ושור עשר אמתין. Ber. 54. ושור לישור נגרא ad transiliendum flumen, Sab. 110a.

שור saltator, qui saltus facit, qui transilit fossam, vel exsilit in altum, aut de uno loco in altum, ע"י fol. 70.

שור saltus: כמשורקא דפוריא sicut saltus (puerorum) in festo Purim, i. e. sortium, quando Haman sortes misit de excidio Judaeorum, Sanh. 64.

Author Ar. hoc loco: Moris est in toto mundo, quod queri et juvenes, in festo Purim sive sortium faciunt effigiem Hamanis, eamque primo ponunt in tectis aedium (in memoriam alti patibuli, in quo fuit suspensus), deinde faciunt rogum, et projiciunt istam effigiem in ignem, laetique circumstantes vociferantur, canunt, et hilaria instrumentis musicis agunt. Habent etiam latum annulum in igne suspensum, per quem saliant ab una parte ignis ad aliam, qui annulus vocatur משורחא q. d. locus saltus. Vide et Jalkut in Legem fol. 171. Hinc etiam משורחא est stapes, annulus cui pes unus infigitur, ad saliendum in equum.

שור solvi, idem quod שור. Fut. שור קולא מן שור num solvetur laqueus a terra? Am. 3, 5. Ex eadem forma est, habitare, pro שור. Fut. שור שונה. שור in umbra majestatis tuae habitabunt, Ps. 36, 8. שור umbilicus: שוריה אהפסק שוריה: שור umbilicus non est praecisus, Ez. 16, 4.

שור et in Hiphil שור, in Pihel שור canere, cantare, heb.

שור שיר, שיר canticum. שיר שיר canticum ad diem Sabbathi, Cant. 1, 1. שיר חושבחה laus et canticum laus, Ps. 66, 1. שיר חושבחה לשירא laus et canticum, ib. 68, 1. שירא בשרא laudabo nomen Dei cum cantico, Ps. 69, 31. שירא חושבחה שירא laus et canticum, Ps. 30, 1. שירא חושבחה ושירא laus et canticum, Ps. 67, 1. Pl. שירין וחושבחה cantica et laudes, Cant. 1, 1. שיר מלך לשירא ad dicendum verba cantici, Ps. 137, 3. שירא שירא decem cantica dicta sunt in hoc mundo, Cant. 1, 1. Ap. Rab. carmen, canticum, carmen rhythmicum, versus poetici: שירא cantores, poetae: שירא apud poetas: שיר פשוט carmen simplex et vulgare, ex unius literae rhythmo constans: שיר מחובר carmen compositum, ex diversis scil. metris: שיר poetica: שירא במלאכה שירא in arte poetica.

שור oleris genus, Talm. שור gallice. Fuit et arboris species, cujus ramis utebantur in faciendis scaenis, Succa fol. 13.

שור amygdalae, Talm. שור שירא meditatio, colloquium, sermo, dictierium.

Formam habet contractam ex dialecto Hierosolymitana, pro שור, quomodo etiam Hierosolymitane dicitur onus, sarcina, de quo vide טען. Eadem quoque contractio est in dialecto Babylonica talmudica. שורא ימלא אלהא nam quando unum verbum elocutus est Deus, aut etiam alterum, non opus habet denuo considerare illud, Job. 33, 14. שורא ארם סהרוחך שורא לי nam testimonia tua sunt colloquium meum, vel, meditatio mea, heb. שירא, Ps. 119, 99. שירא לרן לשורא et fui ipsis in dictierium, heb. למלא, Jobi 30, 9. Cum aff.

⁴⁷) Propr. prae ira, ex ar. شاور (mediae י) assilivit prae ira, Usus vocis et in lingua syr. شاور

⁴⁸) Vertendum est ad verbum שור, cui notio inest ligandi, quod mediante umbilico infans ad placentam uterinam ligatur. Hebraice est שורר, quod radici vocis magis respondet.

⁴⁹) Vide notam praecedentem 45m.

Sic Am. 2, 15. Jobi 20, 20. idem verbum passive redditur. לא יסלם לאו לאו non liberabitur ipsis qui evadit vel elabatur, heb. פליט לאו לאו. Am. 9, 1. Infinit. לאו לאו tu autem imaginariis tibi te ereptum iri, IIR. 19, 11. Futur. חסן לאו illie liberaberis, Mich. 4, v. 10. Infinit. לאו ut paulo ante פליט לאו qui eripuerit se ad te a domino suo, Deut. 23, 16. et ואיכרן נשחיתב אנחא et quomodo liberabimur nos? Jes. 20, 6. אנון בלחוריהו. ipsi soli eripient se, Ez. 14, 16.

עלפוס *creptus, qui-erast aut eripuit se, qui-elapsus est, profugus: residuum, turba residua, quae evadit, elapsa est, et superest.* Respondet heb. פליט. Quod passivae est significationis, ut et in Tg. redditur לאו לאו, Am. 9, 1. ut ante Part., et לאו לאו et elapsorum, ereptorum, Jer. 50, 28. Libri vulgo habent לאו quod est Part. praesens activum, liberans, eripiens, liberator. Id sensui nominis פליט minime convenit. Loca demonstrant usum et sensum: פליט מן העיר: אם יש נפשכם אל יא פליט מן העיר: animo vestro, ne egrediatur aliquis profugus ex urbe, qui id Israëli nunciatum cat, Tg. אנון נפשכם אל אם רעות נפשכם אל si est voluntas animae vestrae, ne egrediatur elapsus ex urbe, ut cat id nunciatum Israeli. Haec est forma emphatica a forma passiva פליט deducta, IIR. 9, 15. At, פליט pro heb. pravam est, pro, פליט reliquiae et residuum, Jer. 44, 14. Similiter legendum Jos. 8, 22. Jer. 42, 17. Pl. ואשלח מנהוון פליט et emittam ex illis residuos, heb. פליט, Jes. 66, 19. ולא יחובון פליט מן העיר et non redibunt nisi elapsi, id est, pauci qui effugerunt, Jer. 44, 14. פליט מן העיר elapsi a gladio, Jer. 51, 50. פליט מן העיר e profugis domus Ephraim, Jud. 12, 5. פליט מן העיר profugi populorum, Jes. 45, 20. פליט מן העיר elapsi a gladio, Ez. 6, 8. פליט מן העיר Jer. 44, 28. פליט profugi vestri, residui qui effugerunt, Ez. 6, 9. פליט profugos ejus, Obad. 14.

עלפוס *effugium, evasio, residuum, reliquiae elapsae: liberatio: non erit nobis effugium, heb. פליט, IIR. 15, 14. ואף שובא פליט neque etiam effugium ullum erit improbo, Joel. 2, 3. לא יהא לה שובא non erit ei effugium, Jer. 50, 29. שובא רבא liberatione magna, Gen. 45, 7. Constr. ושובא בית יעקב et qui evadet in domo Jacob, Jes. 10, 20. שובא ישראל evasioni, profugis, elapsis ex Israël, Jes. 4, 2.*

עלפוס *idem: non erit nobis effugium, heb. פליט, IIR. 15, 14. ואף שובא פליט neque etiam effugium ullum erit improbo, Joel. 2, 3. לא יהא לה שובא non erit ei effugium, Jer. 50, 29. שובא רבא liberatione magna, Gen. 45, 7. Constr. ושובא בית יעקב et qui evadet in domo Jacob, Jes. 10, 20. שובא ישראל evasioni, profugis, elapsis ex Israël, Jes. 4, 2.*

עלפוס *idem: non erit nobis effugium, heb. פליט, IIR. 15, 14. ואף שובא פליט neque etiam effugium ullum erit improbo, Joel. 2, 3. לא יהא לה שובא non erit ei effugium, Jer. 50, 29. שובא רבא liberatione magna, Gen. 45, 7. Constr. ושובא בית יעקב et qui evadet in domo Jacob, Jes. 10, 20. שובא ישראל evasioni, profugis, elapsis ex Israël, Jes. 4, 2.*

hebr. רוח ורעלה Esth. 4, 14. Per Apocopen, רוח perit effugium a me, heb. מנוס, Ps. 142, 5. *lavare, abluere.* Verbum est in TgH. praecipue usitatum, et respondet saepe heb. רחץ. Praet. ורחץ ברידיו ידי et lavi in puritate manus meas, heb. וארחץ Ps. 73, 13. Libri vulgo habent ורחץ ידי et eripui, liberavi. Sed priori modo legendum esse, ipse sensus et usus verbi רחץ satis evincit. Nam per ורחץ etiam redditur Ps. 58, 11. et 60, 10. et a-bili. ורחץ רגליהו et abluerunt pedes suos, Gen. 43, 23. Part. pehil sive pass. ורחץ סורחא לי ablutus sum ego, nec est in me iniquitas, heb. ורחץ אכתי ורחץ אכתי et abluerunt pedes suos, Gen. 24, 32. in Jon. qui dialecto Hierosolymitana usus est. Imper. ורחץ רגליהו et abluite pedes vestros, Gen. 19, 2. Jon. Fut. ורחץ בני נואה et lavabis intestina ejus, Exod. 29, 17. in TgH. ורחץ לא ורחץ לא et carnem suam non laverit, Lev. 17, 16. in TgH. Sic Lev. 1, 9. in eodem Tg. ורחץ אכתי gressus, pedes suos lavabit in sanguine improbi, Ps. 58, 11. Ithpehal, Praet. ורחץ אכתי et a sordibus suis non abluetur, heb. רחץ Pr. 30, 12. Pahel, ורחץ אכתי et lavit faciem suam a lachrymis, Gen. 43, 31. in Jon. Prave autem in TgH. legitur ורחץ pro ורחץ.

עלפוס *lotum, maceratum, madefactum: et ullum maceratum uvarum non bibet, vel, ullum liquorem, heb. משרח ענבים, Num. 6, 3.*

עלפוס *lotio: sicut olla lotionis meae, Ps. 60, 10. et 108, 10.*

עלפוס *heb. intueri, aspicere.* Sic apud Rabbinos.

עלפוס *aspectus. propter aspectum solis.*

עלפוס *fructus nascentes ex olea inserta malo punico: unde hi fructus cum malis Punicis veris, heterogenei sunt, etsi sibi simillimi, de quare ap. Talm. in lib. de heterogeneis cap. 1.*

עלפוס *contorquere, contorquendo duplicare, contor-tuplicare, ut fila duplicari solent. Part. pehil sive pass. ורחץ רבון ex bysso duplicato, vel, contorto, heb. שש משור, Exo. 26, 1. et sic semper haec locutio transfertur. Non weißer gewirneten seiden, oder faden, auß Egyptischen flachs gesponnen. Sic, ורחץ חוטא ורחץ contortum filum hyacinthinum. heb. פחיל חלחל Exo. 39, 31. Jon. et TgH. habent ורחץ חוטא ורחץ filum duplicata, contorta, gewirnet, Erub. 96b.*

עלפוס *spina-dorsi: caput spinae dorsi tui, Eccl. 12, 5. ורחץ יערה versus spinam dorsi auferet eam, heb. לעמה העצה Lev. 3, 9. In Ar. adducitur quasi ex forma absoluta ורחץ.*

⁵² Gr. ζίζυφον ziziphum, unde etiam Arabes vocem sumserunt, زيزوف

vel שְׁנֵה, sed in Talmudicis locis, unde citatur, legitur שְׁנֵה ex forma hebraica. Explicatur tamen pro *spina dorsi*: נִשְׁבְּרָה הַשְּׁדֵרָה si fracta fuerit spina dorsi, Chol. c. 3. וַיּוֹרֵד עַד הַשְּׁדֵרָה et descenderit usque ad spinam dorsi, Tam. c. 4. Haec in Talmud pro 1 habent ד.

שְׁחָד *munerare, munera dare vel exhibere*. Imper. שְׁחָדִי munera date propter me, Job. 6, 22. וְשְׁחָדָה יַחְדָּן et munerata es eos, munera dedisti eis, Ez. 16, 33.

שְׁחָדָה *munus, donum*: לֹא חֶקְבֵּל שְׁחָדָה לא accipies: nam munus excaecat sapientes, Exod. 23, v. 8. וַיִּשְׂאָה רִישָׁהּ capiti ejus pro munere judicant, Mich. 3, 11. *De munere, quod corruptelae loco datur, accipitur*; unde, שְׁחָד לֹקֵחַ אָרוֹר maledictus, qui accipit munus, Deut. 27, 25. Talmudici scribunt, שְׁחָד dicitur, quod faciat, ut sit unus, dans et accipiens, nempe ut iudex accipiens pronunciet id quod litigans dans petit. Rex iudicio stabilit terram, (scribit Salomon Pr. 29, 4.) at qui munera accipit, vastat eam. Ad hunc locum scribunt Talmudici: Quando similis est iudex regi, qui nulla re indiget, stabilit terram: quando autem similis est sacerdoti, mendicanti ad horrea, vastat eam. Dixit Rabba bar bar Schela: דִּינָא רִשָּׁאֵל רִשָּׁאֵל שְׂאִילָהּ פֶּסוּל לְמִדָּן דִּנָּא iudex mutuo aliquid accipiens, illegitimus est ad iudicandum iudicium, etc. Dixit Rabba: טַעַמָּא דְּשְׁחָדָה מַאי טַעַמָּא דְּשְׁחָדָה לֵיהּ דַּעְתָּהּ לְגַבִּיהּ וְהוּי כִּיּוֹן דְּקַבִּיל לֵיהּ שְׁחָדָה מִנֵּיהּ אִיקְרָבָא לֵיהּ דַּעְתָּהּ לְגַבִּיהּ וְהוּי כִּנְפֻיָּהּ וְאִין אָדָם רִוָּחָה חֻבָּה לְעַצְמוּ מַאי שְׁחָדָה שְׁחָדָה חֲדָא i. e. quae est ratio nominis שְׁחָד? posteaquam accepit sibi (iudex) munus ab ipso, accedit animus ejus ad ipsum dantem, ut fiat sicut ille ipse: homo enim non condemnat seipsum propter debitum. Sed quid est שְׁחָד? quod ipse (accipiens) sit unus (cum dante.) Kethub. 105b. Hoc praeceptum de non accipiendo munere, est unum ex sex monitis iudici cavendis, de quibus Deut. 16, 19. et deinceps. Habebat autem tribunal Solomonis sex gradus, juxta sex praecepta, quae Deut. 16. describuntur. Cum primum gradum ascenderet, praeco publicus proclamabat, שְׁחָדָה לֹא חֶקְבֵּל ne perversito iudicium: cum secundum, לֹא חֶקְבֵּל ne dignoscito personas: cum tertium, לֹא חֶקְבֵּל ne accipito munera: cum quartum, לֹא חֶקְבֵּל ne conserito locum arborum (scil. idololatriae causa:) cum quintum, לֹא חֶקְבֵּל ne erigito tibi statuam, cum sextum, לֹא חֶקְבֵּל ne mactato Domino Deo tuo bovem aut agnum: cum in supremo solio esset, considendi causa, praeco rursus clamabat, וַיִּשָּׂא רִישָׁהּ scito coram quo tu sedeas, etc. Quidam Hebraeorum scribunt, sex ista monita, sex leones utrinque ad gradus dispositos, una manu ostendisse, et alteram expansam habuisse ad dilacerationem. Ultimum autem monitum de consensu, indicasse duos leones

ad sustentacula manuum positos. Solium describitur IR. 10, 18. Rabbiorum placita in Commentario Rabbioth diversis locis, in sect. 12. נֶשֶׁא libri Num. et in sect. שׁוֹפְטִים Deut. 16. In Comment. Esth. cap. 1. Inde eorum meminit R. Bechai in Comment. Deut. 16. sed prave citat Vr.: in eo enim libro nihil hac de re.

שְׁחָתָה *שְׁחָתָה, scutella*: עֲטָלָא מִטְּשִׁירֵיהּ *piger abscondit manum suam in scutella*, heb. בְּצִלָּהּ, quod Hebraei sic interpretantur. Quidam; in manica, vel, sinu, quod pigrorum et otiosorum est, Pr. 19, 24. et 26, 15.

שְׁחָתָה *axilla*: בֵּית הַשְּׁחָתָה locus axillae, cavitas nimirum ubi pili nascuntur, R. Sal. Deut. 22, 5.

שְׁחָתָה *vastari, destrui*: גִּלְיוֹן דִּי שְׁחָתָה qui vastati sunt, IIR. 19, 24. Jes. 38, 26. idem quod שָׂחָה.

שְׁחָתָה *incurvari, incurvare, deprimere se, decumbere*, idem quod שָׁחָה, ex qua forma etiam esse possit. Praet. שְׁחָתָה חֶזֶק אֶתְרָטִיס שְׁחָתָה me, atratus, more lugentium, et incurvatus incederem, heb. שְׁחָתָה, Ps. 35, 14. עֲקִימָה שְׁחָתָה עַד לְחָדָה torqueo, incurvo me pervalde, Ps. 38, 7. Haec etiam supra in adducta. Part. אֶרֶם שְׁחָתָה במִרְחָה cum curvati decumbunt (leunculi) in habitaculis suis, heb. שְׁחָתָה Job. 39, 2. vide et cap. 9, 13. Ap. Rab. שְׁחָתָה i. e. incurvans, deprimens se, Sab. 5.

שְׁחָתָה *curvus, incurvus, demissus, depressus*: מִמְּקוֹם שְׁחָתָה a loco depresso. Rab. Hoc proprie est a שָׁחָה, ut et Hebraice.

שְׁחָתָה vide infra in שָׁחָה. At שְׁחָתָה supra in שָׁחָה.

שְׁחָתָה *natate, ut heb. Jes. 25, 11. שְׁחָתָה natatio, pro natate, ut heb. Jes. 25, 11. שְׁחָתָה, idem, apud Rabbios.*

שְׁחָתָה *ligare*: רְחֵלֹת שְׁחָתָה: oves foeminae exeunt (in sabbatho) ligatae, Sab. cap. 5. in prine. Caudam ovium ligabant ad dorsum, ut mares ardentius eas inirent et implerent. Vel, שְׁחָתָה nudatae, detectae, pudendo scil. per caudam elevatam. Sic ibi Gemara explicat.

שְׁחָתָה *acuere, exacuere, aciem excitare*. Apud Talm. מִשְׁחָתָה אֶת רֶסֶסֶן בֵּית טוֹב אֲבָל מִשְׁחָתָה עַל חֶבְרָה non acuunt cultrum in die bono, id est, festivo et sacro, sed traducit eum aliquis super socium suum, id est, super alium cultrum acuendi causa, Beza c. 3. in Misna. וְהִסְכִּין מִשְׁחָתָה et culter (pollutionem recipit) ex quo eum aliquis exacuerit, nempe die festivo, Kel. cap. 14. Tg. שְׁחָתָה סיפיה שְׁחָתָה gladius ejus exacutus est, heb. חֶרֶב לִטְמֵשׁ Ps. 7, 13.

שְׁחָתָה *cos, lapis vel lignum ad acuendum*: מִשְׁחָתָה בֵּית קִיבּוּל cos in qua est receptaculum aliquod, in quo scilicet sordes vel aqua subsidunt, profana est ut in ea culter acuatur, Kel. cap. 17. בְּמִצְחָהּ אִפְּלוּ לְהַעֲבִיר שְׁמִנְתָּהּ אִסּוּר in cote, etiam duntaxat ad auferendam pinguedinem ejus, prohibitum est (die festo) traducere cultrum, Beza 28a.

³³) Convenit cum arabico شَحَد I. acuit cultrum, III. sustulit caudam multumque torsit (camela tempore pariendi.)

expolitio, exacutio, actus acuendi.

שחח. Quae hinc esse possint, vide in שחח. שחח *jugulare, mactare*. Proprie de istorum mactatione dicitur, quorum *collum abscinditur*, sed inde transfertur etiam ad *jugulationem hominum*, ut IIR. 25, 7. Jer. 39, 6. et alibi. Fit haec mactatio להכין ולחלל ducendo et reducendo cultrum mactatorium, sive, ductu et reductu, tractu et retractu cultri, scissione expedita, non per rupturam aliquam aciei impedita aut retardata: tunc enim mactatio est illegitima. Hinc volunt, hoc verbum esse significationis משיכה tractionis vel tractus: unde dicitur שחח וזה aurum *tractum* sive ductile, quod trahendo expanditur, et illud est molle et probatissimum (II. Par. 9, 15. 16.) et שחח חץ sagitta *tracta*, quae tractu arcus emittitur, et emissam objectam discindit, Jer. 9, 8. In Tg. non est in usu, sed transfertur per נכח. Judaei Germaniae dicunt שחח, hebraeo verbo in terminationem Germanicam traducto, quod ipsis familiarissimum. Omnibus Judaeis mactare licitum, ut מרשש שחח וקטן, exceptis surdo, stulto et minorenni, ut est in lib. Talm. חולין in principio.

שחח *jugulatio, mactatio, quae fit tractu et retractu cultri*, quae duo conjunctim dicuntur דחח. Ap. Rab. שחח שחח mactatio ipsorum mactatio est, i. e. recta et legitima. De mactationibus agit praecipue liber talmudicus חולין et peculiaris libellus quidam, qui vocatur שחח ובריקה mactatio et inquisitio, sc. rei mactatae, utrum aliquid vitii habeat nec ne. Hunc quilibet tenere cogitur, qui mactandi artem profiteri anuitur.

שחח *leo*. Respondet partim nomini שחח partim nomini שחח, quae duo ab Hebraeis distinguuntur, ut illud immanem leonem, hoc leunculum significet: בארחה שחח אמר עטלא dicit piger: leo est in via, q. d. periculosum est exire ad operas agri, heb. שחח Pr. 26, 13. וכשחח ריחב בטמריה et sicut leo, qui sedet in latibulis, heb. וכשחח Ps. 17, 12. וקל אדום דמחיל לשחח et vox Edom, qui similis est leoni, Job. 4, 10. heb. שחח וקל.

שחח *trahere, extrahere, educere, evehere*. Praet. שחח ex aquis fluminis extraxi eum, heb. שחח quod idem, unde et Mosis nomen derivatum, Exo. 2, 10. in Jon. TgH. שחח exexi eum. Onkelos שחח emisit eum: id videtur pravum. R. Sal. priorem lectionem adducit, eamque confirmat usu Rabbiorum, qui dicunt משהל בניחא מחלבהו כמשהל שחח.

sicut qui extrahit pilum ex lacte. Hoc legitur in Ber. 8a. Ar. adducit, sed locum non citat. Item, שחח פירות דרך ארובה trahunt fructus per fenestram in die festo, sed non in sabbatho. שחח הכול extractum et levatum, i. e. primogenitum habens femur unum quasi luxatum et extractum de loco suo, et unum femur levatum, i. e. altius altero et prominens. Id in primogenito vitiosum habetur, et illud propterea rejicitur, Bech. 40a. Beza cap. ult. in Misna. שחח שחח propterea quia attrahendo attrahit, aquam scilicet vel humorem, Joma 78a.

שחח *obba, vas ligneum, quo trahitur et hauritur aqua, unde etiam bibitur, ut sunt canthari lignei intus picati, unde cerevisia bibitur*: הנבא ושחח בר שחח urceus fictilis et obba lignea extra scaenam debent esse, Succa 29a.

שחח *corbis, canistrum*: המרא דשפיה בשחח: חמין ורמין vinum sive mustum colatum per corbem viminosum. Ar. explicat, כפיפה מצריח i. e. corbis ex virgultis factus.

שחח *dolor aurium*: Talm. בבצח דהרנגל יוצאין ערברי לשחח exeunt in sabbatho cum testiculo galli (auri appenso) quod faciunt pro dolore aurium sedando, Sab. 67a. Gl. שחח i. e. dolor auris est, et suspendunt in aure.

שחח *figus* ³⁴ *immaturae, alias היחלים, grossi, fici qui non maturescunt, serotinae*. Scribitur cum duplici in Gemara, quae indicat formam dualem. שחח pagus ficuum, in quo erat abundantia ficuum, Git. 57a. Glossa scribit, esse מאכל מן מין שחח. Est et herba quaedam, *cujus semen decimatur*. Arab. חבאל שחח, Maus. cap. 4. R. Sal. vernacule passim exponit קרי"ש, quod videtur esse gall. *cresson, nasturtium*, Erub. 28a. Joma 18a.

שחח *conceptio*, juxta Munsterum. Ap. Talm. דא טענה חרא בעתה בשחח והא טענה כמא בעתה שחח iste fert tantum unum ovum in positione; iste autem fert multa ova in positione vel partu ovi, Bk. 55a. Sic videtur exponendum. Disputant ibi de avibus quibusdam, quae heterogeneae inter se sunt, ac proinde non commiscendae species illarum, veluti pavo, gallus, et phasianus, anser domesticus et sylvestris, et similes. Anser sylvestris non ponit nisi unum ovum, postea concipit aliud: domesticus, post positum primum ovum multa alia ex eodem conceptu ponit, quae deinde fovet et excludit. כתי' שחח דטרפה שחח ova reproba positionis primae,

³¹) Quae *findi* (pers. شکلیدن) et siccari solent, quomodo et nos pomos ac piroso conservandi causa tractare solemus. Huc etiam pertinet שחח, pers. شکل *segmentum* (aliquod uti promorum) in illo Talmudico R. Meir comedit dactylos et segmenta foras projecit. Phrasis pers. est (in Bustan Scheich Sadi) بخور بسته مغز وپنداز دوست comede amagdali medullam, et objice corticem. Alias haec phrasis in Talmude redditur: ר"ם רמן מצא חבו מכל קליפתו זק i. e. R. Meir malogranatum invenit, medullam ejus comedit, corticem objecit. Queritur ibi quomodo ille R. Meir a magistro Acher apostata discere potuerit Legem? Responditur R. Meir a magistro suo clarissimo nonnisi eas accepit doctrinas atque disciplinas, quae salubres videbantur animo, dum perniciosas, quasi vermiculationem ex fruge, doctrinas videlicet illius magni viri, exsecavit.

Chol. 58a. Hoc in Aruch exponitur ראשון conceptio prima, nempe ovorum, hoc est, ovorum sive seminis ovorum congeries et multitudo conjuncta, unde singula ad magnitudinem perfectam perducta, postea excluduntur et ponuntur, der Eyerstod, Germ.

יִשְׁחֲלִי *locustae species*, Chol. 65b. ubi de esu, usu et differentia variarum locustarum agitur.

יִשְׁחֲלִי *species una materiae, ex qua fiebat suffitus aromaticus in templo*, Kerithut fol. 5.

Quod Munsterus, et alii ex ipso, addunt, significare etiam *pullum in ovo contentum*, de eo in Ar. nihil invenitur, nec quicquam tale apud Rabb. vel Talm. reperi.

יִשְׁחֲלִי *nigrescere, nigrum esse vel fieri*. Praet. משחח *cutis mea denigrata est a me*, heb. שחח, Job. 30, 30. Affine verbo חסם.

יִשְׁחֲלִי *nigrum, atrum, fuscum ut calore adustum* et omnem pecudem fuscam, heb. חום, Gen. 30, 32. ושחום באמריא et fuscam pecudem inter oves, Gen. 32, 33. וכל דשחום בענא et omne quod est fuscum inter oves, Gen. 30, 40. Hacc praestaret legi ex forma Chaldaica שחום, ut alibi recte scriptum, ובריה סומק שחום והיו, et creavit eum rubrum, nigrum et album, Gen. 2, 7. in Jon. Plur. וכל דשחום מן צנחא qui nigri sunt, i. e. tetri, a frigore, heb. הקדרים, Job. 6, 16. Sic ap. Rab. : חצבי שחמי hydriae fuscae gentilium, ע"ו folio 33b. גרשא.

יִשְׁחֲלִי *rubrum, triticum rubrum, adustum a calore solis*. Fem. שחמחית, Bb. cap. 5. in Misna. Gl. אדום.

יִשְׁחֲלִי *idem*, in TH. Maas. scheni cap. 4. pro שחמחית, elisa gutturali pro more illius dialecti.

יִשְׁחֲלִי *calor, aestus*, quasi a חסם, ut sit ש addititium, ut saepe in שחמח ביה רסליק כל in quocunque loco oritur ipsi calor: Gl. חממח, Bk. 49a. Hoc Munsterus explicat *locum vacuum*. Pro Calore melius esset שיחמח, quao radix hoc sensu usitatissima. In Jalkut f. 88a. explicatur *percussio*. יִשְׁחֲלִי *callescere, calidum esse vel fieri, calefieri*.

Praet. והראל שחן שמשא עליו et quando incaluit sol super ea, liquesceba heb. ורם השמש Exod. 16, 21. ולא שחן ליה et non incaluit ipsi, non calefiebat, vel, non erat calor ipsi, heb. ולא ירם, IR. 1, 1. ורם et calefit, hebr. ורם Jes. 44, 15. שחן אף etiam quae calescit, et dicit, אף שחן חיותי נר, אף שחן, vidi vel sensi ignem, hebr. שחן, Jes. 44, 16. Fut. ויחמח איכרן יִשְׁחֲלִי uni autem quomodo calescet? Eccl. 4, 11. Pahel, יִשְׁחֲלִי *calefacere*. Huc referendum videtur, quod legitur, יִשְׁחֲלִי על בניא דלא, calefacit pullos non suos, Job. 39, 19. Ex hac verbi significatione legendum esset ex tertia femina Praeteriti יִשְׁחֲלִי vel ex Part. feminino מִשְׁחֲלִי,

ut mox in simili sensu et locutione sequitur in Participio. על pro יח. Vel si retineatur על, tunc legi possit ex Pehal, יִשְׁחֲלִי calescit, incalescit, pullos se fovendo et illis incubando: tunc enim matres summe calent. In Hebraeo est הקשיח quod Hebraei aliter exponunt, pro indurare, obdurare, durum, crudelem esse. Sic יִשְׁחֲלִי aliter explicari hic etiam possit, ut mox infra. Part.: Sicut perdix quae congregat ova non sua, יִשְׁחֲלִי אפרוחי דבחרוהי לא ירכון, i. e. calefaciendo et fovendo excludit pullos, qui eam non sequuntur, Jer. 17, 11. Part. pass. די לבושך יִשְׁחֲלִי quod vestimenta tua sint calefacta sive calida, heb. חמים Job. 37, 17. Fem. ויִשְׁחֲלִי et si calefacta fuerint, i. e. calefaciendo exclusa, scil. ova aspidum, Jos. 59, 5. Fut. ויִשְׁחֲלִי לרבוני מלכא et calefaciat dominum meum regem, IR. 1, 2. Sic legendum esse, sensus docet. Praecedunt enim tria verba tertiae femininae, quae de puella virgine dicuntur, quae regi seni adjungebatur, ut ejus calorem languidum excitaret. Ithpehal, Fut. יִשְׁחֲלִי et de vellere ovium mearum calescit, hebr. ויחמח, Job. 31, 20. Ap. Rab. שנה שחונה ונשמה annus calidus et pluviosus, Joma 53b. Item; Quinque virtutes dicuntur de allio: saturat, ומשחן calefacit, nitidam reddit faciem, augeat semen virile, et occidit pediculos pubis, Bk. 82a. Sic dactylis suae sunt virtutes, de quibus legitur in כחובות fol. 10b. et in גיטין fol. 70a. nempe saturant, משחן calefaciunt, laxant alvum, corroborant corpus, sed non oblectant cor aegrotantis.

יִשְׁחֲלִי *calor, aestus*: לבשין ולא שחן להון vestiunt se, sed nullus calor est ipsis, non calefiunt vestibus, Hag. 1, 6. ויִשְׁחֲלִי להון בחרחא et calor est ipsis in hyeme, concalescunt invicem, Eccl. 4, 11. כשחן פציה כענן טל בשחן sicut aestum serenum solis, על שמש sicut nubem roris in aestu messis, Jes. 18, 4.

יִשְׁחֲלִי⁵⁵ שחן. Utrumque legitur in veteri quodam et communi adhuc adagio, diversimode lecto et accepto. יִשְׁחֲלִי *calidus, calens*. Legit et accepit illud Author Aruch, qui radici שחן id apposuit, his verbis: עבר מלך כמלך דבוק לִשְׁחֲלִי ויִשְׁחֲלִי: Servus regis est quasi rex: adhaere calido et calor erit tibi: ad verbum „et calescet tibi“. Servi regi proximi, aliquid dignitatis et splendoris a conversatione cum rege accipiunt, ut sint et ipsi quasi reguli quidam, respectu inferiorum et vulgarium servorum. Quali quis socio gaudet, talis habetur. Sicut qui calido se tempore frigoris associat, calescit et ipse, caloris aliquid a calente accipiens: sic qui cum viris honoratis et in dignitate positus conversatur, aliquid quoque ipsi honoris et dignitatis affricatur, ut et alii ipsum honorent. Author Aruch adducit illud ex Br. s. 17. Sic olim liber iste distinctus fuit: hodie legitur sect.

⁵⁵ Idem quod hebr. סָחַן (Jes. 22, 15.) et סָחַן (ib. 41, 25.) quae principem, praefectum notant. His pers. respondet سَخَنَ, ex quo chald. שַׁחֲנָן formatum ad proferrendum lusum verborum שַׁחֲנָן et שַׁחֲנָן (a verbo שַׁחַ) cujus usus in sententiis et proverbii familiarissimus. De veco שַׁחֲנָן vide in שחן tertio.

16. verbis quibusdam parum mutatis, משל הויט, proverbium vulgare dicit: Servus regis est et ipse rex: adjuuge te calenti, et calescet tibi. Prius membrum forma chaldaica effertur, alterum hebraice. Glossator ejus libri: דבוק i. e. adhacresce, adjuuge te. Sic et Elias legit in Radice שחרר in suo Tisbi. לשחון id est, לאיש חם, viro calido. לשחון id est, ויחם et calescet, i. e. calor erit vel accedet etiam tibi. Sic Glossator illo hunc locum ex mente Ar. explicat, unde et in Ar. in calendi significato adductus, et ex Tg. confirmatus. In aliis libris paulo aliter citatur, sensu tamen in idem redeunte. In libro ילקוט Jalkut, f. 7b. ad Gen. 2. ubi quatuor fluminum paradisi mentio fit: עבר מלך מלך, הדבוק לשחון ויסגורו לך. Rabbi Sal. Gen. 15, 18. eodem modo, nisi quod pro ויסגורו habet וישחוו, quae idem significant, et incurvabunt se tibi i. e. honorem tibi incurvatione corporis exhibebunt. Sic et R. Bechai, Gen. 15. Rursus R. Sal. Num. 16, 15. scribit שחור. Drusius pro שחון aut שחור, mavult scribere שחן Augustus, princeps adoratione et honore dignus, cui honor corporis incurvatione exhibetur, a שרה unde השחורה, quod noti usus est. Litera ן autem in fine nominum frequenter in tali formatione usurpatur, vero nunquam servilis est. Sic et Elias in Tisbi, in Rad. שחרר legit שחון et exponit dominatorem in potestate constitutum. Item R. Isaac Abarbenel in Pirke avoth cap. 3. At vero שחון Hebraeis est idem quod קצין, שר, princeps, praefectus, moderator. Sic ap. Talm. להחמיר לשחור, tradidit ipsum asinumque ejus principi, sive, לפקיד praefecto, Bb. 47a. שחון vero nunquam mihi lectum, sed constanter apud Hebraeos in adagio isto legitur לשחור, Ar. excepto, qui aliter illud adagium accepit, nempe, Accede ad calidum et calesces. Vide Drusium dicto loco, et supra in Rad. עבר. Munsterus in שחרר ponit, שחון obsequium regium, i. e. angaria regia, opera servilis quae regi aut principi a subditis praestatur, Grœvendiens. Id puto esse שחון Drusii, aut שחור quod R. Sal. Num. 16, 15. angariam exponit, ut et Aruch in שחר postremo.

שחון *ulcus, apostema cum inflammatione et calore excedente*: וזהו שחון ושפוקין: (pulis isto) *ulcus et pustulae*, Exo. 9, 10. in Jon. לשחון idem, Exod. 9, 10. in Onkelo: קדם ועל בעירה לשהנא, vers. 11. שחון propter ulcera, vers. 9.

שחון⁵⁶ *onus, sarcina*. Hinc vulgatissimum apud Hebraeos proverbium, נטלא שחנא, juxta camelum erit onus; pro camelo sarcina: Ut sunt cameli et cujusque vires, ita imponendum ei onus, ne scilicet sit dorso aut humeris gravius, eoque opprimatur. Nec etiam suscipienda viribus majora. Qui autem ingenii corporisque viribus ample valent, ipsis quoque tanto plus imponendum, aut etiam suscipiendum, ne vel ocio torpescant, aut viribus feroceant. Vide Adagia Hebraica Drusii, Decur. 5. Ap. Talm. legitur in Sota 13b. Ketub. 67a. et fol. 104a. et alibi saepe. Item in Br. s. 19. in princip. non 2. ut in Drusio notatum ex Aruch, Medr. Schem. par. 7. Aruch vult esse Arabicum. Hinc possit esse illud Jobi, בנא רלא דילה, onerosa. gravis, dura, crudelis est erga pullos non suos, id est, quasi non sui sed alieni essent. Vide in princip. hujus radices.

שחון *irc, incedere rependo et serpendo, ut faciunt quae serpentinae speciei sunt*: Proripere se. Part. שחיה et in locum suum paulatim proripit se (sol) et it versus abyssum, oriturque rursus ex eo loco, unde antea ortus fuerat, Eccl. 1, 5. כל מעורר שחיה על מעורר, quicquid it in ventre suo, heb. כל מעורר שחיה על מעורר, Onk. et Jon. מורר, Lev. 11, 42. in TgH. Sic ex forma Participii illud legendum juxta Hebraicum et Onkelum. Sic et Elias ponit cum Kametz ab initio. Ar. et Elias adducunt quoque TgH. ex Gen. 3, 14. על מער חרי שחיה in ventre tuo eris serpens vel incedens, heb. על גחון חרל. Sed id in impressis libris hodie non extat, quantum ego vidi.

שחון⁵⁷ *cortices ramorum*, juxta Aruch. In Gemara, וליחי שחפי לשרי החם, et afferat cortices, projiciatque illic: Sab. 110a. In Glossa scribitur שחפי. Explicatio, ענפים וקיסמים *folia et fragmenta ramorum, et quicquid se invicem collidit et sonum edit*, quando quis per illa incedit. In Ar. legitur קליפות הקנים, i. e. שחפי קניא.

שחון⁵⁸ *evellere, everrere, extrahere*: לשחון ad everrendum fluvium, i. e. extrahendum herbas et folia fluviis tenuioribus innascentia, Mk. 4b. וישחיה ליה et expellit eum, Nid. 26a. Sic citatur in Aruch: in Talm. est משלחיה. Prior lectio melior.

שחון *tabere, tabescere, consumi carne et viribus*. שחון *tabidum fieri*. שחון *tabidus*. Hic ut ad omnia languidior aut impotentior, sic quoque ad *evenerem*, ut ea vel non utatur, vel siccam exerceat. Hinc Munsteri interpretatio intelligitur, quae ex Ar.

⁵⁶) *Destinatum jumento pabulum in diem ac noctem sufficiens*, ar. شحنة, quae significatio in agadiim illum נטלא שחנא pro ore cameli viaticum, apius quadrat.

⁵⁷) A sequente verbo שחיה, cui notio inest *avellendi, extrahendi*. Significat itaque שחון cortices qui ex ligno *trahuntur*, vel lignum quod facile decorticari potest, ut acutissime B. Ar. vocem קף *decorticare* explicat.

⁵⁸) Transpositio literarum verbi heb. שחף *nudavit, denudavit*, (aeterum et in ar. lingua verbi سَخَف notio inest *detrahendi*).

149

adigit. Vult autem R. Sal. non intelligi hic rapinam vel praedam, sed Mosen dicere, se, 'cum ex Midjan in Aegyptum proficisceretur, aut postea ex Aegypto migraret, nullum adeptum, ut asinos, mulos aut camelos sibi gratuito daret ad itineris sui impedimenta, uxorem, liberos, supellectilem, aliaque onera ferenda, sed se suis usum esse, idque paraphrasten Chaldaicum recte explicare per שחרית, q. d. nullum angariavi vel adegi, ut sua animalia mihi gratis ad meos usus exhiberet. Sic ap. Talm. חיות דמשחתי לך חיותי vidisti in somnio, quod angariet te Persae, Ber. 56a. Glossa, עושין בך עבודה המלך, faciunt per te operas regias.

IV. שחר hebr. *nigrescere, nigrum, atrum esse vel fieri*. idem, et, *nigrum facere*. מושחר מן שחר, *nigrum factum*. Ap. Talm. מטי משחתי כחלי. ex quo nigrescunt parietes, i. e. ex quo dies inclinat, vesperum appropinquat; quia tum parietes, qui versus orientem spectant, quasi nigrescunt, Joma fol. 28b.

הנודר: שחר, *niger, ater, nigrum, nigricans*. שחרה שחרה qui vovet (se abstenturum) a nigris capite. Ned. cap. 3. עד שירבה השחר. donec multiplicetur nigrum, i. e. donec pilis locus ille nigrescat. Nid. c. 6. in Misna. Sic alibi, עד שירבה השחר על הלכן donec multiplicetur nigrum super albo, Ketub. 36a.

שחר, *nigredo, atror: carbo*. In Tg. נפחא שחר et sufflat ignem in carbonibus, Jes. 44, 12, et 54, 16. heb. פחם. Ap. Talm. כתבו באבר בשחר. כחבו באבר בשחר. si scribant plumbo, carbone, aut atramento (scil. in Sabbatho) id rectum est, Sab. 104b. Git. 19a. שחר שיש בו אפר carbo in quo est cinis, contundunt eum, Para c. 3.

שחר, *atror, nigredo: melancholia*. שחרה שחרה בעלי השחרה: melancholici. שחרה שחרה nigredo parietum, Bk. 20b.

שחר, *forfex minor, forficula: major dicitur*. Quidam *novaculum* exponunt, Kel. c. 13.

שחר, *nigredo: juvenis, a nigredine capillorum sic dicta*, unde et juvenis dicitur שחר הנער niger capillis, alias בחר quasi electus ad quaelibet peragenda: vel, quia juvenis aetatis virilis *aurora* est, ut senectus vespera: angelus nigredinis, id est, mortis, qui facit nigrescere faciem hominis, aut, ut omnia nigra et obscura ipsi sint. In Medr. Echa c. 2, 11. החשחרה בן filius nigredinis, id est, juvenis. In Pirke avoth sive capitulis patrum cap. 3. עזוב לראש וגו' להשחרה sive velox erga caput, et facilis erga juventutem sive juvenem. Magnati, regi, principi alacriter officia praestanda sunt, et ad nutum ejus: ne tarditatem aut difficultatem obsequii, saevitia ejus mulcet. Non sic erga juvenem, ne si nimis facilem et

familiarē te deprehendat, te contemnat: aut in se insolescat, et modestiae, quae juventutis singularis est decus, obliviscatur. Vide Fagii et Drusii in eum librum Notas. נירה וניה non significant propriē lentum aut tardum, ut Fagius hic explicat, sed *facilem*, expeditum ac promptum, aut id quod facile et expeditum est, ideoque etiam gratum, ut ea quae per quietem quasi et sine omni molestia expediuntur. Vide נוח.

שחר, *princeps, praefectus, dominator, ad angarias sive operas serviles subditos adigens et cogens*. Author Aruch videtur accipere pro ipsa *angaria* sive *opera servili*. Ap. Talm. וחסרתי ליה ולחסרתי ליה fuit tradens ipsum et asinum ejus principi sive praefecto, Bb. 47a. Id Ar. exponit, וחסרתי לעבודה. הו' מסר המלך בנק אנגריא tradidit ipsum operae, sive, ad opus regium praestandum, id est, angariam. Ad hunc sensum adducit quoque השחרה. Unde Don Isaac Abarbenel in Pirke avoth scribit ex Rabbiniis aliis: ונהו להשחרה, scil. ad praefectum ad exsolvendum tributum. At שחר accipit pro eo, qui tributis et augariis regis exigendis praefectus est: ait enim; שחרה שחרה nam praefectus huius rei (tributis et operis exigendis) vocatur שחר. *Eo adducit etiam adagium illud, וישחרו וישחרו* הדין adhaere praefecto, et honorem exhibebunt tibi. Sic Hebraei omnes, quantum haec vidi, legunt שחר non שחרן, et deducunt a שחר ex chaldaica significatione שחרה, ut supra explicatum est.

שחר, *manumittere, liberum dimittere, libertate donare*. Elias in Tisbi suo vult esse a שחר per geminationem tertiae radicalis, sicut dicitur שחרה שחרה. Possit etiam esse a שחר pro prothesi litterae ש, ut saepe⁶⁰. Praet. Pahel, שחרה ליה ית אמה, et ipsa liberam dimisit eam ipsi nempe ancillam Bilha, heb. לו וחתן et dedit ipsi Bilha ancillam suam, Gen. 30, 49. in Jonath. Pass. Ithpahel Part. שחרה שחרה qui (sc. servi Cananaei) liberi dimittuntur cum dente et oculo, Exo. 21, 7.

הן בגרה שחר עבדן, וכן, Talmudicos, אן שחר שחרה ubi filia tua adulta vel pubes fuerit, manumitte servum tuum, et dato eam ipsi, Pes. 113a. Monuerunt eo, filias ultra pubertatis annos non esse dū a conjugio detinendas, ne ad scortandum alliciantur.

שחר, *manumissus, liber dimissus*. Heb. שחרה שחרה, Chald. שחרה, בר חורין, Exo. 21. Deut. 15. in Tg.

שחרה שחרה, *libertas, in libertatem dimissio*: שחרה שחרה dimissio ejus non fuerit data ipsi, Lev. 19, 20. in Jonathane. Ap. Rab. גיטי הנשים שחרה שחרה invenit aliquis literas repudii uxorem, aut manumissionis servorum, Bm. 18a.

שחרה שחרה vide supra in שחרה.

שחרה שחרה, שחרה שחרה vide in שחרה.

שחרה *pabulum recens detonsum vel resectum de*

⁶⁰ Adjuvatur haec etymologia ex eo, quod servus liber demissus בן חורין, item libertas ipsa חירות (a verbo שחר) nuncupantur, unde facile intelligendum, ipsam actionem, qua status ille libertatis affertur, ad idem etymon vertendam esse.

messum pro jumentis, idem quod נז hebraice. Ap. Talm. הקוצר לשחר qui demetit pabulum, Talm. Pea c. 2. שחרה חבואה herba tritici sive frumenti quae data est in pabulum, Pea cap. 6. Nempe triticum sive frumentum in herbam primam excresecens, solet luxuriare, unde in multis regionibus detondunt et depascunt eam. Glossator hic dicit, נז est i. e. herba resecta pro pabulo equorum. Vide et in Sab. 155a. Bb. 36a. Kid. 62b.

שחרה *idem*. Tg. רחמנאות שחרה דמלכא. postquam esset abscissum pabulum herbarium regis, id est, pro usu equorum regionum, quibus prima sectio cedebat, heb. המלך גוי אחר Am. 7, 1. Prima autem sectio fiebat, antequam triticum ascenderet in culmum. Haec dicitur נז altera similiter luxuriose renascens, cum abscideretur, dicebatur לקש in herbis, in pluvia מלקש. Aben Ezra hoc loco.

שחר *corrumpti, perdi*. וירשחיה et quod corruptum est, Lev. 22, 24.

שחרה *corruptio, corruptum, corruptela*. Formam habet a שחר, sed in eo verbo corrumperendi significatio non invenitur. Est autem ab heb. שחרח. *corrumperere, perdere* quod per se radicem constituit: שחרחתי me, sed non invenisti corruptionem, sive, corrupti aliquid, Ps. 17, 1. שחרחתי ביה עליו quod non inveniretur in illo machinatio aliqua aut corruptio, Ruth. 4, 22. שחרחתי מלה בדברי ושחרחתי et corruptum, Dan. 2, 9.

שחרה *pro corruptione* hic poni posset, sed pro *forca* positum supra in שוח.

שחרה *nates, vel, morbus notium*⁶¹. Vide in רשה.

שחרה *stultescere, insanire, stulte vel stultum aut insanum agere vel fingere se*⁶².

Praet. שחרחתי בתי et insani more agebat domi, heb. ויחנכא et prophetabat, id est, putabat se prophetare, sed דברי שחרחתי loquebatur verba stultitiae, IS. 18, 10. Sic, ויאשחתי על אגורה et insaniebant circa vel super altare, insanorum more saliebant, IR. 18, 26. ויאשחתי עד למסק מנחחא et insanos agebant usque dum adveniret vespere, heb. ויחנכא et prophetas agebant, stultitiam proloquebantur, IR. 18, 29. Part. ויחנכתי fiesque insanus, amens, propter visionem oculorum tuorum, heb. משנע Deut. 28, 34. et ויחנכתי et sicut vir qui insanit propter vinum suum, Jer. 23, 9. Fem. ויאשחתי אה אימתי עד quousque tu insanam agis? heb. חשחכתי ut ebria agis, IS. 1, 14. Infinit. ויאשחתי ut insanum agat coram me, heb. להשחתי IS. 21, 16. Hiphil ויאשחתי *stulte agere, ludere, jocari* לא כיך אלא להשחתי jocatus sum tecum, Bk. 117. Jeb. 107. Git. 78. Vide Chosen hammischpat num. 81. ubi disputatur, quando quis dicere possit

כך משטה אני cum ad proximum suum dixit, se hoc vel illud ab eo mutuo accepisse; hoc est, quando se excusare possit, se hac confessione tantum lusisse, seu jocatum esse: אדם משטה בשעה מיתה non jocatur homo in hora mortis, Bb. 175a.

שטי *stultus, insanus, amens*: רגבר שטי הוא nam vir stultus est, IS. 21, 14. Emph. מה דין אחא שטיא מה דין quare venit stultus hic ad te? IIR. 9, 11. שטיא אמר dixit stultus in corde suo, heb. אויל, Ps. 14, 1. דשטיא in ore stulti, heb. נבל, Pr. 14, 3. אין מוחית ליה לשטיא si contundas stultum in mortario, ib. 27, 22. Pl. חסר שטיא אנה num ca-reo stultis ego? heb. משנעים IS. 21, 15. ועם שטי ועם cum stultis ne commisceas te, heb. עם שטיא בידה עקרא ליה Fem. sing. וישטיא sed mulier-stulta manibus suis evertit eam, heb. ואלח et stultitiae mulier, Pr. 14, 1.

השטה אין מקחו ואין מקחו *idem*. ap. Rab. emptio stulti non habetur pro emptione, neque ejus venditio pro venditione. In Gem. vocatur בר שטיא, Ketub. 20a. In Chag. cap. 1. אחרו כל שעושה דר דרך שטות quismam est stultus? quicumque facit aliquid inconveniens ex stultitia.

שטיא *stultitia, insania, dementia*: ולאחרא בשטות et apprehendere, sectari stultitiam juvenum, Eccl. 2, 3. Emph. שטיא מן prae stultitia, Eccl. 2, 13. Et alia forma וישטיא Pr. 26, 9. in Venetis. Legendum וישטיא vel וישטיא. Ap. Rab. דברי שטות נחעקכו verba stultitiae, verba stulta, res stultae: דברי שטות occupati sunt rebus stultis et inanibus: הדר שטיא spiritus insaniae. Proverbium, וישטיא רוח שטות redit stultus in viam stultitiae suae: ut scil. canis ad vomitum, et sus ad volutabrum: Vr. 16. ad Prov. 26, 11. Ut canis redit ad vomitum suum, sic stultus oberrat in stultitia sua, camque subinde iterat et repetit, quod vult verbum שטות.

שטיא *idem*: שטיא חרואה לחסיד לבא stultitia gaudio est recordi, heb. אולח Pr. 15, 21. וישטיא stultitia stultorum deceptio est, hobr. non לא מעביר מניה שטיא Cum aff. וישטיא non removel ab eo stultitiam ejus, ib. 27, 22. ובסוגאי et in multitudine stultitiae suae errat, ib. 5, 23. ויחנכתי ויחנכתי stultus autem in stultitia sua corrui: ib. 17, 12.

שטיא *lusus, jocus, jocatio*: שטיא אינו יכול למען שטיא non amplius potest uti argumento vel probatione jocationis, hoc est, non potest se amplius excusare, quod, dicendo hoc vel illud, tantum jocatus fuerit, Chosen hammischpat. num. 81.

שטיא *declinare, decidere, recedere*. Hoc in Tg. dicitur מטה, quod vide suo loco. וישטיא *declinans mulier, a lecto mariti declinans ad lectum alterius*: וישטיא *declinare, decidere, concidere sub onere, declinare a ferendo*. וישטיא *declinans, recedens*

⁶¹) Vide notam ad אסרין.

⁶²) Quasi a via (mente sana videlicet) *declinare* dicas, germ. aus dem Wege reden.

אלמנים, אלמנון, אלונים, *id est*, אלמנים *id est*, אלונים, *id est*, *ulmus* בוטני, אלונים, *id est*, *quercus* אלמנון *id est*, *coralium*. R. Salom. scribit: Species פץ ligni est, crescens in fundo maris, cujus nomen est קורדאלו. Porro זמזח in singulari numero rarum est, nisi forte in TgH. ut, ארזא, ארזא arcam ex lignis sittim, Exo. 25, 10. in Jon. Sic, ארזי דקסי sittim e lignis sittim. ib. ver. 13. Scribitur per י post ז, quasi per vocalem longam, sed legitur et effertur ab Hebraeis per Dages, more Hebraeo. In Onkelo plurale est זמזחין, ארזין; ut, ארזא פחורא דאעני sittim, mensam de lignis sittim, ib. ver. 23. Ap. Talm. שנטלו נכרים שנטלו לה לשיטה רשעה מירושלם עתיד קליבה להחיות לה cedrum, quam tulerunt alienigenae ex Hierosolyma

restituet Deus ei tempore futuro, Rh. 23a. Huc refert B. Ar. etiam proverbiale illud, quod legitur in Jalammedenu, sectione וארא, in principio; מן קצירה ex cedro nulla utilitas, nisi ex succisione ejus, h. e. ut ipse enarrat; Ex cedris nulla homini est utilitas (propterea quod non proferant fructum) nisi succidantur et ex iis omnis generis vasa fiant, aut succendantur: Sic Pharaon non fuit aptus, nisi ad verbera: h. e. ab eo nihil, nisi plagis et verberibus, impetrari potuit. Convenit eum illo Salomonis „verbis non cruditur servus“, Pr. 29, 19.

שיטה *linea: ordo, stylus, modus et usus loquendi, structura verborum, consuetudo linguae et sermonis in libro vel auctore aliquo*: ועל שיטת דפסד *loquendi in libro vel auctore aliquo*, heb. ועל ספר הקה *et in lineas libri describitur*, heb. Jea. 30, 8. Item; duae tabulae lapideae, quas dedit populo suo, כתיבין בעשר שיטין *scriptae erant decem lineis*, heb. גמרא נפלה דמין לשיטין גמרא בוסמא *similes ordinibus vel areolis horti aromatici*, Cant. 5, 13. Vide amplius Tiberiadem nostram, in Clavi Masorae vocem שטה *circum finem cap. 12. Nam et Masorethis peculiari in usu est*. Ap. Rab. שטה המקרא נפלה על המדרש *in scripturae non cadit in Medrasch sive expositionem allegoricam, sed ut alias loquuntur, אין שטה המקרא non egreditur Scriptura extra simplicem et literalem sensum suum*. שטת רבנן *Shet Rabanan* *obruerunt eum Rabbini, nempe R. Eliesarem (suis argumentis et rationibus) et redegerunt eum in ordinem suum, id est, sententiam suam*, Nazir 32b. in Gemara: שטת ר' לעזר *diversa est sententia R. Elieser*.

שטת *nom. propr. loci*, Num. 25, 1. Ap. Talm. מה לשון שטים ר' יהושע אומר על שנחשקו בדברי שטת *quid significat שטים? R. Jehosua dixit, quia illic operam dederunt rebus stultis*, Bech. 5b.

שטת *hebr. odio habere*. Elias adducit exemplum unum ex TgH. pro heb. ויטת עשו *Sed illud Tg. in libris nostris impressis hodie non extat*. שטת *hebr. adversari alieni ex odio, odio habere*.

Quae hujus significationis sunt, scribuntur ab initio per ם, et explicata sunt in סתן, ubi vide. Celebre hic est Rabbiorum monitum de vitanda dirarum imprecatione: לעולם לא יפחה אדם פיו לשטן *nequaquam aperiat homo os suum ad Satanam*. Legitur in Ber. 60a. Non tantum Satanam compellendo, advocando, vel nominando, (per se enim semper praesto est et promptus in exitum hominis) sed etiam in diris simplicibus, cum infaustum quid et dirum homo vel sibi vel alii imprecatur. Unde cum quidam incaute dixisset: Si ista in me culpa deprehondatur, חרי מיתה כפרה לכל עונתי *propitiatio pro omnibus peccatis meis, i. e. moriar*; objurgabatur graviter ab astante doctore, qui illico regressus ipsi, לא ליטא אינש הכי *non sic loquendum homini est, רלא לפתוח פומיה לשטן non enim est a-*

pericundum os Satanac. Legitur ibidem. Citatur a R. Salomone Jes. 1, 10. Horrendum Satanac nomen est, at non illis, quibus illud in diris nimis quam familiare est.

שטן *Raro cum ש invenitur: שטן non est adversarius neque est occursus aliquis malus*, heb. אין שטן ואין פגע רע *Verbum עשו Esau fuit odio habens, et odiosum reddens Jacobum, vel, adversarius Jacobi*. שטן *adversari*. שטן *adversarius, Satan*.

שטן *inundare, exundare: immergere, intingere in aquam, immergendo lavare, ablueri, eluere*.

Sic respondet partim hebr. שטן partim verbo רחץ. Praet. ודדו לא שטן במיא *et manus suas non immergerit in aquam*, heb. לא שטן, Lev. 15, 11. ולא עשה *neque abluerat pedes suos*, heb. ולא עשה *neque fecerat, id est, curaverat, uti par erat, pedes suos*, IIS. 19, 24. R. Sal. scribit, per hebr. שטן *intelligi חקן aptationem, veluti lotionem, abrasionem pilorum: addit R. Levi, praesectionem ungulium: שטן יח רחיצה et immersit currus*, heb. שטן, IR. 22, 38. וסני וסני וסני וסני *et instrumenta armorum laverunt*, heb. רחצו, IR. 2, 38. בן מיה שטפו *tunc aquae inundassent, submersissent nos*, heb. שטפו, Ps. 124, 4. Part. נהרין שטפין *flumina inundantia*, heb. סקס נהרים, Jes. 33, 21. לנהרין *in flumina inundantia validissima*, Num. 21, 20. in TgH. Imp. שטף נגלך *et lava pedes tuos*, heb. רחץ, IIS. 11, 8. Ithpehal, Praet. לא שטפה *et in aquis non est lotus*, heb. לא שטפה *et vidit mulierem lavantem se*, heb. רחצה, IIS. 11, 2. Fut. ישתטף במיא *lavabitur in aqua*, Lev. 15, 11. וישחטף במיא *Lev. 6, 21*.

Ap. Rab. וישטפין הכוסות *et eluunt pocula, calices, vasa, e quibus bibitur*, Man schwendet die Wäßer.

שטן *inundatio: sicut aquae, quae descendunt inundationis instar in Jordanem, id est, impetuosae et affluenter*, Jer. 12, 5.

שטן *immersio, lotio, ablutio: כלי שטף vasa immersionis, quae immersione in aquam, a pollutione eluuntur, ut vasa culinaria ex ligno et aere*, Savim c. 5. Seb. 3. Chol. 25. שטפה במאכל *inundatio in cibo et potu, h. e. intemperantia, helutio*.

שטן *inundatio: מן עבר שטפה למריכא דמיה quis fecit inundationem in canalem aquarum, ut se. recta quasi per canalem fluat, nec erumpat impetuosae*, Job. 38, 25. in tertio ejus versus Tg. Idem sensus in praecedentibus duobus versibus, vocibus parum mutatis: מן טף לשטפה קובחא *quis fluere fecit inundationem quasi rivum lenem? Quis facit ut fluat inundatio quasi per fossas aquarum?*

Ap. Rab. שטן *etiam est, festinare, currere cum impetu, ut aqua exundans: שטפין ומה immersi in*

*) Conferri potest cum ar. سطر quod seriem, ordinem vel lineam notat, extrita gutturali ر.

scelere et vitis, sceleribus dediti, et iis quasi dilu-
vio obruti. שִׁטְפָּא *festinatio, cursus, acceleratio*:
לךְ שִׁטְפָּא אָנֹכְךָ *propter festinationem tuam even-*
it tibi hoc: וְהָיָה לְךָ נִסְתָּר *forte*
propter festinationem tuam accurret tibi doctrina
ista, Sab. 130b. Nid. 53b. כְּהֵיכֵל שִׁטְפָּא בְּנִסְחָךְ
quando fuisti immersus in lectione tua, studiis tuis:
שִׁטְפָּאוּ רַבֵּי רַבִּי חֵלְדָּא *obruerunt* (q. d. submerse-
runt eum, scil. suis argumentis et rationibus) *Rabi-*
bini R. Eliesarem, et adduxerunt eum in sententiam
suum. Nasir 32b. Sententia proverbialis, בְּשַׁעַת עָקָה
שִׁטְפָּא *tempore angustiae, votum*:
tempore respirationis, inundatio: Br. s. 81. *Aegro-*
tus votum facit pietatis: liberatus a morbo, voti ob-
liviscitur, et diluvio scelerum et vitiorum, quasi
inundatione, abripitur. Exemplo Jacobi id affirmat,
qui. iter in Syriam ingressus, rogit votum (Gen. 28,
20.); itinere prospere confecto, voti fuit oblitus,
aut tardavit reddere, unde Deus ipsum monuit: sur-
ge, ascende in Bethel, etc. (Gen. 35, 1.). Da der
strand genas, ward er böser als er zuvor was, dicunt
Germani.

שָׂטֵר dominatus, dominium, i. e. מַשְׁלָה, ut Elias
exponit: וְלִשְׂטֵר חֵד הַקִּימָה et dominatum unum
erexit, Dan. 7, 5. Sic redundat ל in voce שָׂטֵר. R.
Saadias et Aben Ezra legunt שָׂטֵר, quod exponunt
לatus vel latius, „et ad latus unum constituit, scil.
regnum, non toti regno dominabatur, sed parti:
וְאִרְוֵיהִי שְׂטֵרֵי מַלְאִי וְאִרְוֵיהִי שְׂטֵרֵי מַלְאִי
et cubicula pro dominio planetarum vel signorum coelestium. Job. 9, 9. הַחֲסִיק
שְׂטֵרֵי מַלְאִי num produces dominia planetarum? hebr.
אִין חֲסִיק שְׂטֵרֵי מַלְאִי בְּאֵרֶעָ, Job. 38, 32. הַחֲסִיק מִמֶּנּוּ
num pones dominia sphaerarum ejus (coeli) in ter-
ra? hebr. מִשְׁטֵרוֹ, Job. 28, 33. Veneta habent שְׂטֵרֵיהִי
dominium ejus. Id si retineatur, tunc abesse potest
vox sequens, et est שְׂטֵרֵיהִי ut שְׂטֵרֵיהִי.

II. שֵׁטֶר ⁶⁴ *scriptum obligationis vel contractus, instrumentum literarum vel contractus*. Emph. וְסִבִּיתָ דְּרִבְנָא *et accepi literas vel contractum emptionis*, hebr. אַח כִּפְר הַטָּקָה, Jer. 32, 11. שֵׁטֶר *contractus erat apertus, explicatus, scil. ad legendum*, ib. וְיָדִיתָ דְּרִבְנָא *et dedi literas emptionis*, Jer. 32, 12. וּכְתִיבַת בְּשֵׁטֶרָא וּחִסִּיתָ *et scripsi in contractum et obsignavi*, Jer. 32, 10. Pl. סֵבֶרָא *accipe literas contractus hujus*, Jer. 32, 14.

Ap. Rab. generalius sumitur: המוכר שטר חוב vendens literas debiti socio suo, id est, chirographum; כתב כחובה literae matrimoniales: כתב שטרא אחרתא scripsit ipsi literas alias, chirographum aliud. שטרי חליצה lit:rae juris affinitatis. אוהו ריבית קנסים literae, in quibus scripta est usura, illae muletantur. שטרי צוואה literae praeceptionis sive mandati, de ultima cil. voluntate, id est, testamentum. שטרי חוב המוקדמים פסולין.

chirographa debiti quae antevertuntur (alio antiquiore chirographo) reprobata sunt, Bm. 72a. Pluraliter feminine effertur שטרות מזויזים: unde, שטרות מזויזים litterae falsae, adulterinae. Instrumenta litterarum falsata, R. Salom. Jes. 10, 1. שטרות מזויזים litterae remissionis debiti, id est, apochta, confessio solutionis: שטרות הרישאה litterae licentiae, quibus plena potestas alicui datur exigendi debitum, Gewaltbrief. Et masculine, שטרי הריצאה litterae confessionis debiti. Rursus, כל השטרות שחוזמים גוים פסולים חזן משטרי כל השטרות שחוזמים גוים פסולים חזן משטרי חוב וכו' contractus subsignati per gentes (id est, Christianos) irriti sunt, exceptis contractibus empti et venditi, et contractibus debiti, etc. Hinc fuit שטרות מנן numeratio contractuum. Nempe cum Alexander Macedo, deleto Persarum regno et Graecorum nove instituto, urbem Jerusalem bello aggredi et delere paratus esset, egressus ad eum Simeon, qui iustus cognominatus fuit, pontifex maximus, habitu sacro pontificali, cum a bello dehortatus est, ac plane avertit. In ejus rei memoriam eo anno omnibus sacerdotum filiis Alexandri nomen datum est, et litteras contractuum concluderebant non ab annis creationis, sed ab Alexandro, quam supputationem appellarunt שטרות מנן.

III. *intingere vulnus aut partem aliquam corporis luesam*: או אינטער לך משטער *aut inungam* tibi (oculum) unguento, Gl. אמטח Bm. 85b. Hinc *est intingere panem in jure carnis aut edulio liquido, quod dicunt intingere panem*: או מיסטער קאשטער אויביל *aut intingendo intingit* (panem) *et comedit*, Pes. 44a. Nas. 36b. Hinc Ar. legit locum istum in Tg וישטערן על שיחא *et inungent super ulcus*, prob. heb. וימרחו, Jes. 38, 21. Veneta male sine dubio habet. וישטחן Regia *et commode*.

* שבת *vide supra* in 'צ"ב, ש"ב.

* שם vide supra in שם.

* שו"ח זו *vide supra* שו"ח ש"ח.

* שטט *vide supra* in שיטן, שיטא, שיט.

* שם *vide supra* in שם.

* *שילו* vide supra in *שאלו*. *Schilo*: nomen
pr. viri, quod in adagio veteri extat: *שילו חטא*
Schilo peccavit, et *Johanni* solutio im-
titur, Br. s. 25. Pro passivo *משלם* potest etiam
משלם persolvit. Simile vide in *חוב* in voce
חב.

יִי *mejere, mingere.* Verbum erat olim prolatione
obscenum et turpe, unde et non multum fuit
usu tritum. Nomen inde remansit:

שֵׁנָה שֵׁנָה *urina, aqua vesicae*. Ap. Talm. שֵׁנָה בְּעוֹרֹת שֵׁנָה *mictio sive urinae emissio ad ortum aurorae, est (corpori) sicut chalybs ferro*, Ber. 62b. Sic mox pro שֵׁנָה dicitur יֵצֵאה *egressus, exitus mane, sc. ad evacuandum ventrom, idem corpori praestat*. שֵׁנָה שֵׁנָה *aque ejus effluunt, sponte scil. et ex morbo*, Sab. 82b. Hinc in textu sacro

⁶⁴⁾ Quasi dominantem, dominium in alqm. exercentem dixeris. quia obligatione debitor dominio creditoris subiectus est.

⁶³) Vide supra notam ad שבר.

משכביתא Gen. 30, 40. in Jon., vide in משך.
שכב meta, pars molae inferior, quasi ca-
bans infra superiorem, quae dicitur רכב vel רגב.

existit et invenitur: לא זכיין quod non amplius invenitur et existit.

Caeterum Elias in Methurgoman vult, ea quae sunt singularis numeri, ex superiori forma activa, scribi ab initio cum Pathach, ex forma Aphel: singularia autem cum Chirek ex forma Pehal: ut, **לֹא יִשְׁחָחוּ** neque invenient, Am. 8, 12. **בְּאֶחָד מֵהָאֵלֶּם** in quocunque loco inveneritis, Exod. 5, 11. **אֵרֶם קְבֻרָתָא** nam invenient locum sepulturae, Job. 3, 22. Sic Jer. 5, 1. Hos. 5, 6. Am. 8, 12. At vero haec observatio non est universalis, et quidem pleraque tempora ad Futurum usque, ex forma Aphel, sive singularia, sive pluralia sint, offeruntur: rarius ex Pehal, **לֹא יִשְׁחָח**, Eccl. 1, 17. **וְיִשְׁחָח** et invenies, Pr. 3, 4. Fut. plurale promiscue notatur, nunc ex Aphel nunc ex Pehal cum Chirek ab initio. Ex Aphel, **וְיִשְׁחָחוּ**, Jud. 14, 12. **וְיִשְׁחָחוּ**, Is. 25, 8. et sic alia multa. Exemplis multis patet, conjugationem chaldaeam Aphel, et hebraeam Hiphil, saepe significationem simplicem conjugationis Kal sive Pehal obtinere.

Ap. Talm., ut et Syros, praeterea est idem quod יכול *posse*, et tunc absolute usurpatur sine pronomine aut nomine, quod ab eo regatur.

Deinde שָׁכַח hebraice *oblivisci*. Unde שִׁכְחָה *oblivio, oblitum*. Praeceptum Divinum est (Deut. 24, 19.). „Quando metes messem tuam in agro, et oblivisceris manipuli in agro, non revertaris ad accipiendum eum: peregrino, pupillae et viduae relinques,” etc. Ejusmodi *manipulum oblivione relictum*, vocant Rabbini שִׁכְחָה, et conjungere solent haec tria, לֵקֵט פֶּאָה וּשְׂכָחָה. Vide Talm. Pea et Maim. in Hilchos mattanos anijim cap. 1.

שָׁבַךְ heb. *Poni, ponere se, sedari, quietari, quietum reddi, vel, reddere.* Pihel, שִׁפֵּף, *ponere, componere: sedare, placare, mitigare.* Ejus usus singularis est in phrasi quadam Rabbinnica. Exod. 19, 18. legitur in textu hebraeo ויעל עשנו כעשן והכבשד וי ascendit fumus ejus sicut fumus clibani. Ad haec verba scribit Rabbi Sal. יכל ככבשן דוד ולא יכל ככבשן דוד ולא itane ascendit fumus ejus sicut fumus clibani tantum, nec amplius? ח"ל בוער באש עד לב השמים Quomodo ascenderit, docet locus alius, ubi dicitur, „ardebat igno usque ad medium coeli“ (Deut. 4, 11.) כדי לשכך את האון שהיא יכולה לשמוע? Quid ergo tibi vult, quod hic dicitur „clibani“? נוחן להם סימן הנכר להם ad comprehendendum aures, ut rem possint audire (id est, comprehendere, intelligere) proponit ipsi signum vel similitudinem, quae eis est cognita. Sic dicitur alibi, „sicut leo rugit“, (Hos. 11, 10.). Equis vero largitur leoni robur illud praeter Deum, quomodo ergo assimilatur cum (Deum) Scriptura leoni? Ideo quia nos cognominare et assimilare solemus Eum creaturis suis לְשִׁבְךָ אֶת הָאֵן ad demulcendum aures, id est, ad accommodandum se captui aurium, etc. Sic adhuc bis in sequentibus. לעשות אוזן לאדם לְשִׁבְךָ אֶת הָאֵן est idem quod, accommodate se ad aures, sive captui aurium vel auditorum, quod

שכיה *invenitum, praesens, idem quod הנמצא* *quod*

⁹⁵⁾ Vertendum est ad rad. מִשַׁר *mensuravit*, unde chald. מְשָרָא *mensura*, cui nomen מְשָרָא respondet praefixo ו *ex more chaldaico*.

verunt, Esrae 4, 12. *שָׁכְלִיל* perfecerunt aedificia tua, Ez. 27, 4. heb. כללו unde apparet ab *hobraeo* esse deductum. Sic, *שָׁכְלִיל* absolutam reddiderunt pulchritudinem tuam, ibid. 11. Part. *שָׁכְלִיל* et consummatum est pulchritudine sua, id est, et absolutae ac perfectae est pulchritudinis, heb. וכלל Ez. 28, 12. In Venetis est *שָׁכְלִיל* ex forma hebraica. Est autem Part. praet. passivum. Activum, *שָׁכְלִיל* קריא בנכלין, et fundans sive absolvens urbem per dolos, sive, in dolis et fraudibus, heb. וכוון Hab. 2, 12. Femin. pass. *שָׁכְלִילָה* אמא *שָׁכְלִילָה* ego consummata sum pulchritudine, heb. Ez. 27, 3. Infin. *לְשָׁכְלִיל* ביחא ad fundandum domum, heb. לירא IR. 5, 17. *לְשָׁכְלִיל* et murum hunc vel istum perficiendi, Esrae 5, 3. Fut. *שָׁכְלִיל* perficies muros Jerusalem, heb. חנה Ps. 51, 20. *שָׁכְלִילָה* היכא *שָׁכְלִילָה* nam sic perficies eam, heb. חנה ib. 65, 10. *שָׁכְלִילָה* הוא *שָׁכְלִילָה* ipse perficiet eam, heb. יכונה ib. 87, 5. Ithpael, Praet. *שָׁכְלִילָה* absoluta fuit domus, heb. כלה IR. 6, 38. *שָׁכְלִיל* ראשון quod inceptum et absolutum est, heb. לכל חכלה omni absolutioni, Ps. 119, 96. *שָׁכְלִיל* למן יומא a die quo fundata est, heb. למן היום *שָׁכְלִיל* et absoluti fuerunt coeli, heb. יכלו Exod. 2, 1. Infin. *שָׁכְלִיל* fundari, Hag. 2, 18. Fut. *שָׁכְלִיל* קרחא et perficietur restauratio urbis Sichonis, heb. וכוון Num. 21, 28. *שָׁכְלִיל* וכוון *שָׁכְלִיל* et muri perficiuntur, Esrae 4, 16. ubi *שָׁכְלִיל* est pro *שָׁכְלִיל*. Sic haec duae litterae saepe in huius libri Chaldaismo permutantur.

שָׁכְלִיל *fundatio, fundamentum*: ריש שחא דהוא *שָׁכְלִיל* qui est principium, id est, primus mensis anni a fundatione terrae, Gen. 7, 11. in TgH. *שָׁכְלִיל* *fundamenta coelorum commota sunt*, IIS. 22, 8. Pro hoc Ps. 18. est ואשרה quod idem est.

שָׁכְלִיל *Sichem, nom. propr. filii Hamoris, qui Dinam, filiam Leae, violavit, ob cuius delictum alii ejus concives omnes poenas luerunt*. Unde proverbium enatum, heb. וכוון *שָׁכְלִיל* Sichem rapuit, et Migbail fuit succisus. Legitur in Br. s. 80. in ilud: „Et obdixerunt Hamoro et Sichemo filio ejus omnes egredientes per portam urbis istius“, (Gen. 34, 24.). Nempe Hamor pater et Sichem filius, post violatam Dinam, et pactum de circumcissione, ierunt ad portam urbis, et ingredientibus persuaserunt pactum de circumcissione, et de opulento commercio cum Jacobo et ejus familia. Tandem adveniens civis quidam de agro מביחחיה portans onus suum, nomine מנבאי cum intellexisset historiam de Sichem et Dina, dixit: שכן נסיב ומנבאי קטע Sichem accepit (sc. uxorem), Migbail excinditur⁶⁷. Id in commune proverbium mox tractum, quando quis alienae culpa poenas persolvit. Saepe enim „Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi“. Saepe posterius luunt poenas, quas meruere majores. Saepe

aliquis de plebe ob minorem culpam ad supplicium trahitur, ut graviore culpas eluat istorum, quos vel metus offensionis, vel opulentia, vel amicorum autoritas a supplicio publico occultat et abstrahit. Nam juxta Juvenalem, „Dat veniam corvis, vexat censura columbas“. Ap. Talm. נסיב ומנבאי גויר Mac. 11a. Hic idem quod קטע quod est pro קטע. Sic in Jalkut in Gen. num. 134. Sic etiam adducitur in Comment. in Br. s. 25. Sunt ergo hic plures auctores, apud quos legitur מנבאי. Ar. in littera מ ab initio, legit מנבאי, et deducit a בנא, quasi מנבאי sit *agricola, cultor terrae*: quomodo etiam scribitur in Talmud Erub. 64b. ubi in Tosephos scribitur, quod hoc nomen admodum familiare et frequens fuerit inter gentes. Eodem modo reperitur in TH. י"ו cap. 1. Interpres in Br., dicit esse nomen *proprum civis Sichemitani*. Hoc probum. Nam et alia nomina propria virorum sic in adagia traducta sunt, et quidem in similem sensum. Veluti, מנבאי מנבאי Tobias peccavit, et Sigod vapulat: Vide מנבאי in Schilo peccavit, et Jochana sive Johannes persolvit debitum. Vide supra in שיל. Vide etiam Drusii Adagia, Decuria 5. et decur. 10.

שָׁכְלִיל Hiphil, *consentire, convenire*, idem quod hoc sensu: לא השכינו non consentiunt inter se. Pass. *הושכנו*: et inde, שם מושכם nomen conveniens sensu cum alio nomine, i. e. synonymum. Item *הושכנו mane, matutino tempore, diluculo surgere vel aliquid agere*, ut heb.

הושכנו *consensus, conventum*: item *mane, matutinum, diluculum*: משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד. Moses ipso mane ascendit, et mane descendit, scil. in montem, et de monte Sinai.

שָׁכְלִיל *habitare, cohabitare, inhabitare*. Heb. In Tg. transferri solet per שרה, rarissime manet: שרה לענין שמה בירושלם ejus nomen habitat in Jerusalem, magis quam in ulla alia urbe terrae Israel: vel ex Pahel, *שָׁכְלִיל* qui habitare fecit, Cant. 3, 10.

שָׁכְלִיל *vicinus, qui alteri cohabitavit, vel juxta alium habitat*: טוב שכן קריב מאחרי רחוק melior est vicinus propinquus, quam frater longinquus, Pr. 27, 10. Veneta prave habent *שָׁכְלִיל*, quod puto olim fuisse scriptum *שָׁכְלִיל* pro *שָׁכְלִיל*, etsi analogia in medio postulet Scheva. *שָׁכְלִיל* קלנא *שָׁכְלִיל* fuimus opprobrii vicinis nostris, Ps. 79, 4. *שָׁכְלִיל* et redde vicinis nostris septuplum, Ps. 79, 12. Veneta habent *שָׁכְלִיל* quod puto legendum *שָׁכְלִיל* quod idem, et ita saepius per *שָׁכְלִיל* transferri solet, ut est videre in *שָׁכְלִיל*. שכן מן כל שכן *שָׁכְלִיל* ab omnibus vicinis tuis, IIR. 4, 3. Ap. Rab. רע שכן רחוק elonga te a vicino malo, Avoth c. 1. ואי לשכנו vae improbo et vac vicino ejus, Succa in fine. Vide Ralbag, Pr. 29, 6. Nam semper aliquid mali propter vicinum malum: רע שכן רע ויחור שכן רע quatenam est summa

⁶⁷) Vide notam ad מנבאי.

Ap. Rab. multa passim de שכנה mentio. שמהח divina praesentia non quiescit in tristitia, sed in laetitia, id est, super homines tristes et melancholicos, sed super laetos et alacres. Pro יצא quidam legant יצאו, quod idem. Inde dicunt, divinam majestatem discessisse a Jacobo, quando Josephum a feris dilaniatum (ut putabat) nimio plus lugebat, Gen. 34. Postea vero, cum intellexisset, Josephum adhuc in Aegypto vivere, et quidem in maxima dignitate, exhilaratum fuisse, et divinam majestatem ad ipsum rediisse. Id innui, ubi dicitur: Et revixit spiritus Jacobi patris ipsorum, (Gen. 45, 27.) R. Sal. ibi scribit: „Et revixit spiritus“ שרחה עליו שכנה, quievit super eo divinitas, quae discesserat ab ipso; nempe propter luctum et moerorem. Onk. ibi vertit, ושרח קורשא, et quievit spiritus sanctus super Jacobo. Jon.: ושרח רוח נבואה, et quievit prophetiae, qui discesserat ab ipso, quando vendiderat Josephum. Dicunt etiam, שרחה עמ הרענים והשפלים ובזרח מנאים, divina gratia habitat cum mansuetis et humilibus: fugit autem a superbis et iracundis. Item, וקדקכ משרה שכנתו אלא על גבור ועשיי וחכם, Deus non habitare facit divinitatem suam, nisi super forti, divite, sapiente, et humili, Ned. 38a. Probantur ibi singula ab exemplo Mosi. R. Bechai in sect. ויגש, Gen. 45. שרחה שכנה בהר סיני יכו' a die quo quievit divinitas in monte Sinai in datione Legis, non recessit ab Israele, usque dum vastata esset domus sanctuarii prima. A quo autem tempore vastata fuit domus prima, non habitavit divinitas in Israele: nam in Domo sanctuarii secunda non habitavit Divinitas. Sed non est sensus, quod non habitaverit divinitas in domo secunda ullo me-

סָבַד, **סִבְּדוּ** *subsidere, subsidere ut faeces subsident, vel undae subsidunt.* Hoc ex cubandi significato devenit, quod a Munstero et aliis dicitur *submergi*: אֵינִי סֹבֵד רַמָּה רַכְבָּרָא שׁוֹן דָּמָא דְּגַאֲוִיס קַרְנִישׁ יִשְׂטוּס סִבְּדֵד, sanguis hopitis supernatat, Chol. 111b. אִידִי דָּמָא יִקְרִי שְׁבִנִי תַחַת וּפִירָא קָפִי מִלְעֵיל

⁶⁸⁾ Videtur potius vertendum esse hoc nomen ad verbum *נָזַר*, unde nomen *נֶזֶר* pro loco in quo colligitur, s. in quibus aliquid reponitur: penuria, thesaurus, ex quo creditor debitum accipere potest.

pra (משכן המשכן) Tum dixit Moses: ולעולם הם ממושכנים in perpetuum manebunt oppignera-
ta? respondit Deus, non, sed donec adveniat sol, id
est, Messias, sicut dictum est: Exorietur vobis, qui
timetis nomen meum, sol justitiae et curationis, Mal.
3, 20. Haec ex Medrasch rabba.

שכר *species locustae*, quae heb. dicitur עלעם
Lev. 11. Chol. f. 65b.

שכר *calcearius, sutor, cerdo*, gr. τελευταστής:
עולטר חרבה דאושכפי culter sutorum, sive, sutorius, Sab.
123b. Guido perperam adducit ut singulare. Gl.
פירורא, alibi culter calceolariorum. Alibi, פירורא,
pix sutorum, Pes. 42b. (Vide אישכא in אשכ.)

שכר *sicera, potus fortis et inebrians*, a שכר
inebriari. Vide lexica hebraea. Rarum est in
Tg.: ורויחא et inebrians est sicera, Pr. 20, 1.
הבו שכרא qui bibunt siceram, ib. 31, 4. א. Itaq.
date siceram lugenti, ib. 31, 6. Ap. Itaq. et-
iam est *cerevisia, potus ex hordeo coctus*. Cerevisia
etiam Medorum tempore fuit commendata: unde in
Gem. פסדו שכר siceram vel cerevisiam
Medaea, in quam projecerunt aquas hordei, P's.
42b. Gl. מדי עושין שכר ממי שעורים כמו שכר שלנו. Me-
di faciunt cerevisiam ex aquis hordeorum, ut est
cerevisia nostra.

שכר *inebriari, inebriare se*, heb.
שכר *ebrius* quis est ebrius? Is qui
non potest loqui coram rege: שתיי potus, potest lo-
qui coram rege et non confunditur, Maim. in Jad p.
1. 63, 2.

שכר *ebrietas, intemperantia*.
שכר *idem*.

Ap. Rab. המשכר גופו וטאבד שכלו
qui inebriat se vino, perdit corpus suum, et perdit
animum sive mentem et ingenium: לו וי ששכר
qui se inebriat, vae ipsi, vae maioribus ejus.

שכר *mercede conducere, quod et simpliciter con-
ducere dicitur: mercedem dare vel solvere*. Id in
Tg. per אגר transferri solet, ut suo loco dictum.
Ap. Rab. similiter השוכר או הפועלים conducentis o-
perarios.

שכר *mercenarius, operarius mercede conductus*.
שכר *merces, non tantum pro conducto, sed et
generaliter usurpatur*.

שכר *conducio*. **שכר** *idem*.
שכר *locare, elocare domum, agros et similia
pro certa mercede*: השכיר בית לחבירו locavit aliquis
domum proximo suo: לילך למקום פלוני
elocavit quis jumentum suum ut iter faciat ad lo-
cum N. אדם רשאי לדרש בפרחו ערביה ולהשכירה
non est homini licitum triturrare bove suo
vesperi, et elocare eum mane.

שכר *locator*: נפל בית המשכיר: si ceciderit do-

mus locatoris. Et participialiter, העלירה locans caenaculum.

שכר *locatio*. **שכר** *conducio, mer-
cedis persolutio*.

שכר *lucrari*. Regula juris est Hebraeorum,
המשכר לא ישכר יותר משוחח, qui lucratur, ne lu-
cretur ultra sextam partem: Bb. 90a. Ut qui emit
vinum vel frumentum quinque florenis, potest ven-
dere florentis sex. Unde in libro Juris, Chosen ham-
nischpat, sect. 231. legitur: Debeni iudices consti-
tuere praefectos frumento, ut non lucratur quisque
quantum voluerit. Non enim decet hominem lucrari
in rebus, quibus vita sustentatur, veluti est vinum,
oleum, farina et similia, ultra sextam partem. Quod
tamen intelligendum, במוכר סחורתו ביהר, de eo qui
vendit merces suas simul: at qui paulatim et minu-
tim vendit per partes, ei licitum pro mora temporis
aliquanto amplius lucrari, maxime si commune pre-
tium interea auctum fuerit. Secus, si ipse auxerit.
Haec ibi. Hoc certe Christiani multi non ob-
servant.

שכר Hinc in Gem. נפק לשכור ביהר die
quodam exibat (David) ad capiendam praedam, id
est venatum, ad venationem, Sanh. 95a. R. Sal. vult
esse Persica vocabula⁶⁹: alii nomen proprium loci.
Ar. שכר vult esse ex significatione *rete*, et
ex lingua Arabica. *falco, accipiter*, q. d. exivit
cum retibus ad venandum aves vel feras, שכר Jes.
19, 10. *clausuram* proprie significat, ex significatione
verbi שכר, commutato ס et ש ut saepe.

שכר vide supra in שכר.

שכר vide supra in שוך. Nam ח est for-
mativum foeminini emphatici, שוכה. Munsterus
hic ponit שכר *lamina*: nihil minus significat. In
Gem. legitur שכר, de quo in שוך.

שכר voeula est per se nihil significans, sed ap. Rab.
ante nomina usurpatur, et denotat Genitivum
casum, ut אה apud Hebraeos, et יי apud Chaldaeos,
Accusativum: קופה של בשמים capsula aromatum.
ממון של בית אביך facultates domus pa-
tris tui et domus soceri tui. רכש של כל ארץ ישראל
mel totius terrae Israel. כוס של זהב poculum auri,
sive ex auro, etc. At cum Pronominibus Affixis,
ש fit *pronomen antefixum*, pro אשר qui, quae, quod:
ut, שלי liber qui mihi, i. e. qui ad me pertinet,
qui meus est, liber meus: sic שלי vel שליך tuus,
שליך ejus, שונ שליך noster, שליך vester: Rursus,
שליך ipsorum. (Nunquam dicitur שליך vel שליך.)
שליך עליך folia ipsorum, scil. arborum.

שכר *cohaerere, conjunctum esse*: שכר *conjungere*,
connectere: משלב conjunctum: Pl. משלבים,
heb. משלבת. Exod. 26, 17. et 36, 22. Vide inter-
preses.

שכר *gradus scilicet, id est, ligna trans-*

⁶⁹ Ita est. Respondet quippe שכר, forma infinitiva hebraica, persico verbo سکودن omissa tamen
syllaba כ, quae Persis nota Infinitivi est: item כוי ex arab. est باز falco. In nonnullis editionibus quasi
una vox שכרביא legitur, composita quidem ex dictis vocabulis.

versa in scala, per quae gradimur sursum, [dicta quasi *juncturae scalae*: בִּין שְׁלִיבֵי־אֵין inter gradus; vel, inter juncturas, commissuras, heb. שלבים. IR. 7, 28. In R. Davide hic legitur, בָּרִים כְּמִין חוּתֵי שְׁלָבִים sunt gradus scalae. Pro חוּתֵי legendum puto חוּקֵי: nam sic alias gradus scalae vocantur. Vide חֶק. חֶק et facit ea instar graduum scalae, Rab. Ab hoc nomine quidam deducunt praecedens Part. מִשְׁלִיבִין gradatim conjuncti, scil. asseres per transversos vectes.

שְׁלִיבָה *idem*. שְׁלִיבוֹתוֹ פֹּרְחָתוֹ. scala cujus gradus sunt volantes, id est longius a se distantes, Erub. 77b. שְׁלִיבָה חֲחוּתָהּ gradus inferior, superius. עלינה gradus superior. שְׁלִיבָה מִחֲחוּתוֹ ascendit per scalam, et declinavit gradus unus sub eo; cecidit et occidit aliquem lapsu suo, Mac. 7b.

שְׁלִיבֵי *sagittae*, i. e. חֶצֶן, TH. Suc. cap. 1.

שְׁלֵבָה *epistolum*, vide in שֶׁלֶךְ.

שְׁלִיבִין *pustulae*, heb. אֲבַעְבָּעוֹת, Exod. 9, 9. TgH.

שְׁלֵב. Juxta Aruch *idem* est quod שְׁלֵב. Nam pro heb. מִשְׁלִיבִין vult in Tg. Jon. esse מִשְׁלִיבִין, quod tamen hodie in nostris libris non extat. Ponitur autem pro Hebraeo מִשְׁלִיבִין transfugit, pervadit, transcurrit: ut, *vectis medianus in medio tabularum sive asserum, מִשְׁלֵבָה pervadit לְסִיף לְסִיף ab extremitate una ad extremitatem alteram*, Exod. 26, 28. et 36, 33. in Jonathane. Munsterus שְׁלֵבִין interpretatur *incastrare*, quod est verbum alienae linguae.

שְׁלֵב. אֲשֶׁלֶב אֲשֶׁלֶב vide in lit. א, etsi א putem esse servile. Peregrinum vocabulum est. Rambam אלעזר.

שְׁלֵב. *torus, pulpa carnis muscolosa et firmior*: שְׁלֵבֵי תוֹרֵי בָּרִים בְּסִיף בְּסִיף מִחֲדָרִין in torosam carnem ejus, heb. מִפְּלִי Job. 41, 14. בְּשִׁלְבָה in torosam carnem ejus, heb. בְּלִחוּסֵי quod R. Levi exponit בבשר, Job. 20, 23. Ap. Talm. est *corpus mortuum, cadaver*, quomodo et Syriace sumitur: מֵת מִשְׁלֵבָה mortuus qui combustus, sed cadaver ejus vel ossa ejus adhuc consistunt, Nid. 28a. מֵת מִשְׁלֵבָה quando ossa ejus non amplius sunt firma, Mk. 25a. Glossa utrobique, מֵת *corpus ejus*, repleta aridum, cujus corpus adhuc solidum est, Nid. 58a. Gl. וְשִׁלְבָה i. e. רִפְסָקָה לְאוֹרְחָה כְּשִׁלְבָה species formae ejus. si extenderit se in via instar scaleti, hoc est, si manus et pedes suos in latitudinem expanderit, ne quis transire queat, Bk. 31b. Gl. נִבְלָה cadaver. Aruch, וְשִׁלְבָה וְשִׁלְבָה וְשִׁלְבָה spina dorsi cum costis ejus est שְׁלֵב. Sic videtur esse *skeleton, exstructio vel structura ossium corporis*. Syre, לֹחַ שְׁלֵבָה.

et conversus ad cadaver, (corpus mortuum) dixit: Tebhita surge, Actor. 9, 40.

שָׁלָה *errare, aberrare*. Part. שָׁלָה וְשָׁלָה ejus est errans et in errorem inducens, heb. שָׁלָה antequam affligerer ego, errabam, Ps. 119, 67. Praet. שָׁלָה Job. 19, 4. שָׁלָה וְשָׁלָה et certe erravi, heb. שָׁלָה וְשָׁלָה et in quo erravi, docete me, ib. 6, 24. Ithpeh. Praet. שָׁלָה וְשָׁלָה e-runtque similes viro qui erravit, Hos. 3, 1. דָּאֲשָׁלָה qui erravit et nescivit se errare, Lev. 5, 18. מִדָּאֲשָׁלָה ne alicubi erretur, IIR. 11, 6. שָׁלָה וְשָׁלָה qui aberrant a praeceptis tuis, Ps. 119, 21. וְשָׁלָה וְשָׁלָה et si totus caetus Israelis erraverunt, Lev. 4, 13. Aphel Part. שָׁלָה ut paulo ante. Fut. שָׁלָה וְשָׁלָה ne sinas aut facias ut aberrem a praeceptis tuis, Ps. 119, 10.

שָׁלָה וְשָׁלָה *error*: שָׁלָה וְשָׁלָה nam error est, heb. שָׁלָה delictum ex errore et imprudentia sive ignorantia commissum, Num. 15, 25. Eccl. 5, 5. שָׁלָה וְשָׁלָה peccata erroris sive ignorantiae, Deut. 29, 18. שָׁלָה וְשָׁלָה per verbum erroris, Eccl. 10, 5. שָׁלָה וְשָׁלָה quasi erroris delicta, Hab. 3, 1. וְשָׁלָה וְשָׁלָה et ullus error aut corruptio, Dan. 6, 5. Et Dan. 3, 29. scribitur שָׁלָה, et legitur שָׁלָה error. שָׁלָה וְשָׁלָה ut nullus error committatur, Esauo 6, 9. שָׁלָה וְשָׁלָה forte error fuit; Jon. שָׁלָה וְשָׁלָה qui comederit rem sanctam per errorem, Lev. 22, 14. שָׁלָה וְשָׁלָה cum peccaverit per errorem, Lev. 4, 2. שָׁלָה וְשָׁלָה mecum pernoctabit error meus, Job. 19, 4. Veneta, שָׁלָה וְשָׁלָה prave: nam ea forma aliam significationem habet, ut mox infra. שָׁלָה וְשָׁלָה pro errore ejus quo erravit, Lev. 5, 18. Pl. שָׁלָה וְשָׁלָה errores quis cognoscit? Ps. 19, 13.

II. שָׁלָה *tranquillum, quietum esse, quiescere*. Praet. שָׁלָה וְשָׁלָה non fui tranquillum a nuncio boum et asinarum, Job. 3, 26. Posset et legi שָׁלָה וְשָׁלָה vel שָׁלָה וְשָׁלָה, quam lectionem forte unum Jod transpositum indicat: שָׁלָה וְשָׁלָה assidue versantes in scholis, nunc tranquilli, otiosi sunt, ib. 3, 18. Part. שָׁלָה וְשָׁלָה tranquilla utantur tranquillitate, Jer. 12, 1. שָׁלָה וְשָׁלָה Moabitae inde a pueritia sua, Jer. 48, 11. שָׁלָה וְשָׁלָה qui tranquillissime vivunt in ea, Ex. 23, 42. Sic, שָׁלָה וְשָׁלָה vae tranquille agentibus in Tzion, Am. 6, 1.

שָׁלָה *tranquillus, quietus, pacatus*, Job. 12, 5. שָׁלָה וְשָׁלָה totus quietus est et tranquillus, Job. 21, 23. Emph. שָׁלָה וְשָׁלָה tranquillus fui, ib. 16, 12. Pl. שָׁלָה וְשָׁלָה qui tranquilli sunt in tabernaculis suis, ib. 12, 6. שָׁלָה וְשָׁלָה qui

⁹ Mutato ה finali in p, ut saepe, ar. est مَلْجَة semper vi eripiens, vel semper furto eripiens.

¹¹ Suspicio formatam esse vocem ex gr. σκελετός (nomen purum σκελετός), quod *segmentum carnis* notat. De mutato σ in heb. litteram Schin vide notam ad ש, quae etiam adhibenda est in explicanda significatione secunda vocis שְׁלֵב, quae, ut recte A. n. animadvertit, referenda est ad gr. σκελετόν οὐ δ (sc. σῶμα).

Deut. 28, 57. Ap. Talm. לשליחא דשונרתא אכמחא. afferat secundinam felis nigrae, Ber. 6a. In Aruch scribitur סילחא in סלח, quod videtur pravum: שליח חללתה דומה לחוט של ערב ואחריתה דומה כחורטום secundina in principio est sicut filum staminis, et in fine sicut lupinus, estque cava instar tubae, nec minor reperitur, quam palmae magnitudinis, etc. Nid. fol. 26a. השוחט את הבהמה ומצא בה שליח נפש יפה האכלנה ואינה si quis mactet bestiam, et inveniat in ea secundinam, anima pulchra (i. e. is qui non abhorret ob ejus faeditatem, cui non movet nauseam) comedet eam, et nullo modo polluitur, Chol. cap. 4. in Misna.

שליחא *fuscina, fuscina trium dentium, tridens*. Ar. ponit in lit. מ, ut multa alia, in quibus tamen מ est servile. Scribitur vulgo משליחא, quod pravum videtur. Sic scribunt משיריא, quod est אשירה, pro משריא. Si מ esset radicale, potius scribendum משליחא. Scribatur ergo משליחא ut משריא, et heb. מולח, cui respondet. וימשליחא די ליה חלה שני et fuscina cui erant tres dentes erat in manu ejus, IS. 2, 13. כל מולח quicquid educit fuscina, IS. 2, 14. Pl. וימשליחא et fuscinulas ejus, heb. ומולחתי Exo. 27, 3. in Jon. Scribitur ibi וימשליחא. Ejus forma singularis esset משליחא, et sic מ possit esse radicale. TgH. habet sine pronomine וימשליחא.

שלה *inflammare, accendere, comburere*. Ponitur pro hebr. להט: ortum a nomine hebr. להב *flamma*, per assumptionem literae ש ab initio. Saepius autem pro hoc verbo dicitur צלה quod suo loco explicatum est. Part. pass. דמשלהבא כאשר sicut ignis inflammatus vel accensus consumit omnia circumstantia, heb. כאשר להב sicut ignis flammae, Thr. 2, 3. Fut. רשיעא להבוא השלהב flamma comburet improbos, heb. חלהט Ps. 106, 18. Ithpah. Praet. אשלהב אשלהב est in monte, Exo. 32, 1. in Jon. Part. משהלהב בנו כראא sicut ignis flammans in medio grandinis, heb. מחלקחח interceptus, Exo. 9, 24. Ez. 1, 13.

שלהב *flamma*, heb. להב, in quo etiam ש est addititium ex usu Chaldaeo. Pl. masc. שלהובין אפי vultus flammarum sunt vultus ipsorum, Jes. 13, 8. שלהובין דנור flammis ignis, Jes. 29, 7. שלהובין in medio flammarum, ib. 57, 5. שלהובי sicut ignis flammarum in nocte, id est flammans, lucens, Jes. 4, 5. שלהובי אשא דמשיצא et flammae ignis perdentis, Jes. 29, 6. Femin. כלה שלהובי sicut sonus flammae ignis, Joel. 2, v. 5. שלהובי in flamma ignis, Jes. 66, 15. Emph. כמסק שלהוביחא cum ascenderet flamma, Jud. 13, 20. שלהוביחא et flamma perdens, Joel. 1, 19. שלהוביחא et sicut stupa in flamma, Jes. 5, 24. שלהוביחא חסיני כשלהוביחא Obad. 18, etc.

שלה *fatigare, fessum, lassum reddere*. Factum ex heb. להה, assumpto ש ab initio, et tertia radicali mutata in י. Sic etiam respondet verbis עיף

et quandoque etiam pro יע ponitur. י in ralibus quandoque abjectum legitur, sed prave: enim verbum quatuor literarum, quarum quartum dagesch in Pahel ponitur, ideoque omnes manus solent. Pahel Praet. ושלחא et fatigavit eos, 3, 5. לחוד כדון שלהי sed nunc fatigavit me, 16, 7. Part. משלהי והוא et ipse erat fessus, heb. Gen. 25, 29. ויהי משהי erit fessus, heb. 44, 12. דמשלהי במדברא qui lassus est in deserto heb. היעף IIS. 16, 2. Fem. בארעא משלהי in terra fessa, i. e. siticulosa, quae lassa et fessa est praes. Jes. 32, 2. Emph. משלהיחא על נפשא משהיחא aquae frigidae sunt animae fessae, heb. עיפה Pr. 25, 25. Pl. ונאן משלהי et ipsi sunt defessi, 46, 1. Veneta משלהי prave ut dictum: ונאן אוריאחא qui fatigant se ad verba Legis, jugiter et ad lassitudinem incumbunt Legis studio, Gen. 40, 29. Sic legendum etiam Jes. 40, 29. Inf. לשלהי נפש צדיקא ad fatigandum animas justorum, Jes. 3, 26. א est loco tertiae radicalis sive י, nam haec tres literae promiscue hic ponantur. Ithpahel, אשלהי, lassum, esse vel fieri. Praet. דאשלהיחא et ecclesia quae defessa erat, tu restaurasti, heb. ונלאה, 10. והוא דמך ואשלהי nam ipse sopitus erat eius, Jud. 4, 21. ואשלהי et lassus factus fuit et animo defecit, Jonae 4, v. 8. חלירא quorum defessa erat virtus in studio, Job. 3, 17. ונשלהיחא כחנחתי defatigatus in gemitu meo, heb. ינעתי, Ps. 6, 7. ונשלהיחא ונשלהיחא invenire januam, heb. Gen. 19, 11. in Jonathane. Part. משלהיחא ideoque verba mea deglutuntur, i. e. dimidiata feruntur, more titubantium, ebriorum, aut morbo languentium, Job. 6, 3. Veneta prave hמשלהי. Et singulare משהלהי quum fessum est animo, heb. כי עטף, Ps. 102, 1. Fut. וינשלהי num fatigaberis, num aegre feres? Jobi 4, 2. ונשלהי evenit hoc tibi, et fatigaris, aegre impatenter fers, Job. 4, 5. לא ינשלהי non fatigabitur, heb. לא מועף, Jes. 8, 22. ונשלהי quaeerentes eam non fatigantur, Jer. 2, 24. Sic legendum, Jes. 40, 31. Am. 8, 12. Jer. 51, 34. Hab. 2, 13. et semper ubi deest כנישחא דאשלהי fatigabuntur ecclesiae Israelis, Am. 8, 1. ונשלהי fessus, defessus: ברכי דשלהי genua defessa, Ber. 6. Vide et supra in שלה VI.

שלהי *repente, cito, subito*. שלהי מחרכין repente expellentur, heb. מן de medio, scil. מן vel hominum, Job. 30, 6. Forte legendum שלהי ut communiter Tg. loquitur.

שלהי *lassitudo, moeror, anxietas animae lassum reddens* in lassitudine mi mei, cum anxietate delassatus esset, Hebr. cum fessum, Ps. 61, 3. ברהעטף, Jon. 2, 8. ונשלהי idem: כפן ושלהי fames et lassitudo mi, Jes. 8, 22.

vicinus: שְׁלֹכָה *divinitas*.
Nugae. Vox שְׂכִינָה in Aruch, a nostris lecta
divinitas (ut supra in שֶׁכֶן explicatum) et inde

ulterius a Davide de Pomis sive Pomario, explicata per אלוהו, legi debuit שכינה vicina mulier. שלוכה est vox barbara et corrupta, inde originem habens, ut tradunt Talmudici. Galilaei prae omnibus depravatissimam habebant linguam, et pronunciationem horridam, ut Judaei barbari habiti, et stulti, quoad sermonem. Hinc mulier quaedam Galilaea, cum invitaret vicinam suam ad comedendum lac cum illa, dicebat, שלוכתי חוכלך לבא id est, vicina, veni, comedendum dabo tibi lac. Pro eo Chaldaice sive Babylonice ipsi dicendum fuerat, שלוכתי חמי ראובלך. Hinc voces inter se connexae et depravatae. Legitur in Erub. 53b. R. Sal. scribit, pro שלוכתי ipsi dicendum fuisse שלוכתי cum Beth, quod id Galilaeis idem fuerit quod Hebraice חברתי socia, proxima, amica mea, vel שכנתי vicina mea: חמי est secunda foeminina Imperativi, quam etiam efferebant חמי et contracte חתי. Pro חוכלך in Ar. legitur חתלך. In utraque forma est contractio pro חתלך חתלך veni cibabo te, comedendum dabo tibi. Pro חלכא abjecta aspiratione, dicebat Galilaea ista לבא. Alia similia corruptae pronunciationis exempla ibidem leguntur in Gemara. Inde audiebant, גלילאה שוטה Galilaeae stulte. Tanta molis erat, divinitatem ex hac radice extirpare. Vide בגלל.

שלכא idem quod bathus, mensura liquidorum, secundum B. Ar., qui id adducit in ordine שלח, et scribit שלחון, Kel. c. 25. Quidam libri legunt divisionem של כח קורמים, et aliter glossatores.

שלכא epistomium, vel, foramen per quod jusculum ex olla emitti potest. In Gemara, של כח קררה שלכא olla carnis habens epistomium, per quod seil. liquor emitti potest. Glossa ברצון. Amplius ibidem שלכא ראיא ליה חרי שלאכא. Ar. adducit in שלב per Beth, שלבא, et dicit esse הכיור דרי instar mammarum, id est, epistomiorum labri. In Talmud scribitur per כ, quamvis lectio Aruch melior videatur. Item, שלכא ומוציא מה שבתוכו דרך שלאכא, et emittit quod in olla est, per epistomium, in Glossa R. Salomonis ad priorem locum.

שלל spoliare, praedari: auferre, abstrahere. Ad animum relatum, est spoliari vel spoliare mente vesanum, insanum fieri vel reddere, quomodo in Hithpahel Rabbi Salom. et alii exponunt Ps. 76, 6. Jes. 59, 15. Et Nomen שולל spoliatus bonis corporis et animi, Job. 12, 17. 19. hebr. In Targ. per כו reddi solet, quomodo et שלל praeda, spolium, et Chaldaice כוא sibi respondent: ששלו ממנו החיבור וחסידו abstrahunt ab ipso (Deo) omnem compositionem et divisionem.

שלל שולל praedator, spoliator: יהכון בשולל איהו ibunt inter spoliatores nudi, Mich. 1, 8. Cholem est ex forma hebraica.

שלל abstractivum, abstractum: בדרך שוללי per viam abstractam, per modum abstractionis, abstracte.

שלל praeda, spolium: ושלל ידון לעדא et praedam, i. e. bona et facultates ipsorum diripere, Esth. cap. 3, 13.

שלל embryo: שולל דליה חרין רשין embryo cui sunt duo capita, Deut. 14, 7. in Jonath.

שלל דלא רואי abortus, abortivum: ושלל 12 abortus qui non vidit mundum hunc, Eccl. 6, 3. heb. ושלל cadivum, quod tempore non suo cadit, a נפל cadere.

שלל embryo, foetus maturus adhuc in utero existens tam mulieris quam jumenti: ושלל בשלל et solet observari (nervus femoris) in embryone, Chol. c. 7. in princ. in Misna. Definiunt שלל Hebraei, ut sit foetus novem mensium, id est qui jam vicinus sit partui, et vivus: ושלל המוקדשן לאכול השוחט את המוקדשן לאכול mactans sacrificia sanctificata, ut comedat de embryone vel secundinis, Seb. 35a.

שלל consuere crasso et rudi modo: ושלל כוכסין rarij mos fullonum est consuere pannos invicem, magnum cum parvo, ne quid perdat. In materia de Luctu, hujus verbi usus frequens est: ut; post omnes mortuos שבעה לאחר שולל crasse consuit rupturam vestis post diem septimum, sed recte resuit post diem trigesimum: Propter patrem aut matrem שולל crasse consuit post diem trigesimum, nunquam autem recte resuit. ראשה mulier crasse resuit statim post lacerationem, Mk. 22b. Cum vultum averterint a fetro, שולל ib. 25a. שולל קרעיהו putabat non esse resuendam fissuram, f. 26a. Vide Chosen hammischpat num. 340.

שלל sartura, sarcimen, sutura lula, crassa et tenuis sive laxa: ושלל כוכסין sartura fullonum, et pannus filis heterogeneis consutus, conjuncta manent, usque dum perfecto colore dissolvantur, id est, licitum est pannos ex lana, cum filis lineis consuere, coloris recipiendi causa, cum alias sit prohibitum, linum et lanam consuere. Okez. c. 2. Sab. 48b. Para cap. ultim. Hinc intelligitur, quid in Munstero hic sit punctum longum quod fit in panno, id est, sutura rudis ex longis sive latis florum gressibus, mit weiten Stichen. „Sarcimen tenue“ vocat Apulejus.

שלל nidus, conglobatio ovorum in ventre gallinae, der Eyerstod. Dicitur autem de ovis majoribus ad plenitudinem et maturitatem vergentibus, de quibus dicitur של כבש At בשנים botrus ovorum, de ovis minoribus ex semine primum conglobatis, Beza 7a. Munst. ova multa simul. Nimis id generale est. Significatio est ex praecedenti usu, quasi dicas collectio, conjunctio, junctura ovorum. Sic R. Sal. scribit, heb. שלל praeda, spolium, esse רכוש דבר המסוקב rem collectam.

שלל praeda, spolium, sic dictum, quod sit collectio, congregatio rerum a devictis relictarum:

² Ar. سَلِيلَة foetus fem. Convenit etiam cum hebr. שליה.

et dividit spoliū in brachia sua, Bk. 61a. Dicitur de rēbus *fossa aquarum, unde agri irrigantur, quae quando repleta est, dividit praedam suam, id est, aquas suas in vicinos ad latera agros, ut fructuosiores fiant.*

congregare se, congregari, colligi vel colligere. Hanc R. Sal. vult generalem esse hujus verbi significationem, unde et spoliū significatio nata, ut antea dictum.

fossa, conceptaculum aquarum, unde rivuli et aquaeductus ducuntur ad irrigandum agros: הנחל fluvius aut fossa aquarum: *והשלולית flumen et fossa aquarum, Pea cap. 2.* מאי שלולית quid est שלולית? Dixit R. Jehuda, שמי מקום שם שלולית locus, ubi aquae pluviae se congregant: Gl. מחבצים, Bk. 61a. Alius dixit: שלולית est fossa aquarum, quae distribuit לאנפיה praedam in brachia sua; praedam, i. e. collectionem aquarum: In brachia, id est, in agros et prata vicina, ut fructus ferant, ib. Aruch expouit, שולל, id est, הגיע לנחל או ירדו יורדו descendunt et congregantur. *והשלולית perveniens ad flumen vel fossam aut aquaeductum, Ohol. cap. ult.*

II. *שלולית exundatio, quando de aquis dicitur: tunc enim obvia quaeque depraedatur et secum rapit.* Ap. Talm. בווטו של ים ובשלוליתו של נהר. In fluctu maris et exundatione fluminis, Bm. 21b. Gl. quando flumen erumpit extra ripas suas, שולל praedatur praedam, inde dicitur שלולית exundatio.

שלל negare, apud Logicos Hebraeorum: שלל *negans, negativa propositio;* ut cum dicis: Nullus homo est lapis, vocatur שולל הכללי negativa universalis, משפט השולל, vel simpliciter השולל, propositio negativa: דבר מוכרז או השולל בו דבר מוכרז re, ut si dicas, Ruben non est sapiens; ea vocatur שולל הנשוא מכל שישלול הנשוא מכל שישלול ut cum quis negat praedicatum de toto subiecto: ut cum quis dicit, nullus homo est lapis. לפעמים quandoque est negans sive negativa, in qua שולל negat quis praedicatum de aliquo subiecto. Ea propositio vocatur השולל חלקי particularis negativa, vel, השולל חלקי, particularis negativa, id est, abstracta, cui opponitur חיוב affirmans, id est, concreta. ענין השולל ens negativum, abstractum, q. d. negans materiam, nullam habens materiam.

שלולית negatio: השלילה formae negationis, i. e. abstractae; oppositum, החיוב, formae concretae. שלולית ההלקיית negativa particularis, הכללית, universalis. או בן שיהיה הספור חיוב או שלולית sive sit narratio affirmatio aut negatio, i. e., המסופר ממנו הוא חיוב או שלולית quod narratur de ipso, est affirmatio vel negatio, affirmativa vel negativa. והשלולית מוענין החיוב והשלולית do quaestione vel propositione affirmationis vel negationis, affirmativa vel negativa. איכותו השלילה negatio qualitas ejus est negativa. והשלולית negatio corporeitatis.

בימי מלכות יון היו *mittere, transmittere:* שלל *tempore regni Graecorum miserunt ipsis duas arcas plenas auri, et obtulerunt duos agnos: alio tempore לרם שלשלו miserunt ipsis duas arcas auri, et obtulerunt duos hoedos: dixit R. Levi: Tempore impii istius regni לרם שלשלו היו fuerunt mittentes ipsis duas arcas auri, et obtulerunt duos hoedos: tandem לרם שלשלו miserunt ipsis duas arcas auri, et obtulerunt duos porcos. Quum nondum pervenissent Graeci ad dimidium murum, prosiliit porcus, et exsiliit ex terra Israël ad quadraginta millia. Tunc iniquitate populi Israël factum, ut cessaverit sacrificium iuge, et vastata fuerit domus templi, etc. Talm. Jeruschalmi in libro חעניה de jejuniis c. 4.*

שלל demittere deorsum, hebr. רוכר. Praeter. *וְשֵׁלְשָׁלָהּ מִכָּל יָדָהּ דָּוִיד וְשֵׁלְשָׁלָהּ בַּחֲטָאִים* et demisit Michal Davidem per fenestram, heb. וְשֵׁלְשָׁלָהּ בַּחֲטָאִים, IS. 19, 12. וְשֵׁלְשָׁלָהּ בַּחֲטָאִים, Jos. 2, 15. וְשֵׁלְשָׁלָהּ בַּחֲטָאִים, per quam nos demisisti, ib. 2, 18. Sic ap. Talm. המשלשל דפנותו מלמעלה למטה demittens asseres de super deorsum, Suc. c. 1. in Misna. ששלשל אר ידו למטה qui demisit manum suam deorsum, Sab. f. 5a. עשה חשכה כחור עש חשכה demittunt agnum paschalem in furnum, quando tenebrescere incipit, Sab. 19b. Os furni in superiori parte erat, ideoque assanda demittebant in furnum. שלל demittens dolium de tecto vel superiori loco deorsum, si ceciderit super aliquem, eumque occiderit, Maccot cap. 2. in initio. Hic locus prave citatur in Aruch in primo של, nempe משישל, unde Munsterus posuit, משישל dolium, Veges. Haec significatio est sequentis nominis חבית. Quid autem „Veges“?

שלל demissio: descensus, locus declivis, demissus et in profunditatem declinans: לזה בשלשול hinc per descensum sive declivitatem, et illinc per descensum, Erub. 83b.

שלל purgare, laxare alvum, quasi alvum demittere: מוכילין אותו בדברים המשלשלים cibant eum rebus purgantibus: מפי אידך משלשל poculum primum (istarum aquarum) emollit alvum, alterum purgat, tertium ut intrat sic exit: Sab. f. 110a. Dicitur de purgatione vehementiori, veluti in diarrhoea vel dysenteria.

שלל purgatio, laxatio: diarrhoea, fluxus alvi, Item caecilia, ut Columella vocat, sive serpens caecus, Germ. ein Blindwurm. In Gemara ad illud: Quod graditur super pectus, (Lev. 11, 42.) זה נחש, id est, serpens, et quicquid ejus specie comprehenditur, ut est שלשול caecilia, et quicquid caeciliae simile est: Chol. 67b. Munat, simpliciter dicit vermis. Sed R. Sal. ait, ארוכה דומה לנחש, *vermis longus similis serpenti, gaudens fimo.* Vocatur autem לשון שלשול קטן a lubricitate. Alibi vocatur קטן שלשול propter vermem parvum, Chol. 40a. Hic simpliciter explicatur חולע. Vide Br. s. 51. ab initio, ubi videtur esse species limacis.

שְׁלֹשָׁה *catena*, hebr. שרשרת, unde pl. שְׁלֹשָׁה *catena* kabalae. Liber est historicus, historiam temporum connectens instar catenae. Pl. וְשֵׁלֶשֶׁן דְּכֶסֶף et catenas argenteas, heb. ורחוק, Jes. 40, 19. Veneta habent Chirek ab initio, et sic, עֵבֶד שְׁלֹשָׁן fac catenas, hebr. עשה הרחק, Ez. 7, 23. ואיחיהיה בְּשֵׁלֶשֶׁן et adduxerunt eum catenis, Ez. 19, 4. Sic Nah. 3, 10. Alia forma, שְׁלֹשָׁן דְּפֶרֶז *catenae ferreae*, Esth. 1, 1. in sec. Tg. בְּשֵׁלֶשֶׁן *catenis*, heb. בעבותים, Ps. 118, 27. וְשֵׁלֶשֶׁן *catenas ipsorum*, hebr. ויבחרוהם, Ps. 107, 14.

שולשן idem: שיעיא *catenas improborum*, Ps. 129, 14. שריחא לְשֵׁלֶשֶׁן *solvisti catenas meas*, heb. פתחח למוסרי, Ps. 116, 16.

שולשן idem. Videtur ex praecedenti forma esse contractum, excluso ל, siquidem hoc bene factum sit, et non potius sit cum eo legendum. Emph. שְׁיִשְׁלַחָה דְּמַלְכֵי מִשְׁרֵי *catenam regum solvit*, heb. מוסר מלכים, Job. 12, 18. עֵנִיאוּ בְּשֵׁלֶשֶׁן רְגְלֵי *affixerunt catenas pedes ejus*, heb. כבדל compede, Ps. 105, 19. Pl. וּתְרַחֵן שְׁוִשְׁלֵן דְּרֶהֱב *et duas catenas aureas*, Exo. 28, 14. in Jon. ubi TgH. habet שְׁוִשְׁלֵן, quod potius legendum שְׁשֵׁלֵן: nam י saepe solet esse index vocalis Kibbutz, propter affinitatem soni. Sic, שרשרת *catenas terminatas*, heb. שרשרת, Exo. 28, 22. in Jon. Emph. שְׁיִשְׁלַחָה קְלִיעָה *catenas implexas*, heb. שרשרת העכוח, Exo. 28, 14. ושׁוֹשִׁי *et catenas anagri quis dissolvit?* heb. ויסררו, Job. 39, 8.

שולשן catenare, connectere: שְׁחַלְשֵׁן *catenari*, *catenis vinciri vel constringi*. Part. מְרִימְלָכִי *catenas vinciri vel constringi*. Part. מְרִימְלָכִי *quasi catenatos*, heb. שולל, Job. 12, 17. Ap. Talm. מְשִׁיחֵשֶׁל *siliquae arbores ex quo catenatae fiunt, i. e. ex quo incipiunt grandescere, et rami instar catenae dependere*, Schevi. c. 4. Item, *ordine catenato et continuo procedere, consequi*: הָהָה מְשַׁחֲשֵׁל אֶל מָה שֶׁאֵין *et hoc catenaretur, i. e. procederet in infinitum*.

שחלשון catenatio, ordinatu conjunctio et tractatio: השחלשון הסבוח *catenatio, conjunctio causarum*.

שלים absolvere, absolvi, complere, compleri, impleri, perfici, consummari: consumi, absumi: deficere. Diversis verbis heb. in diversis conjugationibus respondet. Praet. אֶלְדֵן שְׁלִים כספא *sed assumptam esse pecuniam*, heb. חם הכסף, Gen. 47, 18. וְשֵׁלִים כספא *et assumpta fuit pecunia e terra Aegypti*, heb. ויחם הכסף, Gen. 47, 15. עד *et absolutum vel absolutum esset omne verbum, quod praeceperat*, heb. עד חם, Jos. 4, 10. Fem. וְשֵׁלִימָה עֲבִידָה עֲמֹרִיָּה *et absolutum fuit opus columnarum*, IR. 7, 22. וְשֵׁלִימָה *et absolutum fuit totum opus tabernaculi*, heb. וחלל, Exo. 39, 32. וְשֵׁלִימָה שְׁחָה הָרִיא *et absolutus cum esset annus iste, exacto isto anno*, heb. ורחם, Gen. 47, 18. וְשֵׁלִימָה *et absolutus cum absol-*

rent universus populus trajicere Jordanem, hebr. כַּאֲשֶׁר חֲמוּ, Jos. 4, 1. donec consummerentur, Jos. 8, 24. הַשְׁלִימוּ עֲלֵיכֶם *num absolventur pueri, num omnes transiverunt?* heb. והחמו, IS. 16, 11. נָמִי אֲרֵי שְׁלִימוּ יָמֵיכֶם *nam completi sunt dies vestri, ut mactemini*, heb. מלאו, Jer. 25, 34. Part. Pehil, ut hucusque aedificatur, necdum est absoluta, Esr. 5, 16. Plur. שְׁלִימֵי יָמֵיכֶם *sic complebantur dies munditiarum*, Esth. 2, 12. postquam completi fuissent duodecim mensis, Esth. 2, 13. Infinitivum שְׁלִימוּ *usque ad diem compleri, quo completi fuerint dies consecrationum vestrarum*, Lev. 8, 33. לְפָנֵי מְשָׁלָם *quum completi fuerint Babyloniae septuaginta anni*, heb. לְפִי מלאו, Jer. 29, 10. donec exacti fuissent dies septem, Jobi 1, 4. Fut. וְיִשְׁלַמְכֶם יָמֵי אֲבָלְכֶם *et complebuntur dies luctus tui*, Jes. 60, 20.

שלים perficere, complere, persolvere, reddere, rependere, retribuere, compensare. Praet. נָחַם דְּעִבְדִּי *sic sicut feci, sic rependit mihi Dominus*, heb. שָׁלַם, et sic plerumque hoc verbum redditur, Jud. 1, 7. וְשָׁלַם יְהוָה בֵּיתָא *et perfecit domum*, IR. 9, 25. הוֹדִיעַ יוֹמָנָה שְׁלִמָתָהּ יְהוָה *hodie persolvi vota mea*, Pr. 7, 14. וְלֹא כַעֲיֹחָה שָׁלַם לָהּ *neque juxta iniquitates nostras rependit nobis*, heb. גמל, Ps. 103, 10. Sic ex Pahel pro hoc verbo semper legendum est. לָמָה שְׁלַמְתֶּם לִּי *quare rependistis malum pro bono?* heb. שְׁלַמְתֶּם, Gen. 44, 4. Part. שְׁלַמְתֶּם *qui reddit retributionem omnibus inimicis suis*, Jes. 66, 6. הַגְּמָלָה אֲחֵם מְשַׁלְמֵן דְּכִמִּי *num retributionem vos rependistis mihi?* Joel. 4, 4. Infinitivum שְׁלַמְתֶּם *repensolvendo persolvat bovem*, Exo. 21, 36. Imper. רֵפֵדֵנָה שְׁלֵם טַב עַל עֲבֹדְךָ *repente bonum servo tuo*, heb. גמל, Ps. 119, 17. Fut. וְאֲנִי אֶשְׁלַם *et ego rependam*, Deut. 32, 35. עֲבֹד לִי דְאֶשְׁלַם לָךְ *fac mihi aliquid, et rependam tibi*, Mich. 7, 3. וְשָׁלַם אֲרוֹם חֲשָׁלָם עָלַי *quum rependeris vel contuleris in me beneficium*, Ps. 142, 8. וְשָׁלַם יְהוָה *ut paulo ante ad Infinitivum*, וְשָׁלַם יְהוָה *et reddat sive rependat illud in caput ejus, i. e. in solidum*, Lev. 6, 5. al. 5, 24. וְשָׁלַם יְהוָה *et perficiet pulchritudinem justitiae tuae*, Job. 8, 6. וְשָׁלַם יְהוָה *et quorsum rependat mihi rex beneficium hoc?* heb. גמלני, IIS. 19, 37. וְשָׁלַם יְהוָה *et persolvent*, Jes. 19, 21. Ithpehal vel Ithpahel, Part. וְשָׁלַם יְהוָה *et beneficium optimum rependitur ipsi*, Pr. 19, 17. Infinitivum וְשָׁלַם יְהוָה *et persolvatur ipsis poena iniquitatis ipsorum*, Jes. 42, 19. Fut. וְשָׁלַם יְהוָה *nam fructus operum ipsorum persolventur ipsis*, heb. „Fructus operum suorum comedent“ Jes. 3, 10. וְשָׁלַם יְהוָה *et tibi persolventur vota*, Ps. 65, 2.

שלים implere, complere, absolvere, perficere: reddere. Praet. וְשָׁלַם יְהוָה *neque implevit, id est, plene ivit post timorem Domini, sicut David pater ejus*, heb. מלא, IR. 11, 6. וְשָׁלַם יְהוָה *et perfecit illud, id est, perfecte numeravit*, Dan. 5, 26. ex forma

שְׁלֵמִים, *completum, perfectum, integrum, integer, salvus, incolumis*: שְׁלֵם eritque cor vestrum integrum, heb. שְׁלֵם, IR. 8, 61. et IR. 11, 4. et 15, 3. וַיַּעֲקֹב גִּבּוֹר שְׁלֵם et Jacob erat vir integer, hebr. אִישׁ שְׁלֵם Gen. 25, 27. הוּא בְּרוּרֵי שְׁלֵם integer erat seculo suo, heb. חֲמִים Gen. 6, 9. יִקְרְבֶנָּה רֶכֶשׁ שְׁלֵם וְיִרְבֶּנָּה arietem integrum offeret, Lev. 1, 3. כִּיּוֹם שְׁלֵם quasi die integro, heb. חֲמִים, Jos. 10, 13. וְיִשְׁלֵם מִנְדָּעָא qui perfectus est scientia, id est, perfectae scientiae, qui omnia perfecte scit, Job. 37, 16. Et cum Tzere in medio, וְיִשְׁלֵם אֶגְרִיךְ sitque merces tua perfecta in seculo futuro, heb. שְׁלֵמָה, Ruth. 2, 12. Possit etiam esse שְׁלֵמָה cum Chirek. Masculinum emphaticum est: nam אִנָּר substantivum, masculinum est. Pl. וּדְכִרְיִן חֲרִין שְׁלֵמִין et arietes duos integros, hebr. חֲמִימִים, Exod. 29, 1. Scribitur id in libris vulgo שְׁלֵמִין vel שְׁלֵמָה, sed omnino legendum cum Chirek in medio. Altera ista forma est אִשְׁלֵם, quod quidem heb. eum sensum habet, sed non aequè chaldaice. Sic IIS. 20, 19. בְּרִימִנְהוּא שְׁלֵמִין perfecti, integri in fide sumus, integrae fidei homines. Item, מִחְקֵלִין שְׁלֵמִין pondera integra et perfecta, Deut. 25, 15. כִּי שֵׁנָה שְׁלֵמִין mensurae perfectae, ibid. וְיִשְׁלֵם נִרְחוּן טַבָּחָא anniculos integros, Lev. 9, 3. וְיִשְׁלֵם נִרְחוּן טַבָּחָא et integri haereditabunt bonum, Pr. 28, 10. Prave in Venetis legitur וְיִשְׁלֵם literis duabus transepositis. beati, qui integri sunt via sua, Ps. 119, 1. Fem. שְׁלֵמָה vel שְׁלֵמָה integra, perfecta: וְיִשְׁלֵם מִגְרָתָהּ migratione perfecta, Am. 1, 6. עֲפִירַת שְׁלֵמָה capellam caprarum integram, Lev. 4, 28.

שֶׁלֶף *educere, extrahere, detrahere, exuere, evaginare*. Pract. חרבה ארר לא שלף *non enim extraxit gladium e ventre ejus*, Jud. 3, 22. וְשֶׁלֶף־הָאֵשׁ *et extraxit eum ex vagina sua*, 18. 17, 51. וְשֶׁלֶף־הַיָּם *posteaquam extraxerunt lapides*, heb. חלץ חלץ, Lev. 14, 43. Part. שֶׁלֶף־סִימָה *extrahentes gladium*, Jud. 20, 2. Part. Pehil, שֶׁלֶף־בֵּית־הַיָּם *domum exuti calceum*, i. e. *discalceati*, Deut. 25, 10. in Jon. heb. חלץ הנעל. *Rarius pro hoc verbo ponitur*. וְחִסְרָא וְרִיחָא שֶׁלֶף *scortatio, vinum et inebriatio sunt quasi extractus gladius*, sc. *ad nocendum*, Hos. 11, 4. Sic habent Veneta. *Exstructura sermonis potius est Participium praesens activum*, שֶׁלֶף *educit, extrahit gladium*, i. e. *armat hominem ad peccandum*, וּמִטְעִי יוֹת לְבָרוֹן *et seducit cor ipsorum, nempe hominum, qui iis indulgent*. Sic duo participia activa copulantur. וְדִשְׁלִיף *et quod extractum est, virilibus sc. non offeres domino*, heb. וְנָחֹק *et avulsus*, Lev. 22, 24. R. Sal. explicat de eo, cui virilia manu extracta vel avulsa sunt a nervo suo, ita ut in sacco suo adhuc inclusa, id summe vitiosum est, et ad sacrificia profanum. Fem. וְחִרְבָּה *et gladius ejus evaginatus erat in manu ejus*, Num. 22, 23. 31. Pl. גִּרְדָּה שֶׁלֶף־נֶחֱסֵם *agittae tuae extractae sunt ad occidendum*, heb. שֶׁלֶף־נֶחֱסֵם *agittae factae sunt*, Ps. 45, 6. Infin. לְשֶׁלֶף־הָאֵשׁ *cupivit eum detrahere de capite suo*, Num. 21, 36. in Jonathane. Imper. שֶׁלֶף־סִינְךָ *extrahe calceum tuum*, Exo. 3, 5. in Jonathane. Pro TgH. שֶׁלֶף־סִינְךָ *quod idem*. Fut. וּמִסַּנְךָ הַשֶּׁלֶף *et calceum tuum extrahes de pedibus tuis*, Jes. 20, 2. וְהַשֶּׁלֶף־הָאֵשׁ *et extrahet calceum ejus de pedibus ejus*, Deut. 25, 9. וְיִשְׁלֹפוּ יוֹת אֲבָנֵיהֶם *et extrahent lapides*, heb. וְחָלְצוּ Lev. 14, 40. Pass. Ithpeh. *vel Ith-*

Hinc R. David ad illud: Et scient ידוע כי שמי יהוה quod nomen meum est Dominus (Jea. 16, 21.) scribit: כש ידוע כי שמי יהוה, idem est cum illo;

„quia ego sum Dominus.“ Nam Ipse est nomen ejus, et nomen ejus est ille Ipse. Sic, לִירָאָה אֶחָד שָׁם, timendo nomen illud gloriosum et reverendum, nempe Dominum Deum tuum, (Deut. 28, 59.); timere nomen Dei et timere Deum idem sunt. Sic, בְּרִיךְ יְהוָה benedictus sit Dominus, Ruth. 4, 14. Tg. בְּרִיךְ שְׂכִיָּה דִּי benedictum sit nomen Domini.

שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ *nomen expositum, vel nomen separatum*. Nostri Hebraeam appellationem saepe retinent, Schem hamphorasch, ut et Lutherus scripsit libellum germanicum contra Judaeos de Schem hamphorasch. Intelligitur autem eo nomen illud divinum Tetragrammaton, יְהוָה, gloriosum, reverendum et maximum, Deo proprium, et nulli alii commune. Expositum, id est, explicatum, explanatum, declaratum, prolatum et pronunciatum per nomen אֲדֹנָי Adonai, Dominus, vel per duodecim alias literas, vel etiam quadraginta duas, ex quibus diversa alia nomina facta fuere, quae per modum mysterii et sanctissimi arcani, sapientibus tantum apud priscos oretenus tradebantur et explicabantur, cum quibus tandem etiam fuere sepulta. Fuit vero etiam per septuaginta duo alia nomina mystica explicatum, quae recenset Petrus Galatinus lib. 2. „De arcanis catholicae veritatis“, cap. 18. Separatum, i. e. sejunctum et distinctum ab aliis omnibus Dei nomi-

nibus, et soli Deo proprie conveniens. R. Sal. ad illa (Jes. 42, 8.) יְהוָה אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי ego sum Iudaeus, illud est nomen meum, id est, בְּלִשׁוֹן אֲדֹנָי, illud nomen expositum est in significatione dominii, estque virtus ejus apud me, ad ostendendum, me esse dominum. Id est, nomen יְהוָה exponitur, profertur et pronunciatum per nomen אֲדֹנָי: legitur enim semper pro eo אֲדֹנָי, cujus vocalibus יְהוָה notatum est. R. Levi ben Gerson, R. Bechai in Commentariis suis in Legem, ad illud: כִּי חִבְרָתוֹ sic benedicetis (Num. 6, 23.) scilicet בְּשֵׁם הַמְּפֹרָשׁ in nomine vel per nomen Schemhamphorasch, id est, nomen יְהוָה, quod postea in singulis benedictionis istius sacerdotalis membris exprimitur. Benedictio ista vocatur בְּרִכַּת כֹּהֲנִים benedictio sacerdotum, qua sacerdotes populo benedicebant. Summus sacerdos semel in anno, in festo scilicet Expiationis, quod vocant יוֹם כִּפּוּר, nomen illud reverendum tetragrammaton יְהוָה juxta eas literas, quibus scriptum est, proferebat in templo sive sanctuario, cum summa reverentia. Ultimus sacerdos, qui illud pronuntiavit, fuit שְׁמַעוֹן הַצִּדִּיק Schimeon justus. Urbe et templo vastatis per Vespasianum, totaliter ista pronuntiatio desiit (non enim licitum erat extra templum Hierosolymitanum illud pronuntiare) et sic quoque vera et genuina ejus pronuntiatio ex omnium Judaeorum cognitione sublata est, non

¹⁵⁾ Cl. Buxtorfius quam diligentissime plurimos collexit locos ex scriptis Judaeorum ad enucleandam vocem pertinentem. Accedunt viri docti trium fere seculorum, qui ex scriptis Graecorum, imprimis Patrum ecclesiae, locos ad perlustrandam quaestionem illam perobscuram congessere multoque labore in dissertationibus tam ingenio quam doctrina abundantibus originem, pronuntiationem atque vim vocis יְהוָה constituere studuerunt, ita ut nomina tantum operum atque auctorum de hac quaestione occupatorum si quis enumerare vellet, opusculum haud exiguum conscribere posset. (Enumerat nonnulla eorum Joh. Simonis in onom. vet. Test. pag. 315 seq. et in addendis pag. 116.) Tot igitur periculis jam factis tantaque materiei mole jam cummulata quisque doctorum nostri et futurorum seculorum persuasum sibi habere poterit, se nihil novi nihilque prosperi praestitutum, nisi novum planeque ab periculis jam factis sibi elegerit modum scrutandi, prorsus denique alia quaesiverit vestigia ad ipsum fontem ducentia: originem nempe vocis in animo atque intellectu humano avitamque Dei comprehendendi rationem. Et ea sunt, quae ego in hac quaestione mihi proposui, Tuum vero erit, benevole et candide Lector, arbitrari, numquid spei et opinioni meae eventus responderit.

Nomina Dei in lingua hebraica sex sunt; אֵל, אֱלֹהִים, אֱלֹהִים, אֱלֹהִים, אֱלֹהִים, אֱלֹהִים, et nomen tetragrammaton יְהוָה, in quibus psychologicae et etymologicae perscrutandis haec ferme mihi videntur.

Quandoquidem sermo mentis manifestatio est multumque nititur, ut animi affectum imaginis instar imitetur, nomen Dei interjectionem, vocabulum quodam exclamationis affectui ac impetui animi respondens, esse oportet. Quantum enim stupor quantusque tremor invadere debebat hominem primum ac repentine animadvertentem, esse numen excelsum atque potens, quod ipse numquam antea novit, neque ullo modo divinatione vel leviter tetigit. Et revera juxta sonum formamque externam nomen יְהוָה interjectionibus hebraicis הוּא et הִי aequiparat stuporem atque tremorem illum pectoris imitans, juxta sensum vero atque significatum nomen vel interjectio יְהוָה ad notionem *tremendi, stupendi, terrendi, et perhorrendi* vertenda sunt, ad etymon quidem vetustum hebraicum יָה, *mente turbatus et alienatus, impatiens et impotens prae timore*, cujus usus nonnisi semel in codice hebraico invenitur, id quod vetustatem ejusdem satis testatur. Significat itaque nomen יְהוָה *majestatem terribilem, numen tremendum*, juxta illud Poetae: „Primos in orbe fecit terror“. Illic incunabula, illic, in tali scilicet statu animi humani primordia quaerenda sunt, quae primam in genere mortalium eruebant animadversionem comprehensionemque Dei (vide notam ad אֱלֹהִים). Namque infantis instar, qui terram, sellam vel mensam, quibus se percutiebat, percuti vult, neque ab ullo sensu magis afficitur, quam illo dolendi, ita et primum genus humanum ex infima aetatis imperitia vix adultum omninoque eruditum nonnisi affectu doloris excitatum atque expectatum est; perindeque ut infans, qui virgam, qua castigatur, magis quam ipsum castigatorem timet, ita et illud genus humanum effectum pro ipsa causa habebat et inde fulmina, toni-

sine singulari Dei judicio, ut Deum suum, qui se proprio suo nomine cognoscendum ipsis manifestaverat, jam ne nominare quidem vel appellare proprio suo nomine possint. De hoc videatur Tetragrammaton Joh. Drusii. R. Sal. Num. 6, 27. „Et ponent nomen meum“, i. e. בְּשֵׁם הַסְּפֹרֶשׁ benedicent ipsis per Schemhamphorasch. In libro קְרִיִּים Ikkarim, Orat. 2. c. 28. ab initio: שֵׁם הַנִּכְבָּד nomen illud gloriosum cum Jod, He, Vav, He, vocatur הַסְּפֹרֶשׁ Schemhamphorasch, id est, הַשֵּׁם nomen separatum, quae locutio usitata est in libris Rabbiorum, ut quando dicunt de re, quae ab alia separata et discreta est, פֶּסֶחַ: שֵׁם הַסְּפֹרֶשׁ בְּשֵׁם הַסְּפֹרֶשׁ כֵּן הָיָה caro separata a vivo: הַפֶּסֶחַ בְּשֵׁם הַסְּפֹרֶשׁ separatus a praeputio. Sic homines, qui a se invicem dignitate aut sanctitate separati et discreti sunt, vocantur פְּרוּשִׁים. Sic quoque explicant Rabbini nostri in libro Siphre et in Talmud, illud: Sic benedicetis filiis Israel, (Num. 6, 23.) nimirum, בְּשֵׁם הַסְּפֹרֶשׁ per Schemhamphorasch. Dicisne simpliciter per Schemhamphorasch, aut etiam per cognomen ejus Adonai? textus me docet in sequentibus, ubi dicitur vers. 27. „et ponent nomen meum super filios Israel“. Nomen meum, s. o. הַסְּפֹרֶשׁ proprium meum. Quibus declarant, quod nomina quae dicuntur de ipso Deo et de aliis, imposita sunt ipsi sive ab effectis, sive a qualitate alia, citra affirmationem

essentiae ipsius; veluti nomen מַלְהִים denotat potentiam, ideoque dicitur de ipso et de aliis, veluti de angelis et judicibus. Sic מְרִיִּים denotat Dominium, ideoque dicitur de ipso, et de aliis. Idem de aliis nominibus judicium est, quae de ipso et aliis per communicationem et homonymiam dici possunt. Sed nomen quatuor litterarum Jod, He, Vav, He, nullo modo alii recte convenire potest, quia est nomen, quod de Deo tantum dicitur ratione aeternae ipsius essentiae. Sic quoque scribit Rambam, id est, R. Mosche ben Majemon cap. 61. parte 1. libri מְדֵבָרֵי more nevochim. Atque hac in re nihil quicquam communicatur cum eo ex caeteris entibus: unde vocatur הַסְּפֹרֶשׁ שֵׁם nomen separatum. Inter ea tamen etiam invenitur, quod accommodatur hoc nomen aliis existentibus per metaphoram. Dicit enim Scriptura: „et יהוה Dominus praecedebat eos interdiu in columna nubis, deducendo eos per rectam viam: nocte vero in columna ignis“, etc. (Exod. 13, 21.). Scriptura etiam alia dicit: „Praefectus est itaque angelus Dei praecedens castra Israel, et fuit a tergo ipsorum, et profecta est columna nubis ante eos, et substitit a tergo ipsorum“, (Exod. 14, 19.). Haec tenus ex libro Ikkarim, qui deinceps fuse in isto capite explicat, quomodo sanctissimum hoc Nomen aliis etiam per similitudinem accommodetur. In libro Cabalistico שְׁעֵרי אֵמֶת Schaare ora, in principio,

trua tempestatesque sonoras operibus suis adversas, ipsum Deum numen quidem infaustum sibi quae adversum putabat, quod immolato tauro, agno gregis pinguissimo quin etiam mactato filio primogenito expiare sibi placare conatum est. Testantur hanc opinionem, primam videlicet animadversionem Dei ex tremore apud homines natam esse, et simulacra horribilia tremulae idola, quae in vastis regionibus atque terribilibus solitudinibus omnes fere gentes antiquae numen olim colebant, et quae usque ad hodiernum diem rudes gentes terrarum nuperrime inventarum etiam nunc colunt.

Hinc nomen illud Dei ה, quod, ut diximus, numen tremendum, excellentiam divinam ac terribilem notat, non nisi a poetis, Prophetis quidem licentia poetica utentibus, adhibetur, in ipso Pentateucho vero bis tantum legitur, in Exodo quidem (17, vers. 14.) ubi posteris הַסְּפֹרֶשׁ Amalek totique ejus stirpi perniciem Deus ה minatur atque interitum (כִּי יִהְיֶה לְהַסְּפֹרֶשׁ לְהַסְּפֹרֶשׁ), itidem in cantico illo ad mare legitur הַסְּפֹרֶשׁ הַסְּפֹרֶשׁ הַסְּפֹרֶשׁ, quasi dicere velit, ipse ה, qui ira sua Aegyptios in altum immersit, mihi auxilio atque saluti erat. Haec de nomine ה, id est radicis ה inserto Dagesch in ה ristutata est. Vide notam ad ה ecf. hebr. מַלְהִים, apud, penes prope, quod est הַסְּפֹרֶשׁ q. d. in umbram alicujus venire.)

Sive ex usu linguae, secundum quem fieri solet, ut vox vel notio quaelibet alia quadam voce vel notione cognata augeatur atque amplificetur, sive id factum est ad discernendum nomen ה ab interjectione ה, hoc certe merito opinari licet, nomini Dei ה praefixam atque adjunctam esse vocem ה notioni terrendi ac tremendi cognatam a verbo הַסְּפֹרֶשׁ destruere, vastare (animum), facere, ut aliquid vastum et spectaculum tremendum esset. Hinc nomen Dei הַסְּפֹרֶשׁ ortum est, forma apocopata quidem pro הַסְּפֹרֶשׁ vel הַסְּפֹרֶשׁ ex nomine הַסְּפֹרֶשׁ et הַסְּפֹרֶשׁ.

Convenit itaque nomen הַסְּפֹרֶשׁ vel הַסְּפֹרֶשׁ ex notione tremendi, timendi et pavendi deductum cum nominibus affinis בְּרָרָה, quae in Bibliis metonymice pro objecto timoris, Deo videlicet, leguntur, et quidem in Pentateucho (Gen. 31, 42.), ubi Jacobus cum ethnico Labano loquens Deum הַסְּפֹרֶשׁ vocat, et in Psalmis (76, 12.), ubi de gentilibus barbarisque populis agitur Deo aliquando dona laturis. Observes denique Chaldaeos et, qui eos secuti sunt, Syros, qui ad designandum Deum uno tantum nomine utuntur הַסְּפֹרֶשׁ syr. הַסְּפֹרֶשׁ a verbo הַסְּפֹרֶשׁ timuit, pavit, formidavit, utpote quia in vetusto statu perseverans lingua chaldaica primum idemque nomen Dei conservabat, dum recentior lingua hebraica tum in augenda notione tum in amplificando sermone progressus fecit.

Ex eo statu amoris sui, qui infimus gradus est cultus deorum, homo sese extulit, adjutus experientia animoque scientiis exculto. Etenim secundis atque amoenis non minus quam adversis atque amaris rebus affectus homo omnia, quae sibi contingebant, et bona et mala, ab uno eodemque numine excelso sibi imposita esse sentiebat; quod numen, non solum ut antea adversum sibi ac infestum, sed etiam benignum et faustum erga se agnovit atque coluit. Inprimis, ut jam notatum, comprehensio naturae amplificataque scientia de re-

legitur: Scito, quod omnia nomina sancta, quorum fit mentio in Lege, pendent a nomine quatuor literarum יהוה. Deinde scito, שם כי שם בן ד' אחויה, quod nomen quatuor literarum est instar rami arboris: nomen יהוה autem est radix istius arboris, unde oriuntur plures radices, quae extendunt se circumquaque in frondes. Reliqua autem nomina sancta sunt instar frondium et palmitum qui emittuntur ex ramo arboris, quorum quisque producit fructum juxta speciem suam, etc. Ibidem in lit. ב. f. 4. c. 1. Scito quod nomen proprium יהוה denotat essentiam Creatoris nostri, omniaque ab ipso dependent. Vide de his etiam fuse in libro שלום f. 202a. In Talm. Sota 38a. et in Bem. rab., ad illud Num. 6. כה חברו sic benedicetis, sc. בשם המפורש per nomen Schemhamphorasch: aut fortasse tantum בכינוי per cognomen ejus? textus dicit (mox vers. 27.) „et ponetis nomen meum super filios Israel, egoque benedicam eis“, sc. בשם המיוחד לי per nomen appropriatum mihi. Et paulo post: מכאן אמרו במקדש בשם המפורש ובמדינה ככני hinc dixerunt Sapientes: In sanctuario (templo Hierosolymitano) per Schem hamphorasch benedicetis: in provincia (extra urbem) per cognomen ejus. Et mox: שם המפורש אמור לומר בנבלין prohibitum est pronunciare nomen Schemhamphorasch in locis extra urbem. In Capitulis R. Eliesaris, cap. 47.: Quando descendit Deus ut daret Legem Isra-

ëlitis, descenderunt cum ipso sexaginta myriades angelorum, juxta numerum heroum Israelis, erantque in ipsorum manibus ornamenta et coronae ועטרו וקטרו in ipsorum manibus ornamenta et coronae ישראל אח וישראל בכח שם המפורש corona Schemhamphorasch. Quamdiu eas gearunt, erant probiores angelis coram Deo: non dominabatur eis angelus mortis: non faciebant opus naturae. At quando fecerunt opus vituli etc. R. Bechai in Parascha נשא Num. 6, 23. Praeterea comprehendit illud, אמור להם, „dic illis“, simpliciter, absolute et generaliter sunt ista verba intelligenda „dic eis“, i. e. tali benedictione benedicite ipsis, non quod jubeat expresse juxta scripturam suam nomen illud Dei proprium et essentielle tetragrammaton, in ista benedictione esse proferendum; sunt enim tempora, quibus sacerdotes proferunt illud nomen cum elevatione manuum בפרסום expresse (et publice ut ab omnibus audiatur), et sunt tempora שאין מפרסמין, quando non pronunciant illud publice et clare, אבל מכליעין אותו sed deglutiunt illud (id est, obscure, cum murmure vel mussionatione proferunt illud, quasi absorberent.) Sic porro inquirunt Rabbini nostri, משרבו הפרטים מכליעין אותו ex quo aucti fuerunt homines perversi, absorberunt illud nomen. R. Sal. Lev. 24, 11. ויקח; Sensus ejus est juxta Tg. ejus, שנקב שם et expressit, expresse pronunciavit,

bus naturalibus, multum simulac contulerunt ad notionem Dei formandam excolendamque theologiam. Hic igitur status intellectus humani potissimum in causa fuit, cur theologia pro ratione indolis cujusve stirpis influxusque climatis, sub quo gens vel stirps quaedam degebant, in varias contemplationes theologicas vergeret. Ita quidem Chaldaei seu Babylonii sub coelo sereno degentes cursum stellarum earumque efficaciam in mutata mutandaque tempora diligentissime observantes exercitum coeli, sidera videlicet, adorabant, quorum principem (Βήλος, בל hebr. בל i. e. dominus) solem, primum deum habebant, perindeque numinis instar colebant. Aliter Syri et Phoenices in petraeis ideoque asperioribus regionibus habitantes, ubi crebra ac repentina vicissitudo tempestatum crebra quoque ac repentina mutatione humanum ingenium mox morosum mox hilare reddebat, diversissimas naturae vires colunt perindeque Deum in illis viribus vigentem mutabilem, modo morosum modo hilarem, sibi fingunt, quem mox luxuria ac stupro (רֹבֵעַ Peor), mox tristitia mactatoque filio (Adonim, אדון et רֹבֵעַ Moloch) placandum et expiandum putant. Sic deinceps alias illius terrae stirpes, ex qua religio ad nos pervenit, varios et amplos sibi fixerunt deos pro varietate atque amplitudine portentorum naturae, excepta una stirpe, illa quidem, ex qua postea exiit patriarcha Abraham, quae varias illas naturae vires diversissimaeque portenta sensibilia in una tantummodo vi comprehensa atque involuta praesagebat, quam vim אל אלהי אברהם universalem videlicet atque absolutam vocabat Deumque colebat. Ut vero indicaretur eam vim divinam esse et coelestem voci אל nomen proprium Dei אלהי adjunctum indeque natum est nomen אלהי אלהי mutato in אלהי (pro אלהי) quasi vim divinam, potestatem excellentem, robur coeleste dicas. (Quaeri possit, curnam ex אל et הוה ortum sit מלה, dum nomen שדי, ut supra notatum, ex eodem nomine הוה cum שדי coaluerit? Respondebo itaque: Composita vocabula ex prima linguae aetate oriunda, quale est nomen שדי [cf. Exod. 6, 3.], nonnisi pro externa congregate vocabulorum carente omni interno connexu habenda sunt, veluti parietes antiquissimi, qui molibus tantum constabant rudibus elementis externe congregatis, quandoquidem norma grammatica, secundum quam vocabula intrinsecus inter se liquescunt, in construendis vocabulis idem est, quod architectonica in construendis domibus).

Necesse autem erat, ut illam vim secundis pariterque atque adversis rebus mortales afficientem abstractam sibi cogitarent, potestatem nempe solutam quandam et liberam, cujus propria essentia (οὐσία) soluta est ac aliena ab ostentatione, affectu quidem sensibus comprehensibili; quandoquidem bonum et malum plane sibi contrariae notiones sunt, minimeque ex eadem vi, cujus οὐσία est bonum facere, etiam malum prodire, et vicissim, essentiam absolutam malam alioquin bonam se praebere, affirmari potest. Illam igitur vim liberam segregatam et solutam ab omni concretionem sensibili Theologia hebr. nomine אלהי אלהי designabat, adjecto signo pluralis הוה nomini concreto מלה, uti de nominibus concretis בני i. e. juvenis et זקן senex nomina concreta זקן בני et זקנים derivant. (Talmudici ad hebr. formam יהוה et יהוה nomen concretum illud יהוה formavere.) Refertur

המיוחד, qui pronunciauit nomen illud Dei proprium et blasphemavit, שם המפורש eratque nomen illud Schemhamphorasch, quod audiverat in monte Sinai. In Cap. R. Eliesaris, cap. 47.: „Extitit Pinchas et anathematisavit Israelitas בשם המפורש per Schemhamphorasch et per scripturam sacrarum tabularum Legis, etc. R. Bechai Lev. 24, 10. „Et rixati sunt in castris filius mulieris Israelitidis, et vir alius Israelita“. Quæri potest, ei rixati fuerunt inter se, et iste filius blasphemaverit, quare non accusavit eum apud Moysen, aut quare non percussit eum, aut occidit eum? Rectum est ut dicatur, virum istum Israelitam indicasse ipsi negotium patris ejus, quod occisus fuerit, et qualis fuerit mors ipsius, בשם המפורש, כי משה הרגו nam Moses occiderat eum per nomen Schemhamphorasch. Idem scribit R. Sal. Exo. 2. Et amplius ad ista verba: „Erat filius viri Aegyptii“: Erat Aegyptius iste quem occiderat Moyses, Exo. 2. Idem scribit R. Bechai hoc loco. Moyses ergo adhuc juvenis, occidit Aegyptium istum virtute Schemhamphorasch, operatione arcana sanctissimi istius nominis super ipsum pronuntiati. Hæc blasphemæ sunt fabulæ Judæorum, quod et Christus virtute et scientia istius nominis miracula sua fecerit. Eam historiam latine recitat Michael Neander in Collectaneis ad grammaticam suam hebraeam ex Victoria Porcheti contra Judæ-

os, et germanice Lutherus in libello suo de Schemhamphorasch. In libro שערי אורה Schaare ora, f. 1b. Etiam si vere fuerint penes sapientes primos nomina sancta per traditionem oralem accepta a prophetis, כגון שם של ע"כ, שם של מ"ב, שם של י"ב, veluti nomen 72. nomen 42. nomen 12. literarum, aliaque nomina sancta plurima, כהם אוחז, הוי יכולים להרש כולם או חלקם, ויטפחים בעולם, potuerintque per ea signa nova et miracula edere, non tamen usi fuerunt ipsis ad quamvis necessitatem, sed duntaxat tempore persecutionum et calamitatum publicarum, etc. Vide Tetragrammaton Joh. Drusii, et lexicon nostrum hebraicum in radice דוה. Caeterum historia ista de occiso a Mose Aegypto per Schemhamphorasch, ab Hebraeis sic explicatur, angustius a Mose tacta, R. Bechai s. 1. in Exodum scribit: Scito quod percussio ista lingua facta fuerit: occidit enim ipsum spiritum labiorum suorum, unde Rabbinii nostri dicunt, שם המפורש quod occiderit ipsum per Schemhamphorasch. Cujus ratio dependet ex eo quod mox dicitur, „an ad occidendum me istud dicis?“ (Exo. 1, 14.) nempe במסירה בלבו sermone vel verbis duntaxat. Fuerat autem Schemhamphorasch quadraginta duarum literarum. Ejus probatio aut certe indicium est ex Scripturâ. Nam David dicit „per te hostes nostros feriemus, et per nomen tuum conculcabitur adversarios nostros“, (Psalm. 44, 6.).

itaque nomen Dei אלהים ad nomen אלה quemadmodum nomen abstractum gr. τὸ θεόν ab Aristotele usitatum ad nomen concretum ὁ θεός, estque אלהים divinitas, vis videlicet divina universalis omnia permanens, omnia movens, a nulla tamen vi externa mota nulloque portento sensibili comprehendenda; quasi vim virium dicas, essentiam nempe, causam et conditionem omnium facultatum sensibus comprehensibilium.

Modo abstrahendi adhibito nova sese offerebant scrutanti animo vestigia ad summam Dei notionem, subindeque theologia antea veluti disciplina empirica culta in θεοσοφία, disciplinam philosophicam intellectuales quidem mutata est. Dumtaxat enim cogitari queat vis soluta ab omni concretionem sensibili segregata, perinde et sine ulla ostentatione sive manifestatione sensibus comprehensa, procul a sensibilibus rebus omnibus per se existere potest: sequitur inde vim illam aeternam esse, solutam quippe ab omnibus rebus creatis, quæ mundum sensibilem efficiunt. Itaque jam Abrahamus Deum vim aeternam appellasse traditur (ויקרא שם אברהם בשם יהוה אל עלים). Porro a notionem rei aeternae, rei scilicet concretæ aeternæ existentis, ad notionem aeternitatis, ad ipsam quippe aeternitatem ab omni subjecto quasi sustentaculo solutam et per se existentem i. e. existentiam absolutam τὸ εἶναι ἡνὶ transgressum, summumque illud attributum τὸ εἶναι nomini proprio Dei יהוה adjunctum est, unde tetragrammaton יהוה natum, quasi יהוה ה' i. e. *Deus ens, Deus cujus essentia est τὸ εἶναι, esse, dicas*. Quod ad pronuntiationem attinet, de qua ulterius plura, hæc obiter notentur, vocis ex nomine proprio יהוה et Part. act. הוה conjunctæ pronuntiationem primitivam יהוה fuisse, quæ lectio vero, ut videtur ulteriusque demonstrandum est, ex more permutationis antepeculitimæ vocalis in Schwa mobile in הוה mutata esse videtur.

Jam vero his temporibus Moyses in terra Aegyptia degens mysteria aegyptiaca perlustrabat, quæ, id quod negari nequit, multum in amplificandam theologiam hebraicam contulerunt. Subindeque, ut hæc Aegyptiorum mysteria disciplinasque theologicas cum illis Hebræorum conferamus, decet. Quatenus vero traditionem de Aegyptiorum mysteriis in Lactantio conservatam maximi momenti in illustrandam sententiam meam habeo, scrutatorem illum archeologiae loquentem adduco. Verba ejus in capite sexto libri primi sunt: *Hunc (Mercurium quintum) Aegyptii Thaut appellant: a quo aqua eos primus anni sui mensis, id est, September, nomen accepit. Idem oppidum condidit, quod etiam nunc vocatur ἐμπόλις: et Pheneatæ colunt eum religiose. Qui tametsi homo, fuit tamen antiquissimus et instructissimus omni genere doctrinae, adeo, ut ei multarum rerum et artium scientia Trimegiato cognomen imponeret. Hic scripsit libros, et quidem multos ad cognitionem divinarum rerum, in quibus majestatem summi ac singularis Dei asserit, iisdemque nominibus appellat, quibus nos, Deum, et patrem, ac, ne quis nomen ejus requireret, ἀνώνυμον esse dixit; eo quod nominis proprietate non egeat, ob ipsam scilicet unitatem. Ipsius hæc verba sunt: ὁ δὲ θεός, εἷς, ὁ δὲ εἷς ὀνόματος οὐ προσβάται, ἔστι τὸν*

Dicitur id de nomine 42. literarum. De eodem dictum est: Nam exaltatum est nomen לברו עז solius, Ps. 148, 13. (Vox לברו valet in numeris 42. ergo intelligitur eo nomen expositum quadraginta duabus literis.) Huc quoque pertinet: „Suspendens terram על בליטה “, (Job. 26, 7.) etc. Item virtute hujus nominis quadraginta duarum literarum factum, ut Elischa pueris per ludibrium acclamantibus ipsi „ascende calve, ascende calve“, יקללם בשם maledixerit ipsis per nomen Domini, (nempe per nomen quadraginta duarum literarum) unde et factum ut duo lupi quadraginta duos ex ipsis dilaniarint, IIR. 2, 23. 24. Venit autem locutio ista, et percussit Aegyptium istum“, (Exo. 2.) in eadem locutione, qua dicitur, „et egressus est angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum“ (IIR. 19, 35.) $\text{שאר הכנה הכהה יד כ"א הכהה כה}$ ubi non est intentio vel sensus de percussione manus. sed de percussione per virtutem. Hactenus ex R. Bechai, quae adducta sunt, non ut amentia Judaeorum. qua ex divina comminatione percussi sunt, robur aliquod accipiat, sed ut nuditas pudenda sapientiae ipsorum prudentioribus detegatur. Ostensum illis fuit, qua virtute aut vi Moses Aegyptium istum interfec-

$\delta \omega \nu \acute{\alpha}\nu\omega\mu\alpha\varsigma$. Hactenus ille, cujus verba, ni fallor. non inepte conferri possunt cum iis Mosis, quae de Deo tradit in Exodo (cap. 3, v. 14.). Postquam nempe Deum אמר אלהי *futurum, qui (semper) futurus est, i. e. aeternum* vocavit, quasi semet ipsum corrigens אמר אלהי Eum vocat. Causa reduplicationis seu corrigendi haec est: Designat Deum vocibus אמר אלהי , adhibito quippe pronomine relativo אמר . Inservit vero pronomen illud אמר ad distinguendam atque discernendam rem a ceteris aliisque rebus ad genus vel speciem hujusce rei pertinentibus. Namque si e. g. dicas: „res, quae talis est vel tali nomine nuncupatur“, rem scil. de qua agitur, si adhibito relativo „quae“ accuratius designes, tum subintelligendum est, esse praeter rem illam accuratius designatam et aliam rem, vel complures alias res rei designatae, de qua agitur, quibusdam rationibus vel modis simillimas. Refertur vero אמר אלהי i. e. $\delta \omega \nu$ ad absolutum nomen אלהי quod est quasi $\tau\acute{o} \delta \nu$ (היהוה המוחלט) quemadmodum nomen Dei אלהי , $\delta \text{ θεός}$, ad אלוהי , $\tau\acute{o} \text{ θεόν}$, concretum videlicet quemadmodum refertur ad abstractum: uti revera, id quod a nobis in antea dictis satis demonstratum, theologia hebraica in scrutanda notione Dei designandaque summa gloria Ejus ubique a notione concreta, tamquam disciplina empirica, sensibus animadversa atque probata, egressa et inde ad abstractum, notionem nimirum, quae animo modo cogitari, minime vero sensibus comprehendendi potest, transgressa est. Designat itaque אמר אלהי , quo Moses Deum denotat, $\tau\acute{o} \delta \nu$, *existens absolutum*, $\delta \nu\omicron\mu\alpha \tau\acute{o} \delta \nu\omicron\varsigma$, $\tau\acute{o} \kappa\rho\acute{\iota}\varsigma \acute{\alpha}\lambda\eta\theta\epsilon\iota\alpha\varsigma \delta \nu$, ut Philo per excellentiam Deum appellat. Dum enim $\tau\acute{o} \epsilon\lambda\alpha\iota$, quod caeteris rebus omnibus veluti accidens fortuitum adhaeret, ipsam conficit essentiam Dei, qui ens entium, $\tau\acute{o} \delta \nu\omicron\varsigma$ $\delta \nu$ apud Aristotelem, habendus est. Hinc Moses legem tulit, ne quis nomen Dei יהוה separaret (נקב) quod, ut Onkelos recte observat, idem est atque שם , id est separatim quasi duobus vocabulis יה et וה , ex quibus hoc nomen ortum est, pronuntiaret. Est quippe יה , ut a nobis demonstratum, quasi nomen proprium, $\delta \nu\omicron\mu\alpha$, Dei, qui unus ($\epsilon\iota\varsigma$) est; $\delta \delta\epsilon \epsilon\iota\varsigma$, si cum Lactantio loqui licet, $\acute{\alpha}\nu\acute{\omicron}\mu\alpha\tau\acute{o}\varsigma \omicron\upsilon \kappa\rho\acute{o}\varsigma\delta\epsilon\iota\tau\alpha\iota$, dumtaxat ob ipsam unitatem satis notus est, perindeque nominis proprietate non eget. Namque lusus verborum „nomina numina“ imo ab gentilibus ethnicisque populis praesagitus atque agnotus est, quandoquidem, si Deum „nomine“ id est nomine proprio designas, praeter Eum et alios esse deos, qui tamen aliis nominibus designandi sunt, fateris. Item, si nomen tetragrammaton יהוה separatim in duabus videlicet vocibus יה et וה pronuntias, tunc vox וה adjectivum est, attributum scilicet Deo non nisi per accidentiam conveniens, quod revera ita se non habet, dum $\tau\acute{o} \text{ וה}$ i. e. $\tau\acute{o} \epsilon\lambda\alpha\iota$ ipsa Dei essentia est, prorsusque minime quasi attributum vel accidens modo fortuitum de Eo pronuntiare licitum est. Ex dictis patet, similitudinem inter Hebraeos atque gentiles, qua ab utrisque nomen Dei ineffabile, prohibitum quippe pronuntiarı ($\zeta\acute{\epsilon}\lambda\eta\gamma\eta\tau\omicron\nu$, $\acute{\alpha}\phi\rho\alpha\sigma\tau\omicron\nu$, $\acute{\alpha}\lambda\epsilon\kappa\tau\omicron\nu$, $\kappa\alpha\iota \acute{\alpha}\phi\zeta\epsilon\gamma\chi\tau\omicron\nu$) habetur, non nisi fortuitam atque externam esse, dum revera alia intercedit ratio planeque diversae inter se sunt causae, cur nomen tetragrammaton pronuntiare Hebraeis prohibitum sit, et cum gentiles, ethnici quidem antiquitatis populi, nomen deorum ineffabile putaverint. Namque gentiles Majestatem divinam arcano quasi nimbo sacro involutam summamque numinis gloriam caliginosam mysterioque obumbratam sibi finxerunt, quod arcanum vel mysterium revelare si quis conaretur, nefas habebatur, quoniam ea revelatione numen nimbo sacro summaque gloria spoliatur. Quinetiam philosophantes, excellentissimi quidem philosophorum Graecorum, qui magnitudinem ac essentiam Dei nec timide nec superstitio capti scrutabantur, Deum nomine appellare, memoriali nempe nota magnitudinem et essentiam ejus declarante designare, si quidem non nefas, attamen irritum perindeque indecorum habebant. Ita Plato (cf. Euseb. demonstr. evang. III. pag. 129) „parentem quidem“ inquit, „atque opificem hujus universi et invenire difficile est, et quum inveneris pronuntiarı non potest ($\acute{\alpha}\delta\upsilon\nu\alpha\tau\omicron\nu \lambda\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\iota\nu$)“; et alio loco „ $\text{θεός ἐστιν ἀσώματος καὶ ἄβρῆτος καὶ ἀνώνυμος}$. Item in responso Apollinis (ap. Lact. I. 7.) $\text{ὄνομα μὴδὲ λέγω χοροῦμενος}$ nomen (Dei) nec capi quidem oratione posse, legitur; et apud Lucianum (Jupit. trag. c. 41) Euripides, postquam dixit, „ $\text{ὅστις ἐστὶν ὁ Ζεὺς}$, addidit: $\text{οὐ γὰρ εἶδα, πλὴν λέγω κλύων}$. Idem ille Ἑλληνισμός apud interpretes LXX. occurrit tetragrammaton יהוה ubique per $\delta \text{ Κύριος}$ red-dentes. Eo magis haec timiditas corroborata est apud Judaeos seculi XII. et XIII. praevalente quidem apud mysticos et Cabbalistas disciplina Pythagoraica essentiam rerum omnium in relatione numerali sitam docente. Huc, ad istam nempe disciplinam Pythagoraico-cabbalisticam, praecipue vertenda est mystica et, si ita di-

cerit, Elisaei quoque maledictione per nomen Domini factum sit, ut quadraginta duo pueri vel iuvenes per lupos fuerint interfecti. Pari autoritate explicant, quam occasionem habuerit Moses Aegyptium istum percutiendi. Ea traditur in Medr. rab. in Exodum, s. 1. hoc sensu: שם exactores erant ex Aegyptiis, ושטרים et curatores ex Israelitis. Exactor Aegyptius praefectus erat decem curatoribus Israeliticis: curator Israeliticus praefectus erat decem Israelitis. Exactores Aegyptii quotidie ibant in domos curatorum Israeliticorum, tempore matutino, ut provocarent eos ad operas sub gallicinium.

Vice quadam venit exactor Aegyptius in domum curatoris Israelitici, oculosque suos coniecit in uxorem ejus forma praestantem vitioque omni carentem. Ad gallicinii tempus adfuit, et egredi iussit ad operas maritum istum. Mox reversus exactor iste, intrepide ad mulierem istam properavit, et sine omni alloquio cum ea concubuit. Unde ista sine mali suspitione credens, maritum esse, ejus appetitui paruit, et grvida facta est ex ipso. Maritus similiter domum revertens, animadvertit Aegyptium istum domo exeuntem. Maritus mox uxorem rogavit, an tetigerit eam! illa respondit הן ita,

cere licet, fabulosa illa Theologia essentiam atque magnitudinem Dei juxta vim et potestatem numeralem literarum Jod, He, Vav. He aestimans, quibus veterinis, inanibus atque superstitiosis disciplinis theologicis, excepto Maimonide, omnes fere docti illorum seculorum, et, quod maxime mirandum, ipse Iben Esra (in operibus suis יסוד השם et יסוד השם), scrutator ille acutissimus atque criticus biblicus ingeniosissimus, capti erant. Aliter vero planeque his timidus ac mysticis disciplinis opposita est avita, sana videlicet atque serena religio Mosaica disciplinaque theologica in Pentateucho tradita. Ipse Moses a Deo rogat, ut gloriam suam ei demonstret (Exod. 33, 18.) i. e. ut claram et capacem reddat mentem ejus ad comprehendendam capiendamque essentiam Dei. Item in Decalogo, ne quis nomine reverendo Dei mendaciis dicendis abutatur, vetat. ad comprobendam autem veritatem per Dei nomen jurare (בשם השם) non solum licebat, imo etiam praeceptum erat. Videas igitur theologiam priscam hebraicam nec timidam fuisse in scrutanda Dei essentia nec mysticam in pronuntiando Ejus nomine, maximeque falleris, si aenigmatis vel oraculi instar nomen Dei tetragrammaton explicare conareris. Simplicissima sola sana explicatio vocis est, et quatenus indigena in idiotismo et ingenio hebraico prorsus ex sermone hebraico explicanda.

In patulo itaque est omninoque a sermone et ingenio theologico Hebraeorum confirmatum videtur, priscam ac primitivam pronuntiationem nominis tetragrammatu יהוה vel יהוה (ex יה et הוה) sonasse notumque fuisse hoc nomen Hebraeis jam pridem ex tempore patriarchae Abrahami Deum אל עלים vim aeternitatis vocantis. At vero Moses legem tulit, ne hoc nomen separatim (נקב, נקב; וברל vel פורש; שם המפורש, vel שם הבורל) quasi duabus vocibus יה et הוה pronuntiaretur, quominus Polytheismo locus datus esset deducendi, alios praeter Deum verum esse deos, quia alioquin nomine proprio יה atque attributo יהוה non indigeret ad designandum discernendumque Deum ab alijs diis. Ita revera complurimi in Talmude et Mischna inveniuntur loci, ubi legitur: משרבו המינים, משרבו הפריצים, משרבו עזרי עבירה quando multi erant, i. e. praevalabant פריצים et עזרי, institutiones novas accommodatas fuisse a Rabbinis ad evitandam pronuntiationem tetragrammatu pertinentes. Sunt vero illi עזרי עבירה, פריצים, et מינים, versantes nempe extra veram ecclesiam, Judaei disciplinis polytheisticis faventes, qui ex eo, quod Deus nomine proprio יה appellatur Eique יהוה quasi accidens fortuitum attribuitur, praeter Eum complures alios esse deos argumentare studebant: ex quo apparet, in ipsa pronuntiatione, separata quidem et duabus vocibus prolata, locum errandi datum esse, quem evitare theologia Mosaica et talmudica maxime nititur, id quod ulterius copiosiusque demonstraturi sumus. Ea sunt, quae de nominibus Dei, praesertim nominibus יה ויהוה nobis videntur. Audiamus vero et alios.

Consentiunt fere omnes interpretes, decurtatam esse vocem יה ex יהוה ablatis duabus posterioribus literis. (Maimon. in More neb. I. cap. 62.; Iben Esra in libro יסוד השם porta VII, et in Comm. ad Exodum cap. 3.; item Theodotus, vocem הללויה quasi הללו יהוה ubique in Psalmis per אלמטה רò הן reddens, quos illustres Viros omnes fere docti atque interpretes usque ad hodiernum diem secuti sunt). Ipsius vero nominis יהוה originem nonnulli ex religione Aegyptiorum deducere conantur, alii e religione Phoenicum; et sunt denique, qui, ut monotheismum Hebraeorum omnino, sic nomen tetragrammaton quoque ex Indica et Persica religione deducant.

Qui ex religione Aegyptiorum deducunt documentis nituntur Graecorum et Latinorum imprimis historicorum, Strabonis videlicet, Diodori atque Taciti, secundum quos Judaei progenies Aegyptiorum erant vel saltem omnes institutiones ab illis acceperunt. Hoc vero satis notum, Graecos et Romanos scriptores, quamquam omnino fide certissime habendos esse dignos, tamen tum, quum non solum de origine et historia Judaeorum sed Persarum etiam et Medorum sicut omnino peregrinorum populorum agunt, multa proferre, quae, iudicio complurium historicorum in dubium vocare et possumus et debemus, quum inter se repugnantes nobis tradant sententias.

Caeterum Gesnerus (de laude Dei apud Aegyptios) ipso Eusebio nitens ex eo, quod ab Aegyptiis nomen dei septem vocalibus (IEHOYA) publicis in sacris rite ac solemniter decantatum est, sententiam illam firmat, quia ut putat nomen idem est atque Hebraeorum tetragr. יהוה, perindeque Judaeos ab Aegyptiis illam vocem sum-

et putavi te esse. Exactor Aegyptius cognoscens, rem marito innotuisse, exegit Israelitam istum crudelius ad operas, percussit ipsum, et quaesivit eum morti tradere. Moses id animadvertens cognoscensque per spiritum sanctum, quid in domo Israelitae istius factum esset, et quid porro contra ipsum tentaturus esset in agro, dixit apud se: Certe vir iste mortis reus est, juxta id quod scriptum legitur „percutiens hominem, et ipse occidetur“ (Lev. 24, 21.) Neque ab hoc tantum, sed etiam, quia rem habuit cum uxore Dathanis, mortis reus est, sicut dictum est „Morte morietur adulter et adultera“, (Lev. 20,

21.). Et respexit (Moses) „huc atque illuc“, (Exod. 2, 12.) i. e. cognovit, quid fecerit Aegyptius iste domi, et quid factururus esset foras in agro. „Et videns neminem adesse“, R. Nehemias dixit: Vidit Moses, neminem adesse, qui commemoraret nomen illud sanctum super ipso, ipsumque interimeret „Et percussit istum Aegyptium“. Cum quo instrumento occidit eum? R. Ebjathar dixit: Percussit ipsum pugno. Alii dixerunt: Glebis terrae excussit ipsi cerebrum. Rabbini vero dixerunt: Commemoravit super eo השם nomen istud sanctum, et occidit eum, sicut dictum est „Num ad occidendum me tu

pissee concludit. Recte vero Koppius (Palaeographia critica, pars. III. pag. 311.) argumenta Gesneri refutat dicens: Frustra enim Gesnerus Eusebii verbis nititur, quae perperam interpretatur, quum sensus eorum non nisi hic sit: Graeculos, quum compertum haberent, Hebraeis quatuor elementis יהוה nomen Dei exprimi, quod ineffabile sit, septem suis vocalibus, quum (sine consonis literis) ipsae quoque ineffabiles essent, similiter exprimere voluisse. Nulla hic de ordine vocalium, quo Gesneri conjectura potissimum nititur, mentio fit. Neque dixisset, opinor, Eusebius Graecos septem vocalibus nomen, quod *voce explicare non posset*, exprimere voluisse, si Jehova iis scriptum fuisset. Haec Koppius, cujus verba, ut opinari licet, ad refutanda argumenta Gesneri sufficiunt.

Praeterea compluria alia adducuntur argumenta ad confirmandam sententiam illam, quam vero copiosius refutare plane supervacuum mihi videtur, quia primo aspectui omnique sano judicio oppugnat, si quis argumentari conatur, Aegyptios zoolatriae, infimo igitur cultui deorum obedientes (quinetiam cultus naturalis, astrolatria, quem simul cum zoolatria seu cultu bestiarum in Aegypto invenimus, admonente Moversio [bie ῥῥῥῥῥῥ. I. p. 39.] ab Phoenicibus ex Asia illic traductus est) primos nomen Dei tetragrammaton docuisse, quod nomen usque ad hodiernum diem a Philosophis monotheismum docentibus superatum aptiusque ad designandam notionem arcessendumque nomen ad essentiam Dei excogitatum non est. Siquidem nosmet ipsi theologiam, vel potius mysteria Aegyptiaca momentum in theologiam Hebraeorum fecisse diximus, minime obtinere volumus, illam disciplinam theologicam Aegyptiis propriam, vel, ut Lactantius docet, revera a Mercurio quinto Hermete seu Trismegisto ex Graecia in Aegyptum traductam fuisse. Hoc enim a Paulo Jablonski (III. p. 157. seqq.) satis demonstratum, nomen Aegyptii Thot, vel Hermetis Trismegisti, totum fabulosum, vel potius mysticum esse. quo non homo aliquis, qui vere in his terris aliquando vixerit, sed numen aliquod designatum fuisset symbolicum, cujus nomini adscriberetur, quicquid in literis et disciplinis esset inventum, quamquam re ipsa ex ingenio et calamo Philosophorum peregrinorum esset profectum. Neque Vir ille in his rebus peritissimus eorum spernat sententiam, qui a Patriarchis quibusdam ex terra Canaan in Aegyptum immigrantibus quam plurimas artes et scientias ex Asia, imprimis ex stirpe semitica oriundas illuc traductas esse affirmant, ita ut omnino mirari non debeamus, si disciplinam theologicam vel philosophicam, quam progeniem Monotheismi Hebraeorum novimus, inter mysteria Aegyptiorum reperimus.

Sed redeamus ad propositum sententiamque audiamus, secundum quam e religione Phoenicum nomen tetragr. originem trahit. Maxime haec sententia eo probatur, quod testibus compluribus antiquitatis scriptoribus imo Patribus ecclesiae Ἰωάν Phoenicibus numen reverendum fuit, quod nomen numinis idem illud habent defensores hujus sententiae atque nomen tetragrammaton יהוה, perindeque Hebraeos a Phoenicibus hoc nomen accepisse concludunt. Nituntur vero haec omnia argumenta ea opinione, secundum quam nomen Dei יהוה decurtatum ex יהוה, itaque idem est יה quod nomen tetragr. יהוה. Aliter vero nos in iis, quae exposuimus, satis demonstrasse speramus, nomen יה juxta significationem simulque originem plane diversum a nomine יהוה imo eo antiquius esse, ita ut Phoenicum Ἰωάν, quod Hebraeorum convenit nomini יה (sumitur quippe vice י literae י, α vocalem Kamez, item ω ῥῥ Dagesch literae He inserto aequiparat), minime confundi liceat cum tetragr. יהוה. Nomen יה vero Phoenicibus notum, imo usitatum fuisse ex eo apparet, quod auctore Sanchuniathone Κολκτα iis ventum notat, ex quo conjuncto cum uxore Βααλ coelum, terra omnesque mortales progeniti sunt. Est vero Βααλ, quod iis noctem notat, nihil aliud nisi hebr. בא *vanitas, inanitas*, Κολκτα autem hebraico respondet אלהים i. e. *ventus vel voluntas divina*, qua voluntate divina, ut in Genesi biblica docetur, universus mundus ex vacuitate et inanitate, veluti ex nocte aeterna, procreatus est, ita ut procul dubio, ubi Hebraei אלהים legunt, Phoenices יה i. e. vox oris Dei יהוה Ἰωάν (Κολκτα) legerint, ex quo cognoscitur, nomen יה Phoenicibus notum atque pro hebraeo אלהים usitatum fuisse. Ita quidem et Macrobius Ἰωάν a Phoenicibus deum-solem coli tradit, quod sane ad hebr. Dei nomen יה, quatenus *solem adurentem*, tremendum igitur numen ac timendum notat, aptissime quadrat, minime vero Deum יהוה alicubi in scriptis antiquitatis deum-solem cultum

loqueris?" (Exo. 2. 14.). Hactenus ex Medr. rab. in Exodum, unde rursus patet, quod virtute nominis istius Moses Aegyptium istum occiderit, ac proinde magnam esse efficaciam nominis istius tersaucti.

שם מלא nomen plenum. Sic vocant *nomen tetragrammaton conjunctam cum nomine* אלהים ut: ויטע יי אלהים et plantavit Dominus Deus hortum in Eden (Gen. 2. 8.). Inde dicunt ad illud, ביום עשור, יי אלהים Gen. 2. 4. שם מלא על עולם מלא. Vide Br. sect. 15.

שם, שְׁמָא nomen. Absoluta forma in Tg. rara est: pro ea enim communiter dicitur שם, ut supra dictum est: וקריית בְּשֵׁם טב Bezalaelem, Exo. 31. 2. in TgH. In Onkelo et Jon. בְּשֵׁם quod melius. Forma emphatica saepius de nomine divino et tetragrammato dicitur, cum additione מְפָרֵשׁ vel מְפָרֵשׁ quod expositum vel separatum est, quod vulgo dicitur a Rabbiniis Schem-hamphorasch. Id vero intelligo non de expositione illa ficta per 12. aut 42. literas, sive etiam 72. nomina cabalistica arte efficta, sed de expositione sive pronuntiatione, quae fit per nomen vicarium אֲדָנִי

fuisse, legitur. Omnino denique, ut a nobis demonstratum, nomen Dei יי antiquissimum est, temporibus itaque ortum, quibus stirpes semiticae, Hebraei, Phoenices et Chaldaei, una vixerunt; neque est, quod dicas, nomen יי, omnibus illis stirpibus antea commune, ab Hebraeis tantummodo conservatum, a caeteris vero, Phoenicibus quidem et Chaldaeis, plane oblitum esse. (Conf. Lydum [de mens. IV. 38, 74.] οἱ χαλδαῖοι τὸν θεὸν Ἰσὼ λέγουσιν.)

Caeterum est, ut eorum quoque consideremus sententiam, qui nomen יי cum sanscritico etymo „*denas*“ vel „*den*“ (unde etiam gr. Ζεύς, Διός et lat. Deus) conferunt, perindeque ex Indica aut Persica religione deducunt. Sufficiat vero opinionem modo commemorasse; sanum iudicium de ea peritis linguae sanscriticae relinquendum est. Equidem non video, curnam notionem mere semiticam, quam ad explicandam ipsa lingua patria largiter sufficit, novitatis cupidi repetere contendamus ex lingua peregrina ac non satis enucleata. Valet hoc meum iudicium et de iis, qui ex more, vel potius libidine omnia vocabula hebraica ex lingua arabica derivant nullamque significationem hebr. comprobant, nisi ad etymon quodam arab. reduci

possit. Itaque illis יי creator est, ex arab. فَعَّلَ, vel *Deus coelorum*, ab ar. فَرَأَ, quamvis ego persuasum mihi habeam, temporibus, quibus nomen Dei יי praesertim nomen יי apud Hebraeos jam in usu erat, linguam ar. adhuc minus ipsa lingua hebr. expolitam fuisse et excultam.

Quod ad pronuntiationem τοῦ tetragrammatu attinet, haec notanda videntur: Variis sententiis de origine vocis variae pronuntiationes respondent. Ita quidem, qui scriptoribus Graecorum nitentes aegyptiacae vel phoeniciae originis hoc nomen habent, sanam ejus pronuntiationem *Jahve*, *Jabe* vel *Jehove* esse affirmant, juxta pronuntiationem Graecorum ΙΑΒΕ (Theodoret. quaest. XV. ad Exod.) ΙΕΥΩ (Philo Byblius apud Euseb.) vel ΙΑΩ (Diod. Sic. I., 94. et Macrob. Sat. I., 18.). Rursus *Johve*, vel *Jove* ad formam *Jo-vis* (Jupiter) legunt, qui vocem ad sanscriticam linguam et Graecorum Ζεύς, Διός vertunt. Eligat, cui placet. Meum erit, modum legendi et pronuntiandi יְהוָה *Jahovch* a me propositum defendere atque confirmare, quem ad finem testibus utor fidelissimis ipsis Auctoribus Mischnae. Etenim scriptores graeci, vel ipsi Patres ecclesiae, praeterquam, quod temporibus scripserunt, quibus sanus legendi et pronuntiandi modus jam oblitus erat, et ex fontibus hauerunt fama ac odio Judaeorum turbatis, ex lingua hebraica in sermonem graecum vocabula transtulerunt, ubi omnino impossibile est, pronuntiationem sanam plane idiotismum indigenum imitantem reddere. Et, quae ex scriptis Judaeorum contulit Autor noster, pleraque ex libris sumpta sunt, qui ex seculis XII. XIII. originem trahunt, ubi theologia hebr. fabulis et superstitiis jam turbata erat. Sola Mischna, quae paulo post Simonem Justum (ultimum sacerdotem magnum, qui τοῦ tetragrammaton in templo pronuntiavit), in idiotismo vernaculo conscripta est, ad illustrandam quaestionem perobscuram de hac re idonea judicanda est. In ea (Mischna) vero pauca inveniuntur, quae de vera pronuntiatione avitoque modo scribendi τοῦ tetragrammatu agunt, praeter duos locos, qui vero ab interpretibus omnibusque explicatoribus omnino non intellecti sunt. Exstat quidem Mischna in tract. Synhedr. cap. VII. fol. 56b. ubi est: רבנן איני חייב עד שיפרש השם אמר ר' יהושע בן קרחה בבל הם: הן את הקדים בבני יזה וזה את יוסי נגמר הדין לא הורגין בבני אלא מציצין כל אדם לחיין שואלין את הגזל שבעין ואומרים לו: רבנן איני חייב עד שיפרש השם בשם וכו'. Ad haec verba Mischnae in Talmude legitur: רבנן עד שיפרש שם בשם וכו'. Haec illic. Quae R. Salom. ad explicandum locum in Mischna et Talmude ibi profert (pace Viri Clarissimi, patris et principis interpretum), nonnisi somnia cabalistica sunt prorsus nihil ad illustranda verba perobscura praebentia. Priusquam vero meam sententiam exponam, nonnulla praemittere liceat de verbo hebr. נָקַב, quo blasphemia seu vera et propria pronuntiatio τοῦ tetragr. in sacra Scriptura (Lev. 24. 16.) sub poena capitis prohibita est.

Inest quidem huic verbo prima notio *figendi, confingendi et perforandi*. Quatenus vero *figendo* et *perforando* particulae rei separantur, hinc secunda notio. *distrahere, distinguere et separare*, (בָּרַד, בָּרַל, בָּרַשׁ), ut in Talmude ibi est, et metaphorice de distincto nomine: *exsecrare, famam sauciare*, germ. verzerren, *nomen quidem alicujus ita distrahere, ut ludibrio sit, vel sensus malignus distrahendo oriatur*. Itaque Paraphrastes optimus Onk., ut ubique in Pentateucho, et hic vocem נָקַב recte per בָּרַשׁ reddit; et ea verba Mischnae sunt רבנן איני חייב עד שיפרש השם reus non est (propter blasphemiam) donec in pronuntiando nomen Dei *separem*,

quod audiverat in monte Sinai, Lev. 24, 11. in Jon., ubi Onk. simpliciter habet שםא ייח nomen illud, et TgH. שםא ייח nomen illud explicatum. ודי מפרש ומחרף שםא ייח et qui pronunciaverit blasphemando nomen illud Domini, occidendo occidetur, ib. vers. 16. למרחל ייח שםא ייח קירא ורחילא הדין ad timendum nomen illud gloriosum et reverendum, Deut. 28, 58. דחקיק ביה שםא רבא מפרש בשבעין שמחן. in quo sculptum est nomen illud magnum, expositum

tum septuaginta nominibus, Cant. 2, 17. Ubi Septuaginta dicitur, numero simpliciter, pro Septuaginta duobus: tot enim alii nominibus explicatum est a Cabalistis, ut supra etiam dictum. אף ייח שםא דיהוה etiam nomen illud, quod fuit scriptum et expositum in lapide fundamenti, (nempe templi Hierosolymitani) Eccl. 3, v. 11. ויהי חקיק ומפרש ייח שםא רבא ויקירא et in eo (baculo Moisia) sculptum et expositum erat nomen illud ma-

alter etiam ייח vocatus est, tum prout cognomina duorum personarum ייח in plurari debebat esse. Item observandum est futurum, quasi forma conjunctiva verbi ייח sit, ut percutiat etc., minime vero ייח, quia revera non percussit, sed Auctores Mischnae ad formandam illam formulam requirendi fluxerunt sibi quasi percussit.)

Ea sunt, quae in illustranda Mischna illa perobscura mihi quam certissima videntur, ex quibus confirmatam agnoscas sententiam, per שם המפרש nihil aliud significari, nisi nomen tetragr. ייח separatum, quasi duobus vocabulis ייח et ייח pronuntiatum.

Caeterum et alia Mischna est, quae, ut puto, apta haberi potest ad perlustrandam quaestionem, de שם המפרש pronuntiationeque טו tetragr. ייח. Est illa Mischna in tract. Succoth cap. IV. f. 45a, quam vero, fateri me non pudet, non intelligo (nam quae R. Sal. et Glossatores ad illustrandum ibi proferunt, nullius fere pretii sunt), nisi forte huic favcas conjecturae. Verba sunt: כול ייח ספקין את המורה ואומרים: אמר ה' הושעה נא. Hactenus illic. Idem ille Rabbi Jehuda ulterius in Mischna cap. 5. fol. 51b. dicit: ייח ידוע אמר ה' שכן ואומרים אמר ליה וליה קנינו: in quibus Mischnis illustrandis haec mihi videntur:

Idea Dei ייח vel notio elva, טו, quae ab Hebraeis Deo quasi propria ac singularis essentia adscribitur, latissime patet, sublimis nimirum est expositio philosophica, quae vero desiderio dei popularis, populo videlicet proprii (Nationalgott) minime satisfacit. Hic popularis Deus Hebraeorum sub nomine proprio ייח Hebraeis ex antiquissimis temporibus notus et ab iis adoratus erat. Hinc summis diebus festis, popularibus quidem (Nationalfeste), quales sunt dies expiationis et octavus dies festi tabernaculi, populo permissum est, Deum popularem nomine proprio ייח vocare Eique attributum ייח in pronuntiando adponere, et quidem die expiationis solus sacerdos maximus nomen tetragr. ייח separatim ore protulit in sanctuario audiente universo populo (כשהיו שמעין השם הנכבד והטוב מפי כהן כהן), die septimo festi tabernaculi vero ipse populus vocem hanc reverentissimam ore protulit, dum in nonnullis precibus nomen ייח pronuntiavit (Mischna secunda fol. 51b.), in aliis vero (Mischna fol. 45a.) Deum eum vocavit, qui se ipsum i. e. ego sum טו appellat; ita ut in duabus illis precibus integrum nomen tetragr. ייח separatim, convenienter populari desiderio, nomine proprio ייח disjuncto a notione verae essentiae Dei טו pronuntiatum sit.

Porro, ut ad scriptores Graecorum revertamur, et ex versibus ab Eusebio conservatis

Ἑπτὰ με φωνήεντα θεὸν μέγαν, ἀφθίτον αἰεὶ Septem me vocales deum magnum immortalem

Γράμματα, τὸν πάντων ἀνάκτορον πατέρα.

Litterae (laudent), totius universi indefessum patrem.

sententiam meam de vera pronuntiatione טו tetragr. probare non omitam. Confunduntur nempe hic vocales (φωνήεντα) et litterae (γράμματα), quae septem numero summum deum designant. Quamquam spernenda non est sententia, quae affirmat, poetam his versibus sphaerarum harmoniam, septem nempe planetas coelestis harmoniae sonus edentes cantasse et ne cogitasse quidem de literis, quibus nomen tetragr. conficiatur, atamen ex eo, quod vocales (φωνήεντα) et literas (γράμματα) confundit, quae summam septem conficiunt, confirmari potest lectio ייח, in qua quattuor litterae et tres vocales inveniuntur.

Pro corollario addo: Seculo II. Judaei Romae degentes nomen tetragr. ut hebr. ייח pronuntiasse videntur, id quod ex versibus Martialis (Lib. XI. epigr. 95.) concludi licet. Habet vero ille

Ecce negas, jurasque mihi per templa tonantis,

Non credo; jura, verpe, per Anchialum.

Vocem anchialum Scaliger compositam esse dicit ex ייח א א si vivit Deus (Proleg. ad libr. de emend. temp. et Farnabius in not.) Potius vero videtur esse ייח, quibus vocibus decalogus incipit, per quem jurare summum et sanctissimum juramentum habitum est. (Vide s. v. שבעה.) Quatenus enim ייח defectivum scriptum, jamque ab ipsis Talmudicis velut ייח et ייח pronuntiatum est, ab poeta Martiale prout anchilectum est, cui nomen ייח, apud eum al, conjunctum affixo gr. ov ex more Latinorum in transferenda voce ex peregrina in latinam linguam, unde natum est anchi-al-on, pro gravissimo juramento.

צדק *deficere a religione*, apud Rabbinos, quasi *seipsum delere, abolere, destruere, perdere*. Judaei in Germania corrumpunt verbum hebr. in formam germanicam, dicentes, *Sich schmadden*, *Er hat sich geschmaddet*, i. e. *Er hat sich vertilget*, pro, *Deficit a fide* Judaica, et animam suam perdidit. Elias in *Methurgema* citat locum ex *TgH.* ex hac significa-

tione, הדר, או בר ישראל ראשחמד ולא הדר, aut Israëlitae qui defecerit (a religione Judaica) et non fuerit reversus, Exo. 12, v. 43. Pro eo hodie in libris legitur ואכלהך et recesserit.

apostata, defector sui ordinis et fidei desertor, dictus quasi *perditus*. Scaliger in trihaeresio c. 27. vult משומר tantum esse qui coactus a fide deficit, metu sc. mortis et persecutionis: At מקסמר qui voluntarie deficit. Rabbi Levi scribit IIR. 23, 22. מחנאי פסח שלא יאכל ישראל משומר, ex conditionibus sive articulis de agno paschali est, ne quisquam Itraëlitae apostata de eo comedat. R. David IIR, 18, 17. רבסאק ישראל משומר היה. Israëlitae apostata fuit. Contra apostatas a fide Judaica, Judaei quotidie precessionem dicunt, orantes, ne unquam habeant spem salutis. Eidem annexa est imprecatio contra Christianos. Haec cum paucis Christianis nota sit, placet eam divulgare. Ita autem se habet ipsorum verbis, ut quidem hodie in libris legitur: ולמלשנים אל חרי חקוה וכל המינים כרנע: יאברו וכל אייביך עמך מהרה יכרתו ומלכות ודון חקער וחשבר et omnibus apostatis nulla sit spes: omnes haeretici quasi momento pereant: omnesque inimici populi tui cito excindantur: regnum superbiae eradicato, confringito et destruito: subigito eos omnes cito in diebus nostris: למלשנים delatoribus, calumniatoribus, detractoribus, a rad. לשון quod est a nomine lingua. Pro hac voce in libris antiquis et manuscriptis lectum fuit, ולמשומרים et apostatis, Judaeis scil. qui a religione Judaica ad aliam defecerunt. Sic lectum fuisse olim, docet Antonius Margarita in suo contra Judaeos libro. Legitur sic etiamnum hodie in Commentario ad librum precum ex editione Cracoviana in quarto: in textu autem est ולמלשנים. Verba glossae sunt: ופירוש למשומרים אותם החוטאים: וכנגדם בנפשותם. והוכיר ד'. משומרים מיני אייבים ודמים. וכנגדם וחכנים. חסר. חשבר. חקער. apostatis, id est, illis qui peccant in animam suam. Commemoratur autem quatuor: peccatores, apostatas, haereticos, inimicos et superbos, contra quos totidem verbis dicit, eradicato, conterito, destruito, subigito vel humiliato. Haec ibi. Caeterum substituerunt Judaei vocem למלשנים inde a centum annis, quando Christiani caeperunt libros ipsorum pervolvere et censuram suam in quibusdam locis ipsis adjicere. Vocant autem apostatas למלשנים delatores, proditores, quia solent malitiam Judaeorum Christianis detegere. Metu ergo Christianorum, et alia quaedam in hac precatiuncula mutarunt. In editione quadam Veneta precum juxta ordinem Hispanorum: ולמלשנים כל חרי חקוה וכל הודים כרנע יאברו וכל אייביך וכך שונאיך. מהרה יכרתו והרשעים במהרה חקער וחשבר ותכלה וחכנים. במהרה בימינו: ברוך אתה יי שובר רשעים ומכניע דמים. In alia editione Veneta juxta ritum Romanensium Judaeorum: ולמלשנים כל חרי חקוה וכלם כרנע יאברו: וכל אייביך כרנע יכרתו וחכנע אותם במהרה בימינו. ב"א. Haec variatio facta est, ne

Christiani ipsorum diras animadverterent. Per haereticos, plerunque intelligunt Christianos, ut et per שונאים inimicos, quos etiam vocant מלכות דין: superbes similiter intelligunt Christianos sive regnum Romanum. Quid ergo istis fidendum; qui tale excidium et exitium nobis quotidie optant? Quorsum tantis privilegiis tutandi, ut illis robur tanta ipsorum impietas nanciscatur? משומר שנשא משומר? apostata si ducat apostatam juxta statuta ipsorum, ac postea ad Judaismum se receperint, conjugium ipsorum reputatur nullum, ac sine libello repudii dissolvi potest: Schulchan aruch par. 4. num. 26. Ap. Talm. ישראל משומר היה ופלה לה. Israëlitae apostata fuit et coluit illud, sc. idolum, Aa. 5.4a. היסוד apostatae, deficienti ad idolatriam, licitum est mutuo dare in usuram. Corpus ejus liberum est, cur non potius facultates ejus? Item, apostatas descendere faciunt in foveam, sed non ascendere, non educunt, vel extrahunt, Bechai fol. 214a.

perditio, profugatio, exitium, persecutio: שמד decreverunt (reges et magistratus Christianorum) persecutionem contra Judaeos. Pro hoc frequentius dicunt גיירה גיירה decreverunt decretum. Inde Author Aruch pro explicanda hac radice שמד, adducit duntaxat exempla de radice שמד, docetque quid ex hujusmodi quibusdam persecutionum decretis apud Judaeos contra statutum sit de exercitiis precum, jejuniorum et universalis respiciantiae. In MK. cap. 10. R. Schimeon ben Jochai, et R. Elieser filius ejus latebant in quadam spelunca 13. annis בשמדא in persecutione quadam.

notum fieri, cognoscendum se exhibere vel dare, innotescere: Agnoscere, cognoscere. Verbum est ex אידע, sive ejus Participio מידע formatum, cum additione literae ט ab initio, ut in aliis pluribus in hac litera. Sub forma passiva habet etiam usum verbi activi, regendo affixa pronomina et casum accusativum. Praet. ולא אשחמדע שומע neque agnoscitur apud ipsum nobilis prae paupere, hebr. נכר, Job. 34, 19. si notum factum fuerit, bovem petalcum esse, hebr. או נודע, Exod. 21, 36. in Jon. ולא אשחמדע ליך qui tibi notus non fuit antea, hebr. אשחמדע יוסף ית אחוה Ruth. 2, 11. אשר לא ידעה et agnovit Joseph fratres suos, hebr. ויכר, Gen. 42, 8. vir qui se cognoscendum exhibuit tibi, sit benedictus, hebr. די מכיר ברוך Ruth. 2, 19. ולא אשחמדעיה neque cognovit eum, heb. ולא הכירו, Gen. 27, 23. et cognovit eum, prociditque in faciem suam, hebr. ויכירו, IR. 18, 7. et cognovit eam, Gen. 37, 33. et cognovit eos, Gen. 42, 7. et אשחמדעו לא אשחמדעו non fuerunt agniti in plateis, hebr. לא נכרו. ipsi vero non agnoverunt eum, Gen. 42, 8. Part. לי מן אשחמדע non est qui agnoscat me, hebr. ואין לי מכיר, Ps. 142, 5.

Infin. לא ידעתי לא *agnoscere* non novi me notum reddere, i. e. ostentare me, heb. ואל אדם לא אכנה, Job. 32, 22. לא *agnoscere* ad agnoscendum me, ut me agnoscas et mei rationem habeas, cum sim alienigena, Ruth. 2, 10. Imper. לא *agnoscere* agnosce nunc, num tunica ista sit filii tui, heb. הֲכִינָה, Gen. 37, 32. לא *agnoscere* cognoscite et videte, Ps. 34, 10. Fut. לא *agnoscere* neque agnosco vultum ejus, Job. 4, 16. לא *agnoscere* non agnosces vultus personarum, i. e. personas, ut alias aliis praeferas ex favore personae, non ex justitia causae, Deut. 16, 19. לא *agnoscere* non agnosces personas, Deut. 1, 17. לא *agnoscere* cognoscent eos, Jes. 66, 9.

ואשחמורעו *agnitio, cognitio, notitia*: ואשחמורעו *agnitio* et *agnitio* vultuum, id est, personarum in judicio, testatur contra ipsos, heb. הכרה פניהם, Jes. 3, 9. Item *cognatio*, ut sequitur.

II. לאשחמורעו *agnatum, cognatum esse vel fieri*: vel nominaliter, *cognatus, quasi notus et familiaris*. לאשחמורעו ipsi Naomi autem erat cognatus quidam mariti ejus, heb. מרע, Ruth. 2, 1. לאשחמורעו Boaz qui est cognatus noster, heb. מרעתי, Ruth. 3, 2.

למחמורעו *cognatio, familiaritas*: למחמורעו *ad excoindendum cognationem suam, familiares suos*, Gen. 49, 5.

שמו *nomen angeli, qui cum socio suo ex coelo fuit deturbatus*: שמו Samgasai et Uziel qui de coelo ceciderunt, versabantur temporibus istis in terra, Gen. 6, 4. in Jon. pro hebr. ונפילים et gigantes tunc erant in terra. Gigantes isti fuerunt diotri נפילים quasi Decidui, quod e coelo essent dejecti in terram.

שמו *dimitti, excidere, exilire, dilabi, elabi, decidere*: שמו et elapsus fuerit ferrum de manubrio, heb. ונשל הכרל, Deut. 19, 5. in Tg. Jon. et Hier. אפֿהל שמו *dimittere, intermittere, remittere*. Fut. דרגש אשמו *lectum meum dimitto*, Ps. 6, 7. Sic habent Veneta. Elias in rad. שמו *legit* immergo, pro hebr. אמסח madefacio, liquefacio, quae lectio videtur melior: חשמיט *intermitte manum tuam*, Deut. 15, 3. שביעיה *septimo autem anno intermittito eam*, i. e. ne colito terram, sed quiescere sines, Exo. 23, 11. שמו *intermittat vel dimittat* quaeque dominus crediti, Deut. 15, 12. Ithpehal. Praset. *exi elapsus*, dimotum, luxatum est femur ejus, Lev. 21, 18. in Jon. Sic ap. Talm. in Chol. 57.

שמו *dimissio, intermissio, remissio, tam agrorum et terrae colendae, quam etiam hominum ex*

servitute, et debitorum. Fiebat id septimo quoque anno, qui dicebatur Annus dimissionis vel intermissionis. Quandoque significat *septennium, septem annorum complexum, sicuti Sabbatum significat diem septimum et septimanam integram*: ודין פתום hoc est negotium intermissionis, ut intermittat quisque creditor exigere debitum a proximo suo, neque petat a proximo suo, vel a fratre suo; וי ארום קרא שמו *nam vocatur intermissio coram Domino*; Deut. 15, 1. וישמט *et intermissionis annus quando venit, ut aperiamus thesauros frumenti*, Amos 8, 5. וישמט *annus dimissionis*, Deut. 15, 9. et 31, 10. ויהי צריא בשמט *eritque vasta, desolata in anno dimissionis*, Jerem. 17, v. 4. Hinc Munsterus scribit, significare *desolationem*. Id vero non est per se, sed ex consequenti, quatenus ager incultus manet. Plurale in forma masculina et significat *Septennium*: ויטא דיהיבן בני ישראל כספים חלחין שמו *quibus habitarent Israëlitas in Aegypto, fuerunt triginta dimissiones annorum (id est, triginta septennia) quorum numerus est ducenti decem anni: numerus autem quadringentorum et triginta annorum est ab eo tempore, quo locutus est Dominus cum Abrahamo, nempe die decimo quinto mensis Nisan sive Martii, inter partes sectas (Gen. 15.) usque ad diem egressus ex Aegypto, Exo. 12, 40. in Jonath. Vide hoc loco R. Salomonem.*

שמו *dimissio*, Rab.

Ap. Rab. et Talm., intricata et prolixa est disputatio de jure remissionis: שמו *annus demittit creditorem*, id est, facit ut creditor cogatur intermittere exactionem debiti. שמו *statutum (de anno septimo) non dimittit debitum*. המחזיר חוב בשביעיה יאמר *qui restituit chirographum in anno septimo, dicet debitori: Remitto ego debitum, etc.* Schevi. cap. 10. שמו *annus septimus, et Hillel senex fecit statutum, ut annus septimus non dimittat debitum*, Git. 36a. Respondet Gemara, non fuisse generale statutum Hillelis, sed speciale de anno septimo in isto tempore. Quod autem dicit Scriptura, ויהי דבר השמטה שמו *hoc autem est jus remissionis, remittito, etc.* (Deut. 5, 2.) illud innuit, שביעיה *quod de duabus remissionibus Scriptura loquitur קרקע, שמיטת קרקע, una scil. est intermissio culturae terrae, altera est remissio pecuniarum, etc.* Plura de juri-bus hisce ibidem in Gittin.

II. שמו *rapere, abripere, diripere, eripere: a-vellere, evellere, divellere, extrahere*: שמו *qui fuit rapiens manipulos lini*, Ned. 48b. שמו *rapit illud a filiis ejus*, Bm. f. 114b. שמו *rapiendo rapuit illud et comedit*, Bb. 28.

שמו *raptor, praedo*, As. 15b. B. Ar. scribit, non significare eum qui occidit homines, sed

raptorem vulgarem, qui vestimenta hominibus spoliavit, et aufugit.

שמיט, שמיט, *praelongum, promissum, ex significatione „Coma promissa“*. Una forma hebraica est, altera, chaldaica: שמיט שמיט collum ejus declive est antrorsum et praelongum, Bech. 43b. Gem. explicat שמיט id est, שמיט, אריך longum et promissum. Duo vitia sunt in primogenito. Ar. exponit, אריך ורך longum et tenerum. Pl. שמיט על ארעא הוא לה בני שמיט quae (foemina lactans) utitur Venere super terra, ei crunt liberi cum praelongo collo, id est, ארוכי צוואר, quod vitiosum est, Ketub. 60b.

שמוטא אי ירי: *bruchus, locustae species*: שמוטא bruchus cum fuerit in terra, hebr. חסיל, IR. 8, 37. residuum melolonthae absumpsit bruchus, vel, comedit attelabus, Joel. 1, 4. Legitur etiam hoc nomen Ez. 23, 21. sed in nullo sensu, unde R. David illic de alia lectione monet.

שמיט *locus intermissus vel dimissus a cultura et satione*: שמיט מלוחין locus incultus pro urticis aut herbis salsuginosis, heb. ממשק, Soph. 2, 9.

שמיט *stragula villosa*, Jud. 4, 18. in hebr.

In Vr. ad hunc locum, וחכמו בשמיט, et operuit eum stragula villosa (Jud. 4.): Quid est בשמיט? Rabbini qui hic sunt (in Babylonia) dixerunt, idem est quod בסורא linteo vel linteamine. Rabbini autem qui illic sunt (in terra Israelis) dixerunt, במשיכלא stragula. Dixit Resch Lakis: Discurrimus per totam Scripturam, neque ullibi invenimus vas aut instrumentum, quod vocetur שמיט. Quid autem est בשמיט? perinde est ac si dicas שמיט nomen meum sic est, quasi dicas, שמיט מעיר עליה, nomen meum testatur de ea, quod non tetigit eam impius iste, nempe Sisera Jaelem. Hactenus ibi. Meminit horum R. David in Commentariis. Emphatice שמיטא ap. Talm. quod est res crassa, villosa et magni pretii inquit R. David. De hoc intelligendum est, quod Munsterus hoc loco scribit, שמיט idem esse quod עב spissum.

הווא אריסא דקריש במחא דשמיט: *cepa*: iste hortulanus, qui desponsavit sibi mulierem pugillo ceparum, gl. מלא יד של בצלים, Kid. 52b. שרי si quis projiceret porrum vel cepas, Sanh. 109b. Projiceret, id est, spargeret vel expanderet in solo ad exsiccandum. Gl. שמיט id est, בצלים. Item, שמיט באחרא דחקלי שמיט in loco ubi ponderat cepas, Erach. 19a. Hanc significationem Munsterus omisit, quia in Aruch quidem exemplum adducitur, sed non explicatur. Contra שמיטא scribit esse genus minuti piscis saliti. Male. Nam quod in Ar. adducitur שמיטא ורסנא pro eo hodie in Gemara legitur כסמא et aliud significat. Alterum autem vocabulum הרסנא genus minorum piscium significat. Ita saepe significationes vocum inter se permutavit, quando in Aruch expressam interpretationem non habuit. Praeterea שמיט ponit significare basin. De eo in Ar. nihil invenitur. Error est, qui ortus ex כסמא basis, quod est interpretamen-

tum nominis hebraici ארץ, Exod. 38, 27. et 26. v. 19, 21. et alibi.

שמיטא *sinistra manus*. Saepius scribitur cum ס ab initio, ut est suo loco: על שמיטא או על שמיטא et respiciam ad dexteram vel ad sinistram, Gen. 24, 49. ולשמיטא ad dextram vel ad sinistram, Deut. 5, 32. דמיטא super manum sacerdotis sinistram, Lev. 14, 15. 26. in Jon. דמיטא דמיטא quae est sinistra manus Israelis. Gen. 48, 131 Jon.

שמיטא *sinister, sinistra, sinistram*. Fem. שמיטא et emphatice, שמיטא ירכון super summam manum vestram sinistram, Deut. 11, 18. in Jon. שמיטא. Ithpehal, שמיטא vel שמיטא *desolari, vastari: obtusescere*, cum ad animum refertur. Nam stupor animi est ejus quaedam *desolatio*. Rarius in Tg. usurpatur, et saepius per צרא transfertur. Praet. שמיטא כשעורא obtusescere quasi per horam integram, Dan. 4, 16. שמיטא et stupidum vel obtusum factum se ostendit sub manibus ipsorum, hebr. ויהיו ויהיו et insanum se finxit, IS. 21, 13. שמיטא במחויי desolantur per vicos, heb. נשמו, Thr. 4, 5.

שמיטא *desolatio, vastitas: stupor*: שמיטא שמיטא stupor comprehendit me, Jer. 8, 21. שמיטא שמיטא et desolatio absque habitatore, Jer. 51, 37. שמיטא שמיטא et redigam terram in vastitatem et desolationem, Ez. 33, 28. שמיטא שמיטא et in desolatione bibent, Ez. 12, 19. שמיטא שמיטא et in desolatione bibes, Ez. 12, 18. שמיטא שמיטא et ponam eos in vastitatem et desolationem, Jer. 25, 9.

שמיטא *stellio, reptile immundum*, Lev. 11, 30. in Jon. pro heb. למאד, quod R. Sal. scribit esse *la-certam*.

שמיטא *pinguem esse vel fieri: metaphorice opulentum fieri*.

שמיטא *pinguis, opulentus*: שמיטא שמיטא et boves pingues et saginati, IS. 15, 9. שמיטא שמיטא et pingues ovium, Deut. 32, 14. שמיטא שמיטא et pingues boum, ib. in Jon. שמיטא שמיטא et pingues ovium, ib. in Jon.

שמיטא *oleum*, hebr. שמיטא שמיטא *oleum combustionis*: Oleum erat pollutum, cujus usus ad cibos vetitus fuit, ut et ad usum Sabbathi, ideoque vulgariter in lucernis absumebatur: Sab. c. 2. in princ.

שמיטא *butyrum: pinguedo*: שמיטא שמיטא et accipit butyrum et lac, hebr. שמיטא, Gen. 18, 8. שמיטא שמיטא butyrum caseorum, Jud. 5, 25. שמיטא שמיטא butyrum et mel comedet, Jer. 7, 15. שמיטא שמיטא nam butyro et melle sustentabuntur, Jer. 7, 22.

שמיטא *idem*: שמיטא שמיטא *pinguedo porci, lardum*, Rab.

שמיטא *pingues*: שמיטא שמיטא de primitiis ovium suorum, et de pinguioribus ipsarum, Gen. 4, 4.

שמיטא *pinguedo, adeps*: emph. שמיטא et

שמע *audire, exaudire, attendere, auscultare, obtemperare, obedire, ut Hebraice. Saepius ta-*

לִּשְׁמָעָה *lectio, qualis in scholis audienda discipulis proponitur et praelegitur, dicta quasi auditio, quia auditur ab auditoribus.* Sic quam nos dicimus Scripturam sacram, Hebraei dicunt קְרָא לֵשְׁמָעָה lecturam sacram. Debet enim legi ab omnibus, sicut omnibus a Deo proposita et oblata est. לֹא שָׁמַע יְיָ אֱלֹהֵינוּ non est audita mihi haec lectio, non audiui, non didici unquam hanc lectionem, Talm. Sic vocantur explicationes, quas a maioribus suis Hebraei acceperunt et didicerunt, et tandem in doctrinale suum talmudicum retulerunt. גְּמָרָה לִּי שְׁמָעָה בְּדוּכָה non est audita mihi haec lectio, non audiui, non didici unquam hanc lectionem, Talm. Sic vocantur explicationes, quas a maioribus suis Hebraei acceperunt et didicerunt, et tandem in doctrinale suum talmudicum retulerunt. גְּמָרָה לִּי שְׁמָעָה בְּדוּכָה non est audita mihi haec lectio, non audiui, non didici unquam hanc lectionem, Talm. Sic vocantur explicationes, quas a maioribus suis Hebraei acceperunt et didicerunt, et tandem in doctrinale suum talmudicum retulerunt.

אָדאַמאַס *adamas, petra durissima, lapis qui duri-*
tie sua adamanti similis est, ut silex: מִן שִׁמְרִי טִינְרָא

ex lapide durissimo rupis, hebr. מַחֲלָמִישׁ, Deut. 32, 13. in TgH. שְׁמִיר בְּטַרְר שְׁמִיר (id est, acumine) adamantis, hebr. בְּצִפְרָן שְׁמִיר, Jes. 17, 1. שְׁמִיר לְמַעַן in petram durissimam in fontem aquarum, hebr. חֲלָמִישׁ, Ps. 114, 8. בְּשְׁמִיר אֲרִישִׁיט יָדֶיהָ in petram durissimam extendit manum suam, hebr. בְּחֲלָמִישׁ, Job. 28, 9. רָאִפִּיק לְךָ מִי מִשְׁמִיר טִינָה qui produxit tibi aquam e lapide durissimo rupis, Deut. 8, 15. in Jon. Emph. כַּמֹּא דְשְׁמִירָא חֲקִיף מְטִינָה sicut adamas durior est rupe, hebr. כְּשְׁמִיר, Ez. 3, 9. חֲקִיף כְּשְׁמִירָא durum ut adamas, Zach. 7, 12.

שְׁמִיר Schamir. Scribunt Talmudici, fuisse *vermiculum instar grani hordeacei, cujus virtute fissi et scissi fuerunt lapides durissimi*. Unde volunt Mosen eo usum fuisse ad aptandos lapides pretiosos ephodi: Salomonem etiam eo diffidisse lapides ad aedificationem templi, cum lapide integro, lapidibus quadratis et devolutionis, prout e monte scissi et advecti fuerunt, sine usu ferramenti alicujus, templum extruxisse legatur, IR. 6, 7. In Pirke av. cap. 5. refertur inter decem illa, quae Deus creasse scribitur vespera Sabbathi sub crepusculum. In Talm. גִּטָּין Git. 68a. prolixa et impia fabula refertur, qua arte rex Salomon templum aedificaturus, cum consilio et ope Sapientum ab Asmodaco, daemoniorum principe, impetrarit. In Talmud ad aedificationem templi sancti, juxta id quod dicitur, sicut schamir fortior est rupe, (Ez. 3, 9.) R. David scribit IR. 6, 7. ad verba, אֵבֶן שְׁלֹמֹה lapide integro: Quomodo scilicet advexerunt eos de monte, ubi caedebant eos sicut decebat. Posteaquam vero eos advexerant ad templum, nihil quicquam amplius ab eis caedebant, sed integris utebantur ad structuram, prout eos adduxerunt de monte. Sunt ex Rabbiniis nostris, qui asserunt, etiam in monte non fuisse caesos ullo instrumento ferreo, שְׁמִיר אֵלָא בחולע אחר שנקרא שְׁמִיר sed per vermiculum quandam qui vocatur schamir. Eum si adhiberent ad lapides, statim per se fuerunt fissi et dolati. Ajunt etiam vermiculum istum fuisse כְּכִין instar grani hordei. Posuerunt eum et conservarunt in arcula plumbea, cum furfuribus hordeaceis. Si ponerent eum etiam supra montem, diffindebat eum. Eo divisit Salomon omnes lapides templi. Quis autem dedit eum regi Salomoni? aquila adduxit eum ex paradiso, sicut dictum est „et locutus est Salomon ad jumenta et ad aves“, (IR. 4, 33.). Quid locutus est ad aves? quaesivit ex eis, ubinam esset schamir vermiculus. Confestim avolvit aquila, et attulit eum, adduxitque ad Salomonem ex paradiso. Estque hoc unum ex iis, quibus

dedit Deus dominium, ut tenerum et molle dominaretur in durum. Eo dolavit Moses lapides pretiosos Ephodi: eo dolavit lapides tabularum primarum et secundarum Legis. Haec vero per Cabalam habuerunt Rabbini nostri inde a diebus Mosis, quae nostrum non est in dubium vocare, aut de iis disputare. Haec R. David. Postremum illud de aquila, adducitur in Jalk., IR. 6. ex Medrasch שָׂרָר טֹב. Aliter autem de eo tradunt Talmudici, ut dictum. שמירמיה Semiramis, Medr. Esth. c. 1, 9. Uxor Nebucadnezaris. Vr. s. 19. in fine.

שְׁמִירָא *cepa acerrimae genus, cujus usus est in medicina*: Talm. Oketzin c. 3.

שְׁמִיר ministrare. Respondet in Tg. Hebraeo שָׂרָר et שְׁמִירָא sacerdotii fungi, et saepe Verbo עָמַד, quando cum לפני construitur, et denotat *stare coram aliquo ministrandi gratia*. Praet. וְשָׂרָר יָחִיד et ministravit ipsi, hebr. וְשָׂרָר אֶחָד, Gen. 39, 4. וְשָׂרָר לְפָנָיו et ministravit coram ipso, hebr. וְשָׂרָר לְפָנָיו קְדָמָה IS. 16, 21. וְשָׂרָר יָחִיד et ministravit ipsi, IR. 19, 21. Part. הוּא הָיָה מְשָׂרֵשׁ קֳדָם יי erat ministrans coram Domino, hebr. הָיָה מְשָׂרָר IS. 2, 11. Pl. בְּמִקְרָשׁ יִהְיוּ מְשָׂרְשִׁין eruntque in sanctuario meo ministrantes, וְשָׂרָרִים יִהְיוּ בְּבֵיתִי et ministrantes domui meae, Ez. 44, 11. Constr. מְשָׂרְשִׁין בְּבֵיתִי ministratoribus domus meae, Ez. 45, 5. Fem. וְשָׂרָרָה לִּי et (puella ista) ministrabat ei, IR. 1, 4. מְשָׂרָרָה קֳדָם מֶלֶךְ ministrabat coram rege, IR. 1, 15. Infin. לְשָׂרָרָה ad ministrandum, Exo. 28, 35. לְשָׂרָרָה קֳדָם me, Exo. 29, 1. מְשָׂרָרָה קֳדָם ne ministrarent mihi, Hos. 4, 6. וְשָׂרָרָה בֵּיתִי et ad ministrandum diei, hebr. וְשָׂרָרָה Gen. 1, 18. in Jon. לְשָׂרָרָה ad ministrandum ei, Jes. 56, 6. לְשָׂרָרָה in ministrando ipsos, dum ministrant ipsi in portis atrii, Ez. 44, 17. לְשָׂרָרָה ad ministrandum ipsis, Ez. 44, 11. Fut. תְּשָׂרָרָה קֳדָם me ministrabis, heb. תְּשָׂרָרָה לִּפְנֵי חֵמֶךְ Jer. 15, 19. וְשָׂרָרָה et coram Eleasaro sacerdote ministrabit, heb. וְשָׂרָרָה Num. 27, 21. in Jon. וְשָׂרָרָה et ministrabit coram me, heb. וְשָׂרָרָה et sacerdotis ministerio fungetur, Exod. 40, 13. וְשָׂרָרָה et ministrabit cum fratribus suis, heb. וְשָׂרָרָה Num. 8, 26. וְשָׂרָרָה et ministrabit coeli de super, heb. וְשָׂרָרָה stillate, Jes. 45, 8. וְשָׂרָרָה et coeli ministrabunt rorem suum, Zach. 8, 12. וְשָׂרָרָה et ministrabunt ei, Num. 3, 6. וְשָׂרָרָה in quibus ministrabunt, Ez. 42, 14. וְשָׂרָרָה et ministrabunt tibi, Num. 18, 2. וְשָׂרָרָה ipsique ministrabunt ei, Num. 1, 50.

שְׁמִיר minister, proprie sacerdotum, diaconus, subdiaconus. Sacerdotis vicarius, vocatur הָזָן: hujus vicarii minister dicitur שְׂמִיר: ut, וְשָׂרָרָה בר, et minister ejus Jehosua filius Nun, Exo. 33, 11. in TgH. Pl. וְשָׂרָרָה קֳדָם בְּרוּמָא ministri sancti in excelso stant coram ipso, heb. וְשָׂרָרָה שְׂרָפִים Seraphim, Jes. 6, 2. וְשָׂרָרָה ministri, Jes. 6, 6. וְשָׂרָרָה et iuxta יָקוֹם שְׂמִיר ipsa stabit cum ministris meis, heb. וְשָׂרָרָה יִשְׂרָרָה mihi, Ps. 101, 6. וְשָׂרָרָה בֵּיתִי שְׂמִיר gaudium

domus servorum meorum, Ps. 137, 6. יקוב עם שמש. ib. 101, 6.

מִשְׁכָּן *idem*: רמשה: servus Mosis, Num. 11, 28. Jos. 1, 1. מִשְׁכָּן שְׁנֵי ministrorum ejus, IR. 10, 5.

מִשְׁכָּן *ministerium, officium, usus*: Emph. יח כל omnia vasa ministerii, Num. 4, 12. יח me restituit ad ministerium meum, heb. על כני Gen. 41, 13. ויחזיק על שמשך et restituet te ad ministerium tuum, heb. על כנך Gen. 40, 13. et de officio tuo depellet te, heb. ומסמךך et de statu tuo, Jes. 22, 19. Ap. Rabb. usus, officium libri Psalmorum. Liber est sic vocatus. Apud Grammaticos, השימוש ב' litera ב' ministerii, id est, servilis.

ב' *vide* mox infra.

מִשְׁכָּן *ministra, famula*. In Br. s. 18. Deus non creavit mulierem ex manu Adami, שלא חוה, ממשנית ne fieret ministra, manibus semper famulans. Sic legitur in Jalkut fol. 8b. Sed in Br. scriptum ממשנית contractans manibus, scil. furandi causa. *Vide* משש.

II. *שמש concumbere, ministerio mariti fungi, ministerium lecti vel thori conjugalis ministrare: coire, rem habere*. Sic quandoque respondet in Targ. Hebraeo כוא quando hoc sensu sumitur, quandoque verbo שכב, quandoque verbo ענה. Hierosolymitanis et Babylonii fuit usitatissimum. Praet. שמש עם אחך si concubuisset adolescens quispiam cum uxore tua, induxisses super nos peccatum maximum, Gen. 26, 10. in TgH. ענה propterea quod concubuit cum uxore proximi sui, Deut. 22, 24. Jon. שמש עם אחך בלחודי qui concubuit cum ea solitarie, Deut. 22, 25. Jon. ושמש עם אבואה et concubuit cum patre suo, heb. וחשכ Gen. 19, 33. Jon. ושמש עם, רשמש עם, et concubuit cum eo, v. 35. Jon. ושמשת עם et concubui cum illa, nec inveni in ea testimonia virginitalis, Deut. 22, 14. Jon. בחר רשמש עם posteaquam concubuisti cum ea, Deut. 21, 14. רלא שמשו quae nunquam concubuerunt cum viro aliquo, heb. לא ידעו איש quae non cognoverunt virum, Gen. 19, 8. Jon. Part. אחא עם שמש vir concumbens cum uxore alicujus, Deut. 22, 22. Jon. Imper. שמש עם concumbe cum ipso, Gen. 19, 34. Fut. וישמש עם אחך vir qui concubuerit cum uxore patris sui, Lev. 20, 11. וישמש עם et concubuerit cum ea, Deut. 22, 25. לא השמש עם non concumbet cum patre suo, Lev. 18, 7. Jon. וישמש עם חורך concumbat cum alieno uxore mea, heb. חטון molat, Job. 31, 10. וישמש עם et concubemus cum ipsis, viris sc. concubitu mascululi, Gen. 19, 5. נשמש עם concubemus cum eo, sc. patre nostro, Gen. 19, 32.

מִשְׁכָּן *ministerium, officium, usus: ministerium lecti, concubitus maritalis, reihabitio*. Rabbini nomen lecti saepe, immo communius, adjungunt,

unde saepius in specie sic usurpatur. Et in Targ. כוא non cognoverunt concubitu ullius viri, Gen. 19, 8. in TgH. ministerio lecti, Lev. 18, 14. i. e. concubitu conjugali: nam inter conjuges duntaxat debet fieri. Praeterea quod fit, scortatio est, aut majus delictum. לא ne des concubitu tuum, sc. seminis virilis, Lev. 18, 20. et vir qui dederit concubitu suum, i. e. qui rem habuerit aut coiverit, Lev. 20, 15. Pl. השמשין דאחא concubitu mulieris, id est, prout viri cum uxoribus concumbere solent, Lev. 20, 13. Emph. בהשמשין דאחא concubitu mulieris, id est, quomodo cum uxore vel muliere vir coire solet, Lev. 18, 21. Fem. emph. בפרסותי או בפרסותי concubitu aut nudatione pudendorum, Lev. 18, 6. השמשין concubitu tuum, Lev. 18, 23. לא חתך ne des in concubitu ejus, id est, dum ea concumbit, Lev. 18, 21. Rabbini quandoque de aliis etiam usurpant: ut, השמשין officia vel ministeria praeceptorum, quae scil. circa observationem praeceptorum divinorum versantur, Meg. 26b. Item *supellex, vasa, quae ad alicujus rei usum et ministerium adhibentur*: לא חעלון ריחוקי מביחא non inferetis abominationes idolorum et vasa ipsorum in domos vestras, Deut. 7, 26. Jon. כלל utensilia, Ramb. הלכות אישות c. 18.

Ap. Talm. et alios Rabbinos varia de concubitu monita leguntur. In Talm. כחוכות f. 60b. רמשה נכפי ב' ריחא הו' לה בני נכפי דמשה על ארעא הו' לה בני שמיט. quae coit super terram, ei erunt liberi longi colli. In סנהדרין Sanh. 108b. וכולם לקו. tres coiverunt in arca Noae, et omnes vapularunt, nempe canis, corvus et Cham. Canis, qui post coitum נקשר alligatur feminae cani. Corvus, qui semen per fauces evomit. Cham, qui cute nigros posteros genuit, Aethiopes scil. quorum pater fuit Chusch Chami filius. Prohibitum autem erat, in arca coire invicem. Nam scriptum est: Ingredieris in arcam, tu et filii tui, uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum, (Gen. 6, 18.). Dixit R. Jochanan: מכאן אמרו שנאכרו כחשמש המטה hinc dixerunt Rabbini quod prohibitum ipsis fuerit ministerium lecti, id est, concubitus. Haec ibi. Causam reddit R. Salomon Gen. 6. quod jussisset Deus separatim ingredi לבר והנשים לבר, viros seorsum, et mulieres seorsum. Quando autem postea dictum (Gen. 8, 16.). „Egredere ex arca, tu et uxor tua, et filii tui et uxores filiorum tuorum tecum”: כאן החיר להם השמש „tu et uxor tua” hic permisit ipsis rursus ministerium lecti, scribit R. Sal. Gen. 8. In Bechor. 8a. הכל משמשין פנים כנגד פנים משמשין פנים כנגד פנים ואלו דן דג ואדם ונחש ומאי שנא הני חלוא כי אחא רב omnia דימי אמרי במערכא הואיל ודברה עמהם שכנה (animantia) coeunt facie obversa cervici, exceptis

tribus, pisce, homine, et serpente. Et quare haec tria aliter coeunt? Quia, ut in occidente ajunt, majestas Divina locuta est cum eis. In Nid. 16b. *administrans officium lecti ad lumen lucernae, id turpe est. Et mox: Dixit R. Jochanan, מטחו שמש מטחו* vetitum est homini obire officium lecti sui interdium. Dixit R. Hammenunne: *quam habes scripturam de hoc? dicitur: „Perditus sit dies, in quo genitus sum: noctu autem dixit pater: conceptus est vir“ (Job. 3.). Nox ergo data est ad conceptum, dies autem non. Et fol. 11b. Dixit Samuel: אשה* vetitum est mulieri cohabitare, quae non patitur (ordinarie) menstrua sua, nisi prius se scrutata fuerit, an sc. munda vel polluta sit. Et in principio libri: *המשמשה* quae coit cum testibus, id est, per linteum purum prius, tanquam testem, loco pudoris explorato, num a sanguine purus vel pollutus sit. Sic linteum testis est, non quod testes vivi astent. Sic alibi duo testes requiruntur ad coitum, id est, duae explorationes, una ante coitum, altera post coitum, nempe exploratio de sanguine polluto menstruo. In הקין דם ושימש מטחו הוין לו בנים ויחקן Git. 70a. הקין דם ושימש מטחו הוין לו בנים בעלי ראתן qui emisit sanguinem (per venae sectionem) et concubuerit (cum muliere) erunt ei liberi debiles: si ambo venam secuerint et coiverint, habebunt liberos ulcerosos. Idem legitur in כתובות c. 7. in fine. Ibidem in Gittin: בא מן הדרך ושימש מיטחו הויוין לו בנים ויחקן veniens de via (rediens ab itinere fessus) et obiens officium lecti, erunt ipsi liberi debiles. Item ibid. בא מביה הכסא אל ימש מטחו עד שישהא שיעור חצי veniens de loco secreto, ne coeat, donec expectaverit quasi dimidium milliare. Ratio: quia angelus loci secreti comitatur ipsum, et si ipso praesente adhuc coiverit, non habebit filios epilepticos. Item ibid. *המשמש מטחו מעומד אחורו עוין* מימש אחורו דלריא qui obit officium lecti stans, corripit eum spasmus: sedens, corripit eum delirium. In אסור לאדם לשמש מטחו בשני Tan. 11a. חעניה prohibitum est homini obire officium lecti sui in annis famis sicut dictum est: Josepho nati sunt duo filii antequam veniret annus famis (Gen. 41, 50.). Hoc repetitum est a R. Salomone hoc loco in Commentario. Ib. חסוכי בנים משמשין מטותיהן בשני רעבון prole-carentes obeunt officium lectorum suorum annis famis.

III. *שמש frui, uti, usurpare: השתמש usurpari, quasi dicat, usurpare ad servitium, servire sibi et in suum usum et commodum: שמש, usus, servitium, ministerium.* Sic apud Masorethas in notis masorethicis frequentissime usurpatur, ut ostensum in Commentario nostro masorethico. Sic in Tg. וימשש באצלחחא et fruatur prosperitate de coelis excelsis, Ecol. 10, 6. Ap. Rab. et Talm.; שקרא ושנה

qui legit Scripturam, et Mischnam, et non utitur discipulis Sapientum, i. vocatur עמ הארץ populus terrae, idiota, i. e. qui non simul quoque discit opiniones et decisiones doctorum in Gemara, de rationibus Mischnae etc. Sota 22a. Ber. 47b. Econtra; *שקרא ושנה ושמש* כל מי שקורא ושנה ושמש עליו הכחזר אומר יגיע כפיך כי תאכל אשירך הלמיד חכמים עליו הכחזר אומר יגיע כפיך כי תאכל אשירך quicumque legit Scripturam, et discit Mischnam, et utitur quoque discipulis Sapientum (in Gemara,) de eo dicit Scriptura; Laborem manuum tuarum comedes, beatus eris, et bene tibi erit, (Ps. 128.) In Chol. 44b. Ex Ithpabel, כדרך, שמששת במדור בחיי בעלה utitur (vidua) habitatione (mariti defuncti) sicut ea usa fuit vivente ipso, Ketub. folio 103a.

IV. *שמש בבבוען אורח: sol in Gibeon subsiste, Jos. 10, 12. ואינו ממדנה שמשא* et venerunt ab ortu solis, Jud. 11, 18. *דמא ושמשא* soli et lunae, Ps. 74, 16. *ולשמשא ולסידרא* et lunae, IIR. 23, 5. Caret plurali, ut notavit Elias, scil. in propria significatione. Est enim tantum unus sol. Plurale reperitur pro luce declinantis diei, et accedentis noctis: *בין שמשא* inter soles, hebr. בין הערבים inter duas vespere, Exod. 12, 6. Num. 9, 11. id est, vespere lucem duplicem: unam declinantis lucis, alteram accedentium tenebrarum noctis. Communiter exponunt pro luce occidentis solis, et obscura luce ad occultatum solem, quod tempus vocatur crepusculum vespertinum. Vide lexicon nostrum hebraicum in nomine ערב. Rabbini hanc locutionem forma feminina expriment, *בין השמשות*, intersolarium tempus, crepusculum, die Tagfärbung. Vide Ber. 2b. in infima pagina. Amplius ap. Rab. דכני קרחי *שמשא* sol inter calvitia, i. e. sol per nubem micans, lucem in terra praebet hic et ibi, et circumcirca obscuritates nubes sunt, quae comparantur calvitiei, in qua parte una glabrities est, in alia particula quaedam pilorum: Tan. folio 3b.

שמשא, שמשא, Samsaci, Σαμψαίοι Epiphania dicti, solarii, solis et syderum cultores.

שמשא sol, metonymice nigredo, atror ex solis ardore contractus, aut morbus aliquis veluti capitis dolor et gravedo, aut catharrus ex sole: שמשא חז חרי ימי si sit pro nigredine unius diei, חז חרי ימי duorum dierum, חז חרי ימי trium dierum, חז חרי ימי pro nigredine veteri, multorum dierum, Git. cap. 7. in princ. Gemarae. In Aruch explicatur קרחא febris.

שמשא hyssopus, de qua in Lege, et dicitur ארז Scribitur et שמשא quod legitur וימשש vel וימשש. Extat in Sab. 109b. Usus ejus ad expellendos lumbricos ventris. Ex vocum affinitate videri possit esse *σάμψυχον* sampsuchum⁷⁶, vel, samsucus herba, de qua vide Dioscor. lib. 3. c. 47.

שמשא sesama, ac, vel sesamum, genus

⁷⁶ Usus vocis etiam in arabico سمسك.

rumenti aestivi Indici, vel leguminis genus, unde leum praestans fiebat: נוחא בכיהא קריא לשושמא: cortatio in domo, est sicut eruca in sesamo, Sota f. b. Scortatio, id est, וניחא meretrix, mulier scortans. Alius dixit, נוחא בכיהא קריא לשושמא, id est, racunda et rixosa mulier in domo, est sicut eruca esamae, nempe, ut vermis granum perdit et comunit, sic mulier talis domum suam et maritum. Vide Adagia hebr. Drusii dec. 1. והפרגין והשושמן apaveres et sesama, Rh. 13b. Schevi. c. 2¹¹.

שושמן *sesaminum* oleum sesaminum. Quidam, *oleum papaveris*. Vr. 31. circa finem.

שושמא *formica*¹²: אחרמא לשושמא conferre ad formicam, heb. נמלה, לך אל נמלה, Pr. 6, 6. Plurale שושמא *formicarum* non est fortis opulus, ib. 30, 25. Apud Talm. reperitur etiam, שושמא magna, Jeb. 76a. Pravum videtur pro שושמא. Alibi: שושמא גברא כורסיה: quae formicam maritum habet, olium suum inter heroínas collocat, Ketub. 75a. 31. dicit משה הדיין proverbio vulgari שושמא גברא licit de ea, quae maritum exiguae staturae habet nectar formicae. Sensus est, eam etiam, quae pusioem maritum habet, inter matronas numerari, et raestare talem habere, quam sine marito vivere. simile vide in נסח שושמא קינא שושמא. נסח שושמא. B. Ar. in his et aliis exemplis legit שושמא.

שושמא *excludere, expellere, segregare, separare a communitate et societate hominum, a republica, ab ecclesia totaliter et finaliter, et quasi a vitae communionem, ut Dei iudicio commissus, a reconciliatione hominum sit exclusus. Excommunicare* Theologorum scholae dicunt. Est autem tertia et gravissima exclusionis species. Prima dicitur נדוי separatio simplex ad certum tempus, de qua in rad. נדוי. Secunda dicitur חרם anathema, id est, separatio cum diris, maledictionibus et imprecationibus. Tertia est schammata, sine spe reditus ad communionem reipublicae vel ecclesiae. Sic Elias in suo exico Tisbi, et communiter Hebraei. Videtur tamen aliquando generalius ap. Rab. sumi pro *excludere, excommunicare* simpliciter, unde Munsterus voluit esse idem cum נדוי. In Talm. Mk. f. 16a. חרם כי חלחא domus trium iudicum, qui schammatarunt, non veniunt postea illi tres iudices et solvunt eum, scil. ex anathemate schammatha. Hic pro communi separatione vel excommunicatione sumitur, cum liberari possit. Ibilem: Dixit illa: בארבע מאה שיפורי שמה ברק: quadringentis tubis schammatazavit eum Barak, sc. meosam urbem, de qua Jud. 5, 23. Solebant buccinas et cornua inflare in synagogis, quando anathematizarunt vel schammatarunt, ad maiorem hororem tum ipsis reis, tum caeteri ecclesiae incutientium. Idem legitur in Schevu. 36a. Et in Sanh. 107b.

in edit. Veneta: שיפורי שמה: produxit quadringentas buccinas, et schammatazavit eum, nempe Jesum Nazarenum. Historia ista plene extat in edit. Veneta, sed in edit. Basileensi omissa. Hic autem adducitur haec particula, ad probandum usum buccinarum cum hoc anathemate. Amplius in Mk. 16a. מנלן דמשמחין unde nobis constat, quod licitum nobis sit schammatazare? Ex eo quod scriptum est: מרו מרו maledicite Merosae urbi, (Jud. 5, 23.). Haec maledictio fuit excommunicatio sive schammatazatio, qua Dei iudicio et maledictioni, sive divinae ultioni et totali exitio urbem istam committebat et devovebat Barak legatus Dei. Et f. 17a. שמה ויל ito, excommunicato ipsum. Et fol. 14b. וואי לא ציח דינא משמחין ליה et si non obtemperat iudicio, schammatazamus eum. Si sc. rebellis sit et refractarius iudicium sententiae, excommunicari debet. In Schulchan aruch, parte Jore dea, num. 334, s. 44: Qui habet querelam aliquam de proximo suo, et tradit ipsum regi vel iudici, משמחין ליה schammatazant ipsum. In Pes. 50b. Qui vespera sabbathi et aliorum dierum festorum operas serviles facit, infaustum illud quidem est, neque videt signum benedictionis, ליה משמחין לא אכל sed non schammatazamus eum: at qui vespera paschaticas operas serviles facit, ליה משמחין נמי משמחין eum. In libro Tanchuma, s. 16a.: וישב Esra ex Babylonia, et Sorobabel et Jehosua filius Jehozedeki cum eo, inciperentque aedificare templum, sicut dicitur: Tunc surrexerunt Sorobabel filius Schealtielis et Josua filius Johotzadak, coeperuntque aedificare domum Dei quae est Hierosolymis, etc. (Esr. 5, 2.) tunc aggressi sunt eos השמרונים Samaritae bello centum octoginta millibus hominum. Fueruntne השמרונים? immo כוזאים Kutaei fuerunt, qui ab urbe שמרון dicti fuerunt Samaritae. Quaesiverunt autem interficere Nehemiam per fraudem, sicut dictum est: Veni, consilium capiamus invicem, etc. (Neh. 6. 7. 8. 9. 10.) In vicis et valibus violenter impediverunt opus domus Dei per annos duos, sicut dicitur: Tunc impeditum fuit opus domus Dei in Jerusalem, cessavitque usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum, (Esr. 4, 24.). Quid tum fecerunt Esra, Sorobabel et Jehosua? congregabant universum coetum populi in templum Dei, et adducebant trecentos sacerdotes et trecentas buccinas, et trecentos libros Legis et trecentos adolescentes, et clangebant buccinis; Levitae autem cantabant et psallebant, et anathematizabant, et schammatisabant et excommunicabant Kuthaeos per Schemhamphorasch, et per scripturam divinam scriptam in tabulis Legis, et per anathema domus iudicii superioris, et per anathema

¹¹) Arabice haec vox per Chirik سَمْسَم sonant.

¹²) De agilitate dicta, ar. سَمْسَمَانِي celer, agilis.

ergo nunc faciendum? לִישְׁרֵי לִיחָ estne solvendus ex
excommunicatione? לֹא הִל שְׂמַחָה עֲלֶיהָ חֲלָחִין יוֹמִין לֹא
לִישְׁרֵי לִיחָ si non mansit super eum excommunicatio
per triginta dies (id est, si non duravit super eo
excommunicatio triginta dies) non est solvendus.
Et mox: In ea ergo sententia est Avai חֲלָחִין בִּי
הֵינִי תְּרֵס תְּרֵס qui excommunicarunt aliquem, non ve-
niunt tres alii et solvunt eum: שְׂמַחָה שְׁרֵי שְׂמַחָה
unicus probatus potest solvere excommunicationem
Schammata, Ned. 8b. Ex his apparet, quod Scham-
mata non est excommunicatio perpetua soli iudicio
et exitio divino commissa, ita ut ex ea liberari et
cum ecclesia reconciliari amplius non possit, sed
potius quod inde solvi et liberari possit. At hoc
modo schammata videtur esse idem quod נִדְּוִי, nisi
quod plures execrationes adjunctas habet. Nam de
נִדְּוִי ibidem traditur, אין נִדְּוִי מְשַׁלְשִׁים יוֹם non
durat niddui minus quam triginta dies. Sic et
schammata post triginta dies potest solvi et laxari.
In Bm. 70a. וְלֹא מִקְבֵּל שְׂמַחָה דְּרַבָּנָא et non acceptat
excommunicationem Rabbinorum. Supra in Tg fuit,
excommunicatio Domini: sic et Talmudici
quandoque loquuntur, שְׂמַחָה דְּאֵלֵּי יִשְׂרָאֵל anathema
vel excommunicatio Dei Israelis. Quaerendum ergo
aliis aliquando fuerit, num haec divina excommuni-
catio sit ea, qua homo totaliter et finaliter ab eccle-
sia segregatus, soli iudicio divino sit devotus, cum-
que ea sit mors et exitium, ut supra dictum: Ex-
communicatio autem Rabbinorum sit ea, ex qua quis
rursus solvi et liberari possit, de qua paulo ante
exempla adducta sunt? בֶּר שְׂמַחָה filius excommuni-
cationis, i. e. reus excommunicationis. Excommu-
nicatio fiebat quandoque verbis expressis, quando
excommunicandus erat praesens: quandoque scripto
publice affixo, quando absens erat. Hinc legitur
in Maim., in libro מַדְדָּא Madda, c. 7. s. 2. כִּדְּוִי הוּא
הַנִּדְּוִי אֹמֵר פְּלוֹנִי יִהְיֶה בְּשְׂמַחָה. וְאֵם נִדְּוִי אֹמֵר
quomodo fit niddui? dicit: N. esto
in excommunicatione. Si excommunicant eum in
faciem, id est, praesentem, dicit: N. hic esto in
excommunicatione sive banno. Haec ibi. Interrogatio
est de niddui, et responsio de Schammata. Aut in-
terrogandum fuisset, quomodo fit schammata? aut
respondendum ad quaestionem de niddui; N. esto
in niddui sive excommunicatione? Alternant ergo
haec inter se, et unum pro altero sumitur. Sic ubi
tertia causa excommunicationis niddui ponitur, de
eo qui alterum ignominiose vocat עֲבָד שֶׁרָוָם, de
eo tamen Gem. loquitur, שְׂמַחָה נִדְּוִי excommu-
nicavit eum, propterea quod solvi esset alios ho-
mines vocare עֲבָדֵי שֶׁרָוָם servos, ut legitur in Kid. 70a.
Secunda causa excommunicationis niddui est; qui
contemnit magistrum publicum, vel שְׁלִיחַ כֹּהֵן nun-
cium consistorii judicialis. De eo Gemara dicit:
מֵאֵי טַעְמָא שְׂמַחָה מִן לְהוּא נִבְרָא צִעַר שְׁלִיחָא דְּרַבָּנָא
propter quid excommunicavit dominus virum istum?
quia molestia affecerat nuncium Rabbinorum judi-
cium, Kid. 70b. Talia plura observare passim licet,

ubi se invicem permutant, quod sine dubio etiam Munsterus observavit, quando scripsit נדר esse idem quod נדר. Scripto publicabatur schammata contra absentem, quod vocabatur פחחא של שחחא, scheda excommunicationis. Hinc in Schulchan aruch, parte Chosen hammischpat, num. 11, s. 1. legitur: Nuncius vel minister publicus iudicii ea fide habetur, ut, si dicat, N. a me citatus ad iudicium, contempsit me, aut vilipendit iudicem, aut dixit se nolle comparere in iudicio, וסמחין אורו על, tunc schammatisent ipsum ad verba ejus, אבל אכן sed non scribunt super eo schedam excommunicationis schammata, donec venerint duo, qui testentur, ipsum nuluissse comparere ad iudicium. Minister tamen ille propterea non habetur ut calumniator aut qui falsum retulerit. Et mox s. 2. Minister vel nuncius iudicii qui dicit: Ruben misit me nomine unius ex iudiciibus. (citans te ad iudicium) ipse autem nolit comparere, אין אכן non scribunt super eo schedam excommunicationis, donec dicat nuncius, in nomine trium ex iudiciibus sive iudicium. Eadem est ratio de excommunicatione niddui, quae similiter solebat scheda publicari, unde ibidem sect. 4. legitur: is super quo scripserunt niddui, quod noluerit comparere, si dixerit postea: comparebo, non lacerant כחב הנדוי schedam excommunicationis, donec comparuerit. At is super quo exscripserunt excommunicationem, quod noluerit parere mandato iudicium, quamprimum autem dixerit, recipio me pariturum mandato iudicii, lacerant כחב הנדוי schedam excommunicationis, ipseque dat mercedem scribae. In Mk. 17a. Quidam contempserat מרבנן צורבא Rabbīnum quandam insignem, qui accessit R. Josephum, ipsique dixit, ויל שחחיה ito schammatisato ipsum. Respondit ipse: metuo mihi ab ipso, (si scil. verbis ipsum excommunicem.) Dixit ipsi Rabbīnus iste: שקול כחב עליו Gl. כחב עליו scribe super eum schammata, scripta scheda eum excommunicato. In Bk. 112b. simile exemplum legitur de quodam citato contumaciter emanente, ויל אהא כחבין פחחיה עליה, tunc scribimus edictum excommunicationis super eo. פחחיה hic est שחחא שטר literae publicae, edictum publicum excommunicationis, publicatio excommunicationis per scriptum. In his omnibus שחח et שחחא est idem quod נדר et נדוי. Nam causae hujus poenae recensentur in causis niddui. Haec sufficiant de שחח.

שחח vide supra in שחח.

שחח *odisse*. Pauca scribuntur per ש, communis per ו, unde ibi conjunguntur. Vide illi.

שחח *mutari, mutare se, mutata vice aliquid agere, iterare, variari*. Praet. שחח ולא שחח neque mutatus fuit splendor honorabilis vultus ejus, Deut. 34, 7. וסרבליהון לא שחח et chlamydes ipsorum non essent mutatae, Dan. 3, 27.

splendores vultus ejus erant mutati, Dan. 5, 6. Part. וישיני מלחא et qui iterat verbum, Prov. 17, 9. Fem. ויחח שחח quae erat mutata, id est, diversa ab omnibus istis, Dan. 7, 19. Pl., Mass. ויחח שחח et splendores vultus ejus erant alterati, mutati in eo, Dan. 5, 9. Ex fem. forma, אשחח, enarrate, praedicate nobis alia, de aliis rebus conciones instituite, Jes. 30, 10. grata scil. et blanda, non minas et terrores Legis nobis semper proponite. ויחח שחח diversa erant una ab altera, Dan. 7, 3. ויחח שחח cum mutasset mentem suam, Psal. 34, 1. ויחח שחח et mutavit vestimentum suum, heb. ויחח IIS. 12, 20. ויחח שחח et mutavit vestimenta carceris sui, Jer. 52, 33. IIR. 25, 29. ויחח מלחא שחח et verbum regis mutarunt, Dan. 3, 28. Part. ויחח שחח qui mutat locum suum, Pr. 27, v. 8. ויחח שחח eratque diversa ab omnibus bestiis prioribus, Dan. 7, 7. Fut. ויחח שחח et prolatum laborum meorum non mutabo, Ps. 89, 35. ויחח שחח et mutabis iudicium omnium hominum, Pr. 31, 5. ויחח שחח animus ejus ab homine mutabunt, Dan. 4, 13. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. ויחח שחח quomodo mutatus est splendor palatii electi? Thr. 4, 1. ויחח שחח et species vultus ejus mutatus est, Dan. 3, 19. ויחח שחח et mutata fuit Saul, IS. 28, 6. ויחח שחח neque mutati sunt splendores vultus ejus, Deut. 34, 7. in TgH. ויחח שחח et mutati sunt, Deut. 32, 5. Jon. singulariter habet, Et ordo iudiciorum mundi ויחח שחח mutatus fuit. Sic quoque TgH. Part. ויחח שחח et ipsa mutata erit, id est, aliam seu extraneam se finget, hebr. ויחח IR. 14, v. 5. Fut. ויחח שחח surge quaeso et mutata, id est, aliam te simula, IR. 14, 2. ויחח שחח usque dum tempus mutetur, Dan. 2, 9. ויחח שחח et splendores vultus tui ne mutantur, Dan. 5, 10. ויחח שחח et splendores vultus mei mutati fuerunt, Dan. 7, 28. Aphel Praet. ויחח שחח et mutavit mentem suam ante oculos ipsorum, IS. 21, 13. ויחח שחח mutasti faedus cum servo tuo, Ps. 89, 40. ויחח שחח non mutavi faedus meum, Mal. 3, 6. ויחח שחח mutarunt faedus quod initum est cum eis, Hos. 6, 10. Part. ויחח שחח qui mutarunt opera sua, Deut. 32, 5. ויחח שחח et ipse mutaturus est tempora, Dan. 2, 21. Infm. ויחח שחח quam nemo debet mutare, Dan. 6, 9. Fut. ויחח שחח quisquis mutaverit rem hanc, Eser. 6, 11.

Ap. Talm. ויחח שחח diversus, diversae sententiae est R. Jochanan, alia ratio est de R. Jochanan, mit שחח. ויחח שחח ist es ein anber. ויחח שחח quid mutat, quid facit differentiam: quid diversi proponit? quam diversitatem facit? Quid sibi vult

sic loquendo? Vide in Sab. 130a. in fine pagine de R. Elisa. שנה לא nihil mutat, nihil diversi docet, nullam diversitatem facit, Er machet fein änderung. שנה לא nihil mutarunt vel alterarunt, nullam alterationem instituerunt. לא ישנה אדם כן המנהג. nihil mutabit homo de consuetudine, R. Sal. Gen. 18. 8. Exemplo angelorum et Abrahami, qui comederunt una sub arbore. שנה diversum, alteratum, variatum. שנה diversa, varia: כפל ענין במלות. שנה duplicat sensum verbis diversis. Frequens in Com. שנה alteratum, variatum, diversum שנה טעמי א"מ חם משונים. hoc diversum est ab illō. מצינו חם משונים. accentus librorum Jobi, Prov. et Psalmorum sunt diversi, sc. ab aliis libris biblicis. מצינו חם משונה mors variata, scil. a communi forte, mors repentina, inopinata, horrenda, violenta, qualis a magistratu sententia infertur. Unde illud, שמע עמי בשני רעבן, המרעיש עמי qui sibi ipsi famem inducit annis famis, liberatur a morte violenta, sicut dictum est: In fame cum esses, redemit te a morte, (Job. 5, 20.) Tan. 11a. Gl. מצינו חם משונה est mors per gladium vel famem, omnisque mors, quae non est in potestate angeli mortis, ut cum quis moritur in lecto suo. Sic scribunt, viros istos exploratores terrae, et calumniatores, mortuos fuisse משונה מצינו, Sota 35a. Quandoque Rabbini משונה est, mirum, admirandum, mirabile, qualia saepe inopinata sunt. Alibi, דבר זה res haec כתוב בחורה ושני בנביאים ומשלש בכתובים scripta est in Lege Mosis, et iterata sive repetita in Prophetis, et tertiata in hagiographis, As. 19b.

II. שנה *discere, docere*, ut et Rabbini sumitur: *legere*: שנה הרבה וקרא הרבה maritus meus, qui didicerat multa, et legerat multa, et servierat sapientibus multum, quare mortuus est in medio dierum suorum? Sab. 13a. In Pirke av. c. 2. ne dicas: Cum otiosus ero, discam: forte non suppetet tibi otium. Monent eo, moram et dilationem in studio bonarum literarum esse vitandam: non enim caret periculo et damno. שנה לא non discimus. Alibi: השונה כל הלמיד שאינו דגון נופל בגהנם כל השונה כל הלמיד שאינו דגון כאלו זורק אבן למרקלים quicunque docet discipulum inhonestum, perinde est ac si projiceret lapidem ad statuam Mercurii, id est, quasi idololatriae serviret, Chol. 133a. השני פרק אחד et docuit ipsum versiculum istum. שני, *perceptum, apprehensum*, q. d. passive, *discitum est*. Ex Pahal, קראי, ורמיני קראי, interrogamus scripturas inter sese, et respondemus sive docemus et explicamus, id est, Scripturae loca inter se opponimus, et respondemus ad ipsa, Talm.

שנה *annus*, sic dictus, quod ab eodem puncto semper *iteretur*, et ad primum vestigium redeat. Monet Elias, heb. שנה quod emphaticae formae est, chaldaice semper dici, שנה. Est ergo hoc emphaticum, sed formae femininae per elisionem literae

Nun, ut et in aliis fit. Sed et pro simplici שנה saepe est שנה. Item singulare שנה cum nomine numerali multitudinis, in Tg. semper transfertur pluraliter שנה, ut videbitur: שנה שנה qui provenit in agro annuatim, heb. שנה שנה Deut. 14, 22. אמרין שנה agni filii unius anni, id est, anniculi, Num. 28, 3. שנה שנה sicut „quotannis“, IIR. 17, 4. Constr. שנה שנה dimissionis erit terrae, Lev. 25, 5. שנה שנה שנה שנה annum quinquaginta annorum, id est, quinquagesimum, Lev. 25, v. 10. שנה שנה et annus redemptionis populi mei advenit, Jes. 63, 4. שנה שנה לבלאשער anno primo Balthasaris, Dan. 7, 1. שנה שנה ללירי inter menses anni, Esr. 5, 13. שנה שנה in anno quarto, heb. שנה שנה, Lev. 19, 24. שנה שנה in unoquoque anno, Esth. 9, 21. שנה שנה sicut mercenarius anni in anno, id est, annuus, heb. שנה שנה, Lev. 25, 53. שנה שנה ab anno quo est venditus ipsi, Lev. 25, 50. Cum aff. שנה שנה adducet agnum filium anni sui, i. e. agniculum, Lev. 12, 6. Pl. forma masc. שנה שנה annis multis, Esr. 5, 11. שנה שנה Schem filius centum annorum, Gen. 11, 10. שנה שנה duobus annis post diluvium, heb. שנה שנה, Gen. 11, 10. Emph. שנה שנה annos bonos qui fuerunt inde a seculis, Ps. 77, 6. שנה שנה et annos vitae, id est, vitam annosam, Pr. 3, 2. Constr. שנה שנה anni vitae Sarae, Gen. 23, 1. שנה שנה et anni vitae Levi, Esr. 6, 16. Cum aff. שנה שנה adjicietur ad annos meos, Jes. 38, 10. שנה שנה? Job. 10, 5. שנה שנה juxta annos ejus, Lev. 25, 52. שנה שנה et שנה שנה in deliciis, Job. 36, 11. Ex forma fem. שנה שנה dies annorum in mundo vel seculo hoc sunt septuaginta anni, Psal. 90, 10. שנה שנה in generationes generationum sunt anni tui, Ps. 102, 25. שנה שנה et anni tui non absolvuntur, Ps. 102, 28. שנה שנה et annos suos in perturbatione, Ps. 78, 33.

שנה *annus simplex, communis scil. constans duodecim mensibus*: שנה שנה annus embolismicus vel intercalaris, constans tredecim mensibus, duodecimo duplicato. שנה שנה annus solis sive solaris. שנה שנה annus lunae sive lunaris.

שנה *terror, pavor*. Sic in Venetis legitur ter pro heb. שנה quod sic significat. Videtur omnino pravum esse, pro שנה *perditio, consumptio*, quod pro eodem מצינו legitur Pr. 10, 29. Depravatio nata ex similitudine literarum ו שנה, dextro scilicet apice in litera ו oblitterato aut ablato, quod in manuscriptis libris facile contingit. Extat autem Pr. 10, 14. et 13, 3. et 21, 15.

שנה *res horrenda vel abominabilis, horrendum et mirabile*. Per apocopam, בארעא, שנה stupenda et mirabilia fiunt in terra, heb. שנה שנה, Jer. 5, 30. שנה שנה abominabile ad-

modum fecit ecclesia Israelis, heb. שערוריה, Jer. 18, 13. in domo Israelis vidi horrenda, heb. שערוריה, Hos. 6, 10.

שני *diversitas, contrarietas, contrarium*: והיה שני fuitque in te contrarium, heb. הפך, Ez. 16, 34. והיית לשנו et fuisti in contrarium, hebr. להפך ibid.

שני *alteratio, diversitas*: R. איכא שני est diversitas, frequens in Talmude שני mutatio mala, id est, magna, quae solet esse periculosa et damnosa.

שנה *discens, nempe a se et per se, legendo meditando, studendo*. Is saepe errat ac mutat iteratque studium, quod denotat verbum שנה. At discens a docente vocatur חלמיד discipulus docentis, scribit Abarbanel in cap. ult. Pirke avoth.

שנייה *secunda*. Pl. שניות. Maim. הלכות אשוח in cap. 1. scribit: Sunt deinde mulieres aliae, quae prohibita sunt ex ore Kabbalae, et quarum prohibitio est ex verbis Scribarum, et illae vocantur שניות, eo quod sint לעריות שניות secundae a congressu illicito in Lege, et unaquaeque illarum vocatur שנייה. Quenam illae sint postea recensentur.

שניים *duplicata, geminata, binata*. Aben Ezra in libro suo grammatico צוחו verba dividit in שניים duplicata, quae duabus tantum constant literis radicalibus, qualia ponit, quae vocantur quiescentia secunda radicali: vel שלישיים triplicata, quae tribus constant literis radicalibus, ut communiter: vel רביעיים quadruplicata, quae quatuor constant radicalibus literis, quae pauca sunt. Litigant tamen ipsorum grammatici, an quiescentia secunda radicali sint duarum vel trium literarum? Hinc idem Exo. 15, 24. ad vocem וילני scribit, esse ex Niphal, ad formam וילננו, Pr. 16, 3. מופעלים השניים ex verbis duarum literarum. Sic saepe in Commentariis.

שנים *duo*. שנים locutio duorum, id est, numeri dualis sive in numero duali: שנים nomen duale, Aben Ezra, Deut. 24, 6. Fem. ejus est, שתיים. Passim ista in Tg. obvia.

שניות *dualitas, forma numeri dualis*.

שנה *repetitio, iteratio*. משנה חזרה repetitio Legis. Sic in Masora vocatur liber quintus Mosis, a qua ratione dicitur et Deuteronomium: *exemplar, copia, formula*: משנה החפלה formula precatationis.

שנה *Deuterosis*. Sic dicitur textus talmud. quasi *Legis divinae repetitio et latior explicatio*. In Ar. in lit. מ in משנה scribitur: למא נקרא משנה? propterea quod est שנייה secundaria Lex, vel secunda a Lege. Nam Lex illa, quam audivit totus Israel in monte Sinai, est Lex scripta. Moses autem audivit Mischnam ex ore Potentiae (Dei) שנייה vice secunda, et haec est Lex oralis. Manifesta igitur res est, quod sit שנייה secundaria prioris, vel secunda a priore. Pl. משניות. Haec pars textus separatim excusa est in minori forma cum glossa difficiliorum vocum; et in majori forma cum commentario Majemonis et R.

Obadias de Bartenora. Altera pars textus talmudici dicitur גמרא Gemara (quidam dicunt Gammara) continens disputationes et decisiones variarum sententiarum super Mischnajoth, de qua voce est in גמרא. Est et משנה *studium, discendi opera*: פוסקין cessant, ociosi sunt a studio suo. Porro משנה et שנה est *lectio textus talmudici*: et מקרא lectio textus sacrae scripturae: lectio Gemarae, discursus, disputatio, decisio alicujus sententiae in Gemara altera parte Talmud. Hinc apud Targumistas, qui opere Talmudico fuerunt posteriores, legitur: Et interdum studet in viginti quatuor libris Legis divinae sive biblicis, in verbis eo. prophetiae et hagiographorum, מן עסק בשנה הכליל הוא עסק סדרי משנה noctu autem studet in sex partibus Mischnae, Cant. 5, 10. nempe Mischna sive textus talmudicus est distributus in sex generales Partes, quae vocantur סדרים ordines.

ratio mutationis punctorum vocalium. *mutatio* ה'שחנות הנקרות: *mutatio* ה'שחנות.

שן *scopulus*, שנייה, משנייה, משנייה, שן. *ligni pretiosius genus, ex quo fuit sponda Jacobi, quando Joseph filius ejus in faciem ipsius procubuit, ac finem vitae ejus deflevit*. Unde pro eo quod legitur: Et procidit Josephus super faciem patris sui et flevit, (Gen. 50. 1.) Tg. Jon. habet, יוסף יר אביו בערם רשנרפין, et decumbere fecit Josephus patrem suum in lecto cedri praestantissimae (reddatur sic donec verius innotescat) qui obductus erat auro optimo, insitis etiam lapidibus pretiosis, etc. TgH. וארבע יוסף בערם וגו'. Conveniunt caetera, nisi quod omittit אביו patrem suum. Hoc autem optime appositum est, quia ארבע est activum. Quod si שרנרפין esset pro דפיל שן dens elephantis, ebur?

שנן *acuere, expolire, proprie gladios et cultros, quae expoliendo acuuntur et flammescunt*. Imper. שניני acuere vel expolite sagittas, heb. אץ אשני כברקא חרבי, Jer. 51, 11. אץ אשני כברקא חרבי si exacuo veluti fulgur, gladium, heb. שנוחי, Deut. 32, 41. in TgH. Ithpah. Praet. fem. בדיל אשחנינה אשחנינה ut exerceat vindictam, exactus est gladius, Ez. 21, 10. אשחנינה לשחנה exactus est ad perdendum, heb. טעטה לטבח, ib. 21, 15. 28. Ap. Rab. מושק ומסורט acutus et expolitus gladius.

שניא *acutus*: si exacutus fuerit instar fulguris, gladius meus, Deut. 32, 41. Jon. שניא רי שניא הין סיפא לשנהון quorum lingua instar gladii acuta est, Ps. 64, 4. et sicut sagitta acuta, Pr. 25, 18. Pl. שנינין. Sagittae potentis acutae sunt instar fulguris, Ps. 120, 4. שניא *acies, acumen*: בחר שניא post aciem, Jud. 3, 22. ושניא דמורחיה et acies hastae ejus, 18. 17. Ap. Rab. שלף שנה והניח אונקלי extrahe aciem hastae, et pone in vestimento tuo, baculoque innitere, Sanh. 82a.

שן *dens*: unde *dens petrae, id est, scopulus*, שן.

וּבְפִי שֶׁנֶּדְלָא שְׁעֵי קִטְרִין: *corrigia, lorum vel ligula, ligamentum, loramentum*: וְחֹשֶׁרִי et in orificio calcei corrigiae erant ligatae; וְחֹשֶׁרִי et solvet corrigias, exuētque calceum, Deut. 25, 9. in Tg. Jon. Rabbini dicunt שְׁנֻצִּין et שְׁנֻצָּה. Sic, שְׁנֻצָּה כִּים של *loculus sive marsupium cum*

⁷⁹⁾ Vertendum est ad ar. شَنْصٌ *dependit de eo, adhaesit, implexus fuit.*

loris, Kelim. cap. 26. של סנדל corrigia calcei, Mikv. cap. ult.

שָׁנַק *excutere, projicere: suffocare, strangulare*⁸⁰, *angustare, angere*. Praet. פרעה וחילוניה et excussit Pharaonem, exercitumque ejus in mare Suph. hebr. וינער, Ps. 136, 15. וינער יי יח מצראי בנו et excussit Dominus Aegyptios in mare, hebr. וינער, Exo. 14, 27. וינער מצראי על ים et projecisti Aegyptios in mare; vel, suffocasti, submersisti, Ps. 74, 13. Infinit. לשנקה in aquis non poteris suffocare eum, ex quibus liberatus est per Moysen, Esth. 5, 14. in secundo Tg. לשנקהוהו et cupivit suffocare eos in aquis maris, Cant. 1, 9. Ithpeh. vel Ithpah, Praet. וינקהוהו ומיחהו et angustata vel suffocata fuit, et mortua prae angustia, Gen. 22, 20. in Jon. וינקהוהו בצותיה qui suffocatus est in medio ejus, Jobi 7, 12. וינקהוהו דימא בצולחיה qui suffocati sunt in profundo maris, Ps. 68, 23. וינקהוהו דימא sicut suffocati sunt Pharao et exercitus ejus, Cant. 1, 9.

שָׁנָקָה *suffocatio, strangulatio, angustia suffocans*: אוקטלדו יחקטל בשנוק סודרא occidendo occidetur strangulatione cum linteis, Lev. 20, 10. in Jon. Sic, וינקהוהו דסודרא, Exo. 21, 15. Deut. 22, 22. in Jonathane. וינקהוהו עקחא pressio et angustia, heb. וינקהוהו, Pr. 1, 27. Pl. וינקהוהו אפיק יי ex angustia meis eduxit me, Ps. 25, 27. In Venetis, sed cum in Hebraeo sit cum pronomine, melius est et in Tg. sic legi.

שָׁנָקָה *suffocatio*: וינקהוהו בחשניק Schinhar (id est, Babylonia) sic dicitur, quod mortui sint (principes ejus) suffocatione, sine lumine et sine lotione, Ber. r. s. 37. מוחו חשנוק mortuus est suffocatione, R. Sal. Ps. 88, 16.

שָׁנָקָה *felis aureus*, Esth. 1, 2. in sec. Tg. Pl. ibidem וינקהוהו מוחו חשנוק felis vociferabatur, pavones ejulabunt. Sic sine dubio Participium illud de felibus hoc loco interpretandum, quod alias volare significat. Ponuntur autem ibi plura avium et animalium verba, quae naturalium ipsorum vocem aut vociferationem significant, unde et felium clamorem denotat, modo lectio genuina sit. Ap. Talm. וינקהוהו אוקטלדו afferat (accipiat) secundinam felis nigrae foeminae primogenitae, comburatque in cinerem, etc. Ber. 6a. Magicum. Alibi וינקהוהו הרואה חחול, qui videt felem in somnio, in loco ubi ea vocatur וינקהוהו, ibi fiet ei in somnio, in loco ubi ea vocatur וינקהוהו, Ber. 56a. B. Ar. legit וינקהוהו נעשה לו שנוי רע continget ei mutatio mala.

שָׁנָקָה *dentes*, sed metaphorice, artificiales, scil. quales sunt in rotis, horologiis, et simili-

bus instrumentis, item in lignis, quae appellantur a Germanis Kerbholz, ubi eminentiae inter caesuras vocantur dentes. Hinc in Aruch explicatur סימניהו שנוקוהו בנחיתוהו עץ וכוון signa quae faciunt in caesuris ligni memorialis. Ar. vocem adducit, sed non authorem usus. Legitur autem in Jalkut Num. fol. 250a. ex libro Siphre, וינקהוהו דנטיהו fuerunt in Hin, et explicatur in Glossa, וינקהוהו דנטיהו כמו שנים שנוקוהו signa instar dentium, quae prominebant in (mensura) Hin.

שנוקוהו וינקהוהו, vide supra in שנוקוהו.

שָׁנָקָה *commovere, incitare, suscitare*: וינקהוהו הכלב וינקהוהו וינקהוהו incitavit contra ipsum canem: וינקהוהו וינקהוהו incitavit in ipsum serpentem, Sanh. f. 76b. gl. וינקהוהו.

שָׁנָקָה *discerpere, discindere, concidere*. Praet. וינקהוהו וינקהוהו וינקהוהו vias meas pervertit et me discersit, heb. וינקהוהו. Thr. 3, 11.

שָׁנָקָה *pruna: vel, amygdala*⁸¹, *vel, persica*. ego disputo de nucibus, tu vero disputas de amygdalis, Bh. f. 21a. R. Sal. explicat per שקדיים, alibi פרונהוהו pruna, Bm. f. 60a.

שָׁנָקָה *frustum panni*: וינקהוהו בשחטו et liget si-ve obliget frustulo panni sive lintei, Git. 69b.

שָׁנָקָה *claudere*. Idem quod וינקהוהו, cum prothesi literae ו ut in aliis pluribus. Sic adducit Ar. ex Gem. Git. 68a. Sed ibi hodie legitur וינקהוהו clausit eam: scil. catenam, sera nimirum.

שָׁנָקָה *servire facere, subjicere servituti, servire*. Est ab heb. עבד cum prothesi literae ש. Praet. וינקהוהו לאוריהו בחרן qui servient Legi in Charan, Gen. 12, 5. Part. וינקהוהו וינקהוהו exactores ipsorum, qui eos servire faciebant, heb. וינקהוהו, Exo. 3, 7. in Jon. וינקהוהו וינקהוהו nam vos nunc in servitutem redacti estis et afflicti, heb. וינקהוהו, Ez. 16, 7. Ithpahel, Praet. וינקהוהו וינקהוהו nunc autem non serviunt ipsi, Esth. 1, 1. Part. וינקהוהו וינקהוהו et fratri tuo eris serviens, Gen. 27, 40. in Jon. et TgH. וינקהוהו וינקהוהו et major serviet minori, Gen. 25, 23. in Jon. Imper. וינקהוהו וינקהוהו et subjice vel submittito te manibus ejus, Gen. 16, 9. Fut. וינקהוהו וינקהוהו et major serviet minori, Gen. 25, 23. וינקהוהו וינקהוהו et servient, vel, subjicient se, aut, subjicientur tibi regna, Gen. 27, 29.

Ap. Rab. in materia juris, *cavere venditori vel creditori de futuro damno, obligare et quasi in servitutem juris dare*. וינקהוהו obligari, obligatum esse: Veluti, creditor non potest trahere bona debitoria, quae tempore contractus non habuit. Si ea quae post contractum acquisivit, vendat, id ei licitum,

⁸⁰) Praefixo ו elisoque gutturali ה idem est quod וינקהוהו. Cf. etiam verba וינקהוהו et וינקהוהו anxii, angustiaui.

⁸¹) Ar. سنور, syr. سنور.

⁸²) Idem itaque esset, atque וינקהוהו, amygdala, d. q. supra.

nec creditor ea impedire potest, לשלם נשחעברו לבעל, quod non fuerint obligata creditori.

יה שיעבוד: *servitus, submissio, subjectio*: שיעבוד *servitus populi mei qui in Aegypto est*, Exod. 3, 7. לשעבדויה *rumpe jugum servitutis ejus a collo tuo*, Gen. 27, v. 40. Jon. *servitus ipsorum*, Exod. 4, 31. Ap. Talm. אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכותו כלבד non est (discrimen) inter mundum hunc et dies Messiae, nisi *servitus regnorum duntaxat*, id est, quod in hoc mundo *servimus regibus exteris*, in diebus autem Messiae nulli *serviemus*, nisi regi Messiae, Sanh. 91b.

שיעבוד *cautio, obligatio, in materia juridica*. Elias in Tisbi in voce אחריות.

שעבו. Inde Partic. משועבדו *testiculatus, magnos testiculos habens*. Id in animali primogenito vitiosum est. Sic citat Ar. ex Talmud Bechor. 44b. sed ibi hodie aliter legitur, nempe משוכן ubi e omisum, quod alias frequens, et pro i est i finale. Lectio per i tamen confirmatur per Targum. Expresse autem dicitur בכזים de testiculis, qui scil. magnos testes habet, et בעל הגבר est mentulatus, sive בעל הגבר. Non sunt ergo haec cum Munstero confundenda.

ויכשו שעבוי ואסחרם *testiculus*: unde Pl. et arefacti fuerunt testiculi ejus et eunuchus factus fuit, Gen. 39, 1. in Jon.

שעה *narrare, enarrare, enumerare: loqui, proloqui*: Sic respondet hebraeo מספר, quandoque etiam, sed rarius, verbo בשר. Praet. ואשחתי ליה et narravit ipsi totum negotium, IR. 13, v. 11. ואשחתי להן et explicavit ipsis Haman praestantiam divitiarum suarum, Esth. 5, 11. ואשחתי ליה labiis meis enarravi omnia judicia oris tui, Ps. 119, 13. דלא אשחתיא להן quod non enarrarunt ipsis visionem, Jes. 52, 13. דאשחתיא לנא quae enumerarunt nobis, Jud. 6, 13. ואשחתינו לאבדוהן et narrarunt ea patribus suis, IR. 13, 11. Part. דמשחתי ליה qui narrat lingua tertia, i. e. qui calumniatur, hebr. מלשני, Ps. 101, 5. יהיו משחתי erunt enarrantes, enarrabunt, Jes. 60, 6. ימשחתי ולא יהיו משחתי, Jer. 16, 14. פרישוהיה et enarrabunt mirabilia ejus, Ps. 107, 31. Infinit. וילאשחתי כל פרישוהך et enarrare omnia mirabilia tua, Ps. 26, 7. למשחתי קימי ad enarrandum foedus meum, Ps. 50, 16. למשחתי בשכרה colloqui de laude Domini, Cant. 5, v. 10. לנאשחתיא narrare, loqui talia verba contra Mosen servum meum, Num. 12, 8. Forma est Talmudica. Imper. אשחתיא narrato tu, Jes. 43, 26. אשחתיא עובדי אלהא de eo filiis vestris narrate, Joel. 1, 3. Fut. אשחתי עובדי אלהא opera Domini, Ps. 118, 17. אפשר דישחתי ליה cum enarraturus est ipsi, Job. 37, 20. ארי ישחתי לכן enarrabunt vobis, Habac. 1, 5. ישחתיא narrant, Ps. 69, v. 27.

שיעיה *narratio, enarratio, sermo, colloquium, confabulatio*: שיעיה חלמא enarrationem som-

nii, heb. מספר החלום, Jud. 7, 15. Per apocopam, fortassis colloquium, confabulatio est ipsi cum aliquo, IR. 18, 27. Veneta שיעי, sed praestat esse ex praecedenti forma per apocopam, et sic legit Elias. למשל ולשועי in proverbium et confabulationem, heb. לשל ולשניה, Deut. 28, 37. Cum aff. virum et colloquium, sermonem ejus, IIR. 9, 11. ועם חרציה שיעיחיה et cum rectis est colloquium, sermo ejus, hebr. ישרים סודו, Pr. 3, 32.

באשחתיא *narratio, recitatio, prolatio*: באשחתיא pro prolatione verborum, Lev. 16, 5. 11. et 16. באשחתיא ממואבדו pro prolatione verborum immundorum filiorum Israel, quando scil. murmurarunt contra Mosen. Sic v. 20. et 33. in Jon.

שעה *hora, momentum*. Sic respondet heb. שעה חדא. Quandoque etiam pro ponitur: ut, שעה חדא קלילא horulam unam parvam, vel, ad momentum breve auferam majestatis meae praesentiam a vobis, Exo. 33, 5. לך הן שעה נא hora vel tempus nunc fuit accipiendi argentum? heb. העה, IIR. 5, v. 26. ואשי יחרון כשעה et perdam eos quasi hora una, heb. כשעה ועריא, Num. 16, 21. ubi Jon. habet כשעה יחרון confundantur quasi momento, Ps. 6, 11. אשחתיא שעה חדא obstupuit quasi horam unam, Dan. 4, 16. Emph. בדישחתיא in ista hora projiciemini in fornacem ignis, Dan. 3, 15. שעה דחתי ליה puae eveniet ei per horam unam, Ez. 21, 23. שעה חדא quoque redacti sunt in desolationem quasi momento? Ps. 73, 19. דאשחתיא שעה חדא quae eversa est quasi momento, Thr. 4, 6. Pl. עסר שעהן num processura sit umbra decem gradibus? heb. שעהן num vero retrocessura sit decem gradibus? IIR. 20, 9. עסר שעהן retrorsum decem gradus, et retrocessit sol decem gradus, Jes. 38, 8. Emph. שעה אבן in forma lapidis horarum, id est, in ipso horologio, IIR. 20, 11. אבן שעה ego reduco umbram lapidis horarum, id est, horologii, Jes. 38, 8. ubi Veneta prave habent מחריש. Ap. Rab. מחריש שעה non quavis hora accidit miraculum, Meg. 7b. Proverbialis sententia est de felicitatis raro successu, ut et inconstanti. Item, שעה אחת של קורת, melior est una hora refrigerii in mundo futuro, quam tota vita mundi hujus, Pirke avoth, c. 4. Item ib. אדם שאין לו שעה, i. e., qui non aliquando vel nocere vel prodesse possit, ideoque nullus est contemnendus. Item, ex tempore, ea hora, שעה חיי שעה, id est, *vita temporalis*: homines relinquunt vel negligunt vitam aeternam, et occupantur circa vitam horae, id est, circa vitam hanc temporalem, Sab. f. 33b.

השעה *nunc*, heb. עתה. Videtur compositum esse ex שעה q. hac hora. Inde et Syri dicunt השעה

⁸⁵⁾ Aliter Bochartus nomen לַחֲשׁוּ, quod *vulpem* notat, a verbo לַחֲשׁוּ *tussire*, ortum esse putat.

At *tussiens*, optime ad sensum convenit. Indo *שעל* *vel* *שעול* *tussia*.

שער *suber*, *ligni vel corticis levis genus*, *cujus usus est in calceatu hyberno*: של שער ביום הכיפור שער qui egressus fuit cum sandalio suberis, (id est, subere munito) in die festi propitiationis, Joma 78b. שער מחצלות של שער ושל גמי storae ex subere vel junco, Suc. c. 1. in fine.

שער *turbare, conturbare, perturbare*: Ad animum relatum, est amentem reddere, *perturbatione et quasi vertigine stupidum reddere vel obstupefacere*. R. Sal. scribit, *esse עירוב*, id est, significare *mixturam*. Praet. וְשַׁעַר יח משריח מצרי et perturbavit castra Aegyptiorum, Exod. 14, 24. in Jon. Loco y hic vulgo in libris est נ. Gutturales quidem saepe inter se permutantur, hic tamen ea permutatio videtur esse non satis conveniens. Pl. וְשַׁעַר מִן לָהּ וְשַׁעַר מִן לָהּ et dementarunt eos prophetae falsi, Hos. 9, 7. Fut. וְשַׁעַר מִן מִקְדָּשְׁכֶּם et conturbabo sanctuaria vestra, i. e. desolabo, vastabo, Lev. 26, 31. in Jon. Ithpah. וְשַׁעַר מִן לָהּ *turbari, conturbari, perturbari, dementari*. Praeterit. וְשַׁעַר מִן לָהּ et Haman perturbatus fuit coram rege, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ terrore percussus, Esth. 7, 6. Fut. וְשַׁעַר מִן לָהּ et perturbatum fuit cor meum, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Psal. 143, 4. וְשַׁעַר מִן לָהּ et prophetae falsi conturbabuntur, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Jer. 4, 9.

שער *conturbatio, perturbatio, stupor mentis*: *perturbatio et abreptio mentis*, R. Sal. Eccl. 1, 17. Et in Tg. וְשַׁעַר מִן לָהּ eritis in stuporem, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ in desolationem, Deut. 28, 37. in Jon. Ap. Talm. וְשַׁעַר מִן לָהּ stupor otium inducit eam (mulierem) ad amentiam, Ketub. cap. 5. in Misna. Gl. שער.

שער *idem*: וְשַׁעַר מִן לָהּ et stupore cordis, Deut. 28, 28. in Jon. Emph. וְשַׁעַר מִן לָהּ et equites ipsorum stupore mentis, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ amentia, Zach. 12, 4.

שער *idem*: וְשַׁעַר מִן לָהּ et stupore cordis, Deut. 28, 28. in Onkelo.

שער *idem*. Citat id Ar. ex TgH. Deut. 28, 20. sed id hodie in nostris libris non est.

שער *plaudere*. Fut. וְשַׁעַר מִן לָהּ et omnes arbores agri plaudent ramis suis, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ plaudent manibus, Jos. 55, 12. Manus arborum ergo sunt rami, juxta Chaldaeam.

שער *fulcrum*: מְשַׁעַר מִן יָדָיו fulcrum manuum sive brachiorum, germ. Stützen.

שער *linere, oblinere, calce vel caemento obducere*.

Sic convenit cum שער de quo supra. Item *laeve, lene, molle reddere*: metaphorice, *blandiri, blande, et molliter loqui*. Praet. וְשַׁעַר מִן לָהּ et blanditur ipsi oculis suis, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Ps. 36, 3. וְשַׁעַר מִן לָהּ lenes sunt magis quam lac pingue, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ nitentes, nitidiores sunt lacte, lenitate commendabile est, ut omnes aliae pinguedines, olea, unguenta et similia. Eo magis verbum Chaldaeam inclinatur, quam ad nitorem vel candorem. Posset

forte commodius legi שער ex terminatione Chirek. At a principio cum Chirek legere, ut est in Venetis, quasi ex Pahel, id sensui non convenit. Part. וְשַׁעַר מִן לָהּ aedificanti parietem, et oblini eum luto puro sine paleae mixtura, Ez. 13, 10. 11. et 22, 28. Pahel, Part. וְשַׁעַר מִן לָהּ lingua sua blandiuntur, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Ps. 5, 10. Legitur et cum שער repetito: unde, וְשַׁעַר מִן לָהּ lenit: vide infra in שער.

שער *laevis, lenis, mollis, glaber*: וְשַׁעַר מִן לָהּ ego autem sum vir glaber, id est, asperitate pilorum lenis, Gen. 27, 11. וְשַׁעַר מִן לָהּ et lenius oleo est palatum ejus, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Pr. 5, 3. Pl. וְשַׁעַר מִן לָהּ quinque lenes lapides, id est, laeves et quasi politos, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, IS. 17, 40. וְשַׁעַר מִן לָהּ labia blanda, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ labium blanditiarum, Ps. 12, 3. וְשַׁעַר מִן לָהּ lenia sunt magis quam oleum sive pinguedo verba oris ejus, Ps. 55, 22.

שער *laevitas, lenitas, glabrities, blandities*: וְשַׁעַר מִן לָהּ et glabritiem colli ejus, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Gen. 27, 16. וְשַׁעַר מִן לָהּ in laevitate lapidum, id est, inter laeves lapillos torrentis est pars tua, Jes. 57, 6. Jer. 13, 4. וְשַׁעַר מִן לָהּ et ponam te in laevitate petrae sive rupis, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Ez. 26, 14. Emph. וְשַׁעַר מִן לָהּ verbis blanditiei, verbis blandis, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Ps. 35, 16. וְשַׁעַר מִן לָהּ et a blanditiis linguae mulieris extraneae, Pr. 6, 24. וְשַׁעַר מִן לָהּ et a blanditie labiorum ejus, Pr. 7, 21.

שער *idem*: vide in seq. voce.

שער *faseolus, phaseolus, leguminis genus*. Affinitatem quandam habet cum fabis, unde ap. Talm. : וְשַׁעַר מִן לָהּ et faba alba et phaseolus, non sunt heterogenea invicem, Kil. in princ. In TH. exponitur, quod R. Sal. scribit פול in TH. Dixit R. Jona: Quare vocatur nomen ejus שער? quia מְשַׁעַר מִן לָהּ cor et laxat viscera. A. Gellius lib. 1. cap. 11. ex Aristoxeno refert: „Nullo saepius legumento Pythagoram usum quam fabis; quoniam is cibus et subduceret sensim alvum et laevigaret“. Pro מְשַׁעַר מִן לָהּ in Comment. R. Salom. in Kil. legitur מְשַׁעַר מִן לָהּ a superiori radice: quod si autem מְשַׁעַר מִן לָהּ rectum est, tunc quoque in TgH. Gen. 33, 4. recte legitur על שער propter glabritiem colli sui. In Maim. in כלאים c. 3. legitur שער.

שער *cera*, Gen. 43, 11. Pro eo in Jonathane est שער, quod communiter *ceram* significat. Videntur ergo idem esse שער et שער per commutationem affinium in pronuntiatione literarum. In Hebraeo est נכאח quod Judaei Germaniae *ceram* interpretantur. Sic R. Sal. hoc loco, ex Br. s. 91. Vel est *balsamum*, ut in sequenti.

שער *balsamum, opobalsamum*: וְשַׁעַר מִן לָהּ et capere opobalsamum, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ, Jer. 46, v. 11. וְשַׁעַר מִן לָהּ accipite balsamum ad vulnus ejus, heb. וְשַׁעַר מִן לָהּ.

Jer. 51, 8. ומשח ושעף cum oleo et balsamo, hebr. רשון וזר, Ez. 27, 17.

שער et in Pihel שער aestimare, putare, conjectare.

Ap. Rab. שער כח facultas animae aestimativa, conjecturalis, divinatrix.

שער mensura: aestimatio, taxatio, pretium rei aestimatum vel transactum. In Targ. לא חסכון לא רבין שערין לא רבין accipietis neque aestimata pretia neque additamenta rerum, heb. Non accipietis ab ipso usuram aut faenus, Lev. 25, 36. in Jon. כספכון לא חסכון ליה בשערין non dabit ei pro pretiis, id est, בנשך pro usura, Lev. 25, 36. in Jon. ubi TgH. habet בשערין pro eodem. ואשכח בשחא ההיא על חד מאה בשערין invenit anno isto pro uno (modio) centum in mensuris suis, Gen. 26, 12. In libris ibi est בשערין, ubi omnino videtur irreptitum et superfluum. Propterea a Fagio verbaliter est explicatum, „plus quam aestimaverat“. Si esset בשערין, tolerari versio posset; at וליי est affixum nomen. Ap. Rab. פודין אה מעשר שני בשער redimit, id est, solvit illud (decimas secundas care venditas) juxta aestimationem loci sui, ubi scilicet degit, et unde eas avexit. Utut pretium ibi est, sive vilis sive carius, ita solvit: Ms. c. 4. Et mox ibidem: שער שני בשער פודין אה מעשר שני בשער redimunt decimas secundas aestimatione viliori: ut, ut mercator aliquis officinarius eas accipit, non ut carius venduntur. נטל מן בשער הוול accipit de illis pro aestimatione viliori, ופוסק עמו, et transigit cum ipso aestimatione altiori, id est, majori et rariore. הפירות אם יגבה שער הפירות si ascenderit aestimatio fructuum, si cariores fructus fiant, Bm. 74b.

שער conjectura, divinatio, aestimatio.

שער porta, heb. Hinc ap. Rab. ביח שער porticus, in quo etiam erectum erat solium judiciale sive tribunal ad jus dicendum, vide IR. 7, 6. 7. et ibi R. Davidem, et eundem IR. 6, 3. heb. אולם, et Tg. IR. 7, 7. Ap. Rab. שער porta, caput libri.

שער siliqua. Vide in seq. radice שער.

שער aestimatio: בשערין pro aestimationibus, sive pretiis aestimatis, hoc est, pro usuris juxta cujusque aestimationem et judicium, nunc majoribus, nunc minoribus, heb. בנשך, Lev. 26, 36. in TgH. לא חשון עלי לא שערין ולא רבייא non imponetis ei neque aestimationes, neque usuras, heb. לא חשון עלי נשך Exod. 22, 24. Alias pro fenore vel usuris simpliciter non reperitur.

שער mensura, aestimatio, conjectura proprie, et inde pro mensura plus minusve aestimata. magis quam secundum mensuram, ultra mensuram, ultra modum. In Tg. שיעורא מוסיף משה במורה haec fere mensura ostensa fuit Mosi in monte, Exod. 30, 13. in Jon. כשיעור מיגר quasi mensura tractus arcus, i. e. teli arcu jacti, Gen. 21, 16. חשיעאי דאחגיר פרולא כשיעור נס חשיעאי דאחגיר דאחגיר חשיעאי signum miraculosum nonum fuit, quod protractum fuit ferrum (hastae in ipso ictu) ad men-

suram amborum, Num. 25, 8. Numerantur ibi duodecim miracula, quae Pinchaso in executione zeli sui propter scortationem viri Israelis et mulieris Midianitidis contigerunt. Inter ea nonum fuit, quod Pinchas, postquam cognovisset scelus istud, arrepta hasta in lupanar sive tabernaculum irruperit, et virum et mulierem simul confoderit. In isto ictu ferrum hastae ad quantitatem amborum corporum prolongatum fuit, ut utrumque corpus adeo penetrarit, ut extrahi amplius non posset. הוה שיעורין הוה כחל סאין סעורין fuitque mensura ipsorum (quae collegerat Rutha interdin) quasi trium modiorum hordei, Ruth. 2, 17. Ap. Rab. שיעור conjectura: Apud Grammaticos, כ"ף השיעור, Caph conjecturae, quod docet מה מדה או מדה מה conjecturam numeri aut mensurae alicujus: ut, אלפים שיעור אלפים, Jos. 7, 3. id est, שיעור אלפים quasi duo mille viri, Jos. 7, 3. id est, שיעור אלפים quasi duo millium, bis mille viri plus-minus aestimati. וכאמרו et quasi duorum cubitorum, Num. 11, 31. Hoc ergo Caph est idem quod quasi, fere, quodammodo. Sic, כשיעור quasi, plus-minus, tantum. R. Sal. Exod. 11. ad illud כשחא הלילא juxta mediam noctem, (Exod. 11, 4.) Rabbini nostri explicant illud, quod idem sit, ac לו או סוף לאחרי prope, paulo ante vel paulo post, non autem כחצות in ipsa media nocte.

שער pilus: שער רשיה cum effluerit, excederit pilus capitis sui, Lev. 13, 40. 41. שער אוכס et pilus niger effluerit in ea, Lev. 13, 37. גלים שער אוכס de pilo isto fulvo, ib. 13, 36. שער sicut pallium pilosum, Gen. 25, 25. Emph. שער והיא הפכה שער למחור ipsaque mutaverit pilum in album, Lev. 13, 10. in Jon., et sic legendum in Onkelo, ut patet ex multis sequentibus. וילח אה et radet omnem pilum ejus, Lev. 14, 8. שער אהפך et pilus ejus mutatus fuerit in album, ib. 13, 20.

שער videtur sumi pro depilare, pilos evellere, in Chol. 44a.

שער pilosus. Pl. שער אחורי שערין. Pl. fuerunt manus ejus, sicut manus Esau fratris sui, pilosae, Gen. 27, 23.

שער idem: שער גבר שערן ecce Esau frater meus vir est pilosus, שער, ונאמא נבר שער, ego autem sum vir laevis sive glaber, sine pilis, Gen. 27, 11. Pl. שער אחורי שערין sicut manus ejus sicut manus Esau, pilosae, Gen. 27, 23.

שער pilositas, hirsutia. Rab.

שער hordea sive hordeum. panis hordeorum, i. e. hordeacei, Jud. 7, 13. שערין quae erat hordeorum, Ruth. 2, 22. שערין mensura hordeorum, Lev. 27, 16. in TgH.

שער idem: שער קמח farinae hordeorum, Num. 5, 15. Praestaret ex priori forma legi. Quae hujus significationis sunt, communius scribuntur cum ד, vide illic.

שער siliqua, folliculum, sive tegumentum, aut theca leguminum: שער אונים ושער ערשים: siliqua ci-

declivitas, Talm. Hoc contractum est pro שיפוע. Sic enim saepe literae gutturales ejiciuntur: Item *epiglottis*: משיפוי כובע ולמטה a de-

clivitate id est, acumine uvae colli et inferius, Chol.
folio 19a.

רָמֶנְטִיּוּם דֹּלָבְרָאעַ וֶל רֻנְצִינָאעַ, Gobelspan:
Talm. Meila cap. 3. in ult. Misna.

והליכו חרויהו: שפף de quo vide in שפף *contritum: luxatum, claudum*, ex significat-
tione verbi שפף et iverunt ambo isti simul corde con-
trito, id est, humili et sollicito propter sacrificium
Gen. 22, 8. in TgH. ubi Jonathan habet בלב שפף
corde integro, pacato et tranquillo. Onkelos, בלב
simul, ut hebraice. Sic, וואל בלעם בלב שפף, et abiit
Bilham corde contrito, id est, humili et abjecto ani-
mo, Num. 23, 3. In Hebraeo ibi est, וילך שפף, quod
diversimode interpretes reddunt: Onkelos, רחירי,
solitarius: Jon. נחין כרוימי demissus instar serpenti-
tis. Aben Ezra, אל שפף, in olivum, quomodo alibi
dicitur, קול על שפפים, vox super clivos audita est,
Jer. 3, 21. R. Sal. *solus, lente et quiete*. Talmudici,
claudus. Scribunt enim: Bilham claudus fuit uno
pede sicut scriptum est de ipso, וילך שפף. Schim-
schon claudus fuit utroque pede. Nam de eo scrip-
tum est, שפפיו Gen. 49, 17. Talm. Sota 10a. Id
de Schimsone intelligendum, docet etiam expresse
TgH. ibi, et Tg. Jon. שפפיו est quasi כפולה
claudicatio duplex.

שׁוּפִי *tranquillitas, quies*: *tranquille, quie-*
te, facile. Quod enim facile fit, quasi cum quiete fit:
 שׁוּפִי מְהֵרָה וּשְׁמִימִי *et aquae ejus eunt sive fluunt*
quiete, lenta, Br. s. 16.

שוֹפֵי עֲלִיזָה דְּשֹׁפִי *acetabulum femoris*, Talm. שוֹפֵי עֲלִיזָה דְּשֹׁפִי *acetabulum super os coxae* stat, As. f. 25a. In Ar. exponitur *pulpa*, et germ. קְלֹפֶכְעִין. Vide et in Chol. 92b.

NDW nomen monetae antiquae, quae sic dicta fuit, quod vetustate sic attrita fuerit, ut figura vix agnosci amplius possêt, r^y f. 52b.

storcea ex scirpus: שישפא ושל נמי: scirpo vel junco. Haec humi sternitur, ne lapides aut pavimentum polluantur. Sic dieta, quod pedibus praecipue teratur, Suc. 20. והשיפא של לבנים et storcea laterum, id est, lateribus sive coctis lapidibus pavimenti instrata, Machschirin cap. 5. Vide etiam huius formae של שפא.

placentae mellitae sive in melle fixae:
 et gustus sive sapor ejus erat
 sicut placentae fixae in melle, Exo. 16, 31. Elias
 כשפירח מוטננין fixae, geprägt, heb. כשפירח.

למעבר: *contritio, conculcatio*: שְׁפִיחָה, שְׁפִיחָה
 facere conculcationem in calcaneo in
 diebus regis Messiae, Gen. 3, 15, in Jonathane. In
 TgH. prave, ut puto, est שְׁפִיחָה, quae est forma
 pluralis. תַּחַה חֲשׂוֹנוֹ עֵקֶב Hebraice. Sic שֶׁפָּה et שֶׁפָּה
 affines sunt, et ut formas, sic significationes
 affines habent.

שִׁפְּהָ *labium: ora:* communius scribitur et per ם ab
initio, ut ibi videre est: על שפתא דיריעחא in

ora cortinae, Exo. 26, 4. וְהָיָה חֵבֶד בְּשִׁפְתָּהּ דִּירֵתָהּ
et sic facies in ora cortinae, ib. Pl. שִׁפְתָּהּ, unde em-
phaticke, וְהָיָה חֵבֶד בְּשִׁפְתָּהּ דִּירֵתָהּ labia mulieris extraneae,
Pr. 5, 3. שִׁפְתָּהּ דִּירֵתָהּ labia justi pascunt multos,
ib. 10, 21. וְהָיָה חֵבֶד בְּשִׁפְתָּהּ et perversitas labiorum,
Pr. 4, 24. Cum affixis Pron. וְהָיָה חֵבֶד בְּשִׁפְתָּהּ דִּירֵתָהּ
scientiam labia tua custodient, Prov. 5, 2. שִׁפְתָּהּ
דִּירֵתָהּ labia justi norunt benevolentiam, ib. 10, 32.
וְהָיָה חֵבֶד בְּשִׁפְתָּהּ et labia ejus, ib. 18, 7. etc.

שִׁפָּה. In Pesikta legitur ad illud, שִׁפָּה (Jes. 3, 16.): Deus percussit ~~eos~~ (filias Jerusalem)

ושם ארני scabie leprae, sicut scriptum est, et alibi scriptum est, שם ארני (Lev. 13, v. 2. species leprae est: sig שם lepra affect.) R. Dusa dixit: Adduxit super eos משפחות של כנים plurimas familias pedicularum, (allusio inter familias משפחה unde שם ארני.) Rabbi Chaija dixit, עשה עשה fecit eas servas serviles, id est, ארני ancillas servituti subjectas, (rursus allusio est inter שם ארני unde est ancilla, serva, quasi שם sit servire.) Rabbi Berachja dixit, ושם scriptum est, quia שם משפחותיה custodit familias ipsarum, ne commiseret semen sanctum cum gentibus terrarum, etc. Adducuntur in Jalkut Jes. 3. et leguntur in Vr. a. 16. Meminit eorum R. Sal. in Com. ibid.

שִׁפְטָא *judicare, jus dicere*, heb. **משפט** *judicium, ratio, modus, ritus*. Hinc apud Logicos est *propositio, certus et definitus loquendi modus*: **הַמִּשְׁפָּט** propositionis duae sunt partes, **Subjectum** et **Praedicatum**. משפט מחייב *propositio affirmativa*. משפט השליל *propositio negativa*. משפט סתמי *propositio particularis*. משפט הכוללי *propositio absoluta sive indefinita*. משפט האישי *propositio singularis aut individui*. המשפטים *propositiones oppositae sive repugnantes*. המחזירים *contrariae*. הסותרים *contradictoriae*. הנכרחיים *necessariae*. ההכרחיים *impossibiles*. המשפט *propositio absoluta*: מהופך *propositio conversa*.

שִׁבְטָא. Sic legitur Pr. 10, 13. pro hebr. שֶׁבֶט
virga, baculus. Lego שִׁבְטָא vel שִׁבְטָא. Vide supra
in שֶׁבֶט.

Vide שיפוטו של ממון. In MK. cap. 1, 13. שפיט. שיפוטתה של חורה. Mox, ibidem של גול.

אִנְסָנוּס⁸⁶ שׁוֹפְטָן, *insanus, stultus*. Formam quae est in א, ponit Ar. ex TgH. Deut. 32, 6. pro quo nunc per transpositionem literarum legitur עַם טֶפְסָא *populus stultus*, heb. עַם נָבָל. Alteram formam in י, ex Talm. Bk. 85a. בְּשׁוֹפְטָנִי עֶסְקִי de stultis vel amentibus agimus hic; pro quo, Ar. monente, in quibusdam exemplaribus est בְּשׁוֹטִי.

שָׁפַךְ *fundere, effundere*, ut hebr. Elias scribit in suo Methurgeman, hebraeum שָׁפַךְ quando de דם et מים dicitur, in Tg. transferri per שָׁרָה. Id de דם verum non reperio, ut ex exemplis patet. Praet.

⁸⁶⁾ Pers. شفته a verbo شفتن *dementem, insanum esse.*

עליהם effudi excandescientiam meam super vos, Ez. 22, 22. וישפכיה עליהם et effudi super eos excandescientiam meam, Ez. 22, 31. וישפכו לעוהרן עליהם et effuderunt scortationem suam in eam, Ez. 23, 8. ברחיו מרום שפכהו brachio elato effudit eum, Ez. 24, 7. לא שפכהו בשלל non effudit eum per errorem, ibidem. וברגו שפך et ira effusa, Ez. 20, 33. 34. Infinitum. וילמ שפך דם וכא et ad effundendum sanguinem innocentem, 18. 25, v. 31. ויפגעו ויפגעו ad effundendum se, ut effundant se (aquae) extra terminos suos, Ps. 104, 7. וישפכו דם וכא et ad effundendum sanguinem innocentem, Jes. 59, 7. Ez. 22, 6. 9. 12. 27. למשפך חמיו et effundere excandescientiam meam super eos, Ez. 20, 21. וישפכו עליהם יח כשחרון et effundam super eos malitiam suam, Jer. 14, 16. ואשפך et effundam super te aestum irae meae, Ez. 21, 31. וישפך על רכיב דוד et effundam super domum David, Zach. 12, 10. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. וישפך קטמא et effusus fuit cinis de altari, IR. 13, 5. וישפך אדם עכו et sanguinis servorum tuorum qui effusus est, Ps. 79, 10. Part. וישפך קטמא et effundetur cinis qui est super eum, IR. 13, 3. Fut. וישפך דמיו et effundetur sanguis ipsorum, Soph. 1, 17.

והשפך נחליא et effusio: decursus, defluxus. et decursus fluminum, Num. 21, 15.

והשפכו נחליא et decursus fluminum, Num. 21, 15. in Jon. שפכו חרום terminus decursus aquarum, Deut. 3, 17. Jon. hebr. חרום חרום sub Asdod, ubi erat decursus aquarum, unde nomen sumptum.

אד locum effusio: שפכו קטמא ad locum effusionis cineris, Lev. 1, 16. Deut. 3, 17. in TgH. וישפכו אדם ab effusione sanguinis iusti, Gen. 28, 20. Rab. שפכו מי aquae effusionum, aquae pollutae, Machschir. cap. 2.

והשפך idem.

והשפכו canales, sic dicti, quod in locum unum effundant: Talm. וישפכו ארויק לשפכו qui possidet stillicidium, possidet etiam canales, jus canalium ponendorum: Bb. 6a. וישפכו שפכי donec reficeret ei canales, Bb. 3b.

והשפכו effusores, operarii Israelitae qui solebant vinum ex uno dolio in aliud infundere, inquit glossa talmudica in As. 72b. Dixit Rabba effusoribus, quando funditis vinum (Christianis) cavete, ne accedat Christianus et vos juvet, etc.

והשפכו matulae, ab effundendo diotae. Has non licet effundere ad parietem vicinum, nisi ad spaciolum שלשה trium palmorum, Bb. 19b. Vel, effusiones aquarum quales ex canalibus delabi solent: non sedent לא יחבי חרמי מריבא משום שופכין (homines) sub canalibus propter effusiones aquarum Chol. 105b.

והשפכו nomen olivarum pinguium, oleum prae copia effundentium. R. Sal. putat a loco sic diotae, ejusque bonitate et fertilitate. Talm. Peah c. 7.

חרום משפך effusio: decursus, defluxus. infra decursum fluminis, Deut. 3, 17. Vide et Jos. 10, 40. et 12, 3, et 15, 20. et Deut. 4, 49. Ponitur pro heb. אשדוד.

נטל אח המשפך ומרד infundibulum. Talm. accipiens infundibulum et metiens (vinum) in amphoram Christiani, As. fol. 72. ut ponatur super os infundibuli parvi ad colandum vinum, Sab. 78b. Item clepsydra, instrumentum horologicum, quod olim aqua implebatur, postea arena tenuissima, ut etiamnum hodie. De aqueae usu vide Thesaurum linguae Graecae Henrici Stephani. In Pirke abboth cap. 5.: Quadruplices conditiones sunt eorum, qui sedent ad pedes doctorum (id est, discipulorum), nempe spongiae et clepsydrae, sacci faecinae sive colatorii, et cribri. Spongia attrahit omnia, (sic discipulus sine discrimine et judicio bona et mala apprehendens): clepsydra ex una parte attrahit, quod ex altera emittit. (Sic discipulus, qui quae apprehendit semel, eadem mox ex memoria dimittit): Saccus colatorius effundit vinum et retinet faeces. (Sic discipulus bona et mala capiens, bona dimittit et mala retinet) Cribrum pollinarium emittit farinam tenuiorem cujus nullus est usus, et retinet similam sive meliorem. (Sic discipulus mala dimittens et meliora retinens.)

והשפך humiliari, humile, demissum, submissum, depressum esse, heb. Aphel Chald. וישפך humiliare, deprimeret. Praet. וישפך משה נרמיה et quia humiliaverat Moses se ipsum, Lev. 10, 25. in TgH. וישפך לא non humiliasti cor tuum, Dan. 5, 22. Part. וישפך וישפך et quem volebat, deprimebat, Dan. 5, 19. Infinitum. וישפך וישפך et extollit, IS. 2, 7. Infinitum. וישפך וישפך et aliter, וישפך וישפך et quem humiliare te coram dominatore, Pr. 25, 7. וישפך וישפך et est formativum Infinitivi ex usu Hierosolymitano. Fut. וישפך וישפך et tres reges deprimet, Dan. 7, 24. וישפך וישפך et latro hominis deprimit ipsum, Pr. 29, 23. Ap. Talm. וישפך וישפך et aquae sunt quae abripuerunt eum, quae in declive eum abduxerunt, Chol. 21b. Sic, וישפך וישפך et fluctus abduxerunt eum, Jeb. 121a. Vide similiter in Bb. 99b.

והשפך humilis, depressus, submissus: וישפך וישפך et humilimum inter homines constituat super illo, Dan. 4, vers. 14.

והשפך humilis, demissus, submissus, depressus, abjectus: וישפך וישפך et mundus hic inferior, in quo nos vivimus. Opponitur ei וישפך וישפך et mundus superior, qui est beatarum animarum. Ap. Talm. וישפך וישפך et humilis est et ambulat (hinc inde) anas, oculique ejus circumspiciunt, sc. ad quaerendum cibum: Adagium est antiquum, quod et adducitur in מא, ubi vide.

והשפך planities, locus planus, humilis et depres-

sus. Emphat. ויה שפלה ויה מישור et planitiem et compestria loca, Jos. 11, 16. וישפלה ומשפך et planitiem et locum declivem sive vallem, Jos. 10, 40. בן שפלה in planitie, ib. 15, 33. בנורה וכן שפלה montana et planitiem vel loca depressa et himilia, Deut. 1, 7. ויה טורה וישפלה et montem Israelis et planitiem ejus, Jos. 11, 16.

אשפול declivitas, locus declivis, imum vel ima extremitas rei. Inde est etiam ora, fimbria vestimenti: בשפולא דטורה in declivitate montis Sinai, Cant. 1, 4. Quidam reddit, in locum campestrum. על שפול מעילא in ora pallii, heb. על שוליה מעילא. Exo. 28, 34. בשפולא טורה דחרמון ad declivitates montis Chermon, Jos. 11, 17. על שפול מרכא ad declivitates altaris, ad imum altaris, Lev. 1, 11. Jon. et vers. 15. im TgH. ubi Jon. habet מרכא על כוחל מרכא in declivitate montis Sinai, ad latus altaris. בשפולא מישור in declivitate seu loco depresso planicie, Gen. 35, 8. בשפולא טורה in declivitate, id est, loco imo montis, heb. מתחתיה דהר. Exo. 19, 17. בשפולא רמון in declivitate Rimmonis, IS. 14, 2. וועקער על שפולא et facies in fimbriis ejus, heb. על שוליו Exo. 28, 33. בשפולא in fimbriis ejus, heb. בשוליה Thr. 1, v. 9. Ap. Rab. חושש כפי dolorem sentiens circa os ventris (id est, umbilicum) et declivitate ventris inferioris, quae sc. est ad locum pubis instar literae Caph vel semicirculi, ut loquitur R. Sal. in Nid. 63a. in Misna. כל שפולא מעים כנשים (feminae vel puellae) non sunt declivitates ventris instar mulierum, i. e. quae non habet declivitatem pubis, ut solent mulieres habere, ea judicatur esse sterilis, Jeb. 80b. הויה נקט בשפולא דגלימך fuisses prehensens oram togae tuae, et cucurrisses, id est, sustulisses togam aut pallium in altum, ne cursum impediissent. Sic enim ad cursum longae vestes tolli solent, ne pedes iis involvantur, ut in mulieribus videre est: Sanh. 102b. נקט ליה בשפולא גלימיה prehendebant ipsum ora pallii sui, Tan. 23b. מאן דרבין דיקלא לחבריה קני ליה משיפוליה ועד חוטא qui emit palmam a socio suo, emit eam a fimbriis ejus usque ad abyssum, Bm. 37b. i. e. emit eam cum toto fundo ab ejus extremitatibus, usque ad imam profunditatem. In Aruch adducitur hoc exemplum in בשפולא, שפן.

humilitas, humilis et depressus status ob vastationem: שפלותא אחרתא humilitas comprehendit eos, heb. horror, Jer. 49, 24.

הגאון humilitas. Virtus cui opponitur הגאון elatio, superbia. Illa Deo amata: haec eidem exosa est, ut inter alios complures docet R. Bechai in libro הקטח, cap. quod incipit גאון. Medium inter הגאון et השפלות est העונה modestia, mansuetudo. Inde, ubi de Mose dicitur, quod fuerit מאד mansuetus valde, (Num. 12, 3,) sensus est, quod fuerit humilis, quod designatur per additamentum שפלות. Propterea etiam a R. Sal. וני explicatur per שפן

id est, humilis et patiens: ויה בחליתו הדלוח id est, fuerunt in extrema paupertate et humilitate, R. Levi IS. 14.

השפלה humiliatio, humilitas. R. Levi, Prov. 29, 23. ad illud, גאון אדם חשפילנו elatio hominis deprimat vel humiliat ipsum, i. e. האדם חביארו אל elatio hominis adducit eum ad humilitatem. Magnates enim eum de summo dejiciunt in gradum imum et indignum. Contra, humilem spiritu sustentat gloria" ib. apud Salomonem.

משפך arca, cista magna ad res humiles, viles, et abjectas asservandas, ut arca faeni, paleae, fimi: vel potius canistrum, corbis, crates: Sic Hebraei ubique exponunt קופח הובל faeni, et ipse Baal Aruch. In Kel. c. 19. et c. 24. שלש משפלות הן tria canistra sunt, וכל של fimi (ad fimum exportandum in agros et vineas) של נמלים faeni, et canistrum cameli. Vide et Schevi. c. 3. Ohol. c. 8. In Schir rab. c. 7. 2.: Quemadmodum paterfamilias non curat משפלות של וכל ולא על משפלות in agros et vineas, neque cistas vel canistra fimi, neque canistra faeni, neque paleas, neque glumas, למה שאין quia nihil quicquam aestimantur: sic Deus non curat populos mundi, etc. B. Ar. scribit, in lingua Ismaelica quoque vocari אלמשפל Schindlerus, canistrum, cista magna. Rambam in Kel. c. 24. scribit esse vas quod vernacule appellatur שדר"כ. Vide Ar. Montanum de Mensuris Sacris.

שפן mystax, barba sive pili labri superioris: labrum superius: ועל שפן כאבלא יחעטא et super mystacem instar lugentis sit obvelatus, Lev. 13, 45. וכל חעטא על שפן ולא חעטא eris super mystace, Ez. 24, 17. וכל חעטא super mystace non obvelabitis vos, Ez. 24, 22. וכל חעטא et obvelabunt se super mystace instar lugentium, Mich. 3, v. 7. ועל שפניה et super mystace suo, Lev. 13, 45. in Jon. Sic ספסיה et non rasi mystacem suum, IIS. 19, v. 24. cum o loco ש. In eodem Jonathane legitur etiam pro labio sive limbo et extremitate rei, quae Hebraice dicitur שפה labium: unde, בשפניה Exod. 28, 32. pro quo in eadem locutione legitur על שפניה Exo. 39, 19. in eodem Jonathane. Hinc corrigendum in eodem Jonathane, quod legitur Exo. 28, 26. שפניה vel שפניה. Item, אפוקו שפניה, omne prolatum laborum ejus, Num. 30, 13. idem quod שפניה ut legitur ibidem vers. 6, et 9. vel שפניה, prout in Onkelo ibi legitur. Ap. Talm. ואידנא הוה hodie dies est eorum qui aptant vel curant mystacem sive barbam, Sab. f. 129b. Hoc otiosorum est, et tempus perdentium. Vide ibi Com. שפן eratque ipsis שפניה שפניה שפניה lima, IS. 13, 21. ושפן ויה בשפניה יאור et polivi illum lima bene, Deut. 9, 21. In Regiis redidit: Et contrivi eum in pilo vehementer.

⁷¹) Vertendum est ad שפן IV. radere, limare. Cf. שפן et שפן.

שפשוף *frictio, confictio, comminutio*: מאי
 ליה שיפשוף *quid prodest ipsi frictio?*

חַמְלָה *humile, depressum*, Beres. rab. s. 53.

שפופרה⁹⁰ calamus, fistula cava, per quam flari potest, aut per quam videmus ad aliquid dimetiendum, catheter: רם בַּשְּׁפוּפָה quae videt sanguinem in cathetere, Nid. 21. נפל מן השפופרה לשוקת si ceciderit ex calamo in aqualiculum, Para cap. 6. Suc. 37a. שפופרה שחתכה לחטא calamus quem concidit pro aquis sacrificii pro peccato, Para cap. 5. שפופרה משמעת את Kel. c. 17. in fine. שפופרה חקול calamus edens sonum, citatur in Ar. ex Kel. c. 11. sed illic non extat: חרנגולה שנסמטה ירך שלה gallina cujus luxatum est femur, ei faciunt calamus ex junco, Chol. 57. לא ביעה אי ארבע שפופרות יקוב non perforabit homo calamus ovi, id est, testam ovi, Sab. c. 2. in Misna.

שֶׁשׁ *segmentum, frustum de ligno sectum*: שֶׁשׁ וְשֶׁשׁ *et segmentum de medio trabis* respondebit ei, Hab. 2, 11. R. Sal. scribit hic שֶׁשׁ esse idem quod קִיס *festuca*: ut in illo, טול קִיסם מִבֶּן עֵינֶיךָ, *tolle festucas e medio oculi tui* ^{90a}.

שפֶּפֶר *frictio, confratio, ut eum quid manibus*
confricatur: שִׁפָּה וּבִעִטָּה בְּחִיטָן *confratio et tritura*
fit in tritico, Men. 67a. Gl. שִׁפָּה *est, שִׁמְשִׁפֶּשֶׁף בִּירו,*
quando confricat (tritico) manibus suis, nempe
שִׁמְשִׁפֶּשֶׁף שְׂמֹלֶךְ וּמְבִיא בְּפִסָּה יָדו עֲלֵיהֶן
quando ducit et reducit volam manus suae super illud. Vide et supra
in שִׁפָּה et שִׁפָּה.

II. *recedere*: רָשָׁף מְרוּכָחִיהָ os
femoris quod recessit de loco suo, Chol. 42b. רָשָׁף
cujus mens recessit, qui amens factus.

דedit יהב ליה שיפא דרירוי: *pyxis, capsula* שפא
 ipsi capsulam plenam pecunia, Kid. 40a. Hinc est
 et *acetabulum, cavitas, cui tamquam pyxidi, os fe-*
moris inseritur, et in ea vertitur, quam propterea
Medici et anatomici pyxidem vocant: על איברה לשפא
 ingressum est membrum ejus in capsam suam, id
 est, locum unde exilierat sive recesserat, Sota 7b.
 R. Sal. scribit שפא esse significationis ejus, quod
 alibi dicitur מוכחיה דרשן. Inde et שפא *claudica-*
tio, luxatio pedis vel membri de loco suo, quasi re-
cessionem dicas: vide supra in שפא.

רִפְּאָה *roborare, fortificare, restaurare, reparare*, Talm. **וְנִיחַ אֶת שְׁפָנָיו** venit rex Asa et restauravit eas, scil. urbes. Gl. **וְנִיחַ אֶת בְּרִיקָיו** reparavit rupturas ipsarum, Meg. 4a. In affixo est usitata Apocope pro **וְנִיחַ אֶת שְׁפָנָיו**. Item, **וְנִיחַ אֶת שְׁפָנָיו** טום ולא השפין שפין, Jéb. f. 63a. Proverbiale est, quo monuerunt, principiis morborum vel damnorum obstandum esse, antequam ingravescant. Veluti si videris foramen in pariete vel tecto domus, id statim obstrue, ne, si majus fiat, calce et lapidibus, id est, majoribus sumptibus, id

reparare necesse habeas. Sic principiis morborum obstandum est salutari medicina, quae difficiliter admittetur vel operabitur, si vires validius sumserint.

פלוּדֵרֶה *plaudere, complodere*. Saepius cum ס ab initio scribitur, ut et hebraice. **Praet.** עָלָךְ *super te* manus suas, *Thr.* 2, 15. **Fut.** עֲלִיחֶם *super eum* manibus suis, *Job.* 27, 23. Sic lego juxta Hebraeum, et pro יָדָיו *praestaret, aut debet legi יָדָיו*.

שֶׁפֶר *pulchrum esse vel videri, placere.* Respondet
 heb. עֵינַי יפה et quando ipsi adjungitur,
 et *bonum esse in oculis alicujus, est, placere.* Praet.
 non est possibile. ut hoc קִדְּם רִי שֶׁפֶר Dan. 10, 19. in Jon.
 וְשֶׁפֶר קִדְּמוּ *pulchrum fuit coram ipso, id est, et placuit ipsi,*
 v. 20. in Jon. וְשֶׁפֶר בְּעֵינָיו *pulchrum fuit in o-*
 culis ipsius, ut habet Onkelos. וְשֶׁפֶר לְחֻמּוֹ *pulchrum est coram me, placet mihi* indicare
 Dan. 3, 32. וְשֶׁפֶר קִדְּם דָּרְיוֹשׁ *placuit Dario,* Dan. 6, 2.
 וְשֶׁפֶר בְּעֵינָיו *id quod placebat ipsi,* Gen. 40, 18. Jon. וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *et pulchra visa fuit*
puella ista in oculis ipsius, id est, placuit ipsi, heb.
 וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *et placuerunt verba*
 ipsorum, hebr. וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *Gen. 34, 18. Fut. וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ*
placuit tibi, Dan. 4, 24. וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *quae placerit regi,* Esth. 2, v. 4.
 וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *et placeat oratio mea Domino,* Pa. 69,
 32. Ithpah. Part. וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *quomodo te ornas in viis tuis? vel, places tibi,* Jer. 2,
 33. Aphel, Fut. וְשֶׁפֶר עֹלְמָהָ בְּעֵינָיו *pulchrum eff-*
iciat Dominus terminum Japhet, Gen. 9, 27. in
 Jonathane. In Hebraeo est יפה *quod communiter*
deducunt a פָּחַח: hic vero author interpretatus est
יפה.

שֶׁפֶר *pulchrum, pulchritudo: Pulcherrimum, optimum*: כל שֶׁפֶר אֶרֶץ *omne pulchrum et desiderabile*, Ps. 45, 14. גִּבּוֹרֵי שֶׁפֶר *pulcherrimum potentium tuorum, id est, pulcherrimi quique potentes tui*, Jer. 3, 25. חֵקֶל שֶׁפֶר *optimum agri ejus, optimumque vineae ejus*, Exod. 22, 4. תֵּל שֶׁפֶר *et super optimum gregis*, heb. עַל מִטַּב הַצֹּאן *18.15, 9. יתְנַסִּיב יְהוֹשִׁיָּע שֶׁפֶר אֶרֶצְכֶּם aufertur a vobis optimum terrae vestrae*, Mich. 1, 11. הָאָרֶץ הַזֶּה *quae habitavit in optimo terrae*, Mich. 1, 12.

עַפְּה שֶׁפִּיר *pulcher, pulchrum, optimum*: שֶׁפִּיר טָעַם *optimum rationis*, Ps. 119, 66. לֵאמֹר מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל *et non erat vir aliquis ex Israelitis pulchrior ipso*, sc. Saule, heb. טוֹב מִמֶּנּוּ *melior ipso*, IS. 9, 2. לֹא הָיָה גִבּוֹר שֶׁפִּיר *non erat vir pulchrior inter omnes Israelitas*, IIS. 14, 25. וְשֶׁפִּיר בְּרִיּוּתוֹ *et pulcher aspectu*, hebr. וְטוֹב רֵא *IS. 16, 12*. עוֹלָם וְשָׁמַיִם *et pulcher*, hebr. בְּחֹדֶר וְטוֹב *IS. 9, 2*.

⁹⁰⁾ Quasi *exfossum* dixeris a verbo חפר *sodere effodere*, unde חפרר *prae*fixo ן elisoque gutturali ן, id quod saepissime fieri solet. ^{90a)} Idem quod שפח *ramentum dolabrae vel runcinae*, d. q. in שפח.

⁹¹⁾ Extrita litera ḥ idem est atque מֵשָׁל, quod *peram*, *marsupium* notat.

להן et quod pulchrum est ipsis facere in mundo hoc, Eccl. 5, 17. בְּדִשְׁפִיר בְּאַרְעָא in optimo terrae, hebr. במיטב הארץ Gen. 47, 6. Fem. ארי שפירא היא nam pulchra erat valde, Gen. 12, v. 14. אף etiam haereditas pulchra obtigit mihi, Ps. 16, 6. Emph. דמחילא לריבא שפירא quae similis est puellae pulchrae, Cant. 1, 8. מכל שפרתא מכל pulchrior omnibus populis, Cant. 5, vers. 9. Constr. שפירח אחתא שפירח חיוו אח pulchra aspectu es, Gen. 12, 11. וְשִׁפְרָח רִיוו et pulchra aspectu, hebr. ויפח האר IS. 25, 3. Pl. masc. שפירין עולימא pulchri sunt juvenes ejus, Cant. 6, 9. כמה שפירין עלי quam pulchri sunt mihi amores tui? Cant. 4, 10. Plur. fem. שפירין גליוון רישאל quam pulchri sunt pedes Israelitarum? Cant. 7, 2. Emph. נשא שפירא mulieres pulchrae, Job. 42, 15.

et vana est שפירא pulchritudo: שפירא pulchritudo, Prov. 31, 30. מלכא משיחא pulchritudo tua o rex Messias, Ps. 45, 3. נמיר שפיריה perfecta est pulchritudo ejus, Ps. 50, v. 2. משכלל consummatus pulchritudine sua, Ez. 28, 12. שפירא non concupisces pulchritudinem ejus, Fr. 6, 25. למחמי שפירא ad videndum pulchritudinem ejus, Esth. 2, 10. ארי טעא בְּשִׁפְרָהּ quia errarunt in pulchritudine sua, Jes. 3, 24. Sic legendum ex Am. 8, 13.

et in pulchritudine cordis, id est, sinceritate, bonitate, ut habet hebraeum, Deut. 28, 47.

Ap. Rab. in Pihel saepe usurpat, pro pulchrum reddere, aptare, concinnare. Talmudici, ור"ב שולח, Deus mittebat de coelis excelsis aliquem (angelum) qui mundabat et concinnabat eos (infantes mulierum Israelitarum, in agris clam parientium) instar obstetricis. Et paulo post de nomine Schiphra obstetricis, cujus mentio Exo. 1, 15. שפירא וזיככר ולמה נקרא שמה. שפירא שמשפירא אח הולד. ד"א שפירא ששפירי ורבו ישראל Schiphra: ea fuit Jochebhed (mater Mosis.) Quare autem vocatum fuit nomen ejus שפירא? quod concinnaret infantes; post partum scil. mundando, ungendo, lavando, dirigendo, etc. Alia ratio: Schiphra vocata fuit, quod pulchre se haberent, et multiplicarent se Israelitae in diebus ejus, Sota f. 11b. אם שפיראם מעשים si pulchra effeceritis opera vestra.

⁹² buccina, tuba. Ea quod communiter esset ex cornu arietis, ideo explicatur cornu. Usus ejus multiplex erat: ad convocandum coetum ecclesiae, ad indicandum festum sabbathi, novilunii, paschatis et alia. Artis erat, bene posse inflare: felicitatis indicium, si bene sonaret. Unde et Deum ipsum ejus sono commotum scribunt, ut de solio juris rigidioris se in solium misericordiae locaret, etc. וועבר שופר יכבא et facies transire tu-

bam clangendo mense septimo, decimo mensis, in die expiationum שופרא transire facietis tubam in terra vestra, Lev. 25, v. 9. id est, inflabitis tubam, sonum tuba edetis ad convocandum coetum ad celebrandum festum expiationis. in במטר שופרא in protrahendo, quando protrahitur sonus tubae, Exo. 19, 13. In Hebraeo est היובל, quod arietem quandoque significat, et inde pro cornu arietis sumitur, quod aptabatur, ut inflari et sonare posset. R. Sal. exponit, היובל id est, שופר של איל cornu arietis; etenim in Arabia arietem vocant יובלא: cornu autem hoc de ariete Isaaci fuit. Prima pars glossae hujus ex Talmudicis petita est; apud eos enim legitur: vox יובלא לישנא דכרמא הוא significacionem habet arietis. Nam alibi traditum est: Dixit Rab. Akiva: Cum peregrinaretur in Arabia, יובלא vocabant arietem יובלא, Rh. 26a. Hinc et in TgH. יובל per דכרמא redditur, יובל דכרמא, ויהי במינד בקרן דכרמא, fuitque cum protraheretur sonus cornu arietum, hebr. בקרן היובל, Jos. 6, 5. et 4. שבעא שופרא דקרן septem tubae de cornu arietum. Sic v. 6. et 8. וחקעין בְּשִׁפְרָא clangent tubis, Jos. 6, 4. וחקעין בְּשִׁפְרָא et clangebant tubis, Jud. 6, 9. ויה שופריהון et tubas ipsorum, Jud. 7, 8.

שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופוי. Ap. Talm. tuba festi novi anni de rupicapra fuit recta, orificio auro obducto, Rh. 26b. in Misna. Ibidem in praecedenti Misna: חוץ השופרות כשרים חוץ: כל השופרות נקראו קרן omnes tubae corneae legitimae sunt, excepto cornu vaccino: nonne omnes tubae vocantur cornu? In Gem. ratio redditur, quare ex cornu vaccino aut taurino non fiat, nempe propter vitulum aureum, propter quem graviter puniti fuerunt. Etenim נעשה אין קטנור accusator non fit procurator sive defensor. Vitulus fuit accusator: ex eo ergo non debet fieri tuba, quae est quasi procurator Israelitarum, causam ipsorum agens in articulo sanctitatis et pietatis, etc. In Vr. s. 29. Jehuda filius R. Nachmanis incepit concionari et explicare hoc dictum, עלה ascendit Deus cum clangore, Dominus cum clangore tubae, (Ps. 47, 6.) qua hora Deus (ut judex) residet, ascendit in solium juris. Qua hora autem Israelitae accipiunt tubas suas, et clangunt coram Deo, surgit de solio juris, et considit in solio misericordiae, sicut scriptum est, „cum sono tubae“ (Ps. 47.) et impletur super eos misericordia, et miseretur eorum, et convertit super eos affectum juris in affectum misericordiae. Quando id fit? in mense septimo, Septembri scil. Et in sequentibus: Dixit Deus sanctus Israelitis אם שפיראם מעשים si pulchra, i. e. bona effeceritis opera vestra, ego ero vobis veluti tuba. Qualis est tuba? intromittit ab una parte, et emittit ex altera parte. Sic ego surgo a sede juris, et colloco me in sedem misericordiae. Quando id?

⁹² Ar. سوبر & notione frangendi (שבר). Vide lex hebr. Joh. Simonis.

²⁸⁾ Verendum videtur hoc nomen ad verbum seq. *perdere*, ut *pinnae* piscis, et *spinnae* arboris denotentur, quae nihil utilitatis praebent, perindeque quasi *perditae* sunt.

i perditae sunt.

stolones, spinæ e radicibus palmarum provenientes, Moed katon 25b.

שָׂצָה *perdere, consumere, excindere: absolvere, perficere*. Sic usurpatur in Pahel

cum Tzere ab initio loco Pathach. Quae sub hac forma passive significant, prava esse iudicio, et legenda ex Ithpahel, ex communi usu, ut in exemplis videbitur. Respondet in Targum verbo כָּרַח et כָּרַח aliusque. Praet. אֲשַׁר הָשַׁד כָּר *cum absolvisset loqui*, hebr. כָּרַח, Gen. 18, v. 33.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2. כָּרַח *absorpsit*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

שָׂצָה *perdidit Dominus nulla usus clementia*, hebr. בָּלַע, *absorpsit*, Thr. 2, v. 2.

58, 10. **שָׂצָה** *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

שָׂצָה *usque ad tempus quo ab-*

vigilavi tota nocte, Ps. 102, 8. Fut. et vigilat ad limina mea, Pr. 8, 34. R. David passim notat, significare hoc verbum *diligentiam* ודרכמה, et *assiduitatem*. Ap. Talm. esto diligens ad discendam Legem Dei, ut habeas quod respondeas Epicuro, id est, haeretico, Pirke ar. o. 2. Ithpehal, *sedulus*, sollicitus, ad promovendos eos, Sanh. f. 14a. דלתי חורתי לשקד ut diligenter invigilem studiis meis.

vigilantia, assiduitas, diligentia indefessa, alacritas: רוב דיעקס עם הנשים יסיר האדם מהשקידה: frequens conversatio cum mulieribus, depellit hominem a studio sapientiae, R. Levi Pr. 31, 4.

vigil, assiduus, industrius, sedulus: Talm. במלוי השקדניכ a quo tempore mortuus fuit Ben Assai, cessarunt vigiles in literis, qui scilicet diu noctuque studiis literarum propagandis, in Scholis advigilabant, Sota 49, 1.

idem. Sic vocatus fuit quidam R. Samuel, in Ketub. 43, 2.

amygdala, Gen. 43, 11. scribitur שגדן per commutationem literarum ejusdem organi, ק ו ג amygdala amara, החוקים, dulceia, Maaser. ab initio.

משקרי חלונות. Legitur in י"ז fol. 28b. B. Ar. in litera Mem legit per Resch משקרי et explicat, *ranas fissas ex quibus rana egreditur*. Sed haec expositio non videtur quadrare: חלונות sunt limaces non ranae.

א. אשקד, אשקד, אשקד.

potum praebere, potare, bibendum dare, bibere facere: adaquare, irrigare. Praet.

et adaquavit pecudes Labanis, Gen. 29, 10. ואשקנא כס דלוט et bibendum dedit nobis poculum maledictionis, Jer. 8, 14. ואשקנא etiam maledictis bibendum dedit ipsa, Gen. 24, 46. ואשקיתי יח כל עממיא et bibendum dedi omnibus istis populis, Jer. 25, 17. Part. ומשקני יח כל פני אדמה qui irrigabat totam superficiem terrae, Gen. 2, 6. דמשקי טוריא qui irrigat montes, Ps. 104, 13. וואו דמשקי לחבריה vae ei qui potum praebebat proximo suo, Hab. 2, 15. Pl. בירא דהיא משקני מן בירא ex puteo isto adaquant pecudes, Gen. 29, 2. ומשקני יח ענא et adaquabant pecudes, Gen. 29, v. 3. Infinit. לאשקא יח ופקד et praecepit bibendum dare ipsis, Esth. 1, 7. ורצית לאשקיתיה et cum absolvisset ipsa dare bibendum ipsi, Gen. 24, 19. Imper. אשקי מיא potum dato ipsi aquae, Pr. 25, 21. אשקני ביהביבדum dato mihi parum aquae, Gen. 29, 7. Fut. אשקני etiam gregi tuo bibendum dabo, Gen. 24, 46. ורשקי יח כנשחא et bibendum dabis coctui, Num. 20, 8. ורשקי יח אחרא et bibendum dato ipsis vinum, Jer. 35, 2. ורשקי יח אחרא et faciet ut bibat mulier ista aquas istas amares, Num. 5, 24. ורשקנה יח מיא et potabit eam aquis istis, Num. 5, 27.

bibendum demus patri nostro, Gen. 19, v. 32. ורשקי ענא et adaquabimus gregem, Gen. 29, vers. 7.

bibulus, potator, Rab.

pocillator, pincerna, a poculis. שקא pincerna regis Aegyptiorum, Gen. 40, 1. ונחומא שקא pincerna et pistor, ib. 40, 5. Pl. praefectus pincernarum, heb. הרשקני, ib. 40, 20, 21.

irrigatio: שקא quod tota ipsa esset locus irrigationis, i. e. irriguus, heb. מלח, Gen. 13, 10. locum irrigationis aquarum, i. e. irriguum, Jos. 15, 19. ונחנח et sicut hortus irrigationis, Jes. 61, 11. et 1, 30. Item *adaquatio*: unde, שקא, Gen. 24, 20. id est, *aqualiculum, canalis unde bibunt pecudes*, ut explicatur Gen. 30, 38. Pl. עכרתי לי גנה שקני feci mihi hortos irrigationum, id est, irriguos, Eccl. 2, 5.

stagna: שקא et super stagna, hebr. דאחון דמן לחורעין על שקיא, Exod. 8, 5. דאחון qui similes estis iis qui seminant juxta stagna, id est, loca irrigua, Jes. 32, 20. ועל שקיא et super stagna ipsorum, heb. דאחון, Exo. 7, 19. in Jon.

potus, liquor potui serviens vel ad cocturam: כד בשלא בחמרא במשחא ורשקני: quando coctum est in vino, oleo sive pinguedine, aut alio liquore, Exod. 12, 19. Jon. וכל שקיני דאחרו ביה ענבי aut ullos liquores, id est, ullum liquorem, in quo dissolutae sunt uvae, non bibet, Num. 6, 3. in Jon.

potus: כהלכא ורשקני et potus juxta consuetudinem dabatur, Esth. 1, 8. ורשקניה et potus ejus, IR. 10, 5.

idem: בכוחא מוניח et potum meum fletu miscui, Ps. 102, 10. ורשקניה על super potum suum, i. e. officium praebeendi potus, Gen. 40, v. 21.

locus irrigationis, locus irriguus: בית שקיחא et loca irrigua ipsorum multa erant, Gen. 29, 22. in Jon. Lectio prava est. TgH. habet pluraliter ורשקני loca irrigua, id est, puteis aut fontibus scatentia.

דאחיא משקי ליה: quando fuisti a poculis ipsi, Gen. 40, 13.

potus, liquor potabilis: convivium, compotatio. וכל משקיא דרשחתי et omnis potus qui bibi solet, Lev. 11, 34. במכילה ורשקניה in cibum ejus et in potum ejus, Gen. 40, 1. Jon. עבר משקיא fecit convivium, heb. משחא, Esth. 1, 3. et sic saepius. Plur. ורשקני convivia, compotationes: יומא דמשקיא dies conviviorum, Esth. 9, 22. in sec. Tg.

humor, liquor. Pl. ורשקני humores, liquores, humida, aqua: משקיא טמאים aquae pollutae, an scilicet mundum vel pollutum sit. septem liquores sunt generales, qui enumerantur in Machsch. c. 6. Ad eos alia liquida revocantur, de quorum immunditia disputatur, vel munditia, si cibum attingant. A pol-

²²⁾ Vox corrupta videtur ex gr. σύχωσις, εως ἤ, quod idem est atque σύχωμα, ατος, τὸ *ficosum germen*.

Et Exo. 20. in principio explicationis decem praeceptorum: Non est in decalogo, nisi Sabbathum duntaxat (id est, solum praeceptum de Sabbatho) וְהָרַעַת שְׁקוֹל הָרֵעָה quod non est ad libram rationis. Munsterus reddidit „de dictamine rationis“. Et mox ibidem, שְׁרָם נְטוּעִים בְּשִׁקּוֹל הָרֵעָה quae implantata examini rationis, rectae rationi. Munsterus „impressa conscientiae“. Mox ibidem: וְחִלְלָה חֲלִילָה שְׁחָרְיָה מִצֹּה אֶחָד מֵהֶן מִשְׁכַּח שְׁקוֹל הָרֵעָה absit, ut sit praeceptum unum ex illis abnegans libram rationis, id est, quod sit rectae rationi contrarium. Munsterus, „Quod acies mentis nostrae velit floccipendere“. Et mox: „Quod si inveniamus unum praeceptum ex illis, מִשְׁכַּח שְׁקוֹל הָרֵעָה abnegans libram mentis. Munsterus: „Quod rationi non sit consonum.“ Et mox: Scimus scientia plana, quod omnia illa praecepta, וְהָרַעַת שְׁקוֹל הָרֵעָה שאינם חייבוֹת מִשְׁקוֹל הָרֵעָה, quae non sunt subjecta examini rationis, ea mysterium quoddam continent, etiamsi illud nobis sit incognitum. Munsterus „quae rationi absurda videntur.“

שְׁקָל *pondus*: apud Grammaticos, *forma, analogia vel anomalia vocis grammatica*: ut, quaedam veniunt שְׁנֵים מִשְׁקָל על ad formam nominis שְׁנֵים; veluti שְׁמִים, רָחִים, וְחִים, et similia, etsi numero singulari sint inusitata. Sic R. David scribit, Ez. 4, 10. ad vocem שְׁקָל: Est cum Cholem מוֹמֵר בְּשָׁקָל ad formam Nominis מוֹמֵר.

מִשְׁקָלָהּ *perpendicularum, pondus sive plumbum a filo pendens, quo rectitudo aut obliquitas perpenditur et examinatur*: כאֲבָן מִשְׁקוֹלָהּ sicut lapis perpendiculi, Jes. 28, 17. אֲבָן יָדָיו יָחַד כִּדְרֵי מִשְׁקוֹלָהּ cum videret lapidem perpendiculi in manu Zerubabelis, Zach. 4, 10. וְיִמְשָׁקְלָהּ דְּצִדְיָהּ et perpendicularum vastationis, Jes. 34, 11. מִשְׁקָלָהּ cum perpendiculo, Jes. 44, 13. Ap. Rab. חוֹט הַמִּשְׁקוֹל filum perpendiculi.

II. שְׁקָל *accipere*: cum Praepositione מִן a vel ab, est *aufërre*. Praet. שְׁקַל יַעֲקֹב מִן עֵשָׂו quam abstulit Jacob ab Esau, Cant. 2, 15. Part. וְהוּא וְהוּא מִמֶּנּוּ שְׁקַל אחתא דפרסיהא accipiens uxorem e Persis, Esth. 1, 16. in sec. Targ., וְהוּא שְׁקַל qui aufert vestem a socio suo tempore frigoris, Pr. 25, 20. Sic ap. Talmud. communissime. וְהוּא שְׁקַל וְהוּא שְׁקַל qui accipiunt et dant illis, id est, qui negotiantur illis, occupati sunt in illis, scil. verbis Legis, Cant. 3, 8.

III. שְׁקָל *ferre, portare, bajulare*. Apud Talm. אמרי ליה יוחנא וממרה למשה חבן אחא מכניס לעפריים dicebant אמר להו אמרי אינשי במחא דירקא ירקא שְׁקוֹל ipsi Jochana et Mamre, nempe Mosi: Paleam tu inferis in Aphrajim (admirative!) responderebat ipsis Moses: dicunt vulgo homines; in urbem olerum olera importa, Men. 85a. Locus notabilis. Cum Moses inciperet signa edere in Aegypto ante liberationem Israëlitarum, vulgo Aegyptii putabant, על שְׁקוֹל יְרֵי כִישׁוֹף per magiam ista fieri, quae tunc in Aegypto mire vigeat. Accedentes ergo duo insignes

magi, Jochana sive Johannes (contracte Jannes) et Mamre, per ludificationem dicebant Mosi: Paleam tu inferis in Aphrajim? Proverbialis ista fuit locutio, qua irridebant Mosen, quasi eo deferret paleam, faenum aut pabulum jumentorum, ubi pabuli maxima esset copia, qua laude celebris fuit locus Aphrajim, q. d. Tunc vis magicas artes in Aegypto ostentare, ubi magia est celebratissima, et ubi longe nobiliores sunt magi, quam tu? Respondebat ergo Moses ipsis simili proverbio: In urbem olerum olera importa. Immo ubi rerum communiter copia est, eo res devehendae plures. Nam eo hominum multitudo confluit, וְהוּא עֵמָנְתָּ שִׁבְיָהּ נְעִימָה, tum etiam copia facit pretii vilitatem. Vide supra in ordine.

בַּיּוּלִי *bajuli, portantes onera pro mercede*, Talm. הָנְדוּ שְׁקוֹלָא דְהוּוּ דְרוּ חֲבִיחָא דְחִסְרָא, isti bajuli, qui portabant vas vini, Chol. 105b. Bm. 99.

וְשִׁקְמִי לִי בַּשְּׁפֶלְחָה *et sycomori sunt mihi in planicie*, Am. 7, 14. Emph. בַּשְּׁפֶלְחָה sicut sycomori in planicie, IR. 10, 27. Et fem. וְשִׁקְמִי בְּכִרְוֹכָא et sycomoros ipsorum grandine majori, Ps. 78, 47. בְּנוֹת שְׁקֵמָה ficus insitae castaneis, ficus heterogeneae, Talm. De mai in princ. Gl. הַמִּרְכָּבָה בְּעֵרְמוֹן חֲתָנָה הַמִּרְכָּבָה בְּעֵרְמוֹן.

וְשִׁקְמִי *submergi, in profundum deprimi, profundum petere, in profundo subsidere, considerare*. Praet. וְשִׁקְמִי וְשִׁקְמִי et profundum petiverunt instar plumbi, Exo. 15, 10. in Jon. ubi Onkelos habet וְשִׁקְמִי passive: וְשִׁקְמִי וְשִׁקְמִי et subeidit, depressus fuit ignis, Num. 11, 2. Fut. וְשִׁקְמִי בְּבֵל sic submergetur, deprimitur Babel, Jer. 51, 64. וְשִׁקְמִי וְשִׁקְמִי submergetur juxta e-versionem Sodoma, Deut. 29, 22. in Jonath. Libri vulgo habent ex forma Ithpahel. Praestat unicam formam manere. וְשִׁקְמִי et submergetur, Am. 9, 5. et 8, 8. Pahel, Part. וְשִׁקְמִי כִּדְרֵי כְּהֵנִי כְּהֵנִי quando erunt sacerdotes submergentes vasa sancta, Num. 4, 20. In Hebraeo est כְּבֵל כְּבֵל juxta sorbere, quando absorbent. Id Onkelos reddit, כְּבֵל כְּבֵל quando obtegunt. Tegebant autem vasa sancta templi, unumquodque includendo שְׁלֵי לְחֹךְ נִרְחַק in thecam suam, ut interpretatur R. Salomon. Sic ap. Rab. securia, marra aut simile instrumentum, dicitur absorbere manubrium suum, quando illud foramini ferri inditur. Sic theca absorbet rem quae ei includitur, simulque eam tegit, וְכִסּוּיָּהּ וְכִסּוּיָּהּ et absorptio ejus est tectio sive tegumentum ejus. Pehil sive Part. praet. וְשִׁקְמִי בְּכִסּוּיָּהּ submersa (scil. corona) lapidibus carbunculi, Esth. 1, 2. in sec. Tg., i. e. immersos, hoc est, in fundum insitos habebat carbunculos. וְשִׁקְמִי immersi i. e. insiti, profunde inditi cum figuris suis in calamo sive ramo uno, Exo. 25, 33. 34. Fem. וְשִׁקְמִי בְּאֶרְצָה immersa, id est, infixae terrae, Esth. 9, 14. in sec. Tg. De sole ap. Rab. dictum, est *occumbere*. Videtur enim, quasi in aquas sol *se mergat*, dum occumbit: וְשִׁקְמִי עַלֵּי הָרֵמָה cum occumberet super eo sol, ע"ז 8a. Et aliter, וְשִׁקְמִי עַלֵּי הָרֵמָה

submersa fuit res ista, id est, occultata non divulgata, suppressa: שהשקיע הק"ה חמה quod occumbere fecit Deus solem, scilicet praeter tempus. חמה אורדא דגרא ולא משקף particula lanæ hyacinthinae non excussae, י"ו f. 28b. נחבט, מנופץ.

שקיע *immersio: depressio, insitio in fundum: oblectio.*

שקע *locus sedimenti:* dicitur sic ap. Talm. *receptaculum parvum, lampadis aut lucernae flammæ subditum, ad recipiendum sordes defluentes, ne iis solum subjectum polluat.* Item, *capulum ferreum in lucerna, cui candela imponitur*, Kel. cap. 2. in fine.

שקיע, Emphat. שקיעה *sedimentum aquae aut cujuscunque liquoris: aqua subsidens, aquae immutatio et absorptio in terram.*

שקיען *infusiones, id est, decocta medicinalia, quibus herbae, aromata et alia immerguntur, et percoquantur, ut curis medicorum serviant.* Hinc legitur, *כל שקיעין שאחון עבדין בחולא הון עבדין בשבחה*, omnes infusiones medicas quas facitis die profano (non sacro, in quo licitum est operari) eas facite etiam in sabbatho, Br. s. 80. Verba sunt duorum Rabbīnorum ad obstetrices, ut omnia ea quae ad curandos infantes recens natos faciunt die operario, ea etiam in sabbatho, si necesse sit, faciant, ne infantum cura et salus negligatur. Est qui idem adducit ex TH., sed in eo legitur שלוקין decocta.

שקיע *mersa, profunda:* היא דצורעה שקיעה היא propterea quia lepra profunda est, Lev. 13, v. 55. in Jon.

שקיעה *immersio:* שקיעה מקומוה submersio locorum, cum loca vel oppida quaedam a terrae hiatibus absorbentur, More par. 3. cap. 12. *Occasus, de sole:* שקיעה חמה occasus solis. Ad vesperam orant Judaei: Sit voluntas tua, o Deus, quod, ut largitus es mihi videre solem בוריהחה in ortu suo, sic quoque largiaris mihi בשקיעחה לראות videre occasum ejus.

שקפה *percutere, pulsare, impellere, dispellere, discutere:* Part. שקפין על לבדון percutiunt super pectus suum, Esth. 6, 1. לשקפה כחול sicut inundatio, quae impellit murum, sive irruit in murum, ut eum deiciat vel dispellat, Jes. 25, 4. Part. Pehil sive praet. pass. שקפה טרפא קל sonus folii impulsī, Lev. 26, 36. הטרפא דשקפה חומר num folium impulsū confringes? Job. 13, v. 25. הטרפא דשקפה חומר sicut dispellitur fumus, dispellunt eos, vel, dispelluntur, Ps. 68, 3. לקין ולשקפין קדים percussae et tactae vento orientali urente, id est, uredine, Gen. 41, 6. Fut. ut paulo ante. Aphel, Fut. שמי בקול רם מן שמי de coelo voce alta ictum faciet, nempe tonitrua aut fulmine, tonabit, IS. 10, 2. אלהא יִשְׁקַפֶּיהָ אלהא

Deus impellet eum, non homo, Jobi 32, v. 13. רי שקפניה עלעולא quam dispellit tempestas aut turbo, Ps. 1, 4. Ap. Talm. אורדא דגרא ולא משקף particula lanæ hyacinthinae non excussae, י"ו f. 28b. נחבט, מנופץ.

שקף *superliminare, idem quod משקף, quod sic dicitur, quia a janua subinde percuitur*, Talm. Pl. שקופוח, Middoth cap. 2.

שקף ¹⁰⁰ *rupes, petra:* בשקף עורב in petra Oreb, Jud. 7, 25. Jesa. 10, 26.

שקפי ¹⁰¹ *fissurae, scissurae, cavernae, scopuli petrarum:* שקפי כיפא sub scopulis petrarum, Jes. 57, 5. ובשקפי כיפא et sub scopulis petrae, Jes. 2, 21. et 7, 19. et IS. 13, 6. ומשקפי כיפא et e fissuris petrarum, Jer. 16, 16. Dictae sunt sic a perpetua percussione, illusione et assultu aquarum, quae quidem rupturae petrarum ad aquas sunt, aut si aëri expositae, ab impetu ventorum et tempestatum. Sic ap. Talm. in Ohol. c. 3.

שקפה *superliminare*, Exo. 12, 7. Num. 25, 8.

משקפי *plaga livens*, Exo. 21, 25.

שקפס *vitium quoddam animalis primogeniti.* Ar. dicit: *Cujus caput multum prominet* ¹⁰², Bech. 43b. In Talmud legitur per ס ab initio.

שקן *plaudere, complodere.* Saepius cum ס ab initio scribitur, ut ibi videre est. וישקפין לידודי et complossit manibus suis, Num. 24, 10.

שקין *abominari, detestari, abominabile reddere.* Infīn. שקיעה חשקניה abominando abominator eum, Deut. 7, 26. Fut. ויה נבלחון חשקניה sed cadaver ipsorum abominemini, Lev. 11, 11.

שקיעה *abominabilis res, abominatio:* שקיעה חשקניה abominabilis res sunt illa vobis, Lev. 11, 10. וואם חעדי שקיעה מן קרמי et si removeris abominationes tuas a conspectu meo, Jer. 4, v. 1. Judaei per contemptum vocant pueros Christianorum שקן, et in plur. שקיעים.

שקין *idem:* שקיעה עמינאי abominationem Ammonitarum, i. e. idolum detestabile, IR. 11, 5. Plur. שקיעין abominabilia, Ez. 8, 10. שקיעין עיניהון abominationes oculorum suorum, Ez. 20, 8. שקיעין ויה כל שקיעין et omnes abominationes, IR. 23, 24. שקיעין בכל שקיעין omnibus abominationibus tuis, Ez. 5, 11. ויה ירחיקו שקיעין quisque abominationes suas longe amoveat, Ez. 20, 7. שקיעין שראו posuerunt abominationes suas, Jer. 7, 30.

שקיע *idem:* מכלל מנעל ושקיע cibo pollutionis et abominationis, Jes. 28, 8. Forma haec potius abominabilem significat: Abominatio esset משקיע ad formam nominis praecedentis.

שקיעה *idem:* משקיעהון abominationes ipsorum, Deut. 29, 16. in TgH.

¹⁰⁰) Vertendum est ad heb. שקע, cujus propria significatio *prominuit, protendit sive exseruit se.*

¹⁰¹) Gr. est σκαφή, ἡς ἡ fossa, fossio.

¹⁰²) poculi majoris (σκύφος, ου, ὅ) instar.

que ad umbilicum ipsorum, Sota 35a. de exploratoribus terrae, ad Num. 14, 37.

¹⁰⁴ *baculus, virga, flagellum, scutica: propago, ramus.* In textu Hebraeo legitur tantum in historia Esther, sed in Tg. istius historiae transferatur per חגרא. Alibi autem, שרביטא, כל דיעבר חחוח שרביטא, חגרא omne quod transit sub virga decima, Lev. 27, 32. in TgH. בשרביטא baculo, Exo. 21, 20. Jon. Pl. castigavit vos scuticis, heb. בשרביטין IR. 12, 11. חלחא שרביטין tres propagines patriarchas significant, Gen. 40, 12. in TgH. Ap. Rab. חמרה של חמרה ramus palmarum, Okez. c. 1. שרביטין של קטנית siliquae leguminum.

demittere, praecipitare deorsum, Talm. et aves quae praecipitant seipsas, Sab. 94a. Item *extendere, diducere instar baculi* linum patet, et extendit labia, Ketub. 61b. Vide aliter in Bm. 60b.

¹⁰⁵ *cedri praestantis species: שני ושורבני* Cant. 1, 17. R. David scribit Jes. 41, 19. In verbis Rabbiorum nostrorum שורבני idem est quod חמרה. Vide eum hic, et in lib. Radicum in Rad. אש.

¹⁰⁶ *lucerna, lumen: היך שרנא דמנהרא לרגלי* si cut lucerna quae lucem praebet pedibus meis, est verbum tuum, Ps. 119, 105. סריח שרנא ordinavi lucernam uncto meo, Ps. 132, 17. lucerna improborum exstinguetur, Job. 21, 17. שרנא lucerna est praecceptum, Pr. 6, 23. באנהרחה שרנא quando accendit lucernam suam super me, Job. 29, 3. Usus hujus Nominis est apud Rabbios in antiquo proverbio: שרנא בטהרה אש שרנא lucerna in meridie quid utilitatis praestat? In supervacua et non suo tempore facta usurpatum fuit, Chol. 60b. Sic, שרנא דהרהר quod est lucerna in meridie, Sab. 43a.

ordinare, disponere ad lineam, quod saepius dicitur סרג. Hinc ap. Talm. שרניתי si disposuerit eos, scil. lapides, ordinate, Beza 31b. שרנא דלבני strues ordinata lapidum, Sanh. 64.

¹⁰⁷ *salire, subsilire: למשרג בהון על ארעא* ad saliendum cum eis super terram, heb. לנחר. Onkelos לקפצא, Lev. 11, 21. in Jon. Ap. Talm. שרניתי exsiliendo exsiliit, Nasir 39a.

¹⁰⁸ *persuadere, allicere, pellicere, seducere*, hebr. פחה. Praet. ושרגנא בטורא לבי et pellexit in occulto animum meum, Jobi 31, 27. ושרגנא ליה

et allexerunt eum ore suo, Ps. 78, 36. ושרגנא דמשרגנא allicit socium suum, Prov. 16, 29. Futur. qui pellicet labiis suis, Pr. 20, 19. Futur. si pellexerit aliquis virginem, Exo. 22, 15. in Jon. et TgH. ושרגנא neque alliciet te superciliis suis, Pr. 6, 25. בחולן non alliciemus virgines, Num. 20, 17. in Jon. Ithpahal, Praet. אין אשרגנא לכבי si pellectus fuerit animus meus, Job. 31, 9. Part. משרגנא allicetur princeps, Pr. 25, 15. Fut. ושרגנא בשפתך et allicieris labiis tuis, ib. 24, 28.

simplex, qui facile allicitur et seducitur: נטיר שרגניא custodit simplices Dominus, Ps. 116, 6. שרגניא יחבן intelligens redditur simplicium quisque, ib. 119, 130.

cochlear: שרגנא duo cochlearia furfuris, gl. חרודין Erub. 29b. Ar. in genere exponit, *fuisse quoddam mensurae genus.*

incipere, ordiri, exordiri, heb. החל. Sunt autem omnia in Tg. conjugationis Pahel, unde ex ejus forma omnia quoque legi et notari debent, prima scil. radicalis cum vocali longa Kametz vel Tzere. Praet. הוא שרני למדי נב ipse incepit esse potens valde in terra, Gen. 10, 8. דשרני לממסר potens quod caepi tradere tibi Sichonem et terram ejus, Deut. 2, 32. שרני בני אנשא כד quando inceperunt filii hominum, Gen. 6, 1. ועיניו שרני למכח et oculi ejus caeperunt caligare, IS. 3, 2. Part. אנשא שרני למכח ego incipio malo afficere, Jer. 25, 29. Infinit. שרני חצד ab incipiendo, quando incipit messis manipulorum, Deut. 16, 9. Fut. שרני למחן incipiam dare pavorem tuum, Deut. 2, 25. שרני למחן incipies numerare, Deut. 16, 9. שרני למחן qui incipiat bellum gerere, Jud. 10, 18. ומכח שרני למחן et a domo sanctuarii mei incipietis, Ez. 9, 6. Ithpahal. שרני למחן omnis rei quae incepta est et absoluta, ejus vidi finem, Ps. 119, 96.

שרני initium, principium, principale: caput, capitale: primitiae שרני דחמחא principium sapientiae, Pr. 9, 10. שרני שפרפרא in principio aurorae, Thr. 2, 19. שרני דעבר חמן בשרניא quod fecit ibi in principio, Gen. 13, 3. שרני בית שביחא accipe capita predae captivorum, Num. 31, 26. Jon. שרני שרני שרני primitias vestrae, heb. ראשית Lev. 23, 10. שרני שרני primitias ipsorum, heb. ראשית Num. 18, 12. שרני שרני de primitiis omnium fructuum, Deut. 26, 2. Jon.

¹⁰⁴ Idem quod heb. שרביט *virga, baculus*, inserto tamen ר, ut saepe.

¹⁰⁵ Ar. שרגנין. Syri, mutatis labialibus ו et ב, pro eo שרגנין habent.

¹⁰⁶ Syr. שרגנא ut emph. chald. שרגנא, a verbo ar. שרג *luxit, coruscavit.*

¹⁰⁷ Abiecta radicali secunda litera נ idem est atque שרג d. q. in nota sequente.

¹⁰⁸ Est forma Schaphel (cf. שרגנא a גלגל et שרגנא a גלגל) verbi שרג ar. (gr. ὁρῶν) *movit, commovit, agitavit*, unde ad *motum* animi vel mentem cupiditate et concupiscentia agitatum translatum est. Vide notam ad שרג.

id est juxta principium messis manipulorum, Jer. 2, 3. ויהוה ישרותך ועיר fuitque principium tuum tenue, Job. 8, 7.

id est in principio messis hordeorum, IIS. 21, 9. a principio messis, IS. 21, 10. a principio tuo fuisti apertus, IS. 15, 17.

II. *habitare*, pro heb. שכן: *manere, quiescere, commorari*, quomodo Hebraeis et נח saepe respondet. Item *castrametari, castra ponere, residere*, pro heb. חנה. Hae significationes sibi affines sunt. Nam *habitare* est diu in aliquo loco *manere et commorari*: et *castrorum metatio est habitatio* militaris. Praet. ארי שרא nam habitabat super eo nubes, heb. שכן, Exo. 40, 35. די שרא חנן ubi castra habebat Schaul, heb. IS. 26, 5. et mansit, resedit in toto termino Aegypti, heb. וינה Exod. 10, 14. fere habitasset in silentio anima mea, heb. שכנה, Ps. 94, 17. ubi habitabat divina majestas ejus, Ps. 78, 60. *habito quasi in tabernaculis Arabum*, Psalm. 120, 5. Part. שרי והוא שרי ipse habitat in planicie Mamre, heb. שכן, Gen. 14, 13. ubi ipse castra habuit, heb. חונה Exod. 18, 5. Pl. נטלין כמא דשכן כן נטלין sicut castra habent, ita proficiuntur, heb. כאשר יחנו Num. 2, 17. qui habitant in sepulchris luti, Job. 4, 19. Infinit. למשרי עלוהי ad habitandum super eo, Num. 9, 22. ובמשרי משכנא et in castrametando, cum castrametaturum erit tabernaculum, Num. 1, 51. ובמשריהי et cum quiesceret ipsa (arca scil.) heb. ובנחה Num. 10, 36 Imp. ושרו בכיפא habitato in terra, Gen. 26, 2. et habitate in petra, Jer. 48, 28. vos autem castrametamini extra castra, Num. 31, v. 19. Fut. וְאֲשֶׁרִי כמלכא et habitabo sicut rex in exercitu, Job. 29, 25. וְאֲשֶׁרִי מֵאֵין אֵין מֵאֵרֶנְתִּי contra me castra improborum, Ps. 27, 3. וְאֲשֶׁרִי עַד דִּרְדִּיר neque habitabis in omnes generationes, Jes. 30, 20. etiam caro mea habitabit secure, Ps. 16, 9. castrametabimini juxta mare, Num. 14, 2. et habitabunt intra Jerusalem, Zach. 8, 8. extra tabernaculum castra habento, Num. 1, 50. Pah. Praet. in quo habitare fecisti majestatem tuam, Ps. 74, 2. Aphel, Praet. וְאֲשֶׁרִי שִׁכְנִי ubi habitare feci majestatem meam, Jer. 7, 12. et manere fecerunt ibi, id est, collocarunt ibi tabernaculum conventus, Jos. 18, 1. Infinit. וְאֲשֶׁרִי לֵאמֹר ut habitare vos faciam in ea, Num. 14, 30. וְאֲשֶׁרִי עַל אֶרְעֹנָן et habitare faciet, reponet eos in terram suam, heb. והניחם Jes. 14, 1.

משרי, משרי et fem. משרי, unde constructa forma משריה, et משריה, emphat. משריה, quae forma communissima est, etsi in Venetis prava sit punctatio. Est autem idem quod *castra, exercitus, turma, acies, copiae*. Pro diversis Hebraicis ponitur, veluti מנחה, גדר, חיל et similibus aliis hoc sensu

usurpatis: *si venerit Eaan ad castra unius ex illis*, Gen. 32, 8. in Jon. משריה חיל כשרים IIR. 25, 5. למשריה ראובן in castris Ruben, Num. 2, 16. cum egreditur exercitus, Deut. 23, 10. למשריה במשריה in castris, Gen. 32, 21. למשריה פירעה extra castra, Deut. 23, 11. למשריה Pharaonis, heb. לכל חיל Exo. 14, 28. Possit et plurale constructum esse, sed tunc scribendum in fine cum Kametz. בננו משריה in medio castrorum tuorum, Deut. 23, 15. וכל משריה אחבררה et totus exercitus ejus contritus fuit, heb. וכל חילו IIR. 25, 5. Plur. למשריה נפקו במשריה egressi cum turmis, IIR. 5, 2. et ad proficisci faciendum castra, Num. 10, 2. Constr. משריה חיבן אקפתי turmae improborum circumdederunt me, heb. חבלי שאל Ps. 18, v. 6.

eremita, More par. 3. c. 42.

metatio locus metationis mese, heb. חנהניח IIR. 6, 8.

mansio שוי משרי *habitaculum*, mansio: *solus* שוי משרי *habitaculum* lucis in ipsis, sc. coelis, Ps. 19, 5. *locum mansionis*, Deut. 1, 33. in Jon., Onkelos, משרי *locum planicie*, id est, planum.

habitatio, habitaculum נח אשריה שכנתי: *locum habitationis majestatis meae honorabo*, Jes. 60, 13. Sic Ez. 43, 7. Item *mansio militaris, castrorum metatio*: unde, למשריהיך pro castrorum metatione vestra, heb. לחנוחכם, Deut. 1, 33.

II. *שרה, solvere, dissolvere, resolvere, quod ligatum, clausum, compactum aut conjunctum fuit*. Inde ap. Rab. *solatum, liberum, licitum, permissum reddere, permittere*. Promiscue ex forma Pehal et Pahol notatur: videtur tamen forma Pahal ei potius convenire. Praet. וְאֲשֶׁרִי שִׁכְנִי et funium meorum resolvit, heb. וְאֲשֶׁרִי פחה Job. 30, v. 11. וְאֲשֶׁרִי solvit camelos, sc. a funibus et vinculis expedit, vel, ut Jonathan habet, „solvit capistra camelorum“, Gen. 24, 32. וְאֲשֶׁרִי solvi saccum meum, heb. פתחתי שקי, Ps. 30, 12. וְאֲשֶׁרִי פתחתיך Jer. 40, 4. Part. וְאֲשֶׁרִי מְהֻלְכִין soluti ambulant in medio ignis, Dan. 3, 25. Infinit. וְאֲשֶׁרִי למשרה et nodos solvere, Dan. 5, 16. Imper. וְאֲשֶׁרִי שִׁכְנִי solve, exue calceos tuos, heb. של נעליך Exod. 3, 5. וְאֲשֶׁרִי solve filios, qui traduntur morti, Ps. 79, 11. Veneta וְאֲשֶׁרִי reliquos, superstites fac, in Pahal וְאֲשֶׁרִי Fut. וְאֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי ut lumbos regum dissolvam, heb. וְאֲשֶׁרִי Jes. 45, 1. וְאֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי et solvet calceum suum de pedibus suis, heb. וְאֲשֶׁרִי Deut. 25, 9. Huc revocari potest, num solvet aliquis laqueum de terra, antequam capiendo aliquid caeperit? Am. 3, 5. pro וְאֲשֶׁרִי num solvet, scil. auceps laqueum vel rete suum. Pahal, Part. וְאֲשֶׁרִי et solvens nodos, Dan. 5, 12. Ad hanc formam revocari possit et illud, וְאֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי cate-

שְׂרָא scindere panem prandendi causa. Ad praecedentem classem haec significatio referri potest. Nemo enim in prandio cibum sumit, nisi primarius in mensa, veluti Rabbi vliquis extraneus, aut paterfamilias, panem cum solenni precatione primo sciderit, buccellam scil. primo pro se, deinde singulis iuriter particulam dederit. Hinc ap. Talm. עבר סעודתא כולוהון רבנן כי סטא למשרי אמר ליה לרבי יורא כעורתא כעורתא fecit convivium omnibus Rabbinis; cum pervenisset tempus ad scindendum (panem) dixit (paterfamilias) ad R. Siram: Scindat nobis dominus, ber שֶׁרר שְׁנַיִדֵי אֵן. Respondit ipsi: Nonne memor est dominus ejus quod R. Jochanan dixit: Paterfamilias solet scindere panem: שְׂרָא לֵהוּ tunc scidit ipsis, Ber. 46a. Et alibi: In schola Raf Asse subsistebant concionando ad tres reges (damnatos, Jeroboam, Achabh, Menasse) dicentes: cras incipiemus (concionem habere) de sociis nostris. Venit Menasse (unus istorum trium) apparuitque ipsi (Raf

Asseo) in somno, iniquens: Socios tuos et socios patris tui vocas nos, מדינא בעיה למישרא המוציא, unde, id est, in quo loco velles scindere panem? respondebat ipsi, nescio. Dicebat ipsi Menasse: ubi primo optime coctus est, da es am braunesten gebaden ist. Sanh. 102b. Christianus Gerson Germanice reddidit: an welchem ort wiltu das Brot aufschneiden? Item: und hast noch nicht gelehrt, wo du das Brot aufschneiden sollst. Sic alter glossatorum verbum למשרא interpretatur per לבצע. At vero מדינא non significat panem, sed est vox prima benedictionis, quae ad scissionem panis dici solet, nempe מן הארץ לחם מוציא producat panem ex terra, ex Ps. 104, 14. Praemittitur exordium commune: Benedictus sis o Domine Deus noster, rex totius mundi. Unde consecrationis vocabulum ponitur pro ipsa scissione. Communis verbo בצע ad scissionem utuntur, ut ibi dictum.

V. שריחא, שריחא, tignum: ויהי חר מתי שריחא fuitque cum unus percuteret tignum, heb. מפיל הקורה, IIR. 6, 5. idcirco venerunt in umbram tigni mei, heb. בצל קורה Gen. 19, 8. capita trabium cedrinarum; vel, שריחא דאריא, IR. 6, 9. שריחא דאריא, aut projecterit in eum vectes aut trabes, Num. 35, 20. Jon. Et cum Tzere ab initio: ושריחא et trabes ejus, Cant. 1, 17. In Aruch legitur שריחא pro heb. קורה. Est etiam particula trabis, ein שריחא, cui aliquid imponitur.

VI. שריחא, שריחא, lorica: ושריחא et lorica squamarum ipse indutus est, IS. 17, 5. שריחא, ובין שריחא, inter lorica, IR. 22, 34. שריחא, Job. 41, 17. Est cum Cholem in medio, quod non est de Chaldaismo, ושריחא et induit eum lorica, IS. 17, 38. Sic, שריחא, induiti loriceis, Cant. 6, 7. Locutio hebraica, in Tg. aliena.

VII. שריחא, auster, ventus meridionalis, sic dictus a resolutione nubium in aquas, unde et Latinis poëtis dicitur aquaticus, humidus, nebulosus, nubilus, madens, pluvius, etc. et Graecis νότος ab humore. Aruch hoc nomen ponit in Rad. אסחא.

שרה mensis Septembris nomen. Quidam ad שרה incipere, revocant, quod novus annus Hebraeorum ab eo incipiat. Vide de eo in lit. ח.

שריחא¹⁰⁹ chirothecae vel manicae arctiores, quae induuntur ab operariis, ne laxioribus brachi-

orum manicis in opere impediatur: Talm. Kelim. cap. 26.

שריחא, moerens, tristis. Fem. שריחא, sicut columba tristis, gemens, Hos. 7, v. 11. Elias scribit, illud esse ושריחא ובלחל significatio- nis fletus et luctus.

שריחא obligare vulnus, in cataplasmate vulnere im- ponere: ושריחא על שחנא ואחסי: et in cataplas- mate ulcери imponent, et sanabitur, heb. ושריחא Jea. 38, 21. Vulgo libri habent ושריחא, quae forma non est de Chaldaismo. Vox non videtur genuina. Ar. in שרטן legit ושריחא: Regia, ושריחא. Vide supra in שרט.

שרט caedere, incidere, caesuram indere.

שרט caesura.

שרט scissio.

שרט idem. ושרט חבל et caesuram corru- ptionis, Lev. 19, 28. in Jon.

שרט lineas ducere, idem quod שרט et שרט ap. Talm. et Rab. communes. שרט fuit li- neas ducens et scripsit sequentes versiculos, Jeb. 39. et 106. Lineae ducuntur, ut scriptura recta perficiatur. Id Hebraeis usitatum, quando figura biblica scribunt, quam vocant שרט quadratam, vel שרטא scripturam beatam sive Assyriacam. omnis mesusa non lineata, illegitima est, Men. 32b.

שרט lineatio: שרט et scripsit ei sine lineatione, Kid. f. 12. שרט של משה הלכה. שרט של משה, traditio est Mosis de monte Sinai, Men. ib. שרט שירטו. reliquae scripturae (praeter scripturam biblicam) non habent opus lineatione. Maim. in Statutis de Tephillin, cap. 7. כל כתבי הקדש אין כותבין אותן אלא כשרטו אפילו כותבין אותן על הנייר ומחור לכחוב שלוש שרטו, non scribunt ista nisi cum lineatione, etiam super charta: licitum autem est scribere tres voces (ex textu biblico) sine lineatione: ultra, prohibitum. Vide in Git. 6b.

שרט¹¹⁰ limus, lutum, coenum mollius, quod mare ejicit ad littus, quod induratum, fit terra sta- bilis. Inde Munsterus cumulum terrae interpretatus est, nimis generaliter. Sic aquarum copia in agris facit limum, qui agris loco fini fit, Talm. יעלה הים ארעא אסיק. שרט et educit mare limum, Erub. 99b. שרט agrum (reliquit) qui produxit limum, quo so- stercoreatus fuit, Bb. 124a. שרטא ארעא שרטא quod producit ager limum, Ber. 60a. Vide et Bb. 82. et 124. Tamed. 32.

שריחא¹¹¹ maculae. שוריחא חיורי.

¹⁰⁹ Vide de שריחא d. q. supra. Aruch hic mendosus est. Legitur nempe ibi שריחא et in lingua Romana manus vocatur שריחא, ubi debet esse שריחא et in lingua afamaica vocatur (quod hic שריחא שריחא).

¹¹⁰ Gr. σύρτις, εως, η syrtilis.

¹¹¹ Convenit cum hebr. שריחא (Zachar. 1, 8.) pro quo Versio graeca ποικίλοι, variegati, quasi maculis as- persi habet.

quando sunt in eo maculae albae, Chol. 47. שורייקי maculae rubrae, Bm. 83b. שורייקי דמא maculae sanguinis, Pes. 74b. R. Sal. נונים *colores* interpretatur, et Gallice ט"קש *tache*. כל שעחא הוו ביה. שורייקי omnibus horis sunt in eo maculae rubrae, gl. exponit גידין nervi rubri, in Jalkut. Hinc forte exposuit Munsterus, *vena*.

שך ¹¹² *stylus longior et fortior in fructibus majoribus, veluti in cucumeribus et cucurbitis et similibus*. In minoribus dicitur עוקץ *petiolus, pediculus, pes quo prehenditur, vel de quo pendet fructus, ut pyra, poma, pruna et similes*: Talm. Erub. 100b. Sab. 85b. Bm. 91b. Quid vidit Pomarius, quod reddidit corrigiam? B. Ar. legit cum Datheth שרמ, in שך secundo.

שרמ *otiosus, quiescens*. Vide שך: nam Elias putat, literam Resch in medio esse vitiosam. Talmudici tamen hac voce sic utuntur, ut in proverbiali ista sententia, ut in שרמ וואיל דיקלא בישא גבי, ut in שרמ קינא ambulat et ita palma mala juxta arbores otiosas, id est, steriles et infrugiferas, quae a ferendo fructu otiosae sunt, BK. 92b. Similis simili gaudet: bonus bono, malus malo, ut palma sterilis gaudet sterili. Pro שרמ legat B. Ar. שייך, et pro שרמ, legat שרמ. R. Sal. adducit hic et aliud, שרמ גברא vir otiosus. Sint ergo idem שך et שרמ. Prius exemplum forte legendum per ש, ut sit idem quod שרמ, unde שרמ arbor sterilis, cui opponitur שרמ arbor fructifera. Id in Tg. et ap. Rab. satis usitatum, et ש et פ inter se permutari, notissimum est.

שרמ ^{112a} *nidus*. In Tg. שרמ etiam turturi est nidus, heb. קן Ps. 84, 4. שרמ si occurrerit nidus forte, Deut. 22, 6. in Jon. ער שרמ cum robore meo in nido meo, Job. 29, 18. שרמ extollet nidum suum, Job. 39, 30. Ex forma fem. שרמ et nidus ejus super terram, Gen. 1, 20. Jon. Pl. שרמ nidum suum, Deut. 32, 11. Jon. Pl. עבדין שרמ faciunt nidos, pro שרמ Ps. 104, 17. Ap. Talm. in Chol. 93b. Legitur per ק, שרמ, sed rectius esset שרמ, prout etiam adducitur in Aruch.

שרן *nom. propr. loci, qui a fertilitate pascuorum et generosi vini commendatissimus*: unde, שרן vinum Scharoniticum, ejus crebra ap. Talm. mentio.

שרן *strangulare, suffocare*, idem quod שרן.

שרן *strangulatio, suffocatio*: שרן שרן.

et elegit suffocationem anima mea, heb. שרן Job. 7, 15.

¹¹³ *avis nomen*, apud Talmudicos, apud quos tamen scribitur שרן, Chol. 63a.

שרן *lubricitates, loca lubrica*: שרן כשרן sicut lubricitates in tenebris, hebr. כחלקלק Jer. 23, 12.

שרן *lubricitas, via lubrica et praeceps*, IS. 14, 4. ubi R. David hoc nomen interpretatur מקום חלקלק locus lubricus.

שרן *idem*: שרן דנהרא per lubricam viam fluminis, i. e. in littore, quod decrescentibus aquis aut ab eo descendentes solet esse lubricum, Bk. 29a.

שרן *praelongus, redundans membro*, hebr. שרן Lev. 21, 18. Jon. habet שרן cuius femur excidit, in majus excrevit.

שרן *urere, comburere*, heb. Hinc in Tg. שרן serpentes urentes, Num. 21, 8. TgH.

שרן *combustio*. Ap. Talm. שרן כל מיתה שיש בה שרן omnis mors, in qua fit combustio, in ea est Idololatria, As. cap. 1. in Misna. Deinde שרן *combustio, est ex quatuor suppliciis capitalibus Hebraeorum*. Ejus ratio describitur in Talm. Sanh. cap. 8, folio 52a. et apud Majem. in Hilch. Sanh. c. 15.

שרן *Seraph*. Pl. שרפים *Seraphim, angeli peculiari*. In Tg.: Quatuor claves sunt in manu Dei, quas nulli tradidit, ולא לשרף neque angelo, neque Seraphico angelo, Gen. 30, v. 22. in TgH.

שרן *sorbere, attrahere*. Ap. Talm. שרן בשעה שהנפש שרף שרף qua hora anima exit, trahendo attrahit, nempe cor sanguinem, Kerith. 22a. דקא שרף שרף quod sorbendo sorbet, Nas. 36b. אי שרף שרף מר פנימא דייסא num sorpsit Dominus scutellam pulvis triticeae? Tan. 24b.

שרן *liquidum fieri, stillare*: שרן קירא דנשחרופי quae liquefacienda, Sab. 110b.

שרן *aromatis species: vel, gummi, resina, succus, lachryma, humor arborum vel herbarum*, Gen. 37, 25. in Jon. Sic cap. 43, 10. Ap. Talm. כל שיש שרן omne (olus) quod habet succum, Pes. 39a. Glossa: Quando expriment herbam, in loco ubi resecta est, egreditur humor albus instar lactis, quem vocant *laicton*: שרן שרף qui premit olivas ut egrediatur succus, Maaser. c. 4. ערלה שרף שרף vel gummi arborum praeputii, שרף העלון שרף שרף חלקלק, שרף שרף succus radicum, שרף שרף

¹¹² Commutatis literis ejusdem organi idem est quod heb. שרן *se extendit, in longum se experrexit*. Hinc metaphoricè sumitur pro otiosis, desibus, cesatoribus (Gaulenget) se in lectibus exporrigentibus, הכרחים על ערשם, ut est in Amos. 6, 4.

^{112a} Transpositis literis mutatisque labialibus ו et ב ortum videtur ex ar. ⁸⁰ שרן *nidus avium*.

¹¹³ Inserto ר persico convenit ⁸¹ שרן (Vul. II. 470) *avis venatica e genere avium nigris oculis praedito accipitri similis, qua imprimis reges in venando utuntur*. Boch. vocem cum ar. ⁸² سرنوق, quod etiam avis est ex genere accipitrum, confert. ¹¹⁴ Vide notam ad שרן.

succus grossulorum, Orla c. 1. Nid. 8b. שרף succus humidus, succus aridus, succus humi-
dus, Mikv. c. 9.

שרף *fluxus menstruus mulieris aut virginis*, Nid. 10b. Hujus significationis adducitur aliud exemplum in Ar, ex Vr. s. 16. הסייר ה' מן כל כל et auferet Dominus a te omnem morbum, (Deut. 7, 15.) nempe שירפה: sed hanc glossam in meo exemplari non reperio.

שרף *edulium liquidum sive cum jure*, Talm. כל omne prandium in quo non est edulium seriph, non est prandium, Ber. 44a.

שרף ¹¹⁵ *scabellum pedum*, Chag. f. 14a. Kel. cap. 22.

שרף *sibilavit, exsibilavit*. Praet. בםפוחהו שריקו sibilant labiis suis, Thr. 2, 15. 16.

שריקה *sibilus, sibilatio*.

שריקה *idem*.

שריקה *sibilata*: אוזניהו שרוקח: literae sibilatae, quae cum sibilo proferuntur, ut וס"ש.

שרק *incrustare parietem, oblinere, obducere caemento*, Talm. שרקין ליה חנורא ביומא טבא. (orificium) fornacis die festo, ne scil. calor exeat, Beza 32b. Gl. שרקין, i. e. טחין. Sic, בן שריק בין לא, בן שריק sive oblitum sit, sive non oblitum, Sab. 20a. illud quod oblitum vel obturatum est, est de meo, Bm. 92b. שריקיה טינא illivit faciem ejus caemento, ne sc. agnosceretur, Ned. 90a. dolium oblitum est et obsegnatum, fol. 31a. ע"ו, fol. 31a. אמר ליה לשמעיה ויל שריקיה dixit ad famulum suum, Ito cras et calce oblinito eum, Bk. fol. 81b.

שרק *labare, labascere, lapsare, dilabi, gleiten, schlipfen*. Pedum proprie est, in lubrico loco ad lapsum dimoveri, necdum labi. Nullum enim subsidium promptius est, quam quedis firmi pedi lapsanti. Talm. בן אביו אכל עד דהוה שריק ליה דהוה מאפוחיה. Raf Abhu epulabatur, donec labaret ipsi musca de fronte ejus, Ber. 44a. nempe donec facies, vini calore aestuans, ita delibuta et pinguis redderetur, ut musca in faciem involans, haerere aut pedem figere non posset. משום דמשקין quia sunt lubrica, Bk. 30b. שריק dimovetur pes et cadit, Nid. 26a. שריק sanguis lapsando dilabitur, destillat, nec manet super carne assata, Chol. 111a. In Ar. hoc exemplum adducitur in שרן. שלא נשחרקו. ne dimoverentur vel lapsarent pedes sacerdotum, Seb. 62a.

שריקה *lubricatio, lubricitas, cum quid pinguedine lubricum redditur, ut assaturae ad ignem butyro vel alia pinguedine delibutae redduntur, quae est quasi illinitio aut caementatio*: שריקא טינא lubricatio assaturae, id est, delibutio cum pinguedine, Sab. 109a. Alii tamen aliter explicant. שריקא דמעיא

lubricitas viscerum, humor viscosus in visceribus, Vide Pes. 68a. Chol. 50a.

שרק *stibium, fucus color ad fucandam faciem*: לא תעביר אשה סרק על פניה מפני שזובעה: non transire faciet mulier stibium super faciem suam, quia tingit, Sab. 95a. Mk. 9b.

שרוקים *colorata, fuscata*: נעשו שרוקים facti sunt fusci, braun.

שרקא *vide in שרפא*.

שרקא *merops, avis nomen*, pro hebr. רחם Lev. 11, 18. Jon. Consentit haec interpretatio cum Talmudicis, apud quos legitur: רחם וו שרקא א"ר יתכן למה נקרא שמה רחם כיון שבא רחם באו רחמים Racham (avis) est quae dicitur (in Babylonia) שרקא. Dixit R. Jochanan: quare vocatur nomen ejus Racham? quando advenit avis Racham, veniunt rachamim (misericordiae) in mundum, Chol. 63a. Misericordiae, id est, pluviae. Eas enim communiter per singularem Dei misericordiam homines pii precibus impetrabant, ut multis in locis apud Hebraeos legitur. Fuit ergo Racham avis pluviarum praeco. שרקא autem sine dubio dicta fuit a *sibilo* vocis. Sequitur enim ibidem: Dixit R. Bife, Abbaei filius: Est ista avis, quae cum sedet in aliqua re, (arbore vel ramo) sibilat, (id est, vocem edit quasi sibilosam), unde docent amplius: cum sedet in terra, (praeter morem) et sibilat, statim venit Messias, sicut dictum est: Sibilabo eis et congregabo eos, (Zach. 10, 8. etc.)

שריקה *fistula, tibia, a sibilando dicta*, Dan. 3, v. 6.

שריקה *sibilatio, sibilus*.

שרק *firmare, confirmare, firmum, ratum, stabile reddere*. Id in literis contractum fit subscribendo, testificando, obsignando.

שרק *firmum, ratum, stabile, constans*: וכל שריק totum, omne firmum et stabile esto. Sic literis contractum subscribi solet. Sic in Tg. שריק לא non est firmum, Pr. 19, 7. Ap. Talm. וימי שריקין grana tritici constantia, i. e. dura, bene exsiccata: שריק שריק quia non est firma spina dorni ejus, Sab. 145.

שריקה *firmitas, veritas*: ממלל שריקתא מללא: propterea quia firmitatem, id quod firmum et stabile est, eloquitur, Pr. 8, 6.

שריקה *firmiter, constanter*: שריקתא ממלל: firmiter loquitur, Pr. 21, 28. Forma est adverbii syriaca, alias etiam in isto Tg. usurpata.

שרק *principatum tenere vel gerere aut administrare*.

שרק *principatus*. Hinc ap. Rab. לאדם שני שריק, i. e. duo principes aut domini: nemo debet aut potest duobus dominis simul servire.

שרק *princeps*: שריק שריק רוחחא: פנע ביה שירא שריק רוחחא

¹¹⁵) Praefixio ש ar. est شرف cervical, stragulum, strata.

currit ei daemon, princeps spirituum malignorum, Vr. s. 5.

שרש *radicari, radices agere*: et per contrarium, *eradicare*, hebr. In Tg. Pahel, Praet. וְשָׂרְשָׁהּ שְׂרָשֶׁהָ et fecisti ut agerent radices suas, hebr. וְשָׂרְשָׁהּ אֵילָן נָעִיב Ps. 80, 10. וְשָׂרְשָׁהּ אֵילָן נָעִיב ad eradicandum arborem plantatam, Eccl. 3, 2. Ap. Rab. כְּמַטְּהָרָא שְׂרָשֶׁהָ quia radicatur in peccato, i. e. confirmatur, corroboratur, Bk. 67b.

שרש *radix*: מְדַמֵּי לְשָׂרֵשׁ קְבִיעָה בְּאֶרֶץ אֵין *radici infixae in terra*, Deut. 29, 17. in Jon. אֵין אֵין בְּאֶרֶץ אֵין יוֹחֵם si consenscit in terra radix ejus, Job. 14, 8. דְּמַשְׁלָה שְׂרָשֶׁהָ quae emittit radices suas, Jes. 53, 2. שְׂרָשֶׁהָ יוֹחֵם שְׂרָשֶׁהָ exarescent, Job. 18, 16. יוֹחֵם שְׂרָשֶׁהָ יוֹחֵם *radices ejus excindet*, Ez. 17, 9. שְׂרָשֶׁהָ ut paulo ante. Apud Grammaticos, *radix, thema, vox primitiva, unde voces derivatae, instar ramorum, expullantur*. Item, *principale rei alicujus, fundamentum* שְׂרָשֶׁהָ שְׂרָשֶׁהָ *radix rei, fundamentum negotii*. שְׂרָשֶׁהָ שְׂרָשֶׁהָ *principalis rei oblitus sum*. Sic pluraliter, שְׂרָשֶׁהָ *radices, principalia puncta, articuli principales, ut sunt articuli fidei in Deum*.

שרשי *radicalis*: אוֹחֵיוֹת שְׂרָשֶׁהָ *literae radicales, quibus opponuntur שיטות serviles*.

שרשי *eradicatio*. Hinc per apocopam, שְׂרָשֶׁהָ *ad eradicationem*, Esrae 7, 26.

שרשרות, et ap. Talm. שְׂרָשֶׁהָ *catenae*. Hinc R. Sal. בּוֹקִים לְלוֹל (Ps. 149, 8.) exponit שְׂרָשֶׁהָ cum catenis של וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ של וְהָבָה *catenae aureae*, Mid-doth cap. 3.

II. שְׂרָשֶׁהָ *lucrum, commodum, utilitatem afferre*: לֵיהָ שְׂרָשֶׁהָ שְׂרָשֶׁהָ קָא מְשָׂרֵשׁ לֵיהָ *lucrum afferunt ipsi*, Mk. 12a. אֲשָׁרֵשׁ *lucrum, commodum percipere, in lucro esse, lucrari*: לֵיהָ שְׂרָשֶׁהָ quod in lucro fuit ipsi locus pecuniae, id est, occasionem habuit lucrandae alicujus pecuniae, Git. 35a. דְּקָא מְשָׂרֵשׁ לֵיהָ nam in lucrum cedebant ipsi, Git. 44a. Bm. 42b.

שרשפת ¹¹⁶ *sella: scabellum*, Sab. f. 129a. Pes. f. 27b. Ber. 24a. Bb. 59. Glossa ubique explicat per סִבְסָל.

שרת *ministrare*. מְשָׂרֵשׁ *ministrans, minister*, heb. אוֹחֵיוֹת מְשָׂרֵשׁ *literae ministrantes, serviles, quae radici serviunt ad formanda accidentia*.

שרת *ministerium, et maxime sacrum, veluti sacerdotum, qui vocantur ministri altaris*. Joel. 1, 13. et *ministri Domini, quia Domino in altari ministrabant*, Joel. 1, 9. Vide ibi R. David-m. R. Salom. ad illud לְעֹמֵד לְשָׂרֵשׁ ad standum et ministrandum (Deut. 18, 5.) scribit: מְכָאן שָׂאֵין שְׂרָשֶׁהָ אֵלָּא hinc (habetur) quod non est ministerium (sacerdotum) nisi erectum, id est, ut sacerdos stando ministerium suum obeat. Vide ibidem, et in textu, et in Glossa, et ap. Talm. in Sota 38a. מְלָאכִי שְׂרָשֶׁהָ

angeli ministerii, id est, ministratorii, hominum ministerio et salutis addicti et a Deo ordinati. Rabbini dicunt, מְלָאכִי שְׂרָשֶׁהָ.

שרש *veru*. In Medr. Tanchuma, s. יִשְׁכָּב legitur: Quando volebat (uxor Potiphra) amice colloqui cum ipso (Josepho) ipse demittebat faciem deorsum, ne intueretur ipsam. Quid fecit ipsa? עָשָׂה לָהּ שְׂרָשֶׁהָ fecit ipsi veru ferreum sub mento, ut quando inclinaret faciem deorsum, sicut dictum est: Ferrum venit in animam ejus, vel, corpus ejus (Ps. 105, 18.) ubi R. Sal. hanc historiam citat, et שְׂרָשֶׁהָ explicat per שְׂרָשֶׁהָ. Vide etiam Br. sect. 87. ad finem.

שרש *locustae mundae et pinguis species cum capite oblongo*, Sab. f. 90b. in fine cap. et י"ו fol. 37a.

שרש *socius, sodalis, amicus, societatem amicam cum aliquo colens, ut Jonathan cum Davide, Jonadab cum Amnon, et similes alii*: וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ et Amnoni erat socius vel amicus, nomine Jonadab, hebr. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ IIS. 13, 3. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ venitque Schusai amicus socius Davidis in urbem, heb. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ IIS. 15, 37. et 16, 16. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ amicus singularis regis, hebr. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ, IR. 4, 5. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ qui fuerat amicus socius ejus, nempe Schimechonis in nuptiis, in duenda sponsa, ut Hebraei putant, Jud. 14, 20. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ ordinavit ipsi socios (nuptiarum) וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ et cupiverunt socii nuptiales consecrare panem, ut scilicet liceret prandere, nam ante consecrationem solennem nemini comedere licitum, Deut. 32, v. 50. in Jon. Ap. Rab. strictius etiam est *pronubus, paranympus vel pronuba*. Graecis interpretibus, (Jud. 14, 20.) ἀμφύπολος sponsae ductor ¹¹⁷, unde et vulgata Latina ibi habet: „Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus et pronubis“. Sed non tantum pronubi aut paranympsi sic dicuntur, sed et proximi amici et hospites nuptiarum, qui Matth. 9, 15. dicuntur filii thalami nuptialis. Triginta ergo isti juvenes, Samsoni singularis honoris et amicitiae causa additi, vocantur Hebraeis שְׂרָשֶׁהָ socii, sodales sponsi, ex quibus tamen unus tantum pronubi officio functus fuit, aut forte etiam plures et diversi diverso tempore: convivium enim nuptiale durabat per dies septem. Unde omnes isti sodales vocantur Pronubi, sive Hospites nuptiales. Sic R. Sal. istud וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ explicat לְמַרְעֵרוֹ uni sodalium nuptialium ejus. In Br. s. 8. in fine: מִכָּאן וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ Michael et Gabriel fuerunt pronubi Adami primi. וְהָבָה שְׂרָשֶׁהָ non fuit sodalis ejus, Mk. 28a. In Sr. s. 46. in illud „Dola tibi duas tabulas lapideas ad formam priorum“, (Exod. 34, v. 1.): Simile est regi, qui, ducta

¹¹⁶ Transpositis literis idem est, quod שְׂרָשֶׁהָ d. q. supra in notis.

¹¹⁷ Propr. μυροπόρος a sarmentis (שִׂמָּה) myrtorum quae ante sponsum et sponsam portat, sic dictus.

חֶסֶד שְׂכֵנִית. *societas, sodalitium, amicitia sodalis vel socia in moribus, studiis, conversatione, convitiis, et similibus*, non autem est societas in commerciis et negotiationibus, de qua alia appellatio est, ut infra est in שו"ת. Imprimis vero est *societas nuptialis*, ut et שו"ת de socio nuptiali saepius dicitur, ut ante ostensum. Item *donum nuptiale, quod quis offert, ut pro eo societate nuptiali gaudeat, libereque convitiis et gaudiis nuptialibus intersit*. Talmudici ad illud, „Et adduxit eam ad Adam“ (Gen. 2, 22.) שו"ת ח"ב שיעשה לקטן. מלאך לאדם הראשון. מלאך לגדול שיעשה שו"ת לקטן. quod Deus sanctus et benedictus fecit societa-

tem nuptiale Adamo primo: Hinc quoque colligitur, quod magnus (magnae auctoritatis vir) debet facere societatem nuptialem minori, Erub. f. 1bb. Societatem, tam in comitando et ducendo sponso, quam etiam in procurandis ad convivium nuptiale necessariis. Maim. parte 4. in princ. cap. 7.: Consuetudo communis est in plerisque nationibus, ut cum quis ducit uxorem et nuptias celebrat, proximi agnati et amici mittant dono pecunias quasdam, ad sublevandos sumptus nuptiarum. Veniunt etiam plerumque amici isti dona mittentes ad nuptias, et convivantur cum sponso, hilariter comedendo et bibendo, vel septem nuptiarum diebus, vel aliquot tantum, pro cujusque commoditate. Isti autem, qui mittunt dona, edunt bibuntque cum eo, vocantur שושביני socii, hospites nuptiarum. Dona autem sive pecuniae istae transmissae vocantur שושבניות donum societatis nuptialis. Et mox: השושבניות אינה מתנה גמורה donum nuptiale non est donum absolute, sed mittitur eo animo, ut si offerens donum, et ipse postea ducat uxorem, tantundem ipsi remittatur et rursus ab eodem donetur. Adeo ut si Simeon (qui antea Rubeni donum miserat) ducat et ipse uxorem, et Ruben ipsi tantundem non restituat, Schimeon possit id jure exigere. Hoc autem intelligitur tantum in simili casu. Veluti: Ruben duxit virginem, misitque ipsi Schimeon שושבניות donum nuptiale. Postea Schimeon ducit viduam, et sic a Rubene non potest repetere donum nuptiale. Et contra. Aut si Ruben habuerit convivium publicum, Schimeon autem privatum vel quasi occultum, aut contra: nec tunc potest repeti donum, etc. Vide ibi Majemonem ulterius, qui in fine capituli istius addit, לא נאמר בלבד במעוה אלא בשושבניות דני non intelliguntur jura donorum nuptialium, nisi de pecuniis tantum. De hoc intelligendum est illud Talmudicum: השושבניות אין נגבית בבית דין donum nuptiale exigi potest in domo judicii; scil. pecuniarium donum: אבל השולח להבירו כדי יין וכדי שמן אין נגבית בבית דין sed mittens amico suo vascula vini aut vascula olei, ea non repetuntur in domo judicii, ארבע חסדים, quia sunt dona gratuita, Ab. cap. 9. ubi vide ulterius. Vide et Schulchan Aruch parte tertia, num. 59. משל לשושבנית של דוב ¹¹⁸. In Vr. s. 5.

In glossa dicitur, juxta sensum denotare לפרנסו מנהיג הדוב הממונה gubernatorem, magistrum ursi, qui ei nutriendo et cibando praeffectus est. In Jalkut 124b. legitur לשושה.

ששלת *catena, compes, vincula*.
Idem cum שלשלת de quo supra. Ex forma
masculina, וששלי ערודא et vincula onagri, hebr.
מסרוה, Job. 39, 8. Fem. ששלתא דמלכא משרי *vinculum regum solvit*, hebr. מסור, Job. 12, vers. 18.
דחבא בששלתא די דחבא cum *catena aurea*, Esth. 1, 2. in
sec. Tg., in fine versus. בששלתא דמסר cum *catena*
ligavit, Esth. 1, 3. in sec. Tg., in principio versus.

¹¹⁸⁾ Gr. videtur σύστασις, εως, ἡ conciliatio animorum ad concordiam, amicitia et concordia ipsa.

בשולחא affixerunt compede pedem ejus, heb. בכבל, Ps. 105, 18. Aff. ארום שישלחא nam vinculum meum solvit, heb. גמלא חורא meam, Job. 30, 11. Pl. וחרחן שישלחא et duas catenas aureas facies, Exo. 28, 14. TgH. שישלחא, quod potius legendum שישלחא. Sic v. 22. in Jon. Aliter, רשעא בשישלחא, quod si vincti sint improbi catenis, heb. בוקים שישלחא קליעחא, Job. 36, v. 8. Emphat. שישלחא קליעחא catenas tortiles, heb. שרשרות העכווח, Exo. 28, 14. in Jon. Ap. Talm. דרבן גמלאל da mihi catenam (majorum) Rabban Gamalielis, Gitt. folio 56b.

ששם formica. Sic Ar. hic ponit ex Talmudicis: sed hodie in Gemara legitur שושמנא de quo supra in שמש.

ששן lilium, rosa, flos: חורר וששן pomum et flos, heb. כפתור ופרח, Exod. 25, 33. ויהרין כששנא floreunt sicut lilium, heb. כששנא, Hos. 14, 6. כששנא opere lilii, id est, liliaceo, IB. 7, 19. 22. לקיט בששנא comprehensum in lilio, ib. 7, 26. Plur. ששנא flores, heb. צצים, ib. 6, 18. 29. ויהרין כששנא floreunt sicut lilia vel rosae, juxta heb. כחבצלת, Jes. 35, 1. וששנא et flores ejus, Exod. 25, 31. heb. ופרחיה. Sic vers. 34. et alibi. lilium Regis, Rönigstern, Kil. c. 5.

ששף¹¹⁹ pallium, toga, vestimentum: velulum, peplum, vel palliolium muliebri: linteum, sudarium: ויפרסון ששפא et expandent vestimentum coram sonioribus urbis, heb. השמלה, Deut. 22, 17. Intelligitur linteum, super quo sponsus et sponsa prima nocte cubaverint, unde signa virginutatis sponsas petebantur. Sic Judaei Germaniae interpetantur השמלה daß Zeinladen. Talmudici: „Et expandent vestimentum“: docet quod advenerint testes hinc (a parte sponsi, negantis se reperisse virginatatem in sponsa) et testes illinc (a parte sponsae et ejus patris, asserentis virginatatem ex signis) כשמלה חרשה qui explicarint rem ita pure, ut est vestimentum lineum novum, Ketub. 46a. Hinc sumpta est R. Sal. glossa. ונסיב שושפא et accepit pallium Eliae, heb. אדרה, IIR. 2, 14. ושושפא וחוטר. et linteum sive sudarium, et scipio iste, heb. ופחיליס, Gen. 38, 25. כרכא בשושפא involutus est pallio, sive panno aut vestimento, heb. לוטה בשמלה. IS. 21, v. 9. ומן צר מיה בשושפא quis ligavit aquas veluti in vestimento aut pallio? heb. בשמלה, Pr. 30, 4. וששפא עוקחך annulum tuum et linteum sive sudarium tuum, heb. ופחילך, Gen. 38, 18. ורמא שושפיה עליו et abiecit togam suam ad eum, heb. אדרחו, IR. 19, 19. ונסיב אליהו יח et accepit Elias togam suam, heb. אדרחו, IIR. 2, 8. וכריך אפוי בשושפיה et involvit faciem suam pallio suo, heb. באדרחו, IR. 19, 13. Plurale, וששפיה et amacula, vel vela, aut pepla, hebraice

המעטפות, Jes. 3, 22. R. Sal. hebr. vocem exponit strata lecti, i. e. lectisternia. Alii, palliola muliebria, pretiosa et ornatio. Nomen Hebraeum ab oblegendo desumptum est. Cum Pron. ligata in vestimentis suis, heb. בשמלוחם, Exo. 12, 34. in TgH.

ששורא. Sic adducitur hoc loco in Aruch, sed in Gemara legitur שרשרא catena, funis, vinculum. Bk. 96a. At in Pes. 82a. legitur ששורא funis.

ששת Sustr, nomen loci. Sic adducitur in Ar. ex Sanh. 95a. sed legitur f. 94a.

ששחא¹²⁰ ellychnium lucernae vel candelae: ששחא ellychnium candelae, Ar. ex Pesikta. Legitur quoque in Bemid. rab. s. 12.

שחה bibere, combibere, compotare, convivari. Saepe admittit prothesin literae Aleph ab initio in prima conjugatione Pehal. Praet. ולא שחה neque bibit aquas tribus diebus, IS. 30, 12. et aquas non bibit, Exod. 34, v. 28. אשחא calicem maledictionis bibisti, Jes. 51, 17. וסיה לא שחתי et aquas non bibi, Deut. 9, 9. ואשחי biberunt vinum, Dan. 5, 4. וסיה לא שחתי et biberunt in iis, id est, ex iis, Dan. 5, 3. Et aliter, ואכלו ושחתי et comederunt et biberunt, Gen. 26, 30. ובחר דשחתי et postquam bibissent, IR. 13, 23. ועחק לא שחיסון et vinum vetus non bibistis, Deut. 29, 6. בכספא שחנא aquas nostras pro pecunia bibimus, Thr. 5, 4. Fem. שחתי et postquam biberat ipsa, IS. 1, 9. Part. שחה vinum bibeat, Dan. 5, 1. וסיה שחתי et ipse bibeat, IR. 20, 12. ומכסיה שחתי et de poculo ejus bibeat ipsa, IIS. 12, 3. PL. שחתי omnes potatores vini, Joel. 1, 5. שחתי vinum bibeatis ex eis, Dan. 5, 23. אחק אתון שחתי, Ez. 34, 18. וסיה שחתי quasi comedentes et q. bibentes, Gen. 19, 3. in TgH. שחתי amaram erit vinum vetus potatoribus ejus, Jes. 24, 9. Infinit. שחתי bibendo bibent, Jer. 49, 12. למשחתי bibendum vinum, Jer. 35, 8. למשחתי bibendum illud ulterius, Jer. 51, v. 22. למשחתי bibere ista, IIS. 23, 16. Imper. שחתי bibe, etiam camelos tuos potabo, Gen. 24, 14. שחתי bibe domine mi, Gen. 24, 18. שחתי bibe aquas ex puteo tuo, Pr. 5, 25. שחתי bibe animo hilari vinum, Ecol. 9, 7. שחתי bibe et inebriamini, Jer. 25, 27. Fut. שחתי et bibam aquas in loco hoc, IR. 13, 8. וסיה שחתי et bibam, IR. 17, 10. וסיה שחתי et bibam mensura bibes, Ez. 4, 11. Sic reliqua. Ithpchal, וסיה שחתי et omnis potus qui bibi potest, Lev. 11, 34.

שחור potus. adjective: minus est quam e-

¹¹⁹ Vocabulum corruptum videtur, ortum ex gr. σπαστῶν constringo, constringendo cogo et contrahō, ut vestis denotetur, qua involvi quasi constringi solet corpus.

¹²⁰ Elisa gutturali γ, ut saepe, idem est quod שחח d. q. supra.

brius. *ebrius vino*, MK. c. 8. Vide Maim. in Hilch. tephilla c. 4.

potator ושחח בחמרא et *potator vini* est, Deut. 21, 20. in Jon.

potus, Rub. אכילה בלא שחח *cibus absque potu* est sicut vulnus sine emplastro. Vide et mox infra.

convivium: משה נשיא *fecit convivium mulierum*, sive משה לנשיא mulieribus, Esth. 1, 9.

idem: משה דחמרא a convivio vini, Esth. 1, 7.

idem: ומחר משה *et residuum potus bibunt*, Ez. 34, 19. ומשחי מחקן *et potum ordinatum vos bibitis*, Ez. 34, 18. והא ליה *et ecce ipsi erat convivium domi instar convivii regii*, IS. 25, 36. לבית משה *ad conturbandum convivium ipsorum*, Esth. 1, v. 10. Convivia publica et solennia, ut nuptialia et alia, solebant durare per dies septem: Assuerus rex instituit proceribus regni et aliis legatis convivium septem dierum, Esth. 1, 5. *Idem fecit regina Vasti pro gynaeceo, de cuius convivio ibidem legitur v. 10. in Tg.: Et Mardocheus justus oravit coram Domino a die primo convivii, usque ad diem septimum, qui erat sabbathum. Jon. paraphrastes in Legem, Gen. 29, 27. „Comple nunc etiam septem dies convivii (nuptialis) pro hac, et dabimus eam tibi“. Et vers. 28. „Fecitque Jacob sic, et complevit septem dies convivii pro Lea“. Sic et luctus dies erant septem, Job. 2, 13. Gen. 50, 10. Eccl. 22, v. 13.*

idem: משחחא *qui absumit proprandialia, absumit convivialia*: TH Schevi. c. 4. Proverbiale est in eos, qui male decoquunt dona Dei, ad sustentationem huius vitae temporalis benigne et largiter data, illi quoque carebunt cibo coelesti in vita futura. Aruch in litera מ *scribit משחחא. De voce פרוטגמא vide in פרט*:

fundatio. שחח *Apud Talmudicos: Ex quo sublata fuit arca sacra, lapis fuit illie inde a temporibus priorum prophetarum, ושחח היה, et ושחח fuit vocatus, altus a terra tres digitos, etc. Joma 53b. Mox in Gemara, 54b.: Sic fuit vocatus, שחח הושחח העולם, quod ex eo fundatus esset mundus. Et mox: Dixit R. Isaac Faber: lapidem projecit Deus in mare, et ex eo fundatus fuit mundus, sicut dictum est: Super quo ejus bases fixae sunt, aut quis ejus lapidem angularem demisit? Job. 38, 6. Forma est שחח, sed significatio a שחח de quo infra. In libro blasphemico תולדות ישו: Et fuit eo tempore lapis in domo sanctuarii שחח, qui est ille ipse lapis, quem inunxit Jacob pater noster oleo (Gen.*

28.). In hoc lapide scriptae erant literae Nominis Tetragrammati: et quicumque ex studiosis Israelitarum illud discebant, ii vastabant mundum. Propterea fecerunt constitutionem, ne quis illud disceret, et fecerunt illic duos canes, impositos duabus columnis ferreis, ante sanctuarium. Si quis ergo didicerat literas illas, eum exire volentem, canes allatrabant, ut prae timore iterum oblivisceretur illarum. Venit Jesus, et ingressus, didicit, et scripsit eas in pergamento, disciditque carnem femoris sui, et indidit illud ei, statimque prolato nomine, cutis concrevit, etc. In Tg. Jon. Exo. 28, 30. חקק ומפרש באבן שחחיה רבה חסם מארי עלמא פום חרומא וטפריא רבא מן שרריא inculptum et explicatum erat (Nomen Tetragrammaton) in lapide foundationis, quo obsignavit Dominus mundi os abyssi magnae a principio, etc.

II. *texere*. Fut. תשחח *si texueris septem cincinnos capitis mei ad jugum textoris*, heb. תשחח, Jud. 16, 13. Male in Venetis legitur תשחח, unde pejus quidam fecerunt radicem שחח *texere*. ונשחח לי בברימא דאמי *texuisti me in ventre matris meae*, Ps. 139, 13. q. d. Tu mirifice in ventre matris, sicut textor telam, membra mea, mixtim artificiose texuisti et composuisti, heb. תשחח *texuisti*. Veneta et hic depravata sunt. Vide et in שחח infra. ונדיא ונדיא *ex ossibus et nervis texuisti me*, heb. תשחח *texisti me*, Job. 10, 11. אב initio est addititium, ut in שחח primo.

stamen textoris sive texturae, filum sc. procedens per longitudinem telae: או יח שחח *aut stamen*, Lev. 13, 52. או מן שחח *aut de stamine*, Lev. 13, 56. או בשחח *aut in stamine*, ib. 13, 48. 49. Ap. Rab. שחח וער *stamen et subtegmen*. Oculte sic vocatur *crux, forma crucis*, et sic denominant *crucem, in qua Christus pependit*. קרע שחח *laceratum ad formam crucis*.

tela, textum: במשחחא *cum* אכסנא *aut de jugo textoris in tela*, Jud. 16, 13. או יח שחח *aut de stamine*, Jud. 16, 14.

rete, sic dictum quasi *textum*, quia instar telae per formam crucis *textitur*, Talm. והוא *istud rete*, super quo litigabant duo: Bk. 117a. Sic et alibi R. Sal. per מצודה exponit: עליה ליה שחח ליתב עליה כרנא *afferte ipsi rete (loco pulvinaris) ut sedeat super eo sacerdos*, Sab. 124b. In Ar. citatur et aliud exemplum, sed pro eo hodie in Gemara legitur שחח vel שחח *trabs*, id est, particula trabis, ein מלח, מלחlin. Ar. reducit ad *texendi* Verbum, quod sub forma שחח ponit.

annus. שחח *Vide supra in שחח. שחח i-bidem.*

¹²¹) Cognatum est verbis שחח *ponere* et שחח *fundare* i. e. *reponere asservandi et custodiendi causa*. Conf. germ. Anlage, quod et de adumbratione aedificii *fundandi*, et de textura, filis quidem *positis*, per qua subtegmen trahitur, in usu est.

¹²²) Convenit cum hebr. שָׁמַח הָעָם (Num. 24, 3. 15.) ubi vide lexica.

a forma שחא cum ' paragogico et epenthético N, ut supra ad principium radice dictum. Plur. שחא מוסדי posuit fundamenta terrae, heb. מוסדי ארץ, Pr. 8, 29. שחא מוסדי fundamenta mundi, מוסדי חבל, Ps. 18, 16. שחא מוסדי. Veneta mendosissime habent מוסדי. Non dissimile mendum et illud, שחא מוסדי, pro שחא מוסדי locus fundamentorum ejus, juxta heb. שחא מוסדי, Jes. 19, 10. Vel magis analogice שחא מוסדי ejus scil. terrae. די בעפרא שחא מוסדי quorum in pulvere sunt fundamenta ipsorum (pleonasmus pronominis) vel שחא מוסדי, heb. יסודם, Job. 4, 19. Plura de hac radice non puto inveniri.

שחא sociare, associare, consociare, adjungere, conjungere in societatem. Inf. שחא מוסדי in sociando eos, dum associant idola sua gloriosae majestati tuae, Ps. 69, 10. Pah. Part. די שחא מוסדי qui adjungunt tibi idola sua in socios, Cant. 1, 7. Ithpah. שחא מוסדי et Benjamin non fuit consociatus cum fratribus suis, Esth. 3, 14. in sec. Tg.; ex forma hierosolymitana. Part. שחא מוסדי et alieni non consociantur tecum, Pr. 5, 17. Part. שחא מוסדי, Job. 4, 20. Id mendosum est, pro שחא מוסדי: ex c. 5, 4. שחא מוסדי, Job. 30, 8. mendosum est, pro שחא מוסדי, ib. 30, 8.

שחא socius: די אנה שחא עם אחרתא quia ego socius sum mali citrii, Esth. 7, 10. in sec. Tg. Pl. שחא nam manus vestrae sociae sunt sanguinis, Jes. 59, 3. שחא non socii neque participantes, Deut. 5, 21. in Jon. שחא et socii furum omnes estis, Jes. 1, 23. Fem. שחא ipsaque est socia tua, Mal. 2, 14.

שחא idem: et apud Grammaticos, id est, aequi vocum, homonymon, ambiguum. שחא sensus communis: מלה שחא vox aequivoca.

שחא idem.

שחא societas, negotiatio communis, commercium: די שחא aut societate manus, Lev. 5, vers. 21.

B. Ar. citat hic etiam ex Tg. Gen. 38, 18. שחא pro heb. שחא ומטק, וחוטק, hodie sic legitur.

שחא silere, tacere. Praet. שחא et siluit

Aharon, heb. וידם, Lev. 10, 3. et sic saepius verbo שחא vel שחא respondet, ut et aliis silendi verbis. שחא Aharon obtulit, tacui, Psalm. 39, 3. שחא et silui, Job. 31, 34. שחא quod siluerunt, heb. שחא, Ps. 107, 30. Legitur vulgo ex forma Participii, sed Praeteritum melius sententiae convenit. שחא tacent, Am. 5, 13. Part. שחא שחא silent just, Ps. 58, 2. שחא seniora ecclesiae Tzionis, Thr. 2, 10. Fem. שחא די שחא sedo silens, heb. שחא, Jes. 47, 5. שחא ipseque (lapis) silens est, heb. שחא, Hab. 2, 19. Imper. שחא קדם די ואורק ליה, Domine, et expecta eum, heb. שחא, Ps. 37, 7. שחא ארנק שחא, Ez. 24, 17. שחא אלי ושחא respi-

cite ad me et silete, heb. שחא, Job. 21, 5. Fut. שחא o Domine, ne sileas, heb. שחא, Ps. 35, 22. שחא o Deus ne sileas, heb. שחא, Ps. 83, 2. שחא silebit contentio, heb. שחא, Pr. 26, 20. שחא sedebit solitarius et silebit, Thr. 3, 28. שחא et silebimus illic, heb. שחא, Jer. 8, 14. שחא nec conticescent, Ps. 30, 13. שחא siluerunt instar lapidis, Exo. 15, 16. שחא conticescent recti super hoc, heb. שחא, Job. 17, v. 8. שחא et silebunt fluctus ipsorum, heb. שחא, Ps. 107, 29. Fem. שחא nec silebit oculus tuus a lachrymis, Thr. 2, 18. שחא nec silebit a flendo, Thr. 3, 49. שחא neque silebunt, scil. שחא oculi mei, heb. שחא, Jer. 14, 17. Ithpah. שחא conticescent instar lapidum, Exod. 15, 16. in Jon. שחא שחא et silere feci animam meam, heb. שחא, Ps. 131, 2. Ap. Rab. שחא est silentium imponere, tacere facere, vel jubere. Aphel. שחא silebant, quiescebant alae ipsarum, Ez. 1, 24. שחא ne sileas a nobis, heb. שחא, Is. 7, 8.

שחא puer spurius, certae matris sed incerti patris, cujus mater non potest nominare certum patrem. At שחא collectitius est, qui ex platea colligitur, patre matreque incertis, Kid. o. 4. Misna. 1. Femin. שחא puella spuria incerti patris: שחא puer spurius, puellam spuriam ne ducat, Kid. 73a. Vide Jeb. 100b. De Esthara scribitur, quod non habuerit patrem, (Esth. 2, 7.) quaerit Medrasch היתה שחא וכי an spuria fuit? quod dicatur fuisse absque patre, etc. Vide Medr. illic.

שחא silens: שחא ליונה שחא quae similis est columbae silenti, heb. על יונה אלם, Ps. 56, 1.

שחא silens, taciturnus, Rab.

שחא silentium, Rab. שחא כהודא דמא silentium confessioni simile est. Qui tacet, consentire videtur. שחא יפה שחא לחכמ' ק"ו לטפשים. silentium in sapientibus; quanto magis in stultis? En Israel 177b. ex TH.

שחא idem: שחא et noctu non est silentium mihi, Ps. 22, v. 3. שחא reputatur quasi silentium, ib. 65, 2. שחא propemodum habitasset in silentio anima mea, heb. שחא, Ps. 94, 17. שחא convertit tempestatem in silentium, i. e. tranquillitatem, Ps. 107, v. 29. Ap. Rab. שחא merces, id est, optimum castigatum est silentium, vel, שחא, ut in Ber. 62a. id est, patientia, ut patienter eas homo ferat, neque Deo obmurmuret.

שחא idem: שחא et accepit mercedem bonam pro silentio suo, Lev. 10, 3. in Jon. Talmudici ad illud „tibi silentium laus est“, (Ps. 65, 2.) שחא: שחא omniū est silentium. De Deo multa tacere, maxima ejus laus est, et illud dixit David rex istis verbis: „Tibi silentium laus est“. Advenit R. Dime

124) Ex יתר praefixo ש.

Abbreviaturae literae ש.

ש

porta. Sic persaepe vocant sectiones librorum, quas nos capita dicimus: ut, ש"ד cap. 74. Sic כ"ל *Baal akeda* suum librum distinxit in שקדים; item liber *Reschis chochma* in שקדים distinctus est, unde in eo כש"ק id est, כש"ק קדשה in capite, quod incipit קדשה.

ש"א

ש"א *nomen mulieris*, heb. ש"א משה.

ש"ל

Vide in א"ל כ.

ש"ב

propinquus carnis meae, cognatus meus, ex Levit. XVIII, 6. In epistolis frequens.

ש"ב

nomen filii hominis, id est, nomen proprium viri. ש"ב per aphaeresin, pro מוש. Usurpant Masorethae ad ea vocabula, quae quandoque propria, quandoque communia et appellativa sunt. Adducit Elias in fragmentis tabularum. Nostra exemplaria biblica nunc aliter habent, et fere integre voces scriptas.

ש"ב

quae per os, scil. tradita est. Praecedere solet *lex*. Ea duplex: una חרה שבכתב *lex in scripto tradita*: altera חרה שבעל פה *lex ore tradita*. Haec traditiones continet, quas ore tantum alter alteri tradiderunt, inde a Mose usque ad descriptionem Talmud, in quo scriptis comprehensae. In Zohar pro litera ש ponitur more Chaldaico et Talmudico ר, ut אריזת רב"ע ש, *lex ore tradita*.

ש"ג

gentilium, id est, Christianorum, vel singulariter של גי *Christiani*: ut, ש"ג בכתב ש"ג *quod discidit cultro hominis Christiani*. Judaei non quidvis quibusvis cultris scindunt. Habent semper apud se duos cultros: unum, כסין של בשר, *cultrum carnis*, ad carniem scindendarum usum destinatum: alterum, של חלב, *cultrum lactis* et lacticiniorum, ac fructuum. Iam quaestio est, an licitum sit comedere, quod cultro ש"ג scissum aut mactatum sit.

ש"ד

radix rei, principalis status, fundamentum, raecipuum rei. (Job. XIX. 28.)

2. *effusio sanguinum*, caedes, latrocinia. Hinc in tractatu Talmudico Joma. f. 9. legitur: Sanctuarium primum quare fuit vastatum? ob tria scelera: nempe propter חריטת דמים ושפיכות דמים, *idololatram, incestuosum concubitum, et effusionem sanguinum*, sive caedes. Haec tria abbreviate solent scribere ק"א נ"ע וש"ד, ut suis locis dictum.

3. *pulcrum, bonum, rectum videtur, rectum est*. Talm.

ש"ה

catena kabalae. Nomen est libri historici, qui in Tzemach David saepe citatur.

ש"ה

Sabbatum est hodie, Pesach est hodie, vide Esth. 3, 8. in Targ. sec. Talm. Megilla folio 13.

ש"ה

Salomon rex, super quo sit pax. Sic aliquando, דוד המלך pro דה"ה, David rex, etc.

ש"ו

stamen et subtegmen. Textorum vocabula sunt. Hujusmodi textura, quia per formam crucis fit, ideo ad crucem adpellandam hac locutione utuntur: ut *laceravit illud cancellatum*, σκαρπορεύσας, *per formam crucis*. Adpellant etiam sic crucem Christi. Unde Rabbi Bechai Deut. 30, 220d. editionis Venetae, in folio, explicans locum hunc. *Qui sanctificant se et qui mundant se in hortis, post unum in medio*, (Jesa. 64, 17.) sic scribit: Sanctificantes se, illi sunt filii Edom, (id est, Christiani) *quorum consuetudo est, movere digitos suos hinc inde* (id est, signo crucis se sanctificare.) Purificantes se, illi sunt filii Ismael (id est, Turcae) *quorum consuetudo est lavare manus suas et pedes suos*, (quam ablundi consuetudinem ab Esau et Judaeis habent,) *post unum in medio* של קדש *id significat crucem Edomaeorum*, (id est, Christianorum) *per quam se sanctificant*. Kimchi ad eundem locum Jesaiae notat: Sanctificantes se; *Plerique interpretes explicant de illis, qui sanctificant se manibus suis* בשתי ידיו (id est per crucem) *quam faciunt*. Intelligit Christianos, quos mox illic expresse vocat נצירים, (Natziraeos).

ש"ו

Germanica vocabula sunt, שפיר, Worme, Rentz, Spira, Wormatium, Moguntia. In contractibus matrimonialibus solent uti hac abbreviatura. Nempe, si uxor aut maritus primo vel secundo anno moriatur absque liberis, tunc servatur constitutio vel jus priscum trium harum urbium, in quibus synagoga Judaicae totius Germaniae fuerunt antiquissimae. Constitutio ista fuit, ut, si alterutra pars intra biennium decedat sine liberis, pars superstes capiat totam dotem partis defunctae. Si tertio anno maritus absque herede moriatur, tunc uxor nihil capiat, nisi dotem propter nuptias. Subscribunt ergo ad hos contractus. id est, *juxta constitutionem synagogarum sanctarum Spirae, Wormacii, Meguntiae*.

ש"ז

gaudium et laetitia. Plerumque cum נ servilli. In epistolis, cum primis optionibus, et adprecationibus votivis ejus usus obtinet. Ex Gemara Talm. Babyl. Succa c. IV. §. 5. hac occasione (juxta vulg-

rem in simili casu diverbii Rabbinici usum: פוצה קראה i. e. *ruptura facit furem*; quod nos dicimus, *occasio facit furem*, lepidam fabulam ex Hebraeo conversam huc transcribere operae existimamus esse pretium. *Duo fuerunt haeretici, quorum unus alter שון adpellabatur. Ait Sason ad Simcha: ego omnino longe praestantior sum te, siquidem Scriptum est: gaudium et laetitiam consequentur*, Esr. 35, 10. (hoc loco sason simcha ordine prior est.) *Regerit alter: ego dignitate longe te jure divino antecello, quoniam S. E. Laetitia et gaudium obviabat eis*, Esth. 8, 17. (Heic Simcha prior est שון Sason.) *Ait Sason Simchae: Olim deturbatus e coelo exulabis, atque Israelitarum praecursor futurus es, ipsis viam monstrans, et aquarum vada primum tentans; secundum illud, quod scriptum est: cum laetitia exibitis*, Es. 52. *Cui alter: de te ejusmodi quid praedixit olim Esaias, c. 12, 3. Haurietis aquam cum gaudio. Dicit Sason שון R. Abhu: Seculi futuri temporibus in mei honorem aquam haurietis e Siloah, Q. S. E. et haurietis cum gaudio. Ad hoc Abhu regessit: Si scriptum esset, utique commoda esset interpretatio tua; ast nunc, quia exstat בשון tibi detrahenda esset cutis, et implenda aqua in festo.*

ש"ז

ש"ז *concupitus seminis, seminis profusio inania.*

ש"ח

ש"ח *odium inmeritum.* Hoc vuisse dicunt in Templo secundo, et propterea etiam vastatum esse. Quia vero illud peccatum nondum est satis expiatum, ideo differtur Templi restauratio. Aequiparatum etiam fuit hoc peccatum tribus peccatis, quae vigerunt in Templo primo, de quibus paulo ante dictum in ש"ד.

2. ש"ח *custodiens gratis*, cui opponitur ש"ח *custodiens pro mercede.* Talm.

ש"ט

ש"ט *nomen bonum: discessit ex hac vita cum nomine bono.* Est et nomen proprium, ut supra dictum, (in ש"ד.)

ש"י

ש"י *silentium pulchrum est tempore precum.* Vidi in synagogis Judaeorum, paritibus inscriptum. Sed nihil minus, quam hoc, ab ipsis observatur.

ש"יא

ש"יא *Schem, Japhet, Lamech, Noach, Epher.*

ש"יב

ש"יב *qui vivat aeternum.* In epistolis ejus usus, quando viventis nomen exprimitur.

ש"ג

ש"ג *Salomo Luria.* Nomen proprium celeberrimi Rabbini est, qui scripsit librum de cibis et aliis rebus vetitis ac licitis. In eum librum commentarius exstat, in quo subinde haec abbreviatura occurrit.

2. ש"ג *qui vel quod peccavimus coram te: in libris aut formulis precum.*

3. ש"ג *pertinet supra*, id est, ad superiora, convenit antecedentibus adiungi.

ש"ד

ש"ד *qui vivat ad dies bonos, Amen.* Euphemia post viventis nomen. In titulis librorum saepe occurrit.

ש"ה

ש"ה *salus tibi sit, salus*, id est, salutem plurimam tibi dico. In epistolarum exordiis utuntur.

ש"ו

ש"ו *audi ex eo.* Scribitur et מנה. Apud Talmudicos frequens, pro inde scias, cognoscas, intelligas, discas. Vel, שמועא *audimus, percipimus inde.*

2. ש"ו *nomen expositum.* Cabalistsae sic vocant expositionem nominis tetragrammati יהוה. Saepius tamen dicitur רמז.

3. ש"ו *mensa regum.* Talm.

ש"ז

ש"ז *matutinum, vespertinum, nocturnum*, quae sunt tria tempora precum.

2. ש"ז *omnipotens rex mundi.*

3. ש"ז *attollite sursum oculos vestros.*

ש"ח

ש"ח *ut antea in ש"ח, quomodo rectius scribitur.*

ש"ט

ש"ט *cujus verbo omnia exstiterunt*, scil. benedictus sit. Para est consecrationis sacrae in ciborum usu.

ש"י

ש"י *sex ordines, sex partes operis Talmudici*, quo nomine totum Talmud adpellant: ut, in ב"ש *in Talmud, quod ש"י*, etc. In Targum Jon *juxta sex ordines traditionum Talmudicarum.* Exod. 26, 9. idem quod Rabbinice ש"י id est, *traditio, secundaria lex et doctrina*, quae opere Talmudico comprehenditur.

ש"יא

ש"יא *Litterae numerales sunt, valentes 365, quot sunt dies anni, et quot sunt praecepta Legis prohibitiva.* De his traditio Talmudica in tractatu *Makkoth* c. 3, f. 23, 2. *תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני ש"י לאוני בנין.* ימות ההמה רמ"ז עשים כנגד איברי של אדם אמר רב הוננא מאי id est, 613. *praecepta dicta fuerunt Mosi in Sinai; 365 negativa, juxta numerum dierum solarium, 248 factiva sive affirmativa, juxta membra hominis.* Dixit Rabbi Menuna: *Qua scriptura id probatur? תורה Legem praecepit nobis Moses haereditariam, Deut. 33, 4. ubi Geometrice est 613.* Ad hanc traditionem R. Salomonis glossa est: *248 praecepta faciendi sunt, quia unicuique membro dicitur: fac, serva praeceptum; 365 praecepta non faciendi sunt, quia unoquoque die monentur homines, ne transgrediantur os DOMINI.* Vide Caphthor folio 145.

ש"יב

ש"יב *oclavus dies interdicti sive prohibita operae.* Octavus dies festi Paschatis et Tabernaculo-

160*

cui itaque plane respondet chald. חַיִּיב ex notione *secandi, abrumpendi* (اَتَبَّ ar. *ad indicandam unicam*
ex sermone sententiaque integra *abruptam* vocem, quae nullum per se praebet sensum.

הרבה intelligitur terra Israelis, quae est con-
dita praeceptis multis.

תְּבִלָּה *confusio*. Respondet Hebraeo תְּבִלָּה, quod Grammatici deducunt a בָּלַל *confundere*. Quidam exponunt, *flagitium, dedecus, turpitudine*: תְּבִלָּה היא turpitudine est, Lev. 18, 23. תְּבִלָּה confusio nem vel turpitudinem commiserunt, Lev. 20, 12. עָבְרִי על תְּבִלָּה committentes dedecus, pro hebr. תְּבִלָּה Jes. 10, 25.

תִּבֵּל *condire, sapidius aliquid reddere addita pinguedine, aromatibus aut aliis rebus suavis gustu.* Metaphorice etiam ad alia transfertur, quae sunt extra sensum gustus, ut verbum latinum, quando dicitur, „condire hilaritatem tristitia“: Ap. Talm. **מחבל ברוח החבשיל** כל quodcunque fermentat aut condit, Orla c. 2. **מחבל ברוח החבשיל** כרי לחבל ביצא קלה: **מחבל** *conditum*, Sab. fol. 89b. in Misa. **מחבל** *conditum*, בין **מחבל** *conditus* sive **מחבל** *conditus* sit, sive non sit **מחבל** *conditus*. Vide et paulo ante in **חבל**.

חֲבִלִּין, *condimentum*⁶. Pl. חֲבִלִּינָא *condimenta*, *conditiones*, *conditurae*. Talm. רַחַק יָצַר הָרַע בְּרָא חֲבִלִּין ברך את הרע ויצר הרע בראונו לו *creavit Deus concupiscentiam malam*, *creavit etiam ipsi Legem in condimentum*, Bb. 16a. Item: Adolescentuli Levitae non caneant nablo, neque cithara, sed ore, כְּרִי לֵיתֶן חֲבִלִּין בְּנֵיעִמָּה ut darent condimentum suavitati, i. e. ut graciliori sua voce condirent graviorem Levitarum seniorum cantum, Erach. 13b. כְּמוֹ הַחֲבִלִּין הַמְנַעִימִין אֶת הָמֹאכֵל sicut condimenta suavem reddunt cibum.

שובליא *spica*, Hierosolymitane, pro hebr. שבוֹלֵה
ut, שבעה חובלי לקן *septem spicae ascendebant in cala-*
mo uno, Gen. 41, 5. ובלען חובליא לקחא *septem spicae*
tenues, ib. v. 6. שבעה חובליא פטימחא ומליחא *septem*
spicas pingues et plenas, v. 7. שובליא טוביא *spicas*
bonas, v. 24. Versu 26. dicitur שובליא

רד"ס בנפא וחובליא ולא מצי *junis*, Talm. חובליא לט"חנא *cūrrit per scalam et funem, nec potest quicquam discere*, Ned. 89b. Proverbium vulgare est de iis, qui nullo labori parcent, nihilque intentatum relinquunt, ut doctrinae fructus consequantur, sed in vanum laborant, nihil deportantes. Per scalam ascendebant in arbores, et per funes fructus decerpitos demittebant. Nullos fructus reperientes, vacua canistra demiserunt: מאן רנקיס מנלא וחובליא qui accipit falcem et funem, dicens: ibo et decerpam palmam ejus, Bb. 33b. Quidam volunt, per funem etiam ipsos conscendisse arbores altiores, et se demisisse una cum fructibus¹. Tales scribuntur fuisse palmae in Babylonia. Quidam explicant, fuisse pannum substratum palmis, cui incidebant dactyli, ne contaminarentur aut rumperentur. Vide Aruch.

חֶבֶן luto טין פטיר דלא חבן *stramen, palea*: חֶבֶןא
 infermentato absque stramine, Ez. 13, 10. 11.

etiam stramen etiam pabulum, Gen. 24, 25. חבנא אף וירב חבנא et dedit stramen, vers. 32. למחן חבנא dare stramen populo, Exod. 5, 7. כד מחיירב לכוֹן חבנא cum daretur vobis stramen, v. 14. חבנא היך sicut palea coram tempestate, Job. 21, 18. חבנא ייכול חבורא leo sicut bos comedet stramen, Jes. 11, 7. חבנא בטוּרָא sicut conculcatur stramen in luto, ib. 25, 10. וּחבנא et stramen non dabitur vobis, Exod. 5, 18. וְחבנא למוסוּחא et stramen pro equis, IR. 4, 28. לְחַבְנָא גְלִי לחבנא ad colligendum stipulas pro stramine, Exo. 5, 12. Ap. Talm. חבנא stramen mucidum, corruptum et faetidi odoris, Bb. 19b. אמרי ליה יוחנא ומטרא למשה חבן אחה מננים אמריי אמר להוּ אמרי אנשי למחא דירקא ירקא שקול dicebant Jochane et Mamre ad Mosen: Stramen tu importas in Aphraim? dicebat ipsis: dicunt vulgo homines, in urbem olerum, olus importa, Men. 85a. Duo sunt adagia, quae alibi explicavimus.

הַתֵּבָן *stramine conspergi*, quasi *straminari* dic-
cas: כּוֹפֵּינָא הַתֵּבָן לִי אֲרַע cupio ego, ut *stramine*
conspergatur terra mea, sive, *ager meus*, id est,
stramen aliquod relinquitur mihi in agro quem emi,
quod sit ipsi pro stercoratione, Bm, 103b.

סַמְבִּין *straminarium, locus in quo reponitur stramen:* ורפח בקר ומחבן ולולין *et stabulum boum, et straminarium, et gallinaria, non habent opus inquisitione fermenti, Pes. 8a.*

תְּבִינָא *imago, similitudo*. Non est Rabbinicum, sed Hebraeum: unde בְּתִבְנִים ad similitudinem ipsorum, Hos. 13, 2, quod Chaldaeus explicat בְּתִבְנֵי חֲוָיו, et quidam Hebraei בְּתִבְנֵיהֶם. Sic esset forma irregularis a בְּנָה idem quod תְּבִינָה. Praestat cum aliis Hebraeis deduci a בָּו, ut sit בְּתִבְנֵיהֶם pro בְּתִבְנֵיהֶם pro ingenio, intellectu suo. Aruch, et ex eo alii hic adducunt, quasi ת sit radicale. At ex ea forma nihil simile usitatum.

* ביום ⁸ תבוסה, חבם.

תָּבַע *quaerere, requirere, inquirere, postulare.*

Respondet in Tg. Hebraeo דרש, quandoque verbo בקש, pro quo saepius ponitur בעה. Praet. מן מידכון quis quassivit illud de manibus vestris? heb. בקש, Jes. 1, 12. חבצה חבצהו quaverunt requisivi Moses, Lev. 10, 16. Fem. חבצהו לא חבצהו non quassivit necessitatem ullius rei, heb. חבצה עמרא וכחא, Esth. 2, 15. חבצהו quae-rit lanam et linum, sc. mulier strenua, Pr. 31, 13. חבצהו requisivi חבציהו אולפן מן קדם, Ps. 34, 5. חבציהו חבציהו אולפןך ex toto animo meo requisivi aulam tuam, Ps. 119, 10. חבציהו perquisivi שכינה יקריה majestatem gloriae ejus,

*) Notio in *miscendo et confundendo* (בלל), ut *variae aromaticae species inter se mixtae* designentur.

¹⁾ Favet huic explicationi etiam etymologia a notione *fluendi* שָׁל mutatis ש et ת et *ascendendi*. Vide lex. hebr. s. v. שָׁל.

⁵⁾ Potest etiam radicalis esse, vertendum ut sit illud nomen ad lat. *tabes*.

praedatio et con-
 fractio, Jes. 60, 18. חֲבִיר כְּנֶשֶׁחַ דַּעֲמִי propter
 contritionem ecclesiae populi mei, Thr. 2, 11. הֵיךְ
 sicut fractionem dentibus ipsorum, Ps. 124, 6. שִׁוִּיתִי פָצִיחוֹ חֲבִירָא posuisti munitiones
 ejus confractionem, Ps. 89, 41. וְחֲבִירָא רַבָּא et con-
 tritionem magnam, Jer. 4, 6. וְחֲבִירָא terror
 et confracio, Thr. 3, 47. אִימַחַר דְּמוֹת וְחֲבִירָא ter-
 rorem mortis et contritionem, Exo. 15, 16. pro heb.

et pavorem. et a confractione, Jes. 54, 14. Aff. תְּבִירָה רִיּוֹסָא propter confractionem Josephi, Am. 8, 6. Pl. constr. תְּבִירֵי יָם רַבָּא confractiones, i. e. fluctus maris magni, hebr. טַשְׁבֵּרִי, Ps. 93, 4. Aff. תְּבִירֵי קִים propter confractiones suas, Ez. 26, 16.

dabie ipsis תתן לרוע חבירות לבא : *idem* תְּבִירוֹת
contractionem cordis, Thr. 3, 65.

חֲבֵרָה *idem*: סְרַחֲקָה *secundum fractionem*
 vasis testacei, Jer. 30, 14.

חִבְרָא Ap. Talm. et Rab. est *objectio, quaestio contraria, qua responsio vel sententia alicujus infringitur*: In Br. a. 30. חִבְרָא אִם הָיָה לָא חִבְרָא neque illud est objectio contraria, i. e. קִשְׁיָא, ut alias vocant. In Talmud Bk. 48b. אֲרִיז מֵלֵעוֹר חִבְרָא מִי שֶׁשָּׁנָה וְזוֹ שֶׁנָּה וְזוֹ dixit R. Elieser, contrarietas hic est, qui docet hoc, non docet illud: vel, fractura, i. e. discrepantia, divisio sententiarum, una sententia infringit alteram. R. Chananael vult esse formulam juramenti; Per fracturam, i. e. per Schammata, excommunicationem; quo sensu in Mk. 17b. legitur; מִי שֶׁ חִבְרָא חִבְרָא חִבְרָא quid est חִבְרָא? confringit vel diruit, dejecit domos altas. Hic per חִבְרָא intelligitur excommunicatio, quia in ea solebant tuba clangere, et sonum subinde infringere. Melior est prior interpretatio. Nam et in Halichoth olam, porta 3. c. 2. scribitur de hac voce: חִבְרָא מִשְׁנֵה מְחֻלָּקָה הָיָה לְשֵׁנֵי דְעוֹת וְזוֹ שֶׁשָּׁנָה רִישָׁא לֹא שֶׁנָּה סִימָא וְזוֹ שֶׁשָּׁנָה חִבְרָא רִישָׁא לֹא שֶׁנָּה סִימָא hoc est; ubi dicitur חִבְרָא, sensus est; Mischna est divisa in duas sententias, qui docet finem, non docet principium, et qui docet principium, non docet finem.

laqueolus, foramen, per quod traducitur ligula in femoralibus, aut lorum in saccis coriaceis et similibus, q. fractura. Quidam scribunt חוּפֶר, q. sutura. Pl. חוּבְרוֹת, vel, חוּכְרִית, Maim. cap. 3. de Tephillin: וּמַחֲזִיק מֵן הָעוֹר שֶׁל סָמָה מִקֻּם שֶׂחֶכֶם בוֹ
et relinquunt de corio inferiori locum vacuum, in quem ingreditur lorum, quasi in laqueolum. Hinc secundum B. Ar. est verbum, מִשֶּׁחֶכֶם ex quo fecerit laqueolos, Kel. c. 20.

¹⁰ fluctus tui et undae tuae super me transiverunt, Ps. 42, 8.

sella parturientis, ut Hebraicum. מִתְּחִיל מִתְּחִיל *sella*, ut, מִתְּחִיל עַל מִתְּחִיל et videbitis in *sella*, Exo. 1, 16. pro hebr. מִתְּחִיל, quod R. Sal. explicat, מִתְּחִיל i. e. *sella, sedes mulieris parturientis*: כַּמֶּה יֹשֵׁב עַל מִתְּחִיל sicut mulier sedens in *sella parturientis*, IIS. 22, 5. Sic IIR. 19, 3. Hos. 13, vers. 13.

¹¹ **תָּנָא** *corona, coronamentum*: וידב חגא דמלכותא et dedit sive imposuit coronam regni in caput ejus, Esth. 2, 17. in sec. Tg. Sic vers. 19.

ubi pro בְּתָנָה et וְשֵׁי ponitur et posuit. בְּתָנָה ובכללם
cum corona et diademate, Cant. 3, v. 11. נָמְלוּ חַטָּא
abstulerunt coronam regiam a collo ejus, Cant. 5, 7. פֶּל כְּרִישֵׁיהֶן
et omnes illi ligabant coronamenta in capitibus suis,
Esth. 1, 3. Sic ap. Rab. frequenter, רָבִיל חַטָּא
corona regis. Vocatur et Lex corona, unde illud,
וְהָיָה חֹק לְפָנֶיךָ ה' אֱשֶׁר־עָשִׂיתָ לְעָמְךָ וְלָאֲדָמָה
qui serviliter (lucri causa) opera-
ram dat Legi, transit, i. e. moritur, Abhoth cap. I.
Item apex, virgula super litteram notata ornatus
causa: מֵאֵץ חַטָּא אֵין לִיה חַטָּא propter quam rationem
est ipsi apex? scil. literae ה, Men. 29b. Sep-
tem literae sunt, quae singulas tribus apicibus, בֵּין
'ו', superne notantur, de quibus vide פי. Gen.
46, 2. ad vocem לְיִשְׂרָאֵל in Pentateucho cum triplici
Targum notatur: Septem בֵּין habet littera ש, ad in-
nuendum, quod septies in die cadit justus, et re-
surgit, eo quod septem afflictiones veniant super
eum, et liberatur ex illis. Maim. de Tephillin c. 2.:
אוֹתִיוֹת חַטָּא לְחַזֵּק צֻרִים לְחַזֵּק צֻרִים necesse est cautum esse
de apicibus litterarum. Monet ibidem, quae literae
in Tephillin apicibus notari debeant? תִּנְכַּף חַטָּא
apices libri Legis. Inde, אוֹתִיוֹת חַטָּא לְחַזֵּק צֻרִים
apiculate, apicibus notatae: יִצְחָק כְּהִלְכוֹ אוֹתִיוֹת
sive coronata juxta consuetudinem suam. De his
Coronamentis sive apicibus litterarum scribit Ephra-
im in praefatione Grammaticae suae: וּבִחֹר הַקִּסְרוֹ
כִּי בְּצוּרָה כְּחִיכָה הָאֵלֶּה לְמַעַלְתָּ עַד שֶׁבִּכְתָּרֵי הָאוֹתִיוֹת
וְקָדַם לָהֶן חַטָּא דִּין מְקַדְּרִים. וכְּחוֹב בְּכָפֹר הָאֵלֶּה חֹק
סֵדֵר חַטָּא דְּאֵין עָלֶי הַכּוֹן מְשֻׁחִים עֲשֶׂה אֲבוּנִים שְׁחָקִים
וְהָיָה בְּגִלְגַּל וְסֹסֵר לְשֹׁמֵר וְשֹׁמֵר לְפָנֶיךָ בְּלֹא זֶכֶר וְכִי
עָמַד וְשָׁמַר עַד ר' נָחֻם הַלֵּלֵל שֶׁמֶסֶר לְרַבִּי הַקֹּדֶשׁ וְכִי
i. e. inprimis solliciti fuerunt prisci de forma scrip-
tionis Legis, ob ejus dignitatem et praestantiam,
ita ut et de coronamentis litterarum, quae חַטָּא vo-
carunt, anxii fuerint. Scriptum extat in libro חַטָּא
sive coronamentorum: Hic est liber coronamento-
rum, quem Eli sacerdos attulit ex duodecim lapidi-
bus, quos Jehosua erexit in Galgal: is tradidit eum
Samueli, Samuel Palti filio Laisch, etc. usque ad
Esram, et ab eo usque ad R. Nahum Scribam, qui
tradidit eum Rabbino Hakkadosch. Et de his di-
cunt, quod cum Moses ascenderet ad Deum, inve-
nerit Deum coronis sive apicibus his litteras cor-
nantem. Unde prisci curiosissimi hic fuerunt, etc.

ישט ליה, *sceptra, scipio, baculus*: ut, *porrexit ei rex sceptrum aureum*, heb. שרביט הזהב, *Esth. 4, 11.* Sic 5, 2. et 8, 4. et apprehendit caput sceptri, *Esth. 5, 2.* Cum aff. חנך *baculus tuus rectus*, heb. שבטך, *Ps. 23, 4.* Legitur ibi in Venetis חנךך, prave pro חנך, per ח, et א littera protractionis sive vocalis index est: vide in seq. Rad.

¹⁰⁰⁾ Hebraice est קצוץ, cui plane respondet mutatis ψ et η .

11) Vox est origine pernica ² la tiara.

161

loco videre est. Quae in Jesaja et Ezechiele sunt, aliter redduntur.

* תודוס תודוס *Theudus, Theudas, nom. propr. viri*. Ejus mentio ap. Talm. in Pes. 53a. et Beza 23a. אמר ר' יוסי תודוס איש רומי הנהג את בני רומי לאכול גדיים מקולסים כלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודוס אחת נזרנו עליך נדיו שאחה מאכיל את ישראל קרשים בחוץ dixit R. Jose; Theudas vir Romanus (Israelita) assuefecit Romanenses (scil. Israelitas) ut comederent haedos galeatos (de hac voce vide in קלם) in noctibus Paschatum. Miserunt ad ipsum (Sapientes, et dixerunt ei): Nisi Theudas esses, decerneremus contra te anathema, eo quod comedere facias Israelitas sancta extra terram (Israelis scilicet quod prohibitum.) Glossa; *Theudas fuit Israelita praestantissimus Romae*. Alia glossa; *fuit sapiens magnus et celebris*. Eadem historia legitur etiam in TH. Pes. cap. 7. et Beza c. 2. ubi additur: אמר ר' חנניה היה משלח פרנסתהון דרבנן לא נמצא סביא את הרבים לידי אכילה קרשים בחוץ שכל הסביא את הרבים לידי אכילה קרשים בחוץ צריך נדיו fuit Theudas? (hoc est, quatenus ergo fuerunt ejus merita, quod non excommunicarint eum?) Fuit mittens vel subministrans alimenta Rabbiniis. Sed annon fuit adducens multos, ut comederent sancta extra terram? Omnis autem qui hoc facit, est excommunicandus (proinde, adjicit glossa, nisi fuisset Theudas, vir ille insignis et eximius, excommunicassent eum.) In Talmud Babyl. Pes. 53b. sequitur; איבעיא להו תודוס איש רומי גברא רבא הוה או בעל אגרוסין quaesitum fuit, an Theudas Romanus fuerit vir magnus (ut honoris causa eum non excommunicarint) aut robustus et potens (ut ex timore illud non fecerint?) ונני הוה ונני (quod scilicet vir magnus et sapiens fuerit:) Nam et hanc insuper Theudas Romanus quaestionem enodasse fertur; Quid viderint Mischaël, Chananiās et Asariās, quod seipsos morti exposuerint in forrace ignis pro sanctificatione nominis Divini? Argumentati sunt nempe a minori ad majus, a ranis ad semetipsos. De ranis, quibus sanctificatio nominis Divini non est imperata, scriptum est „et venient in domum tuam, et in furnos tuos, et in mactras tuas“ (Exo. 8, 3.) Nam quo tempore reperiuntur mactrae juxta furnos? quando furnus est calidus; Nos ergo quanto magis id agere decet, qui mandatum habemus de sanctificatione nomine Divino? Rabbi Jose bar Abin dixit; הוה מטייל מלאי לכיס של ח"ה iniecit negotiationem in crumenam sapientum, (hoc est, subministravit ipsis media, quibus aliquid lucrari et se inde sustentare possent.) Quicumque autem hoc facit, meretur ut sedeat in Academia superiore, etc. Hoc est quod aliis verbis supra ex Talmud Hierosolymitano adductum fuit; Fuit mittens alimenta Rabbiniis. Hactenus Talmud. In Juchasin f. 105b. refertur hic Theudas inter Amorraeos. Videant nunc alii, an hic sit Theudas vel Lucae in Actis 5, 36. vel Josephi, Antiq. Jud. lib. 20, c. 2. vel alius ab utroque?

תרה *jugiter, continuo: juge, perpetuum, continuum*: לאדלקא בוצינא חזירא *ad accendendum lucernam perpetuam*, hebr. חזירא, Exod. 27, 20. holocaustum על חזירא *juge*, Exo. 29, 42. suffimentum aromaticum *juge*, Exo. 30, 8. ignis perpetuus, Lev. 6, 6. וסמחא *et panis continuus*, Num. 4, 7. חזירא *et oblatio jugis*, Num. 4, 16. חזירא *coram Domino jugiter*, Exo. 28, 30. לקובלי *coram me jugiter*, Ps. 16, 8. חזירא *posui Dominum coram me jugiter*, Ps. 16, 8. חזירא *animus bonus est convivium jugiter*, Pr. 15, 15. בחדירא *jugiter*, Hab. 1, 17.

Rabbini hinc formant verbum תחדיר *continuare, jugiter et continuo aliquid facere*. Similiter אסיד dicunt תחדיר.

תרה. Quae Ar. ex forma hac adducit, scribuntur ap. Talm. in medio per ח. Vide etiam.

תרה *poenitere, poenitentia duci, dolere ob facta priora*. Praet. תרהי על עובדי *poenituit me operum meorum, vel, poenitentia ductus sum*, Cant. 5, 5. ותרהי בלבי וחבית *et poenitentia ductus sum in animo meo, et reversus sum*, Eccl. 2, 19. תרהי ולא תרהי *et poenitentia ducta fuit propter peccata sua*, Thr. 1, 9. Part. תרהי *et postea poenitens fuerit, poenitentia ductus fuerit*, Lev. 5, 5. in Jonathane. ויהו תרהי מן קדם *et poenituit Dominum*, hebr. וינחם, Gen. 6, 6. in TgH. In editis libris legitur ותרהי prave. תרהי *est poenitens*, Deut. 32, 36. in Jon., pro וינחם, et sic TgH. מתנחם. Prave in libris legitur תרהי. Ap. Talm. סו חזירא *poenitentia duceris, poenitet te, doles?* respondit ipsi, non, Ned. 21b. חזירא *poenitet eum de prioribus*, Kid. 40b. Hinc in R. Davide Jer. 31, 19. in Comment. על חזירא *poenitentia egit, poenitentia ejus non est perfecta, nisi doleat et poeniteat eum priorum delictorum*.

תרה *poenitentia, dolor facti sive ob dictum vel factum*. Sic editum in libris, cum tamen haec forma in Chaldaismo sit inusitata. Praestaret legi תרה per Apocopam pro תרהי, quae forma frequens est: sitque poenitentia apud te super malum, quod prolocutus es inferre populo tuo, Exod. 32, 12. pro heb. וינחם, in Jonathane. ויהו תרהי מן קדם *et fuit poenitentia apud Dominum, poenituit Dominum mali*, hebr. וינחם, ib. vers. 14.

II. תרה *stupere, obstupescere, expavescere, pavore et stupore corripiri*; Item *mirari, admirari valde et cum stupore*. Ap. Talm. חזירא ביה נדרעאי *obstupuerunt, vel, mirati fuerunt de eo Nahardeenses*, obstupuit de eo R. Elieser, Erub. 66a. כשהו חזירא נדרעאי *quando pavore aliquo corripuntur, naziraeatus votum faciunt: vel juxta alios*; Quando poenitentia ducuntur *malorum operum*, Ned. 9b. דחזירא ביה אנשי *quia mirantur de iis homines*, Pes. 50b. שאדם חזירא ומשחומם *quod ho-*

161"

parum frumenti, Gen. 43, 2. וחובי מחרע לחרע et revertimini de porta una in alteram, Exod. 32, 27. וחובי כנשחא ישראל revertere Synagoga Israel, Jer. 31, 21. וחובי revertere anima mea in domum requiei tuae, Ps. 116, 7. וחובי אחחא לבית אמה revertimini quaeque ad domum matris suae, Ruth. 1, 8. Fut. וחובי מחב revertendo revertar ad te, Gen. 18, 10. וחובי בשלם לבית אבא et revertar in pace ad domum patris mei, Gen. 28, 21. וחובי ולא אבא et non reverteris per viam per quam accessisti, IR. 13, 9. וחובי לרחלחא דיי et revertaris ad cultum Domini, Deut. 4, 30. וחובי לארעא quia reverteris in terram, Gen. 3, 19. וחובי לקרוך et revertaris ad civitates tuas istas, Jer. 31, 21. וחובי וויי וחובי עלי et splendor meus reversus fuit in me, Dan. 4, 33. וחובי ווע דרחלל מן דרחלל qui timidus est et pavidus, revertatur, Jud. 7, 3. וחובי לביחא revertatur domum suam, Deut. 20, 5. וחובי רוגא דאחוק עד דחובי רוגא דאחוק donec convertat se, avertatur ira fratris tui, Gen. 27, 44. וחובי כען נפשא revertatur nunc anima pueri huius in viscera ejus, IR. 17, v. 21. וחובי לבית אבא et revertatur in domum paternam suam, Lev. 22, 13. וחובי לוחקון donec revertamur ad vos, Exo. 24, 14. וחובי לוחקון et revertemur ad vos, Gen. 22, 5. וחובי לורעיתיה חחובין et quisque ad familiam suam revertimini, Lev. 25, 10. וחובי לירוחחיה et revertimini quisque ad haereditatem suam, Deut. 3, 20. וחובי לאורחא ut revertamini ad Legem, Jes. 30, 15. וחובי חכא revertentur huc, Gen. 15, 16. וחובי וחובי וחובי et revertantur, Exo. 14, 2. Aphel, וחובי redire, reverti fecit, quod deinceps per varia exponi potest, nempe *reducere, reddere, restituere, referre, reponere: convertere*. Ad verba vel sermonem relatum, est *respondere*, heb. חשב, ענה, quando pro *respondere* sumuntur. Ad cibum relatum, est *vomere, evomere*. Praet. וחובי וחובי et possessionem suam, facultates suas reducebat, Gen. 14, 16. וחובי quid respondit Dominus? heb. ענה, Jer. 23, 35. וחובי עטא וטעם respondit consilium et rationem, Dan. 2, 14. וחובי וחובי et avertit excedentiam meam, Num. 25, 11. וחובי וחובי et reduxit omnem possessionem, Gen. 14, 16. וחובי וחובי et respondit juvenis ille, Ruth. 2, 6. וחובי וחובי et reduxit illud, IR. 13, 29. וחובי וחובי quem reduxerat, vers. 20. וחובי וחובי et restituet eam domui Jehudae, IIR. 14, v. 22. וחובי וחובי לחרע et reduxit me ad portam domus, Ez. 47, 1. וחובי וחובי quid respondit tibi Dominus? Jer. 23, 37. וחובי וחובי et nihil respondit, IS. 4, 20. וחובי וחובי et respondit Rachel, Gen. 31, 14. וחובי וחובי reduxisti captivitatem Jacobi, Ps. 85, 2. וחובי וחובי et respondi ei verbum, retuli ipsi responsum, Jos. 14, 7. וחובי וחובי et non responderunt ei populus verbum ullum, IR. 18, 21. וחובי וחובי reduxerunt Philistaei arcam, IS. 6, 21. וחובי וחובי et responderunt eis verbum, Num. 13, 27. וחובי וחובי et responderunt ei, IS. 17, 30. וחובי וחובי et averterint eos a viis suis malis,

Jer. 23, 22. Sic legendum. וחובי וחובי et hujusmodi verbum responderunt nobis, Esae 5, 11. וחובי וחובי et reduxistis quisque servum suum, Jer. 34, 16. וחובי וחובי quae reddideritis, IS. 6, 8. וחובי וחובי et retulimus eam manibus nostris, Gen. 43, 21. וחובי וחובי reduximus eam tibi ex terra Canaan, Gen. 44, v. 8. Part. וחובי וחובי et si non restitueris tu, Gen. 20, 7. וחובי וחובי reducens improbos ad Legem, Jes. 58, 12. וחובי וחובי respondebat verbum, Ez. 9, 11. וחובי וחובי et cibum quem comedisti, evomes eum, Pr. 23, 8. pro hebr. וחובי וחובי evomes eum. Vomere enim est cibum reddere. Pl. וחובי וחובי et reduxerunt lapidem super os putei, Gen. 29, 3. Fem. וחובי וחובי etiam ipsa sapienter respondebat, Jud. 5, 29. וחובי וחובי convertens animam, Ps. 19, 8. Pl. וחובי וחובי propterea cogitationes meae responderunt mihi, vel, reducant me ad loquendum, Job. 20, v. 2. Infin. וחובי וחובי si reducendo reduxerit me Dominus Hierosolymam, IIS. 15, v. 8. וחובי וחובi reddendo reddes ei pignus, Deut. 24, 13. וחובי וחובi ad convertendum domum Jacob ad cultum ejus, Jes. 49, 5. וחובי וחובi et ad restituendam pecuniam ipsorum, Gen. 49, 25. וחובי וחובi a respondendo Jobo, Jobi 32, 1. וחובי וחובi num reducendo reducam filium tuum? Gen. 24, 5. וחובי וחובi in reducendo me, cum reduxero captivitatem populi mei, Gos. 6, 11. וחובי וחובi ad reducendum eum ad patrem suum, Gen. 37, vers. 22. וחובי וחובi ad reducendum eam, Jud. 19, 3. וחובי וחובi ad respondendum tibi, Dan. 3, 16. וחובי וחובi ad non reducendum me, ut non reducas me, vel, reducar, Jer. 38, 26. וחובי וחובi ad reducendum eos in pace in domos suas, Jes. 28, 6. Imper. וחובי וחובi redde uxorem viri, Gen. 20, 7. וחובי וחובi si habes verba, respondebo mihi, Job. 33, 32. וחובי וחובi et reducere Domine captivitatem ipsorum, Ps. 26, 4. וחובי וחובi et respondebo mihi verbum, Gen. 37, 14. וחובי וחובi reducere eum tecum domum tuam, IR. 13, 18. וחובי וחובi et reducere ipsum ad Amon, IR. 22, 26. וחובי וחובi et reducite eos rebelles in animum, Jes. 46, 8. Fut. וחובי וחובi quid respondebo mittenti me verbum? IIS. 24, 13. וחובי וחובi et respondebo vobis verbum, Num. 22, 8. וחובי וחובi et reducam Israel in locum ipsorum, Jer. 50, 19. וחובי וחובi et ego restitui eum tibi, Gen. 42, 37. וחובי וחובi et reducam te ad terram hanc, Gen. 28, 15. וחובי וחובi et reducam eos, quemque in terram suam, Jer. 12, 15. וחובי וחובi ne reducas filium meum eo, Gen. 24, 6. וחובי וחובi ne avertito faciem meam, IR. 2, 20. וחובי וחובi reddes ei, Exo. 22, 25. וחובי וחובi et restitues eum ipsi, Deut. 22, 2. וחובי וחובi si potes, respondebo mihi, Job. 33, 5. וחובי וחובi ne que facias ut redeam in domum Jonathania, Jer. 37.

20. et reduces eos in terram, IR. 8, 33. ואחכא יחייב לא non avertes faciem meam, id est, nolit mihi denegare, IR. 2, 16. ואחכא יחייב לא et reddendo reddet nobis omne malum, id est, rependet, ulciscetur omne malum sibi a nobis illatum, Gen. 50, 15. ויחייב כד יחייב שכנחה לציון quando reduxerit majestatem suam Tzionem, Jes. 52, 8. ויחייב et reddet Dominus mihi bonum, IISam. 16, 12. ויחייב non non respondebit ei unum ex mille, Job. 9, 3. ויחייב quid faciet restituere eum? Job. 9, 12. ויחייב restituet te ad officium tuum, Gen. 40, 13. ויחייב reducendo reducet me Dominus in Jerusalem, IIS. 15, 8. ויחייב utique reducet me, ibid. v. 26. ויחייב quod reddamus coram ipso, IS. 6, 4. ויחייב tunc reducere reddetis ipsi, IS. 6, 3. ויחייב die huc restituent mihi, IIS. 16, 3. ויחייב et reducere ad animum suum, IR. 8, 47. ויחייב restituunt, Esr. 6, 5. ubi characteristicum conjugationis, ex forma Hebraeorum, est expressum. ויחייב לחסכון et reddent panem vestrum cum pondere, Lev. 26, 26. Ithpehal Praet. אחרתב restituta est pecunia mea, Gen. 42, 28. ויחייב et reductus est Moses et Aharon, Esr. 10, 8. ויחייב quae restituta est in ore saccorum vestrorum, Gen. 43, 12. sic v. 18. ויחייב ad ductus es huc, Ez. 40, 4. Veneta hic mendosa sunt. Possit etiam legi אחרתב vel אחרתב, quomodo ab אחא in Ithpehal alibi reperitur, ut illic videre est. Part. אחרתב orans, ipse responsum accipit, exauditur, hebr. נענה, Jes. 53, 7. Pl. אחרתב reducteuntur ex Babylonia, Jer. 27, 16. Futur. ויחייב nec respondebor, responsum accipiam, exaudiatur, hebr. אענה, Job. 19, 7. לא non responsum accipiat, Jobi 11, 2. Alia hujus formae, et alterius significationis vide in יחב.

Ap. Talm. אחרתב dare, reddere: נחייב כמברא נחייב חרי qui transit (navicula) vadum, dabit unum florenum: qui non transit navicula vadum, dabit duos, Sanh. 109b. Forte est radix ejus יחב aut alia: למיחב לה quid tenetur ipsi dare?

אחרתב reversio, reditus; poenitentia, resipiscencia, conversio a malo ad bonum; responsio: in ore trium istorum virorum, hebr. מענה, Job. 32, 5. ויחייב non invenirent responsum, vers. 3. et convertemur conversione perfecta, Thr. 5, 21. ויחייב neque residet in resipiscencia, Eccl. 1, 18. מטיל ויחייב propter responsionem hominum falsorum, Job. 34, 36. In Hebraeo est תשובה plurale, cui recte responderet אחרתב. Sed ablatis punctis vocalibus, potuit in Hebraeo etiam legi תשובה ex forma singulari, quomodo paraphrastes ille accepit. ויחייב et responsiones vestrae, hebr. וחשובותיכם, Job. 21, 34. אקבלנן בתיבתהון.

eos in poenitentia ipsorum, Hos. 14, 5. Vocem Hebraeam תשובה accepit in bonum, quae alias in malum accipitur, pro aversione.

אחרתב aversio. Respondet Hebraeo תשובה aversa, rebellis, quod Nomen est ex Pihel, unde et Chaldaicum similiter ex Pahel cum Dages recte notatum, ad differentiam antecedentis significationis. Pl. תשובה quod multae sunt aversiones ejus, Jer. 31, 22. תשובה validae sunt aversiones ipsorum, Jer. 5, 6.

אחרתב vomitus, quasi cibi reductio et ejectio ex stomacho, cibi redditio: ומרשרש בתיבתה: et volutat se in vomitu suo, Jes. 19, 14. Veneta hic mendosa sunt: תשובה דהפך על תשובה: sicut canis qui redit ad vomitum suum, Pr. 26, 11.

אחרתב poenitentia, resipiscencia, conversio: חובא דיעברון חובא si forte egerint poenitentiam, Gen. 6, 3. חובא וכו' למעבר חובא neque quaesiverunt agere poenitentiam, Gen. 18, 21. in TgH. חובא ordinasti resipiscencia, Ps. 90, 2. רשעא חובא impii qui egerint poenitentiam, Job. 3, 17. חובא qui non agit poenitentiam, Ps. 50, 16. Est pro Hebraeo חשובה, commutatis ו et ח.

יחב, unde תשובה, Jud. 5. quod vide in יחב.

II. חוב, unde amplius, iterum, denuo, rursus, adhuc, deinceps, ulterius. Porro Hierosolymitane sic dicitur pro עוד, cui in paraphrastis Hierosolymitanis respondet, et alias absolute usurpatur: חוב לזמן יומין חוב ad tempus dierum adhuc septem, Gen. 7, 4. in Jon. חוב יחייב חוב ולא יחייב חוב et non vocabitur amplius nomen tuum, hebr. ויחייב חוב ולא יחייב חוב, Gen. 7, 5. Jon. חוב ut vivat adhuc vitam aeternam, Ps. 49, 10. חוב לחכמה ויחייב חוב doce sapientem et sapiet amplius, Pr. 9, 9. חוב לביחיה לא יחייב חוב non revertetur amplius domum suam, Job. 7, 10. Sic notat Elias Hebraeum עוד in Jobo, Psalmis et Proverbiis hoc sensu semper transferri. Sic et Talmudicis frequentissimum est, et saepissime per Apocamam חוב pro ut: חוב חוב ut amplius nihil est. חוב et amplius, praeterea. Compositum, in lingua Hierosolymitana, חוב iterum, amplius propter nos, i. e. חוב בן. TH. Bm. c. 2. חוב non habes opus laborare vel defatigari amplius propter nos. Rabbini dicunt חוב, quia Verbum חוב sic aliquando adverbialiter usurpatur: ut, redierunt et flevit (Num. 11.) i. e. rursus flevit.

Porro ap. Talm. ex superiori radice frequentissime invenitur חוב respondeo ego, insto, regero, excipio. Usus ejus est, quando opponens sive interrogans ad datam responsionem aliam auctoritatem vel Mischnae, vel Baraitae, vel loci Scripturae regerit, cui respondens se opponere non potest. Judaei Germanice explicant, חוב will dich aber davon fragen, interrogabo autem te de eo, et oppono id. Sic ויחייב רבי יוחנן לרש מקיש regerebat R. Jochanan Rech Lakischo, interrogabat eum opponendo: רב יוסף מחייב Raf Joseph interrogabat, rege-

rebat. Et pluraliter, תַּחֲבִי, respondent, instant, urgent. Hinc et

תַּחֲבִי *responsio: instantia, quaestio alia contra datam solutionem et explicationem.* תַּחֲבִי, *instantia ejus est instantia, quaestio ejus manet quaestio, i. e. objectioni ejus nondum est satisfactum, quaestio ejus non est dissoluta vel satis explicata, manet adhuc instantia ejus firma.* Vide Halich. olam, cap. ult.

תַּחֲבִי ¹⁴ *pavere, expavescere, trepidare, heb. חרד.* In Tg. quandoque occurrit sine Mappik, et litera ה commutata in א, juxta communem quiescentium ה formam, sed praestat ex forma Mappikata semper notari. Praet. חרד וקם ברחבהלה et surrexit cum perturbatione, Dan. 3, 24. חרד לצפרא, Esth. 5, 14. חרד לחוד לחדא לבי חנה, utique vehementer animus meus pavet, heb. יחד לבי. Job. 37, 1. in secundo ejus versus Targum. Veneta habent תַּחֲבִי, sed melius, ex Danielis forma scribi cum Mappik, ut ex sequentibus liquet, in quibus ה servatur: חרד וקם ברחבהלה et expavit vir ille et perterritus fuit, heb. יחד, Ruth. 3, 8. חרד לחדא לבי חנה, expaverunt, pavidi fuerunt quisque erga alterum, heb. פחדו, Jer. 36, 16. חרד ולא חנה et non expaverunt, ibid. v. 24. חרד לחדא לבי חנה et trepidarunt, perterriti fuerunt quisque erga alterum, sive, inter se, heb. ויחדו, Gen. 42, 28. חרד וחורו וקם et expaverunt et surrexerunt, heb. ויחדו, IR. 1, 49. Part. חרדי. חרד quo eris pavens, quo pavebis, heb. חפחד, Deut. 28, 67. Male in libris legitur חנה per Praeteritum, propter antecedens verbum substantivum, quod cum Participio construendum. Jon. hic legit pluraliter, תַּחֲבִי, quod melius legetur חרדי. Sed forte promiscuus ejus literae in hoc verbo fuit usus. Fut. חרד לבי חנה ad hoc trepidabit cor meum, heb. יחד, Job. 37, 1. in primo ejus versus Tg., ubi in Venetis scribitur חנה ex Pahel, prave. Recte חנה, ut servetur analogia cum antecedentibus exemplis.

חור *idem: pavor, terror, trepidatio: חורא, תַּחֲבִי, חרד, et pavit Isaac povere magno, heb. חרד, Gen. 27, 33. Ap. Talm. נעשה בדרך נעשה לו חורא, quando se confert in viam, fit ipsi in terrores, Sab. 152a.*

חור *idem: praepavore cordis tui, heb. מפחד, Deut. 28, 67.*

חור *idem, apud Rabbinos: חורא, faciamus ei pavores.*

חור ¹⁵ *scissura, fractura, ruptura, rima: חורא, חורא, quia non viderunt in eo scissuram, sed si viderint scissuram, destruunt et reaedificant, Bb. 3b. Gl. ביקוע.*

חור *mirum, admiratio: חורא, non est mirum.*

fluminis nomen in Babylonia: In Br. s. 13. נח חור נהר בכל ושמו חור ולמה קורין אותו חור שהוא חור וקורין חור ומשקה א' ל' שנה instar Tavai fluminis Babyloniae, nominis ejus. Quare autem vocatur חור? quia quadraginta annis semel irrigat terram. A stupore ergo et admiratione sic dictum fuit, quod pro stupendo id habebatur. Convenit hoc verbum חור saepe cum חרה.

II. חור *signare, designare, limitare, signis et limitibus circumscribere, ut Hebraice. Praet. Aphel, וקורין חורא דישאל א' חורא חורא et sanctum Israelis limitarunt limite, heb. חורא, Ps. 79, 41. id est, circumdederunt ipsi limites, dicentes, ipsum hoc posse, et illud non posse, hoc velle, et illud nolle. Recte heb. חורא, quod est in Hiphil, convertitur in חורא chaldaice. Veneta, א' חורא, quod si sit א' חורא est attulerunt Sic et Regia. Prius sine dubio bonum.*

חור *signum, terminus, agri vel terrae finitas signum, ut in praecedenti exemplo.*

חור *idem: חורא חורא et notabis signum, heb. ויהי חורא, Ez. 9, 4.*

III. חור *desiderium, appetitus, concupiscentia.* Significatione est א' חורא et convenit cum Hebraeo א' חורא. Hinc ex dialecto Hierosolymitana contractum est, quasi א' חורא ex חורא. Saepiuscule autem כ et ו inter se commutantur. Cum aff. חורא et super me est appetitus ejus, heb. חורא, Cant. 7, v. 11. חורא et erga maritum tuum erit appetitus tuus, heb. חורא, Gen. 3, 17. in Tg. Jon. חורא et apud te erit appetitus ejus, heb. חורא, Gen. 4, 7. in Jon. Videntur haec dici pro חורא et חורא elisa gutturali.

* חור חורא vido infra חורא. חור חורא *medium, intimum, in, intra.* חור חורא כדכור דמי dimidium sermonis pro toto sermone habetur, excepto blasphemante, idololatriam committente, deponante, et repudiante. Hos non verbis dimidiatis, sed plenius et disertis, oportet mentem suam explicare, Nod. 87a. Bk. 73. Bb. 130. etc. חור חורא כל שיש לו חורא vas quod habet intimum, capacitatem, Kel. cap. 27. חורא medium tempus, i. e. ipsum tempus, quo puer vel puella fiunt majorenes, et tempus suum compleverunt, Nid. 46a. חורא medium, intimum ejus est ut exterius ejus. De viro integro et sincero. חורא in medio, in medium; et simpliciter in, intra; חורא בחורא חורא ingressus est in id quod suum est, in suum: חורא in domum suam. חורא חורא dedit in eo, indidit ei oleum. חורא de medio, mediante; de, propter, interea, interim, propterea, idcirco. חורא חורא propter moerorem, dolorem. חורא חורא et propterea quod non cognoscunt. Pl. חורא Git. 20a.

חור חורא. Vox ficta de sonitu lebetis bullientis:

¹⁴ Cognatum est verbo חורא, heb. חורא, cujus origo, observante Willmetio, in quatiendo, concutiendo, unde trepidavit, mente turbatus et alienatus fuit.

¹⁵ quatiendo, concutiendo orta. Vide notam praecedentem.

תור qui sedet vel stat ad focum, faciens toch, toch, bulliundo, sc. Ber. 39a.

נפק לאפיה עד חורק: *nomen loci*, apud Talm.: חורק exivit in ejus occursum Tavach usque, Bb. 77b. et 150b. Alii, ad medium, scil. viae.

allium. Pl. וכוזלי וחומי et caeparum et alliorum, hebr. רשומים, Num. 11, 5. TgH. וחומי. Ap. Talm. אפיה חומא יחידא ונמרסיה כמישחא allium solitarium (cui plura capita non sunt conjuncta) et contundat illud cum oleo, Git. fol. 59a. דרוו שרי Sab. 140a. שופתא דחומא חומי qui fuerunt expandentes allium, Sanh. 109b.

למרמא חומי: *segmenta, peniculamenta*¹⁶ adjicere peniculamenta ad saraballum, ornatus scil. causa, Bm. 60b.

* חומא vine supra in חק.

קאמחומי מנייה: *maculare, inquinare, inficere*: nam inquinantur [nis], Pes. 65b. בית. וכוזלי ut inquinetur locus mactationis sanguine, Sab. 75b. מנייה טינא inquinatus fuit calceus ejus luto, Sab. 124b. Glossa habet אחוים inquinantur illis aquae, Sab. 113b. B. Ar. haec adducit in litera ו, in חק.

טיא דערי לך *exspuere, excreare*. Ap. Talm. חק aquas molestias afferentes tibi (in ore) exspue et ejice, Ketub. 61b. GL. רקקי Alibi, omnes vos sputum unum exspuistis, Nid. 42a.

חפף tympanum, ad חק.

explorare, scrutari, speculari, investigare, heb. et ap. Rab. *vigilare*, quia vigilando homo aliquid *speculatur aut scrutatur*: unde ap. Talm. דמי דמי מחממם נים ולא נים חיר ולא חיר est dormitans sive dormituriens? dormit et non dormit, vigilat et non vigilat, Tan. 12b. Meg. 18b. GL. חיר i. e. ער.

explorator, speculator, observator; ductor, conductor viae: In Tg. למסכנא דרמי לסמא חיר היחי למסכנא דרמי לסמא חיר conductor fui pauperi, qui similis est caeco, pro heb. עיני oculi fui caeco, Job. 29, 15. in secundo ejus כראיל חירא דחורי ודור. Ap. Talm. quantum procedit ductor boum, et redit, Bb. 54b. Ductor boum, i. e. agricola, arator arans sulcum unum hinc, et redeundo alterum inde ab altera parte agri. In Ar. explicatur בך צמד par, jugum, copula boum, juxta sensum, non literam, ut videtur. ואם euntem ante eos. Bk. 116b. GL. חיר i. e. מראה qui monstret ipsis viam, qui saluum conductum ipsis praestat. vox speculatoris summi, R. Sal. Cant. 2, 12.

salvus conductus, deductio in via.

turtur. Ap. Talm. חורין של רחבה, certa species turturum sic appellata fuit, in Chol. 62a. Ibid. c. 2. dicuntur esse quae alias vocantur צועיני.

bos, juvencus. Respondet hebraeis שור et פר: at saepius pluraliter transfertur ut: ut, וארי יתח חור ית גברא, הורין: ut, bos virum, Exod. 21, 28. et bos sylvestris, qui depascit unoquoque die montes mille, Ps. 50, 10. וחרגם חורא lapidabitur bos iste, Exo. 21, 28. et bos secundus saginatus, Jud. 6, 25. כל דמא דחורא omnem sanguinem bovis, Lev. 4, 7. וכחמרא cum bove aut cum asino, Deut. 22, 10. חורא ייכול חבנא, Num. 15, 11. חורא כחורא דאחפסם, Hoseae 4, 16. חורא דחמרא a bove usque ad asinum, Exod. 22, 3. חוריה וחמריה bovem ejus, vel asinum ejus, Deut. 5, v. 21. חוריה bos ejus inventrat, i. e. gravidat, gravidam facit, Jobi 21, 10. חוריה et bovem ejus, Exod. 20, 17. חוריה ut quiescat bos tuus, Exod. 23, 12. חוריה et ancilla tua, et bos tuus, Deut. 5, 14. חוריה et filii boum, id est, juvenci et arietes, Esr. 6, 9. חורין וחמרין mihi boves et asini, Gen. 32, 5. חורין למעון דבחו idolis immolabant, Hos. 12, 11. חורין עסרא id est, boves decem, Gen. 32, 15. חורין חורא cum bobus tribus, IS. 1, 24. חורין חורין לך יעמון et herbam ut bobus tibi comedendam dabunt, Dan. 4, 22. et 5, 21. חורין in juvencos, Num. 29, 18. חורין חורין בך חורין accipe juvencum natum bobus, id est, adultum, Jud. 6, 25. חורין מפטמי בסניחא prae bobus saginatis, cum odio, Pr. 15, 16. חורין et boves sylvestros, hob. וחאו, Deut. 14, 5. חורין חורין חורין super caput boum, Num. 8, 12. חורין חורין חורין vacca, junix: חורין חורין חורין חורין in incendium vel rogum istius junicis aut vaccae, Num. 19, 6. חורין חורין חורין חורין et ligabunt vaccam, IS. 6, 7. חורין חורין חורין חורין et vaccam aut agnam, Lev. 22, 28. חורין חורין חורין חורין et ursus pascentur simul, Jes. 11, 7. חורין חורין חורין חורין cinerem vaccae, Num. 19, 9. חורין חורין חורין חורין vacca ejus, Job. 21, 20. חורין חורין חורין חורין vaccae pulchrae visu et pingues carne, Gen. 41, 2. חורין חורין חורין חורין חורין חורין חורין חורין vaccae aliae, macilentae et pessimae aspectu valde et deficientes carne, i. e. macilentae, Gen. 41, v. 18. חורין חורין חורין חורין חורין חורין חורין חורין vaccae lactantes, IS. 6, 7. חורין חורין חורין חורין חורין חורין חורין חורין vaccae de lacte vaccarum, IIS. 17, 29. ubi libri omnes habent prave, חורין חורין חורין חורין septem vaccae priores pingues, Gen. 41, v. 20. חורין חורין חורין חורין in conspectu vaccarum istarum, Gen. 41, 3.

Ap. Talm. proverbium: חורא חורא לסכנא si cadat bos, acue cultrum, Sab. 32a. Occasio hostis opprimendi non negligenda, ne, si elabatur, novas difficultates novaque pericula nobis exhibeat. In

¹⁶ Quasi rem ad perfectionem (חמ) ducentia dicas, quandoquidem peniculamenta nonnisi vesti jam perfectae addi solent.

23) Vide notam ad שו"ל.

ex statutis Rabbiorum est: Homo ne egrediatur extra urbem, nisi ad bis mille cubitos, ultra bis mille cubitos exire prohibitum esto. Nam bis mille cubitis constabat suburbium. Hinc apparet sensus superioris loci; E loco suo, i. e. ex urbe sua in qua habitat aut versatur. Sub urbe comprehendebatur etiam suburbium, cujus spacium ab urbe fuit bis mille cubitorum, ut est Num. 35, 5. Et paulo post, sect. 4. היה מהלך בבקעה ואינו יודע חתום שבת מהלך. דהיינו פסיעות בינוניות והוא חתום שבת אלפים si quis eat in valle, et nesciat terminum sabbathi, procedet bis mille passus mediocres sive minores, qui est terminus sabbathi. Hujus termini frequens in Talmud est mentio in cap. 4. libri Erubhin; veluti: Qui exiit cum licentia (in sabbatho) ac dicatur ei (scil. in via ab obvientibus) jam factum est opus illud (sc. cujus expediendi causa tu es egressus) אלפים יש לו אלפים is habet bis mille cubitos in omnem plagam ventorum, i. e. licitum est ipsi redire per quatuor plagas mundi ad bis mille cubitos, qui est terminus itineris sabbathini concessus. Item, מ' שישן בדרך ולא ידע שהחשיך יש לו אלפים אמה לכל רוח si quis dormiat in via, nec animadvertit ingruisse tenebras (sabbathi,) habet licentiam duorum millium cubitorum in quamlibet plagam. Item: Si quis (iter faciens) non cognoscat (terminum sabbathi) aut non sit exercitatus in jure sabbathi, dicat: Quies mea erit in loco meo, אמה לו מקומו אלפיים אמה, acquirit sibi jus loci sui ad bis mille cubitos. In libro שולחן ערוך Schulchan Aruch, Parte 1. Orach chajim, in capite de jure החותין terminorum, legitur: אמה כל אדם יש לו אלפיים אמה לכל רוח habet duo millia cubitorum in omnem plagam mundi, scil. in sabbatho, quos licet ipsi ambulare. Item, קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע חתום שבת מהלך אלפים si sanctificet super eo dies, (i. e. si ipso iter faciente sanctum incidat sabbathum) in valle, et non sciat terminum sabbathi, ambulat bis mille passus mediocres sive minores, qui faciunt terminum sabbathi. Hinc liquet, bis mille cubitos, et totidem passus sive gressus, esse idem. Item, כשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב, sicut non est permissum homini ambulare in sabbatho et alio die festo nisi bis mille cubitos in quamlibet plagam mundi, sic etiam vasa, instrumenta, bestias aut alia nemo potest ulterius portare vel transferre aut deducere, etc. R. David ad illud „Distantia erit inter vos et eam (arcam scil.) quasi bis mille cubitorum“, (Jos. 3, 4.). Est in hoc, inquit, derasch, id est, expositio mystica. q. d. Futurum est ut aliquando agatis sabbathum in urbe Jericho, idcirco non recedatis ab arca ultra bis mille cubitos ad quamlibet plagam. Quare id? ut licitum vobis sit ire et orare ante arcam in sabbatho. Haec ibi. Eodem respicit hic R. Salomon. Adducitur etiam hoc Medrasch in libro Jalkut ad hunc locum. Oecumenius: Iter sabbathi, ut ait Origines libro 5. Stromatowy, duorum millium

cubitorum erat, idque potissimum, quod sanctum tabernaculum et arca tanto interstitio castrorum ordinem praecedebant, et a tanto intervallo tentoria figebant, quo spacio licebat his, qui castra metati erant, ad sanctum tabernaculum accedere. Elias Germanus in Lexico Tisbi, radice תחם scribit: תחם terminus sabbathi est iter bis mille cubitorum. In libro הנחומא Tanchuma, in principio libri Numerorum: Docet nos, quot cubitos possit homo ambulare in sabbatho. Sic docuerunt Rabbini nostri: Qui sabbathum agit vel quiescit in via, describit sibi circulum ad quatuor cubitos, dixit R. Chanina filius Antigoni, et vagatur intra quatuor istos cubitos, et dicit: Sabbathum meum vel quies mea erit in loco meo. Sic acquirit sibi jus loci sui ad bis mille cubitos in quamlibet plagam. Quantum sunt quatuor cubiti? R. Jehuda dixit: ut possit accipere pretiosum margaritarum suarum et ponere sub cervicalibus suis. Qui quiescit sive sabbathum agit in urbe, tam magna etiam ut est Antiochia (urbs fuit ingentis magnitudinis) perambulat totam urbem, et circumferentia ejus in circuitu extra eam est bis mille cubitorum in quamlibet plagam, includitque diversoria, hosiua et alia extra urbem. Qui sabbathum agit in spelunca, tam magna etiam, ut fuit spelunca in quam fugit Zedechias rex Jehudae (quae continebat duodecim milliaria Italica sive tria majora. De hac spelunca vide Comment. R. Salomonis et R. Davidis II Reg. 25, 5.) pervadit totam, et extra eam bis mille cubitos in quamlibet plagam. Unde probant hoc Sapienter Rabbini? ex verbis Legis, sicut dictum est: Et metiemini extra civitatem quamque ad plagam orientalem bis mille cubitos, et ad plagam australem bis mille cubitos, et ad plagam occidentalem bis mille cubitos, et ad plagam aquilonis bis mille cubitos, ita ut quaeque civitas sit in medio eorum, etc. Num. 35, 5. Sic denique invenimus de Jehosua, qui, quando exivit ad vastandam urbem Jericho, dixit Israelitis: Futurum est, ut vos aliquando ibi habitetis, et sabbathum agatis, etc. ut paulo ante ex Commentario R. Davidis adductum. In hoc communiter Hebraei consentiunt. Caeterum cubitus communis constabat sex טפחים sive palmis: palmus, quatuor אצבעות digitis sive pollicibus. Bis mille cubiti sunt totidem פסיעות gressus, sed יתנויות mediocres sive minores, et constituiebant טל i. e. milliare minus, quod erat quarta pars milliariae majoris, quod dicitur פרסה pars, et continebat octo mille passus. Denique superiora etiam confirmantur per Targum, in quo legitur: ארפקרנא למטר שביא יומי טובא ולא להלכא בר סחרין אלפין אמן praecceptum accepimus ad observandum sabbathum et dies festos, ut non ambulemus (in sabbatho) plus quam bis mille cubitos, Ruth. 1, 16. Sic est iter sabbathinum Hebraeorum.

מזיקתו תחומין mixtio terminorum. Termini sive spacia viarum longiora miscebantur sabbathi causae,

ut plures ultra terminum sabbathi a se invicem habitantes, sabbatho convenire possent, sine violatione sabbathi. Mixtio ille fiebat, posito in vespera sabbathi integro pane, vel etiam alio cibo, in medio viae, loco aliquo destinato et commodo, ut iter faciens, ibi prandium sabbathinum sumeret, quod perinde habebatur, ac si ibi domum suam habuisset, ac domi suae comedisset. Proinde ab eo loco licebat ipsi bis mille alios cubitos sive gressus numerare usque ad locum sibi propositum. Sic terminus sabbathi legitimus et ordinarius, miscebatur cum termino longiore. Id Maim. Parte prima, tractatu Eruvin cap. 6. his verbis describit: מי שצא מן המדינה בערב שבת והניח מון ב' סעודות רחוק מן המדינה בחור החתום וקבע שבתו שם אף על פי שחור למדינה ולן בביתו נחשוב אותו כאלו שבת במקום שהניח בו שתי הסעודות זה הוא הנקרא עירוב חתום id est, qui egreditur ex urbe vespera sabbathi, et deponit cibum duorum prandiorum longe ab urbe in medio vel intra terminum, figitque ibi quietem suam, etiamsi revertatur in urbem, et pernoctet in domo sua, id reputatur, ac si quievisset vel sabbathum egisset in eo loco, ubi cibum duorum istorum prandiorum deposuerat. Illud est, quod vocatur Mixtio terminorum. Requiritur ergo cibus duplicis prandii; primum in loco mixtionis ineunte sabbatho: alterum in die ipsius sabbathi, ut sic ulterius progredi possit. Sic etiam miscentur plura atria et domus, ut cibus plurium hominum, in uno fornace coctus, possit deferri quilibet in locum suum. In ea mixtione requiritur panis integer, ut docet ibidem Maim., cap. 1. מן מערבין בהצידות אלא בפח שלימה כלבד. non miscent in atris, nisi cum pane integro duntaxat. Mixtio terminorum fiebat duntaxat ob aliquod opus bonum et praeceptum Legis. Id docet Maim. c. 6. אין מערבין עירובי חתום אלא לדבר מצוה כגון שהיה לו ללך לבית האבל או למשחה של נשואין או להקביל פני רבו או חבירו שבא מן הדרך וכיוצא באלו או מפני היראה כגון שהיה id est, רוצה לברוח מן הכותים או מן הלסטים וכיוצא בה, non miscent mixtiones terminorum, nisi ob rem praecepti alicujus, veluti si velit ire ad domum lugentis, aut ad convivium nuptiale, aut salutare Doctorem suum, aut socium vel amicum suum ex longo itinere reversum, et similia: aut propter metum, veluti si velit fugere a gentilibus aut a latronibus, et similia. De his mixtionibus integer liber est in Talmud, qui vocatur עירובין, quem Maim. compendiose in aphorismos redegit.

* חרה in תחרות, חחר.

חחש שהיה בימי משה Ap. Talm. תחש taxus, hebr. Ap. Talm. taxus qui fuit temporibus Mosi, fuit creatura singularis, Sab. 28b.

תחת תחת (quae forma paraphrastis Hierosolymitanis et Talmudicis usitatisima est) sub, subter, subtus, pro, loco, hebr. תחת, pro quo in Tg. ponitur: ut, ורמיחא תחת לישניה et

dolus sub lingua ejus, Ps. 10, 7. תחתא et non eris in imum, infimus, inferior, hebr. למטה, Deut. 28, 13. Sic vers. 43. וכן חרות שמיא אלה et de sub coelis istis, Jer. 10, 11. in verbis Jeremiae Chaldaicis: ותחתו טלל יקריה תחרחין et sub umbram gloriae ejus recipies te, Ps. 91, 4. תחתו שמיא יחכנשון מיא תחתו שמיא et regnavit Chanun filius ejus pro eo, IIS. 10, 1. ושיאו תחתו et posuerunt sub eo, Exo. 17, 12. תחתו פריין sub eo sunt lapilli, Job. 41, 21. תחתו פריין et non surrexerunt ulli homines de sub se, i. e. de loco suo, Exod. 10, 23. ומלי בסרא תחתו et implevit carnem pro ea, Gen. 2, 21. ומסרתי עסמא תחתו et tradidi populos sub te, Jes. 43, 4. תחתו פסיעתי תחתו multiplicasti gressum meum sub me, IIS. 22, 37. תחתו די תחתו די תחתו quae erat sub eis, Num. 16, v. 31. Forma contracta, תחתו de sub ventralibus suis, Num. 25, 1. in Jon. Sic ap. Talm. פרצירא דרחו קלא granum quod sub gleba est: in ecclesia quae sub thalamo superiore, id est, inferiori parte synagogae sive templi, Chol. 92a. תחתו sub me, Hierosolymitane.

תחת inferior, inferius: ויה תחתו et contracte תחתו inferior, inferius: בית שקיא תחתו et locum irrigationis inferiorem, Jos. 15, 19. Regia ex forma communi chaldaica, תחתו. Contracte, תחתו conclavia, habitacula infima, Gen. 6, 16. in Jon. תחתו inter aquas inferiores, Gen. 1, 6. in Jon.

תחתו idem sepulchro infimo, Pr. 15, 24. Ap. Talm. תחתו העורפין, Kel. cap. 17. Intelligitur vas vel sacculus, aut aliud quid, quo fabri ferrarii, vel aurifabri limaturas et scobes excipiunt.

קקאחא nomen avis nocturnae, quae alias חחר, Chol. fol. 63a.

* חוב חובא, חובא, חוב.

judex, id est, ריין, ut glossa habet, Jalut in Ps. 9. In Medrasch. חובא.

* חבה in תחתו supra in חיה.

* חבה in תחתו supra in חיה.

* חחם in תחתו supra in חחם.

* חחן in תחתו supra in חחן.

תחא, תחא, תחא, תחא theca, תחא, vagina, pharetra: lorica, peribolus, septum tectorum planorum, in quo homines continentur et conservantur, ut in theca, ne decidant. תחא תחא לאנך et aedificavit thecam circa totam domum, hebr. תחא stratum, substructionem, tabulatum, thalamum, juxta quosdam, IR. 6, 10. תחא לכוני תחא לקים קדם בעלי דכביכון et non erit vobis theca sive lorica, ut consistatis coram inimicis vestris, Lev. 26, 37. in Jon. Onkelus, תחא auxilium, hebr. תחא statio, surrectio: וחקבענן

²⁵) Vox corrupta est ex gr. δικάστης, δ judex.

²¹⁾ Esse volunt ar. ^{عش} *cervical, cubital* (Freyt. I. 195.) Magis voci pers. vero alludit *تختة feretrum, asser, tabula vel quaevis res tabulae formam habens* (Cf. Vul. lex. pers. I. p. 425), mutato *h* finale in *z*, ut saepe. Rectius per duplex *n* scriberetur, ut infra est.

תכך *muletare, poena vel damno afficere*²⁸. Inf. *muletare justum, non est pulchrum*, heb. ענש, Pr. 17, 26. Ithpah. Praet. *juxta Regia*, heb. וְאֶחָדֵינוּ עָבְרוּ וְאֶחָדֵינוּ at stulti transeunt (in mala) et muleantur, heb. נענשו, Prov. 22, v. 3. Analogice magis id legendum esset אֶחָדֵינוּ vel אֶחָדֵינוּ ex forma defectivorum secunda radicali. Basiliensia sunt correctae ex cap. 27. 12. ubi idem iste versus repetitur. Veneta omnino mendosa sunt.

תכך *vermis nomen linum infestantis*²⁹. חכך רשרי: vermis sericorum, Sab. f. 90a.

תכך *muletta, poena*: נברא חמתנה מקבל חכא: vir iracundus accipit muletam, heb. ענש, Pr. 19, 19. Cum aff. חככיה דמטמנא muletta irrisoris sapit fatuus, Pr. 21, 11.

תכך *catena, catenula*: חלח חלח חלח: כְּתָמָא sicut catena contorta ex ternis filis, Eccl. 4, 12. Veneta hic mendosa sunt. catenas חכך דרדה catenas aureas, Exo. 28, 14. catenas חכך סחחטן catenas terminatas, Exod. 28, 22. וְחָתַךְ יָהּ דָּבִישׁ חֲתָמֵי דְּחִילֵי אֶתְּחֵל חכך חלילאחא catenas contortas, Exo. 28, 14. Ap. Talm. חלילאחא catenae cavae, id est, ex cavis filis contortae, Sab. folio 57a.

תכך *fidere, confidere, fiduciam ponere vel collocare*. Hebr. בטח. Part. חככיל על לביה. סכלא. qui confidit cordi suo, stultus est, Pr. 28, 26. חככיל על לביה דרעלה cui confidit cor mariti ejus, ib. 31, 11. וְחִתְּכִיל דְּמָאִית et qui confidit quod moriturus est, 14, 32. Huc etiam, juxta Eliam, Aruch et Psalterium Nebiense, commode reducitur. Fut. וְיִתְּכִילון et confident, pro heb. ויבטחו, Ps. 9, 11. Veneta וְיִתְּכִילון et respicient.

תכך *fiducia, confidentia, spes*: אף בסרי ישרי: etiam caro mea habitabit cum fiducia; i e, *confidenter, tuto*, heb. לבטח Ps. 16, 9. Sic Ar. et Elias. Veneta לרזון, quae vox alias saepe Hebraeo nomini respondet.

תכך *idem*: נהוי חוכלן: et filiis ejus erit spes, heb. מחסה, Pr. 14, 26.

תכך *orbati*, heb. שכל. In prima forma est intransitivum, in Pahel et Aphel transitivum, *orbare*, quod punctatione confusum mansit. Quae Hebraice in Pihel sunt, melius est Chaldaice ex Pahel et Aphel omnia notari. Praet. דִּאֲחֵלִיחַ sicut orbatus sum, orbatus ero, Gen. 43, 14. In TgH. חככליח. Alia duo sunt ex terminatione Cholem, ut hebraeum שְׁכַלְחַי quod primo loco ponitur, Part. fem. וְאֵנָּה חֲכַלָּא וְיִחִידָא ego autem orbata sum et unica sive solitaria, heb. שכולה ונלמודה, Jes. 49, 21. Pl. חככלן נשירון ויהיו נשירון uxores ipsorum orbae.

heb. שְׁכַלְחוּ Jer. 18, v. 21. Infin. לְמַחְכֵּל לְנַפְשִׁי quaerunt orbare animam meam, Ps. 35, 12. Hoc activum in Kal est, si recte punctatum, sed sunt et alia sic notata ex Kal, quae praestaret esse ex Pahel vel Aphel, ut dictum. Fut. חככילון sic orbabitur prae (omnibus) mulieribus mater tua, IS. 15, 33. וְחִתְּכִילָנָה et alia hujus formae, rejiciantur ad Pahel vel Aphel. Pahel, Praet. חככליח אבדית יה עמי, perdidit populum meum, heb. שכלתי, Jer. 15, 7. Part. חככיל sicut potens orbans, Jer. 50, 9. Fem. חככילָה et terra orbans, IIR. 2, 19. וְיִתְּכִילָה et orbans, ib. 2, 21. וְיִתְּכִילָה עִמָּיךְ et orbans populum tuum fuisti, Ez. 36, 13. Cum Aff. לְחִתְּכִילָתְּהוּ לא חוסית עוד לְחִתְּכִילָתְּהוּ non perges amplius orbare ipsos, Ez. 36, 12. Ithpahel, Praet. חככליח אבדית יה עמי sicut orbatus sum, Gen. 43, 13. In Jon. hic legitur חככליח pro quo legendum חככליח ex forma Ithpahel. Infin. אוסית לא אֲחִתְּכִילָה non pergam orbare, ibid. in TgH. Aphel, Praet. חככליח אבדית יה עמי quemadmodum orbavit mulieres gladius tuus, IS. 15, 33. רחלך ועוד hebr. אוסות tuas et caprae tuae non orbant, scilicet dominum suum foetu, i. e. non abortiverunt, heb. שכלו, Gen. 31, 38. Part. חככילון non orbastis, Gen. 42, 36. Part. חככיל רחם לרן חככיל non abortientem, id est, abortientem, projicientem foetum immaturum, Hos. 9, 14. Fem. חככילָה לא חרי חככילָה non erit orbans et sterilis in terra tua, id est, abortiens, Exo. 23, 26. וְיִתְּכִילָה וְיִתְּכִילָה aut orbans non erit inter vos, Cant. 4, 2. Plur. חככילון orbantes, Deut. 32, 32. in TgH. Part. pass. חככיל sicut ursus orbatus, heb. שכול, Hos. 13, 8. Fut. וְאִתְּכִילָנָה et orbabo eos, Hos. 9, 12. סכרא חככיל foris orbabit gladius, Deut. 32, 25. ולא חככיל et non orbabit vos vitis, Mal. 3, 11. וְחִתְּכִילָנָה et orbabit vos, Lev. 26, 22. וְחִתְּכִילָנָה et orbabit eam, heb. וְשְׁכַלְחָה ex Pihel, Ez. 14, 15. Scribitur in libris cum Chirek ab initio, quasi ex Kal, sed ex Aphel scribendum, quia activum. וְיִתְּכִילָנָה et orbabunt vos, heb. וְשְׁכַלְחוּ Ez. 5, v. 17. Scribitur et id ex Kal cum Chirek ab initio, sed revocandum huc.

תכך *orbatus*: חככיל חככיל כחקלא sicut ursus orbatus per agrum, heb. שכול, IIR. 17, 8. Est formae חככיל siccum, חככיל stultus.

תכך *orbatus*: חככיל חככיל חככיל et viduitas, Jes. 47, 9. וְיִתְּכִילָה et caecitas, Sab. 151b. Ap. Talm. *abortus*: לא חככיל ברחא quae edocta est abortum, impudens est: Ke-

²⁸ Imprimis quidem ob stultitiam vel intemeritatem. Cf. ar. *stultus, mentis inops fuit*. Aut est ex notione *damnandi, laedendi*. תכך et תכך.

²⁹ Propr. linum, vestem vel sericum damno afficientis. Notio enim in *damnando* et *laedendo*. תכך.

³⁰ Affine est verbo *חככיל* ar. *commisit, compendavit rem suam alteri; confusus fuit alteri, eo nixus fuit*.

Cf. et ar. *חככיל, res suas alteri commisit, cui vox Chald. plane respondet*.

tub. 62a. Sententia proverbialis in impudica scorta, quae non deterrentur a scortatione sepultura abortus.

חבל, חבלו, חבלו *idem* neque cognoscam orbitatem, Jes. 47, 8. mors et orbitas, IIR. 2, 21. in Regiis. Veneta ויחבליהו aut orbans.

חבלי *vermis*. Talm. חבלי בחרחין. חבלי נפול דנפל חבלא בחרחין. *vidi* (in somnio) quod caderet vermis in duos digitos, gl. חולע, Ber. 56a. quod d. נפל חבלא בכולה דא. quod incidit vermis in totam manum, *ibid.* נפל חבלא. *cecidit* vermis in omnes vestes sericas regis, *ibidem*.

חבלא ³¹ *dolor, infirmitas, sanitatis orbitas*, Talm. שיתין חבלי מטייה לכנא דקל חבירה שמע ולא אכל *sexaginta dolores contingunt denti, qui sonum proximi sui (comedentis sc.) audit, et ipse nihil comedit*, Bk. 92b. Sententia proverbialis de famelicis.

חבלא, *emphat. חבלא, hyacinthus, hyacinthinum*. Ex forma emphatica apparet, absolutam formam ejus esse חבלא, gen. feminiino: חבלא וארגנא ex hyacintho et purpura, Exo. 26, 31. חבלי רמוני חבלא, Exo. 39, 24. חבלי מאלוגרנא hyacinthina, Exo. 39, 24. חבלי ענובין ורחבלין, Exod. 26, 1. חבלי ענובין ורחבלין, Exo. 26, 4. חבלי חוטה ורחבלין, Exo. 35, 35. חבלי חוטה ורחבלין, Exo. 28, v. 28. Ap. Talm. חבלי חוטה ורחבלין. *Vide in* חבלל. Item, חבלי חוטה ורחבלין. *quae* diversus est color hyacinthi prae omnibus aliis speciebus colorum? quia hyacinthus similis mari, mare firmamento coeli, etc. Men. 72b.

חבלין *species vestis*. In Jalkut in Leg. folio 293, col. 2.

חבלין, *ex hebraeo* חבלין *botrus, bacca*: חבלין *usque ad vallem botri, quia exciderunt inde palmitem et botrum*, Num. 13, 24. חבלין *sicut botrus uvarum*, Cant. 7, 8. Pl. חבלין *botri uvarum*, Cant. 1, 14. חבלין *qui assimilantur botris uvarum, ib. 7, 9. חבלין maturi facti sunt botri ipsis, Gen. 40, 10. Ap. Talm. חבלין ליבעי רחמים איחכליא על עליא דאילמלא עליא לא מחקימן* *miserunt inde ut implorarent gratiam botri super folia, quod nisi essent folia, non subsisterent botri*: Chol. 92a. Folia in vitibus sustinent ventos, pluviam, aliasque tempestates, et sunt quasi clypei botros defendentes: sic magistratus subditorum debent esse propugnacula.

חבלין *unguentum, conditura*: חבלין *mare disponit quasi unguentum*, Job. 41, 22. id est, commiscet et turbat, ut unguentarius unguentum. Vox suspecta. Praecedit דורא olla fervens. Sic

possit legi חבלין mortarium unguentarium, quomodo Hebraeam vocem hic quidam explicant.

חבן *numerare, supputare, librare, expendere, pendere, numero et pondere*: חבן *idem*. Niphal, חבן *aptari, parari, praeparari, disponi, rectum, aequum, conveniens esse*. Aphel, Praet. חבתי *imago mea aut fusile meum paravit, disposuit ista*, Jer. 48, 5. Contr. pro חבתי *quia ingrata triplicis Nun continua prolatio*. Part. חבתי *parant dolum*, Job. 15, 35. Veneta hic mendosa sunt.

חבן *numerator, astronomus, stellas numerans et disponens coelum*, Rab. חבן הגרול *astronomus maximus*.

חבן *dispositio recta: et specialiter, dispositio astrorum: unde, ars dispositionis astrorum, astronomia: scientia astrorum, astronomica*. חבן *periti astronomiae, astronomi*. חבן *idem*. In lectione „audi Israel“, (Deut. 6.) sunt quatuor dispositiones corporis, dum sedes, dum ambulas, dum cubas, dum surgis, Aben Esra, Ps. 1, 1.

חבן *decus, decorum*. חבן *calcere, terere, fricare*. Part. חבן *terit pedibus suis*, heb. חבן, Pr. 6, 13. Verbum חבן *prae Hebraeis est fricare, terere, quem sensum forte exprimit חבן, ut etiam convenientiam aut affinitatem habeat cum חבן et חבן quae idem significant*. Per *terere* autem intelligitur *gesticulatio triturae similis, ad certi aliquid indicandum*. Aut חבן *est arguit, argumentatur, quomodo etiam affine est verbo חבן*. Elias scribit, se non intelligere vocem istam.

חבן *ordo, idem quod חבן, חבן, Br. a. 8. חבן quid tu contemnis ordinem?* חבן *coetus malorum spirituum sic vocatus*, Ber. 51a.

חבן ³² *continuatio, i. e. continua et repentina actio*. Inde, חבן *cum continuatione, id est, continuo, subito, cito, confestim, repente*. In Tg. non usurpatur sine חבן praefixo. Respondet Hebraeis *ut, repente subito*, hebr. חבן *repente venit*, heb. חבן *quod repente subito venit contritio ejus*, Jes. 30, v. 13. חבן *et repente venit in templum suum*, Mal. 3, 1.

חבן *statim, continuo, post*: חבן *statim post sumptum cibum erit combustio, scilicet panis fermentati in vespera paschatis*, Pes. 3a.

II. חבן *annectere, connectere, conjungere*. Includit *continuationem, ut continuo fiat, et unum alteri mox subjungatur*. In TH. Ber. cap. 1. חבן

³¹) Verti potest ad pers. *insanus*. Vul. I. p. 454.

³²) Commutatis literis ejusdem organi referri potest nomen ad rad. *חבן* ex significatione *circumveniendi, serie (deinceps) jungendi, statim scil., re aliquā peracta, aliam inchoare, ut revera verbo חבן haec notio jungendi inest.*

quicunque statim connectit manuum impositionem mactationi, nihil profani incidit in ejus oblationem: nam quicunque statim annectit lotioni manuum benedictionem, Satan nihil accusat in istius prandio: quicunque denique statim conjungit redemptionem precationi, eum Satan isto die non accusat. Dixit R. Seira, אנה חכפיה, ego statim annexi, etc. בעה שהיינו נמלטים מצרה לא היינו שמחים כי ידענו כי אחרת חכפה ועחידה לבוא אחריה quando fuimus liberati ex angustia, non gavisi sumus: quia scivimus, quod alia continuo sit connexa, et ventura post illam, R. D. Kimchi, Jes. 26, v. 18.

אנה חכפיה *annexio, connexio, conjunctio subita sine interjecta mora*: שלש חכפיה הן חכף לסמיכה שחיה: חכף לנטילה ידים ברכה חכף לנטילה ידים חכף לנטילה ידים *con-nexiones sunt*: statim post manuum impositionem mactatio, post lotionem manuum benedictio, post redemptionem precatio. Ibidem in Talmud. Primum probatur ibi ex Lev. 1, 4. 5. Alterum ex Ps. 134, 2. ubi mentio elevationis manuum, et lotionem manuum similiter vocant נטילה ידים elevationem, quia praecipua ceremonia in lotionem est elevatio. Tertium ex Ps. 19, 15, et 20, 2.

III. חכפיה *repente obruere vel circumdare*. Hinc illud, חכפיה עלי בישן, repente circumdederunt me mala, hebr. אפפו quod idem, Ps. 40, 13. in Regiis. Nebiense Psalterium חכפיה pro חכפיה cum Nun paragogico, quod in ea persona in isto Tg. frequens. Sic ap. Talm. חכפיה אבליי זה אחר זה הכביר שער מיקל. חכפיה quando obruunt eum repente luctus ejus, unus post alterum, aggravat capillos, minuit novacula, id est, parum a capillis radit, Tan. 13a.

IV. חכפיה *figere, infigere, ut filum aut lorum in foramen inditur vel infigitur, aut acus suendo in pannum figitur*. Sic idem est cum affini verbo חכב. Ap. Talm. חכפיה אחא אינו חכב. חכפיה figens fixationem unam, eam nulla est conjunctio vel connexio, Men. 39a. i. e. חכפיה חכב חכפיה suens infixionem unam, einen *stid*. Sic qui filum Tzizis in foramen amiculi תליי indit, non peccat, quasi perfecte aliquid die festo composuerit vel colligaverit. Sic filii insitio non censetur opus, et licitum est: at nodi ligatio opus est, et prohibitum.

חכפיה *fixio, infixio*, idem quod חכפיה. חכפיה ליה חכפיה: *sedile, sella, sedes*: חכפיה חכפיה *secuerunt ei sellam buxeam*, Sab. 129a. חכפיה חכפיה חכפיה *sedebat in sella eburnea*, ib. 119a.

חכפיה *nomen bestiae vel animalis parvi instar felis, variegati, quo capiuntur cuniculi, vel mures montani*, ut scribit Baal Aruch: Sab. 28a. חכפיה idem, arabice vocari יכויב, aramice, et Graece חכפיה *14*

חכפיה *15 nomen urbis maximae inter Niniven et Kalach*, Gen. 10, 12. in TgH. hebraice vocata fuit חכפיה, Jon.

חכפיה idem quod חכפיה, de quo supra in חכפיה. חכפיה חכפיה *nix*, hebr. שלג. Tg. חכפיה חכפיה *prae nive albescam*, Ps. 51, 9. חכפיה חכפיה *qui dedit nivem albam sicut est lana*, Ps. 147, 16. חכפיה חכפיה *nix et pluvia*, Jes. 55, v. 10. חכפיה חכפיה *in die nivis*, IIS. 23, 20. חכפיה חכפיה *manus ejus alba erat sicut nix*, Exod. 4, 6. חכפיה חכפיה *sicut nix albescent*, Jes. 1, 18. חכפיה חכפיה *nam nivi dicet: esto in terra*, Job. 37, 6. חכפיה חכפיה *magis quam nix*, Thr. 4, 7. In Daniele, חכפיה חכפיה *vestimentum ejus instar nivis album erat*, cap. 7, 9. Ap. Talm. חכפיה *nomen est, a frigore nivali sic dicti: unde, nomen nivali laboranti, conducit caro pinguis*, Git. c. 7. in initio.

חכפיה *suspendere*. Quae de suspensione hominis Hebraeo verbo חכפיה efferuntur, in Targum majiori ex parte transferuntur per חכפיה, paucis exceptis, quae hic subjiciuntur. Verbum חכפיה de coelis apud Prophetas usurpatum, hoc etiam verbo redditur. Praet. חכפיה חכפיה *intelligentia sua suspendit coelos*, heb. נטה, Jer. 10, 12. Sic 51, 15. חכפיה חכפיה *qui suspendit coelos, et fundavit terram*, Jes. 51, 13. Sic Zach. 12, 1. חכפיה חכפיה *qui creavit coelos et suspendit eos*, heb. חכפיה חכפיה, Jes. 42, 5. חכפיה חכפיה *suspendi coelos verbo meo*, Jes. 44, 24. Sic 45, 12. חכפיה חכפיה *suspendebamus citharas nostras*, heb. חכפיה חכפיה, Ps. 137, 2. Sic legendum cum Scheva sub חכפיה forma Praeteriti, et est paragogicum. Part. praes. חכפיה חכפיה *fuit suspendens coelos suos in precatione ad patrem coelestem*, Num. 21, 10. in TgH. Part. praet. sive pass. חכפיה חכפיה *suspensa est super caput meum*, hebr. חכפיה חכפיה *ligata est*, Jon. 2, 6. Legendum cum Tzere sub חכפיה ex hoc tempore, ut respondeat Hebraeo: חכפיה חכפיה *et pone eum super locum suspensum, id est, elevatum*, heb. חכפיה חכפיה *super perticam*, Num. 21, 9. in Tg. Jon. et Hier. Pl. חכפיה חכפיה *sic suspensi sunt oculi nostri in te*, Esth. 5, 14. חכפיה חכפיה *eritque vita tua suspensa tibi e regione*, hebr. חכפיה חכפיה, Deut. 28, 66. quod ex forma praecedenti legendum חכפיה passive. חכפיה חכפיה *et aquae, quae suspensae sunt verbo Domini super coelos*, Ps. 148, 4. חכפיה חכפיה *sicut suspensi sunt oculi servorum in dominos suos*, Esth. 5, 14. Sic saepe in Judaeorum quotidianis precibus, חכפיה חכפיה *oculi nostri in te suspensi sunt*. Legitur et ex forma hebraica non sine causa, חכפיה חכפיה *vidi Absalom suspensum in quercu*, IIS. 18, 10. Vocabulum hebraeum ignominiosum erat Hebraeis et Chaldaeis usu communi de suspensis. Inf. חכפיה

¹²) Haec sana lectio est pro חכפיה d. q. supra.

¹³) Respondet hebr. חכפיה IIS. 19. 12.

¹⁴) Boch. putat notare *viveram*. Vide eum P. I. p. 936.

ut suspendant in eo quodcumque vas, hebr. ne ודלמא תחלון ענייכו לצה שמיא, Ez. 15, 3. Fut. לחלון. suspen-
datis oculis vestros versus coelum, heb. ושא
eleves, Deut. 4, 19. Ithpeh. Praet. ושאלי בין שמיא וכן. et
suspendus fuit inter coelum et terram, IIS. 18, 9. et
suspendi sunt ambo et suspendi sunt ambo על קיסא
in patibulo, Esth. 2, 23. in Tg. secundo. עד שוכעא
usque ad septem generationes sus-
pensa fuerunt ipsi, scil. vindictae et poenae, quia
poenitentiam egit, ut ibi Tg. ponit, Gen. 4, 24. At
Lemech, filius filii Kaini, qui non peccavit ut Kain,
aequum est ושאלי ליה עד שוכעין ושכעא ut suspen-
dantur ipsi (poenae) usque ad septuaginta septem
generationes, ibid. in Tg. Jon. Vide Commentarium
Merceri in hunc versum. Meminit etiam hujus inter-
pretationis Tanchuma et Jalkut.

Ap. Rab. וחלו ליה לכרעיה et appenderunt ad cru-
ra ejus.

תלה vide in sequenti radice חלח.
תלוי *suspensus*, nempe ob ignominiosa facinora
et delicta. Hinc Christum Salvatorem nostrum hoc
nomine vocant, quasi et is tanquam blasphemus et
seductor fuerit suspensus in cruce. Sic Aben Esra
Gen. 27, 39. scribit; Constantinum, Imperatorem
Romanum, posuisse in vexillo suo חלוי figuram
suspendi, Christi scilicet crucifixi signum. In libro
Truma, impresso Venetiis Anno 1523. f. 9. col. 4.
Triduo ante festa Christianorum, prohibitum Ju-
daeis contractus inire aut commercia tractare cum
Christianis. Ea festa R. quidam Samuel interpret-
atus est, ושאלי שרם בשביל החלוי, danta-
xat die Natalis et Paschatis festis, quae sunt propter
Suspensum illum. R. Bechai in libro הקסח חלוי Kad
hakkemach in litera ג, cap. 1. quod incipit נאולה
Gëula Redemptio, ad locum (Ps. 80, 14.) יכרסמנה
העין החלוייה כי כן רם עוכדי החלוי: חויר סיער
litera ע (in voce מיער) suspensa est, nam sic sunt
cultores suspendi illius. Anthor iste vult, per „por-
cum sylvestrem“ intelligi Christianos, quod ipsi ves-
cantur porcis, et tanquam porci vastarint vineam
Israelis urbem Jerusalem, et credant in suspensum
Christum. Vel, litera ע in ista voce sursum supra
vocem suspensa est, ut sint etiam sic suspendi cul-
tores suspendi istius Christi. Amarulentia Judaica.

חל *draco coelestis, sidus draconis, quod est in-
ter duas ursas.* R. D. Kimchi Jes. 27, 1. et Aben
Esra. Item Jobi 26, 13.

תלוי *suspensorium*, i. e. *ansa, funi-
culus, catenula, qua vas aliquod ad parietem suspen-
ditur*, Talm. חלוי המכורה ansula strigilis, Edioth c.
2. Kel. c. 12. לעשות חלוי לנפה produ-
cens juncum ad faciendum ansam suspensoriam
cribro, Sab. 78a. in Misna חלוי למלטלי חלוי
funiculus carnis licitus ad ferendum, sc. in sabba-
tho una cum carne: nam fere funiculis partes mi-
nores suspendi solent, ut exsiccentur: Sab. 140b.

אשם ודאי ואשם חלוי *suspensum, dubium*:

sacrificium reatus certum, et sacrificium dubium.
Br. sect. 43.

תלוי *dependentia*: בוסן אין לו תלוי non est ipsi
dependentia in tempore, non dependet a tempore
Deus. Apud Maimonidem in More et Rabbi Gerson
in libro Milchamoth.

תלוי *idem*, Rab.

תלוי *suspensor, carnifex, homines suspendens*,
Rabbini.

תלח *rumpi, disrumpi, diffringi, diffindi in partes
et frusta minuta*, Talm. ונפלה תלחי. Talm.
fuit disruptum et conceidit frusta frusta, i. e.
in multa et minuta frusta et partes, gl. מתפרקת
Chol. 53b. Alibi, תלח, i. e. נשבר, Men. 94b.

תלח *frustum, membrum, particula*, id est,
יפשוני ונפלה תלחי, ut ante in Verbo. Ap. Rab. ופשוני
et discerpit me in frusta, Echa rab. c. 3, 10.
In glossa legitur תלחי, et sic in Aruch in Ci-
tatur etiam Tg. ויחלח ex Lev. 1, 11. sed ibi hodie
legitur ויחלע. Sic gutturales inter se permutantur.

תלל *aggerare, aggerere, accumulare, evehere in
allum, efferre.*

תליל *elatum: munitum, aggeratum, ut urbes ag-
geribus circumjectis munitiores redduntur*: כסה תליל:
quam elatum est nomen
tuum, et laudatum in universa terra! Ps. 8, 2. 10.
Pl. וכן קרין תלילין et aedificabant urbes aggeratas,
aggeribus munitas pro thesauris Pharaonis, hebr.
Exod. 1, 11. in Tg. Jonathanis. Prave
legitur ibi in libris תלילין ex forma masc. Sic, בקרין
in urbibus munitis, תלילין, heb. בעיר מבוצר
Num. 32, 17. TgH. אליו קרין תלילין omnes illae
sunt urbes munitae, circumdatae muro, Deut. 3, 5.
in TgH. ותלילין רמיה אבוליון portas vestrae ex-
celsae et munitae, heb. חומותי הגבהה והבצורה, Deut.
28, 52. Jon.

תליליות *colliculi, tumuli, glebae elevatae viarum*,
Talm. תליליות הקרובות בין לעיר בין לדרך
propinqui sive urbi sive viae, Ketub. 20b. מצב שיש
תליליות תליליות propter glebas et tumulos (terrae
vel lapidum) timet prodire foras, ne alicubi impin-
gat, R. Sal. Eccl. 12, 5.

תליליות *elevationes, gibbositates in corpore.* Vide
Bechor. fol. 40b.

תלוי *idem*: vel juxta alios, *dependentia*, a
praecedenti: חלח בעלמא תלוי dependentia vulgaris
est vel levis, i. e. particula carnis dependens, quo
corpus non vitatur, ibid.

תל *tumulus, agger elevatus*: לעלם חל חריב
et erit tumulus vastus in perpetuum, heb. חל עלם
Deut. 13, 17. Sic Jos. 8, 28. ויחל ערו eritque
in tumulum vastitatis, Jer. 49, 3.

תליל *tumuli, cumuli.* Ap. Talm.; Est homo qui-
dam post multas generationes proditurus, nomine
Akiva filius Josephi, חל ערו וקין כל קין וקין
qui commentaturus est super
rem quamque minimam multos tumulos sententia-
rum, Menach. 29b.

vinum secundarium. Hinc ap. Talm. נחון מים על מחסד החסד fundens aquam super vinacea, vocatur החסד potus ipse, כן נחון מים vinum minutum, Maser. c. ult. Interdum pro ipsa lora sumitur: החסד עד שלא החמיץ lora antequam accescat, vel, aerem saporem assumat, Chol. 25b. Vide et Pes. 42b.

תמיה *admirari, obstupescere*, ut Hebraice. Pract. **תמיהו** sic obstupuerunt, Pa. 48, v. 6. **תמיהו** et obstupuerunt viri isti, Gen. 43, 33. Part. **תמיה** et fuit admirata et obstupescata, Esth. 1, 3. in sec. Tg. Fut. **תמיהו** בלבך non miraberis in animo tuo, Eccl. 5, 7. **תמיהו** גבר לחבריה non miraberis in animo tuo, Eccl. 5, 7. **תמיהו** quisque ad proximum suum obstupescet, Jes. 13, 8. **תמיהו** עלך חסיה obstupescant super te stupore, heb. ישרו עיניך שער horrescent de te horrore, Ez. 32, 10. Aphel, Part. **תמיהו**, antea in Participio. Pahel, **תמיהו** בכין וְתמיהו et mirabantur, Esth. 1, 3. in principio secundi Targum. Sic haec in libris punctata sunt. Rectius legentur ex Ithpahel, **תמיהו** et stupore correpta, in stuporem raptā; **תמיהו** et in stuporem rapti. Sic Hebraice **תמיהו**, Hab. 1, 5. littera characterica ח in ח radicale per Dages contracta. **תמיהו** Talm. *admirari fecit, admirationem iniecit, admirationem peperit*: אינו אלא מן המסמיהו illud non est nisi ex iis quae admirationem pariunt, Men. 40a.

תמיהו *miraculum, res mirabilis et stupenda*. U-surpatur pro hebr. מופת in Jon. in Legem et Targ. Psalmorum: **תמיהו** date vobis miraculum, Onk. **תמיהו** signum, prodigium, Exo. 7, 9. **תמיהו** לכן חסיהו ויהו **תמיהו** signum aut miraculum illud, Deut. 13, 1. Pl. **תמיהו** רבירבין **תמיהו** signa et miracula multa, Deut. 6, 22. **תמיהו** וְתמיהו in signa et miracula, ib. 28, 46. **תמיהו** פרישהו omnia signa et miracula admiranda sive prodigiosa, Deut. 34, 11. **תמיהו** וְתמיהו signa et miracula, ibid. 7, 19. Cum aff. **תמיהו** וְתמיהו signa mea et miracula mea, Exod. 7, 3. **תמיהו** ad multiplicandum miracula mea, Exo. 11, 9. **תמיהו** וְתמיהו miracula ejus et judicia oris ejus, Ps. 105, 5. **תמיהו** signa sua et prodigia sua, Ps. 78, 43. Talm. et Rab. **תמיהו** mirum est, miror ego. Frequens est in Br. Ponitur sic absolute. Vide sect. 1. ubi bis ita occurrit, sic sect. 3. Usus ejus est, quando expositionem alicujus in dubium vocant, vel eam tamquam paradoxam admirantur.

תמיהו *admiratio, stupor*, scribendum cum Mappik, ut ipsa radix, aut est contractum pro **תמיהו**: ut: **תמיהו** stupor et mutatio, hebr. **תמיהו** desolatio, stupor, Jer. 5, 30. **תמיהו** עלך חסיהו, ut supra ad Futurum: **תמיהו** כמה חסיהו et miracula ejus quam valida sunt! Dan. 3, 33. Huc referri possit et illud: „Et posuit rex Assuerus **תמיהו** stuporem, rem stupendam, in terra, Esth. 10, 1. Quidam,

*tributum*³⁸, quia ponitur pro heb. מס. Sed hoc usu non est ei simile. Stupendum autem fuit, quod Assuerus in tanta persecutione Hamanis non tantam Judaeis quietem concesserit, sed et fecerit בני חורין liberos, reliquis autem populis tributum imposuerit, ut Tg. ibi habet.

תמיהו et contracte, **תמיהו** *admiratio, mirum*, Rab. לי **תמיהו** admiratio magna mihi est, magnopere miror.

תמיהו *avis mundae species*, Chol. 140b. In Aruch scribitur **תמיהו**.

תמיהו *animal stupendum, ferum, sylvestre*. Pl. **תמיהו** חסין וְתמיהו et habitabunt ibi animalia stupenda, heb. ציים, Jes. 13, v. 21. R. David exponit **תמיהו**. Biblia Regia, *simias*. Cum Chirek ab initio, **תמיהו** יערען obvenient martes felibus, Jes. 34, 14. Jer. 50, 39.

תמיהו Sic adducitur hic in Aruch, sed in Gem. scribitur per ח in medio, unde vide illud in חסח. **תמיהו** *nomen mensis Junii*. In Tg. Jon.: Et aquae (diluvii) ibant et deficiebant usque ad mensem decimum, ירח חסח בחד לירח אהמסיהו ריש, ירח חסח mensem Tammus, in Tammus primo die mensis visa fuerunt rursus cacumina montium, Gen. 8, 5. Vocatur decimus, respectu Septembris, qui est primus mensis anni a creatione mundi. חסח חסח solstitium Junii.

תמיהו *idoli nomen*, Ez. 8, 14. Vide Com. R. Davidis hoc loco.

תמיהו Talm. *scutella magna, catinus, paropsis*. Ap. Talm. מי שיש לו מון שחי סעודתו לא **תמיהו** מי שיש לו מון שחי סעודתו לא **תמיהו** qui habet cibum duorum prandiorum (ad sabbathum) nihil accipiat ex paropside, Sab. f. 118a. Glossa, חסחיהו est *scutella magna, in qua eleemosynarii colligunt cibum pro pauperibus ab aliis, ac distribuunt ipsis pro duobus prandiis sabbathinis*. נבאי חסחיהו בוסן שאין להם עניים להלק מוכרין לאחרים **תמיהו** ואין exactores scutellarum, i. e. cibi pauperum, quando non habent pauperes quibus distribuunt, vendunt cibum aliis, sed non vendunt sibi ipsis, Bm. 38a. **תמיהו** של צדקה *scutella eleemosynaria, qui alitur ex scutella eleemosynaria, i. e. pauperrimus*: vide Jore dea s. 256. et Maim. in Hilch. mattanoth anijim c. 9. §. 1. Et generalius, **תמיהו** אבל לא מן השולחן אוכל עמו על השולחן **תמיהו** comedat cum eo in eadem mensa, sed non ex eadem paropside, Ned. c. 4. in Misna. **תמיהו** paropsis specificata, variarum specierum, i. e. in plura conceptacula quasi speciales et distinctas scutellulas distincta, in quibus diversi cibi simul apponuntur, Kel. cap. 16. Pl. **תמיהו** בשני **תמיהו** quae comedunt in duabus scutellis, Sab. 71a³⁹.

תמיהו *folia arboris*, ut Aruch explicat: Sab. 51b. In Ar. scribitur **תמיהו**, sed per ח in Gem.

תמיהו *herbae amarac species*. **תמיהו** **תמיהו** Rabbi Sal. scribit, vocari vulgo מרוביא. Maim.

³⁸ Est lat. temo, vel themo d. q. vide lexica lat. ³⁹ Muss. qui gr. frustra (חסיכה) significare scribit, ad τέμαχος spectat.

תְּמִיִּסֵּר תְּמִיִּסֵּר *octodecim*. Vox composita ex תְּמִיִּי et עֶסֶר, quae compositio Hierosolymitanis usitatissima: תְּמִיִּסֵּר תְּמִיִּסֵּר מאה וְתְּמִיִּסֵּר trecentos et octodecim. Gen. 14. 14. in Jon.

in חם. vide supra in תמן.

Talm. mensurae species, dimidium Logi si-
ve sextarii, ut R. Sal. explicat in Bb. 90b. Sexta-
rius autem mensura est sex ovorum.

idem, TH. cap. 8. Glossa; est mensura,
quae octava pars est mensurae majoris. Vide et י"ץ
Hieros. c. 2. f. 41a.

mensurae nomen, quae eadem fuit, sed
diversis temporibus major et minor. Eadem cum
חומן. In Gem. חומן קדמיהא mensura illa prisca,
quae fuit in Tiberia, major fuit hodierno quartario,
Pes. 109a.

Themistius, philosophus Graecorum,
paraphrastes Aristotelis. Ejus mentio in Mo-
re Mosis Majemonidis.

רמחילו ללולי: palma, ut Hebraico: תמר חמר.
qui similes sunt ramis palmarum, Cant.
2, 12. et 7, v. 8. Alias חמר Hebraicum, transfertur
דקל. In precibus, ut פנה כצל חומר, dies inclinavit
ut umbra palmarum.

columnam facere, in modum columnae as-
cendere, recta sc. instar palmarum, quomodo appellan-
tur heb. חמר חמר fumi, Joel. 2, 30. ubi
vide R. Kimchium. Sic olim laudatus fuit suffitus,
cujus fumus instar columnae ascenderet. Hinc legi-
tur apud Talmudicos: Domus Abhtinas exercita-
ta erat in confectione suffitus, sed noluit quemquam
id docere. Miserunt ergo Sapientes, et adduxerunt
artifices ex Alexandria Aegypti, qui noverant com-
miscere aromata suffitus sicut illi, sed non noverant
attollere fumum ut ipsi: של הללו מהמר ועולה כמקל
istorum suffitus faciebat columnam et ascende-
bat instar baculi recti, ולכאן מפציע של הללו מפיציע
autem diffindebatur se hinc inde, etc. Joma fol. 38a.
et 28b.

dactylus, fructus palmarum. In Tg.
et ex dactylis ejus faciunt mel, Deut. 8, 8. in TgH. ubi Jon.
המקרה, pro quo communis dicitur המקרה. Ap. Talm. מקרי
dactyli כתר נהמא לרקולא בחר נהמא כעברא לרשא
ante cibum sunt sicut securis ad arborem: post ci-
bum, ut vectis ad januam, Ketub. 10b. Ar. exponit:
qui comedit dactylos ריקנא אליבא corde vacuo, i. e.
stomacho vacuo et jejuno, frangunt corpus, ut se-
curis arborem, post prandium corroborant corpus
ut vectis firmat januam. Virtutes dactylorum:
חמרי משבען ומשחן ומשלשן ומאשרן
dactyli laxant, laxant et corroborant, Git. 70a. Ketub. 10b.
Dicitur et foemina terminatione המקרה: ut, חמרהא
dactylus pinguedinis, pinguis, Ketub. 61a.
quod in Ar. hoc loco et in adducitur, חומרהא
dactylus gratiositatis, id est, gratus, Sota
49a. Id epitheti, inquit, datum fuisse omnis gene-
ris primitiis fructuum, qui omnium sequentium
sunt gratissimi.

Sic etiam vocantur baccae cap-
paris inter folia adhuc extuberantes et crescentes,
donec in florem erumpant. Sic et calyces sive folli-

culi aliorum fructuum, in quibus adhuc flos et gra-
num semenque continetur, vocantur חמר חמר, quod
dactylis similes sunt. De חמר חמר dicitur
in Talm. Schevi. c. 5. חמר חמר בשבעיה. Sic
calyces ipsarum prohibiti sunt anno septimo. Sic
flores sive calyculi florum capparis vocantur חמר חמר,
ut est in קפרס. Item, חמר חמר folliculi foe-
ni graeci, sinapi, etc. in Maaser. c. 7. Condiri talia
solebant ad delicias, et tunc quaedam istorum deci-
mabantur, quaedam non.

ex משחעלה חמר חמר: fumus, columna fumi: ex
quo ascendit fumus ejus, vel, columna ejus, scilicet.
suffitus, Chol. 111. Ber. 43. Sic hebr. חמר חמר
columnae fumi, Cant. 3, 6.

idem: חמר חמר: columna solis, orien-
tis, scilicet, חמר חמר columna ascendens lunae,
Joma 28b.

palpebrae. Pl. חמר חמר: palpebrae:
חמר חמר, pro quo in Tg. ponitur: ut, חמר חמר
non visurus fuisset palpebras auro-
rae, Job. 3, 9. חמר חמר et oculi ejus sunt
sicut palpebrae aurorae, Job. 41, 9. חמר חמר
tenuisti palpebras oculorum meorum, Ps. 77,
5. Veneta hic mendosa sunt. Cum aff. pron. חמר חמר
palpebrae ejus probant filios homi-
num, Ps. 11, 4. Veneta hic rursus mendosa sunt.
חמר חמר et palpebrae tuae recta spe-
tent coram te, Prov. 4, 25. חמר חמר et
super palpebris meis umbrae mortis sunt, Jobi 16,
16. חמר חמר palpebris meis dormitationem,
Ps. 132, 4. Ap. Talm. חמר חמר לעילא
quare palpebrae gallinae suspensa est sursum? quia habitat in tra-
bibus, et cum ascendit fumus, excaecaretur, Sab.
77a. Palpebra inferior in gallinaceo genere major
est superiori, eamque obteggit, ne fumus ascendens
oculum ejus ingrediatur, et eum excaecet. Noctu
enim trabes superiores in domibus rusticorum pe-
tunt, quo etiam fumus ascendit, cum fumariis ple-
rumque careant.

fastidium: חמר חמר: et propter
fastidium quod occupat ipsum, rejicit anima
ejus cibum, Job. 33, 20. Ap. Talm. חמר חמר
fastidium est quod cepit eum, Joma f. 83a. R.
Sal. exponit חמר חמר, gall. estourdisson,
estourdissement, i. e. perturbatio animi, stupor men-
tis, amentia, insania, furor, חמר חמר
fastidium vel furor quidam levis (morbi) est, qui occu-
pavit eam, Nid. 37b. Gl. stupor mentis prae quo
non sentit dolorem, חמר חמר propter
furorem morbi. Ar. exponit, חמר חמר i. e. expul-
sio, eversio mentis.

tradere, docere, discere: legere: Verbum
est Talmudicorum proprium, quando in Ge-
mara doctrinam ex Mischna vel Barajetha expli-
cant, urgent vel disputant. Respondet Rabbiorum
verbo חמר חמר quod idem est. Quandoque discipulis
tribuitur, quandoque Doctoribus et Praeceptoribus,

ma locutione Tanna est Doctor Amora sive Gemarista, qui Mischnam sive Traditionem ex ore praeceptoris, ut ratam accepit, eamque rursus publice recenset et explicat, cujus explicatio in Gemaram relata est. Alias Tanna sive Tannaim sunt Doctores Authores Mischnae, qui Legem oralem sive non-scriptam incertas Theses, Leges sive Aphorismos retulerunt, qui vocantur Mischna, Doctrina. At explicationes, disputationes, decisiones super eam, dicuntur Gemara. De istis alibi. לִמַּא הֵי תַנְיָא כְּרִינִי לִמַּא הֵי dicendum est, hos Doctores esse sicut istos Doctores? i. e. hos eandem movere controversiam, quam isti, hos idem disputare quod isti, etiamsi verbis diversis.

Mischnaicus, Doctor mishnarum sive Talmudicus: *אלא דמה קרוי ותני ופיסקן* propterea quod fuit bonus Biblicus, Talmudicus et Poëta, Vr. s. 30. Vide et mox infra. Gl. *תני* i. e. *בעל משנה*.

traditio, doctrina. Denotat hoc nomen semper doctrinam sive sententiam, quam vocant ברייתא *barajetha*, propter ea quod *extra* Scholam Hierosolymitanam tradita sit et decisa. Ubi sic absolute ponitur, Judaei Germani semper explicant, Wir haben in einer Barajetha gelebet. In Barajetha docuimus: ברייתא לבריתא juxta traditionem Barajethae, juxta id quod in Barajetha docuimus vel didicimus. וזה תנא nam ecce traditio est, utique in Barajetha docuimus. Illud probationi et confirmationi praecedentis sententiae inservit, sicut antea de תנא dictum. At תורתא nunquid enim traditio est? nunquid in Barajetha docuimus vel edoctum est? illud interrogationi vel objectioni servit, sicut et ante de רותן diximus. תנא אידך traditio alia, in alia traditione docuimus: הכי תנא נמי traditio etiam sic est, tradimus etiam sic in quadam Barajetha.

num ai משום חנוי: *doctrina, studium*; חנוי, חנוי
omnis doctrina, omne studium erat in libris De damnis.
 propter doctrinam? בניקן חנוי חנוי

מִשְׁנָה *Mischna, textus Talmudicus sine Gemara*: In Gemara autem Mischna sive Mathnita explicatur vel per Barajetha sive sententiam et decisionem extra Scholam traditam, vel per Tosephta sive Additionem ad Mischnam, ubi ea angustior fuit vel magis concisa: Hinc illud דלא חתניה דלא חתניה היא רבי חייא ובי רבי אשעי משבחה היא כל omnis Mischna, quae non est Traditio scholae Rabbi Chaja et scholae Rabbi Uschaja, confusio est: Cholin c. 12. in fine. Hi duo sunt authores Barajethae, qua omnis Mischna explicatur et enarratur. ליה הלכה כהא non est sententia juris secundum hanc Mischnam. במתניה חתא in Mischna traditur, vel traditum est, vel tradidit. Judaei interpretantur, in Barajetha docuimus. אמתניה רמחי לה איכא אמתניה quidam docent hoc usque ad Mischnam. Legitur et in Tg. Jon. שית ירען לחוד כל קבלי שית סדרי מתניה.

הַנָּא *doctor talmudicus*. Pl. הַנָּאִים *doctores*; חרֵי הַנָּאִי *duo doctores*. הַנָּאִי *secundum Doctores Talmudicos*, sicut de eo docent vel disputant *Doctores*: הַנָּא *היכא קאי* ubi substitit *Doctor*? in docendo scilicet: הַנָּא *אקרא קאי* *doctor ad versiculum istum Scripturae substitit*: הַנָּא *פּוּחַ בְּעֶרְבִית* *doctor incepit a vespertino tempore*. חֲנִי הַנָּא *קָפֵה דְּרַבִּי יוֹחָנָן* *docuit Doctor coram Rabbi Jochanan*. In hac postre-

IV. *תָּנָה* *iterare, iterum, secundo facere*, hebr. שָׁנָה. Praet. *et non iterabat ei ictum*, IIS. 20, 10. *et dixit, iterate, et iterarunt*, IR. 18, 34. Part. *דָּחַנִי* *in stultitiam suam*, Pr. 26, 11. *et qui iterat sermonem*, ib. 17, 9. Imper. *תָּנָה* *ut antea in Praeterito*. Fut. *et non iterabo ei*, IS. 26, 8. *post verbum meum non iterabunt*, Jobi. 29, 22. *Libri habent יָחַן* *ex Pahel, sed cum antecedentia omnia sint ex Kal, possit et hoc inde legi. Pahel, תָּנָה* *mutare, heb. שָׁנָה*. Part. *וְיִמְחֶי* *et mutat splendorem vultus sui*, heb. מִשְׁנָה פָּנָיו, Job. 14, 20. *Ithpechal, וְעַל דְּאִתְּנָה* *et quia iteratum fuit somnium*, heb. וְעַל הַשְׁנָה, Gen. 41, 32. *תָּנָן* *secundus: diei* *יום תָּנָן* *et fuit mane dies secundus*, Gen. 1, 8. *לְבִית נְשִׂא תָנָן* *in domum mulierum, id est, gynaeceum secundum*, Esth. 2, 14. *וְשֵׁם נְהָרָא תָנִינָא* *et nomen fluvii secun-*

in Jon. ותל תסיליו מחופה. heb. et pullis suis incubat. deut. 32, 11. Jon. In Targ. Jeruschalimni תל תסיליו juxta Hebraeum. Ap. Talm. חסיל פסול משום חורין וכשר משום בני יונה. i. e. tasil profanum est ratio-
turturum, rectus autem ratione pullorum columbini-
norum, Chol. 62a. Glossator notat, esse spe-

ciem certam columbae. In Aruch M.S. יונה מין עוף. si columba
incubet ovis חסיל מהו וחסיל על ביצי יונה מהו
חסיל quid est, et vice versa? Chol. 140b.
Gl. חסיל est avis munda, similis columbae.

תסם *thesaurarius*. In Sr. s. 47. Similis est
res haec regi, שדוה אוהב לחיסומן, qui amabat
thesaurarium suum, etc.

תָּמַם ⁴⁰ Rab. *Fervere, bullire, ebullire.* Ap. Talm. et vinum
 ex torculari suo, quamdiu id? toto tempore dum
 ferveret; Et mox, *Sanh. 70a.* יין חוסם אין בו משום גילוי
Vinum novum sive mustum quamdiu ferveret in vase
(germ. Zäßen) vocatur novum. יין חוסם etiam יין
 חוסיסין וה עס *Id dicunt etiam יין*
fermentans: uno tempore quae
ferrent una, vel, invicem, duo scil. mixta, verjüßen
mit einander, et fiunt unius saporis. ונעשים טעם אחד

fervor, ebullitio musti in vase:
 וְכַמָּה חֲסִיכוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים *quamdiu durat fervor ejus?*
per tres dies, Sanhed. dicto loco, et As. 30b. Dicitur
 וְכַמָּה חֲסִיכוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים *coctio vini in torculari suo.*

תעב, Aphel, אָפּהל *abominabiliter agere*. Praeter.
מִן הַתַּעֲבִיבִים quae abominabilius egisti quam
istae, Ez. 16, 52. Reliqua verbi תעב exprimuntur
per רחק.

חועיבא *abominatio, res abominanda*: חועיבא *abominatio est, quam elegistis vobis, Jes. 41, 24.* חועיבא *abominationem fecerunt ambo isti, Lev. 20, 13.* Sic habent quidam libri, et recte, quia in Hebraeo absolute dicitur חועיבא, et recte, quia in Hebraeo absolute dicitur חועיבא, quae est forma emphatica, ut in sequentibus: חועיבא *res abominanda est, Lev. 18, 22.* חועיבא *facta est res abominanda haec, Deut. 13, 14.* חועיבא *cum re abominanda hac ad iram provocarunt ipsum, Deut. 32, 16.* In hebr. est pluraliter חועיבא, quod legit paraphrastes ex forma singulari. חועיבא *et reliquum ejus in rem abominandam (idolum) faciam, Jes. 44, 19.* Pl. חועיבא *faciunt abominationes magnas, Ez. 8, 6.* Constr. חועיבא *secundum omnes abominationes populorum, I R. 14, 24.* חועיבא *abominationes patrum ipsorum, Ez. 20, 4.* חועיבא *juxta abominationes populorum, II R. 16, 3.* Emph. חועיבא *ex omnibus abominationibus haece, Lev. 18, 26.* 29. חועיבא *propter omnes abominationes malas haece, Ez. 6, 11.* Cum aff. pron. חועיבא *juxta omnes abominationes ipsorum, Deut. 20, 18.* חועיבא *et abominationes suas, Jer. 16, 18.* חועיבא *cum abominationibus suis, Ez. 43, 8.* חועיבא *et juxta abominationes suas, ib. 16, 47.* חועיבא *et omnes abominationes suas, ib. 11, 18.* Sic legendum juxta Hebraeos חועיבא, et formam similem antecedentis nominis. חועיבא *pro omnibus abominationibus*

nibus tuis, Ez. 5, 9. ועל האַבִּימִיּוֹת et propter abomi-
nationes vestras, Ez. 36, 37.

idem, Rab. היעוב

ומפקודין לא תעיתי. Praet. et a praeceptis tuis non aberravi, Ps. 119, 110. וישבך מנחם חייך erravi sicut ovis, ib. 119, 176. Part. ורשכך מנחם חייך et qui relinquit disciplinam, errat, Pr. 10, 17. דבשכר חייך qui in mendacio errat, Job. 15, 31. ארחא רחעי מן ארחא qui aberrat a via, Pr. 21, 16. Pl. תענו עליך perversi errant, ib. 14, 22. תענו מכלא aberrant, quia nullus adest cibus, Job. 39, 4. אפחל, Part. ותענו מנחם חייך et via improborum errare facit, seducit eos, Pr. 12, 26. ותענו בלמא דליה ארחא et facit ut errent in vasto, ubi nulla est via, Job. 12, 24. Veneta ותענו mendose. Videtur irrepisse pro ח, pro ותענו. Sed quia praecedunt Participia, rectius legitur et hoc ex Participio. Ap. Rab. חוטי חוטי errantes spiritu, haeretici. Specialiter etiam sic Christianos vocant, ut ibi: חוטי חוטי אמרו כי השם' אנשים הוא אחד והוא ג'. haeretici dicunt, quod Deus est trinus personis, quod est unus et trinus, et non separantur. Aben Ezra Gen. 18. ab initio, quem vide ulterius. Sic Gen. 37, 35. המחרגם לחוים translator errantium, de vulgato interprete. Prior locus in editione ultima Veneta et Bas. est correctus, et pro eo substitutum אמרו קצת.

תַּעוּת *error, erratum.*

חלח מאה *vulpes, vulpecula*. Plur. תַּעֲלָא תַּעֲלָא *trecenti vulpes*, heb. שְׁעוּלִים Jud. 15, 4. חלח חלח *vulpes obambulant in co*, Thr. 5, 18. חלח חלח *ut vulpes in locis vastis*, Ez. 13, 4. חלח חלח *donum vulpibus erunt*, Ps. 63, 11. Ap. Rab. *adagium vulgare est, in tempore suo procumbe coram ipso*. *Vulpes, id est, homo astutus et callidus, (quem Apulejus, "Vulpionem" vocat) vel per se, vel etiam in eminentia simul constitutus, opportune observandus et honorandus, ne noceat cum possit aut velit, vel ut prosit, cum eo opus habemus. „In tempore suo“, scil. בשעת הצלחתו tempore prosperitatis ejus, cum prospero et optato rerum successu utitur. Hinc Talmudici accommodant illud ad fratres Josephi, procumbentes coram Josepho, ad dignitatis et felicitatis fastigium in aula Pharaonis evecto, juxta illud: „Et accedentes fratres ejus prociderunt ante faciem ejus, ac dixerunt: ecce nos tibi servos“ (Gen. 50, 18.) Dixit R. Elieser: Illud est, quod vulgo dicunt homines: חלח חלח בערניה סגיד ליה in tempore suo procumbe. Sic quoque ad illud: „Et incurvavit se Israel ad cervical lecti sui“, (Gen. 47, 31.) ut scilicet gratias ageret honorificas Josepho, petita patris se facturum promittenti, ut Hebraei illud explicant. Hoc scil. est quod dicunt homines: חלח חלח etc. Meg. 16b. Hinc a R. Sal. Gen. 47. ad hunc*

⁴⁰⁾ Est verbum formatum ex nomine gr. θυσις, ἡ *fervor, motus turbidus.*

locum adducitur. Legitur et aliud in Dictis Patrum Hebraeorum cap. 4. de vulpe, sed sermone Hebraeo: esto cauda leonum, nec sis caput vulpium. Praestat esse discipulum praecellentium Doctorum, quam Doctorem vilium discipulorum: humilis et justus melior longe est, quam superbus et idem fraudulentus. Scribunt Hebraei, leonem caudam suam supra caput attollere prae animositate, contra vulpem caput infra caudam demittere prae nequitia. Honorati minores se honorant: viles, majores se vilipendunt, et dolose lacerare quaerunt. Vide Adagia hebraica Drusii.

תָּפַח *ponere, disponere*. Imper. תָּפַח יְדוּא רַבָּא pone ollam magnam, IIR. 4, 38. pro heb. שָׂפַח.

תָּפַח *positio* חָפַי דִּיתִיב אֲבִי חָפַי quod positum in loco positionis scil. ollarum, i. e. in foco, Ber. 39a.

תָּפַח. In alia signif. Aruch hic adducit: vide illud in טַפָּח.

תָּפַח vide in אֶפֶס.

תָּפַח *convalescere*. Ap. Talm. אֲלִישַׁע לֹא הָיָה אִישׁ חָלִישׁ דְּמָתָפַח וְאִתָּא אֲלִישַׁע וְכַעַר רַחֲמֵי הוּא אִישׁ חָלִישׁ דְּמָתָפַח וְאִתָּא אֲלִישַׁע וְכַעַר רַחֲמֵי usque ad Elisam non fuerat ullus homo aegrotus, qui convalesceret: venit ergo Elisa, et imploravit misericordiam, et convaleuit, Sanh. 107b. הִנֵּחַמָּה עֶזְכְּיָא חֻקֵּיהּ חָלִישׁ וְאִתָּפַח Ezechias infirmatus fuit; et rursus convaleuit, Sanh. 96a. דִּאִתָּפַח כֵּיָן postquam convalescet. וְאִתָּפַח et convaleuit, Bm. 30.

II. *inflari, intumescere, augeri, accrescere*. Sed hoc sensu potius legendum et pronuntiandum **תָּפַח** vel **תָּפַח** a **תָּפַח**. At in nomine sequenti **תָּפַח** radicale est. תָּפַח et contractum sive imminutum fuit, et postea rursus intumuit, Sab. 91a. הִנֵּחַמָּה si reliquerit ea in pluvia, et intumuerint, Tahor. cap. 3. Glossa שְׁנוּסָפוּ וְגַדְלוּ quod aucta fuerint et accreverint: וְכַשֵּׁר וְקָנָה בְּשַׁר הָעֵקֶל שְׁנַחֲפָה וְכַשֵּׁר וְקָנָה quae intumuit, scil. coquendo, et caro annosae bestiae, quae imminuta fuit, Oketzin cap. 2. Gl. שִׁירְכָּה וְגַדְלוּ quae augetur et accrescit, scil. coquendo. Contra caro vaccae annosae id est נַחֲמֵט contrahitur et minuitur inter coquendum. בָּזוֹן חָפַח הַבֶּצֶק חֲלָטֻשׁ בָּזוֹן quod velint intumescere massa fermentata, (scil. in manu sua ob calorem ejus,) perfundet (manus) aqua frigida, Pes. 48b.

תָּפַח *tumor, inflatio*. Haec in corpore animato morbum indicat, et partem male affectam, unde pro morbo ipso sumitur. Talmudici, אֵילִין בַּחֲרִי, כי היון אילין בחריה cum iremus post R. Elisharem ad visitandum inflationem, id est, morbum ex inflatione et tumore corporis, ut in hydropicis, Sab. 12b.

תָּפַח *pressura una uvarum vel olivarum, quam vulgo vocant saccum, tantum materiae quantum una pressura capit, quod coris definiebatur olim*.

תָּפַח *inflatum, faetidum, putidum*: בְּשַׁר חָפַח id est, מסריח, Sab. 128b.

תָּפַח *pomum*, hebr. et chald. Pl. גִּנְחָא כִּרְיָא sicut poma horti Eden, Cant. 2, v. 5.

sicut odor pomorum horti Eden, Cant. 7, 9. Ap. Talm. metaphorice **תָּפַח** vocatur *cumulatum vel tumulatum in formam rotundam pomini*: הַנִּהְנֶה מֵאֶפֶס חָפַח שַׁעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ: qui fruitur de cinere cumulo, qui est in medio altaris, Meila 9a. וְנִתַּן לְחֹךְ הַחֲפֹחַ et dat intra pomum, id est, uvas in torculari accumulatas, in cumulum uvarum, quae praelo subjectae sunt. Vulgo *saccum* vocant, As. folio 58a.

תָּפַח *Ithpabel, תָּפַח murmurare*. Praet. תָּפַח murmurarunt propter manna, Deut. 1, 1.

pro quo Jonathan habet תָּפַח murmurastia. Sic R. Sal. hoc loco ex aliis Rabbiniis citat, quare hoc loco nomen loci תָּפַח sic dicatur? Respondent, quia murmurarunt propter manna. Vide Jalkut hoc loco, signo 790.

תָּפַח *insulsum, insipidum, fatuum*. Oppositum ejus est מִלֵּחַ salsum, salitum: מִלֵּחַ מִסֻּחַר לִטְלָטְלוּ ת מִלֵּחַ אֲסוּר לִטְלָטְלוּ piscis salitus licitus gestari (in sabbatho), sed piscis insulsum prohibitus est gestari, Sab. 128a. בֵּין מִלֻּחָה בֵּין חֲפָלָה casens sive salitus sive insulsus, Ned. 51b.

תָּפַח *insulitas, fatuitas: peccatum, transgressio*, juxta Aruch, et sic hebr. תָּפַח transfertur per חֻבָּא, Job. 24, 12. et per מִלֵּי מַחֲטֵי Job. 1, 22. Apud Talmudicos, חֲפָלוֹת משום חפלות נשים ועבדים משום חפלות mulieres et servi (non conjungendi sunt in unum contubernium) propter transgressionem, Pes. f. 91. כל המלמד בתו תורה כאלו למדה עבירה. Alibi, חֲפָלוֹת הִפְלִיחַ quicumque docet filiam suam Legem sive verbum Dei aut sacram Scripturam, perinde est ac si doceret eam fatuitatem, Sota cap. 3. in Misna, f. 20a. De voce חֲפָלוֹת hic interpretes. Rambam explicat, וְדַבְּרֵי מִשְׁלֵי, sed verba hyperbolica et parabolica, quae iste sexus aut ista aetas comprehendere nequit. Bartenora, מִשְׁכַּב, quasi חֲפָלוֹת conjunctionem, applicationem ad maritum suum, ut agat res suas cum marito verecunde et honesta. Legis enim studium hominem astutia imbuit, juxta illud: Ego sapientia cohabito cum astutia (Prov. 8, 12.). Priorem explanationem confirmant etiam ex illo, וְהָיָה יְלָמְדוּ, et filios suos docebunt, Deut. 4, 10. et 9. וְהָיָה לְבָנֶיךָ et facies ea nota filiis tuis; בְּנוֹתֶיהֶם. Filias ergo non decet docere Legem. Ecclesia sive domus Dei vocatur חֲפָלָה בית domus precatationis: at Judaei malitiose Ecclesias Christianorum per contemptum vocant חֲפָלוֹת בית domum fatuitatis et stultitiae, sicut meis auribus ab ipsis nominari audivi.

תָּפַח *adhaerere, adjunctum, conjunctum esse*. In Pihel, תָּפַח *adhaerere facere, adjungere, conjungere*. Frequentius id per ט ab initio scribitur.

תָּפַח *adhaesio, conjunctio*. Hinc illud, וְאִשָּׁה בָקָה וְחֲפָלוֹת מִטָּ' קָבַן וּפְרִישׁוּחַ, mault uxor habere cabum (farinae) et conjunctionem, quam novem cabos, et separationem, Sota 20a. in Misna. R. Chananael explicat: Mault uxor, ut

des, IR. 20, 39. *argentum appendet*, Exod. 22, 16. *appendat me* *balance justa*, Job. 31, 6. *quare appendetis argentum vestrum*, Jes. 55, 2. *Pehil pass. ex usu Danielis*, Praet. *תתקלחא* *בסאניא* *appensus es in statera*, Dan. 5, 27. *Ithpehal*, Fut. *תתקל* *ut ante ad Infinitivum*. *סימא* *תתקל* *neque appendetur argentum*, heb. *ישקל* Job. 28, 15. Ap. Talm. *רב חסדא* *Raf Chasda* *habebat hortulanum*, qui *ponderabat et dabat*, *ponderabat et accipiebat*, Bk. 119a. id est, *aequale pondus dabat Raf Chasdae*, et *sibi ipsi*, non plus accipiebat pro seipso, quam alteri daret. Sic in Bm. folio 70.

siclus, *communis* scil. *qualis ante Legem in usu fuit*: *חקלא* *siclus pondus ejus*, heb. *quod* *Aben Ezra interpretatur השקל* *dimidium siclum*, Gen. 24, 22. *Esso autem dimidium sieli sacri*, qui *erat tetradrachmus*, *liquet ex sequenti loco*: *חקלא* *לגולגלחא* *פלגות סלעא* *בסלעי קודשא* *siclus in unumquodque caput*, *dimidium sicli* *ex siclis sacris*, Exo. 38, 26. *Jon. utrobique vertit דרכמא* *drachmam*. *Siclus autem communis erat didrachmum*, *διδράχμων*, *duarum drachmarum in argento*. *Siclus sacer tempore datae Legis duplum continebat*, *τετραδράχμων*, *ut est dimidius talerus Imperialis*, *quatuor drachmas vel semiunciam pendens*. *Plur.* *חקליא* *et dedit argentum siclorum*, Hos. 3, 2. *אליא* *significationem vide mox*.

pondus. Respondet hebr. *משקל* *et* *אבן* *quando pondus signif. דרבהא* *pondus monilium aureorum*, Jud. 8, 26. *תתקל* *אבן ואבן* *pondus et pondus*, Deut. 25, 13. *pro hebr.* *אבן ואבן* *lapis et lapis*: *ומתקל שריזא* *et pondus loricae*, IS. 17, 5. *תתקל* *stateras ponderis*, scilic. *justi*, Ez. 5, 1. *תתקל* *לרוחא* *faciendo pondus spiritui sive aeri*, Job. 28, 25. *Scribitur cum Chirek ab initio*, *ex Hebraismo potius quam Chaldaismo*, *qui magis pro eo amat Pathach*: *במתקלא* *et restituent panem vestrum in pondere*, Lev. 26, 26. *באבן* *המקל* *pondere regio*, heb. *במתקלא* *דמלכא*, IIS. 14, 26. *et in pondere recto est beneplacitum ejus*, heb. *ואבן שלמא*, Pr. 11, 1. *Cum aff. pron.* *תתקלחא* *siclus communis erat pondus ejus*, Gen. 24, 22. *כספא* *במתקלחא* *erat in pondere suo*, Gen. 43, 21. *כספא* *במתקלחא* *et pondus ejus erat talentum auri*, IIS. 12, 30. *עסר* *מחלקין* *שלטין* *decem sieli aurei erat pondus ipsorum*, Gen. 24, 22. *Pl.* *תתקלחא* *pondera fraudulentia*; *מחלקין* *רברבין* *pondera majora*, *ad emendandum illis*; *מחלקין* *ועירין* *pondera parva ad vendendum illis*, Deut. 25, 13. *in Jon. et TgH.* *מחלקין* *דקשוט* *pondera perfecta et justa*, Deut. 25, 15. *מחלקין* *דקשוט* *pondera et balances justas feci*, Eccl. 2, 8. *Constr.* *תתקלחא* *pondera veritatis, vera, justa*, heb. *אבני כים*, Pr. 16, 11. *Sic*, *non erit בכיסך* *in sacculo tuo pondus diversum*, (Deut. 25, v. 13.)

et in sacculo, *in quo sunt pondera majora et minora*, heb. *אבני כים*, *lapides fraudis*, Mich. 6, 11. *Et forma feminina*, *pondera justa*, Lev. 19, 36. *Jon.* *מחלקין* *masculine*, heb. *אבני צדק* *lapides justitiae*, *pro*, *pondera lapidea justa*. *Et alia forma*, *מחלקין* *isti sunt numeri ponderum*, Exod. 38, 21. *Ap. Talm.* *רבי חנינה* *מחקן מחקליה* *Rabbi Chanina* *corrigebat pondera ejus*, scil. *urbis Acho*, Ketub. folio 12a.

et pondus afflictionis domus Achab, IIR. 21, 13. *Apud Rab.* *מחלקין* *שכר* *merces ponderis*, *pro pondere*.

II. *תתקל* *offendere, impingere, corruiere*. Sic respondet hebr. *כשל*, unde et ortum, mutato in כ in ק similis organi literam, et facta metathesi. Quandoque etiam pro נקש et יקש usurpatur, illaqueandi, irretiendi sensu. Praet. *תתקל* *בחוובי חילי* *corruiet in peccato meo vis mea*, heb. *כשל*, Ps. 31, 11. *חקל* *חקל* *בצליבת קיסא* *תתקל* *et uir qui corruebat in peccato*, eum *erigebant verba tua*, Job. 4, 4. *et pueri ad patibulum ligni corruiet*, Thr. 5, 13. *Fut.* *דלמא* *תתקל* *ne impingas in eo*, Deut. 7, 25. *heb.* *דלמא* *תתקל* *ne illaqueeris, irretiaris eo*. *חחקל* *ne corruiet post eas*, Deut. 12, 30. *heb.* *חחקל* *ne illaqueeris post eas*. *חחקל* *si cucurreris, non offenderis*, heb. *יכשל*, Prov. 4, 12. *et cum impinget in malum*, Prov. 24, 17. *והחקל* *et corruiet propter adiutorem*, Jes. 31, 3. *והחקל* *et corruiet rex improbus*, Jer. 50, 32. *והחקל* *et impingetis interdiu*, Hos. 4, 5. *והחקל* *et impinget in ea multi*, Jes. 8, 15. *אחקל* *corruiere, impingere facere, labefactare, dejicere*. Praet. *אחקל* *labefactavit robur meum*, heb. *הכשיל*, Thr. 1, 14. *e manu laquei, quem tetenderunt* (laquearunt, ad verbum, si sic dici posset) *mihi*, heb. *יקשו* *li*, Ps. 141, v. 9. *אחקל* *impingere fecistis multos in Legem*, Mal. 2, 8. *Imper.* *אחקל* *fac ut impingant ipsi*, heb. *החחקל* *impelle eos*, Ps. 5, 11. *Ithpehal vel Ithpahel* *illaqueari, irretiri*. Praet. *אחקל* *operibus manu-um suarum irretitus est improbus*, Ps. 9, 17. heb. *אחקל* *corruiisti in peccato tuo*, Hos. 14, 2. *אחקל* *impegerunt habitatores Jerusalem*, Jes. 3, 8. *Veneta* *habent ex Aphel*. Sic *Jes.* 59, 14. *אחקל* *impegerunt et ceciderunt*, Jer. 46, 6. *Sic* *Ps.* 27, 2. *אחקל* *corruiet*, pariter, Jer. 46, 12. *אחקל* *impegiemus in meridie*, Jes. 59, 10. *Part.* *אחקל* *non offendit*, Jes. 63, 13. *non erit qui impingat in eo*, Jes. 5, 27. *אחקל* *corruiunt filii hominum*, Eccl. 9, 12. *in quo impingant*, Prov. 4, 19. *Prima vox Syra* est: *in altera* *etiam ex dialecto Syra*. Sic *Prov.* 24, 16. *sicut impingunt in tenebris*,

Jes. 59, 10. multiplicantur impingentes suos, fecerunt ut multi suorum impingerent, Jer. 46, 16. Infinitivus impingendo impingent, Jer. 40, 30. Futurum, ut in antecedenti loco: et impingent in iis patres cum liberis, Jer. 6, 21.

Ap. Rab. qui removet offendiculum ex agro, id est, מסיר מכשולות Bb. 54a.

תקלא offendiculum, lapsus, offensio, scandalum: donec dent scandalum, ponant offendiculum, Pr. 4, 16. וקדם תקלא רמח רוחא et ante lapsum est exaltatio spiritus, ib. 16, 18. אנה ego adduco super populum hunc offendicula, heb. מכשלים, Jer. 6, 21.

בהיקליא tendicula, laqueus. Plur. נקיב tendiculis perforabit nasum ejus, heb. במוקשים Job. 40, 19.

תקלא offendiculum, ut תקלא antea: laqueus; non pones offendiculum, Lev. 19, 14. quousque erit istud nobis in offendiculum? heb. למוקש, in laqueum, Exo. 10, 7. לחבר וילחץ et in laqueum, heb. ולמוקש, Jer. 8, 15. סליק תקלא רשיעא tollite offendiculum improborum, heb. מכשול, Jer. 57, 14. offendiculum peccatorum, Ez. 3, v. 20. et offendiculum peccatorum suorum, Ez. 14, 3. לחקל חובין in offendiculum peccatorum erit, Ez. 7, 19. ולחקל לב et in offendiculum cordis, Is. 25, 31. סליק תקלחון auferte offendicula vestra, Ez. 45, 9. Pl. abscondere laqueos, Ps. 64, 6. לא תקלחון laqueos ponunt mihi jugiter, Ps. 140, 6. טטל תקליא propter offendicula, Job. 34, 30. Cum aff. תקלחון et omnia offendicula vestra, Jer. 58, 3.

תקליא idem: דמחאחרין בתקליא quae capiuntur in laqueo, Eccl. 9, 12. עבדא ליה תקליא facit, ponit ei offendiculum, Prov. 29, 25.

תקל idem: ולכין מחקל: et in petram offensio, heb. מכשול, Jer. 8, 14. מחקל tendicula mali, heb. מוקש, Prov. 12, 13. למחקל in offensio, Ps. 105, 37.

תקן aptare, ordinare, disponere, componere, dirigere:

parare, apparare, praeparare: confirmare, stabilire. Respondet heb. חנן, et תקן et חנן: ornare, concinnare, et sic respondet heb. ערה. Item חנן respondet ad רך viam, relatum, hoc verbo plerumque redditur. Praet. quis direxit spiritum sanctorum in ore omnium prophetarum? heb. חנן, Jer. 40, 13. לרינא כורסיה תקן disposuit ad iudicium solium suum, Ps. 9, 8. heb. paravit. חנן et ornavi vos, heb. ואערך, Ez. 16, 11. Part. ואלהא Deus autem disponit animum ejus, heb. ואלהא מחקן vel expendit, perpendit: חנן componit, vel, expendit, perpendit: חנן et Deus dirigit gressum ejus, Prov. 16, 2. qui praeparat terrae pluviam, Ps. 147, 8. Pl. aptant sagittas suas ad nervum, ib. 11, 2. Fem. בקיטא לחסמא praeparat in aestate cibum suum, heb. תחין, Prov. 6, 8.

Part. praet. sive passiv., עלויהו super quibus domus ipsa aptata est, heb. נכון, Jud. 16, 26. ecce locus paratus est coram me, Exo. 33, 21. ornatum auro et argento, Ez. 16, 13. qui ornatus est sapientia, heb. חכמה מלא impletus sapientia, Ez. 28, 12. equus paratus ad diem proelii, heb. מוכן, Prov. 21, 31. וחרון et eritis omnes parati, heb. נכונים, cui melius responderet מתקנין, Jos. 8, 4. וכלהו ארחתך et omnes viae tuae sint recte dispositae, Pr. 4, 26. Fut. ואתקן יח מלכותיה et confirmabo regnum ejus, heb. והכינתי IIS. 7, 12. confirmato animum istorum, Ps. 10, 17. עובדי ארוח צדיקא etiam opera iustorum compones, heb. וחתקן יח אפך לה et dispones faciem tuam adversus eam, Ez. 4, v. 3. an pararet cibum populo suo, Ps. 78, 20. In libris legitur יתקן, a quod hic non convenit. In Hebraeo est יתכן, quod per חקן redditur. donec ordinet et disponat urbem Jerusalem laudem in terra, Jer. 62, 7. In Venetis legitur דתקן male. חקן et parent quod allaturi sunt, Exo. 16, 5. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. fem. מלכותיה לחדא et stabilitum fuit regnum ejus valde, IR. 2, v. 12. et regnum confirmatum fuit in manu Salomonis, ib. v. 46. et paravit se monilibus suis, heb. וחזר et ornat se, Hos. 2, 13. et parabat se apparatu suo, ornabat se mundo suo vel ornamentis suis, Esth. 5, 1. in sec. Targ. ab initio. Part. quae disposita est in signum perpetuum, Ps. 89, v. 38. ordinata sunt irrisoribus iudicia, id est, paenae paratae ipsis sunt, Pr. 19, 29. et parati instrumentis armorum, heb. חכן et supra eos, id est, magis quam illi qui parant se apparatu aureo, vel, qui ornant se ornamentis aureis, heb. ויתקנן מחשבך Jer. 4, 30. Fem. cogitata tua, Prov. 16, 3. quomodo parare vel ornare solent se reginae, Esth. 5, 1. in sec. Tg. ab initio. Fut. non confirmaberis tu vel regnum tuum, heb. תחין, Is. 20, 31. non cum comodo parabis vel ornabis te, Jer. 4, 30. amplius adhuc parabis vel ornabis te ornamentis tuis, heb. חעדי, Jer. 31, 4. justitia ornabis te, heb. חכנתי, Jer. 54, 14. paratum erit benignitate solium ejus, heb. והוכן, Jer. 16, 5. non erit stabilis filius hominis in improbitate, Pr. 12, 3. ubi est loco formativi more Syriorum. Sic mox in plurali, בצדקתא כורסייה et

stabilietur justitia solium ejus, Pr. 25, 5. כל וין
 omnis armatura quae parabitur contra
 te Jerusalem, non prosperabitur, Jes. 54, 17. כנשחך
 coetus ipsorum coram me stabilietur, Jer. 30, 20. לעלם
 labium veritatis stabilietur in perpetuum, Prov. 12, 19. מושבחה
 cogitatio consilio stabilis erit, ib. 20, 18. כעצמה
 et opera manuum nostrarum ab ipso confirmentur, Ps. 90, v. 17. ורעיהון קדםך
 et posteritates sive posteri ipsorum coram te
 stabiles sint, ib. 102, 29. שפוחך
 et confirmentur pariter labiis tuis, Pr. 22, 18. ubi
 loco characteristici ex usu Syro, ut et antea in
 singulari numero. Aphel, אתקן *idem*. Respondet He-
 braeis iisdem quibus in Pahal. Praet. אתקן שמיא
 cum aptaret coelos, heb. ברהטו, Pr. 8, 27. התקן
 et aquas praeparavit in mensura, heb. במשחחה
 Job. 28, 25. ואתקן יחמא et praeparavit nos in vis-
 ceribus simul, Job. 31, 15. ואחקן להון קובעין
 et adaptavit ipsis mitras, heb. ויהבש Lev. 8, 13. ואחקן
 et paravit coelos cum intelligentia, Pr. 3, 19. ואתקנה
 quod ordinaverat eum Domi-
 nus, ut esset rex super Israel, IIS. 5, 13. אתקנה
 ordinavit illud manus tuae, Exo. 15, v. 17. הוא
 ipse praeparavit eam, Jes. 45, 18. אתקנה
 ordinavit eam in profundum, Jes. 30, 33. לעמיקה
 fecit te et confirmavit te, Deut. 32, 6. ואחקנה
 qui stabilivit me, IR. 2, 24. אתקנה
 tu disposuisti lunam et solem, heb. ושמשה
 Ps. 74, 16. אתקנה חרצוטה tu ordinasti
 aequitatem, ib. 99, 4. לה עם לכה
 recte-fecisti, quod sic fuit ratum in animo tuo, heb. הטיבת
 bene-fecisti, IR. 8, 18. אתקנה שוקן
 ego disposui columnas ejus, Ps. 75, 4. אתקנה
 patibulum paravi sive erexi: et in malum me-
 um est, quod erexi illud, Esth. 6, 11. in sec. Targ.
 nam aptavi in coelis domum majestatis meae, Deut. 32, 40. לאעלותך
 et introducere te in locum, quem disposui, Exod. 23, 20. למסחורי
 disposuerunt gressibus meis, Ps. 57, 7. Inf. אתקנה
 ut supra ad Futurum Pael. אתקנה יחמא
 illud, Jes. 9, 7. בוצינה יח בוצינה
 in aptando illo, quum aptaverit ipse lucernas, heb. בריטיבו Exo. 30, 7. Imper.
 pedes meos dirige in verbo tuo, Ps. 119, 133. נוחנחמא
 para te nunc robore tuo, heb. עדה orna te, Job. 40, 5. עבידך
 praepara foris opus tuum, Pr. 24, 27. נכסמא ואחקן
 et macta animalia, et para ea, Gen. 43, 16. סכיכון
 parate ligones vestros, heb. כחו. Joel. 3, 10. אתקנה
 praepara vobis viaticum, Jos. 1, 11. ארחחון
 rectas efficit vias vestras, heb. היטיבו דרכיכם, Jer. 7, 3. ואחקני ארחחון
 et rectas facite vias vestras, Jer. 18, 11. Fut.
 עלמא אתקן בנד in seculum stabili-
 am filios tuos, Ps. 89, 5.

Ap. Rab. אתקן, et in Hiphil אתקנה, in-

stituit, posuit, disposuit, direxit, correxit, aptavit.

תקן, *rectus, rectum, aptum, bonum, commodum, conveniens: firmum, stabile*. Variis Hebraeis
 Nominibus et vocibus convenit. ואתקן לחרמא et
 ecce bonum erat valde, heb. טוב מאד, Gen. 1, 31.
 ואתקן פחנמא quia recta erat res ista a Domino,
 heb. נכח, Gen. 41, 32. למעבר כן non est
 conveniens sic agere, Exo. 8, 26. ואתקן יחמא
 donec rectus sit dies, i. e. perfectus et convenientis
 lucis, heb. עד נכח היום, Prov. 4, 18. ואתקנה חקן
 in justitia firmum est solium, heb. יכן כסא,
 ib. 16, 12. ואתקנה חקן solium ejus in perpetuum
 stabile est, ib. 29, v. 14. ואתקנה חקן
 quod rectum est in oculis vestris, faciam, heb. אשר
 quod bonum fuerit, quod placuerit in oculis
 vestris, IIS. 18, 4. ואתקן קדם יי
 rectum est illud coram Domino, heb. הייטב, Lev. 10, 19. ואתקן
 et recta fuerit res haec coram re-
 ge, heb. וכשר Esth. 8, 5. Pl. ואתקנה חקן
 recti videbunt aspectum vultus ejus, heb. ואתקנה חקן
 et in operibus patrum vestrorum rectis sive rectorum, id est, justorum,
 Ex. 16, 7. ואתקנה חקן עליו rectos corde, heb. לשרי
 in via recta non impingent, heb. בדרך ישר, Jer. 31, 9.
 Pl. ואתקנה חקן לא רחחון רילחון לא חקן
 viae vestrae non sunt bonae, heb. לא יחכנו Ex. 18, 25. ואתקנה חקן
 in viis quae non sunt rectae coram ipso, Jes. 42, 24.
 ואתקנה חקן quod rectae sunt viae meae, Psal. 119, 5.

תקן vide in מחקן.

תקן, *apparatus, ornatus, ornamentum, dispositio, directio, ordinatio, praeparatio, instructio*:
 ponite quisque instructionem armorum suorum super se, i. e. quisque se ap-
 paratu et ornatu suo instruat, heb. ואתקנה חקן ואתקנה חקן
 ornatum suum, Exod. 33, 4. Sic, ואתקנה חקן ואתקנה חקן
 remove apparatus instrumentorum tuorum a te, vers. 5. ואתקנה חקן
 apparatus verborum Legis, Ez. 16, 11. ואתקנה חקן
 super apparatus sapientiae tuae, Ez. 28, 7. ואתקנה חקן
 et balneus ornatus ejus, Exo. 28, 8. ואתקנה חקן
 apparatus sive ornatus ejus, heb. ואתקנה חקן, Ez. 7, 20.
 ואתקנה חקן ut obliviscatur virgo ornatus sui, Jer. 2, 32. Pl. ואתקנה חקן
 dispositionibus auri, i. e. ornatu aureo, heb. עדי וזב, Jer. 4, 30. ואתקנה חקן
 et in ornamentis muliebribus, Esth. 2, 12. in Tg. sec. ואתקנה חקן
 quae ornata est ornamentis suis, Jes. 61, 10. ואתקנה חקן
 et data fuerunt ipsis ornamenta ipsarum, id est, mundus muliebris, Esth. 2, 3. in Tg. secundo. Sic ibi
 scriptum: legendum ואתקנה חקן foemine: agitur enim
 de virginibus, quod nomen femininum est, ac proinde eodem genere Pronomen ipsi respondere
 debet. ואתקנה חקן vide supra ad Futurum Ithpehal.

Ap. Rab. ואתקנה חקן, *ordinatio, institutio: aptatio, correctio*: non indigent correctione propter ordinem mundi, i. e. civili-

tatis causa. Apud Masorethas, י"ח סלון חיקון סופרים octodecim dictiones in sacra Scriptura, sunt correctio Scribarum: vide Masoram interiorem in principio libri Numerorum, et Psalm. 106, 20. De hac correctione diversa sunt interpretum judicia. Aben Ezra Num. 11, 15. dicit non fuisse opus correctione Scribarum. R. Sal. Malach. 1. 13. scribit, in textu sacro fuisse scriptum אָחִי et postea per Scribas correctum אֶחָיו ut hodie legitur. Galatinus lib. 1. cap. 8. ait loca ista a Scribis fuisse correcta, et corrupta. Author libri Aruch in Rad. כבד notat, בספרים בבבא עיני in libris primis fuisse scriptum עֵינִי. Explicationem prolixior, immo Tractatum justum, res ista requirit. Loca et voces sunt; Primus: Et Abraham adhuc stabat coram Domino (Gen. 18, 22.) pro „Et Dominus adhuc stabat juxta vel ante Abrahamum“. Secundus; Ne videam ברעמי malum meum, (Num. 11, v. 15.) pro „ברעמי malum ipsorum“. Sic R. Sal. hoc loco: et in ejus Comment. Job. 32. notat, ברעמי. Tertius; „Quod egreditur de utero אִמּוֹ matris suae“, pro „אִמּוֹ matris nostrae“ (Num. 12, 12.). Hoc exemplum adducitur in Jalkut, IS. 3. ex libro Mechilta, et pariter a R. Salomone. Quartus; בשרו carnis ejus, pro בשרנו carnis nostrae, ibidem juxta R. Salomonem. Quintus; Quia maledicunt לָרֵם Sibi filii ejus, (IS. 3, 13.) pro לִי Mihi, scil. Deo. Sextus; אֵלֵי בעניי afflictionem respiciet Dominus afflictionem meam (IIS. 16, 12.). Hunc locum Masora utroque loco adducit: recensetur quoque in libro Tanchuma, in Parascha Beschallach in Exodo: sed in qua voce חיקון consistat, non explicant. Commentatores hic quoque nullius חיקון meminerunt, cum alias R. Salomon et R. David loca ista adducere et explicare soleant. Pro בעניי, ut Masora ponit, in textu scriptum est יִבְעוּני, quod interpretes dicunt esse idem quod בעניי afflictionem meam, sed legitur בעניי oculum meum, id est, lachrymas oculorum meorum. Et sic haec vox est ex illis quae sunt diversae scriptionis et lectionis, inter quas ista octodecim, quae sunt Tikkun sopherim, non numerantur. Neque alia in isto versu vox est, in qua Tik-kun seu correctio aliqua facta videatur. Nam קָלָחִי, quod legitur קָלָחִי, etiam est una ex Keri et Kethif, id est, ex vocibus diversae scriptionis et lectionis. Septimus locus: אִשׁ לְאֶחָיו יִשְׂרָאֵל quisque ad tabernacula sua, Israel (IIS. 20, 1.). Quale חיקון et hic sit, interpretes non explicant. Confer IR. 12, 16. IIP. 10, 16. In Tanchuma scribitur, pro לְאֶחָיו in Dibhre hajamim, id est, libro Chronicorum, legi לְאֶלֹהֵי. At hodie libri nostri sic non habent. Vide et R. Sal. Hos. 4, 5. Octavus: Ecce ipsi mittunt palmitem אֶל אֶל ad nasum suum, (Ex. 8, 17.) pro אֶל אֶל nasum meum, juxta R. David ad hunc locum. Nonus: Domine Deus meus, sanctus meus, לא נָמוּחָא non moriemur (Hab. 1, 12.) pro לא נָמוּחָא non morituri es: Vide R. Salomonem. Decimus: Et dicitis, ecce quantum fatigationis, אֶחָיו והפחיתו et exsuffla-

tis illud (Mal. 1, 13.) pro אֶחָיו me, R. Sal. Undecimus: Qui tangit vos, tangit pupillam עֵינִי oculi ipsius, (Zach. 2, v. 12.) pro עֵינִי oculi mei, Tanchuma. Duodecimus: At populus meus mutavit כְבוֹדִי gloriam suam, in id quod non est utile, (Jer. 2, 11.) pro כְבוֹדִי gloriam meam, Tanchuma. Decimus tertius. Ut sim עָלֵי mihi oneri, (Job. 7, 20.) pro, עָלֵי tibi, Tanchuma. Vide Aben Esram. Decimus quartus; כְבוֹדִי gloriam ipsorum in ignominiam commutabo, (Hos. 4, 7.) pro כְבוֹדִי gloriam meam. R. Sal. Job. 32, 3. Decimus quintus: Et improbe agebant אֶחָיו in Jobum (Job. 32, 3.) pro אֶחָיו in Deum, R. Sal. hoc loco. Vide Aben Esram. Decimus sextus; Meditatur vel incurvat se עָלֵי in me anima mea (Thr. 3, 20.). Quale hic חיקון factum, interpretes non ponunt. Decimus septimus; Et mutarunt אֶחָיו gloriam suam in formam bovis (Ps. 106, 20.) pro כְבוֹדִי gloriam meam. Hoc ordine loca in principio Numerorum et Ps. 106. in Masora numerantur, et ex Num. 12. duntaxat secundum exemplum affertur, ita ut ex isto catalogo tantum sedecim loca haberi possint. At R. Salomon ex eodem loco et aliud exemplum vult esse, ut pro tertio loco positum. Desideratur ergo unus adhuc locus, qui apud Scriptores incertus est, et forte in aliquo citatorum locorum in alia quadam voce latet, ut IR. 12, 16. IIP. 10, 16. qui duo loci hic sub septimo sunt comprehensi. Sic et Num. 12. duo sunt exempla in versu uno. Sed de his alibi fusius agetur, א"ה.

תְּקַנָּה, תְּקַנָּה, תְּקַנָּה, *correctio, aptatio, reparatio, restauratio: ordo: medicina, medela, ubi de valetudine sermo est*, apud Rabbinos: לֵיחַ לִיה חֲקִנְחָא non est ei medicina, non potest curari. מַה אֵנְשָׁא שְׂרָקְנָהוּ quid faciam, cum correctio ejus sit ejus corruptio? Sanh. 22b. Id saepe et in multis accidit. Agitur ibi de correctione sacerdotii, quod corrigendo magis fuit corruptum: עֲרָא חֲקִנְחָה חֲקִנְחָה decem correctiones, id est, ordinationes, constitutiones, statuta, instituit Ezra: vide Bk. 82a. מַה חֲקִנְחָה quae est correctio, medicina ejus? quod remedium ejus? sic saepe ap. Talm. R. Sal. Lev. 14, 4. מַה חֲקִנְחָה quae est medicina ejus ut sanetur? humiliet seipsum ut vermiculus et ut hyssopus.

תְּקַנָּה *figere; clangere, tuba sonare: plaudere, plausum vel clangorem manibus concussis edere*. Praet. שִׁוְרָא וְשִׁוְרָא חֲקַע בשופרא et Saul clauxit buccina, IS. 13, vers. 3. וְחֲקַע בשופרא et clauxit buccina, Jud. 3, 27. חֲקַע כְּהֵנִי בשופרא clangerunt sacerdotes buccinis, Jud. 6, 16. וְחֲקַע בשופרא et clangerunt buccinis, Jud. 6, 20. Part. עֲבִירָא וְחֲקַע transibant et clangebant, Jos. 6, 8. Sic vers. 13. Infm. וְכִמְחֲקַע שופרא ad clangendum, Jud. 7, 20. וְכִמְחֲקַע שופרא et cum clangeret tuba, Jos. 18, 3. Imp. חֲקַע שופרא clangite buccina in terra, Jer. 4, 5. Fut. וְחֲקַע שופרא et clangam buccina, Jud. 7, 18. חֲקַע שופרא et clangetis sono aequabili, sed non edetis sonum

fractum, Num. 10, 7. וַתִּחַקְקֵן יִבְבָּחָא et clangetis sono fracto, ib. 10, 5. וַתִּחַקְקֵן בְּחֻצוֹתָא et clange-
tis tubis, ib. 5, 10. וַתִּחַקְקֵן בָּרֶן et clangent illis, ib.
10, 3. Ithpehal, Fut. יִתְקַע בשופרא רבא clangetur
buccina magna, Jes. 27, 13. In Hebraeo est Niphal
יִתְקַע, ideo et recte sic in Targ. ponetur, cum libri
impressi habeant יִתְקַע ex Kal. Sed tertia persona
saepe impersonaliter et passive usurpatur; Clanget,
scil. aliquis, id est, clangetur. Sic, יִתְקַע שופרא, אִם
בְּקִרְתָּא si clangatur tuba in urbe, vel, יִתְקַע clangat
aliquis, heb. יִתְקַע, Am. 3, 6.

שבחו יתיה בְּתִקְעֵי תֹא דְשׁוּפְרָא : *clangor*
 laudate eum clangore buccinae, heb. בְּתִקְעֵי, Ps. 150, 3.

Ap. Rab. שמא יתקע בה מסמר או יתד ne infligat ei clavum aut paxillum, Sab. 123. Niphal, יתקע, *infligi, affigi, figi*. Item, *fidejubere, figere et dare manum fidei pro alio*, ut Hebraice. תיקוע *fixio, infixio, affixio: fidejussio*: למסד הרחוקע עצמו ללמד affigens seipsuum studiis. חקע אצל מי אחר apud quem es affixus, id est, juxta quem sedes, in Academia scil. coelesti? ירחקן apud R. Jochanan, Bm. 85b. Pro *clan-gere etiam avibus tribuitur*, ut Latine aquilae, anseribus et aliis: ואירר כלל וכו' חקע gallus gallinaceus qui extendit caput suum in vacuum vasis vitrei, clanxeritque in eo ut frangatur, persolvitur damnum integrum, Bk. 18b. חקע באנו וחירשו פטור אחוה וחקע באנו וחירשו חייב clanxerit in aurem ejus, et surdum reddiderit eum, liber est: si prehenderit eum et clanxerit in aurem ejus, et surdum reddiderit eum, reus est. Kid. 24b.

II. **פָּקַע** *pugno aliquem caedere*, ut כטר palma alapam impingere. Inde Traditio Talmudica, החוקק, alapam impingere. Inde Traditio Talmudica, החוקק, *pugno caedens socium suum*, dat ipsi siclum, Bk. 90a. in Misna. Rambam scribit, esse *percutere pugno cervicem*, ut כטר faciem.

תִּקְוָה crescere, augeri, amplificari, multiplicari, pro-
pagari: validum, potentem esse vel fieri, in-
valescere, praevallescere: aggravari, grave, durum,
onerosum, oneri esse: aegre, moleste, indigne ferre
et sic pro heb. חרה reddi potest quandoque firmari,
confirmari, confirmare se, roborari, corroborari, ob-
firmari, obdurari. Verbum frequentissimi usus est,
et multis Hebraicis respondet, quae **robur** aut **ro-
bustum esse** significant, ut עז, כֹּחַ, גִּבּוֹר, אִמְצָא
עז, עז, עֶזְרָא, קִשָּׁה, פֶּרֶץ, וְעַם, וְעַם, וְעַם
invaluerat, gravis apud eos erat fames, hebr. חֹזֶק
Gen. 47, 20. Sic Gen. 41, 57. וַתִּקְוָה לְמִסְכֵּי et crevit
ad multiplicari, id est, plurimum auctum et mul-
tiplicatum est, heb. יִפְרֹץ לִרְבּוֹת in multitudinem,
Gen. 30, 30. וַתִּקְוָה רַבָּה אֵילָנָא crevit arbor et robo-
rata fuit, Dan. 4, 9. וַתִּקְוָה רִגְזָא דִּי et invaluit ira
Domini, id est, gravissime indignatus fuit Dominus,
heb. וַיִּחַר אֵף et exarsit ira Domini, Gen. 30, 30. Sic,
cum aggravata fuisset ira ipso-
rum in nos, hebr. בַּחֲרוֹחַ in exardescendo, cum fla-
grarent ira in nos, Ps. 124, 3. Libri habent תִּקְוָה
gravis. Sed cum in Hebraeo sit verbum, rectius e-
tiam per Verbum exprimitur: וַתִּקְוָה פִּתְחָא אֲנִשׁ יִהְיֶה

sed durior fuit sermo Judaeorum sermone Israelitarum, id est, insolentior, molestior, hebr. יקש IS. 19, 43. ארעא כמנא בכל ארעא nam invaluerat fames in tota terra, heb. חזק הרעב, Gen. 41, 57. Sic 47, 20. ויקח לקין לחרדא et aegre fuit Caino admodum, i.e. indigne admodum tulit, valde indignatus fuit, heb. אינדיגנאטא דלויס קין, Gen. 4, 5. Sic, ויחזק תחקף לו, num vehementer acre tibi est? an valde indignaris? heb. הוויטיב חרה לו, Jon. 4, 4. Fem. ורוחה תקפחא et spiritus ejus obduratus esset, Dan. 5, 20. ותכחונו ארי תקפיחא et peccatum ipsorum aggravatum erat vehementer, heb. כברה מאד, Gen. 18, 20. ארי תקיפה מחתיה עלנא nam gravis vel dura est plaga ejus super nos, i.e. durissime nos tractat et punit, heb. בי קסחה ידו. כי קסחה ידו cum confirmaretur regnum in manu ejus, heb. חזקה הממלכה IIR. 14, 5. ותיקיפה דייה על כושן et aggravata fuit manus ejus super Cuschane, heb. וחזנו ידו, Jud. 3, 10. ותיקיפה מחתה דייה et aggravata fuit plaga Domini, heb. וחכבר IS. 5, 6. ארי תקפחא מננא לחרדא nam potentior factus es nobis plurimum, heb. עצמה, Gen. 26, 16. ותיקיפה fortior fuisti me, Jer. 20, 7. In libris prave legitur ex Pahel. ושא תקיפו לחרדא et aquae auctae sunt perplurimum super terram, heb. גבור, Gen. 7, 19. ארי תקיפו מניה עברי קרבא quod praevaleant sibi oppugnatores, heb. כי חזק כי חזק כד תקיפו בני ישראל IIR. 3, 26. ותיקיפו בני ישראל, Jos. 17, 13. ותיקיפו multiplicata, plura sunt quam ut enarrari possint, heb. עצמו מספר, Ps. 80, 6. ויתקיפו et invaluerunt, auctae sunt aquae, heb. וגבור, Gen. 7, 18. Part. praes. ותיקיף לחרדא pergens et crescens sive invalescens valde, heb. הולך וחזק, Exo. 19, 19. Legitur in libris תקיף, sed illud est conventientius, ut apparet ex sequentibus. סן וכן תקיפין sic multiplicabantur et sic propagabantur, heb. כן וביח רדה אולץ וחקפין Exod. 1, 12. Davidici pergebant et invalescebant, hoc est, magis magisque potentiores efficiebantur, heb. הולך וחזק IIS. 3, 1. ויתקיף אלך pergebat et durior fiebat contra Jabin, heb. הלך ויקשה, Jud. 4, 24. Infinitivus ויתקיף יהיה si indignatione indignabitur ipsi, heb. וירדה יתקיף לו, IS. 20, 7. ויתקיף durior esset prophetia, heb. בפתקא נבואתא Jes. 8, 11. ויתקיף מני עלך למתקא quam multum robur tibi fuit ad praevalendum, ut praevalueris et primus eruperis, heb. מה פרצו עליך פרוץ Gen. 38, 29. ואוסוף רגוזא דיי למתקא בישאלא et perexit ira Domini aggravari super Israhalem, heb. לחרוח IIA. 24, 1. Imper. ויתקיף לחרדא confirma te et fortis esto valde, heb. חזק ואמץ Jos. 1, 7. Sic IIS. 10, 12. ויתקיף יהושע ויתקיף כל עמא דארעא et fortis esto Jehosua, et fortis esto omnis populus terrae, Hag. 2, 4. ויתקיפו ואליו confirmamini et estote fortes, heb. חזקו ואמצו Deut. 31, 6. Sic Psal. 31, 25. Fut. ויתקיף למערבא et propagabatur in occidentem et orientem, heb. ופרצה, Gen. 28, 14. ויתקיף ויתקיף confirmato te estoque vir, heb. ויתקיף.

IR. 2, 2. לערומא ולצפונא תתקפין in meridiem et septentrionem propagaberis, hebr. חסרצי, Jes. 54, 3. תתקפין et regnum unum prae altero potentius fiet, hebr. יאמץ, Gen. 25, 23. לא יתקף בעיני ne gravescat vel durescat in oculis domini mei, ne acre ferat aut molestum sit, hebr. אל יחר, Gen. 31, 35. מתקף יתקף vide ante ad Imperativum. מתקף et plaga ejus ingravescerebat in Philistaeos, Gen. 49, 17. אם תתקף ארם si potentior fiat Syria me, id est, si Syri fuerint robustiores, hebr. חזק ארם, IIS. 10, 11. In libris legitur תתקף, hebr. חזק ארם, ubi juxta Hebraeum redundat, aut, si retineatur, aut retineri potest, tunc antecedens Verbum legendum erit masculine תתקף, alias repugnantia generis est. ויתקף חזקי ברוך et gravior fiat ira mea in ipsos, hebr. exardescat, Exo. 32, 10. לא תתקף ערך et non simus graves tibi, hebr. נכבד, IIS. 13, 25. ונתקף על עמא et fortes simus pro populo nostro, hebr. ונחזק, IIS. 10, 12. ונתקפון confirmabitis ergo vos valde, hebr. וחזקם, Jos. 23, 6. ואת בני עמון יתקפון מנך et si Ammonitae potentiores te fuerint, IIS. 10, 11. ויתקפון יסוריכו ne graviores fiant castigationes vestrae, hebr. פן יחזקו, Jes. 28, v. 22. ויתקפון ידכון nunc ergo confirmetur manus vestrae, hebr. חזקנה, IIS. 2, 7. Sic etiam legendum Jud. 7, 11. ויתקפון ידי כל די עמך et roborentur manus omnium illorum qui tecum sunt, hebr. וחזקו. Libri prave habent ויתקף singulariter. Ithpahal, vide mox post Pahel. Pahel, תתקף fortificare, roborare, corroborare: firmare, confirmare, obfirmare, obdurare, reparare, restaurare: et e contrario, diruere, dirumpere, dissipare. Praet. תתקף נגרי חזק corroborat vectes portarum tuarum, hebr. חזק, Ps. 147, v. 13. ויתקף יי' לבא דפרעה et obduravit Dominus cor Pharaonis, hebr. ויחזק, Exo. 10, v. 20. למה תתקפה גורדא quare dirupisti macerias ejus? hebr. פרצה, Ps. 80, 13. כל כרכי תתקפה diruisti omnes sepes ejus, Psal. 89, 41. תתקפה כהניא יח ברקא תתקפה כהניא sacerdotibus labem domus, hebr. חזקו, IIR. 12, 9. תתקפיו יח ידוהי qui confirmaverant manus ejus, hebr. חזקו, Jud. 9, 24. וית כאיביא לא ויתקפון vos infirmas non confirmastis, hebr. וחזקם, Ez. 34, 4. Part. מתקפין מה דין ליחזקן quare vos non reparatis labem domus? hebr. מחזקים, IIR. 12, 8. ויתקפון et restaurarent ea sanctuarium Domini, ib. v. 15. Infinit. לתקפה אסר ad firmandum interdictum, Dan. 6, 7. דלא לתקפה ad non reparandum, IIR. 12, 9. לתקפה יח לבהן ad obfirmandum cor ipsorum, Jos. 11, 20. ויתקפה ידי רשיעא et ad confirmandum manus improbi, Ez. 13, 22. לתקפיהו ad roborandum eum, hebr. לפעמו, Jud. 13, 25. Sic IIR. 12, 13. Imper. תתקף יחיה eum confirma, Deut. 1, 38. ויתקפה et confirma eum, Deut. 3, 28. Sic etiam legendum IIS. 11, 25. ויתקפני כען et confirmato me nunc, Jud. 16, 28. ותקפני ידן דרשלי confortate manus languidas, Jes. 35, 3. ושלטונך תתקפי et dominatores tuos corrobora, Jes. 54, 2. תתקפי כרכך firmato munitiones tuas, Nah. 3, 14. Fut. תתקפה יח

et obdurabo cor Pharaonis, Exo. 14, 4. non obfirmabis animum tuum, Deut. 15, 7. ואתקפון et ipsi reparabunt labem templi, IIR. 12, 6. ויתקפון להון פתגם ביש confirmant sibi rem malam, Ps. 64, 6. Ithpahal vel Ithpahal, תתקפה firmari, confirmari, confirmare se, fortem esse, fortem se praestare, praevalere, etc. ut ab initio. Praet. תתקפה יח confirmavit se ut ascenderet currum, hebr. החזק, IIR. 12, 18. ויתקפה יח confirmavit se Israel, hebr. ויחזק, Gen. 48, vers. 2. et obduratus fuit animus Pharaonis, Exo. 7, 13. ויתקפה עמא et confirmavit se populus Israëliticus, Jud. 20, 22. ויתקפון confortantur tantum, hebr. עתקו, Job. 21, 7. Part. מתקף et Abner fuit se corroborans in domo Saulis, hebr. מתחזק, IIS. 3, 6. לא מתקפון quae valent viribus, Job. 36, 19. לא מתקפה לאחזא non confirmat se ut sanetur, Ez. 30, 21. Infinit. לתקפה ad confirmandum se, Ez. 30, 21. לתקפה בחזקת פרעה ut roborentur robore Pharaonis, Jes. 30, 2. Imper. ויתקפה abi et confirma te, IIR. 20, 22. ויתקפון ויהו לגברין fortes vos praestate et estote viri, IS. 4, 9. Fut. ויתקפה et fortes praebeamus nos, IIS. 10, 12. Sic legi potest, ut directe responderet Hebraeo Hithpahal ויתקפון, sed et ex Kal esse potest, sine Dages. בריל דתתקפון ut roborimini, Deut. 11, 8. Aphel, תתקף urgere, instare fortiter, vim aut violentiam exercere, firmare, confirmare, etc. ut in Pahel: gravare, aggravare, grave efficere: tenere, continere, delinere, retinere. Praet. ויתקפה יח ויחזק ויחזק ויחזק trecentos viros retinuit, hebr. ויחזק, Jud. 7, 8. Libri habent ex forma Ithpahal: sed ex Aphel punctandum esse, docet forma Hebraea, cui Aphel respondere solet, tum antecedens versus membrum, in quo est שלח dimisit. ויתקפה ביה חסוהי pater tuus aggravavit jugum nostrum, hebr. הכבד, IIR. 12, 10. ויתקפה ביה חסוהי sic retinuit eum socer ejus hebr. ויחזק, Jud. 19, 4. et sic deinceps hoc sensu huic Verbo respondet. ויתקפה יח לבא דפרעה et obduravit Dominus cor Pharaonis, hebr. ויחזק, Exod. 9, 12. ויתקפה ביה et fortiter ursit eum, hebr. ויפרץ בו, IIS. 13, 25. Sic IIR. 5, 23. ויתקפה יח לביה et obfirmavit animum ejus, hebr. ויאמץ, Deut. 2, 30. ויתקפה בצלו קדמוהי et fortiter institit oratione coram ipso, hebr. כפרץ, Ps. 106, 23. ויתקפה מן מעיקי et potentiorum effecit eum hostibus suis, hebr. ויעצמו, Ps. 105, 24. ויתקפה apprehendit eum ad sumendum cibum, IIR. 4, 8. ויתקפה ברגלוהי et apprehendit pedes ejus, ib. vers. 27. ויתקפה ביה וישקחה apprehendit eum et osculata est eum, Pr. 7, 13. לתקפה לחרא grave, durum reddidisti dominium tuum valde, hebr. והכבד, Jes. 47, 6. ויתקפה בוכחי justitiam meam retineo, hebr. ויחזקתי, Job. 27, 6. Libri habent תתקפה ex Pahel, sed ea formam hanc significationem non habet, unde praestat ex Aphel legi, quae forma Hebraeo Hiphil respondere hic solet. ויתקפה בידך et apprehendi manum tuam, Jes. 42, 6. ויתקפה

quasi apprehendi dexteram ejus, vel, fortifica-
vi, Jes. 45, 1. ואחיקפו אחיקפו אפיהון מטניה
אחיקפו ביה עברוהי Jer. 5, 3. ואחיקפו ביה עברוהי
ויפצו. IS. 28, 23. et apprehende-
runt quisque caput proximi sui, IIS. 2, 16. ואחיקפו
et vim exercuerunt in Lotum gra-
viter, Gen. 19, 9. Part. מתקף. הוה אנה מתקף. ecce ego ob-
firmo cor Aegyptiorum, heb. מחוק, Exo. 14, v. 17.
מתקף. quousque tu aggravas super
te onus peccatorum? heb. מכבד, Hab. 2, 6. מתקף.
וועד apprehendo dexteram tuam, Jes. 41, 13. מתקף.
et usque nunc tu detines eos, heb. מחוק, Exo. 9, 2. מתקף.
apprehendit eum, et osculatus est eum, IIS. 15, 5. מתקף.
et corroboro brachium ipsorum, Hos. 7, 15. מתקף.
quod confirmat faber li-
gnarius aurifabrum, Jes. 41, 7. ולית דמתקף בידה
et non est qui apprehendat manum ejus, Jes. 51, 18.
fuerunt tibi reparantes necessaria
tua, Ez. 27, 9. et confirmant
manus malignorum, Jer. 23, 14. ומתקפין בקים
et apprehendunt vel assumunt foedus meum, Jes. 56,
4. Part. praet. sive passivum. מתקף. sicut murus
robustus, heb. כחוסה נשגבה, Jes. 30, 13. Infm.
velit apprehendere cultum
tuum vel timorem tui, heb. לדרחוקי, Jes. 64, 7.
Imper. מתקף. confirma, urge bellum
tuum contra urbem istam, heb. הרחוק, IIS. 11, 25.
prehende scutum et clypeum, Ps.
35, 2. מתקף. fortifica aedificium tuum, Nah.
3, 14. מתקף. et apprehende manu tua
ipsam, Gen. 21, 18. Fut. מתקף. יה לביה. והו
ego obdurabo cor ejus, Exo. 4, 21. מתקף. יה מלכוה
et confirmabo regnum regis Babyloniae, Ez. 30, 24.
et corroborabo te, Jes. 41, 10. מתקפנן. et cor-
roborabo eos, Jer. 30, 19. מתקף. יהוה. et corrobora-
bit eos, heb. ויאריר, Jes. 42, 1. מתקף. ביה. qui ap-
prehenderit illam, Jes. 56, 2. מתקף. על אפי.
comprehendit, obruit me ira una super aliam,
Job. 16, 14. מתקף. בבית ברתחיה. et apprehenderit
locum pudendorum ejus, Deut. 25, 11. מתקף.
אם יחקפן. si prehenderint verba Legis meae,
Jes. 27, 5. Ap. Rab. משנהו. etiamsi
grave vel difficile sit ipsi studium suum, Men. 99b.
comprehendit servos hominum isto-
rum. et arripit pallium socii sui,
et sic deinceps. Metaphorice de vino usurpatum,
est, *acescere, acidum, acetosum fieri*: רחמא
dolum vini, si acuerit, manebit in potestate tua: si carius aut
vilius fiat, erit in potestate mea, Bm. 64a. Item,
acuerunt mihi quadringenta dolia vini, Ber. 5b. In Aphel, מתקף.
*interrogare, quaerere per objectionem contrariam vel
diversam, objicere, opponere*, q. d. durum, grave red-
dere propositum argumentum per objectionem con-
trariam; וירמיה מתקף ליה ר' ירמיה

interrogavit eum Raf Joseph. In Halich. olam cap. 1.
scribitur, *usurpari de objectionibus, non ex Scriptura
vel Mischna, sed communi ratione allatis, de argu-
mentis dialecticis.*

fortis, vehemens, validus, ferox, acris, po-
tens, robustus, durus, gravis, obstinatus. Respondet
variis heb. מתקף. ארי לית רגורוהי ארי מתקף. maledicta sit ira ipso-
rum, quoniam gravis est, heb. עי, Gen. 49, 7. מתקף.
robustiore et copiosiore ipsis, heb. ועצום ורב
Deut. 9, 14. מתקף. עם חקף אפין. עזום ורב
id est, perversus, Deut. 28, 50. מתקף.
ventum occidentalem vehementem valde, heb. חוק, Exo. 10, 19. מתקף.
jugum grave, heb. על כבד, IR. 12, 11. מתקף.
proelium acre, heb. IIS. 2, 17. מתקף.
et rex qui validus erit, Ez. 19, 12. מתקף. לביה. et
cujus fortis est animus, qui animosissimus est, heb. ואמץ, Am.
2, 16. מתקף. הוא אם חלש. num fortis ipse sit an de-
bilis, heb. הטובה היא, Num. 13, 19. מתקף.
improbum validum vel ferocem, heb. עריץ, Ps. 37,
35. מתקף. כמה חקפין. quam fortia sunt, Dan. 3, v. 33.
occulantur feroci, heb. לערץ, Job. 15, 20. מתקף.
et ex forti egressa est dulcedo, heb. ומעו, Jud. 14, 14. Plur. מתקפין.
et ferocitatem ferocium deprimum, heb. אטאך
Jes. 13, 11. מתקפין. ובמין חקפין. et in aquis validis viam,
heb. עמים, Jes. 43, 16. מתקפין. רבבין וחקפין. et
populos multos et fortes, heb. גרולים ועצומים, Jos. 23, v. 9.
et feroces deprimentur, heb. הנכרים ימאכון
Jes. 10, 33. מתקפין. לבא. obstinati corde, heb. אבדי לב.
Jes. 46, 12. מתקפין. וסן ידיוהו דחקפין. e manu potentum,
heb. עריצים, Job. 6, 23. quae est forma constructa
pro absoluta. מתקפין. כמלל. graves, difficiles sermone,
heb. וכבדי לשון, Ez. 3, 6. מתקפין. לבא. אנון. et obfirmati
animi ipsi sunt, heb. וקשי לב, Ez. 3, 7. מתקפין.
et fortium heroum ipsorum, Deut. 32, 14. Fem. מתקפה.
nam manu potenti, Exod. 13, 9. מתקפה.
de rupe dura, Deut. 8, 15. מתקפה.
regum erit firmum, Dan. 2, 42. מתקפה.
nam vehemens instar mortis, est amar-
Deitatis tuae, Cant. 8, v. 6. מתקפה.
fortissima regnorum, heb. גברת מטלכוה, Jes. 47, 5. Ap. Talm.
si sit vir durus, tenax, sordidus Bm. 64a.

robur, fortitudo, firmitas, munimen-
tum, vehementia: ira vehemens: עי עלך
quam robur multum tibi fuit, ut praevalueris. Gen.
38, 29. מתקף. ויהי לכן חקף פרעה. eritque vobis robur Pha-
raonis in pudorem, heb. מעה, Jes. 30, 3. מתקף.
verbum meum robur est tuum, heb. clypeus, Gen. 15, 1. מתקף.
ira super iram, Job. 16, 14. מתקף.
virtus mea et potentia manus meae, heb. ועצם ידי, Deut. 8, 17. מתקף.
ut antes in plurali vocis praecedentis: חקפין קרביה.
Jes. 42, 25. מתקף.
in fortitudine manus, heb. בחוק ידי, Exo. 13, v. 14. מתקף.
et evulsa per iram vehem-

om ex terra, hebr. בחסה, Ez. 19, 12. חוב מחקף רוג'ן, Dan. 4, 22. edi a vehementia irae tuae, Exo. 32, 12.

et ואחבר חוקף: חוקפא, תיקפא, תיקפא, tangam robur regnorum gentium, Hag. 2, 22. ושוי et posuit robur illud fiduciam suam, e. robustum illum Deum, quem mox appellat אל חוקפא deum fortem Israelis, Gen. 49, 24. ויח חסנא et firmitatem miraculi, Esth. 9, 29. חוקפא דנס ירב עושנא et firmitatem, Dan. 2, 37. ויחוקפא dedit robur et potentiam populo suo, Ps. 68, 6. ויחוקפא curret ad eum cum fortitudine, i. e. fortiter, Jobi 15, 26. Cum aff. חוקפא per brachium potentiae suae, Jes. 62, 8. חוקפא potentiae suae, et virtutis suae, Esth. 10, 2. ויחוקפא et sublimis robore suo, Ez. 19, 11. Sic ap. 31, 5. חוקפא et deportati sunt duces potentiae ejus, Ez. 19, 12. חוקפא quem redemisti potentia tua, Deut. 9, 26. חוקפא חילי וירש Jes. 47, 12. חוקפא robur meum et principium potentiae meae, Gen. 49, 3. ויחוקפא et dabo robur meum manum ejus, Ez. 30, 24. חוקפא mea tu es, Ps. 31, 4. חוקפא civitates fortitudinis ipsorum, Jes. 17, 9. חוקפא eritque robur ipsorum in perpetuum, Ps. 81, 16. חוקפא collocavit super munimenta terrae, hebr. במחי, Deut. 32, 3. חוקפא ad perdendum robora ipsorum est, munitiones, arces munitas, Jes. 23, 11. ואחבר et frangam praestantiam roboris veri, Lev. 26, 19. חוקפא אלהא consumpsit nis robora tua, munitiones tuas, Nahum. 3, 13. חוקפא non ne robore nostro acquisivimus vobis facultates? Am. 6, 13.

חוקפא *quaestio, obiectio*, Talm.

חוקפא *species vestis*, Jalk. in Leg. 293b.

חוקפא *vinculum, catena, compedes*: ואם בחרא דנחשא et si in catenam ferream conjiciamus, jam disrupit eam Menasse, Esth. 5, 14. Vide Par. 33, 11. 13. Videtur respondere heb. בנחשאים, ibi legitur, et significat *compedes aereas vel ferreas*, sub forma duali, quia ambobus pedibus applicantur. In versione germanica hujus Targum idaeus iste reddidit קעסל, ahenum, quod stius legerim פעסל, effell, vincula. Et sic pro חוקפא catenam.

חוקפא *adepts, pinguedo, optimum, selectum* *cujusque rei*. Respondet plerumque heb. חלב, כמו, חלב היך sicut adipe et pinguetine, heb. ודון, Ps. 63, 6. חלב היך חרב impingnatum est

quasi adipe figmentum cordis ipsorum, Ps. 119, 70. et adeps cadaveris et adeps diecepti, Lev. 7, 24. חוקפא נכסח קורשיא sicut adeps sacrificiorum sanctorum, Lev. 4, 26. חוקפא pinguium, IS. 15, 22. חוקפא fortium, IIS. 1, 22. חוקפא et adipem, heb. Lev. 8, 20. חוקפא et accipies omnem adipem, Exo. 29, 13. חוקפא adipem ejus, Lev. 3, 9. חוקפא et omnem adipem ejus auferat, Lev. 4, 31. חוקפא et adipem ipsorum, Lev. 8, 16. חוקפא et apponet adipibus istis, Lev. 8, 26. חוקפא donec offerantur adipem, IS. 2, 16. חוקפא *bubalus, qui vulgo vocatur buffalus, bos sylvestris*: ויחא וחורבלא et unicornem et bubalum, heb. וחוא, Deut. 14, 5. Talm. Chol. 80a.

חוקפא *nom. propr. loci*, in Br. s. 16. חוקפא *brassicae species*, Talm. Kil. in princip. Interpretes ajunt esse *brassica caulibus tenuioribus*. Ar. ponit arabice vocari *brassica tenera*. David de pomis explicat *brassicam capitatam*.

חוקפא *citrus et citreum, medicum pomum sive malum*: אמר חורגא דיצטלכ בריש: dixit citrus: suspendatur (Haman) in capite meo, Esth. 7, 10. in Tg. secundo. חוקפא אחרונא praeterea ego (myrtus) commercium habeo cum citro, ibidem. Pl. אחרונא fructum arboris citrorum, Lev. 23, 40. pro heb. פרי עץ הדר fructum arboris speciosae, quod communiter Hebraei de citro exponunt, qua nulla arbor speciosior fructibus. Jon. et TgH. habent חוקפא sine א, unde apparet א esse servile. Cum pron. אחרונא קטפין abscindunt mala citrea nostra, Esth. 3, 8. in Targ. secundo. Hoc malo quotannis adhuc utuntur Judaei in festo tabernaculorum cum fasciculo isto, de quo Lev. 23, 40. Talm. חוקפא הניח פסול citreum raptum aut siccum vel flaccidum, illegitimum est, sc. ad usum festi illius, Suc. c. 3. in Misna. Disputat et eam Misnam Gemara; Num propter אחרונא intelligendum sit de citro, vel de pipere aut alia arbore. וידע חורגא אחרונא בחלום הדר הוא לפני קונו videns citreum in somno, honoratus ipse est coram Domino Deo suo, sicut dicitur: Fructum הדר עץ הדר, (Lev. 23.) Ber. 57a. quia עץ הדר ibi dicitur de citreo, quod Deo gratum, ideo et ipse, qui vel in somno cum citreo occupatus est. Multa alia ibi somnia sunt.

חוקפא *citrinum efficere, citrinum colorem inducere*, Talm. לפחמים אחריו citrinas efficit prunas, i. e. sufflate eas, ut candescant et similes fiant colore citreis, Erub. 53b.

חוקפא *exponere, declarare: transferre*,

⁴² Ar. *pinguedo tenuis operiens intestina et animalis ventrem*. ⁴³ Conf. במל in במל, ubi vide notam.

⁴⁴ Pers. *ترنج* quod coll. est nominis *malum citreum*. Assonat vero haec pers. vox *ترنج* pers. *pulcer, bonus*, unde Talmudici plerumque vocem אחרונא cum heb. הדר comparant.

⁴⁵ Vortendum est ad verbum *jecit*; hinc אחרונא *jecit unum in locum alterius, inter se trajecit, vertit ex una lingua in aliam*. Usus vocis etiam in lingua pers. et arabica.

commonefacito eos ne ascendant in montem. Sic ad illud, sitque Dominus Deus inter vos vel contra vos testis, (Mich. 1, v. 2.) nempe שנבאחי quod prophetavi inter vos et praemonui vos, R. Sal. Pro החריתי R. David habet החריתי, quod idem. אין סתרון בו non praemonent, commonefaciunt eum בפני שלשה commonefaciunt ipsum coram tribus. testor et protestor coram vel contra te. החרה בגובאי protestatus est super locustas, R. Sal. Joel. 2, 18.

החרה *monitio, commonefuctio, protestatio, Warnung.* Hinc R. Salom. verbum הויער ibi, והויער לשון החרה בעדים (Exo. 21, 29.) scribit esse significationis monitionis, commonefactionis, h. e. significare admonere, praemonere aliquem adhibitis testibus. החרה אמ מיד בלא החרה. תלמי. החרה ספק לא שמה. Talm. החרה dubia sive de re dubia, non vocatur praemonitio, Schevu. 3b.

II. תרה idem quod hebr. שרה, et Aphel, החרה vel *macerare, in liquido dissolvere.* Ithpah. וכל שקנין החרה ביה. Praet. *macerari, dissolvi.* וכלי omnes potus, in quibus maceratae sunt uvae, Num. 6, 3. in Jon. היכא דתרו כיתנא ubi macerant linum, Gitt. 27a. ונחריה במיא et maceret illud in aquis, ib. 69b. ותרו לרו בהדי הדדי בפשורי et macerant ista invicem in aquis tepidis, As. 38b.

מחרה *maceratio, maceratum:* וכל מחרה ענבין et ullam macerationem uvarum non bibet, hebr. משרה ענבים, Num. 6, 3. i. e. liquorem in quo uvae maceratae sunt.

III. תרי *duo*, genere masculino, heb. שנים, quod ut ad שנה refertur, sic תרין ad תרה pertinebit: duo luminaria magna, Gen. 1, 16. et duas armillas super manus ejus, ib. 24, 22. ותרין עשר רבבין duodecim principes, ib. 17, 20. Id contracte dicitur תריסר elisa gutturali Hierosolymitane cum בחרין עשר פרטין דתורא cum duobus jugis boum, IR. 19, 19. ותרין מכסי גיחיה, duabus operiebat faciem suam, ib. 2, 2. ותרין לחרין, et duabus obtegebat corpus suum, Jes. 6, 2. והו תרין ערטלאין, in duos populos, Ez. 37, 22. והו בחד תרי. et ipse erat unus ex duodecim istis, IR. 19, 19. Cum aff. mutatur in ו: ut, תרין נדין et erant ambo isti nudi, Gen. 2, 25. למה אחבל את quare orbabor etiam ambobus vobis die uno? ib. 27, 45. ויבחרין בין תרין et dijudicent inter utrumque nostrum, ib. 31, 37. Et aliter, תרין נדין ponet manum suam super ambos nos, Job. 9, 33.

תרי *duae.* Flectitur per ת, ut heb. שנים, et alia dualia feminina, שנחיים, שפחים, et similia: תרי עשרי שנים, Gen. 4, 19. Contracte id dicitur in duodecim annis, ib. 14, 4. תריסר ut antea etiam in masculino.

et עשרי שנים in anno duodecimo, Esth. 32, v. 1. ותרי שנים et sexaginta duobus annis, Gen. 5, 18. ובמשכנא דתריין לחנא et in tentorio duarum concubinarum, ib. 31, 33. לתריין משרין in duo castra, ib. 32, 7. מתרי עיני de duobus oculis meis, Judic. 16, 28. לתריין ambabus istis, Ez. 23, 13.

תרי *cochlear, cochleare,* לעשות חרווד ad faciendum cochlear: מלא חרווד vel plenum cochleare. Rabbini etiam hoc nomine vocant *os quoddam inferius spinae dorsi, quod fingunt prae sua duritie in sepulchro non putrescere, vel corrumpi, ita ut ex eo, tanquam materia remanente ex suo corpore, Deus suo tempore sit creaturus vel formaturus corpus novum, et resuscitaturus hominem.* De eo legitur in libello אבקה רוכל 32a. ואע"פ שהעצמות נמוקו עצם אחר נשאר באדם שאינו מחלה לעולם ואינו מחרקב והוא עצם חחוון שבשרה וקורין לו ר"ל חרווד רקב ואוסרין עליו שהוא חוק מאד כפטיש יפוצץ סלע etiamsi corpora dissolvantur (in sepulchro,) os tamen unum relinquitur in homine quod nunquam consumitur, neque unquam putrescit, estque os inferius in spina dorsi, quod vocant Rabbini nostri etiam dicitur esse durissimum instar mallei dissipantis petram. Vide plura ibidem. Alias hoc os vocatur לה, ut suo loco dictum est. Est autem cochlear putredinis, i. e. pulveris relictii ex ossibus corporis putrefactis: scil. polluit hominem, Ohol. c. 2. Vide hic plura. כמלוא plenum cochleare magnum medicorum, Kel. c. 17. Ohol. cap. 2. חרווד נחון על cochleare mensae impositum, Kel. c. 30. Pl. ne faciat homo ossa patris sui et matris suae cochlearia, Jadaim c. 4. In his et aliis locis, quae in Ar. adduuntur, nihil aliud significat quam *cochleare*, quod Hebraice קף vocatur. Unde ergo Author libri Abchath rochel usum istum pro Osse isto petierit, incertum adhuc est. Dicitur et masculina forma חרוודים.

תרי *pedere, crepitum ventris emittere: egerere, profluvio laborare:* ומהרהו si comedebat et pedebat vel egerbat, Bm. 90a. Glossa ad מחרה: morbus ventris est quem vocant תרי, h. e. כמים, egerbat excrementum liquidum instar aquae. Profluvium alvi sive diarrhoea intelligitur. Sic ad illud: Et posteriora ipsorum erant versus templum Domini, facies autem orientem versus, (Ez. 8, 16.) Gem. scribit: Ex eo quod dicitur, „et facies ipsorum erant versus orientem“, an non scio, posteriora ipsorum fuisse versus templum Domini? Ergo dum dicit, „posteriora ipsorum erant versus templum Domini“ docet, quod denudaverint

⁴⁹ Cum ה formativo loco ה idem est atque ar. مَرُود quod *specillum* notat.

⁵⁰ Est verbum formatum

ex nomine ar. تَرَز ventris dolor ac laceratio, quam pecori affert pabulum rore madens.

scipos, et egresserint deorsum, Suc. 53b. Joma 77a. Meminerunt hujus R. Sal. et R. David in Comm. in Ez. hic de guttatim, lente: filic de fluide-egere intelligitur, Chol. 38a. Gl. in propinquum מרחוק in longinquum. Ar.; ejicit excrementum instar canalıs virtute flatuum. נחירין מרחוק oppedunt ex templis vel palatiis suis, Vr. s. 1. Sic legit Ar.: at in textu hodie est נחירין solvuntur profluvio, purgant se profluvio ventris.

arboris *infrugiferae species*, heb. תרר quod alii *cupressum*, alii *fagum*, alii *ilicem* reddunt; נסיכ; et accipit fagum aut quercum, Jer. 44, 14. *retardare, detinere, morari, remorari: expectare* תרר detinuit ipsum apud se, Git. 68b. remorabor te, q. d. expectabote, As. 18a. ליתרחו expectent, donec decidat sanguis, Sab. 134a. Ithpah. לי חלחץ יוסין. expectet me triginta dies, Mk. 28a. מאן ניהרח ניהרח שמאל. quis expectabit? expectabit Samuel, Bk. 80b. In Git. 68b, in gl. scribitur: תרח בלשון ארמי איהור. h. e. תרח in lingua aramaca idem est, quod heb. אחר. תרר *teres, rotundum*, תרר עיני הרוטות, si ejus oculi teretes fuerint, gl. עגולות rotundi, Bech. 44a. forte oculi ejus sunt pulchri? teretes sunt, Ned. 68b. Scribitur communiter per ט ab initio, vide illic.

תריטא, *tertia, pars tertia*. Gr. est תריתא. Tertia et dimidia tertia. Vocabulum Syriac aliquando usitatum: Beza 29a. Vide et in Chol. 124a. תריתא quasi כמשקל חריטא.

sieli majoris species, Bk. 97b.

תריטא *theatra*. Legitur in TH. 7d. sed corrupte. Vide supra תאט.

תריטא *triens, tertia pars rei alicujus, ponderis vel mensurae*. Hinc R. Sal. ad illud: Filius noster contumax et rebellis est, commensator et ebrius, etc. (Deut. 21, 20) scribit: תריטא ער שינובו ויאלל: אנו חייב ער שינובו בשר וישחה חצי לוג יין non fit reus, donec furatus fuerit, et comederit tertiam carnis (i. e. pecudis totius, ut hodie quartam dicimus) et dimidium logi vini. Alii offerunt תריטא. Corruptum gr. est תריתא, unde appellatio potius ducenda. Vide Sauh. 70a. Jalk. 291b.

תריטא *theriaca*. et sicut theriaca corpori, Ned. 41b.

תריטא *idem*. Talm. Hieros. As. c. 2.

תריטא *ejicere, expellere, exturbare, rejicere cum detestatione*. Respondet heb. גרש et הוריש, ubi Elias vult esse distinctae significationis pro *detestari, maledicere*, sed alii interpretes primariam significationem retinent, cum detestationis affectu auctam. Praet. תריטא יח כנענא non expulit Cananaeos, heb. הוריש, Jud. 1, 29. תריטא et expulit inde tres istos filios potentes, Jud. 1, 20. תריטא quem expulerit Dominus Deus noster e facie

nostra, Jud. 11, 24. et cur rejiciam quem non rejicit Dominus, vel, repellam, exturbabo cum detestatione, heb. ועם, Num. 23, 8. Elias vult simpliciter esse *detestari, maledicere*. Quando autem heb. ועם hoc sensu simpliciter accipit paraphrastes, tunc reddidit לוי adduxit maledictionem. Vide et mox ad Part. לא תרננין et expellendo non expulit eos, Jud. 1, 28. תריטא יח ecce rejicisti me die hoc de superficie terrae, heb. גרש, Gen. 4, 14. תריטא Cananaeos expulisti, heb. הוריש, Ps. 44, 3. תריטא יח et ejeci eos e facie vestra, Jos. 24, 12. תריטא יח propter peccata ejus expulsi cum, Ez. 31, 12. ולא תריטא non expulerunt, Jud. 1, 27. תריטא יח nam expulerunt mo hodie, IS. 26, 19. תריטא יח et expulisti me e domo paterna, Jud. 11, 7. Part. תריטא יח ecce ego ejicio a facie tua, Exo. 34, 11. תריטא יח expellit eos a facie tua, Deut. 9, 4. Part. תריטא יח pass. ארסלא viduam et expulsam sive repudiatam, Lev. 21, 14. Sic 22, 13. et Num. 30, 10. תריטא יח ואני כנענא ובריי תריטא יח Salomon expulsi nempex ex regno, IR. 1, 21. Infinit. תריטא יח expellendo expellet vos inde, Exo. 11, 1. תריטא יח non potuerunt expellere, Jud. 1, 19. תריטא יח ad expellendum eam, Ez. 36, 5. תריטא יח quomodo potero expellere eos, Deut. 7, 17. Imp. תריטא יח אסחא תריטא יח expelle ancillam hanc, Gen. 21, 10. תריטא יח לי ישראל expelle mihi Isaaclem, heb. תריטא יח detestare, detestatione tua fac, ut possim illum expellere a facie mea, Num. 23, 7. Sic supra ad Praet. Fut. תריטא יח nam expellam gentes, heb. אוריש, Exo. 34, 24. תריטא יח non expellam illos, heb. אגרש, Jud. 2, 3. תריטא יח כנענא יח expellam Cananaeos, Exo. 33, 2. תריטא יח quomodo expellam eum, quem non expellit Dominus? heb. תריטא יח detestabor, ut supra ad Praet. Num. 23, 8. תריטא יח ארעא et expellam eum de terra, Num. 22, 6. תריטא יח לא non expellam eos ante te anno uno, Exo. 23, 28. תריטא יח et expelles eos, ib. 23, 30. תריטא יח expellet, ib. 11, 1. תריטא יח et expellet habitatores ejus, Am. 8, v. 8. תריטא יח אלהא donec expellat, Num. 32, 21. תריטא יח ארי תריטא יח nam expellet eum Deus, Job. 20, 15. תריטא יח ארעא et expelletis Cananaeos, heb. הוריש, Jos. 17, 18. תריטא יח et expelletis urbem, Jos. 8, v. 7. תריטא יח ארעא expellet eos de terra sua, Exo. 6, 1. תריטא יח in ipsa meridie expellent eam, Soph. 2, 4. Ithpah. Praet. תריטא יח קרם מיטך expulsus sum verbo tuo, Jon. 2, 5. תריטא יח ארעא nam expulsi sunt ex Aegypto, Exo. 12, 39. תריטא יח qui expulsi sunt ex horto Eden, paradiso, Thr. 1, 1. Fut. תריטא יח ורחטי בר מאה שני תריטא יח qui peccaverit, centum annorum expelletur, hebr. יקלל maledictus erit, Jes. 65, 20.

⁵¹) Cf. ar. تَرَج, cui eadem inest notio.

⁵²) Ar. تَرَك reliquit, missum fecit, sivit, reliquum fecit.

ויכתב לה ספר פירוקין. *expulsio, ejectio*. Pl. פירוקין. scribet ipsi libellum expulsionum, i. e. repudii, heb. ספר כריחח. Deut. 24, 1. לאחרנא בְּפִירוּקִין ut judicentur expulsionibus, id est, exiliis, Thr. 1, 1.

פִּירוּקִיָּהּ *idem*: ברתחא וּבְתַרְיִיכָהּ *excaudescencia et expulsione*, heb. עברה חעם, Ps. 78, 49.

רָכֵן *vide supra* in פִּירוּקִיָּהּ.

פִּירוּקִיָּהּ *instrumentum ex corio, vel quod corio obductum fuit*, Kel. cap. 24. Triplex erat, minus, ut capsula tonsorum; major arca, super qua etiam cibus sumebatur: tertia ad usum olivarum. חרכוסא של ג' רגלים *arca trium pedum*, Br. sect. 68. Alii, *sella*. B. Ar. in חרנס hoc legit *thrōnus*. Amplius vide in TH. Sab. c. 1, f. 2. ubi in gl. explicatur ארגו סין.

פִּירוּקִיָּהּ *trabes*, juxta Eliam, germ. *tromen*: חרובי חרעך *trabes portarum tuarum*, hebr. *transtra tua*, Ez. 27, 6. Regia „superliminaria tua“.

פִּירוּקִיָּהּ *separare, tollere, remove, auferre, quod in specie refertur ad primitias fructuum elaboratorum, ut frumenti purificati et vannati, olei et vini*. Id primo fiebat libere, juxta aestimationem et liberalitatem cujusque. Nam Lex mensuram certam non definivit, quando dixit: Primitias frumenti tui, musti tui et olei tui dato ei, scil. sacerdoti, (Deut. 18, 4.) Quod hic dicit ראשית primitias, alibi vocat ראשית oblationem, ut Neh. 10. vers. ult. Sic ראשית semper intelligendum, quando de frumento, musto et oleo dicitur. Nam erant aliae primitiae ante חרומה, quae dicebantur בכורים aristae sc. recentes, Lev. 23, 10. et 2, 14. חרומה autem erat prima ablatio et oblatio fructuum elaboratorum, antequam decima daretur, unde Primitiarum nomine etiam indigetatur. Ut autem avaritiae sacerdotum modus statueretur, Sapientes postea determinarunt, ut qui minimum darent, auferrent et offerrent sexagesimam partem, alii quinquagesimam, ditiores quadragesimam. Hanc dicebatur dare עין יפה oculus pulcher, id est, benignus et liberalis: sexagesimam, עין רעה oculus malus, id est, parvus, tenax, illiberalis. Sexagesimam probant ex Ez. 45, v. 13. ubi dicitur: „Haec oblatio vestra erit, quam offeretis, sextam ephae e chomer tritici“. Chomer continebat decem ephas, epha tria sata sive tres modios, ac proinde Chomer habebat triginta modios, et sexta ephae sive dimidius modius fuit sexagesima pars Chomer sive Cori. Verbum ap. Rab. duntaxat usitatum est, quod Maim. vult esse primitivum, priscis Hebraeis, authoribus Mischnae usitatissimum, non autem derivativum ab hebr. חרומה, ut volunt R. David et alii recentiores. Hinc legitur: חרומה לא יחרומו ואם חרמו אין חרומתן חרומה החרש והשוטה והקטן והחרום, את שאניו שלו נכרי שחרם אתו של ישראל אפילו כרשו, quinque non separabunt fructus, quod si autem jam separaverint, ablatio ipsorum non est ablatio; nempe surdus, fatuus, minorenis, separans non suum, alienigena separans id, quod est Judaei, etiam ha-

bita licentia, Thrūm. in princ. Sab. 153b. Jeb. 113a. Et mox: quinque non separabunt, quod si autem forte separaverint, separatio ipsorum est separatio, nempe, mutus, ebrius, nudus, caecus, et seminifluus. אין חרומין כסדה. ולא במשקל ולא במטין אבל חרומ הוא non separant fructus aut heremum aut heremum non separant fructus vel certa mensura, vel pondere aut numero, sed separant de mensurato, ponderato et numerato, ib. Arbitrium, aestimatio et judicium liberum mensura erat, quod Lex nihil definivisset, tum quod etiam Lex dicat לכם חרומתכם et cogitabit vobis ablatio vestra, i. e. cogitatione et aestimatione dabitur, Num. 18, 27. Item, ואת חרומם לא יחרומו, qui dicit nuncio suo, ito et separato ablationem fructuum, dat separatam juxta mentem heri sui. Quod si non norit mentem ejus, dat separationem medianam, unum de quinquaginta, etc. ib. cap. 4.

II. פִּירוּקִיָּהּ *ad altare relatum, est separare, remove cinerem ab altari q. d. decinerare altare*: מי יחרומו רחוקה או המוכח *qui cupit decinerare altare*, Tam. cap. 1. Gl. המוכח מן הרשן מן המוכח *tollere cinerem ab altari*. Idem in Joma c. 2. ab initio.

פִּירוּקִיָּהּ *separatio, oblatio separatorum fructuum, collatio de fructibus terrae*. Fructus isti debebant esse elaborati et perfecti ad usum hominis. Unde, quando frumentum erat excussum, ventilatum et purificatum, separabatur ab eo pars aliqua pro sacerdote. Pariter de musto et oleo, aliisque hominis cibo servientibus. Haec oblatio Hebraeis vocata est חרומה oblatio magna, quia de universa massa cedens, magna merito erat et censebatur. De reliquo dabatur tunc decima prima Levitis, quae vocatur מעשר decima prima. Do hac Levitae rursus pendebant decimam sacerdoti, quae vocatur חרומה oblatio pro Domino, Deo destinata et debita: et, מעשר מן המעשר decima de decima (Num. 18, 26.). Rabbini dicitur מעשר חרומה oblatio de decima. Primae ablationis, cum Lex Mosis mensuram aut pondus non definierit, Sapientes postea modum statuerunt, ne sacerdotes immensum petcerent. Ista traditio legitur in libro Talm. חרומה c. 4. his verbis: שיעור חרומה עין יפה ארץ מארבעים ביה שמאי dat unum de quinquaginta: oculus pulcher, (id est, benignus et liberalis) dat unum de quadraginta. Domus Schammaei dixit, unum de triginta. Oculus medius (i. e. qui mediocritatem servans, nec liberaliter nimis nec parcius conferebat) dat unum de quinquaginta: oculus malus (parvus, avarus, illiberalis) dat unum de sexaginta. Haec ibi. Ex his glossam suam extruxit R. Sal. Deut. 18, 4. A mediocri collatione de quinquaginta unum, quidam Rabbini scribunt, חרומה diei quasi ממאה חרומה duo de centum, ut notat Majemon ad praedictum cap. 4. Etsi autem Lex Mosis nominet duntaxat frumentum, vinum et oleum, (Deut. 18, 4.) ex iis rebus, quae homini in alimentum cedunt, Sapientes

⁵³⁾ Moneta parvi pretii, quae balneario (תורמור) dari solet. Vertendum igitur est ad gr. τὰ Σεπτά (σε.λυντά), quod *balnea* notat.

³⁴⁾ Est ar. *فارس* *scutum, chelys*. Cf. gr. *θυρεός*, quam vocem, observante Bocharto, Graeci ex Oriente ceperunt. ³⁵⁾ Aliis est *ostiolum, fenestra* gr. *θυρίς, ἔδος ἡ*.

tiplicaverit resistantiam ancilla, tandem in una pro omnibus vapulat, Sab. 32a. In gl. explicatur פִּשְׁעֵי *pravaricatio*. B. Ar. in פֶּשַׁע secundo adducit, et dicit esse proverbium.

הַתְּרָכָה *idem*.

תָּרַם *vide in תרם*.

תָּרַע et in Pahel, תָּרַע *rumpere, disrumpere, confringere, diruere, destruere*. Respondet heb. נָחַץ et quandoque verbo נָחַץ, נָחַץ, et aliis. Quaedam ex forma Kal notantur, sed praestaret omni esse ex Pahel. Praet. פָּרַע אֶרֶץ אֲנֹרִי nam diruit altare ejus, heb. Jud. 6, 30. ib. et ex Kal notatum est. על פָּרַעְתָּהּ בְּעֻזָּה פָּרַע פָּרַץ, IIR. 6, 8. פָּרַע יְהוָה et perrupit urbem, heb. יוֹחָץ, Jud. 9, 45. תָּרַע יְהוָה כל מְשֻׁרֵי כְסָאֵי Chaldaeorum, heb. נָחַץ IIR. 25, 10. תָּרַע יְהוָה destruxerunt murum hostis, heb. עָקַר, Gen. 49, 6. תָּרַע יְהוָה et destruxerunt statuas Baalis, IIR. 10, 27. תָּרַעְתָּהּ בְּחַיִּי et destruxistis domos, Jes. 22, 10. Inf. לְמַעַקְךָ אֶת־הָאֲרָץ ad exstirpandum et diruendum, heb. וְלִנְחֹץ, Jer. 1, 10. Imp. כְּדִיּוֹן תָּרַע confingo dentes ipsorum in ore ipsorum, heb. הִרָם Ps. 58, 7. Fut. מְקַדְּשֶׁהוּ בֵּית אֶתְרַע diruam domum sanctitatis ipsorum, i. e. templum sanctum, Jes. 5, 5. וְנִיכֵי בְּנֵי אֲרֹון תָּרַע et dentes molares leunculorum confringes Domino, Ps. 58, 7. הִרָם מֶלֶךְ מֶלֶךְ ut vas figuli confringes eos, Ps. 2, 9. וְשִׁלְשֹׁלֹתֶיךָ תָּרַע et catenas ipsorum disrumpet, heb. יִנְחֹץ, ib. 107, 14. וְיִנְחֹץ תִּירְעָה et turres tuas destruet, Ez. 26, 9. וְיִנְחֹץ יְהוָה et diruet domum, Lev. 14, 45. דֵּשֵׁן אֱלֹהִים תָּרַעְתָּהּ לְעֹלָמִין Deus destruet te in aeternum, Psal. 52, 7. נִתְרַע יְהוָה אֶת־מִסְכְּלֹתֶיךָ disrumpamus vincula ipsorum, heb. נִתְרַע ibid. 2, 3. תָּרַע יְהוָה altaria eorum diruetis, Exo. 34, 13. Deut. 7, 5. וְנִתְרַעְתִּיךָ et confringetis, ib. 12, 3. תָּרַע יְהוָה et diruent excelsa tua, Ez. 16, 39. Ithpah. Praet. הִבְקָעָה תָּרַע perrupta fuit urbs, heb. הִבְקָעָה Jer. 39, 2. וְנִתְרַעְתָּהּ תָּרַע et distrapta fuit urbs, IIR. 25, 4. Part. מִתְרַע עָמָּה destruitur populus, heb. יִפְרַע nudatur, Pr. 29, 18. מִתְרַע אֲנֹרָה דְּבִעֵלָה contractum est altare Baalis, heb. נָחַץ, Jud. 6, 28. תָּרַעְתָּהּ לְהוֹן לא non stetistis in rupturis, heb. בְּפִרְצוֹת Ez. 13, 5.

תָּרַע *ruptura, fractura, destructio*: עֲבַר תָּרַע יְהוָה fecit Dominus rupturam in tribubus Israelis, heb. פָּרַץ, Jud. 21, 15. רִיקוֹם בְּתָרַעְתָּהּ קָרָמִי qui consistat in ruptura coram me, heb. עָמַד בְּפָרַץ Ez. 22, 30. Plur. בְּתָרַעְתָּהּ לא non stetistis in rupturis, heb. בְּפִרְצוֹת Ez. 13, 5.

תָּרַע *idem*: תָּרַע יָמָא ruptura, eruptio maris. תָּרַע *porta, ostium*. Respondet heb. פָּתַח et שַׁעַר. Est ab hebr. שַׁעַר mutato ש in ת, et

transpositis duabus reliquis literis: ut, תָּרַע מִגְדָּלָא, et asque ad portam turris, Jud. 9, v. 52. תָּרַע דַּנְיֵאל et Daniel erat in porta regis, Dan. 2, 49. תָּרַע מִלְכָּא et ipse sedebat in ostio tabernaculi, Gen. 18, 1. וְבִתְרַע et in porta, Lev. 8, v. 35. תָּרַע אֲחֹךְ לְתָרַע fornacis ignis ardentis, Dan. 3, 26. תָּרַע מִשְׁכָּנָא ex porta tabernaculi, Gen. 18, 2. וְיִתְרַע et ex porta, Lev. 8, 33. תָּרַע דְּרֵחָא et ostium portae atrii, Num. 4, 26. וְתָרַע דְּחִיבָהּ et ostium arcae, Gen. 6, 16. תָּרַע יָהּ פֶּרֶס וְתָרַע velum portae, Exo. 40, 5. Cum aff. pron. וְתָרַע וְתָרַע et exaltans ostium suum, Pr. 17, 19. Pl. תָּרַעְתִּי, et forma constructa pro absoluta, וְתָרַע וְתָרַע et ad portas, Pr. 8, 3. וְתָרַע et in ingressu portarum, ib. תָּרַעְתִּי et portae non clauduntur, Jes. 45, v. 1. Constr. תָּרַע נִגְחָהּ portae horti voluptatis, Ps. 24, 9. וְיִתְרַע et in ostiis domuum, Ez. 33, 10. תָּרַע יְרוּשָׁלַם portarum Jerusalem, Jer. 22, v. 19. וְיִתְרַע et sicut ostia cellarum istarum, Ez. 42, 12. Emph. תָּרַע וְכָל omnes portae, IIR. 7, 5. Cum aff. pron. וְיִתְרַע עֹלֵי תָרַע ingredimini portas ejus, Psal. 100, 4. וְיִתְרַע כָּל omnes portae ejus vastatae sunt, Thr. 1, 4. וְיִתְרַע אֶת־הָאֵשׁ et accendam ignem in portis ejus, Jer. 17, 27. וְיִתְרַע et aperientur portae tuae jugiter, Jes. 60, 11. וְיִתְרַע et in portis tuis, Deut. 6, 9. וְיִתְרַע יְרוּשָׁלַם in portis tuis Jerusalem, Ps. 122, v. 2. וְיִתְרַע תְּחִלָּתִי custodies limina portarum mearum, Pr. 8, vers. 34. וְיִתְרַע et secundum portas vel ostia earum, Ez. 42, v. 11.

תָּרַע *janitores*, Esr. 7, 24. וְיִתְרַע אלֶּפֶן et janitores mille, IIR. 24, 16. Jer. 24, 1.

תָּרַע *clangere sono fracto*: תָּרַע בשופרות clangunt tubis.

תָּרַע *clangor fractus*. Est sicut תָּרַם et תָּרַם in quibus תָּ servile, factum est radicale.

תָּרַע *idem*.

תָּרַע *vide in רעה*.

תָּרַע *aestimatio, pretium, idem quod שְׂעוֹר, mensura aequa*: תָּרַע ולא יסקון לך תָּרַע et non imponant tibi pretium, non indicant tibi verum pretium, MT. Ps. 12.

תָּרַע *vermiculari, verminosum fieri, vermes producere, vermibus infestari*: תָּרַע כְּשֶׁחֲרִירִי ficus aridae, quando vermiculantur; gl. תָּרַע, Bb. 19b.

תָּרַע *spacium, vacuum in literis contractum, in quibus notatur tempus contractus, personae contractantes, res quae venit in contractum*. Antiquitas enim scribae et notarii habebant certas et communes formulas contractuum, quas munde descriptas in promptu habebant, relictis tantum spaciis, quibus nomina personarum, diem et annum, cum peteretur,

⁵⁶ Verbum formatum ex nomine gr. ὁ σπῆς, ὁ σπῆς δ. vermis, qui ligna exedit.

⁵⁷ Gr. ὁ σπῆς ὁ σπῆς ὁ σπῆς mutatio, quia locus, tempus et nomen mutuo accipientis mutari (τρεπεῖν) solent, dum formula (τύπος) semper eadem est.

inscribebant. Spacium illud, vel inscriptio et expressio personarum et temporis vocatur תרף, reliqua tota scriptura vel formula vocatur טיפח vel טיפח, id est, τύπος, typus, exemplar, formula, descriptum, copia. Hinc legitur in Git. c. 3. in Misna: הכותב טופסי גמין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה qui scribit exemplaria libellorum repudii, opus habet relinquere locum viri, et locum mulieris, et locum temporis: Contractus mutui, opus habet relinquere locum creditoris, locum debitoris, locum summae pecuniae, locum temporis: Contractus emptionis et venditionis, debet relinquere locum accipientis sive emptoris, locum venditoris, locum pretii, locum agri venditi, locum temporis, melioris ordinis causa. Haec ibi. Hoc privilegium scribis fuit concessum, ut tanto citius possent personas petentes expedire, et maxime peregrini non impedirentur aut detinerebantur diutius. Abi alibi legitur: אבל אדור אדוק בטופס ואדור אדוק בחורף sed si unus adhaereat exemplari, et alter adhaereat expressis substantialibus, Bm. 7b. gl. תרף גילוי של שטר מקום הלוח והמלוה והמעות והזמן טופס Tophas est spacium contractus, nempe locus mutuo accipientis, mutuo dantis, pecuniarum et temporis: Tophas autem dicitur totus reliquus sermo contractus. תרף ergo est principale, substantiale in scriptura et contractu, quo robur et vim accipit, et sine quibus punctis reliqua forma contractus nullius usus est. Sic, תרופה דהדין גברא, quod principale sive principalis intentio, mens et sententia huius viri esset, id est, עיקר דעתו, ut Ar. exponit. Male hoc in aliis notatur תרופה.

תרופה, תרופה, pudendum, foeditas, ignominia: וית מדינתא בבית ברחא ותרופה: Midianitidem (perforat) in loco pudoris et turpitudinis, Num. 25, 8. in Jon. qui egrediatur e loco turpitudinis tempore partus ejus, Deut. 28, 57. in Jon. i. c. e loco pudendo. Ap. Rab. אלא אליו sed reponunt in loco foedo, et putrescunt per se, Sab. 115a. אם היחה מונח במקום התורפה יניחה במקום המוצע si repositum fuerit in loco turpi, reponet illud in loco honesto, Thruma cap. 8. Pes. 20b. gl. תורפה est locus vilis, expositus variis accidentibus et pollutionibus: מוצע est locus occultus, separatus ab accidentibus et foedationibus. הוואה חס על בשרה כנר. רואה בית התורפה טמא ושלא כנר בית התורפה טהורא videns maculam (sanguinis) in carne sua versus locum turpitudinis, impura est ista mulier; si non sit versus locum turpitudinis, munda est, Nid. 57b. i. e. locum pudendum mulieris. Loquitur enim de menstruatibus. Alibi: אשה של אשה כל המסתכל באצבע קטנה של אשה Et sic est in Ber. 24a. Elius addit, הוואה בית התורפה etiam vocari templum, ecclesias, sacella gentium idololatrarum, sub

quibus et Christianorum templa intelligunt. Vide et sup. in חפל.

מטקנתא וחורפיתא: turpitudine, ignominia: ludificationem et ignominiam viciniae nostrae, heb. לעץ וקלם, Ps. 44, 14.

תרפיון medicina, curatio. Videtur esse ex gr. Σεραπελα, Deb. rab. s. 1. B. Ar. in פה primo explicat, רפואה לכל חולי, medicina pro quovis morbo, panacea.

תרפיון idola, imagines cultui sacro destinatae. Ap. Talm. אסור לשאח ולחח עמון. qui peregrinantur ad idola, prohibitum est habere commercia vel mercari cum eis, As. cap. 2. in Misna. Nempe qui peregre eunt ad sacella remota, ut huic vel isti imagini preces et dona offerant. בית התרפיון. templum, ecclesia, in qua idola sunt. In libro עמורי מעובדי אילים אשר אינם מאמינים עומדים. כאלמים בבית תרפיון כל שכן אנו העומדים לפני מלך prae idololatriis, qui increduli sunt, stantes ut multi in templis suis, quanto magis nos, qui stamus coram rege omnium regum, etc.

תרפיון idem. Imagines fuerunt sub specie humana, quas superstitiosi gentiles pro diis penatibus et laribus domesticis habebant, in dubiis ab eis responsa petentes. Unde Gen. 31, 19. a paraphraste Chaldaeo Onkelo pro חרפים transfertur simulachra, Jud. 17, 5. et 18, 14. 17. 18. 20. At Gen. 31, 30. Laban ait ad Jacobum de iisdem: למח ננכח את אלהי: quare furatus es deos meos? Onk. דחלתי quod idem, Jonathan, יצא לי טעוהי, images decorum meorum vel dei mei, quae sc. imagines mihi pro diis fuerunt. Quod futura ex eis seiscitarentur, docet paraphrastes Jonathan Hos. 3, 4. ubi אפר ותרפים, ubi historiam Labanis enarrat, c. 36. de his Theraphim ita legitur: ומה דין החרפים שוחטים אדם בכור ומולקין את ראשו ומולחים אותו במלח ובשמן וכחבין על ציץ והב שם רוח טומאה ומניחין אותו חתח לשונו ונחנין אותו בקיר וטרליקין נרוה לפניו ומשחחיים לו והוא מדבר עמם. ומנין שהחרפים מדברים שנאמר כי החרפים דברו און לפיכך ננכחם רחל שלא יגידו ללכך שברח תרפיון id est, quid sunt Theraphim? Mactabant hominem primogenitum, et avellabant caput ejus, et saliebant illud sale et oleo, scribebantque super laminam auream nomen spiritus ejusdam immundi, et ponebant illam sub lingua ejus. Postea posuerunt illud caput ad parietem, et incendebant lampadas coram eo, ac proebuerunt coram ipso, et sic locutum est simulachrum illud cum eis. Unde autem probatur, quod Theraphim locuta sunt? inde quod dicitur: „Theraphim loquuntur vanitatem“, (Zach.

10, 2.) Propterea furata est eas Rachel, ne indicarent Labano, fugisse Jacobum. Hae ibi, quae totidem verbis repetuntur in Tanchuma, in sect. יצא. Author hic dictus fuit Rabbi Elieser magnus, filius Hircani, qui in Gemara ר' אלעזר בן ר' יוחנן vocatur R. Elieser. Uxorem habuit sororem Rabban Gamalielis secundi, qui videtur fuisse praeceptor Apostoli Pauli. Praeceptor habuit R. Jochanan ben Zechai, qui ex desolatione urbis creptus, pervenit Jabhnam, et quinquennium adhuc ibi Synagogae praefuit, cui successit Rabban Gamaliel secundus, cujus ipse sororem duxerat. Hinc patet authoris hujus et libri antiquitas, et ex eo in hanc sententiam petita sunt, quae de Teraphim apud alios Hebraeos scripta reperiuntur. Et quidem Jon. paraphrastes ille Hierosolymitanus in Legem, verbo tenus fere in Chaldaeum ista reddidit, dum scribit Gen. 31, 19. ולכן אול למנו עניה ונבנה רחל יח צלמניא דהוון נכסין גברא בוכרא הומין רישיה ומלחין ליה במלחא ובוסמנין וכחבין קוסמין בציצא דרהבא וירבון חוחו לישניה ומקיסין ליה בכוחלא וממלל עמהון ואלין הנון דרהו גחין i. e. et Laban iverat ad tondendum oves, interea furata fuit Rachel imagines. Nam fuerunt mactantes virum primogenitum, cujus avellebant caput, et saliebant sale et aromatibus, scribebantque divinationes in laminam auream, quam posuerunt sub lingua ejus, et erigebant ad parietem, et tunc loquebatur cum eis. Hae fuerunt (imagines) istae, coram quibus procubuerat pater ejus. R. Sal. in Comm. IIR. 23, 24. חרפים צלמים שמדברים על ידי כשפים והעושה אותן צריך לכוין שעה אחת ושנה אחת לכוין i. e. Theraphim fuerunt imagines, quae loquebantur per artes magicas. Qui faciebat eas, opus habebat respicere horam certam et annum certum, convenientem ad id. Et Ez. 21, 21. ad hanc vocem: הוא צלם המדבר במכשפות יש שעה מכונה שאם חרפים הם צלמים i. e. theraphim est imago loquens per artem magicam, estque hora certa disposita, qua si confecerit eam, est in ea sermo perpetuus. Idem Hos. 3, 4. הנעשים בכוח שעה אחת העושה לכן ומדברים מאליהם theraphim sunt ומגידין נעלמות וכן ח"י וליח אפוד ומחוי imagines factae certa intentione horae alicujus ad id dispositae, et sic loquuntur ex seipsis et annunciant occulta: inde et Jon. interpretatus est illud „et non est Ephod“, neque indicans, scil. futura vel occulta. R. David in Comm. IS. 19, 13. scribit: החרפים יש ספרשים כי הם ע"ז כמו החרפים אשר ללבן שגנבתם רחל ולבן עובר ע"ז היה כמו שאמר לה למה גנבתם את אלהי וחלילה חלילה שריה בבית דוד ע"ז. ויש אומרים שהוא כלי הנחשת העושה לדעת חלקי השעות ויראו בהם העתידות במשפט המולות וזה יתכן בדבר לכן אבל בדבר מיכל הוא קשה לפרש למה שמה אותם במטה מקום דוד ואתו הכלל אינו בתכונה הוא i. e. theraphim quidam interpretes volunt esse idola, sicut fuerunt theraphim Labanis, quae furata fuit Rachel. Laban fuit idololatra, juxta id quod dixit ad eam: Quare furata es deos meos? absit, absit, quod fuerit in domo

Davidis idolum. Quidam dicunt fuisse instrumentum aereum, eo factum, ut viderentur in eo partes horarum, simul etiam futura beneficio astrorum. Id possit convenire negotio Labanis, sed in negotio Micholis grave est explicare, quare posuerit ea in lecto, in loco Davidis, cum istud instrumentum plane non fuerit ad hanc dispositionem accommodatum. Idem IIR. 23, v. 24. החרפים הם צלמים עושים לדעת חלקי השעות, ואחרים אמרו כי יש בהם כח המולות לעשות צורה בשעות ידועות וחדרי הצורה. והעד שלהם כי החרפים דברו און ופירוש הפסוק אתו כן. והקרב אלי החרפים הם על צורה בני אדם היא עושה לקבל כח העליונים ולא אוכל לפרש והעד שהחרפים כן החרפים שמה מיכל בה שאל במטה עד quidam dicunt, theraphim fuisse instrumentum aereum, factum ut cognoscerentur partes horarum. Alii dicunt, esse virtutem in peritis astrorum, facere imaginem horis notis, ut loquatur ista imago. Testis ipsis est locus iste: „Nam theraphim loquuntur vanitatem“ (Zach. 10, 2.). At sensus istius loci talis non est. Verisimile apud me est, theraphim habuisse formam humanam, ita factam, ut recipere posset virtutem superiorum, quod tamen ego explicare nequeo. Cujus rei testimonium est, quod theraphim, quae posuit Michol filia Saulis in lecto, tales fuerint, ut putarent custodes domus, ea fuisse ipsum Davidem. Verus autem iste, qui ait „non erit Ephod neque theraphim“ (Hos. 3, 4.) duas habet interpretationes. Prima est, quod dicit: Non erit rex vel princeps in Israele. Nam Deus non elegit regem nisi ex familia Davidis, idcirco dicit in versu sequenti „et quaerent Dominum Deum suum, et David regem suum“. Sequitur in Hosea „non erit sacrificium vel statua“, sc. ad idololatriam. Neque erit Ephod, nempe quia cultores Bahal faciebant ephod simile ephodo Moysi, idcirco dicit, האפוד et non האפוד, ut ibi, תראה, (IS. 23, 9.). Et „ibid. v. 7.) non est intelligendum de Ephod, quod fecerat Moses, ut suo loco explicabo rationibus firmissimis, si placuerit Deo. Interpretatio secunda est, quod culturi non essent Deum, neque idola. Laban autem vocavit theraphim filios Deos suos. Quidam dicunt, Rachelem furatam fuisse ea, ut aboleret idola a patre suo. Quod si est, quare abduxit ea secum, et non potius occultavit ea in via? Verisimile est, Labanem patrem ejus fuisse peritum astrorum, eamque veritatem, ne pater inspiceret astra, cognosceretque quonam fugerint. Hactenus Aben Esra. Rabbi Levi ben Gersom in similem pene sententiam scribit in Comm. in Gen. inquit: החרפים הם על צורה אדם כמו שגראה במיכל בה שאל הוא צורה נעשית בשעות ידועות יתעורר בה הכח הדמיוני אשר לקוסם וישמע כאלו קול נמוך מדבר אליו בענין העתידות אשר חשוטט בהם מחשבתו לא שואת הצורה

חרבר כי זה בלתי אפשר כי הדבור לא יהיה בולח כליו אשר שם השם יח' בטבע theraphim sunt imagines forma humana, ut videre est in Michole filia Saulis, fuitque ista forma facta horis certis notis apud ipsos, qua excitaretur facultas imaginatrix divinantis, audiretque quasi vocem submissam loquentem ad se de rebus futuris, quibus occupata fuit cogitatio ejus, non autem quod ista figura seu imago loqueretur, quod fuit impossibile, cum sermo non possit fieri nisi per organa, quae Deus in natura posuit. Vide etiam eundem authorem IS. 19, 13. ubi paulo concisius et obscurius haec proponit. Similia scribit R. Moses ben Maim. ad Gen. 31, 19. Rabbi Bechai in Gen. adducit sententiam Ramban, id est R. Mosi ben Nachman, inquit: בן חרפים i. e. sententia Ramban de Theraphim est, quod fuerint instrumenta ad cognoscendum horas, et utebantur eo ad divinationem ut scirent futura. De Etymologia haec ab Hebracis afferuntur. In Zohar in Gen. col. 376. legitur: א"ר יוסי מאן חרפים אלא ע"ז הוה ואמאי אקרי חרפים בנך גנאי הוה כמה דחנין במקום החורף Jose: Quid fuerunt Theraphim? idolum fuerunt. Quare autem nominatum fuit חרפים? propter ignominiam, juxta id ubi discimus, במקום החורף id est, in loco turpitudinis, vel pudoris aut ignominiae. His verbis vult, חרפים dicta esse a nomine חרף vel חרפה quod turpitudinem et ignominiam significat, ut supra positum. Et mox ibidem: רבי ירודה לא אהעבידו אלא בשעתי דיינן ואמאי אקרי חרפים בנך דבטשי i. e., dixit R. Jehuda, Theraphim non fuerunt facta nisi horis certis et notis. Quare autem dicuntur Theraphim? quia deprimunt et remissas faciunt manus hominum, juxta id quod dicitur: Et nunc חרף remitte manum tuam, (IS. 24, 16.). Hic R. Jehuda voluit חרפים esse a radice רפה, quia avocant cultores suos a laboribus suis, et remissas reddunt manus ipsorum. In Tanchuma in s. ויצא prior etymologia confirmatur his verbis: ולמה נקראו חרפים לפי שזון מעשה חורף מעשה: טמאה quare vocantur Theraphim? propterea quod sunt opus turpitudinis et opus foeditatis. Ad alteram accedit R. Bechai, inquit: וסלח חרפים נגורח מלשון נרפים ויקרא להם רפים לרמו עליהם כי דבריהם vocabulum חרפים deductum est a locutione נרפים (i. e. a radice רפה, laxum remissum esse) et vocat ea חרפים quasi רפים (laxa, remissa, infirma) ad indicandum, quod verba ipsorum sunt quasi prophetia laxa, inanis et vana.

חרפהא דסיכורי punctura, caesura. punctura scalpelli chirurgici, Ketub. 39b.

חרץ ⁵⁹ dirigere, rectum facere vel agnoscere, aplare. Quandoque punctatur ex Kal, quandoque ex Pahel, in qua forma Rabbini maxime usitatum est. Respondet heb. ישר et rarius in Onko-

lo et Jonathane, saepius in posterioribus paraphrastis Jobo, Psalmis et Proverbiis. Praet. חרץ vide ad Futurum. חרץ כללן חרצהתן. Fut. חרץ שביך, heb. ישרי, Ps. 119, 128. Fut. חרץ ישר, re-cte quoque in Tg. per Fut. legitur, maxime cum et sensus sic postulet: חרץ לבני נשא diriget se ad filios hominum, Job. 33, 27. חרץ ארחיה diriget vias ejus, Pr. 11, 6. Ap. Rab. in Paol. חרץ est, *solvere, explicare quaestionem dubiam aut objectionem contrariam*: חרץ, מחרץ, respondens, solvens objectionem. חרץ solutio, explicatio, responsio ad argumentum objectum.

חרץ rectus, integer, syncerus: חרץ in terra recta, Ps. 143, 10. חרץ גברא שלים וחרץ vir perfectus et rectus, heb. חם ישר, Job. 1, 1. חרץ rectus et syncerus, ib. 23, 7. Pl. חרץ וחרץ et corrumpit verba recta, heb. חרץ וחרץ et rectis in justorum, Exo. 23, 8. חרץ וחרץ בלבבון et rectis in animo suo, Ps. 125, 4. חרץ חסון חרץ videbunt recti, ib. 107, 42. חרץ ברוחן חרץ in secreto rectorum, ib. 111, 1. חרץ חרץ in viis rectis, Prov. 4, 11. חרץ עמדין חרץ quod recti consistunt in terra, ibid. 2, 21. Constr. חרץ לבא חרץ et חרץ לבא חרץ et rectis corde lactitia, ib. 97, 11. Fem. חרץ חרץ via stulti recta est in oculis ejus, Pr. 12, 15. חרץ חרץ virga recta, Ps. 45, 7. Pl. חרץ אדון ego quae recta sunt judicabo, ib. 75, v. 3. חרץ חרץ vias rectas, Pr. 2, 13. חרץ חרץ in rectitudinibus, heb. במשרים, Ps. 9, 9.

חרץ rectitudo, integritas, acuitas: חרץ in veritate et rectitudine, Ps. 111, 8. חרץ וחרץ et populos in rectitudine, ibid. 98, v. 9.

חרץ idem: חרץ rectitudo cordis mei, Job. 33, 3. חרץ חרץ in rectitudine, recte ambulat, pro חרץ, Pr. 15, 21. חרץ חרץ et videntes rectitudinem, Ps. 17, 2. חרץ חרץ et judicium et rectitudinem, Pr. 1, 3. חרץ חרץ et in rectitudine, IR. 9, 4. חרץ חרץ rectitudinem ejus, Job. 33, 23.

חרץ idem: חרץ pos meus stat in recto, heb. במשר, Ps. 26, 12. חרץ חרץ et vide rectum, ib. 37, 37. Hinc possit legi, חרץ חרץ, 45, 7. ubi ד deest in libris, unde et adjectivum esse possit, recta.

חרץ et circumambulat recte, Pr. 23, 31. Forma Syra.

חרץ. Vox Eliae incognita, nec in Ar. adducta. Legitur Prov. 7, 6. in Venetis et Regiis. Substituimus pro ea חרץ, quod et sensu ac forma satis quadrat.

חרץ genus vestimentorum pretiosorum: מלבושין

⁵⁸) Notio in lacerando gr. δρῦμα.

⁵⁹) Facere ut res benevole (רה) accipiatur.

בגדי מלכותו induti vestimentis aureis, gl. כנדי מלכותו *induti vestimenta regia sunt*, TH. Chag. cap. 2.

תרגי *Turcia*, ut putat Elias, Gen. 10, 2. in TgH. Br. s. 44.

תרגי *mensura trium savorum*⁶⁰ sive dimidii *Sea*, juxta R. Salomon; modius: שקול חרקה: חרקה דדיני accipe modium pecuniae, As. 18a. חרקה דדיני modium denariorum sive pecuniarum afferebat ipsa ei, Joma 18a. חרקה non desponsant uxorem pauciori pecunia quam tribus seis sive satis denariorum, Kid. 11a. Alii volunt esse *duos cabos*, quasi כבין חרי. Sed R. Sal. glossa constans est, quod sit duo חרי וקב cabi et unus, i. e. tres cabi, qui faciunt *Sea*: שוחה חרק: bibit modium, Br. s. 15. Gl. חרק est *sexagesima pars Cori*. Corus habet triginta seas, et dimidia sea est *sexagesima Cori*.

תרגלי *triclinium*, Vajikra rab. sect. 16.

תרגלי *vasis genus*⁶¹. Citatur in Ar. ex Toseph. Sab. c. 1.

תרגל *trid*. Sic scribitur et citatur in Ar. ex Gem. in qua hodie legitur *חרד*. Vide illic.

תרגל *duodecim*: compositum ex תרגל *duo* et תרגל *decem*. שנים תרגל *duodecim* annis, heb. שנים עשרה, Gen. 14, 4. TgH.

תרגל *asinus*. Sic, הויזי Hivvaci populi vocabantur *asinum*, et canem vocarunt *latrantem*: Sanh. 63b.

תרגל *urbis nomen*, *Eliae prophetae patria*, cujus mentionem facit Chaldaeus paraphrastes, IR. 7, 1. ואמר אליהו דמהלש. et dixit Elias qui fuit ex urbe Toschabh.

תרגל *Thisbites*, ex urbe *Thisbi oriundus*: unde heb. תרגל *Thisbites*, et dixit Elias *Thisbites*, IR. 17, 1. Haec forma esset absoluta תרגל, at a forma Chaldaica dicebatur תרגל *Toschbites*. Haec vox in numeris valet 712. unde Elias Levita Germanus Lexicon suum parvum Rabbinicum vocat תרגל, quia in eo explicat 712. voces Rabbinicas. Eo autem nomine potissimum ad id significandum usus est, quia fuit cognomen *Eliae prophetae*, et sic suo quoque nomini pulchre convenire judicavit. חיקי vido in Abbreviatoris et supra in Itad. חיק.

תרגל *novem*: חשא ארבע novem cubiti erat longitudo ejus, Deut. 3, 11. חשע מאה non-genti, Gen. 5, 5. Hoc fem. Masculinum, ut hebr. חשע quinquaginta et novem millia, Num. 1, 23. Adjective, בן חשע in nono (die) mensis, IIR. 25, 3.

תרגל *nonaginta*: חשע ארבע nonaginta annorum, Gen. 5, 9.

תרגל *nonus*: חשע ארבע in die nono, Num. 1, 60: לחשע ad nonum, Hag. 2, 18. Femin. חשע עד usque ad annum nonum, Lev. 25, 22.

⁶⁰) τριπλῶς scilicet.

⁶¹) *Pharetra* quidem, pers. خركش. Syriace haec vox, praefixo ק, sonat.

September, mensis septimus ratione anni ecclesiastici Hebraeorum, qui incepit a mense

i. e. *Martio, ex institutione Moysi* (Exo. 12, 1.) At ratione anni politici fuit, et est etiamnum hodie, Hebraeis mensis primus, incipiens a novilunio Septembris. Hinc in TgH. חשע שנה מאה שנה לחי נח. ברחא חנינא הוא ירח מרחשון דער כדון לא הוה מחשון i. e. ירחא אלהו מחשון דרחא ריש שחא לשכלול עלמא in anno sexcentorum annorum vitae Noach, in mense secundo, qui est mensis *Marchesvan*, i. e. October: nam hactenus non fuerunt numerati menses nisi a Tisri, id est, Septembri, qui est principium anni a perfectione mundi, Gen. 7, 11. Ergo annus communis et politicus a creatione mundi fuit a mense Septembri, non ab aequinoctio autumnali, ut quidam scribunt, sed ab ipso novilunio mensis Septembris, aequinoctio proximo. In jure Hebraeorum Talmudico expressa est de eo Traditio: באחד בחשרי ראש השנה לשנים למיטין ולזבולו לנטיעה ולירקון primo die mensis Tisri est principium anni juxta annos computando, et anni dimissionis terrae, et anni Jubilaei, anni plantationis et olerum, Rh. c. 1. ab initio. Anni computabantur a creatione mundi. „Anni dimissionis terrae“ ut sc. sciretur annus septimus, quando terra et agri quiescebant. „Plantationis“ ut tres primi anni computarentur pro fructibus praeputatis, id est, pollutis et illicitis. „Jubilaei“, sc. anni quinquagesimi, qui habebat sua privilegia: „Olerum“, propter decimas et oblationes inde conferendas. Quod annus a novilunia invenienda, docent ipsorum ספרי עבריות Libri computationum et calendaria. Duravit ista computatio a mense Septembri, usque ad datam Legem per Moysen, quando Moyses instituit, ut anni sacri et ecclesiastici initium deinceps esset a mense Martio, in memoriam exitus ex Aegypto. Sic autem ait Moyses: Mensis hic erit vobis principium mensium, primus ipse sit vobis pro mensibus anni, Exo. 12, 1. Hunc ita transfert Jonathan: ירחא הרין לכון למקבעיה ריש ירחא ומניה חשון לממני חגא המניא וחקופתא קדמא הוא לכון למני חשון i. e. mensis hic vobis erit, ut figatis cum principium mensium, et ab eo incipietis numerare festa, solennitates et solstitia cum aequinoctiis: primus erit vobis in numero mensium anni. Mensis isto cap. 13. 4. אביב quasi mensis spicarum vocatur, quod hordeum legitur fuisse spicatum, Exo. 9. Postea dictus fuit iste mensis ניסן, a novilunio Marti incipiens. Quia ergo hic novum initium supputandi menses praecipitur, indicio est, fuisse antea aliud initium, quod a Tisri esse, universa natio Hebraea docet. R. Sal. ad locum Exodi glossa est: תרגל חשע: הראהו לבנה כחורשה ואמר לו כשהירח מהחדש יהיה לך i. e. mensis hic: monstravit ipsi lunam in innovatione sua, dixitque ipsi: Quando luna haec innovatur, erit tibi principium mensis. Scriptura

היה חלוק: *vestimentum, vestis*: 58 חֹתֶמָה, חֹתֶמֶת תַּחַב illud est indusium vestimenti ejus, quod haeret cuti ejus, hebr. שְׂמָלָחוּ לְעֶרּוֹ, Exod. 22, 26. Jon. Ap. Talm. in communi adagio legitur; בְּמָהָ שְׂמָא בְּלֹא מָהָ חֹתֶמָה meum, in non-urbe mea, vestimentum meum, scil.

^{86.}
62) Convenit cum ar. **تتو**, mutatis labialibus; et א. Vide lexica arabica.

flocci lanæ stercore infecti, qui post loturam ovium a pastoribus evelluntur, de quibus con-

אֵי אֵיכָּא *pons latus ex multis asseribus*: חֲחִירָא
 si adfuerit חֲחִירָא סַמְטִין וְאֵי אֵיכָּא נִמְלָא לֹא סַמְטִין
pons latus, transitum damus, si vero ponticulus ex
assere uno, non damus transitum, Bb. f. 21a. סַטָּ
 חֲחִירָא רַחֲפֵלֶךְ. Ned. 41a. חֲחִירָא פֶּרֶץ
pons lori-precum traditio est Mo-
sis de monte Sinai, Men. 35a. In loro isto precum
 (Tephillin vocant) est capsula lata ex corio, distin-
 cta in cellulas, quibus inclusa sunt loca quaedam
 Sacrae Scripturae, et intersunt quatuor latitudines,
 quarum quaeque refert ponticulum sive asserem
 super fossam, unde vocatur Pons. De Tephillin
 vide in פֶּלֶל.

“*Targum Jeruschalmi, sive Hierosolymitanum.* Raro id denotat, sed integre scribi solet differentiae causa. Sic usurpatum in Aruch in voce מרגל et in ממן secundo, a scribis potius, quam

ab auctore. Praecedunt literae serviles : et כ, ut, רתי, et כ"ה et sic, etc.

interpretatur Jonathan, F. Uzielis. Vide י"ה.

Thisbi veniet, et indicabit ore suo solutionem veram. In praefatione libri י"ה. Idem cum sequenti י"ה.

Tischbi solvet objectiones et quaestiones. In Talmud frequentissimum, quando occurrit quaestio vel obiectio difficillima, quam explicare nequeunt. Tunc ad Tischbi, id est. Eliam prophetam reducem, ejus solutionem rejiciunt. Elias autem sic vocatur IR. 17, 1. Sic R. David Ez. 42. ab initio de structura nova ista dicit: Dico ego, quod tectum hunc explicaturus eris aliquando Elias.

lex sacerdotum. Libri antiquissimi nomen est, agens de ritibus et juribus sacerdotum ex libro tertio Mosis. Alias etiam simpliciter כפר adpellatur, et conscriptus est circa annum Christi centesimum. Inde frequens apud Talmudicos ב"ה traditio est in Toras cohanim. Vocatur liber tertius Mosis quia שנה השנים והפסה פנים בחורה, ut: תורה בתינוס Menasse quinquaginta quinque modis explicavit librum tertium Mosis, Sanh. 103b.

Doctrina est dicere, doctrina textus, vox haec vult dicere. Talmudici et Rabbini utuntur, quando aliquid, notanter vel generaliter dictum, latiori vel specialiori doctrina explicant: ut, איש כל בן יצאב איש idcirco relinquet vir patrem suum, etc. (Gen. 2, 24.) איש איש Isch vir, et non mulier, ait.

laus Deo. Aliquando additur מ in fine, pro מ in vivo.

duae significationes. Apud Masorethas, quando vocabulum aliquod duo significata diversa habere notant. Cum servili ב"ה in duplici significatio.

volueris scire. In libro astronomico saepe occurrit: vel, לחשב volueris supputare. ת"ל. In praecedenti explicatum.

benedicta sis praec mulieribus, scil. aliis, id est, omnium aliarum mulierum benedictissima, ex Judic. V. 24. Nomini mulieris viventis subjici solet, quando in epistolis salus ipsi adscribitur. Vido etiam מ"ה.

sit requies ejus gloriosa. De piis defunctis sic loquuntur.

sit mors ejus propitiatio pro ipso et pro universo Israele. Sic loquuntur de reo ad mortem condemnato, ut ejus morte delictum expiatur, et alii exemplum capiant et sibi caveant. Misera consolatio.

sit anima ejus in paradiso, amen. Pro pio communius dicunt requies ejus. De defunctis.

doctrina, traditio etiam talis est. Talm.

Lex, Prophetarum, Hagiographarum, tres partes totius sacrae Scripturae veteris Testamenti. Apud Masorethas in usu est, ut Deut. 21, 23.

sit anima ejus ligata in fasciculo viventium, ex IS. 25, 29. de defunctis.

correctio, aptatio Scribarum. Octodecim loca biblica sunt, quae dicuntur Scribae correxisse, et enumerantur in principio libri Numerorum in notis Masorethicis. Aben Ezra ipsorum correctionem plerumque rejicit, et recte.

duodecim. Pro עשר Chaldaico, et inde, elisa gutturali, ירירי. Sic adpellant Prophetas minores, quorum libri duodecim sunt.

oratio vespertina. In precum libris.

libri celeberrimi nomen est, qui saepe citatur in Caphtor.

veniat super cum benedictio. In epigraphis literarum ejus usus est. Vide Epistolas nostras hebr.

motio parva, id est, vocalis brevis, vel pluraliter, הנקרא גמלה. Gram.

clangor parvus. Vide ח"ו.

Doctor primus. Doctores in Mischna vocantur Tannajim. Cum literis servilibus, מהם קמא, מהם קמא, מהם קמא.

tradiderunt, docuerunt Rabbini nostri. Talm.

abyssus magna. רבא

Literae numeri sunt, valentes 613, in quot praecepta universa Lex Mosis dividitur Judaeis. Horum mentio in Targum, ubi Noomi dicit: איתקיימא לפניך id est, jubeor ego observare 613 praecepta, Ruth. 1, 16. in Venetis. Vide supra ר"מ.

veni audi. In Talmud frequens, quando ad objectionem respondent.

(In Zohar saepius occurrit, quoties arcana dogmata coelestiaque mysteria discipulis suis Jochaides pandere gessit.)

lex oretenus tradita. Traditiones patrum sic vocantur.

responsiones Schimeonis, filii Tzemach. Scripsit librum ושובות quae questionum et responsionum, qui sic abbreviate citari solent. Meminit Juchasin, fol. 134.

חש"ח: חר"ח. Tria symbola sunt clangorum, quos edunt in festo tubarum. Primo die השנה novum anni cornicem ter cornu inflat, sonis distinctis. Primo sonos edit, quos prima abbreviatura denotat, Tekia, sonus fixus et aequalis: Schevarim, fractus: Teruah, mixtus. Secundo, quos secunda abbreviatura, tekia, schevarim, tekia. Tertia, tekia, teruah, tekia. Observandum, ex תרועה non esse primam litteram desumptam, sed secundam, ut haec vox distingueretur a תרועה, quae et ipsa a litera ת incipit. Insolens alioquin plane est, alias, quam primas litteras, ad abbreviaturas transferri.

adducit ad opus, ut scil. id opere praestet, quod
studium adprehendit.
2. *discipulus Legis, studiosus Theolo*
Sic apud priscos Hebraeos se quidam vocarunt,
magis pium et honorificum censerent, vocari dis
lum legis, seu verbi divini, quam sapientum
etiam traditionibus et legi non scriptae innitehan
3. *decus*. Species una ex decem numer
nibus Cabalisticis, quam sic a prima et ultima l
notant. Frequens in Zohar, et aliis libris Cabalis

adducit ad opus, ut scil. id opere praestet, quod
studium adprehendit.

2. *discipulus Legis, studiosus Theolo*
Sic apud priscos Hebraeos se quidam vocarunt,
magis pium et honorificum censerent, vocari dis
lum legis, seu verbi divini, quam sapientum
etiam traditionibus et legi non scriptae innitehan
3. *decus*. Species una ex decem numer
nibus Cabalisticis, quam sic a prima et ultima l
notant. Frequens in Zohar, et aliis libris Cabalis

אל הקורא.

תם ונשלם פעלי, ברוך אדון האדונים,
הנותן ליעף כח, תעצמה לאין אונים!
תעזה קורא הנעים אליך אשים דבְּרָחִי
כי חשים עינך בי, לכסוח שגיתנים,
אם טעיתי, או דרכי מדרכך שונים.
להרים יפעח החלמוד הלא עבדתי עבודתי,
נמל החלד אשא, עמל ויגונים
זה עשר שנים עשרה מונים —
לכן הִרְבַּ כבסני; שא גם אחה לשניאחתי!

KEREN HAJESOD
ספריה
20

EPILOGUS.

En habes, Lector amice, hoc meum quaecumque opus, in quo aestimando ut benevolum et, si quae forte minus recte dicta aut disputata sint, lenem Te mihi praebeas judicem, rogo.

Praefationem hujus libri quum scriberem in animo quidem fuit addere appendicem, in qua vocabula in Talmude Hierosolymitano obvia dialectumque Hierosolymitanam essem tractaturus, sed promissis prohi dolor stare non potui. Ob magnas enim impensas ad hanc libri partem edendam necessarias, etiam majores illas nuper aucta typothetarum mercede, librarius, quamvis ad litterarum studia adjuvanda paratissimus, novos sumptus facere dubitavit, de prioribus resarciendis adhuc eo incertior, quo minus mihi huc usque contigit, ut viris doctis opus meum probarem. Habent sane sua fata libelli, neque semper gratiam refert, qui rem suam bene gessit. Libri nequaquam digni qui legantur summa florent auctoritate famaque pollent, selectissima vero praestantissimaque opera, quae merito litterarum ornamenta duxeris (qualia, ut exemplo utar, sunt lexicon arabo-persicum, quod Zenkerus jam per decem annos Lipsiae edendum curat, aut Wuttkii liber ante hos quattuor annos emissus, quem inscripsit *Die Entstehung der Schrift*), paucis tantummodo nota sunt, quia auctores, doctrina quidem et eruditione maxime insignes, unius alteriusve partium, quae in litterarum republica hodie principatum tenent, favorem sibi parare aut nesciunt aut aspernantur. Nam sint merita seculi nostri in litteras artesque laudanda, dolendum tamen est, quod ne nostra quidem tempora omni partium studio abjecto solo veritatis amore duci consueverunt. Quam rem — utrum jure necne Lector benevolus videbit — tam aegre ferebam, ut animo prorsus defectus inceptum opus vix ad finem perduxissem, nisi inter laborem Virorum Clarissimorum mihi maxime Reverendorum adhortatione amicissime essem excitatus.

Memoria igitur Buxtorfii jam omnibus, quibus par est, laudibus a nobis pie celebrata, etiam illis Viris Spectabilissimis, qui neque consilio neque opera nobis defuerunt intimo ex animo nos decet agere gratias.

Quorum primus nobis summa cum reverentia nominandus est Vir Amplissimus R. PAYNE-SMITH, qui aliquot locis operis Sui praestantissimi, imo immortalitate dignissimi, Thesauri dico syriaci, libri nostri singularumque ejus sententiarum rationem habuit, ita sane, ut non ubique opiniones nostras Sibi placuisse appareat. Sed quae tam eruditis oculis omnino animadversione digna visa sunt, ea non carere suo quodam merito aut pretio nobis persuadere audemus, quare Viri Egregii non solum comprobatio et assensus studiis nostris magna fuit emolumento, sed etiam dissensio ac reprehensio tantum abfuit, ut molesta nobis esset, ut beneficium nobis videretur laude vix minoris aestimandum. Multos nostrorum virorum doctorum, qui in linguae semiticae studiis versantur, scripta sua, immo singulas plagulas modo typis exscriptas Viro Celeberrimo misisse, ut eadem in magno opere Suo commemoraret, non me fugit, id quod ego, quamvis Viri Amplissimi unus omnium observantissimus, non feci. Nam, quemadmodum magna Ejus patria, Britannia, in omnes terras veritatem, humanitatem, doctrinas et beneficia largiter spargit, sic etiam Eum, quae vera rectaque sint, pro insigni Suo veritatis amore, etsi nullam inde laudem praemiumve capiat, secuturum esse non dubitavi. Sed nunc, cum parvum scriptum ad finem perduxerim et Ille sine dubio haud multa, quae magno Suo operi addat, habeat, mea gratiarum actio quam sincera et ab omni adulatione benevolentiaeque captatione aliena sit, certe elucescet.

Tum noli, Lector benevole, in malam partem mihi vertere, si in eo gloriar, quod Virum Doctissimum Amplissimumque HENRICUM WUTTKIUM, prof. universitatis Lipsiensis, atque Doctissimum PAULUM MOEBIUM, qui in terris Ducis Cob-Gothani a publicis consiliis scholasticis est, amicos habeam. Nescio, quid me hac amicitia dignum reddiderit, nisi litterarum amor, quo ardeo; neque in Illorum dignitate ac favore exhortationem ad opus continuandum non potui videre, quam ob rem Viris illis Amplissimis debitas gratias refero.

Haud minus doctissimo ABR. M. GOLDSCHMIDTIO, Rabbino Lips., et amico meo AUG. HERM. WALTHERO, Mag. debeo, quorum Ille copiosa bibliotheca liberalissime uti mihi permisit, nota selecta 169ma (Vol. I. p. 68) hoc opus ornavit, uterque vero me in opera mea frequentissime humanissimeque doctrina Sua adjuverunt.

Si quae sunt in litteras merita mea, eorum haud exigua pars MAURITIO SCHAEFFERO, venerando libri editori, est tribuenda. Nam neque magni sumptus faciendi, neque temporis ad opus finiendum necessarii diuturnitas, nec molestiae,

quas ego atque difficilis mea conditio Ei parabant, studium Hujus perdigni et litteris solum dediti Viri imminuere potuerunt; nihil igitur magis in voto est, quam ut opus meum benigne recipiatur et multos reperiatur emptores, qua re simul effici possit, ut studiis et opera in appendice collocandis Fautori meo etiam in futurum tempus serviam.

Ut denique mihi, sicut labore molesto vel opere gravi ad finem perducto facere solemus, epulas, quae exhilarandi causa fiunt, parem, nomen Tuum, mi amicissime JOANNES ALBERTE HIETEL, vocare mihi concedas, cujus commemoratio juxta illud poetae **כִּי מִזְבִּיִם דּוֹדִיךְ מֵיָן** mihi certe suavior est selectissimo vino. Non nisi nomen Tuum profero sine ullo epitheto, quo Te reges atque principes ornarunt. Nam ornamenta ea et quivis honos Tibi concessus solis regibus principibusque, qui pretium Tuum agnoverunt, honori esse, minime vero ipsum illud pretium augere et exaggerare possunt. O utinam hic in fine libri mei imaginem sinceri Tui animi dignis coloribus describere possem! Certe digno bonoque Lectori voluptatem animi pararem. Sed melius est tacere, ubi desunt verba. Nam Tu, etsi neque vitae conditione, neque necessitudinibus, neque eadem religione mihi conjunctus, nihilominus Mecaenatis munere in me functus es, cum me semper ad litterarum studia adhortareris beneficiaque in me cumulares, quanta vix frater fratri praebet; et quod ad varias religiones spectat, omnes natura aequae divinae, aequae sanctae sunt, quaecumque hominem bonum, sincerum atque honestum reddere possunt. Vale, mi amice Alberte! vale, Lector digne et benevole!

Scripsi Lipsiae mense Julio anni MDCCCLXXIV.

Bernardus Fischer.

OBSERVATIONES QUÆDAM COMMUNES DE VOCUM

Chaldaicarum ex Hebraea lingua derivatione.

Chaldaica lingua plerasque voces cum lingua Hebraea, origino communes habet, sed eas differentes facit, vel flexione vel formatione.

Flexio consistit in vocum declinatione vel conjugatione, quam 1 recepta linguae Chaldaicae declarant.

Formatio differens consistit, primo in literarum radice vel commutatione, vel transpositione: secundo in literarum radice vel detractioe vel adjectione: tertio in vocalium transmutatione.

Commutatione literarum.

Commutatio literarum praecipua est, et prae reliquis speciebus multiplex. Primo, literae homogeneae sive unius organi in pronunciando, et facile et crebro inter se permutantur. Sic literarum quiescentium liberrima est permutatio: Sic palati, linguae, dentium et labiorum, ut ex sequenti ordine alphabetico patet.

א in י: *ut*, ראש, ראש, *caput*, שול, שול, *sepulchrum*, אומר, אומר, *dicau*: Item in ה: *ut*, קרא, קרא, *vocare*: Item in ו: *ut*, הוּבַר, *perdere*, להוּבַר, *ad perdendum*, אבּר, אבּר, *perire*: הוּבַר, *perdi*.

ב in פ ex lego literarum labialium: *ut*, פּרול, פּרול, *scrrum*: פּצַע, פּצַע, *scindere, vulnere*, נָשַׁב, נָשַׁב, *flare*. Item in ל: *ut*, הוּנָא, *intelligentia*, אבּוּנָא, *intelligere*.

ג in כ ex lege literarum palati: *ut*, נפּרית, נפּרית, *sulphur*.

ד in ט ex lego literarum dentium: *ut*, רבּה, רבּה, *infamia, fama*.

ה in א vel י frequentissime in Verbis quiescentibus tertia radicali. Item in ו. Item in ע: *ut*, קרה, קרה, *evenire*.

ו in ד: *ut*, זָהב, זָהב, *aurum*: זָבַח, זָבַח, *sacrificare*: זָה, זָה, *istud*.

י in ו frequentissime in Verbis a י incipientibus.

כ in ק: *ut*, כּפּל, כּפּל, *duplicare*: כּוּבַע, כּוּבַע, *galea*.

ל in ר et contra, quam commutationem quasi naturalem, etiam a pueris discimus: *ut*, אַרְמְלָא, אַרְמְלָא, *vidua*: אַרְו, אַרְו, *ecce*.

מ in נ ex liquida ipsarum in pronunciando natura. Id in Nominibus pluralibus masculinis perpetuum est, quomodo et Hebraice talia quaedam sunt: *ut*, הַיּוֹם, *et הַיּוֹם vita*, מַלְכִּים, מַלְכִּין, *reges, et similia*.

נ in ל: *ut*, נִשְׁכָּה, נִשְׁכָּה, *cubiculum*, אַרְמְלָא, אַרְמְלָא, *vidua*.

ס in ש, et contra, frequentissime. Rarius in ש: *ut*, בָּנָם, בָּנָם, *congregare*. Idem in ז: *ut*, סָר, סָר, *recedere*.

ע in ק: *ut*, אַרְקָא, אַרְקָא, *terra*, עֵץ, עֵץ, *lignum*: item in א: *ut*, אֶץ, אֶץ, *lignum*, זֶרַע, זֶרַע, *semen*.

צ in ע: *ut*, אַרְץ, אַרְץ, *terra*, אֵו, אֵו, *ovis*, אֶץ, אֶץ, *lignum*, צוּק, צוּק, *angustia affici, velle*. item in ט: *ut*, יָעַץ, יָעַץ, *consulere*, קִיץ, קִיץ, *aestas*: item in ס: *ut*, עֵץ, עֵץ, *lignum*.

ק in ע vel א: *ut*, אַרְע, אַרְע, *evenire*. Item in כ: *ut*, תָּקַן, תָּקַן, *ordinare*.

ר in ל, *ut supra in litera* ל.

ש in ט: *ut*, קָשַׁר, קָשַׁר, *ligare*. Item in ת frequentissime: *ut*, תָּלַג, תָּלַג, *nix*: תָּלַשׁ, תָּלַשׁ, *tres*: שְׁשִׁים, שְׁשִׁים, *sexaginta*. Item in ס: *ut*, שָׁמַר, שָׁמַר, *custodire*. Inde Euphrateorum dialectus שְׁפַלַּת, שְׁפַלַּת, *sabbathum*. Jud. 12.

ש in ס: *ut*, עָשָׂרָה, עָשָׂרָה, *decem*.

ת in ט: *ut*, טָעָה, טָעָה, *errare*. Et in נ in Nominibus pluralibus femininis: *ut*, גְּבוּרוֹת, גְּבוּרוֹת, *potentiae*.

Transpositione literarum.

Transpositione literarum: *ut*, חֶלֶק, חֶלֶק, *ager*, שַׁעַר, שַׁעַר, *porta*, וּבִי *et* שַׁ *mutatum in* ת, *ut ante positum*.

Adjectione literarum.

Literarum adjectio fit vel ab initio, vel in medio vocis. Ab initio, עָבַד, עָבַד, *servire*, שְׁלֵף, שְׁלֵף, *permutare*, גִּלְגַּל, גִּלְגַּל, *rotundus*: רִיק, רִיק, *inane*. Sic Hebraice שְׁלֵפָה, שְׁלֵפָה, *flamma*. In medio, שָׁבַט, שָׁבַט, *sceptrum*, פָּסָא, פָּסָא, *solum*, רָפַד, רָפַד, *ralis*, עָרַל, עָרַל, *nudus*. Sic Hebraice, שְׁאֵנָה, שְׁאֵנָה, *viridis*.

Detractione literarum.

Detractione, ab initio: *ut*, אֶחָד, אֶחָד, *unus*, אָנוּשׁ, אָנוּשׁ, *homo*. A fine, בֵּית, בֵּית, *domus*, שַׁבָּת, שַׁבָּת, *sabbathum*, הָקִים, הָקִים, *statuere*, מַלְכוּת, מַלְכוּת, *regnum*, שִׁבְעָה, שִׁבְעָה, *septem*. Sic יְשׁוּעָה, יְשׁוּעָה, *unde Judaei dicunt* יֵשׁוּעָה.

De vocalium mutatione.

Kametz iniziale sive penultima syllabae communiter mutatur in Scheva, tam in Verbis quam Nominibus: In Nominibus vero etiam ultimum Kametz ante consonam mobilem mutatur in Pathach: *ut*, פָּתַח, פָּתַח *praeicipere*, בֶּשֶׁר, בֶּשֶׁר *caro*.

Tzere et Saegol penultimae syllabae in Nominibus mutatur in Scheva, et Saegol ultimum in Pathach:
ut, קפר, קפר liber, כסף, כסף argentum.

Cholem in Participiis et Nominibus frequentissime transit in Kametz: *ul*, פִּקֵּד, פִּקֵּדָה, *praecipiens*, פּוֹקֵדוֹת, פִּקֵּרן, *praecipientes*; עוֹלֵם, עוֹלָם, *quod et* עֵלָם *apud paraphrastas*: פֶּהוּ, פֶּהוּ, *sacerdos*; קוֹל, קוֹל, *vox*, אֹת, אֹת, *signum*. *Forma קָרַשׁ transit in קָרַשׁא, קָרַשׁא vel קָרַשׁא, ubi 1 primus erat duntaxat index vocalis O vel U brevis, id est, Kametzchathuph vel Kibbutz, sed qui vocales ascripserunt, id in scriptura reliquerunt, unde scheva sequens nihilominus signis quiescens. Idem accidit ei, quando cum Cholem loco Kametzchathuph vel Kibbutz notatum est. Sic et literu ם saepius in scriptura mansit, cum adjectis vocalibus tolli debuisset: erat enim index vocalium, quae cum accederent, ei non debebat amplius dari locus.*

Schurek in Participio Pahul transit in Chirek: *ut*, פתויב, פתויב *scriptum est*, קרוי, קרוי *legitur*.

Pathach in Nominibus formae טעם, in טעם ratio. Sic בעל, בעל et contracte בל.

Saegol ante explicatum.

Similia diligens Lector et Grammaticos studiosus observabit et notabit.

Ut Deo finiam, quo pius et Cl. Buxtorfius hoc opus incipiebat, unum tantum addicio additamentum, ex omnibus illis additamentis atque corrigendis, quae jam collegi, sed propter casus mihi laborem meum absolventi accidentes in lucem proferre non possum. Est quippe explicatio vocum שם מ"ב, שם של ע"ב, שם של י"ב, et שם של מ"ב, quam ad confirmandam atque supplendam notam 75^{mam} (pag. 1205.) adducimus. Dico quidem: sub voce שם של מ"ב i. e. *nomen (Dei) quadraginta duarum litterarum* nihil aliud subintelligitur nisi *ea pars theologiae, quae de attributis Dei agit nullum in hominem atque mundum sensibilem exercentibus momentum*, חזארי עצמים ut Maim. ea attributa vocat, i. e. attributa essentialia, proprietates videlicet Dei, quae essentialia Ejus adscribuntur, antequam effectum in mundo sensibili proferunt, et inde oculo mortalium adspicienda se praebent. Quandoquidem vero ex ea parte theologiae error nasci potest homini credendi Deum esse corpus (עצם), cui illa attributa adscribantur, hinc in Talmude (Kidd. 71a) admonent. שם בן ארבעים ושנים אחיהו אין מוסרין אותו אלא למי שצונע ועני תומד בחצי ימיו וכי. Alia est ratio proprietatum vel virtutum Dei effectivarum, חזארי הפעילים, ut Maimonides loquitur, i. e. attributa, quae Deo adscribuntur dumtaxat opera Ejus in mundo sensibili deprehendimus. Ex iis tantum operibus Deum quasi „ex tergo“ animadvertere possumus, dum ipsam Ejus gloriam ac magnitudinem, Deum quasi „de facie“ agnoscere mortalium non est: וראיה את אחרי ופני לא יראה, ut haec sententia in sacra Scriptura (Exod. 33, 23. vide Maimonidem ad locum) metaphorice exprimitur. Et ea pars theologiae attributa Dei secundum opera Ejus describens est, quae a Talmudicis nomine שם של ע"ב i. e. *nomen (Dei) septuaginta duarum litterarum*, comprehenditur. Causa vero, cur has theologiae singulas partes numeris 72 et 42 exprimunt, haec est:

Omnis fere theologia biblica attributa scilicet Dei continens in capite tricesimo quarto Exodi comprehenditur versu sexto, ubi Moses gloriam Dei transeuntis adspiciens, veluti excelsam majestatem summamque gloriam ac magnitudinem Ejus designare velit, exclamat ויהי ייָהוָה אֵל רַחוּם. Hunc versum vero si ab initio exclamationis ייָהוָה ייָהוָה usque ad finem enumeras, 114 litteras invenis; amplectitur quidem prima pars versus, ab ייָהוָה ייָהוָה usque ad vocem לֵאלֹפִים, 42 litteras, dum ceterae 72 litterae alteram partem, a voce לֵאלֹפִים usque ad finem, efficiunt. Quatenus vero in illa prima versus parte nonnisi de attributis Dei agitur nulla omnino mentione facta mundi vel hominis, hinc Talmudici theologiam de attributis Dei agentem antequam vim et efficaciam in mundum sensibilem exercuerunt, nomen 42 litte-

rarum, vel quod in 42 litteris continetur, appellant, dum cetera attributa Ejus, vel potius disciplinas theologicas, quae de virtutibus ac proprietatibus Dei ad mundum sensibilem spectantibus agunt, voce שם ע"ב, i. e. nomen 72 litterarum designant, juxta 72 litteras, quae in secunda parte versus inveniuntur. (Vide in tract. Talm. Sanh. 44b, ubi angelus גבריאל vocatur רוח פסקנות et conf. quae nos ad vocem גבריאל scripsimus).

Quod denique ad explicandam designationem שם של י"ב i. e. *nomen duodecim litteris destinatum*, attinet, haec notanda videntur:

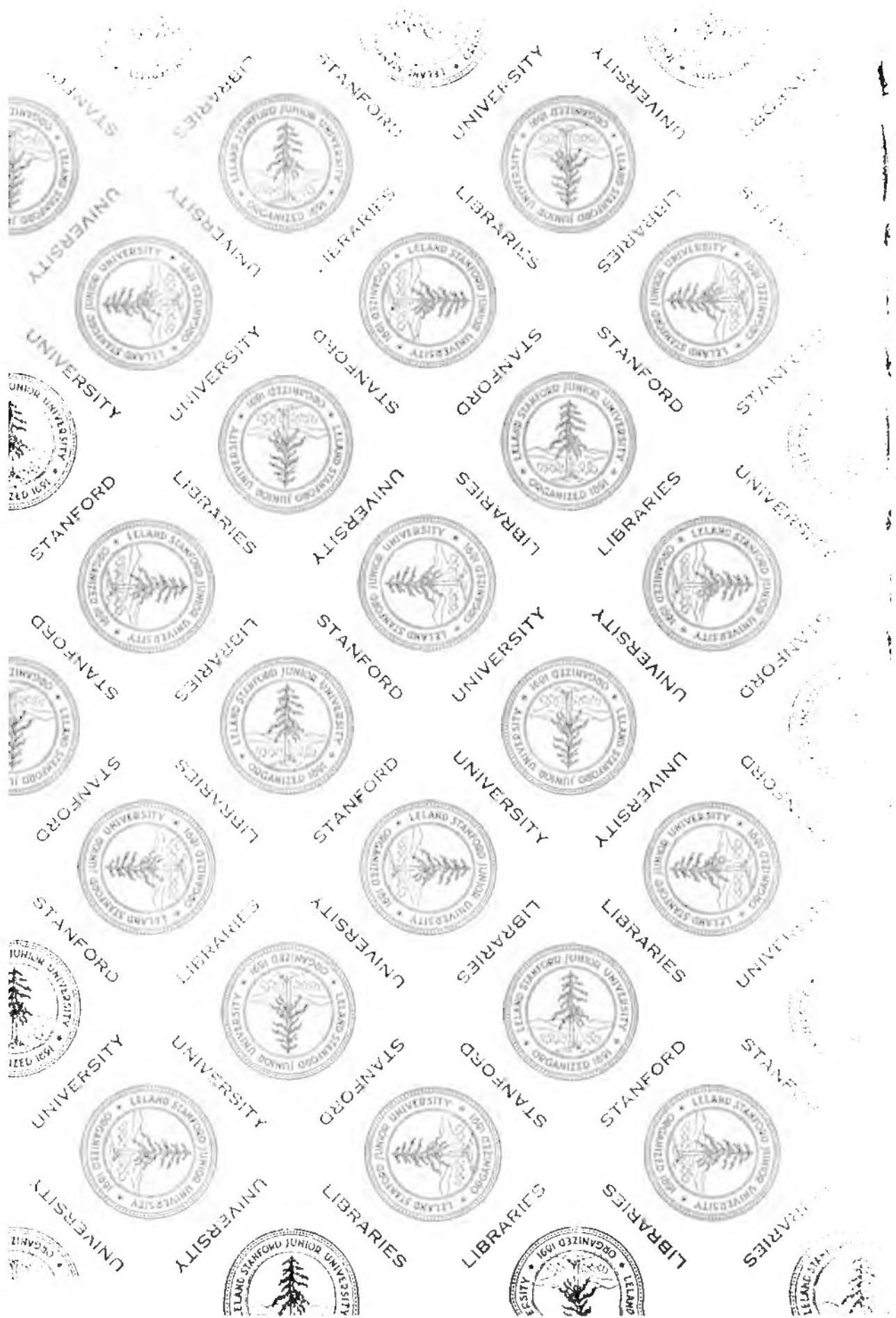
Notio טוֹ שֵׁמַי, quae, ut a nobis demonstratum, propria ac singularis significatio nominis tetragr. יהוה est, tamquam טוֹ שֵׁמַי Dei designans, nullam, ut recte Hegelius (logica §. 87.) observat, essentiam *affirmativam*, essentiam videlicet rei vere existentis declarat, notio enim abstracta est. perindeque et *negatio* absolutae existentiae, טוֹ מִן שֵׁמַי, essentia rei haberi potest. Opus ergo est, si Deum vere existentem cogitare vis, ut essentiam Ejus, quae est טוֹ שֵׁמַי, notio igitur propter abstractionem cum negatione facillime commutanda, affirmativam designes, adjecta notione abstracta pro summa potestate efficaceque vi. Et hoc est, quod Talmudici dicunt יהוה אלהים *esse nomen plenum* i. e. si cum notione טוֹ שֵׁמַי (יהוה) conjungitur notio abstracta summae potestatis (אלהים) esse „nomen plenum“ שם מלא, dumtaxat nomen יהוה per se non est affirmativum perindeque „plenum“ nomen Dei. i. e. nomen quod ad designandam veram existentiam Dei sufficiat, haberi non potest.

Et hoc a nobis demonstratum, tetragr. יהוה, ut accurate juxta pronunciationem יהוה designaretur, a veteribus vocem septem vocalium (ἑπτὰ φωνήεντα vide p. 1214) designatum esse. His igitur septem vocalibus si quinque litteras α λ ρ η ι addis, duodecim, vel שם של י"ב nomen duodecim litterarum efficit, יהוה אלהים quippe, quo essentia Dei, טוֹ שֵׁמַי, simul cum notione abstracta summae divinae potestatis perindeque affirmativae essentiae conjungitur.

Occasione data errorem in illa nota a nobis commissum emendare licitum sit. Pro „Primos in orbe deos fecit terror“ pag. 1206) debet esse: Primus in orbe Deos fecit timor“. Legitur apud Statium Ep. Theb. III. 665.

Denique ad confirmandam explicationem Mischnae יסרי את יסרי יסרי a nobis in illa nota datam conferri potest Talmud in Meg. 24b., Er. 53a., ex quibus locis cognoscitur, quam accurati Talmudici in pronunciandis vocabulis fuerint; item: Talmud Bk. 73. Bb. 130. ubi videre est, quodpiam dubium in testimonio testium sufficeisse ad solvendum actum a poena capitali.

Soli DEO gloria.

[illegible]

SPRING 1989

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305